הלכה · שולחן ערוך · מפרשים

דעת תורה על שולחן ערוך
יוד חלק א

רבי שלום מרדכי [המהרש"ם] הכהן שבדרון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

דעת תורה על שולחן ערוך יוד חלק א

רבי שלום מרדכי [המהרש"ם] הכהן שבדרון

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/דעת-תורה-על-שולחן-ערוך-יוד-חלק-א/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 5
פתיחה להלכות שחיטה 33
סימן א 88
סימן ב 209
סימן ג 284
סימן ד 290
סימן ה 312
סימן ו 326
סימן ז 331
סימן ח 332
סימן ט 332
סימן י 333
סימן יא 341
סימן יב 354
סימן יג 355
סימן יד 362
סימן טו 374
סימן טז 423
סימן יז 437
סימן יח 454
סימן יט 496
סימן כ 497
סימן כא 503
סימן כב 505
סימן כג 511
סימן כד 543
סימן כה 552
סימן כו 556
סימן כז 556
סימן כח 561
קונטרס אחרון להלכות שחיטה 571

חידושים מאבי המחבר 595
חידושים מאחי המחבר 601
שו"ת דרכי שלום 607

הקדמה

הקדמה

הן זה כביר אשר חנני הש"י בחמלתו עלי כמה חידושי תורה ובתוכם ששה כרכים כוללים בערך אלף ושני מאות תשובות מלבד כמה כרכים בדרושים גדולים בהלכות ואגדות, וגם תשובות וחידושים מפוזרים בכמה סוגיות וחיבור קטן הכמות מיוחד על כל מס' מ"ק וגם על כללי הש"ס ואם כי צפיתי לישועה בכל עת שיזכני הש"י להוציא לאור מעט מזעיר לא עלתה בידי עד כה יען כי אין לכסף מוצא ולא השיגה ידי די מסת ההוצאה ולכל יש עת וזמן לכל חפץ ומאז אשר אחי הרב המופלג בתוי"ר מו"ה יעקב ז"ל הלך לעולמו ביום י"ז מרחשון שנת תרכ"ט בלא בנים (וגם אשתו מרת קילא דהלכה לעולמה עוד בחיי אחי ז"ל ביום י"ב שבט) והשאיר הונו לבתו מרת בילא וגם היא הלכה לעולמה בימי עלומה ביום ג' טבת ונשארה בתה הילדה מ' קילא וגם היא הלכה לעולמה ביום כ"ד מרחשון וכל הונם בא לידי זרים בירושה ומעט מזעיר אשר הציל אבי ז"ל ומאז האציל מחצה על הדפסת ספרי ועד כה לא מצאה ידי להשיגו במזומן ועתה הנני בראשית ספרי זה להציג זכרון לנשמותיהם ויהיו נא צרורים בצרור החיים וישבו בסתר עליון ובצל שדי יתלוננו ויזכו לחזות בנועם עליון וטל תורה תחיים ותדשן עצמותיהם ויהיו יושבים בג"ע ועטרותיהם בראשיהם ויליצו טוב בעדינו כל הימים, עד כי יבא מועד עת לחננה יקוצו וירננו שוכני עפר וטל אורות טלם כי יתן ד' רוחו בהם ויחיו חיי עולם אכי"ר:

ועתה הנני להזכיר אות לטובה לכבוד בני הרב הג' וכו' מו"ה יצחק הכהן שליט"א שהי' אבד"ק האצעמר אשר טרח ויגע הרבה בהעתקת כתבים מחיבורי הלז ולכבוד בני האברך הרב החריף מו"ה צבי נ"י אשר מלבד שגם הוא טרח ויגע בהעתקת כתבים רבים ובפרט בחלק השני על הל' טרפות עוד הוסיף כהנה וכהנה ביגיעה רבה להביא הספר לבית הדפוס והשגחתו בהגהת הקונטרסים וכדומה והנני להגיד לאדם ישרם כי מצד אמם (היא ז' הרבנית הצנועה מרת יענטא תחי') המה נכדי הגאון מהר"ם מטיקטין והגאון מו"ה שאול אבד"ק אמשטרדם ז"ל ונכדי הרב הצדיק המקובל מו"ה ארי' מזאלקיווא ז"ל, ישלם ד' פעלם ומשכורתם תהי שלמה ויהי נועם ד' עליהם ועל צאצאיהם כל הימים ויתברכו ממעון הברכות בחיים ארוכים ונעימים וזרעם יהי' נכון לפניהם בנים וב"ב עוסקים בתורה ובמצות לשמה ובעושר וכבוד ובכל אשר יפנו ישכילו ויהי שאנן באהליהם וכל טוב סלה גם לרבות חתניי הרבנים המאוה"ג וחתניי הנגידים המופלגים

ובנותי' וצאצאיהם שליט"א ובפרט נכדי החתן החריף מו"ה אברהם יקיר שליט"א אשר גם הוא יגע הרבה בהעתקת הכתבים (ומצד אביו היא חתני הרב המאוה"ג מוהר"ש אבד"ק לאנטשין הוא נכד הגה"ק אבד"ק שפיטיווקא והרב הקדוש ר' פנחס מקארץ זצ"ל ועוד כמה גאונים וצדיקים) יעלה ויבא זכרון כולם לטובה לפני חי החיים להאציל עליהם רוב ברכות עד בלי די וכצפרים עפות יגן ד' עליהם עד בנין אריאל. אכי"ר:

גם בשלום אנשי העיר אשר אנכי חופה בצלם אנכי דורש מטרב ולב עמוק ונפשי עליהם תבקשי לפני מלכי וקדושי יתברכו בברכת כהנים וממרום יופיע עליהם אור ההצלחה וירום קרנם והודם אורך ימים בימינם ועושר וכבוד בשמאלם אכי"ר:

מראשית כזאת אודיע לבל יפלא בעיני חכמים ומופלגי תורה אשר שאלו ממני בענותנותיהם באיזה פרטים הנזכרים בחיבורי זה והתשובות נדפסו בשם שואלים אחרים וגם פעמים רבות נדפסה התשובה בשינוי מכפי שהשבתי כי מצד אהבת הקיצור אם נשאלתי בפרט א' מכמה שואלים כללתי וצרפתי התשובות שהשבתי לכל א' על שם האחד מהם גם לזאת אבקש סליחתם לאשר לא הדפסתי בחיבורי פה רוב שבחים ותוארים זולת בשם הרב וכדומה כי דרכי לשנות בדרך קצרה וכבודם במקומם מונח ושיאם יעלה למעלה למעלה ובמקום גדולתם שם תהי ענותנותם:

מודעת זאת בכל הארץ כי בכל מקום שנזכר שם עכו"ם או גוי וכדומה יסוב על האומות הקודמים אשר לא נגה עליהם דעת אלקים לא כן העמים אשר אנחנו שוכנים בצלם הגדורים בדתות עלינו לדרוש שלומם וטובתם כל הימים ובימיהם ובימינו תושע יהודה וישראל ובא לציון גואל:

נצרך לדעת שהקונטריס ל"ז היינו דף ע"ג ע"ד וגם הקונטרוס מ"ב היינו דף פ"ז פ"ח נדפסו בהיפוך הדפין והמעיין יבין:

מודעה ידוע תדע כי בכל מקום אשר תמצא בספרי דעת תורה שם עכו"ם או גוי אין כונתי ח"ו על הגוים אשר אנחנו חוסים בצילו אדרבא אנחנו מחויבים לדרוש בשלומם וטובם כל הימים כי הם מאמינים באחדות הבורא ית"ש אלא כוונתי על הגוים אשר הי' בימים קדמונים הנקראים (היידען) שלא האמינו באחדות הבורא ית"ש והמודעה הזאת תהי' לעד.

שערי שלום

הן מלפנים זאת בישראל חוקה הוא לכל חובר חבר אשר בטרם יהי' כל שיח ירפד ערשו בתפוחים (כמ"ש במדרש שה"ש סמכוני באשישות אלו הלכות המאוששות רפדוני בתפוחים אלו ההגדות שריחן וטעמן כתפוחים) וישפוך עליהם רוח חן ושכל

טוב כאשר הערה עליו רוח ממרום, למען ימצאו כל באי שעריו כקטן כגדול נטעי נעמנים, ולשמח לב עגומים מילדי העברים, אשר לא השיגה ידם לירד בעומק מצולות ים התלמוד מקור נפתח לשלח מעינים בנחלים ולא יפרשו כפיהם לשחות באפיקי מים במשברי הפלפול וצנוריו וגליו לא עליהם יעבורו גם המה ירדו אל האבנים גם המה ימצאו גביעים משוקדים ואשישי ענבים ותפוחי חמד להשכיל, וכל תופשי משוט יקומו ויעבורו ובשפת הים ישתו ימצו כאשר נפשם שוקקה. לזאת גם אני בעניי הכינותי את לבי ואשא לבבי אל כפים, ואפש מקוה מים. רחבת ידים כאשר חנן אלקים את עבדו להיות פותח שערים ואין קלעים למסך וכל אשר לו עינים בא יבא ברוח נכון ללקט מלא חפנים שושני חמד כאשר נפשו אוותה. ומאת החונן לאדם דעת אשאלה עזר הוא יפתח חרצובות קסתי ויגיד לי תעלומות חכמה כאשר מעולם גם על נמלה צולעת חכמתו שופעת וזה החלי בעזר צורי וקוני:

א

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו' (פ"א דאבות) ובש"ס דמגלה י"ט ארחב"א אר"י מאי דכתיב ועליהם ככל הדברים מלמד שהראהו הקב"ה למשה כל דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שסופרים עתידים לחדש וכו' ע"ש. והר"ן (דרוש ג') ביאר כי דקדוקי סופרים הם המחלוקת וחלוקי סברות שבין חכמי ישראל וכולן למד משה מפי הגבורה ושתהי' ההכרעה כפי הסכמת חכמי הדור וזהו ענין ר"א ומחלקותו (בב"מ נ"ט) שעמד ר"י על רגליו ואמר אין משגיחין בבת קול ולא בשמים הוא כבר נתנה תורה למשה בסיני וכתוב בה אחרי רבים להטות הנה ראו כולם כי אותותיו של ר"א צודקים והכריעו מן השמים כדבריו ואעפ"כ עשו מעשה כהסכמתם אחרי ששכלם הי' נוטה לטמא אע"פ שהסכימו הפך האמת לא רצו לטהר שההכרעה נמסרה לחכמי הדורות וז"ש (חגיגה ג') בעלי אסופות אלו ת"ח וכו' הללו מטמאין והללו מטהרין וכו' ת"ל כלם נתנו מרועה א' כלן פרנס אחד אמרן מפי הגבורה ב"ה שנאמר וידבר אלקים את כל הדברים האלה וכו' ובמהרש"א ח"א שם ביאר דמה"ט נאמרו ע' פנים לתורה וכפי דעת חכמי הדור כן יקום וכל צד בין לטמא ובין לטהר יצאו מאתו ית"ש וז"ש אלו ואלו דא"ח ע"ש ובזה י"ל כונת המדרש (ש"ר פל"ג) ויקחו לי תרומה הה"ד כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו וכו' ויש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו (בתמי') אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה וכו' ור"ל אחרי כי התורה נמסרה שתהי' ההכרעה ע"פ שכל אנושי וגם אם הוא הפך האמת מסכים הש"י עמהם כמ"ש חז"ל בב"מ שם אשכחי' ר"נ לאליהו א"ל מאי עביד קוב"ה בההוא שעתא א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני וכו' ע"ש

הרי זה בא ללמד כי כביכול נמכר הש"י עם התורה לבטל דעת האמת נגד דעת לומדי התורה ולבל יעלה בלב אנוש כי אחרי שהתורה נמסרה לפי הכרעת חכמי הדור נתונה היא לכם לשנותה ולהפר חוק כפי רצונם. כאשר קול כחולה שמענו צרה כמבכירה קול תורת ד' תתיפח ודמעתה על לחיה כי בגדו בה ריעיה כי נבערו קצת רועיה. ואת השם נאצו ויתאספו בשנת תר"ד אל עיר בראנשווייג ויתלקטו שועלים מחבלים כרמים ויאמרו להשחית חיל וחומת תוה"ק לזה אמר המד"ר הה"ד כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו רצונו בזה כי לא נמכר הש"י עם תורתו זולת לשומרי התורה בכל פרטיה ודקדוקי' וישקדו על דלתותי' להשיג רצונו ית"ש באמת אפס מצד כי ילאה שכלו מלהבין דעת קדוש ישראל ומושיעו כי אז יסכים גם הוא ית"ש לדעתם ואולם לעוזבי תורה ידו אל תהי עמהם הס כי לא להזכיר וז"ש תורתי אל תעזובו. ובזה יש להבין מחז"ל (סנהדרין ו') שמא יאמר הדיין מה לי בצער הזה ת"ל ועמכם בדבר המשפט אין לדיין אלא מה שעיניו רואות כ"א הת"ח מייגע א"ע להשיג האמת גם אם ח"ו טועה בשכלו הש"י מסכים לדעת הת"ח והוא האמת (וע' בדברי הרמב"ן שהובא בב"י יו"ד סי' שליו בזה) ונ"ל כי מראשית כזאת הודיע בזמן נתינת התורה שהוסיף מרע"ה יום א' מדעתו והסכים אליו הקב"ה להורות כי באופן זה יקבל התורה שתהי' תמיד הסכמתו ית"ש לפי דעת שכל האנושי. ובזה יש לבאר מ"ש (פסחים ס"ח ב') ר"י ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לא האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. ויל"ד על אומרו אי לא האי יומא דקא גרים מדוע תלוי בהיום והול"ל אי לא תורה שנתנה היום. ולמ"ש י"ל דהנה מצד קבלת התורה עצמה לא נודע שלימות לומדיה כי מי יודע אם זכה לכוין לאמתתה של תורה ע"פ דעת עליון. ואולם ממה שהוסיף משה יום א' מדעתו והסכים אליו הש"י זהו לאות כי הש"י מסכים לדעת הת"ח ואין לו אלא מה שעיניו רואות. וז"ש אי לא האי יומא דקא גרים וכו' כי רק מצד היום הנוסף ישמח לבו:

ב

זאת לא זאת כי גם בדברים הנוגעים למשטרי השמים וחוקי הטבע ישתנו תהלוכותיהם ע"פ הכרעת חכמי הדור בדעת תוה"ק וכמ"ש בירושלמי (נדרים פ"ו ה"א) אר"א אקרא לאלקים עליון לאל גומר עלי, בת ג"ש ויום א' נמלכו ב"ד לעברו בתולי' חוזרין וכו', וכן הוא לענין טרפות שאינה חי' יב"ח ואם הדין יש בו מחלוקת והוכרע ע"פ דעת חז"ל להכשירו ע"פ דעת הרוב ישתנה הטבע להיותו חי. והטעם הוא כי כשברא הקב"ה העולם נסתכל בתורה ובה יצר וברא העולם ונתייסדה הטבע להיותה נשואות עיני' כעיני שפחה אל גבירתה היא התוה"ק התלוי' בהכרעת חכמי ישראל ובזה יש לבאר מ"ש

תד"א כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב שנא' הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות. ונודע כי באומרו אל תקרי איננו עוקר המאמר מפשוטו רק הכונה כי בא להבטיח לב השונה הלכות לבל ידאג באמרו שגיאות מי יבין ומי יודע אם רוחו יעופף להשיג דעת האמת. ואם אולי שוגה הוא ויאבד עולמו בזה ובבא לז"א כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עוה"ב כי הש"י יסכים ויטה את האמת לפי דעת האנושי שנא' הליכות עולם לו כי גם תהלוכות טבע העולם יתהלכו כפי דעת החכם וז"ש אל תקרי הליכות אלא הלכות ור"ל כי הליכות העולם המה כפי דעת השונה הלכות. ובזה נ"ל לבאר מ"ש (מגלה כ"ח ע"ב) ר"ל הוי אזיל באורחא מטא עורקמא דמיא אתא ההוא גברא ארכבי' אכתפא א"ל קרית א"ל קרינא א"ל תנית א"ל תנינא ד' סידרי משנה. א"ל פסלת לך ד' טורי וטענת בר לקישא אכתפך שדי בר לקישא במיא. א"ל ניחא לי' דאשמעי' למר אי הכי גמור מיני הא מלתא דאר"ז בנות ישראל החמירו על עצמן שאפי' רואות טפת דם כחרדל יושבות עליו ז"נ תד"א כל השונה הלכות בכ"י מובטח לו וכו' אלא הלכות ע"ש. ומאוד יפלא מדוע א"ל מימרא זו דוקא ומה ענין סמיכות מאמר תד"א הנ"ל לכאן.

ויבואר ע"פ דברינו הנ"ל דהנה בקידושין (ל"ב ע"א) אר"ח הרב שמחל על כבודו אינו מחול ור"י אמר מחול שנא' וד' הולך לפניהם יומם. אמר רבא הכי השתא התם הקב"ה עלמא דילי' הוא ותורה דילי' הוא מחיל לי' ליקרי' הכא אטו תורה דילי' הוא הדר אמר רבא אין תורה דיל' הוא דכתי' ובתורתו יהגה וכו' ע"ש. וביאור הדבר הוא כמ"ש דכיון דהתורה נמסרה לפי הכרעת חכמי התורה א"כ התורה הוא שלהם ויכולים למחול כבודם. ולכן מצינו בכמ"ק דחז"ל יכולים לעקור דבר מן התורה בשוא"ת. ולפעמים גם בקו"ע ובתוס' (נדה ל') הביאו בשם ר"ת שפסק דטבילה בזמנה מצוה ולפמ"ש רש"י נלמד מקרא דהוי מצה בזמנה. וא"כ ע"י החומרא שהחמירו ע"פ בנות ישראל יותר מן הדין יבטלו מצוה של תורה (וע' בתר"י רפ"ה דברכות) וצ"ל כמ"ש דיש ביד חז"ל לעקור ד"ת גם בחומרא מצד מנהג. ולכן כאשר נודע לר"ל שלמד ושנה האי גברא ולא רצה שישמשהו וההוא גברא א"ל ניחא לי דאשמעי' למר ומחל על כבודו ואם אין התורה שלו הרי א"י למחול ולז"א אי הכי גמור מיני הא מלתא דאר"ז וכו' דמזה נשמע דתורה דילי' הוא ומצי מחיל. וכבר נתבאר גם מאמר תד"א כל השונה הלכות וכו'. כי יסובב על קוטב הלז אשר ישמיענו כי התורה נמסרה ע"פ הכרעת חכמי הדור ולכן נסמכו המאמרים זל"ז:

ובזה יש לקשר סיום הש"ס עם תחלתו והוא עפמ"ש בתר"י ריש ברכות בשם י"א דאם לא קרא ק"ש עד מצות לא יקרא עוד דביד חז"ל לבטל ד"ת בשוא"ת והוא ג"כ כדברינו הנ"ל מפני שהתורה נמסרה לחכמי ישראל וז"ש תנא דב"א כל השונה הלכות וכו'. ולכן מאימתי קורין ק"ש בערבית וכו' וחכ"א עד חצות ולא יותר:

ג

ובזה יש לבאר דברי (ש"ר פכ"א) כיון שהלך משה לקרוע את הים לא קבל עליו להקרע א"ל אני גדול ממך שאני נבראתי בשלישי ואתה נבראת בששי וכו'. מם פשה הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה שנא' מוליך לימין משה זרוע תפארתו מיד ראה וברח שנא' הים ראה וינוס וכו'. והדבר יפלא ולפי דברינו יתכן לומר כי נודע תכלית בריאת העולם הי' בשביל התורה וכמ"ש בב"ר בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ואלמלא נתנה תורה לא נתקיים העולם כדאי' בע"ז ג' ע"א וא"כ מאמר הים כי הוא גדול ממשה שנברא קודם הוא נסתר מאליו כיון שישראל הי' עתודים לקבל התורה שהוא קיום כל העולם א"כ הם חביבים מכולם ואלמלא ישראל גם הים לא יתקיים אלא שהי' מקום לומר כי הגם שיקבלו התורה מי יודע אם ישיגוה לאמיתתה ושגיאות האדם יצור חומר רבה היא והוא עלול הטעיות ולכן גם בזה לא תגדיל מעלתו. ובברכות (ו' ע"א) מנין שהקב"ה מניח תפלין שנא' נשבע ד' בימינו זו תורה שנא' מימינו אש דת למו ובזרוע עזו אלו תפלין שנא' ד' עוז לעמו יתן וכו' ע"ש. הרי שהתורה נקראת ימינו של הקב"ה לז"א מה עשה הקב"ה הניח ימינו על ימינו של משה. ר"ל שהראה כי הוא מסכים לדעת חכמי הדור וע"פ הכרעתם כן האמת גם אם ישגו ח"ו מדעת עליון כי התורה נמסרה לפי דעת שכל האנושי וא"כ תגדיל מעלת האדם על כל הנבראים בעבור קבלת התורה ולכן מיד ראה הים וינוס:

ד

ולהבין סיום דברי המד"ר שם א"ל משה לים מפ"מ אתה בורח א"ל מלפני אלוקי יעקב מפני יראתו של הקב"ה. וגם לבאר מ"ש מוליך לימין משה זרוע תפארתו מה ענין הזרוע לכאן נקדים לבאר מ"ש ברש"י (פ' בשלח) זה אלי ואנוהו בכבודו נגלה עליהם והי' מראין אותו באצבע ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים. והדבר יפלא לכל משכיל. ונראה דהנה בתורה יש ב' חלקים האחד הוא חלק ההשכלה בפנימיותה וסודותי' אשר רק יחידי סגלה ישיגו בה נפלאות תמים דעים וגם הם לא יבואו על תכונתם כי לא ידע אנוש ערכה וכמאמר החכם תכלית הידיעה אשר לא נדעך. ובזה החלק לא יאות מאמרינו הקדום כי יוסכם בשמים אל שגגת האדם כי עולמות העליונים לא ישתנו ולא

יתחלפו בשום פנים. והשני. הוא חלק המעשה שהכל זוכים בה וכמ"ש בבל"ע (דרוש ליד) לפרש מ"ש (בקהלת י"ב) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. ר"ל כי בקהלת קיבץ דברי חכמה ופילוסופיא מה שאין כל אדם ראוי לזה. לז"א סוף דבר אני אומר לכם פה שהכל יכולים לשמוע. וז"ש הכל נשמע אח האלקים ירא ואץ מצותיו שמור כי זה כל האדם. ר"ל חלק הזה כל אדם יוכל להשיג ולקיים פ"ש. ובחלק הזה יאות מאמרינו הקדום שנמסר לנו ע"פ הכרעת החכמים. והנה ביארתי מ"ש (בתהלים י"ז) אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך. כי נודע שכל הנביאים מלבד מרע"ה לא זכו למראה הנביאה עד אחר שנתפשטו מכל חושי החומר והי' יראים נבהלים ומתמוגגים. ואז זכו להשראת השכינה וכמ"ש הרמב"ם פ"ז מיסה"ת ה"ו אולם כלל ישראל יזכו להשראת השכינה ע"י פעולות מעשיהם הטובים גם בעודם בהקיץ בהיותם קשורים בחושי החומר. ונודע מ"ש בעקידה ובט"א בפתיחתו בשם החכם כי הקנין תבוניי אשר בנפש לא תפול בה שם צדק זולת שם מעלה אמנם שם צדק הונח על התנהגות פעולה בין איש לרעהו וגם אם השכל ימשול בחומר ויעשה על ידו טוב ע"ש הרי כי שם צדק הונח על חלק המעשיי. וז"ש אני בצדק (ע"י חלק המעשה) אחזה פניך אשבעה בהקיץ בהיותי בתוך החושים תמונתך ולא כחלק ההשכלה אשר לא יושג על ידה השראת השכינה זולת בהפשט חושי החומר. ונודע כי בצאת ישראל ממצרים היה ערום ועריה וכמ"ש בילקוט פ' בשלח שהי' מה"ש תמהין לומר בנ"א עע"ז מהלכין ביבשה וכו'. שטעו בדעתם ונמשכו אחר מצרים ולא היה בידם רק חלק המעשה במצות פסח ומילה וכמ"ש מתבוססת בדמיך וכו' שעתידים לקבל התורה שלא יזכו בה כלל ישראל רק לחלק המעשה שאין הכל ראוים לחלק ההשכלה וכמש"ל. ונודע כי חלק המעשה נקרא על שם האצבעות וכמ"ש כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך וכו' (תהלים ח') וז"ש שהיה מראין אותו באצבע בזכות חלק המעשה וראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים כי הנביא לא השיג זולת בהפשט חושי החומר וכמ"ש. ובזה יובן מ"ש בילקוט ומי גרם להם להנצל מימינם ומשמאלם בזכות התורה שהן עתידין לקבל שנאמר מימינו אש דת למו ומשמאלם זו תפלין. ויש להבין מדוע נקט רק תפלין שבזרוע ולא תפלין ש"ר ולדברינו א"ש כי תש"ר רומזים לחלק ההשכלה שבמוח ותש"י רומזים לחלק המעשה התלויה ביד והם ניצולו רק בעבור חלק המעשה וכמ"ש. וז"ש מוליך לימין משה זרוע תפארתו. הרומז על תש"י שבזרוע שהוא נגד חלק המעשה. וזהו ששאל מרע"ה להים מפ"מ אתה בורח אם בזכות ההשכלה או בזכות המעשה. ונודע מ"ש המפרשים כי הת"ח נקראים בשם ישראל וכל המון העם הפשוטים נקראים בשם

יעקב. וע' בב"מ ל"ג ע"ב ובאה"ח פ' יתרו. והשיב לו מפני אלוקי יעקב. הרומז על חלק המעשה הנמסר לכל העם הפשוטים. מפני יראתו של הקב"ה. וכמ"ש את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם וכמש"ל וגדול זכות המעשה:

ה

ובזה יובנו פסוקי (פ' בשלח) ויאמר ד' אל משה מה תצעק אלי דבר אל ב"י ויסעו (ובמד"ר יסיפו הדבר מלבן והוא תמוה) ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים ובקעהו וכו' ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ויסע עמוד הענן וכו' ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה וכו' ופירש"י וילך מאחריהם וכו' ולקבל חצים ובליסטראות של מצרים וכו'. ויש להבין הלא המלאך והענן הם רוחנים ואין חוצצים בפני חצים ובליסטראות ואם היה בנס אלקי גם מבלעדיהם בידו ית"ש לפעול הנס. ונראה דהנה בעקדה (שער כ"ב) כתב כי האדם נברא דוגמת עולם קטן ובו ב' מאורות המאור הגדול הוא השכל האלקי לממשלת היום הוא עולם הנצחי והמאור הקטן הוא החומר כח החיוני והמתעורר לממשלת הלילה הוא העה"ז האפל והנפסד ע"ש. וזהו כונת חז"ל בב"מ (פ"ג ב') תשת חשך ויהי לילה זה העה"ז ובפסחים (ב' ע"ב) עה"ב דומה ליום ועה"ז ללילה. ובאלשיך (פ' בראשית) בפסוק ויחר לקין ויפלו פניו ביאר כי חלק השכלי, נקרא פניו שנברא קודם למע"ב וחלק החומר נקרא אחוריו כי הוא אחור למע"ב ונפלו פניו של קין שהוא חלק השכלי ע"ש ובזה ביארתי מ"ש בכתובות (ק"ד ע"א) מאן דאמר נח נפשי' דרבי ידקר בחרב וכו' א"ל רבנן לבר קפרא זיל עיין אשכחי' דנח נפשי' קרעי' ללבושי' ואהדר קרעי' לאחורי' וכו'. ויפלא ענין אהדר קרעי' לאחורי'. ולפמ"ש נראה דנודע מ"ש בברכות (פ"ד ע"א) ת"ח אין להם מנוחה לא בעה"ז ולא בעה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל וכו' ובפרט רבינו הקדוש שחיבר המשניות ותורתו קיימת לעד. ובסוטה (דף י"ז) תורה מגינה ומצלא מיצה"ר. וכבר כתבו המחברים ענין להט החרב המתהפכת שרומז על יצה"ר שמתהפך לכמה גוונים. וז"ש מ"ד נח נפשי' דרבי שיעלה בדעתו כי נפשו נחה לעה"ב זהו לאות כי אינו עוסק בתורה שבע"פ להשכיל מעלת רבינו הקדוש ולכן ידקר בחרב של יצה"ר כי אין לו זכות התורה המצלת מיצה"ר. ואולם ב"ק התאונן כי אם אמנם חלקו השכלי אין לו מנוחה גם לעה"ב אבל חלקו החומרי שהוא אחור למע"ב לא יעסוק עוד במצות מעשיות ולכן אהדר קרעי' לאחוריו. ובש"ס דערכין (ט"ו ב') אין חק אלא לשון שנאמר חק שחוט לשונם. ולאשר הי' ישראל במצרים עע"ז וטועים בחלק השכלי קטרג שר של מצרים באמרו הללו עע"ז וכו' לזה עשה מרע"ה המופתים בהמטה שהי' חקוק בו שם המפורש להודיע להם יחודו

ואחדותו ית"ש ואשר בידו הכח והממשלה בעליונים ותחתונים. ואולם לבבם הי' אטום ולא הגיעו בזה עוד לשלימות השגת האמת. ובבואם אל הים והשיג מרע"ה גודל הקטרוג על ישראל צעק אליו ית"ש כי ראה כי כלתה הרעה ח"ו לאשר גם המה לא השיגו דעת האמת וטועים בחלק השכלי לז"א מה תצעק אלי. ר"ל מה זה כי תזעק על חלק השכלי שהוא חלק האלקי. וז"ש דבר אל ב"י ויסעו ובמד"ר יסיעו הדבר מלבן. ר"ל שלא יפחדו על אשר אינם שלימים בחלק ההשכלה התלויה בלב ואתה הרם (ובמד"ר השלך) את מטך. כי לא מצד חלק ההשכלה ינצלו. ונטה את ידך. בחלק המעשה התלוי בידים ויסע מלאך האלקים (המליץ טוב על ישראל) ההולך לפניהם. וילך מאחריהם. ר"ל כי בראותו שלא נשלמו בחלק השכלי הנקרא פנים חפש ומצא זכותם בחלק המעשה התלוי בחומר הנקרא אחוריהם ובזה נתבטלה הקטרוגים מעליהם. וז"ש. לקבל חצים ובליסטראות. ר"ל המלשינות וקטרוגים שהיה עליהם. ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל. ר"ל כי בחלק המעשה מצא מקום להראות ההבדל שבין ישראל למצרים. וכבר נתבאר כי בחלק המעשה מצא מקום להאות ההבדל שבין ישראל למצרים. וכבר נתבאר כי חלק החומרי נקרא חשך ולילה. וז"ש. ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה. כי ע"י המאור הקטן שהוא חלק החומרי ליהודים היתה אורה. וז"ש מה לך הים כי תנוס וכו' מלפני אדון חולי ארץ וכו'. ר"ל מצד חלק חומר האדמה סוף דבר הכל נשמע כי הכל תלוי בחלק המעשה ולא בחלק ההשכלה התלוי בלב:

1

ובזה י"ל מ"ש (פ' בשלח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפודים. ובש"ס דסנהדרין (ק"ו ע"א) על שריפו עצמן מד"ת שנא' לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים ופירש"י רפודים לשון ריפוי ידים. ויש להבין מה ענין ריפוי ידים לתורה והול"ל שריפו פיהן. גם להבין אומרו לא הפנו אבות וכו'. ונראה דהנה כשבירך יצחק את יעקב הי' בלבו על עשיו אבל במעשה הניח ידיו על יעקב וברכו ואם כה יאמר כי תלוי רק במחשבה שבלב א"כ הברכות של עשיו. ואולם באמת קיי"ל דברים שבלב אינם דברים והכל תלוי במעשה ודיבור ואולם כשאמרו ישראל היש ד' בקרבנו וכו' שנתנו קדימה ויתרון לחלק ההשכלה ומחשבה שבלב וריפו חלק המעשה התלוי ביד לכן גבר עמלק נכדו של עשיו ובא בכח ברכות יצחק. וז"ש. ברפידים בריפוי ידים. שהוא חלק המעשה. וז"ש. לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים. ר"ל כי עי"ז לא חלו ברכות יצחק על יעקב. וז"ש, והי' כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק. ר"ל כאשר נתעוררו ישראל להגביר חלק המעשה התלוי ביד אז גברו הם וכאשר יניח ידו אז גבר עמלק. וז"ש. כי יד על כס

וכו' ר"ל מצד חלק הפעולה שביד. ובזה י"ל (חולין קל"ט) אסתר מה"ת מנין שנא' ואנכי הסתר אסתיר פני על כל הרעה אשר עשה. ר"ל כי מה ראתה אסתר להתגרות בהמן שבא מעמלק ועשיו ואם אולי מחשבת יצחק בברכותיו תגן בעד זרע עשיו. לו"א מדכתי' ואנכי הסתר וכו'. ר"ל כמ"ש בישוי"ע עה"ת שם העונש עבור חלק ההשכלה שבלב ולא כן הוא כי אנכי הסתר אסתיר פני על כל הרעה אשר עשה עבור חלק המעשה ע"ש ומזה נשמע דהכל תלוי במעשה וא"כ הברכות ליעקב:

ז

אולם הפילוסיפים המה ראו כן תמהו איך יקנה האדם נצחיות הנפש ודביקותה בשכל העליון האלקי בעבור מעשי המצות שהם מעשים גשמיים וחומרים כמו מעשה תפלין וציצית וסוכה ולולב וכדומה וכבר הכה על קדקדם מהר"ל מפראג בספרו תפ"י פ"ט ופ"י ע"ש באורך ובכוזרי מ"ב סי' כ"ו השיב החבר למלך הכוזר וא"ל שכבר ימצא דבוק השכינה עם האומה הישראל באמצעות קרבנות הנקרבים בבית מקדשו שהם מעשים חומריים כענין שתמצא הנפש השכלית שהוא חלק אלוקי ממעל עם החומר ע"י המזונות שניזון בו וכמו שלא נודע מהות הזנת הנפש באלו המזונות הגשמיים שאינם מטבעה אבל מצינו ראינו בחוש תועלתם ככה לא נדע צורך השכינה אל אלו הקרבנות אבל נמצא בחוש דבקות השכינה עמנו באמצעותם ע"ש. ועיין בעקדה שער נ"ז מ"ש בזה. וכן הדבר בכל המצות מעשיות ואני מוסיף בהקדם מה שביארתי מ"ש (בקהלת ב') וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך. עפמ"ש במו"נ (ח"ב פ"ל) כי האש היסודי הוא חשך כי אלו היה מאיר הי' נראה בלילה וע' רמב"ן פרשה בראשית והרי"א השיג ע"ז כי איננו חשוך וגם איננו מאיר אבל הוא ספיריי ולא יתחייב מהיותו בלתי מאיר שיהי' חשוך כי האויר איננו מאיר ולא יאמר שהוא חשך דא"כ הי' מחשיך היום. ובאפ"י (דרוש א') ביאר שגם דעת הר"מ הוא כן וקרא לו חשך לפי שאיננו מאיר ומניעת האור נקרא חשך. ולפ"ד הר"מ ורמב"ן יסוד האש חשך שמו לפי שבמקומו המיוחד לו הוא חשוך מנוע הראות. רק בהתלות אותו באיזה דבר גושיי שרפיי כשמן ודומה לו נעשה צח ואדום ומאיר לארץ ולדרים ע"ש. הרי כי התגלות האור לא יתהוה כ"א בהדבק יסוד האש בדבר גושיי וכן החכמה אם ישכיל בה האדם מבלעדי מעשה המצות החומריים לא תאיר מאומה ויתהלך חשכים ואין נוגה לו זולת אם יבחר במעשה הטוב בחכמתו כי אז יהל נרו על ראשו וכמ"ש כי נר מצוה ותורה אור וכו'. וז"ש שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך שהוא רק בהדבקו בדברים גושיים הרי לנו מופת ממציאת הנר כי יתחבר יסוד האש הרוחני עם הגשמיי

וכן הוא בכל מעשי המצות. ועוד הנר מוסיף על מה שהפליאו איך יתחבר הרוחני עם הגשמי שהם ב' הפכים בנושא א' כי הלא נודע שבכל דבר יש בו יסוד האש ויסוד המים ואפי' במים עצמן יש בתוכן יסוד האש כנודע והם ב' הפכים בנושא אחד וכמ"ש עושה שלום במרומיו (ובענין זה הראני כבוד אבי הרב המופלג מוה' משה ז"ל בתרגום איוב כ"ו שכתב דמיכאל שר של אש וגבריאל שר של מים והוא היפוך ש"ס דפסחים קי"ח ומדרשים בכמ"ק וע' בפי' ז"א על מד"ר איכה בפסוק חלל ממלכה ושריה) כי המלאכים המה יסודות האש והמים ומתחברים יחד ואין המים מכבין את האש וכן יתכן חיבור הרוחני עם מעשה מצוה הגשמיית. ובזה ביארתו מ"ש במד"ר (פ' תולדות) ויאכל וישת הכניס עמו כת של פריצים אמרין ניכול דידי' וניחוך עליו ורוה"ק אומרת ערוך השלחן צפה הצפית סדר מנרתא קומו השרים אלו מיכאל וגבריאל משחו מגן וכתבו הבכורה ליעקב. וכל המאמר אומר דרשוני. ונראה דהנה כל ענין הבכורה הי' להקריב קרבנות ועשיו לא האמין בעבודה ולכן שאל כיצד מעשרין את התבן ואת המלח והוא עפמ"ש בעקדה (קהלת ז') לפרש מ"ש החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים וכו'. כי הגוף יש לו ה' חושים חיצונים. הראות:

והשמע:

והריח והטעם:

והמישוש:

וגם ה' חלקי כחות הנפש בפנימיותו. והם. הזן:

והמרגיש:

והמדמה:

והמעורר:

והשכל:

וכולם לא יועילו לאדם מבלעדי החכמה ע"ש. וכבר כתב בהקדמת הנו"ב מ"ח לפרש מ"ש (בקידושין כ"ט) אם הי' בנו ממולח בנו קודם. דכל אדם מורכב ממים. ושמן. וסיד. ומלח. ומצאו חכמי הטבע במופת כי מי שיש בו יותר מחלקי המלח הוא חכם וחריף יותר ע"ש. ולכן יתכן לכנות את חלק השכלי בשם מלח. ובזה מובן מ"ש רש"י בנדה (ל"א ע"א) ד"ה פוץ מלחא דהנשמה הוא מלח לגוף לקיימו וכיון שהלכה הנשמה ממנו הגוף מסריח ע"ש וז"ש. היאך מעשרין (ר"ל איך מהפכין הגשמי לרוחני לדבק הנפש בשכל האלקי שהוא חוש העשירי) את התבן (שהוא מאכל בהמה) ואת המלח (הרומז לשכלי) ולכן הכניס כת של פריצים ואמר ניכול דידי' וניחוך עלי'. כי הבכורה שהוא מעשה

הקרבנות אינה שוה כלום לפי דעתו המשובשת. ורוה"ק אומרת ערוך השלחן שיש הוכחה לחיבור השכינה עמנו ע"י מעשה הקרבנות מן האכילה שגם הנשמה ניזונית עם הגוף ע"י מזון הגשמי צפה הצפית סדר מנרתא. בא לרמז על מופת התחברות יסוד האש עם הגושיים. וכן הוא בנר מצוה וכמש"ל. קומו השרים מיכאל וגבריאל. הרומז ליסוד האש והמים המתחברים גם יחד אם כי הם ב' הפכיים. וכתבו הבכורה ליעקב. כי מזה יש הוכחה שע"י מעשה הגשמיי יש תועלת לנפש:

ח

ובזה י"ל מ"ש (במד"ר שה"ש) הדודאים נתנו ריח זה ראובן ועל פתחינו כל מגדים זה נ"ח. ויבואר דהנה בש"ס דשבת (כ"א ע"ב) מבואר דנ"ח מצותו למטה מעשרה ונראה הכונה עפמ"ש בב"ר (פ' בראשית) שלחה להם מלכות יוון לישראל כתבו לכם על קרן השור אין לכם חלק באלקי ישראל. ויש לרמז כי הנה היוונים הי' פילוסופים ורצו להכחיש תועלת מצות מעשיות שהם מעשה בהמיות והי' בדעתם כי לא באלה חפץ הש"י ולא יתדבקו בהם בשכל העליון והנה כשחטאו ישראל בעגל הי' מחשבתם לש"ש כמ"ש מהרש"א בח"א לסנהדרין ס"ג בשם הכוזרי אבל במעשה חטאו ולכן הביאו להם חכמי היוונים ממה שעשו בעצמם בעגל ראי' דהכל תלוי במחשבת הלב דאל"כ אין להם התנצלות על מעשה העגל וז"ש כתבו לכם על קרן השור אין לכם חלק וכו' כי לא תתדבק הנפש בשכל עליון ע"י מעשה המצות והכל תלוי בהשגת המושכלות התלויות בלב. וכאשר נצחו החשמונאים תקנו מצות נ"ח הרומז לנר מצוה שיהי' למטה מעשרה דכבר נתבאר דחוש העשירי הוא השכל העיוני ולא רבים יחכמו וכל האדם יזכו לאור פני מלך חיים במצות מעשיות לבד גם אם לא ישכילו במושכלות המושגים בחוש העשירי. והנה מ"ש הדודאים נתנו ריח מבואר בב"ר שנחשב לראובן לזכות כי ע"י הדודאים נולד יששכר אף שהוא לא נתכוין לזה הרי שהמעשה עצמה נחשבת לטוב ובמד"ר (פ' אמור) הדס יש בו ריח אלו בעה"ב שיש בהם מעש"ט ולא תורה הרי שהריח רומז למע"ט בלא השגת החכמה והנשמה נהנית מהריח ההוא וז"ש הדודאים נתנו ריח זה ראובן ולכן על פתחינו כל מגדים זה נ"ח שהוא למטה מעשרה:

ט

ואחז"ל (סופ"ה דאבות) בן בג בג אומר הפוך בה וכו' דכולה בה ובה תחזי וכו'. והוא כמ"ש הרמב"ן עה"ת בהקדמתו כי בתורה רמוזים כל החכמות שבעולם וביער"ד ח"ב (דרוש"ז) ביאר כי לזה רמזו ז' קני מנורה ונר מערבי שממנה הי' מדליק ובה מסיים כי ז' החכמות שבעולם ישאבון מחכמת התורה וכמ"ש הרמב"ם שהחכמות ההמה לקח

לרקחות ולטבחות נערות המשרתות פני המלכה היא תוה"ק פ"ש. ובזה ביארתי מ"ש במדרש שה"ש בפסוק תשורר מראש אמנה אתא ישעי' לגביהון דחזקי' וסייעתו א"ל זמרו ד' כי גאות עשה א"ל כבר מודעת זאת בכל הארץ ראב"כ אמר כך אמר חזקי' תורה שאני עוסק בה מכפרת על השירה. ויש להבין מדוע השיב שכבר מודעת בכל הארץ דייקא ומה זו תשובה למניעת השירה. וגם מ"ש התורה מכפרת יפלא מדוע יחטא עד שיביא כפרה בלימוד התורה מוטב שלא יחטא. וגם מה ענין כפרת התורה לזה. גם לבאר מ"ש בסנהדרין (צ"ד ע"א) למרבה המשרה ולשלום אין קץ אר"ח דרש ב"ק בצפורי מפני מה כל מם שבאמצע חיבה פתוח וזה סתום בקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח וכו' אמרה מדה"ד וכו' חזקי' שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה תעשה משיח לכך נסתתם מיד פתחה הארץ וא"ל רבש"ע אני אומרת לפניך שירה תחת צדיק זה ועשהו משיח פתחה ואמרה שירה שנא' מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וכו'. וכל המאמר יפלא איך אמרה הארץ שירה ובמה איפוא תמליץ בזה על חזקי' שלא אמר שירה. וגם לבאר מ"ש (וב"ר פ"ח) אר"ס בשעה שבא הקב"ה לברוא אדה"ר נעשו מה"ש כתות כתות מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא חסד אומר יברא שהוא גומ"ח אמת אמר אל יברא שכולו שקרים וכו' מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו ארצה הה"ד ותשלך אמת ארצה וכו' תעלה אמת מן הארץ הה"ד אמת מארץ תצמח וכו'. והדבר יפלא:

ויבואר בהקדם מ"ש במו"נ (ח"ב פ"א) ובעקרים (מ"ב פ"ה) מופת מחקרי על מציאת הש"י כי כשימצא דבר מורכב משני דברים וימצא אחד מן הדברים בפ"ע מתחייב בהכרח גם מציאת האחר בפ"ע שאלו הי' מציאותם מחייב שלא ימצאו אלא יחד כחומר וצורה הטבעית לא הי' נמצא האחד בלתי האחר בשום פנים ע"ד משל כשימצא הסכנגבין המורכב מדבש וחומץ וימצא ג"כ הדבש לבדו יחויב בהכרח שימצא גם החומץ לבדו ואחרי שנמצאו דברים רבים מורכבים מניע ומתנועע ר"ל המנענע את זולתו והמנועע מזולתו והם בעלי הנפשות כי הגוף מתנועע והנפש מניע והאדם מורכב משניהם והנה נמצא מתנועע לבד והוא הגשם בלתי בעל נפש שהוא הדומם דהיינו הארץ ור"ל שכל הנמצאים בעלי תנועה עליונים ותחתונים כולם נאחזים וקשורים זב"ז עולם המלאכים בעולם השכלים הנפרדים ועולם הגלגלים בעולם המלאכים ועה"ז השפל בעולם הגלגלים וכל דבר מתנועע בכח המניע שלמעלה ממנו וגם בעולם השפל יש ד' בחינות דומם צומח חי מדבר והיותר שפל הוא הדומם שהוא המתנועע לבד ולא מניע וא"כ יתחייב מזה בהכרח שימצא מניע לבד ולא מתנועע והוא הבורא ית"ש שאינו גוף ולא כח בגוף ואינו נופל בסוג התנועה והזמן ורבים ספקו במופת זה שהרי האדם

מורכב מחיות ודיבור והחיות נמצא בלא דיבור בשור וחמור ודומיהם שהם חיים בלתי מדברים ולא נמצא מדבר בלתי חיות. ולזה השיבו כי המלאכים מדברים ר"ל משכילים בפועל בזולת שיהי' מרגישים בגשם. ובעקרים שם דחה מופת הנ"ל כי הלא הדומם והצומח מתחברים יחד בהצומח שיש בו כח דומם וצומח ויש דומם לבד בלחי צומח ולא נמצא צומח בלתי דומם. ואולם לדעת חכמי הטבע האחרונים גם בדומם יש כח חיוני הצומח אלא שהוא טמון ונעלם בקרבו ולפעמים יראה כח חיותו ע"י פעולת העלעקטריציטא"ט או מאגניטוזמוס והוא חיות ותנועה טבעית בלתי רצונית כמו חיות הצומח אלא שבהצומח הוא גלויה ונראית לעין כל וא"כ המופת הנ"ל צודק:

ו

עוד הביא בעקרים (מ"ד פ"ח) מופת על חידוש העולם והוא מהתגלות היבשה לפי שהמכחיש חושב שהעולם נוהג בטבע ואין שם רצון רוצה אשר יכריח הדברים לצאת מטבעם והנה כפי טבע היסודות אש רוח מים עפר הי' ראוי שתהי' הארץ מכוסה במים ולא ימצאו צמחים ולא בע"ח כי יסוד המים עולה בטבעו על יסוד העפר ואחרי היגלות היבשה זהו לאות על רצון הבורא ית"ש מכריח הטבע לעשות כרצונו. ובזה ביאר מ"ש (בתהלים ל"ג) כונס כנד מי הים וכו' יראו מד' כל הארץ וכו' כי הוא אמר ויהי וכו'. וזהו כונת (ב"ד פ"ג) בשעה שאמר הקב"ה יקוו המים וכו' עמד שר של ים וא"ל רבש"ע הלא כל העולם אני מלא מיד בעט בו והרגו שנא' (איוב כ"ו) בכחו רגע הים ע"ש עוד בזה. ובזה ביארתי מ"ש בילקוט (תהלים צ"ג) ביקש אנדרינוס לידע מה המים מקלסים להקב"ה עשה תיבות של זכוכית ונתן בנ"א לתוכן ושלפלן לאוקינוס ועלו ואמרו שמענו לאוקינוס מקלס להקב"ה ואומר אדיר במרום ד' והוא תמוה:

גם לבאר כל מזמור (צ"ג הנ"ל) ד' מלך גאות לבש וכו' אף תכון תבל וכו' נשאו נהרות וכו' ישאו נהרות דכים וכו' אדיר במרום ד' וכו' לביתך נאוה קודש וכו' ויאמר שיש לנו מופת כי כח האלקי כונן תבל לבל תמוט חוץ לטבע וז"ש ד' מלך גאות לבש וכו' אף תכון תבל וכו' וז"ל נשאו נהרות ד' וכו' כי מן הנהרות יבורר לנו ד"ז כי הלא בטבע ישא נהרות דכים. כי מהראוי שיעלה יסוד המים על הארץ ואחרי כי הש"י שם חק לים ולא יעבור יעיד זאת על גבורתו ית"ש שמושל על הטבע וז"ש מקולות מים וכו' ר"ש מהתהוות הנהרות ומים אדירים הלב שומע כי אדיר במרום ד' והנה אחז"ל (בסוטה מ"ח) משחרב ביהמ"ק בטלה זכוכית לבנה וי"ל המכוון עפמ"ש המפרשים לבאר מ"ש (תהלים ע"ג) ואחשבה לדעת זאת עמל הוא בעיני עד אבא אל מקדשי אל אבינה לאחריתם כי ע"י חכמת הכהנים המתבודדים באויר המקדש המחכים לכל הבאים שמה ישיג החכמה

האמיתית להשיב אחור כל דיעות הכוזבות. והנה הר"מ בפיה"מ (פ"ל דכלים) בהא דתנן אספקלריא טהורה ביאר שהוא מראה של זכוכית שיש לה מכסה מאחורי' ואשר לא יסתור דבר מאחוריו נקרא אספקלריא מאירה ואמר ע"צ המשל בהשגת מרע"ה שהשיג הבורא על תכלית מה שאפשר לאדם מאשר הוא בחומר שישיגהו ואמרו כל הנביאים נתנבאו באספקלריא שאינה מאירה וכו' ע"ש הרי כי השגת החכמה הבהירה נקרא בשם זכוכית מפולשת מראיתה מעבר לעבר ולכן כל זמן שביהמ"ק הי' קיים הי' ההשגות בהירות כי אוירא דא"י מחכים כדאיתא בב"ב קנ"ח ע"ב ומכ"ש מקום המקדש וכבר העיד ביוסיפון כי הכהנים בעת שהלכו יחפים על רצפת העזרה הי' נקל להם להשיג עומק החכמות ומשחרב ביהמ"ק נסתם כל חזון ובטלה זכוכית לבנה הרומז על החכמה הבהירה וז"ש לביתך נאוה קודש וכו' כי בבית המקודש הושג אמונת מציאת השם וחידוש העולם לכל באי שעריו וז"ש הילקוט ביקש אנדרינוס להשיג טבע יסוד המים והעפר לידע אם הם מקלסים להקב"ה להודיע מופת מציאותו וחידוש העולם עשה תיבות של זכוכית הרומז על ההקדמות והיקשים הלקוחים מספרי חכמי הטבע הבהירים וזכים במושכלות וציוה לחכמיו לבחון בעומק החכמה אם כנים וצודקים המה אם טבע מי הים להיותם למטה מיסוד העפר או כי רק בגזירת הש"י יעשו הפך טבעם ועלו ואמרו שהמים מקלסים ואומרים אדיר במרום ד':

יא

נתבאר כי מן יסוד העפר כשחר נכון לפנינו מציאת הש"י וחידוש העולם שהוא יסוד אמונת תוה"ק ומעתה יבואר מאמר הקדום (לעיל אות ט') אמת אמר אל יברא שכולו שקרים ר"ל כי האדם עלול השגיאות ודמיונו כוזב ופן יחטא ואשם וכיחש באלקיו ולז"א נטל אמת והשליכו ארצה וכו' תעלה אמת מן הארץ וכו' ר"ל כי מופתי האמונה יהי' נודעים לכל מצד כדור הארץ שהוא מתנועע ולא מניע וזה נשמע שיש מניע ולא מתנועע וגם כי הש"י מחדש בטובו מע"ב בהגלות היבשה ולא יעלו המים עליו וזהו הפך הטבע וכמ"ש ובזה י"ל מ"ש (בישעי' י"א) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים ור"ל כי דיעות הכוזבות לא ירעו ולא ישחיתו ויתגלה האמת ממופתי הארץ הנ"ל ובזה יבואר מ"ש (שבת פ"ח) ויתייצבו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהם ההר כגיגית וא"ל אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהי קבורתכם. והוא כי הנה לברר כי טבע המים לעלות למעלה ע"ג יסוד העפר הועד מחכמי הטבע כי במקום אשר התהום שוטף בחזקה וגובר לעלות יסד הש"י ויתעלה הר במקום ההוא לחת מעצור בעד מי התהום לבל ישטוף בחזקה [ואני מצאתי ד"ז בב"ר פל"ג ויקרא רבה

פכ"ז ע"ש] ולכן כאשר לא רצו לקבל התורה המעידה על אמונת הש"י וחידוש העולם כפה עליהם ההר. ור"ל שהראה להם כי לולא ההר ישטפו המים בעלותם ע"ג הארץ וזהו האות כי הש"י מהפך הטבע ויוסד ארץ. וז"ש ואם לאו שם תהא קבורתכם. ומזה נתברר להם במופת שכלי כי משה אמת ותורתו אמת. ובזה י"ל מ"ש (בתהלים קנ"א) אל ההרים אשא עיני וכו' עזרי מעם ד' עש"ו וכו' ולא מצד הטבע. ועפ"ז יבוארו דברי ש"ס דסנהד' הנ"ל (באות ט') כי כאשר לא אמר חזקי' שירה אשר תועלתה הוא לפרסם מציאת הש"י וחידוש העולם להודיע כי הוא ית"ש מושל על הטבע ואמרה מדה"ד שאינו ראוי להיות משיח כי ממעלות מלך המשיח שיתגלה על ידו דעת האמת וכמ"ש כי מלאה הארץ דעה וכו' נסתמה המים ע"ד שאחז"ל (שבת ק"ד) מם פתוחה מאמר פתוח מ"ם סתומה מאמר סתום פתחה הארץ ואמרה וכו' ר"ל ע"ד שכתבו התוס' בנזיר (י' ע"א) ד"ה פרה דמ"ש אמרה פרה זו וכו' ר"ל ראוי הי' שתאמר כלומר בנ"א העוברים ורואים אותה רבוצה סבורים בלבם לומר כן ולפי שהרואה חושב כן בלבה תולה המחשבה בפרה עצמו וכמ"ש (יונה א') והאניה חשבה להשבר וכו' ע"ש (וע"ע במו"נ ח"א פס"ה ושו"ת עט"ח חא"ע סוסי' ל') וה"נ מצד כדור הארציי והתהוות היבשה יש להשכיל אמונת הש"י הש"י הנצמח מתועלת השירה וכבר נתבאר (אות ט') כי קוטב המופת על מציאת הש"י מהויית הדומם הוא יען כי בהעלם והסתר יש גם בה כח חיוני ע"ש. ונודע מ"ש במו"נ (ח"א פמ"ג) כי מלת כנף רומז על ההסתר והעלם וכמ"ש (בישעי' ל') ולא יכנף עוד מוריך וזהו ענין שש כנפים לאחד וכו' ע"ש וז"ש מכנף הארץ זמירות שמענו וכו' כי מבחינות ההעלם שיש בארץ שמענו מופת האמונה שהוא תועלת השירה וז"ש אני אומרת לפניך שירה וכו':

יב

ובזה יבואו על נכון דברי מד"ר שה"ש המובא למעלה (אות ט') בפסוק תשורי מראש אמנה וכו' בהקדם מה שביארתי דברי ב"ר פנ"ה אר"ל ב' פעמים כתיב לך לך ואין אנו יודעים איזו חביבה אם הראשונה אם השני' מן מה דכתיב ולך לך אל ארץ המוריה הוי שניה חביבה מן הראשונה והוא תמוה (ועמ"ש בהקדמת חיבורי לחו"מ דבר נחמד בזה) וכעת נראה עפמ"ש בעקדה (שער ט"ז ושער כ"א) כי הנסיונות אשר נסה הש"י את אברהם הי' תכליתם להעלותו ממדרגת פילוסוף למעלת תורני שלא תהי' אמונתו נמשכת מצד השכל האנושי העליל לשגיאות ולא רבים יחכמו להשיג האמת אפס מצד אמונה התוריית הנאמרה בנבואה האלקיית ותכלית זה נשלם בנסיון העקדה שהוא מתנגד לשכל פילוסופי ולא יוסכם בשום פנים בשכל הפילוסיף לשחוט את בנו לקרבן

וגם במילה נתעלה לבחינה זו. וכמ"ש התהלך לפני והיה תמים שהוזהר להיות תמים ולא חוקר פילוסופי אבל נשלם בנסיון העקדה ע"ש. ובזה י"ל מ"ש חז"ל לחד מ"ד בן ג"ש הכיר אברהם אח בוראו ולחד מ"ד בן מ"ח שנים ואפשר לרמז עפמ"ש בש"ט על המו"נ ח"א סופל"ו לפרש מ"ש כי ביום השלישי ירד וכו' שרומז על ההקדמות וההיקש והשמירה מטעיות או שרומז על הלימודיות והטבעיות והאלקיות שהם ג' השגות ע"ש ואולם ידיעת התורה נקנית ע"י מ"ח דברים וכמ"ש בפ"ו דאבות ולכן לחד מ"ד הכיר אאע"ה אח בוראו מצד חקירה הפילוסופית הרומזת על ג' השגות הנ"ל ולאידך מ"ד השיג מצד מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם ובהגיעו לעקדה שנתעלה ממדרגת פילוסיף למעלת תורני כתיב ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק דכבר כ' הר"מ במו"נ (ח"א פ"ח) כי מלת מקום רומז על מדרגת עיון והשקפת שכל וכמ"ש הנה מקום אתי ע"ש כי אחרי שהשיג שלשה ההשגות הפילוסופיות ראה כי לא באלה חפץ הש"י. וז"ש בב"ר שראה ענן קשור על ההר והוא כמ"ש הר"מ שם כי מלת הר רומז על מקום ההתבודדת והשגת המושכלות ומלת ענן רומז על מניעת ההשגה וחשכת השכל כמ"ש במו"נ (ח"ג פ"ט) וזה שראה ענן קשור על ההר. והנה בתוס' תענית ט"ז) הביאו בשם י"מ דארץ המוריה פירושו שמשם יוצאה תורה והוראה לישראל וכ"ה בב"ר (פ' וירא) ונודע כי ההליכה רומז על ההשגה וכמ"ש התהלך לפני וכו' את האלקים התהלך וכו' וכ"ה בעקדה ר"פ לך וז"ש. ב"פ כתיב לך לך ובעקדה כתיב ולך לך וכו' א"י איזו חביבה מן מה דכתיב אל ארץ המוריה הרומזת על השגתו מצד אמונת התורה הוי שניה חביבה מן הראשונה כי בתחלת התעלותו השיג רק מצד החקירה אשר לא בזה בחר הש"י ואנחנו בני תורה מאמינים מצד אמונת הקבלה הנמשכת לנו מאבותינו הקדושים אשר עיניהם ראו התגלות אלקותו ית"ש ושידוד המערכת. וכבר ביאר ביער"ד ח"א (דרוש ג') לבאר מ"ש ביומא כ"ב מה שחר סוף הלילה אף אסתר סוף כל הנסים דהכונה דאחר שקבלו ישראל התורה בלב שלם א"צ עוד לנסים בשינוי הטבע לפרסם האמונה כי התורה מאירה לנו כשמש בצהרים ע"ש. וז"ש תשורי מראש אמנה ובמד"ר שם זה אברהם שנא' והאמין בד' וכו' מראש שניר וחרמון זה יצחק ויעקב ע"ש עוד. ולכן כשבא ישעי' לגביהון דחזקי' וסיעתו וא"ל זמרו ד' כי גאות עשה ור"ל שיפרסמו בישראל גודל הנס למען יכירו וידעו כי יש אלקים שופטים אמרו לישעי'. כבר מודעת זאת בכל הארץ. ר"ל שכבר מושגת האמונה מצד מופת מחקריי והוא מהויית הארץ שהיא מתנועעת ולא מנענעת וגם כי לא יעלו המים עליה וראב"כ לא רצה בהאמונה מצד מופתי הפילוסופים. ואמר. כך אמר חזקי' תורה שאני לומד מכפרת על השירה. ר"ל

כי אחרי שאני מרבץ תורה בישראל וכמו שכתב בסנהדרין (צ"ד ע"ב שם) מאי דכתיב וחובל עול מפני שמן וכו' מפני שמן של חזקי' שהי' דולק בבתי כנסיות וכו' כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר וכו' ע"ש לכן ע"י לימוד התורה נודע ביהודה ובישראל גדול שמו יתברך וא"צ לפרסום הנסים כי האמונה נמשכת לנו מאבותינו והוא אמונת הקבלה אשר צדיקים ילכו בה בתום ובטח ולא יכשלו. ובזה ביארתי מ"ש בש"ר פ' בא בפסוק החדש הזה לכם וכו' קול דודי דופק הנה זה בא כשבא משה וא"ל בחדש הזה אתם נגאלים א"ל היכן הוא אלקינו א"ל כסבורים אתם שבזכות עצמיכם אתם נגאלים בזכות אבותיכם אתם נגאלים והכונה כי נודע מ"ש המחברים לפרש מ"ש בתפלה אלקינו ואלקי אבותינו כי ההשגה מצד השכל שהאדם עצמו משיג הוא בחי' אלקינו ואולם מה שמשיג מצד האמונה בקבלה מאבותיו הוא בחינת אלקי אבותינו וכבר אחז"ל במדיר (קהלת ב') הלב רואה והלב שומע ור"ל כי השגת השכל הוא בחינת ראייה והאמונה בקבלה הוא שמועה וכשבא משה לגאלם והם ידעו בנפשותם כי עוד לא נשלמו בהשגת החכמה אמרו היכן הוא אלקינו ר"ל עדיין לא באנו להשגה האלקות מצד השכל שהוא בחי' אלקינו וא"ל משה כסבורים אתם שבזכות עצמיכם אתם נגאלים בזכות אבותיכם אתם נגאלים ר"ל לא בזכות ההשגה מצד חקירת השכל זולת מצד אמונת הקבלה הנמשכת לכם מאבותיבם אתם נגאלים. וז"ש קול דודי הנה זה בא. כי אמונה זו הוא בחינת שמועת הקול ולא בחינת ראיית העין וכמ"ש. ולכן יפה אמר בן בג בג הפוך בה וכו' דכולא בה וכו' כי אמונה זו תתמיד רק בין הוגי דת האמת:

יג

ואולם להבין לשון הפוך בה וגם כפל לשונו שחזר ואמר והפוך בה נקדים לבאר מחז"ל (שבת פ"ח) אריב"ל בשעה שעלה למרום אמרו מה"ש לפני הקב"ה רבש"ע מה לילוד אשה בינינו א"ל לקבל תורה בא א"ל חמדה גנוזה שגנוזה לך וכו' אתה מבקש ליתנה לבו"ד מה אנוש כי תזכרנו וכו' א"ל אחוז בכסא כבודי וחזור להן חשובה וכו' א"ל רבש"ע תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה וכו' כלום יצה"ר יש ביניכם מיד הודו להקב"ה שנא' ד' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ וכו' ומאוד יפלא אמרו אחוז בכסא כבודי וכו' ונראה בהקדם דברי העקדה שער ל"ט כי נודע כי העולמות קשורים זב"ז ע"י שיש אמצעי המאחיזן באמצעותו וחכמי הטבע הודיעו כי גם בעולם התחתון שיש בו ד' סוגים דומם. צומח. חי. מדבר. גם להם יש אמצעים כי האספוג היימי אם הוא דומם יש לו קצת כשרון תנועה והתכווצות. והאלמוג מחובר לארץ בחלק גופו התחתון כצמח והוא אמצעי בין הצומח והחי. והקוף אמצעי בין החי למדבר. והשלימות האנושי הוא

אמצעי בין מדרגת העליונים בהחלט והם השכלים הנבדלים והמלאכים ובין התחתונים בהחלט והם הבע"ח כי הוא בעל חומר עכור ארציי וגם בעל נפש משכלת חלק אלוקי ממעל ולפי שתנאי האמצעי שימצאו בו תכונת ב' הקצוות שבשניהם לכן נאמר וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלקים וכו' וזהו שיחייב שימצא ענינו לא למעלה בהחלט ולא למטה וידרוש וישקוף בדרישת שלימותו ולא יהרוס בעצמו לבקש מעלה אלקית וכן אין לו להתרשל ולהשאר בתמונה בהמיית בצורת איש וראוי לו לחקור האושר האנושי ומעלתו הנפשיית ובזה יהי' האמצעי בין העליונים ובין התחתונים והוא תהלתו וע"ש עוד בשער ע"ב כי הש"י בחר במדת הממוצע ולזה רמזו הדגלים מארבע רוחות והארון ומשה באמצע לרמז שיהי' נוטים מכל צד אל האמצע הוא מדת הממוצע וזהו ענין התכלת שבציצית שהוא הממוצע בין הלבן והשחור. וע"ש שער ע"ה עוד בזה וכבר ביאר מהר"ל מפראג בספרו תפ"י פי"א מ"ש בשבת (פ"ח) דרש ההוא גלילאה וכו' ברוך רחמנא דיהיב אוריאן תליתאה לעם תליתאה וכו' לפי שכל משולש יש בתוכו האמצעי שאיננו נוטה לאחד מן הקצוות משא"כ באחד או בשנים ולפי שביקש הש"י שיהי' ישראל במדרגת ממוצעים נתן להם אוריאן תליתאה וכו' לרמז על השלימות ההוא ע"ש ולאשר המלאכים הם בעלי צורה לבד המה נוטים אל הקצה ולכן כאשר נלחם יעקב אבינו עם המלאך נצחו יעקב. וז"ש (פ' וישלח) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך נ"א ישראל כי שריח עם אלקים ועם אנשים ותוכל ירמוז כי שררית יעקב הי' בעבור כי שרה עם אלקים (הוא חלק האלקי אשר בתוכו) ועם אנשים (הוא החומר האנושי) ולכן לא יזכה הפילוסיף למדרגת הנבואה לאשר הוא משכיל בשכל לבד ולא יתחבר בזה חומרו האנושי ונוח לו שלא נברא כי יותר הי' נקל לפניו להבין ולהשכיל בהיות נפשו בשמי מעל טרם נברא בעה"ז ולכן אחז"ל (עירובין י"ג) ועכשיו משנברא ימשמש במעשיו. ר"ל שישתמש בחלק המעשה שהם מצות התורה המתאימים יחד את החומר והצורה ואז יהי' סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. ובזה י"ל מ"ש (בבכורות ט') א"ל סבי דבי אתונא לריב"ח מצעתי' דעלמא היכי זקפי' לאצבעי' א"ל הכא א"ל ומי יימר א"ל אייתי אשלי (חבלים) ומשחי. והכונה שהם שאלוהו איזהו הדרך נכון לבא לשלימות הממוצע והראה להם אצבעו לרמז כי בחלק המעשה המיוחס לאצבעות (וכמש"ל אות ד') יזכו לזה והם מצות תוה"ק. וכאשר שאלוהו. מי יימר א"ל אייתי אשלי ומשחי. ור"ל עפמ"ש (בב"ר פצ"ג) מאי דכתיב מים עמוקים עצה בלב איש משל לבאר עמוקה והי' מימיה צוננים ויפים ולא היתה בריה יכולה לשתות מהם בא אחד וקשר חבל בחבל משיחה במשיחה עד שדלה הימנה ושתה התחילו הכל שותים וכו' ע"ש וכן מצות תוה"ק לא

יושגו זולת ביגיעה ושקידה וכמ"ש (מגלה ז') יגעתי ומצאתי תאמין. וז"ש אייתי אשלי ומשחי:

יד

ובזה י"ל מ"ש במד"ר (פ' קרח) אח נפשע מקרית עוז זה קרח שפשע בתורה שהיא עוז שנא' ד' עוז לעמו יתן וכו' ומדינים כבריח ארמון ולא הי' יודע שבע"ד הי' קשים כבריח ארמון זה משה ואהרן מה הבריח אינו זז זה משה שנא' והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה. והכונה כי קרח פשע בתורה הגורמת שלום בין החומר והצורה לחברם יחד במצותי' וז"ש ד' עוז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום ודימה בנפשו כי השלימות תלוי בהשכלה אלקית לבד וז"ש כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ד'. וכמ"ש בישוי"ע עה"ת. וא"כ הי' נוטה אל אחת הקצוות ואולם מרע"ה קיבל תורה מסיני להורות את בנ"י מדת הממוצע ונודע מ"ש הר"מ (פ"ב מדיעות ה"ב) שאם יחפוץ להטות מדתו למדת הממוצע והוא נוטה אל קצהו האחד יטה נפשו אל קצה האחר שכנגדו ואז יבא אל הממוצע והוא בחון בטבע ולכן הי' מרע"ה דומה לבריח התיכון הרומז אל מדת הממוצע מפני שהי' מבריח מן הקצה אל הקצה וז"ש ומדינים כבריח ארמון. ולכן כשעלה משה למרום לקבל התורה ואמרו מה"ש מה לילוד אשה בינינו א"ל אחוז בכסא כבודי וכו'. ור"ל דכבר הבאתי באות הקדום בשם העקדה כי התכלת שבציצית שהוא בין הלבן והשחור רומז אל מדת האמצעית ובמנחות (מ"ג ע"ב) תניא הי' ר"מ אומר מה נשתנה תכלת וכו' שהתכלת דומה לים וים לרקיע ורקיע לכסא הכבוד וכו' ע"ש וכבר נתבאר כי המלאך בהיותו צורה רוחנית לא יזכה לזה זולת האדם בהיותו בעל חומר וצורה וז"ש אחוז בכסא כבודי ר"ל מדת הממוצע וחזור להם תשובה. ולכן א"ל כלום יצה"ר יש ביניכם שהוא בא מצד חומר העכור ולכן מיד הודו ואמרו מה אדיר שמך בכל הארץ. ולכן אמר בן בג בג בשבח התורה הפוך בה והפוך בה ור"ל כי ע"י מצות תוה"ק יזכה למדת הממוצע ע"י שיטה קצה האחד לקצהו השני ובזה ישאר באמצע:

טו

ואמר עוד סיב ובלה ומינה לא תזוע שאין לך מדה טובה הימנה ולבאר אומרו סיב ובלה בה נקדים מחז"ל סנהדרין (ל"ח ע"ב) אר"י אמר רב בשעה שביקש הקב"ה לבראות את האדם ברא כת מה"ש א"ל רצונכם נעשה אדם בצלמינו א"ל רבש"ע וכו' מה אנוש כי תזכרנו וכו' הושיט אצבעו קטנה ביניהן ושרפן וכו' כיון שהגיע לאנשי דור המבול וכו' שמעשיהן מקולקלין אמרו לפניו רבש"ע לא יפה אמרו ראשונים לפניך א"ל ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול וכו'. וכל המאמר הלז אומר דרשני ואקדים מה שביארתי

מ"ש ברש"י (פ' בשלח) שהי' כל או"א מראה באצבעו ואומר זה אלי ואנוהו (ועמש"ל אות ד') דנודע מ"ש הר"מ במו"נ ח"א לבאר כל התוארים הנאמרים אצל הש"י כמו יד ורגל ופה שרומזים על הפעולות הנמשכות מהאברים ההם אשר כולם כלולים ונמשכים מאתו ית"ש ובכתובות ה' אמרו מפ"מ אצבעותיו של אדם משופות כיתדות שאם ישמע דבר שאינו הגון יניח אצבעו באזניו ונודע כי אצבע הקטנה הוא היותר מסוגלת לזה ולכן אם הש"י לא ישמע לקול מדה"ד המקטרג וכמ"ש (בזכריה ג') יגער ד' בך השטן וכו' יתכן לכנות המדה ההוא בשם אצבע קטנה ולכן כאשר קטרג שר של מצרים על ישראל בהיותם על הים הראם הש"י מדת חסדו לבל ישמע לקולו ולכן כל או"א הראה באצבעו ואומר זה אלי ר"ל מדת חסדו ית"ש לאטום כביכול אזניו לבלתי שמוע למדה"ד הוא אלי ואנוהו כי מצד מדה זו נצלנו. והנה בב"ב ע"ה זקנים שבדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לאותה בושה וכו' ויש להבין מדוע רק הזקנים אמרו ד"ז וביארתי עפמ"ש בעקדה (שער י"ג) כי אחרי שהעולם בכללו הוא כאיש א' כמו שעל שנות האדם נאמר ימי שנותינו בהם שבעים שנה כן נאמר במעשי בראשית כמ"ש חז"ל שתא אלפי שני הוי עלמא ואלף השביעי יהי' כולו שבת וכמו ששנות חיי האדם אינם שוים בהשגת השכל והעשור הראשון ורוב השני או כולו הולכים בהבל שעשוע הילדות ולכן בפחות מבן עשרים אינו בן עונשים בד"ש ומשם ואילך השכל הולך ומתחזק ונהפך לאיש אחר כן עולם הכללי הי' נעור וריק ממוסר השכל בערך ב' אלפים שנים ובסנהדרין צ"ו קראו להם ב' אלפים תהו עד שניתנה תורה וחכמה בעולם ע"ש ולפ"ז הי' מהראוי שכל מה שהעולם מזקין יתגדל השגת התור' והנבואה בעולם וכמו שאחז"ל סוף עוקצין זקני ח"ח כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת ואז הי' כבוד והדר לזקנים נגד הנערים כי כפי שמתנהג העולם בכללו כן הוא גם בפרטות ואולם בראותם כי פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה והעולם מתקטן והולך א"כ זהו לאות כי גם בפרטות כל זמן שהאדם מזדקן פוחת שכלו והולך ולכן זקנים שבדור (דייקא) אמרו אוי לאותה בושה וכו'. ולכן כשאמרו מה"ש מה אנוש כי תזכרנו הושיט הקב"ה אצבעו קטנה ביניהם להראותם כי מתנהג במדת החסד לבלתי שמוע לקול המקטריגים ומדה זו מיוחסת לאצבע כמ"ש וכאשר באו דורות החוטאים ואמרו לא יפה אמרו ראשונים לפניך השיב להם ועד זקנה אני הוא כי הוא ית"ש הי' צופה ומביט על דור דעה שבמדבר שעתידין לקבל התורה כאשר יזדקן העולם ויגיע לסוף שני האלפים שהם ימי מלואות השכל בעולם הכללי:

טז

עוד יתכן לבאר מה שהשיב הקב"ה לעה"ש ועד זקנה אני הוא וכו' בהקדם מה שביארתי דברי ב"ר (פ' תולדות) הן עשיו אחי איש שעיר גבר שיידן כד"א ושעירים ירקדו שם ואנכי איש חלק כד"א כי חלק ד' עמו. וגם מ"ש (פ' בלק) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ד' אלקיו עמו ותרועת מלך בו וגם מ"ש (בתהלים ק"ל) קויתי ד' קותה נפשי וכו' נפשי לר' משומרים לבקר וכו' והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו. וגם מ"ש (באיכה ג') מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ד' נשא לבבינו אל כפים אל אל בשמים נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת וביארתי כי הנה החוטא מצד החומר כל עוד שלא נכרתה ממנו הנפש שהיא חלק אלוקי הוא עוד בגדר חי ונקל להשיג סליחת העון בתשובה כי לא ידח ממנו נדח והש"י ברוב חסדו חושב מחשבות להציל את חלקו הקדוש ולמענו יעש עמו אות לטובה ואולם אם הוא חוטא בדעת למעול מעל בהש"י עד כי יכרת שרשו וכמ"ש בברכות י"ט רשעים אפי' בחייהם קרוים מתים כי אז תשובתו קשה. וז"ש. מה יתאונן אדם חי (כל עוד הוא בגדר חי) גבר על חטאיו נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ד' כי אם נשא לבבינו אל כפים ר"ל אם נקח הדבר אל העיון וההסתכלות כדרך הלוקח חפץ לידו להביט ולעיין עליו הלא עינינו תחזינה כי הדבר נוגע אל אל בשמים אל הנפש האצולה משמי מרום שהוא חלק אלוקי ממעל ולכן נבטח ולא נפחד כי יסלח הש"י לחטאתינו ואולם אם נחנו פשענו ומרינו כי אז הדבר נוגע רק לנו כי כבר נכרתה הנפש האלקי מאתנו ח"ו אז אתה לא סלחת. ולזה אמר המשורר קויתי לד' קותה נפשי וכו' כי הלא נפשי לד' ר"ל כי נפשי הוא נאצלת מאתו ית"ש ולכן הנני משמרים לבקר וכו' והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו כי למענו יעש וזהו המכוון במ"ש לא הביט און ביעקב וכו' יען כי ד' אלקיו עמו כו' שהוא נוגע לחלקו ית"ש וז"ש. בב"ר ואנכי איש חלק והוא כמ"ש בב"ר משל לקווץ וקרח שהי' עומדין בגורן ועלה המוץ בקווץ ונסתבך בשערו עלה המוץ בקרח נתן ידו על ראשו והעבירו כך כו' יעקב מתלכלך בעונות כל השנה ובא יה"כ ויש לו במה יכפר וכו' והטעם הוא כי חלק ד' הם נפשותיהם אצילות משמי מרום. ולכן נתיירא יעקב לבל יחטא ואשם במעלו מעל בכבוד אביו ויפסיד שלימותו. והנה בעקרים (מ"ד פכ"ט) הביא בשם גדולי החכמים לסתור דעת המשובשת שרצו להכחיש השארת הנפש כי לפי דמיונם הכוזב כי הנפש רק היוליאנית כנפש הבהמיית מורכבת מכח הזנה וצמיחה א"כ יחויב העדר השכל בהעדר כח החיוני ויחלש בחולשתו ולא כן הוא כי אדרבא יתחזק השכל בהחלש כחות החומרים וזהו כמ"ש חז"ל זקני ת"ח כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת וזה מעיד

כי הנפש היא אצולה ממרום וכאשר ישוב העפר על הארץ הרוח תשוב אל האלקים ע"ש עוד בזה. נמצא כי מן הזקנה נודע לנו מציאת הנפש שהוא חלק אלוקי ממעל ולכן כאשר אמרו מה"ש ולא יפה אמרו ראשונים מה אנוש כי תזכרנו השיב להם ועד זקנה ר"ל שימו נא עיניכם להביט מצב זקנת האדם ותדעו כי אני הוא שנוגע הדבר לעצמי דהיינו לחלקי חלק אלוקי האצילה משמי מרום ולכן אני אסבול כי למעני אעשה להעביר חטאיהם אם יבואו דורות שיחזרו בתשובה ובזה י"ל מ"ש (בפסיקתא קתא דיו"כ) לדוד אשרי נשוא פשע וכו' זש"ה נשאת עון עמך ביוה"כ בא שטן לקטרג על ישראל וכו' הקב"ה נוטל אח העונות מתוך הכף ומטמינם תחת פורפירא שלו וכו' ור"ל שמכפר להם יען הדבר נוגע אליו בחלק הנפש שהוא חלק אלוק. וז"ש סיב ובלה בה ר"ל כי כל מה שיזקין ויבלה כחות החומריות יגדיל תורה ויאדיר כח השכל וקדושת הנפש:

יז

ואמר עוד. ומינה לא תזוע וכו'. והוא כמ"ש והגית בה יומם ולילה. ויובן עפ"מ שביארתי מ"ש חז"ל (נדרים ל"ז) ראה למדתי אתכם וכו' מה אני בחנם אף אתה בחנם ולא הותר ליטול שכר זולת אם אין לו במה להתפרנס ויבור עפמ"ש במד"ר שה"ש מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכו' כד דמך ר' אושעיה איש טריי' ראו מטתו פורחת באויר הי' דורו קורין עליו אם יתן איש כל הון ביתו באהבה שאהב הקב"ה לר"א בוז יבוזו לו ויש להבין הרי אמרו ז"ל בשבת נ"ג ע"ב) כמה גרוע אדם זה שנשתנו עליו סדרי בראשית ולא עביד קב"ה ניסא למגנא ולמה הוצרך לנס זה שתהא מטתו פורחת באויר וגם מה ענין דרש זה לפסוק מים רבים לא יוכלו לכבות וכו' ונראה עפמ"ש הר"מ במו"נ (ח"ג פי"ב) וז"ל וצריך שתבחן ענינו במציאות כי כל אשר הענין יותר צריך לב"ח הוא נמצא יותר בחנם וכל מה שימעט צורך הכרחי הוא נמצא מעט והוא יקר מאוד כי הענין ההכרחי לאדם עד"מ הוא האויר והמים והמזון אמנם צורך האויר יותר חזק שאם יפקדהו קצת שעה ימות אבל המים יעמוד מבלעדיו יום או יומים והאויר יותר נמצא ויותר בזול בלי ספק וצורך המים יותר מהמזון כי כשישתה ולא יאכל יעמדו קצת בנ"א ד' או ה' ימים מבלתי מזון ואתה תמצא המים בכל מדינה יותר נמצא ויותר בזול מן המזון וכו' ע"ש עוד נועם דבריו ואני מצאתי בירושלמי (פ"ג דהוריות הל' ה') מים בזול ויין ביוקר אפשר לעולם בלא יין וא"א לעולם בלא מים וע"ע (במד"ר במדבר א') למה נמשלה תורה בג"ד הללו באש ובמים ובמדבר מה אלו בחנם וכו' ע"ש וכדבר הזה מצינו במדרגות האנשים יש שהוא נחוץ לדורו כמו המזון ויש שנחוץ יותר כמו המים ויש שנחוץ להם בכל שעה והוא דומה לאויר וכל מי שנחוץ יותר המציאו הש"י לטובת דורו יותר בזול ובחנם

ובמד"ר קהלת סוף דבר הכל נשמע סוף דיבורו של אדם הכל משמיעים עליו וכו' והוא יען כי שנאתם וקנאתם כבר אבדה ומשמיעים שבחו באמת וכשמת ר"א הי' מספרים שבחו אחר מטתו עד להפליא שהי' נחוץ לטובת דורו מאוד עד שהשוו אותו אל האויר הנחוץ יותר מן המזון והמים וז"ש שראו מטתו פורחת באויר שהשבח שאחר מטתו הי' פורח ועולה עד שדימוהו אל האויר וז"ש מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ר"ל כי אם ידמוהו אל המים לא יגיעו עוד לסוף שבחו כי הוא הי' נחוץ בכל עת ובכל שעה כמו האויר. ולז"א. אם יתן איש כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. כי דבר הנחוץ כמוהו הוא בחנם. ובזה י"ל מ"ש (באיכה ד') רוח אפינו משיח ד' נלכד בשחותתם כי הוא דומה לאויר הרוח הנשאף בנחירי האף ואחרי כי התורה הוא חיי האדם וכמ"ש כי הוא חייכם וכו' לכן מצותה בחנם. וז"ש ומינה לא תזוע כי היא חיי האדם האמיתים וכל החפץ חיים ישקוד על דלתותי' תמיד וימצא חיים וברכה למשמרת

שלום:

חי

עוד הנני יוסיף לבאר מאמר הפוך בה והפוך בה וכו'. בהקדם לבאר מחז"ל סנהדרין (ק"ב ע"ב) ר"א אוקי בג' מלכים אמר למחר נפתח בחברין אתא מנשה אתחזי לי' בחלמא אמר חברך וחברי דאבוך קרית לן מהיכא בעית למישרי המוציא א"ל לא ידענא וכו' א"ל אגמרי' לי וכו' א"ל מהיכא דקדים בישולא. ורבים תמהו מדוע שאל שאלה זו דייקא. גם לבאר מ"ש בב"ר האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל אכלתי ואוכל והוא תמוה. גם לבאר מ"ש (איכה ה') נפלה עטרת ראשינו אוי נא לנו כי חטאנו ע"ז הי' דוה לבנו על אלה חשכו עינינו על הר ציון ששמם שועלים הלכו בו וכו' כי אם מאוס מאסתנו קצפת עלינו עד מאוד השיבנו ד' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם. ובמד"ר כבימי אדם הראשון. ויבואר עפמ"ש העקדה (שער כ') ההבדל שבין החוטא לפי רצון המשולח אשר ענינו בלתי כובש את יצרו לאשר התאוה בו לבדה נפסדת ובין הרשע שגם השכל שבו נפסד הוא כי החוטא כאשר תעבור הפעולה יתעצב ממעשהו וינחם על הרעה וגם אפשר לו לקבל רפואה ולחזור בתשו' ודומה לחולי הבא לפרקי' אמנם החוטא בשכל לא יתנחם לעולם וכמעט אין תרופה למחלתו ודומה לחולי קשה תמידי וע"ז נאמר כל באיה לא ישובין וכו' וע"ש שער מ' עוד בזה. ובזה ביארתי מ"ש בברכות (ס"א ע"א) אמר רב יצה"ר דומה לזבוב ויושב בין ב' מפתחי הלב שנא' זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח. ושמואל אמר כמין חטה הוא דומה שנא' לפתח חטאת רובץ ופירש"י חטאת מלשון חטה. והדבר יפלא מאוד. ונראה דנודע מ"ש הר"מ במו"נ ח"א פע"ב כי הלב יש בו ג'

כוחות הנפשית. והחיונית. והטבעית ומהם משלח כוחותיו אל כל מקומות הגוף ע"ש באורך והנה התאוה תשלוט מצד ב' הכוחות החיונית והטבעית והם מעותדים למיתה וכאשר ישים האדם לנגד עיניו כי אחריתו לקבר יובל וסוף האדם למות תחלש תאוותו על נקל וכמ"ש בברכות (ה') יזכיר לו יום המיתה. ואולם חלק השכל שהוא הנפשית אם יחטא בו תשובתו קשה ונוסף עוד כי גם התורה אשר מגינא ומצלא לא תגן בעדו יען כי גם בה הפושע יכשל בדיעות נכזבות יען כי גם בה הפושע יכשל בדיעות נכזבות וימצא בה מקום להתעולל ברשע. וזהו שאמר רב. יצה"ר דומה לזבוב כי הוא מדבר מהחוטא לפי רצון המשולח מצד התאווה הנפסדת בו והיצה"ר ההוא חליש כזבוב (כמ"ש מהרש"א בח"א שם כי הזבוב חלושה בטבעה מאוד) ויושב בין ב' מפתחי הלב שהם ב' כוחות החיונות והטבעית. שנא' זבובי מות (כי הכוחות ההם מעותדים למות) יבאיש יביע שמן רוקח. ושמואל אמר כמין חטה הוא דומה וכו'. כי הוא מדבר מהחוטא בדעת ונודע מ"ש בברכות מ' עץ הדעת חטה הי' שאין התינוק יודע לקרוא אבא עד שטועם חטה הרי שהחטה תתייחס אל הדעת ואחז"ל שבת ל"ב חבל על דלית לי' דרתא ותרעא לדרתא עביד. הרי שהתורה קרויה שער ופתח. וז"ש. לפתח חטאת רובץ. כי גם בלימוד התורה הנקראת פתח החטאת רובץ וימצא לחטוא באחת מהנה:

יט

ולהבחין מי הוא החוטא מצד החומר לפי רצון המשולח ומי הוא החוטא בשכל. יתכן בכמה פנים. האחד. כי החוטא מצד החומר הוא לבדו יחטא ולא יחפץ להדריך בניו בדרך רעים ויגדלם על ברכי התורה והיראה כי יודע בנפשו כי אחריתו מרה אפס כי איננו מושל בתאוותו ודיו בצרת נפשו וגם לא ירדוף להחטיא אחרים. ואולם האיש החוטא בשכל לא תמוש רעה מביתו וצאצאי מעיו ולבו הומה להיות חוטא ומחטיא רבים. השנית. כי החוטא בחומר יכנע בלבו נגד בעלי תורה ויראה החרדים על דבר ד' והחוטא בשכל יבוז בלבו אנשי התורה והיראה וכמוהם כאין נחשבו בעיניו וילבוש גאות וגאון למולם. והנה ביארתי מ"ש (במשלי כ"א) הפכפך דרך איש וזר וזך ישר פעלו. עפמ"ש הר"מ אלבילדא הובא בט"א בפתיחתו כי כל חוטא נמשך חטאו מן הקודם אל המאוחר ר"ל מן החושים אל השכל כי העין רואה, ואח"כ הלב חומד ואולם מי שנפסד שכלו להכחיש האמונה האמיתית יבא החטא מן המאוחר אל הקודם כי הלב יעוור את העינים. ופי' בזה מ"ש (פ' תבא) ולא נתן ד' לכם לב לדעת ועינים לראות הקדים לב לעין ע"ש. והנה החוטא בתאוה הוא בהמה בצורת איש כמ"ש במו"נ (ח"א פ"ב) לפרש מ"ש אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמה. ובחו"ה שער עבודת האלקים פ"ו ורד"ק תהלים

ל"ז בפסוק אדם ובהמה תושיע ד' ע"ש. ואולם החוטא בשכל הוא איש וזר. וז"ש. הפכפך דרך איש וזר. כי מעשהו בהפך שמקדים לב לעין להרע. וזך ישר פעלו. כי היראה ראויה שתמשך מן הלב אל החושים. ובזה י"ל מ"ש (במלכים א' י"ח) ואתה הסיבות את לבם אחורנית וכן מ"ש (משלי י"ב) הפוך רשעים ואינם וכו'. ובזה י"ל מ"ש (פ' האזינו) צור ילדך תשי ותשכח אל מחוללך וירא ד' וינאץ מכעס בניו ובנותיו ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם כי דור תהפוכות המה בנים לא אמון בם וכו'. ובמדרש ותשכח אל מחוללך מחול לך. והוא תמוה ויבואר ע"פ דברינו הנ"ל בהקדם עוד מ"ש בט"א שם בשם המוסקאטו והר"מ אלבילדא דיעות שונות בענין הרעות הבאות על האדם והוא הכריע דאם הן באות לעוררו לתשובה ולכפר עון הם מיוחסות אליו ית"ש. ואולם אם אין תקוה עוד שישוב אזי הש"י מסתיר פניו ונופל תחת המזלות להנקם בו ע"ש. וז"ש. צור ילדך תשי ותשכח אל. ר"ל אם החטא מצד השכחה כי התאווה מושלת בו. מחוללך. מחול לך. כי אם ישיב אל ד' ונסלח לו. וכמ"ש בירושלמי (פ"א דשבת) אם יהי' חטאיכם כשנים כפי שנים של אדם בשלג ילבינו. וירא ד' וינאץ מכעס בניו ובנותיו. כי כאשר יחנכו בניהם ובנותיהם בדרכי הרעים זהו לאות כי אבותיהם חוטאים בשכל. ויאמר אסתירה פני מהם וכו' כי באופן זה העונש בא ע"י הסתרת פנים. כי דור תהפוכות המה. שהחטא נמשך מן המאוחר אל הקודם היינו מהלב אל החושים. בנים לא אמון בם. כי לא יאמינו בהש"י ותורתו. ובזה י"ל מ"ש (הושע ה') אני ידעתי אפרים וישראל לא נכחד ממני כי עתה הזנית אפרים נטמא ישראל לא יתנו מעלליהם לשוב אל אלקיהם כי רוח זנונים בקרבם ואת ד' לא ידעו וענה גאון ישראל בפניו ואפרים מכשלו בעונם כשל גם יהודה עמם בצאנם ובבקרם ילכו לבקש את ד' ולא ימצאו חלץ מהם בד' בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכלם חדש את חלקיהם. והדקדוקים רבו. ולדברינו יאמר. אני ידעתי אפרים וכו' לא יתנו מעלליהם לשוב וכו'. כי רוח זנונים בקרבם ואת ד' לא ידעו. ר"ל כי חוטאים בשכל ואין תרופה למכתם. וענה (מלשון לא תענה ברעך וכו' שהוא לשון עדות) גאון ישראל בפניו. ר"ל הגאוה תעיד בפניהם כי כן הוא וכמ"ש כי זהו לאות על מהות חטאו. והוסיף עוד באמרו. וישראל ואפרים יכשלו בעונם כשל גם יהודה עמם. ר"ל שרודפים להחטיא אחרים עמהם ולכן גם אם ילכו לבקש את ד' לא ימצאוהו חלץ מהם בד' בגדו כי בנים זרים ילדו ר"ל שהרי מחנכים ביניהם לסור מדרכי התורה. ולז"א. עתה יאכלם חדש (ר"ל משטרי השמים וכמ"ש בעקדה פ' בא כי החדש הוא כינוי אל כלל המזלות יען כי הלבנה הוא מפתח המזלות) את חלקיהם:

כ

ויתכן עוד לבאר מ"ש ויאמר אסתירה פני מהם וכו'. עפ"מ שביארתי מ"ש בסנהדרין (קי"א ע"א) כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וכותב ארך אפים א"ל רבש"ע ארך אפים לצדיקים א"ל אף לרשעים א"ל רשעים יאבדו וכו' כשחטאו ישראל א"ל לא כך אמרת לי ארך אפים לצדיקים א"ל רבש"ע ולא כך אמרת אף לרשעים והיינו דכתיב ועתה יגדל נא כח ד' כאשר דברת לאמר. ומאוד יפלא איך יתכן אשר מרע"ה שמסר נפשו תמיד לכפר בעד ישראל יאמר רשעים יאבדו. וגם יש לתמוה איך אמר הש"י סלחתי כדבריך הלא אינו כדברי משה אלא כדבריו ית"ש שאמר אף לרשעים. ונראה עפמ"ש המפרשים (פ' תשא) לפרש מיש וינחם ד' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו כי מדרך הכועס כאשר יוציא כעסו בדיבורו ישכך הכעס וכביכול גם הוא ניחם על הרעה ע"י שדיבר לעשות לעמו וע' בש"א עה"ת פ' נצבים דבר נחמד לפרש בזה מ"ש והתברך בלבבו לאמור וכו' כי אז יעשן וכו' ע"ש וכאשר אמר הש"י ארך אפים אף לרשעים נתיירא מרע"ה כי עי"ז שיעצור אפו יבא ח"ו מכח אל הפועל לנקום בהם נקם ולז"א הלא רשעים יאבדו עי"ז ומוטב שלא להאריך אף ולקצוף עליהם ובזה ישכך הזעם. ואולם אחר שחטאו ישראל במרגלים וא"ל הש"י עד אנה ינאצוני וכו' אכנו בדבר ואורישנו וכו' אז התפלל משה ואמר כי אחרי שכבר קצפת עליהם בדיבור אחלה נא במדת ארך אפים כי כבר יש די לשכך זעם ע"י הדיבור של קצף וז"ש, ועתה יגדל נא כח ד' כאשר דברת. ר"ל אחר שכבר דברת בלשון קשה (וכמ"ש במכות י"א אין דיבור אלא לשון קשה) יגדל נא חסדך במדת ארך אפים לאמר שיתהפך לאמירה לשון רכה. ואולם זהו לחוטאים מצד החומר שיש תקוה לתשובה אבל לחוטאים בשכל שקרוים מתים ואפס כל תקוה יסתיר הש"י פניו מהם לבל יקצוף עד כי יבא מועד לנקום בהם נקם בפועל וז"ש ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם ואולם הנה גם בחוטא בשכל לפעמים יש תקוה לאחריתן אם ראשית תולדות הפסד השכל נצמח משרש תאוותו אפס כי לבו יחיל בקרבו לחטוא בהנה ולזאת יטהו לבו למצוא עלילות שוא ומשאות מדיחים להכחיש האמת למען ימצא בנפשו חופש לצאת ממאסר תוה"ק כי אז יתכן כי בכלות תאוותיו יסור העוורון מעל עיניו וישוב אל ד' וירחמהו ותשובתו מתקבלת כי הוא נידון על דעת הראשונה הוא ראשית שרש פורה ראש ולענה. ואפשר לומר כי זה הי' התנצלות אדה"ר באמרו אכלתי ואוכל. דנודע מ"ש בסנהדרין (ל"ח ע"ב) אדה"ר כופר בעיקר הי' וכו' וא"כ כמעט ננעלו דרכי התשובה לפניו ולזה התנצל באמרו כי כל נטייתו לרעה הי' בעבור להתיר לעצמו

אכילת עץ הדעת שהי' תאוה לעינים וז"ש אכלתי ואוכל עוד שאכלתי בעבור שתשיג ידי לאכול עוד וא"כ יש תקוה לאחריתו:

כא

ועפ"ז יבוארו פסוקי איכה ה' הנ"ל כי כבד אחז"ל בספרי ורש"י (פ' נשא) ירך ובטן שהתחילו בעבירה תחלה לפיכך תתחיל הפורעניות מהם הרי שהאבר החוטא תחלה לוקה בראשונה. וברמב"ם פ"ח מתשובה ביאר מ"ש ועטרותיהן בראשיהן כי העטרה שבראש הוא הדעת שבמוח ע"ש. וז"ש נפלה עטרת ראשינו. ר"ל ע"י שחטאנו בדעת. ולכן אוי נא לנו כי חטאנו. על זה (ר"ל בחטא זה) הי' דוה לבנו על אלה חשכו עינינו ר"ל שהעונש בא בראשונה על הלב שהוא השכל ואח"ז בא על העינים כדרך שהי' החטא בתחלה בלב ואח"כ בא אל החושים שהם העינים וזהו שהתאונן הנביא על הר ציון ששמם שועלים הלכו בו. והוא עפמ"ש בסוטה (י' ע"א) וילך שמשון וילכוד שלש מאות שועלים מ"ש שועלים ארחב"א אמר שמשון יבא מי שחוזר לאחוריו ויפרע מפלשתים שחזרו בשבועתן וכו' ע"ש הרי שטבע השועל שחוזר לאחוריו וכבר נתבאר כי החוטא בשכל יבא החטא מן המאוחר אל הקודם ולכן בא העונש מדה במדה ושועלים החוזרים לאחוריהם הלכו בו. ובכל זה התפלל באמרו, כי אם מאוס מאסתנו קצפת עלינו עד מאוד. ר"ל כי עוד יש לנו תקוה כי הלא אם אפס תקוה מהראוי שיסתיר הש"י פניו ולא ישפוך כעסו וכמש"ל ואחרי כי קצפת מאוד זהו לאות כי לא מאסתנו ותנחם על הרעה וישכך הכעס ע"י הדיבור של קצף ולכן השיבנו ד' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם כבימי אדה"ר והוא כפי שנתבאר למעלה כי אדה"ר היתה ראשית חטאו מצד תאוות החומר ולכן נתקבלה תשובתו ובזה יובן הא דאמר מנשה לר"א מהיכא בעית למישרי המוציא כי ר"א דן את מנשה שהוא מאותן שאין להם חלק לעה"ב ולא נתקבלה תשובתו יען שהו' חוטא בשכל ואולם מנשה התנצל כי ראשית צמיחת חטאו הי' בעבור למצוא חופש לתאוותו וכל מה שעשה ע"ד הראשונה עשה וזהו שרמז לו דברכת המוציא מהיכא דקדים בישולא והוא כמ"ש כי תחלת מקום שליטת האש הוא העיקר בהלחם והכל נמשך אחר ההתחלה וא"כ לא הי' דינו של מנשה אלא כחוטא לפי רצון המשולח ונתקבלה תשובתו. והנה גם בלימוד התורה הלומד לשמה מתעורר הרצון בלב ואח"ז נמשך אל החושים ואולם הלומד שלא לשמה ומתוך שלא לשמה בא לשמה מתעורר תחלה בחושים ומשם אל הלב וכבר אחז"ל לעולם יעסוק אדם בתו"מ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה לז"א הפוך בה והפוך בה וכו' שאין לך מדה טובה הימנה:

כב

ואמרו במדרש עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו והובא בתוס' כתובות (ק"ד ע"א) ואם בהיתר אמרו כן מכ"ש בדבר הנוגע לחשש איסור במידי דאכילה ואמרו בילקוט והובא בישויע"ק עה"ת סו"פ קדושים והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וכו' אשר הבדלתי לכם לטמא וכו' אל תטמאו בהם כשאתם מטמאין בהם סופכם לטמא בם והוא תמוה וגם יל"ד מדוע נקט תחלה בהם ואח"ז נקט בם ובישוי"ע שם נדחק בזה ונראה לפמ"ש הרמב"ן בחי' שלהי מס' ע"ז דטעמא דבאיסורא לגו היתרא קמא קמא בטיל והיתרא לגו איסורא לא בטיל משום דהביטול הוא תלוי ברצונו של אדם והאיסור איננו חשוב בעיניו ורוצה בביטולו ומצפה שלא יתוסף עוד איסור ולכן קמא קמא בטל משא"כ בהיתרא לגו איסורא האדם מצפה שיתוסף עוד היתר ויחזור להיתרו ע"ש ולפ"ז י"ל דמי שחשוד לאכול איסורים בשאט נפש שוב גם אם האיסור מתערב בהיתר ל"מ הביטול כיון שהאיסור חשוב בעיניו ונענש כאוכל איסור עצמו וביומא (פ"ד ע"א) כי משחתם בהם מום בם וכו' ההוא בהם בעינייהו הוא דלא מרצו הא ע"י תערובות מרצו וכו' ופירש"י מדמצי למיכתב בם וכתב בהם ע"ש. וז"ש הילקוט. כשאתם מיטמאין בהם (כשהאיסור בעין) סופכם ליטמא בם. דגם כשיתערב האיסור והי' ראוי שיתבטל לא יועיל הביטול כלל ויהי' נחשב כאוכל האיסור בעין (וזה כמה שנים בהיותי ביאזלוויץ שמע ממני מופלג א' ד"ז והדפיס בספרו על שמי ובכ"ז כתבתיו פה):

הנה ערכתי כ"ב אותיות ויהי' נא אמרי לרצון לפני אדון כל וברחמיו יזכנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולא ימוש תורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי וירום דגל התורה ואוהביה ויבא אלינו בקרוב במהרה בימינו קול משמיע ישועה מבשר **שלום**:

פתיחה להלכות שחיטה

א

תניא וזבחת כאשר צויתיך וכו' ובחולין כ"ז וכמ"ד פליגי תנאי אי גם בעוף חיוב שחיטה מה"ח ורוב פוסקים פסקו כמ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת ובכ"מ פ"א מה"ש מוכח דאינו, משום ספק פלוגתא וסד"א לחומרא רק משום דהלכה כרבי מחבירו וע"ש בר"מ ה"ב דאין שום חילוק בין בהמה לעוף רק דבעוף כשר דיעבד בסימן א' ומה"ט אין חילוק בברכה. ועתו"ס חולין כ"ח ע"א ד"ה רבי ותוס' נזיר נ"ט ע"ב ואולם בשו"ת בש"ר המיוחסות להרא"ש סי' ק"ז הביא בשם ר' ישעי' שפסק דאין שחיטה לעוף מה"ת וכהא

דקידושין ע"א ע"א אבל כל רבותינו פסקו דיש שחיטה לעוף ואין להקל נגדם. ולענד"נ להביא ראי' מכריתות דף נ"א ע"ב יצא דם דגים ודם חגבים שכולן היתר מאי כולו היתר אילימא דחלבו מותר הרי חיה דחלבה מותר ודמה אסור ואלא משום דלית בהו איסור גיד הנשה והרי עוף דלית ביה איסור גיד הנשה ודמו אסור אלא מאי כולו היתר דלא בעי שחיטה וכו' ומוכח דעוף טעון שחיטה. מה"ת ע"ש ודו"ק. וברא"ש יומא פ' יה"כ סי' י"ד הביא בשם מהר"ם בדין חולה שיב"ס אם שוחטים בשבת עבורו והביא ראי' מדשוחטי' ביו"ט דאיכא עול"ת ונבלה ליכא רק לאו או נאמר לנכרי לנחור עופות דליכא אלא איסור דרבנן דאשל"ע מה"ח וכו' ע"ש. מזה נראה דס"ל ג"כ כמ"ד אשל"ע, אבל בהגמ"ר פכ"א משבת ותשו' הרא"ש כלל כ"ו סי' ה' מבואר דכוונתו רק להך מ"ד דס"ל כן. וכה"ג צריך לפרש ד' הרמב"ם פ"ב מממרים ה"ט שכ' דבשר חי' בחלב מה"ת והוא נגד מ"ש בעצמו פ"ט מהל' מ"א כמבואר בפוסקים וצ"ל דכוונתו להך מ"ד כמ"ש הכ"מ ולח"מ שם וכ"ה ברשד"ם חאו"ח סי' ב' וע' כה"ג במג"א סי' ת"ד סק"ה ומחה"ש שם ובט"ז סי' שס"א סוסק"ב ובש"ך חו"מ סי' ל"ט סק"ב ע"ד הרא"ש וע' בשו"ת שא"י סי' י"ז בכוונת ד' הסמ"ג ומרדכי ובזה י"ל ד' התוס' זבחים ט"ז ע"א וסמ"ג עשין נ"ב ואכמ"ל, וכה ראיתי בעיטור ה"ש שהביא מירושלמי מ"ד ישל"ע דכתי' וישטחו להם שטוח וישחטו וצ"ע שלא הביא משו"ס דילי יומא ע"ה ע"ב דפליגי בזה תנאי ור"ל דריש לה בענין אחר ונראה דאזיל לשיטתי' בנזיר כ"ט דס"ל אשל"ע. ויל"ע בחולין ק"כ ע"א דפריך נבלה נמי אשתראי מליקת עוף לגבוה כו' והא התם קאי לר"ל דס"ל אשל"ע וע' בלב"א שם שנדחק בזה וע' בנח"א שבס' האשכול הל' טומאת כהנים סי' נ"ד בכם ש"ב שהעלה דלמסקנת ש"ס דנזיר גם ר"ל מודה דישל"ע וע' מהרש"א חולין כ"ח. והוא העלה לפמ"ש תוס' חולין כ"א וראי' שם דמליקה אינו מטהר מידי נבלה ע"ש בזה. וע' בלב"א חולין כ"ז שתמה בהא דוישטחו דהא השליו בא מן הים וא"ל שחיטה והביא בשם מעשי השם דהשליו ל"ה מן הים רק הרוח הביא מן הים. ולדינא כיון דהפוסקים רובם ככולם פסקו דישל"ע אין שום צד להקל עפ"י דעת ר"י הנ"ל. וע' בא"ז הל' שחיטה סי' ש"ע שכתב דשחיטה בעוף אינו מפורש בתורה רק דאתיא מדרשא ע"ש ויש נ"מ בזה כנודע וע' חולין ד' ע"א דגם כותים אחזיקו בשחיטה דעוף ועמש"ל סי' י"ח בזה וע' ירושלמי סופ"ד דנזיר כמ"ד אין שחיטת העוף מחוורת מד"ת וישטחו להם שטוח שחוט ומוכח דאסמכתא בעלמא הוא:

ב

והנה בחולין כ' ע"א תני רמב"י אין עיקור סימנים בעוף ופליגי רבא ב"ק ור"י אי גם בשחיטה ס"ל כן וברש"י שם ד"ה ההוא וכו' סיים וז"ל וכיון דלא איפסק הלכתא קיי"ל

בשל תורה הלך אחר המחמיר עכ"ל וכ"ה בא"ז הל' שחיטה סי' שע"ט ומצאתי בכה"ג שהעתיק דברי רמב"י דאין עיקור סימנים בעוף וכתב עלה דברי ר"א ברי' דרבא דלא אמרן אלא למ"ד אשל"ע ודברי ר"א דאפכא מסתברא דלמ"ד ישל"ע לא גמירי בעוף ומוכח דס"ל דהכי הלכתא. והנה התוס' לעיל ט' ע"א ד"ה כולהו העלו דלשי' רש"י עיקור היינו בשחט בסכין פגום וע' תה"א בית ב' ש"א שהקשה ג"כ ע"ד רש"י דס"ל עיקור פסוקת הגרגרת כקושי' תוס' לעיל ט' ובבדה"ב תי' דדוקא נעקרו סימנים מעצמן טרפה גם למ"ד אשל"ע אבל מכחו זהו שחיטתו וללישנא דס"ל דגם למ"ד ישל"ע אין עיקור סי' בעוף מסתבר לפרש דהיינו דוקא בנדלדלו ברובן לא מיפסל וליתא וכמ"ש בחי' חולין עכתו"ד שם. ומבואר דעכ"פ לשי' רש"י הוי כן. וע' ריטב"א חולין כ' דלרש"י הכל בכלל עיקור בין נעקרו סי' בין פסוקת הגרגרת. וראיתי במג"ש לחולין שהעלה דגם רש"י מודה דעיקור טרפה וכל פלוגתת רמב"י ורב"ק היא רק לטהרה מידי נבלה וגם כ' דרש"י מודה דבפסה"ג גם רמב"י מודה דגם בעוף טרפה דהא משנה ערוכה פא"ט דפסה"ג טרפ' בעוף ודברי רמב"י לשי' רש"י הוא רק בשמיטת סימן ע"ש. והנה מהא דפא"ט כבר קדמו הר"ן פ"ק דחולין והוכיח כשי' בה"ג ולפמ"ש תוס' וראש חולין ט' הנ"ל דכוונת רש"י הוא בשחט בסכין פגומה א"כ לק"מ וגם לשי' מג"ש צ"ע דא"כ בהא דפריך ע"ד ריא"ש למעוטי מאי אילימא למעוטי עיקור סימנים והתני רמב"י כו' הול"ל למעוטי פסה"ג דפסול בשחיטה לכ"ע אבל בזה י"ל דכיון דטרפה נמי הוי לא אצטריך לאשמועינן וכמ"ש תוס' שם ד"ה אילימא. וע' ריטב"א חולין שם שכ' דלרש"י ג"כ אין עיקור טרפ' רק דשחיטה אינה מועלת וכדעת בה"ג וצ"ע ולשי' תוס' וראש בדעת רש"י גם בסכין פגום בעוף הוי רק ספיקא דפלוגתא ועכ"פ שמיטת סי' בעוף הוי ספיקא דפלוגתא לשי' בה"ג ורש"י וא"ז וא"כ היכא דאיכא עוד ספק יש לצרף ס' פלוגתא הנ"ל ועפמ"ג סוס"י נ"ח בזה. ואולם ברי"ף וברא"ש מבואר דהלכה כרבינא וכ"ה בעיטור דף י"א שהביא ד' רש"י בשם י"א וכתב עלה דמסתברא דהלכה כרמב"י וכרבינא דבשחיטה יש עיקור כיון דרבינא הוא בתרא וכ"ה באשכול סי' ט'. וביאר דרב אשי דקאמר איפכא מסתברא לא משום דס"ל כרמב"י גם בשחיטה אלא דיחוי בעלמא קאמר ע"ש וגם דעת רמב"ם פ"ג מה"ש הי"ד מבואר כן וע' בלח"מ שם ב' טעמים בזה וכפי המבואר ברי"ף פשוט שדעת רמב"ם כהרי"ף דהלכה כרבינא וא"כ לשי' רוב הפוסקים לא הוי ספיקא דפלוגתא ומ"מ היכא דהספק רק במיעוט בתרא דלשי' רוב פוסקים כשר רק דהמנהג לחוש לדעת רש"י וכן כל כה"ג יש לצרף שי' בה"ג ורש"י וא"ז דהוי רק ספיקא ולצרף לס"ס ויתבאר אי"ה לקמן סי' כ"ד. וזהו הערה חדשה שלא דברו בה האחרונים. ודע דגם בדין שהי' בעוף

לשי' ר"ת שבתוס' חולין ל' ורא"ש שם אין בעוף דין שהיי' מדאורייתא רק מדרבנן ותוס' חלקו עליו וגם בס' האשכול הל' שחיטה סי' י"ב כ' ולאו סברא מעליא למימר שהי' בעוף מדרבנן ולא שמענו לה מן קדמאי כו' וע' בא"ז הגדול ה"ש סי' שע"ח בזה וגם בבעה"מ רפ"ב דחולין דחה ד' ר"ת מתוספתא שהביאו גם התוס' וע' בתשו' מהרי"א חיו"ד סי' שע"ח מ"ש ליישב הא דאצטריך קרא לעיל כ"ז דלא נימא דגם בהמה בסי' א' ולשי' ר"ת א"כ שהיי' דהוי הלמ"מ היכי משכח"ל ע"ש מ"ש בזה וע' שפ"ד סי' ב' סק"ד מ"ש בשם הב"ח בזה ומ"ש עליו:

ג

כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה בע"פ כו' וע' מנחות כ"ט ג' דברים היו קשים למשה וכו' וי"א אף הל' שחיטה שנא' וזה אשר תעשה וגו' ופירש"י לא הי' מבין מהיכן הוא מוגרמת וי"ל דהא ג"ז הי' כבר אחר מ"ת ובפרט דבקדשים הרי נאמר ושחט וע' בב"ח ופמ"ג בפתיחה שרש ה'. ואולם קודם מ"ת לפמ"ש התוס' סנהדרין נ"ו ע"ב ד"ה אכל וכו' הותר נבלה לאדה"ר וד"ז נעלם מהל"א חולין צ"א אבל בתוס' חולין צ"א א' ד"ה כמאן כ' בתי' ב' דפרע להם ביה"ש היינו נחירה שנצטוו על הנחירה. וכבר תמה בזה מהר"ל מפראג בס' תפי"ש פי"ט וברא"י שם אבל בע"מ מח"ד ח"ג פכ"א הביא מפסיקתא מכל רמש אשר הוא חי לאפוקי נבלה והא דלא חשיב לה בז' מצות משום דמסתעף מהם ע"ש וא"כ בימי נח נצטוו על הנחירה והיא שחיטתן וכהא דחולין י"ז דלר"ע במדבר נחירתן זו הוא שחיטתן וע' כה"ג ביומא ס"ד גבי דחי' לצוק ובזבחים ע' גבי עריפה והא דכתי' בנבלה או מכור לנכרי גם אם נדחוק כמ"ש הח"ס יו"ד סי' י"ט דאינו לאכילה משום ב"מ הרי מהא דלגר כו' ואכלה מוכח ג"כ דמותר ליתן לו לאכילה וליכא משום לפ"ע ודוחק לאוקמי בדלא קאי בב' עברי דנהרא. ומצאתי בשו"ת בר"א חיו"ד סי' ל"א אות י"ב שנדחק דלהתוס' קאי רק אנבלה שע"י נחירה דלגבי ישראל הוי נבלה והביא כן בשם הר"א אב"ד שבאבודרהם דף ח' ע"ש וצ"ע דא"כ אסור למכור נבלה לב"נ משום לפ"ע וביו"ד סוס"י קי"ז וחו"מ סי' רכ"ח ל"מ כן ועוד בכ"ד. והנכון בזה כמ"מ בשו"ת ש"א להרב מזסלב סי' נ"ג דמשנתנה תורה נתחדשה הלכה ונאסר רק לישראל ולא לב"נ. ומה שהקשה שם דא"כ איך דייק בפסחים כ"ב מדפרט בנבלה היתר הנאה דבעלמא לא תאכלו איה"נ משמע והא איצטריך להתיר לב"נ. לענ"ד לק"מ דאי משום להתיר לב"נ לא הו"ל לשנות דין נבלה בסיני כלל וכל שלא נשנית בסיני לישראל נאמר ולא לב"נ כדאי' בסנהדרין נ"ט. והנה מה שנדחק הע"מ בהא דלא חשוב לה בז"מ י"ל בפשיט' דקו"ע לא חשיב וערש"י סנהדרין נ"ז ותוס' ע"ז ה' ומל"מ פ"י ממלכים ושו"ת רח"כ בסופו. אך יש

לחקור לשי' הפסיקתא דדייק מאשר הוא חי לאפוקי נבלה א"כ כיון דקיי"ל דטרפה אינה חי' וכדאי' בחולין מ"ב זאת החי' אכול וכו' א"כ גם טרפה נאסר לב"נ. ויש לדון לפמ"ש הפמ"ג בפתיחה לא"ח הנהגת או"ה ח"ב אות מ"ג דכל ספיקא שריא לב"נ ולשי' יש"ש דהא דטרפה א"ח הוא רק רוב ולשי' פמ"ג יו"ד סי' ס"ב וכמה אחרונים דגבי ב"נ לא אזלי' בתר רובא י"ל דטרפה הותר להם מה"ט אבל יש לפקפק לפמ"ש הנו"ב מ"ת א"ע סי' מ"ב ובפרט דלשי' רשב"א הרי הא דטא"ח הוי וודאי ולשי' כמ"פ גם בב"נ אזלי' בתר רובא א"כ גם טרפה נאסר לב"נ קודם מ"ת. ומשנתנה תורה הותר לב"נ ונאסר לישראל, ובזה נראה ליישב מה שתמהו הפוסקים ע"ד רמב"ם שפסק בפ"ט מטו"מ דסד"א לחומרא הוא רק מדרבנן א"כ היכי יליף בחולין י"א דאזלי' בתר רובא מרישא של עולה ושאר מילי ונדחקו בכמה תירוצים ובפרט בהא דיליף משחיטה לשי' הסוברים דנקה"ו לא הוי ספק בשחיטה פשיטא דתיקשי לרמב"ם. ולפמ"ש ניחא עפ"מ דאנהיר לן בשו"ת ב"א חאו"ח סי' נ"ו דטעם ד' רמב"ם הוא משום דקודם מ"ת הי' הכל בחזקת היתר ומשנתנה תורה נאסר ולכן בכל ספק מוקמי' לה בחזקת היתר דמעיקרא כפי שהי' קודם מ"ת ע"ש. א"כ לא מיבעיא בחשש נקה"ו דהוי נבלה מחיים לשי' רמב"ם וע' בש"ך רסי' ל"ג א"כ לכ"ע אינה חי' כדאי' בזבחים ס"ט ונדה כ"ד וגם בשאר טרפות כיון דקיי"ל דטא"ח א"כ נאסרו לב"נ קודם מ"ת ומשנתנה תורה נתחדש היתר לב"נ א"כ בכל ספק מוקמי' לה בחז"א דמעיקרא ולכ"ע סד"א לחומרא בזה מה"ת. ודו"ק כי הוא הערה חדשה:

ד

בפלתי חידש דבמדבר שהותר להם בשר נחירה לא הוצרכו להל' שחיטה. וח"א העירני דלר"ע דחייש למיעוטא הרי הא דאכלי' בשרא ול"ק שמא במקום נקב שחט משום דלא אפשר כדאי' בחולין י"א ולר"ע דחייש למיעוטא מה"ת א"כ כיון שהותר נחירה שוב הי' אפשר בנחירה ולא הותר שחיטה כלל וליתא דגם בנחירה איכא חשש נקה"ו במקום נחירה ועוד דגם בשחיטה בחולין לחד תי' בתוס' חולין כ"ח ע"ב הי' אפשר בבדיקה ע"י קריעת העור ע"ש:

והנה הכת"א פ' אחרי הובא גם בברכ"י סי' י"ג אות ב' ובס' תו"א בשם גדול א' העלו דבמדבר שהותר בשר נחירה הי' שחיטת קדשים פסול בזר לפמ"ש תוס' יומא מ"ב וכמ"ד דהא דשחיטה כשרה בזר דלאו עבודה הוא דגם בחולין בעי שחיטה א"כ במדבר דבחולין א"צ שחיטה שוב בקדשים פסול בזר. והוכיח כן מהילקוט וע"ע בל"א חולין י"ז ובמלה"ר אות ע' בשם הגה"צ אבד"ק בארדיטשיב זצ"ל ג"כ בזה. ויש להעיר לפמ"ש הרשב"א קידושין כ"ג דהא דבעי בפ"ד דנדרים אי כהני שלוחי דרחמנא ולא פשיט מהא דקידושין

דדייק מי איכא מידי דאיהו ל"מ עביד וכו' דהתם בשחיטה דכשרה בזר ואיהו מצי עביד ובקידושין מיירי בזריקה וקבלה דבעי כהונה ע"ש והנה ובס' דורש לציון דרוש ה' העלה דבפסח לכ"ע שלוחי דידן נינהו דהא יליף דין שליחות מקרא דושחטו אותו דשש"א כמותו וע' במקנה קידושין מ"א בזה וא"כ יש להקשות איך הקריבו פסח א' במדבר וסיפר בגנותם שלא הקריבו יותר ע' יבמות ע"ב ע"א ותוס' ד"ה משום וכו' הרי כיון דשחיטה הי' פסול בזר שוב ליכא דין שליחות כלל כיון דאיהו ל"מ עביד (וגם במצרים לא נצטוו על השחיטה בחולין אך די"ל דלא נצטוו אז על הכהונה משא"כ במדבר) ולפמ"ש התוס' ביומא י"ט ע"ב יש ליישב אך דהרשב"א לא ס"ל כהתוס' בזה ויש ליישב ולא באתי אלא להעיר:

ה

בפמ"ג שרש ב' האריך אי איכא בנבלה גם עשה דוזבחת והביא מרמב"ם וש"פ דהוי עשה אבל בתוס' שבועות כ"ד בשם ריצב"א שהקשה למ"ד לאו לאברים עומדת איך חל אמ"ה על עשה דשא"ז ובסופג"ה כגון שנטרפה עם יציאת רובה דאמ"ה וחלב וטרפם בהדדי קאתי והיכי חיילי על שא"ז דבמעי אמו קיימא והוכיחו מזה דהוי רק רשות. והנה גם מדברי מהר"ם ורא"ש יומא שהבאתי לעיל אות א' מבואר דבנבלה הוי רק לאו וס"ל כהריצב"א ויפלא בעיני על האחרוני' שלא הביאו מזה. ואולם לשי' רוב פוסקים דלא ס"ל כריצב"א נראה ליישב קו' התוס' לפמ"ש תוס' חולין צ' ע"א ד"ה אלמא בהא דחל גיד על אמ"ה משום דא"א לאיסור גיד להיות בע"א ובכה"ג אחע"א ע"ש א"כ ה"נ בזה. וכן מצאתי ברא"י חולין ק"ג שתי' כן. והנה נשאלתי מח"א מק' בורשטין דאכתי תיקשי בזר שאכל מליקה דחייב שתים איך חל זרות על עשה דשא"ז. והשבתי דמיגו דחל לאו דנבלה חל גם זרות וכמ"ש כה"ג התוס' בחולין ק"ג ע"ב ד"ה דאיסור דמיגו דאתי איסור טרפה וחייל אאיסור חלב חייל נמי איסור אבר וכו' [אך למ"ד שתים ולא ס"ל הך מיגו תיקשי כן וע' בלח"מ פ"ה ממ"א ה"ה וי"ל דלהך מ"ד ס"ל דהוי רק רשות כדעת ריצב"א] ובזה י"ל מה שיש להקשות לפמ"ש מהרש"א שם דהא דלא הקשו בפשי' היכא משכח"ל איסור טרפה שיחול על עשה דשא"ז ותי' דמשכח"ל בזביחה ע"ש. והנה הא דלא תי' דמשכח"ל בטרפה מן הבטן משום דמ"מ הא במעי אמו אין טרפות פוסל בו כמ"ש ביו"ד סי' י"ג וע' בשעה"מ פ"ג מיבום הט"ז שהקשה איך דייק בחולין י"א מרישא של עולה דאזלי' בת"ר הא י"ל דשא"ה דאיכא נמי חז"כ ממעי אמו. ותי' דמשכח"ל טרפות ע"י אמו ע"ש וזה ל"ש בנ"ד דמ"מ טרפות של עצמו לא חל במעי אמו ואיך חל אח"כ על שא"ז ועוד דעכ"פ תיקשי איך משכח"ל טרפות שאינו מן הבטן וע' זבחים ע' ומנחות ו' וכמ"ד

ולזה תירץ מהרש"א דחל בשחיטה. אך לפ"ז תיקשי דא"כ הדרא קו' תוס' לדוכתא איך חל טרפה בהדי אמ"ה וחלב הא בטרפה משכח"ל בזבוחה וכיון דיש מציאות להאיסור שוב נימא דמחיים אאחע"א דל"ש בזה סברת תוס' חולין צ' הנ"ל אך לפמ"ש לק"מ דמגו דחל איסור אמ"ה חל נמי טרפה. אך יל"ע איך חל לאו דנבלה על עשה דשא"ז וע' חולין ל"ז ע"א ושם ע"ב דבזה ל"ש תי' מהרש"א ולשי' התוס' דהכא הרי ס"ל דגם בדאי אפשר בע"א אין אחע"א וצ"ל דנבלה הוי מוסיף דמטמא ועתוס' זבחים ע' ע"א ד"ה יבא ותוס' יבמות ל"ג ע"ב ד"ה אר"י ושעה"מ פי"ז מאי"ב ה"ח. וכ"ה בתוס' חולין ל"ב ע"א ד"ה ורמינהו דנבלה חל על טרפה וזהו דלא כנו"ב מ"ק חאו"ח סי' ל"ו שכ' דטומאה ל"ה מוסיף וע' נו"ב מ"ת יו"ד סי' י"ג והג"ה שם בזה ושו"ת כ"ס סי' כ"א אות ד'. והנה הנו"ב מ"ת יו"ד ק"כ העיר בכל ספק בשחיטה ברה"ר דיהא מותר דהא נבלה מטמא לחד מ"ד בחולין ט' א"כ הרי ס"ט ברה"ר טהור. ודחה דמ"מ האיסור במקומו אף שאינו מטמא ובאמת שכדבריו מבואר בתוס' ב"ק י"א ע"א ד"ה דאין וע' בש"ש ש"א פי"ב שביאר דבריהם ליישב קו' מהרמ"ש דכיון דהאיסור אינו בא ע"י הטומאה דגם בלא הטומאה מ"מ גוף האיסור לבעלה חל עליו לכן אינו תלוי בדין טומאה ע"ש. ואולם לפי דברינו דכל חלות לאו דנבלה על שא"ז הוא משום דמטמא א"כ גם האיסור יש לו דין טומאה א"כ שוב נימא דספק ברה"ר יהי' מותר ולא יחול לאו דנבלה ולא דמי לכתמים שכ' נו"ב שם דאף דחל ע"י טומאת בגד מ"מ גם ברה"ר טמא דהתם אוקמוה באתרי' כאיסור נדה של תורה דלא תליא בטומאה משא"כ בנ"ד. וא"ל דבכה"ג דהוי ס' ברה"ר יהי' אסור רק משום עשה דא"ז דז"א דא"כ תיקשי בהא דפריך בחולין י"א לר"מ דחייש למיעוטא היכי אכיל בשרא והא לפמ"ש בהגהת מל"מ פ"א מיו"ט דבאיסור עשה גם ר"מ מודה דל"ח למיעוט א"כ בזה דהוי רק ספיקא משכח"ל שישחוט בפני ג' דלא יחול הלאו ובפרט בהא דפריך פסח וקדשים מא"ל הרי העזרה הי' רה"ר כדאי' בפסחים י"ט א"כ נשאר רק עשה וגם ר"מ מודה. אך בזה י"ל לפמ"ש הרמב"ן וריטב"א חולין ב' דבקדשים דבעי שימור גם ס"ט ברה"ר טמא. ואולם הרי התוס' שם לא ס"ל כן וגם מהש"ס דפסחים י"ט ושם כ' וסוטה כ"ט ושבת ט"ו ע"ב וחולין ט' ע"ב ומשנה פ"ד דטהרות מ"ב ומ"ה ור"מ שם ותוספתא פ"ה דטהרות מוכח להיפוך דגם תרומה בעי שימור וצע"ג. וגם להרמב"ן לא הונח הא דפריך ור"מ היכי אכיל בישרא ובפרט הא דמשני דהיכי דלא אפשר שאני והא אפשר שישחוט ברה"ר וא"ל דאכתי איכא חשש נקה"ו משנולד דחל הלאו בהדי העשה ביחד דלא תליא בדין טומאה וגם בספק אסור בכה"ג. דז"א חדא דמ"מ במעי אמו לא חל איסור נבלה משא"כ עשה דא"ז חל במעי אמו כמ"ש התוס' שם ועוד דמשכח"ל

בשהה יב"ח דבכה"ג נתברר שלא הי' נבלה משנולד ואח"כ אין איסור נבלה חל כלל ואף דגם היכא דאין אחע"א מ"מ איסורא איכא לקברו בין רשעים גמורים כדאי' ביבמות ל"ב אבל הרי עכ"פ לא חמיר מאיסור עשה דלא חייש ר"מ למיעוטא ועוד דדלמא ס"ל לר"מ כר"ש ביבמות שם דפליג על ר"י בהא ע"ש. ואמנם לפמש"ל מהתוס' חולין צ' דהיכא דא"א בע"א אחע"א אך דבנבלה דמטמא בלא"ה ניחא א"כ שוב אין איסור נבלה תלוי בהטומאה שיהא ניתר ע"ז בספק ברה"ר דהא גם אם לא הי' מטמא הי' חל האיסור שפיר כיון דאי אפשר בענין אחר. וא"ש:

1

ויש לדון עוד לפמ"ש התוס' זבחים ס"ט ע"ב ד"ה ר"א בהא דאר"י מלק ונמצאת טרפה מטמא והקשו שם דנבלה לא תטמא דלא חל אאיסור קדשים וכהא דחולין ק' יצא זה שאין וכו' ותי' דבמינו משום ב"ת נבלה. ובצ"ק נתקשה בהבנת תירוצם דהא מ"מ אאחע"א ואולם בשעה"מ פי"ז מאי"ב ביאר דטומאה חל שפיר דבזה ל"ש דין אין איסור חל על איסור דעוף טמא הרי אינו מטמא ע"ש ותבין. אך שתמה על קו' תוס' דהא בלא"ה י"ל דנבלה הוי מוסיף דנאסר לגבוה כדאי' בכריתות י"ד גבי נותר והניח בצ"ע. ולענ"ד כוונת תוס' עפמ"ש הר"מ בפיהמ"ש לכריתות בנקודה הנפלאה דאיה"נ ל"ה מוסיף משום דמסתעף רק מאיסור אכילה ע"ש. א"כ הרי איסור נבלה לקודש הוא רק משום דבני' ממשקה ישראל ע' מנחות ו' ע"א ותוס' ד"ה כתיב א"כ כל איסורו לקדש מסתעף ע"י איסורו להדיוט א"כ איך יחול איסור נבלה על איסור מוקדשין דאסור ג"כ להדיוט עי"מ שמוסיף לגבוה כיון דכל איסורו לגבוה ג"כ רק ע"י איסורו להדיוט אבל בכריתות י"ד גבי איסור נותר שפיר הוי מוסיף. ושוב מצאתי במהרש"א חולין צ' בתוס' ד"ה קדשים שנתכוין לסברא זו ובס' לב ארי' שם תמה ולענ"ד כוונתו כמ"ש וע' בשעה"מ פ"ח ממ"א [ואף דהתוס' ביבמות לא ס"ל כן מ"מ י"ל כן בדעת תוס' זבחים וכמ"ש מהרש"א פסחים כ"ז דדבר המצוי שדברי התוס' סותרים זא"ז] ובזה י"ל דלפי תי' התוס' דלגבי טומאה ל"ש דין אין איסור חל על איסור שוב חל גם האיסור דהוי שפיר מוסיף. ועפ"ז יש ליישב דעת הל' א"י שפסק דנשים לא ישחטו והקשו התוס' מהא דזבחים ל"א דמוכח דבקדשים שוחטות לכתחלה ולפמ"ש י"ל דוודאי בנשים הוי רק ספיקא דעילוף וכדומה והוי רק חשש רחוק אלא דהוי כעין ספק בשחיטה אבל בקדשים הרי לא יחול איסור נבלה על מוקדשים ורק משום דמטמא הוי מוסיף א"כ כל איסור נבלה תלוי בטומאה א"כ שוב בספק ברה"ר מהראוי להקל גם בספק איסור נבלה כיון דמסתעף רק ע"י טומאה וכמש"ל א"כ בעזרה דהוי רה"ר שפיר נשים שוחטות. אך לפ"ז הדק"ל מאי פריך בחולין לר"מ

פסח וקדשים מא"ל הרי בקדשים דתליא בטומאה שוב ס"ט ברה"ר טהור ובזה א"א לתרץ כמש"ל באות הקודם דהיכי דא"א בע"א שפיר חל נבלה אמוקדשים דז"א דהא שפיר משכח"ל בחולין דחל גם בלאו הא דטומאה לשי' ריצב"א דליכא עשה דא"ז ומה פריך. אך י"ל דלאחר זריקה שיהי' ניתר הבשר לאכילה ואזדא לי' איסור מוקדשי' שוב יחול איסור נבלה גם אם אינו מטמא ומתלי תלי וקאי ופריך שפיר. ובזה א"ש הא דלא פריך איך מקריבים האימורים לגבוה אליבא דר"מ ולפמ"ש א"ש [ולשי' תוס' חולין דהוי רק מדרבנן בלא"ה ניחא] ועוי"ל דנהי דבקדשים אין איסור נבלה חל רק ע"י דמטמא כיון דבחולין עכ"פ אין איסור נבלה תלוי בדין טומאה שוב גם בקדשים הוי כאיסור בעלמא וגם ספק ברה"ר אסור ובפרט לשי' התוס' יבמות דגם בנבלה הוי מוסיף לגבוה פשיט' דלק"מ. גם י"ל כמ"ש באות הקדום דניהי דאאחע"א ע"א מ"מ איסורא איכא לקברו בין ר"ג. גם יש לדון דנהי דאיסור נבלה מסתעף ע"י חלות הטומאה מ"מ גוף האיסור נקרא איסור ולא טומאה ואין לו דין טומאה ול"ד להא דספק סוטה שיהי' ספק ברה"ר מותר. גם י"ל דנהי דל"ה נבלה מ"מ טריפה מיהו הוי עכ"פ ובפרט לשי' ר"ת שיובא להלן אות כ"ה דנקה"ו במיעוטו הוי רק טרפה א"כ פריך שפיר היכי אכיל בישרא דניחוש לנקב במיעוטו:

ז

ובעיקר הערת הנו"ב בהא דספק בשחיטה מהא דס"ט ברה"ר הנה לפמ"ש התוס' בנדה ב' ע"א דהא דס"ט ברה"ר טהור היינו רק בספק נגע בטומאה אבל אם הספק בראי' גם ברה"ר טמא וע' בחי' הר"ן לנדה שם שכ' וז"ל דכיון דמסוטה גמרי' דוקא דומיא דסוטה שהספק נולד באשה שמקבלת הטומאה אבל באיש שהוא המטמא א"ב ספק כלל שאם בא עלי' ודאי שטמאה אבל הכא שנולד הספק באשה שנותנת הטומאה לא הוי דומיא דסוטה ומוקמי' לה אחזקת טהרה ע"ש. א"כ בנ"ד שהספק על הנבלה המטמא גם ברה"ר ספיקו טמא אבל ברשב"א נדה ה' בשם רמב"ן נראה דס"ל דהיכא דיש ג' מבלעדי האשה גם בכה"ג ס"ט ברה"ר טהור ועי' בתוס' נדה י"ז שהעירו מהא דדם תבוסה ספק מחיים ספק לאח"ש דברה"ר טהור וע' בר"ש פ"ג דאהלות מ"ה בזה וע' בשוו"ת ח"צ סי' ג' ונו"ב מ"ק חא"ע סי' ל"ג בזה. וי"ל דתליא בפלוגתא שבתוספתא פ"ו דטהרות הובא בר"ש שם פ"ב מי"א אי ילפי' מסוטה ופסח או משום דנשאלין ליחיד ולא לרבים אך לפ"ז צ"ע ד' רמב"ם פ"ב מטו"מ הי"ד ממ"ש בעצמו פט"ז מאה"ט ה"א וע"ש בראב"ד ובע"כ דלא תליא בהכי וצ"ע:

ח

אך בעיקר ד' מהרש"א שבועות הנ"ל דהא דטרפה חל על שא"ז היינו לאחר שחיטה א"כ מחיים לא חל לאו דטרפה אעשה דשא"ז ונהי דמ"מ איסורא איכא מ"מ לא חמיר מעשה א"כ לפמ"ש הה"מ פ"ב ממ"א דהא דכל היוצא מטמא טמא היינו רק באיסור לאו משא"כ באיסור עשה ומה"ט חלב אדם מותר וע' ביו"ד סי' ע"ט וסי' פ"א בזה א"כ תיקשי אמאי חלב טרפה אסור הרי מחיים לא חל כלל לאו דטרפה ולא יהי' חלב טרפה אסור רק בטרפה מן הבטן דחל מיגו דחל איסור אמ"ה וכמש"ל וע' נו"ב מ"ת או"ח סי' קכ"א דאף דטרפה חל על חלב בציר"י מ"מ לא חל על איסור אחר רק בחלב עצמו למ"ד אין איסור חל על איסור וא"כ ה"נ בנ"ד ואף דמבואר בתוס' יבמות ל"ג ע"ב סוד"ה אר"י דטרפה הוי חמור מאמ"ה דאמ"ה יש לו היתר בשחיטה משא"כ טרפה אבל הרי קיי"ל דאאחע"א גם בחמור על קל זולת בכולל ומוסיף ולשי' רמב"ם דסובר עשה דוזבחת ודלא כריצב"א וס"ל דבעשה לא אמרי' כל היוצא טמא א"כ תיקשי דין חלב טרפה הנ"ל. ואולי י"ל דנהי דמצוה לשחוט כשירצה לאכול מ"מ בחיי' אינו חל על הבהמה לשי' רמב"ם ושפיר חל איסור טרפה מחיים אך מהש"ס בכורות ו' דדייק מקראי דחלב שרי ולחד לישנא הוי ס"ד דאסור משום אמ"ה וכ"ה בחולין ס"ט וע' פלתי סי' פ"א סק"ז שביאר דהוי ס"ד לאסור מהא דהטמאים לרבות צירן ורוטבן ע"ש. וק' לשי' תוס' חולין ק"ב ע"ב דבהמה בחיי' גם לבשר אינה עומדת ודלא כרש"י שם א"כ מה"ת הוי ס"ד לאסור חלב הבא מן החי כיון דמחיים ליכא אמ"ה ולא במה"ח ובעכצ"ל דמ"מ איכא איסור שא"ז וע' תשו' נו"ב מ"ת חיו"ד סי' ל"ו בזה וא"כ מוכח דמחיים חל שא"ז. ואי נימא דרמב"ם ס"ל כרש"י דלבמה"ח גם בחיי' עומדת א"כ פשי' דאין איסור טרפה חל מחיים על איסור במה"ח ואמאי חלב טרפה אסורה. גם יש להקשות אי נימא דבחיי' לאו לאיברים ולא לבשר רק עשה דא"ז א"כ למ"ל קרא להתיר חלב הרי היוצא מעשה שרי. ויש לדון דלהס"ד דש"ס דבכורות הוי ס"ל דגם היוצא מאיסור עשה אסור רק לבתר דאשמועינן דחלב שרי ילפי' מינה דהיוצא מעשה שרי אך לפמ"ש המג"א סי' רט"ז דלא ילפי' מחידוש קשה. אבל נראה דאף דהיוצא מעשה שרי מ"מ הכא דאיכא לאו דטרפה רק דאינו חל על עשה דא"ז ומ"מ איסור איכא לקברו בין רשעים גמורים וכמש"ל בכה"ג חמור מעשה וכן עשה דוזבחת דבלא זביחה הוי לאו הבא מכלל עשה חמור מעשה וגם היוצא ממנו אסור. וכה"ג כ' בתה"ד סי' קכ"ה דגם לשי' מהר"ם דאיסור עשה ספינן לקטן בידים (עמג"א. רסי' רס"ט) מ"מ בלאו הבא מכלל עשה לא ספינן וראי' מיבמות קי"ד דפריך למ"ד מצו ין להפרישו מהא דכהן קטן אוכל תרומה טמאה והא הוי רק לאו הבא מכלל [עשה] ובע"כ דחמיר

טפי ע"ש וה"נ בזה [וד' תה"ד הנ"ל נעלמו מכמה אחרונים במחכ"ה] אבל באמת ז"א דגם בבשר אדם הוי לאו הבא מכ"ע ואפ"ה היוצא ממנו מותר. אבל מ"מ י"ל דהכא דאיכא גם לאו גמור חמור טפי ועתוס' חגיגה ה' ע"א ד"ה הא דעושק ש"ש הוי כל"ת וחמור מעשה אף דהוי נל"ע אבל ביומא פ"ה סוע"ב ושם פ"ו ע"א איכא פלוגתא אי נל"ע דמי לעשה או לל"ת ובמק"א הקשיתי בהא דאמר רבא זבחים ז' ע"ב עולה דורן היכי דמי אי דליכא תשובה זבח רשעים תועבה ואי דאיכא תשובה התניא עבר על מ"ע ושב לא זז עד שמוחלים לו וכו' והא ביומא ל"ו ורש"י זבחים ה' ע"ב ורמב"ם פ"ג ממעה"ק אי' דעולה מכפרת גם על נל"ע א"כ משכח"ל בלאו הנל"ע דתשובה לבד אינה מכפרת דדמי בזה לל"ת ועולה מכפרת ויש ליישב וקצרתי:

ט

ובגוף פלוגתא הפוסקים אי וזבחת הוי עשה יש להביא ראי' מש"ש דמנחות מ"ה ע"א וכל נבלה וטרפה וכו' לא יאכלו הכהנים וכו' סד"א הואיל ואשתרי מליקה כו' והקשה בדל"צ דרוש ח' מה ראי' ממליקה הא י"ל דהתם אתי עשה דאכילת קדשים ודחי לל"ת דנבלה וכדפריך כה"ג בזבחים צ"ז וכאן ל"ש תי' הש"ס דהתם דהוי ל"ת שבמקדש דהא כאן הוי לאו בעלמא ע"ש ומזה יש להוכיח דבנבלה איכא נמי עשה דוזבחת והוי עול"ת דגם אחר מיתה איכא העשה דא"ז וכמ"ש התוס' בחולין ל"ז, ושוב ראיתי בשו"ת מהר"ם שיק חיו"ד סוס"י ט' שהעיר קצת בזה וגם בהגהת דל"צ מבהמ"ח דרוש א' העיר בזה. אבל מלבד די"ל לפמ"ש התוס' שם ד"ה הואיל ע"ש ותבין. גם י"ל לפמ"ש התוס' חולין כ' ע"א ד"ה לא אמרו ורש"י שם כ"ח ע"א וגם מהש"ס דמנחות ו' ע"א ורש"י ד"ה מליקה מוכח כן דבמליקה איכא נמי איסור טרפה כיון דחותך מפרקת קודם שמגיע לסמנים ולמ"ד ישל"ע איכא תרתי נבלה וטרפה א"כ הרי מבואר בחולין מ"ב ע"א דלמ"ד טא"ח יליף לה מזאת החי' אכול ושאינה חי' לא תיכיל א"כ איכא בטרפה עול"ת דלאו הבא מכ"ע עשה ואין ע"ד לתו"ע. וד"ז נעלם מבהמ"ח בהגהת דל"צ הנ"ל אבל המהרמ"ש הנ"ל כ' ג"כ כדברי. ובזה י"ל קו' הרשב"א שם שהקשה מה נ"מ בהא דקמ"ל קרא דטא"ח ותי' דנ"מ לס"ט דמהני יב"ח והקשה בתשו' מהרי"א חיו"ד סי' פ"ט לשי' רמב"ם דסד"א לחומרא מדרבנן א"כ הדק"ל ולפמ"ש ניחא דקמ"ל דאיכא נמי עשה. וגם אי במליקה איכא רק משום נבלה הרי ממילא איכא בנבלה ג"כ הך עשה דזאת החי' אכול דנבלה וודאי אינה חי' והוי עול"ת. ובזה י"ל דרבינא ור' יוחנן במנחות שם לשי' אזלי דלפמ"ש התוס' חולין י"א ע"ב ד"ה ודלמא סובר רבינא טא"ח ובנדה כ"ד סובר ר"י ט"ח ולכן רבינא לשי' אמר שפיר דכהנים איצטריכא לי' סד"א מדאשתרי מליקה דליכא למימר

דהתם משום דעדל"ת דהאיכא עול"ת, אבל ר"י לשי' דס"ל ט"ח ודריש לקרא דזאת החי' בענין אחר כדאי' בחולין מ"ב שם וליכא בנבלה רק ל"ת וליכא למילף ממליקה ולכן אמר אליהו עתיד לדרשה, והוא דהנה הרמב"ן רפא"ט הקשה בפלוגתא דטא"ח דהא אפשר לברורי ולבדוק אם חי' או לא ותי' דמ"ד ט"ח סובר דאי הוי מבדרי סממנים הויא חי' א"כ אליהו יברר זאת ויגיד אם הוא כן ואז נדע אם יש מקום לדרוש כן. וא"ש [והא דמשני בנזיר כ"ט לר"ל דאשל"ע אף דמ"מ טרפה הוי כבר כ' התוס' שם די"ל דמחזיר סי' לאחורי עורף אבל במנחות הכוונה דמליקה אשתרי בכל גווני גם באינו מחזיר וע' ישוי"ע יו"ד סי' כ"ז שלא הביא ד' התוס' הנ"ל. ובזה י"ל עוד קו' דל"צ הנ"ל דאפשר לקיים שניהם ולהחזיר סימנים לאחורי עורף וגם אם. יסבור דישל"ע כיון דאם מחזיר ליכא רק חד לאו ובאינו מחזיר איכא ב' לאוין ואפ"ה שרי בע"כ דאינו מטעם עדל"ת וע' בשו"ת צ"צ סי' ס"ט ופמ"ג בשעה"ת ובמנחות קאי למ"ד דאינו מחזיר והבן כי קצרתי] ועיין לקמן אות י"ח:

ו

והנה הפמ"ג חקר אי גם בעוף איכא עשה דוזבחת ובשו"ת ז"י הקשה להסוברים דאיכא העשה גם בעוף איך יפרנסו ש"ס דנזיר כ"ט ע"ב דמשני דהא דחטאו הבא עה"ס אינו נאכל משום דאיכא ב' איסורים נבלה וחב"ע והרי משום נבלה גופי' איכא ב' איסורים לאו ועשה ולכאורה י"ל לפמ"ש הפמ"ג באו"ח סי' שד"מ וכמ"ד דגם להסוברים דסד"א לחומרא מה"ת היינו דוקא באיסור לאו אבל בעשה לכ"ע רק מדרבנן לחומרא ע"ש. א"כ משום עשה דשא"ז בספיקא שדי לכ"ע מה"ת וכיון דלדס"ד שם הוי בעי למימר דאיכא ב' איסורי תורה להכי נקט לאו דנבלה וחב"ע. אבל ז"א דגם איסור חב"ע הוי רק לאו הבא מכלל עשה כדאי' בקידושין נ"ז וע' בכ"מ פ"ב משחיטה וי"ל בזה מד' תה"ד שהבאתי לעיל אות ח' וקצרתי. אבל נראה דהא היכי דאתחזיק איסורא לכ"ע סד"א לחומרא מה"ת וא"כ כיון דהעוף הי'. מתחלה חולין ואח"כ היא מקדישתו א"כ בספק הוי בחזקת חולין ואסור להכניסו לעזרה וא"כ ה"ה לענין עשה דא"ז דחל מחיים וא"כ הדק"ל. ויש מקום לומר דלאו ועשה דנבילה הויין שניהם כאיסור א' וכמ"ש כה"ג השעה"מ פ"ב מהל' שחיטה לענין הכנסת ואכילת חב"ע ע"ש וע' מנחות ס"ג ע"ב מוטב שירבה במלאכה א' בהרקדה ואל ירבה במלאכות הרבה וברש"י שם מוכח דב' איסורים חלוקים חמור מעובר בלאו א' כמה פעמים וה"נ י"ל בלאו ועשה דחד איסורא קיל מן ב' איסורים שונים וגם בלא"ה י"ל כמ"ש בשו"ת רח"כ בסופו דא"כ בזכר ליכא שום איסור כיון דס"ל חבעל"ד. ואדרבא יש להביא ראי' מש"ס הנ"ל דאיכא עשה דא"ז גם בעוף דהנה בס' מנ"ע הקשה

בהא דפריך לר"ל דס"ל כדי לחנכו הא קאכיל מליקה הרי ר"ל ס"ל דח"ש מותר מה"ת ויוכל לאכול פחות פחות מכשיעור והן אמת דבהא דחב"ע לק"מ דהא מבואר בירושלמי פ"ו דתרומות דבאיה"נ מודה ר"ל אבל בהא דפריך ממליקה קשה אבל אי נימא דאיכא עשה דא"ז ניחא דהא הפמ"ג חידש דאף בכ"ש אסור ופריך שפיר. ובזה מיושב ק' התוס' מדוע לא פריך מאיסור טרפה דהא בטרפה יכול לאכול פחות. מכשיעור כנ"ל ודו"ק. ואח"ז מצאתי בשו"ת כתב סופר יו"ד סי' י"ח שהעיר בזה:

יא

ואולם יש לדון בזה דנודע מחלוקת האחרונים אם במצות אכילת קדשים בעי דוקא כזית ודעת. דל"צ דבכ"ש מקיים העשה ועתוי"ש ליומא ל"ט וח"ס או"ח סי' מ"ט ומחה"ש סי' נ"ג סקכ"ו ותשו' מהרי"א חא"ח סי' קמ"ז. ואולם נראה דתליא במחלוקת הרא"מ ומל"מ פ"א מחו"מ ופ"ד משבועות דלהרא"מ סתם אכילה בכ"ש אבל לשי' מל"מ דסתם אכילה בכזית א"כ גם במ"ע דכתי' בה אכילה. דוקא בכזית וכבר כ' מל"מ שם דלשי' הרא"מ צ"ל דר"י ור"ל פליגי בזה דלר"ל וודאי סתם אכילה בכזית כדאי' ביומא ע"ד ושם פ"א ע"ש וע' בל"א חולין ק"ג ג"כ בזה וא"כ בנזיר שם דקאי לר"ל ולשי' אינו מקיים מ"ע דאכילת קדשים בפחות מכזית פריך שפיר דלא מקיים מצות חינוך כלל בכה"ג ואין ראי' מזה לשי' פמ"ג ומ"ש קצת אחרונים דכמו דח"ש אסור מה"ת כן ה"נ מקיים קצת מצוה בח"ש וע' מל"מ פ"א מחו"מ שם ושאג"א סי' ק' ק"א וברכ"י או"ח סי' תפ"ב ושו"ת מהרי"א א"ח סי' קל"ז ותוד"ר למהריט"א אות ח'. לענ"ד ד"ז תליא בפלוגתא דתנאי יומא ס"א רע"ב ורש"י ד"ה לר"מ וד"ה ולר"א דלר"מ עבודה שלא נגמרה ה"ז כמי שאינה כלל ולר"א ור"ש חשיבא כמקצת עבודה וה"נ בזה וע' סוכה נ"ג ע"ב פלגא דמצוה עביד וכו' וי"ל בזה וקצרתי כי אכ"מ [ועתוס' חולין ג' ע"ב ד"ה ואם שחט וכו' ומלה"ר אות ר' בהג"ה מבהמ"ח בענין זה אי בעוף איכא עשה דא"ז ע"ש]:

יב

ודרך פלפול יש להביא ראי' דליכא עשה דא"ז בהקדם מה שהקשה הח"ס או"ח סוס"י מ"ט בהא דמשני דס"ל לר"ל אשל"ע מה"ת וחבעל"ד איך יחטא הכהן באיסור דרבנן בשביל מצות חינוך של קטן המוטל על אביו דהא אין אומרים לאדם חטא כשי"ח. ולכאורה י"ל לשי' תוס' בנ"ד דבלא פשע אומרים חטא וה"נ לא פשע האב. אך מלבד דתיקשי לשי' הרשב"א שהובא בב"י א"ח סי' ש"ו דס"ל דאין חילוק וגם להתוס' דוקא כשזה עובר על איסור קל כדי שיזכה חבירו במצוה חמורה אבל הכא דשניהם מדרבנן מדוע יחטא הכהן עבורו. ולכאורה י"ל לפמ"ש הפמ"ג א"ח סי' תרכ"א דגם בשאר איסור

אין שבות במקדש וזהו דלא כמהרש"א שבת מ"ב וצ"ק מנחות ה' וע' פיהמ"ש להר"מ שילהי עירובין משמע כמהרש"א אבל במרדכי שבועות הל' מקואות סי' תש"נ מפורש כהפמ"ג וכ"ה בתפ"ש על הרא"ש פ"ב דפסחים סי' ז' אות כ' ובמק"א הבאתי מזבחים ע"ט ע"א ומעילה י"א ע"א ורש"י ותמיד נ"ז ע"ב ורש"י ע"א וב"ב צ' וע' ריב"ש סי' קס"ג שב דגם בקדשים נהגו בדיקת הריאה אף דהוי רק מדרבנן ואשבמ"ק זהו רק בשבות דגזרו גזירה אבל היכא דהוי מחשש איסור יש שבמ"ק ע"ש וא"כ אי אשל"ע מה"ת הוי רק גזירה ואשבמ"ק וא"כ אין הכהן עושה איסור כלל ואף דדוקא לצורך י"ל דמשום מצות חינוך הוי לצורך עכ"פ. ואולם כבר העלה אהעו"ז עירובין ל"ה דהיכא דאיכא ב' שבותים גזרו גם במקדש ונ"ה בתשו' רע"א סי' קנ"ט א"כ ה"נ הרי עובר הכהן משום חב"ע ונבלה דרבנן. וא"כ הדק"ל:

יג

ובחידושי הבאתי סמוכין לשי' אהעו"ז ורמ"א הנ"ל מד' רמב"ם פ"ב משגגות שפסק דהשוחט ק"צ בשבת חייב חטאת וזורק הדם אבל קרבן יחיד לא יזרוק. וכבר תמהו המל"מ וצל"ח ביצה כ' מדוע חילק בין ציבור ליחיד וגם סותר למ"ש בעצמו בפט"ו מפהמ"ק בכבשי עצרת דלא יזרוק. ונראה דהנה באס"ז ופ"י שם הקשו אמאי לא יזרוק הא זריקה אסורה רק משום שבות ואין שבמ"ק. אבל י"ל לפמ"ש אהעו"ז הנ"ל דבב' שבותים יש שבמ"ק ובזריקה כ' תוס' נזיר כ"ח דהוי מתקן ובצל"ח פסחים ס"ד דהוי צובע מדרבנן ע"ש ולכן גזרו גם במקדש. אך לפי הנראה מהמלחמות פע"פ ובצל"ח פסחים פ' דהיכא דאין התיקון מיד ביומו לא הוי מתקן וע' תוס' שבת ק"ו כה"ג (ובזה ישבתי קו' תוס' שבת מ"ג בהא דטבל מוכן משום דעבר ותקנו מתוקן והקשו דיאסר משום מוקצה ולפמ"ש ניחא דכל איסור הפרשת תו"מ משום מתקן ואף דלשי' רמב"ם פכ"ג משבת איכא למי משום מקדיש ודמי למו"מ אבל לשי' רש"י שבת ל"ד ע"א הוא כמ"ש וע' תויה"ך יומא פ"ג ע"ב ואי נימא דאסור משום מוקצה ויאסר ביומו גם אחר הפרשה שוב ל"ה מתקן מיד וליכא איסור מתקן ושוב שרי להפריש ושוב ליכא איסור מוקצה ודו"ק והבן זה) וא"כ בנטמא הבשר או בשבת דליכא תיקון היום ליכא איסור מתקן רק משום צובע ושוב אין שבמ"ק. ואולם באס"ז ופ"י שם העלו דהיכא דפשע ועבר במזיד ושחט באיסור גזרו גם שבמ"ק ע"ש וא"כ א"ש דהנה התוס' במנחות מ"ח הקשו דגם בשבת נאמר חטא כדי שיזכה לאכול חי ותי' דאין זה זכות. ויש להבין דהא קיי"ל בנ"ד דחזי לאומצא וע' מנחות צ"ט ופסחים ע"א ורש"י שם וי"ל עפמ"ש תוס' פסחים כ"ד ועמג"א סי' ש"ח סקנ"ו אבל כמ"פ לא ס"ל כן) ונראה דהא בקדשים בעי' למשחה כדרך שהמלכים אוכלים ובאומצא

ל"ה למשחה וע' יומא י"ד דמעכב דיעבד וד"ז נעלם משו"ת כ"ס סוס"י י"ח והנה התוס' זבחים ע"ה כ' דדוקא חלק כהנים בעי למשחה ולא חלק בעלים. ובזה י"ל קו' מהרש"א ביצה שם אמאי לא קאמר דא"ב בשבת ומ"ש ליישבו כבר דחה הצל"ח שם ולפמ"ש א"ש דבשלמא בכבשי עצרת דנאכל רק לכהנים כמ"ש הר"מ פ"א מתו"מ הי"א וכ"מ שם ליכא זכות אבל בנו"נ דאיכא חלק בעלים שוב מותר לזרוק גם בשבת דאיכא זכות בשבת לאכול חי וערש"י פסחים נ"ט ע"א דגם באכילת בעלים איכא מ"ע וכ"ה בפי' הרא"ש לנדרים ד' ע"ב ד"ה קשריא ודלא כצל"ח ביצה י"ט. וא"ל דאין אומרים לאדם חטא כשי"ח דז"א דדוקא בפשע והביא א"ע לחיוב סקילה בעבירה זו אין לחבירו לחטוא להצילו אבל הכא מה שפשע ושחט באיסור כבר נעשה האיסור ועתה יוכל לעשות המצוה באכילת בשר מדוע לא יזכה ומה ענין הפשיעה לגבי המצוה ולכן גם אם שחטו בעלים באיסור ליכא נ"מ בשבת. וא"ש. ואולם לשי' רשב"א דגם בלא פשע אאל"ח רק היכא דעל ידו בא האיסור לחבירו א"כ גם בכה"ג אאל"ח. גם י"ל למאי דקאמר הש"ס שם דאאל"ח בחטאת כדי שתזכה בעולה ומכ"ש בשביל אחר. ומעתה לפ"ז מיושבים ד' רמב"ם דבכבשי עצרת שהיא שלמי ציבור ליכא תיקון היום ונשאר רק איסור צובע וא"ש במ"ק להכי זורק הדם אבל ביחיד דאיכא נמי משום מתקן בחלק בעלים דיוכל לאכול חי ואיכא ב' שבותים גזרו גם בשוגג ואל"ח כשי"ח ולכן לא יזרוק וא"ש ודו"ק. אך דיל"ע בזה לשי' רמב"ם גופי' פ"ו ממ"א דבשר חי באומצא אסור מדרבנן עכ"פ כמ"מ הה"מ שם וע' בכ"מ שם א"כ נהי דבחלק כהנים י"ל דל"ג עשבמ"ק ויוכלו לאכלו מ"מ בחלק בעלים אסור. וגם לפמ"ש הר"ן פ"ק דחולין בסוגי' דהשוחט בשבת בשם הרא"ה דבכלל על קרבנך תקריב מלח גם חלק כהנים א"כ נהי דליכא משום עיבוד רק בחלב והקרב לגבוה ע' מל"מ ושעה"מ פי"א משבת וע' רשב"א מנחות כ"א. מ"מ י"ל דכיון דצריך מליחה מה"ת הוי מתקן מדאורייתא וכמ"ש ברא"ש שבת ק"ג ומאירי שם כ"ט ומרדכי פ"ג דסוכה דמתקן במעשה אסור מה"ת וכ"מ ברשב"א הנ"ל וע' ירושלמי פ"ב דשבת הנ"ל וק"ע שם ועצל"ח ביצה י"ח אבל בתוס' יומא ל"ה ע"א כ' דהוי רק מדרבנן וגם לשי' ש"פ הנ"ל י"ל לפמ"ש הר"ן פ"ג דסוכה דאם אין אגד מעכב אף דמצוה לאגוד ליכא משום מתקן ולפמ"ש הר"מ פ"ה מאי"מ דדיעבד כשר בלי מליחה וגם סגי בגרגיר א' מלח וע"ש במל"מ א"כ א"ש. ובזה יש לדון גם בד' רשב"א מנחות ומל"מ ושעה"מ פי"א משבת הנ"ל. וע"פ ד' הר"ן בחולין הנ"ל י"ל קו' מהרש"א ביצה שהבאתי לעיל וי"ל עפ"י דברינו הנ"ל וע' משה"ב בית ג' ש"ג שהוכיח מת"כ פ' ויקרא דא"צ מליחה רק הקרב למזבח וכ"ה ברא"ש פ"ב דפסחים סי' כ"ג וכ"נ דעת תוס' מנחות הנ"ל אבל דעת רש"י נדרים י"ח ע"ב כהרא"ה

ע"ש. ובחי' פלפלתי הרבה בסוגיא הנ"ל ואכ"מ. ועיין סה"מ להר"מ מ"ע פ"ט שכ' דדוקא בחטאת ואשם איכא מ"ע באכילתן ולא בקדשים קלים ותרומה וצל"ע מפסחים ע"ב ע"ב ושם ע"ג ע"א דאכילת תרומה מצוה וקרוי' עבודה ועיין מ"ק כ"ח ע"א תרומה קאכילנא ולאו קודש איקרי וכו':

יד

ונחזור לענייננו דלשי' אהעו"ז הנ"ל תיקשי בנזיר כ"ט הנ"ל איך יעבור הכהן בב' איסורי דרבנן בשביל שיזכה זה בחינוך הקטן אך דיש לדון בזה דנודע שי' רש"י כריתות כ"ו דבמליקה ל"ש חב"ע [וכ"ה בירושלמי דנזיר שם ובמאירי שם וע"ע ברש"י כריתות ז' ע"ב דסותר א"ע וערש"י חמורה כ"ג ומהריט"א פ"ג דבכורות] וכבר תמהו דהוא נגד ש"ס דנזיר הנ"ל ובשעה"מ פ"ב משחיטה תי' דברייתא דריב"י דתני דבחטאת עה"ס איכא ב' איסורים אתי' כר"מ דלא יליף מוזבחת רק משחוט בשלי ושלך ולדידי' גם במליקה אסור אבל לדידן דילפי' איסור חב"ע מוזבחת ע' קדושין נ"ז דוקא בראוי לאכילה ולא במליקה. אבל אכתי קשה מה פריך על ר"ל דלמא ס"ל דילפי' מוזבחת ול"ש במליקה חב"ע. ותי' דפריך מהכנסה לעזרה ע"ש. ועפ"ז י"ל קו' תוס' פסחים כ"ב לשי' רש"י דסובר דגם למ"ד חבלע"ד מ"מ אסור באכילה א"כ מה משני לר"ל דס"ל חבל"ד דהא אכתי אסור באכילה. ולפמ"ש לק"מ דרש"י לשי' אזיל דבמליקה ל"ש חב"ע וכל הקו' רק מהכנסה ומשני שפיר דחבלע"ד. ובזה י"ל קו' הפלתי סי' ק"י סק"ד שהקשה דמה פריך הגמ' לר"ל דאמר דהא דמדיר את בנו בנזיר כדי לחנכו במצות הא קאכיל נבלה דמליקה והקשה הא הי' יכול לבטלו ברוב להסוברים דהא דא"מ לכתחלה הוא מדרבנן ע"ש. והנה בהא דפריך משום נבלה י"ל דהא בפ"ג דעוקצין נבלת עוף טהור בחשב לאוכלין מטמא טו"א ובשוקים דעומד לאכילת עכו"ם א"צ מחשבה והכשר וע' בכורות י' ורש"י ותוס' דהיכי דלגבי ישראל רק חד דיחוי דהיינו איסור א' ועומד לעכו"ם א"צ מחשבה אבל נבלת טמאה דבישראל ב' דיחוים ולא קיומא לעכו"ם צריך מחשבה ובפסחים י"ד ע"א דאף דאין אוכל מטמא אוכל היינו מה"ת אבל מדרבנן מטמא וע' נו"ב מ"ת יו"ד סי' מ"ה דבנבלה מט"א מה"ת אבל מיירי בנבלת בהמה ע"ש ובמנחות ק"ב דלר"ל חבה"ק מכשיר מדרבנן עכ"פ וא"כ אי נימא דשרי לבטל הנמלק שוב מותר באכילה לכהן זה והו"ל אוכל דעומד לאכילה ע"י ביטול ברוב ומטמא טו"א במגע ושוב א"א לבטלו דיטמא שאר העופות במגעו כיון דאוכל מט"א מדרבנן וא"צ הכשר דחבה"ק מכשיר ואף דביטול ברוב מהני גם בלא מגע מ"מ ודאי דאם לא יערב היטב יהי' ניכר ובע"כ דיבטל בתערובות גמור. וכבר כ' התוס' בכורות כ"ב ע"ב ד"ה ובלבד דבדבר המטמא ל"ש ביטול דמטמא הכל [וכ"ה

בר"ש פ"ה דטהרות מ"ו בשם תוספתא וע"ש פ"ב דידים מ"ז ורע"ב שם וכ"מ בירושלמי פ"ה דתרומות ה"ג ופ"מ שם וע' פ"ב דמכשירים מ"ג ור"מ ורא"ש ותויו"ט ותו"ח שם וע' בפי' הראב"ד על הת"כ פ' אמור פ"ד להיפוך וי"ל וקצרתי] ואף די"ל ג"כ להיפוך דהא אי נימא דא"א לבטלו שוב לא קיימא לאכילה ואינו מטמא ושוב יוכל לבטל ברוב ואף דבכה"ג דהיתר כרוך באיסור ואיסור בהיתר אזלי' לחומרא וכמ"ש בתוס' פסחים כ"ו וכ"ד אבל כבר כ' האחרונים דבדרבנן אזלי' להקל בכה"ג אך דמ"מ גם אי נימא דא"א לבטל ברוב הרי לפ"ז שוב עומד לאכילת עכו"ם כיון דחבעל"ד ומותר בהנאה עכ"פ וכיון דחזי לעכו"ם ולגבי ישראל רק חד דיחוי משום איסור נבלה לבד הו"ל אוכל ומט"א ושוב א"א לבטל ברוב ופריך שפיר אך דמ"מ תיקשי בהא דפריך מחב"ע דלהס"ד דחבע"ד ואסור בהנאה אינו עומד לאכילת עכו"ם וגם לכהן אסור משום ב' איסורים חב"ע ונבלה ובב' דיחוים אינו מטמא והדק"ל דיבטל ברוב אך לפמש"ל דכל הקושי' על ההכנסה דמי לטומאת משא דל"מ ביטול ואף דלשי' תוס' בכורות כ"ג הוי רק מדרבנן יעוין בשיו"ק פ"ו דנזיר ה"א שהוכיח מהירושלמי שם דהוי מה"ת ודחה ד' תוס' וע' ברא"ש פג"ה סי' נ"ז ומל"מ פ"א ממטמאי מו"מ וא"כ א"ש. וא"כ מיושב קו' הח"ס הנ"ל דהא דבב' שבותים גזרו גם במקדש היינו בבאו בב"א משא"כ בזא"ז וכמ"ש בח"ס יו"ד סי' רי"ד וכעין מ"ש בתשו' שעא"פ ע"ד הרע"ב פ"ג דעירובין לענין דגזרו ב' שבותים ביהש"מ. וה"ל בנ"ד דבהכנסה עובר על חב"ע ובאכילה משום נבלה:

טו

ויש לדון בזה במש"ל דבנבלה א"א לבטל ברוב דיטמא הכל דאכתי יוכל לבטל העופות חיים קודם שחיטה ומליקה דמה"ת גם בע"ח בטלים ויקריב כל עוף לשם בעליו כיון דא"צ סמיכה כדאי' בזבחים ע"ד דקרבן נשים יקרב כל א' לשם מי שהוא ובחיים אינו מטמא ואינו נבלה כלל ולכאורה י"ל דכיון דמדרבנן א"מ לכתחלה א"כ אאל"ח כשי"ק דניהו דאשבמ"ק הרי מבואר בהגמ"ר סופ"ק דעירובין דהא דאסור סמיכה משום דקודם שחיטה גזרו גם על שבמ"ק ע"ש וה"נ בזה אבל ז"א דבזמן היתר מבטלין כמ"ש הט"ז בא"ח סי' תמ"ז וסי' תרכ"ו. ויש לדון דגם בנבלה עיקר הקושי' רק משום מכניס נבלה למקדש דחיוב וע' עירובין ק"ד ע"ב ורש"י שם ורמב"ן חולין ב' בשם הראב"ד וע' רמב"ם וראב"ד פ"ג מבימ"ק הט"ז י"ז וע' תוי"ט פ"ב דנדה מ"א וע' ירושלמי פ"ז דנזיר ומרה"פ שם וברי"ש פ"א דאהלות מ"ב ותורי"ד עירובין שם וכבר נתבאר דאיסור הכנסה דמי למשא דל"מ ביטל. אך יש לעיין אי בנבלת עוף דמטמא רק בביהבל"ע אי איכא איסור מכנים למקדש ואף דהאוכל נבלת עוף טהור חייב בבימ"ק כדאי' פ"א דטהרות מ"א

מ"מ במכניס הנבלה י"ל דפטור וי"ל לפמש"ל באות הקדום דבחד דיחוי וקיימא לעכו"ם מטמא טו"א ואסור להכניסו. אבל י"ל דניהו דהקרבן רק משום חינוך מ"מ אם נתנבל דינו כקדשים שמתו דטעון קבורה וע' זבחים ס"ט ושלהי תמורה ולא קיימא לעכו"ם וגם לשון הש"ס משמע דפריך מכח איסור אכילה. ולכן נראה דמזה ראי' להנו"ב מ"ת יו"ד סי' מ"ה דביבש ביבש לכ"ע א"מ לכתחלה מה"ת וא"כ לק"מ. ולפמ"ש בישיע"ק או"ח סי' תרע"ד ובתשו' מהרי"א חאו"ח סי' קצ"ג וסי' ר"א דבאיה"נ לכ"ע אמ"ל מס"ת א"ש הא דפריך מחב"ע דאי חב"ע דאורייתא הרי אסור בהנאה וא"ש:

טז

ובעיקר קו' הח"ס הנ"ל י"ל עוד דכבר הבאתי קו' השעה"מ לשי' רש"י דבמליקה ל"ש חב"ע א"כ מה פריך לר"ל ובשלמא הברייתא ניחא אבל בהא דפריך לר"ל קשה וכמש"ל אך י"ל דהא דס"ל לרש"י דבמליקה ל"ש חב"ע היינו רק לדידן די"ש לעוף א"כ בכה"ג דנמלק ולא הותר לאכילה ל"ש חב"ע אבל למ"ד אין שחיטה לעוף א"כ מליקתו היינו שחיטתו וכבר הבאתי דברי תוס' דבנזיר ס"ל דמחזיר סימני' לאחוריו וליכא טרפות ושייך בזה חב"ע ואף דשי' ירושלמי נזיר אינו כן מ"מ י"ל כן להש"ס דילן וא"כ פריך הש"ס לר"ל גופי' דבע"כ ס"ל דאשל"ע כי היכא דלא תיקשי מאיסור נבלה וכדמסיק הש"ס בתר הכי ולהכי פריך שפיר דהוי חב"ע ולזה משני דס"ל חב"ע ל"ד ואשל"ע ושוב ליכא ב' איסורי דרבנן דהא כיון דמדרבנן עוף טעון שחיטה ושוב ל"ש במליקה איסור חב"ע דרבנן דהוי ב' דסתרי והוי רק שבות א' ואשבמ"ק וא"ש. ובזה י"ל מה שהקשה הא"ח פסחים צ"ה דהא יוכל לאכול שלכד"א דאסור רק מדרבנן ועמש"ל אות י"ט בסופו ולפמ"ש א"ש דהא מבואר בתוס' פסחים ס"ה דהיכא דמשכח"ל בד"ז איסור תורה ישבמ"ק א"כ בשלמא אי ס"ל דאשל"מ וחב"ע ל"ד לא משכח"ל בזה איסור תורה כלל ואשבמ"ק אבל אי נימא דהוי מה"ת רק דיאכל שלכד"א שוב ישבמ"ק והדק"ל דנימא אאל"ח כשי"ח ודו"ק. וע"פ הצעתינו הנ"ל י"ל גם מה שהקשו לשי' רש"י הנ"ל מהברייתא גופי' דהא עיקר טעם רש"י דכיון דבמליקה לא חזי לאכילה דהא מיירי התם בנודע שלא ילדה ולהכי ל"ש בזה חב"ע אבל בחטאת הבא עה"ס דבחד איסור שרי לאכול רק בב' איסורים אסור א"כ אי נימא דל"ש בזה חב"ע שוב יהי' מותר לכהן דנשאר רק איסור נבלה א"כ שוב גם במליקה יהי' שרי לאכול ואיכא נמי משום חב"ע. אך לפ"ז שוב הדרא קי' תוס' פסחים כ"ב שהובא לעיל אות י"ד לרש"י דס"ל דאי חבעל"ד מ"מ אסור באכילה ובשלמא בהא דמשני לר"ל י"ל לפמש"ל אות ט"ו דהא דאינו מבטל ברוב משום דבאיה"נ אין מבטלין מה"ת א"כ למאי דמשני חבעל"ד אף דמ"מ אסור באכילה מ"מ

שוב יוכל לבטל ברוב אבל אכתי לא יתיישב הברייתא דריב"י דדייק דחטאת עוף הבא עה"ס אינו נאכל משום דאיכא ב' איסורים ודייק דסובר חבע"ד ודחי דכעין ב' איסורי והא להס"ד דב' איסורי ממש הומ"ל דס"ל חבעל"ד ומ"מ הא אסור באכילה לרש"י ולא מיירי בביטול ברוב:

יז

ונראה ליישב דהנה הקשה בני הרב וכו' מו"ה יצחק הכהן נ"י אבד"ק חאצעמר לפמ"ש בתוסרי"ד קידושין נ' דהא דב' איסורים חלים בב"א ול"א כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו דהי מינייהו מפקת ולא יתכן לומר שעי"ז יופטר לגמרי ובשאג"א סי' ע"ב כ"כ מדנפשי' והעלה לפ"ז היכא דאיסור א' כולל או מוסיף ואיסור ב' אינו לא כולל ולא מוסיף שוב חל רק הכולל או המוסיף גם בבאו שניהם בב"א כיון דאיסור הכולל או המוסיף יכול לחול על חבירו בזא"ז ואיסור הב' לא מצי לחול על הראשון בזא"ז וכ"ה בג"ט שעה"כ [וכמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' רל"ה דבר נחמד בזה] ולפ"ז איך חלים כאן חב"ע ונבלה אף דבאים בב"א הרי חב"ע אסור בהנאה ולשי' כמ"פ הוי מוסיף ומשא"כ נבלה א"כ יחול רק חב"ע. ועלה בלבי די"ל דכיון דאם יושאר רק אב"ע יהי' מותר לכהן לאכלו דבחד איסור הרי עה"ס א"כ שוב איסור נבלה הו"ל כולל דעי"ז נאסר גם לכהן. אבל יפה השיב ע"ז בני הרב דזה ל"ה כולל דלאו משום רבותא דנבלה הוא דהא גם איסור נבלה לבד הי' מותר בכה"ג לכהן ורק בהצטרף שניהם אסור לכהן. ולכאורה י"ל למ"ש התוס' בגיטין מ"ב דל"ש הא דכל שאינו בזא"ז כו' רק היכא דמניעת מצות איסור ב' הוא רק ע"י קדימת איסור א' ע"ש א"כ הרי כאן גם בלא קדם איסור א' ג"כ לא יחול איסור ב' כיון דיושאר רק איסור א' והותר כאן וא"א לו שיחול רק בהצטרף שניהם יחד וגם איסור ראשון לא חל מעיקרא לבדו ואיך נימא בזה כל שאינו בזא"ז וכו' אך י"ל דניהו דלכהן הותר מ"מ נ"מ לגבי זר. אבל י"ל דנבלה הו"ל ג"כ מוסיף דמטמא וכמש"ל אות ה' בשם התוס'. ומעתה דייק הש"ס שפיר דחבע"ד דאי נימא ל"ד רק דמ"מ אסור באכילה א"כ שוב יהי' רק נבלה מוסיף על איסור חב"ע ואיסור חב"ע לא יהיה מוסיף על נבלה ושוב הדק"ל דיחול רק איסור נבלה לבדו דלגבי חב"ע נימא כל שאינו בזא"ז וכו' והדק"ל איך קחשיב ב' איסורי [וכבר כתבתי במק"א להוכיח מתשו' צ"צ סי' ס"ט דהיכי דכל אאיסור אינו למלקות שוב א"י לחול על איסור אחר גם לקברו בין ר"ג וה"נ גבי חב"ע דאין לוקין עליו] ובע"כ דס"ל חבע"ד ואסור גם בהנאה והו"ל ג"כ מוסיף ושפיר חלים שניהם בב"א וא"ש ודו"ק היטב. ואי נימא דאיכא עשה דא"ז מחיים י"ל בפשיט' דאי חב"ע רק אסור באכילה איך יחול על עשה שא"ז הקודם לו דחל בחיים. גם יש לדון

במש"ל דחב"ע ונבלה באים יחד דהא חב"ע חל על ההכנסה לעזרה טרם שנמלק אבל י"ל דאיסור הכנסה הוי איסור בפ"ע ואיסור אכילה חל עם נבלה ביחד דמקודם לא חל על עשה דא"ז וי"ל בזה וקצרתי [א"ה בהמ"ח נ"י ואשר אנכי אחזה לתרץ קושייתי הנ"ל דהנה אף דנימא דנבלה הוי ג"כ מוסיף משום דמטמא כנ"ל מ"מ שפיר קשה קושייתי הנ"ל דהא כבר נודע שי' הרמב"ם פ"ה מיסו"ת דהיכא דאין לוקין על ההנאה שוב ל"ה מוסיף וע"ש בלח"מ ומל"מ ה"ח ועל חשנב"ע אין לוקין כמ"ש התוס' פסחים כ"ו וע' במל"מ פ"ה מיסוה"ת הנ"ל וא"כ שוב חב"ע ל"ה מוסיף ושוב הדק"ל נימא כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו ויחול רק איסור נבלה משום דהוי מוסיף דמטמא. ונראה לענ"ד בהקדם לבאר ד' הש"ס מנ"ל להמקשן להוכיח מזה דהכהן אסור לאכול החטאת עוף עה"ס דחב"ע דאורייתא וישל"ע מה"ת דלמא חב"ע דרבנן ואשל"מ וכמו שמתקיף לה ר"א ברי' דר"א באמת ומה קסבר המקשן. אבל נראה דהנה כבר העלה הב"ט בשער הכולל דין א' דמליקת עוף בעזרה אף דהוי נבלה לזרים כיון שמותרת באכילה לכהן אין בה טומאת נבלה בבית הבליעה כשאר נבלת עוף טהור אף דאסורה באכילה לזרים כנבלה מ"מ אינה מטמאת ע"ש. והדבר פשוט דדוקא היכא דמותרת לכהן באכילה אבל היכא דגם הכהן אסור לאוכלה שוב שפיר יש בה טומאת ביהבל"ע כשאר נבלח עוף טהור. ומעתה לפ"ז א"ש ד' הש"ס דשפיר הוכיח דישל"ע מה"ת וחב"ע דאורייתא דהא קשה אמאי אסורה לכהן משום דאיכא שני איסורים נימא כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו וכנ"ל וליכא רק איסור נבלה. אך י"ל דאי נימא כל שאינו בזא"ז כו' וליכא רק איסור נבלה א"כ שוב מותרת באכילה לכהן ושוב אינו מטמא ושוב ל"ה מוסיף ושוב חלים שני האיסורים דהי מינייהו מפקת. אך ז"א דהא אם שניהם חלים א"כ שוב אסורה לכהן ושוב מטמא והוי מוסיף ושוב לא חל רק נבלה ושוב מותרת לכהן דליכא רק איסור חדא. והנה כבר העלו האחרונים דבכה"ג דההיתר כרוך באיסור ואיסור בהיתר בדאורייתא לחומרא ובדרבנן לקולא וע' תוס' פסחים כ"ו ונ"ד וע' ב"ט בדין אשה שאמרה טא"ל אות ג' בזה ומעתה אם נימא ישל"ע מה"ת וחב"ע דאורייתא אזלי' לחומרא ואסורה לכהן באכילה אבל אי נימא דאשל"ע וחב"ע ל"ד שוב צריכין לומר דמותרת באכילה לכהן וא"כ א"ש ד' הש"ס דשפיר תוכיח דישל"ע מה"ת וחב"ע דאורייתא דאל"כ הדק"ל אמאי אסורה לכהן משום דאיכא ב' איסורים נימא כל שאינו בזא"ז כו' וכנ"ל וליכא רק נבלה ומותרת באכילה לכהן דמאי תאמר דאם מותרת לכהן א"כ אינו מטמא ושוב ל"ה מוסיף ושוב ליכא למימר כל שאינו בזא"ז אפילו בב"א אינו דהי מנייהו מפקת ושוב שניהם חלים ושוב אסורה לכהן. דז"א דהא בדרבנן אזלי' לקולא ואמרי' אם אסורה לכהן א"כ

מטמא ושוב הוי מוסיף ושוב אמרי' כל שאינו בזא"ז וכו' וחל רק נבלה ושפיר מותרת לכהן וכנ"ל ובע"כ דישל"ע מה"ת וחב"ע דאורייתא. ולפ"ז א"ש ג"כ הא דמתקיף לה ר"א ברי' דר"א דלמא משום דמתחזי כב' איסורי דרבנן דהנה בש"ס דחולין ק"ב מבואר דר"ל לא ס"ל איסור מוסיף ע"ש בהא דאכל אמה"ח מן הטרפה דלר"ל אינו חייב אלא אחת ע"ש. והנה כל סברת השאג"א דאם א' איסור מוסיף כיון דחל בזא"ז חל גם בב"א ומפקי' האיסור שאינו מוסיף וא"כ לר"ל דלא ס"ל איסור מוסיף שוב ל"ש סברת השאג"א ושפיר אמרי' הי מנייהו מפקת ושוב שניהם חלים ושפיר אסור לכהן באכילה וזהו שמתקיף לה ר"א ברי' דר"א דלמא כב' איסורין דרבנן דהא ר"ל לשי' לא ס"ל איסור מוסיף וא"כ שוב לא מוכח מהא דאסור לכהן באכילה דישל"ע מה"ת וחב"ע דאורייתא דלעולם אשל"ע מה"ת וחב"ע לאו דאורייתא ואינו נאכל משום שני איסורי דרבנן וא"ל כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו דהא הי מנייהו מפקת וכנ"ל ומעתה אחר כל החזיון הזה מתורץ שפיר קושייתי הנ"ל דהא לפי הס"ד דישל"ע מה"ת וחב"ע דאורייתא א"כ שוב א"א לומר כל שאינו בזא"ז וכו' וליכא רק איסור נבלה דהא אי נימא דליכא רק נבלה ומותרת לכהן שוב אינו מטמא ול"ה מוסיף והי מנייהו מפקת ושוב שניהם חלים ואסורה לכהן באכילה ובדאורייתא לחומרא כנ"ל וא"ש ודו"ק היטב. ובאופן אחר י"ל ביאור ד' הש"ס בהקדם לתרץ קו' השעה"מ פ"ב משחיטה שהביא אאמו"ר שליט"א לעיל אות ט"ז לשי' רש"י כריתות כו' דבמליקה ל"ש חב"ע א"כ אמאי קאמר כאן דאינו נאכל משום דאיכא ב' איסורים הא במליקה ל"ש חב"ע. ונראה לענ"ד דטעמו של רש"י דס"ל דבמליקה ל"ש חב"ע היא משום דס"ל כר"ש דשחיטה שא"ר לאכילה ל"ש שחיטה וא"כ התם בכריתות דמיירי בנודע לה שלא ילדה א"כ הוא חולין גמורים ואסורה לכהן משום נבלה והוי המליקה שחיטה שא"ר ולכך לית בה משום חב"ע אבל הכא דמיירי בלא נודע לה והוי ספק א"כ אי נימא דא"ב משום חב"ע א"כ ליכא רק ספק איסור אחד ושוב מותרת לכהן ושוב הוי שחיטה ראוי' ושוב שפיר יש בה משום חב"ע ג"כ. וא"ל דאי נימא דהוי שחיטה ראוי ויש בה משום חב"ע א"כ שוב אסורה לכהן ושוב הוי שחיטה שאינה ראוי' ושוב לא שייך בה חולין בעזרה דזה אינו דהא כבר כתבו דבדאורייתא בכה"ג לחומרא ומעתה עולה שפיר ד' הש"ס דשפיר דייק דישל"ע מה"ת וחב"ע דאורייתא דאל"כ שוב אמאי אינו נאכל הא ליכא רק איסור נבלה דבמליקה ל"ש חב"ע. וא"ל דאי נימא דליכא בה משום חב"ע א"כ מותרת לכהן ושוב הוי שחיטה ראוי' ושוב יש בה משום חב"ע ג"כ ושוב שפיר אינו נאכל. דז"א דהא אי נימא דאשל"ע מה"ת וחב"ע לאו דאורייתא שוב אזלי' בכה"ג לקולא ואמאי אינו נאכל ובע"כ דישל"ע מה"ת וחבע"ד. ולפ"ז א"ש ג"כ מה

שמתקיף לה ר"א ברי' דר"א דלמא כשני איסורין דרבנן דהנה בש"ס דחולין פ"ה מוכח דר"ל ס"ל כר"מ דשחיטה שא"ר שמה שחיטה א"כ לר"ל לשי' לא מוכח מידי דאפילו אי נימא אשל"ע מה"ת וחב"ע ל"ד ג"כ א"ש הא דאינו נאכל וכמובן. ולפ"ז א"ש קו' השעה"מ על רש"י הנ"ל דמה פריך מחטאת עוף עה"ס לר"ל דלמא ס"ל לר"ל דילפי' מוזבחת ול"ש במליקה חב"ע ע"ש. ולפמ"ש א"ש דהא ר"ל ס"ל שחיטה שא"ר שמה שחיטה א"כ אפי' אי ילפי' מוזבחת ג"כ שייך במליקה איסור דחב"ע דזה הוי ג"כ שחיטה וא"ש. ולפ"ז א"ש ג"כ קו' השעה"מ שם על הרמב"ם פ"א ממח"כ שסותר א"ע מפ"ב דשחיטה דבהל' שחיטה פסק דהנוחר ומעקר א"ב משום חב"ע ובהל' מח"כ פסק דחה"ע העה"ש אינה נאכלת משום חב"ע ע"ש בשעה"מ מ"ש בזה. ולפמ"ש א"ש דבהל' מח"כ כיון שלא ידעה עה הפילה והוי ספק ואינה נאכלת משום דאית בה שני אסורים וכהש"ס דנזיר [ומה דנקט הרמב"ם רק חב"ע היינו לאשמועי' דאית בה חב"ע דנבלה לא אצטריך למינקט] וא"ל דבמליקה א"ב משום חב"ע כמ"ש הרמב"ם בהל' שחיטה דהא טעם הרמב"ם הוא משום דס"ל כר"ש וכמ"ש להדיא בכ"מ פ"ב משחיטה ואי נימא דאין בה משום חב"ע א"כ שוב מותרת לכהן ושוב הוי ש"ר ושוב שפיר יש בה חב"ע ובדאורייתא לחומרא בכה"ג וכ"כ הכ"ב פ"ב משחיטה ה"ג דהרמב"ם ס"ל חב"ע דאורייתא אבל בהל' שחיטה דנקט הנוחר והמעקר דאסורה אף לכהן ולכך הוי שחיטה שא"ר ולכך שפיר א"ב משום חב"ע. ולפ"ז א"ש ג"כ ד' רש"י כריתות ז' ע"ב על הא דאי' שם המפלת וא"י מה הפילה וכו' וכ' רש"י וז"ל וחטאת לא מצי לאתנויי דאין חטאת נדבה ומחייבת בספק ואינו נאכל דשמא לאו בת קרבן הוא ומליקתה כנבלה בעלמא ומשום חולין על המזבח לא איכפת לן דכיון דאין למזבח אלא דמה לא חשיבא אכילה ובמס' נזיר ילפינן דחטאת העוף באה עה"ס עכ"ל (וערש"י תמורה כ"ג ע"א וריט"א פ"ג דבכורות אות ל"ט בזה) והנה מ"ש ובמס' נזיר ילפינן היינו דרש"י מסופק בזה וכמ"ש הריט"א הנ"ל. אך הא רש"י ס"ל בכריתות כ"ו דבמליקה ל"ש חב"ע ולמ"ל הא דכיון דאין למזבח וכו' וכבר עמדו בזה כל המפרשים ולפמ"ש הכל ניחא דשם מיירי דלא נודע א"כ אי נימא דא"ב חב"ע מותרת לכהן ושוב הוי ש"ר וכנ"ל ולכך כ' רש"י הטעם משום דאין למזבח וכו' דלענין איסור להקריב על המזבח ליכא משום חב"ע אבל לענין אכילת כהן שפיר איכא משום חב"ע וכד' הש"ס נזיר משא"כ בכריתות כ"ו וכמ"ש לעיל. ולפ"ז י"ל ד' הירושלמי פ"ד דנזיר ה"ו ריב"ח שאל מליקת העוף שלו מה שתאכל עד דאת מקשי לה למליקת העוף קשיתה לשחיטת העוף תמן ספק א' וכאן ב' ספיקות א"ר מני ואפי' הכא ספק א' הוא כהדא דתלי הנוחר והמעקר א"ב משום שחב"ע עכ"ל. וי"ל דר"מ ס"ל חב"ע לאו

דאורייתא ולכך ס"ל דבחטאת עוף העה"ס ג"כ א"ב משום חב"ע משום דהוי שחיטה שא"ר. וא"ל דאם לית בה משום חב"ע א"כ מותרת לכהן ושוב הוי שחיטה ראוי' דהא בדרבנן לקולא בכה"ג וא"ש ודוק היטב בכ"ז. ע"ב מבן המחבר הרב אבד"ק חאצעמיר הנ"ל] ובעיקר קושי' בני הרב אבד"ק חאצעמר הנ"ל להסוברים דאיה"נ הוי מוסיף אמאי חל נבילה. תי' בני הרב החריף מו"ה צבי ני' עפמ"ש הנו"ב מ"ק א"ח סי' ל"ו ומ"ת או"ח סי' קכ"א דמגו דחל נבלה על איסור שא"ז חל נמי על שאר איסורים ע"ש א"כ ה"נ בזה אך לפמש"ל אות ה' גם הא דחל על שא"ז הוא משום דמטמא:

יח

ונחזור לענינינו דלכאורה יש להוכיח מכאן דליכא עשה שא"ז דאל"כ תיקשי איך מותר לכהן לעבור על ב' שבותים דחל גם במקדש וכמש"ל דנהי דנתבאר דמכח איסור חב"ע ליכא מדרבנן במליקה מ"מ האיכא ב' איסורי דרבנן משום איסור נבלה לבד דהיינו עול"ת דרבנן וכדאי' כה"ג בר"ה ל"ב בהא דאין עולין באילן דגם בשבות דרבנן תקנו כעין של תורה והוי עול"ת דרבנן וה"נ בזה. אך י"ל דדוקא בב' איסורים נפרדים גזרו על ב' שבותים במקדש אבל לא באיסור א' שיש בו עול"ת דרבנן ותדע דאל"כ גם בשבות דיו"ט יאסר במקדש כיון דאיכא עול"ת דרבנן. וגם בלא"ה י"ל דבעלמא איכא עשה דא"ז רק בעוף ליכא וכמו שחקר הפמ"ג אבל כבר הוכיח הפמ"ג מהרמב"ם וש"פ דגם בעוף איכא עשה דא"ז וכן מוכח מהתוס' חולין ק"כ ע"א ד"ה מה להנך וכמ"ש הל"א שם:

והנה בשו"ת טטו"ד מ"ת סי' ח' הקשה בד' רמב"ם פט"ו ממ"א שפסק דחולה הצריך לאכול מאכילין אותו הקל הקל נבלה וספיחי שביעית (שביעית) שספיחי שביעית מד"ס ומוכח דאי הוי מה"ת עשה חמיר מל"ת ועיין תויה"ך שם ומוכח דבנבלה ליכא עשה דא"ז ע"ש. אבל כבר הבאתי לעיל מד' רמב"ם פ"א מה"ש שכ' להדיא מ"ע שישחוט וכו' וגם מה דפשיטא ליה דשביעית עשה אף דברש"י יומא שם מפורש כן וכ"ה בתוס' חולין ק"כ ע"ב ד"ה היכא יעו"ש בסוה"ד אבל בירושלמי פ"ג דדמאי ה"א מ"ד אין מדקדקין מבריחו מן הקלה ומכניסו לחמורה טבל בעון מיתה ושביעית בל"ת וכו' ומוכח דהוי ל"ת וע"ש בגה"ש בזה. והעיקר דהרמב"ם קושטא דמלתא נקט דהוי רק מד"ס. וזה לי כמה שנים העירותי מהא דיומא ל"ו ע"ב דפליגי ריה"ג ור"ע אי לאו דנבלה לאו מעליא ופרש"י דכתיב עשה לגר אשר בשעריך כו' ולכ"ע איכא עשה בנבלה ותמהתי דא"כ איך יליף בפסחים דף כ"א ע"ב מדאיצטריך קרא בנבלה למישרי בהנאה דבעלמא לא תאכל איה"נ משמע והא י"ל דאיצטריך קרא לעשה. וכעת מצאתי בסמ"ח מ' תע"ב שהעיר קצח בזה ומצאתי בס' דברי אמת שכ' דגם בטרפה איכא מ"ע דלכלב תשליכון וגם בסמ"ח

שם הביא מפייט ליום א' דשבועות דמפורש דבנבלה וטרפה איכא מ"ע הנ"ל. וגם הראני בני הרב החריף מוהר"צ ני' גם בסמ"ח מצוה ע"ג שביאר יותר קצת והביא כן בשם סמ"ק והעיר ג"כ בקושי' הנ"ל מפסחים כ"א וגם הראני בני הנ"ל בשו"ת בי"צ להגאבד"ק פרעמושלא ני' סי' צ"ה שהביא ראי' מרמב"ם פ"ב ממ"א שכ' דבשר אדם בעשה מזאת החי' ומוכח דאינו ממעט טרפה. ולפענ"ד אינו ראי' דזאת החי' דוקא וממילא אימעוט כל מה שאינו בכלל חי' בין בשר אדם ובין טרפה ועוד דבשר אדם אימעוט מזאת וטרפה אימעוט מהחי' וז"פ. ויש לדון עוד בזה דהרמב"ם הא הוכיח דין טא"ח מלכלב תשליכון ולא מזאת החי' וכמ"ש הט"ז רסי' כ"ט ולכן מיעט רק בשר אדם מכאן. ועיין בא"ח פסחים שם שהעיר בהא דחולין ק"א דלריה"ג האוכל גיה"נ של נבלה לוקה ב' והא הוי נל"ע לשיטתי' ביומא שם. ותי' דלחד לישנא בפסחים ס"ל לריה"ג דגיה"נ אסור בהנאה א"כ ל"ה נל"ע בגיד. אבל הקשה דלפ"ז הו"ל לאו כולל יותר מעשה בגיד ע"ש אבל המעיין בתוס' יומא שם ימצא דבטרפה הו"ל לאו כולל יותר מעשה ולחד גי' שם לריה"ג גם בכה"ג נל"ע א"כ לא ס"ל לריה"ג הך כללא והרמב"ם סובר כר"ע. ובמק"א ישבתי בזה ד' רמב"ם פ"א מחו"מ שפסק דקנה חמב"פ לוקה ותמהו מפסחים צ"ה ולפמ"ש ניחא דכבר כ' האחרונים דלאו דב"י כולל יותר מעשה בנשים והתם קאי הש"ס להדיא אליבא דריה"ג ולשיטתי' גם בכה"ג הו"ל נל"ע והרמב"ם לשי' אזיל. אבל לענ"ד יש לפקפק בתי' הא"ח דיוכל ליתן לגר שאינו מכירו ולא יהנה כלל ולשי' רשב"א נדרים ט"ו דגם בהנה"ג מלל"נ אי נימא דהוי מ"ע שוב ל"ה הנאה כלל. אבל בלא"ה לק"מ דרבא בחולין שם י"ל דס"ל כאביי יומא שם דלכ"ע לאו גמור וגם אי ס"ל להך תנא כריה"ג בדין כולל מ"מ בדין נל"ע י"ל דלא ס"ל כותי' וכדאי' כה"ג בכ"ד ועיין עירובין דף י"ז ועיין מהרי"ק שורש קל"ח שהביא מכמה מקומות בזה. ועיין סנהדרין כ"ז אוכל נבלות ד"ה פסול ובס' מנ"ע שם הקשה הא לריה"ג נל"ע ולק"מ דהתם אביי לשיטתי' ביומא שם וגם רבא ס"ל כותי' וכמ"ש. וגם בלא"ה י"ל דהא דנקט דברי הכל היינו הנך מ"ד דאיירי התם וכמ"ש כה"ג ברש"י ר"ה ח' ע"א ד"ה שלשה וע' יבמות מזו ע"ב וע' אס"ז ב"מ פ"ז בשם הרשב"א מכמ"ד בזה וגדולה מזו מצינו בב"ב קנ"ד ע"ב רבנן לגבי ר"מ ד"ה הוא. גם צ"ע לענ"ד מדוע לא הזכירו הפוסקים דגבי נבלה איכא עשה דזאת החי' אכול דחולין מ"ב וכמש"ל אות ט':

יט

והנה הפמ"ג חידש דמשום עשה דא"ז גם ח"ש אסור בעשה ולפ"ז מי שנשבע שלא לאכול ח"ש מנבלה אין שבועה חלה עליו. ותמהו עליו מש"ס ערוך שבועות כ"א ע"ב ושם כ"ג

ע"ב דפריך אהא דשבועה שלא אוכל ואכל נבלות וטרפות דחייב וכו' מושבע מהר סיני הוא וכו' ר"ל אמר במפרש ח"ש וכו' ומבואר דחלה השבועה על ח"ש ומצאתי בשו"ת שו"מ מהד"ג ח"א סי' שכ"ז שהעיר בזה. ובאמת שהפמ"ג בעצמו העיר מהא דיו"ד סי' רל"ח והם ד' הש"ס הנ"ל וע' בשו"ת כ' סופר יו"ד סי' י"ח ג"כ בזה. אך לענ"ד המעיין ברמב"ם וש"ע שם ימצא דמיירי בנשבע שלא יאכל נבלות וטרפות וי"ל דמיירי בנשבע על שניהם יחד ובטרפה דליכא עשה ליכא בח"ש רק איסור מריבויא ככל ח"ש דעלמא וחלה השבועה שפיר ושוב חל בכולל גם על נבלה [ולפמש"ל אות ט' גם בטרפה איכא עשה א"כ לשי' פמ"ג גם בטרפה יהי' עשה גם בח"ש א"כ הדק"ל כמובן] אבל בדברי הש"ס הנ"ל לא יתכן לתרץ כן דהתם קאי אליבא דר"ל דלית ליה כולל באיסור הבא ע"י עצמו ויש לדון בזה לפמ"ש בתשו' מהרי"א חיו"ד סי' ק"ש בשם ח"א לחדש דדוקא היכא דנשבע על ב' דברים וכל ח' דיבור בפ"ע לא ס"ל לר"ל כולל אבל אם נכללים בדיבור א' גם ר"ל מודה. ותי' בזה קו' התוס' מהא דמוקדשין ע"ש וע' כה"ג בב"ש א"ע סי' מ"א בשם הה"מ לעלין קני את וחמור וא"כ לר"ל לשי' דס"ל א"ש לעוף מה"ת א"כ בנשבע שלא יאכל נבלות דהוי בכלל גם עוף דליכא בי' עשה דוזבחת וחל השבועה על ח"ש ושוב חל בכולל גם על בהמה כיון דהוי בחד דיבור אבל העירני ח"א דא"כ גם בשיעור שלם משכח"ל כולל לר"ל דבעוף נהי דבעי נחירה עכ"פ כמ"ש תוס' חולין כ' אבל עכ"פ כולל עוף שננחר דשרי לר"ל והבן] אבל מד' תוס' מוכח דלא ס"ל לחלק כן. וע' תשו' מהרי"א יו"ר סי' כ"ז שהביא ראיה להפמ"ג מתוס' שבועות הנ"ל שהקשו איך חל אמ"ה על שא"ז וק' הא באמ"ה גו"ע מצטרפין לכזית משא"כ איסור כא"ז והוי מוסיף. והגי' יעב"ץ תי' דכונת תוס' מן במה"ח והוא תמה דהא התוס' הקשו אח"כ גם למ"ד לאיברים עומדת והא לכ"ע לאו לבשר עומדת ובע"כ כהפמ"ג דעשה שא"ז בכ"ש אך תמה דא"כ למ"ל להתוס' הא דשא"ז במעי אמו הא בלא"ה חל בכ"ש ואיך יחול אח"כ איסור אמ"ה. ולענ"ד משכח"ל בבלע כזית יחד דחלו שניהם ולכן הוצרכו התוס' להא דחל במעי אמו ועדיין צ"ע בזה. אך כיון דכל הפוסקים לא ס"ל כהתוס' וצ"ל לדידהו קו' התוס' א"כ י"ל דס"ל דשא"ז רק בכזית והוי אמ"ה מוסיף ואף דמ"מ תיקשי מבמה"ח י"ל דכיון דלאו לאיברים ולא לבשר עומדת וחלו שניהם בשעת תלישה מיגו דחל אמ"ה על במה"ח וכמש"ל אות ה' מהתוס' חולין ק"ג וגם לפמש"ל מתוס' חולין צ' דהיכא דא"א בע"א שאני ג"כ א"ש. וגם י"ל לפמ"ש התוס' חולין ק"ג דאמ"ה דאסור לב"נ הו"ל מוסיף וגם במה"ח אסור לב"נ כמ"ש הר"מ פ"ט ממלכים וע"ש בלח"מ וכדבריו מבואר ברשב"א חולין קכ"ט וכ"ה בס' האשכול ה"ש סי' כ' ועמש"ל סי' ס"ב בזה וע' בשו"ת כת' סופר חאו"ח סי' צ"ו שהעלה

דלשי' פמ"ג גם שלכדה"נ אסור משום עשה דשא"ז ופלפל בזה בסוגי' דנזיר כ"ט לתרץ קו' הא"ח שהובא לעיל אות ט"ז וקו' התוס' שם וע"ש חיו"ד סי' י"ח עוד בזה. ויש להעיר לשי' פמ"ג בהא דדייק בבכורות דף ו' ע"ב מדגלי בפסהמ"ק בשר ולא חלב מכלל דחלב שרי הרי התם ג"כ ואכלת רשות א"כ גם ח"ש אסור בעשה וא"כ למ"ד דם נעכר וכו' י"ל דחלב בעלמא אסור וקמ"ל דבפסהמ"ק איכא עשה אפי' בח"ש משא"כ בחלב דעלמא דאיסורו רק משום דם וח"ש רק ריבוי ונ"מ לענין מושבע ועומד וי"ל דדייק רק למ"ד איברי' מתפרקין:

כ

ויש להביא ראי' לשי' פמ"ג משו"ס דבכורות י"ב ע"ב בהא דאר"ח בהמת שביעית פטורה מבכורה לאכלה ולא לשרפה ופריך מהאוכל עיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה דחייב מיתה ואמאי כיון דאלו מיטמא בת שרפה לאכלה ולא לשרפה וק' לפמ"ש השאג"א סי' פ"א דגבי ב"י ח"ש מותר מה"ת דל"ש חזי לאיצטרופי רק במאכל דמצטרף בכא"פ א"כ הרי חלה מה"ת אין לה שיעור ויכול להפריש כ"ש וליכא בי' משום לאכלה ולא לשרפה דלאכלה הוי בכזית ובזה אסור בשרפה משא"כ בפחות מכזית דח"ש מותר מה"ת בזה וע' מהריט"א הל' חלה אות ב' שהעיר כעין זה אבל לשי' פמ"ג ניחא דהתם נמי לאכלה רשות והוי בכ"ש אך אכתי תיקשי לשי' רמב"ן בסה"מ דס"ל דהוי מ"ע. אך לענ"ד כיון דמדרבנן אסור לשרפו הו"ל בכלל לאכלה ולא לשרפה ובפרט דרב חסדא לשי' ביבמות פ"ט ע"ב דס"ל דחכמים עוקרים דבר מה"ת וע' מהריט"א שם לעיל בהא דזוז"ג בדשיל"מ בזה ובמק"א כתבתי בהא דכ' החוס' שבת נ"ה ע"ב ד"ה כך לחד תי' דשרפת ת"ט רק מדרבנן. וקשה דא"כ מאי פריך בבכורות מלאכלה ולא לשרפה ובעכצ"ל כמ"ש ועתוס' פסחים נ"ט ע"ב ד"ת עשאום דכיון דמדרבנן לא מרצה הו"ל כאבדו אימורין וע"ש ל"ח דכיון דאין פודין מדרבנן הו"ל אינו נאכל בכל מושבות וע' מל"מ פ"ז מתרומות וח"צ סי' ק"נ ושו"ת שבסו"ס רא"פ סי' ב' מכמ"ד בזה והא דמשני שא"ה דכתי' לדורותיכם דמשמע דאיצטריך קרא מה"ת י"ל דהכונה כהא דכריתות ט' האידנא דליכא קרבן לא נקבל גרים אראב"י לדורותיכם ועתוס' קידושין ס"ב ע"ב ד"ה גר דהכונה דנכתב קרא ע"ש העתיד שיהי' כן בכל דור וע' כה"ג כתובות יו"ד דאלמנה ע"ש העתיד שתקנו חכמים כתובה לאלמנה מנה וע' פסחים ל"ח גבי נוב וגבעון. ואולם במה שהקשיתי לעיל מתוס' שבת כ"ה י"ל בפשי' דנהי דאינו חייב לשרוף מ"מ היו רגילים לשרוף וכמ"ש כה"ג בתוס' קידושין ל' סוע"ב ותוס' גיטין מ"ז ותוס' פסחים ע"ד ע"א וריטב"א סוכה מ"ט ותוס' זבחים כ' ע"ב ד"ה יציאה. ובזה י"ל גם מה שהקשה המהריט"א שם להסוברים

דפחות מכביצה אינו מקב"ט מה"ת ולפמ"ש א"ש אך דמ"מ תמה מהריט"א שם איך יכולים חז"ל לעקור ד"ת בקו"ע וכבר כתבתי לעיל די"ל דקאי לר"ח לשיטתו ועוד י"ל דהיכא דמפריש חלה כ"ש כיון דמקיים בזה מצות חלה הוי שיעור גם לטומאה ולאיסור שרפה וכדאי' כה"ג בפסחי' מ"ו ובכורות דף י' דאיסורו חושבו וע' שבת צ"א כה"ג וע' בא"ז הגדול הל' מוצ"ש במה שנחלק הר"ע עם הר"פ בזה וע' ברכות מ"ג וחולין ס"ט וסוכה ז' ור"ש פ"ט דכלים וכ"מ פ"כ מטו"מ ה"ה והגמ"ר שלהי חולין ועוד בכ"ד כעין זה. (ועמש"ל אות ל"ג עוד בענין זה דבר נחמד). והנה נשאלתי מח"א ע"ד הפמ"ה הנ"ל מחולין ק' ע"א דאין נבלה חל על טמאה והא נבלה מוסיף דבכ"ש. ולק"מ דהוי רק עשה וע' שאג"א סי' ע"ב דבכה"ג ל"ה כולל וע' בסמ"ח מצוה קנ"ז שהשיג ע"ד הפמ"ג מרמב"ם פי"א מט"צ ה"ז דהאוכל כזית מצפור השחיטה עובר בל"ת ועשה ומוכח דבפחות ליכא עשה והנה מ"ש הפמ"ג שורש ה' להקשות לר"מ דס"ל אמ"ה אינו נוהג בעוף והקשה מחולין פ"ו יעוין בשו"ת שבראי"פ סי' א' שהשיג מתוס' חולין ל"ג ד"ה אחד וגם השיג עמ"ש הפמ"ג דמהיקשא יליף. ובמ"ש הפמ"ג ע"ד המל"מ פי"ח מאי"ב יעוין בסמ"ח מצוה רס"ח שהשיג עליו. ובמ"ש הפמ"ג אי באיסור בעלמא חל עליו הלאו יל"ע בתוס' יבמות ל"ג ע"א ד"ה אלא מליקה בב"א הוא דמשכחת וכו' דהקשו היכי הוי בב"א דהא מיד כי נמלקה הוי נבלה ואיסור זרות לא חייל עד אחר זריקה וכו' ותי' דאיסור נבלה נמי לא חל עד אחר זריקה דנבלה לא חל על מעילה דחמור וכו' ואע"ג דהיתר זריקה שנינו מ"מ איסור איכא הלכך לא חל נבלה עד אחר זריקה [ועתוס' מעילה דף ז' ע"ב סוד"ה הא ממונא וכו'] וע' בס' ישרי"ע ובס' על"נ שם מ"ש בזה. ומ"ש הפמ"ג בד' תוס' שבועות דבצדקה איכא נמי ל"ת עתוס' כתובות מ"ט וחולין ק"י שכ"כ להדיא וע' ב"י יו"ד רמ"ח בשם רמב"ן ג"כ בזה ומל"מ פ"ז ממת"ע והפלאה כתובות שם וע"ע במל"מ פ"ג מעבדים הי"ד ועתשו' מהרי"א יו"ד סי' קי"ח וסי' של"ז מ"ש בזה ולא זכר ד' פמ"ג כאן וע' ישויע"ק סוף הל' נדרים. וע"ע בס' עצ"ל סי' פ"ז בדין איסור לאו דחל על ח"ש הנ"ל מהא דמעילה ט"ז וכמה דוכתי ועשו"ת ב"א חיו"ד סי' ל"ד ל"ה מה שהשיב לבעל עצ"ל מזה. ועתשו' מהרי"א חיו"ד סי' ק"ל שהעיר דלפמ"ש הנו"ב מ"ח או"ח סי' ס"ו דדוקא באיסור לאו טכ"ע דאורייתא אבל לא בעשה א"כ י"ל דמה"ט יחול לאו על עשה דהוי מוסיף ובזה י"ל הקושי' שהבאתי לעיל אות ה' איך חל זרות על עשה דא"ז דלפמ"ש רש"י חולין צ"ח דבקדשים לכ"ע טכ"ע מה"ת א"כ הוי מוסיף אך דיש לדון בזה לפמ"ש הרמב"ם בפיהמ"ש פ"ג דכריתות בנקודה הנפלאה ותוס' חולין ק"א. וע' תשו' מהרי"א הנ"ל שתי' ע"פ הנ"ל קושי' א' שהקשה לו ח"א בהא דע"ז ס"ח דמחלק ר"מ בהא דנבלה

שא"ר לגר בין סרוחה מעיקרא דקדם פגם לאיסור ובין נאסר מקודם והא מ"מ איכא עשה דשא"ז ולא פקע ע"י סרחון. ותי' דכל טעמי' דר"מ דיליף מגי"נ ודוקא באיסור לאו ולא בעשה וכמו בטכ"ע לשי' נו"ב הנ"ל אבל לע"ד יש לדון לפ"מ תוס' קידושין ל"ד ע"א דעשה שיש עמה לאו גם הלאו אלים וע' ירושלמי פ"ח דפסחים ה"א חומר היא מ"ע שהיא באה מכח ל"ת וכו' וע' ריטב"א קידושין שם ובשיו"ק על הירושלמי שם וא"כ ה"ה להיפוך דהעשה אלים כמו הלאו ובזה י"ל במ"ש המבי"ט בק"ס דגם לר"י דס"ל דסומא פטור ממצות חייב בל"ת והקשו עליו לשיטת הרמב"ם פ"א מתמורה דבלאו כולל יותר מעשה ל"ה נל"ע א"ב איך משכח"ל לר"י לאו הנל"ע ולפמ"ש ניחא דבלאו ועשה חייב הסומא גם בעשה ובזה יש לפלפל בדין עשה דתשביתו אי נוהג בנשים וא"כ גם בעשה דשא"ז אף דחל מקודם מ"מ העשה בא לתקן הלאו דנבלה וכעשה דתשביתו דחל בע"פ אף דליכא ב"י לשי' הה"מ שהובא במג"א רסי' תמ"ג ואפ"ה הוי תיקון הלאו וע' תשו' כ"פ חיו"ד סי' ס"ט שנשאל ג"כ בקושי' הנ"ל בהא דע"ז ס"ח ושכן הקשה אביו הג' ח"ש ז"ל בכתביו והוא תי' דד"ז תליא בפלוגתא דר"ע ור"י בחולין י"ז דלר"ע וזבחת ואכלת לאסור בשר נחירה שפיר י"ל דהוי עשה אבל לר"י דלהתיר בשר תאוה ל"ה עשה וא"כ י"ל דר"מ ס"ל כר"י ע"ש:

כא

ברשב"א ור"ן פ"ק דחולין בהא דשחט הושט ונמצא הגרגרת שמוטה וא"י אם קודם שחיטה נשמטה וכו' כל ס' בשחיטה פסול והביאו בשם הר"י שהוכיח מזה דנשבר הגף וא"י אם מחיים או אח"ש אסור בספק שקול וכבר תמה הבכ"ש דשא"ה דהוי ס' בשחיטה ומזה רצה הפמ"ג להוכיח דבעוף ליכא עשה דשא"ז ע"ש. ולכאורה עלה בלבי ליישב ע"ד הפלפול דהא התוס' ביצה כ"ה וכ"ד הקשו כיון דגם בלא נשחטה כהוגן ליכא משום אמ"ה רק משום נבלה א"כ איזה חזקת איסור איכא לבהמה לגבי ספק בשחיטה והרי אין מחזיקין מאיסור לאיסור. ואולם בישויע"ק סי' י"ז העלה דכיון דבשעת פרכוס מהראוי שיאסר לב"נ כיון דלדידי' במיתה תליא רק משום דמי איכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור לכן שרי גם לב"נ א"כ כשיש ספק בשחיטה מוקמי' לה בחז"א כמו שהי' בשעת פרכוס דהא אם לא נשחט כהוגן גם לישראל אסור א"כ נאסר לב"נ משום אמ"ה בשעת פרכוס ע"ש והנה התוס' חולין פ"ד ע"א ד"ה בעינן כתבו דיש סברא לומר דבעוף דזוטר חיותי' והכשרו בסימן א' מפרכסת כמתה ע"ש א"כ גם בשעת פרכוס ליכא משום אמ"ה לב"נ וכ"ה בבכ"ש לחולין ל"ג ע"ש ולכן שפיר הביא הר"י מדין שחט הושט וכו' דמיירי בעוף ואפ"ה אסור א"כ ה"ה בנשבר הגף דהא מוכח משם דמחזיקין מאיסור לאיסור

ודו"ק. אך בגוף סברת תוס' יש לעיין מחולין ק"ב ע"א דדייק ר"ש דב"נ מוזהר על הטמאין כטהורין משום אמ"ה מהא דפ"א דטהרות אכל אמ"ה ממנה אינו סופג מ' ואין שחיטה מטהרתה וכו' אלא בב"נ ופרש"י דהתם קתני י"ג דבר בנבלת עוף טהור וסיפא בב"נ שאין שחיטה עתירתו כל זמן שהוא מפרכס וכו' ע"ש ומבואר דגם בעוף מפרכסת כחי' ועשו"ת רח"כ בסופו ובס' העמק שאלה על השאלתות פ' נח ש"ו מ"ש בד' תוס' חולין כ"א ע"א ד"ה הותזו וע"ש דף כ' ע"א ורש"י ד"ה וכי מתה וכו' ורשב"א שם ועתש"ו בר"א חיו"ד סי' כ"ה שהעיר ג"כ מדף כ' הנ"ל והוכיח דבעוף לא אמרי' מפרכסת כחי' וכהדוחק שכ' תוס' חולין פ"ד הנ"ל ויש לדון בהא דדף ק"ב הנ"ל דבב"נ דלעולם אין שחיטה מטהרת גם בעוף מפרכסת כחי' וכדאיתא כה"ג בחולין ע"ה דבדגים דאין טרפות פוסל אפי' למ"ד דבבהמה ט פה א"ח מ"מ בדגים טרפה חי' ויש לחלק דהתם דאין טרפה פוסל טרפה חי' באמת משא"כ הכא ולכן ד' תוס' צ"ע וגם התוס' עצמם חשבו סברא זו לדוחק ע"ש. ולכן נראה ליישב דברי הר"י בדרך אחר דכבר הבאתי קו' תו' ביצה כ"ה ואולם בחי' רע"א סי' כ"ז ושו"ת ספר יהושע סי' כ"ד ושו"ת טור האבן סי' מ"א נתכוונו לדבר א' ליישב לפמ"ש הת"ח ותב"ש דבנתנבלה בשחיטה המיעים אסורים לב"נ משום אמ"ה א"כ לגבי מיעים איכא חז"א דאמ"ה דגם השתא יהי' אסורים לב"נ משום אמ"ה היכא דלא נשחטה כהוגן וא"כ בספק מוקמי' בחז"א וכיון דלגבי מעים איכא חז"א שוב א"א להתיר גם הבהמה עצמה דהוי תרתי דסתרי וכעין מעשה דווילנא שהובא באחרונים סי' ק"י ע"ש והנה לגבי ישראל ליכא נ"מ באיסור אמ"ה כיון דבהמה בחיי' לאו' לאברים עומדת א"כ בנשמט הגרגרת קודם שחיטה נעשית נבילה או טרפה וכשיתלוש האבר אח"כ שוב אין אמ"ה חל על טרפה כדאי' בחולין ק"ג וגם לפמ"ש התוס' דאמ"ה מוסיף לב"נ הרי בעוף דשרי לב"נ ליכא מוסיף ואינו חל ואם נשמט אחר שחיטה הרי כשרה ונשאר רק חשש שמא נשמט בשעת שחיטה דחלין אמ"ה וטרפה יחד כיון דבשעת שחיטה לאברים עומדת וא"כ איכא ב' צדדים לקולא וחד צד לחומרא ואזלי' לקולא וכמ"ש כה"ג בתוס' חולין דף כ"ח ע"ב בשם הר"ש בהא דמע"מ כרוב וכ"ה בתוס' עירובין דף ה' ע"ב וע' תשו' טה"א סוס"י מ"ב במ"ש מד' הכ"מ פ"ב מאה"ט דבנבלה ליכא בישראל איסור בב"מ משום אמ"ה והוא השיג מכמ"ד אבל לפמ"ש ליכא רק צד א' לאיסור אבל לגבי ב"נ שפיר איכא נ"מ באיסור אמ"ה. ונודע שי' רמב"ם פ"ט ממלכים דב"נ אינו מוזהר בעוף משום אמ"ה וע' פלתי סי' ס"ב דגם איסור ליכא ודלא כהכ"מ שם וע' בל"א חולין ק"ב שדחה ג"כ ד' הכ"מ וכ"ה בא"ח פסחים ע"ג ובע"נ עה"ת בדרוש לש"ש וזהו דלא כתשו' בר"א חיו"ד סי' כ"ד שהעלה דמ"מ אסור מדרבנן ע"ש. ומעתה שפיר הוכיח הר"י מדין שחט הושט

דמיירי בעוף והתם ס' בשחיטה שוה עם שאר ספק טרפות דליכא חז"א דאמ"ה כיון דאין מחזיקין מאיסור לאיסור ומוכח דנשבר הגף ספק קודם שחיטה אסור וא"ש ודו"ק ועתשו' מהר"ם מלובלין סי' ס"ו ובתוי"ק סי' כ"ה מ"ש בישוב סתירת ד' הר"י בענין זה ועמש"ל אות כ"ז אופן ג' ליישב ד' הר"י בדרך יותר נכון בס"ד:

כב

קיי"ל דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן ובתוס' בכורות דף כ' ורא"ש חולין י"ב הקשו דנימא סמוך מיעוטא לחזקה ותי' דהמיעוט לא שכיח והוי מיעוטא דמיעוטא ובתה"א בית א' הביא בשם רמב"ן סעד להגאונים דס"ל דהיכי דאיתא לפנינו בודקין אותו דהא בהמה בחיי' בחז"א עומדת ומן הדין שלא תצא מחזקתה אלא בידיעה ודאית ולא שנסמוך על הרוב אלא משום דבהמה לא אתרעי שהרי שחוטה לפנינו סמכי' ארובא ודי אם נסמוך ע"ז בדליתא קמן. ובבדה"ב שם כ' דרוב מצוין לאו דוקא דא"כ נימא סמל"ח אלא כל מצוין מומחין והא דנקט רוב אשגרא דלישנא ודבר מפורסם בישראל אפי' אצל ע"ה דנבלה ואמ"ה אסורים ואין תקנה אלא בשחיטה הלכך א"א נזקק אא"ב יודע הלכות שחיטה ובמשה"ב השיג מכמה טעמים חדא דהוי מיעוטא דמיעוטא דגם במיעוט שאין מומחין יש שלא קלקלו בשחיטתן ועוד דלרבנן מיעוטא כמאן דליתא ולא אמרי' סמל"ח וכדמוכח בקידושין פ' בהא דעיסה בתוך הבית והא דיבמות קי"ט את"ל דאפי' לרבנן דר"מ קאמר כמו שיש מקצת נוסחאות מ"מ מהא דעיסה מוכח כמ"ש. ועוד דלפי דבריו תיקשי היכא אכלינן בישרא גם לדידן דל"ח למיעוטא נימא סמל"ח ואע"ג דר"כ דחי היכי דלא אפשר שאני אמאי נקט הכי רק לר"מ. ועוד דהא ר"א לא ס"ל התם הך שינויא וגם למאן דמייתי מפסח ופרה אדומה תקשי וגם מ"ש דרוב הוי כל ליתא דלא מצינן אשגרא דלישנא כה"ג והגם שהכל יודעים דאמ"ה ונבלה אסור מ"מ אם אינו מומחה ושוחט אינו אמ"ה ונבלה דאם יבא אליהו ויאמר ששחט כהוגן או אחרים יראו מרחוק כשרה ועוד דגם במומחין אטו לא יארע לפעמים קלקול במקרה וא"כ במוצא גדייו ותרנגוליו שחוטים יהי' אסור דנימא סמל"ח א"ו דל"א הכי אלא ברוב וחזקה דעלמא אבל חזקה המסתלקת ע"י המתעסקים לסלקה ורוב מתעסקין לסלק החזקה מיעוטא כמאן דליתא וה"ט דעיסה שבבית שרוב הנוגעים בה דוחים חזקת טהרתה וכו'. ועוד דשאני בהא דיבמות דאותו מיעוט מרע הרוב ומהרוב אתה מסלקו כלומר מאותו הרוב שמתעברות מיעוט מהם מפילות דהאיכא נמי כמה עקרות ואיילונית שאינן מתעברות כלל ולפיכך חשיב המיעוט להצטרף עם החזקה אבל הכא ובמיעוט צפרדעים אין המיעוט נגד הרוב ממש ואינו מצטרף וכו' עכתו"ד. והנה מ"ש דגם במיעוט שאין מומחין יש שאין מקלקלין

כ"ה גם בריטב"א אבל צ"ע דא"כ באבדו גדיי' ורוב טבחי ישראל דכשר תיקשי דהא מיעוט עכו"ם שחיטתן נבלה ומקלקלין וודאי ואכתי תיקשי נימא סמל"ח וכבר נשאל בזה בשו"ת כתר כהונה סי' ל' וחי' דאנן לא קיי"ל כר"מ רק כרבנן ולדידהו ל"א סמל"ח אבל דוקא בשעה"ד כדמוכח ביבמות ל"ו ואה"ע סי' קפ"ד ועתוס' בכורות כ' ולכן כל קו' הריטב"א קאי רק להסוברים דגם בדאיתא קמן א"צ לבדקו אבל בהא דמוצא גדייו דהוי דיעבד קיי"ל כרבנן ועפ"ז הקשה סתירה ברמ"א שפסק ביו"ד סי' שט"ז כר"ת דחלב אינו פוטר בבכורה והיינו משום דסמל"ח ובסי' א' משמע דסובר כהמחבר דאבדו גדייו ברט"י שרי ונדחק ליישבו ובפרט לר"ת גופי' וודאי תיקשי מהא דאבדו גדייו והניח בצע"ג ע"ש. ולענ"ד י"ל לפמ"ש דתוס' יבמות ס"ז ור"ן רפ"ג דע"ז והגמ"ר שלהי חולין דברובא דא"ק גם ר"מ מודה דל"ח למיעוטא א"כ ה"נ לדידן ל"א סמל"ח בכה"ג וצל"ע בתשו' ח"ס חא"ע סי' קמ"ז שכ' דלמסקנת הש"ס סנהדרין ס"ט עדיף רובא דל"ק מדא"ק ואזלי' בתרי' גם בד"נ דהמיעוט כמאן דליתא אבל ברובא דא"ק המיעוט כמאן דאיתא ע"ש. ובתשו' א' לק' האראדענקא ישבתי בזה דעת ר"ת דסובר דממיתה למיתה ל"א בת"ר מקו' הג' ר"צ הלברשטאט משרפת בת כהן וגם קו' פמ"ג או"ח סי' שכ"ח סקל"ג ועוד כמה קישיות ולשי' הח"ס י"ל דר"ת לא קאמר רק בהא דנסקלין בנשרפין דהמיעוט איתא קמן ואכ"מ אבל הוא נגד כל הנ"ל ובאמת יש להביא ראי' מש"ס ערוך קידושין דף פ' ע"א ורש"י ד"ה אם רוב שרצים וכו' דברובא דא"ק לא אמרי' סמל"ח ע"ש ותבין ומזה יש לתמוה ע"ד הר"ש ורא"ש פ"ה דטהרות מ"ז בהא דאם רוב זבים שורפים תרומה שהקשו דלר"מ נימא סמל"ח והרי התם בזבים הוי רובא דא"ק וכמ"ש בתשו' נו"ב מ"ת סי' קכ"א ובכה"ג ל"א סמל"ח כדמוכח מהש"ס הנ"ל. וע' תה"ד סי' ר"ז בשם תוס' דבא"ק גם בממון אזלי' בת"ר [וע' חו"מ סי' ר"פ סי"ב בהג"ה וסי' רצ"ב ס"י בהג"ה ובמק"א הבאתי מש"ס דב"מ כ"ב ע"ב ורש"י ד"ה באגא] וה"נ בזה וע' בתשו' שבסו"ס רא"פ סי' א' שנשאל לתי' תוס' ורא"ש הנ"ל דהוי מיעוטא דמיעוטא מה יענו בהא דאבדו גדייו וע"ש מ"ש ליישבו ע"פ דברי תב"ש סי' א' סקמ"א ולפי דבריו יתיישב ג"כ קו' כתר כהונה הנ"ל וע"ע בתב"ש סי' ס"ג סק"ב וסקט"ז בזה. ושו"ר בתשו' רא"פ שם שהעיר ג"כ מד' רש"י קידושין הנ"ל וע' בשו"ת ספר יושוע בפנ"כ סי' תקי"ט שהביא קו' הרא"פ בשם מקשין העולם ותי' דדרך עכו"ם לנחור ולא לשחוט והוי השחיטה מיעוטא דמיעוטא ועוד תי' עפמ"ש בשמ"ח סי' א' סכ"ה ובעכו"ם ל"ש חרטה והי' לוקחה לביתו והוי מד"מ ע"ש אבל מה יענה לד' ריטב"א ומשה"ב הנ"ל ובע"כ כמ"ש וע' תשו' מהרי"א חיו"ד סי' נ"ד שהאריך ג"כ בישוב קו' רא"פ הנ"ל עפ"ד נו"ב מ"ק חא"ע סי' מ"ג דנגד חזקת שא"ז איכא חזקת טהרה

וכל קו' תוס' וש"פ הנ"ל דנימא סמל"ח הוא עפמ"ש התב"ש רס"י ל"ג דספק בשחיטה אינו מטמא רק אסור באכילה אבל נגד חשש שחיטת עכו"ם דמטמא שוב איכא חזקת טהרה וע"ש עוד סי' מ"א בזה ועמש"ל אות כ"ז בזה וע' בשו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' קצ"ה שהאריך בכל הנ"ל ונעלם ממנו כמה מקומות מהנ"ל וע' במלחמות ור"ן פ"ק דחולין בסוגי' בהא דראה א' ששחט ואזל לעלמא ותשו' ריב"ש סי' תצ"ח דס"ל דמיעוט שאין מומחין הוי מיעוט המצוי ומה"ט צריך לברר לכתחלה:

כג

והנה במה שהבאתי לעיל בשם משה"ב דדוקא לר"מ אמרי' סמל"ח ולא לדידן כבר הביא בעצמו שיש חילופי גי' בזה וע"ע רשב"א וריטב"א יבמות קי"ט וקידושין פ' דלבה"ג וריי"ף ורמב"ם פ"ג מיבום ורש"י, מוכח דגם לדידן הוי כן וכ"ה דעת ר"ת שבתוס' בכורות כ' וכמה דוכתי אבל שי' תוס' ורא"ש יבמות ובכורות ושי' ר"ש ורא"ש פ"ה דטהרות הם דדוקא לר"מ וע"ע רשב"א וריטב"א ונימוק"י יבמות שם שהביאו ג"כ החילוק בין אם המיעוט מסתלק מהרוב וע"ש בשם הרמב"ן שתי' הוא דקידושין פ' בהא דתינוק שנמצא בצד העיסה דלרבנן מיעוטא כמאן דליתא היינו דל"ח המיעוט כ"כ לצרופי בהדי החזקה לטהר עי"ז אלא עדיין הרוב מכריע וטמא לחלות ולא לשרוף והא דגבי עיסה בבית ושרצים וצפרדעים כו' אפי' לשרוף כבר, כ' רש"י דהתם הוי רובא דא"ק א"נ כיון דודאי נגעו אין חזקתה של עיסה כלום שהרי הורעה אבל בעלמא רובא נגד חזקה חוששין רבנן לאיסור וע' בריטב"א שם דלשי' רמב"ן הא דרמא"ש מומחין ל"ד רוב אלא כל ובמ"ש הרמב"ן דאין חזקת העיסה כלום ע"ע כה"ג בריטב"א קידושין ע"ט ע"א גבי שליא בבית ומל"מ פכ"ה מטו"מ וכ"ה ברמב"ן ור"ן נדה י"ח וריטב"א חולין פ"ו דלא כרש"י שם וע' נו"ב מ"ת יו"ד סי' קכ"א באורך בזה שהוכיח דרש"י ותוס' לא ס"ל כסברא זו ושכ"ה דעת הפוסקים ביו"ד סי' ק"ז ס"א בהג"ה והעלה דכל סברת ריטב"א דכיון דלגבי שליא גופי' מחזקינן ברובא ול"ל חזקת טהרה שוב גם הבית טמא אף שי"ל חזקת טהרה דא"א לחלק ביניהם ועתשו' מהרי"ל סי' קנ"ב בזה. והנה המח"א פ"ג מיבום והמהריט"א פ"ג דבכורות אות ל"ט הקשו לשי' רמב"ן דאינו מחלק בין אם המיעוט מסתלק מהרוב א"כ בפרה אדומה נימא סמל"ח דגברא בחזקת טומאה ותי' דדוקא היכא דהרוב וחזקה הם בגוף א' אמרי סמל"ח אבל כאן הרוב בבהמות והחזקה בגברא. אבל הריטב"א בע"כ לא ס"ל כן וכן התוס' והרא"ש שהרי הקשו בהא דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן דנימא סמוך מיעוטא לחזקה ובאמת דגם לתי' של הרשב"א במשה"ב הנ"ל תיקשי כנ"ל וכבר הקשה מהרש"א בחולין כה"ג ותי' דסמל"ח הוי רק מדרבנן וכדבריו

מבואר בתוס' בכורות כ' ועוד תי' דהמיעוט לא שכיח וכבר תמה בשעה"מ פ"ג מיבום דא"כ איך יליף מפרה דאזלי' בת"ר וכן הקשה הפמ"ג בפתיחה לסי' ל"ט וע' שפ"ד סי' ל"ג סוסק"ה בזה וע' תשו' רע"א סוס"י קצ"ח שחידש דכל מין פרטיי שבטרפות הוי מיעוטא דמיעוטא רק כל מיני טרפות בכלל הוי מיעוט גמור רק דאי ל"א בת"ר וחייש' שמא הבהמה טרפה גם אם בדקו אחר כמה פרטים ונשאר, רק מין פרטיי א' אכתי לא יצאה מחשש המיעוט וע' תשו' ח"ס חיו"ד סי' כ"ד בזה וע' נח"א סי' א' שהוסיף דמין פרטיי בצירוף חז"א הו"ל כמיעוט דשכיח ויליף שפיר מפרה ע"ש וצ"ל דברישא של עולה איכא חזקת חיוב דגברא שחייב קרבן ובמ"ש הפוסקים בישוב ד' רמב"ם דס"ל סד"א לחומרא דרבנן כן וע"ע בתשו' שבסו"ס רא"פ סי' ו' בזה ובעיקר סברת רשב"א במשה"ב דס"ל דאם הרוב מתעסקים לבטל ל"א סמל"ח יש ראי' לסברתו מגיטין ב' בהא דרוב בקיאין לשמה וע"ש בט"ג ותבין וע"ש שהעלה דסברא זו מהני רק לדיעבד ומה"ט אין סומכין על רוב מצוין אצל שחיטה מומחין רק בדיעבד. והנה בעיטור ח"א שער ב' תי' הא דל"א בשחיטה סמל"ח וז"ל וסמל"ח ליכא למימר דכיון דרוב מומחין ליכא חזקה דאיסורא וליכא למסמכינהו בהדדי דהא בתר שחיטה אזלא חז"א דאמ"ה וכו' ותי' בזה קו' הרי"ף שהקשה בהא דרמא"ש מהא דר"ה דבהמה בחיי' בחז"א ותי' הרי"ף דהתם בדאתייליד ריעותא דוקא כלומר בהמה בחז"א אמ"ה עומדת אם נולד בה ספק ריעותא וע"ז כ' העיטור דמאי דק"ל לרבינו הא דקיי"ל בהמה בחזא"ע כיון דרובא דאורייתא אזלי' בת"ר ובכשרות נשחטה ע"ש והיינו דכיון דנשחט לפנינו וכבר אזלא חזקת אמ"ה שוב א"א לומר סמל"ח וע' בס' האשכול הל' שחיטה סי' י"ג שהקשה אמאי א"צ לבדוק אח"ש כל הסימנים בארכן ורחבן מחשש נקה"ו ופסה"ג דנימא סמל"ח ותי' דכיון דרחמנא אמר לשחוט ולא חששה שמא במקום נקב שחט דאזלי' בת"ד ליכא למימר לחצאין לחוש במק"א שלא במקום שחיטה לנקב וע"ש בנח"א שהביא ד' הרי"ף הנ"ל ורצה להעמיס בו כסברת העיטור הנ"ל ולא ראה ד' העיטור שתי' כן קו' הרי"ף ומוכח דכונת הרי"ף בפשי' דחז"א דבהמה לא חיישי' לה כיון, דהוי מאל"א רק היכא דאתייליד ריעותא חיישי' לה:

כד

וע"פ דברי הרא"ה בבדה"ב הנ"ל אמרתי ליישב שי' הל' א"י שהביאו התוס' וש"פ דפסק דנשים לא ישחטו לכתחלה ותמהו עליו מש"ס דזבחים ל"א ע"ב כל הפסולים ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו ושחט מלמד שהשחיטה כשרה כו' ה"ה לכתחלה אלא משום דבעי למיתני טמא במוקדשין וכו' ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים, ונראה ליישב דלכאורה צריכין להבין הטעם של הל' א"י הנ"ל ונראה דטעמו הוא דהנה באס"ז

לכתובות ט" ע"א כ' וז"ל והקשו בתוס' הא דקיי"ל דמא"ש מומחין להוי ההיא רוב מחצה על מחצה שהרי כשמביאים הבהמה לביתו של שוחט היא קבוע ולאו קושי' היא דההוא רוב חזקה ורגל"ד הוא בגוף הבהמה הזו שלפנינו דאמרי' מסתמא לא שחט אדם בהמה זו אא"כ הי' בקי וכו' עכ"ל. ולכאורה כוונתו לפמ"ש בהגש"ד הובא בט"ז סי' ק"א סקי"ד דכל דבר שנשתנה מקדמותו הוי כפירש וה"נ כשאנו דנים על הבהמה שנשחטה אמרי' כל דפריש מרובא פריש וכה"ג אי' במרדכי פ"ק דחולין שהקשה ה"ר יקיר דבסנהדרין נימא כל קבוע כמע"מ ותי' שאין עושין מעשה בגופן אלא אחר הדיבור הובדל ונפרש מהם וע' מג"א סי' רצ"ח סקי"ג לענין האור דהוי פירש וע' בט"ג לגיטין ס"א שהעיר בקושי' הנ"ל ולא ראה דברי אס"ז הנ"ל ובזה י"ל טעם הסוברים דלא סמכינן על רמאש"מ רק בדיעבד שכבר נשחט ולא לכתחלה משום דבשלמא בדיעבד אין אנו דנים על השוחט רק על הבהמה ולכן אמרי' כל דפריש כו' אבל לכתחלה כשאנו דנים על השוחט אם ישחוט שוב אמרי' כל קבוע כמע"מ ואפי' היכא דהשוחט בא אל מקום הבהמה דהוי כפירש י"ל דגזרי' שמא יקח מן הקבוע ויבא אל בית השוחט לשחוט. ובשו"ת רב משלם סי' ה' הביא קו' מרדכי פ"ק דחולין הנ"ל ותירוצה בשם רדב"ז והח"צ תמה עליו דהא הדיבור פירש לפנינו ובכה"ג דינו כקבוע וע' בש"ת שבסו"ס רא"פ פי' ב' שתי' דהתם קודם שפירש הדיבור אין לנו שום נ"מ על גוף הסנהדרין ודמי למ"ש הה"מ פ"ב משבת ה"כ גבי נפל מפולח ע"ש אבל כאן שפיר יש נ"מ אם להתיר להשו"ב לשחוט לכתחלה ואם יחויב לשלם כשיקלקל כדין טבח שאינו אומן וע' במחצה"ש סי' חצ"ר סקי"ג מ"ש בזה דהאדם והדיבור הוו ב' ענינים נפרדים ולפי דבריו י"ל גם בנ"ד כן ועכ"פ תיקשי להסוברים דגם לכתחלה מותר לשחוט. ואולם נראה להוכיח מזה כדעת הרא"ה הנ"ל דרוב לאו דוקא אלא כל וא"כ ליכא קביעות כלל. ואמנם בנשים ס"ל להל' א"י דעכ"פ ע"י שדעתן קלות וגם שכיח בהו עילוף כמ"ש הפוסקים בשמו איכא מיעוט שאין מומחין עכ"פ ושוב אמרי' כל קבוע ולכן אסור לשחוט לכתחלה מטעם הנ"ל וזהו טעמו של הל' א"י. ובפרט לפמ"ש בפלתי סי' א' דענין רמאש"מ הוא ע"י חזקת כשרות פשי' שי"ל כן. ומעתה התינח בחולין אבל במוקדשין דצריכה תמיד לבא לעזרה לשחוט דאם תשחוט בביתה הוי שחוטי חוץ ול"ש למיגזר שמא יקח מן הקבוע דלעולם תפרוש מן הרוב כשתבא לעזרה לשחוט ולכן שפיר מותרת לשחוט גם לכתחלה דכל דפריש מרובא פריש. וא"ש ודו"ק כי נכון הוא בס"ד:

כה

ועתה אבא לבאר דין נקובת הושט אי הוי ספק בשחיטה וכבר האריכו בזה האחרונים ע' שפ"ד כללי ס"ס סקכ"ט ונו"ב מ"ק חיו"ד סי' ח' וא"ע סי' מ"ג ופלתי סי' ל"ג סק"ד וטוס"י ק"י בביה"ס ואני מצאתי בשו"ת אבקת רוכל להב"י סי' רי"ד שכתב דנקה"ו הוי ספק בשחיטה ועמש"ל סי' נ"ג סק"מ ואולם בתו"ח חולין מ"ג ובח"ס חיו"ד סי' כ"ד בשם שיחת חולין וסי' מ"ו בשם חו"י סי' קנ"א וש"ש ש"ה פ"ו ופ"ז ותשו' רע"א סי' קס"ז ובר"א חיו"ד סי' כ"ב וח"ד סוס"י ק"י בדיני ס"ם דין כ"ז ותשו' מש"ל סי' ל"א ותשו' מהרי"א יו"ד סי' נ"ג נ"ד נ"ה ע"א ותשו' טה"א סי' מ"א ובשו"ת שברה"ז סוס"י י"ז ובב"מ סי' כ"ד וסי' ל"ג כולם העלו דל"ה ספק בשחיטה ופלפלו בד' ש"ס חולין מ"ג ותוס' ב"מ כ' ד"ה איסורא ומשה"ב להרשב"א שהובא לעיל אות כ"ב ותוס' בכורות כ' ומהרש"א שם וע"ע בהגהת א"ב על הח"ד סי' ק"י הנ"ל ובשו"ה כלל ט"ו ג"כ בזה. והנה מ"ש הח"ס סי' כ"ה ראי' מהריב"ש דס"ל דרובא לא עדיף מב' חזקות והקשה נו"ב דא"כ בפרה אדומה איכא חזקת שא"ז וח"ט ובע"כ דנקה"ו ל"ה ספק בשחיטה יעוין בעט"ח בפי' לפסחים מ"ז ושו"ת רע"א סי' קצ"א שתי' דהריב"ש לא קאמר רק היכא דב' החזקות באים יחד נגד הרוב אבל הכא בשעת שחיטת ליכא רק חזקת שא"ז והוחזק הרוב ושוב גם בהגיע אח"כ ח"ט מהני אך שכ' דמהתוס' ל"מ כן שהרי כ' דאיכא כנגדו ח"ט. ולענ"ד לק"מ דבשלמא לענין ח' שא"ז דאיכא נ"מ בשעת שחיטה שפיר החזקנו הרוב מיד טרם הגיע חזקת טומאה אבל התוס' קאי לענין חשש טרפות דאין נ"מ בשעת שחיטה דמ"מ הועילה לטהר מידי נבלה ואי דנ"מ לענין דאסור להסיח דעתו הרי גם מספק אסור בהיסה"ד ולא החזקנו הרוב בודאי רק אחר שבאנו לטהר הטמא צריכין לדון מכח הרוב שיהי' כודאי ושוב הוי החזקה נגד הרוב ובפרט לפמ"ש בתשו' פמ"א ח"ג סי' י"א ותשו' מהרי"א חיו"ד סי' מ"ח ונ"ז בשם ח"ט לא"ע סי' י"ז בקו"א דהריב"ש לא קאמר רק דמדרבנן. חיישי' בדאיכא ב' חזקות נגד הרוב פשי' דאין ראי' וע"ע ח"ס סי' קס"ז מ"ש ליישב ק' נו"ב על הריב"ש הנ"ל. והנה הש"ש ורע"א ומש"נ ובר"א העלו דגם בחיי' עומדת בחזה"ת לענין שאם ישחטנו יהי' מותר ויצא מחזקת שא"ז וכהא דיבמות ל"א אשה בחזה"ת לשוק עומדת אך דדוקא אם נשחט כראוי רק דיש ס' נקה"ו י"ל כן אבל אם ספק אולי לא נשחט כלל ל"ש סברא זו ובזה תי' ד' תוס' ב"מ כ' הנ"ל שהקשו הא בממון מחמירין טפי מבאיסורא דבממון א"ה אחה"ר ובאיסורא אזלי' בת"ר אפי' נגד חז"א ולא חיישי' שמא במקום נקב שחט דהא החזה"ת הנ"ל הוא רק לפי האמת דאזלי' בת"ר ותהי' מותרת בשחיטה אזי גם בחיי' עומדת לכך שאם תשחט תהי' מותרת אבל אי לא ניזול בת"ר ליכא חזה"ת גם בחיי' כלל

ע"ש ודפח"ח ובזה א"ש גם ד' משה"ב הנ"ל שהקשה דנימא סמל"ח דהא אי נימא כן לא יהי' שום שחיטה כשרה כלל ובזה י"ל דבפרה אדומה אף דלעולם איכא ח' טמא מ"מ הרי קודם שלקחוה לשם פרה הי"ל חזה"ת וגם הרי מכח ח' טמא ליכא הוכחה דניקב הושט דוקא דלמא איכא שאר טרפות דהפרה ג"כ פסולה דיהי' ג"כ הטמא עי"ז בח"ט כמקדם וגם הרי ראוי להזות עכ"פ על מי שהוא רק ספק טמא דליכא ח"ט ובזה א"ש שלא יסתרו ד' החס מסי' כ"ד לסי' כ"ה וגם נתיישבו ד' הריב"ש דו"ק ותשכח ודלא כגה"ק כלל ד' אות ג' שנתקשה בזה. ואולם מתוס' ורא"ש שהקשו רק בהא דרמאש"מ דנימא סמל"ח ותי' דהוי מיעוטא דמיעוטא ולא הקשו בשחיטה עצמה דנימא סמל"ח מוכח דס"ל דל"ה ס' בשחיטה וכ"נ ד' הרמב"ן ובדה"ב הנ"ל. והנה המהרש"א בכורות שם כ' דלשי' התוס' נקה"ו הוי רק ט' ומטהר מידי נבלה וכבר תמה עליו בשפ"ד סי' ל"ג סק"ה ואולם המעיין במהרש"א חולין ל' ע"ב בתוס' ד"ה החליד וברא"ש שם ימצא שדעת ר"ח דנקה"ו במיעוטו הוי רק ט' ולא נבלה ומ"ש הדרישה סי' ל"ג בכונת הרא"ש הוא חמוה כמ"ש הב"מ סי' כ"ד ובמהרש"א שם הביא מתוספתא פ"ב דחולין מפורש כן וע' בתפ"ש על הטור סי' ל"ג וחי' רע"א שם ובשו"ת רע"א סי' קצ"ח בהג"ה שלא הביאו ד' מהרש"א הנ"ל וביותר הדבר מבואר בס' הישר הגדול לר"ת סי' שנ"ז באר היטב דנקה"ו במיעוטו שחיטה מטהר מידי נבלה והוי רק טרפה רק בניקב רוב הושט הוי נבלה ע"ש וכ"ה בא"ז הגדול ה"ש סי' שע"ח וכ"ה בס' האשכול ה"ש סי' י"א בשם בה"ג ועמש"ל סי' ל"ג עוד בזה אך דמ"מ ד' מהרש"א צ"ע דאכתי ניחוש שמא נקה"ו ברובו במקום שחיטה דלכ"ע נבלה ונימא סמל"ח. ובזה י"ל סתירת ד' התוס' דבב"מ כ' ס"ל דחשש נקה"ו הוי חז"א נגד רובא וביבמות ל' כ' דבישב קוץ בושט אי לאו דשכיח לאיסורא אמרי' נשחטה הותרה ול"ה תב"ש ולפמ"ש י"ל דהתוס' לשי' דס"ל דבנקה"ו מיעוטו הוי רק טרפה וא"כ ל"ה תב"ש אבל ברובו הוי שפיר תב"ש וברש"י חולין כ"ח ומ"ג מבואר דהא דאין לושט בדיקה בחוץ היינו בנקב משהו אבל ברובו י"ל בדיקה ועמש"ל סי' ל"ב ס"ח בזה וע"ש בתב"ש סק"ח. א"כ בב"מ דף כ' שפיר כ' דאיכא חז"א דיש לחוש שמא נקב רוב ושט במקום שחיטה אבל בהא דישב קוץ דברובו י"ל בדיקה והחשש רק לניקב במיעוטו דל"מ בדיקה וליכא חז"א ושפיר הקשו דנימא נשה"ת דאי מחשש נקב רוב בלא"ה ל"מ טעמא דנשה"ת דאין סומכין על החזקה במקום שיכולים לברר אבל די מהרש"א צ"ע כמ"ש. וגם בלא"ה יש להקשות לפ"ד מהרש"א לפי המבואר בזבחים פ"ט דלר' יהודא עוף טרפה שמלקה מליקתה מטהרתה מידי נבלה א"כ תיקשי לר"י איך משכח"ל מליקה בעוף דהא בזה שוב תיקשי קו' מהרש"א דנימא סמל"ח ול"ש תירוצו כיון דבעוף הוי

נבלה ובשלמא שחיטה י"ל דשוחט קנה לבד אבל במליקה קשה ולרב אדא ב"א חולין כ"ח ע"א דס"ל ושט ולא קנה תיקשי גם בשחיטה. ונראה ליישב ד' מהרש"א עפמש"ל אות כ"ב מדברי נו"ב א"ע סי' מ"ג דנגד חזקת שא"ז איכא חזקת טהרה של הבהמה בחיי' דאי נימא דנתנבלה מטמא ובע"כ דעיקר הקושי' דנימא סמל"ח הוא רק אי נימא דנקה"ו במיעוטו דל"ה רק טרפה ולא נבלה ואינה מטמאה ולזה תי' מהרש"א שפיר דמה"ט אין המיעוט מצטרף עם החזקה אבל לר"י לשיטתי' דס"ל דטרפה ששחטה אין שחיטתה מטהרתה מידי נבלה שוב ל"ש לומר סמל"ח כיון דלדידי' שוב איכא חזקת טהרה להיפוך וא"ש. וע' בצ"ק בכורות שם מ"ש ע"ד מהרש"א וכעין סברתו מבואר בעיטור וכמש"ל אות כ"ג בשמו ועתשו' מהרי"א יו"ד סי' מ"ג שהשיג ע"ד הצ"ק ולא ידע מד' העיטור אבל בנ"ז יפה השיג עליו דהא בשי' התוס' א"א להעמיס כן דאל"כ ל"ק קושייתם שם ע"ש ותבין. ועמש"ל אות כ"ז ליישב הקושי' הנ"ל מזבחים ס"ט בדרך יותר נכון בס"ד.

כו

והנה קצת אחרונים הביאו ראי' מד' רמב"ם דפסק דסד"א לחומרא רק מדרבנן ותמהו מהא דדייק משחיטה דאזלינן בתר רובא ובע"כ משום דהתם אתחזיק איסורא כמ"ש הכר"ו בביה"ס ומוכח דהוי סב"ש אבל כבר נאמרו בזה תירוצים שונים ועמש"ל אות ג'. וכעת נראה ליישב בפשי' לפמ"ש מהרי"ט חיו"ד סי' א' דכל סברת רמב"ם הוא לע"ד בכריתות י"ז דבחתיכה א' אינו חייב אשם תלוי רק בב' חתיכות דאקבע איסורא ע"ש וע' ש"ש ש"א פ"א ג"כ בזה א"כ רב אשי לשי' דס"ל בכריתות דף י"ז י"ח דגם בחתיכה א' חייב ס"ל דסד"א לחומרא מה"ת ולכן יליף שפיר משחיטה והני אמוראי דילפי מרישא של עולה כבר תי' המחברים דהתם איכא חזקת חיוב דגברא להביא קרבן או משום דאיכא לברורי ע"י בדיקה. והנה הש"ש ש"ה פ"ו הוכיח מיבמות ל' ע"ב דפריך אביי לרבה דמשני דבגירושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה לא קתני משום דאשה זו בחזה"ת לשוק עומדת מהא דבקידושין נמי נימא אשה זו בחזה"ת ליבם עומדת וכו' והתם בחיי הבעל חל איסור אשת אח ביחד עם איסור א"א ואפ"ה מקרי חזה"ת כיון דעומדת בחזה"ת ליבם לכשימות בעלה אף דאיסור זה ממש הי' מקודם וגם עתה מסופקים בו וה"נ בנקה"ו. ובגה"ק השיג מתוס' שם שכ' דבגירושין מוקמינן לערוה בחזקה שלא נתגרשה וה"נ מוקמי' לערוה בח' פנוי ולק"מ דדוקא בגירושין דאין על הצרה חזקה להיפוך דאיסור א"א הא פקע עתה ורק מכח איסור יבמה לשוק באנו לדון עלי' לכן מהני ח' א"א של הערוה להחזיקה בהיתרה דכיון דאנו מחזיקים הערוה בח' א"א מותרת הצרה לשוק דהא הצרה לא הי"ל מעולם ענ"פ חז"א מכח יבמה לשוק דמה שהיתה אסורה בחיי

הבעל הי' משום איסור א"א דפקע השתא ומשעה שכנסה כבר הי' בה ספק ע"י ספק גירושין של הערוה אם תהי' אסורה לשוק אחר מיתת הבעל אבל בקידושין הרי כיון דגם איסור אשת אח הי' על הצרה בחיי הבעל ואם באנו עתה להוציא הצרה מחז"א שלה להתירה ליבם מה יועיל לנו ח' פנוי' של הערוה הרי עכ"פ איכא חזקה נגד חזקה וסד"א לחומרא בלא חזה"ת ובע"כ דיש לה חזה"ת שהיתה עומדת בחזה"ת ליבם לכשימות הבעל ומוכח דבכה"ג מקרי חזה"ת. ועוד יש לדון בזה דנודע שי' רמב"ן פ"ו דגיטין בהא דהאומר לשליחו צא וקדש וכו' דחזקת פנוי' דידה ל"מ לגבי קרובות והובא גם בב"ש סי' ל"ה סק"ל א"כ לכאורה לפ"ז איך מהני חזקת א"א של הערוה לגבי צרה. אך כבר תמה הנו"ב מ"ק יו"ד סי' ו' על הרמב"ן מכמה דוכתי והעלה דרמב"ן ל"ק רק גבי ח' פנוי' דהוי חזקה קלושה דכל פנוי' עומדת להנשא ע"ש וכ"ה במלחמות רפ"ב דכתובות ד"ח פנוי' לאו חזקת אלימתא היא ועתו"ס כתובות ע"ה ע"ב ד"ה אכל וחי' מהרי"ט ופ"י שם ועתשו' נט"ש סי' כ"א וח"ס יו"ד פי' קמ"ב וע' תשו' מהרי"ט בשניות חח"מ סי' כ' ובתה"ד פי' של"ג. וא"כ שפיר כ' התוס' דבגירושין דסתם נשים אין עומדות להתגרש וכמ"ש תוס' גיטין ל"ג ע"א דרוב אנשים אין מגרשין נשותיהם הוי חזקה מעליא ואף דביבמות ל"א ע"א מבואר דגירושין שכיח צ"ל דהיינו לגבי מפולת דלא שכיח כלל ולכן שפיר מהני ח' א"א של הערוה לגבי צרה אבל ח' פנוי' ל"מ כלל לגבי צרה. אבל יש לפקפק בזה חדא דהב"ש שם הביא בשם תוס' דלא ס"ל כרמב"ן ועוד דכבר כ' הב"מ א"ע סי' ל"ה דכונת רמב"ן דהתם בעלת בחירה ואינה לפנינו ואפשר אלו היתה לפנינו לא היתה חפיצה לדון מכח חזקה זו וע' ישויע"ק שם ובא"ח סי' ת"ט שהעלה דשא"ה דבע"כ נעשה מעשה חדש לפנינו וקידש איזה אשה מכח חזקת שע"ש ואיתרע חזה"ג והמעיין ברשב"א גיטין ס"ד ימצא דעיקר כוונת רמב"ן דמשום דאינם לפנינו אין לנו לדון עליהם וע' תשו' מהרי"א סי' קפ"ו מ"ש בזה ומשא"כ בנ"ד:

כז

והנה הח"ד ושאר אחרונים הוכיחו מתוס' חולין ויבמות שכ' דגבי ישב קוץ בושט אי לאו דשכיח לאיסורא אמרי' נשה"ת ומ"ש הב"א בקונ' פתח הבית סי' ה' דהיינו להס"ד דלא ידעו דשכיח לאיסורא אבל למסקנא הוי סב"ש הרי התוס' שם בד"ה שא"ה כ' דבישב קוץ אתחזיק היתרא וכ"ה ברמב"ן שם ומוכח דאף דשכיח לאיסורא אפ"ה אינו בגדר סב"ש ובודאי לא נחלקו עולא ושאר אמוראי במציאות אי שכיח או לא. ואולי י"ל דלעולא דס"ל דאף דשכיח לא חיישי' לכן ל"ה סב"ש משא"כ לדידן אבל הוא דחוק וגם גוף סברת ב"א תמוה ומש"ש ראי' מדפריך משוחט בסכין פגום דהתם סב"ש ומוכח דגם בישב קוץ הוי

סב"ש כבר תי' יפה בנו"ב מ"ק סי' ח' לפי דרכו דהתם נגד חז"א דבהמה איכא חזקת סכין בדוק אך לפמ"ש תוס' דבקוץ הוחזק בהיתר קשה וצ"ל כמ"ש נו"ב א"ע סי' מ"ג דנגד ח' שא"ז הי' לבהמה ח' טהרה ומ"ש בתשו' מהרי"א הובא לעיל אות כ"ב דלפמ"ש התב"ש רסי' ל"ג דנקה"ו אינו מטמא ליכא ח' טהרה להיפוך הוא תמוה דנהי דאינו מטמא מחיים מ"מ עכ"פ מטמא אחר שחיטה כיון דשחיטתו אינו מטהרתו ע"ש בתב"ש ותבין ואדרבא אי נקה"ו מטמא מחיים ניחא טפי דאי ניחוש שמא נקה"ו לא הי"ל מעולם ח' טהרה וע"ש סי' נ"ה ותבין אבל בזה י"ל לפמ"ש התב"ש סי' י"ח סקנ"ט דגם בכה"ג נחשב חזה"ת כיון דהחזקנו הדבר בהיתר והביא מכתובות כ"ד ע"ש וה"ל בזה. אך י"ל דכיון דמפרכסת כחי' ואינו מטמא עד שימות ממש ובפרט היכי דאינו ניתר לאכילה בודאי מפרכסת כחי' כמ"ש התוס' בחולין פ"ד שם וכמה דוכתי א"כ השתא בשעת שחיטה אכתי אינו נגד ח' טהרה דגם אם נשחט שלא כהוגן לא יטמא כ"ז פרכוסו עכ"פ לשי' תב"ש וכיון דבשעת פרכוס הוחזק כבר באיסור ע"י סמל"ח שוב גם אח"כ אסורה. ובזה י"ל מה שהקשיתי לעיל אות כ"ה בסופו ממליקת עוף אליבא דר"י דלפמ"ש תוס' חולין פ"ד דבעוף מפרכסת אינו כחי' ועמש"ל אות כ"א א"כ הוי נגד ח' טהרה ול"ש סמל"ח וא"ש ולפמ"ש בתשו' בר"א חיו"ד סי' כ"ד אות ד' דבעוף גם להתב"ש מטמא מחיים כיון דליכא טומאה רק בבית הבליעה ונלמד מלא יאכל לטמאה בה וטומאה ואכילה ש ים ע"ש בלא"ה ניחא ועכ"פ מגוף ד' הש"ס לק"מ דכיון דאיכא ח' סכין בדוק ל"ה סב"ש ולזה משני הש"ס דשא"ה דאתרע הסכין וע' בינ"א שער רו"ח סי' י"א בענין חזקת סכין בדוק הנ"ל דאף דעשוי להשתנות מ"מ הוי שפיר חזקה ע"ש ובפרט לשי' הרי"ף דל"א בהמה בחז"א רק בנולד ריעותא א"כ להס"ד דלא ידע הש"ס דריעותא דסכין מהני פריך שפיר משוחט בסכין דל"ש סברת בהמה בחיי' בחז"א רק בנולד ריעותא בבהמה גופי' ולזה משני דהתם הסכין אתרע עכ"פ ומוקמי' בחז"א וע' בראש"ש פ"א דחולין סי' ו' וסי' י"ד. אבל גם לשי' ש"פ ניחא מטעמא דכתיבנא וזה נראה כונת רש"י שם בד"ה השוחט שכ' וז"ל השוחט בסכין בדוקה וכו' הרי שהוסיף תיבת בדוקה שלא נזכר בש"ס וכוון למ"ש ותדע דאל"כ תיקשי אמאי פריך לעולא מהא דהשוחט בסכין כו' שהוא פלוגתא דאמוראי לעיל דף י' ואמאי לא פריך מברייתא שם נשמטה הגרגרת וכו' כל ס' בשחיטה פסול אך בזה י"ל דשא"ה דנשמטה לפניך רק הספק אי קודם שחיטה או אח"כ ובכה"ג ודאי דליכא חזה"ת לפמש"ל דהחזה"ת הוא שהי' עומד להיות מותר ע"י שחיטה דהא ל"ה עומד לישמט והרי שמוטה לפניך משא"כ בספק נקה"ו שפיר יש לומר דמוקמינן בחזה"ת שלא ניקב כלל וכן מצאתי בב"א בקונטרס פה"ב סימן ח' וסימן י"ד שחילק כן

וזהו דלא כהח"ד וח"ס סי' כ"ט שרצו להוכיח משם דנקה"ו הוי סב"ש [וגם בלא"ה י"ל דל"מ לשי' בה"ג וש"פ דשמוטה אינו ט' רק שחיטה מועלת בו א"כ פשי' דהוי סב"ש וגם להחולקים עליו מ"מ י"ל דלא נחלקו במציאות ומודו לסברת רמב"ן ור"ן לשי' בה"ג דבשמוטה כיון דהסימנים מתנדנדים א"א שתהי' שחיטה כהוגן ולכן גם בעוף כיון דבעי' שיהי' ב' הסימנים ראוים לשחיטה הוי בכה"ג סב"ש משא"כ בנקה"ו] אבל מ"מ תיקשי אמאי לא פריך מהא דזה הכלל לאתוי וגם מהא דדף ט' ובע"כ דעיקר הקושי' מכח חזקת סכין בדוק וזהו כונת רש"י ליישב קושי' הנ"ל וגם לשי' תוס' ורמב"ן הנ"ל דבקוץ הוחזק בהיתר י"ל דחז"א של הבהמה אתרע שהרי שחוטה לפניך וליכא ריעותא בבהמה וכמש"ל אות כ"ג בשם העיטור ונהי דסכין אתרע בהמה לא אתרע ופריך שפיר וע"ז משני דכיון. דאתרע סכין חיישינן ועכ"פ ליכא חזה"ת ולכן לענ"ד ראי' ברורה מכאן דנקה"ו ל"ה סב"ש. שוב מצאתי בב"א פה"ב סי' י"ג שהעיר קצת בקושי' הנ"ל אמאי לא פריך מדף י' ונדחק ליישב והמעיין ימצא שדבריו רחוקים ולענ"ד העיקר כמ"ש. ואגב אמינא כי ע"פ דברינו לעיל יש ליישב ד' הר"י שהובא לעיל אות כ"א באופן ג' דבאמת נגד חז"א איכא ח' טהרה אך דבשעת פרכוס אינו מטמא כיון דאינו מטמא מחיים אבל בעוף דמטמא מחיים שוב ל"ה סב"ש ולכן הוכיח הר"י שפיר דספק אסור גם בעלמא כיון דהברייתא מיירי בעוף והתם ליכא סב"ש ודו"ק:

כח

אך אך יש לדון דדוקא בנקה"ו במיעוטו גם במקום שחיטה ל"ה סב"ש דמ"מ נשאר שיעור שחיטה ושחט רוב הסימן אבל בנקה"ו ברובו ובפרט במקום שחיטה י"ל דלכ"ע הוי סב"ש ובחולין ל"ב משני רשב"ל הא דפריך אהא דשחט הושט ופסק הגרגרת או פסק הגרגרת ואח"כ שחט הושט וכו' א"ר ישבב משום ר' יהושיע כל שנפסלה בשחיטתה נבלה כו' מהא דאלו טרפות בבהמה נקה"ו ופסה"ג ומשני כאן ששחט במקום חתך הוי נפסלה בשחיטה כאן ששחט שלא במקום חתך כי ד"א גרם לה ליפסל דמיא ופריך מי אמר רשב"ל הכי והאמר רשב"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה אלמא כמאן דמנחא בדיקולא דמיא הכא נמי כמאן דמנחא בדיקולא דמיא וא"כ למאן דלא ס"ל כמנחא בדיקולא או בנקה"ו במיעוטו דלכ"ע לאו כמנחא בדיקולא ל"ה כנפסל בשחיטה וכי ד"א גרם לה דמיא אבל בנקה"ו ברובו דליכא שחיטה ברוב סימן ולמ"ד כמנחא בדיקולא אפ' שלא במקום חתך הוי שפיר נפסלה בשחיטה אך להסוברים דנקה"ו נבלה גם בנקב כ"ש אפי' שלא במקום חתך י"ל דהוי כנפסלה בשחיטה וכמ"ש ברמב"ם פ"ג מה"ש ה"ו דגם בנקב הושט בכ"ש ושחט במק"א דהוי נבלה ואין השחיטה מועלת בה

רק להסוברים דהוי רק טרפה בזה יש לחלק בין מקום חתך או לא וכדמוכח בחולין י"ט ע"א כשהגרים שליש ושחט ב' שלישים דלריב"י הוי כחצי קנה פגום ולרבנן התם במקום ופרש"י דכיון דאין טרפות בפגם כ"ש הוי כלא נפגמה ומוכח דאי הוי טרפה לא נפקא חיותא בשחיטה והוי כנפסלה בשחיטה וע"ש ע"ב ורש"י שם ותבין וה"נ בזה ויעוין בפמ"ג בפתיחה להל' שחיטה שרש ג' ובסי' ל"ג סק"ה והגהת א"ב על הח"ד סוס"י ק"י בביה"ס וע' בשו"ת בר"א יו"ד סי' כ"ד באורך בזה. ומ"ש ע"ד מהרמ"ל חולין ל"ב שם דמוכח דגם בנקה"ו במיעוטו במקום חתך הוי נשחטה כראוי והוא העלה דדוקא שלא במקום חתך ל"ה נפסלה בשחיטה כיון דקודם הרוב ל"ת כמנחא בדיקולא והוי רק טרפה לשי' הרא"ש וטור ע"ש באורך ותמהני שלא הביא מדף י"ט הנ"ל ומ"מ גם להסוברים דנקה"ו נבלה גם במיעוטו י"ל דלענין ספיקא יש לחלק בין נקב מיעוטו ובין רובו לפמש"ל בשם הש"ש ושאר אחרונים דכל ענין חזה"ת בזה הוא שהי' עומד בחיי' בחזה"ת לכשישחט א"כ היכי דנקה"ו ברובו דליכא שחיטה ברוב סי' כלל דמי לשהה או דרס שכ' שם בעצמו דבכה"ג ל"ה עומד כלל להיות מותר בשחיטה והוי סב"ש:

כט

עוד הביאו הבר"א סי' כ"ב ושאר אחרונים ראי' מהא דפסק ראב"ן כעולא דישב לו קוץ אין חוששין שמא הבריא מדקיי"ל להתיר מחט בביה"כ מצד א' ואי נקה"ו הוי סב"ש אין ראי'. ובתפל"מ סי' ל"ג דחה דמה"ט לא קיי"ל באמת כהראב"ן וגם בפה"ב סי' ו' העלה דדוקא לעולא דס"ל דאין חוששין שמא הבריא ל"ה סב"ש משא"כ לדידן אבל המעיין ברא"ש רפא"ט ימצא דהא דפסק הרי"ף דלא כעולא משום דשאני עור ביהכ"ס דעב משא"כ בושט וברשב"א שם הקשה ממחט בריאה והוכיח דל"ח לנתרפא היכא דאפשר בבדיקה וכל קושי' רשב"א הוא מישב קוץ דאי מהא דחוששין לס"ד לק"מ דבדריסה הא מהני בדיקה וגם בריאה הא בעי בדיקה והש"ש מייתי מספק דרוסה רק ראי' דהוי ספק השקול ואי בושט הוי סב"ש מה קושי' מריאה הא י"ל דרוב נקבים אין מתרפאים ורק בושט חיישי' משום דהוי סב"ש וכמ"ש תוס' ורשב"א גופי' לעיל דף י' סוע"א דגם היכא דרוב אין שוהין חיישי' גבי סב"ש ומה קושי' מריאה ובע"כ דגם לדידן ל"ה סב"ש וגם מתוס' ורא"ש דף נ' שחלקו בין ושט להמסס וגם מדיליף רש"י מושט להמסס מוכח כן ודלא כהכר"ו סי' ל"ג וסי' מ"ח ואף דהב"א שם נדחק ליישב. ד' הרא"ש מלבד שדבריו דחוקים תמהני שלא הביא ד' הרשב"א ולשיטתי' דס"ל כהר"י ל"ש תי' הב"א שם ע"ש ותבין. והנה בגה"ק הביא ראי' מהעיטור שכ' דהא דאסור תוך ז"י מחשש נפל אף דרוב וולדות ב"ק משום דבהמה בחז"א ומוכח דאף שנשחט כיון דשחיטת נפל נבלה הוי

סב"ש והנה הגם שהדג"מ סי' ט"ו כ' טעם ב' משום חזקת שא"ז. אבל לענ"ד אין כונת העטור כן וז"ל העיטור וכיון דלא ידעי' אי שהה כו' וקיי"ל כרשב"ג וכו' ספק כלו וכו' ורובא ליכא למימר דכיון דכולן בחז"א עומדות הוי סד"א לחומרא עד שיוודע לך במה נכשרה וכו' עכ"ל. וכוונתו דכפי מה שהביא שם מקודם ד' רשב"ג דבלא שהה ז"י אסור וע"ז כתב דהיכי דספק לפנינו אי שהה ז"י ג"כ אסור ואע"ג דרובא איכא שכבר שהו ז"י כיון דכולן קודם ששהו ז"י הי' אסורים הרי הי' בחז"א ובספק אם כבר שהו ל"מ הרוב כיון דהם בחז"א וסמל"ח עד שיוודע בבירור ששהו ז"י והוכשרו. וגם בלא"ה י"ל דכל טעם המקילים כב נתבאר דטעמם משום שכבר הי' עומד בחזה"ת לכשישחט אבל בנפל קודם ששהו ז"י הרי לא הי' עומדים לישחט עוד קודם ז"י ולא הוחזקו בהיתר עוד כלל ולנ"ע דמי לסב"ש ואף דאחר ששהו ז"י מתברר ההיתר למפרע כבר כ' התב"ש סי' י"ח סקכ"ט דגם בכה"ג הוי חזקה. וגם מ"ש שם מכתובות ע"ה בנמצאו מומין ספק קודם אירוסין והקשו תוס' מחזקת פנוי' והא גם התם היתה עומדת בחזקה שאם תתקדש תהי' א"א לק"מ דכבר כ' בפה"ב סי' ח' וסי' י"ד דהי"א דהשתא נעשה מעשה והספק רק בזמן לכ"ע לומר דהי' בחזה"ת וה"נ הרי מומין לפנינו ועמש"ל אות כ"ז בזה וע"ש בפה"ב סי' ט' וסי' י' עוד בזה ומ"ש הב"א שם סי' י"ג לדחות ד' הח"ד דל"ש לאוקמי בחזקת שלא נעשה מעשה נקב בושט כיון דנולד ריעותא ע"י סיבה המספק עלינו. לענ"ד צדקו ד' ח"ד דהא גם על חז"א של הבהמה נולד לפנינו דבר המספק עלינו דהיינו השחיטה וא"כ ממ"נ ליכא חז"א לפנינו ושוב אוקמי' בחזה"ת ע"י רוב בהמות כשרות וע' כה"ג בשפ"ד סי' י"ח סק"א בדין שוחט בסכין ונמצא פגום. אבל מ"ש הח"ד להצדיק בזה ד' הלבוש בדין אם יש לתלות השמוטה במשמוש בזה י"ל כדברי הב"א דבכה"ג שהוא שמוט לפנינו והספק רק בזמן שפיר הוי סב"ש כיון דאיכא חזקה שא"ז נגד חזקה דמעיקרא ושוב י"ל דמוקמי' בחזקה דהשתא והא דנטל זאב ב"מ אף דהמעיים נקובים לפנינו שאני דהתם ל"ה הב"ש וזמן השחיטה ידוע ועוד דהתם רוב בהמות בריאים וע"י הזאב ליכא ריעותא כלל כמ"ש התב"ש סי' כ"ט ע"ש בפה"ב באורך סוף דבר דבחשש נקה"ו במיעוטו רבו המקילים הסוברים דלא הוי בכלל סב"ש וכבר הבאתי דעת רוב האחרונים המקילים וגם העירני ח"א מתשו' מהרי"ט ח"א סי' נ"ז שהעלה דהיתר הקפה משום דנשה"ת והרי גם בקה מקיפים ע' חולין דף נ' ומוכח דס"ל ג"כ דלא הוי סב"ש כדעת המקילין ות"ל נתבאר טעמם ונימוקם בזה עמם ולכן המיקל בהפ"מ יש לו ע"מ לסמוך בלא פקפוק כלל בס"ד. וכן מצאתי בשו"ת אמרי אש חא"ע בסופו בהשמטה ליו"ד שהעלה באורך

דלענין חשש נקה"ו או שמוטה לא הוי בכלל ספק בשחיטה דאיכא חזה"ג מכח רובא שלא הי' כן ע"ש היטב. אבל בחשש נקה"ו ברובו יש להחמיר דהוי כספק בשחיטה

ל

ועתה אבא לבאר דין נקה"ו ויש לתלות במשמוש הסכין במקום ההוא והנה התב"ש סי' כ"ד שנ"ב הביא בשם מהרי"ק גבי שמוטה דלא תלינן לקולא וראי' מטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ וגם בדג"מ סי' כ"ה מחמיר בזה ובשפ"ד סי' כ"ה סק"ו וסי' ל"ד סקט"ז הוכיח ממהרי"ק שרש ל"ה וקמ"ו דגם ביצא בהיתר לא תלינן גבי סב"ש ומה"ט פסק בספרו גו"ר בעובדא שנמצא נקב בושט והמשרתת אמרה שמשמשה שם בסכין ופסק דלא תלינן וכבר האריך הב"מ סי' כ"ד לפקפק על דבריו ובשפ"ד סי' ל"ד הביא בעצמו בשם הב"ח דס"ל כהלבוש דתלינן גם בפסה"ג וכנראה פשטות ד' רמ"א סי' ל"ד שם וביותר למעיין ברשב"א חולין נ' שממנו מקיר הדין ודלא כשפ"ד שם וכמ"ש גם בגה"ק וכבר העיר הח"ס סי' מ"ו בראי' זו מד' הרמ"א וגם בתוי"ק סי' כ"ד אך דראיית מהרי"ק מהא דטבל ונמצא ד"ח אפי' נתעסק וכו' עומדת כחומה נגד זה. ודרך פלפול קצת יש לי לדון בזה דהנה בש"ס דחולין י' בפלוגתא דר"ה ור"ח מתיב רבא לסיועי לר"ה טבל ועלה וכו' ואתי ספק ומוציא מידי ודאי ויל"ד בהא דנקט מתיב רבא לסיועי לר"ה דהול"ל מתיב רבא לר"ח וכבר העיר בזה הל"א שם ע"ש. ונראה לפמ"ש הנו"ב מ"ק סי' נ"ג דבכל ספק בחפיפה וטבילה הוי דשיל"מ ולכאורה לפ"ז מה פריך מהא דטבל ועלה הרי י"ל דשא"ה דהוי דשיל"מ דלא אזלי' אפי' בת"ר וס"ס משא"כ הכא ואולם הב"י סי' קצ"ט ובפ"י חולין שם כ' דלשון נמצא דבר חוצץ משמע דהיינו במיעוטו דהו"ל רק איסור דרבנן ונודע דדין דשיל"מ בדרבנן חידש רב אשי בביצה ד' ושם ל"ט ורבא דמשני שם בע"א לא ס"ל כותי' כמ"ש הפלתי סי' א' סק"ו ובשו"ת שבתו"ש רא"פ סי' ב' ולכן רבא לשי' פריך שפיר אבל מ"מ אין מזה קושי' לר"ח די"ל דס"ל כר"א בביצה הנ"ל ולכן מתיב רק לסיועי לר"ה וא"כ לדידן דקיי"ל כר"א אין קושי' כלל מטבל ועלה אבל זהו רק דרך פלפול. ואולם נראה דהנה בתה"א שער ב' בסופו הקשה בהא דמסייע לר"ה מטבל ועלה דהא בש"ס דנדה מחלק בין חפפה סמוך לטבילה או לא והיכא דחפפה סמוך לטבילה א"צ לחוף ולטבול א"כ הכא דהסכין בדוק לכ"ע אין לחוש ותי' דכיון דעור פוגם לר"ה ולר"ח עכ"פ ספק פוגם הו"ל כנתעסקה במין קודם טבילה וע"ז משני דשא"ה דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי ע"ש וא"כ התינח היכא דנולד ריעותא קודם שחיטה אבל בספק שמוטה דאנן מחזקי' מכח חזה"ג ורוב בהמות כשרות דאין הסימנים שמוטים וכמ"ש הרא"ש בחולין י"א וש"פ דלדידן דאזלי בת"ר הוי חזקה מבוררת ועסי'

פ"א ס"ב והחזקה והרוב לא אתרעי כלל עד אחר שחיטה שאנו רואים שהסי' שמוט ודמי לחפפה סמוך לטבילה וכיון דיש לפנינו במה לתלות מדוע נחזיק ריעותא למפרע ובזה אף דהריעותא בגוף הבהמה יש להקל אך לפ"ז תיקשי אמאי מחמירים בדליכא מידי למתלי נימא דדמי לטבל ועלה דאם חפפה סמל"ט אפי' לא נתעסקה במין א"צ לחזור ולטבול ואמאי מחמירים בנשמט הגרגרת ספק קודם שחיטה ובעכצ"ל דכיון דבהמה בחזקת שא"ז קיימא ותזה"נ איתרע הוי כתרל"ר והא דגבינות דסי' פ"א כבר כ' הבכ"ש לחולין י' דדמי לסכין אפרע וכו' דהגבינות לא אתרעי משא"כ בנ"ד והיינו משום דבכה"ג מהני חזקה דהשתא להחזיק ריעותא למפרע אבל התינח בדליכא מידי למתלי בי' אבל בדיש לפנינו דבר לתלות בו דליכא חזקה דהשתא עכ"פ וכדקיי"ל כה"ג באה"ע סי' ט' דבמת במגפה ל"ש חזקת קטלנית אף דהוי ספק נפשות כיון דאיכא למתלי בי' ל"ש חזקה ע"ש וה"נ בזה וכיון דליכא חזקה דהשתא שוב מהני הרוב נגד חשא"ז כיון דשחוטה לפניך וכמ"ש בתה"א שם והובא גם בט"ז סי' א' סק"ו דהואיל ובדק סכין תחלה ובהמה שחוטה לפניך אמרי' העמד סכין על חזקתו ופגומה זו ע"י שבירת עצמות היתה ע"ש ונהי די"ל דשא"ה דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי מ"מ י"ל דדוקא התם דדמי לנתעסק במין קודם טבילה בעינן הך טעמא משא"כ בנ"ד. וגם בגוף דין שיבר עצמות נ"ל להוכיח מדברי ספר האשכול ה"ש סי' ו' שהביא דברי רב יוסף דטריף תליסר חיותא וכו' ופי' משום דכר"ה ס"ל אבל לר"ח כיון דתלינן בתרייתא נמי כשרה דדלמא במפרקת דבתרייתא ש"מ דעיקר טעמא דמכשיר דאמרי' סכין אתרעי וכו' ולא משום דעצם מפרקת ודאי פוגם וכ"כ ר"א בשאלתות פ' בהעלותך וכו' ומהא שמעי' דלדידן נמי ל"ל למיחש טפי אפי' נגע במפרקת ונאבד הסכין למיפסל בתרייתא דנגיעת מפרקת לא פגמה טפי מעור ויש מחמירים וחיישי' בנגע במפרקת וכו' עכ"ל. ומבואר דדוקא במפרקת דלא פגים טפי מעור בעינן לטעמא דסכין אתרעי שהרי הוכיח דעיקר טעמא משום דסכין אתרעי וכו' משום דמפרקת לא פגמה אבל בשיבר עצמות דלכ"ע ודאי פוגם, ואם שחט אח"כ ונאבד דלכ"ע אסור לא בעינן כלל לטעמא דסכין אתרעי ומוכח דלא כמהרי"ק. ועמש"ל סי' י"ח סקל"ד עוד בזה וע' תוי"ק סוס"י כ"ד שהאריך להוכיח כדעת הלבוש דאם יש לתלות יותר בהיתר יש להקל בהפ"מ אבל דוקא בלא הרגיש הריעותא בשעת שחיטה אבל בהרגיש בשעת שחיטה אין להקל כלל ע"ש:

לא

ואולם גם לשי' מהרי"ק י"ל דדוקא בשמוטה דהוי סב"ש דאין השחיטה עולה יפה בסימנים עקורים וכמש"ל אות כ"ז ס"ל להחמיר אבל בנקה"ו ופסה"ג י"ל דמודה ובזה אין

סתירה לדבריו מהרשב"א שבסוס"י ל"ד הנ"ל וכן ראיתי בס' רביד הזהב בשו"ת שבסוס"י י"ז שהאריך מאוד והעלה לחלק כן דבנקה"ו ופסה"ג גם מהרי"ק מידה דאין זה מפסולי שחיטה רק ד"א גרם לה והביא כן בשם תוי"ק אבל מהש"ס דחולין ל"ב שהובא לעיל אות כ"ח לא נראה כן. והנה בגה"ק הביא ראי' מתוס' דף מ"ג שהקשו בהא דחוששין לס"ד דנימא נשה"ת וכהא דבא זאב ולהס"ד לא ידעי מסברת דרוסה שכיח והוי ספק השקול גם בבא זאב וע"ז תי' מתחלה דנולד ריעותא מחיים ומוכח דבכה"ג דאתחזיק איסורא גם בבא זאב מחמירים אף דיש במה לתלות ולענ"ד י"ל דהתוס' לשי' דף י"א דס"ל דהחזקה ע"י רוב הוי חזקה שלא נתבררה משא"כ לדידן וי"ל בד' הרשב"א שהובא ביתה יוסף סי' ל"ו שנסתפק בצמקה דאפי' ראינו שרדף ארי אחריה אפשר לא תלינן כיון דנולד ריעותא מחיים ע"ש ומכ"ש בספק בשחיטה אבל אנן קיי"ל התם כהר"ן וגם הרשב"א י"ל דבתר דנסתפק פשטה לנפשי' להקל ועמש"ל בפתיחה להל' טרפות ולקמן סי' ל"ו בזה ולפמ"ש הבינ"א שער רו"ח סי' י"ג דכונת רשב"א משום דהתם איכא ריעותא ברורה שצמקה בחיי' משא"כ בספק בהריעותא גופי' א"כ לק"מ כמובן ולפמ"ש בתשו' מהרמ"ל ופר"ח ותב"ש סי' כ"ט דבספק מחיים או אח"ש שכיח טפי לתלות מחיים היכא דליכא למיתלי י"ל דבאתחזיק איסורא לא תלינן ועיין מהרי"ט ח"א סי' ל"ז שכ' דחזה"ת דבהמה דאינה אלא מכח רוב אי אתרע לפנינו חיישי' גם למפרע וכן מצאתי בתשו' רמ"ז סי' י' בשם גדול א' אבל לא יתכנו דבריו רק לשי' התוס' הנ"ל ומהגם די"ל דהיכא דאיכא למתלי מהני טפי החזקה מכח רובא כיון דליכא חזקה דהשתא להיפוך וכמש"ל. ומצאתי בשו"ת ספר יהושיע סוס"י כ' שדחה ג"כ ד' תב"ש במ"ש ראיה ממהרי"ק נגד ד' לבוש דשאני בטבל ועלה דלא עיין מעיקרא וגם אח"כ לא בדק נהי דיש לחלות מ"מ עכ"פ לא בדק משא"כ בסכין בדוק ובנאבד כשר וכן בנשמט גרגרת דאם לא בדק בסימנים אח"ש כשר דהרוב מבטל חז"א א"כ במשמוש חזק דהו"ל כשיבר עצמות כשר ע"ש. וכה ראיתי בתשו' מהרי"א חיו"ד סי' ע"א וסי' ע"ג שהאריך ג"כ בדין אי תלינן בנקה"ו במשמוש והביא ראיה מהתוס' הנ"ל שכ' דספק דרוסה בושט דמי לבא זאב ומשמוש יד טבח דמי לזאב כדאי' בדף מ"ט ומוכח להקל וגם בדף נ"ג האי בר אווזא דעל ביני קניא נפיק אתא כי ממסמס קיעי' דמא ואר"א דספק קניא תלינן בקנה וק' ניחוש לדרוסה בושט דהוי סב"ש וע"ש בתוס' דף כ"ח ובע"כ דתלינן להקל ע"ש והנה מ"ש מתוס' דף מ"ג הוא תמוה דהא גם בספק דעלמא שאינו דומה לזאב כגון בישב קוץ בושט הקשו כן וכבר תמהו רבים דהא הוי סב"ש ולפמ"ש כמה אחרונים להס"ד דהוי ס"ל דלא שכיח ל"ה סב"ש ולפמש"ל התוס' לשי' דס"ל דנקה"ו רק טרפה וא"כ אין ראי' מזה ומ"ש ראי' מדף נ"ג

הרי בספק שינרא ספק קניא קיי"ל דגם בשניהם לפנינו תלינן להקל משום דרוב אינם נדרסים עש"ך סי' נ"ז ס"ק ל"ב אך לפמ"ש הבינ"א שער רו"ח סי' י"ג לדחות ד' הש"ך והוכיח דכונת רשב"א משום דיש ספק בעיקר הריעותא שמא אין כאן ריעותא כלל א"כ ה"נ בזה. ומצאתי בש"ע הרב מלאדוי ז"ל סי' כ"ד סק"מ שפסק דאם משמש בחוזק כ"כ שבודאי משמש דבכה"ג ליכא ריעותא כלל במה שנמצאת שמוטה דדמי לשיבר עצם דודאי פוגם וכן בנתעסק באותו מין אחר הטבילה ומה"ט תלינן בגרגרת בסכין בסי' ל"ד ס"ט גם למהרי"ק יש להקל ע"ש. ובאמת שהש"ך סי' קצ"ט חולק ע"ד הש"ע בזה אבל כבר נתבאר הנלע"ד בזה וכיון דמהרשב"א ורמ"א סי' ל"ד מוכח להקל וכ"ה דעת הלבוש וב"ח ותשו' חו"י וח"ס ות' מהרי"א ורה"ז וגם נתבאר דיש לדחות ראיות מהרי"ק וגם מהאשכול מוכח היפוך ד' מהרי"ק לכן בהפ"מ המיקל יש לו ע"מ שיסמוך גם בשמוטה ומכ"ש בחשש נקה"ו דכבר נתבאר דל"ה סב"ש לשי' רוב הפוסקים ומצאתי בס' בי"צ סוס"י ל"ג בשם מהר"ש שפסק ג"כ להקל לתלות בנקה"ו במשמוש יד ובסכין והעיד שהסכימו עמו הג' מהר"מ בנעט והג' ר"ב פרענקיל ע"ש:

לב

ויש לבאר עוד דין ספק בשחיטה שהוא רק מדרבנן אי שריא והנה הש"ש ש"א פכ"ב וישויע"ק ריש הל' טרפות הביאו ראי' מחולין כ' ורש"י שכ' דברייתא דרמב"י דאין עיקור בעוף כמ"ד ישל"ע ובריייתא דנשמט הגרגרת כמ"ד אין של"ע ואפ"ה סב"ש פסול ומוכח דגם בדרבנן סב"ש פסול ע"ש. אך י"ל לפמ"ש רש"י שם ד"ה אלא וכו' דכיון דמבהמה גמר כולה מלתא כבהמה תיקן ע"ש א"כ י"ל דבשאר פסולי דרבנן ספיקא שריא. גם י"ל דכיון דדין סד"ר בדאתחזק איסורא תליא בפלוגתא דר"מ ור"י עירובין ל"ה א"כ י"ל דברייתא אתי' כמאן דמחמיר ויש לדון בזה מדברי הר"ש פ"ב דמקוואות מ"ב בשם תוספתא דהיכא דהי' מתחלה טומאה חמורה לא מחתינן לי' מספיקא לטומאה קלה ומבואר דכיון דעכ"פ נפקא לה הטומאה חמורה שוב ליכא חז"א לגבי ספק טומאה קלה א"כ י"ל דה"נ בזה. אבל כבר הקשה בישויע"ק ליו"ד סי' ר"א סקי"א מהא דחולין י' טבל ועלה ונמצא דבר חוצץ וכו' דהעמד טמא על חזקתו והתם ג"כ רק טומאה דרבנן כמ"ש הב"י סי' קצ"ט. אבל באמת כונת הר"ש רק היכא דטומאה ראשונה אזדא לה והשתא מחתא עלי' טומאה אחרת דרבנן בכה"ג אזל לי' חז"א אבל היכי דגם גזירת חז"ל הוא באותו איסור עצמו של תורה וכהא דמיעוטו ומקפיד דחוצץ באותה טבילה עצמה וכן בשחיטה מקרי שפיר אתחזיק איסורא. ולכאורה הי' נ"ל ראי' מהש"ס דחולין דף ג' ע"א דהכל שוחטין אפי' כותי בד"א בישראל עע"ג אבל יוצא ונכנס לא ישחוט ואם שחט חותך

כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור וכו' ופרש"י דבלפ"ע לא קפדי אבל לעצמו זהיר בה. וק' דאכתי ניחוש שמא הי' שם פסול שחיטה דרבנן דכותי' לא זהירי בדרבנן וע' רמב"ן שם ובע"כ דמשום איסור דרבנן אין לנו לחוש דהוי סד"ר ולהקל ושוב הראו לי בישויע"ק סוס"י ב' שתי' כן ומוכח דאע"ג דאתחזיק איסורא אפ"ה סד"ר ולהקל אולם יש לומר לפי המבואר שם דף ד' ע"א ודלמא קסברי כותים אשל"ע וכו' אלא כיון דאחזקו בה וכו' אם כן יש לומר דהחזיקו בזה ליזהר גם בפסולי דרבנן אבל בכל זה יש להוכיח מהא דאי' שם ג' ע"ב גבי מומר לתיאבון דבודק סכין וניתן לו וכ' התוס' בד"ה בודק דאפי' לא יאכל דחייש בלפ"ע וק' לשי' הסוברים דבדרבנן ליכא משום לפ"ע עתוס' חגיגה כ"ב וכמה דוכתי אכתי ניחוש לאיסור דרבנן וכבר העיר בזה בתשו' מהרי"א חיו"ד סי' מ"ח ותי' דהוי סד"ר ומוכח כמ"ש. וכן יש להוכיח מהש"ס ד' ע"א מצא ביד כותי דיקוריא של ציפרין קוטע ראשו של א' מהן אכלו מותר וכו' ודלמא האי דשחט שפיר וכו' במכניסן תחת כנפיו וממסמס לי' וקשה דלמא שחט הרוב שפיר ובטל ברוב מה"ת ורק מדרבנן לא בטל וכותי לא זהיר בדרבנן ובעכצ"ל דהוי סד"ר ולהקל וע' בשו"ת שו"מ להגי' מלבוב מ"ד ח"א סי' ל"ב [ובמק"א העירותי מש"ס נדה נ"ז ורש"י דכותי לספיקא לא חייש א"כ מה משני במכניסן תחת כנפיו והראוני בהגהת רב"פ שרמז לזה] אך דבאמת דין סד"ר בדאתחזיק איסורא היא מחלוקת הראשונים ותיקשי מהתם להסוברים דאסור ובפרט דהוי כספק שנעשה ע"י גלגול לדרבנן ועמש"ל סוס"י, ק"י ולכן נראה לפמ"ש התוס' ג' ע"א ד"ה המניח וד"ה אבל וכו' דהא דחותך כזית בשר ונותן הוא רק משום דאיכא לברורי אבל אינו מעכב בדליתא לפנינו א"כ במה שא"א לברר כגון בחשש דרבנן שוב אין לחוש כלל אך לפמ"ש בשו"ת נח"א סי' ד' להוכיח מהרשב"א ורא"ש דלא ס"ל כהתוס' תיקשי לדידהו ויהי' מזה ראי' דס"ל להקל בסר"ר בדאתחזיק איסורא וכן י"ל בהא דמומר לתיאבן הנ"ל להסוברים דבדרבנן ליכא לפ"ע ואמנם היכא דאיכא ס"ס לגבי פסול שחיטה דרבנן יש להקל לפמ"ש הש"ך בדיני ס"ס דבג' ספיקות יש להקל בדאורייתא נגד חז"א וה"נ בתרי ספיקי בדרבנן וע' בשו"ת רע"א סוס"י קנ"ח וע' בש"ש שם פ"כ וכ"א במ"ש ראי' מב"ק י"א וע"ע בשו"ת רע"א סי' קס"ז במ"ש מתוס' חולין נ"ח ובכורות י"ז וכן מצאתי בשפ"ד סי' א' סקי"ד דבחשש שהי' במיעוט בתרא וכה"ג דהוי רק מדרבנן יש להתיר בס"ס נגד חזקה ע"ש:

לג

ובדין סד"ד או בעיא דלא איפשטא במקום חזקה נודע מ"ש בשפ"ד סי' ח' וכמ"ד בשם ריא"ז וש"ג וכנה"ג דהחזקה לא תכריע הדין וע"ע בש"ש ש"א פר"ב מ"ש ראי' מרש"י

חולין כ' וע' בשו"ת רע"א סי' ל"ז שהעיר ג"כ בזה והרגיש שי"ל כונת רש"י בענין אחר בפשי' ומ"מ העמיס כן ג"כ בכוונתו והביא מהר"ן פ"ק דקידושין גבי נתנה היא ואמר הוא דמוכח להיפוך והמעיין במל"מ פ"ו מעדות ימצא שהעיר בזה וע' פר"ח סוס"י ק"י דיני ס"ס כלל א' ג"כ בזה ובאמת שהר"ן הביא שם בשם הרי"ף דס"ל דהוי סד"א ומוכח דס"ל כהש"ג דהחזקה לא תכריע הדין וכן מצאתי באב"מ סי' כ"ז סקי"ח שביאר כן ד' הרי"ף. עוד הביא הש"ש ש"ג פט"ו ראי' מרשב"ם ב"ב ל"ב וגם בזה העיר בשו"ת רע"א שם והביא מהמל"מ פ"ז משכירות ה"ב בהג"ה דלשי' רא"ש ופמ"א דוקא בפלוגתא דרבוותא ארעא היכא דקיימא תיקום ולא בסד"ד א"כ אין הטעם משום דהחזקה לא תכריע אבל לשי' מהריק"ו שם י"ל כן בדעת רשב"ם אבל התוס' שם חלקו עליו ושי' רוב פוסקים כרשב"ם כמ"ש בהג' מל"מ שם. וע"ע במל"מ רפ"ב מט"צ מ"ש עפ"ז בדין פלוגתא בחזקת כשרות דעדים וע"ש פ"ו מעדות ופ"ז משכירות וע' תומים סי' ל"ד סקכ"ז מ"ש בזה ומ"ש שם מהרא"ש בדין שטר אירוסין שלא לשמה דמוכח דלא מוקמי' בח' פנוי' י"ל בזה ע"פ הנ"ל ופ' בשע"מ שם סקט"ו שהקשה מהרא"ש ור"ן פ"ד דכתובות בפלוגתא אי אחיל לשיעבודא או אודיי אודי שכ' דאוקי סהדי אחזקתייהו ותי' דהתם העדים כשרים לכל העולם והפלוגתא רק לגבי אותו בע"ד ועוד דכיון דהפלוגתא אי אודי או מחיל הוי כספק במעשה ובאמת שחילוק זה מוזכר במל"מ פ"ז משכירות הנ"ל, ואולם בגוף דברי הש"ג וריא"ז אשר עליו בנה הפמ"ג יסודו והיא בפא"ט דאם המעשה ברור וההוראה מסופקת ספקו להחמיר ולא מוקמי' בחזקת היתר. הנה הפר"ח סי' כ"ט וסוס"י ק"י בכללי ס"ס כלל א' נראה שהבין כונת ריא"ז משום דהוי ספק חסי"ד ואני מצאתי בש"ג על המרדכי פ"ד דע"ז בדין ניצוק חיבור שנחלקו בו הפוסקים שכ' וז"ל ואע"ג דקיי"ל בשל סופרים הלך אחר המיקל היינו היכא דחזי' פלוגתא דתנאי אבל היכא וכו' אלא מספקא לן מאי אמור בה קמאי כי הכא דניצוק אזלי' לחומרא וכו' ע"ש ומבואר דמשוי לה כספק חסי"ד וכן מצאתי בתשו' רדב"ז ח"ג סי' תפ"ה דסובר דדוקא בתיקו דהש"ס מסופק ולא ידע למיפשט הוי ספיקא משא"כ בספק בפלוגתת הפוסקים גם בדרבנן להחמיר דהוי סחסי"ד ע"ש. וגם התומים סי' ל"ד סוסקנ"ז רמז לסברא זו מדעתא דנפשי' וא"כ גם הש"ג פא"ט י"ל דאזיל לשיטתי'. אבל הרי כל הפוסקים לא ס"ל כן כמ"ש הש"ך סוס"י רמ"ב וגם בדין ניצוק חיבור קיי"ל להקל בהפ"מ וע' כללי פוסקים להכנה"ג אות ע"ב בשם תשו' מהרי"ו וב"ז בזה. וא"כ לא נשמע דינו של הפמ"ג מהש"ג וריא"ז אבל פשטות לשון הש"ג נראה דכוונתו כמ"ש הפמ"ג בשמו. ולכאורה הי' נ"ל דתליא בפלוגתת הראשונים שהביא הב"י בא"ח סי' ח"ד בהא דתחומין למעלה מיו"ד דהוי בעיא דלא איפשטא והביא

בשם רי"ף ורמב"ן ורשב"א והג"א בשם א"ז וריי"ו דכיון דתחומין דרבנן ספק לקולא וכ"ה בריטב"א שם בשם רבו אבל בשם רשב"א הביא דמוקמי' לי' מספק בחזקת תחום ביתו וראי' מספק עירוב וע' במ"מ פכ"ז מה"ש שהביא בב"י שם ומבואר דלשי' רשב"א מהני החזקה גם בבעיא דלא איפשטא ומדמה לה לספק עירוב דהוי ספק במעשה ולשי' ש"פ ס"ל דהחזקה לא תכריע הדין אבל י"ל דהמקילים לא ס"ל חזקת תחום ביתו עתוס' עירובין ל"ה ע"ב ד"ה אר"י וע' תשו' נו"ב מ"ק יו"ד סי' ס"ה. ולפמ"ש הנו"ב שם דביה"ש ליש לאוקמי בחזקת תחום ביתו דהא קודם שבת לא הי' נ"מ באיסור תחום כלל ע"ש י"ל דבכה"ג דהספק נולד באמצע שבת מוקמי' לכ"ע בחזקת תחום ביתו. אבל י"ל דס"ל דסד"ר גם במקום חז"א שרי אבל נ"ל ראי' מהירושלמי פ"א דגיטין ה"ב למה את מסתכל בי דיתמר הלכה כמו שמיקל בד"ס והוא תמוה דהא אתחזיק איסור א"א וכבר תמה בזה בהגהת צי"ר שם והניח בצ"ע אבל לשי' פמ"ג ניחא דבספק פלוגתא החזקה לא תכריע הדין. אבל מצאתי בס' האשכול הל' טרפות סי' י"ז שהביא ד' הרי"ף להחמיר בספק פלוגתא והקשה דנימא נשחטה הותרה ותי' דכיון דנולד הספק בחיי' לא אמרי' נשחטה הותרה ע"ש באורך ומוכח דגם בספק פלוגתא מוקמי' אחזקה וצע"ג:

לד

ואמנם היכא דספק א' בפלוגתא דרבוותא וספק ב' במעשה דעת פמ"ג דהיכא דמתחלה צריכים לדון על הספק פלוגתא מהני נגד חזקה אבל בשו"ת רע"א סי' ל"ז הנ"ל פקפק בזה וכ' שאין לזה ראי' מבוררת וצידד די"ל דהיכא דספק א' אינו נגד החזקה לכ"ע ל"מ ס"ס נגד חזקה ולא דמי לנידון הפמ"ג סוס"י י"ח דהתם ב' הספיקות הם נגד חז"א דאינו זבוח והספיקות מורים שהוא זבוח אבל בסוף התשובה הוכיח מתשו' מהריב"ל דס"ל דס"ס בפלוגתא דרבוותא ל"מ נגד חזקת א"א והיכא דספק א' אינו מתנגד להחזקה ס"ל דמהני וע' תשו' רע"א שם סוס"י כ"ה שצידד ג"כ בעצמו להיפוך דגם להסוברים דס"ס נגד חז"א ל"מ היינו אם ב' הספיקות הם נגד החזקה אבל אם רק ספק א' נגד החזקה י"ל דלכ"ע הוי ס"ס ויבואר אי"ה בסוס"י ק"י. והנה עוד יש להביא ראי' לשי' פמ"ג מדברי הרי"ף ורא"ש פ"ג דסוכה גבי נולדו באתרוג סימני טרפה דהוי בעיא דלא איפשטא וכ' דבדרבנן לקולא ולפמ"ש במש"ז א"ח סי' תקצ"ה איכא חזקת חיוב ובע"כ דע"י החזקה לא ישתנה הדין ואולי י"ל ג"כ דס"ל דגם נגד חזקה סד"ר להקל גם נ"ל דזה לא הוי חזקת חיוב דאל"כ אמאי למ"ד ק"ש דרבנן אינו חוזר וקורא מספק וע' פלתי סי' ס"ט סק"י ובח"ד סוס"י ק"י בביה"ס ותשו' רע"א סוס"י כ"ה וע' ברכ"י א"ח סי' קפ"ו אות ד' באורך בזה וע' צל"ח ברכות כ"א ע"א שהוכיח דהוי' חזקת חיוב רק דבדרבנן שאין לו עיקר

בדאורייתא סד"ר להקל גם בדאתחזיק איסורא וע' ביו"ד סוס"י רס"ז סעי' פ' בדין מוכר עבדו לצדוקי דהוי ספק אם יוצא לחירות אזלי' לקולא כיון דמדרבנן הוא. וק' הא העבד מוחזק בעצמו כמ"ש תוס' גיטין י"ז ובע"כ דהחזקה לא תכריע הדין וע' בי"ש שם סקנ"ב אבל הרי בכל מוחזק לא מפקי' ממונא ובע"כ דהתם משום דהספק בזה עצמו אם יצא לחירות בכה"ג ל"ה העבד מוחזק וכמ"ש בקצה"ח סי' פ"ח סוסק"ט וסי' רמ"א סק"ג וענה"מ סי' קצ"ז שהוכיח כן מהירושלמי ע"ש וחילוק זה נעלם מהמל"מ פ"ה מעבדים ה"ג במחכת"ה ע"ש ותבין ויעוין בראש"ש פ"ד דגיטין סוס"י ל"ח ובק"נ שם אות קל"ד שנעלם ג"כ ממנו ד"ז ובזה י"ל בהא דקידושין כ' ע"א דא"ל ההוא מרבנן לאביי מכדי הני קראי איכא למידרשינהו כו' מאי חזית דדרשיתינהו לקולא וכו' וקשה הרי העבד מוחזק בעצמו ומהראוי לדרוש קולא לנתבע. וכבר נשאלתי בזה מהרב אבד"ק פאדהייץ נ"י ולפמ"ש לק"מ אבל גם בלא"ה לק"מ לפמ"ש התוס' ב"ק ג' ע"א ד"ה דומיא דמדה הוא בתורה להקיש לחומרא גם בממונא וד"ז נעלם מהפלתי סי' ס"א כמ"ש בל"א חולין פ"ה וקל"ו. אבל דעת הרשב"א שם אינו כן וע' תשו' ח"ס יו"ד סי' רמ"א וגם יש להביא קצח ראי' מתענית כ"ז ע"א ושבת פ"ג ע"ב דבדרבנן מקשי' לקולא ויש לחלק וע' תוס' תמורה כ"ח ע"ב ד"ה או חילוף דהיכי דאיכא למידרש ק"ו לחומרא ולקולא אין לנו לאסור בע"ח וצ"ע. וע"פ ד' הפמ"ג הנ"ל יש להסיר תלונת הפ"י בקו"א לכתובות אות מ"ו על חכמי הספרדים שהביא הג"פ סי' קכ"ט סקי"ג שפסקו דבס"ס בפלוגתא דרבוותא יש להקל גם באיסור א"א וכ' הפ"י דלפי דבריהם מכ"ש בשאר ס"ס והאריך לדחות כיון דאתחזיק איסורא ל"מ ס"ס ולפמש"ל יש להקל טפי בס"ס בפלוגתא דרבוותא דהחזקה לא תכריע הדין וע' תשו' ד"ר סי' י"ד שהובא בקו"ע אות רל"ז רל"ח [וע"ש אות רע"ח בשם תשו' ראנ"ח ואות שס"ט בשם תשו' מהר"י לבית לוי אבל שם הוא ס"ס במעשה] וע"ש אות שנ"ז בשם תשו' רש"ך ובאות ש"ס וע' מהרי"ט בשניות חא"ע סי' ל"ו שהובא בקו"ע אות שפ"ד וע' בכנה"ג סי' י"ז הגב"י אות צ"ו ואות צ"ח בזה וע"ש סי' ס"ח בהגה"ט אות כ"א כ"ב כ"ג מכמה שו"ת בענין זה. ועתוס' יבמות ל"ח ע"ב ד"ה זיקת נשיאה עושה ספק נשואה ואפ"ה לב"ה הוי בחזקת יורשי האב דחזקה עדיפא שיש לנו להחזיק נחלה בחזקת אותו שבט ע"ש והתם הוי ספק בדין ואולי י"ל דדמי לחזקת ממון דמהני בסד"ד. וע' תומים בקת"כ סי' ק"כ שהעלה דגם להתוס' דס"ל דבס"ס מוציאי' ממון מ"מ מודו דבס"ס בפלוגתא דרבוותא אין מוציאים דהוי כחסי"ד והוא כעין סברת רדב"ז וש"ג שהבאתי באות הקדום אבל בסי' ע"ז סק"ד כ' בעצמו להיפוך. וכה ראיתי בגה"ק כלל ו' שהאריך בענין זה ומ"ש מהרא"ש פ"ד דכתובות כבר הבאתי ד' השע"מ בזה וגם מ"ש

ממהרי"ק שורש ק"ס בדין אם נעשה מומר בפ"א דמוקמי' בחז"א לפמש"ל בשם מל"מ ושע"מ לק"מ ומ"ש בשם מ"ב כבר דחה רע"א שם דבריו ושו"ר בשו"ת טטו"ד מ"ק סי' קכ"ו מ"ש בענין חזקת תחום ולא ניתן להיאמר כלל ומ"ש מרמב"ם פ"ג מפסהמ"ק הי"ז המעיין ימצא שאינו ראי' כלל דהתם משום בזיון קדשים נגעו בה:

לה

בש"ס דבכורות כ' משני רבא מחוורתא ר"י כר"מ כו' רבינא אמר אפי' תימא רבנן כי אזלי רבנן בת"ר ברובא דלא תליא במעשה אבל רובא דתליא במעשה לא ומבואר ברשב"א ור"ן חולין בסוגי' דאזלי' בת"ר דקיי"ל כרבינא ולכאורה נראה דגם מדאורייתא ל"א בת"ר בכה"ג אבל מלשון הרשב"א חולין ט' גבי לא בדק בסימנים אם נשחטו רובן משמע דהוי רק מדרבנן. אבל דעת רמב"ם שפסק שם דהוי ספק נבלה דאורייתא משמע דס"ל דהוי מה"ת ועתשו' רע"א סי' קס"ב שהעלה כן ותי' בזה ד' הרי"ף ע"ש וע' בשפ"ד סי' כ"ד סקכ"ז מ"ש בזה וע' רמב"ן יבמות קי"ט ומלחמות פ"ב דקידושין בסוגי' וסבלונות ובמח"א פ"ג מיבום הקשה בהא דקיי"ל רמאש"מ הן דהא הוי רובא התלוי במעשה ובאמת קשה מזה בכמה דוכתי כגון בדמאי דרוב ע"ה מעשרין וכמ"ש בתשו' ב"א חא"ע פי' ו' בהא דרוב תינוקת מטפחין כמ"ש הרמב"ן יבמות שם וכבר העיר המקנה בקידושין דף ל' בכ"ז והעלה דכיון דכ' התוס' בכורות וכמ"ד דתשמיש דאדם ל"ה בכלל תלוי במעשה דממילא הוא בא והיינו משום דהוי דבר המצוי א"כ ה"ה בכל דבר הרגיל באדם ע"ש וכן מצאתי בפ"י כתובות דף כ"ג שכ' דברוב ומצוי לכ"ע מהני ומה"ט העלה דדוקא בתשמיש של היתר אבל בזנות שוב הוי בכלל תליא במעשה ע"ש וד' תוס' הנ"ל הי' בהעלם עין במחכ"ת מהגאון בעל עט"ח בחי' לפסחי' ע"ז שהעיר בהא דמכה אביו ואמו דתלינן ברוב בעילות אחר הבעל מהא דהוי רובא דתליא במעשה והביא שם מריטב"א קידושין דהוי רק מדרבנן וע"ש שהעלה דדוקא היכא דאיכא חזקה כנגד הרוב ל"מ רובא התלוי במעשה והאריך שם בד' רש"י ר"ה י"ח שכ' דאזלי' בת"ר שנים שעושים ר"ה ביום שלשים ע"ש באורך ועכ"פ מבואר דהא דאמרי' רמאש"מ משום דהוי גם מצוי והוי כמו דאתיא ממילא ופ' בפ"י חולין ג' ע"ב מ"ש בענין זה. ואולם הפלתי סי' א' סק"ז העלה דענין רמאש"מ הוא עצם חזקת כשרות של האדם שרוב ב"א כשרים ויראים לשחוט זולת אחר המחאה ולכן ל"ה בכלל תליא במעשה ובזה י"ל ד' רמב"ם וש"ע סי' ב' ס"ב גבי מומר לתיאבון דבודק סכין ונותן לו כו' והוא שיודעין בו שיודע ה"ש כו' ובט"ז וש"ך שם משום דל"א בי' רמאש"מ והקשה הפלתי מש"ס חולין ג' ע"ב בהא דמוקי ר"א למתני' במומר וכדרבא דבודק סכין ונותן לו אבל לא בדק לא ישחוט כו' וכולן ששחטו אהייא כו' והא

י"ל דה"פ בד"א שיודעי' בו שהוא מומחה אבל א"י לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו אם הוא מומחה וכולן ששחטו ואחד עומד פ"ג כשרה בדליתא קמן דליבדקי' ועתשו' רע"א סי' קס"ג ולפמ"ש י"ל דטעמו של רמב"ם דכיון דכל טעמא דרמאש"מ אף דתליא במעשה משום דאנו דנין על חז"כ דהוי כאתיא ממילא וא"כ התינח היכא דמוחזק בכשרות אבל במומר דבעי' בודק סכין ונותן לו וגם עכ"פ אינו בכלל מצוי והוי רובא דתליא במעשה ולהכי ל"א בזה רמאש"מ הן וא"כ התינח לדידן דקיי"ל דרובא דתליא במעשה לא מהני אבל בש"ס התם דרב אשי משני כדרבא דאמר בודק סכין וכו' ורבא לשי' בבכורות שם דס"ל דגם רובא דתליא במעשה מהני כמ"ש התוס' ביבמות קי"ט ע"א ד"ה ר"מ א"כ לדידי' גם במומר אמרי' רמאש"מ ול"ה מצי לשנויי הכי וא"ש ודו"ק. ולפ"ז בכל שוחט באיסור דאיתרע חזקת כשרותו שוב ל"א בי' רמאש"מ וצ"ע וע' פיהמ"ש להר"מ פ"א דחולין שכ' וז"ל ודע ששחיטת נשים ועבדים מותר לכתחלה אם הם יודעין ומומחין וכו' אבל הוא מפרש שם כל המשנה דדוקא ביודע ומומחה כשר לכתחלה א"כ אין ראי':

לו

כתב הפר"ת סי' ח' סוסק"א בדין סכין קטן כ"ש כמחטא דאושכפי דכיון דבדיעבד שרי ובדין לכתחלה נחלקו הפוסקים יש להקל וסיים וז"ל ותו דכל דדיעבד שרי ספיקו שרי גם לכתחלה ע"ש אבל בסי' כ"א סק"ג כ' בעצמו דאפי' בספיקא דפלוגתא אני מחמיר לכתחלה לחוש אפי' לסברא יחידאה לענין שחיטת ב' הסימנים בעוף ע"ש והרי בדיעבד מותר לכ"ע. ונלע"ד דהיכי דהחיוב לכתחלה הוא מדאורייתא אף דדיעבד שרי מ"מ גם מספיקא צריך ליזהר לכתחלה דהוי סד"א אף דדיעבד שרי וראי' מפסחים פ"ח סוע"ב גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהן זב"ז ונמצא יבלת באחד מהן כולן יוצאין לבית השריפה ופטורין מפ"ש ומסיק משום דלא אפשר ופריך וניתי כל חד פסחו וניתני אי דידי בע"מ האי דאייתי השתא ניהוי פסח ואי דידי תם האי דאייתי השתא ניהוי שלמים וכו' עד משום דאילו פסח בשפיכה ושלמים בזריקה ואף דיצא בדיעבד לכתחלה מיהו אסור ע"ש והא הוי לכל א' רק ספיקא ואפ"ה אסור. אבל יש לומר דשא"ה דכולן יביאו ויהי' א' מהם שלא כדין בבירור אבל יש להביא ראי' מהא דנדרים י"ט ע"ב כל שספיקו חמור מודאי וכו' דאלו גבי נזיר ודאי מגלח ומביא קרבן ונאכל על ספיקו לא מצי מגלח ובר"ן שם סוע"א הקשה דליתי עולה ושלמים הבאים בנדבה וליתני אם נזיר אני אלו לחובתי דהא אם גלח על א' משלשתן יצא וחי' דה"מ בדיעבד אבל לכתחלה אסור ע"ש. וקשה הרי הוי רק ספיקא דאם אינו נזיר הרי הם נדבה ושרי וכיון דדיעבד יצא ואיכא ספיקא בלכתחלה אמאי אסור ובע"כ כמ"ש. אבל גוף תי' הר"ן וכ"ה בתוס' שם

לפי תי' א' צ"ע דהתם הא אליבא דר' יהודא קאי והוא ס"ל בפסחים כ"ב דחב"ע לאו דאורייתא וא"כ ספיקו שרי דהוי סד"ר ומזה נראה להוכיח כפי' ר"י שהובא בתוס' שם דטעמא משום איסור הקפה וא"כ אין ראי' וע' במל"מ פ"ג מנזירות הי"ח מ"ש בדברי ר"ן ותוס' הנ"ל [ויש לדון בזה עפ"ד רש"י שהבאתי לעיל אות י"ד דס"ל דלכ"ע חב"ע אסורים באכילה מה"ת ובמק"א הבאתי מתוספתא פ"ב דחולין השוחט בעזרה בהמה חו"ע טמאין אסורין בהנאה ואצ"ל באכילה בחו"ע טהורין מותרין בהנאה וכו' השוחט בעז"נ בחו"ע טהורין מותרין באכילה ואצ"ל בהנאה וכו' ומוכח כדעת רש"י הנ"ל וי"ל בזה ואכ"מ] ובתוס' פסחים שם הביאו מהת"כ דמוכח דר"י סובר דחב"ע מה"ת וא"כ י"ל דהש"ס דנדרים ס"ל ג"כ כן ועכ"פ לפי פי' הר"ן ותי' א' שבתוס' מוכח דגם בדאיכא ספיקא בלכתחלה אזלי' לחומרא. ועוד ראי' מהכ"מ פ"ה מבימ"ק הי"ט במ"ש לבאר דעת רמב"ם בדין נתדלדלה אבן מאבני העזרה דגם היכי דאין דעתו לחברה אינו פוסל העבודה אלא דצריך ליזהר לכתחלה משום חציצה והיכי דדעתו לחברה הוי בעיא דלא איפשטא ונקטינן לחומרא ע"ש ומבואר כמ"ש. ועוד נראה ראי' מהא דיבמות ק"ה ע"א יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שא"א לדם בלא צחצוח רוק ואם איתא כהפר"ת למ"ל למימר דא"א בלא וכו' והא גם מספיקא שרי כיון דרקיקה אינה מעכבת דיעבד ובע"כ כמ"ש. אך לפמש"ל סי' י"ד סק"ח י"ל קושי' זו וגם בלא"ה יש לדחות וקצרתי. וע"פ בלח"מ פ"א מגירושין ה"ד דגם בדרבנן אי איכא חד מ"ד דפוסל גם דיעבד גם לדידן מחמירין בספיקא דלכתחלה ע"ש ודו"ק. ואגב אבאר בדין דבר האסור רק לכתחלה ויש שאינו נזהר בכך אם הב"ד מחויבים למחות בזה וראיתי בשו"ת מוצל מאש סי' כ"ד שנסתפק בזה והראני חתני הרב מו"ה יעקב לנדא ני' בקו"ע שבא"ע סוס"י י"ז סי' רי"ד שנחלקו בזה המבי"ט והב"י ולפע"ד ראי' מקידושין דף ס"ט ע"א בהא דאר"ט יכולין ממזרים ליטהר וכו' איבע"ל לכתחלה או דיעבד ת"ש א"ל טהרת הזכרים ולא הנקיבות וברש"י ד"ה ואת הנקיבות וכו' אין דרך אשה לגלות ממקומה וכו' מאחר שיש מוחין בידה אלמא ר"ט דיעבד קאמר דאי לכתחלה כיון דאין מוחין בידה ממזרת נמי תנסיב לעבד עכ"ל. ומוכח דגם באיסור לכתחלה מוחין בידה ע"ש ותבין. ומ"מ בדבר האסור רק משום שא"א בקיאין י"ל דא"צ למחות וכמ"ש כה"ג המג"א סי' תס"ח סקי"ב ליישב דברי מהרי"ל וז"ל ואפשר דקאמר דאין למחות בידם משום שא"א בקיאין ומספק אין למחות וכו' ע"ש וצ"ע. והיכי דאיכא ביחד ב' פיסולי דלכתחלה אף דכל א' בפ"ע שרי בדיעבד י"ל דבכה"ג גם דיעבד אסור וכמ"ש כה"ג הלח"מ פ"ד מיבום הי"ז אבל נראה דלאו כללא הוא שהרי מבואר ביבמות ק"ד ע"א דעביד רבב"ח עובדא במוק וביחידי

ובלילה וא"ש כמה רב גוברי' דעביד כיחידאה מאי קשי' אי מוק סתמא תניא אי לילה סתמא תניא אלא יחידי קא קשי' ליה היכי עביד ביחידי כיחידאה ובתוס' שם ד"ה אי מוק סתמא תניא הקשו דנהי דדיעבד כשר הרי לכתחלה אסור ע"ש ולשי' הלח"מ תיקשי הרי בכה"ג גם דיעבד פסול כיון דאיכא כמה פסולי דלכתחלה יחד ובע"כ דלאו כללא הוא. ובתשו' להרב אבד"ק קרעמניץ הארכתי ואכ"מ. ובתשו' להרב הגאבד"ק סניטין ני' ישבתי עפ"ד הלח"מ הנ"ל מה שתמהו כולם ע"ד הר"א דס"ל דגם בנדר עד"ר דיעבד שרי ותמהו מגיטין ל"ה דמשני בהא דנודר ועובד בעד"ר ובהגהת א"ב הוכיח דרמב"ם בפיה"מ סובר כהר"א ואני מצאתי בשו"ת רשב"ש סי' ק"ע שהעמיס כן בדעת ר"ח ורשב"א ואני ראיתי דבריו ועכ"פ לשי' רמב"ם ור"א תיקשי כן והעלתי דהתם הרי סנדר לדבר איסור דבלא"ה לכתחלה אסור שוב בשניהם יחד גם דיעבד אסור ובזה מיושב קושי' תוס' אמאי לא משני כן לעיל בהא דנודרת ליתומים ולפמ"ש ניחא ובכ"ז כבר נתבאר דלאו כללא הוא (ועמש"ל בפתיחה להל' טרפות אות ל"ט מ') ונראה עוד ראי' מתוס' פסחים ע"ד א' ד"ה כבולעו וכו' לא שרי התם גבי כבד אלא בדיעבד ואע"ג דבעי למישרי הכא גבי פסח לכתחלה אע"ג דבני מעיו בתוכו ואיכא נמי כבד גבי פסח לא רצו להחמיר וכו' ואפי' מאן דאסר התם בכבדא עלוי בישרא ל"ק לי' מתני' וכו' ובמרדכי חולין פכ"ה סי' תרצ"ה כ' וז"ל ומאן דאסר התם בדיעבד נמי ל"ק לי' ומ' ע"ש ומבואר דאף דאין למלוח ב"מ עם בשר וגם כבד בבשר אסור לכתחלה והוי ב' דיעבד ואפ"ה שרי לדידן וע' רדב"ז ח"ב סי' תרפ"ט שפסק לאסור בכה"ג אבל מבואר שם שכתב דמדינא שרי אלא שכ"כ ליישב המנהג במקומו לאסור וע' בזל"א הספרדי יו"ד אות מ' לסי' ע"ג שהביא ג"כ ד' הרדב"ז וסיים דבמקומינו נהגו להתיר ואחר זמן רב בא לידי שו"ת מנ"מ ששלח לי המחבר למנה ושם חיו"ד סי' ט' עד סי' י"ג האריך בחקירה זו והוכיח מכמ"ק דגם ב' דיעבד מותר ולא הביא ראיות הנ"ל:

לז

והנה לעיל אות כ' הבאתי מהא דבכורות י"ב ע"ב דאר"ח בהמת שביעית פטורה מבכורה דלאכלה ולא לשריפה (דהא סלקי אימרים לגבוה) ופריך מהא דהאוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה והא כיון דאלו מיטמיא בת שריפה היא לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה ואמאי חייבת בחלה ומשני שא"ה דכתיב לדורותיכם שביעית וכו' שנא' לדורותיכם וכו' והבאתי קושי' מהריט"א דכיון דחלה מדאורייתא אין לה שיעור וסגי בכ"ש א"כ הרי יוכל להפריש פחות מכביצה דאינו מקבל טומאה לשי' כמה פוסקים. ותרצתי שם דכיון דמדרבנן מקב"ט וטעון שריפה ולר"ח לשיטתו

בבימות דיכולים חז"ל לעקור דבר מה"ת גם בקום ועשה א"כ הוי בכלל לאכלה ולא לשריפה. ואולם שבתי וראיתי דבזה לא יונח הא דמשני שא"ה דכתיב לדורותיכם וגם מייתי ברייתא דקתני מנין לאוכל מעיסת ומוכח דקרא אתי להך מלחא ובזה תיקשי דלמ"ל קרא דהא מדאורייתא בלא"ה חייב בחלה משום דיכול להפריש כ"ש. ולכן נראה עפמ"ש הנו"ב מ"ח חיו"ד סי' ר"א דמצות הפרשת חלה יש בה ב' ענינים דלהתיר העיסה סגי בכ"ש אבל מ"מ מחויב מדאורייתא להפריש כשיעור נתינה לכהן א' מכ"ד בעיסה כדי לקיים מצות נתינה וצריכים להיות שתי ההפרשות כאחד כמ"ש בהגהת בהמ"ח שם ע"ש וכבר קדמו בתוס' רי"ד לקידושין נ"ח ע"ב ובמל"מ פ"ו ממת"ע ה"ז. ולענ"ד ראי' מב"ב קמ"ג ע"א בהא דפריך אהא דאין לך מר בקישות ומשני שא"ה דמדאורייתא וכו' ובאס"ז בשם תוספי הרא"ש הקשה הרי בלא"ה חטה א' פוטרת את הכרי ותי' אינו מובן ולשי' תוס' רי"ד הנ"ל ניחא [וי"ל עוד עפמ"ש בתר"י פ"ד דברכות בהא דרב צלי של שבת בע"ש ואכ"מ] וא"כ א"ש קושי' מהריט"א הו"ל דמה"ט פטור מחלת בעיסת שביעית כיון דצריך להפריש מדאורייתא כשיעור והרי שיעור חיוב עיסה בחלה הוא מ"ג ביצים וא"כ א' מכ"ד הוי יותר מכביצה דמקבל טומאה ובזה אמרתי דבר נחמד בישוב דברי רש"י שם ד"ה לדורותיכם וז"ל לדורותיכם כתיב בחלה משמע אפי' בשביעית וכתיב מראשית עריסותיכם וכו' עכ"ל וסיום זה שהביא מקרא דמראשית כו' תמוה דאין לו ענין כלל לכאן ואם אפשר ללמוד מזה הו"ל להש"ס לשנויי מהך קרא ואם הביא רק מהיכן נלמד חיוב חלה הו"ל להביאו לעיל בגוף הדין דעיסת חלה וכבר תמהו בזה התוי"ט ומהרי"ט אלגזי שם ועוד דבפ' שלח שם כתיב בתחלה ראשית עריסותיכם חלה תרימו וכו' ואח"ז כתיב מראשית עריסותיכם תתנו תרומה וכו' ואמאי הביא רש"י קרא המאוחר ולא הביא מקרא הקודם לזה. ונראה עפמ"ש הנו"ב שם להוכיח כדבריו מלשון התורה ששינתה בלשונה דתחלה כתיב תריעו ואח"ז כתיב תתנו ובע"כ דאיכא ב' הפרשות דלהתיר העיסה סגי בהרמה כ"ש ולקיים מצות נתינה צריך כשיעור ע"ש. ומעתה י"ל דזהו כונת רש"י שבא ליישב קושי' מהריט"א הנ"ל דהא יכול להפריש כ"ש ולשי' רש"י בחולין פ"ב פחות מכביצה אינו מקב"ט מה"ת ועתוס' פסחים ל"ג סוע"ב ובשלמא על גוף הברייתא לק"מ די"ל דעכ"פ מדרבנן צריך כשיעור וכמש"ל אבל בהא דיליף מקרא דלדורותיכם קשה ולזה הביא רש"י מקרא דמראשית עריסותיכם דשם כתיב לשון נתינה ומוכח דצריך כשיעור והוי שפיר בכלל לאכלה ולא לשריפה ומהראוי שיופטר מחלה ולכן אצטריך קרא לאשמעינן דמ"מ כיון דעיקרו לאכילה חייב בחלה ודו"ק והוא כפתור ופרח בס"ד. וע' ברש"י ותוס' חולין קי"ח ע"ב בד"ה אין יד וכו' דלשי' רש"י גם בפחות מכביצה ונוגע

זב"ז מקב"ט וע' מל"מ פ"ד מטו"א ה"ג ורמב"ם פ"ו מטו"א הי"ז וכ"מ שם והוא משנה בעדיות וע"ע פ"ג דטהרות מ"ב ופ"ב דט"י מ"ה וע' בירושלמי פ"ב דתרומות ה"א אפי' כביצה לא פירורין נינהו ובפ"מ שם ודו"ק גם העירוני מנדה י"ז סוע"א ורש"י ד"ה לא נטמא דאינו חיבור אלא כל קורט בפ"ע חשוב וכו' ע"ש ויש לדון עפ"ז בהנ"ל ואכמ"ל:

לח

והנה במה שהארכתי לעיל אות ל"ו בדין היכי דמזדמנים תרי איסורי דלכתחלה ביחד הראני נכדי החתן החריף מוה' אברהם יקיר נ"י בהרב אבד"ק לאנטשין בשו"ת מנ"מ הנ"ל שנסתפק ג"כ בדין היכי דמזדמנים תרתי לטיבותא לענין דיעבד דכל א' בפ"ע מותר בדיעבד אלא דאסור לכתחלה אם מזדמנין יחד אם מותר גם לכתחלה והביא מהתוס' פסחים ל' ע"א בד"ה לשהינהו וכו' ע"ש ונכדי הנ"ל הביא ראי' דגם היכא דהוי כל א' בפ"ע פטור אבל אסור מ"מ בתרתי לטיבותא מותר גם לכתחלה מהתוס' כתובות ה' ע"ב בד"ה את"ל הל' כר"י וכו' פי' דר"י אית לי' דמקלקל בחבורה פטור אע"ג דפטור אבל אסור ומיהו הכא מותר לכתחלה משום דאיכא תרתי מקלקל בחבורה ודשא"מ וכו' וע"ש בסוה"ד דלחד תי' גם שלא במקום מצוה היכא דאיכא תרתי שרי ויעוש"ה באס"ז כמה חילוקים בענין זה:

סימן א

א

סעי' א' הכל שוחטין לכתחלה אפי' נשים וכו' בתוס' חולין דף ב' וש"פ הביאו דעת הל' א"י דנשים לא ישחטו ותמהו עליו מש"ס דזבחים דף ל"א ועמש"ל בפתיחה אות כ"ד דבר נחמד בזה. ובדרישה כ' דטעם הל' א"י הוא משום דנשים חשידי על לפ"ע וע' תב"ש סקט"ו דלפ"ז י"ל דבקדשים לא תעבור על איסור מנבל קדשים ומניעת כפרה ובס' ש"מ הוסיף דאיכא משום מכניס נבלה למקדש ואני מוסיף דלפמ"ש תוס' פסחים ס"ו וזבחים מ"ז דהסכין הוא כ"ש וכ"ה ברש"י סוטה די"ד ע"ב ד"ה סכין א"כ י"ל דהוי מועל בכ"ש וערמב"ם פ"ד מהל' מעה"ק ה"ז ולח"מ שם ותוס' זבחים ס"ט ע"ב ד"ה אין קידוש [א"ה בהמ"ח ע' תוס' חולין ג' וריטב"א שם בזה] ויש לפקפק קצת בד' תב"ש דהא גם בחולין אם תקלקל השחיטה עוברת בבל תשחית כמ"ש תוס' ב"ק קט"ו ותוס' ע"ז י"א וע' בט"ז סי' קי"ז ועיו"ד סי' שמ"ט ס"ד ובע"כ דהחשש שמא יזדמן לה קלקול בשוגג וחשידא שלא לגלות אח"כ לשום אדם א"כ גם בקדשים י"ל כן. אך לפמ"ש הש"מ הנ"ל י"ל עפמ"ש התוס' פסחים פ"ה ע"א ד"ה משום וכו' דגם לרשעים חמיר להו טומאה מאיסור והביאו

מיומא כ"ג דחמירא להו טהרת כלים משפ"ד א"כ אם אי' שנתנבל הרי אסור לשהות הטומאה במקדש כדאי' בעירובין ק"ד ע"ב. והנה בישויע"ק תמה ע"ד הדרישה מנ"ל דנשים חשידי אלפ"ע והמעיין בר"ן פי"ד דשבת וביומא פ' יה"כ בהא דאין עושין דברים אלו ע"י נשים וכו' שכ' דכותאי לית להו משום לפ"ע וכו' וכן הנשים מתוך שדעתן קלות טועות הן בכך וכו' ע"ש ותראה שהוא כד' הדרישה ואח"ז מצאתי בחי' הרי"מ לחולין שהעיר בזה ויש לדון לפ"ז דביו"ט נשים שוחטות לכתחלה שהרי אם תקלקל תעבור על איסור שחיטת יו"ט שלא לצורך וע' תשו' מהרי"א חיו"ד, סי' י"ג וע' בנח"א שבס' האשכול ה"ש סי' ב' שתי' קו' תוס' דהתם כהן מקבל הדם עע"ג ולכ"ע שרי ע"ש וכבר קדמו הפלתי בזה ע"ש מ"ש בזה. ובזה נדחה מ"ש בהגהת י"ש בשם אביו הגאון ז"ל ראי' משמואל א' כ"ח ותמהר ותזבחהו דהתם הי' עע"ג וגם בלא"ה הרי היתה בעלת אוב ולשי' רמב"ם בודק סכין ונותן לו ובע"כ דבדק לה א"כ י"ל דבכה"ג לכ"ע שרי דכל החשש משום דבדבר שיש בו טורח אין אשה נאמנת משא"כ בבודק לה סכין וז"פ אבל בשו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' צ"ח דחה תי' פלתי הנ"ל דאיך יתכן להתיר בקדשים לכתחלה במוחזקת להתעלף ע"י אחר עע"ג הרי שמא יבואו קדשים לבית הפסול וע"ש מ"ש בזה וגם בטה"ק לזבחים ל"א ע"ב העיר בזה:

והנה התב"ש סקי"ד כ' דאף דלכתחלה לא ישחטו מ"מ הוי בידה כיון דדיעבד כשר והביא דמיון רחוק מטבל דמוכן אצל שבת וטפי הו"ל להביא מתוסי"ש קידושין דפ"ד ע"ב דאף דאין לגרש לכתחלה בגט מ"מ הו"ל מיגו כיון דדיעבד מהני ויל"ע מהא דזבחים דף ע"ג דכיון דלכתחלה לא יקריב הו"ל דיחוי ובע"כ דל"ה בידו ועתוס' זבחים דל"ד ע"ב ד"ה כל שבידו ותוס' סוכה ל"ג ע"א ד"ה נקטם ועתוס' זבחים צ"ה ע"א ד"ה מכניסו וע' שו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קנ"ז שהוכיח מגיטין ס"ז דעבדים חשידי על אמ"ה וע' פסחי' דף מ' ע"ב ובע"כ דדוקא במשוחררים או במוחזקים בכשרות הקילו וגבי נשים אם בודק לה סכין ועע"ג מותרת לשחוט גם לאחרים ולעצמה סגי אם למדה ה"ש מותרת לשחוט עוף לצרכה לבד ע"ש עוד בזה. ומ"ש במש"ז סק"א ע"ד היש"ש דבדיקת חמץ אין הכונה שאמרו נשים שאחרים בדקו העירוני מהח"י סי' תל"ז סקי"ג מ"ש ע"ד הכלבו בזה:

ב

בתוס' חולין שם סיימו דבפכ"ה גבי קדשים אצטריך למיתני נשים משום דבשאר עבודות נשים פסולות ע"ש והקשה הברכ"י כאן דתיפוק לי' מדכתי' וסמך ושחט והו"א מה סמיכה אינה בנשים ה"נ שחיטה והביא מהתוס' חגיגה ט"ז שכ' וז"ל דבר אל ב"י וסמך אבל בשחיטה ליכא למעט נשים מה"ט וכו' דהא בזבחים ל"ב מרבינן נשים לשחיטה

וכן ליכא למילף שחיטה בבעלים דומיא דסמיכה דההוא היקשא לא הוי אלא מדרבנן עכ"ל והביא בשם פמ"א בהקדמתו לחי' ב"ק שממה שנעלם מהתוס' ש"ס ערוך מנחות י"ט דפליגי ר"ש ורבנן דלרבנן יציקה ובלילה כשרה בזר ולר"ש וי"ו מוסיף על ענין ראשון ופריך אלא מעתה ושחט בן הבקר והקריבו מקבלה ואילך מצות כהונה לימד ששחיטה כשרה בזר ולר"ש דס"ל וי"ו מוסיף תהא שחיטה פסולה בזר שא"ה דכתי' וסמך ושחט מה סמיכה בזרים וכו' אי מה סמיכה בבעלים וכו' גלי ביו"כ ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דשחיטה בעלמא ל"ב בעלים ע"ש. ומבואר דהש"ס פריך קושי' תוס' ומשני בע"א ומה הקשו התוס'. ונראה ליישב ע"ד פלפול בהקדם ד' תוס' קידושין דמ"א ע"ב ד"ה נפ"ל מדריב"ק וכו' וא"ת אמאי לא יליף מפרו של אהרן מדאיצטריך לומר שהוא בבעלים דכתי' ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דבשאר קדשים ל"ב בעלים ומוכח דשלוחו ש"א כמותו וי"ל דהו"א דהיינו חטאת דוקא דומיא דפרו ש"א דכתי' אותו אפי' בע"כ והלכך כיון דאי איתא קמן מקריבין אותו אפי' בע"כ דין הוא שיעשה שליח אבל שאר קרבנות דלא מקריבין בע"כ לא הוי ידעינן שיכול לעשות שליח אי לאו דריב"ק ע"ש. ובמהרש"א הקשה דהא אדרבא חייבי חטאות אין ממשכנין והגיה דצ"ל להיפוך דדוקא בחטאת דאין מקריבין בע"כ תלי' בי' מלתא ויכול לעשות שליח ובהגהת ק"ר תמה דהא בפרו של אהרן ודאי מקריב בע"כ ולכן תי' קו' רש"א דהא דחייבי חטאות אין ממשכנין היינו בדלא חזי' לי' שאינו רוצה להביא אבל בחזינן דלא ניחא לי' בכפרה ממשכנין כמ"ש תוס' יבמות וכריתות וזהו כונת תוס' ע"ש. והקשו הפ"י ושאר אחרונים מש"ס דמנחות הנ"ל דיליף מדגלי קרא ביוה"כ וכו' והא י"ל דוקא דומיא דפרו דמקריב בע"כ. ונראה ליישב ומקודם אבאר גוף סברתם דלכאורה הא דכופין בע"כ אינו סברא כלל שיועיל לענין שיוכל לעשות שליח דבשלמא בהא דגירושין דישנו בע"כ הוא משום דיכול לגרש בע"כ משא"כ בזה וע"ש במהרש"א ונראה דהנה הא"ח הקשה לפמ"ש הריטב"א ופ"י שם דהא דל"מ בשחיטת פסח מטעם זכי' משום דחוב הוא דהא נמנים ומושכים ידיהם עד שישחוט אבל בפרו ש"א י"ל והוא מטעם זכי' ומה הקשו התוס' ותי' דה"נ חוב הוא דקודם שחיטה יכול לישאל עליו אבל אחר שחיטה אם ישאול יהי' חשנב"ע ע"ש [אבהמ"ח ע' בט"א ר"ה כ"ח דהיכא דמחשל על הקרבן וממילא נעשה חב"ע ל"ה איסור כלל וכדאי' במנחות מ"ח חב"ע ממילא הויין ואף די"ל בין פדיון דמעקר מכאן והלאה ובין שאלה דנעקר למפרע מ"מ אין הכרח לחלק בכך אך דמ"מ יהי' אסור באכילה והנאה והוי שפיר חוב] ולכאורה תמוה דהא קודם שחיטה בפי הבאה וסמיכה בעזרה ומשבא ליד גזבר א"י לישאל עליו כמ"ש תוס' פסחים מ"ו ואולם בתוס' כריתות

י"ג בהא דיש אוכל אכילה וכו' מוכח דס"ל דדוקא משנשחט ונזרק כהלכתן ל"מ שאלה משא"כ קודם שחיטה מהני שאלה. ובמהריט"א סוף פ"ד דבכורות ביאר דטעמא דמהני שאלה משום דחייב באחריותו הוי כשלו ולכן משנזרק דפטור מאחריותו ל"מ שאלה ובמעילה י"ט פליגי ר"ש ור"י אי משבא ליד גזבר נפטר מאחריות דלר"ש פטור ולר"י עד שיזרוק ובמק"א הבאתי מירו' פ"ד דנזיר הל' ה' ומד' רש"י ב"ק די"ב ע"ב ד"ה מחיים ותוס' חולין כ"ב ושם קל"ח סוע"ב ומל"מ פי"ד ממעה"ק ותוספתא פ"ד דפאה וירו' פ"ב דשקלים ה"ב וש"ך חו"מ סי' קכ"ח סק"ג ותומים וקצה"ח שם וראב"ד בפי' התו"כ פי"א ור"מ ורע"ב פ"ז דשקלים ואכ"מ] נמצא דלר"ש ל"מ שאלה משבא ליד גזבר ולר"י מהני עד שישחוט ויזרוק. והנה בקידושין שם אזלא כל הסוגיא לר"י דאין שוחטין הפסח על היחיד וגם בפסחים צ"ט מוקי למתני' דחבורה שאבד פסחה כר"י ע"ש וא"כ לר"י לשי' שפיר הקשו התוס' וא"ל דא"כ הא לר"י ס"ל דחב"ע לאו דאורייתא וא"כ יוכל לישאל גם אחר שחיטה וליכא חוב מה"ת ושפיר אצטריך קרא די"ל דהתוס' אזלי הכא לשיטת רש"י פסחים כ"ב ע"א דס"ל דדוקא בהנאה מותר אבל באכילה אסור ועמ"ש בפתיחה אות י"ד בישוב קו' תוס' שם וא"כ שפיר הוי חוב והקשו תוס' שפיר ולזה תי' התוס' די"ל דוקא בחטאת דכופין אותו וא"כ שוב ליכא חוב בשחיטה דגם מחיים א"י לישאל עליו שהרי יכופו אותו להביא אחרת וא"ל דיוכל לישאל עליו ולהביא קטן ממנו ז"א די"ל דאצטריך קרא להיכא דהקריב בת דנקא בצמצום ע' זבחים מ"ח ותוס' מנחות ק"ז דא"י להביא קטן ממנו והוי סד"א דבכה"ג ישחוט אחר וקמ"ל דוקא בעלים אבל בשאר קרבנות כגון נו"נ דאף דכופין אותו מ"מ כשישאל יתבטל כל חיובו שפיר הוי חוב בשחיטה ול"מ שליחות בתורת זכי' ושוב אין שלוחו כמותו ולכן שפיר אצטריך קרא וא"ש ומעתה א"ש ש"ס דמנחות י"ט הנ"ל ומיושב קו' הפמ"א הנ"ל דהתם דכל הקושי' הוא לר"ש דס"ל וי"ו מוסיף ולשי' הרי גם מחיים משבא ליד גזבר ל"מ שאלה שוב ל"ש לחלק בין חטאת לשאר קרבנות ומשני הש"ס שפיר ובזה מיושבים ג"כ ד' תוס' חגיגה הנ"ל דהא בעירובין דצ"ו ע"ב מבואר דברייתא דבני ישראל סומכין אתי' כר"י ובתוס' שם הביאו גי' דאיתא בהדיא דברי ר"י ולר"י לשי' שוב איכא לחלק כסברת תוס' קידושין בין חטאת לשאר קרבנות וא"כ א"א לתרץ כתי' ש"ס דמנחות הנ"ל ולכן הקשו שפיר והוצרכו לתרץ דהקישא מדרבנן וא"ש ודו"ק היטב בנ"ז:

ג

בהג"ה וכן המנהג ע' בש"ך מ"ש מהא דלא ראינו אינו ראי' ובמנהג כה"ג דשכיח הוי ראי' כמ"ש בחו"מ סי' ל"ז וע"ש בש"ך סקל"ח מ"ש ע"ד הש"ג וע' תשו' שער אפרים

סי' קי"ב שדחה ד' הש"ך והביא מכמ"ד ועתשו' אבני זכרון לח"מ סי' ב' מהא דכתובות דכ"ה ע"ב דבלא ראוהו חולק בגורן הוי ל"ר ראי' ועמש"ל סי' ל"א סק"ב עוד בדין מנהג בדבר שאינו מצוי ובש"ך יו"ד סי' ק"צ סק"ג רס"ז סק"י וסי' שמ"ב סק"ח ושצ"א סק"ח וחו"מ סי' ק"ז סק"ו וע' תשו' ח"ס חיו"ד סוס"י רמ"ז ומ"ש הט"ז סק"א מתוס' קידושין ע"ע בתוס' כתובות כ"ד ע"ב ד"ה חד שכ' כה"ג לענין הפשט וניתוח דברים הכשרים בזרים דלא היו מניחין לעשות אלא למיוחסין וכו' ע"ש:

ד

בש"ע שרוב הרגילים וכו' בתשו' ריב"ש סי' תצ"ח העלה דמיעוט שאין מומחין שכיח טובא אבל עילוף לא שכיח כלל ומה"ט צריך לברר הרוב דמומחה הוא וכ"ה במלחמות ור"ן פ"ק דחולין ועמ"ש בפתיחה אות כ"ב וע' בש"ג ב"ק ד"פ הגוזל קמא ובש"ך חו"מ סי' ש"ו סק"ז אם גם באומנות אמרי' רוב מצוין וכו' וע' תשו' ב"ח סי' ס"ב ויש לעיין היכא דרוב מומחין לפנינו ומיעוט שאין מומחין ושחט א' מהם אם צריך לברר גם ברובא דאי' קמן ומצאתי בחי' רמב"ן לחולין ג' מפורש דגם ברובא דא"ק כהא דט' חניות וכו' היכא דאפשר לברר מבררינין וה"נ בזה וע' בש"ך ושפ"ד סק"ד וע' תשו' מהרי"א חיו"ד סי' מ"ט שהאריך בדבריהם בזה ע"ש מ"ש בזה וע' בפי' פח"ר על הרא"ש ב"ק פ"ט סי' ט"ו מ"ש בזה [אה"צ בהמ"ח ע' ביו"ד סי' ס"ה סעי' י"ג בהג"ה דגם לענין ניקור אמרי' רוב מצוין אצל ניקור מומחין הן ע"ש]:

ה

בדין טבח אומן שקלקל דאם בשכר חייב כדאי' בש"ס דב"ק צ"ט וש"ע חו"מ סי' ש"ו מצאתי באס"ז ב"ק שם בשם רמ"ה מסרקסטה שנסתפק בהא דקאמר החם דיקדים לו דינר אי לא שקלי אגרא אלא לבסוף אי חייב ודלמא יקדים לפסוק לו שכרו קאמר וכן נראה עכ"ד ואח"ז הביא בשם רמ"ה בפרטיו וז"ל יקדים לו דינר כו' מפני שהוא נושא שכר והנו כולהו מכי פסק בהדייהו למיתב להו אגרא ומשכוה להההוא מדעת או אגבוה מיחייבי בכל מאי דמיחייב ש"ש בודאי מדאצטריך ר"ז הקדמת דינר גבי טבח משום דלא מסר לי' אלא למישחט בלחוד וזמנין דלא צריך למימשכי' ולא לאגביה כי היכי דלא תיקום ברשותי' לכל מילי הלכך אי אקדים לי' דינר משתעבד אע"ג דלא משך וכו' ואם משך או הגביה ע"מ ליטול שכר קיימא ברשותי' לנטורה לכל מילי ואע"ג דאכתי לא שקל אגרא מיחייב כמו בשכר עכ"ל ומבואר מדבריו דיש חילוק בין שוחט עוף דמגביה או משך משא"כ בשחיטת בהמה דע"פ רוב אינו מושך לא מיחייב אלא כשהקדים לו שכרו (ועתו"ס כתובות ל"ד ע"א דגם בשחט פורחא לא קניא בשינוי) ולפמ"ש הפ"י ב"ק

צ"ט ע"ב דטעמא דבשכר חייב דהו"ל כהתנה בפי' להתחייב גם באונסים ובשו"ת תוע"ר חחו"מ סי' ל"ג העיר דא"כ לא יחויב רק במשך כדין שאר שומרין והוא תי' דבאומן תליא במזל בעה"ב כמ"ש סמ"ע סי' ש"ו והא דלא תליא במזל אומן משום דבעה"ב מפסיד בין כך ובין כך דמי בושתו ובשת אורחים אבל בשכר דאומן מפסיד עכ"פ שכרו כדאי' בב"מ נ"ח שוב תליא במזל אומן ועליו לברר ולא אמרי' המע"ה כיון דודאי קלקל וע"ש ברש"י ותבין עכ"ד. וא"כ בין לתי' הפ"י ובין לתי' התוע"ר י"ל דבלא משיכה לא מיחייב רק בהקדים לו שכרו עכ"פ דנתחייב מדין מתנה ש"ח להיות כשואל אבל מהטוח"מ סי' ש"ו בדין טבחים שנוטלים כרכשתות מכשרות שכ' דהוי בשכר ואף שאין לוקחים כלום מטרפות כיון שאם לא נטרפה הי' נוטל נמצא זהו שכרו וע"ש בסמ"ע וש"ך ומוכח דגם בלא הקדים שכרו חייב ואולי מיירי במשך או הגביה אבל דעת רמ"ה מסרקסטה הנ"ל מפורש דפסיקת שכרו הו"ל כהקדים ובפרט בשו"ב הממונה מקהל עבור פרס קצוב ודאי דחייב בכל גווני ואף דפועל חוזר בו וא"כ בידו לחזור בו ושוב אינו משועבד ז"א דכל זמן שאינו חוזר בו הוי משועבד וכדאי' בב"מ י' ע"א דמה"ט פועל ידו כיד בע"ב וכן מצאתי בשו"ת עט"ח סי' א' שפסק בפשי' דשו"ב הממונה מקהל חייב לשלם ע"ש וכה ראיתי בשו"ת שו"מ מהד"ג ח"ב סי' י"ח שכ' דבזה"ז שמקבלים אותו הקהל ומשועבדים זל"ז הוי כשמירה בבעלים דפטור אפי' מפשיעה ע"ש והוא תמוה דאטו הבעה"ב משועבד באיזו דבר להשו"ב ואפי' לשחוט אצלו אינו מחויב ואם ירצה לא יאכל בשר או ישחוט במק"א ולדבריו כל פועל ושכיר יהי' פטורים מכל פשיעה משום שמירה בבעלים. והנה בשבו"י ח"ב סי' נ"ב פלפל בדין שו"ב שלא שחט כהוגן ולא הודיע ואמר אמתלא שהי' רוצה להטריף בצנעה בבדיקת הריאה כדי שלא יצטרך לשלם ופסק דאין להעבירו וביד אפרים לסי' זה העיר דהא חשוד אממונא וא"כ נימא דאאמע"ר ותי' דבכה"ג מע"ד דבדעתו לאשתמוטי שכן נהגו השו"ב לעשות ומעיקרא אדעתא דהכי קבלוהו עליהם שלא ישלמו שלא יצטרך להתבייש וחכמי הדור העלימו עין מזה מחשש שמא כשיתחייב לא יודיע כלל שנתנבל בשחיטה והניחום על מנהגם ובאמת שהשב"י סיים שם דחייב לשלם והיא"פ בא רק ללמד זכות עליהם אבל כשבאים לדין חייב לשלם וכמ"ש השבו"י הנ"ל ע"ש בי"א ותבין ומ"מ גם אני מעלים עין ולפעמים בבוא הדבר לפני אני כופה הצדדים להתפשר בדבר מועט גם שלא ברצון הצדדים.

1

והנה בתשו' רדב"ז ח"א סי' ר"פ הביא תשו' רמב"ם בדין טבח אומן ששחט בשכר ובדק הסכין יפה ואח"כ נמצאת פגומה וחיישי' שנפגם בעור ופסק שחייב לשלם וחמה

רדב"ז דהא אנוס הוא ועוד דלמא במפרקת נפגם ותי' דשחיטה תלוי באומן יד ואם אינו מכוין היטב מקלקל ולאו אנוס הוא ואע"ג דבשהה במיעוט סימנים פטור לפי שספק הוא שא"ה דהספק תלוי בדין וי"ל הבא ראי' שנתפשטה הבעי' וטול אבל הכא נולד הספק במעשה והו"ל ליזהר לשחוט בנחת שלא יופגם הסכין בעור שע"י ששחט בכח נפגם בעור א"נ הו"ל ליזהר שלא ישחט בסכין חד מאוד שיפגם בכ"ש או יזהר לשחוט במקום שהעור רך עכ"ד. ובחו"מ סי' ש"ו ס"ה מבואר להיפיך דתולין שמא במפרקת נפגם ובב"י הביא שם בשם תשו' הרשב"א דגם אי נפגם בעור פטור רק שהפסיד שכרו ובפלתי סי' י"ח סק"ג דחה דברי סמ"ע וב"ח שם מכא אסו' רשב"א וביאר גם דעת הטור כהרשב"א ע"ש וגם בשבו"י ח"ב סי' נ"ג תמה על הש"ע שלא הזכיר דברי הרשב"א והעלה דהרשב"א מיירי בסכין של בעל בהמה אבל בסכין של שוחט חייב בנפגם בעור אבל אין שום סמך לזה אבל כפי שראיתי נוסחא בתשו' רשב"א דאימור בעורף נפגמה וכו' לק"מ דגם כוונת רשב"א למפרקת ועורף היינו מפרקת ובפרט כיון דהרמב"ם מחייב גם בספק שמא במפרקת נפגם וכמ"ש די לנו לפטרו בספק ולא בודאי נפגם בעור ולפמ"ש הפ"י הנ"ל דבשכר גם באונס חייב בודאי צדקו ד' רמב"ם אבל צ"ע ובפרט שהרדב"ז כ' להיפוך וכ"ה בד"ק סוס"י זה דבאונס גמור פטור והמגיה הביא כן בשם תשב"ץ ח"א סי' קי"ג דבשמיטה ע"י בליעת סימנים אם לא פשע השו"ב בתפיסת סימנים דפטור ע"ש ובאמת שהרשב"א בתשו' שהובא בהה"מ פ"י משכירות ובב"י חו"מ סי' ש"ו כ' טעמא דטבח לפי שמלאכת השחיטה תלוי באימון ידים ואפי' אומן בקי יקלקל לפעמים אם לא יכוין מלאכתו היטב ולפיכך אינו כאנוס ובשכר חייב משא"כ שולחני בראיית המטבע ע"ש ומבואר דבאונס גמור גם טבח אומן בשכר פטור ונהי דרמב"ם וש"פ לא חלקו בין טבח לשולחני מ"מ י"ל דבזה לא פליגי רק ס"ל דגם שולחני טועה לפעמים ולכן נראה דגם הפ"י לא קאמר רק באונס שאינו גמור. וז"ל הש"ג ב"ק וצ"ע בשוחט שקלקל ולא בסיבתו כגון שאנסה הבהמה עצמה אנה ואנה או העוף או האיש המסייע לו לשחוט קלקל היאך יפטר השו"ב ואם יתחייב המסייע לו לשחוט ואם זה טוען אתה קלקלת בסיבתך ולא בסיבת המסייע והבהמה והעוף וזה טוען להיפוך או השוחט והמסייע טוען זע"ז בכל אלו נראה דשייך בהו שבועה עכ"ל. אבל בד"ק כ' דאם העוף נדנד, א"ע פטור (ומ"ש הש"ג בדין מסייע ע' חו"מ סי' ש"ט ס"ד ותמצא דינו) וע"ע בד"ק שאם מרט השו"ב הנוצות במקום שחיטה קודם שחיטה ויצא דם דהמנהג להטריף הו"ל כאנוס ופטור וסיים בצ"ע. ולענ"ד י"ל דהוי כמתה מחמת מלאכה דפטור וע"ש בדין אם השו"ב קלקל בשחיטה והטבח הוציא הריאה מעצמו ונקרעה והשו"ב טוען אולי היתה טרפה

בריאה דמ"מ חייב כיון דנאבדה הריאה שלא בפשיעה דהא כיון דנתנבל בשחיטה לא הי' חיוב עליו עוד לבדוק הריאה וא"כ סמכי' ארובא דהיתה כשרה ע"ש ונראה כונתו דודאי ל"ש לומר בזה דאה"ב אחה"ר כיון דהוחזק כבר הרוב וכמ"ש בהפלאה סופ"ק דכתובות ליישב כמה קושיות כיוצא בזה ומה"ט טבח חייב ול"א שמא במקום נקב שחט וה"נ בזה ועוד דבשמא ושמא גם בממון הולכין אחה"ר וכ"ה בשו"ת בש"ר סי' כ"ט דאם הזיק לחבירו עגל תוך ז"י חייב לשלם כיון דמדינא רובן אינם נפלים ויוכשרו אחר ז"י ע"ש וגם בלא"ה י"ל בהא דל"א שמא במקום נקב שחט דמ"מ הא הפסידו בידים דאם לא הי' מקלקל הי' כשר מדינא משום דסמכי' ארובא וגדולה מזו כ' החמ"ח א"ע סי' צ"ח סק"ח בדין אשה שהפסידה השטרות אף שאומרת שהם פרועים מאחר שלא הי' היורשים מחויבים להאמין לה וזכו בדין תורה אין לה להזיקם אף שאומרת שהאמת אתה ע"ש ומכ"ש בזה. אבל נראה דאם נולד בבהמה ריעותא מחיים כגון שהי' לה שיעול וכדומה והטבח איבד הריאה פטור השו"ב וע' שבו"י ח"ג סי' נ"ח ופת"ב סי' ל"ט סכ"ב כ"ג כ"ד ותבין. וע' מג"א סי' תצ"ז סקי"ט וסי' תצ"ח ס"ק ט"ז ושאג"א סי' ס"ד ותפ"צ סי' י"ג דבזה"ז שכיחי טרפות טובא וליכא רובא והא דהחלב שרי משום דהא דשכיח טרפות הוא רק מחומרות אחרונים א"כ איך נתחייב את השו"ב לשלם עכ"פ הרי מ"מ י"ל דלא הפסידו מאומה וגם בחו"מ סי' רל"ב דטרפות סרכא שכיח והו"ל לאתנויי וגם העירני ח"א מהא דיו"ד סי' ס"א סכ"ה ומ"מ נכונים ד' הד"ק כיון דאם ל"ה מקלקל הי' כשר וכמ"ש:

ז

בהג"ה וי"א שאין לסמוך כו' ע' בט"ז סק"ג ומ"ש כגון טמא במוקדשין וכו' ובדיעבד וכו' אפי' בקצר וכו' הוא תמוה למעיין בגמ' וע' ל"א שם מ"ש בזה וע' בשו"ת טטו"ד מ"ק סי' א':

ח

אא"כ נטל קבלה וכו' בב"י הביא בשם ר"ע גאון דהשו"ב צריך להיות בקי בכל ע' טרפות ובד"מ חולק דלא נזכר בספרי בדיקות וכ"ה בד"ח על הרא"ש פ"א דחולין אות ח' אבל אני מצאתי בעיטור ריש הל' טרפות שכ' וז"ל ואחלקם לא"ב ואפרש הלכותיהן שיהא השוחט בקי בהן ומי שאינו בקי בהן אינו ראוי למנותו טבח על הציבור וכו' עכ"ל וגם בבה"ג אחר שכ' כל ע' טרפות סיים כל טבח שיודע הטרפות אלו וכו' מותר לו לשחוט ולבדוק ולמכור וכו' וידוע שכל דבריו דברי קבלה ואולי רק במוכר בעצמו ס"ל כן אבל לפי הטעם שכ' רע"ג אין חילוק וגם מהעיטור מוכח דכל טבח ממונה על הציבור דינו כן

וגם בתשו' מהרשד"ם חיו"ד סי' ל"ח פסק כן וכ"ה בס' ימין משה ולכן נ"ל דנהי שהמנהג כהרמ"א בכ"ז מהראוי שידע עכ"פ ע' טרפות בכללן אף שאינו בקי בפרטי דיניהם ובפרט שו"ב בכפר שאין שם רב נקל הדבר שיבא למכשול והוא לא ידע ואשם ויאכיל טרפות ח"ו ולכן יש ליזהר בזה וע' ברא"פ סי' ל"ט סק"ד וע' בזבחי צדק למהר"ם בעל מח"ב סי' ו' שהעמיס בכונת ר"ע דאינו ר"ל בכל ע' טרפות רק שיהי' בקי בדיני טרפות הריאה וליתא כמ"ש. ומצאתי בספר הארוך מש"ך סוס"י ל"ט שהביא דברי ב"י וד"מ הנ"ל והביא מלשון רמב"ם סופ"י מה"ש דמוכח ג"כ דצריך שיהא בקי בכל ע' טרפות ומ"מ סיים דהעיקר כהד"מ דבהמה שנשחטה בחזה"ת עומדת וכ"מ מדברי הטור רסי' ל"ט וכל הפוסקים ונ"פ בס' ז"צ וכן נוהגים עכ"ד וגם הוא לא ראה דברי בה"ג ועיטור הנ"ל:

ט

בשמ"ח סכ"ד פסק דבמדינות אלו דתקנו הקדמונים בחרם שלא ישחוט ולא יבדוק שום אדם אם לא ינסהו הרב גם דיעבד אסור והביא משו"ת חו"י סי' קע"ח שהתיר דיעבד אבל נעלם ממנו תשו' מהר"ם ע"ש אבל בשו"ת בר"א סי' ט"ו אם כי הביא בתחלה סמוכין מגיטין ל"ג בטלו מבוטל דא"כ מה כח ב"ד יפה אבל אח"ז צידד די"ל דשא"ה דרוצה לדור עמה ובודאי יעבור משא"כ בזה וע"ש מגיטין י"ז ורש"י שם אבל בכ"ז לא החליט שם רק בצירוף כמה צדדים אחרים שהי' בנידון שלו ובפ"ת לא העתיק יפה אבל בש"ע הרב מלאדוי בקו"א צידד דלא נתפשטה התקנה הנ"ל במדינתינו והביא ראי' מדלא הזכירו הרמ"א ובשו"ת שבסופו סי' י' ביאר כן לדינא ופסק דאין לאסור דיעבד מה"ט ועכ"פ אם נטל קבלה משו"ב חכם בדיני שו"ב ויש לו לב להבין ולהורות במה שלומד בכל מקום רק שעוסק בלימודו רק בדיני שו"ב יש להקל דיעבד וע"ש שצידד עוד דגם בלא קבלה אם לא נפרד עוד מרבו לעיר אחרת רק עוסק בלימוד אצל רבו והוחזק באומנתו יפה ושולח אותו בעיר לשחוט והשגחתו עליו בצאתו ובואו י"ל דדמי לעע"ג דיש להקל וכן המנהג ומעשים בכל יום וגם הוכיח מלשון רמ"א ואחרונים דהאיסור רק בינו ובין עצמו אבל באחר עע"ג לכ"ע שרי וביאר שם דכל טעם התב"ש בשם או"מ דהוי כעובר על תקנת הקהל דיש אוסרים שחיטתו דיעבד אם עשה כן במזיד ולפמ"ש הפר"ח שם יש להתיר בה"מ וה"נ בזה. וכן אם שחט לאחרים שלא ידעו מזה שלא נטל קבלה יש להתיר גם בלא ה"מ וא"ל דא"כ מה הועילו בתקנתם כיון דמותר דיעבד כל א' יעבור י"ל שהועילו שאין אוכלים משחיטתו אם לא ינסהו הרב לבסוף עכ"פ כשידעו שלא נטל קבלה וע"ש בפנים סק"ט דאם השו"ב חכם שהגיע להוראה א"צ ליטול קבלה וגם בתחלה אם רוצה לשחוט בעצמו ואין שם מומחה לשחוט בפניו כדאי הם הרשב"א

והר"ן לסמוך עליהם בשעה"ד עכתו"ד שם. והנה מ"ש מהא דא"כ מה הועילו בתקנתם לענ"ד י"ל לפמ"ש הט"ז בא"ח סי' תקכ"ד דדוקא במקום דתקנו בלא איסור שייך זה אבל היכא דתקנו באיסור שפיר הועילו דלא ירצה שום אדם לעבור ע"ש וה"נ כיון דתקנו בחרם שפיר הועילו וע' בג"פ לא"ע סי' קי"ט ותשו' נו"ב מ"ת א"ע סי' קכ"ט בדין גט בע"כ דמבואר מדבריהם דהיכא דלא נזכר בהתקנה גם לדיעבד אין להחמיר זולת מצד אעל"מ ועמש"ל סי"א בזה ועברכ"י סי' זה דין ו' בשם תשו' ד"מ ג"כ להתיר דיעבד ובשם בל"י בשם ז"ז להחמיר גם דיעבד וע' בכנה"ג לא"ע סוס"י כ"ח דמשמע ג"כ להקל דיעבד ועוד נ"ל דהא בנאבדה הריאה בלא בדיקה לשי' האוסרים ג"כ הטעם משום דא"כ מה הועילו חז"ל בתקנתם כמ"ש הש"ך סי' ל"ט סק"ח ואפ"ה לשי' כמ"פ שרי דיעבד וקיי"ל כותייהו בהפ"מ וה"נ בזה אבל לפמש"ש בשם מהרמ"ז אין ראי' וגם הרי באיבדה בידים קיי"ל דגם בהפ"מ אסור ואם כי יש לחלק אבל עכ"פ אין ראי' משם ולדינא נ"ל להקל דיעבד וכמ"ש. וע' שו"ת טטו"ד מהד"ג סי' ט' בדין מסייע שלמד א"ע ושוחט בלא קבלה ולפמש"ל יש ללמוד זכות עליהם [א"ה צבי בהמ"ח ע' בב"ש א"ע סי' קי"ט סקי"א שכ' בפי' דהיכא דאיכא חרם בהתקנה לא שייך לומר מה הועילו דשפיר הועילו דמסתמא לא ירצו לעבור על החרם וע' בפר"ח שם ד"ה ואינו חייב לרפאותה מה שהביא מגיטין רפ"ב ג' גיטין פסולין ואם ניסת לא תצא ופריך מה הועילו חז"ל ומשני הועילו דלכתחלה לא תנשא. וע"ש ברש"י ומ"ש הב"ח שם ראי' מכתובות פ"א דחה היכא דאתמר אתמר ע"ש וע' בס' משפט שלום לאאמו"ר שליט"א סי' ר"ח שהביא שם ד' הב"ש ע"ש]:

ו

בתשו' חו"י צידד להקל לשחוט עופות בלא סמיכה לכבוד יו"ט משום שמחה והובא בפ"ת ואני תמה דהא מבואר בפסחים ק"ט דדוקא בזמן המקדש אין שמחה אלא בבשר אבל בזה"ז אין שמחה אלא ביין וגם בזמן המקדש יוצא בכסות ויין כדאי' בפסחים ע"א ועתו"ס יומא ג' ע"א ד"ה פז"ר וכ"ה בריטב"א קידושין ל"ד דבזה"ז אין שמחה בבשר ועתוס' סוכה מ"ב ע"ב ד"ה לולב ג"כ בזה וע' בר"ן שם דשמחה בבשר גם בזמן המקדש הוא רק למצוה מן המובחר ולא לעכב וע' בתר"י רפ"ג דברכות שכ' דאכילת בשר בשבת הוי רק רשות והובא גם בש"ך יו"ד סי' שמ"א סק"ז אבל יש לחלק בין שבת דלית בי' משום שמחה רק עונג כמ"ש הבכ"ש תענית דף ל' וכ"ה בתו"ח חולין סופ"ק דרק שמחה רוחניות איכא בשבת ולא שמחה גופניות. וז"ש ישמחו במלכותך ע"ש וכ"ה במלחמות סוף מ"ק להדיא ועתוס' מ"ק כ"ג וכן מצאתי בתשו' מהר"י מברונא סי' קכ"א שכ' בפשי' דשבת איקרי עונג ולא שמחה וכ"ה במהרי"ל הל' יו"ט בדין תענית חלום דדוקא בשבת

דהוי רק משום עונג שרי להתענות במצטער דעונג הוא לו אבל ביו"ט דאיכא שמחה אסור [אבל בא"ר סי' תקכ"ט הביא בשם שכנה"ג דמנהג להתענות גם ביו"ט ת"ח ע"ש וכ"נ דעת הרמ"א שם ס"ב ע"ש] וע' בספר חסידים סוס"י רע"א וכ"ה בב"ח או"ח סי' תקצ"ז דבשבת רק עונג וביו"ט שמחה ע"ש. אבל מצאתי בב"י או"ח סי' רפ"א בשם שבולי לקט בשם ר"כ צדק דהא דאמרי' בשבת ישמחו וכו' משום דאמרי' בספרי וביום שמחתכם זה שבת ע"ש אבל המעיין בספרי ומצא דיר"נ פליג עלה ואמר אלו התמידין ומצאתי ברא"ש פ"ד דר"ה ומרדכי בשם גאון דביום שמחתכם קאי על ר"ה וע' בק"נ אות ע"ה שם בזה וע' בחי' הר"ן לשבת דף ס' ע"ב גבי סנדל המסומר משמע דגם בשבת איכא שמחה ע"ש ועכ"פ כיון דבזה"ז ליכא שמחה בבשר גם ביו"ט א"כ בין בשבת בין ביו"ט קשה להתיר לשחוט בלא קבלה וע' ביד אפרים שהעיר בזה מהא דביצה דף י' ע"ב אחי למימנע משמחת יו"ט אבל אין מזה ראי' להתיר ח' הקדמונים כיון דל"ה מצוה חיובית [א"ה יצחק בהמ"ח לענ"ד יש לסמוך על החו"י בשעת הדחק כי נודע מ"ש הישו"ש פ"ב דביצה לתרץ קו' הב"י או"ח סי' תקנ"ט על הרמב"ם פ"ו מיו"ט וז"ל הישו"ש ואני אומר דריב"ב לא בא למעט אכילת בשר כי פשיטא דאין שמחה אלא בבשר דהא שמחת יו"ט הוא הסעודה ולא נקרא סעודה להיות בו לב טוב ושמח בלי אכילת בשר אלא בזמן שביהמ"ק קיים הי' אוכלים בשר שלמים כו' והי' מספיק להם שמחה זו אפי' הי' שותים מים תוך הסעודה כו' אבל עכשיו כו' אין שמחה אלא ביין כו' עכ"ל והיינו אין שמחה בזה"ז אלא בשר עם יין וע' מחה"ש או"ח פי' רמ"ט סק"ו] [א"ה צבי בהמ"ח מ"ש אאמ"ו ני' מדברי הבכ"ש הנה גם המג"א סי' תרצ"ו סקט"ו רמז לזה ומסיק ג"כ דגם ביו"ט אין חיוב לאכול בשר ועמג"א סי' תקכ"ט סק"ג בשם רמב"ם דמצוה לאכול בשר ובב"ח ועט"ז הביאו מחולין פ"ג מ"מ אין זה מצוה חיובית וע' ר"ה דף ו' ע"ב בתוס' ד"ה אשה וכו' ע"ש וע"ע בס' כר"ש חיו"ד סי' א' מש"ש ג"כ בזה] ויעוין בירושלמי פ"ד דפסחים ה"א קבלו עליהם חרמי טבריה (הצדים דגים) וגרוסי ציפורין דשושי עכו שלא לעשות מלאכה בחה"מ ופריך ניחא גאסי ציפורין דשושי עכו (שיכולים לעשות מעיו"ט) חרמי טברי' הא ממעטין בשמחת יו"ט שלא יצודו דגים חיים וכו' ר"א מיקל להון (מקללין) שהן ממעטין בשמחת הרגל ועמג"א סי' תקל"ג סק"ח ובשי"ק שם מ"ש ע"ד מג"א שם סק"י ומוכח דגם בדגים שיהיו חיים מיקרי שמחת יו"ט ומ"מ כיון דלא הוי מצוה חיובית צ"ע להקל להתיר ח' הקדמונים וע"ע בשבת קמ"ח ע"ב בהא דהלוואת יו"ט אי ניתנה ליתבע וכו' ואתי לאמנועי משמחת יו"ט ומייתי ממתני' דשבת וגם מהשוחט פרה בר"ה ומוכח דגם בשבת וביו"ט גם בבשר איכא משום שמחה ועונג וגזרו דלמא אחי למימנע.

הבאתי מכמ"ק אם בשבת איכא חיוב שמחה וכה הראני נכדי החריף מו"ה אברהם יקיר נ' בא"ס כתובות ז' פ"א בשם שיטה שתמה עמ"ש הר"מ דאסור לישא אשה בשבת משום דאין מערבין שמחה בשמחה ותמה דלא אישתמיט תנא דליתני הכי כי קתני אין נושאין נשים במועד ונראה דבמועד הוא דשייך למימר בי' ערבוב שמחה משום דכתיב בי' ושמחת בחגיך אבל בשבת לא כתיב בי' שמחה עכ"ל

יא

ואם בא שוחט ובודק לשחוט ואומר שיש לו כתב קבלה ואינו ת"י. נראה דנאמן דהוי מלתא דעל"ג ואפילו אומר שנאבד מידו כיון שאומר שקיבל מרב פ' ועודנו חי הוי על"ג וכדאי' ביבמות ע"ז ע"א שא"ה דשמואל וב"ד קיים וע' נ"ב מ"ק חע"א סי' כ"ט שהקשה מיבמות מ"ז דלרמב"ם ורא"ש אפי' אמר נתגיירתי בב"ד פ' אינו נאמן והעלה דבאתחזיק איסורא אינו נאמן גם בעל"ג ולפ"ז י"ל דבנ"ד אינו נאמן אבל בש"ש ש"ז פ"ו דחה ראייתו דשא"ה בדף מ"ז אם אין מאמינים לו הרי הוא עכו"ם ולא חיישׁ בעל"ג ע"ש אבל צ"ע דהא השיך יו"ד סי' צ"ח סק"ב הביא בשם ריב"ש דגם בעכו"ם נאמן בעל"ג וי"ל דבנוגע בדבר ועכו"ם בזה אינו נאמן בעל"ג אבל בישראל נאמן בכל גווני ויש לדון וליישב הסתירה מדף מ"ז לדף ע"ז דהיכא דמעיד על אחר רק דממילא יגיע הנאה גם אליו בזה נאמן בעל"ג משא"כ במעיד על עצמו וע' יבמות צ"ח ע"א שא"ה דקאמר מעשה אחרינא בהדאי ופירש"י דמיגו דמהימן אהא וכו' ועתשו' נו"ב מ"ת א"ע סי' קכ"ח כעין זה ויש להביא ראי' מבכורות ל"ו דנוגע נאמן בעל"ג ואתחזיק איסורא וע' בב"ש א"ע סי' ק"כ סק"ה מפורש כן אבל בתשו' נט"ש סי' ס"א העלה דשא"ה דהוי רק חשש מדרבנן ובמק"א הבאתי מד' ספר המכריע סי' מ"ד דמבואר דגם בנוגע ואתחזיק נאמן בעל"ג וע' בשו"ת הש"מ סי' ס"ה אות ע' ותשו' פ"י סי' ס"ג ס"ד ועכ"פ בנ"ד דהוי רק תקנתא דהא מדינא רמאש"מ נלע"ד פשוט דמהני סברת על"ג לכ"ע ונאמן בכה"ג. אך אם יש פנאי לבדקו אם יודע ה"ש טרם שיצטרך לשחוט י"ל דכיון דאיכא לברורי מבררינין וע' בד"ק סק"ה דמשמע דדוקא אם יש עדים שהי' לפני מו"צ נאמן לומר שהמו"צ בדקו ולענד"נ כמ"ש. וע' בפ"י חולין ג' ע"ב דגם בזמן הש"ס שהי' מחויב להראות סכינו לחכם הי' השו"ב נאמן לומר שהראה סכינו כיון דהוי רק משום כבודו של חכם ולענ"ד גם בלא"ה נאמן כיון דהוי על"ג וכמ"ש. [א"ה צבי בהמ"ח ולענין אם שחט ע"ס דבריו שיש לו קבלה מחכם פ' ואח"כ בא החכם והכחישו והשו"ב אינו לפנינו לבדקו עתה או אפי' אם בדקוהו עתה אי הוי כשחט בלי קבלה ע' ביו"ד סי' קפ"ה בהג"ה וסי' קכ"ז ובט"ז שם סק"ז ובסי' קפ"ה סק"ג ובפת"ש סק"ז ע"ש]:

יב

בשמ"ח ס"ט כ' דבזה"ז לא סגי במסתפק ושואל אבל בש"ע הרב מלאדוי ז"ל חולק עליו והעלה דגם בזה"ז אם יודע דינים המבוארים בש"ע כפי שכתב הרמ"א סי' זה ס"ב ובשאר דינים מסתפק ושואל סגי ובלבד שלא יאמר על אסור מותר וכן בבדיקת הריאה יהי' בקי בדינים השכיחים והשאר יהי' מסתפק ושואל ואדרבא זה יהי' עדיף יותר שישאול ספיקותיו מהרב ולא יורה בעצמו מתוך ספרי הקיצורים ולכן נכון שלא יחזור על כל חילוקי דינים שבספרי הקיצורים ע"ש וע' תשו' מהר"ם שי"ק יו"ד סי' ו' דאם לא ידע דינים שאינה מצוים אף דשלא כדין הוא מ"מ אין להחזיק עי"ז ריעותא לחוש גם לדברים מצוים ע"ש וע' שו"ת זי"צ סי' ט"ו שצידד דבזה"ז א"צ שידע די שהיות מצטרפות כיון דקיי"ל דכל שהי' אסורה במשהו ואף דיש נ"מ בזה גם לדידן כמ"ש התב"ש ופמ"ג סוס"י כ"ג מ"מ הוי דבר שאינו מצוי וסיים דאין לבדוק כלל בזה"ז בדין זה וע"ש סי' י"ד שנעלם ממנו במחכ"ת ד' שמ"ח ותקנת קדמונים הנ"ל וע' בד"ק סק"י דאף דבזה"ז מחמירים במסתפק ושואל היינו בדבר שא"צ שאלת חכם אבל בדבר שאין השו"ב מורה בלא ש"ח סגי גם בזה"ז במסתפק ושואל וע' פר"ת סי' זה סק"ד דהא דסגי במסתפק ושואל דוקא שיהי' ניכר מדבריו שאינו מתחכם מהשואלים לומר ד"ז הייתי מסתפק ושואל אלא יהי' ניכר מדבריו מנין נפל לו הספק דאל"כ כשיבא לידו הדין לא יסתפק והוי כאומר על אסור מותר וע' בש"ע הרב דגם דין אומר על אסור מותר דוקא באומר מותר גם לכתחלה אבל ביודע שאסור לכתחלה עכ"פ רק שאמר מותר דיעבד י"ל דאין לאוסרו דבודאי נזהר מלעשות כן וחזקה שאין קלקול יוצא מת"י ואין לפסול שחיטתו בדיעבד עכ"פ ע"ש וע"ש עוד דא"צ לבדוק בזה"ז את השו"ב אחר שכבר נטל קבלה גם אחר זמן מרובה אם עוסק בשחיטה והוכיח כן מהרמ"א ס"ב ודלא כהשמ"ח ס"ז אבל אם עבר זמן רב שלא שחט צריך לבדקו שנית כבתחלה ע"ש ונ"ל דאם פשע השו"ב באיזה דבר שלא כהוגן כיון דנהגו לכתוב בכתב קבלה ובלבד שיהי' נזהר בכל מה שצריך השו"ב להיות נזהר א"כ בפשע ועשה שלא כהוגן כגון שנשתכר ושחט או שאינו שוקד על לימודו וכדומה שוב נתבטל רשיון הקבלה וצריך הרב לבדקו וליתן לו קבלה שנית ועמש"ל סי' ב' סקי"ז וכן מצאתי בשיו"ב סי' זה אות ב' בשם קול אליהו דבזה"ז יש לב"ד ליזהר באם אין השו"ב חוזר על לימודו כראוי לבדוק אחריו גם אחר שנטל קבלה וצ"ע שלא נהגו כן ועמש"ל סוס"ק י"ג בשם שאילת יעב"ץ בזה ומצאתי בפר"ח סי' י"ח סקל"א שכ' וז"ל ובעי למיבדק להו בהפלגת הימים כי ישתנה האדם ומהגם ברוב ימים הולכים ומתמעטים החושים וזקן עכ"פ לא יבדוק הסכין ולדידי חזי לי דכל בן אדם המזלזל קצת במצות א' ממצות

התורה קים לי בגוי' דלא רמי נפשי' למיעבד בדיקה הצריכה לסכין כאשר צונו ד' ומהגם כאשר ירבו עליו הזבחים וכו' עכ"ל. והנה במ"ש לעיל בדין דברים שאינם מצוים העירוני מרש"י ותוס' קידושין ו' סוע"א בד"ה אפילו לא שמיע לי' וכו' ליכא למיחש להכי דלא שכיח כולי האי וכו' דמוכח דגם במי שממנים אותו על גיטין א"צ להודיעו מלתא דל"ש וא"כ ה"ה גבי שו"ב נראה כן ולזה העירני תלמידי החריף ובקי מו"ה יהושע ני' מפה"ק:

יג

בשו"ת שבסוף ש"ע הרב סי' י' העלה דאם השו"ב רצה שינסהו הרב והרב לא רצה מאיזו טעם שוב אין ביד הרב לאסרו כלל כיון שאין המניעה מצד השו"ב וגם אם קיבל ע"ע איסור עד שינסהו בכה"ג ליכא ואיסור ע"ש ונראה דמ"מ מחויב ליקח קבלה אצל רב אחר ולא נפטר לגמרי עי"ז מליקח קבלה רק אם קיבל עליו איסור עד שינסהו רב זה בכה"ג י"ל כן ועמש"ל סי' י"ח בדין טבח שלא הראה סכינו בכה"ג בשם תשו' מהרי"ל ומש"ש. והנה בד"ק סק"א צידד דבשוחט לצורך עצמו וב"ב לבד יש להקל לשחוט בלא קבלה אבל בחכ"א כלל א' דין ב' כ' בפשי' דגם בשוחט לעצמו צריך ליטול קבלה והביא ראי' מעירובין ס"ג דנקט צ"מ חזי לנפשי' משמע דאינש אחרינא לא וה"ל כיון דמדינא צריך להראות סכינו לחכם רק דמחלו על כבודם בזה"ז ודוקא לשו"ב קבוע שנטל קבלה מחלו ע"ש והנה גם בתוי"ר סי' י"ח כ' דטעם נטילת קבלה הוא משום דין טבח שלא הראה סכינו לחכם אבל לפי דבריו הי' מהראוי שיטול קבלה דוקא מהחכם שבעירו ולא נזכר כן בשום מקום ולא נהגו כן וגם מבואר בריטב"א חולין י"ח דבשוחט לעצמו א"צ להראות סכינו וע' פר"ת סי' י"ח סקל"א דאין למנות לשו"ב לציבור אדם שיש לו הרבה טרדות ובעל מחשבות ואצ"ל אדם מבוהל אשר גבר בו יסוד הרוח דלא מתישבא רוחא בי' כחמרא על דורדי' להרגיש בפגימות דקות הפוגם לצדדים ועומדים על פה הסכין וד"ז מוטל על חכם העיר עכ"ל וע' ברכ"י סי' זה אות ה' בשם במה שו"ת להקל ליתן קבלה אב לבנו והביא ד' בל"י בשו"ת שדחה ד' שב"י ופסל אפי' דיעבד וכ' שהפריז על המדה בזה כיון שכמה אחרונים מקילים גם לכתחלה וכן ראיתי מעשים לכתחלה איש בבנו ואחיו ומ"מ ראוי ליזהר ולחוש ליקח סמכא מאחר עכ"ד וע' עקרי הד"ט סי' א' שסמך למעשה ע"ד הלק"ט וגם בתשו' פה"א סי' י"ב התיר ולא חש למ"ש הפר"ח סי' קי"ט בתי' ב' פ"ש ובזה"ז יש להחמיר בזה וכן המנהג פשוט וע' מש"ז בשם בל"י דאין ליתן קבלה על קלף אבל מצאתי בשיו"ב רס"י זה שהעיד שראה רשות מגדול א' ממנטובא שהי' על קלף ומ"מ יש לנהוג כהבל"י וע' בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קצ"ו וז"ל ופשיטא שאין סומכין על כתב קבלה מחכם בלתי נודע ומפורסים ואין מרשין לשום שו"ב אף אם

יבא עם קבלה להתיר לו שחיטה ובדיקה עד שיעמוד לפני רב העיר או המדינה לברר המחאתו כהוגן ואעפ"כ מטילים עליו תנאי שיחזור לזמן קצוב לבא לפני רב המקום לנסותו אם לא הורע חזקתו וכו' עכ"ל:

יד

בשמ"ח סי"ב לימד זכות על הרבנים הנוטלים שכר בעד נתינת קבלה וע' בד"ק וגה"ק כלל א' באורך ולענ"ד כמ"ש השמ"ח דרק דבר מועט שרי דליכא חשדא וכמ"ש כה"ג הט"ז סי' י"ח סקי"ד ויש להביא סמוכין מפסחים פ"ב ע"א באו לשרפו כו' מפני החשד כו' א"נ דקגדיל שישורא ופרש"י דמפשילי חבלים שכרן מעט ואין ב"א חשודין שיחדלו מלבא לעבודה ע"ש וה"נ בזה אך דאיכא חששא דנוטל שכר להעיד. ובתב"ש צידד די"ל דנוטל על הראי' כנוטל לראות העדות דשרי אבל בש"ע הרב ז"ל חולק וכ' דבנ"ד דמצות שחיטה הוי בכלל שאר מצות ואנו אוסרים לו השחיטה עד שיבדקוהו אנו מחויבים לבדקו חנם כמו שמחויבים לראות טרפות ובכורות אע"פ שי"ב טורח ול"ש לומר לא לשחוט ולא ליכול וגם נתינת הקבלה מחויב ליתן בחנם כיון שאין מניחים לו לשחוט בל"ז ול"ד לעדי הגט שמותרים ליטול שכר הליכה דהתם אין מלמדים כלל והמסדר מחויב באמת בחנם משא"כ נתינת הקבלה הוי הוראה וגם שכר חתימה א"ב היתר דגם בפס"ד אין בו היתר רק בנוטל הפסק להיות בידו למשמרת אבל אם נוטלו רק לראי' לכופו עי"ז ע"י המנהיגים והשרים חייב הדיין לחתום חנם אין כסף להקים הדת וכן להשיב על הוראה מעיר אחרת במכתב והם ישלמו שכר הסופר והוא יחתום ואם עבר ונטל שכר הו"ל כנוטל שכר לדון שדיניו בטלים ואין לאכול משחיטתו עד שיבדקנו חכם אחר אם לא שהוא שכר בטלה דמוכח שמניח כל עסקיו ואין לו עסק אחר דבכה"ג ליכא איסור תורה רק מדרבנן משום חשדא וכיון דמדינא רמאש"מ הוי סד"ד ולהקל ומ"מ אין ליתן לו לכתחלה לשחוט דאין עושין סד"ר לכתחלה כמ"ש מג"א סי' י' רק דיעבד שרי עכתו"ד. ומ"ש בגה"ק בכלליו דאחר נתינת הקבלה שרי ליטול יש להעיר מהא דאו"ח סי' רמ"ז ס"ב דאף שמצפה שיתן לו לא סמ"ד בסתמא אבל יש לחלק וע' מל"מ פכ"ג מסנהדרין בהג"ה בשם מוצל מאש סי' ל"ח ומ"ש עליו מתשו' ב"ח דמפורש דגם אח"כ אסור ליטול שכר אלא שאין דינו בטל דיעבד ועמש"ל סק"ה בזה. ואמנם לפמ"ש האחרונים בחו"מ סי' ט' דגבי דיינים קבועים הוי שכר בטלה דמוכח ושרי ליטול שכר פסק וע' תשו' רדב"ז ח"ב סי' תרכ"ב לענין שכר כתובות וגיטין יותר מדאי דאם פנוים מכל עסקיהם וע"מ כן קבלוהו אין שום חשש בזה והעיד שכן עשו לר"י הלוי כשנתמנה ע"ש וא"כ ה"נ בזה וגדולה מזו כ' התוי"ט פ"ד דבכורות מ"ו דגם שכר חליצה

שרי ליטול בכה"ג וכ"ה בט"ז א"ע סי' קנ"ד וחולק על רמ"א סי' קס"ט ומסיק דדוקא ברב עשיר אסור אבל מי שכל פרנסתו משכר רבנות שרי מטעם הנ"ל ע"ש וע' בש"ך יו"ד סי' רמ"ה סקט"ו בשם פסקי מהרי"א דמבואר ג"כ דהמנהג ליטול גם שכר חליצות ובפרט לפמ"ש החו"ג סי' ק"כ סק"ו לדחות ד' ג"פ והעלה דמותר ליטול שכר בעד כתיבת שטר חליצה וע"ש עוד סוס"י ק"ל בזה א"כ גם בנוטל הרבה שניכר שהוא עבור העדות י"ל דהוי בהבלעה ושרי וכדאי' כה"ג בעירובין כ"ז דאף דאין מים ומלח נקח בכסף מעשר מ"מ בהבלעת דשמן מותר וכהא דלוקחין בקר ע"ג עורו וכו' ויין ע"ג קנקנו וכו' ובסוכה ל"ט דאף דאין לוקחין אתרוג בשביעית שאין מוסרין דמי פירות שביעית לע"ה מ"מ מבליע לו דמי אתרוג בלולב וע' ירו' פ"ז דשביעית ה"א החנוני שהי' מבשל וכו' לא יהא מחשב וכו' אבל מחשב על היין כו' וע' בפ"מ שם דהכונה שמבליע המעות. אך בבכורות ל"א ע"ב מוכח דדוקא באתרוג שדמיו קלים ואינו ניכר שהבליעו בדמי לולב משא"כ בבשר ועור דמוכחא מלתא אבל י"ל דהיינו בשל תורה דהערמה מוכחת אסור ולבתר דמשני דלאח"ש דרבנן שרי בהבלעה והארכתי בזה בתשו' לבוברקא ואכ"מ. וא"כ בנ"ד דאיסור נוטל שכר להעיד הוא דרבנן יש לצדד להקל ובזה יש לעיין בד' הרמ"א ע"ס סי' קס"ט שכ' דגם במוכר המנעל אסור בכה"ג שנוטל הרבה ואכ"מ ואי משום חשדא כבר כתבתי דבדבר מועט ליכא חשדא וגם לפמש"ל דהוי רק חשש דרבנן א"כ י"ל דבחדרי חדרים שרי כמ"ש התוס' כתובות ס' דבדבר האסור משום מ"ע בדרבנן שרי בח"ח אבל יש לפקפק בזה וע' ביו"ד פי' רמ"ו ס"ה דבאין לו להתפרנס שרי ליטול שכר לימוד ובעד חידושי סופרים מותר בכל גווני ובנ"ד כל חיוב הוראת נתינת קבלה רק מתקנתא דרבנן. אבל להרבות בשכר, הקבלה בוודאי איכא משום חשדא וכבר כ' השמ"ח ופמ"ג דבנוטל שלא כדין קבלתו בטלה והמכשלה ת"י ח"ו ולכן צריך ליזהר בזה. וע' בד"ק סק"ה דשו"ב שנטל קבלה ממו"צ שנותן קבלה לשאינו ראוי עבור ממון גרע טפי מלא נטל קבלה ואינו בכלל רמאש"מ כלל ע"ש:

טו

ואם בדקו וכו' אין מטריפין למפרע וכו'. הט"ז סק"ו בנה דיק לסתור ד' רמ"א אבל בשו"ת ב"ח הישנות פי' א' נדפס מה שהשיב הב"ח להט"ז עצמו ודחה דבריו דנהי די"ל דשכח מעט מעט מ"מ י"ל דמקודם שכח רק דינים שאינם מצוים כ"כ וחומרות בעלמא ועתה שכח דינים המצוים ועיקרים וגם מצוי לפעמים שאדם שוכח הכל בפ"א יחד והעיר מגיטין ל"א חלוקין עליו חביריו על ר"א גבי פירות אבודים והא התם ל"ש חסר ואתאי דהא י"ל בנגנבו וכדומה ומנ"ל דחלוקין ותי' דהתם הריעותא בפירות עצמן לכן מחזקי'

למפרע גם בלא סברת חסר ואתאי ודוקא במקוה וסכין דהם אתרעאי וכו' בכה"ג בעי' טעמא דחסר ואתאי (וע' בט"ג שם ובשו"ת טטו"ד מ"ק סי' ז' שלא ידעו מד' ב"ח הנ"ל) עוד העלה שם דהא דחיישי' הכא באתרע לפניך אע"ג דבעלמא אין ספק מוציא מידי ודאי משום דלחומרא חיישי' כמ"ש התוס' זהו רק מדרבנן וכן בהא דמקוה הוי רק מדרבנן ע"ש וע' תב"ש סי' ב' סקל"ב ובכ"ש דף י' שהשיג על סיום ד' הב"ח וע' שו"ת רמר"א חיו"ד סי' א' מ"ש ליישב דברי הכ"ח וע"ש בקו"א עוד בזה וע' שו"ת גא"ב סי' ט"ו מ"ש הט"ז להשיג ע"ד תשו' ב"ח הנ"ל והביא מקידושין נ"ו בצפורי מצורע וכו' הכא ל"ל גבול אחרינא ודחה שם ג' טעמים של הב"ח וע' בשו"ת שבסו"ס רא"פ סי' מ"ד שם נדפס תשו' המג"ש להט"ז והשיג ע"ד הט"ז דהמעיין באגודה ימצא שהסכים לתי' אחרון של התוס' [וכמ"ש הט"ז בעצמו] דבסכין הוי כעין ס"ס ובנ"ד נמי איכא ס"ס שמא עתה שכח ושמא שחט יפה דגם בחש"ו פליגי ר"מ ורבנן אבל בגדול דלא גמיר לכ"ע ליכא רוב בקלקול ע"ש ואולם הנה הט"ז סי' ט"ז סקי"ג וסי' כ"ח סקי"ד ס"ל באמת דבגדול דלא גמיר רוב מעשיו מקולקלים וכ"ה דעת הב"ח אבל בס' הארוך להש"ך סי' א' חולק בזה על הב"ח וס"ל כהמג"ש ובהגהות מנ"א הביא מרמב"ם פ"ד מה"ש ה"א שכ' ה"ז קרובה לספק נבלה ובכ"מ כ' לפי ששחט דו"ה כהוגן וכבר העיר בזה בשפ"ד סקי"א וגם מהא דלא נזכר בר"מ שם ששחט דו"ה פעמים כהוגן ומ"מ החליט דהש"ך חזר בו מדלא הזכיר מזה בש"ך אבל לא ידע מד' מג"ש הנ"ל וכן מצאתי בכס"ד שבשו"ת בש"ר סי' רצ"ט עמ"ש הבש"ר שם דשו"ב שנבדק וא"י ה"ש דכל מה ששחט למפרע אסור והכלים אסורים דאתרע רובא דרמאש"מ לגבי' ואינו נאמן לומר למדתי ושכחתי והאריך בכס"ד שם להוכיח דסכין חזקתו פגום ובלא בדקוהו ונאבד הוי וודאי נבלה אבל בשוחט שא"י ה"ש הוי רק ספק נבלה והביא מהד"מ תי' זה אות ח' שהעתיק בשם רמב"ם דהוי ספק נבלה ולשי' רש"י וש"פ שהביא הרשב"א פ"ק דחולין גם בא"י ה"ש סגי בשואלים אותו ואומר שלא אירע לו פסול וה"ט משום שאינו בחז"א ודאית ודחה בזה ראיית הט"ז וכבר קדמו המג"ש בזה. ומדברי בש"ר הנ"ל נדחו ד' נה"ך שכ' דהכא מסייע רובא וז"א דהכא הא אתרע רובא לגבי' אבל י"ל דראוי לתלות דהשתא אתרע ולא מקודם וע' שו"ת ספר יושיע סי' כ' שדחה ג"כ מסברא ד' נה"ך דהכא הא בטל אצלו הרוב ולק"מ וכמ"ש אבל יפה כ' בפלתי דתלוי בפלוגתת תוס' ורא"ש גבי גבינות שהובא בסי' פ"א ע"ש ועמש"ל סי' ט"ז סקט"ו עוד בזה:

טז

ומה שתמה הט"ז דהא לא קיי"ל כר"ח רק בשיבר עצמות דרך שבירה בתשו' המג"ש שם השיב ע"ז דדוקא התם דנולד הריעותא בשחיטה שהרי קודם שחיטה ל"ה פגום לכן יש הוכחה לחוש שמא נפגם בעור משא"כ הכא דלא נולד ריעותא ע"י השחיטה ועוד כ' שם איזה סברות וסיים דכבר נודע מ"ש הרא"ש פכ"ה דכל האוסר עליו להביא ראי' כי התורה חסה על ממונם ש"י ולכן כחה דהיתרא עדיף ואין לנו לחלוק על האגודה ורמ"א ע"ש באורך וע' בפ"י חולין דף י' ע"א שכ' שהאריך בתשו' ליישב ד' רמ"א בטוב טעם וע"ש מ"ש לחלק בין איסור לטומאה וע' בפלתי בזה וכה ראיתי בשו"ת אור צבי סי' ד' שהעיד בשם הגאון מהר"ד מראסין שהי' בעצמו אצל הפ"י ז"ל והעלו שניהם בתשו' להתיר מכמה ראיות והביא בשם הגאבד"ק טיסמוניץ ז"ל דבשכח רק דין א' גם הט"ז מודה והוא פקפק בזה וע' בינ"א שער רו"ח סי' ל"ג שתי' ד' אגודה דמיירי בשכח רק דין א' דהוי רק מקרה ולא בטבע ע"ש וכבר קדמו בזה בתשו' בי"ע וע' תב"ש סקכ"ה בזה וע' בש"ש ש"ג פ"ג מ"ש ע"ד הט"ז ונה"ך בזה והנכון בזה כמ"ש הפלתי דאם נטל קבלה כבר הורגל לשחוט בטוב ואין לחוש למכשול וע' בל"א חולין י' בביאור היטב וגם בשו"ת ספ"י סי' כ' העלה כן מדנפשי' וע"ש מ"ש להשיג ע"ד תשו' כתר כהונה סי' כ"ו שתי' קו' הט"ז עפמ"ש בסי' י"ח דביצא בהיתר א"צ בדיקה [וע' רה"ז סק"ו ג"כ בזה] ומש"ה גבי שוחט שנטל קבלה א"צ לבדוק אחריו משא"כ בסכין והוא השיג דגם ביצא בהיתר דתלינן הוא משום אימר שיבר עצמות ושפיר הקשה הט"ז ובפרט דאין שכחה מצוי' בפ"א והביא ממגלה י"ח ומתוס' ר"פ כיצד מערבין דמוכח דשוכח מיד וגם תלוי בחזקת כשרות שהיה עוסק בלימודו כפי המוטל עליו ואמרי' השתא הוא דאתרע כדין המיר דכשר למפרע ובכ"ז לא רצה להתיר הבשר רק הכלים שאב"י עכת"ד שם. ולפמ"ש בפתיחה אות ל"ה בשם פלתי דכל ענין רוב מאש"מ הוא רק מכח חז"כ א"כ פשיטא די"ל כן וכן מצאתי בס' מקמ"ח שהאריך לחזק פסק רמ"א מטעם חז"כ רק שלא הביא ד' פלתי וגם בתשו' פמ"א ח"ב סוס"י ג' העיד שכבר יצאה הוראה להיתר מגדולי הדור כהרמ"א וגם בשו"ת טה"א סי' י"ז האריך לדחות ראיות הט"ז וע"ש מ"ש ע"ד הד"מ שהביא הש"ך סק"ח וע' ברכ"י בשיו"ב אות ח' שהביא בשם תשו' אבקת רוכל להב"י סי' ר"ח שפסק דכל דאתרע חזקת השוחט כל מה ששחט למפרע הוי בחזקת נבלה והכלים צריכים שבירה או טהרה והסכים עמו הב"י אבל לא הביא שם דברי אגודה כלל ואולי מיירי בלא נטל קבלה כלל מתחלה ומ"מ לדינא יש להקל להתיר הכלים שאב"י כדעת רוב האחרונים (ועמש"ל ס"ק כ"ג עוד בזה) ועתש"ו גא"י יו"ד סי' ל"ב שדחה דברי פלתי

במ"ש דהוי ס"ס מש"א מהא דסי' נ"ג גבי נשבר הגף ספק קודם שחיטה ובע"כ דבכה"ג ל"ה מש"א ועתש"ו מהר"ם מרוטינבורג האחרונים סי' א' שדחה ג"כ די פלתי בזה ע"ש טעמו ועתשו' רח"כ סי' נ"ה מ"ש ליישב קו' הט"ז על האגודה בזה, וע' עקרי הד"ט סי' א' אות י"ב בשם כמה שו"ת שפסקו כדעת אגודה ורמ"א ע"ש.

יז

והנה בתשו' ב"ח שם כ' דגם היכא דחיישי' לשכחה מ"מ סמוך ממש לזמן הקבלה יש להתיר והסכים עמו התב"ש סקכ"ב והביא ראי' מהר"ן שבב"י וסמ"ע חו"מ רסי' צ"ב שכ' על מה שהקשה רשב"א איך משכח"ל חשיד ע"י שבועת העדות דלמא אשתלי ותי' הר"ן דמשכח"ל בזמן קרוב כ"כ דליכא למתלי בשכחה ע"ש ואולם הנה התומים שם הוכיח מהתוס' דלא ס"ל כהר"ן וגם להר"ן י"ל דוקא בשיעור תוכ"ד כדאי' בכתובות ל"ג ועקצה"ח סי' כ"ח סק"ח אבל מצינו בתוס' ב"ב ה' ובסמ"ע סי' ע"ח סקט"ו דאין דרך לשכוח ביומו ועסמ"ע סי' ל"ט סק"ב במ"ש דחיישינן שמא העדים עצמן שכחוהו ומשמע דגם בו ביום י"ל דשכחו וע' ב"ק דף קי"ג ע"א דבלא אתי ביומי' אימא אשתלי ומוכח דאחר יום א' חיישי' לשכחה אבל יש לחלק בין שכחה לפי שעה וכשירצה לזכור זוכר ובין שכחה לגמרי וע' בש"ך סי' פ"ה סק"ב לחלק בענין שכחה בין דבר כללי או פרטי ובין דבר גדול או קטן וע' בב"ש אה"ע סי' מ"ה סק"ח בשם מהרי"ק דבדבר שיצא קול ברבים לא חיישי' לשכחה ביום או יומים אבל המעיין במהרי"ק שרש קס"ח ימצא דטעמו דבדבר שנעשה בצנעה או במק"א לא נודע הקידושין משא"כ כשעושין הקנין בכנופיא ותיכף בו ביום או למחרתו שולחין סבלונות אם איתא דקדיש קלא אית לי' ע"ש [א"ה בהמ"ח צבי יש להעיר עוד בזה מכתובות דף כ' ע"ב דעד ס' שנין אי רמי אנפשי' מדכיר ע"ש] וע' סנהדרין ל"ה נדייני' במעלי שבתא ונגמרי' בחד בשבתא מינשי טעמייהו ואע"ג דב' סופרי הדיינים כותבים וכו' נהי דפפומא כותבין לבא דאנשי אנשי וע"ש ברש"י ומוכח דבב' ימים חיישי' לשכחה לגמרי אבל היינו בדבר סברא שנתחדש להם משא"כ בלימוד הלכות קבועות שנחקקו כבר בזכרונו ומ"מ קשה להקל ביותר מיום א' לשי' הט"ז וכמש"ל בשם תומים סי' צ"ב הנ"ל וצ"ע [אגב ארשום במ"ש הט"ז סוסק"ו ממתנת ש"מ ע' בס' ג"צ לחו"מ סי' של"ה סע"א בביאור דבריו דלא תיקשי מד' רמ"א שם וע' בש"ש ש"ג פי"ב ג"כ בזה:

יח

ובדין חשוד כבר האריכו האחרונים ומקודם אבאר מהות חזקת כשרות דהנה הפ"י בגיטין י"ז כ' דהוא מטעם רוב דרוב ב"א כשרים וע' תומים סי' ל"ד סקי"א בשם תשו'

פ"מ ואולם בשו"ת ב"א חיו"ד סי' ב' הביא הג' רמ"ט דהיא חזקה עצמיית שנפש האדם ביום הבראה היא טובה והב"א כ' די"ל דכיון דקודם שנעשה בר עונשין הוא כשר מוקמי' לי' אחזקתו שלא נעשה חשוד אח"כ. ולכאורה הוא תמוה דהא בקטנותו ל"ה בחזקת נאמן וכשר לעדות וצ"ל דכונתו דגם ברגע שנעשה בן י"ג ש ע"פ רוב לא עבר עבירה ברגע זו הראשונה ושוב מאותה שעה והלאה מוקמי' לי' בחז"כ אך דמ"מ תיקשי איך נאמנים מה"ט להוציא ממון ונגד חזקה נימא סמל"ח ובפרט לר"ע דחייש למיעוטא וצידד די"ל דהוי חזקה דאתי' מכח סברא כמו חזקת אא"פ תו"ז וא"א מעיזה דמהני כמ"ש תה"ד ושוב פקפק וצידד די"ל דמתחלה דנים על העדים והוחזקו בכשרותן ושוב מהני גם בבאים להוציא ממון וכמ"ש כה"ג בתוס' חולין צ"ו גבי פלניא דההוא סימני' גם י"ל דהוי חזקה וגם רובא עכתו"ד שם. והנה מ"ש מהתוס' חולין צ"ו המעיין שם ימצא דאדרבא בתחלת הדיבור שם במה שהקשו אהא דסמכינן אסמנים למיקטלה מוכח דלא ס"ל סברא זו וע' בש"ש ד"ש פ"ד ותשו' ח"ס יו"ד סי' קע"ה וט"ג לגיטין כ"ח ותשו' רע"א סי' ק"ז אבל הדבר מבואר ברי"ף פ' החולץ בהא דאשתמודענא דאחוה דמיתנא הוא ואם כי בתשו' נ"ב מ"ק א"ע סי' כ"ט הבין דהתם טעמא משום דעל"ג וכדבריו נראה ברא"ש ב"ב פג"פ סי' י"ז אבל בחי' רמב"ן נדה מ"ח מפורש דטעם הרי"ף משום דלאו אמלתא דאיסורא קא מסהדי אלא מלתא בעלמא מגלו ע"ש. ואולם בתשו' ריב"ש סי' קצ"א העלה דהרי"ף לא קאמר רק היכא דמעיד קודם מעשה אבל בשעת מעשה לא מהני וכדבריו החזיק בתשו' פ"י ח"ב סי' פ"ו אבל מה שתמה שם על הב"י שלא הביאו במחכת"ה נעלם ממנו דברי הב"י בא"ע סי' קנ"ז שהביא ד' ריב"ש וכ' דאין נראה כן מד' הפוסקים ובתשו' לק"ק באלחוב הבאתי מתשו' מהרי"ק שרש קע"ו ורדב"ז ח"א סי' ל"ו ומהר"ן לנדה מ"ח ועוד כמ"פ דלא קיי"ל כהריב"ש בזה ואכ"מ וכבר הביאו האחרונים מד' רמב"ם פט"ז מסנהדרין וע' בפ"י בקו"א לקידושין ס"ג בזה וע' במל"מ פ"ג משגגות ה"ב שד"ז נלמד מירושלמי דנזיר דבנהג נזירות ע"פ ע"א ואח"כ שתה יין דלוקה ובאמת שהדבר מפורש ביותר בירושלמי פ"ו דסוטה ה"ב גבי חלב גופי' וע' בשיו"ק שם ויש להעיר מירושלמי פ"ב דכתובות הי"ב בהא דאלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן וכו' מהו להוציא ממון מתוך עדותן היך עבידא הי' הכל יודעין עד שדה ראובן תחום שבח ובאו ואמרו עד כאן היינו באים בשבת ונמצאת השדה של ש' מהו מפיקתה מן שמעון ומחזרתה לראובן וכו' וע"ש עוד כמה בעיות בכה"ג ולא פשיט מידי ואולי דוקא בקטן שאינו בגדר עדות כלל גם באיסורין של תורה מיבעי' לי' ובזה מיושב מה שהק' בשיו"ק שם אמאי לא בעי הכי בגדול שהעיד על תחום שבת אם נאמן להוציא ממון עי"ז וע' בש"ש ש"ו פ"י

שהעלה דדוקא אם הוחזק כבר מקודם ע"פ ע"א א"כ י"ל ע"ש בערים מעידים לפנינו ולא הי' לנו עד עתה שום נ"מ להחזיקם בחז"כ אמאי מהני עדותן בממון:

יט

ובגוף הדבר מצאתי בשו"ת מהר"ח א"ז סי' כו' שהביא בשם ר"ש דכל חזקה שאינה פוסקת הוי כעדים כחזקת אא"פ תו"ז וכו' וחזקת צדקת עדיף משאר חזקות דבאה מכח הרוב שרוב ב"א אינם גזלנים ע"ש ובתשו' רשד"ם חחו"מ סי' ש"י וז"ל גלוי וידוע שכל ישראל בחז"כ הם כמו שבהמה בחיי' בחז"א עומדת וכו' כמו כן כל ישראל עשאו השם ישר מתחלת בריאתו ובחז"כ עומד עד שיוודע לך בבירור שביקש חשבונות רבים ואורחות עקלקלות לצאת מדרך האמת והיושר עכ"ל אבל בתשו' ב"א הנ"ל העיר ממקרא מפורש כי יצר לב האדם רע מנעוריו וי"ל ד' רשד"ם וקצרתי וע' תשו' מהרי"א חיו"ד סי' נ"ו שהביא מרמב"ם סופ"ז מיסה"ת דמשמע שהוא גזיה"כ להאמין בנביא שמעמידים אותו על חזקתו כמו שנצטוינו לחתוך הדין ע"פ ב' עדים כשרים וכו' וע"ז נאמר הנסתרות לד' וכו' ע"ש ובתשו' נו"ב מ"ק א"ע סי' ס"ט כ' בפשי' דחז"כ היא שנולדה בכשרות שאינה מזנה וגם רוב אינם מזנות וי"ל דגם חזקת עדים הוא רוב וחזקה וע' בצל"ח סופ"ק דפסחים בהשמטות לדף י"ג בזה וי"ל דמה"ט מהני גם להוציא ממון דברוב וחזקה מוציאים ממון כמ"ש הר"ן פ"ק דכתובות בסוגי' דפ"פ בשם הרא"ה ובפ"י שם דף י' ובקו"א סי' נ"א וע"ע בבעה"מ רפ"ב דכתובות וצל"ע בתוס' בכורות כ' ע"א ד"ה ור"י דמשמע להיפוך וצ"ע. וגדולה מזו מבואר בתוס' כתובות דף ע"ו דבב' חזקות מוציאים ממון. ויש להוכיח דאין הטעם משום חזה"ג משנולד דא"כ ברשע ועשה תשובה אמאי מהני להוציא ממון ובעכצ"ל דהרוב הוא רוב גמור והוחזק מקודם ולכן מהני גם לממון אך יל"ע דא"כ אמאי אין ע"א מועיל לממון מכח חז"כ ורובא ולפמ"ש הפ"י קידושין ס"ג ודף ע"ג וגיטין ב' דטעמא משום דבע"א חיישי' שאומר בדדמי משא"כ בשנים ניחא אבל בתשב"ץ ח"א סי' ע"ז הוכיח דהוי מחשש שמא שכרוהו דאל"כ הרי אא"ח ולא לו וע' ח"ס חו"מ סי' ב' שהביא מד' פ"י הנ"ל ולא מהתשב"ץ וע' בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ג סי' ס"ג שהביא בשם בעה"ת דע"א אינו נאמן בממון משום שמא שכרוהו לשקר ולא ציין מקומו ולא הביא מכל הנ"ל וענה"מ סי' כ"ג סק"א ומש"ל שם וסי' נ"ו סקי"ח וסי' פ"א סק"ו ולפמ"ש הפ"י קידושין ס"ד דחזקת אא"ח ולא לו ל"מ רק להחזיק ממון ולא להוציא מיושב קו' התשב"ץ ומד' תשו' רמב"ן שהובא בקצה"ח סי' ל' סק"ט מוכח דגם בע"א לא חשוד לשקר רק דגזיה"כ הוא שאינו קם לממון ובאמת אי נימא דחיישי' לבדדמי ניחא טפי. אבל י"ל עוד דבאמת כיון דהוי רק חזקה מכח רובא ל"מ להוציא ממון [ודוקא

להשביע מהני דהיכא דאיכא לברורי מבררינן וע' בט"ז לחו"מ סי' רצ"ה] אבל בשני עדים דבכל א' איכא רובא לא חיישי' שיזדמנו שניהם יחד מן אמיעוט וכמ"ש כה"ג ברס"י ע"ז מ' ע"א דגבי חבית פתוחה בעינן ב' כילבית דבאחת חיישי' שמא מעלמא נפול ובב' לא חיישי' ובתוס' שם תמהו דגם בב' ניחוש שמא נכרי הניחם שם ומבואר דלגבי חשש דלמא מעלמא נפול גם התוס' מודים דהוי מיעוטא דמיעוטא וכעין זה קיי"ל דלנפילה דיחיד לא חיישי' וע' בש"ך סי' זה סק"ו דלא חיישי' שינבל שניהם ולכן מה"ט ב' עדים נאמנים להוציא ממון דברוב גמור וליכא רק מיעוטא דמיעוטא לכ"ע מוציאים ממון כמ"ש בתשו' מהר"י מינץ סי' י"ד וכ"ה בהגמ"ר כתובות פא"נ סי' ש"ח ועתוס' סנהדרין ג' ועפמ"ג או"ח סי' ש"ל א"א סק"י שלא הביא מזה [וע' בבכ"ש לכריתות ט"ו שהעלה דהא דכל ישראל בחז"כ היינו רק בישראל מיוחסים משא"כ בממזר וצ"ע דא"כ אמאי כשר לעדות כמ"ש בח"מ סי' ל"ד סכ"א וצ"ל דדוקא בידוע שמוחזק בכשרות וצ"ע]:

כ

אך לפ"ז יש לעיין היכא דאין שום א' מוחזק בממון ופ"א מעיד מהראוי שיועיל עדותו מכח רובא דבכה"ג שאין א' מוחזק אזלי' גם בממון אחה"ר כמ"ש התוס' ב"מ כ"ג וב"ב כ"ג וע' תה"ד סי' שי"ד ושמ"ט וחו"מ סי' דצ"ב סעי' יו"ד בהג"ה ובאמת שהר"ן פג"ה בסוגי' דטכ"ע אי עדיף מסימנים כתב בפשי' דבמציאה נאמן ע"א לומר אלו כליו של פ' דכיון דל"ל הנאה מיני' ל"ח לשקר אבל בב"מ כ"ח וחו"מ סי' רס"ז ס"י גבי סימנים וסימנים וע"א יניח מוכח ההיפוך ומצאתי בשע"מ סי' ל"ג סק"א שהאריך בזה והביא ממהרי"ק שרש ע"ב וגם העיר מקידושין ע"ד [וע' בש"ך סי' נ"ב סק"ב] ותי' דהיכא דליכא בע"ד מכחיש נאמן אבל בדמכחשו גם באיסורין אינו נאמן ותמהני שלא הביא מהר"ן הנ"ל וע' בנחי"ע לב"מ כ"ז מהא דשבועות ל"ב וע"ש בשו"ת שבסופו סי' ז' וע' תשו' בר"א חא"ע סי' פ"ב וחחו"מ סי' ט"ו ט"ז שתי' הא דב"מ כ"ח עפ"ד תשו' מיי' לס' משפטים סי' ו' דסימנים כעדים ותרי כמאה ומה יועיל עוד ע"א וגם תי' שם הא דשבועות ל"ב הנ"ל דכל טעמא דבדליכא מכחיש עא"נ משום דמחואיל"מ כעין מ"ש הש"ך סי' ס"ו סקמ"ב והרי בש"ס שם מוקי הא דהכל מודים בכה"ג ואח"ז העלה דגם הר"ן כ"כ רק בצירוף טעמא דאא"ח ולא לו ולא חיישי' שמא שכרו רק היכא דבא להוציא מחז"מ ע"ש באורך וענה"מ סי' קמ"ו סקי"ג מ"ש בזה דמסיק דהיכא דאינו עדיין ת"י שום אדם וליכא שום חז"מ ע"א נאמן ע"ש ולפי דברינו הנ"ל כיון דליכא הוכחה מקרא די"ל דקרא מיירי בבא להוציא ממון וגם מסברא מהראוי להאמינו בכה"ג יש לפסוק דנאמן אך דיש לדון מהא דקרא סתמא כתי' לא יקום ע"א וכו' ומשמע בכל גווני וכדמצינו כה"ג בזבחים צ"ד ע"א

מי לא עסקי' בכלי אכסלגים וכו' ופירש"י דקרא סתמא כתיב וע"ש בתוס' דף ק"ו ע"א ד"ה כיון וכו' ובה"ג מצינו עוד שבת פ"ד ע"ב חגיגה כ"ד ע"א סוכת כ"ה ע"א ודף כ"ח ע"ב תוס' ד"ה כאן ותוס' פסחים ה' ע"א ורש"י שם דף י"ח ע"א ד"ה לימד ושם ד"צ ע"ב ודף י"ד ע"א וב"מ ל"ב ע"ב ודצ"א ע"א ובכורות מ' ע"ב ואס"ז ב"ק מ"א ע"א ומהרמ"ש סנהדרין פ"ג ע"ב אבל מצינו גם להיפוך בפסחים נ"ט ע"ב וב"ב כ"ג ע"ב וחולין י"א ע"ב ונדה מ"ב ע"א וע' רשב"ם ב"ב נ"ה ע"א ד"ה א"כ וכו' ועוד בכמ"ד וגם מצינו דהיכי דהוי נגד הסברא והלכה מפקי' קרא במשמעותו כמ"ש רש"י זבחים צ"א ע"ב ד"ה הא ר"י דאמר דשא"מ אסור הוי לא תכבה אפי' בלא מתכוין הלכך עקר לי' למשמעותי' דאשה למדרשי' נח"ר הוא לפני כאישים וכו' ע"ש ועתוס' יומא ז' ע"ב כה"ג וה"נ י"ל בנ"ד דכיון דליכא חז"מ מהראוי שיהי' עא"נ מטעם הנ"ל א"כ שוב מוקמי' לקרא דלא יקום ע"א בדאיכא כנגדו חז"מ ועדיין צ"ע:

וע' בש"ש ש"ו פ"ג ג"כ בזה וע' בשו"ת ד"ח חא"ע סי' כ"א ושו"ת שו"מ מהד"ג ח"א סוס"י שצ"ה בזה אבל לא העירו מהנ"ל:

כא

ומעתה נשוב לדין נמצא חשוד אם נפסל למפרע והנה בתשו' עה"ג סי' ט"ו העיר מהא דעד זומם דגם אם למפרע נפסל היינו משעה שהעיד ולא מקודם משום דמוקמינן לי' בחז"כ וה"נ בזה ומ"מ סיום שד"ז צריך תלמוד בכמה שיטות אלא דבנידון דידי' שעבר רק על איסור דרבנן פסק להקל דהוי סד"ר ע"ש ובפת"ש לא העתיקו יפה וע' תומים סי' ל"ד סוסק"ח שהעיר ע"ד הש"ע שם מהא דיו"ד סי' פ"א גבי גבינות דכיון דיצאה שעה א' מחזקתה שוב ל"מ החזקה כלל וה"נ בזה כיון דמאייר ואילך נפסלו א"כ יופסלו גם למפרע ונדחק לומר דעד זומם חידוש הוא והניחו בצ"ע וע' בש"ש ש"ג פ"ד בזה ואולם י"ל דבשלמא בסי' פ"א דאין לנו זמן ידוע להגביל הריעותא מאותו זמן לכן חיישינן למפרע אבל התם י"ל דרק מאייר ואילך נפסלו וע' כה"ג באס"ז כתובות ט' לענין חזה"ג וגם יש להביא ראי' מקידושין נ"ו גבי צפורי מצורע דאסורים משעת לקיחה וכו' עגלה ערופה אית לה גבול אחרינא הכי מי אית לה גבול אחרינא ופ' תשו' נוא"ב סי' ט"ו בתשו' הט"ז שרמזתי לעיל סקט"ו וע"ע בש"ש שהקשה מהא דח"מ פי' ל"ד סכ"ג בהג"ה דבלא נודע זמן העבירה דמוקמי' בחז"כ והא הוי תרל"ר נגד חז"מ ועקצה"ח שם סק"ה ובנה"מ סקט"ו ומש"ש דחז"מ אינו מבוררת הוא תמוה דחז"מ עדיפא משאר חזקות ולר"י בכתובות ע"ה ב' עדיפא אפי' מחזה"ג וע' בב"מ כאן שהביא ג"כ מסי' ל"ד הנ"ל וגם מהא דסי' מ"ו סל"ד ויש לדון דמ"מ הוי ס"ס שמא הי' כשרים ושמא העדות

אמת וכמ"ש כה"ג הפ"י בכתובות ט' וה"נ י"ל בשוחט שהמיר אך דמ"מ תיקשי בהמיר לע"ז דאפי' שחט יפה שחיטתו אסורה א"כ ליכא ס"ש וגם דברי ריב"ש שבח"מ סי' ל"ד סכ"ג דמיירי בקידושין דבעדים פסולים אין ממש בקידושין לא יתיישבו בזה ולכן העלה דדוקא בגולמים שאין בהם נ"מ לעצמן רק לצורך ד"א כמקוה וסכין שייך סברת תר"ל אבל באדם שיש בו נ"מ לעצמו ודייניני בי' דכשר שוב גם לגבי בהמה מחזקינן לי' בכשרות וע"ע כה"ג בב"מ לא"ע סי' ל"ה ע"ד הנו"ב שם וע"ש שפקפק על סברת פר"ח מדברי בעה"נ להראב"ד ע"ש וגם בתשו' בר"א סי' ז' העיר בכל ראיות הנ"ל והוכיח דלא נעשה חשוד למפרע והעלה כסברת הש"ש דדוקא היכי דמסופקים באותה מעשה אם היתה גם באיזו זמן הקדום כמו שהוא עתה כחסרון מקוה ופגם סכין וכדומה מחזקי' למפרע אבל כאן הרי אותה עבירה שעשה עתה לא עשאה מקודם אלא דמספקינן שמא עבר גם מקודם עבירה אחרת כזה לכן בכה"ג מוקמינן לי' בחז"כ וע' בשו"ת ב"א חיו"ד סי' ב' שפקפק בסברת הש"ש הנ"ל והמעיין ימצא כי דיחוי שלו חוזר ונראה וע' בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ב סי' כ"ה מ"ש בזה. והלה לכאורה יש להביא ראי' לסברת הש"ש הנ"ל מהש"ס דפסחים פ"ג ע"ב בהא דמייתי שם ברייתא דכל עצמות הקדשים אין טעונים שרפה חוץ מעצמות הפסח וס"ל לרנב"י דמיירי שמצאן חלוצין שבורין ונחלץ המוח מתוכן דגבי קדשים חיישי' שמא מקמי דהוי נותר חלצינהו ולא נאסרו משום שימוש נותר אבל בפסח דאסור לשבור עצם אימור לבתר דנהוו נותר חלצינהו והו"ל שימוש נותר ובעי שרפה ולר"ז אי מצאן חלוצין לא חמיר איסור שימוש נותר כ"כ להצריכן שרפה מספק ולומר בתר איסורייהו חלצינהו רק היכי דמצאן ציבורין ומהם חלוצין בעי למיבדק כולהו דשמא יש בהם שאינו חלוצין ע"ש. ובמהרש"א הקשה אמאי לא נוקי גברא בחז"כ שבודאי לא חלצן רק השתא אחר שנעשו נותר ולא מקודם דמסתמא לא עבר על איסור ש"ע וגם לרנב"י מוכח דמחמיר לשרפן רק מספק בעלמא והא הוי ודאי מכח חז"כ ותי' דאתי כר"י דס"ל דגם אחר שנעשו נותר אסור לשברן ולכן הוי ספק גמור ע"ש וקשה דאכתי נוקמי לי' בחז"כ ונימא דהשתא אתרע ומקודם הי' בחז"כ ולא שברן ובע"כ דכיון דמסופקים על אותה מעשה עצמה מחזקי' לה כדהשתא גם למפרע ותלינן דנשברו מכבר. אך דבאמת ז"א דכל הפלוגתא כאן רק היכא דאיכא נמי חז"א דבהמה והוי תרל"ר אבל בעלמא ודאי גם בכה"ג אמרי' דהשתא אתרע [וע' ט"ז יו"ד סי' קע"ז סקי"א בשם ד"מ ובחו"מ סי' קע"ו סי"ב ומג"א סי' של"ד סקי"ג ומחה"ש שם] וא"כ הרי התם ליכא חזקה להיפוך ואולי י"ל דעד השתא הי' בחזקת פטור מלשרפן אבל לעומת זה יש מזה"ג להיפוך לומר דהשתא נחלצו וצ"ל דכמו דבתרומה וקדשים החמירו לומר

כשעת מציאן כמ"ש התוס' בנדה ד' כן ה"נ בשימוש נותר דלא חמיר תלינן לקולא גם נגד חז"כ ובפרט להסוברים דבסד"ר גם בחז"א אזלי' להקל וא"כ אין משם ראי' לנ"ד וע' שעה"מ פ"ה מתרומות שהעלה דבדרבנן גם בתרל"ר יש להקל וכ"ה בתשו' טה"א סי' י' ועתשו' בר"א שם שביאר דמ"ש הרשב"א וש"ע סי' י"ח ס"כ דקרוב לומר דהכלים אסורים היינו משום שהודה בעצמו שעושה כן תמיד ובכה"ג מהני הודאתו אף דאאמע"ר מ"מ אין לסמוך עליו באותה עדות שהודה שהי' מזיד ומ"מ לא החליט הרשב"א רק כ' דקרוב לומר כן וע' גא"ב סי' י"ד בתשו' הב"ח עצמו שהשיב לאסור הכלים למפרע וע"ז כ' בנו לדחות כעין ד' בר"א הנ"ל והביא מתשו' ריב"ש שבב"י סי' קי"ט בבודק שנתק הסרכות דמשמע דלא אסרו למפרע אך לענין, חז"כ הביא מהב"י קי"ט בשם רמב"ם דדוקא בא"י איכא חז"כ ולא בח"ל והב"ח חזר שם ודחה דרמב"ם כ"כ דק לענין לקנות לכתחלה אבל מ"מ דוקא מה"ת לא מחזקי' לי' לרשע למפרע אבל מדרבנן יש לאסור למפרע אפי' בעבר רק פ"א דדוקא לענין להחזיקו במומר וחשוד להבא תליא בפלוגתת רבי ורשב"ג אי בתרי זימני הוי חזקה או בג' אבל למפרע אפי' בפ"א מחזקי' לי' בחשוד [וע' בהגהת רב"פ על הש"ש הנ"ל שכ' בפשי' להיפוך] והא דהריב"ש מיירי בבודק לאחרים דליכא הנאת ממון תלינן דהשתא אתרעי אבל בשוחט לעצמו מודה להרשב"א ע"ש ומבואר מזה דבשוחט לאחרים שא"ב חימוד ממון גם בהכשיל במזיד מודה הב"ח דיש להקל למפרע וע"ע בב"ח סי' קי"ט וט"ז שם ותב"ש סי' ב' סקל"ב. והנה מ"ש הב"ח מרמב"ם וב"י קי"ט ע"ש בש"ך סק"א ולכאורה הדבר פשוט כמ"ש הב"ח דהיינו רק לכתחלה דאל"כ איך יתפרנסו כל הנך דינים שבחו"מ הנ"ל וע' בב"מ סי' זה ס"ד שלא ידע מד' ב"ח הנ"ל ותמה בהא דאם אבדו גדייו וכו' וצידד ג"כ דזהו רק לכתחלה אך שהוכיח מהא דמייתי הש"ס בע"ז ל"ט סיוע מהא דאם נתארח אצלו מותר לדריב"ל דאמר אם שיגר לו לבעה"ב לביתו מותר דממה שאכל קא משדר לי' והא כיון דשיגר לו כבר בלא"ה מותר דהוי דיעבד ובע"כ דגם דיעבד אסור ולכן העלה דהיכא דל"ל הנאה גם רמב"ם מודה דלא חשיד ע"ש וצ"ל דהא דבעלמא הוי כל א' בחז"כ דדוקא בלפ"ע חשידי אבל לא לעשות איסור בעצמו ואף דגם החשוד בלפ"ע פסול לעדות מדרבנן עכ"פ מ"מ לפמ"ש הב"מ דדוקא בדאית לי' הנאה חשידי י"ל דבכה"ג נאמנים לעדות אבל צ"ע ואולי י"ל לפמ"ש הש"ך סי' קי"ט סק"ד דנתארח אצלו לאו דוקא דה"ה לכתחלה שרי א"כ גם הא דריב"ל דאמר אם שיגר כו' הוא ל"ד ומייתי שפיר סיוע מהא דנתארח להא דריב"ל ועוד י"ל דגם בשיגר לו הוי לכתחלה לענין לאכול ממנו אבל אם כבר אכל אין לאסור הכלים הוי דיעבד דשיגר לו היינו במתנה דליכא פסידא וע' בבכ"ש לע"ז ל"ט שם שהוכיח ג"כ

דדוקא בשוחט לעצמו ומוכר החמיר הרמב"ם [וגם נראה דעתו שם דדוקא לכתחלה שכ' שם שמד' הש"ך נראה דגם דיעבד שהרי מדמה לה לעבדים ולא ידעתי מנ"ל וכו' ואולי קאי רק על שוחט לאחרים ע"ש] ועכ"פ לדינא אין נ"מ בנד"ד בזה דהא בזה"ז אין ממנים לשו"ב רק מוחזקים בכשרות וא"כ גם בח"ל מהני חז"כ ודברי ב"ח צ"ע וגם ד' תב"ש סי' ב' סקל"ב במ"ש דהתוס' מיירי בא"י ולא בח"ל צ"ע לענ"ד. וע' תשו' גא"י חיו"ד סי' ס"ז מ"ש ע"ד הש"ך סי' זה סק"ב וכבר העיר קצת בזה השפ"ד שם וע"ש בגא"י מ"ש ע"ד הש"ך רסי' קי"ט ג"כ בזה וע' תשו' חמדה גנוזה סי' ד' שפסק ג"כ להקל בחשוד למפרע והביא ג"כ קצת ראיות מהנ"ל וכ' שיש בידו כמה ראיות נכונות וברורות ע"ש:

כב

וכה ראיתי בס' האשכול ה"ש סי' ג' שפסק ג"כ בפשי' דהיכא דאשתמיד ושחט מקמי הכי ל"א דהוי שחיטת מומר אלא אמרי' השתא יצרא אלבשי' כדאי' בתוספתא דבכורות והביא מחולין ל"ט דמספקינן אי הוכיח סופו על תחילתו ודחה דשא"ה דהוי באותה בהמה עצמה שזרק הדם לע"ז אבל בשאר בהמות ששחט קודם לא חיישי' וע' בפר"ח ותב"ש שהביאו מש"ס הנ"ל ונדחקו בזה וע' בנח"א שם שביאר טעמו דרוב מומרים דאלבשינהו יצרא מגלים מעשיהם וכל זמן שלא נתגלה מוקמי' לי' בחז"כ דהוי ר בא מישראל וגם חז"כ משנולד ועדיף מבהמה דסי' פ"א דהוי רק רובא ע"ש וע' תשו' בר"א הנ"ל שכ' דניהו דיצה"ר בוער מעט מעט מ"מ תלינן דעד השתא נצחו. ולענ"ד י"ל עוד דגם אם היצר נצחו דלמא רק בעבירות אחרות שלא נחשד עי"ז על השחיטה ונהי דלרמב"ם בודק סכין מ"מ אין לאסור הכלים עי"ז כיון דכמ"פ חולקים על הרמב"ם כנודע ואם נודע שנחשד איזה זמן מקודם ונולד ריעותא בחז"כ רק שלא נתברר ואחר איזה זמן נתברר שהוא חשוד בכה"ג נראה דכ"ע מודי דיש לאסור למפרע משעה שנולד הספק וכמ"ש בשו"ת בש"ר סוס"י ר"מ וגם נ"ל ראי' מד' הרש"ל שהובא בש"ך סי' י"ב סק"ד ע"ש ותבין וע' בשע"מ סי' צ"ב סק"ד באורך בענין זה ועמש"ל סי' ה' סק"ל עוד בזה משו"ת מים רבים סי' נ"ז ועמ"ש סקל"ז עוד בזה. ואמנם אם יש לאסור בכה"ג גם קודם שנולד הריעותא יש לדין דתליא בב' דיעות דסי' פ"א ס"ב אבל לפמש"ל סקכ"א יש להקל וגם איכא ס"ס ואף דהוי במקום חזקה כבר נתבאר דליתא גם י"ל לפמ"ש הפמ"ג שם דבחזקה שנתבררה כ"ע מודי וע' תשו' רמר"א חיו"ד סי' א' שהוכיח כן מש"ס דנדה א"כ לפמש"ל בשם כמ"פ דחז"כ הוא משנולד א"כ לכ"ע יש להקל. והנה בשפ"ד סק"ח הביא מהיש"ש דחשיד על טרפה א"ח על חמור דשחיטה דהוי נבלה ע"ש ולפ"ז בשו"ב שנודע שחשוד בטרפות שהוציא טרפה מת"י יש להקל בשחיטתו למפרע לכ"ע דהא לענין חשד בדיקת הריאה

דרבנן העלה התב"ש להקל למפרע ולגבי שחיטה לא נחשד א"כ אין חשש כלל למפרע ואם כי מד' השמ"ח סי' ב' סי"ח נראה להדיא דס"ל בפשי' דחשוד על הטרפה חשוד על השחיטה למפרע אבל כבר האריך בשו"ת מהר"ם שיק חיו"ד סי' ז' בד' השמ"ח אלו ובד' הב"ח סי' קי"ט ומסיק לדינא דאין לחוש בכה"ג על השחיטה למפרע וע' תשו' אמרי אש סי' י"ג שפקפק ארבה ע"ד הפמ"ג ודעתו נוטה להחמיר כדעת התב"ש ע"ש וע' תשו' כתר כהונה סי' נ"ה שהוכיח דהחשוד על הבדיקה חשוד בשחיטה והביא ראי' מתשו' צ"צ סי' ע"ג ובמח"כ הוא שגגה דכבש אינו בכלל עגל לענין סרכא ע"ש ותבין וע"ע במש"ז סי' ד' סק"ב בזה במה שהביא ראי' מיש"ש דחשוד כשר למפרע אך בטרפה לכ"ע אין לאסור שחיטתו למפרע ע"ש ובחשוד בדרבנן ודאי יש להקל למפרע וכהא דבדיקת ריאה וגם בתרל"ר מקילין בדרבנן כמש"ל סקכ"א בשם השעה"מ וע' שו"ת עט"ח סי' א' בדין שו"ב ששחט עוף והוציאו בחזקת שחוט ואח"כ נמצא שלא נגע בסימנים כלל ופסלו גדול א' ואסר גם למפרע כל הבשר והוא צידד לענין עע"ג דהוי רק כמומר לתיאובין כיון דחייב לשלם כשמנבל כיון דהוי אומן בשכר ואפי' בחנם צריך לשלם בכה"ג כיון שאין הקלקול בשחיטה שהרי לא התחיל לשחוט כלל רק חתך המפרקת והוי מזיק בידים ולא במעשה האומנות גם י"ל דהוי כלתיאובין לפי שהי' נוגע לבזיונו שיצא עליו שם שמקלקל בשחיטה ולכן בעע"ג כשר גם צידד דקלותו לא הי' רק בבדיקת סימני' אחר שחיטה וסמך על אומנותו ולא חשוד לקלקל במתכוין ומה ששחט מאותו יום והלאה שראה קלקולו י"ל דמסתמא הי' נזהר גם צידד דבבהמות דהשחיטה מפורעת והקצב אוחז הראש מסתמא שחט כהוגן ע"ש עוד בזה ועתשו' רח"כ סי' ב' שהעלה בדין חשוד דאפי' ע"י עע"ג אין להתיר לו לשחוט והאריך בזה:

כג

ובדין נמצא סכינו פגום ואינו מרגיש בבדיקת הסכין ראיתי בשו"ת אבקת רוכל סי' ר"ח תשו ר"ש פוקו בטבח שלא הרגיש פגימת איגרת כדיהבי לי' סכין למיבדקי' והוכיח מהש"ס ורש"י בחולין י"ח דגם בשוחט לאחרים ונמצאת סכינו פגום מעברינין לי' כיון דהוי מדינא ולא קנסא ואם נמצא פגום אח"ש י"ל דהוכיח סוע"ת והוי ס' בשחיטה על הבשר והכלים והא דאמרי' סכין אתרעי בהמה לא אתרעי היינו לר"ח אבל לר"ה כל סב"ש גם בסכין וגם להתוס' דעצם ודאי פוגם משמע דאי ל"ה קרוב לודאי אסור וגם לתי' התוס' דהוי ס"ס מוכח דספק א' אסור וא"ל דרמאש"מ כיון דאתרע לפניך וכדקיי"ל בגבינות דאסורות דהוי חזקה שלא נתבררה ואף דבפ"ק דכתובות לר"ג ור"א נאמנת התם טוענת ברי אבל הכא השו"ב בעצמו אינו יודע אם לא הו"ל הרגשה דהא גם השתא לא

ידע וגם שא"ה די"ל מגו משא"כ הכא אך לשי' ר"ש דמתיר הגבינות משום רובא י"ל דה"ה כאן וי"ל דשא"ה דרוב בהמות כשרות ונשחטה בחזה"ת אבל הכא בחז"א עומדת ורמא"ש איתרע לפניך ובודאי היכי דנמצא שא"י ה"ש איגל"מ למפרע דכל מה ששחט ספק נבלה וה"נ באינו בקי בבדיקת סכין ואפי' אמר ברי ששחט יפה כל מלחא דל"ר וכו' ולכן גס הכלים אסורים למפרע וכדקיי"ל בכחם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק אך מ"מ בנ"ד יש להתיר למפרע דיש לתלות שנבהל עתה בפני החכמים בעמדו לפני גדולים ולא הי' שעת שחיטה ולכן לא הרגיש הפגם בסכין עכת"ד והב"י כ' ע"ז בקיצור שהדברים בטעמן ואין להרהר עליהם ע"ש ולא הביא כלל דברי האגודה וכפי הנראה מיירי בלא נטל קבלה מעולם והנה בשו"ת גא"י חיו"ד סי' ל"ב האריך לצדד דבהרגשה גם הט"ז מודה דבזה י"ל דאבר ההרגשה בפעם א' וכמ"ש גם בכנה"ג והאריך בזה ולא ראה ד' א"ר הנ"ל וגם בתשו' מש"נ סי' כ"א החמיר מאוד בדין שו"ב שאינו בקי בהרגשה ואסרוהו דגם הכלים שאב"י אסורים דל"ה סד"ר כיון דבהמה בחז"א וסכין בחזקת פגום כדמעיקרא ולכ"ע אסורים הכלים ע"ש וע' ביא"פ בשם תשו' מ"מ סי' י"ז ושם מבואר דמיירי שלא הרגיש בפגימה דקה קטנה שאינה מורגשת בנקל ובזה היקל אם יש לחלוח בעייפות וכדומה דפגימה כ"ש לא שכיח. והנה מ"ש דלא שכיח הוא תמוה אבל מצאתי בכס"ד שבשו"ת בש"ר לסי' רצ"ט בסופו שהעלה דכיון דלהרא"ש בעינן פגימה כחגירת צפורן וגם להחולקים נראה דאסור רק מדרבנן א"כ אם נמצא השו"ב שאינו מרגיש בפגם שאינו כחג"צ יש להקל למפרע ע"ש ועמש"ל אות כ"א דבדרבנן גם בתרל"ר יש להקל וה"נ בזה וע' בד"ק סי' י"ח סקכ"ז שצידד ג"כ בכה"ג והניח בצ"ע וע' בשיו"ב פי' זה אות ז' שהביא בשם קרן אור די"ט שפסק דשו"ב שנמצא בסכינו פגם פחות מחג"צ דאין להעבירו והנה מ"ש השיו"ב דאין להעבירו הדבר פשוט דהיינו רק בנמצא פ"א בסכינו כן אבל לא ברגיל בכך או שאינו מרגיש פגם כזה וודאי צריך להעבירו רק לענין למפרע יש לצדד להקל וכמ"ש וע"ע בד"ק סי' י"ח סקכ"ג וגה"ק שם. וע' עקרי הד"ט סי' א' אות י"ב בשם תשו' ד"מ ח"ג סי' ג' דגם הכנה"ג לא התיר רק להלכה ולא למעשה והבל"י בשו"ת שבסופו סי' א' מסיק להקל למפרע במחוסר הרגשה והביא בשם כמה אחרוני' שנחלקו בזה ומסיק ג"כ להתיר הכלים שאב"י אם א"א בהגעלה כגון כ"ח ע"ש וע' בד"ק סי' י"ח הנ"ל בדין שו"ב שלא הרגיש והתנצל שע"י בהלה ופחד לא הרגיש דהוי טענה גרועה ואיכא חשש מכשול ג"כ ע"י בהלה אבל כבר הבאתי בשם תשו' אבק"ר להקל בכה"ג וע' שיו"ב סי' זה אות ח' ג"כ בזה ועמש"ל סוס"י י"ח סקמ"ח עוד בזה וע' שיו"ב אות ה' בדין שו"ב שהשחיז סכינו בפני ג' ואמר שהסכין

כבר כשר ונמצא פגום ואח"כ הראה להם סכין אחר ואמרו ב' מהם שהוא כשר והשלישי אמר שהוא פגום והביא בשם תשו' קול אליהו סי' א' דהשו"ב אתרע חזקתו ויש לחוש לשלישי ובפרט שהוא ת"ח ועדיף כתרי ומחויב להראות עוד ג' סכינים יפים וכשרים לכ"ע ואז ישוב לכשרותו ע"ש אבל מצאתי בשו"ת פני יצחק הספרדי חיו"ד סי' ה' שכ' דמדינא סגי בהשחזה פעם א' ורק לחומרא בעלמא הצריכו להשחיז ג' פעמים והיכא דיש לתלות בבהלה וכדומה אין להחמיר וסגי בפעם א' ע"ש וע' בשו"ת חמר"א סי' א' בדין הרגשה הנ"ל שפסק ג"כ דאם אינו מרגיש בפגימות דקות מאוד אין לאסור למפרע דיש לתלות שאבד עתה הרגשה זו אבל באינו מרגיש גם בפגימות גדולות א"א לתלות שאבד עתה ההרגשה והביא מדברי תוי"ק בזה יעי"ש עוד בזה.

כד

ובעיקר דין הכלים שצדדו האחרונים משום דיש להם חזה"ת הנה הט"ז כ' בפשי' להוכיח מגטין ל"א ורש"י שם דל"מ וע' מש"ז סק"ו אבל יש לתמוה דהט"ז בעצמו סי' קכ"ב סק"ד השיג על רש"ל בדין אם נאמן עכו"ם לומר על הכלי שהוא ב"י וכ' רש"ל דהכלי בחז"א דכבר נשתמשו בו ואתה בא להתיר מכח ס"ס לכן נאמן העכו"ם והט"ז תמה דמאי חזית דאזלת בתר חזקת הכלי זיל בתר חזקת התבשיל שבשלו עתה בו שי"ל חזה"ת וכהא דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי ובאמת שד' הט"ז דהכא מסתברין דכה"ג כ' הריטב"א עירובין ל"ו בשם הר"מ בר שניאור בהא דאמר רבא התם תרי חזקי לקולא הכא חדא חזקה והקשו הא גם בתרומה שנטמאת איכא ב' חזקי דהאיכא חזקת גברא בתחום ביתו וכן במקוה שנמדד ונמצא חסר איכא חזקת טהרות ותי' הרמב"ש דלעולם לא מצרפי' חזקה כ"א כשהספק בא ממנו ולא על חזקה הבאה מאלי' ואין לנו עסק בה ואין אנו צריכים לדון עלי' ע"ש וביאור הדבר דבתרומה ונטמאת אם באנו לדין על הטומאה אין לנו הכרח עתה לדון על העירוב דגם אם לא הי' מניח עירוב הי' לנו נ"מ לדין אם היא טמאה לכן יש לנו לדין רק על הסובב ומסובב ולא על המסתעף ממנה וכן במקוה וגם בחי' רמב"ן ור"ן נדה י"ח העלה כן וחולק בזה על רש"י שם וע' מל"מ פכ"ה מטו"מ בשם ריטב"א ג"כ כן וע' בסד"ט סוס"י קצ"ט שהביא ג"כ ד' ריטב"א בשם רמב"ש הנ"ל והביא בשם תשו' מים עמוקים להרא"מ סי' כ"א שכ' וז"ל נ"ל הא דלא משני גמ' גבי מ"ט דשמאי משום העמד טהרות על חזקתן שהוא חזקה מעליא אבל [לא] אמרו העמד אשה על חזקתה שהוא חזקה גרוע משום דבכ"מ שאמרו העמד דבר על חזקתו לא אמרו אלא באותה דבר עצמו שבו נולד הספק כגון ספק נגעו הטהרות ספק לא נגעו אמרי' העמד טהרות על חזקתן ובנ"ד דספק ראתה האשה או לא שהספק נולד בה תחלה העמד אשה

על חזקתה אבל הטהרות שנשתמשה בה האשה לא נולד בהן הספק תחלה אלא מכח הספק שנולד באשה א"ל בהן העמד טהרות על חזקתן אלא כדי להתעזר לחזקת האשה לבד לא לעצמן והא דמשני משום דאיכא למימר העמד כלים ע"ח ואימר לא נטבלו אינו אלא לחת סיוע לריעותת המקוה לטמא טומאה ודאית והמקשה לא הבין זה וחשב שהוא אומר זה לעצמן ולא לתת עזר לכן הקשה אדרבא העמד מקוה ע"ח וכו' עכ"ל ועפ"ז תי' קושי' מהרש"א שם בסוגי' ע"ש אבל מהתוס' עירובין ל"ו הוכיח שם דלא ס"ל כן וע' שעה"מ פ"ה מתרומות שהעיר ג"כ בזה וגם הוכיח מהר"ש פ"ב דמקוואות מ"ג דס"ל כהתוס' וגם ברש"י ותוס' נדה י"ח מוכח דלא ס"ל כן שהרי הרמב"ן חולק עליהם באמת מה"ט וע' תשו' נו"ב מ"ת יו"ד סי' קכ"א שהאריך בהא דסי' ק"ז ס"א בהג"ה דיש להתיר הכלים שי"ל חזה"ת מד' ריטב"א קידושין ע"ט ומל"מ פכ"ה מטו"מ הנ"ל והוכיח ג"כ דרש"י ותוס' לא ס"ל כן וגם הרי הש"ך שם פסק דדוקא אחר מעל"ע יש להקל ובדרבנן גם הריטב"א מודה ועוד דהתם ל"ה תרתי דסתרי דאפשר דבהכלי לא נבלע אחר שנתמעט משיעור ס' וספק זה על הכלי עצמה ואינו סותר לחזקת המאכל ע"ש באורך והמעיין בתשו' מהרי"ל סי' קנ"ב שרמז אליו הש"ך סי' ק"ז (ומצוין בטעות לסי' קס"ב) ימצא שרמז לכל הנ"ל וז"ל ק' כיון דטכ"ע מה"ת הרי יהבא מחבת טעם בתבשיל ונ"ל דלא התיר אלא אחר שנפגמה דהוי סד"ר דנט"ל ולהכי סמך אחזקה לכתחלה וכה"ג בפ"ק דפסחים ספק וספק הוא כדר"א כו' דבאיד"ר סמכי' אחזקת חבר. ועוי"ל דהבצים הוי כמו א"א שלא נאסרו מקצתן או שנשתיירו מקצתן. במחבת או ע"י עירוי נגעו בהדדי ואע"ג דבתר חזקה אזלי' גם בא"י להיות אמת כגון ב' נזירים וב' שבילין מ"מ בבת א' אסרי' מדרבנן משום חוכא ואטלולא והכא בב"א הוי אבל המחבת י"ל חזקה דשמא לא נשתייר ולא נאסרה כלל אבל הבצים יש שא"ל חזקה ומכח זה אסרי' לכולהו ובנ"ד בב' חתיכות בשר וא' נולד בו ס"ט והב' נתבשלה עמו ומכירים אותה אין לדמות כלל לזה דכיון דחתיכה א' י"ב ס"ט חשוב בודאי וקא בלעה טעמא דאיסורא וודאי דמה"ט לא עבדינן ס"ס מביצת טרפה ובכל דוכתי חשוב ספק א' כודאי ועוד צ"ע אי מהני חזקה דהך חתיכה לאידך דכה"ג מחלק ר"א בפ' המדיר רישא מנה לי בידך סיפא לאבא בידך ואע"ג דבנגע חשבי' לחזקת גברא וכן במקוה ופרה י"ל דכל הני עיקרא אתי לבטל חזקת גברא אך חזינא דלא אזלי' בשום דוכתי אלא בתר מלתא דאתייליד בה ספיקא ול"א בתר חזקת טהרה והני דלעיל משום תר"ל עכת"ד שם ואם כי יש לדון בדבריו טובא מ"מ העתקתי דבריו יען כי אין הספר מצוי. ועתשו' מבי"ט ח"ב שאלות השניות סוס"י ק"ס ג"כ בזה ודבריו צע"ק דבסד"ר גם המאכל שרי וי"ל למעיין וקצרתי. ואולם סתירת ד'

הט"ז הנ"ל מסי' קכ"ב י"ל דדוקא הכא דהוי תר"ל דהוי כודאי מחמיר משא"כ התם הרי גם גוף הכלי יש בו ספק וע' גו"ר כלל ס"ב ותבין וע' שפ"ד סי' פ"ו סקי"א מ"ש עד המנ"י אמאי לא נגרר הביצה אחר העוף כמ"ש הט"ז סי' א' ותי' דספק בשחיטה לאו ודאי הוא וזהו כמ"ש אבל לשי' רמב"ם גם תר"ל רק ספק ועמל"מ פ"י ממקואות ושעה"מ פ"ה מתרומות וש"ש ש"ג פ"א ופ"ב בזה ובפרט גבי שוחט דאיכא ס"ס לכ"ע לא הוי ודאי וע' בח"ד בליקוטיו שדחה מה"ט ראיית הט"ז ממקוה. וע' בש"ש ש"ג פי"ח שתי' קו' שפ"ד סי' פ"ו הנ"ל בפשיטות. וע"ע באו"ה כלל כ"ז דין י"א שהביא ג"כ דין הכלי' שהובא בסי' ק"ז וסיים דה"ה בנשפך במבשא"מ וספק אם הי' ס' מוקמי' הקדרה בחזה"ת ע"ש וצ"ע מהנ"ל וע' תוי"ק רסי' צ"ח:

כה

והנה הח"ד בליקוטיו וחי' רע"א העירו דבלא"ה יש לאסור הכלים דלא על הכלים אנו דנים רק על הבליעה היוצאה מהכלי כשמבשלין בה דהטעם נרגש בתבשיל והטעם אין לו חזה"ת רק כשהכלי אב"י דהטעם מותר וכל איסור שאב"י לכתחלה משום שכבר נקרא שם איסור על הכלי כמ"ש התוס' א"כ שוב יש להתיר מכח החזקה ע"ש ויש לדין בזה לשי' הסוברים דבכ"ח גוף הכלי נ"נ עסי' צ"ח ס"ה והג"ה וש"ך שם א"כ שוב איכא חזה"ת וגם אי נימא דרק הבליעה שבתוך הכלי נ"נ איכא ג"כ חזה"ת ועוד דהתבשיל שיכנוס בו הבליעה יש לו חזה"ת אבל לפמ"ש הש"ש ש"ג פ"ז דלגבי בליעת איסור בהיתר ל"ש לדון משום חזה"ת כיון דמה"ת לא חנ"נ רק בב"ח וכ"ה בכמה אחרונים וע' במג"ש ופ"י פסחים ט' א"כ מכח הבליעה ל"ש חזה"ת וע' תשו' ב"ש חיו"ד סי' כ"ט באורך בענין זה ועפ"ז יש לבאר הא דפסקו בסי' ק"ז דבעי' שיהי' הכלים אב"י. ולכאורה לשי' הסוברים דדבר חריף מחליא לשבח מדאורייתא א"כ אכתי אם יבשל בו ד"ח יהי' סד"א ולפמ"ש ניחא דהא כל טעמא דל"מ חזה"ת משום דאין הספק על הכלים רק על הבליעה והבליעה אין לה חזה"ת אבל כשנעשה אב"י הרי גם הבליעה בחזה"ת רק דניחוש שחזר ונשבח ביציאתה אל התבשיל ובפרט לפמ"ש הח"ד סי' ק"ג סק"ט דהטעם אינו משביח בתוך הכלי ע"י הד"ח רק שמשביח בתבשיל וכדבריו מבואר בתשו' רשב"א ח"א סי' תצ"ז א"כ הרי איכא חזה"ת של התבשיל וגם בהטעם עצמו ושוב אין לאסור מספק ויש לדון בזה מד' הר"ן שלהי ע"ז שכ' דגם באב"י אין הטעם שבקדרה נפגם והרא"ה חולק ואכ"מ. ובעיקר סברת ריטב"א ורא"מ שהבאתי בס"ק הקודם בביאור דברי הש"ס ריש נדה כתבתי בתשו' א' לק' טשערניליצא לבאר הענין דנודע דיש ב' מיני חזקות חזקה דגופא שמעמידים הדבר על חזקתו שלא נשתנה מכפי שהי' מקודם וחזקה דדינא היינו

שהוא טהור או טמא כמקדם וע' תוס' כתובות ע"ה וכ"ד והנה היכא דהוי רק חזקה דדינא נראה דהיכא דלא הי' נ"מ על ד"ז מקודם ולא החזקנוהו בטהור או טמא לשום דבר ל"ה חזקה להכריע חזקת דבר אחר המסתעף ממנו כיון דכל החזקה רק מכח הדין ולא דנו עליו כלל דין זה כיון היכי דהוי חזקה דגופא גם בכה"ג הוי חזקה ולכן גבי חזקת מקוה דהוי חזקה דגופא אף דאין נ"מ על המקוה עצמה רק על הטובל בה מ"מ מוקמי' המקוה אחזקתה וע' ישועי'ק א"ע סי' י"ז סקכ"ט. ולדינא הסכימו כל האחרונים להתיר הכלים שאב"י וגם להשהותן שיהי' אב"י יש להקל כיון דדעת רמ"א וסייעתו להתיר גם הבשר למפרע וכה"ג כ' הש"ך סי' ס"ו גבי דם ביצים דל"ה כנתגלגל לדרבנן כיון דיש דיעות דדם ביצים דרבנן ומנ"ש בנ"ד:

כו

ויש לבאר דין שו"ב שהתודה בחליו שעשה כמ"פ דברים הפוסלים בשחיטה אם נאמן לאסור הכלים וכבר הביא הפ"ת מתשו' ג"ש וחו"י שנחלקו בזה והשי"צ הביא מתוס' ב"מ ג' דהיכא דבא לעשות תשובה נאמן וכבר העיר בזה בתשו' רלב"ח סי' קי"ז ובסד"ט סוס"י קכ"ה תי' בזה הא דסי' קע"ז וע' שעה"מ פ"ט מאישות הט"ו מ"ש בזה אבל בתשו' תפ"צ חא"ע דיני פס"כ וקהל סי' ו' וח"ש יו"ד סי' ד' ביארו דכונת תוס' דהתם נוגע הדבר רק לעצמו לחייבו להביא קרבן לכן נאמן אבל לגבי אחרים אינו נאמן גם בכה"ג ע"ש עוד בזה וע' תשו' רח"כ סי' א' שהאריך להוכיח מכמ"ד דגם בכה"ג אאמע"ר אבל לא דיבר כלל מהתוס' הנ"ל ומש"ש מהא דהעדים שאמרו אנוסים היינו יעוין בתשו' בר"א חא"ע סי' ע"ד שחידש דהיכא דיש לו מיגו לבלי להשים ע"ר ל"ש סברת תוס' דבא לעשות תשובה דהא הי' בידו להציל א"ע גם בלא פרסום חטאו אבל הקשה לפ"ז ע"ד תוס' דב"מ עפ"ד אס"ז שם דהי' יכול לומר שנזכר בעודו בבית בליעתו דל"ה תחילתו וסופו שגגה רק דלשון מזיד הייתי ל"מ כן אבל עכ"פ הי' בידו לומר כן וא"כ ל"ש לומר דבא לעשות תשובה ע"ש באורך ויש לדון בזה לפמ"ש במק"ח בטעמא דל"א מיגו להוציא עפמ"ש הש"ך חו"מ סי' ש"ו סקנ"ו לתמוה על תשו' הרא"ש שכ' דלאו כ"ע ד"ג דא"כ בטלי דיני מיגו וע' תומים שקל"ב שכ' דבזמן הש"ס היו בקיאים והוא חמוה דגם בזמן הש"ס מצינו בתוס' ב"ק מ"ה דאין הכל בקיאים בדיני שור הנסקל וכהנה רבות ונהי די"ל דהבא לטעון בב"ד חוקר מקודם מת"ח איך הדין מ"מ אינו דבר ברור ועכ"פ איכא מיעוט שאין יודעים אך דמ"מ נאמן במינו מכח ספק בממונא קולא לנתבע דאה"ב אחה"ר ואולי ליכא רוב כלל ולכן ל"א מיגו להוציא דשמא לאו ד"ג ובזה י"ל הא דמיגו לאפטורי משבועה ל"א דכל היכי דאיכא לברורי מבררינן ומצאתי און לי בט"ז חו"מ סי' רצ"ה ועתשו' בר"א

חחו"מ סי' י"ד שחידש בטעמא דמיגו לאפטורי משבועה משום דמיגו לא עדיף מרוב והיכא דאיכא לברורי מברירנן וכבר קדמו הט"ז ולפמ"ש הדבר מובן בטעמו וא"כ כיון דאדם נאמן על עצמו בברי גם נגד הרוב כמש"ל סעי' ח' לכן פטור מקרבן משא"כ נגד אחרים ובפרט דמספק אין לחייבו קרבן כדאי' בנדה ע"ב ע"א ועמש"ל בפתיחה להל' טרפות אות ט' בזה. והנה הח"ס שם הביא ראי' מהא דשבת דלמונבז שבועת ביטוי בהזיד בלאו דוקא ואיך יאכלו הכהנים הקרבן הא אאמע"ר ולענ"ד י"ל לפמ"ש הרמב"ן גיטין ב' ליישב קו' תוס' דנילף מנדה דעא"נ נגד חזקה ותי' דשא"ה דעל עצמה נאמנת שוב נאמנת גם לגבי אחרים אבל היכא דמעיד דק לאחר א"נ נגד חזקה וע' כה"ג בתוס' חגיגה י"ד ע"ב ד"ה בתולה וכו' ושמא כאן שאף היא בכלל האיסור כו' נאמנת כו' וע' שעה"מ סופי"ז מאי"ב מ"ש ע"ד תוס' הנ"ל וערש"י ותוס' סנהדרין י' ורמב"ם פי"ב מעדות וטחו"מ סי' ל"ד גבי פלוני רבע שורי כה"ג וא"כ ה"נ בזה כיון דנאמן ע"ע להביא הקרבן לעזרה שוב נאמן גם לגבי כהנים אבל היכי דכל דבריו רק נגד אחרים י"ל דגם בכה"ג אינו נאמן וע' תשו' נו"ב מ"ת חא"ע סי' קנ"ו שהעלה ג"כ דע"כ לא כ' התוס' בב"מ דאיכי דעושה תשובה ל"ש דין אאמע"ר רק היכא דהדבר נוגע לגבי עצמו אבל לקלקל אחרים אינו יכול אף שיאמר דכונתו להסיר המכשול מהם והביא ג"כ ראי' מהא דהעדים שאמרו אנוסים היינו הנ"ל אבל בסי' כ"ג שם הוכיח מהא דגיטין נ"ד סופר שאמר אזכרות כתבתי שלא לשמן וכן מהא דכ"ג ביו"כ דכי אמר פיגול מהימן והתם בדליכא עדים כדאי' בש"ש שם ואף דמע"ר ואין נ"מ לעצמו רק לאחרים אפ"ה נאמן ובעכצ"ל דכונתו לטובה להציל אחרים ממכשול ומצאתי בשו"ת שי"צ סי' כ"ג שעמד על סתירת ד' נו"ב והעלה לחלק בין היכא דנוגע גם לעצמו נאמן גם נגד אחרים משא"כ בנוגע רק לאחרים וג"ז כדברינו רק שלא הביא ראיות הנ"ל:

כז

ואולם בגוף ראיית נו"ב מהא דגיטין נ"ד במחכת"ה נעלם ממנו ד' התוס' ע"ז נ"ז ע"א ד"ה וכי היכן ותוס' מנחות מ"ב ע"א ד"ה ואל ימול שכ' דמדנקט לא כתבתי לשמך ולא נקט כתבחי שלא לשמן מוכח דהכונה שכתב סתמא ולא אמר בפירוש לשמן א"כ אין ראי' כלל וגם נעלם ממנו ד' הר"ש שבמרדכי בהלק"ט שהובא בט"ז יו"ד סי' רע"ו סק"א שהוכיח דבאזכרות צריך שיאמר בפי' לשמן מהא דנקט בגיטין שם אזכרות שבו לא כתבתי לשמן דנקט דוקא אזכרות לפי שבהן צריך אמירה בפי' ויכול לומר שכחתי אבל בשאר הספר צריך שיאמר שנתכוין בפי' שלא לשמן ולא משוי נפשי' רשיעא ע"ש ומבואר דעושה איסור בזה דלא כמו שנסתפק שם המ"ב בזה וגם מבואר דבכה"ג

אאמע"ר אף די"ל דבא להציל חבירו ממכשול שיקרא בס"ת פסול וגם ראי' מהא"ז הל' פסחים סי' רכ"ג שהקשה בהא דאי' בתוספתא פ"ה דפסחים השוחט את הפסח על ב"ח ואמר של"ש שחטתיו דפליגי ת"ק ור"י אם נאמן דהא בלא"ה אאמע"ר ורצה להוכיח מזה דעקירה בטעות שמי' עקירה ע"ש והרי י"ל דבא להצילם ממכשול ועושה תשובה ובע"כ דכיון דנוגע רק לאחרים אינו נאמן וגם אי נימא דהר"ש שבמרדכי והא"ז לא ס"ל כסברת תוס' דב"מ הנ"ל מ"מ שוב יש לסמוך לדינא עליהם ושוב ראיתי בשו"ת ב"ש מ"ת סי' ל"ב שהוכיח ג"כ מהריטב"א ונימוק"י ב"ב פי"נ בהא דהאומר בני זה ב"ג וב"ח דנאמן והקשו דהא אאמע"ר ומוכח ג"כ דגם בבא להציל חבירו ממכשול אאמע"ר וע' בפ"י גיטין נ"ב שכ' בטעמא דאא"א דשא"ש דלצעורי מכוין אף שאומר שכיון לאסור אאמע"ר ע"ש והא י"ל דבא להציל ממכשול ובע"כ דס"ל ג"כ כמ"ש. וגם נ"ל ראי' מההמ"מ פט"ו מאי"ב הי"א שכ' בהא דהיא אומרת לממזר נבעלתי דאינה נאמנת אע"פ שחיה נאמנת דשא"ה דאאמע"ר ומבואר ג"כ כדברינו [וע' ח"צ סי' ג' שנעלם ממנו ד' ההמ"מ הנ"ל וכבר השיגו בשו"ת בר"א חא"ע סי' י"ג] וע' בהגהת מח"א על הר"מ שם מ"ש די"ל דמיירי באמרה שוגגת הייתי וכמ"ש הנימוק"י ב"ב בהא דהאומר ב"ג וב"ח הוא ובזה י"ל ג"כ קו' הא"ז הנ"ל עפ"י ד' הש"ס דמנחות מ"ט דבאומר מותר ל"ה עקירה בטעות וע' תשו' רשב"ש סי' תקל"א שהובא בברכ"י חו"מ סי' ל"ד אות ל"ג במ"ש בהא דכתובות י' מהימן ומסבינן ליה כופרי דמוכח ג"כ דלא ס"ל כתוס' ב"מ הנ"ל וע' תשו' גא"ב סי' כ"ו ותשו' ב"ח החדשות סי' פ"ד בענין זה:

כח

ומה שהקשה הנו"ב בהא דכ"ג ביו"כ וגם במש"ז סי' ה' העיר בזה נראה ליישב דהנה ברש"י שם ד"ה כ"ג ביו"כ כתב וז"ל בפר ושעיר שלפני ולפנים שהוא שם יחיד וכו' עכ"ל וכבר תמה הראב"ן דהא הפר הוא של כ"ג וניהו דגם אחיו הכהנים מתכפרים בו מ"מ איך מייתי ראיה מכ"ג דע"א נאמן על של חבירו דהא י"ל דשא"ה דמתוך שנאמן להפסיד חלקו נאמן גם על שלהם וע' בט"ג שם. ואמנם נראה לפמ"ש החמ"ח בח"ע סי' י"ז סקט"ז דבעבד נאמן לומר הרגתיו ומע"ר [וע' שו"ת תפ"צ חא"ע סוס"י ק' שהוכיח דגם במומר אמרי' דאמע"ר בעבירה אחרת ולא הביא ד' החמ"ח בלל] ובתשו' בר"א חא"ע סי' י"ג ביאר דעתו דבכל חשוד לדבר א' אף דאינו חשוד לדברים אחרים וגם בחשוד לקל נאמן להשים א"ע רשע גם לחמור כיון דאתרע חז"כ שלו ע"ש וא"כ מכ"ש היכא דחשוד לאותו דבר עצמו פשי' דנאמן להשים ע"ר לדבר זה וע' בברכ"י או"ח סי' נ"ח דבפעם א' נעשה חשוד ע"ש וע' יש"ש פ"ח דב"ק סי' פ"ב גבי חובל בשבח והודה שהיה דעתו להוציא דם

הוי צריך לגופו ואף דאאמע"ר כיון דהכהו איתרע חז"כ ונאמן ע"ש והובא במג"א ויד אפרים או"ח סי' רפ"ח ולכן מייתי הש"ס שפיר ראי' מכ"ג ביו"כ שאמר שפיגל בפר וגם בשעיר והפר הרי הוא של כ"ג ונאמן לגבי עצמו להשים א"ע רשע דלגבי עצמו הרי י"ל דבא לעשות תשובה וכמש"ל וכיון דנאמן על הפר שוב נאמן גם על השעיר כיון דכבר יצא מחז"כ בשעה שעשה עבודת הפר הקודם לשעיר כיון דעל הפר נאמן לומר שפיגל ושפיר מייתי הש"ס ראי' מדין השעיר שהוא של ציבור ואפ"ה נאמן לומר שפיגל ומוכח דנאמן גם על של אחרים אך משעיר לבד הרי אאמע"ר ומהפר לחוד אין ראיה כיון שהוא שלו ולכן מייתי ראי' מפר ושעיר, כשאמר שפיגל בשניהם וא"ש ודו"ק כי נכון הוא בישוב ד' רש"י בעזה"י [א"ה בהמ"ח ע' שו"ת ח"צ סי' ג' דהא דאאמע"ר דוקא באין עליו ריעותא אבל אי איכא ריעותא דעבד לפנינו איסורא נאמן לומר דעבד איסור יותר גדול ע"ש וא"כ ה"נ כיון שנאמן על הפר ושוב איכא ריעותא לפנינו נאמן גם על השעיר] ובתשו' לק' חראסקיב להחריף מו"ה בעריש ווינטער ני' הארכתי בישוב קו' הנו"ב בכמה אופנים ואכ"מ אבל בעיקר ד' הנו"ב הנה מצאתי בא"ז ה' פסחים סוס"י רכ"ג הנ"ל שהעיר ג"כ בקו' הנו"ב ומש"ז וכ' דדוחק לומר באומר מותר ועוד דכהנים מיגמר גמירי וכדקיי"ל כהנים זריזין הם ותי' דהתם להס"ד הוי גזיה"כ דיליף מקרא דנאמן גם בכה"ג אבל למאי דפריך ודלמא דחזיני' בפשפש שוב אינו נאמן בכה"ג ע"ש ודלא כהנו"ב]:

כט

וראיתי בשו"ת טטו"ד מ"ק סי' ו' שהעלה דדוקא בעדות ממון אאמע"ר אבל באיסור לכ"ע אם בא לעשות תשובה נאמן כיון דא"צ עדות גמור והביא מהא דס"ת שכתבתי וכ"ג ביו"כ הנ"ל ונעלם ממנו כל הנ"ל ומד' מרדכי בשם ר"ש וא"ז הנ"ל מוכח דגם באיסורין אאמע"ה בכה"ג ומ"ש עוד מהא דשוגג פטור כדי שיודיע ופריך א"ה מזיד נמי וכו' והא במזיד אאמע"ר י"ל דכיון שחייב לשלם שפיר נאמן להפסיד לעצמו ומעילא נאמן גם לאסרו ומה שדחה שם ד"ז הוא תמוה אבל בנידון שלו שם שהקהל אסרו שחיטתו אם יעלים איזה דבר מחלק השו"ב השני והודה אח"כ שהעלים בזה כיון דמתחייב לשלם מה שהעלים י"ל כדבריו דנאמן בכה"ג. ולדינא נראה דכל מי שמאמין בלבו לדבריו לא גרע מעכו"ם ומהימן לי' דאסור וגם הכלים אסורים אבל מי שבלבו אינו מאמין א"צ לחוש לדבריו ובנידון הח"ס שהודה סמוך למיתתו ניכרים הדברים שאמת הוא בודאי הדין הוא כמ"ש הח"ס דנאמן בזה וגם בעכו"ם היכא דאיכא רגל"ד טובא ואומדנות מוכיחות נאמן לאסור ע' ח"ס סי' קי"ב ומכ"ש בזה ועמש"ל סקכ"א בשם בר"א סי' ז' בהא דפי' י"ח ס"כ בזה וגם בשפ"ד סוס"י י"ח סקל"ד ביאר בכוונת הש"ך דהיכי דעכשיו נתברר רשעתו אם

הודה שעשה כן מכבר נאמן לאסור הכלים גם למפרע ע"ש אבל בתשו' הריב"ש סי' שצ"ו בדין מכר פקדון בלא רשות ב"ד ושומא וכ' דאינו נאמן לומר מכרתים מכבר כשעת הזול דאאמע"ר אף שעשה עתה כגזלן וע' בשע"מ סי' ע"ג סקי"ג ומוכח להיפוך דמ"מ מוקמי' לי' עד השתא בחז"כ וע"ע בשע"מ סי' מ"ו סקי"ז שהוכיח מהריב"ש הנ"ל דגם היכי דלא נפסל לעדות אאמע"ר ודלא כהתומים שם וע' בב"ש אה"ע סי' קנ"ב סקי"ג ותשו' נו"ב מ"ח חא"ע סי' קנ"ו בזה ושו"ת גא"י חא"ע סי' ג' וכולם לא הביאו תשו' ריב"ש הנ"ל והעירני ח"א שגם מהראב"ד ור"ן פ' המדיר מוכח כהריב"ש וע' עקרי הד"ט סי' ג' בשם שיח השדה סי' ט"ו בדין ג' שו"ב שהודו אחר זמן רב שהאכילו טרפות דאין נאמנים להפסיד לרבים והנלע"ד כתבתי וע"ע בד"ק סי' ב' סק"ב ובתשו' שבסוס"י הנ"ל ג"כ בזה:

ל

סעי' ב' על ד"ז הייתי מסתפק ושואל כו' עמש"ל סקי"ב בדינים אלו:

לא

שם בהג"ה ואם שחט וליתי' קמן למבדקי' כו' ע' בשו"ת הש"מ סי' י"ג באמצע התשו' מ"ש ע"ד הרמ"א בזה:

לב

סעי' ג' ואפי' אמר ברי לי וכו' היינו משום דכל מלתא דלא רמיא עלי' לאו אדעתי' ויל"ע היכא דיודע כל הדינים רק ששכח דבר אחד שהוא רק חומרא בעלמא שנהגו בו ואומר ברי לי אם נאמן ובשפ"ד סי' צ"ד סקכ"ח, צידד דבדרבנן י"ל דנאמן ומ"מ סיים דאין להקל ועמש"ל סי' י"ח סקי"ד מד' מנ"י ורא"פ סי' ל"ו סקרכ"ז דס"ל להקל והבאתי מכמ"ק להיפוך אבל מ"מ בנ"ד שהוא רק דבר א' ואולי לא נזדמן כלל לידו יש לצדד להקל וע' בחי' הר"ן לחולין י"ב בזה:

לג

בהג"ה ומי שדרכו להתעלף כו' ואמר ברי לי כו' בבאה"ט סקל"ב הביא בשם סמ"ג דמי **שידיו מרתתין** אפי' אמר ברי לי ל"מ וכבר השיג ע"ז הנו"ב מ"ת סי' א' והובא גם בפ"ת שם מד' רמ"א כאן דמהני ברי לי ואולם כמה אחרונים העירו דזה דוקא במתעלף לפרקים משא"כ במי שידיו מרתתים תמיד וע"פ רוב בא לידי דרסה כפי עדות הלחה"פ א"כ אינו נאמן נגד הרוב וע' תשו' מהרי"א חיו"ד סי' מ"ה ותשו' ב"ש סי' י' ותשו' כתב סופר סי' ג' ושאר שו"ת אחרונים בזה והנה מ"ש הב"ש בשם רב א' ראי' מתוס' חולין ב' סוע"ב ד"ה דליתי' כו' דרוב פעמים לא יוכל ליזהר מליגע כו' ואפ"ה מהני ברי לי כבר קדמו בשו"ת תפ"צ חיו"ד סי' כ"ה ותי' דהתם לא הוי רוב גמור וגם הוי בידו וע"ע בהשמטות לנח"א

שבאשכול סוף הל' מקוואות ג"כ בזה וע"ע בס' מקמ"ח ליו"ד סי' זה שהשיג מזה ע"ד פמ"ג שחקר דבחש"ו דרוב מעשיהם מקולקלים לא יהא עא"ל והשיג עליו מתוס' הנ"ל וגם הביא מסוטה מ"ז ע"ב דע"א נאמן לומר ראיתי ההורג אף דהוי נגד רובא דעלמא והביא מד' הפ"י קידושין ס"ד וקו"א דעא"נ לברר המיעוט מהרוב ע"ש אבל המעיין בפמ"ג בפתיחה ימצא דכונתו דעל ידי הרוב ל"ה בידו עכ"פ ושוב אין עא"נ נגד חזקה וגם ד' הפ"י עצמן סתורים בזה ממ"ש בכתובות כ"ג לשי' רמב"ם דבתרומה דאורייתא. אעא"נ משום דרוב העולם אינם כהנים ותליא בפלוגתת רמב"ם ור"ן ע"ש וע' בעט"ח בחי' לחולין י"א באורך בזה להחזיק שי' הרמב"ם ועתשו' ח"ס א"ע סי' ב' שחי' סתירת ד' פ"י דגבי כהנים מיעוט כהנים ידועים ומדוע נחזיק את זה שאינו ידוע לנו ע"פ עדותו של זה שהוא ג"כ מהמיעוט אבל היכא דרוב ומיעוט אינם מבוררים נאמן ע"א לברר עש"ה וע' נו"ב מ"ק חא"ע סי' ס"ט וש"ש ש"ו פ"ז מ"ש ע"ד הפ"י הנ"ל וע' בשו"ת כתב סופר חיו"ד סוס"י י' מ"ש לחלק בזה וע' בשו"ת שבסו"ס בני אהובה בענין אי נאמן נגד הרוב והביא מהרא"ש כתובות ט' בסוגי' דפ"פ והעלה דהתם אינו רוב גמור אבל נגד רוב גמור אינו נאמן וע' רא"פ סי' ל"ט ס"ק קס"ט ובז"ז סקי"ט ובק"ה לסי' ל"ט אות כ"ח באורך שהשיג ע"ד נו"ב ולא ראה ד' הש"ש ועכ"פ גם הוא דעתו נוטה דברובא דליתא קמן גרע טפי ומהראוי שלא יהא עא"נ ולפענ"ד ראי' מד' הא"ז שהובא ברמ"א יו"ד סי' רס"ב ס"ד דאע"ג דרוב נערים אין בוכים אא"כ ראשן חוץ לפרוזדר מ"מ אם האשה אומרת שהי' מונח כמו בשאר פעמים ובוכה נאמנת ומחללים שבת ע"פ ע"ש ומוכח דגם נגד רוב נאמנת ואולי כיון דא"א לידע כ"א על פיה לכן נאמנת וכמ"ש הר"ן פ"ד דקידושין גבי עדות חיה דמה"ט האמינוה אבל מ"מ צ"ע דמ"מ נגד רוב לא האמינוה וכה ראיתי בס' חוי"ר סי' קכ"ז שהעיר מהתוספתא סופ"ה דפסחים חמש חבורות שנתערבו פסחיהן נאמן א' מבני חבורה לומר פסח זה אחד של אותה חבורה הוא ומוכח דאע"ג דרובן אסורים לאותה חבורה משום שלא למנויו אפ"ה נאמן ע"א נגד הרוב אבל לענ"ד אדרבא משם מוכח להיפוך דהא יל"ד מדוע נקט א' מאותה חבורה דוקא דהול"ל נאמן א' לומר וכו' וגם אח"ז נקט דנאמן לומר פסח זה אחד של אותה חבורה דוקא דהול"ל נאמן לומר זה של חבורה זו וזה של חבורה זו ולכן נראה דהכונה עפמ"ש בהג"א פ"א דחולין סי' י"ד בשם א"ז דהיכא דהשו"ב אוכל בעצמו מאותו בשר כיון דאינו חשוד לאכול נבלות לכ"ע נאמן גם נגד חזקה וכל קושיתם הוא רק היכא דאינו אוכל בעצמו ובזה הוצרכו לתרץ משום דבידו או משום דמוחזק בכשרות ע"ש ותבין ועמש"ל סקכ"ו בזה א"כ התם

שהוא מאותה חבורה וגם הוא יאכל מהפסח לכן נאמן על אותו פסח אבל איש אחר אינו נאמן נגד הרוב:

לד

ובתשובה א' להרב מו"ה דוב דרומער נ"י אבד"ק הערץ בענין זונה מינקת הארכתי בהא דכתובות י"ג דלמאן דמכשיר אפי' ברוב פסולים ברי שלה עדיף וכר"ג והקשו האחרוני' דנהי דלגבי עצמה נאמנת נגד הרוב וכמ"ש הרשב"א קידושין ס"ו ומהרש"א יבמות פ"ח ופ"י כתובות כ"ב אבל איך נאמנת לגבי בעל נגד הרוב וע' בשו"ת תפ"צ לה"ג מגלוגא ז"ל חא"ע דיני פסולי כהונה וקהל סי' ו' בזה והעליתי דדוקא בדבר התלוי בדעת הרוב לבד או במקרה תלינן טפי ברובא אבל בזנות דאונס לא שכיח דקלא אית לי' וגם לשי' תוס' כתובות ט' דזהו רק מדרבנן מ"מ גם מה"ת עכ"פ לא שכיח טפי לאיסורא וגבי זנות ברצון דתלוי בדעת האשה לבד היכי דאומרת שזנתה עם איש פ' אין זה נגד רוב דרצון האשה תלוי בה לבד ועלי' אנו דנים וע' כה"ג במלחמות פ"ב דקידושין וריטב"א שם דף נ' דרוב שתלוי ברצון האדם ודעתו אינו רוב וע' בש"ש ש"ד פ"ו וכה"ג כ' הנו"ב מ"ק א"ע סי' ס"ד דמה"ט ל"ש גבי שליח קידושין דין תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים כיון דתלוי רק ברצונה והיא לא נתרצית רק לזה וכבר קדמו בשו"ת מהרשד"ם חא"ע סי' קס"ב וגוף הסברא מבוארת ברשב"א קידושין ס"ה ע"ש ותבין. ובזה ישבתי קו' המלחמות לשי' בעה"מ דסובר דסוגי' דדף י"ד דבעי ב' רובי ליוחסין אתי כר"י אבל לר"ג סגי בחד רוב וכשי' רש"י והקשה הרמב"ן מהא דפריך הש"ס בהא דקאמר אמתני' דמעשה בתינוקת שירדה למלאות מים ונאנסה אריב"נ אם רוב כשרים תנשא לכהונה ופריך דאי ר"ג אפי' ברוב פסולים נמי ומשני דבפי' ב' רובי ופריך מט' חניות ומשני דביוחסין מעלה עשו ואי אזיל לר"י כדעת בעה"מ הא מפורש לעיל י"ג דר"י פוסל גם ברוב כשרים והו"ל להקשות התם מהא דט' חניות ע"ש ולפמ"ש א"ש דהא לכאורה לק"מ מט' חניות די"ל כדברינו דשא"ה דתלוי ברצון האשה ול"ה נגד רובא וא"כ לר"י גם ברוב כשרים הוי רק כמחצה ואינה נאמנת ואמנם הכא דקאי אמתני' דתינוקת שירדה למלאות מים ונאנסה דבזה שוב תלוי ברוב שפרשו ובעלו אותה באונס פריך שפיר מט' חניות וא"ש ודו"ק ועוד פלפלתי שם הרבה בענין זה בישוב ד' רמב"ם ובדברי תשו' רמ"א סי' י"ט ואכ"מ. ובעיקר דין נאמנות ע"א נגד רוב יש להעיר מירושלמי פ"א דר"ה ה"א אלו שנים שיצאו מעיר שרובם עכו"ם א' מכירים אותו שהוא ישראל וא' אין מכירים חבירו מהו שיעשה כא' מן השוק להעיד עליו אם אומר את כן נמצאת כל העדות מתקיימת בע"א ופי' בק"ע ופ"מ

דהיינו שא"י להצטרף עמו לעדות ממון מה"ט ע"ש והא גם בלא"ה א"נ נגד רוב ובע"כ דבאיסורין נאמן בכה"ג:

לה

ואולם בגוף דין שו"ב שידיו מרתתין שכ' הלחה"פ דרוב פעמים בא לדרסה אני תמה מה ענין רתיתת ידים לדרסה דגם אי נימא דע"י שמרגיש רתיתה הוא דוחק בידיו למטה בשחיטתו הרי מ"מ כיון דשוחט דרך הולכה והבאה ליכא חשש דרסה וכמש"ל סי' כ"ד בשם שו"ת מש"נ וע' בתוספתא פ"ב דחולין הי' שוחט והרתית או שעף כו' ושהה כדי שחיטת אחר פסולה כו' ונהי די"ל דהתם הכונה שנתפחד ופסק מלשחוט מ"מ מסתבר יותר דהחשש הוא משום ספק שהיי' משהו כיון שידיו מרתתין ומגביה הסכין בכל פעם אך לפ"ז בבהמה דשיעור שהי' מדינא כדי שיגביהנו וכו' ורק המנהג לאסור במשהו א"כ ספק שהיי' משהו יש להקל וע' תשו' עבוה"ג סי' צ"ו ועמש"ל סי' כ"ג בזה א"כ היכא דרואין ששוחט יפה במהירות ורק דיש חשש אולי כרגע נגבה ידו עם הסכין מעט ע"י רתיתתו שוב יש להקל בדיעבד בכל גווני ורק בעוף דשיעור שהיי' במשהו לשי' כמ"פ יש להחמיר בידיו מרתתין ע"פ רוב ובפרט באחרים עע"ג ודאי יש להקל בדיעבד ודלא כמ"ש בשו"ת כתב סופר סי' ג' דבכה"ג גם בדיעבד ואעע"ג הוי ספיקא ולענ"ד כמ"ש. והנה בשו"ת מהרי"א סי' מ"ה הנ"ל הביא בשם הגאון מו"ה וואלף אבד"ק פאליטשאהן ז"ל שהעיר דהנסיון מעיד שיש אנשים שידיהם מרתתין באויר אבל מ"מ אם יאחזו דבר מה ויניחו על איזו דבר יועיל ההנחה לתמוך היד שלא יהי' מרתת וא"כ ה"נ גבי שו"ב אם רואים בעין פקיחא שכששוחט ומניח הסכין על הצואר אין ידיו מרתתין אין חשש כלל גם אם ידיו מרתתין באויר והוא פקפק ע"ז דמ"מ ידיו כבדים ואף שאין מרגישים הרתיתה יש לחוש שנכשל בשהיי' או דרסה ע"ש. ואולם במה שנהגו העולם לבדוק שו"ב אם אין ידיו מרתתין שנותני' לו כוס מלא מים לאחזו בידיו ואם מנדנדו בידיו מחזיקים אותו למרתת וכמ"ש בשו"ת ד"ח ח"ב יו"ד סי' ג' שנהגו כן נ"ל דדוקא אם מנדנד אותו הרבה ברתיתות גדול בזה שייך חשש הנ"ל אבל בנדנוד קצת אין חשש כלל דבזה שפיר יש לתלות דע"י שאוחז היד באויר מנדנד בידיו קצת וראי' מד' הב"י וש"ע לקמן סי' קל"ב ס"ב בדין ישראל שמכר יינו לעכו"ם כו' אבל אם מדד וכו' לכלי ישראל שביד העכו"ם והי' העכו"ם מנדנד הכלי אם הי' מונח בקרקע או שהיה אחזו בידו באויר דאז ע"כ הוא מנדנד צריך ליקח הדמים ואח"כ ימדוד עכ"ל. ומבואר דבאוחז כלי באויר א"א שלא ינדנד ונהי דמיירי בנדנוד כ"ש וגם הש"ך תמה ע"ז מהש"ס אבל עכ"פ נשמע משם דיש חילוק בין אוחז באויר ובין אם סומך א"ע על איזה דבר וא"כ ה"נ אין להוכיח מרתיתה

שבאויר שמרתת גם בשחיטה וי"ל דשא"ה שהישראל שופך לתוך הכלי לכן בע"כ מנדנד אבל גם מסברא נכונים ד' הגאון מהר"וו הנ"ל דאמאי נחזיק ריעותא לחוש שמא מרתת ואין נרגש לעין הרואה בדבר שהחוש מסייע לזה ולכן אם בודקים אותו כמ"פ ורואים שבשעת שחיטה אין ידיו מרתתין כלל נלע"ד דאין חשש כלל. אך דיש לחוש לענין בדיקת הסכין דכשמעביר אצבעו באויר לבדקו אם ידיו מרתתין באותה שעה שמעביר ידיו י"ל דלא ירגיש פגימה קלה כיון דמעביר ידיו בקל ודמי לאוחז באויר אבל מ"מ אם נסוהו כמ"פ ורואים דאינו מרתת בידיו גם בהעברת אצבעו ע"ג הסכין נלע"ד דאין שום חשש כלל גם אם רואים בעת שהוא מל בפריעה או בשעת כתיבה שידיו מרתתין קצת כי ידוע שאין הענינים דומים דבפריעה הוא רוצה לאחוז ראש העור בעוד ידו באויר וכן בכתיבה מגביה ידו בין אות לאות ואין לה אחיזה לכן הוא מרתת משא"כ בשחיטה שתומך ידיו על הצוואר או הסכין גם בעת הולכה והבאה. ודלא כמו שראיתי בשם ח"א שציוה לנסות בכתיבה שניכר בהכתב אם ידיו מרתתין וכהא דב"ב קס"ז ולענד"נ כמ"ש. והכל כפי ענין הרתיתה דודאי אם מרתת הרבה א"א להקל אבל בידיו מרתתין קצת יש להקל כמ"ש. שוב ראיתי בשו"ת מהר"ם שיק חיו"ד סי' י' שהאריך ג"כ בענין שו"ב שידיו מרתתין וביאר ענין חשש דרסה דע"י חולשתו בידיו צריך לחזק ולאמץ א"ע בכח ואפשר שידחוק הסכין למטה ולא יעשה הולכה והבאה בקלות וכבר ביארתי דאין בזה חשש וגם מ"ש דכיון דידו חלושה ואין בה חיות כ"כ היא כבדה כמו בשיכור לענ"ד אין בידינו לחדש חששות כאלו וגם בשיכור דוקא בהגיע לשכרותו של לוט פסול ובלא הגיע גם לכתחלה כשר מדינא ורק דרך עצה טובה החמיר הרמ"א לכתחלה ומ"ש מחשש שהיי' כבר נתבאר דבבהמה אין לחוש לספק. ומ"ש בשם גדול א' שהק' ברגיל להתעלף אמאי מהני ברי הא אין עא"נ נגד חזקה ול"ה בידו ותי' הוא דמיירי כשרוב פעמים אינו מתעלף ומשא"כ בידיו מרתתין וע"ש עוד בזה. והנה בגוף הקו' כבר העירו בשו"ת השיב משה חיו"ד סוס"י כ"ג בהג"ה ובשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' ג' וע' בשו"ת טטו"ד מ"ק סי' י' שנשאל ג"כ בזה ותי' דבידו לשכור איש אחר לשחוט וכמ"ש התוס' גיטין ב' ע"ב גבי נשים ובזה תי' ג"כ קו' פמ"ג בפתיחה גבי חש"ו ועוד תי' כעין ד' הפ"י ריש חולין אבל הפוסקים לא ס"ל כתי' הפ"י כמ"ש גם מהרמ"ש שם וגם י"ל בלא"ה לפמ"ש בס"ק הקודם בשם הג"א דהיכא דאוכל בעצמו לכ"ע נאמן. אבל מ"ש דיש חשש שלא ירגיש בפגימה ע"י רתיתת ידיו יפה כ' וכמש"ל ומ"ש דגם אם יש עדים שראו שאין ידיו מרתתין י"ל דעתים עתים יש שיש בו חלישות יותר או דבעשה מלאכה קודם מרתת טפי צדקו דבריו ולכן לברר ענין הרתיתה א"א בפעם א' וכדומה רק בהשגחה יתירה שיבורר הענין היטב

אבל אם נתבררו הדברים כפי שכתבתי נלע"ד דאין להחמיר. שוב ראיתי בשו"ת חסל"א סי' א' שפסק ג"כ דברותתין ידיו רק באחזו כוס משקה ולא בתמידות אין חשש כלל אבל לא דבריו דברי וע"ע בשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' ג' הנ"ל בענין נאמנות בדבר שאינו מצוי וע' שו"ת ד"ח ח"ב יו"ד סי' ג' בדין שו"ב שמרתת לפעמים שמרגיש איזו חולשה ואומר שנזהר מלשחוט בעת ההוא דנאמן ואין להעבירו אם הוא ירא ד' רק דיש להזהירו להשגיח היטב בזה. ובדין זקן בן פ' או ע' שנים שכ' הבאה"ט ופ"ת יעוין בחולין כ"ד ע"ב דאם עומד על רגלו א' וחולץ ונועל מנעלו דינו כילד וכ"ה בר"ש פ"ח דמקוואת מ"ד ואין לגזור בכה"ג משום לא פליג כיון דלא נזכר איסור זה בש"ס וכמ"ש כה"ג הב"ש א"ע סי' י"ז ס"ק י"ד דגבי זכרים אין לגזור במה שלא אמרו חז"ל ע"ש ותבין:

לו

שם ואמר ברי לי וכו' בש"ך סקי"ג כ' דגם בשותק מותר והתב"ש חולק ועתשו' רח"כ סי' ב' שהוכיח מהב"י דזה תלוי בפלוגתת רמב"ם ורא"ש וכיון דלהרא"ש דפסק כרבינא בעי' ברי לי צדקו ד' הרמ"א וע"ש מ"ש בביאור לשון רמ"א דהיכי דאינו מוחזק בעילוף רק שאינו מוחזק לאמן ידיו בשאר דברים גם להרמ"א לא בעינן שיאמר ברי לי ע"ש עוד בזה וע' שו"ת טטו"ד מ"ק סי' י' מ"ש ליישב ד' הש"ך מה שהקשו מהא דחולין ב' דליתי' קמן דנישיילי' וע' שו"ת השיב משה סוס"י כ"ג בהג"ה וע' חי' רע"א שחולק ג"כ על הש"ך וע' חוי"ר שהחזיק בד' הש"ך והביא מרמב"ם פ"א מפסהמ"ק ונו"ב מ"ת סי' י"ב ומלקמן סי' של"א בהא דהאומר לשלוחו צא ותרום ע"ש בזה:

לז

ויש מחמירים כו'. בשמ"ח סנ"ג פסק דגם מי שדרכו להתעלף אסור ליתן לו לשחוט אפי' בעע"ג וע' בבנ"ש לחולין שביאר לפי תי' ב' דהיינו בידוע שדרכו להתעלף אבל באינו מוחזק באומנות מותר ובאמת שכן הוא להדיא בישו"ש פ"א דחולין סי' ה' אך לפי דבריו אם התחיל ללמוד האומנות וקלקל כמ"פ שוב אסור ליתן לו לשחוט לכתחלה גם בעע"ג אבל מצאתי בתשו' רח"כ סי' ב' שפסק דגם בכה"ג מותר לכתחלה ע"י עע"ג כיון דדיעבד שרי גם בפ"ע היכא דאומר ברי לי ולשי' הש"ך גם בשותק א"כ אין לגזור עכ"פ בעע"ג והביא ראי' מהש"ך סקכ"ו אבל במי שהוא חשוד באופן דשחיטתו בינו לבין עצמו גם דיעבד אסור אזי גם בעע"ג אסור לכתחלה ע"ש באורך. וקצת יש להעיר מש"ס דחגיגה כ' נפלה מעפרתו הימנו ואמר לחבירו תנה לי ונתנה לו טמאה דחזקה אין אדם משמר מה שביד חבירו אבל י"ל דשא"ה דמיפסל בהיסה"ד לבד וגם י"ל דהכא דממנים אותו בכונה לשמור את זה שאני וע' תב"ש סי' ב' סוסקמ"ט בזה ועמ"ש שם וע' ב"א

ח"א חדר ל"ז מ"ש לדחות ראיית הש"ך סקט"ו וע' פלתי סק"ט מ"ש לדחות ראיית ר"ב ומצאתי כדבריו באשכול סי' ב' וז"ל וחזי לן אף לכתחלה ולא נקט במתני' דיעבד אלא משום דכייל לי' בחש"ו עכ"ל. והנה נשאלתי מהרב מו"ה נפתלי אבד"ק סאניוואץ נ"י בדין שו"ב שאינו בקי בדינים ולא בבדיקת הריאה אי מהני באחר עע"ג ע"י שו"ב שנאסר מכמה גדולים. והשבתי דמלבד דהרמ"א פסק דל"מ עע"ג להתיר לכתחלה וא"כ היכי דרגיל בזה גם דיעבד שחיטתו אסורה כמ"ש בתשו' הרא"ש שהובא בא"ח סי' תקי"ז ס"ב ובתשו' מהרי"ק שרש ל"ט שהובא בד"מ יו"ד סי' ע"ו אות ה' אף גם הדבר פשוט דהיכא דבעינן אחר עע"ג בעי' שיהי' האחר מוחזק בכשרות ובקי בדיני שו"ב דכיון דעל השגחתו ונאמנותו אנו סומכין א"כ הכל תלוי בו וכיון שנאסר מכמה גדולים הדבר פשוט דאינו כשר להיות עומד ע"ג השו"ב שאינו בקי והוי כמאן דליתא ואדרבא חשוד להכשיל גם בדבר שיהי' זה מסופק ושואל וע' בשו"ת אמרי אש סוס"י י"ג דבמקום שיש תקנה ליילך ב' שו"ב ביחד אין לצרף שו"ב שאינו כשר דהוי כמאן דליתא ומכ"ש בזה דכל א' מהם בפ"ע כמאן דליתא וזה כמה נשאלתי בהא דיומא י"ט דמשביעין הכ"ג שלא יהי' צדוקי ולמ"ל להשביעו הא אפשר להעמיד אחר עע"ג שישגיח דרך הלול כדאי' בגיטין נ"ד ע"ב דחזיני' בפישפש וע"ש ברש"י ואמרתי דיש לחוש שמא גם השני יהי' צדוקי וזהו כמ"ש דאם השני חשוד אינו כשר להיות עע"ג:

לח

סעי' ד'. אם אבדו כו' או שנגנבו כו'. בס' יראים להרא"מ מצוה קל"ז כ' דדוקא אבדו תנן שהשוחט חושב יאוש בעלים הן אבל בחשוד לגזול חשוד לשחוט שלא בידיעת ה"ש וכפי הנראה לשי' אזיל דאין עא"נ רק במוחזק בכשרות אבל הוא נגד המבואר בתוספתא וכל הפוסקים דה"ה נגנבו וכבר האריך בזה בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ב סי' מ"ח ע"ש וע' בא"ז הל' שחיטה סי' שס"ז שהביא דיעה זו ותמה מהתוספתא הנ"ל ובגוף הדין הא דלא חיישי' לעכו"ם ע' בש"ג בשם ריא"ז משום דאין דרך גוים לשחוט אלא לנחור ובזה מיושב קו' האחרונים מדוע לא נימא בזה סמל"ח ועמ"ש בפתיחה אות כ"ב בזה. אבל צ"ע דא"כ גם ברוב עכו"ם לא ניחוש לעכו"ם וכמ"ש כה"ג בתוס' יבמות מ"ז ע"א ד"ה במוחזק כו' דרוב הבאים לפנינו בתורת יהדות ישראלים נינהו ועיין מג"א סי' ל"ב סקס"ו, והנה מדנקטו הטוש"ע שמצאן שחוטים כראוי מבואר דאם מצאן חתוכין כל הראשי' אסורים וכמ"ש הפר"ח סק"ח וע"ש עוד דאם מצא בהם ריעותא בריאה וא"א לבדוק כגון שנקרע וכדומה אף דגם לגבי בדיקה אמרי' רוב מצוין מומחים כמ"ש בתשו'

הריב"ש ומל"מ פ"ד מה"ש ה"ז מ"מ בכה"ג דאיכא ריעותא אסור ואפילו נמצאת בבית אסורה ע"ש:

לט

שם באשפה שבשוק כו'. ע' תב"ש סקמ"ד מ"ש בשי' רמב"ם דבאשפה שבשוק מפני שהי' רגילים להשליך טומאותיהן שם הי' נזהרים מללכת שם ולכאורה קשה מש"ס דע"ז ס"א ע"א אשפה כרה"ר דמי ופירש"י דרך אשפה לעמוד בני אדם עלי' אבל התם באשפה שבחצר מיירי דאל"כ למ"ל לטעמא דאשפה הרי הוא פתוחה לרה"ר עצמה ובע"כ כמ"ש:

מ

סעי' ה' ושוטה דהיינו שהוא יוצא כו'. מלשון זה משמע לכאורה דדוקא בדברים אלו דינו כשוטה ובאמת שד"ז תליא באשלי רברבי ובב"י א"ע סי' קי"ט הביא בשם ר"ש משפירא דלא מחזקי' בחזקת שוטה לגרש עד שיראו בה סימני שטות המפורשים בפ"ק דחגיגה ועיקר הוא סי' דהמאבד מה שנותנים לו ובעוד שלא ראינו סי' זה ה"ז בחזקת פקח ואפי' בדיקה לא צריך וכ"ה במהרי"ק שרש י"ט בשם ר' אביגדור והובא בב"י סוס"י קכ"א אבל הב"י שם הוכיח מד' רמב"ם פ"ט מעדות שכ' וז"ל השוטה פסול לעדות מה"ת כו' אלא כל מי שנטרפה ונמצא דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים כו' דמשמע דס"ל דלאו דוקא בהנך ד' דברים דפ"ק דחגיגה וכ"ה בד"מ סימן קי"ט בשם מהרי"ו. והנה הבית יוסף שם הביא ראיה מדנקט בחדא ברייתא ג' דברים ולא נקט המאבד ובאידך ברייתא נקט המאבד מה שנותנים לו ולא נקט הנך דברייתא קמייתא ובע"כ דהנך ד' לאו דוקא [א"ה יצחק בעהמ"ח צ"ע דבתוספתא פ"א מתרומות וירושלמי שם וירושלמי גיטין פ"ז ה"א אי' איזהו שוטה היוצא יחידי בלילה והלן בביה"ק והמקרע את כסותו והמאבד מה שנותנים לו ע"ש וצ"ע ומהתוספתא זו תמהתי על הש"ס דחגיגה ד' הנ"ל דאי' שם אר"פ אי שמיע לי' לר"ה הא דתניא איזהו שוטה המאבד וכו' ופירש"י דמשמע בדבר א' מחזקי' אותו בשוטה ע"ש והיאך משמע הלא תני להו ביחד ואולי הי' להם גירסא אחרת בתוספתא וצ"ע] וצ"ע דהא מבואר בש"ס שם דמקרע כסותו דמי למאבד מה שנותני' לו וע' בק"ע על הירו' רפ"ז דגיטין מ"ש ע"ד הב"י בזה ועשו"ת גוא"י א"ע סי' כ"א ומדנקט הש"ס איזהו שוטה היוצא יחידי וכו' משמע דוקא הנך דלשון איזהו כו' היא דוקא כדמוכח מהתוס' גיטין ס"א בהא דאיזהו ע"ה וע"ע תוס' סוטה כ"ב וע' כתובות פ' ההוא שוטה הואי דלא עבידי אינשי דחנקי בינייהו ומשמע דמהך עובדא גופי' מוכח דהואי שוטה וע' רש"י תהלים ליד בשנותו את טעמו שעשה א"ע שוטה שהוריד ריר על זקנו ומצאתי שהרגיש בזה בשו"ת גוא"י הנ"ל ובכתובות ע"ב דאם רצה שתהא ממלאה ומערה לאשפה יוציא

ויתן כתובה כו' מפני שנראית כשוטה ובפי' הר"מ שם שהוא מעשה ממעשי השוטים והמשוגעים וכל זמן שיכריח אותה שתעשה מעשים שתחשב בעשייתן שהיא שוטה יוציא ויתן כחובה עכ"ל. וי"ל דאף דמעשה זו שטות אבל אכתי אין מזה הוכחה להחשב ע"ז שיטה לכל דבר וגם י"ל דנראית לעיני בני אדם כשוטה אף דמדינא אין זה סימני שטות ופ' כה"ג בש"ך חו"מ סי' ע"ה סקי"ז ובפרט בחנקה בנה דכתובות פ' הנ"ל הוי בכלל מאבד מה שנותנים לו וגרע טפי מזה כמובן גם י"ל בהא דכתובות ע"ב דר' יוחנן אזיל לשי' בחגיגה שם וגם מהא דב"ב קנ"ה דשדי קשייתא שהביא תב"ש כאן אין ראי' דהתם הי' פחות מבן כ' והוצרכו לנסותו אם דעתו שלמה ויודע בטיב מו"מ שיהא ממכרו בקרקעות ממכר לכן בכה"ג שראה ריעותא כזו איכא הוכחה שאין דעתו שלימה משא"כ בגדול לענין שיחשב שוטה פי"ז י"ל דלא נחשב כשוטה. והנה הח"ס א"ע סי' ד' החזיק בדעת נו"ב שבס' אור הישר דגם הרמב"ם לא אמר כן רק לענין עדות אבל בשאר דברים מודה דדוקא הנך ד' דברים ע"ש והנה אם אמנם שהמהרי"ט בשניות חא"ע סי' ט"ז כ' כה"ג בהא דכ' רמב"ם דהפתאים ביותר הם בכלל שוטה אבל יפה השיג עליו בס' קרבן תודה לחגיגה שם מדכ' רמב"ם דטעמא דשוטה פסול לעדות לפי שאינו בר מצות מוכח דלכל דבר דינו כשוטה. ולענ"ד ראי' למהרי"ט מרמב"ם פי"א מגירושין ה"ז וכ"מ פ"ד מאישות ה"ז וב"ש א"ע סי' קנ"ה סק"ד דאפי' סכלה ביותר צריכה מיאון ע"ש ותבין וע' שבו"י ח"ג סי' קל"ז. ולדינא הנה גם הישש"ש פ"א דחולין פסק כרמב"ם ובב"ש סי' קכ"א כ' שכ"ה ד' הב"י לדינא. ולעד"נ דלא נחלקו הפוסקים כלל היכא דאנו רואים שמדבר בבלבול ושגעון ולכ"ע דינו כשוטה דהנך סי' שבש"ס היינו היכא דמדבר ככל אדם ובאים להוכיח ממעשיו שהוא שוטה בזה ס"ל דהנך ד' סימנים דוקא אבל היכא דרואים שדעתו מבולבלת א"צ לשום הוכחה כלל ונראה שלזה רמז בתשו' מהרי"ו סי' י"ב שרמז הד"מ בא"ע שם וז"ל ועוד נסתפק לי אי בכה"ג מתקריא חלומה אע"פ שהשיבה כהוגן מ"מ מה בכך כן דרך שוטים שלפעמים משיבין נכונה ומ"מ שוטים הן דודאי הא דפליגי ר"י ור"ה בחגיגה איזה נקרא שוטה היינו אע"פ שלא ראינו בו שטות אלא מקרע כסותו וכו' דאטו אם אינו קורע כסותו וכו' ובשאר כל דבריו עושה שטות לא נקרא שוטה אתמהה א"ו הא דפליגי היינו בלא ראינו בו שטות אלא זה ואפ"ה הוי שוטה אע"פ שמשיב כהוגן עכ"ל ומכ"ש היכא שאנו רואים שדעתו מעורבת בדבריו כל הפוסקים מודים דבה באין בו סימנים אלו דדינו כשוטה. וראי' מהא דר"ה כ"ח בהא דכפאו ואכל מצה אילימא דכפאו שד כו' בשעה שהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו כו' והרי התם מיירי בחולי נכפה כמ"ש רמב"ם וש"פ ואין בו סי' שוטה ואפ"ה דינו כשוטה לכל דבר וע' גיטין

ע' מי שאחזו קורדייקוס כו' ובפיה"מ להר"מ שהוא חולי מתחדש ממילוי חדרי המוח ומתבלבל הדעת שהוא חולי ממיני חולי הנופל ע"ש ובירושלמי שם סימן שוטה היוצא בלילה וכו' קורדייקוס אין בו א' מכל אלו מהו קורדייקוס כו' דהוי יהבין ליה סמוק גו אכום והוי לעי כו' זהו קורדייקוס שאמרו חכמים פעמים שוטה פעמים חלים כו' ע"ש ובע"כ כמ"ש. שוב מצאתי בשו"ת עט"ח חא"ע סי' י"ז שהעיר בראי' זו מקורדייקוס ותמהני שלא הביא מר"ה כ"ח הנ"ל וע' פיהמ"ש להר"מ פ"ז דבכורות דחולי נכפה בא ע"י מרה שחורה וע' רמב"ם פ"ח מבימ"ק הל' ט"ז ומד' רש"י חגיגה גרדניפס חולי האוחז מתוך דאגה מוכח דאם בא ע"י מר"ש ועצבות אינו כשוטה וכבר הפיר בזה גדול א' בפ' אור הישר שם והובא בתשו' ב"א חא"ע סי' פ"ט להוכיח מרש"י הנ"ל כן אבל מרמב"ם הנ"ל בפיה"מ לבכורות מוכח להיפוך וע' ח"ס יו"ד סי' ז' והעירני לזה ח"א ולפמ"ש ניחא דהיכא דאינו מדבר כהוגן בכל גווני דינו כשוטה:

מא

והנה הב"י בחו"מ סי' ל"ה כ' דבפעם א' לא נחשב כשוטה והתב"ש כאן חולק עליו והביא ואית מב"ב קל"ה דמשמע דבשביל פ"א דשדא קשייתא חשבו לשוטה וא"ל דשא"ה דתוך זמן הוי דהא הפוסקים הביאו דאית מעובדא דלעיל דמשחרר עבדו הוי ע"ש ור"ל דבב"י סי' קנ"א בשם ריב"ש סי' תס"ח הוכיח מהא דקאמר התם שטותא יתירא חזא בי' דמשחרר כולהו עברי דמאבד נכסיו הוי שוטה והא י"ל שא"ה דתוך זמן הוי ומזה הוכיח התב"ש ואין חילוק אבל באמת אין ראיה דכונת ריב"ש מדנקט הש"ס שהוא שטותא יתירא חזא בי' כו' מוכח דהוי שטות ובפרט דהריב"ש הביא שם גם ראי' אחרת. אבל מה שנדחק תב"ש בהא דנקט היוצא כו' ולא נקט מי שיצא כו' לק"מ דמצינו כה"ג בברכות ל"ח המוציא דאפיק משמע כו' דמפיק כו' ואנן קי"ל דאפיק וע' עירובין י"ט השתא דאמרת הפושעים דפשעי ואזלי אלא מעתה דכתי' המוציא והמעלה ה"נ דמפיק ומפיק הוא אלא דאסיק ואפיק ה"נ דפשעי הוא ע"ש וה"נ בזה ומ"ש הב"י ראי' מדנקט רמב"ם ונמצא דעתו משובשת תמיד ואתב"ש דחה דכונתו לאפוקי היכא דנשתנה. והבריא הנה מצאתי בב"י חו"מ סי' רצ"א שהביא בשם תשו' מהרי"ו דגם אם האמינה לו א' או ב' פעמים מ"מ יכול לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר וכ"מ מרמב"ם שכ' אם הי' דרך בעלים להפקיד ד"ז תמיד אצל שומר שני כו' ומדנקט תמיד משמע דוקא תמיד ולא לפרקים והב"י דחה דנקט תמיד לאפוקי אם נשתנה הדבר אח"כ כגון שהעני וכדומה ועוד תי' בע"א וע"ש בבדה"ב שהוכיח כן דאל"כ אם יחסר ביום ינתים לא יהי' הדין כן ע"ש היטב ומבואר דהב"י גופי' דחה שם ד' מהרי"ו בעין מ"ש התב"ש כאן ואולי רק

בשביל שיש שם הוכחות לזה מלשון רמב"ם משא"כ כאן וע' רמב"ם פ"ח מבימ"ק הט"ז מי שר"ר מבעתו תמיד או בעתים ידועים ע"ש ומוכח דתמיד הוא לאפוקי בעתים ידועים וה"נ י"ל בזה. ולדינא הנה מצאתי להטורי אבן חגיגה שם שהוכיח דבעי' דוקא ג"פ וע' בשו"ת ב"א חא"ע סי' פ"ט שדחה כל ראיות התב"ש וגם בשו"ת חפ"ץ חא"ע דיני חדר"ג סי' מ' מ"א פסק דדוקא ג"פ בעינן ע"ש ופ' בשו"ת שבש"ע הרב מלאדוי ז"ל בסופו סי' כ"ה שדחה ג"כ ד' תב"ש ומסיק כדעת ב"י דדוקא בדרכו בכך ע"ש. אבל נראה דהפלוגתא הוא רק לאחר שעשה מעשה שטיח אבל בשעה שעושה המעשה שטות דרך שטות י"ל דלכ"ע נחשב כשוטה ובפרט אם רואים שאין דעתו שלימה בשעת מעשה לכ"ע הוי כן גם בפעם א' וראיה מש"פ דר"ה כ"ח שהבאתי בס"ק הקודם דפריך אהא דכפאו ואכל מצה דיצא אילימא דכפאו שד והתניא בשעה שהוא שוטה ה"ז כשוטה לכל דבריו ואם אי' דבפעם א' אין הדין כן מה פריך דלמא שא"ה בהא דכפאו ואכל מצה דהוי רק פעם א' ובע"כ כמ"ש [א"ה צבי בהמ"ח ע' בב"ש סי' קי"ט ס"ק י"ב דרק בג' פעמים הוי שוטה]:

מב

והיכא דנתרפא משטותו ולא הבריא לגמרי שעדיין הוא עצב וכדומה. הנה בתשו' רשב"א שבב"י א"ע סי' קכ"א כ' וז"ל ומסתברא דגבי עתים חלים ועתים שוטה דאפי' חלים בעלמא שאינו שפוי לגמרי ה"ז נפקא דכשאמרו כשהוא חלים ה"ז כפקח לא בבדיקה כנשתתק אלא שהוא חלום שהוא מדבר בענינו ואינו קורע בגדיו כו' שהם סימני שוטה ואע"פ שהוא חשש ועדיין סימני חליו ניכרים בגופו שלא נתרפא לגמרי אלא כאדם המתחזק מחליו אפ"ה בשעת חלימותו ה"ז כפקח לשעתו עכ"ל וע"ש בש"ע ס"ג בזה וראיתי בשו"ת ח"ס א"ע סי' ד' שהביא בשם הג' מווארשוי והג' מהרש"ק מבראד ז"ל שכ' דהרשב"א לשי' שהביא הב"י סי' קי"ט בשמו דבעי' דוקא סימני שוטה דחגיגה וכיון שחזר בו מא' מאלו הוי חלים אבל לרמב"ם אין להחזיקו בחלים עד שיהיה בריא אולם והח"ס שם העלה דגם רמב"ם ל"ק רק בעדות ועמש"ל סק"מ בזה. ואמנם לענ"ד מ"ש דרשב"א לשי' במח"כ הנה הרשב"א שהביא ב"י סי' קי"ט הוא הר"ש בר אברהם והרשב"א דסי' קכ"א הוא הר"ש בר אדרת ועוד שהרי הרשב"א כאן הוסיף וכ' בזה"ל שהוא חלים שהוא מדבר בענינו ואינו קורע כו' הרי שהצריך שהי' מדבר ג"כ בענינו ומוכח דס"ל כרמב"ם אך לפמש"ל סק"מ יש לדחות דבאינו מדבר כהוגן כ"ע מודו אבל גם לרמב"ם נראה דכמו לשי' הסוברים דדוקא בסימני שוטה דחגיגה שם אם עכשיו א"ב סימנים דהיינו שבחנו וראו שאינו עושה כן ומדבר כהוגן הוי כחלים א"כ ה"ה לרמב"ם היכי דדעתו משובשת באיזה דבר וראינו עכשיו שאינו משובש בזה והיכא דהשטות

ע"י שמדבר בבלבול ועכשיו מדבר כהוגן אע"פ שהוא עצב וכדומה דינו כחלים וגם גוף דינו של הרשב"א שכ"כ מסברא לענ"ד הדבר מבואר בירושלמי פ"א דתרומות ופ"ז דגיטין ה"א וז"ל זהו קורדייקוס כו' אתא עובדא קומי שמואל אמר כד דהוא חלים יתן גט מה שמואל כר"ל דר"ל אמר כשישתפה רובא דשמואל מר"ל די אמר חלים יתן גט ותחלימני ותחייני. ופי' הק"ע ופ"מ דשמואל מיקל טפי מר"ל דלר"ל דוקא כשישתפה לגמרי ולשמואל סגי כשהוא חלים אע"ג דלא נשתפה לגמרי וע"ש בשיו"ק מ"ש מתשו' רשב"א בזה ונהי די"ל דשא"ה בקורדייקוס מ"מ עכ"פ מוכח דלשון חלים היינו שאינו בריא לגמרי וכיון דהש"ס דילן נקט בשעה שהוא חלים ה"ז כפקח לכל דבריו סגי גם בלא נשתפה לגמרי וזהו כדברי הרשע"א ובזה נראה דאין סתירה לזה מתשו' מהרי"ק שהודא בב"י יו"ד סי' רס"ב בדין קטן שחלה שיב"ס והיקל עליו והזיע עד שלא הי' בו סכנה ולסוף ג"י חזר להיות לו קדחת קטנה וחזר והזיע והבריא אם יש למנות ז"י מזיעה ראשונה או משני' והשיב דיש למנות מן השני' כיון דלא שלפתו חליו מכל וכל שהרי חזרה קצת אחר ג"י אגל"מ דלא הבריא לגמרי [ועתוס' חולין ט"ו דחולה והבריא שכיח שיחזור לחליו ובע"כ דהוא ג"כ מה"ט שלא הבריא עוד לגמרי] ולכאורה הוא היפוך ד' רשב"א אבל באמת ז"א דהמעיין במהרי"ק שם ימצא דכל דיוקו מדנקט הש"ס מיום הבראתו משמע שהבריא לגמרי אבל כאן אדרבא מדנקט חלים משמע שלא הבריא לגמרי ועוד דשא"ה בחשש פ"נ החמיר טפי. וכה ראיתי בשו"ת דברי חיים ח"ב א"ע סי' ע"ד שהאריך בדין מי שנשתגע בכמה דברים וגם היו בו פי' שוטה ואח"כ נתרפא ועדיין ניכר בו חליו והעיד שבעיר מולדתו הי' בעה"ב א' שנשתגע עד שהנערים רדפו אחריו לשמוע היתוליו ודברי שחוק והי' נחשב למשוגע ממש ונתן גט לאשתו ע"פ הוראת הג' בעל ים התלמוד ועוד כמה מעשיות כאלו והאריך בד' ר"א ורשב"א ורמב"ם. ובסי' ע"ה האריך בד' רשב"א הנ"ל וכן המנהג להקל גם באינו חלים לגמרי ובסי' ע"ו האריך ג"כ והביא שהסכימו עמו גדולי הדור להקל ודוקא שוטה ביותר פסול לרמב"ם דודאי פתם בעלי מחשבות ודמיונות מוכח בחגיגה שם דאינו בכלל שוטה ואף שהוא בעצבות ומר"ש כיון שמשיב על הן הן כו' יש להקל וע"ש עוד סי' פ"ז וע"ש ח"א ע"ש סי' נ"ב נ"ג במי שהי"ל דמיון שיהי' מלך וישא מלכה ובתחלה הי' מטורף לגמרי ונתרפא ונשאר לו עוד דמיון הנ"ל כשמעוררים אותו לזה ובשעת הגט התווכח לתבוע תביעותו והשיב על כל דבר כהוגן והאריך בד' ר"א ורמב"ם ומהרי"ט ותב"ש וט"א הנ"ל ומסיק להקל גם לרמב"ם דאדרבא כיון דתחלה הי' מטורף לגמרי ונתרפא י"ל דגם רמב"ם מודה להקל ע"ש באורך. שוב מצאתי בתשו' רשב"א ח"ד פי' ר"א שהאריך בד' הירושלמי הנ"ל וביאר

דלדידן אין חילוק בין חלום לשפוי דמה שחלקו בירו' בזה היינו שלא להעמיד דברי שמואל כר"ל אבל לדידן דאמרי' בדרי' לכשישתפה ואתי' דשמואל כר"י א"צ לחלק בזה והביא ד' רמב"ם דנקט אינו מגרש עד שיבריא וכ' דהיינו חלים היינו בריא וא"ל שיבריא לגמרי ע"ש היטב וא"כ צ"ל דהמהרי"ק החמיר רק משום חשש פ"נ וכמש"ל ויש לדון עוד מסנהדרין ע"ח ב' אמדוהו למיתה והקל ואח"כ הכביד דפליגי ר"נ ורבנן וברמב"ם פ"ד מרוצח פסק דנהרג דרגל"ד וכ"ה בירושלמי שם כמ"ש הת"ח שם וע"ש במרה"פ ובפ"ט דנזיר ומוכח דהוי ודאי וצ"ל דבנ"ד אף דמה שחזר ונשתטה הוא מחולי א' מ"מ בשעה שחלים קצת דינו כבריא ולפ"ז י"ל דכונת מהרי"ק ג"כ רק דרגל"ד שלא נתרפא עוד ואינו סותר לתשו' רשב"א הנ"ל:

מג

ובגוף דין עתים חלים ועתים שוטה הנה הב"ש סי' קכ"א סק"ד כ' עתים חלים היינו כשידוע הזמן כשהוא חלים אז דינו כפקח וכו' ומקורו מד' ב"י בשם רי"ו וז"ל אם אין אנו יודעים בודאי הזמן שהוא עומד בריא והזמן שהוא שוטה הו"ל ספק ופשוט הוא עכ"ל והנה הח"ס יו"ד סי' ז' הביא בשם רב א' שפי' דהכונה דאם אין וסת קבוע וידוע לחלימותו ושטותו גם בשעה שהוא חלים דינו כשוטה והוא פי' דמיירי בשלח הגט למק"א ולא נודע שם שעת חלימותו ושטותו דהוי ספק ול"מ הגט ובפ"תש לא"ע השיג עליו מד' ב"י בשם עיטור דנשתתק אינו ספק שוטה דאל"כ בדיקה ג"פ מה מהני וכן גבי אלם ע"ש בב"י וא"כ ה"נ בזה שמא רגע אחר בדיקה חזר לשטותו וא"א לבדקו כל שעת כתיבת הגט ונתינתו ובע"כ זהו ג"כ כונת הב"ש דאל"כ הוא מלחא דפשיטא ולא הוצרך לכתבו. והא דחו"מ סי' ל"ה ס"ט דנכפה בלא עת קבוע ג"כ בשעה שהוא חלים כשר היינו משום דזמן שטותו ניכר ע"י מעשה ע"ש עוד בזה וגם בשו"ת ארי' דב"ע חא"ע סי' כ"ה הבין בפשי' כוונת הב"ש כמ"ש הפ"ת אבל בשו"ת ב"א חא"ע סי' קי"א מבואר שם דעתו ודעת הלב"ש ז"ל בפשי' דגם באין זמן קבוע לחלימותו כשר ולא העיר כלל מד' הב"ש הנ"ל ובאמת שמד' ב"י שכ' ע"ד רי"ו ופשוט היא מוכח שהבין כהח"ס דאל"כ אינו דבר פשוט וגם בלא"ה הרי כבר כ' המג"א סי' ר"ב סק"ח דמצינו בפוסקים שכ' דין פשוט ואין לבדות מכח קושי' זו דין חדש. ומ"ש הפ"ת ראי' מנשתתק י"ל דשא"ה דאי נימא דנשתתק כשוטה א"כ ע"י ריעותא של שיתוק מחזקי' לי' כשוטה א"כ כל זמן שלא נתרפא מזה הוי בחזקת שוטה ולכן ל"מ בדיקה רק על שעת בדיקה כיון דהריעותא הגורמת להסתפק היא עומדת במקומה אבל בנ"ד הרי אדרבא רוב ב"א בריאים וע"י שראינו בו סי' שוטה יוצא באותה שעה מחזקתו היכא דבדקי' ורואים שהוא חלים שוב

כל זמן שאין רואים ריעותא מחזקי' לי' בחזקת רוב ב"א וכה"ג כ' הט"ז ביו"ד סי' קצ"ב סק"ז לדחות ראיית הת"ה משור המועד דסתם שורים בחזקת שימור ושור המועד הוא שינוי בטבע כל שרואים שנתבטל השינוי יחזור לשאר שורים וכו' עש"ה ותבין ואף דהתוס' ביבמות ל"א גבי הא דבר שטיא זבין נכסי כו' כ' דכיון שדרכו להיות ע"ח וע"ש ל"ש להעמידו בחזקתו וכה"ג כ' בתשו' הר"ן הובא בב"י יו"ד סי' ר"א גבי מקוה שדרכה להתמעט ועמג"א רסי' ח' היינו היכא דמסופקי' אולי באמת עושה מעשה שטות באותה שעה אבל היכי דבשעת שטותו עושה שטות או מדבר שלא כהוגן י"ל דכשאין רואים ממנו שטות ומדבר כהוגן לא אתרע חזקתו. ויש להביא קצת ראי' דגם בלא וסת קבוע הוי בכלל ע"ח וע"ש מש"ס דיבמות ל"א הנ"ל דההוא ב"ש דזבין נכסי אתו תרי ואמרו כשהוא חלים זבין ואתו תרי ואמרו כשהוא שוטה זבין ואר"א אוקי תרי להדי תרי ואוקמי ארעא בחזקת ב"ש והקשו תוס' מקידושין ע"ט דאם הוא בריא עליו להביא ראי' ששכ"מ הי' ותי' דהכא שדרכו בכך ל"ש לאוקמי אחזקה ומוכח דס"ל דאי איכא חזקה דהשתא נגד חזקת מ"ק הי' המקח קיים ואי נימא דמיירי בדאיכא חזקה ושעה קבוע לחלימותו ושטותו א"כ הדק"ל האיכא חזקת חלימותו נגד חזמ"ק ואם הי' אז שעת שטותו פשי' דמחזקי' לי' בשוטה וע' תשו' רע"א סוס"י קל"ו שביאר דהתם ליכא חז"מ רק דחזקה דמעיקרא וע' בש"ך חו"מ סי' פ"ב וקצה"ח סקי"ט שנחלקו בדין אם יש הכחשה נגד עדים ויש חזקה אי מהני. וא"ל דהתם הי' ההכחשה באמת על אותה שעה אם היתה שעה הקבוע לחלימותו או לשטותו ז"א דממ"נ אם אינם מכחישים זא"ז ביום ושעת המכירה איזו יום ואיזו שעה א"כ הרי אפשר לנו לברר ע"פ קביעות העתים ואם ההכחשה גם על היום דכת א' אומרת ביום ושעה פ' וכת ב' אומרת בשעה אחרת א"כ אפשר לקיים דברי שניהם שהי' ב' מכירות וע' חו"מ סי' כ"ט וסי' ל' דאם אפשר לקיים שניהם מקיימים וע' בט"ז שם שחילק בין חקירות לבדיקות וע' תומים שם בזה וא"כ אם מכירה אחרונה היתה בעת חלימותו הוי מכירה ודאית ואם היתה בעת שטותו הרי נתבטלו ב' המכירות וע' כתובות מ"ד וחו"מ סי' ר"מ גבי ב' שטרות היוצאות זאח"ז ביטל שני את הראשון ולחד מ"ד משום דאודי לי' דסהדי פסולי נינהו וע"ש ברשב"א ור"ן דאף דלכ"ע כשרים מ"מ פסולים לזה שפסל אותם עליו ובע"כ דמיירי בדליכא זמן קבוע לחלימותו ושטותו ומוכח דגם בכה"ג הוי בכלל ע"ח וע"ש אבל מצאתי בא"ז הגדול בשו"ת סי' תשע"ח בדין אשה שהיא ע"ח וע"ש שכ' דמספקא לי' היכי דאין לה זמן קבוע לחלימותה אם קרוי' חלומה ולשון ירושלמי דנקט עתים חלים משמע עתים קבועים וכו' עכ"ל הרי שנסתפק בחקירה זו. אבל בעיקר דיוקו מדנקט ע"ח וע"ש הנה בתוספתא וירושלמי פ"א דתרומות

ובירושלמי פי"ג דיבמות ה"א בסופה אי' פעמים חלים ופעמים שוטה רק בש"ם דילן ר"ה כ"ח נקט עתים אבל אין פלוגתא בזה ובפרט דהתם הא קאי בנכפה ובחו"מ סי' ל"ה מפורש דגם בלא זמן קבוע דינא הכי ובע"כ דלא כא"ז וגם לשון עת מצינו בקהלת ג' עת למות ולא ידע האדם את עתו. ובדין אי גם היכי דהעתים הם ביום א' יעוין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' כ' דמבואר דגם באותו יום הוי בכלל ע"ח וע' בא"ר או"ח סי' קפ"ז ופמ"ג א"א שם סק"ב דעת הוא ששה שעות אבל אני מצאתי בתוספתא וירושלמי פ"א דברכות ומד"ר איכה ב' דעת הוא א' מכ"ד לעונה ועונה א' מכ"ד לשעה וע' בסהי"ש לר"ת סי' תצ"ג שהעמיס כן גם בכונת הש"ס פ"ק דברכות וכן מצאתי בפסקי תוס' בפ"ק דע"ז אות ד' ואף דבש"ס דע"ז ונדה מצינו דעונה יום או לילה י"ל דוקא היכי דאמרו חז"ל בפירוש כן משא"כ בסתמא [וע' במעיו"ט פ"ט דברכות סי' כ"ב אות ח' דשעה הוא רגע בלשון ארמי ולכן הוא פחות מן עת וצ"ע מכל הנ"ל וע' מהרי"ט ח"ב אה"ע סי' כ"ו ותשו' מהרי"א או"ח סוס"י ר"ח] וע' תשו' ח"ס א"ע סי' מ"ב שצידד דבעי' שישהה בחלימותו איזה ימים דאל"כ חיישי' שמא בסוף שטותו או סופו עשה וכהא דחו"מ סי' רל"ה אבל מתשו' מבי"ט הנ"ל מוכח להיפוך. ולענ"ד אם בדקו היטב מקודם ואחר המעשה אין לחוש יותר ואף דבשו"ת רש"ל סי' ס"ה באמצע התשו' צידד די"ל דא"א בקיאים בבדיקת ע"ח וע"ש הנה הגם שבשו"ת עט"ח סי' י"ז חשש לזה והביא גם בשם מהרי"ו כן אבל היינו בצירוף שאר חומרות דהא מד' הד"מ ורמ"א סי' קי"ט וחמ"ח וט"ז ופר"ח וג"פ סי' קי"ט וקכ"א וח"ס א"ע סי' ד' וב"א א"ע סי' קי"א ושאר גדולי האחרונים מבואר דלא חששו לזה וגם המעיין בתשו' רש"ל שם ימצא דגם הוא לא חשש לזה רק אם אינה חלימה ממש בשעת חלימותה רק דיודעת לשמור א"ע שזהו הבדיקה גבי אשה ובזה ס"ל דא"א בקיאים משא"כ אם מדבר כהוגן או שאינו עושה מעשה שטות גם הוא מודה ובתשובה להרב אבד"ק וואלאטשיסק וגם להרב מו"צ ד"ק רימונאב הארכתי בכ"ז ואכמ"ל יותר:

מד

בתשו' ח"ס יו"ד סי' האריך בדין שו"ב שלפעמים נטפל אליו חולי נכפה ר"ל והנה במ"ש בדין ע"ח וע"ש כבר נתבאר בס"ק הקודם בעזה"י ולדינא העלה שם דיעמידו עליו משגיח בביתו שלא ישחוט לבדו אפי' עוף ואם אין לשחיטה אחר שחיטה יטפל אליו החולי יאסרו את העוף אין שום חשש וע' שו"ת טטו"ד מ"ג סי' כ"ח שהחמיר בנידון כעין זה מאוד וע"ש בח"ס מ"ש בהא דבר שטיא דזבין נכסי שהקשה הר"ן מהא דחזקה שאין עדים חותמין אלא בגדול בר דעת דלשי' רמב"ם ניחא דמיירי שהי' נראה כבריא לדברי שניהם רק דכת שני' אומרת שהי' בתחלת או סוף שטותו ע"ש. ועפ"ז יש לדון במ"ש

בס"ק הקודם להוכיח מש"ס הנ"ל דמיירי בלא זמן קבוע אבל בתשו' רשב"א חלק תו"א סי' רה"ע נשאל בדין א שנשתטה ול"ה יכול לגרש ואח"כ באה אשתו וגט יוצא מת"י והשיב דכל שנתקיים בחותמין חזקה שאין העדים כותבים אא"כ יודעים שהי' בריא ואפי' ראינוהו עכשיו שחזר ונשתטה אין חוששין לו דהוי ע"ח וע"ש דבשעה שהוא חלים ה"ז כפקח ע"ש ואם אי' אכתי ניחוש שמא הי' בסוף שטותו או בתחלתו ובע"כ דגם בזה חזקה דהעדים מדקדקים וע' תב"ש סוס"ק מ"ו שהביא מיבמות פ' דאין לחוש שמא נתרפא בינתים אבל היינו בסתמא אבל היכא דנעשה בב"ד או בעדים מסתמא בדקו באותה שעה וראו שהי' בריא וע' תב"ש סקנ"א מה שהשיג ע"ד סמ"ע שי' ל"ה וע' שו"ת אמרי אש חא"ע סי' צ"ג שתי' ד' הסמ"ע:

מה

שם בש"ע או מאבד מה שנותנים לו וכו' במש"ז סקי"ב הוכיח מלשון הט"ז דאינו מפרש כפרישה דמאבד היינו שזורק בידים אלא שאינו מניח במקום משתמר והיינו מדכ' הט"ז דהו"א דבזה דוקא בעי' שיעשנו דרך שטות ואינו מוכרח דגם בזורק בידים לפעמים עושה מחמת כעס או דרך שחוק ובעי' שיעשה דרך שטות. ולכן נראה דהט"ז אינו חולק על הפרישה וכמ"פ מזדמן שאדם מבוהל ובעל מחשבות מניח חפץ במקום שאינו משתמר ע"ד לחזור וליטלו ושוכחו שם ובכה"ג גם המש"ז מודה דאפי' בכמה פעמים לא הוחזק לשוטה וכדמוכח בחגיגה דבבעל מחשבות ל"ה כשוטה רק היכא דחזי' דמניחו שם אדעתא שלא ליטלו משם וכדומה בזה ס"ל דה כמאבד בידים וז"פ. אבל בגוף הדין העירני חתני הרב מו"ה שמעון באבד נ"י אבד"ק יאנוב מהא דב"ב פ"ז ורשב"ם שם וחו"מ קפ"ח דנותן ליד קטן הוי כאבידה מדעת ואני מוסיף דבש"ס דב"מ כ"ה ע"ב וחו"מ סי' רס"א ס"ד מפורש דהמניח במקום שאינו משתמר הוי אבדה מדעת ולשי' כמ"פ הוי הפקר ועקצה"ח שם בזה וה"נ בנ"ד:

מו

שם ואם הקטן כו' ובהג"ה אבל אם שחט כו' אע"פ שיודע ה"ש וכו' בש"ך סקכ"ז הביא בשם לבוש הטעם דל"ה בר זביחה והשיג דהרי אסור לו לאכול בלא שחיטה ור"ל דאסור להאכילו בידים ואביו מצווה להפרישו וע' תב"ש סקמ"ט. והנה בהא דאביו מחויב לחנכו לשי' רשב"א יבמות קי"ד דוקא במ"ע ולא בל"ת וגם לשי' רמב"ן שהובא בר"ן פ"ב דמגלה דאינו בדין שהקטן שהגיע לחינוך יוציא הגדולים י"ח משים דלאו מצוה דידי' הוא אלא של אביו דהוא מחויב לחנכו [וע' מג"א סי' תקצ"ו סק"ג בשם הרא"מ אבל י"ל דס"ל דהמצוה על האב וגם על הקטן] ואף דהר"ן שם חולק עליו הנה בר"ן

פ"ק דקידושין בדין אם נשים מברכות על מ"ע שהזּ"ג כ' בעצמו כד' הרמב"ן וכ"ה ברש"י ברכות מ"ח ע"א ד"ה עד שיאכל. אבל בתוס' ורא"ש חלקו עליו ובש"ע או"ח סי' קפ"ו פסק כהרא"ש אבל לכ"ע רק מדרבנן ואיך נימא דהוי עי"ז בר זביחה ועמש"ל סי' ב' סקנ"ט עוד בזה] וי"ל דתליא במ"ש המל"מ פ"א מנערה ובתולה ופ"ז מתרומות וכמ"ד אי ע"י דרבנן הוי דאוריי' ועמ"ש לקמן בזה וגם מהא דאסור להאכילו בידים מלבד שדעת נו"ב מ"ק חא"ע סי' ע"ה דהוי רק מדרבנן וע' ב"א חיו"ד סי' ס"ב באמצע התשו' מה שהשיג על הנו"ב ובמק"א הבאתי ראי' מחולין י"א דיליף מפסח דאזלי' בתר רובא וכ"ת דפלי ובדיק והכתי' ועצם לא תשברו בו וקשה לשי' נו"ב הנ"ל הא אפשר לשבור ע"י קטן מדאורייתא ומנ"ל דאזלי' בת"ר דלמא דפלי ובדיק ע"י קטן ובע"כ דהוי מה"ח. גם יש להביא ראי' ממנחות צ"ה ע"ב אי קשי' הא קשי' ואפייתן בפנים אלמא תנור מקדש ואין דוחות את השבת הא איפסלי בלינה וק' הרי התוס' שם נ"א ע"א ד"ה אפי' הקשו הא אין כ"ש מקדשין אלא בזמן וחי' דכיון דלא דחי שבת מאתמול הוי זמן ע"ש ולשי' נו"ב הרי אפשר להניחן בתנור בשבת ע"י קטן מדאורייתא ורק מדרבנן אסור א"כ שוב ל"ה זמן מע"ש ליפסל בלינה לפמ"ש מל"מ פ"ב ממעה"ק דהיכי דקדוש רק מדרבנן ליכא פסול לינה וי"ל דתליא בפלוגתא הנ"ל אי ע"י דרבנן נעשה דאורייתא גם י"ל דבשבת לכ"ע אסור מה"ת כמ"ש הרמב"ן עה"ת פ' יתרו וחינוך שם וע' במ"מ פ"כ משבת והוא בכלל ל"ת כל מלאכה אתה ובנך וגו' וע' ברשב"א שבת קנ"ג שכ' להדיא דמדאורייתא אסור לספות לקטן כל איסור תורה ודלא כנו"ב הנ"ל ומצאתי בנו"ב מ"ת חאו"ח סי' א' שהאריך בדין אי קטן הוי בר קשירה והביא משחיטה דמיקרי בר זביחה וצידד שם דהוא משום דאסור להאכילו בידים וחוכך אי הוי מה"ת והוא ג"כ נגד כ' רשב"א הנ"ל ואולי גם הרשב"א קאי רק בשבח יוד ושרצים וכו' דהא סיים שם משום ל"ת כל מלאכה אתה ובנך ע"ש ותבין וע' תשו' ב"א יו"ד סי' פ"ב באמצע התשו' הנ"ל בזה אבל גם אי הוי מה"ת צע"ק דהאיסור רק על אחרים ומדוע יהי' הקטן נקרא בר זביחה ויש ליישב וקצרתי וע' בינ"א שער או"ה סי' א' הביא בזה מתוס' גיטין כ"ב ע"ב ד"ה והא שכ' דקטן מקרי בר כריתות הואיל ואם הגדיל הקטן הוי ב"כ והקשה מהא דגיטין מ"ה ע"ב דקטן ל"ה בר קשירה ובתשו' מהרי"א חיו"ד סי' ש"ג תי' דתרתי בעי' משום דסופו שיגדיל ואחרים מצווים עליו דמה"ט באמת אחרים מצווים עליו משום דסופו שיגדיל ולפמ"ש בתה"ד ומג"א רסי' רס"ט בשם מהר"ם דוקא בל"ת לא ספינן בידים משא"כ במ"ע א"כ מה"ט ל"ה בר קשירה ע"ש אבל באמת אין ד' מהר"ם מוסכמים כמ"ש המג"א שם דלא קיי"ל כן וגם מהר"ן ר"פ יה"כ שהוכיח מהא דמותר לרחוץ ולסוך קטן ביה"כ דשאר עינוים

רק מדרבנן דאל"כ איך מותר לספות בידים והא לכ"ע הוי רק עשה ובפרט דאתי' רק מריבויא ודמי לח"ש דקיל מעשה ובע"כ דלא כמהר"ם ובפרט לפמ"ש בתשו' ב"א הנ"ל דכונת מהר"ם רק בדין טעימה קודם קידוש דהוי רק מדרבנן משום חשש שלא יכשל בעשה בזה ס"ל דמותר לספות ודלא כמג"א ע"ש א"כ פשיטא דליתא. אבל לענ"ד י"ל דגם לפמש"ל דהא דלא ספינן לקטן הוי מה"ת היינו באיסור לאו אבל בעשה לכ"ע לא נוכל למילף מאיסורי לאוין דכתיבי בהו קראי וכמ"ש התוס' בחולין ק"כ ע"ב ד"ה היכא דמה"ט לא נוכל למילף עשה מלאו לגבי שביעית דמשקין היוצאין כמותן רק מטומאת שרצים דהוי ג"כ רק עשה וע' כה"ג בנו"ב מ"ת או"ח סי' ס"ו לענין טכ"ע ועוד בכ"ד וא"כ בעשה לכ"ע רק מדרבנן לא ספינן לקטן וא"כ שוב לא נוכל לומר דהוי עי"ז בר קשירה להקל בד"ת וכמש"ל וע' כה"ג ברש"י חולין י"ג ע"א ד"ה או דרבנן וזבחים נ"ו ע"א ד"ה והתניא ובתוס' ב"ק ע"ט סו ע"א ועוד בכ"ד וא"כ א"ש דגבי תפילין הוי רק מדרבנן מש א"כ בזביחה. ובעיקר קו' בינ"א הנ"ל נ"ל עפמ"ש רשב"ם ב"ב פ"ח בהא דקשה גזל הדיוט מגזל גבוה שזה הקדים חטא למעילה וכו' וכ' רשב"ם וז"ל דכתי' ונפש כי תחטא ומעלה מעל וכחש בעמיתו וכו' דמיד בהתחלת הגזל קרי לי' חוטא משעת כפירה וגבי הקדש כתי' כי תמעול מעל וחטאה בשגגה דאינו כקרא חוטא עד שנהנה עכ"ל. וכה"ג כ' הב"י בא"ע סי' קס"ט בהא דוירקה בפניו לעיני הזקנים ובמק"א ביארתי כה"ג ד' הש"ס כתובות י"ט ע"ב ותוס' ד"ה אם און בידך וכו' ובתוס' ברכות ח' ע"ב ד"ה כאלו וכו' וע' קידושין כ"ד ע"ב אי כתיב חפשי לבסוף כדקאמרת וכו' וע"ש ברש"י וע' קידושין פ' ע"ב זו מעלה יתירה בין ישראל לגרים וכו' ורש"י ד"ה בישראל וכו' וה"נ בזה כיון דכתי' תחלה וקשרתם ואח"כ וכתבתם היינו שיהי' מקודם בר קשירה ואז כשר לכתיבה ולא משום שסופו שיגדיל ויהי' לבסוף בר קשירה אבל בגט כתיב וכתב לה ואח"כ ספר כריתות סגי בסופו להיות בר כריתות והמעיין בכל המקומות הנ"ל ימצא שזהו כלל ברור בלשון המקרא ע"פ דרשות חז"ל:

מז

בט"ז סקט"ו הביא ראי' דקטן שאמר ששחט שפיר נאמן מד' משה"ב דאין קטנים עשוים להביא מהאיסור וכבר רמז הפר"ח לד' הר"ן סופ"ג דסוכה דמחלק בין דבר שעומד בחז"א או לא וכן מצאתי בריטב"א שם בשם מורו שכ"כ וחולק ג"כ על דעת הטור. והנה בסלת למנחה כלל ל"ב דין ט"ו כ' דגם בהוראה מותר להורות ע"פ מה ששואל קטן בר דעת ומ"מ אם השאלה צריכה חקירה בפרטי דברים מנהג כשר שלא להורות רק ע"י גדול דשמא יטעה הקטן אף שהוא בן דעת וכ"ה בתורת אשם ע"ש ובפרט בדבר שהוא בחז"א

והוא שואל שאלה להתירו ודאי דאין להורות ע"פ דברי קטן וכמ"ש בשם ריטב"א ור"ן וע' תשו' רדב"ז ח"ג סי' תק"ח שהביא ג"ב ד' הר"ן ומסיק דמותר לשלוח ע"י קטן עופות לשחוט אע"פ שעובר דרך רחוב של עכו"ם. והנה במש"ז כ' דהשולחים עופות לשחוט ע"י עכו"ם עיקר ההיתר ע"י טב"ע ואם העכו"ם מורט הנוצות א"כ שוב ליכא טב"ע ולפ"ז כפי שהמנהג בכמה מקומות שהשו"ב מורט הנוצות א"כ שוב ליכא טב"ע וצריך ליזהר שיעשה השו"ב איזה סימן בעוף ויחליף בכל פעם הסימן ולכתוב הסימן בכתב ולשלוח לבעה"ב והבעה"ב ידקדק לחפש אחר הסימן וז"ז אין שום היתר באם שאינו מכיר בטב"ע גמור אחר מריטת הנוצות ומכ"ש אם המשרתת עכו"ם לקחה עוף מן הליל מתוך כמה עופות והישראל לא ראהו קודם שחיטה והמשרתת הלכה מעצמה להשו"ב ושחטו דודאי אסור בלא סימן והדבר מוטל על כל בעה"ב להשגיח בזה וכל רב ומורה ידרוש ד"ז ברבים. ובפרט היכי דשולחים שכר לשו"ב יש לחוש טפי שמא שחט העכו"ם משום ריוח השכר כמ"ש המנ"י כלל ל"ב סק"מ וגם אם הוא רחוק יש לחוש משום טורח הדרך ע"ש ובסל"מ שם בזה:

מח

סעי' ז' אם אחר מברך. בט"ז העלה דמצות שחיטה הוא רק על איסור אכילת בשר בלא שחיטה משא"כ בהפרשת תרומה. וכבר תמהו האחרוני' מרש"י גיטין מ"ז ע"ב ד"ה מדאוריית' כו' דביכורים מצוה דרמיא עלי' כו' ול"ד למעשר כו' דמעשר טביל ואסר לי' באכילה ולאו מצוה דרמיא עלי' הוא אא"כ אוכלן או מוכרן וכו' עכ"ל וח"א העירני מחולין קל"ד ע"ב שאני תרומה דטבלא ולא סגי דלא מפריש לה ופירש"י שאוסרת הכל עליו משום טבל לפיכך ע"כ צריך להפריש עכ"ל ומוכח ג"כ דרק משום שבא לאכול אבל הש"ס מסיק שם משום דנתינה כתיב בה ויש להעיר קצת מהתוס' ב"ב פ"א ע"א ד"ה ההוא וכו' דלא חשיבי ביכורים מצוה התלוי' בארץ דלא דמי לתרומה ומעשר וחלה דהתם גוף הפירות מחויבים דטבל נינהו ואסור לאכלן וכו' אבל י"ל בזה ויש להביא ראי' מהתוס' ר"ה ד' ע"א ד"ה מעשרות כו' שכ' דבתו"מ משהפריש עובר בב"ת אבל כל שלא הפריש אינו עובר ובע"כ משום דאין חיוב בזה כשא"ר לאכול אבל בט"א שם חולק על התוס' ומסיק דגם קודם הפרשה עובר בב"ת ויש להביא ראי' להתוס' מגיטין נ"ב ע"א האפטרופסין תורמין ומעשרין לאכול ולא להניח וברש"י משום דהיתומים יעשרו כשיגדלו ועושין להם שופר ולולב וכו' ואם אי' דבג' רגלים איכא ב"ת גם קודם הפרשה א"כ אמאי אין תורמין בכה"ג ובע"כ כתוס' וע' ירושלמי רפ"ג דשקלים ה"א המשהה טבלו עובר בב"ת אבל בפ"מ וק"ע לחד פי' כ' דבלשון בתמי' קאמר ולפי' א' של ק"ע

קאי על מעשר בהמה וע' ירו' פ"ה דדמאי ה"א זאת אמר חלה א"ב משום בל תאחר אבל לפמ"ש הפ"מ קאי לענין קדימתה למע"ש וע' בר"ן פ"ק דפסחים במה שחילק בין מצוה חיובית דיש לברך בלמ"ד והיכי דאינה חיובית בעל והביא שם מתוספתא דבתרומה מברך להפריש ומוכח דתרומה חיובית משא"כ שחיטה וכמ"ש הט"ז וע' ירו' פ"ט דברכות ה"ג בזה וע' תשו' מהר"ח א"ז פי' קכ"ח בהא דבשחיטה ותרומה וכדומה מהני שליחות שעיקר מצותם הוא רק שתהי' מתוקנת העיסה והבהמה ול"ש בזה מצוה בו יותר מבשלוחו אבל גם במצות לימוד בנו כ"כ והתם ודאי חיובית הוא רק דס"ל דהמצוה רק שיהי' למוד וע' במג"א רסי' ח' שכ' בפשי' דלא כהט"ז וכ"ה בפר"ח כאן וע' ביאור הגר"א לאו"ח שם שתמה על המג"א ושוב מצאתי בתשו' מהרי"א יו"ד סי' רמ"א שהשיג עליו בזה ומש"ש מירושלמי דשקלים ראי' לתוס' ר"ה דבריו תמוהים למעיין וע"ש עוד שהביא ד' המקנה רפ"ב דקידושין שכ' בפשי' דתרומה א"ב חיוב ולא הביא ד' הט"ז כלל וע"ע בכ"מ פ"ד מתרומות ה"ט בשם ריק"ק. וע' שו"ת טטו"ד מ"ק סי' י"א מרש"י ותוס' קידושין כ"ו וב"מ י"א בזה אבל אינו מוכרח כלל ומש"ש אי שייך בתרומה מצוה בו יותר מבשלוחו לא ידע מד' מהר"ח א"ז הנ"ל. ובגוף מצות שחיטה שכ' הט"ז ע' עצ"ל שתמה עליו מהרא"ש פ"ק דכתובות וע' רמב"ן בהקדמתו לס' המצות שרש א' שביאר בזה ד' הש"ס פסחים ז' לא סגי דלא שחיט דאין המצוה לשחוט רק שלא לאכול בלא שחיטה וי"ל דתליא אי הוי דק תיקון הלאו וע' בפתיחה וע' תשב"ץ ח"א סי' ק"מ שהוכיח דשחיטה אינה מצוה ומברכין רק שלא יאכל נבילה וע' ח"ס או"ח סוס"י נ"ד שנשאל על הט"ז דהא אין מברכין על שלילה כמ"ש הרא"ש ור"ן פ"ק דכתובות ע"ש מ"ש בזה וגם הוא לא ראה דברי תשב"ץ הנ"ל וע' תשו' רשב"א ח"ג סי' רפ"ג וע' באו"ה שער נ"א דמה"ט אין מברכין על הגעלה וע' רא"פ סי' ל"ט סקי"ט בזה [וע' מש"ז שכ' לדינא דאם אחר יכול לתקוע אין לחלק המצוה אלא אחר מברך ותוקע והעירני ח"א מהא דאו"ח סי' תרצ"ב ס"א בהג"ה וירושלמי שם דמוכח להיפוך דגם לכתחלה מותר שיברך אחר]:

מט

סעי' ח' ואם לא הגיע כו' לא ישחוט כו' ע' פר"ת סקט"ו דגם לשי' הש"ע אין לסמוך עליו בבדיקת הסכין דפשי' דמאבד הרגשתו בבלבול דעת כ"ש ובסקט"ז כ' ע"ד רמ"א דהכל לפ"מ שהוא אדם דיש אדם שהוא גס בחומר ומתבלבל דעתו בכ"ש יש להחמיר בו טפי וע' כר"ו דגם בעע"ג אין להקל דגרע משוטה כיון שאיבריו כבדים וכן מצאתי בס' תיקוני הזבח למהר"ם בראנשווייג וכ"פ בשו"ת טט"ו מהד"ג סי' ל"ה מדעתא דנפשי' ולא הביא מהנ"ל וע' ד"ק דבבדיקת ריאה חמיר טפי דכמעט א"א בלא הוראה ושתוי אל

יורה ובאמת גם בשחיטה מזדמן כמ"פ מידי דתליא בהוראה ופ' תשו' קול אליהו סי' ג' בדין שו"ב שמשתכר תמיד ושוחט דמ"מ אם קיבל עליו באו"ש שלא ישתה עוד נאמן ול"ה בכלל חשיד כהא דסי' ב' ס"ג וסי' קי"ט ס"ח דבנ"ד לאו כ"ע ידעו דמושבע ועומד ע"ז מה"ס ועשו"ת פני"צ הספרדי חיו"ד סי' ה' בזה. וע' שיו"ב כאן ג"כ בזה וע' שפ"ד דבשו"ב ממונה לרבים יש להחמיר יותר וכ"ה בשו"ת טטו"ד הנ"ל ע"ש עוד בזה:

נ

בדין שו"ב אבל המבואר בבאה"ט ופ"ת בשם בי"ע יעוין בתשו' שבו"י ח"א סי' פ"ו שתמה ג"כ על הבי"ע ומסיק לדינא דהיכא דאיכא שו"ב אחר אף שאינו מומחה כמוהו מ"מ אסור לו לשחוט לאחרים רק לצורך ביתו מותר והיכא דליכא שו"ב אחר מותר גם לאחרים ע"ש באורך וע' בזל"א ח"א ה' אבל אות פרקמטיא שהביא ב' דיעות בזה וע"ש ח"ג אות מ' מלאכה ג"כ בזה וע' בד"ק סי' י"א סק"א שהחמיר בזה וע' בשו"ת טט"ו מ"ג סוס"י פ"ה שפסל שו"ב זקן ששוחט מלובש בבתי עינים שקורין בריל עפ"ד המג"א סי' תל"ג ולפמש"ל סי' י"א סק"ב נדחו דבריו והכל כפי ענין הזקנה וע' שב"י ח"א סי' קכ"ו לענין חליצה ושאר דברים בזה, וע' רש"י תהלים ל"א פסוק יו"ד ששה כהתה לשון ששית שאדם נותן זכוכית נגד עיניו לראות לעבר הזכוכית דבר אין אותה מראה ברורה וע"ש סי' ו' פסוק ח' ומ"מ אם רואה בטוב כמו שנראה בזה"ז בחוש ע"י ב"ע טובים אין חשש בזה:

נא

סעי' י"א אם הטילו הקהל וכו' י"א ששחיטתו אסורה וכו' בתשו' הרא"ש שם מבואר דהוא דרך קנס ולא מדינא וכבר ביאר הפר"ח בקו"א דל"ש בזה לומר דאעל"מ כיון דהאיסור אפשר לבטלו כמ"ש בתשו' הרא"ש כלל ט' וכבר האריך בזה בתשו' בר"א סי' ט"ו וסי' י"ט דהרא"ש לטעמי' אזיל אבל לשי' כמ"פ גם באיסור כזה אעל"מ א"כ ה"נ בזה וע' בט"ז סי' רכ"ח סקמ"ד וש"ך סקצ"ו בזה וע' בשו"ת כת"ס חיו"ד סי' א' בזה באורך וע' מהרשד"ם חיו"ד סי' קט"ו שהעלה ג"כ דבחרם על דבר פרטי אעל"מ אך לפ"ז י"ל דהיכי דתקנו בלא חרם דלשי' רש"ל שהובא בט"ז סי' ריי"ח סק"ד וש"ך סק"ג דתקנת קהל בלא ח' גם למיגדר מלתא הוא רק מדרבנן א"כ הרי לשי' כמ"פ בדרבנן א"פ מהני ועמ"ש בחיבורי לחו"מ סוס"י ר"ח מכ"ד בזה וכעת נראה ראי' מתמורה ל"ב בהא דהמקדיש עולה לב"ה אסור לשחטה עד שתפדה ופריך מינה לעולא דאמר אין בה אלא עיכוב גזברין ומשני מדרבנן ה"נ מסתברא מדקתני סיפא אם עבר ושחטה מה שעשה עשוי כו' ומוכח דבדרבנן מהני וע' ירושלמי פ"א דחלה ה"א דדייק מהא דאם עבר והביא קודם

לעומר דכשר דהוי רק מדרבנן ומוכח ג"כ כמ"ש ועוד דגם אי נימא דבדרבנן ג"כ אעל"מ י"ל דהיינו באיסור מחמת עצמו משא"כ בבדה מלבו דגם לשי' הסוברים דבדאורייתא אין לחלק בזה מ"מ מדרבנן י"ל דלכ"ע יש לחלק כן כדאי' כה"ג בפסחים מ"ח מה טבל מיוחד שאיסור גופו גרם לו אף כל כו' ואי אמרת מוקצה דאורייתא מה לי איסור גופו מה לי איסור א דבר אחר וכו' ומוכח דבדרבנן שפיר יש לחלק כן וה"נ בזה א"ב י"ל דבכה"ג לכ"ע ל"ה איסור מדינא רק קנסא בעלמא ומצאתי בתשו' ריב"ש סי' תצ"ח בדין שגזרו הקהל שלא ישחוט ויבדוק רק הממונים מקהל ור"י שכר העזר של השחיטה מהקהל והתרו בו שלא יבדוק בהמה הנשחטת עבור יחידי וקהל מבלעדי הבודקים והוא עבר בליל ר"ה ושחט ובדק ומכר ליחידים ע"י שלוחו עכו"ם ואסרו הקהל את הבשר מטעמים אחרים והוא דחה טעמם אבל מ"מ השיב דודאי ראוי להקהל לאסור בשר שנשחט ע"י מי שלא נבדק להם למומחה דאע"ג דרמ"אש מומחין הן מ"מ היכא דאי' קמן ראוי למבדקי' וגם בבדיקת הריאה אף דלשי' כמ"פ נאבדה הריאה כשר היינו במקרה פעם א' אבל שיעמוד מי שאינו בקי לבדוק תמיד הוי בכלל מבטל איסור לכתחלה ואסור לכל מי שנתבטל בשבילו ובפרט אם הבהמה שלו וגם הי' נוגע בדבר ע"י ששכר העזר כיון שהוא בעיניהם כנבהל להון עד שהוא שוחט ובודק נגד תקנת קהל שלא ישחוט והוא אינו נמנע מזה לא מפני התקנה ולא מפני החשד ובפ"ב דיבמות ב"ה ע"ב ביחיד מומחה דלא ישאנה מפני החשד ודוקא בשנים אמרו בחולין מ"ד דהוי רק משום הרחק מן הכיעור משא"כ ביחיד וזה הבודק אינו חושש לחשד ואף דגבי שו"ב גם בבהמות שלו אם הוא מומחה ומוחזק בכשרות נאמן כמ"ש הרמב"ם פ"ח ממ"א אבל הרי זה לא נראה בעיני הקהל למומחה ומוחזק בכשרות או אף אם הוא מומחה עשו זאת כדי שלא יבא אחר שאינו מומחה ויעשה כמוהו וזה מורד בתקנתם העשוי' לגדור גדר ראוי הי' להחמיר עליו בזה גם מחמת טעמים אלו וע"ש בסי' חצ"ט שהאריך במה שהכריחו הקהל להחזיר המעות שקבל מהקונים עבור הבשר הנ"ל ופסק דכיון שהבשר עדיין בעין אף דבנ"ד אסור רק מדרבנן מספק שמא לא נבדק כראוי מ"מ כיון שראו לאסור הבשר מחויב להחזיר המעות והם יחזירו לו הבשר ועוד דגם דרך קנס כיון שרגיל לעבור על תקנתם והוא גברא אלמא הרשות בידם לעשות גם שלא מן הדין וכהא דב"ק צ"ו וב"מ ל"ט. ובסי' ת"ק האריך על גוף התקנה שתקנו והכריזו בקנס שלא ישחוט ויבדוק שום אדם זולתי הממונים ור"י טען לנגדם דכיון שמכרו או עזר הבשר בשעה שהי' הכל שו"ב אין בידם לתקן זאת בזמן קנייתו והשיב דהקהל עשו כראוי ובכל קהלות ישראל שיש בודקים ממונים לא ירום איש את ידו זולתם ומכ"ש קונה העזר בעצמו דאיכא חשדא

כיון שנוטל מן הכשרות ולא מן הטרפות וכהא דבכורות כ"ט ומה"ט פסקו דלא יטול הבודק כרכשתות ואף דלא דמי דבנ"ד אינו נוטל שכר רק שמפסיד בטרפות ודמי למי ששוחט ומוכר משלו לאחרים אבל מ"מ דומה לכיעור היא וגם כדי להרחיק מי שאינו מומחה ואף שמכרו לו העזר בסתם חלילה להם למכור ע"מ שלא יוכלו לתקן תקנות להרחיק מן האיסור עכת"ד ומבואר דמכח התקנה לבד שתקנו שלא ישחטו ויבדקו רק הממונים לא נאסר הבשר רק אם אסרוהו אח"כ מחשש שמא לא נבדק כראוי וגם הוי רק איסור מדרבנן מספק כיון שלא נחשב בעיניהם למומחה וכשר ושאר טעמים הנ"ל וי"ל דהוא משום דהתקנה לא הי' בחרם. וראיתי לח"א שהביא בשם רב א' דבתקנת קהל שלא ישחטו רק הממונים הוי כאלו פסלו עדותן של השוחטים זולתם ושוב אינם נאמנים לשום דבר דגם באיסורים מהני פיסול עדים כדקיי"ל באהע"ז סי' קל"ד גבי עדי מודעא והוא השיג דהא הרשב"א תמה באמת מה מהני פיסול לגבי איסור ותי' דכיון שפוסל עדיו גומר בלבו ומבטל המודעא ע' בב"י שם א"כ בנ"ד ל"ש זה אבל ז"א דהתם דהוי לקולא הקשה רשב"א שפיר מה מהני פיסולו אבל כאן לחומרא שפיר מהני פיסול עדותן אך דבאמת גם פסולי עדות נאמנים באיסורים ועסי' קכ"ז ס"א בהג"ה בסופה וש"ך סק"כ וע' שו"מ מ"ג ח"א סי' רכ"ד שהעיר מענין פיסול עדותו דעכ"פ יצא מגדר נאמנותו ע"ש וע' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' כ"ד וסי' קצ"ו ועמש"ל סי' י"ח סקל"ט:

נב

ואעתיק מ"ש בתשו' להרה"ג מו"ה יהושע נ"י אבד"ק יגאלניצא וז"ל מכתבו הגיעני ובדבר מ"ש לאסור את השו"ב מכח מה שהודה לפניו שזה כמה שנים השיג גבולו של השו"ב ר"צ ששחט אווזות ולא נתן לו שכר שחיטה וכ' רו"מ דהוי כחשוד לאותו דבר וכמ"ש בתשו' הרא"ש לענין קהל שתקנו בחרם והנה אם כי קצת אחרוני' כ"כ אבל לענ"ד הוא דבר תמוה חדא דהא מד' תוס' ורא"ש חולין י"ד בהא דהשוחט בשבת שחיטתו כשרה שהקשו דהא מחלל שבת כמומר ותי' דמיירי בצנעה ואי נימא דהיכי דעושה איסור אחר ע"י השחיטה הוי ג"כ כמומר לאותו דבר א"כ אפי' בצנעה יאסר דלא גרע משאר עבירה ואף דלמסקנת תוס' שם ס"ל דבפ"א ל"ה מומר ובפרט באותה שחיטה הרי בתחלה לא הוי ס"ל כן ואפ"ה חי' דמיירי בצנעה ותיקשי כנ"ל ובפרט דהא בצנעה קיי"ל דאפי' עשה כן כמ"פ שרי אף שעושה האיסור בגוף השחיטה וע' שמ"ח סי' י"א ובכ"ש לחולין שם וע' תשו' מהרי"ק שורש קנ"ט דמתני' לא מיירי באחרים עע"ג והעמיס כן בכונת תוס' ע"ש ובע"כ דדוקא באיסור נבלה גופי' הוי חשיד לאו"ד ולא באיסור אחר אף שעושהו ע"י השחיטה. ועוד יש להביא ראי' מהא דנגנבו לו גדייו ומצאן שחוטים דמותרין משום

דחשוד על הגניבה אינו חשוד על השחיטה והרי לפמ"ש בנה"מ סי' ל"ד סק"ה דהגונב איזה דבר ועשה בו שינוי הוי בשעת שינוי גזלן מחדש כיון דמעיקרא הוי ברשותי' דמרי' והוא נתחייב רק באחריותו ועכשיו קניי' לגמרי והוכיח כן מש"ס דתמורה וכמ"ד וגם לשי' קצה"ח שם עכ"פ עושה איסור מזיק בהשינוי וע' בריטב"א ואס"ז כתובות ל"ד ע"ב בהא דגנב וטבח בשבת דפטור דאם אין קרן אין דו"ה דמוכח כהנה"מ ויש להעיר לפ"ד נה"מ בהא דסוכה ל' גבי אוונכרי דא"ל ר"ה דלגזזינהו אינהו דלהוי יאוש בידייהו וש"ר בידיכי והא גם ע"י ש"ר יהי' הם הגזלנים כיון דקונים ע"י הש"ר וי"ל עפ"ד ריטב"א קידושין נ"ב דע"י הש"ר של האשה גם האיש קונהו וע' בהה"מ פ"ה מאישות ה"ז ומל"מ שם ובקצה"ח סי' שנ"ג ואב"מ א"ע שם סי' כ"ח סק"ד אבל אכתי תיקשי בהא דליקנינהו בשינוי מעשה והראוני בשו"מ ח"א סי' קכ"ד בזה. ועכ"פ בנ"ד הרי גם לשי' קצה"ח [שעמד] עושה איסור מזיק בהשחיטה וכיון דנקט נגנבו לו גדייו מוכח דגם בהרבה הוי הדין כן וא"כ תיקשי דהא כיון דשחט הראשונה נעשה מומר לאותו דבר ושוב השני' אסורה דאנן קיי"ל דגם בפ"א הוי מומר. ודוחק לומר דתלינן ששחט ב' ראשים כאחד ועוד דא"כ בנגנבו הרבה גדיים לא יהי' הדין כן וז"א כמ"ש הט"ז סי' ב' סק"ט [ובפרט לשי' רמב"ם בפיהמ"ש במתני' דהשוחט בשבת דבתחלת שחיטה נעשה מומר פשי' דתיקשי כן אבל בזה י"ל לפמ"ש תוס' ב"ק ע"א ע"ב ד"ה איה"נ דשחיטה פורתא ל"ש שינוי מעשה לקנות בכך] ואף דהט"ז וש"ך סי' ב' תי' לשי' רמב"ם דס"ל דבודק סכין דהתם הוי ס"ס שמא נתן לאחר לשחוט ושמא בדק הסכין יפה הנה מלבד דבתשו' הרשב"א ח"א סי' ת"א דחה טעם זה כמש"ל סי' ב' שם אף גם י"ל דהתם דאינו חשוד על השחיטה אלא דאינו טורח לבדוק סכין לשי' רמב"ם לכן י"ל דנתן לאחר לשחוט משא"כ אי נימא דהוי כמומר לאו"ד אטו בכל מומר נתלה להקל שנתן לאחר לשחוט ובע"כ דבכה"ג אף שעושה איסור גנבה ע"י השחיטה מ"מ ל"ה כמומר לאו"ד כיון דאין האיסור בשחיטה עצמה אבל כונת תשו' הרא"ש י"ל דכיון דהקהל תקנו שלא ישחטו ופסלו ע"ע שחיטתם אפי' דיעבד כמ"ש התב"ש דמיירי בכה"ג וא"כ שאחד"א וא"כ אם עבר זה ושחט ומכר לאיזה אנשים עובר בלפ"ע וכיון שהוחזק לעבור בלפ"ע שוב חשוד לעבור בלפ"ע גם אם יתנבל דלאו דלפ"ע חד הוא והוי כמומר לאו"ד וגם אי נימא דתקנת קהל רק דרבנן מ"מ גם מדרבנן שייך לפ"ע עתוס' חגיגה י"ח וביו"ד סי' ק"ס ועוד בכ"ד וגם אם לא מכר עדיין הרי מבואר בשמ"ח סי' ב' סי"ח דאפי' לא עשה עדיין רק רצה להכשיל דינו כהוציא טרפה מת"י וה"נ לענין איסור לפ"ע. וא"כ התינח היכי דהקהל פסלו שחיטתו אבל בעשה איסור הש"ג בשחיטה ולא תקנו לאסור שחיטתו עי"ז פשי'

דלכ"ע ל"ה כחשוד לאו"ד. ואף דבבכורות ל' ויו"ד סי' קי"ט ס"ד קיי"ל דההחשוד למכור חלב הו"ל דין חשוד לכל דבר השייך לזה כגון אגוזים שא"ה דחשוד עכ"פ להאכיל איסור משא"כ בנ"ד ואטו הגונב בשר נימא דנאסר בשר שחיטתו וכדומה, ועתשו' רשד"ם חיו"ד סי' נ"ג שכ' בפשי' דבהשביעוהו הממוני' שלא יקח חלב בלא שומר גם היכא דמדינא מותר בעבר ע"ז הוי כחשוד לאו"ד וכדמוכח מתשו' הרא"ש הנ"ל ולענד"נ כמ"ש. אבל נראה פשוט דהיכא דבא להשיג גבול חבירו בשחיטה ביד ב"ד והקהל לתקן לאסור שחיטתו ולמנעו מהאיסור כמ"ש כה"ג בחו"מ סוס"י ט"ו ואם עבר אח"כ ושחט שוב הוי כחשוד לאו"ד לכ"ע ובפרט לפמ"ש בש"ע הרב ז"ל דבשוו"ב ממונה לרבים גם חשוד לשאר עבירות פסול וע' יד אפרים סי' ב' בשם תשו' פאה"ד וע' בשו"ת זרע יצחק סי' י"ז מ"ש בזה ועמש"ל סי' ב' סקנ"ח עוד בזה. ובתשו' להרב הגאון מוהרא"מ נ"י אבד"ק סניטין הארכתי עוד בזה:

נג

וראיתי להח"ד בליקוטיו לסי' א' שחידש דטעמו של הרא"ש משום דכיון דעשה איסור בשחיטה אעל"מ ובאמת שכבר העיר בזה הפר"ח בקו"א ודחה וכמש"ל סקנ"א וע' בתשו' ח"ס סי' ו' מ"ש ע"ד הח"ד בזה אבל גם לפ"ד הח"ד הרי כבר העלה בתשו' ח"ס שם להוכיח מהא דשינוי קונה ומד' הה"מ פ"א מגזילה דבלאו דגזילה לא קפיד רחמנא לבטל מעשיו בדיעבד וא"כ גבי איסור השגת גבול גם הח"ד מודה דאין המעשה מתבטל בדיעבד. ובזה י"ל ג"כ מה שהקשיתי בס"ק הקודם מהא דהשוחט בשבת ומהא דנגנבו גדייו ולפמ"ש י"ל דגבי שוחט בשבת כבר ביארו הט"ז בחו"מ סי' ר"ח ומהרי"ט סי' ס"ט דל"ש דין אעל"מ וכן בנגנבו גדייו הרי באיסור גניבה ל"ש אעל"מ וכמ"ש אך בגוף ראיות הח"ס י"ל לפמ"ש במש"נ להקצה"ח להחו"מ סי' ל"ד עפ"ד תוס' ריש תמורה דהיכא דסגי בנעשה ממילא א"ע מהני ומש"ה שינוי קונה א"כ אין ראי' ועקצה"ח סי' ר"ח מ"ש בזה. אבל גם אי נימא דלא כהח"ס י"ל דבאמת כל איסור הש"ג גבי שו"ב כיון דלא בא עדיין לידו הוי רק גזל דרבנן דדמי לעני המנקף בראש הזית דהוי רק גזל משום ד"ש ואף דהמ"ב סי' כ"ז כ' דהיכא דאומנתו בכך ופסקי' לחיותי' מוציאי' בדיינים וחמור מעני המנקף. כבר השיג עליו במק"ח סי' תמ"ח וע' בב"י חו"מ סי' קנ"ו ועמ"ש בחיבור לחו"מ סי' רל"ז ובקת"ע שם אות ג' בזה וא"כ הרי כבר נתבאר בסקנ"א דבדרבנן א"ע מהני אבל ח"א העירני די"ל דזה דוקא בהחזיק מעצמו במלאכת שו"ב אבל היכא דקבלוהו הקהל ונתחייבו בשכרו י"ל דהוי גזל של תורה ונראים דבריו ואף דהשכירות דשלב"ל מ"מ

מהני מדין חיוב וסטימותא וכמ"ש בשו"ת אמרי אש חחו"מ סי' נ"ג וסי' כ"א ושו"ת תוע"ר ח"מ סי' כ"ו:

נד

ומ"ש רו"מ לפסלו מכח מה שקבל עליו באו"ש ע"ד הרה"צ מוויזניצא בעת שנכנס לשו"ב שלא יעבור על דעתו והרב הסכים שיכנוס להיות שו"ב בצוותא עם ר"צ באופן שלא יגרע משכר ר"צ ואחר ג' חדשים לא רצה ר"צ לילך עמו יחד ועבר ר"פ ושחט ובדק בעצמו וקיפח פרנסת ר"צ ואף דאחר שעבר כמ"פ הסכים הרה"צ להתיר לו השבועה וכן עשה ונשאל בפני ג' והתירו לו מ"מ הרי כאן א"א בחרטה דמעיקרא דהא אם לא הי' חותם באו"ש לא הי' מסכים הרה"צ שיהי' שו"ב עכ"ד והנה גם לפי דבריו הרי בנ"ד שהנדר הי' ע"י סיבה בשביל פרנסתו סגי בחרטה דהשתא וכמ"ש בתשו' הרמב"ן ורשב"ץ שהובאו בב"י יו"ד סי' רכ"ח והוכיחו כן מסוגי' דנודרת גיטין ל"ה דהתם נמי אם ל"ה נודרת ל"ה גובה כתובתה ע"ש וא"כ עכ"פ הותרה השבועה מכאן ולהבא ואי משום דנעשה חשוד עכ"פ ע"י מה שעבר מקודם כיון דלא נעקר למפרע הנה מלבד דלשי' כמ"פ החשוד לד"א אינו חשוד לשחיטה וכבר נתבאר דזה ל"ה בכלל חשוד לאו"ד וגם להרמב"ם סגי עכ"פ בבודק לו סכין. ועוד דגם לרמב"ם דוקא בפסול לעדות מחמת אותה עבירה רק דס"ל דבעי' ג"כ שיהי' מומר ורגיל בה וכמ"ש גם בשו"ת רמר"א חיו"ד סי' ח' אבל בנשבע להבא הרי לשי' כמ"פ לא נפסל לעדות כלל וע' בחו"מ סי' ל"ד ס"ה וסי' צ"ב ס"ב ואף דהריב"ש הכריע דבנשבע שלא לאכול ואכל כיון שעבר במעשה פסול כבר כ' המל"מ פי"ב מעדות דהרשב"א בתשו' ח"א סי' תתקס"ד חולק גם בזה. והן אמת דלענ"ד דבריו צ"ע דשא"ה בנידון הרשב"א דהשבועה הי' שיטעון אמת וטען שקר א"כ הרי ל"ה מעשה כלל משא"כ היכי דעבר במעשה גמור דלוקה י"ל דמודה להריב"ש ומהגם דבתשו' מ"ב מסיק דהלכה כדברי הריב"ש המכריע וכמ"ש הש"ך בשמו וכ"פ האחרונים ובפרט דהכנה"ג ותומים כ' דבכל גווני מיפסל עכ"פ מדרבנן [ויל"ע בב"י א"ע סי' מ"ב שכ' דבשבועת ביטוי דלהבא גם להפוסלין הוי רק מדרבנן משום דהוי ה"ס ודבריו צ"ע ואכ"מ] אבל בזה י"ל דקודם הכרזה הרי כשר לעדות וי"ל דתליא אי גם לשבועה כשר בלא הכרזה וע' מהרמ"ש לב"מ ה' ע"ב דס"ל דפסול וע' יד יוסף אות פ"ט מ"ש בזה אבל לפמ"ש באס"ז שם נדחה ראיית וע' נימוק"י פ"ג דסנהדרין גבי החמסנים דמוכח דס"ל דבעי הכרזה גם לשבועה וע' תוסדע"ק פז"ב מ"ש בזה וע' בשע"מ סי' צ"ב ובתומים וברכ"י סי' ל"ד ג"כ בזה וע' תשו' רשד"ם חיו"ד סי' נ"ג שהוכיח דגם לשבועה לא נפסל [ועמש"ל סי' ב' סקי"ד בזה] אבל גם אי נימא דפסול מ"מ בנ"ד שנשבע שילך רק בצוותא עם ר"צ וכיון שר"צ חזר

בו ולא רצה לילך עמו י"ל דאדעתא דהכי לא נשבע ואף דלא דמי למ"ש הרשב"א והר"ן פ"ג דשבועות גבי שבועה שאתן לפ' ולא רצה לקבל דפטור דשא"ה דאנוס הוא משא"כ הכא בידו שלא לשחוט ובפרט דשא"ה דנשבע רק להנאתו של פ' משא"כ הכא אולי לא רצו להאמינו שילך לבדו ובפרט שישיג גבולו של ר"צ ועוד דבנ"ד שנשבע על דעת הרה"צ י"ל דתליא במה שנחלקו מהרי"ט סי' א' והמח"א הל' שבועות סי' ו' וסי' י"ב וע' בשו"ת ב"ש חיו"ד סי' ב' באורך בנידון כעין זה. מ"מ י"ל דעכ"פ מה"ט יוכל להתחרט מעיקרא על האו"ש כיון דלא הועיל כלל בזה בהסכמת הרב כיון שר"צ לא רצה לילך עמו וא"כ שוב נעקרה שבועתו למפרע ול"ה חשוד כלל. ומ"ש רו"מ דגם היכא דנעקר למפרע איסורא עבד כמ"ש הדג"מ סי' רל"ח יעוין בשעה"מ פ"ו משבועות דלשי' כמ"פ אינו כן וע' בהגהות רב"פ על הדג"מ שם ועוד דבכה"ג שוב אינו פסול לעדות עכ"פ כיון דהוי רק איסורא בעלמא וא"כ גם הרמב"ם מודה דא"צ לבדוק לו סכין מכאן ולהבא וכמש"ל. ועוד די"ל דעכ"פ טעה בדין וסבר דבכה"ג שר"צ אינו רוצה לילך עמו איננו עובר על השבועה ובכה"ג קיי"ל דאינו בכלל חשוד וכמ"ש בחו"מ סי' ל"ד ס"ד בהג"ה ובסכ"ד בש"ע שם וע' תשו' מ"ב סי' נ"א שהוכיח ג"כ דהיכא דאיכא למיתלי שטעה לא פסלי' לי' [אך לפ"ז אם התרו בו שלא יעשה אף שהוא לא האמין לדבריהם י"ל דהוי כמזיד ואף דהכ"מ פ"ה מיסוה"ת ה"ד כ' דגם בהתרו בו בפוער א"ע לפעור ומכוין לביזוי פטור מסקילה ומלקות והוי בכלל מוטעה י"ל דוקא היכא דסובר שמבזה בזה וסובר שעושה מצוה פטור וכמ"ש כה"ג בתשו' רדב"ז חלק ה' בלשונות הרמב"ם סי' אלף תס"ח גבי מניח תפילין בלילה לחלק כן אבל אם רק אומר מותר וליכא למטעי לומר שעושה מצוה י"ל דאם התרו בו הוי מזיד וגדולה מזו מצינו בתשו' הרא"ש שהובא בד"מ א"ע סי' י' דאם התרה בו הגדול שבעיר אפי' אם אחרים התירו לו הו"ל מזיד ע"ש. ועוד אני אומר דגם היכא דסובר שעושה מצוה וטועה בזה אם התרה בו הוי מזיד ודוקא בע"ז דאיכא קרא דההוא למעוטי מוטעה הו"ל כשוגג משא"כ בשאר איסורים וראי' מש"ס דשבת קל"ג ע"א כגון דאתא ביה"ש וא"ל לא מספקא לך ואמר איהו מספקא ועבר דענוש כרת דכיון שהם א"ל לא מספ"ל הוי מזיד וע' תשו' מהרי"ט ח"א סוס"י נ"ז והרי התם טעה וסבר שעושה מצוה ואפ"ה הו"ל מזיד ובע"כ כמ"ש וד' רדב"ז הנ"ל צע"ג] אבל גם היכא דא"א לדונו כשוגג ע"י טעות בדין מ"מ יש להקל מטעמים הקודמים וא"ל דהא מ"מ הוא נתכוין לחטא ודמי למ"ש השמ"ח סי' ב' סי"ח דגם אם עדיין לא עשה רק שנתברר שרצה לעשות דינו כאלו עשה וכ"כ לי ח"א אבל ז"א דהתם דוקא ברצה להכשיל באיסור טרפות עצמו אבל כאן דגם בעבר על איסור שבועה אינו חשוד לטרפות רק דלרמב"ם

בודק לו סכין י"ל דדוקא בפסול לעדות משא"כ היכא דלא עשה בפועל רק שרצה לעשות ובפרט די"ל דסמך ע"ז שיתירו לו אח"כ שבועתו דבכה"ג דסגי בג' הדיוטות ל"א מי יימר דמזדקקי לי' כדאי' בשבת מ"ו ע"ב וע' יבמות פ"ח ורשב"א ונימוק"י שם ומל"מ פ"ד מבכורות ושעה"מ פי"ג מאי"ב בזה [וד' רמב"ן במלחמות פ"ג דפסחים וריטב"א שבועות ד' ע"א ובריטב"א נדרים פ"ב בפסקא דאם נשאל על הראשונה צ"ע בזה ואכ"מ] והא דלא נשאל עד עתה היינו משום דכיון דנשבע על דעת הרב אין להתיר לו אבל אחר שעבר דהוי דבר מצוה כמ"ש המל"מ פ"ו משבועות ה"ח בשם תשו' רשב"א דגם בעד"ר יש לו התרה בכה"ג א"כ י"ל דסמך ע"ז ומצאתי בכס"ד שבשו"ת בש"ר סוס"י שי"ג שכ' דמה"ט שבועת ביטוי קולא לענין פסולי עדות די"ל שהי' סבור שילך אח"כ אצל חכם ויתיר לו ע"ש היטב אבל לפמ"ש בשו"ת חו"י סי' קכ"ט דהיכי דעובר על סמך שישאול אח"כ על נדרו הוי כאומר אחטא ואשיב ולא פקע ממנו העונש גם כשישאל א"כ נדחה ד"ז וגם בלא"ה יש לפקפק דא"כ אחר שעבר פעם א' הו"ל לישאל בפני ג'. והנה מ"ש רו"מ עוד דכיון דעבר כמ"פ על האו"ש נעשה חשוד ואינו נאמן לומר שמתחרט מעיקרו אם אמנם יש קצת מקום לדבריו עפמ"ש הב"י יו"ד סי' רכ"ח בשם תשו' רמב"ן דהא דנאמן לומר שמתחרט מעיקרו משום דאדם נאמן ע"ע באיסורים א"כ כשנעשה חשוד י"ל דאינו נאמן. אבל לפ"ז איך יפרנס ד' תוס' גיטין ל"ג שהקשו בהא דהי' נזיר וא"ל אל תשתה אל תשתה דחיוב על כל או"א הרי הוי ה"ס דשמא ישאל על נזירתו ויעקר למפרע וע' במהרש"א ותומים סי' ע"ג דכל קושיתם הוא רק על פעם ב' ולהנ"ל הרי בפעם ב' כבר נעשה חשוד וא"נ לומר שמתחרט מעיקרו ובפרט התם שבא ליפטר ממלקות וגם בהא דנודר מהככר ואכלה דנשאלין והא חייב על כזית וכזית כמ"ש בסי' ול"ח ס"י ואיך נאמן לישאל ובע"כ דכיון דבא לישאל ולעקור למפרע כל הנזירות ויהיה איגל"מ שלא נעשה חשוד כלל שפיר נאמן וה"נ בנ"ד. אבל מכח שאר טעמים שכ' רו"מ וכו' ובפרט דעכ"פ אתרע חזקתו ולכן יוכלו גם המיעוט לעכב על שו"ב כזה עכ"ד תשובתי ועמש"ל סי' ב' עוד בזה ואח"ז הארכתי עוד בענין זה בתשו' לק"ק סלאטווינא וכמה מקומות ובגוף הנידון הנ"ל יש לדון עוד אם מכח הודאתו יש לפסלו כיון דאאמע"ר ועמש"ל ס"ק ס' בשם תשו' הש"מ בזה

נה

ובעיקר דינו של הרא"ש כ' השמ"ח דאם שחט במקום אחר שחיטתו כשרה דיעבד וכ"ה בפ"ח סקי"ט להוכיח כן מלשון רי"ו בשם רד"כ שסיים ויכולים ציבור לאסור המותר ואסור לבני העיר מה שאוסרים וכו' משמע דוקא לבני אותה העיר וכ"ה בתשו' מהרמ"ל

סי' כ"א ונראה מדבריהם קצת דגם אם שחט באותה העיר מותר לבני עיר אחרת ובתשו' מהרמ"ל שם כ' דהדרים חוץ לתחום דינם כעיר אחרת ויש לדחות ונ"ה בתשו' נו"ב מ"ק סי' א' דהיכא שהכריזו בח' ועבר השוחט על הח' אסור גם לבני עיר אחרת מטעם קנס וגם בשו"ת שאילת יעבץ ח"ב סי' כ"ה פסק כן דגם למקומות אחרים אסור וע"ש דבכל אופן מיגדר מלחא דחשש איסור כגון שילכו ב' שו"ב יחד או להניח רושם על הבשר וכדומה שתיקן הרב דמתא אם לא עשו כן השו"ב ביד הרב לאסור הבשר גם למק"א וע' תשו' ח"ש הנספח להר המור סי' ו' דאם השו"ב אינו מבני אותה העיר כ"א מהבאים שמה לבקש מחמתן לא חל הח' עליו ול"ש קנס דק אם שוחט לצורך אנשי אותה העיר כיון שקבלו ע"ע איסור והוא רוצה להכשילם אבל בשוחט לבני עיר אחרת וגם הוא מעיר אחרת לכ"ע לא חל האיסור עליו אך אם דעתו לקבוע שם דירתו ואין דעתו לחזור דינו כבני העיר כנודע ועשו"ת תפ"צ יו"ד סי' כ' דהיכא דאסרו הקהל בפי' שחיטתו דיעבד והוא אכל או האכיל לאחרים גם לבני עיר אחרת אסור כיון דחשוד לאכול או להאכיל איסור ואף דתקנה בלא ח' רק דרבנן מ"מ עכ"פ חשוד לדרבנן ויש בשחיטה כמה חומרות דרבנן ע"ש עוד בזה ועשו"ת ב"ש אחרון חיו"ד סי' ג' שהעלה דדוקא אם אכל בעצמו גם לעיר אחרת אסור דהוי חשוד לאו"ד אבל אם לא אכל בעצמו ועבר על לפ"ע שפיר כשר לעיר אחרת באופן שיאכל בעצמו אבל לשחוט לעיר אחרת ולא יאכל בעצמו בכל גווני פסול ע"ש וע' תשו' תוע"ר בהשמטות ליו"ד שהעיר דהיכא דגזרו בח' שלא ישחוט י"ל דאינו נאמן לומר ששחט כהוגן דאאמע"ר ע"ש מיש בזה וע' רח"כ סי' ב' באמצע התשו' שהחזיק בדעת הפר"ח דכוונת הרא"ש רק דראוי לדמותו למומר לאו"ד משום קנסא אבל לא דמי לחשוד לאו"ד ע"ש וגם בשו"ת שבסו"ס בני יעקב על העיטור סי' ו' פסק כהפר"ח ומה"ט פסק דאם נתן תק"כ שלא ישחוט ושחט אין שחיטתו פסולה אבל בשו"ת גו"ר הספרדי חיו"ד כלל א' סי' ג' הוכיח בראיות דהרא"ש אוסר מדינא גם בדיעבד ומ"מ פסק בשו"ת שאילת יעבץ ח"ב סי' כ"ד דבנתן תק"כ לא חמיר כשבועה ממש וכשר בדיעבד ע"ש היטב:

נו

בהג"ה. ואם נתבטלה התקנה וכו'. ע' בפר"ח בקו"א ובד"ח על הרא"ש פ"א דחולין אות ח' שהעתיק לשון פסקי מהרא"י שאם נתבטלה התקנה ממילא שלא החזיקו בה לקיימה אע"פ שמכוער הדבר ויש עונש בדבר שרבים נמנים לדבר מצוה ולעשות גדר וסייג וחוזרים ומבטלים ע"י אהבה או תגר וקנאה מ"מ כל השוחטים בחזקת כשרות כבראשונה דדמי להא דתניא פ"ב דע"ז חצר שמוכרין בה תכלת ה"ז בחזקתה וכו' דכיון

שלא רצו הקהל לעמוד בתקנתם ומרפין ידיהם ממנה א"כ ליכא משום מגדר מלתא דמה לי בטלה לבסוף ומה לי לא קבלוה מעיקרא. וכה"ג כ' המרדכי פ"ק דב"ב בשם ראבי' עכ"ד ומבואר דלא מיירי בשחטו באיסור בשעת איסור התקנה כלל ונ"ה בתשו' ח"ס חיו"ד סוסי"ג דהמהרא"י קאי רק על מה ששחטו אחר שנתבטלה התקנה דאף שנתבטלה ממילא ולא ע"פ היתר שאלה וכדומה רק שריפו ידיהם ממנה אפ"ה חזרו השו"ב האחרים שנאסרו מלשחוט מקודם לכשרותם אבל היכי דעבר ושחט באיסור ה"ז אסור גם אח"כ זולת ע"י תקנת כל שו"ב החשוד וכדומה וזהו דלא כמו שהבין בשו"ת רח"כ סי' ב' בכונת ד' רמ"א ע"ש ותבין וכבר כתבתי מזה בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"א אות כ"ח ושכן ראיתי להגה"צ מצאנז זצ"ל בתשו' כת"י שהעלה כן ונדפס אח"ז בתשו' ד"ח. וע"ע בשו"ת רמר"א חיו"ד סי' ח' מ"ש בזה ועמ"ש בס"ק שאח"ז. והיכי דבאמצע זמן האיסור התירו לשו"ב א' לשחוט באיזה יום לא אמרי' בזה כיון שהותר מקצתו הותר כולו וכדמוכח מהמרדכי פח"ה ורמ"א חו"מ סוס"י קנ"ו בהג"ה וכ"ה במהרי"ט בשניות חיו"ד סי' מ"ח ותשו' דברי ריבות סי' רצ"ח ואף דבכנה"ג חו"מ שם הגב"י אות נ"א הביא בשם חכמי רומי דגם בכה"ג נדר שבטל מקצתו כו' לא קיי"ל הכי וכמ"ש:

נז

ועתה אבאר דין שחוטי חוץ ובשו"ת שבו"י ח"ב סי' נ"ח כ' דאין ראוי לאסור זולת במקום שיש סמוך לשם שו"ב שאינם הגונים וכדומה לפי ראות עיני המורה וע' ביד אפרים ג"כ בזה והנה ראיתי בשו"ת ארי' דב"ע יו"ד סי' א' שהוכיח מלשון פסקי מהרא"י הנ"ל שכ' דכיון שנתבטלה התקנה אע"פ שמכוער הדבר אין לאסור שחיטת השו"ב האחרים ומשמע דאף שהשואל רצה לאסרם לא הי' בידו לתקן מעצמו בלא רצון הקהל אף שהי' למגדר מלתא זולת כשיש פוסקים אוסרים אף דאין הלכה כמותם מ"מ ביד הרב דמתא לפסוק כמותם לגדור גדר וסייג והביא ד' פר"ח או"ח סי' תצ"ו בדיני מנהגי איסור סקי"א וסקט"ו ובכה"ג מיירי הש"ך סי' רמ"ב סק"ס אבל היכא דליכא שום פוסק לאסור אין ביד הרב לכוף את הקהל להנהיגם לאסור את המותר משום גדר וסייג ותא דכ' רש"ל וט"ז וש"ך יו"ד סי' רי"ח דיש כח ביד ב"ד להחרים אפי' שלא מן הדין למיגדר מלתא י"ל דהיינו בהסכמת אנשי העיר או דמיירי לצורך שעה וכהא דב"ד מכין ועונשין וכו' וגם הפ"ת סי' זה סקי"ט כ' דדוקא אם הקהל קנסו לאסור שחיטתו אבל אין ביד שום פוסק לפסוק קנס וגם בשו"ת זכרון יוסף לחו"מ סי' ב' סמך ע"ד הפ"ת הנ"ל עכת"ד. ואני מצאתי בריטב"א לע"ז ל"ו שכ' דהא דבעי' רוב הקהל דוקא בדליכא חבר עיר אבל

בדאיכא גדול בעיר סגי בלא רוב העיר וגם בתשו' ב"ח סי' ד' מבואר דרב שנברר מהקהל אפי' יחידי רשאי לאסור למיגדר מלתא דאיסורא גם מה שמותר מן הדין ע"ש. אבל מ"מ י"ל דהיינו לצורך שעה אבל לא לגזור איסור תמידי נמשך לזמן אם הקהל אין רוצים לקבל התקנה ובפרט בדבר הקשה לעמוד בה ותדע שהרי מבואר ברמב"ם פ"ב מממרים ה"ו הרי שגזרו ב"ד גזירה ודימו שרוב הקהל יכולים לעמוד בה ואחר שגזרוה פקפקו העם בה ולא פשטה ברוב קהל ה"ז בטלה ואינם רשאים לכוף את העם ללכת בה וכו' וע"ש בכ"מ ה"ז בדין נתפשטה תחלה ואח"ז זלזלו בה וצידד בתחלה דגם בכה"ג בטלה אבל מד' רש"י נראה להיפוך ע"ש והנה מד' מרדכי ופסקי מהרא"י שהובא בס"ק הקודם מוכח דגם בכה"ג בטלה התקנה ואולם בתשו' מהריב"ל ח"ד סי' ד' פסק דאם רוב ציבור א"י לקיים התקנה אם מתחלה לא יכלו לקיימה ה"ז בטלה ואם כבר פשטה ואח"כ ראו ב"ד שא"י לקיימה צריך התרה ע"ש ועכ"פ היכא דמתחלה אין רוצים לקבל התקנה לכ"ע אין ביד ב"ד לכופם ועסי' של"ד סט"ו בהג"ה בדין רב שגזר נידוי ואין תלמידיו יכולים לעמוד בגזירותיו דא"צ לקיים ובסוס"י רכ"ח ס"נ בהג"ה גבי קהל שגזרו וכו' ובפסקי מהרא"י שם סיים וז"ל כיון דכתבו דהני תקנות וגזירות א"י לעמוד בהם כה"ג א"צ לקבל גזירת הרב והכי מוכח מהאי דכ' ה"ר ליפמאן דגזרו הראשונים ולא קבלו מינייהו וכו' ולא ביאר כל צרכו ואני אבאר בפ"ק דשבת אמר שמאי והלל גזרו ולא קבלו מינייהו ואתו תלמידייהו וגזרו וקבלו ואינו ר"ל דהא דלא קבלו משמאי והלל עשו שלא כדין דהא כה"ג אמרי' בפ"ק דחולין דר"מ ור"ג וב"ד גזרו על הכותים ולא קבלו ופרש"י לפי שלא יכלו לפרוש מן הכותים ול"ה יכולים לעמוד בה והרי הלל הי' נשיא ושמאי אב"ד ואפ"ה לא קבלו מטעם הנ"ל וכ"ש גזירת הרב וכו' עכ"ל והרי התם גבי שמאי והלל ור"מ ור"ג הי' ג"כ מפני גדר וסייג ואפ"ה לא הי' יכולים לכוף אם לא הי' יכולים הציבור לעמוד בה לפי שהי' קשה לפרוש מן הכותים וכן בטומאת ידים וא"כ ה"נ בשחוטי חוץ שהוא דבר קשה ליזהר בו ובפרט בעיירות גדולות. ועתשו' ח"ס יו"ד סי' ה' שהאריך בדין גזרו זט"ה איסור על שחוטי חוץ לצורך מס נגד דעת הרב דשם והאריך בדין אם הרוב יכולים לכוף המיעוט במידי דאיכא רוחא להאי ופסידא להאי והנה בד"ז כבר הארכתי בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"א ואח"ז מצאתי בשו"ת ד"ח חו"מ סי' נ"ח שהעיד דבמדינת פולין המנהג פשוט דהרוב כופין את המיעוט ופ"א עשו בני העיר חכירת מלח חדשה שלא הי' מעולם והסכים חותנו הג' רב"פ דאין ביד היחידים למחות וגם אם אין בעיר הנ"ל מנהג ידוע אזלי' בתר מנהג רוב הקהלות דהרוב כופין המיעוט גם במידי דרל"ה ופסל"ה ובלבד שיהי' בהסכמת חכמי העיר ולא ישמעו לקול צעקת אנשים הנוגע להם בפרנסתם

כי רחמנות זה הוא אכזריות עתה בגולה בעוה"ר ופיקוח רבים דוחה הכל עכת"ד וע' תשו' שו"מ מ"ת ח"ד סי' פ"ט דאם רוב בה"ע הסכימו שלא לאכול בשר מפני שהקצבים מייקרים השער ביותר מבסביבות דיכולים לכוף המיעוט דמניעת ריוח של הקצבים ל"ה בכלל פסידא אבל היכא דנוגע לגדר איסור כ' הח"ס שם דבודאי ביד הזט"ה לתקן [ואני בחיבורי לחו"מ שם אות ט"ז הבאתי בזה מתשו' מבי"ט ח"ב בשאלות השניות סי' ע"ז ג"כ כן] אבל מ"מ כיון שהרב מיחה בדבר מסתמא נודע לו שאין בזה גדר איסור ולכן פסק דאין בתקנתם כלום ע"ש וכה ראיתי בשו"ת שו"מ מ"ג ח"ב סי', פ"ב שהסכים בפשי' דיש ביד הרב לגזור איסור ש"ח בלא דעת הקהל כיון דנוגע לאיסור ועפ"ז אסר הבשר והכלים והביא שגם הט"ז ז"ל בזמנו גזר ח' ע"ז בלבוב ע"ש באורך ולענד"נ כמ"ש ואולי גם הוא סמך רק יען שהט"ז גזר כבר ע"ז שם ואולי הי' אז בהסכמת הקהל אבל לפמש"ל תליא אי בנתבטל התקנה חזר להיתרו. ומ"ש לאסור הכלים יעוין בשו"ת בר"א חיו"ד סי' י"ז שפסק דבתקנת קהל יש להתיר הכלים ועמש"ל סוס"י ל"ג עוד בדינים אלו

נח

ואעתיק מ"ש בתשו' להרה"ג מו"ה יצחק אייזק שור ני' אבד"ק באקארעשט וז"ל. מכתבו הגיעני ובדבר השו"ב מהר"ח שבא לקהלתו ופרץ גדר להשיג גבול השו"ב הקודמים ורו"מ מיחה בו וגזר איסור על שחיטתו והנה גוף איסור הש"ג לגבי שו"ב הוא פשוט דלא גרע מעני המנקף בראש הזית וכהא דמרחיקים ממצודת הדג ודגים יהבו סייארו ועמ"ש בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"ז אות ג' באורך בזה ואולם הנה בס' ד"ק סי' א' קיהה בזה די"ל דכמו דל"ש מדינא הש"ג גבי הכנסת רבנות ביו"ד סוס"י רמ"ה משום דעל פרס זה אנו בושים משום דמחויבי' להורות בחנם דמה אני בחנם וכו' ה"נ בשכר שו"ב דדמי להזאה דמחויב בחנם ובאמת שדבריו שם סתורים למ"ש לעיל והמגי' חולק בין קבלוהו או בא מעצמו ולא ביאר טעם נכון ואולם לפמ"ש בתשו' ח"ס חיו"ד סי' ר"ל וחחו"מ סי' כ"א דגם ברבנות אם מביאים רב ממק"א הפרס בהיתר ואסור מדינא להשיג גבולו א"כ פשי' דגבי שו"ב בכה"ג לכ"ע שייך הש"ג ובפרט היכא דקנה החזקה מאחר ונתן מעות בעדה וכמ"ש כה"ג בתשו' רשד"ם חחו"מ סי' רכ"ה ובתשו' ר"ב אשכנזי סי' ל"ד וע' תשו' גו"ר הספרדי חיו"ד כלל ג' סי' ח' בתשו' מהר"י אריפל דגם להסוברים דאין חזקה וירושה במצות מ"מ בהוציא דמים עלי' לכ"ע זכה בה ואף דהד"מ בחו"מ סי' רע"ו הביא בשם רמ"ה ורי"ו דמי שי"ל חזקת שררה א"י למכרה לאחר וע' במרדכי ב"ק סו"פ החובל ובט"ז או"ח סי' קנ"ג סקי"א ועמג"א סי' ש"ו סקט"ו אבל אם הי' בהסכמת הקהל לכ"ע מהני ויש לדון בזה דכיון דלגבי ראשון לא הי' איסור הש"ג א"כ מה מכר ראשון

לשני וכדאמרינן כה"ג בזבחים ע"ה ע"ב גבי התפיס בכור לבד"ה וכו' כלום הקנה כהן זה לבד"ה אלא מה שקנו לו וכו' ועיין ביו"ד סי' ט"ז ס"ו בהג"ה וט"ז שם וע' בב"מ ק"א ע"ב לא עדיפת מגברא דאתית מחמתי' אבל י"ל דכיון שקנה בהסכמת הקהל דמי להא דלך ואני אבא אחריך דחו"מ סי' י"ד וע' באה"ע סי' נ' ס"ג וט"ז שם. ואולם עיקר ד' הד"ק צע"ג דשחיטה לא דמי להזאה דהתם כתי' והזה הטהור על הטמא וא"כ כל מצות התורה הוא שיזה עליו אדם אחר ולא הטמא עצמו ולכן צריך להזות בחנם ואף דהזאה בזמנה לאו מצוה וכדאי' ביומא ח' מ"מ הרי כשיגיע הרגל יחויב ליטהר כמ"ש הרמב"ם פט"ז מטו"א ומל"מ שם וע' רמב"ן פ' שמיני דס"ל דהוי רק מד"ס אבל ברמב"ם משמע דהוי מה"ת וע' אר"ד מע"ר ט' סי' רס"ג וא"כ עכ"פ יחויב המזה להזות עליו אח"כ לכן י"ל דשייך בזה מה אני בחנם אבל בשחיטה הרי ביד כל א' ללמוד אומנות השחיטה ומדוע יחויב חבירו לשחוט לו ובתשו' א' לק' גוואזיץ העירותי בהא דפסחים נ' ע"ב ד' פרוטות א"ב סי' ברכה לעולם שכר כותבין ומתורגמינן וכו' בשלמא מתורגמינן משום דמחזי כשכר שבת וכו' אלא שכר כותבין מ"ט וכו' ואמאי לא משני משום דמחויבי' בחנם מה אני בחנם ואף די"ל משום דבברייתא דמייתי בתר הכי שם אי' כותבי סת"ם הן ותגריהן ותגרי תגריהן כו' ולכן פריך שפיר אבל הרי הש"ס מעיקרא לא הזכיר מזה כלל וגם תיקשי בהא דאם עוסקין לשמה רואין סי"ב והא איכא איסורא דמה אני בחנם ובע"כ כמ"ש דמצות כתיבה יוכל כל אדם ללמוד ולכתוב בעצמו ולכן אין חיוב לכתוב לו בחנם אך דלפ"ז בהא דשכר מתורגמינן אמאי ל"ק מטעם זה דהתם ל"ש תי' זה דמחויב ללמוד לאחרים בחנם ובעכצ"ל משום דשכר בטלה שרי ליטול ורק בשבת דל"ש שכר בטלה דהא גם שאר שכר אסור משום שכר שבת איכא נמי איסור דמה אני בחנם וא"כ הוכרח הש"ס למינקט טעמא דשכר שבת וא"כ אין ראי' גם מכותבי סת"ם וגם י"ל לפמ"ש התוס' בבכורות כ"ט דאם אין לו במה להתפרנס שרי ליקח שכר לימוד וא"כ ה"נ בכותבי סת"ם ושוחטים ורבנים עניים מדינא שרי ושייך שפיר איסור הש"ג ובאמת שהדבר מפורש בריטב"א לקידושין נ"ח דטבחים ובודקים מותרים ליטול שכר וז"ל לפיכך ציבור שקובעין דיין או עדים להיות מזומנים לכל הצריכים מותר לקבוע להן שכר משל ציבור שהרי הם צ"ל בטלים מכל עסקיהם וכו' וכ"ש שכר טבחים ובודקים שהוא מותר דהנהו פועלים נינהו ולא שכר הוראה הוא אלא שכר פעולה ועדיף משכר הבאה ומילוי דשרי עכ"ל וח"א מק' סלאטווינא כ' לי די"ל דגבי שו"ב כיון שצריך לעסוק בהשחזת הסכין ובדיקתו דמי לשכר הבאה ומילוי מי הזאה דשרי לכ"ע כדאי' בקידושין שם ובבכורות כ"ט וע' ברש"י שם ואולי לזה רמז הריטב"א הנ"ל. ועוד נ"ל לפמ"ש הרמב"ן ורמ"א יו"ד סי' של"ו דגבי

רופא אף דמחויב בחנם מ"מ אם הבטיחו ליתן לו חייבים כיון דכל אדם יוכל ללמוד החכמה וע' בצ"ק לבכורות כ"ט א"כ ה"נ גבי שו"ב כיון דשכרוהו הקהל והבטיחו לו שכר פשי' דשייך הש"ג אבל כמ"פ חולקים בזה על הרמב"ן וע' מח"א הל' שכירות סי' ט"ו וסי' י"ז באורך בזה [ושו"ר בשו"ת ב"ש יו"ד סי' כ"א שהאריך ג"כ להוכיח דגבי שו"ב ל"ש מה אני בחנם והביא מד' הראב"ד פ"ו משבועות ה"ט דמפורש דלולא שנדר הנאה מותר ליטול שכר גם באינו מתבטל ממלאכתו ע"ש עוד בזה ואני מוסיף ראי' מהט"ז יו"ד סי' רכ"א סקמ"ב שהעיד מעשים בכל יום שאנו שוכרים שו"ב שישחוט ולכן הדבר ברור דאסור להשיג גבול של השו"ב וע' בשו"ת שבסוף ש"ע הרב התניא ז"ל סי' ט' שפסק דשו"ב המשיג גבול אסור לאכול משחיטתו כיון דמדין הש"ס צריך להראות סכינו לחכם רק דבזה"ז שממנים כשרים ויראים והם זהירים הרבה לכן מקילים א"כ כשמשיג גבול רעהו הרי עכ"פ הוי רשע כדין עהב"ח וכו' ואינו בכלל כשר וירא ד' א"כ אין לסמוך עליו עכ"ד אך לפ"ז אם רוצה להראות סכינו לחכם יוכשר אבל ז"א דהרב א"צ לראות סכינו כדי שלא יסייע ידי עוברי עבירה ואדרבא מצוה למחות ולגזור שלא ישחוט וכדאי' כה"ג בחו"מ סוס"י ט"ו וסי' שנ"ח ס"ה וא"כ כששוחט השו"ב לבדו אסור וגם בלא"ה כיון שמתריס נגד אזהרת הרב כבר כ' בתשו' בר"א סי' ט"ו והובא גם בפ"ת סי' י"ח דבכה"ג גם בזה"ז דינו כלא הראה סכינו. וע' בשו"ת ד"ח יו"ד סי' ט' שפסק ג"כ דהשו"ב המשיג גבול אסור לאכול משחיטתו וכ"ה בכמה שו"ת אחרונים:

נט

ועוד נראה דבכה"ג דמחויבים למחות בו שלא יעשה עוד איסור הש"ג הרשות ביד הרב לאסור שחיטתו למיגדר מלתא ואף שכתבתי במק"א [ועמש"ל סקנ"ז] דאין ביד הרב לגזור על הקהל לאסור את המותר בלא הסכמת רוב הקהל היינו בדבר שנוגע לכל א' ואין בו מכשול ברור ע"פ הדין אבל בנ"ד שהשו"ב הזה המשיג גבול עושה איסור תמידי וכל בני העיר בידם לאכול מהשו"ב הקודמים ואסור להם להחזיק בידי עוברי עבירה ועי"ז שאוכלים מבשר שחיטתו מסייעים ידי ע"ע ודמי להא דחו"מ סי' שנ"ו ס"א דאסור לקנות מהגנב ועון גדול הוא שמחזיק ידי ע"ע וגורם לו לגנוב גניבות אחרות וכו' וכמ"ש ז"ל בקידושין נ"ו לאו עברא גנב אלא חורא גנב וה"נ בנ"ד אסור מדינא לאכול מבשר שחיטתו מה"ט ולכן שפיר ביד הרב לאסור שחיטתו גם בלא הסכמת הקהל וע' כה"ג בתשו' רשד"ם חח"מ סי' רנ"ט לענין עהב"ח דאף דאין מוציאים מידו מ"מ קודם שהחזיק מוחין ומעכבין בכל האפשרי שלא יהיה רשע ועיין כה"ג בר"ן שבועות פשה"ד במשנה דהמלוה על המשכון וכו' ע"ש ותבין ובפרט דכיון דלשי' רמב"ם החשוד על איסור א'

צריך לבדוק לו סכין וא"כ היכא דיש דיעה א' לאסור לכ"ע ביד הרב לפסוק כדיעה זו למיגדר מלתא וכמ"ש בשו"ת ארי' דב"ע חיו"ד סי' א' דגם היכא דאין הלכה כדיעה זו מותר לפסוק כן למיגדר מלתא ולאסור את המותר ועפ"ז הוריתי בדין אם הקצבים מסרבים נגד הקהל בהמס של הזביחה המגיע מהם או שמסרבים נגד הרב מלנהוג ע"פ אזהרתו בדבר הנוגע באו"ה דהרשות ביד הרב לאסור להם בכל שאלה היכא דנמצא רק דיעה א' להטריף למיגדר מלתא גם בלא הסכמת הקהל מטעם הנ"ל. ואולם בגוף דין מיגדר מלתא מבואר בתשו' שער אפרים סי' ע"ב דדוקא אם הדור פרוץ וכיון דיש לחוש לקלקול רבים שייך דין מגדר מלתא משא"כ ביחיד אבל בתשו' שב"י ח"א סי' קמ"ה הביא מתשו' מהרמ"ל סי' קל"ח דגם ביחיד שרגיל בדבר עבירה או שעשה בפרסום במידי דשכיח רשות ביד ב"ד לקנסו למיגדר מלתא ע"ש אבל בטחו"מ סי' תכ"ה בשם תשו' לגאון מבואר דלא קנסי' משום מגדר מלתא דיחיד אלא לעשות גדר לדבר שיש בו צורך לרבים אבל ברי"ף ב"ק פ' הגוזל עצים גבי ההוא גזלנא עתיקא כ' דמהא שמעי' דקנסי' בכה"ג אפילו בח"ל וכו' ומבואר דגם ביחיד הדין כן ואולי מיירי כשהדור פרוץ בזה וע' בברכ"י לחו"מ סימן ב' מ"ש מד' יש"ש ומהר"י זיין בתשו' בזה ועסמ"ע שם סק"ג וש"ך שם שכ' בפשי' דאפי' יחיד פרוץ יכולים לענוש את היחיד ואם העם פרוצים יכולים לתקן לגדור כל העם וכ"ה בתשו' אבן השהם סי' ט"ז וסוס"י י"ז ורמז שם ג"כ לתשו' מהרמ"ל הנ"ל ועיין אורים סי' ב' שם בזה וע' בשמ"ח סי' כ"ח ס"ב ג"כ בזה ויש לדון בזה לפמ"ש בתשו' שע"א סי' ס"ג וסי' ע"ב שם דדוקא במילי דשמיא הוי בכלל גדר רבים אבל לא בצרכי קהל וע' תשו' תפ"צ חיו"ד סי' נ"א באורך בזה וא"כ היכא דמסרבים רק במס הקהל י"ל דאינו בכלל מגדר מלתא אבל מ"מ היכי דאין להתיר רק בהפ"מ משום דההתורה חסה על ממונם של ישראל י"ל דבכה"ג למנוע מהם איסור גזל מכס הקהל כשא"א למחות בע"א וודאי דשרי ובפרט בהסכמת טוה"ע בכל גווני שרי ועכ"פ בנ"ד דלשי' רמב"ם בודק לו סכין ובפרט בשו"ב הממונה לרבים הסכימו האחרונים כן להלכה וע' בש"ע הרב ז"ל ולכן יפה עשה כת"ר שאסר את שחיטתו ואם לא ישמע לקול התורה יאסרו אותו עולמות וע' תשו' ב"ח סי' ה' בדין שאסרו החכמים בשר וכלים של שו"ב א' שנמצא שא"י ה"ש דאף שהאגודה מתיר למפרע כיון שהקהל קבלום לב"ד יש בידם לאסור את המותר למגדר מלתא שלא יהא כל א' שוחט בלא רשות ב"ד ואפי' קבלו עליהם, רב יחידי יוכל לאסור מכ"ש שהם רבים ע"ש:

ס

וראיתי בשו"ת טטו"ד מ"ק סי' ח' שכ' דאין ביד השו"ב למחות לקבל עוד שו"ב וא"ב משום הש"ג ואף אם כמה מאנשי הקהל אין חפצים בהחדש אין בידם למחות למי שרוצה לשחוט אצלו אם אין מקובל לו אחר רק החדש ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו ע"ש ורבים נתלו בדבריו הנ"ל להשיג גבול שו"ב והנה מלבד שכל חכמי דורו נחלקו עליו בזה אבל באמת גם הוא ז"ל מיירי רק היכי דיש לאיזו אנשים חשש איסור על השו"ב הקודמים מדינא ובכה"ג ס"ל דכיון דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו מותר לו לקבל שו"ב אחר אבל היכא דרוצים בזה רק בשביל ניצוח וכדומה גם הוא מודה דאסור וכבר כ' בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"א אות כ"ט בשם יש"ש פ"א דחולין שהובא במחה"ש סי' נ"ג סקכ"א ובתשו' רש"ל סי' כ' דהיכא דלא פשע שלא כהוגן גם אם רוצים הקהל או יחידים להחמיר ע"ע שלא לאכול משחיטתו בשביל שגגה שהי' לו דוקא אם מוחזקים ביראת ד' אין למחות בהם [דאל"כ איכא משום יהורא כמ"ש המג"א סי' ס"ג סק"ב בשם יש"ש] אבל מ"מ צריכים לשלם לו כל שכרו מה שהי' ראוי לבא לו מהשחיטה ע"ש וע' תשו' ב"ח החדשות סי' מ"ב באמצע התשו' שהביא בשם ר"י בעל התוס' דכשיתמנה לש"ץ ואח"כ יאמרו א' או ב' אין אנו חפצים בך ולא פשע בשום דבר הקרוי פשיעה שלא כהוגן וכו' ומשמע שאם פשע בשום דבר המפורסים לכל העולם שהוא שלא כהוגן מעבירים אותו אפי' תו"ז עכ"ל ומשמע קצת דדוקא אם יאמרו א' או ב' כן אבל כבר כ' הש"ש דלאו דוקא וגם חצי הקהל א"י לומר כן וגם אם רוב הקהל רוצים להעבירו מחויבים לשלם כל שכרו זולת היכא דפשע שלא כהוגן אז אפי' ב' או ג' יכולים להעבירו ואני כתבתי שם דגם היכא דפסול רק לכתחלה לקצת פוסקים י"ל דהוי כמום במקח וכ"ה בשו"ת הש"מ סי' כ"ב דאף דאינו נפסל ע"פ עצמו מ"מ כיון דאין מוסרים לו עדות לכתחלה בשאר דברים יש ביד בה"ע לדחותו די"ל דאדעתא דהכי דאתרע קצת חז"כ דילי' לא קבלנוהו והבאתי שם בשם גדול א' מהא דחו"מ סי' תכ"א ס"ו דמי שי"ל משרת וחושש שיגנוב לו דמותר להוציאו תו"ז ולשון חושש משמע דגם בחשש בעלמא הדין כן ואני הבאתי ראיות לזה וכעת אני מוסיף מהא שכ' התוס' בנזיר ג' ע"א ד"ה מכדי כו' ותוס' יבמות י"ג ע"א ד"ה ר"ז כו' דמפורש דלשון חשש הוי רק ספק והבאתי שם מתשו' ח"ס חא"ח סי' י"א בזה וע' תשו' ב"ש חיו"ד סי' י"ד מ"ש בענין זה אבל בשו"ת שב"י ח"א סי' מ"ח מבואר דהיכי דדיעבד שחיטתו כשרה אין ביד המערערים להעביר שו"ב שכבר נתמנה אבל י"ל דהיינו בלא פשע ורק שאומנתו בכך וכדומה משא"כ בפשע בדבר שלא כהוגן שפיר יכולים להעבירו ועמש"ל סי' ח' עוד בזה ועמש"ל סוס"י זה בתשו' לאוזיראן

עוד בענין זה ועכ"פ היכי דליכא שום חשש מדינא גם הטטו"ד מודה דאסור לקבל שו"ב אחר ובפרט דנעלם ממנו ד' הרש"ל ושאר מקומות הנ"ל וגדולה מזו כ' הישו"ש ובתשו' הנ"ל דגם אם עשה פשיעה שלא כהוגן דיש בידם להעבירו וא"צ לשלם שכרו מ"מ אם חזר בתשו' ומקבל עליו סיגופים אין בידם להעבירו אבל מהא דיו"ד סי' רכ"ח סמ"ג והג"ה שם מוכח להיפוך ואף דדוקא בבא לב"ד בעודו בקלקולו אמרי' דכיון דהותר הותר משא"כ היכי דלא נפסק עוד הדין מקודם י"ל דאין בידם להעבירו אבל כבר כ' בשו"ת ב"ש שם דדוקא בהיתר שבועה וח' תליא בהיתר ב"ד משא"כ בזה וע' במח"א הל' נדרים סוס"י ל"ט ומל"מ פ"ח מנדרים ה"ב ותמצא ראי' לזה וגם יש ראי' מתשו' צ"צ סי' ט"ז בדין הסכימו הקהל לקבל רב פ' באם שלא יבא ר"פ ובא ר"פ ונתקבל שם ואח"כ חזר בו והשיב דכבר נתבטל ההסכמה על השני שעה א' בביאת הרב הראשון שמה וכיון דפקע פקע והוכיח כן מהש"ס דברכות נ' דכיון דאזמין פרח זימון מינייהו וכהא דמטה שנגובה כיון דפלגוה פרח טומאה מיני' וגם הביא ראי' מהסמ"ע סי' כ"א סק"ד דאם הי' אנוס באותו יום נתבטל הקנין לגמרי ע"ש והנה מ"ש הצ"צ מד' הסמ"ע באמת הט"ז שם חולק עליו ומסיק דתליא במחלוקת הרשב"א והרא"ש וע"ע בסמ"ע סי' רכ"ז סקי"ז וט"ז שם שנחלקו ג"כ בכה"ג ולשי' אזלי ויש להביא קצת ראי' מ תוס' שבת נ"ו ע"א ד"ה גט כריתות כותב לאשתו ופירש"י על תנאי שאם ימות במלחמה תהא מגורשת מעכשיו וצ"ל לפי' דאע"ג דאורי' בא מן המלחמה לביתו התנאי הי' שאם ישוב בסוף המלחמה שיהא גט ע"ש ומבואר דבתנאי סתם כיון דחזר לביתו יום א' כבר נתבטל הגט אף שחזר להמלחמה וה"נ בזה גם יש להביא ראי' מב"ב ס"ג בן לוי שמכר שדה ע"מ שהמעשר שלו כו' מכרו וחזר וקנאו אין לו עליו כלום דכיון דנפקע נפקע וה"נ בנ"ד וע' ירושלמי פ"ו דדמאי ה"ב ומל"מ פ"ו ממעשר הי"ט והא דתשו' ריב"ש סי' שנ"ו ויו"ד סי' רט"ז ס"ד בקונם לביתך מכרו לאחר מותר חזר וקנאו אסור היינו משום דאיסור לא נפקע וע' מל"מ פ"ח מה"ל גירושין הי"א שנסתפק בכוונת ריב"ש ואני בתשו' לק' וויזניצא הוכחתי מירו' דדמאי הנ"ל דכונת ריב"ש רק לחלק בין איסורא לתנאי בעלמא ויובא אי"ה לקמן סי' רט"ז ס"ד. ולכן בנ"ד ודאי דנפקע חזקת השו"ב ושאני בהא דסי' רכ"ח סמ"ג דהוי איסורא ודמי לנידון הריב"ש הנ"ל והמעיין בתשו' רש"ל שם ימצא דגם הוא לא כ' דבחזר בתשו' אין מעבירים אותו רק לגבי ש"ץ שהרי כ' וז"ל ונראה בעיני אפי' מכר טרפות במזיד בחזקת כשר ובא והודה על עונותיו ורוצה לקבל תשו' שא"י להורידו תו"ז דאפי' לראב"י שכ' דמחמירין עליו ומורידין אותו מאותה אומנות ואפי' מוכר קליות ואגוזים אינו ראוי היינו שקנסוהו מעין מלאכתו הראשונה שהרי לא אמר שקנסוהו שלא יהי' עוד

רצען וכו' אלא דוקא בעל חנות כעין מלאכתו הראשונה אבל להיות ש"ץ שהוא אומנות אחרת מאן לימא לן דמורידין ומקפחין מחייתו מאחר שהוא תוך שנתו ואת"ל דתפלתו אינה מקובלת אין הדלת ננעלת בפני בע"ת וכו' וא"ת שאין לו תשו' עד שילך למק"א וכו' לפעמים יש אנשים שא"י לילך למק"א וכו' אלא נותנים לו תשו' בסיגוף גופו לפי ראות עיני החכם וכו' ולא אמרו שא"ל תקנה כו' אלא היכי שא"ר לסגף גופו וכו' ועוד אפי' תימא דדוקא הוא היינו משום קנס וכדי להכשירו לאומנותו הראשונה וכו' אבל מה שאינו תלוי בחימוד ממון וג"כ אינו מעין מלאכתו הראשונה פשי' שהוא כשר וכו' עכת"ד הרי מבואר דכל דבריו יסובו רק לענין אומנות אחרת אבל לאומנות שו"ב גופי' גם הוא מודה דכבר בטלה חזקתו וע' שו"ת ד"ח ח"ב יו"ד פי' ה' בדין שו"ב שקבלוהו בתנאי שאם יזדמן להם שו"ב שיהי' גם ש"צ יהי' בידם לסלקו ואח"כ יצא עליו רינון דיכולים לסלקו גם קודם שנזדמן להם שו"ב וש"צ כיון דבידם לקבל שו"ב וש"צ ועמש"ל סי' ב' סקמ"ד עוד בשמו ובשם בגכ"ה:

סא

אגב אעתיק מ"ש בתשו' להרב המאה"ג מו"ה נפתלי הירץ ני' אבד"ק וואלאטשיסק ברוסיא ע"ד שאלתו בדין שו"ב א' מקהלתו שיצאו עליו עוררים זה כמה שנים עד שהגאון מהרי"א מלבוב אסרו אך רב א' ממדינתו התירו ויען כי יד המחזיקים בו תקופה נשאר במקומו רק שנתקבל שו"ב חדש ורוב העיר אוכלים רק משחיטת החדש והכריחו הצד של שו"ב הישן להשו"ב החדש שירד עמו לדין בפני רב א' ונפסק פשר ביניהם וכ' הרב הנ"ל בפסקו כי יען שהזובחים אין רוצים ליתן להשו"ב הישן כמעט לשחוט כלל יען שרוב העיר אין אוכלים משחיטתו וגם אינו אומן כ"כ במיעוך הסרכות לכן מחוייבים לחלוק א"ע שישחוט כל א' שבוע א' ויוכרחו ליתן לשו"ב הישן לשחוט בשבוע שלו וראייתו מחו"מ סי' קע"א ס"י דאם א"ל טול הגדול ואני הקטן די"ל לא בעינא דשונא מתנות יחי' וה"נ אף שנותן לו שכרו יוכל לומר אינו רוצה לקבל פרס בלא עבודה ורו"מ תמה דשא"ה דשייך לשניהם אבל כאן איך יוכלו להכריח להקהל וקצבים לסבול הפסד עי"ז והיכן מצינו שיוכל פועל לכוף את בעה"ב שיתן לו מלאכה והנה מאוד צדקו ד' רו"מ דגם בלא הי' עליו חשש איסור אם רוב הקהל או אפי' יחידים אין רוצים בו ומשלמים לו כל שכרו אין בידו לכופם וכמ"ש הישש"ש פ"ק דחולין ובתשו' רש"ל סי' כ' והובא בקיצור במחה"ש סי' נ"ג סקכ"א הנ"ל ומכ"ש היכי דכבר נאסר מגדול א' הרי בידם להעבירו לגמרי מדינא כיון דפשע באיזו דבר שלא כהוגן וכמבואר בישש"ש ותשו' רש"ל שם להדיא [וכמ"ש בס"ק הקודם] ואין מאכיילין לאדם דבר האסור לו ואיך יעלה על

הדעת לכוף את האנשים שא"ר לאכול משחיטתו לסגף א"ע בשבוע שישחוט הוא או לכוף הקצבים לשחוט אצלו וגם אם נעשה הפשר בקנא"ס הנה אין ביד השו"ב החדש למחול שיעבודם אחרי שהקצבים ורוב הקהל לא נתחייבו בהקנין בזה וגדולה מזו קיי"ל בחו"מ סי' של"ג ס"ח בהג"ה דאם מחל הבעה"ב למלמד יוכל בעה"ב לחזור בו ולעכבו דא"י למחול שעבודו של הנער וה"נ וע"ע כה"ג בריטב"א כתובות פ"ו בהא דמוכר שט"ח וחזר ומחלו דאי פקח מקרקש לי' בזוזי וכ' לי' שטרא על שמי' דלא יוכל זה למחול לו רק שלא יטרוף מלקוחות מזמן ראשון ופ' בש"ך סי' ס"ו סקע"ז וע' בתשו' נא"ד סי' קל"א בביאור היטב וע"ע בסמ"ע סי' ס' סק"ל ויש לדון בזה מתשו' מהרי"ט ח"א סי' ל"ח אבל התם בנתחייב כפי תיקון העיר ע"ש ותבין ולכן אין בהקנין של השו"ב שום ממש כלל וגדולה מזו מבואר בב"י חו"מ סוס"י של"ג בשם מ"כ בשם תשו' ר"ש על שו"ב ששכרוהו הקהל והקצבים אינם מניחים אותו לבדוק מפני ששוהה יותר מדאי בבדיקה דדרך טבחי גוים להקפיד בכך דנראה דלא גרע מגנבה ואבדה דאע"ג דקרוב לאונס מ"מ מפסיד אגרי' אבל אם מקפידים בדבר שאין דרך להקפיד דמי לאונסין ולא מפסיד אגרי' וכו' ע"ש ונהי דגבי טבחים יהודים כופים אותם בכה"ג אבל בנ"ד שרבים פורשים מלאכול ממנו בודאי הדין עם הקצבים ועוד דגם בלא"ה הקנין בטל דהא הקנין על השו"ב החדש הי' על מניעת השחיטה בשבוע א' ועל שלילת מעשה לא חל קנין כלל וכמ"ש בתשו' מהרשד"ם חחו"מ סי' רע"ד וז"ל כי מה קנין שייך בשלא ימכור וכו' ע"ש ועמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' ר"ט ס"ד דגם התחייבות ל"מ בכה"ג לשי' כמ"פ ועשו"ת ב"א חחו"מ סי' כ"ד ושו"ת עט"ח חחו"מ סי' כ"א שפסקו ג"כ בפשי' דבכה"ג ל"מ שוב קנין כלל ויש לדון דבנ"ד שהקנין הי' גם על שאר דברים שוב תליא בהנך דיעות דחו"מ סוס"י ר"ג ועמ"ש בחיבורי שם ולפ"ז יש מקום לדון דכל הפשר בטל עי"ז דהמוחזק י"ל קים לי ועכ"פ לענין חלוקת הזביחה לכ"ע הפשר בטל כחרס הנשבר עכ"ד תשו':

סב

ועתה אבאר דין מינוי השו"ב והנה כבר הבאתי בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"א אות כ"א בשם תשו' כנ"י סי' י' דבעי' רוב מנין ורוב בנין ומצאתי בשו"ת לח"ר סי' ב' שהעלה דבדבר הנוגע לאיסור רוב מנין עיקר והבאתי עוד מכמה תשו' בענין זה והנה במ"ש בחיבורי שם בשם רשד"ם חאו"ח סי' ל"ז שהביא ראי' מפ"ק דיבמות דאם המיעוט יש לו מעלה יותר הוא חשוב לרוב ולכן רוב בנין עיקר ובצ"צ סי' ב' בהגהת בהמ"ח דחה ראי' זו ושוב מצאתי בר"ן יומא פ' יה"כ שהביא ג"כ משס"ס דיבמות הנ"ל לענין רופאי ומוכח דס"ל רוב בנין עיקר וע' בשו"ת שע"א סי' י' ג"כ בזה והנה הבאתי שם בשם רשד"ם

חיו"ד סי' רכ"ז דהיכא דהדבר נוגע להבנת ד"ת תליא ברוב החכמים וביארתי דאזיל לשי' דרוב בנין עיקר ושוב מצאתי בשה"ג להג' אזולאי ז"ל אות יו"ד שחיזק ד' רשד"ם הנ"ל וכ' שהגאון ורמב"ן ורשב"ץ ס"ל ג"כ כן ע"ש וע' במהרש"א ח"א לסוטה מ' שכתב דמהראוי שהלומדים יבררו להם רב ולא הבעה"ב וא"כ ה"ה לענין שו"ב אבל נראה פשוט דגם אי ניזול בתר רוב מנין היינו היכא דב' השו"ב שקולים במעלות הנחוצים למלאכת השו"ב בלימוד ואומנות ויראת ד' אבל היכי דהרוב רוצים במי שהוא פחות במעלות הנ"ל בעבור מעלות אחרות כגון שהוא מנגן או בעבור רצי כסף וכדומה בפרטים שאין נוגעים לעיקר השחיטה בודאי הדין עם הרוצים בהשו"ב היותר נבחר בדברי' השייכים למלאכת השו"ב עצמו גם אם הם המיעוט ומשנה ערוכה בפ"ד דפאה אפי' צ"ט אומרים לחלק וא' אומר לבוז לזה שומעין שאמר כהלכה וכה"ג כ' בתשו' מהרי"ט ח"א סי' ס"ט ע"ש ואם השו"ב יש לו משפחה בעיר ולכן. המיעוט מעכבים לפי שאם יעשה שלא כדין יחפו עליו הכל לפי הענין אם השו"ב יר"ש ואם משפחתו גברים אלמים וע' בס' ט"א שער ג' בשם מורו שרדף ש"ץ א' שהי' יר"ש רק שהי' ע"ה לפי שהי' בן משפחה בעירו ואמר ע"ד צחות דמתני' הוא סופ"ב דב"ב בבית השלחין קוצץ כל הענפים שהצל רע לביה"ש וה"נ הצל של משפחה רע לש"ץ ע"ה שיסמוך על תוקף משפחתו ולא ילמוד הפיוטים וכדומה ע"ש וה"נ בשו"ב. אבל אם השו"ב מופלג בתורה ויר"ש וגם משפחתו הם יראי ד' אין בזה טענה ואין להוציא לעז וחשד שלא כדת וע' בתשו' מהרי"ל סי' ס"ז שיובא לקמן סי' י"ח סקל"ח דאם הקהל רוצים בשו"ב מחמת קורבה אף שיש אחר טוב יותר ממנו אין ביד הרב לומר שאינו מוחל לזה עד שיראה לו סכינו ומשמע מזה דגם בתחלת קבלה אין בידו וע' ירושלמי פ"ד דתענית ה"ב ולמה לא מניתי' וכו' ציפוראי כו' ופי' בק"ע שצועקים לעכב לפי שהוא בן עירם אין רוצים בו ופריך ובגין צווחה עבדין בתמי' ע"ש ומ"מ אם יש חשש שראוי לחוש בו נראה דביד הרב לעכב מלקבלו גם אם הרוב חפצים בו וגם נראה פשוט דקרוביו אינם מצטרפים בחשבון הרוב וכן כל מי שנוגע בדבר בנגיעת ממון וכדומה וכמ"ש בתשו' ח"ס חו"מ סי' ק"ס לענין קבלת רב דכל אותן שקבלו שוחד אין מצטרפים למנין זה אפי' אחר שיחזירו ע"ש וה"נ לענין קבלת שו"ב. וע' בפ"ת לחו"מ סי' ס' בשם תשו' מ"ח דסתם קבלת שו"ב בכתב הנהוג הוי לעולם גם בקבלוהו בסתם וכ"ע מודו בזה ע"ש ומדברינו הנ"ל יש ללמוד גם לדיני קבלת רב כמה דינים וקצרתי:

סג

סעי' י"ג טבח שעשה סי' וכו' כיון שנתן אמתלא וכו'. האחרונים תמהו מהא דסי' קפ"ה דבמעשה ל"מ אמתלא [וע' בד"מ וט"ז סי' קכ"ז סק"ג בזה] ואף דהטור שם חולק מ"מ הרי קיי"ל התם כהרמב"ן ובתשו' מהרי"ט ח"א סי' קמ"ט ובשניות חא"ע סי' א' הביא סמוכין לזה מב"ב ל' דיבורא מקרי ואמר מעשה לא עביד אע"ג דאית לי' אמתלא דהשני נוח לו וה"נ בזה ע"ש ומזה מוכח דלא כחילוק הב"ח ונה"ך בין היכי דהי' אפשר בלא מעשה או לא דהתם נמי לא הי' אפשר לו בלא החתימה ואפ"ה אמרי' דמעשה לא עביד ובתב"ש סקע"ו הביא ראי' מתוספתא פ"ה דמע"ש אבל יפה השיג עליו בשו"ת גוא"י חיו"ד סי' מ"ם דהתם הא לא אמר כלום רק דאנן אמרי' דלמא אשתקד וכו' ולכן בכה"ג דמצא עליו חרס ל"א הכי ומנ"ל דגם באומר בעצמו אמתלא ל"מ וע"ש באורך קצת בזה [וע' קצה"ח סי' פ"א סוסקי"ז שלא ידע מד' תב"ש הנ"ל ולפמ"ש הגוא"י גם קושייתו לקמ"ן] ובסי' פ"ג שם האריך ליישב קו' האחרונים הנ"ל דהיכא דחזקה מסייע לאמתלא מהני גם במעשה ומש"ה גבי טבח דחזקת רוב בהמות כשרות מסייע לו מש"ה נאמן אבל בסי' קפ"ה דכל אשה עלולה לדם נדה אינה נאמנת ועפ"ז העלה דאם אמר שנפסלה בשחיטה ועשה סי' לכ"ע ל"מ אמתלא והנה מ"ש ראי' מאה"ע סי' ל"ה ס"ט וב"ש שם דבצירוף חזקת שע"ש נאמן לומר שטעה אע"ג דהוי אמתלא גרועה אינו ראי' כלל דשא"ה דבמיגו נאמן לכן בצירוף חזקה דמי למיגו משא"כ במעשה דגם אמתלא טובה ל"מ מנ"ל דחזקה מהני וגם עיקר חילוקו דבסי' קפ"ה עלולה לדם נדה הוא תמוה דזה דוקא בשעת וסתה אבל שלא בשעת וסת הרי אדרבא חזקת טהרה מסייע לזה דרוב נשים אין רואות דם שלא בשעת וסת כמ"ש מהרש"א כתובות ט' ע"א בתוס' ד"ה האומר פ"פ מצאתי ובב"ש א"ע סי' ס"ח סק"ג וע' נו"ב מ"ק חיו"ד סי' מ"א מ"ו נ"ה ועוד בכ"ד אבל בפלתי סי' קפ"ה חי' ג"כ כה"ג והעלה דהתם מירי באמת בשעת וסתה דהיא בחזקת טמאה אבל גבי טבח דל מעשיו ודל אמירתו הרי בהמה בחזקת כשרות ע"ש ובזה יש לדחות ראיית תב"ש מהא דחו"מ סי' פ"א סי"ז ופי"א ועקצה"ח שם סקי"ז ג"כ בזה ולפי הנ"ל י"ל דשא"ה דבלא מעשה ובלא אמירתו הרי ממון בחזקת בעליו וגם מ"ש תב"ש ראי' מנימוקי מהר"ם ואה"ע סי' ד' באומר על בתו שהיא ממזרת וכו' נדחה לפ"ז ע"ש ותבין. והנה לכאורה יש להביא ראי' מתשו' הרא"ש כלל ל"ה שהובא בב"י אה"ע סוס"י מ"ו בעובדא דר"מ קידש אלמנה א' ובא ר"י ואמר אני קדשתי' תחלה והאשה וקרובי' שכרו עידי שקר לכתוב גט על שם ר"י שאם יביא עדים שקדשה יראו הם הגט והשיב דגם אם הודית האשה שקבלה קידושין מר"י אינה נאמנת אלא דשאחד"א וכיון שמכחשת ונותנת אמתלא טובה על מה

ששכרה עדים לכתוב גט כיון שראתה שר"מ מחזר אחר עידי שקר על הקידושין נאמנת ע"ש וקשה הרי כבר עשתה מעשה במה ששכרה עדים לכתוב גט ובפרט אם כתבו הגט דגם ע"י אחר הוי מעשה כמ"ש התב"ש כאן ומוכח דהיכא דהי' הכרח לעשות מעשה מהני אמתלא אבל לפמ"ש הפלתי י"ל דגם התם הרי מכח הקול אין חשש כלל כמ"ש הרא"ש ובאנו לדון רק מכח הודאתה לזה מהני שפיר אמתלא גם במעשה. אך בגוף ד' פלתי יש לעיין דבכה"ג דהוי שעת ופתה ובלא אמירתה ואמתלאתה ג"כ טמאה א"כ גם באמירה בעלמא בלא מעשה מדוע יועיל האמתלא הרי מבואר בתוס' יבמות קי"ח ע"א ד"ה סד"א ובמהרש"א שם דאמתלא לא מהני רק שיהי' כאלו לא אמר כלום אבל היכא דבשתיקה אסורה ל"מ האמתלא וע' בב"מ א"ע סי' י"ז סמ"ו שביאר הדבר היטב וכ"ה בתשו' רע"א סי' פ"ה וע' נו"ב מ"ח חא"ע סי' כ"ו שרמז לסברא זו מדעתא דנפשי' וגם בשו"ת הר המור סי' כ"ט העיר בחילוק זה מסברא ולא הביאו ד' תוס' ומהרש"א הנ"ל ובע"כ דהתם מיירי שלא בשעת וסתה ונדחה תי' פלתי וגוא"י הנ"ל. אבל בדין אמר השוחט שנפסלה בשחיטה י"ל דמהני שפיר אמתלא דודאי היכא דשחט שו"ב מומחה בהמה ואזיל לעלמא ולא אמר כלום אמרי' דשחט כהוגן וכמ"ש בתשו' מהרי"ט בשניות חיו"ד סי' י"ג וא"כ א"צ לאמירתו כלל ושפיר מהני האמתלא אבל אם עשה ג"כ מעשה צע"ק כיון דאיכא חז"א אי מהני אמתלאתו לבטל המעשה וע' מרדכי יבמות פמ"ח סי' נ"ט וז"ל תימא לר"י הלוי אם עשה מעשה דמלקין על החזקות לא מיירי ע"י קול וכו' ובדבר שלא הוחזקה מתחלה לא איסור ברור ולא היתר כמו הוחזקה נדה בשכינותי' שעושה מעשה נדה ולובשת בגדי נדה ומתחלה אינה עומדת אלא בספק נדה הלכך סמכי' אחזקה להחמיר עכ"ל ומזה נראה כדעת פליתי וע' רא"פ סי' ל"ט ס"ק קס"ח שלא הביא ד' פלתי רק ד' המרדכי ומצאתי בשו"ת בש"ר סי' קס"ו שהביא דיש חכמים דס"ל דדוקא שלא בשעת וסת מהני אמתלא אבל בש"ו ל"מ כלל דהאמחלא הוי רק כאלו לא אמרה כלום אבל ז"א דא"כ תאמר עוד פעם ב' ותהי' מותרת אך י"ל דחזקת ארח בזמנו מסייע לדיבורא קמא ול"מ אמתלא להפקיע אבל כיון דוסתות דרבנן יש להקל וכ' בכס"ד דלפ"ז אם היא מוחזקת בטומאה ואמרה לא טבלתי וחזרה ואמרה טבלתי א"נ גם באמתלא כיון דחז"א מסייע ע"ש וזהו דלא כהפלתי והנה בתשו' רשד"ם חיו"ד סי' פ' העלה דהיכי דחתם בכתב ושאחד"א ל"מ אמתלא לבטל והביא מתשו' הרא"ש שבח"מ סי' פ"א סי"ז דלגבי כת"י ל"א אדם עשוי שלא להשביע וכן מצאתי בשו"ת לחם רב סי' ע"ב בשם תשו' הרא"מ סי' ע"ב דל"מ אמתלא אלא לענין דיבור אבל לא לענין חתימה אך היכי דרגילים לחתום על כתבים בלא קריאה נאמנים לומר שחתמו בלא שבועה ע"ש

וע' רשד"ם שם מ"ש בביאור ד' תה"ד סי' שכ"ו בזה וע' תשו' ח"ס סי' ט' באורך בדברי תה"ד והאריך בדין כתב וחתם מהא דיו"ד סי' קפ"ה הנ"ל בכמה חילוקים אי במעשה מהני אמתלא ולא הביא ד' רשד"ם ולח"ר הנ"ל וע' תשו' דברי ריבות סי' קמ"ה שפסק בפשי' דמהני אמתלא נגד חחימתו על כתב שבועה ורמז ג"כ לתשו' הרא"מ הנ"ל ויש לדון לפמ"ש הנו"ב מ"ק יו"ד סי' ס"ו דגם אי שבכ' מהני היינו משום דהוי ראוי לבילה א"כ לא נוכל להחמיר בשבכ' יותר מבע"פ ושפיר מהני אמתלא וע' שו"ת שו"מ מ"ג ח"א סוס"י ש"ו שנעלם ממנו כל הנ"ל:

סד

ובגוף דין עשה מעשה דל"מ אמתלא מצאתי בס' האשכול הל' נדה סוס"י ל"ט שהביא ד"ז בשם בה"ג וביאר הטעם דבדיבור אמרי' דאמתלא מהני דאתו דיבור ומבטל דיבור אבל במעשה לא אתי דיבור ומבטל מעשה אבל ר"א משבחא כ' דגם בלבשה בגדי נדות והוחזקה בשכנותי' אם נתנה אמתלא נאמנת והביא ראי' מעובדא דרב אקלע לבי שמואל שדר שמואל כסא דברכתא לדביתהו ולא קבילה דכי הוית יתבא נדה הוה מודעה לי' בכסא דברכתא דאמר ומשגרו לאנשי ביתו כי היכי דנהוי שלמא וכי שתיא אתיא לידי הרגל עבירה והדר א"ל טהורה אני אלא אחותך דאקלעת לגבאי ואי שתינא קמה אמרה לא עבדי לי יקרא אמינא אשדרנא לך כי היכי דתשתיי' איהי ואמר רב נאמנת ומוכח דגם במעשה מהני אמתלא. והאשכול כי דלא אשכחנא עובדא דא בשום דוכתא ולא מצינו חבר לבעל השאלתות בדין זה ע"ש. ואני מצאתי באס"ז כתובות כ"ב שהביא עובדא זו בשם תשו' הגאונים רק דהתם לא נזכר דרב התיר לו ועכ"פ מחלוקת רמב"ן וטור הם מחלוקת בה"ג ושאלתות וליישב ראיית השאלתות לשי' בה"ג נראה דשא"ה דלא עשתה מעשה בפועל רק מניעת מעשה שלא קבלה הכוס כלל לכן בכה"ג מהני שפיר אמתלא. ואף דמצינו במעילה ד' ע"ב הלנה דקעביד בידים ל"מ זריקה לאפוקי מידי מעילה מחשבת פיגול לא קעביד בידים וכו' ופרש"י הלנה שהי"ל לזרקו והלינו היינו דקעביד לי' פיסול בידים דלגבי מחשבה דפיגול חשוב ללינה מעשה בידים וכו' ע"ש ומבואר דאע"ג דהלינה הוי לאו שאב"מ כדאי' בחולין פ"ג ורמב"ם פ"א מק"פ ה"ז ומל"מ פח"י מפהמ"ק ה"ט אפ"ה מניעת המעשה שהי' מחויב לעשות מקרי מעשה טפי מפיגול אף דלשי' רש"י גופי' מנחות ב' מחשבת פיגול הוי דיבור ועתוס' ב"מ מ"ג וכמ"ד ועתוס' מעילה שם ע"א במ"ש דלאו דוקא תני דקעביד פיסול בידים אלא שע"י חסרון מעשה הוא וכו' מ"מ י"ל דכיון דעכ"פ מעשה גמור לא הוי לכן מהני שפיר אמתלא בזה ועמש"ל סי' ב' סקמ"ט בזה:

סה

ובתשו' א' לק"ק זאדוויע בגליל באקאווינא כתבתי לדון ע"פ הנ"ל בנידון השו"ב דשם שהתנהג מעולם כשבודק ומוצא טרפה אינו אומר בפי' שהוא טרפה רק שאינו קורע הורדא והולך לו וזהו לסימן אצל הקצב ואירע מעשה שבדק הריאה והעביר סרכא בקליפה כנהוג ונפחוה והניח רוק ותיכף הלך השו"ב לביתו ולא קרע הורדא והקצב לא ראה שום בצבוץ ואומר הקצב לאיש א' שעמד שם שינפח הריאה בכח והוא הניח שנית רוק ולא בצבץ וביני וביני בא השו"ב בחזרה ובחן פ"ש בנפיחה ורוק והכשיר וקרע הורדא כנהוג ושאלו אותו אנשים שעמדו שם מדוע לא הכשיר בתחלה והשיב שהי' נדמה לו שבצבץ יען שרקק שם ועלה בהרוק כמו בועות ונפלו ואח"ז נתיישב שהי' זאת מהרוק עצמו שנפלו הבועות מעצמן ולכן הכשירו ולקח לעצמו מן הבשר ועוד כמה אנשים וכעת נתעוררו רבים בזה לחוש גם על הכלים כי הבשר כבר נאכל ונשאלתי בזה והשבתי דודאי טעות הוי אמתלא טובה וכמ"ש התב"ש וכאן מה שלא קרע הורדא ובכה"ג לכ"ע מהני אמתלא וכדמוכח מעובדא דשמואל הנ"ל. ועוד יש לדון בזה לפמש"ל בשם האשכול דטעמא משום דלא אתי דיבור דאמתלא ומבטל מעשה א"כ הכא דעשה אח"כ ג"כ מעשה שקרע הורדא ולקח הבשר שוב אתי מעשה ומבטל מעשה ולכ"ע מהני האמתלא אך לפ"ז גם בהוחזקה נדה ע"י שלבשה בגדים יועיל אמתלא במעשה דאתו מעשה ומבטל מעשה וא"כ תיקשי בהא דלוקה דמזה הוכיחו דל"מ אמתלא במעשה ואי נימא דאמתלא בצירוף מעשה מהני הדק"ל אמאי לוקה ובפרט דהיכי דבא עלי' הרי עשתה מעשה דנהי דאשה קרקע עולם מ"מ הרי לענין חטאת ומלקות הנאתה מיחשב כמעשה כמ"ש התוס' ב"ק ל"ב ע"א ד"ה איהו ודוקא לענין יהרג ואל יעבור לא מיחשב כמעשה וע' תשו' נו"ב מ"ת חא"ע סי' ק"נ מ"ש ע"ד תשו' ב"י בזה ועוד דאפשר שהיא תתחיל במעשה וכהא דסי' קפ"ה ס"ג בהג"ה שם ואמאי לוקה ובע"כ דכיון דהמעשה לבדה אינה מועלת לבטל המעשה הקודמת דכבר שאחד"א ורק ע"י האמתלא נוכל לבטל האיסור ולא אתי דיבור ומבטל מעשה וכה"ג כ' בתשו' נו"ב מ"ק חא"ע סי' י"א דגם הא דבמעשה ל"מ אמתלא היינו היכא דהמעשה לבד מעיד על האיסור אבל היכא דתליא באמירה שוב מהני אמתלא לבטל האמירה ע"ש וע' כה"ג בגליון רש"י כריתות ג' סוע"ב בהא דשאני מגדף הואיל וישנו בלב. וגם טעם א' שכתבתי דכאן הוי רק מניעת מעשה יש לפקפק דמ"מ כיון שהלך לביתו טרם קריעת הורדא ההילוך גופי' מקרי מעשה ועי' כה"ג בשו"ת ש"ר ח"א פי' ס"א בדין מי שנשבע שיודיע לנאמן קודם טחינה כמה יטחון ועבר ע"ז ולא הודיע ופסק דנפסל לעדות דהוי כעבר בקו"ע אף דגוף הטחינה הרי מוכרח

לטחון עכ"פ אחר שיודיע ולא עבר רק במה שלא הודיע מ"מ כיון שהי' מחויב להודיע קודם טחינה הוי כעובר בקו"ע ע"ש וה"נ בנ"ד. אך י"ל דההילוך אינו הוכחה כלל דשמא נזכר בדבר נחוץ לילך לביתו לפי שעה ע"ד לחזור ולגמור בדיקת הריאה וכל ההוכחה רק מפני שלא התנצל בזה א"כ שוב מהני אמתלא לבטלו. אך י"ל לפמש"ל בשם פלתי ותשו' גוא"י דהיכא דעומד בחז"א ל"מ אמתלא א"כ כיון דכל סרכא שלכ"ס הוא בחז"א עד שיבדקוה ולא תבצע וכאן הספק הוא על הבדיקה א"כ י"ל דל"מ אמתלא ואף דהקצב מכחישו ואומר שלא ראה שום בצבוץ ובכה"ג גם לא דאינו הוי ראי' כמ"ש בחו"מ סי' כ"ט ס"ג וע' בב"ש אה"ע רסי' מ"ז ובב"מ שם [ויש לעיין קצת בהא דאה"ע סי' קנ"ב ס"ד ובהג"ה שם וי"ל] וא"כ אוקי חד לגבי חד וכהא דסי' ל"ט סט"ז וע' תשו' מהרי"א חיו"ד סי' י"ד ט"ו ט"ז אבל ז"א דבנ"ד דגם לפ"ד הקצב הי' סרכא שלכ"ס ועומד בחז"א והספק רק על הבצבוץ א"כ א"א להתיר בהכחשת עד לגבי עד ויש לדון בזה ממ"ש בתשו' בר"א חיו"ד סי' י"ד ויבואר לקמן סי' ל"ט ואף דבתשו' נו"ב מ"ק חא"ע סי' צ"ג ותשו' מהרי"א הנ"ל מבואר דיותר יש להאמין למי שאומר של"ה בצבוץ ממי שאומר שבצבץ די"ל דטעה בדדמי אבל באמת ז"א דכבר כ' בתשו' רשד"ם חיו"ד סי' נ' דהבודק נאמן טפי מעד א' וע' דא"פ סי' ל"ט ס"ק קע"ז ועמ"ש לקמן עוד בזה ובפרט לגבי הטבחים הבהולים על ממונם וכבר הועד עליהם בש"ס שלהי קידושין הטבחים רובם וכו' ואף שפקפקתי לעיל ע"ד הפלתי וגוא"י הנ"ל מ"מ י"ל לפמש"ל מתוס' ומהרש"א יבמות קי"ח דהיכא דבשתיקה נאסר ל"מ אמתלא א"כ ה"ל בזה כיון שהי' סרכא שלכ"ס לפנינו וע' בשו"ת שבסו"ס נחי"ע סי' ג' מ"ש ליישב קו' הה"מ פי"ח מאי"ב ע"ד הראב"ד שם ע"פ חילוק זה:

סו

עוד יש לדון בזה לפמ"ש הח"ד בליקוטיו לסי' קכ"ז ובסי' קפ"ה דהיכא דנאמן בתורת עד שהעיד בב"ד ל"מ אמתלא רק דגבי נאמנות טבח אינו בתורת עד כיון דהוי בחזה"ת ונאמן רק משום דבידו ושאחד"א לכן מהני אמתלא ע"ש [ומ"ש שם דחוץ לב"ד יוכל לחזור בו יבואר לקמן סקע"ב בתשו' לעיר חדש דלשי' כמ"פ באיסורים גם חוץ לב"ד הוי כמו בב"ד] וא"כ בנ"ד דקיימא בחז"א שוב נאמן בתורת עד ול"מ אמתלא כלל דא"ח ומגיד ואולם יש לצדד בזה דלפמ"ש הר"ן פ"ק דר"ה וחו"מ סי' כ"ט וסי' מ"ג ס"ח בהג"ה דבדבר המצוי לטעות גם העדים נאמנים לומר שטעו אפי' בכת"י יוצא ממק"א וא"ב משום חוזר ומגיד וע' בב"ש א"ע סי' קנ"ה סקי"ג בשם תשו' הרא"ש מפורש ג"כ כן וכ' הב"ש שם דהש"ך סקי"ט אשתמיטתי' תשו' הרא"ש הנ"ל דמפורש כהש"ך שם בדעת הרא"ש ע"ש וא"כ ה"נ בנ"ד ועוד דלפמש"ל סי' ל"ט דהיכי דספק בצבץ פעם א' ואח"כ בדקו ולא

בצבץ דיש להקל א"כ י"ל דה"נ בנ"ד אף דמתחלה רצה להטריפו מספק שהיה נדמה לו כעין בצבוץ מ"מ כיון שראה אח"כ שבדק ולא בצבץ איגל"מ דגם מתחלה טעה בדמיונו ולכן שפיר הי' בידו לחזור ולהתיר ועוד דלפמ"ש בשע"מ חו"מ סי' כ"ט סק"ב דהיכא דב' כתי עדים מכחישים זא"ז ואח"כ חזרו בהם כת א' ואומרים שטעו דשפיר נאמנים ול"ה בכלל א"ח ומגיד וע"ש סי' ק"ט סק"ב שכ' כה"ג לענין שומא א"כ ה"נ יש לצרף מה שהטבח מכחישו והוא עצמו היה רק כמסופק לכן נ"ל דנאמן באמתלאתו ובפרט לענין הכלים בודאי יש להקל. והנלע"ד כתבתי עכתו"ד תשובתי:

סז

בתב"ש העלה דאם לא אמר האמתלא בפיו והלך לו אף שנראה לנו האמתלא מוכחת במידי דעבידי דטעי ל"מ כלל וע' תשו' מהר"ם מרוטנבורג האחרונים חא"ע סי' י"א באורך בזה וע"ע בתב"ש שהעלה דאם בשעת אמירתו הוחזקה בעיני כל השומעים לטרפה ודאית ל"מ שום אמתלא וע' בשו"ת נט"ש סי' ס' שהעיר מתשו' מיי' פ"ג מאישות בשם מהר"ם והביא ד' מהרי"ט ח"א סי' פ"ב בשם תשו' הרא"ש שהם נגד ד' מהר"ם וחילק מהרי"ט כעין ד' תב"ש וביאר דהא דהרשב"ץ כ' בסתם דלשי' אזיל דסובר דעא"נ גם באתחזק איסורא ואינו בידו וכמ"ש הב"י סי' ר"א וש"ך קכ"ז סקט"ז והאריך שם בדין אמתלא מסופקת וסיים שד' תב"ש הם קשי ההבנה בזה ע"ש בסוף התשו' גם העיר עמ"ש התב"ש דגם טעות הוי אמתלא דלכאורה הוא נגד מ"ש באה"ע סי' ל"ה ס"ט ב' דיעות ובב"ש שם סקכ"ו דדוקא בדאיכא רגל"ד לאמן לומר טעיתי אך דהתב"ש לשי' דס"ל דכאן מיירי בלא הוחזק עוד לאיסור ודאי ובכה"ג שפיר נאמן לומר טעיתי ע"ש עוד בזה וע' תשו' ב"א חא"ע סי' נ"ז ג"כ בדין טעות בדין וע' רא"פ סי' ל"ט ס"ק קס"ט מ"ש בזה וע' תשו' בר"א חא"ע סי' צ"ד אות ו' שהביא בשם תשו' חוה"ש סי' י"ז שחקר בדין אמתלא שהוא נגד הדין אי אמרי' לאו כ"ע ד"ג והוא השיג מד' הה"מ פי"ח מאי"ב ה"ט שהובא לקמן סק"ע דמוכח דלא אמרי' לאו כ"ע ד"ג ולא הביא ד' תב"ש ולענ"ד דוקא בדין שי"ב פלוגתא י"ל טעיתי וכמ"ש התוס' ב"מ ט"ו או בדין שאינו ידוע לכל כמ"ש התוס' ב"ק מ"ה וע' נו"ב מ"ח א"ע סי' ע"ג ובחיבורי לחו"מ סי' קע"ו סי"ב וזהו שדקדק תב"ש וכ' בדבר הראוי לטעות בו. וע' שבו"י ח"א סי' מ"ד והובא גם בפ"ת בדין אמר תחלה כשר ואח"כ אמר שהוא טרפה בלי אמתלא ומהימן ליה דאסור וע' שו"ת ש"א להרב אבד"ק זסלב בהוספות סי' א' שכ' בפשי' דהיכי דמכחיש בעצמו דבריו הראשונים ל"ש דין מהימן ליה וראיה מגיטין נ"ד ס"ת ביד מי וכו' ואמאי לא שאל אי מהימן ליה ובע"כ כמ"ש ולא ידע מד' שבו"י כלל ואני מצאתי בב"י יו"ד סי' קס"ט בשם תשו' הרשב"א בדין

אמר הסרסור תחלה שהוא של עכו"ם ואח"כ אמר שהוא של ישראל דאין הסרסור נאמן דאע"ג דעא"נ באיסורים כאן אינו נאמן דאנו יודעים שהוא משקר דדבריו מכחישים זא"ז ובתשו' אחרת כ' שאם המלוה מאמין לדברי הסרסור אסור ליקח הריבית וכמ"ש אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה ע"ש ומפורש כדעת שבו"י דגם בכה"ג אי מהימן ליה אסור:

סח

בשפ"ד סקל"ט האריך קצת בדיני שאחד"א ומ"ש אי הוי מה"ת והוכיח מקושי' הר"ן סוף נדרים המעיין בר"ן שם ימצא שכתב להדיא דהוי מה"ת ועי' רמב"ם פ"כ מאי"ב הי"ג מי שבא ואמר כהן אני כו' אבל אוסר עצמו בגרושה וזונה ואינו מטמא למתים ואם נשא או נטמא לוקה ובמ"מ שם ביאר משום שאחד"א אבל לפמ"ש במל"מ שם דבהוחזק שלשים יום מיירי אין ראי' לכאן ועיין במהרי"ט ח"א סי' קמ"ט מ"ש לחלק בזה בין הוחזק ע"פ ע"א ובין ע"פ עצמו אבל מ"מ לעצמו נאמן בתורת וודאי ולא מספק ע"ש ומזה מבואר דגם באיסור דרבנן אמרי' דשאחד"א כיון דל"ה בגדר ספק ועיין תשו' מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' י"ג שכ' דהוי רק מספק אבל החם מיירי לגבי אחרים וע' רא"פ סי' ל"ט ס"ק קע"ב בזה וכ"מ מהתוס' גיטין נ"ד ע"ב ד"ה אמר אביי וכו' גבי מטהר יינו ש"ח שכ' גבי י"נ בזה"ז דשאחד"א וכ"ה בתשו' שבו"י ח"א סי' צ"ג וגם ראי' מהרא"ש סופ"ב דיבמות סי' ח' שהוכיח דמשום ענ"ב ל"א שאחד"א מהא דנדרים צ' דאמרה לבעלה טמאה אני לך דאר"ש אוכלת בתרומה וק' הרי תרומה בזה"ז דרבנן ול"ש דין שאחד"א ובע"כ כמ"ש וע' נו"ב מ"ת חא"ע סי' י"ב מ"ש ע"ד הרא"ש הנ"ל אך מדפסק הרא"ש שם דאם ראה בעצמו הכיעור אף דאיכא נמי קדל"פ לא מפקי' מבעל וק' הרי שאחד"א ואף דכיעור אסור רק מספק הרי בכתובות ט' גבי האומר פ"פ מצאתי לר"א נאמן לאסרה משום דשאחד"א בחד ספיקא [א"ה בהמ"ח ע' בחוט המשולש שבסו"ס מש"ח כלל ב' שהוכיח מזה דנאמן לאסרה כו' הב"ע באשת כהן כו' דשאחד"א הוא מה"ת דאי נימא דשאחד"א הוא רק מדרבנן א"כ מאי משני באשת כהן דליכא אלא חדא ספיקא הא קיי"ל סד"ר לקולא ואמאי אסרי' לה לבעלה אלא וודאי דשאחד"א הוא מה"ת ושפיר אסרי' לה על בעלה דסד"א לחומרא והביא עוד ראי' לזה מהרמב"ם פ"כ מאי"ב הי"ג הנ"ל ע"ש] וכ"ה בשפ"ד סוס"י י"ח דגם בסד"א שאחד"א ובע"כ דהיינו משום דכיעור רק מדרבנן וכמ"ש בכס"ד שבשו"ת בש"ר סי' קנ"ד ובדרבנן ל"א שאחד"א וכן מצאתי בפ"י כתובות ט' שכ' בפשי' דהא דלא מיחסר בראה הכיעור משום דכיעור מדרבנן ול"א שאחד"א ע"ש ובאמת שהדבר מבואר בבדה"ב להרא"ה שער ב' דבדרבנן ל"א שאחד"א וע' שו"ת רע"א סי' ק"י שהוכיח דגם הנמוק"י ס"ל כן ובהגה"ה רצה לייחס גם לשי' רש"י כן וע"ש סי' רכ"א מהא

דיבמות קי"ח וב"ש סי' קנ"ו בזה ובסי' רכ"ב שם יישב הדבר ע"ש. אבל מצאתי בשפ"ד סי' ק"י ס"ק מ"ב שרמז בקיצור לד' הרא"ה הנ"ל וביאר דדוקא לענין להוציא אשה מבעלה ס"ל כן אבל בעלמא גם בדרבנן שאחד"א ע"ש וא"כ א"ש ד' הרא"ש הנ"ל שלא יסתרו זל"ז דלענין להוציאה מבעלה בכיעור דרבנן שפיר ס"ל דל"א בדרבנן שאחד"א משא"כ בעלמא. אבל בגוף הדבר אי כיעור רק מדרבנן הגם שמצאתי כן גם בתשו' פני משה סי' פ"ט ותשו' הג' מו"ה בעריש בן הפ"י ז"ל הנדפס בשו"ת רח"כ בסופו ובשו"ת תפ"צ חא"ע סי' מ"ט וגם יש להביא ראי' מהירושלמי שבתוס' גיטין צ' דפריך לב"ש] דלא דלא יגרש אא"כ מצא ד"ע למ"ל קרא למחזיר גרושתו וכבר הקשה רב א' בתשו' נו"ב מ"ת חא"ע סי' כ' דהא אצטריך קרא להיכא דאיכא עידי כיעור וקדל"פ דחייב לגרשה ונשאת לאחר דשרי מה"ת ומ"ש הנו"ב ליישב דבעי דבר ברור אכתי תיקשי לשי' י"מ שהובא ברשב"א יבמות כ"ד ע"ב דעדי כיעור הוי דבר ברור אבל אי נימא דהוי רק מדרבנן ניחא ועתוס' סוטה ג' בשם ירו' דמפורש דכיעור ל"ה בכלל דבר ערוה וצ"ע שלא הזכירו המחברים מזה גם יש לדון בזה מד' הב"ש סי' י"א סקט"ו ואכ"מ אבל בתשו' מהרי"ן לב ספר א' סי' ו' כ' דכיעור וקדל"פ הוי איסור תורה וע' תשו' הש"מ סי' ה' דרך ג' נתי' כ' וע' שו"ת שב יעקב סי' ו' שכ' דבראיית בעל הכיעור הוי רק מדרבנן ולפמ"ש אי נימא דבעדים הוי מה"ת ה"נ בראיית בעל כיון דשאחד"א הוי מה"ת ועכ"פ הדבר ברור דגם בדרבנן אמרי' שאחד"א היכי דאינו לענין להוציא אשה לבעלה. אבל מ"מ לא נשמע מכח ראיות הנ"ל להיכא דחוזר מדבריו בדרבנן אי נימא דל"מ לחזור דבתוס' גיטין נ"ד ורא"ש פ"ב דיבמות הנ"ל מיירי בעומד בדיבורו רק שאינו נאמן לגבי אחרים אבל מסברא נראה דאין חילוק וכ"מ בתשו' רע"א סי' ק"י הנ"ל ע"ש ותבין וגם במל"מ פ"ג מיבום הי"ג כ' בפשי' דבלא אמתלא הראוי' אין חילוק לענין שאחד"א בין חזר בו או לא וה"נ בנ"ד. וזהו דלא כשו"ת ב"א חא"ע סי' א' שכ' דגבי מנהג דספיקו להקל י"ל דיוכל לחזור בו גם בלי אמתלא וע' פ"ת א"ע סי' א' סוסקי"ד שהשיג ג"כ עליו ולא הביא מכל הנ"ל:

סט

ובגוף דין שאחד"א ע' שעה"מ פ"ט מאישות הט"ו בשם מהר"י באסן סי' פ' שנסתפק אי מטעם הודאה היא או מדין נדר ול"מ בי' שאלה משום דהחמירו בו חז"ל כמו בנ"ש ובתשו' מ"צ ח"א סי' ס"ה פשי' ליה דהוי מדין נדר והשעה"מ רצה להעמיס כן גם בדעת מהרי"ט ח"א סי' נ"ב ע"ש ובמח"כ נעלם ממנו ד' מהרי"ט בשניות חא"ע סי' א' שדחה ד"ז דא"כ הוי מהני ביה שאלה ובשלהי נדרים מוכח להיפוך ע"ש ועיין בש"ש ש"ו פ"ו ופי"ט בזה ועיין בשעה"מ שם הט"ז בשם מ"צ הנ"ל דזהו טעמו של הרשב"א דס"ל דאפילו

עדים מכחישים אותו אמרי' שאחד"א דהיינו מדין נדר אבל אינו ראיה דגם מדין הודאת בע"ד אדם נאמן ע"ע יותר מק' עדים ועקצה"ח סי' נ"ד סוסק"ד בזה ועיין תשו' רשב"א ח"ג סי' רי"ב שבב"י א"ע סי' מ"ח שכ' בעצמו דשאחד"א ואדם נאמן ע"ע יותר ממאה עדים וכ"ה בש"ג פ"ב דכתובות וכבר העיר בזה בשו"ת כ' סופר חיו"ד סי' ב' ועיין נו"ב מ"ת חא"ע סוס"י כ"ג שדחה ג"כ טעמא דקונם בשתי ידים והחליט דהוי מטעם הודאה גם בעדים מכחישים אותו ע"ש טעמו והובא גם בפ"ת ועיין ישרי"ע יבמות מ"ז סוע"א שהוכיח מתוס' ורא"ש שכ' גבי נכרי דשאחד"א דל"ה מטעם. נדר וע"ש בנו"ב מ"ק חא"ע סוס"י נ"ח שהחליט ג"כ בפשי' דגם בעדים מכחישים שאחד"א ומטעם נאמנות ולא הביא ד' הרשב"א ומל"מ בפ"ט מאישות הט"ו ופ"ג מיבום הי"ג בזה וע"ע במח"א פי"ח מאי"ב הי"ז דתלי לה במחלוקת הרשב"א והריטב"א ז"ל וע' בס' בנ"א פ"ט מאישות שם מהא דח"מ סי' ע"ט ס"ג ע"ש עוד בזה ועיין שעה"מ הנ"ל שדחה תמיהת מל"מ ע"ד מהריב"ל והוכיח מתשו' רשב"ץ ח"ב סי' רע"ט דלכ"ע היכי דתלה דבריו בדברי עדים ואותם עדים עצמן מכחישים אותו ל"א שאחד"א עש"ה ועיין בשו"ת עט"ח חא"ע סי' י"ג דנחית לחילוק זה מסברא ונתייירא לחלוק על המל"מ ונעלם ממנו ד' הרשב"ץ ושעה"מ הנ"ל וע' בפ"ת לא"ע פי' מ"ח בזה וע' שפ"ד סקל"ט מ"ש בזה מתשו' רשב"א שבב"י א"ע סי' מ"ח הנ"ל ואינו מוכרח כלל וע' שו"ת כתב סופר חיו"ד סי' ב' שהאריך בענין זה והביא ממהריב"ל ח"ב סי' פ"ה שהביא מהא דאמר לא לויתי ועדים מעידים שלוה ופרע דנאמן נגדם אף שלא נתחייב רק עפ"ד העדים וצ"ל דס"ל לתשב"ץ דדוקא התם שהחיוב יכול להיות ע"פ הודאתו בלא עדים משא"כ בנידון התשב"ץ דמיירי בקידושין דאין דשב"ע פחות משנים ולפ"ז במלתא דאיסורא גם התשב"ץ מודה וע' חמ"ח א"ע סי' קט"ו סק"ד וכרו"פ יו"ד סי' קפ"ו סק"ג בזה ע"ש היטב וכבר רמזתי בשם הבנ"א שהעיר מהא דהאומר לא לויתי וכבר קדמו המהריב"ל בזה וע"ש שהאריך בד' מל"מ ושעה"מ הנ"ל ומסיק לדינא דהיכי דשאחד"א ועדים מכחישים אותו וחזקה מסייע לעדים יש לצדד להקל בצירוף עוד צדדים ואם הוא בעצמו חוזר בו גם לדידי' שרי אפי' אם יש לו מיגו מסייע וליכא חזקה להיפוך כיון דעדים מכחישים אותו גם הוא יוכל לחזור בו ע"ש והנה בהגהת מהרש"ק על הפמ"ג הביא ד' תשו' ראנ"ח סי' מ"ח שהובא בבאה"ט סוס"י ד' דהיכי דאיכא ידים מוכיחות שהוא משקר ל"א שאחד"א ובאמת שכ"ה בכנה"ג א"ע שם הגב"י אות י"ט בשמו אבל בפ"ת לא"ע שם סקל"ג תלי לה בפלוגתת פוסקים אי גם בעדים מכחישים אמרי' שאחד"א דלא עדיף רגל"ד מעדים מכחישים ע"ש וע' בב"ש אה"ע סי' ל"ט סקי"א דמוכח דס"ל כהראנ"ח שכ' שם דכיון דחזקה דכנכ"ה מוכח

דמשקרת ול"א שאחד"א אבל הפ"י בקו"א לכתובות סי' קע"ז תמה מאד על דבריו וע' הגהות ש"ל לא"ע שם בזה וע' שו"ת עט"ח סוס"י י"ג הנ"ל שחקר בדין היכא דההיפך ידוע לכל העולם אי אמרי' דשאחד"א ע"ש מ"ש בזה והדבר פשוט מהא דאמר ר"ע לר"י שילך אצל ר"ג ביוה"כ שחל להיות בחשבונו שהביא בנו"ב מ"ת חא"ע סוס"י כ"ג הנ"ל ע"ש ותבין ואם אולי בכה"ג מיירי הראנ"ח הנ"ל ואין תשו' ראנ"ח ת"י ועתוס' ורא"ש יבמות מ"ז ע"א דמוכח דגם בדבר שהוא אינו מוזהר בו רק דאסור לאחרים שייך שאחד"א לאסור א"ע לאחרים וע' ישרי"ע שם וע' במהרמ"ש כתובות כ"ב והפלאה שם דגם במיגו אינו נאמן לחזור היכי דשאחד"א וע' במקנה בקו"א להל' קידושין סי' מ"ז בזה וע' נימוק"י ב"ב פי"נ בהא דאמר עבדי הוא וחזר ואמר בני הוא דאי לאו דמצי אמר דמשמש לי כעבדא לא הי' נאמן ואע"ג דאי בעי יהיב לי' כולהו נכסי א"א נאמן לסתור הודאתו בשום מיגו וכ"פ הריטב"א ע"ש וע' תשו' ב"ח חא"ע סי' ח' שהביא ד' מלחמות דקידושין במי שאמר בשעת מיתתו יש לי אחים ועוד מכמ"ד והעלה דהיכי דהדבר נוגע רק לעצמו דאינו בגדר עד כלל רק בגדר בע"ד שפיר מהני מיגו לחזור בו אבל אם דבריו נוגעים לאחרים בין בממון בין באיסור אינו נאמן גם במיגו ועשו"ת צ"צ סי' ק"ד שהוכיח דהיכי דחוזר בו בלא אמתלא גם היכא דנוגע רק לעצמו ולא לשום אדם אפ"ה א"י לחזור בו כיון דשאחד"א וב"ד כופין אותו ע"ז להפריש מאיסורא וכ"ה בתשו' ח"צ סי' מ"ד:

ע

והנה בשעה"מ פ"ט מאישות הט"ז חקר בדין היכא דשאחד"א ואסור לדידי' ומותר לאחרים אם מותר לו ליתנו לאחרים דשמא איכא משום לפ"ע והוכיח מתוס' שילהי נדרים דליכא בכה"ג משום לפ"ע אבל בשטמ"ק כת"י שם הביא בשם שיטה דאיכא בזה משום לפ"ע וביאר שם דלשי' המ"צ דטעמא דהרשב"א דס"ל דגם בדאיכא עדים מכחישים אמרי' שאחד"א הוא משום דהוי כקונס א"כ פשי' דל"ש לפ"ע ולפ"ז בדין הש"ע סעי' י"ב מותר לו למכרה לאחרים ול"ש בזה לפ"ע ע"ש והנה לכאורה ק' לשי' הסוברים דהוי מטעם נדר מהא דמוציא ש"ר דאמרה תורה ולו תהי' לאשה ומקשין העולם הא שאחד"א ועמש"ל סקע"ו בזה ובשו"ת ספ"י פנ"כ סי' תפ"ט הביא בשם הג' מליסא ז"ל שתי' דעדל"ת דבעלמא ל"ש זה משום דבדידה ליכא עשה ע' כתובות מ' ותוס' ואס"ז שם ותוס' פסחים פ"ח משא"כ בזה דכל האיסור רק לדידי' משום שאחד"א ע"ש אבל אי נימא דטעמא משום קונם הרי בנדר איכא עול"ת כמ"ש הרשב"א בנדרים ט"ז ב' ונימוק"י שם ובס' החינוך פ' יתרו בהא דנדרים חלים על ד"מ וגם לפמ"ש הפר"ד דהוי לחו"ע שישנו בשאלה הרי גבי שאחד"א ליתא בשאלה אבל באמת לק"מ דאדרבא

לשי' הנ"ל מעיקרא לק"מ דל"מ לשי' מהר"א ירושלמי שהביא מהרי"ט ח"א סי' י"ט ובשניות חיו"ד סי' כ"ד דכל דין נז"ש דל"מ שאלה רק דרבנן וכ"ה בתשו' חו"י הובא בכס"ד שבשו"ת בש"ר סי' ר"ד א"כ מכ"ש בהא דשא חד"א שכ' מהר"י באסן שעשאוה כנ"ל א"כ מדאורייתא הוי מהני בי' שאלה וכופין אותו שישאל וכמ"ש כה"ג הש"ך יו"ד סי' רל"ט סק"כ בשם כמ"פ וגם לשי' מהרי"ט שם דהוי מדאורייתא מ"מ בהא דשאחד"א כ' השעה"מ בשם מהר"י באסן דמדרבנן החמירו בו כמו בנ"ש א"כ א"ש ובזה מיושב ג"כ קו' התוס' והר"ן נדרים צ' בהא דהאומרת טא"ל דלמש"א מותרת דעמ"ב דהא מדינא אסורה משום דשאחד"א ומ"ש הר"ן דמדינא משעבדא לבעלה ואינה נאמנת התינח אי טעמא דשאחד"א משום הודאה אבל אי משום קונם הרי בכה"ג חל הקונם דדמי לקונם הנאת תשמישך עלי וע' מהרי"ט ח"א פי' צ"ב ושעה"מ שם ותבין ולפמ"ש י"ל דכבר הבאתי ד' מהר"י באסן דהא דל"מ שאלה לענין שוי' אחד"א דעשאוהו כמו בנ"ש והנה כל קושי' הר"ן שם הוא משום דאף דחז"ל יכולים לעקור דבר מה"ח בשוא"ת משום מיגדר מלתא מ"ע הרי כאן הוי בקו"ע לדורות ע"ש והנה נודע מ"ש המהרי"ט א"א סי' ד' דהפרת בעל מהני גם בנ"ש והביא גם מתשו' רדב"ז שפסק כן ודלא כהמבי"ט שהובא בש"ך סי' רל"ט ס"ק כ"ח א"כ היכא דהאשה שאחד"א בדברים שבינה לבינו שפיר יש בידו להפר ובתשו' רדב"ז ח"ה לשונות הרמב"ם סוס"י פ"ח הפלה דבנדר דאיתא בשאלה יכולים חז"ל לעקור דבר מה"ת גם בקז"ע א"כ ה"נ לענין שאחד"א גבי אשה בדברים שבינו לבינה דבעלה מצי מיפר לה שוב יכולים חז"ל לעקור גם בקו"ע ובשלמא בעלמא אכתי איכא טעמא דהודאה היכי דשאחד"א אבל הכא דמשעבדא לי' וליכא רק טעמא דנדר א"כ שוב מהני הפרה ויכולים גם בקו"ע וא"כ א"ש אבל בר"ן נדרים פ"ז ע"א ד"ה והלכתא וכו' בסוה"ד שם מבואר דלא ס"ל כרדב"ז וי"ל דהרמב"ן ור"ח ס"ל כן ומיושב קו' הר"ן שם ע"ש ותבין:

והנה המהרי"ט ח"א סי' צ"ב תי' קו' הר"ן הנ"ל דכיון דלגבי שאחד"א מהני אמתלא והכא דאנן אמרי' דענ"ב אנן סהדי והיינו אמתלא דידה ע"ש וכדבריו מצאתי בישו"ש פ"ב דכתובות כ"ג בהא דקאמרה תמות נפשי עם כו' דהיכי דהאמתלא מוכחת לכל א"צ שתאמר האמתלא כלל אבל אכתי יש לעיין בהא דנדרים צ"א גם ההוא אתתא דכל יומא דתשמיש מיקדמא משיא ידי' לגברא יומא חד אתיא לי' מיא לממשא א"ל הדא מלחא לא הוי א"ל א"כ חד מן נכרים אהלויי דהוי הכא אי את לא דלמא מנהון אר"נ ענ"ב והתם הרי עשתה מעשה ולגבי מעשה ל"מ אמתלא וכמש"ל והדק"ל דנימא שאחד"א ואולם הרי כבר תמה המג"א בתשו' שבסוף תשו' גא"ב מזה ע"ד הר"ן שתי' משום דאפקעינהו

לקידושין וסיים דלפ"ז באומרת טא"ל מנתין או ממזר אסורה לבעלה והא הכי גבי הני אהלויי אמרה מנכרים ואפ"ה אר"נ דענ"ב ואולם לפמ"ש השעה"מ שם ובתשו' נו"ב מ"ק חא"ע סי' ע' דהיכא דאינו יודע בעצמו רק מפי אחר ל"ש שאחד"א כלל א"כ ה"נ בזה דהיא לא ידעה רק מפי בעלה שאמר דהא מלתא ל"ה האידנא וא"צ לבא בזה לטעמא דאפקעינהו כלל וא"ש וע' תשו' ח"ס חא"ע ח"ב סי' צ"ח אבל בתשו' תומת ישרים סי' ע' כ' דגם במה שלא ראה רק שמאמין לדברי אחר שייך שאחד"א. אבל ד' מהרי"ט הנ"ל י"ל בפשיטות דהא דבמעשה ל"מ אמתלא היינו דאין אנו מאמיני' לה באמתלא דמעשה לא עבדא אבל כאן דהאמתלא מוכחת לכל שוב גם במעשה מהני אמתלא כזו אבל בגוף סברת מהרי"ט יש לדון דתליא במחלוקת רמב"ם וראב"ד פי"ח מאי"ב ה"ט בדין אשת כהן שאמרה נאנסתי דפסק רמב"ם דאע"ג דמותרת לבעלה מ"מ אסורה לכל כהנים שבעולם דשאחד"א ותמה ראב"ד שהרי אם תאמר לא אמרתי כן אלא כדי שיגרשני בעלי נאמנת באמתלא והה"מ דחה דכיון דאינה נאמנת ליכא אמתלא ע"ש וא"כ ה"נ בנ"ד איך לימא דמה"ט מותרת משים האמתלא הרי כיון דאינה נאמנת שוב בטלה האמתלא והדק"ל דשאחד"א דבשלמא בגוף הדין דמתני' י"ל דחז"ל תקנו כן משום דאי לא הי' מתקנים כן תהי' כל א' נותנת ענ"ב אבל לשי' מוהרי"ט דזהו טעם ההיתר מכח האמתלא א"כ הדק"ל. וגם בלא"ה הנה גם מלשון הראב"ד מוכח דבעי' דוקא שתאמר האמתלא בפי' אף דלשיטתי' האמתלא מוכחת ואולי י"ל דכיון דאינה נאמנת ל"ה אמתלא מוכחת עכ"פ גם להראב"ד אבל מ"מ ד' מהרי"ט צ"ע בישוב קו' הר"ן בין להרמב"ם בין להראב"ד דה"נ הרי עכ"פ אינה מוכחת כיון דאינה נאמנת:

עא

והנה הראב"ד שם כ' וז"ל אע"פ שאמר דבר חכמה אין שמועתו מכוונת שאם אמרה לאחר מיתת בעלה לא אמרתי אלא כדי שיגרשני בעלי למה אינה נאמנת והלא לא הודית על עצמה הודאה לאסור ולא נתקבלו דברי' כלל וכו' עכ"ל ומ"ש שלא נתקבלו דברי' כלל לכאורה הכוונה משום דעד עכשיו לא הי' נ"מ כלל נגד כהנים אחרים ולא חל שום איסור ע"י דיבורה ובכה"ג ל"א שאחד"א וכה"ג כ' הט"ז בא"ע סי' קנ"ב סק"ח דל"ש שאחד"א אלא אם יש איסור בשעת דיבורה מחמת דיבורה וכו' עש"ה ואולם יש מקום לפרש דברי הראב"ד דכונתו עפמ"ש הב"ש בא"ע סי' י"ט סק"ב דאם הוחזקה ל' יום ל"מ אח"כ אמתלא לבטל החזקה וכן מצאתי במהרי"ט ח"א סי' קמ"ט ולכן כ' הראב"ד דהכא שפיר מהני אמתלא אחר גירושין דקודם גירושין עדיין לא נתקבלו דברי' ולא הוחזקה בכך כלל ובגוף ד' הב"ש ע' פ"ח לא"ע סי' י"ט שם ובסי' א' סקי"ד בשם שו"ת

ב"א חא"ע סי' א' ושאר שו"ת בזה וע' תשו' ח"צ סי' מ"ד בדין אמתלא שאמר כן מפני הבושה וע' תשו' צ"ל סי' ק"ד ג"כ בזה. עוד כ' הח"צ שם דגם היכא שאמר דבריו בתחלה ע"פ חקירת ב"ד ג"כ מהני אמתלא לחזור בו וע' מהרי"ט בשניות חיו"ד סי' י"ג בזה וע' הפלאה כתובות כ"ב לחלק בזה בין היכי דנאמנת משום דבידה הוי מדין עדות ול"מ אמתלא בב"ד אבל היכי דהוי רק משום שאחד"א מהני אמתלא גם בב"ד וע' תשו' רע"א סי' פ"ה וסי' ק"ו וש"ש ש"ו פ"ח מ"ש בזה וע' תשו' רשד"ם יו"ד סי' פ' באמצע התשו' דתליא במחלוקת הראשונים ע"ש וע' ת' ריב"ש סי' קצ"ג דמוכח דלהחמיר מהני אמתלא גם באמר תחלה בב"ד וע' תשו' מהריב"ל סי' מ"א בשם חכמי פרובינציא דהיכי דנאמן בתורת עד ל"מ שום אמתלא וע' ח"ד סי' קפ"ה וש"ש ש"ו פ"ט י' באורך בזה ועקצה"ח סי' פ' בשם תשו' שב יעקב דהיכא דלא ידע אם ד"ז אסור כלל ל"א שאחד"א וע' נו"ב מ"ק חא"ע סי' ט"ז דהיכי דהדבר הוי רע לשמים או לבריות ל"מ אמתלא להאמינו בזה וע"ש מ"ת חא"ע סי' ל"ח דהיכי דלא נתחדש דבר שינוי בינתים ל"מ אמתלא וע"ש במ"ק סי' ט"ז ומ"ח סי' ל"ח הנ"ל שצידד דהיכי דאין האיסור מבורר לפי דיבורו הראשון י"ל דיכול לחזור בו גם בלי אמתלא אבל נראה דהיינו כגון בנידון דידיה שם שאמר בעצמו שאינו יודע או גם באמר שלא בא עליה אבל לא נודע הריונה עוד באותה שעה אבל היכא דמצד הדין ד"ז הוי ספיקא ואסור מספיקא בודאי שייך בזה שאחד"א וכדמוכח בכתובות ט' בהא דפ"פ מצאתי דנאמן לאסרה באש"כ דליכא רק חד ספיקא ופריך מאי קמ"ל תנינא האומר לאשה קדשתיך והיא מכחישתו הוא אסור בקרובותי' ומשני מ"ד התם דודאי קים ליה אבל הכא מיקם הוא דלא קום לי' קמ"ל ופרש"י מאי קמ"ל שאדם נאמן לאסור ע"ע דבר המותר חנינא דאסור בקרובותי' משום דשאחד"א ע"ש וע' תוי"ר סי' זה ואני מוסיף דהמעיין באס"ז שם ימצא שהקשה מה פריך דלמא קמ"ל דנאמן אפי' היכי דהוי רק ספיקא דאיסורא ותי' דלענין זה דנאמן ע"ע אין חילוק בין ספק איסור או וודאי וע"ש דלשי' רש"י הא דאמר קמ"ל דאע"ג דלא קים לי' אסור ולהריטב"א הכונה דקמ"ל דקים ליה ע"ש וע' כה"ג בתוס' שבת ע"ד ע"א ד"ה מ"ד ותוס' ב"ב נ"ב ע"ב ד"ה דטרחא ותוס' שבועות ל"ג ע"א ד"ה קמ"ל ושו"ת שבא"ז הגדול סי' תשמ"ה מהא דב"מ כ"ט ע"ב ועכ"פ מבואר דלענין שאחד"א אין חילוק כלל בין ודאי איסור לספק דאל"כ הו"ל לשנוי' דקמ"ל דא"י לחזור בו גם בספק איסור וכ"ה בשפ"ד סי י"ח סקל"ד אבל מ"מ אין מזה סתירה לדינו של הנו"ב דהתם גם אי נימא דלמסקנא אע"ג דלא קים ליה נאמן לאסרה היינו משום דמ"מ אמר הוא בלשון ברור משא"כ באומר בלשון מסופק וע"ע בר"ן כתובות שם וע"ש בנו"ב סי' י"א דהיכא דגי"ד מקודם אפי' בפני ע"א או גם

בפני אשה מהני אמתלא בכל גווני והביא מהט"ז סי' קפ"ה בזה ע"ש וע' סוטה כ' ע"א ורמב"ם פ"ד מהל' סוטה ה"ג אמרה איני שותה והיא בריאה וחזרה ואמרה שותה אני דא"י לחזור כיון דכבר אחזיקה נפשה בטומאה ומשמע דגם היכא דלא אמרה האיסור בפי' רק דממילא נשמע הוי בכלל שאחד"א וע"ע בפ"ת לא"ע סי' ל"ז סקי"א וסי' מ"ז סק"א וסק"ב וסי' מ"ח סק"ב כמה דברים בענין שאחד"א ואמתלא:

עב

סעי' י"ד שוחט שהעיד עליו ע"א וכו'. אעתיק מ"ש בתשו' להרב מו"ה יהושע מנחם ני' אבד"ק עיר חדש. מכתבו הגיעני ובדבר שאלתו שנתקבל בעירו שו"ב חדש ואירע לו כמה קלקולים ואח"כ שחט עגל אצל איש אי וסיפר האוחז את העגל בשעת שחיטה שהשו"ב התחיל לשחוט וכבר קלח דם הרבה מהצואר והגביה הסכין מהצואר וחתך פעם ב' והכשיר את העגל ונמכר הבשר ואח"ז נעשה רעש בעיר ושאלו איזה אנשים אח השו"ב והכחיש בתחלה ואח"ז הודה שעמד מלשחוט מעט יען שלא היה יכול למצוא הושט ואח"כ מצאו וגמר השחיטה אבל לא הגביה הסכין מהצואר כלל ואחר יומים חזר ואמר שתפס הקנה לבדו. והנה מכח העד הוי ע"א בהכחשה אבל רו"מ כ' דהשו"ב בעצמו הוחזק כפרן בהודאותיו בשינוי בכל פעם וכפי שהודה בתחלה ששהה מעט הרי לדידן אסור כמ"ש בסוס"י כ"ג ול"מ מה שחזר ואמר אחר יומים שתפס הקנה לבדו כפי המבואר בשמ"ח סי' כ"ג ס"י והאריך בזה. והנה באמת הח"ד בליקוטי' לסי' קכ"ז ובסי' קפ"ה העלה דגם באיסורים מה שאומר חוץ לב"ד יכול לחזור בו ולומר מבודה הייתי אפי' היכא דנאמן בתורת עד ע"ש באורך אבל אני תמה מדוע לא הביא ד' תשו' ב"י סי' ג' שהובא ג"כ בקיצור בב"ש א"ע סוס"י י"ז בקו"ע אות קנ"ט שכ' דדוקא בעדות גמור שאין הב"ד דנים עד שישמעו מפיו יכול לחזור חוץ לב"ד אבל בעדות אשה דסגי בעד מפ"ע גם חוץ לב"ד הוי כמו בב"ד ע"ש וא"כ ה"נ באיסורים ובפרט דבאיסורים א"צ שיעיד בב"ד כלל ואם כי מתשו' רשד"ם שהובא בב"ש שם אות שנ"ב מבואר להיפוך וגם בתשו' מהרי"ק שרש ל"ג שיובא לקמן מוכח כהרשד"ם, אבל מצאתי בריטב"א שבועות ל"ב ע"ב בהא דהכל מודים בע"מ וכו' דא"ל לדידה ולא בב"ד דכשבא לב"ד כפר ופירש"י דהעד פטור לפי שיכולה האשה לילך לב"ד אחר ותנשא והק' הריטב"א דהא שלא כדין תנשא כיון שהעד חזר וכפר בב"ד ומה שאמר חוץ לב"ד אינו מועיל וחוזר ומגיד ותי' דכיון דרבנן התירוה להנשא ע"פ ע"א גם בשמעה ממנו חוץ לב"ד הרי האשה כב"ד וכיון שהגיד וכו' רק דכיון דהעד מכחיש בב"ד שלא אמר לה כלום אין האשה נאמנת לפנינו נגד העד אבל ב"ד שלא שמעו הכחשתו גם היא יכולה לילך לשם שיתירוה כדין עכ"ד

ומבואר דס"ל כהב"י ואולם בתשו' הר"ן סי' מ"ז מפורש כדעת הח"ד ועתשו' מים רבים חא"ע סי' ל"ג דמסיק דהעיקר כדעת הר"ן וגם ש"פ מסכימים לזה ולא ראה ד' ריטב"א וב"י הנ"ל. וע' בשו"ת נט"ש סי' ס' שהוכיח מד' הרמב"ן ב"ב קל"ד דחולק על הר"ן הנ"ל וגם הוא לא הביא ד' הריטב"א וע' בש"ש ש"ו פי"ג שהביא בפשי' ד' תשו' הר"ן ולא הזכיר מכל הנ"ל והנה הגם שהר"ן הביא שם ראי' לדבריו אבל יעוין בשו"ת נט"ש סוס"י ס"ב הנכפל שדחה ראיית הר"ן וגם הוכיח מהש"ג שלהי יבמות בשם ריא"ז כדעת הב"י הנ"ל וע' בש"ש שם פ"ח שהביא בשם תשו' תשב"ץ ח"א דבאיסורים גם באמר חוץ לב"ד הוי כשנים כיון דא"צ ב"ד ע"ש ויש להביא סמוכין לזה מהתוס' שהובא בר"ש פ"ב דמקוואו' מ"ב בע"מ פסולו ביחיד ואל יוכיח בן גרושה וב"ח שפסולו בב"ד וכו' ולכאורה מה ענין ב"ד לכאן ובקידושין ס"ו אי' שפסולו בשנים ובע"כ דזה תלוי בזה דהיכי דפסולו ביחיד לא בעי' שיהי' בפני ב"ד משא"כ היכי דפסולו בשנים בעי' שיהי' בפני ב"ד וזהו כד' התשב"ץ [ח"א סי' ס"ו] ויש לדון בזה עפ"ד הנו"ב מ"ת א"ע סי' קי"ד דגט צריך ב"ד אבל כבר דחו דבריו כל האחרונים ואני הבאתי בתשו' ד' הא"ז הגדול בשו"ת סי' תשמ"ה דמפורש היפוך דבריו והרי כל יסודו שם על דעת א"ז ואי הוי חזי גוף ד' הא"ז הוי הדר בי' ועוד הבאתי מכמ"ק בזה ואכמ"ל וא"כ עכ"פ לשי' כמ"פ א"י לחזור בו [וע' רא"פ סי' ל"ט ס"ק קס"ט מ"ש ליישב שלא יסתרו ד' תשו' הר"ן הנ"ל לתשו' הריב"ש סי' תצ"ח בזה] אך דבנ"ד יש לדון דהוי רק כמפרש דבריו ודמי להא דב"ב קכ"ז אמר עבדי וחזר ואמ' בני נאמן שזה שאמר עבדי שהוא לו כעבד וע' בש"ש שם פ"ח שהוכיח מזה דגם היכי דהימני' רחמנא בע"א כיון שאינו חוזר ומכחיש דבריו הראשונים רק שמפרש דבריו נאמן וע' כה"ג בחו"מ סי' פ' ועתוס' ב"ק ע"ג ע"ב ד"ה ונמלך וכו' שכ' לחלק כן לענין תוכ"ד אליבא דר"י ע"ש ואולם יש לדון לפמ"ש בתשו' מהרי"ט בשניות חא"ע סי' א' דהיכי דאיכא ע"א והבע"ד הודה לדבריו וחוזר בו מהודאתו באמתלא דל"מ האמתלא כלל דרגל"ד איכא דאין אדם עשוי להודות בדבר שאינו דכיון שמעיד ע"א יודע שלא יאמינו אח"כ לאמתלאותיו ע"ש ועקצה"ח סי' פ"א סקכ"א ג"כ בזה וא"כ ה"נ בנ"ד הו"ל לפרש בתחלה שתפס הקנה לבדו ובפרט שלא השיב כן עד אחר כמה ימים ולמד לשקר ובפרט שהוא מלתא דלא שכיחא לתפוס הקנה לבדו כמו שהעידו כל השו"ב ומהגם דבנ"ד הרי מתחלה הכחיש לגמרי ואח"ז שינה את טעמו ורגל"ד שהוא משקר וע' ריב"ש סי' קצ"ג באמצע התשו' אי קושטא קאמר לא הול"ל מעיקרא היפוך האמת וכה"ג כי במהרי"ט בשניות חיו"ד סי' י"ג דבהכחיש תחלה לגמרי דמי לאומר לא לויתי דכאומר לא פרעתי דמי עי"ש וכן מבואר בתשו' רדב"ז ח"ד סי' ק"ו ויובא לקמן סי' ב' סקי"ט

דבמהפך דבריו אינו נאמן וכבר הביא השמ"ח סי' ב' סכ"א ד' יש"ש דבצירוף רגל"ד גם ע"א נאמן להעביר השו"ב וע' תשו' רש"ל סי' י"ד באמצע התשו' מענין רגל"ד. ובאמת שהדבר מבואר בתשו' מהרי"ק שרש ל"ג שהובא בקיצור ברמ"א סי' ב' ס"ב בדין השוחט שהעיד עליו ע"א ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו והאריך דאין עא"נ בהכחשה ולולא טעמא דאפרושי מאיסורא רא הוא הי' ראוי ללקות העד משום מוציא ש"ר ואף דחז"א של בהמה מסייעת לעד מ"מ אינו נאמן דמ"מ כיון דרוב מאש"מ הן חזקה ליתא והוא בא להוציא האדם מחזקת כשרות ותדע דבכתובות פ"ה לא הימני' רבא לר"פ לפסול שטרא אף דאיכא חזקת ממון כנגדו וגם מהא דס"ת שכתבתי גוילין שבה לא עבדתי לשמן מוכח כן דהתם נמי גוילין קודם עיבודן הם בחזקת שאין כשרים לס"ת ואפ"ה אי לאו דמפסיד שכרו לא מהימן ועוד דבכ"מ שהאמינה תורה לע"א ה"ז כשנים. ואשר כתבת דכיון שהגיד שוב א"ח ומגיד ל"ש הכא כלל דל"א כן רק בנחקר עדותן בב"ד ול"ד לנדה דשאחד"א לכן אינה נאמנת לחזור בלי אמתלא ועוד דיש חילוק בין היכא דסותר לדבריו הראשונים או לא כדאשכחן בפח"ה לענין חוזר וטוען. ואשר שאלת אם העד מותר לאכול משחיטתו מכאן ולהבא אי דמי להא דנטמאו טהרותיך נ"ל דלא דמי דהתם אם הוא כדברי העד וכו' [כמ"ש הש"ך כאן ובסי' ב' בשמו]. ונחזור לענין ראשון אין לפסול השו"ב מעדותו של זה ומ"מ יש לדונו לפ"מ שהוא אדם ואם הוא אותו שוחט אשר כבר נכשל בענין הבדיקה כאשר כתבת לי מכבר אי לדידי צייתו הי' מעבירים אותו לגמרי כיון שיש רגל"ד עכ"ל ומפורש כדעת יש"ש ושמ"ח וע' תשו' ב"א חיו"ד סי' ה' באמצע התשו' שכ' דמ"ש מהרי"ק דאם כבר נכשל בענין הבדיקה היינו שהמכשול הי' קרוב לתלותו בשוגג וכדאי' ביומא פ"ו ע"ב הא עון מזיד הוא וקרי לי' מכשול ומבואר דמכשול הוא שוגג ולכן לא העבירוהו אז דאל"כ הרי גם בפעם א' כשעשה מזיד יש להעבירו וגם בנכשל פ"א בשוגג עכ"פ רגל"ד מיקרי לענין להאמין אח"כ לע"א אבל אין כונת מהרי"ק משום דס"ל דדוקא בב"פ מעבירין אותו דז"א כמ"ש והביא מ"ש במפתחות של מהרי"ק שם ג"כ כן והוכיח דיש ט"ס ברמ"א סי' ב' שם. ואני מוסיף דמצינן גם במנחות ק"ט ע"א שגג בזריקה כו' אר"ש מנא אמינא לה דכתי' והי' לבני ישראל למכשול עון כו' ומכשול שוגג וכו' ומבואר דמכשול היינו שוגג וא"כ בנ"ד שכבר אירע לו כמה קלקולים גם אם הי' הוכחות שהי' שוגג מ"מ רגל"ד מקרי מסה להאמין להעד:

עג

וגם בלא"ה היכא דמתוך הודאת השו"ב עצמו ניכר שהוציא טרפה מת"י גם בלא עד כלל ראוי להעבירו ואף די"ל דאאמע"ר הרי כבר כ' בתשו' מהרמ"ל סי' פ"א בשם הג'

מוהר"פ דהיכי דבא להתנצל לטובתו ונתפס בדבריו אדם מע"ר ואף דמהרמ"ל שם חולק עליו המנה בתשו' רמ"א סי' ל' הביא ממרדכי פ' החולץ דהיכי דבא להעיד לטובתו ועי"ז מע"ר שפיר נאמן ובפרט היכי דע"א מעיד עליו דבלא התנצלותו הי' נפסל כיון שאינו מכחיש אח העד א"כ שוב בכה"ג מע"ר דהא מבואר במרדכי פח"ה פי' תקכ"ח ובראב"ן פ"ב דכתובות דהיכי דאיכא עוד ע"א שמעיד כדבריו אדם מע"ר וע' בבדה"ב להב"י א"ע סוס"י קנ"ב דלפי תי' ב' מוכח דס"ל ג"כ כן וא"כ ה"נ בנ"ד אך בזה מצינו כע"פ דלא ס"ל כן כמ"ש התומים סי' פ"ז סקכ"ו וע' ח"ס א"ח סי' י"א מ"ש בזה וגם מצאתי בבדה"ב להב"י יו"ד סוס"י רכ"ח בשם תשו' ריב"ש דמוכח דלא ס"ל כן אבל גם בלא"ה לפמ"ש השע"מ חו"מ סי' ל"ד סקי"ד להוכיח מד' הרמב"ם פ"ב משבועות הי"ב וחי' הר"ן לשבועות דהיכא דבלא התנצלותו הי' נפסל שוב בכה"ג מע"ר וגם בס' ד"ק סי' ב' העלה דגם בהודה מעצמו אבד חזקתו והוי מינוי בתחלה וצריך שיהי' מוחזק בכשרות בלא פקפוק וע' תשו' הש"מ סי' ב"ב ג"כ בזה ועוד דכבר העלה בס' כנפ"י סי' ב' דרשות ביד ב"ד להעביר שו"ב ע"פ ע"א היכי דהעד נאמן בעיני הב"ד ולא דמי להא דכתובות פ"ה דאין מקרעין שטר ע"פ ע"א אף דמהימן שא"ה דבעהש"ט מוחזק בשטרו אבל מינוי שו"ב לב"ד מסורה לאפרושי מאיסורא וכשהם מאמינים להעד רשות בידם להעבירו ע"ש ואף דמבואר במהרי"ק שרש פ"ב והובא בקיצור ברמ"א א"ע סי' קט"ו ס"ז וב"ש סקל"ג דאין ביד הבעל לומר שמאמין לדברי העד רק היכי דהעד מצוי אצלו תדיר וקים לי' בגוי' טובא אבל אדם אחר אף דמוחזק לאדם כשר והגון לא וכדמוכח בכתובות פ"ה דלא הימני' רבא לר"פ וגם בתשו' הרשב"א כ' דאי מהימן לי' כבי תרי היינו אי מהימן אצלו בכל דבר כשנים דוקא ולא במאמין משום דיש לו חשד על אשתו או משום דהוא חסיד אפי' כר"ח בן תרדיון ע"ש בגוף התשו' וע"ע במהרי"ק שרש כ"ב בזה וכ"ה בתשו' צ"צ סי' ע"ט [ואני מצאתי במד"ר פ' תצא פמ"ו אתה מוצא בשעה שא"ל הקב"ה לך רד כי שחת עמך הי' תופס בלוחות ול"ה מאמין שחטאו ישראל אמר אם איני רואה איני מאמין וכו' וכי אפשר שלא הי' משה מאמין בהקב"ה וכו' אלא הודיע דרך ארץ לישראל אפי' שיהא אדם שומע דבר מן יחידי נאמן אסור לקבל עדותו לעשות דבר על פיו אם אינו רואה ע"ש וצע"ג דבכה"ג לכ"ע נאמן וכהא דבת ר"פ] אבל זה דוקא בדבר ערוה או ד"מ דבעי' תורת עדות אבל באיסורים דבעי' רק שידע אמיתות הדבר הרי גם בעכו"ם אי מהימן לי' אסור וכמ"ש בסוס"י ט"ז בשם הרשב"א ובט"ז סי' קנ"ב סוסק"ד וע' תשו' מהרי"ט בשניות חא"ה סי' א' שביאר ד' הרשב"א דאף דבתחלה הסכים הרשב"א לדברי השואל דדוקא במהימן לי' בכל מילי אבל אח"ז נרתע לאחוריו מכח ד'

הרמב"ם ע"ש מבואר היטב ודלא כמהרי"ק וגם ביאר שם דגם לשי' הרשב"א לפי הס"ד היינו רק למעט היכי דמאמין להעד מפני שהוא חושדה ע"י פריצותה אבל היכי דרגל"ד וניכרים דברי אמת הא עדיפא מהיכי דמהימן לי' בשאר מילי ע"ש היטב אבל באיסורים גם המהרי"ק מודה ותדע דהא כבר הבאתי ד' מהרי"ק דבע"א ורגל"ד נאמן וע' תשו' ב"ש חיו"ד סי' ב' וסי' קי"ב ג"כ בזה ותמהני שלא הביא ראי' ממהרי"ק גופי' וכמ"ש ועמש"ל סי' ט"ז סקי"ז בזה. ואף דהמהרי"ט שם העלה דהיכי דאיכא עד המכחיש לעד זה גם במהימן לי' כבי תרי ל"מ כלל אבל היינו בהכחשת עד לגבי עד אבל לא בהכחשת בע"ד כמ"ש מהרי"ט שם להדיא כן. ולכן בנ"ד יפה פסק רו"מ דיש להעבירו כפי ראות עיני ב"ד והנלע"ד כתבתי:

עד

שם לאו כלום הוא. בט"ז הביא מחלוקת הפוסקים אי רק בעדות אשה אמרי' כל מקום שהאמינה תורה ע"א ה"ז כשנים וכבר האריך בזה השיך סי' קכ"ז סקי"ד והעלה דבב"א לכ"ע ל"ה כשנים והא דבשחיטה ס"ל למהרי"ק דגם בב"א השו"ב נאמן משום דרמאש"מ וכבר השיג עליו ברא"פ סי' ל"ט ס"ק קע"ז וברה"ז סי' ל"ט סקי"י דבמהרי"ק כ' טעמא דרמאש"מ רק לענין דלא נימא דחז"א מסייע להעד המכחיש ע"ש. והנה בגוף הדין החמירו האחרונים והמעיין בתשו' מהריב"ל כלל ט' סי' נ"ד ימצא שהחמיר ג"כ רק מכח ספיקא דפלוגתא בשל תורה ע"ש ועמש"ל סי' ט"ו סקל"ה בזה ונראה דהיכא דהשו"ב שחט וכבר יצא בחזקת היתר ואח"ז בא העד ואמר שלא שחט כהוגן לכ"ע אין עד ב' נאמן לאסרו דנהי דלא דמי להא דסי' קכ"ז דאין עא"נ לאסור של חבירו בדאתחזיק היתרא דהכא לפי ד' העד מעולם לא הותר מ"מ כיון שיצא כבר בהיתר דמי להא דסי' י"ח סי"ג ועמ"ש שם בזה וגדולה מזו מצאתי בתשו' מהרי"ט בשניות חיו"ד סי' י"ג בדין שחט בהמה וציוה לאחר לבדקה ואח"כ בא השוחט ואמר שנתנבלה בשחיטה דאינו נאמן כיון דאתחזיק כבר היתרא דכיון דרמאש"מ כבר הוחזקה בהיתר גם בהלך לו וליתי' קמן דנישיילי' עש"ה ומכ"ש אם בא אחר להכחישו והוא עומד בשלו ששחט כהוגן דודאי אינו נאמן ועמש"ל סי' י"ח סקמ"ו מד' מהריב"ל דמוכח להיפוך מזה וע' ברה"ז כאן סקט"ז שהעיר קצת בסברא הנ"ל ולא ידע מד' מהרי"ט ומהריב"ל. ומ"ש שם בדין ב' עדים המכחישים זא"ז אי הוי כמאן דליתא כלל והביא מרמב"ם פ"ח משגגות ה"ג דע"א אומר חלב וע"א אומר שומן חייב אשם תלוי דהוי אקבע איסורא יעוין בפמ"ג או"ח סי' תרפ"ח מש"ז סק"ד שחקר בכה"ג בדרבנן והביא ג"כ מרמב"ם הנ"ל דהוי בכלל אקבע איסורא וע' בב"ש א"ע סי' מ"ב סק"ז בזה ובזה יש לדון במ"ש הדג"מ כאן דהיכא דהעד אומר

שעשה שהי' משהו דרבנן לכ"ע השו"ב נאמן ולפמ"ש י"ל דלהסוברים ד' העדים שקולים א"כ ה"נ מדרבנן אסור דהוי כתערובות חד בחד דאקבע איסורא אך די"ל דכיון דתליא במחלוקת הפוסקים א"כ בדרבנן יש לסמוך על המקילים. ובעיקר דין הש"ע יש לדון לפמ"ש בתשו' מהרשד"ם חיו"ד סי' נ' בדין בודק שבדק ריאה והוציאה בחז"כ ואח"כ בא אחר ואמר שהי' שם סרכא מטרפת ופסק דהבודק שעליו מוטל הבדיקה נאמן טפי מאיש אחר דמי להא דתשו' הרא"ש שהובא בחו"מ סי' כ"ג דדיינים נאמנים יותר מעדים ע"ש וא"כ י"ל דמה"ט גם להסוברים דדוקא בעדות אשה הוי ע"א כשנים מ"מ מודה בנ"ד דהבודק שעליו מוטל הדבר ביותר נאמן טפי מעד אחר. אבל לענ"ד ד' רשד"ם צ"ע דהא מבואר בתשו' מ"ע להראנ"ח סי' פ"ו בדין תנאי בהחזרת המקח והפשרנים אומרים שהי' רק לזמן ג"ש ועדים אחרים מכחישים וכ' דהפשרנים נאמנים יותר ואת"ל דוקא לענין הדין מדקדקים יותר מ"מ הוי כהוזמנו לעדות זה והאחרים לא הוזמנו ונאמנים אלו ביותר וכמ"ש הריב"ש כה"ג לענין גט אבל אם האחרים מכחישים להדיא ואומרים שהי' תנאי מפורש עולמות דינם כב' כתי עדי' מכחישי' ודוקא בסתם י"ל דהם לא דקדקו כ"כ ע"ש וע' פ"ת לחו"מ שם וא"כ בנ"ד דמכחישו בדבר ברור שוב הוי כעדים מכחישים זא"ז. וגם בגוף ד' ראנ"ח יעוין בש"ך סי' ל' סק"ג בשם הב"ח שהוכיח מתשו' הרא"ש הנ"ל דדוקא דיינים אבל גבי עדים אין חילוק בין הוזמנו לאותה עדות או לא ע"ש וע' תשו' ריב"ש סי' קכ"ז ומל"מ פ"ו מגירושין הי"ט מ"ש ע"ד ריב"ש לחלק בין העדר פעולה ובין פעולה ע"ש ותבין וע' שו"ת זכרון כהונה דף ו' שהביא בשם תשב"ץ דאפי' ב' עדים אין נאמנים להכחיש ב"ד והגי' משיפיטובקא זצ"ל סמך ע"ז לענין גט והז"כ פקפק דבדבר שא"צ ב"ד מי קרא להם שם ב"ד ואף דהתשב"ץ סמך ע"ז י"ל דכ"כ רק בצירוף טעמים אחרים וגם נוכל למצוא בספרים נגד זה ע"ש ולא הביא מתשו' הרא"ש וראנ"ח הנ"ל וע' תשו' דברי ריבות סי' ז' וסי' קפ"ז שסמך להקל לענין קידושין עפ"ד תשו' רא"ש הנ"ל וע' כנה"ג א"ע סי' כ"ז הגה"ט אות כ"ה. ובאמת שבגוף דינו של הרא"ש יש להביא סמוכין מד' רש"י ב"מ ב' וקידושין ע"ג ע"ב גבי מוכר דנאמן כשנים משום דרמיא עליו למידק מי הוא הקונה ועתוס' קידושין ס"ד ע"א ד"ה נאמן גבי אב כה"ג אבל רק בצירוף טעמא דסופו ליגדל ע"ש ופ' בפ"י גיטין ג' ע"א ד"ה כיון דאמר מר וכו' דהשליח הו"ל כבע"ד ומידק דייק טפי מע"א דעלמא כמ"ש בתוס' רי"ד קידושין ס"ה דמה"ט בעלים נאמנים על שלהן וה"ל בזה גבי דיינים ובודקים אבל מצאתי בתומים סי' מ"ו סקכ"ו שהוכיח שם דעדים נאמנים להכחיש ב"ד ולכאורה הוא נגד תשו' הרא"ש וש"ע הנ"ל וצ"ל דהתם דמעידין על הדיינים גופייהו שעשו שלא כהוגן הויין הדיינים כבע"ד ושפיר נאמנים אבל

היכא דמכחישי' זא"ז רק בהטענות וכדומה בזה הדיינים נאמנים יותר וא"כ בנ"ד שהעד מעיד על השו"ב ששחט או בדק שלא כהוגן וא"כ הוי השו"ב כבע"ד דהא לפ"ד העד רצה להוציא טרפה מח"י בחז"כ ואם הבהמה של אחרים יחויב לשלם והרי בנידון רשד"ם שם כבר הוציאה בודק א' בחזקת כשרה א"כ אין לו ענין כלל לתשו' הרא"ש דהכא הוי הבודק הראשון כבע"ד. אבל בגוף דינו של רשד"ם י"ל לפמש"ל בשם מהרי"ט דכשיצא כבר בחזה"ת אין עא"נ לאסרו א"כ ה"נ בזה אבל מצאתי בשו"ת דבר שמואל סי' כ"ב דאם אמר השו"ב כשר ואח"כ חזר ואמר טרפה ונתן אמתלא דנאמן גם בשל אחרים ע"ש וצ"ע שלא הביא מכל הנ"ל. והנה במש"ז סקכ"ג חקר היכא דב' אומרים דשחט בפשיעה שלא כהוגן וב' אומרים דיפה שחט די"ל דמוקמי' גברא בחז"כ וממילא הבהמה כשרה ונראה מזה שהבין דמהרי"ק וש"ע מיירי דהעד מכחיש רק באופן שאינו נוגע לחז"כ של השו"ב אבל המעיין במהרי"ק שהובא לעיל סקע"ב ימצא להיפוך דמהרי"ק צירף שם באמת חז"כ של השוחט וע' תשו' נא"ד סי' כ"ג אות ז' שהשיג עליו מטעם אחר דהא גם לשי' האוסרים גוף הבהמה מ"מ מודים דהשו"ב כשר מכאן ולהבא אף שהוציא טרפה מת"י והוי תרתי דסתרי וא"כ ה"נ בזה ע"ש באורך בזה וע"ש אות ח' ט' מ"ש ע"ד המש"ז סי' ה' סק"ג בדין בהמת ב' שותפין ואמר א' לא שחטתי ועדים מכחישים ויתר דינים אלו יבוארו אי"ה לקמן סי' קכ"ז וע' תב"ש סקע"ד ומ"ש דאף דאמר לא שחטתי כלל הכונה שלא שחט כהוגן יש להביא ראי' גם מקידושין נ"ג ע"א דלית בה דין חלוקה כלל ובתוס' פי' דמיני' ובי' י"ב חלוקה ע"ש:

עה

שם והעד עצמו מותר וכו' עפר"ח שתמה ע"ז וגם המל"מ פ"א מהל' שחיטה הכ"ו תמה ע"ד מהרי"ק בזה והביא ראי' מכתובות מ"ד דמהני הודאת בע"ד לפסול העדים גם מכאן ולהבא י"ל דהכא הרי גם כשהוא חשוד אם שחט יפה שחיטתו מותרת ולכן ל"ש בזה שאחד"א מכאן ולהבא וע' כנפ"י שתי' ג"כ כה"ג והעלה דאם העד אומר שראה כמ"פ שעשה כן גם מהרי"ק מודה דאסור גם להעד מכאן ולהבא ע"ש טעמו וע' תב"ש מ"ש בביאור ד' מהרי"ק ובאו הדברים ביתר ביאור בתשו' ח"ס חיו"ד סי' י"א ע"ש ותבין. וע' בר"א. חיו"ד סי' ג' מ"ש ליישב קו' המל"מ הנ"ל וע"ש אות י"א שדחה ד' תב"ש הנ"ל וע"ע בשו"ת תוע"ר סי' א' ובש"ע הרב מלאדוי ג"כ בזה וע' בשו"ת אמרי אש חא"ע סי' ס"א שתי' ד' מהרי"ק עפמ"ש הקצה"ח סי' כ"ח סק"ח בשם אחיו דאם לא נודע החטא סגי בתשובה בחרטה בלב וא"כ ה"נ בזה כיון דאין העד נאמן לגבי אחרים שוב ל"ש שאחד"א דאפשר שהשו"ב עשה תשובה בצנעה ע"ש:

עו

אעתיק מ"ש בתשו' להרב מו"ה שמואל דוד הכהן נ"י מו"צ דק' ווערעצקי במדינת אונגרין מכתבו הגיעני ובדבר מה שנסתפק בדין אחד שאמר שראה שלא נשחט יפה והשו"ב מכחישו דאסור לדידי' ובאו עדים והזימוהו שלא הי' באותו יום באותו מקום כלל אי שייך בזה שאחד"א ורמז לנה"מ סי' פ"א סק"ו וצידד דדוקא בהכחשה י"ל דהוי עכ"פ כתרי ותרי משא"כ בהוזם אינו נאמן כלל ובזה תי' קו' העולם בהא דמוציא ש"ר ולו תהי' לאשה והקשו דהא שאחד"א וחי' דעדל"ת [עמש"ל סק"ע בזה] וע"ז תמה רו"מ דהתינח אי משכח"ל לפעמים עשה אבל כאן הרי לא משכח"ל העשה כלל אבל להנ"ל ניחא דלשי' רמב"ם ורש"י סנהדרין ח' מיירי קרא בהביא האב עדים והזימו לעידי הבעל ובכה"ג ל"ש שאחד"א עכת"ד. ואני תמה דנהי דהעדים הוזמו מ"מ הרי הוא בעצמו לא הוזם והדק"ל דנימא שאחד"א ומהגם דזהו רק לחדא איקומתא בגמ' שם. וגם מה שתמה על תי' האחרוני' לק"מ דאדרבא בכה"ג דלא משכח"ל העשה בלא עבירת הל"ת הוי הותרה לגמרי כדמוכח ברש"י ברכות כ' ותה"א להרמב"ן ופ"י שם ואדרבא בזה י"ל מה שהקשיתי לעיל סק"ע] לשי' הסוברים דשאחד"א משום דהוי כקונם א"כ איכא עול"ת ולפמ"ש ניחא דבכה"ג הותרה ודוחה לתו"ע כנודע ובזה י"ל מה שהקשיתי לפי תי' האחרונים הנ"ל א"כ מדוע לא יליף מזה בפ"ק דיבמות דעדל"ת ולפמ"ש ניחא דבכה"ג דלא משכח"ל בשום פעם באופן אחר דהוי הותרה לגמרי. לכ"ע עדל"ת וכמ"ש התוס' יבמות ד' ע"א ליישב הא דלא יליף מאשת אח משום דא"א בע"א כלל ומצותו בכך וה"נ בזה. אך דיש לדון בזה דהנה ראיתי בשו"ת ארי' דב"פ חא"ע סי' ל"ו שתי' הקו' הנ"ל דמשכח"ל היכי דאמר אח"כ אמתלא ובמוש"ר ל"ה מעשה כדמוכח בערכין ט"ו ע"ש וזהו דלא כמ"ש בסמ"ח מ' תקנ"ד אך דמ"מ תיקשי דהא קרא סתמא כתי' וכדפריך כה"ג הש"ס בזבחים צ"ד ע"א ורש"י שם ובבכורות מ' ע"ב וכמ"ד אבל הרי עכ"פ כיון דמשכח"ל בכה"ג שוב איננו בגדר הותרה והדק"ל. ובעיקר תי' אדב"ע הנ"ל יש לפקפק עוד דמה יענה לר"י דס"ל בכתובות מ"ו דמוש"ר בעי' שישכור עדים וגבי מעשה ל"מ אמתלא אבל י"ל דכאן הוצרך להמעשה דוקא. ומ"ש בישוע"י א"ע סי' י"א ותשו' אדב"ע שם ליישב דכיון דמשועבד לה וא"י לגרשה ל"ש שאחד"א וכמ"ש הר"ן נדרים בסוגיא דטא"ל יעוין בשו"ת תוע"ר חיו"ד סי' נ"ח אות ג' מ"ש בזה ויש לדון דהא קונמות מפקיעין. מידי שיעבוד מדאורייתא רק דאלמוה רבנן לשיעבודא א"כ. מדאורייתא בידו להפקיע השיעבוד ושוב נאמן בהודאתו גם בחב לאחרים במיגו כמ"ש בחו"מ סי' מ"ז וע' ט"ז חו"מ סי' רמ"ה סעי' י' ג"כ בזה אך בזה י"ל דדוקא להפקיע שיעבוד, בע"ח דמכאן ולהבא

גובה וכמ"ש התוס' גיטין מ' משא"כ בשיעבוד שיש עליו עתה וכמ"ש הט"ז יו"ד סי' רל"ד סקס"ג וע' תשו' מהרי"ט ח"א סי' ה' ובפ"י כתובות ע' ותשו' בר"א יו"ד סי' ס"ח בזה אך דמ"מ הרי יש בידו להפקיע שיעבודה בקונם תשמישך עלי וכדאי' במכות ט"ז ע"א ותוס' שם וכגון דאדרה עד"ר [ובמק"א הוכחתי דנדר עד"ר הוי מה"ת ודלא כהפ"י והארכתי בזה בתשו' לסניטין והבאתי ראי' מתשו' הרשב"א שבב"י סי' רכ"ח ועוד ראיות ואכ"מ] ובסברא זו יש לבאר טעמא דמשנה ראשונה ואחרונה דנדרים צ' הנ"ל דלפי מ"ר דבנטולה אני מן היהודים יוציא ויתן כתובה הרי יש לה מיגו להפקיע שיעבודו ע"י שתאמר נטולה אני וכו' ושוב נאמנת גם באמרה טא"ל אבל לפי משנה אחרונה דיפר חלקו שוב אינה נאמנת להפקיע שיעבודו. אך דלכאורה אין זה מינו לומר נטולה אני מהיהודים דהא תיאסר לכל העולם ומ"ש הר"ן דתלך למקום שאין מכירין הרי עכ"פ אין זה בגדר מיגו דשמא אין רצונה לעבור על נדרה אך י"ל דבידה לישאל ח"כ על נדרה ובשבת מ"ז אי' דבנדר כיון דסגי בג' הדיוטות ל"א מי יימר דמזדקקי לה ומ"ש הנמוק"י שם דיהי' לעז על הגט המעיין בתוס' גיטין מ"ו ימצא דהיכי דל"ה תנאי מדינא לא בטל הגט ואם אומרים לבעלה שלא יחזירנה עולמות ליכא חשש לעז ע"ש ותבין וה"נ בזה. ואולם הא דלא חי' הר"ן כן נראה משום דהא קיי"ל דצריך לפרט הנדר ולשי' כמ"פ גם. הסיבה וא"כ אם תפרט הנדר והסיבה לא יתירו לה ולית לה מיגו ובע"כ דהוי ס"ל דגם להפקיע שיעבוד שאחד"א ולכן הוצרך הר"ן לתרץ משום דאפקעינהו לקידושין וגבי נכרי ל"ש באמת דין זה לפי טעם זה. ובזה ישבתי קו' המג"א על תי' הר"ן הנ"ל איך יפרנס הא דדף צ"א גבי עובדא דאהלויי ועמש"ל סק"ע הנ"ל ולפמ"ש ניחא דהתם מרי' דשמעתא הוא. ר"נ והוא סובר בגיטין ל"ה דא"צ לפרט הנדר ולשי' א"צ לבא כלל לטעמא, דאפקעינהו די"ל טעמא דמ"ר ומ"א כדברי הנ"ל וא"כ גם בנכרי הדין כן וא"ש ודו"ק:

עז

ואולם בגוף קו' העולם הנ"ל י"ל לפמ"ש הרשב"א ריש כתובות בהא דבטלו מבוטל ואפקעינהו לקידושין והקשה דא"כ תהי' מותרת לכהן ותי' דכיון דתקנו דאין הביטול מועיל שוב הויין דבריו כפיטומי מילי ואינו מכוין בלבו לבטל הגט וגמר ומגרש ע"ש וה"נ בזה כיון דהתורה גזרה עליו קנס מפני שהוציא ש"ר שלא יגרשנה שוב ליכא בזה משום שאחד"א כיון דנתברר בעדים שהוא משקר רק דבעלמא אדם נאמן ע"ע בהודאתו אבל הכא איגל"מ דפיטומי מילי בעלמא קאמר וכעין מ"ש הישׁ"ש פ"ב דכתובות דהיכא דהאמתלא מוכחת לכל א"צ שיאמר כלל. ובגוף הדין שחקר רו"מ הדבר פשוט דבין אי נימא דשאחד"א מדין קונם ובין אי משום הודאה הרי כיון דקיי"ל דגם בהכחישוהו ב'

עדים דב' עדים לגבי חד ודאי נאמנים אפ"ה אמרי' דלעצמו אסור דאדם נאמן ע"ע א"כ ה"ל בהזמה דהא היכי שיש ב' עדים כנגדו גם בהכחשה דינו כהזמה ולכן הדבר פשוט דגם בכה"ג שייך שאחד"א אך לפמש"ל סוס"ק ס"ט בשם תשו' כ"ס אם הוא חוזר בו יש להקל בזה בפשי':

עח

בדין ע"א בהכחשה דאינו נאמן צידד בשו"ת שמלת בנימין סי' ה' דגם אם בא אח"כ עוד ע"א אינו מצטרף עם עד הראשון אבל יפה תמה עליו בס' תוי"ד מהא דכתובות כ"ו ע"ב דאפי' נגד ב' עדים מצטרף עדות כה"ג ע"ש וכן מצאתי בשו"ת מהרי"ט ח"א סי' פ"ב שכ' להדיא דגם באיסורים בע"א בהכחשה אם בא עוד ע"א מצטרף בקרי הראשון ע"ש והיכא דכל עד מעיד דבר בפ"ע והבע"ד מכחיש לכל א' הנה בחו"מ סי' ל"ד סכ"ח בהג"ה מבואר דאם הפיר ע"א שגנב והב' אומר שהלוה ברבית דמצטרפין לפסלו א"כ ה"ה גבי שו"ב אבל מצאתי בשו"ת זכרון יוסף חא"ע סי' ז' שהעלה דהא דהלואה אחר הלואה מצטרפת דוקא בשלא נשבע עוד הבע"ד נגד עד הראשון וכן בהא דעדי כיעור דמצטרפין כמ"ש בא"ע סי' י"א אם הכחישתו האשה לעד הראשון מקודם בב"ד אין מצטרפין ודוקא אם בא עד ב' טרם שהכחישתו האשה ע"ש וע' בפ"ת לא"ע סי' קט"ו סקל"ג בזה אבל התם משום דאין ע"א מועיל בדבר שבערוה כלל אבל הכא דבלא הכחשה נאמן ורק ע"י הכחשה ל"מ א"כ שוב כשבא עד ב' מהני ובפרט דהא היכי דאיכא ע"א ורגל"ד מהני ג"כ וכן במהימן העד כתרי א"כ בכה"ג דבא עוד ע"א דב' עדים נאמנים בכל מקום פשי' דמהני גם בכה"ג ועיין תשו' רח"כ חא"ע סי' ט' מ"ש ע"ד הב"ש סי' י"א בדין עדי טומאה וכיעור בעדות מיוחדת ובד' הב"י חו"מ סי' ל' ותשו' מ"ב פי' נ"א ע"ש באורך. וראיתי בשו"ת טט"ו מ"ת סי' נ' שהאריך לצדד דעדות מיוחדת ל"מ לגבי שו"ב ע"פ סברת מהרי"ק דבזה ל"ש שאחד"א דהא אם יעשה תשו' מהני וכבר קוהו האחרונים בגוף ד' מהרי"ק והעיקר כדעת שמ"ח דכונת מהרי"ק רק דאין ב"ד כופין להעד דשמא יודע שעשה תשו' וכבר רמזתי לעיל סקע"ה לתשו' ח"ס שהחזיק ג"כ בזה וא"כ בנ"ד ל"ש זה ולדינא הסכים שם גם הוא דלא גרע מע"א ורגל"ד ורק היכא דאיכא הוכחה שהעדים באים מצד שנאה וכדומה בזה צירף שם סברתו הנ"ל להקל אבל גם בכה"ג לא חזי לאצטרופי כלל וכמ"ש:

עט

במש"ז סוס"י כ"ח הביא בשם בל"י בדין שו"ב שהועבר ע"פ ע"א ורגל"ד והוא יודע בעצמו ששקר ענו בו או שהי' שוגג אם מותר לשחוט בביתו או במקום שאין יודעים ומכירים ורמז שם לתשו' חו"י ופסק דהוי כפסלו קהל שחיטתו וגם הקבלה נתבטלה ע"ש וע'

בפ"ת סי' ב' סק"ד שהעתיק בשם החו"י דגם בהעבירוהו בעדים י"ל דכשאין רואים שרי ולא ידע מדברי בל"י ומש"ז הנ"ל ובאמת דהחו"י אזיל לשי' דמיקל בענין שחט בלא קבלה כמ"ש התב"ש לעיל סק"מ בשמו אבל לפמ"ש תב"ש שם נדחו דבריו ולכן המש"ז שפסק כהתב"ש שם החמיר גם בזה מטעם ביטול הקבלה אבל יפה העיד הפ"ח שם מדברי בכ"ש ליבמות פ"ז דתלי לה בפלוגתת הרמב"ם וראב"ד פי"א משגגות בהא דכריתות י"ב וצידד דטעם רמב"ם הוא משום דכ"מ שאסרו מפני מ"ע אפי' בח"ח אסור ובמקום צו"ג יש להקל ועפ"ז העלה הפ"ח דאם הוא רק איסור דרבנן שהעלה המג"א סי' ש"א בשם תוס' דכתובות ס' דבדרבנן ל"ג בח"ח א"כ ה"נ בזה ע"ש והנה אם כי גם הט"ז שם סוס"י רמ"ג הביא כן בפשי' בשם הרא"ש אבל מד' הר"ן סופ"ק דביצה שרמז המג"א שם ורז"ה סו"פ במה אשה וש"ג שהביא מג"א שם מוכח דלא ס"ל כן וכמ"ש בתשו' מהרי"א חאו"ח סי' נ"ו ושכ"ה דעת השיך יו"ד סי' ק"נ ומש"ש בשם כנפ"י סי' י"ב שהוכיח מהירושלמי ג"כ להיפוך ע' בצו"ר על הירושלמי סופ"ח דעירובין ג"כ בזה אבל לק"מ דהירושלמי הוכיח באמת דלא כרב וכיון דאנן קיי"ל כרב י"ל באמת דקיי"ל כחילוק הנ"ל ומתורץ קו' הירושלמי על רב מה"ט וע"ע במה"פ שם ובפ"ט דכלאים ועכ"פ דעת כמ"פ דלא כהתוס' הנ"ל ומלבד זה לפמ"ש השפ"ד סי' ס"ו סקט"ז דבאיסורי אכילה כ"ע מודי דגם בח"ח אסור א"כ ה"נ בזה ואולי י"ל דהכא גוף המאכל אינו אסור רק שמא לא ישחוט יפה וכעין מ"ש מהרי"ק דל"ש בזה שאחד"א אבל בגוף ד' בכ"ש הנה בתשו' א' להרב דק' בוזנאב הבאתי ד' החי"ד סי' קפ"ה סק"ב שהעלה בדעת הט"ז שם דלא חש לקושי' רמ"א בתשו' דהא דאפי' בח"ח אסור היינו היכא דאסרו בפרהסיא רק משום מ"ע אבל היכא דהאיסור בפרהסיא משום שאין אנו מאמינים לו פשי' דבח"ח מותר והביא ראיה מכריתות י"ב הנ"ל וגם רבנן לא פליגי רק לענין קרבן ע"ש ונעלם ממנו ד' הבכ"ש הנ"ל וגם לא הביא כלל מפלוגתת הרמב"ם וראב"ד הנ"ל והנה בתשו' מהרי"ט ח"א סי' י"ד בדין אמרו שנים שנשבע גם השלישי עמהם והוא מכחישם כי הגם שחתם עמהם אבל לא הוציא שבועה מפיו וכ' דגם באינם נוגעים אם הוא טוען ברי ומכחישם אין בידינו לכופו אפי' בפרהסיא ומכ"ש בצינעה והביא ג"כ מכריתות י"ב דאדם נאמן ע"ע יותר ממאה עדים והכי קיי"ל והא דאר"י דלא אמרן אלא בינו לבין עצמו דוקא בטהרות אחמיר דלא ליתי לזלזולי בטהרות ע"ש אבל בסי' נ"ג שם הביא בעצמו מד' רמב"ם הנ"ל וסיים דבפרהסיא לכ"ע אסור ע"ש לענין נדר ונזירות וגם בשניות חיו"ד סי' מ"ח מסיק כן וע"ש סי' כ"א עוד בזה ומצאתי בהגהת מח"א על הרמב"ם פ"ט משגגות שכ' וז"ל ומד' הר"מ למדנו דאין אדם נאמן ע"ע כנגד עדים וכ"מ מסוגי' דפ"ק דב"ע וכ"נ מהר"מ ז"ל פ"ב מהל'

שבועות ודלא כמהרי"ט סי' י"ד עכ"ל. ובמה שתמה שם על הלח"מ בדין שפחה חרופה ע"ע ח"ס א"ע ח"ב סוס"י ק"ג ופ' בשיו"ק על הירו' רפ"ו דיבמות ובצי"ר שם פ"ח דנזיר ויעוין ברמב"ם פט"ו מאה"ט הל' י"א בהא דיחוש לעצמו ובכ"מ והגהת מח"א שם בזה וע"ע בתשו' ח"צ סי' מ"ד בזה. ומצאתי בריטב"א מכות ב' שכ' דגם לר"י דאדם נאמן ע"ע דוקא בקרבן דכתי' או הודע אליו האמינתו תורה יותר מעדים אבל בעלמא אינו נאמן נגד עדים והדבר מסור לב"ד ע"ש והוא דבר חדש ונעלם מכולם במחכת"ה וא"כ לדינא בשאר איסורי' ודאי דגם בצינעה אסור דאינו נאמן נגד עדים. אבל מ"ש הח"ד דהיכי דבפרהסיא אסור מדינא לא נאסר בח"ח מצאתי בר"ן פ"ק דביצה כדבריו בהא דארון וצינור וכ' דלא שייכי בדרב כלל דאדרבא מצד עצמו אסורים הם וכו' ע"ש ותבין. ועיין תשו' רמ"א סי' ב' שם דהיכא דמהני אמתלא שוב שרי בח"ח אף דבכ"מ שאסרו משום מ"ע וכו' דהמעשה הוי כאמתלא כדקיי"ל בא"ע סי' י"ז דאם קבלה קידושין מאחר הוי כאמרה גירשתני ע"ש וע' תשו' עה"ג סוס"י ק"ה בדין חמץ כשיודע בנפשו שהפקיר בלב שלם ועכ"פ לדינא בנ"ד אם הועבר השו"ב אסור לו לשחוט גם לצורך עצמו אבל בסמ"ע חו"מ סי' ל"ד סק"פ הוכיח מהנמוק"י פז"ב דגם בהוציא טרפה מת"י אין מעבירים אותו מלשחוט לצורך עצמו ע"ש ויש לתמוה על הבל"י ומש"ז שלא הביאו מזה כלל ומ"מ בזה"ז דבלא קבלה אסור צדקו דברי בל"י ומש"ז לדינא. ועיין בשו"ת נט"ש סי' כ"ט בדין כהן שנפל מום בבכור שבידו והוא יודע בעצמו שלא הטיל המום והביא מהרשב"א שהובא בפ"י כתובות כ"ב דנאמן בברי נגד הרוב וכמ"פ חולקים והעלה דבחשוד גם הרשב"א מודה ולא הביא מכל הנ"ל והעירני לזה ח"א וע' תשו' הש"מ חא"ע סי' ס' דרך א' נתיב י"ט בזה:

פ

ובדין אם צריך ב"ד של ג' להעביר השו"ב או יש ביד רב יחיד להעבירו הנה בשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' א' העלה דלהעבירו מאומנתו והפסד שכרו צריך לקבל עדות בפניו וממילא צריך ב"ד של ג' אבל לאסור שחיטתו סגי בא' ואם שאלוהו ואסר את השו"ב שאחד"א ואסורים מלאכול אבל מ"מ צריכים ליתן שכרו משלם כפועל ע"ש היטב. ולענ"ד היכי דנתקבל רב יחידי בעיר הרי כבר כ' בתשו' ב"ח הישנות סי' קכ"א דבמדינות אלו שמקבלים הרב לזמן קצוב קבלוהו עליהם לדון יחידי ותנאם תנאי וגם בתשו' רדב"ז פסק דאם קבלוהו הציבור מהני ההודאה בפניו גם ביחיד וכדעת הסמ"ע סי' ג' ועקצה"ח ונה"מ שם ועיין שו"ת ספ"י חו"מ סי' קי"ט דמסיק דבזה"ז מהני פס"ד של רב יחידי ונאמן כב"ד הגדול ול"ה כמפי כתבו ע"ש ואני מצאתי באס"ז ב"ק פ"ד בשם המאירי ז"ל דגם

לענין מלקות ודיני נפשות מהני קבלת הציבור לדין לצורך שעה ופ' בשע"מ חו"מ סי' א' סק"א שלא הביא מזה וא"כ גם לענין הפסד ממון שכירות השו"ב דינו דין ובפרט דגבי שו"ב הרי כל שכרו רק עבור שכר מלאכתו בשו"ב וכיון דשחיטתו אסורה דלענין איסור מהני העברת הרב א"כ ממילא א"צ ליתן לו שכרו וכה"ג כ' הפ"י בגיטין ט' במשנה דאחד גיטי נשים והובא לקמן סי' ב' סקמ"ד אבל נראה דלענין גב"ע על השו"ב צריך ב"ד של ג' ואף דמבואר בשו"ת חב"י סי' קט"ז דאם קבלו הבע"ד עליהם שיקבלו עדות בפחות מג' גם אם לא נגמר הדין לפניהם רק הללו לפני ב"ד אחר מהני הגב"ע שלהם ע"ש אבל הרי נהגו כל ב"ד שבישראל שלא לגבות עדות בפחות מג' זולת אם מתרצים הבע"ד בפי' בזה א"כ ניהו שמקבלים רב יחידי היינו להורות ולדון אבל לא לגבות עדות יחידי ונראה דגם הא"א מיירי רק היכי דכל הפסול הוא ע"י איזה גב"ע ובזה וודאי צריך ב"ד של ג' ובפרט לפמ"ש בתשו' הרא"מ ח"א סי' כ"ד דבפחות מן ג' גם בקבלו עליהם ל"מ לענין גב"ע ודוקא בדין אם קבלו מהני וע' בברכ"י חו"מ סי' ג' שהביאו ג"כ א"כ גם רב יחידי שקבלוהו הקהל ע"ע ל"מ לענין גב"ע. וע' תשו' עט"ח ח"מ סי' א' שהעלה דגבי קבלת פדות אפילו דיעבד בפי' שיהיה שלשתן בקיאים בדיני פדות ולא סגי באחד מומחה ביניהם והביא מתשו' הרי"ף ועיטור ורי"ו וגם מלשון הש"ע חו"מ סי' כ"ח פכ"א משמע כן ע"ש באורך וע' כנה"ג חו"מ שם בשם בני שמואל דגם הרי"ף מודה דבדיעבד סגי בחד דגמיר ובשם ראד"ב הביא דעכ"פ להרא"ש כשר בכה"ג גם לכתחלה וע' ברכ"י חו"מ סי' ג' אות ג' שהאריך ג"כ בזה אבל מש"ש מרשד"ם א"ע סי' כ"ז המעיין ימצא דאין ראיה דהתם היה חד דגמיר ועל השאר היה מסופקים אם היה בקיאים א"כ י"ל דמסתמא כיון דחד הוי גמיר מסתמא לא יצטרף רק עם הראוים לקבל עדות ע"ש ותבין ועיין מהרי"ט בשניות חו"מ סי' מ"ו וקצה"ח סי' ע"ט סק"ז ועכ"פ היכא דבקיאים בדיני עדות לבד סגי ולא בעי' שיהיה גמירי בכל הדינים והיכי דאיכא חד דגמיר הוי עכ"פ ספיקא דדינא וכ"מ דעת העט"ח שם שכ' רק דאין בידינו להכריע וא"כ א"א להקל בדאורייתא ועיין תשו' שו"מ מ"ת ח"ד סי' ע"ד מ"ש בזה וגם הוא לא ידע מד' ברכ"י ועט"ח הנ"ל. ובדין אי בעינן שיהיה הגב"ע בפני השו"ב יבואר לקמן סימן ב' בס"ד ואם השו"ב מבקש שיתן לו בכתב הטעמים עמש"ל פי' י"ח סק"מ:

פא

בסוס"י זה אבאר דין חזקת השו"ב לאחר מיתתו והנה כבר הבאתי בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"ז אות ט"ז ד' תשו' הרשב"א שהובא במג"א סוס"י נ"ג בדין ש"צ דתלי לה במנהגא וביארתי משום דדוקא בדבר שי"ב מינוי ושררה שייך ביה חזקה מדינא

אבל שוחט הוי רק פועל וכדאי' בב"מ ק"ט שחלא טבחא וכו' ול"ש בי' חזקה מדינא רק ממנהגא וכן בש"צ ולכן לא דן הרשב"א בזה רק מכח המנהג פ"ש ושוב מצאתי בשו"ת דבר שמואל סי' מ"ז כעין זה ואח"ז מצאתי בשו"ת גו"ר הספרדי חיו"ד כלל ג' סי' ז' שהעלה דגם לשי' הרשב"א דוקא בש"צ שנעשה סרסור בינם לאביהם שבשמים יש בו ג"כ קצח שררה אבל שו"ב לכ"ע אין לו חזקה לענין ירושת בנו רק הוא עצמו אין להעבירו כל זמן שאין בו צד פסול אפי' כל דהו אבל בסי' ח' שם. חלק עליו מהר"י אריפל והעלה דגם שו"ב יש לו חזקה גם לענין ירושת בנו ע"ש וגם באש"א הנדפס בגליון הש"ע באו"ח סוסי' נ"ג מבואר דגם שו"ב יש לו חזקה אם היה הבן ראוי אחר מיתת אביו ע"ש וכה ראיתי בזל"א הספרדי ח"ג או"ח אות ח' שהעתיק תשו' כנה"ג בדין חזקה לענין שו"ב דיכולים ליקח אחר ודבריו צ"ע ובשו"ת צ"צ החדש חא"ח סי' כ"א הביא מכנה"ג א"ח להיפוך ופסק כן וראיתי בשו"ת שם אריה להרב מזסלב חח"מ סי' ל"ז שהעלה ג"כ דשו"ב יש לו רק דין פועל ואין לו חזקה מדינא להנחיל לבניו אחריו ורק מצד המנהג כן הוא ודוקא אם בנו מומחה ויר"ש כאביו וע"ש שהעלה דגם השו"ב עצמו אם רוצה הוספה מכפי שנתקבל אין, לו טענת חזקה והרשות ביד הקהל לקבל שו"ב אחר אם אינו רוצה לשחוט בלא ההוספה ע"ש. והנה בס"ח סי' תשנ"ז כ' דלענין ש"ץ המתפלל בר"ה ויו"כ ל"ש ביה חזקה ובפי' אזולאי שם הוכיח מזה דלא מיחשב שררה ותמה על תשו' דב"ש סי' מ"ט בזה ותמהני שלא הביא ד' רמ"א סי' נ"ג שפסק בפשי' דשייך ביה חזקה ועיין ב"ב מ"ו ע"ב בארוסי בתי אבות ופי' רשב"ם שלא היה יכולים להחליפן באחרים ובאס"ז בשם הרשב"א כ' וז"ל ואינו נראה וכו' אלא נראה דארוסי בתי אבות א"י להחליפן כל ימיהם אבל לאחר מיתה מחלפין את הבנים עכ"ל וכ"ה בנימוק"י שם ומוכח דל"ש בזה חזקה ומ"מ מכח המנהג יש גם לשו"ב חזקה דמנהגא מלתא ועיקר הלכה ועתוס' ב"ב ב' ומג"א סוסי' תר"צ. ואגב אבאר בדין שו"ב שנתקבל לזמן ובאמצע הזמן נזדמן לו עיר אחרת דלפמש"ל דשו"ב דינו כפועל א"כ הרי פועל חוזר בו אפילו בחצי היום אך דתליא במה שנחלקו האחרונים אם היכי שרוצה להיות במק"א הוי בכלל פועל חוזר ובתשו' מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' מ"ד פסק בפשי' דא"י לחזור בכה"ג אבל בשו"ת כנס"י סי' ח' העלה דדוקא היכי שרוצה להיות אצל הראשון רק שרוצה שיוסיפו לו דמים בזה הוי כחוזר מחמת יוקר שפסק הטור בח"מ סי' של"ג דאם חוזר מחמת יוקר אין שומעין לו משא"כ כשרוצה להיות אצל אחר ע"ש באורך בזה וע' בפ"ת לחו"מ סי' של"ג סק"ד מד' כמה אחרונים בענין זה וגם בס' קרבן תודה למגלה כ"ג הביא סברת מהרי"ט בשם עט"צ לחו"מ ודחה דבריו וע' בשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' צ"ג דגם הפרישה בחו"מ לא

ס"ל כמהרי"ט והביא מד' אס"ז ב"מ בשם כמה ראשונים דלא ס"ל כהר"י שבטור וגם בחוזר מחמת יוקר יכולים לחזור וא"כ הפועל מוחזק בעצמו ויכול לחזור בו ע"ש אבל גבי שו"ב הוי כדבר האבד וכמ"ש בשו"ת אמרי אש שם סי' י"ז דגם הש"ך י"ל דמודה בזה דא"י לחזור בתוך הזמן וכה"ג כ' בס' ק"ת למגלה שרמזתי לעיל בדין אופה ששכר עוזרים לאפיית מצות קודם פסח דהוי דבא האבד וא"י לחזור כלל ע"ש וע' במח"א הל' שכירות פועלים סי' ז' שהביא ג"כ מד' הראשונים החולקים, ע"ד הר"י שבטור הנ"ל וגם הוא דעתו שם דכשהולך למק"א דינו כחוזר מחמת יוקר וע"ש בדין משרתת דא"י לחזור תו"ז משום דלאו כל הזמנים של פעולה שוים עש"ה בזה וע' נימוק"י ר"פ השואל דגם היכי דמצי לחזור מ"מ איכא ביה משום שארית ישראל לא יעשו עולה ע"ש ולפמ"ש הט"ז יו"ד סי' קס"ט סקי"ט בשם רש"ל לא שייך ד"ז באיש עני ודחוק לכך ע"ש בזה. ובדין אם מותר לקבל ע"ע להיות יותר מג"ש ואם נשבע ע"ז אם חלה השבועה עקצה"ח סי' של"ג מ"ש בשם חו"י ומ"ש עליו ואני מצאתי בתשו' לחם רב סי' פ"א שפסק דהוי רק איסור דרבנן ושבועה חלה ע"ז ובפרט שבגוף דינו של מהר"ם הרי התוס' פ"ק דב"מ מבואר להיפך וי"ל דגם מהר"ם לא כ"כ רק היכא דסמוך על שלחן בעה"ב משא"כ במשרת בחנות לבד ע"ש ומכ"ש גבי שו"ב אבל מצאתי בתשו' מהר"ם ב"ב סי' ע"ב דס"ל דאם נשבע להיות יותר מג"ש הו"ל נשבע לבטל את המצוה וע"ע בקצה"ח סי' ר"צ סק"ה וע' תשו' דברי ריבות סי' שצ"ח בדין מרביץ תורה שנתקבל לזמן ובאמצע הזמן רצו לקבלו למק"א והבטיחו לו אנשי עירו בדיבור לבד בלא קנין לאוסיף על שכירתו סך קצוב ואח"כ חזרו בהם ופסק דתו"ז א"י לחזור דהוי דבר האבוד וכמ"ש בתשו' מיי' סי' ל' דביטול תורה הוי דבר האבד וא"כ דינו דשוכר עליו או מטעהו ויוכלו לחזור בהם ע"ש וע' בשו"ת רשב"ש סי' קי"ב שפסק בדין ש"צ ששכרוהו לזמן דדינו כקבלו דכששוכרין ש"צ רצונם שיוציאם י"א בכל מה שצריך לכל אותה שנה והוי כשוכר אומן לארוג בגד וא"י לחזור בו חו"ז ומכ"ש דהיכי דיש פסידא בדבר גם פועל א"י לחזור ע"ש ודבריו צ"ע וגם נראה דדוקא בש"צ שעבודתו ידועה וקצוב כמה תפלות יש לו להתפלל במשך השנה משא"כ בשו"ב וכדומה גם הוא מודה דהוי כפועל:

פב

ואעתיק מ"ש בתשו' להרב הה"ג מו"ה יוסף משה סטיכער נ"י ראבד"ק פרעמישלא בדין אם לא הי' ראוי לכך בשעת מיתת אביו והנה רו"מ הביא ד' אש"א שבאו"ח סי' נ"ג שפסק דהואיל ואדחי אדחי והביא משו"ח ד"ח חיו"ד ח"א סי' נ"ג שדחה דבריו ופסק דגם בכה"ג יש לו חזקה ורו"מ הביא מיומא י"ב דהכל מודים שאם אירע פסול בכ"ג

ומינו אחר תחתיו דראשון חוזר אח"כ לעבודתו וה"נ בזה אף שלא הי' ראוי באותה שעה. והנה בגוף ד' אש"א גבר כתבתי בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"ז שהם נגד ד' רמב"ם פ"א ממלכים ונדחקתי שם לחלק בין מינוי מלוכה לשאר מינוים. וכעת עלה בלבי די"ל דתליא באשלי רברבי דהנה הרא"ש סופ"ג דמ"ק הביא בשם מהר"ם בדין כי שהית קטן בשעת מיתת אביו והגדיל תוך ל' דחייב להתאבל דאע"ג די"ל הואיל ואדחי אדחי מ"מ אין דיחוי למצות והרא"ש חולק דדוקא המצוה אינה נדחית אבל האדם נדחה מ"ד אחיגר ביום א' ונתפשט ביום ב' ובתשו' שאג"א סי' י"ז קיים ד' מהר"ם דאין בע"ח נדחים והביא מד' רמב"ם ע"ש וע' רמב"ם פ"ד מק"פ ה"ו דרמב"ם וראב"ד נחלקו בזה וע' תשו' ח"צ סי' מ"ה ועכ"פ למ"ד בע"ח נדחים ה"נ בכה"ג שייך דיחוי ויש לדון במ"ש התוס' מנחות ק"ט ע"ב ד"ה לא ישמשו בשם ס' הזהיר גבי כהן שהמיר לא ישא כפיו דהואיל ואדחי אדחי ורש"י חולק וי"ל דנחלקו בסברא הנ"ל אי שייך באדם דיחוי וע' באו"ח סי' קכ"ח סל"ז דקיי"ל כרש"י וע' הוריות ט' ע"א גבי נשיא שנצטרע מדחי דחי או מיפטר פטור כו' אבל בתוספ' הרא"ש שם כ' דלכ"ע אם נדחה נדחה והבעיא הוא אם נדחה רק מדברים שאסור בימי צרעתו או דנדחה מכל דבר ע"ש א"כ אין ראיה משם וע' כריתות ז' גבי המיר קודם יו"כ וחזר בו אחר יו"כ דאין יו"כ אחר מכפר ובעי למידק הכי מהא דהפריש קרבן והמיר דהואיל ונדחה ידחה ומשני נהי דאדחי קרבן גברא בר כפרה הוא והתם קאי לר"י דס"ל ב"פ נדחין ואפ"ה ל"ש דיחוי ועתוס' זבחים ל"ד ע"ב דגבי העיר לא הוי בידו אבל בתוס' זבחים שם י"ב מבואר להיפך אך מהא דכהן שנמצא בו פסול שחוזר לעבודתו מוכח דל"א הואיל ואדחי ותדע דאל"כ כהן שנטמא פ"א אטו נימא דנדחה מעבודתו לעולם אבל י"ל דשא"ה דכל כהן עלול לכך וכל שדרכו בכך ל"ש דיחוי ובפרט דהא מבואר במרדכי הובא באו"ח סוסי' קנ"ג וחו"מ סי' קמ"ט דבכל חזקה דמצוה גם באירע לו אונס בנתים אם עבר האונס חוזר לחזקתו ומוכח דבמקום אונס ל"א הואיל ואדחי דגברא חזי אלא שהאונס מעכב עליו וכעין מה דאי' ביבמות ס"ו ע"א התם פומייהו כאיב להו ויש לדון בזה מהא דברכות נ"א ע"א דמייתי מהא דטבל ועלה אומר בעלייתו וכו' ולא היא התם מעיקרא גברא לא חזי הכא מעיקרא חזי והואיל ואדחי אדחי ומוכח דגם בכה"ג מחלק בין דיחוי מעיקרא דל"ה דיחוי משא"כ בנראה ונדחה אע"ג דהתם גברא חזי רק הטומאה מעכב ובע"כ כטעם א' שכתבתי דכל כהן עומד עלול לכך ובכה"ג ל"ש דיחוי ומזה יש לדון בד' הרא"ש מו"ק הנ"ל דהא התם הוי דיחוי מעיקרא וצריך לחלק בין הענינים:

פג

ובגוף הדין של האש"א הנה במרדכי פח"ה שממנו מקור דין הש"ע או"ח קנ"ג הנ"ל בארעו אונס הביא שם מהש"ס דיומא הנ"ל דראשון חוזר לעבודתו וכמ"ש התוס' שם דנ"מ לענין פרנס ועוד דלא גרע מרוצח שגלה דלר"מ חוזר לשררתו או לשררת אבותיו כשישוב לעירו ולר"י אינו חוזר רק לאחוזתו והיינו דוקא התם שעשה עבירה ודייק לה ר"י מקרא אבל האי דלא עבר כלום גם ר"י מודה דחוזר ע"ש ומבואר דגם למה שלא החזיק הוא עדיין רק החזיקו בו אבותיו חוזר וביותר מבואר כן בריטב"א מכות י"ג שם דדוקא בדבר חמור כפין שפ"ד ונמכר לעבד אבל בשאר עבירות אם חזר בתשובה גם לר"י חוזר. וסיים וז"ל ואגב אורחין שמעינן דכל שהוחזקו אבותיו בשום מינוי ושררה והוא ראוי לכך שהיא קם תחת אביו שלא נחלקו כאן אלא לפי שהורעו בעבודות אלו ואצ"ל שאם מינוהו בסתם בשום מינוי בלא קביעות זמן שאין מסלקין אותו מאותה מינוי אלא בטענה וכן ראיתי בתשו' להרמ"ה לענין ש"צ ומורי הר"מ הי' אומר בשם הרמב"ן דנפקא לן מדכתי' למען יאריך ימים כו' הוא ובניו וכו' כל משימות שהם בישראל יהי' לו ולבניו וכ"ה בירושלמי דהוריות עכ"ל. והרי התם דחוזר לשררת אבותיו כיון שהוא לא הי' עדיין בשררה זו בע"כ שלא הי' ראוי לכך או שמת אביו בשעה שהי' בגלותו או שאר ריעותא הנ"ל ואפ"ה חוזר אח"כ לעבודתו והמרדכי מדמה לה לדין פרנס הנ"ל ומבואר דלא כאש"א הנ"ל וגם יש להביא קצת ראי' מתוס' ברכות ד' ע"א ד"ה בניהו וכו' שהקשו איך פשיט יהוידע מבניהו ותי' דמסתמא ממלא מקום אבותיו הוי ע"ש וק' דלמא לא הי' ראוי בשעת מיתת אביו לכך ובע"כ דאין חילוק אבל בנ"ז כבר כתבתי בחיבורי שם דגבי שו"ב דכל החזקה הוא רק מכח מנהג בכה"ג שלא הי' ראוי באותה שעה ודאי הרשות ביד הקהל לקבל שו"ב אחר וגם אחר שיהי' הראשון ראוי לזה אין לו שום זכות בזה והבאתי גם מתשו' רמ"ר האחרוני' חאו"ח סי' ט"ז שפסק כה"ג עכ"ד תשו' הנוגע לכאן:

פד

ועתה אבאר דין שו"ב בעיר שהחזיק לשחוט גם בכפרים הסמוכים בנסיעתו לשם בעת הצורך ועתה רוצים בני הכפר לקבל להם שו"ב אחר. והנה כבר כתבתי בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"א אות כ"ה דאף דמדינא תקנות בעיר חלים רק עד התחום כמ"ש בשו"ת מהרמ"ל ושפ"ד סוסי' ל"ג מ"מ תקנות הנעשים לצורך הרב ושו"ב דמחא כל המקומות השייכי' בהוראה ושו"ב נכללים בהתקנה (ובמ"ש שם לענין מס יעוין בשו"ת ב"ש חיו"ד סי' ח' מ"ש מתשו' הרשב"א ח"ג סי' תי"א דתלי לה במנהגא) ואם החזיקו שוחטי העיר בכפרים יש להם זכות חזקה נגד אחרים ואסור להשיג גבולם והבאתי משו"ת שו"מ

מהד"ק ח"ב סי' ל"ב ל"ג בזה וע' בשו"ת ד"ח ח"ב יו"ד סי' ח' שנשאל בדין שו"ב היושב בכפר והחזיק בהכפרים שבסביבות לשחוט מה ששלחו אליו כולם תמיד ואח"כ בא שו"ב אחד לכפר א' מהנ"ל והבע"ב רוצים בהאחר והשיב דודאי שייך בזה איסור השגת גבול ומ"מ כיון שאין האיסור ברור בפי העולם שטועים וסוברים דבכה"ג שאיננו מקום השו"ב הקדום ממש ליכא איסור אין להעבירו ולאסרו [כל זמן שלא התרו בו אבל אחר שהתרו בו הב"ד אם יחזור ויעבור יש לאסרו ולהעבירו עולמות ע"ש בסוף התשובה בזה] אך באם בני הכפר רוצים דוקא בשו"ב אחר הנה ודאי קיי"ל דהרוב יכולי' לכוף המיעוט גם בדאיכא רווחא להאי ופסידא להאי כמ"ש המשא מלך וכ"כ לי מו"ח ז"ל וכן נהגו. אבל כ"ז בעיר א' אבל אם יש כמה קהלות בעיר א' אם תקנותיהם נעשי' תמיד ע"פ רוב הממונים מכל הקהלות לקהל א' נחשבו והרוב כופין המיעוט אבל אם לכל קהל ממונים בפ"ע אפי' בעיר א' אין רוב הקהלות כופין לקהל המיעוט וא"כ אם נצטרפו כפרים וקבלו להם יחד שו"ב א' הויין כשותפים ואין שום א' יכול לחזור דסתם קבלה בזה"ז היא לעולם ואפי' מצאו שו"ב יותר טוב ומחויבי' לשלם שכרו ע' בישו"ש חולין אבל מי שלא נשתתף בקבלתו אף שרוב בני הישוב קבלוהו יוכל לומר מי עשאם לשלוחים כיון שאין להם שם ממונים שיהי' מתנהג על פיהם ואף ששחטו עד עתה אצלם לא נשתעבדו בשביל זה עולמות וא"ל דכיון דשתקו הוי כהסכימו זהו נגד זט"ה משא"כ נגד יחידים ויוכלו להפרד ולקבל שו"ב אחר ואין הרוב כופין המיעוט בזה ואף דבמקום מגדר מצוה כופין הרוב להמיעוט כמו בש"ך נראה דבשו"ב ל"ש מגדר מצוה בזה וגם אי נימא דגם בשו"ב יכולי' הרוב לכוף המיעוט גם בכפרים היינו לקבלו למקומם אבל א"י לכופם שילכו למק"א לשחוט שם אבל אם יש שם ממונים שהתקנות נעשים על פיהם ושכרו להשו"ב גם בכה"ג א"י לחזור עכת"ד אבל הוא מיירי בכפרים שקבלו להם שו"ב אבל בשו"ב שנתקבל בעיר בהסכמת חבר עיר י"ל דגם הוא מודה דהכפרים המשועבדים ושייכי' בהוראה להרב דמתא והחזיקו השו"ב בהם אין בידם לחזור ולקבל שו"ב אחר דגם מסתמא הויין כשותפים יחד לפי המנהג וכן ראיתי בשו"ת ב"ש חיו"ד סי' י"ט שהעלה דהשגת גבול גבי שו"ב דמי לדגים דיהבו סייארא דהשו"ב סמ"ד ע"ז ואף דבני הכפר יש להם ריוח דלפעמים בפח קלקול הדרכים קשה להם לשלוח לשחוט בעיר ודמי להא דסי' קנ"ו ס"ז דאם יש ריוח ללוקחים א"י לעכב על בר מתא אחריתא אבל ז"א דדוקא התם דבר מתא על בר מחא דידי' א"י לעכב ורק על בר מתא אחריתא לכן בכה"ג שיש ריוח לבני עירו הוי כבר מתא דידי' משא"כ בנ"ד דגם על בן עירו יכול לעכב וכדין דגים דיהבי סייארא הנ"ל א"כ פשי' דגם בכה"ג אסור ובני העיר עם הכפרים דמיין לשותפי'

והולכי' אחר המנהג כמ"ש בשו"ת נאו"ד סי' כ"ו ואף דבמקום פסידא שותף חולק שלא לדעת חבירו בנ"ד הוי כתו"ז וא"י לחלק וגם לפמ"ש בתה"ד סי' שמ"א ב' חילוקים גם בנ"ד שייכי טעמיו ע"ש עכת"ד. והנה מ"ש דתו"ז גם במקום פסידא א"י לחלק ליתא דבכה"ג הוי כאומדנא ואדעתא דהכי נכנסו שלא יומשך זמן השותפות במקום פסידא כמ"ש השני' פ"ק דב"ב דהוי כנשלם זמן השותפות והיכי דנוגע מכשול דמי לפסידא כמ"ש התוס' פסחים י"א ומ"ש מדברי תה"ד יעוין בנה"מ רסי' קע"ח ומ"ש בחיבורו שם בזה ותמצא שיש לפקפק בזה אבל לענ"ד בנ"ד שהפסידא הי' גם מתחלה בעת קלקול הדרך וכדומה ואדעתא דהכי נכנסו לכ"ע א"י לחלק מהשותפות דליכא אומדנא אבל בנתהוה שינוי חדשה נראה דיכולי' לחלק ועמש"ל ס"ק פ"ו עוד בזה:

פה

ואעתיק מ"ש בתשובה להרב מו"ה יצחק נ"י מו"ל דק' סאמביר ע"ד הדו"ד שבא לפניו בדבר השו"ב דק' פעלשטין שהחזיק כמה שנים בכפר העומד בין סאמביר לפעלשטין ועתה בא שו"ב מכפר אחר הסמוך לשם ומשיג גבולו וטוען לאשר בעת שהחזיק השו"ב מפעלשטין בכפר הנ"ל כבר נתחלפו הכפרים בדד"מ ושייך הכפר הנ"ל לק' סאמביר והי' זכות להקהל והשו"ב דק' סאמביר בהכפר הנ"ל אך שאינם יודעים הדין ולא מיחו וא"כ חזקת השו"ב דק' פעלשטין הוא בטעות ולאו בע"ד דידי' הוא ורו"מ כ' שאין ד"ז תלוי בדד"מ ועוד דכל זמן שאין הקהל והשו"ב מסאמביר מוחים שפיר החזיק השו"ב מפעלשטין ורמז לדברי נה"מ סי' י"ז סק"א והנה בעיקר ענין החזקה יעוין מ"ש בחיבורי בקח"ע והבאתי מיבמות י"ז פ"א כסף גלגלתא להיכי יהבית א"ל לפום נהרא א"ל א"כ מפום נהרא את וגם מרש"י נזיר ז' ע"א ד"ה ולהוי וכו' מחוז של כרך שכולם תלוים לכרך וכו' ולשם פורעים המס וכו' עכ"ל. משמע דהכל תלוי במס אבל י"ל דמ"מ אינם תלוים בתקנתם וע' בשו"ת טטו"ד מהד"ג סי' ס"א שפסק כהא דמבואר בסמ"ע דהכל תלוי לאיזו מקום שייכים בבית החיים דבזה"ז הכל תלוי בדד"מ לאיזו מקום שייך דדמ"ד בכה"ג פ"ש ומ"מ לענין חזקת שו"ב הנ"ל י"ל דאינו כן כיון שכבר החזיק אבל נראה דבאמת הרי קיי"ל דבמקום פסידא שותף חולק דהוי כנשלם הזמן מכח אומדנא כמ"ש השניו' פ"ק דב"ב א"נ היכי דביני וביני נתהוה שינוי ע"פ דד"מ שיהי' שייכים לעיר אחרת ושכיחי עי"ז עוברים ושבים לעיר הנ"ל יותר מלעיר שהחזיקו בהם א"כ שפיר יוכלו בני הכפר לחזור בהם ולקבל שו"ב מהעיר ששייכים להם אך בנ"ד הרי לא חזרו בהם בני הכפר ובפרט היכי דהשו"ב הולך ובא להכפר בעת המצטרך י"ל דגם בכה"ג א"י לחזור והכל לפי הענין אם מגיעים לפסידא עתה יותר ממקודם ועכ"פ כל זמן שאין בני הכפר

חוזרים נראה דאין ביד הקהל ושו"ב דק' סאמביר לבטל חזקתו ועוד דכיון שעבר זמן רב ולא מיחו הקהל והשו"ב מסאמביר כבר החזיק גם בזה. אך דבזה יש לדון עפ"מ שכתבתי בתשובה להרב אבד"ק בערימלייא ברוסיא בדין רב שהחזיק מעצמו ברבנות ולא קבלוהו הקהל דיש לדון במ"ש הרמ"א יו"ד סוסי' רמ"ה דגם בהחזיק מעצמו בשררה מהני ומקורו מתשו' ריב"ש סי' רע"א שלמד ד"ז מירושלמי פ"ג דהוריות דבי הושעי' ודבי ב"פ הוו עלין ושאלין בשלמא דנשיא כל יומא והוו אלין דב"ה עלין קדמאי וכו' קרש שזכה לינתן בצפון וכו' ע"ש והרי בח"מ סוסי' קמ"ט מבואר דאין מחזיקין בשל קהל והרמ"א שם חילק בין היכי דאיכא גזברין וממונים או לא ע"ש ומבואר בתשו' ח"ס יו"ד סי' רפ"ג דדוקא בשל קהל אין מחזיקין אבל בשל שותפים מחזיקין א"כ י"ל דדוקא בהא דהירושלמי הנ"ל שלא הי' בשל קהל רק רבים שותפים שפיר מהני חזקה משא"כ בשל קהל וצ"ל דהרמ"א מיירי בדאיכא ממונים בקהל שיש בידם כח למחות ולא מיחו לכן מהני החזקה ולפמ"ש הב"ח בחו"מ שם דוקא בנתמנו על ד"ז בלבד מהני חזקה משא"כ בממוניה בסתם על כל דבר י"ל דע"י טרדתם בשאר מילי לא נתנו לבם לד"ז ע"ש א"כ ה"נ בחזקת רבנות דוקא בכה"ג מהני החזיק מעצמו ואפשר דהרמ"א מיירי שאח"כ הסכימו עליו הקהל במעשה ובפועל בשליחות דורונות או שאר דברים שנכנעו לנגדו בשררותו וגם הבאתי מתשו' מבי"ט ח"ב שאלות השניות סי' ר' שכ' וז"ל טעם ג' שאפי' לא כתבו לו המינוי כו' אלא שקבלו חכם בקהל א' ויש לו כמה שני חזקה שהוחזק להיות חכם אין שום אדם יכול להעבירו מן המינוי וכו' וכן אינם יכולים לשתף עמו כו' דבר א' לדור ולא שנים ואפי' יש ראוי אחר יותר ממנו וכו' עכ"ל משמע דדוקא בהחזיק. שני חזקה וגם בתשו' הריב"ש הנ"ל מיירי בהחזיק ה' שנים בזה אבל בשע"ת א"ח סי' תקפ"א הביא בשם שאילת יעב"ץ דבמצוה גם בפעם א' הוי חזקה וע' בזל"א חא"ח אות ח' אבל דעת פמ"ג שם דג"פ בעינן וע' תשו' רמ"א סי' נ"ז בעובדא שסדרו ג' אנשים גט במקומו של הגאון מו"ה מן וכתב גדול א' דכיון שהחזיק הג' הנ"ל בהוראה וישיבה כמה שנים אף כלא נתמנה מהקהל הוי אפקרותא במה שסדרו הגט בלא ידיעתו והביא ראי' מב"ב י"ב ע"ב דאתו רבנן למימני לר"א מדופתי וכיון דמלו בי עשרה פתח הוא ודרש וקרא ר"א על נפשי' כל המריעין וכו' ומוכח דגם החזיק מעצמו מהני ע"ש וא"כ יש להוכיח מזה דגם בפ"א הוי חזקה אבל י"ל דשא"ה דשדרו רבנן באמת לאמלוכי בי' וגם לא מיחו בו ונתרצו אליו ואם הי' רוצים למחות בו הי' הרשות בידם וגם בחזקת מצוה י"ל דהיינו בהחזיקוהו הקהל בזה משא"כ בהחזיק בעצמו עכ"ד תשובתי לבערימלייא. ועפ"ז הי' נראה לכאורה דגם בנ"ד ל"מ חזקת השו"ב מעצמו נגד הקהל והשו"ב מסאמביר אף שלא

מיחו כיון דליכא התם ממונים מיוחדים על ד"ז אבל ז"א דמ"מ הו"ל להשו"ב מסאמביר עצמם למחות במה שנוגע להם ומדלא מיחו מחלו. ומ"ש רו"מ שטען שטעו בדין כבר נודע שיש בזה ב' דיעות אי בכה"ג הוי מחילה בטעות ועקצה"ח סי' י"ז ומהרי"ט ח"א סי' ק"ב א"כ גם אי נימא דבכה"ג שאין הדין פשוט לאו כ"ע ד"ג וכמ"ש כה"ב בתוס' ב"ק מ"ה דאין הכל בקיאים בדיני שוה"נ מ"מ הוי סד"ד אי הוי מחילה בטעות וא"כ השו"ב דק' פעלשטין יש לו ספק חזקה והשו"ב מהכפר אין לו שום חזקה וא"כ מוקמי' לה בחזקת השו"ב מפעלשטין וכמ"ש הרא"ש בפ"א דב"מ סי' כ"ד דתפיסת ספק מיקרי תפיסה כנגד אחר שאין לו שום תפיסה וע' מהרי"ט ח"א סוסי' קכ"ו ובשניות חח"מ סוסי' מ"ק ויש להביא ג"כ ראי' ממ"ש הסמ"ע סי' שע"ה סקי"א בהג"ה בשם ר"י בן הרא"ש דמוציאין מיד הסופר ונותנים למי שקנה מחורגתו של ראובן אף שהדבר ספק אם הבית של בת אשתו כיון דשל הסופר ודאי אינו ע"ש אבל המעיין בב"י ובאה"ג שם ימצא דהתם בצירוף טעמא דאין העדים חותמין אא"כ יודעים שהוא של מוכר פסק כן ע"ש וא"כ לדידן דקיי"ל דעדים חותמין אין לפסוק כן וע' חו"מ סי' רל"ח ס"א וע' בשו"ת ספ"י בפנ"כ סי' קפ"ו מ"ש בזה אבל לפי דברי הרא"ש הנ"ל גם לדידן יש לפסוק כן ועוד דהתם באים להוציא מיד הסופר אבל בנ"ד שניהם אין מוחזקים בודאי שייך למי שהוא זוכה עכ"פ מספק ומכל הלין טעמי נלע"ד שהדין עם השו"ב דק' פעלשטין עכ"ד תשובתי:

פו

בשו"ת ד"ח ח"ב בהשמטות סי' י"ג פסק בדין אם רוצים הרב והקהל לספח עוד שו"ב א' על השו"ב שבעיר והשו"ב מוחים שעי"ז יגרע להם סיפוק פרנסתם והעלה דאם יש להרב והקהל אמתלאות של טעם כגון שמזדמן עי"ז דוחק בשחיטה לפעמים לצורך כגון לחולה ויולדת וכדומה ובפרט אם אין מתנהגין כשורה ולא ישכנו בבתיהם אין בידם למחות בזה דהא לא הוי היזק ממון רק מעכב מלעשות מלאכה דהוי רק גורם כמ"ש בתשו' רש"ל ובפרט בלא קצבו שכר קצוב לשבוע רק מכל בהמה ועוף ונודע שהמנהג בכל המקומות לשנות הקציבה לפי ערך הזמן אם להוסיף אם לגרוע ולפעמים נחוץ מעות לקהל נוטלים מהם מה שנחוץ להקהל א"כ השכירות של השו"ב לפי רצון הקהל וע"ד כן הי' בשכירות ואם ירצו להוסיף שו"ב רשאין להוסיף ולצרפו עמהם עכת"ד. ומבואר דהיכי דאין להם אמתלא המתקבלת אין להם רשות להוסיף דכבר כ' בשו"ת מבי"ט ח"ב שאלות השניות סי' ד' דהיכי דאין להעבירו אין לשתף אחר עם החכם ואף דבשו"ת גו"ר חיו"ד כלל ג' סי' ז' פסק דיוכלו לשתף כבר ביאר מהר"י אריפל שם סי' ח' דדוקא בנתמנה מעצמו אבל במינוהו הקהל א"י לשתף אחר עמו ע"ש ואף די"ל דזה דוקא בחכם

משום דבר א' לדור וכו' וכמ"ש המבי"ט שם משא"כ בשו"ב מ"מ כיון שנוגע לסיפוק פרנסתם וסתם קבלת שו"ב הוא לעולם כמש"ל סוס"ק ס"ב א"כ אין ביד הקהל לגרוע רק באופן שיש איזו אמתלא מוכחת וכמ"ש הד"ח הנ"ל והדבר תלוי לפי ראות עיני ב"ד ואם נתרבו בני העיר במשך הזמן ועי"ז מזדמן דוחק יותר בשחיטה וכדומה ג"ז בכלל אמתלא הנ"ל וכן נראה בדין כפרים שנתבאר לעיל סקפ"ד דבכה"ג הוי בכלל שינוי חדשה ותלוי לפי ראות עיני ב"ד אבל נראה דיש לחלק בזה דאף דבכה"ג הוי בכלל פסידא דשותף חולק א"ע כמש"ל מקפ"ד הנ"ל מ"מ היכי דגם הרב מהעיר נוטל חלק מהזביחה של הכפרים ואין ביד בני הכפר לקבל להם רב אחר וא"כ עדיין הם שותפים עם בני העיר בעסק הוראה י"ל דא"י לחלוק ג"כ מעסק השו"ב וכמ"ש כה"ג הש"ך בחו"מ סי' קי"ב סק"ב וע' בשו"ת איגרא רמא סי' י"א שפסק כה"ג לענין מי שנתן לחבירו מעות להתעסק לשותפות ואח"כ חוזר המקבל ורצה לקנות קצת דברים לעצמו והשיב דאף דפועל חוזר דוקא בחוזר בכולו אבל ממקצת דברים א"י לחזור ע"ש וע' במק"ח סי' ת"נ סק"ח כעין זה וה"נ בנ"ד יוכלו בה"ע לעכב בזה אבל אם אין להרב שום חלק בזה או שרוצים לקבל רב אחר דבכה"ג כבר כ' בשו"ת ד"ח חיו"ד סי' נ"א דהמנהג לספרד ולקבל רב. ואני כתבתי בתשובה להרב אבד"ק ספינקא במדינת אונגרין דאף דבשו"ת שו"מ ח"ב סי' ל"ג דחה דברי הד"ח הנה בגוף הדבר שתמה הד"ח בסתירת ד' רמ"א יו"ד סוסי' רמ"ה שהביא דברי ריב"ש ותה"ד הסוחרים זא"ז ובשו"מ שם הביא מתשו' ראנ"ח סי' ע' דמחלק בין אם מדחה הראשון לגמרי או לא. אני מצאתי בחי' רע"א לאו"ח סי' קנ"ח שהעיר ג"כ בסתירת דברי ריב"ש ותה"ד ותמה ג"כ על הרמ"א בזה והביא דברי ראנ"ח הנ"ל ותי' בזה ד' הרמ"א וגם בברכ"י או"ח סי' א' הביא ד' ראנ"ח הנ"ל ושכ"ה גם בתשו' מהרי"ל וגם בכנה"ג או"ח סי' שס"ו ע"ש ואני מצאתי בשו"ת גו"ד הספרדי סי' ז' שהעלה לחלק ג"כ כן ובסי' ח' חולק עליו מר"י אריפל והעלה דדוקא בנתמנה מעצמו יש לחלק בזה משא"כ בקבלוהו הקהל א לשתף אחר עמו והבאתי מהמבי"ט ח"ב שאלות השניות סי' ר' וביארתי שם דמ"ש התה"ד שעל פרס זה אנו בושים היינו בשכר גיטין וחליצות אבל במה שלוקחין שכר קצוב מקופת הקהל הרי גם בזמן הש"ס נהגו בזה כדמוכח בכתובות ק"ה ע"א ובאס"ז שם בשם רש"י מהד"ק ורשב"א ורמב"ם פ"ד משקלים ובמהרי"ט בחי' לכתובות שם ביאר הדבר היטב ולכן בכה"ג לכ"ע הוי השגת גבול ומ"ש בשו"ת ד"ח דהשכירות הוי דשלב"ל ובשו"מ דחה דשכירות נקנה כדשלב"ל כמ"ש הרשב"א וב"י סי' ס' וליתא דהתם מיירי לענין שיעבוד ששיעבד השכיר א"ע וכבר נתבאר ד"ז בספרי לחו"מ סי' קע"ו ס"ז אבל מ"ש מדברי קצה"ח סי' של"ב צדקו דבריו אבל היינו למה

שכבר עשה הפועל עבודתו משא"כ בנ"ד שעדיין לא עשה עבודתו אבל מ"מ י"ל דבנ"ד הוי התחייבות כמ"ש בשו"ת תוע"ר חח"מ סי' כ"ו וע"ע בשו"ת אמרי אש סי' י"ג דהיכי דהביאו רב ממק"א לכ"ע הוי חיוב וסטימותא דמהני גם בדשלב"ל ע"ש אבל יש להעיר בזה מדברי תומים ונה"מ סי' ס' סק"י בשם כנה"ג דתליא אי בדאקני יכול לחזור וה"נ לשי' רשב"א קודם שבא לעולם יכול לחזור ובשו"ת ד"ח סי' נ"ב כתב בפשי' דהקהל נקראים מוחזקים ואני העליתי דכיון דאם לא יתנו לזה יתנו לאחר לא נקראו מוחזקים וכמ"ש כה"ג הש"ך בח"מ סי' צ"א סקי"ב וסי' צ"ב סקי"ד וכה"ג כ' התוס' בב"ק ק"ג ע"ב ותוס' ב"ב פ"א ע"ב ד"ה אלא ופלפלתי ע"פ דברי תוס' ב"מ ו' ע"ב ד"ה והא הכא וכו' ור"ן נדרים פ"ד סוע"ב ושם דף פ"ה רע"א ורשב"א קידושין נ"ח ע"ב וריטב"א שם בדין אי הטוה"נ הוי כולו שלו וע' במח"א הל' זכי' סי' ח' וביארתי דלא דמי לכאן ועכ"פ לדינא העליתי כדעת הד"ח וע"ש בשו"ת שו"מ דכבר זכה הרב גם בהכפרים נראה דזה דוקא כשהרב מושיב שם מידו דיין להורות לשעה הצריכה אבל היכי דהכפר רחוק ומוכרחין לבא לעיר והמכשלה רבה ובפרט בשאלת נשים וכדומה ובפרט אם הקהלה נתרבה מכפי שהי' נראה דודאי אין ביד הרב דמתא למחות בידם מלקבל להם רב ומורה עכת"ד תשובתי. וא"כ בכה"ג בידם לקבל להם גם שו"ב אחר כיון דחולקים א"ע לגמרי מהעיר. ולפ"ז י"ל דאם אינם חלוקים במקוה וכדומה כיון דעדיין משותפים עם בה"ע אין בידם לחלוק ממקצת ג"כ וכמש"ל ואפשר ג"כ דאם משותפים עדיין בבית החיים א"י לחלוק א"ע במקצת וע' בשו"ת מהר"ם שי"ק חיו"ד סי' י"ד שצידד בתחלה דהציבור כשותפין ובכל דבר שי"ב כדי חלוקה שאין חלק א' נפסד ע"י החלוקה יכולי' לחלק זמ"ז בכל שעה ואח"ז העלה דנהי דלא קבעו זמן מ"מ כיון דהמנהג הוא להיות שותפין לעולם כל העושה ע"ד המנהג עושה והו"ל כהתנו וא"י לחלוק זמ"ז ורמז לתשו' מהר"ם מינץ סי' ס"ב שפסק כעין זה אבל בשו"ת מהר"י אסאד חחו"מ סי' רכ"ח העלה דאף דקהל שותפין הם היינו למס שהמלך שיתף אותם יחד אבל לשאר צרכי קהל מה שותפות יש בזה ולכן פסק דאנשי כפר שהיו תמיד באגודה א' עם בה"ע יכולים לחלוק א"ע מהעיר ולקבל רב ושו"ב אחר או לצרף א"ע לעיר אחרת ורק היכי שחתמו א"ע בכתב קאנסים להרב או להשו"ב דמתא אז חייבים לשלם כפי שחתמו ע"ש ומ"מ י"ל דדוקא אם חולקים א"ע בכל דבר מהעיר וכמש"ל:

פז

ואעתיק מ"ש בתשובה להרב מוהר"ד נ"י אבד"ק סאמביר בדין הכפרים שהי"ל מכבר שו"ב מיוחד וזה כמה שנים מת השו"ב ומכרה האלמנה חזקת בעלה לשני שו"ב דק'

סאמביר ונסעו לשם רק פעם א' בכל שבוע ועתה נתרבו בני הכפר ע"י שיש שם מאשיען ורוצים לקבל להם שו"ב מיוחד ורו"מ כתב דכיון דהאלמנה לא הי' בידה שום זכות למכור החזקה א"כ הרי אין מחזיקים בשל רבים וגם הרי עד עתה לא הי' ביד בני הכפר לקבל שו"ב מיוחד שלא הי' בידם להספיק פרנסתו ודמי להא דחו"מ סי' קמ"ט ס"ל בהג"ה דבלא הי' לציבור ס"ת אחרת וקראו בשל יחיד לא החזיק בה עכת"ד והנה כבר כתבתי ד"ז בתשו' (הובא לעיל סקפ"ה) דבדליכא ממונים מיוחדים ל"מ חזקה שהחזיק מעצמו וראיתי בספר קרבן תודה לר"ה שהעלה כה"ג בדין מי שהוחזק לתקוע בר"ה כמה שנים אבל לא הי' מצד שהסכימו הקהל לבחור בו אלא שהוא החזיק מעצמו בכך מבלי שם על לב וכן אם הי' מנהג כמה שנים שעלו לתורה אנשים מיוחדים ונתנו סך קטן לצדקה ועתה באו אחרים ורוצים ליתן יותר ופסק בכל הנ"ל דהוי חזקה שאין עמה טענה ול"ה חזקה כלל ומותר לאחר לתקוע וכן מותר לאחרים לעלות לתורה כיון שלא הי' מצד שהסכימו הקהל לבחור בהם דוקא ע"ש ואולם הנה בשו"ת רדב"ז ח"ד סי' י"א בדין אלמנה שהיתה מוחזקת להדליק נרות בביהכ"נ שבירושלים וכתב וז"ל ולענין חזקה אע"ג דלענין שאר חזקות דעלמא כל חזקה שאין עמה טענה כגון שטר הי"ל ואבד אינה חזקה ומכ"ש להחזיק נגד רבים שאני הכא דהוי חזקת מצוה ולאו מידי חסרה וכיון שהחזיקה זו כמה שנים להיות מדלקת ההיכל במקום שכל הקהל רואים אותה ולא מיחו בידה מאז ועד עתה אין לך חזקה גדולה מזו וכל מי שהחזיק בשום מינוי מקהל א"י לסלקו אא"כ אינו מתנהג כשורה כמ"ש במרדכי פח"ה וגדולה מזו תנן בפ"ה דגיטין נותנים את העירוב בבית ישן מפני ד"ש וכו' וא"ת שא"ה דלא מידי חסרו בעלי החצר ואין להם תועלת במה שיהי' העירוב בבית אחר אבל הכא נותנים קצת מעות בשביל ההדלקה י"ל דה"נ מי לא עסקינן שרצה א' מבני החצר לתת מעות שיהי' מניחים העירוב בביתו וכו' וה"נ איכא חשדא וכו' עכ"ל ומבואר דלא כהק"ת הנ"ל. והנה מ"ש הרדב"ז דאפי' נותן השני מעות אסור יעוין בתשו' ר"י הלוי סי' שפסק דאם השני נותן מעות בטלה החזקה ועמג"א סי' שס"ו סק"ח שהביא רק דברי רדב"ז הנ"ל ועכ"פ גם הרדב"ז לא כתב ד"ז רק בחזקת מצוה משא"כ בנ"ד ובפרט דגם בקבלוהו הקהל סתם הוא רק מצד המנהג דסתם קבלה הוא לעולם כמ"ש בשו"ת ד"ח ח"ב יו"ד סי' ח' [הובא לעיל סקפ"ד] והיינו אם קבלוהו בהסכמה אבל בהחזיק מעצמו י"ל דאינו לעולם ובנ"ד שנחרבו אח"כ בני הכפרים ע"י סיבה פשיטא דבידם לקבל להם שו"ב אחר קבוע במקומם ולא נתחייבו לענות נפשם בשביל טובת פרנסת השו"ב מסאמביר בכה"ג שהחזיקו מעצמם וכמו בשותף דחולק במקום פסידא דטעמא משום אומדנא דאדעתא דהכי לא נשתתפו כמ"ש הש"ג פ"ק דב"ב

(ועמש"ל סקפ"ד בזה) וה"נ בנ"ד ולכן יפה כתב רו"מ שיש רשות לבני הכפרים לקבל להם שו"ב קבוע בכה"ג בנד"ד ובעיקר דין מכירת החזקה לאחר יעוין בד"מ לחו"מ סי' רע"ו אות א' בשם רמ"ה ורי"ו דמי שיש לו שררה על הציבור הוא וזרעו אין הבנים יכולים למכור אותה חזקה ושררה לשום אדם ובא"ח סי' קנ"ג סי"ב מדברי מרדכי סו"פ החובל כעין זה וע"ש בט"ז סקי"א מ"ש לחלק בין אם כבדוהו הקהל בחנם ובין אם קנה הזכות מהקהל דבכה"ג שפיר יוכל למכור לאחר וא"כ גם בחזקת שו"ב יש מקום לחלק כן וע"ע במג"א סי' קל"ו בשם מהרי"ק וכנה"ג בזה ובמג"א סי' שס"ו סק"ז בדין החזיק לערב בביתו דאם מכר ביתו לאחר אין בידינו ראי' שיזכה הקונה בדבר ובשי"ק על הירושלמי פ"ה דגיטין ה"ט העלה כפי ביאורו בדברי ירושלמי שם דאם מכר ביתו לאחר לא זכה הקונה אבל לפי פירוש הפ"מ שם אין ראי' וע"ש במרה"פ ועכ"פ בקנה הראשון הזכות מהקהל במעות י"ל דבידו למכור לאחר וכמש"ל מדברי הט"ז אבל הדבר פשוט דדוקא אם הקונה שלם בכל המעלות הנחוצים לשו"ב כמו הראשון וכדקיי"ל כה"ג בחו"מ סי' שט"ז לענין שוכר דאם ב"ב מרובין יוכל המשכיר לעכב והמעיין בד"מ שם ימצא דיש מחלוקת בזה אלא דכיון דקרקע בחזקת בעלים לכן יוכל לעכב מספק וא"כ לפמש"ל ס"ק פ"ו דהקהל לא נקראו מוחזקים בענינים אלו א"כ לכאורה אין בידם לעכב בכה"ג אבל נראה דליתא דבדבר הנוגע לחשש איסור לכ"ע בידם לעכב וע"ע בחו"מ סי' שי"ב ס"ז בהג"ה דאם רוצה להעמיד במקומו אדם שאינו הגון אין המשכיר צריך לקבלו וע"ש בב"י ובנ"ד דנוגע לחשש איסור לכ"ע דינא הכי:

פח

והנה נשאלתי בדין כפר הקרוב לעיר אחת ושייך לשם לבית החיים ושאר ענינים אלא שהחזיקו בה השו"ב מעיר אחרת הרחוקה יותר משם מכמה שנים ועתה נתרבו בני הכפר ורצו לקבל להם שו"ב מיוחד והשבתי דכיון דאינם משותפים לעיר של השו"ב בשום דבר א"כ היון שנתרבו עתה בני הכפר שפיר י"ל דבטלה חזקת השו"ב דאיכא אומדנא דאדעתא דהכי לא נתחייבו לסגף א"ע וגם נוגע לפעמים למכשול ע"י שאין השו"ב מצוי שם תמיד וצריכים לשלוח עופות וכדומה ולפעמים מזדמן יולדת וחולה שנחוץ להם בשר לשעתו וכיון שנתהוה שינוי שנתרבו האנשים ויש בידם לקבל להם שו"ב מיוחד שיהי' אצלם תמיד:

פט

והנה נשאלתי מהרב מו"ה שמעון ני' אבד"ק קריפטש בדין כפר השייך לעיר והחזיקו בו השו"ב מעיר הנ"ל כמה שנים ועתה בא לשם שו"ב א' והתחיל לשחוט בכפר הנ"ל והוזמן

לדון בפני רב א' וקבלו קנין לפשר ויצא הפסק מהרב הנ"ל שלא ישחוט שם השו"ב החדש ויתנו לו השו"ב דמתא סך כו"כ וחזר בו השו"ב מהכפר ואינו רוצה לקיים הפסק באמרו שיש לבני הכפר איזו טענות ויבקשו לירד לדין עם השו"ב דמתא ואם הם יזכו בדינם לקבל שו"ב רצונו להיות אצלם שו"ב וזה תשובתי. הנה רו"מ הביא בשם תשו' בית יעקב דשוחט המסרב ולא ציית ד"ת אסור לו להיות שו"ב ואין מניחים אותו לשחוט ואין להשגיח על צב"ח של הבהמה שע"י עיכוב השחיטה והנה תשו' בי"ע אינו ת"י אבל אם לא נאמר ראוי להיות נאמר דהמסרב נגד ד"ח הוי רשע ופסול לעדות ואף דחשוד על הגזילה א"ח על השחיטה הרי להרמב"ם בודק לו סכין ובשו"ב הממונה לרבים לכ"ע מחמירים ועמש"ל סי' ב' בזה והרי מדין הש"ס מנדים אותו ואסור לעמוד בתוך ד"א ואם בזה"ז אין לנדות מדד"מ מ"מ חייבים ב"ד לכוף לקיים דתה"ק ויכולים לגזור על אשה שלא תנשא לאיש וכמ"ש הרמ"א בחו"מ סוסי' ט"ו וסי' שנ"ח ומכ"ש שאין מניחים להיות שו"ב ואפי' בלא הזמין לדין ותבע את חבירו בערכאות מבואר בתשו' תשב"ץ ח"ב סי' ר"צ דפסול לעדות ובחוט המשולש טור ג' סי' ו' דאם אין דיניהם כדינינו ה"ז גזלן ופסול לעדות ואם קידש במעות הללו אשה אינה מקודשת ומשמע דאם עשה כדין והיינו שגם דיניהם כדינינו כשר לפדות וע' תשו' חסל"א סי' ז' בזה ובתשו' רדב"ז ח"א סי' קע"ב בסופו מבואר דכיון שסובר ששלו הוא נוטל ובדין עושה לפי דעתו לא הוי רשע וכשר לעדות ואפי' נתברר שהיה שלא כדין אבל אם התרו בו שלא ילך בדא"ה והלך נפסל לעדות ולשבועה ע"ש ובתשו' אבן השהם סי' נ"ט בשם יש"ש פ"י דב"ק ותשו' רש"ל סי' י"א דמי שהלך בדא"ה אפי' עיקל רק כדי לצייית ד"ת אפי' לעדות צריך ראיות אם יש להכשירו ע"ש ועכ"פ במסרב נגד ד"ת לכ"ע פסול לעדות ולשבועה ואיך יתקבל להיות שו"ב ובפרט בזה"ז שנהגו קולות במיעוך הסרכות שאין לסמוך אלא על מי שהוא ירא ד' מרבים לא יאומן שו"ב המסרב לזה אך בנ"ד שלא הי' הפסק ע"פ ד"ת רק ע"פ קגא"ס לפשר יש לדון עפמש"ל ס"ק ס"א דקנין והתחייבות על שלילת המעשה ל"מ כלל ועסמ"ע סי' י"ב סקי"ט דבחיוב מעות צריך לקבל קנין בהתחייבות דוקא וא"כ בלא הי' כן גם חיוב נתינת המעות בטל וא"כ בטל הפשר ועוד שהרי אם יזכו בני הכפר בדין לקבל שו"ב אחר לא יתנו השו"ב דמתא להשו"ב הנ"ל הסך שנתחייבו וממילא בטל כל הפשר ויש לדון עוד דאם ירשו בני הכפר לקבל שו"ב אחר הוי לגבי שו"ב דמתא בכלל ז"ל וזל"ח דכופין על מדת סדום ומדוע יגרע זכותו של השו"ב החדש הנ"ל משאר שוחטים אבל בזה י"ל דאינו בכלל כופין עמ"ס דשמא אם שו"ב הזה ילך משם לא יזדמן להם שו"ב אחר כרצונם וכל דאיכא אפילו קצת סברא ל"ש ד"ז וגדולה מזו כתבו התוס'

ביבמות קי"א ע"ב ד"ה לאחר וכו' דאפי' משום קצת ביוש לחלוץ שתרוק בפניו אין כופין עמ"ס ויש מזה מקום עיון בדברי מהרי"ק שרש קי"ב שכ' היפוך קצת מזה ולא הזכיר דברי התוס' ובנ"ד לכ"ע לא שייך ד"ז וכמ"ש אבל עכ"פ י"ל דהוי פשר בטעות אם יזכו בני הכפר בדינם ולא היה ביד השו"ב לבטל זכותם ע"י הקנין וכמש"ל ס"ק ס"א מהא דחו"מ סי' של"ג ושאר מקומות כעין זה אבל הדבר פשוט דכל זמן שלא יבורר בדין אם זכו בני הכפר אסור לו להשיג גבול השו"ב דמתא ועליו הראיה כיון שהם מוחזקים בזה מכמה שנים ואם יעבוד אחר התראת ב"ד וישחוט להלאה יוכל רו"מ לאסרו:

צ

ואעתיק מיש בתשו' לק' אוזיראן להמו"צ דשם וליח"ס בדבר השו"ב ר"פ שאירע שאלה בסרכא לשומן והיה הכחשה אם יצא דם במקום ההוא והמו"צ שלח מכתב להרב הה"ג אבד"ק בארשטשיב נ"י שהוא לא ראה דם ודן רק על ההכחשה שבין השו"ב והשיב שדעתו נוטה להכשיר וחזר המו"צ ואמר שהיה שרש מהסרכא ויצא דם ונשלחו אלי דברי המו"צ ודברי הרב מבארשטשיב וזה תשובתי הנה בדין נאמנות המו"צ כבר כ' בשו"ת שי"צ סי' כ"ג ורמז אליו הפת"ש סוסי' א' ובגוף התשו' מבואר יותר דלהפוסקים דכל שבידו נאמן משום דהוי כבעליו ה"נ ארב שהופקד להשגיח על השו"ב נאמן וגם להסוברים דבעינן שיהיה בידו לאסרו כיון דמדינא אין לשחוט עד שיראה סכינו אלא שבזה"ז מחלו מ"מ ברב מרא דאתרא שהקהל הימנוהו עליהם בידו לפסלו ופשוט דנאמן לנגדו ע"ש ואף שיש לפקפק בטעם ב' מ"מ לדינא צדקו דבריו וכ"פ בשו"ת מהר"ם שיק חיו"ד סי' י"א והעלה דגם בלא העיד בב"ד מהני דלכך נתמנה ודבריו מתקבלים גם חוץ לב"ד וא"כ לפ"ז נראה דגם עדותו בכ' מהני ובפרט דת"ח שולח עדותו בכ' אך לפמ"ש התוס' בב"ב מ' דגבי ע"א גם ר"ת מודה דל"מ עדות בכ' י"ל דגם בת"ח ל"מ ובזה מיושב קו' הרב מבארשטשוב בהא דשבועות ל' ההוא צ"מ דידע בסהדותא וזילא בי' מלתא דליזול לב"ד זוטר מיניה וכו' אבל באיסורא ואין חכמה וכו' והרי יכול לשלוח בכ' וכבר קדמו התומים ולהנ"ל ניחא ופ' בשו"ת מהר"ם מרוטנבורק האחרונים חח"מ סי' ג' בזה וכן לפמ"ש בתשו' כנ"י סי' פ"ב דטעמא דראוי לבילה מהני רק בכותב בב"ד דראוי להגיד באותה שעה משא"כ חוץ לב"ד וכן לפמ"ש הנו"ב מ"ק חיו"ד סי' ס"ו וחו"מ סי' ל' דבכותב חוץ לב"ד הוי ערותו אח"כ כעד מפי עד מיושבים ג"כ קושי' הנ"ל והנה התומים העלה דהיכי דבעינן שיהיה בפני בע"ד לכ"ע ל"מ עדותו ומה"ט בד"נ ל"מ עדות בכתב:

צא

ובתשובה א' העליתי דבד"נ ודאי דל"מ עדות בכ' לכ"ע דהנה בעיקר דינו של ר"ח שפסק דמהני עדות בכ' משום דראוי לבילה יש להקשות לפי המבואר בחולין פ"ג פ"ב ורש"י דבמוקדשין דאסור להוסיף על הבנין הוי א"ר לבילה להניח שם עפר ומבואר דדבר שאסור לעשותו הוי בכלל אינו ראוי לבילה ומה"ט העלה בתשו' בר"א חיו"ד סי' נ"ט דגבי זוממין ל"מ בכ' כיון דעשו עבירה בעדותו שוב הוי א"ר לבילה ע"ש וא"כ הרי קיי"ל דבבל עדות בעינן שיהיה יכול להזימה ואיך מועיל עדות בכתב הרי הוי עדות שאאי"ל שהרי אם יזימו העדות שבכתב יופטרו שהרי נתברר למפרע שלא העידו כלל כיון דלא הגידו עדותן בפיהם רק בכ' ול"ה עדות אלא משום דראוי לבילה וכיון דאיגל"מ שהי' עדות שקר שהרי הוזמו א"כ לא היה ראוי לבילה ולא הוי עדות כלל וצ"ל דכונת ר"ת דכיון דחז"ל תקנו בעדות ממון דא"צ דו"ח וא"צ שיהיה ראוי להזמה כמ"ש סתומים סוסי' ל"ג ודלא כהש"ך שם ולכן כשר נמי העדות בכתב ולפ"ז בד"נ דגם מדרבנן בעינן דו"ח וא"כ בעינן שיהי' יכול להזימה שוב ל"מ עדות בכ' כלל ובזה ישבתי דברי רמב"ם שפסק דעדות שבשטר ל"מ מדאורייתא דמפיהם ולא מפ"כ אלא משום נע"ד מהני מד"ס ותמהו עליו מש"ס דשבועות מ"ה דפריך ש"ש דחייב רחמנא היכי משכח"ל מתוך שיכול לומר להד"מ יכול לומר נאנסו ומשני דאפקיד בשטר ולשי' הר"מ הרי מדאורייתא ל"מ עדות שבשטר ועוד תמה בקצה"ח סי' כ"ח מכתובות כ"ד דפליגי אם מעלין משטרות ליוחסין להעיד שאינו בנ"ג וב"ח והא גבי יוחסין ל"ש טעמא דנע"ד ואמאי יועיל ונראה לפמ"ש הלח"מ פ"ט מעדות דהרמב"ם סובר כר"ת דראוי לבילה אלא דכיון דהוי עשאאי"ל וכמש"ל ולכן ל"מ רק מדרבנן משום נע"ד דמה"ט א"צ בממון דו"ח וא"צ שיהיה יכול להזימה וכמש"ל. ובתוס' מכות ב' ע"א הקשו בהא דמעידין אנו באיש פ' שהוא ב"ג וב"ח אין אומרים יעשה ב"ג וב"ח וכו' דא"כ הוי עשאאי"ל ותי' בתי' ב' דכיון דבעדות ב"ג וב"ח לא קאי כאשר זמם בשום צד בעולם לא בעינן נמי עשאי"ל ע"ש וא"כ מיושב קו' קצה"ח הנ"ל דלגבי יוחסין דלא בעינן שיהיה יכול להזימה שפיר מהני עדות מפ"כ משום דראוי לבילה ובזה מיושב ג"כ קו' האחרונים הנ"ל משבועות מ"ה דהנה הר"ן פ"ג דקידושין הקשה דיהא האב נאמן לומר נשבית מגו דא"ב אמר קדשתי' בביאה דמיפסלה נמי לכהונה ולתרומה כיון דבנישואין הימני' רחמנא ותי' דהא דהימני' רחמנא לאב חידוש הוא דמסברא ראוי שלא יהא נאמן יותר מע"א וכיון דחידוש הוא הבו דלא לוסיף ואינו נאמן בטענה אחרת במיגו שהי' טוען הטענה שנאמן רק מצד חידוש ע"ש וע"ע בב"ש א"ע סי' ז' סקט"ו והגהת ש"ל שרמז לתוס' יש' כתובות י"ט פ"ב בזה וא"כ לפי דברי

תוס' מכות הנ"ל דהיכי דלא משכח"ל הזמה א"צ שיהיה עשאי"ל א"כ הרי כל דין הזמה חידוש הוא ואי לאו שחדשה תורה דמהני הזמה לא היה מועיל וא"כ אי לאו הך חידושא לא הוי בעינן כלל עשאי"ל דכיון שלא היה מועיל הזמה כלל א"צ שיהיה יכול להזימה וכמ"ש התוס' הנ"ל וא"כ בהא דפריך הש"ס בשבועות ש"ש דחייב היכי משכח"ל דיהא נאמן במיגו דלהד"מ משני שפיר בדאפקיד בשטר דהא מדינא ראוי שיועיל העדות בשטר משום דראוי לבילה מאי אמרת הא הוי עשאי"ל ז"א דא"כ אם יטעון להד"מ לא יהיה נאמן נגד השטר רק מפני החידוש שחדשה תורה דמהני הזמה וממילא בעינן שיהיה יכול להזמה וכיון דלא יהיה נאמן בטענת המיגו רק מכח החידוש שוב אינו נאמן בנאנסו במיגו דלהד"מ וכמש"ל הר"ן הנ"ל ודו"ק כי הוא עצה נכונה בפ"ד ע"ד הפלפול:

צב

ונחזור לענינינו דבנ"ד לכ"ע מהני עדות המו"צ ש מפי כתבו ואינו חוזר ומגיד ולכאורה י"ל דכיון דהימנוהו הקהל עליהם חוזר ומגיד ג"כ וכמ"ש בתשו' הרשב"א שהובא בב"י יו"ד סי' קס"ט בדין אמר הסרסור תחלה שהוא של עכו"ם ואח"כ אמר שהוא של ישראל דאע"ג דעא"נ באיסורים כיון שדבריו סותרים זא"ז אנו יודעים שהוא משקר ומ"מ אם המלוה מאמינו אסור ליקח הריבית וכדאמרי' אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה ע"ש הרי דגם בכה"ג שחוזר ומגיד מהני בהימני' אבל ז"א דדוקא במאמין לו בפירוש על חזרתו משא"כ בנ"ד אף שהימנוהו הקהל בסתמא א י"ל דבכה"ג שסותר לדבריו הראשונים לא הימנוהו ויעוין ב"ב קכ"ז דגם באב על בנו שהאמינתו תורה משום דבידו כיון שהגיד א"ח ומגיד וע"ש בנימוק"י דאפי' תכ"ד א"י לחזור אבל מזה אין ראי' לנד"ד כמובן אבל באמת בנ"ד גם אם יאמרו שמאמינים בפירוש לדבריו האחרונים הרי המו"צ מודה שאינו יודע אם יצא הדם במקום הסרכא הקודמת או במק"א וכל עדותו בנוי על עדות השו"ב ר"י וא"כ הוי רק ע"א בהכחשה וא"ל דעכ"פ הוי רגל"ד להאמין עי"ז לפדות ר"י דז"א דאם נבא לדון רק מכח רגל"ד שוב יש רגל"ד להיפוך במה שחוזר בו הרב מדבריו הראשונים וכמ"ש כה"ג בתשו' רמ"א סי' י"ב לענין עדות שלב"פ ואח"כ פסלו אח העדים שלב"פ דלא גרע סוף דינא מתחלת דינא ע"ש וע"ע כה"ג בתשו' רשד"ם חא"ח סוסי' כ"א ובפרט דכיון דכבר עברה איזו שעה אולי נתהוה זיעת הדם אח"כ וע' בשו"ת טטו"ד מ"ת סי' מ"ו וקו"א סי' ס"ו וסי' ע' ולכאורה י"ל דאף דבעלמא יש לתלות שנתהוה הדם אח"כ מ"מ הכא רגל"ד איכא שדברי ר"י אמת שהי' גם בתחלה וכה"ג כתב הכ"מ פ"ד מטו"מ הי"ב בשם רי"ק בדין כזית מן המת שאבד בתוך הבית ולא נמצא הבית טהור ואם נמצא אח"כ הבית טמא למפרע וביאר הכ"מ הטעם דזית בשר מצוי שיאכלהו חולדה ותולין בדבר

המצוי אבל אם נמצא אח"כ אין אומרים אחר הוא זה אלא כנפיה וע"ש וה"נ י"ל בנ"ד וע"ע כה"ג ברמב"ם פ"ד מרוצח הל' ה' והוא מירושלמי פ"ט דנזיר ונעלם מהכ"מ שם במחכ"ה אבל כבר כתבתי דאי משום רגל"ד בנ"ד איכא רגל"ד להיפוך ועוד יש לחלק דשא"ה שהי' מתחלה בבירור כזית מן המת אלא שנאבד בינתים אבל בנ"ד שמא לא הי' מקודם כלל שום זיעה ונתהוה עתה וז"פ:

צג

ובדין ע"א ורגל"ד שהאריך הרב מבאדשטוב ורמז לדברי יש"ש פ"א דחולין סי' ט' הנה ז"ל היש"ש אבל אם יצא עליו כבר ש"ר והעד הוא בר סמכא ואיש מהימן ראוי להחמיר ולהרחיק עצמו ממנו מ"מ א"י לפסלו ולקפח מחייתו בתו"ז וכו' והבין כן בדעת מהרי"ק וכבר הובא מזה בשו"ת הש"מ סי' כ"ב אבל נראה דהיינו היכי דהרגל"ד אינם באותו ענין ממש אלא שאנו באים להאמין להעד ע"י שיצא מכבר ש"ר על השו"ב דמ"מ באותו עדות של הע"א ליכא הוכחה שהוא אמת ולכן כתב שהוא רק מצד חומרא שראוי להחמיר אבל בדאיכא רגל"ד לגבי אותו עדות ממש י"ל דמדינא נאמן ויעוין בתשו' רש"ל סי' י"ד באמצע התשובה במ"ש ומ"מ ע"א הוא וכו' רק שרגל"ד הוא שמתחלה התחיל לבגוד באשת נעורים וכו' ע"ש ומשמע שעי"ז נאמן ע"א מדינא ובתשו' נו"ב מ"ק חא"ע סי' נ"ד העלה דגם בדשב"ע נאמן ע"א ורגל"ד והביא ראי' מסוטה ויש לדחות דשא"ה דאפי' ע"א אומר שנטמאה וע"א אומר לא נטמאה מהני הרגל"ד לבד כמ"ש התוס' בסוטה ל"א סוע"ב בשם הירושלמי וכן ראיתי בשו"ת רמ"צ חיו"ד סי' י' שדחה ראיית נו"ב מטעם אחר וע"ש סי' ג' שנעלם ממנו דברי יש"ש הנ"ל (ועמש"ל ס"ק ע"ג באורך בענין זה) ובסי' י' הנ"ל כתב לחלק כעין מ"ש:

צד

ומ"ש הרב המו"צ שעבר השו"ב פ' על התקנה לבדוק בלא השו"ב השני רק בצירוף חותנו זקן וכהה עינים והרב מבארשטוב השיב דכיון דהשו"ב האחרים לא רצו לראות סכינו ובדיקתו לא עבר כלום הנה לענ"ד אם הי' גם הוא ממונה בעיר ורצה להראות סכינו להשני ולא רצה לראות הוי הממאן עובר ומבטל התקנה וכדאיתא בכתובות נ"ב ע"א המדיר את אשתו ונשבית וכו' כגון שנדרה היא וקיים לה הוא ר"א סבר הוא נתן אצבע בין שיניה וכו' וכ"ה שם דף ע"א א' וע' תשו' מהרי"ט ח"א סי' קל"א באמצע התשו' מ"ש לחלק בזה ובנ"ד לכ"ע הוי כן אבל בנ"ד שהר"פ לא החזיק עוד במינויו אלא ששימש מצד חותנו וחותנו יש לו בן ממלא מקומו וא"כ גם אם חתנו כבנו לענין חזקה וכמ"ש בתשו' רמ"א בסופו ובפי' חרדים על הירושלמי פ"ג דברכות מ"מ בדאיכא

בן ודאי דאין לו שום חזקה וא"כ פשיטא שלא הי"ל רשות לעבור על התקנה כשלא רצו השו"ב האחרים לראות בדיקתו ובפרט אחר שמיחה בו המו"צ וכמ"ש בד"מ א"ע סי' י' בשם תשו' הרא"ש דאם הגדול שבעיר הזהיר שלא יכנוס אפי' אם חכמים אחרים התירו לו דינו כמזיד ע"ש וגדולה מזו מצאתי בדמש"א פא"ט סי' ו' דאם בא ח"ח ממק"א לעיר ואסר איזו דבר באתרא דחברי' רשות ביד חכם העיר להתיר מה שאסר האחר ואפי' אם האוסרים רבים הקב"ה מצליח לחכם העיר יותר ואפי' אם איזו ת"ח שבעיר שאינו ממונה אוסר רשות לחכם הממונה להתיר אפי' אינו רבו של האוסר ודוקא אם אסר חכם הממונה אין לחבירו להתיר והביא מכמ"ק דקאמר אתרי' דמר הוא וטעמא משום דהחכם הממונה הו"ל כרבו והביא בשם רי"ו שפסק ג"כ דהחכם במקומו יוכל להתיר מה שאסר ת"ח אחר ע"ש עוד בכ"ז ובתשו' רשד"מ חיו"ד סי' ר"כ באמצע התשו' נראה דעתו להיפוך והעיקר כמ"ש ומכ"ש בנ"ד שהמו"צ במקומו אוסר דאין רשות לרב אחר ממק"א אפי' גדול ממנו להתיר ועוד הארכתי בתשו' הנ"ל ולא העתקתי כאן:

צה

והנה במש"ל סקצ"ג מדברי יש"ש לכאורה הוא נגד דברי רע"א חו"מ סי' חכ"א שהבאתי לעיל ס"ק ס' אבל שוב נראה די"ל דהתם בנתברר שגנב פ"א אצל אחר וחושש שמא יגנוב עוד גם ממנו ואין סתירה להיש"ש והנה בשע"ת א"ח סוסי' נ"ג רמז לתשו' רמב"ם ורדב"ז שהובאו בברכ"י שם דאין מסלקין מהתמנות גם בנתברר בעדים אלא יקבל ענשו וחוזר לעבודתו והמעיין ברדב"ז ח"ה סי' ש"א ע"ח ימצא דבנשיא מעבירין דהוי טפי פרהסיא וחה"ש משא"כ בשאר התמנות אפי' חזן הכנסת אין מסלקין וע' ח"ס איזה סי' מ"א וכפי הנראה הוא מתקנת אושא שבירושלמי והג"א רפ"ג דמ"ק ועתוס' מנחות מ"ד ב' דחזן היינו שמש ודלא כרש"י שבת י"א וא"כ ה"ה בשו"ב ונראה דבעבר על דבר איסור שאני דיש חשש שיכשיל גם להלאה ועפ"ז דנתי בשו"ב שהחרים נגד הרב בהוראתו להחמיר במה שהתיר תרב ורצו להעבירו עפמ"ש בשו"ת ד"ח ח"ב יו"ד סי' כ"ט בשם הגה"ק מקאזניץ וראפשיץ דשו"ב המהנדז נגד הרב אפי' יש להעבירו ואני אמרתי דלפי הנ"ל אם חוזר בו אחר התראה ומקבל עליו להזהר בכבוד הרב אין להעבירו וגם נראה דלאו כללא הוא והכל לפי ענין ההוראה שאם באמת נראה בעיניו שאסור אין חולקין כבוד לרב והכל לפי ראות העין אם מכוין לש"ש או רק לקנטר ואם נראה שמכוין לש"ש שומר מצוה לא ידע דבר רפ

צו

בסוסי' זה אעתיק מה שבאו לידי העתקות מכתבים מהגה"ק אבד"ק שיפיטיווקא והגה"ק אבד"ק סאווריאן והגה"ק אבד"ק אפטא זצוק"ל בענין השגת גבול של שו"ב שהארכתי בהם בסי' זה וגם בענין חזקת שו"ב של העיר בכפרים שבסביבות יען כי רבו המתפרצים בעוה"ר והמכתבים הנ"ל הי' ת"י הרב אבד"ק יאנוב במדינת פולין ומשם הועתקו באמונה עד שבאו לידי בעזה"י וכל העם ישמעו ויראו וז"ל:

הנה כבר שקדו חז"ל את היורד לתוך אומנות חבירו לדונו כאלו טמא אשת רעהו ובכל מה שהחזיק קרוי אומנות חבירו כמבואר בש"ס ופוסקים והנה הרבני מו"ה זאב שו"ב דק' פיאטר בכ"מ שהחזיק בשחיטה בכפר הן הסערט הן שאינו ספרט כיון שהוחזק בהם אסור לאחר לירד לאומנותו וכל שוחט שיעבור ע"ז הרי הוא כעובד ע"ז ומגלה עריות ושחיטתו נבלה כמבואר בש"ס ופוסקים ועוד מדין עני המהפך אשר דיברו ראשונים ואחרונים מזה ולכ"ע נקרא רשע וממילא כל העובר ע"ז שחיטתו אסורה כ"ז כתבתי עפ"י דתה"ק ולראי' באעה"ח יום ה' לחודש תמוז תקמ"ד יעקב שמשון באמו"ר מו"ה יצחק זללה"ה משפיטיווקע.

הנה כבר מילתי אמורה ותוקף גזרתי נדון ה"ה הרבני מו"ה זאב במו"ה אביגדור נ"י שו"ב דק' פיאטר שלא יבא איש מישראל מהשוחטים בגבולינו ובגבול קהילה הנ"ל וכ"ז הי' תוקף גזירתי בחרם דיהושע ב"נ אך כעת אני מוסיף והולך ומטיל חרמי שמים על כל השוחטים שלא יבואו לשחוט לגבול מהר"ז הנ"ל בכפרים ששחטו אצלו מכבר רק כל הכפרים ששחטו אצלן מכבר מחויבים לשחוט אצל מהר"ז הנ"ל ולראי' באעה"ח יום ב' כסליו תקמ"ה יעקב שמשון באמו"ר מו"ה יצחק זללה"ה

בעזהש"י להמרומם הקצין הנעלה מו"ה מרדכי מאטיל מחזיק כפר טריבריאי' בא לפני הרבני מו"ה יאקיל שו"ב ממאהליב בקובלנא על מעלתו שמחזיק אצלו שו"ב. מק' זיקיב והוא מסיג גבולו כי תחנותו סמוך ונראה לק' מאהלוב ולא זו אלא ששוחט ג"כ על הנאמייע הסמוך למאהלוב לכן הוי ידוע שמחזיק ידי וכו' לכן עצתי אמונה שידחה אותו ולא ילכד ח"ו במסיג גבול רעהו ובאם ישמע לדברי יבורך בברכת חיים ושלום הכ"ד אוהבו הדוש"ת. אברהם יהושע העשיל מאפטא פ"ק מעזיבוז יצ"ו:

דברי חכמים כדרבונות וביחוד דברי מחו' הגאון הקדוש זצוק"ל החתום מע"ל דבריו כגחלי אש וגדולים צדיקים וכו' וכעת יצא להקל איש שו"ב וקבע ישיבתו על הנאמייע סמוך למאהלוב ועוסק שמה בשו"ב וגורם קלקול בפרנסת השוחטים דהעיר ולזה אזהרתי אשר ימשוך ידו מזה לבל יהי' נידון כמסיג גבול רעהו אשר משפטו וכו' כ"ד

הכותב עפ"י דרכה של תורה יום א' מ"ד למב"י תקפ"ח נאום משה צבי בהרב מו"ה שמעון שלמה זללה"ה:

בעהשי"ת יום א' כ"ח מרחשוון תקפ"א לפ"ק שלום על ישראל ה"ה כבוד הרבנים המופלגים המפורסמים דק' יאסם והגליל ודק' באטישאן והסביבה ולכל הקהילות והכפרים והעיירות בהמדינה הנ"ל וביוחדת לק' דארהיי הנה ידוע לאחב"י בשער בת רבים כי מעולם את אחי אנכי מבקש לדרוש שלומם וטובתם של בית ישראל בכל מקומות מושבותם ומנעורי הורגלתי לסבול דיעות שונות עשיתי הכל להשוות המחלוקת מפני אהבת השלום וכל הקהילות שהייתי לרב ומורה תה"ל שלא יצא מת"י דבר שאינו מתוקן ח"ו והי' שלום בכל המקומות הקרובים והרחוקים וזה כמה שנים שראיתי שערורי' בישראל ונתקיים בנו נבואת ישעי' הנביא ז"ל עמי מאשריך מתעים ודרך אורחותיך בלעו וכ"ז החרשתי והייתי מתון בדבר שלא ליצא לריב מהר אמרתי פן ינחם והנה עתה לא אוכל לאטום אזני משמוע צעקת מ"ח הכשירים מגודל היסורים שלהם כי כל איש אשר לא יכרע ולא ישתחוה לקבל את רבן לרבי הגם אם הוא גדול בתורה וביראת ד' ומיחוסי גדולי ארץ הם יורדים ומפילים אותו עד לעפר ויושב ביניהם כשושנה בין החוחים וביותר שמענו ותרגז בטנינו לקול שאון מעיר מדינת וואלחיא אשר נתודע לי ברעתם הגדולה העושים לקפח פרנסת השוחטים המובהקים אשר נתמנו ונתקבלו מפי צדיקים גדולי עולם ופעולם לא נשמע מהם שמץ דבר אך מפני השטות והיתול שבדו מלבם שכל שוחט שאינו בקי בהשחזה של ר' הענדיל שוחט המה מעבירים אותו על זה תסמר שערת ראשינו ובודאי מעולם לא נשמע כדבר שטות הזה. ולדעתי נוטה ענין זה למינות שלא נמצא בדחז"ל מזה אך עלינו לבדוק כל שו"ב אם הוא מומחה ובקי בשו"ב ואומן בהשחזת סכינו למרניש אפי' בפנימה דקה ועוד מה יעשו עיירות וכרכים גדולים אשר רחוקים מר' הענדיל האם מפני כך שחיטתם אסורה הלא חרפה הוא לנו לשמוע כזאת בישראל לזאת אני מזהיר לכל אשר יראת ד' נוגע בלבבו שלא להאמין לדבריהם וכ"ש שלא ליתן מקום לעשות תפקידם ומחמת שהייתי כמה שנים בק' יאסם ועיני ולבי הי' על כל המדינה וכל השוחטים חיו תחת רשותי מצאתי א"ע מחויב בדבר לפקח על עסקי מדנותיהם והנני גוזר בגזרת התורה שכל השוחטים הקבועים עכבר עפ"י סמיכת חכמים בכל מקומות מושבותם כפרים ועיירות חלילה להרחיקם מפרנסתם כי אם יצא מת"י איזה מכשול ח"ו בשחיטת או בבדיקת הריאה לו הי' ראוי להעבירם וגם זאת דוקא עפ"י ב"ד מומחה ולא עפ"י דעת השוחטים וקלי הדעת וגם השוחט מאיר מסלווטאה שבא להשיג גבולו של השוחט הרבני השלם מו"ה יצחק נ"י מדארהיי הריני אוסר את

שחיטתו כנבלה וטרפה וכן כל השוחטים אשר יבואו למקום שיש שוחט שנתקבל מאז מדעת רבנים מובהקים שחיטתם אסורה והרבני מו"ה יצחק מהיום יעסוק במלאכתו באמונה כמאז ומקדם באין מוחה ומעכב ואל יגרע מאומה מהכנסה שלו. ומעבר מה שקובל מו"ה מאיר הנ"ל יקוב הדין ההר ביניהם ומה שיגיע למו"ה יצחק הנ"ל ע"פ דתה"ק ראוי להוציא בלעו מפיו ואפי' מן גלימא דעל כתפי' ועל השוחט השני ששבק לן חיים הרשות ביד הר' יצחק שי"ב הנ"ל לבחור לו איזה שו"ב שיהי' לו קבלה מאיזה רב מומחה לצרף אותו עמו. אחרי אודיע זאת מובטח אני באחב"י שיכירו האמת וידעו ויבינו שכל כונתי רק להורותם הדרך אשר ילכו והמעשה אשר יעשון כראוי לזרע בני אל חי ובאם שהמצא ימצא שורש פורה וכו' ויאמר שלום יהי' לי כי בשרירות לבי אלך אז בודאי אלביש בגדי נקם לנקום מאותו האיש נקמת ד' צבאות ולפרסם אותו ברבים כדרך שעושין לבעלי המחלוקת ובזאת אני בוטח שבודאי לא יסורו מדברי אלה הנאמרים באמת עפ"י דתה"ק ועפ"י דחז"ל ע"כ אומר שלום וברכה מאלקי המערכה כנפשם ונפש אוהבם הדורש שלומם וטובתם ומעתיר בעדם שירום ד' קרנם ויעל אותם על במתי ארץ ויצו אותם את הברכה חיים עד העולם. אברהם יהושע העשיל מאפטא בק"ק מעזיבוז:

סימן ב

א

סעי' ב' ישראל בודק סכין וכו' הטעם דל"ש היתרא ואכיל איסורא ויש לעיין היכא דנשבע המומר שלא לשחוט ועבר ושחט דנהי דל"ש לפסול משום אעל"מ לשי' רוב הפוסקים משוה דבדה האיסור מלבו כנודע מ"מ י"ל דגבי מומר הרי עכ"פ ל"ש בזה חזקה דל"ש היתרא ואכיל איסורא כיון דגם השתא עביד איסור וכן אם עשה איסור אחר בשחיטה כגון שעבר ושחט או"ב וכדומה יש ספק זה ולכאורה הי' נראה לפשוט ד"ז מש"ס דחולין ד' ע"ב בהא דחמצן של ע"ע מותר מיד מפני שהם מחליפין וסברוה דר"י הוא ומשום דלשהו"א וכפירש"י ואע"ג דהשתא נמי איסור הוא לגבי' דמתהני מחמץ שעעה"פ אפ"ה כל מה דעצי למיעבד בהיתרא פורתא עביד ובתוס' שם כ' די"ל דמרויחין דבחלופין אסור רק מדרבנן משא"כ חמץ שעעה"פ לפי הס"ד דאתיא כר"י הוי איסור תורה ומשמע דלשי' רש"י גם משל תורה לשל תורה אמרי' דכל מה דמצי למיעבד בהיתרא עביד וע' מהריט"א שעל הרמב"ן פ"ד דבכורות על הש"ס דף כ"ח ע"ב אות ל"ב שהביא בשם רדב"ז ח"א סי' רל"ז דגם היכא דעושה איסור דרבנן אמרי' דלשה"ת לגבי איסור תורה ע"ש ומדברי רש"י מוכח דגם בעביד איסור תורה אמרי' הכי וכה"ג כ' התוס' בכתובות י"ח ע"ב ד"ה ובכולי

בעי דלודי וכו' בתי' ב' דהא דגזלן פסול לעדות מה"ת ולא לשבועה משום דבשבועה איכא ב' איסורי משא"כ בעדות וכ"ה בריטב"א ב"מ ו' וע' תוס' יבמות פ"ה סוע"ב ועוד לא מרגלא לי' משום דאיכא השתא תרי לאוי וכה"ג כ' רש"י מנחות ג' ע"א ד"ה ל"ש [ויש לעיין קצת בתוס' ב"מ קי"ג ע"א ד"ה וכי שכיר וכו' שכ' דחמיר לי' לאו א' כמו שנים וע' ריטב"א ואס"ז שם] ובאמת שהוא ש"ס ערוך בתמורה כ"ז ע"א הי' לפניו ג' בהמות של קדש וא' מהן בע"מ וג' של חולין תמימות ואמר הרי אלו תחת אלו מי אמרי' וכו' או דלמא ה"נ כל היכא דאיכא היתרא לא עביד איסורא וההוא בתרייתא לאחולי הוי ואת"ל ה"ל כיון דאכתי גברא לא אתחזיק באיסורא לשהו"א בעי ר"א היה לפניו ד' בהמות כו' ומסיק בתיקו והרמב"ם פ"ב מתמורה פסק כאת"ל דהיכי דלא אתחזיק באיסורא אמרי' דלשהו"א ע"ש וה"נ בזה ומכ"ש בנ"ד דלא עשה איסור זה עדיין רק איסור אחר כשבועה או או"ב פשי' דגם באתחזיק וגם אם בידו לעשות בהיתר שלא יעבור גם על איסור האחר מ"מ לגבי איסור נבילות אמרי' דלשהו"א אך דיש לדון בזה לפמ"ש המל"מ פי' מגירושין הח"י בשם רדב"ז דגבי נדה ל"ש חזקה דא"א בב"ז והעיר מד' רמב"ם פ"ב מתמורה הנ"ל וחילק דשא"ה דכל תמורה הוי מעשה בפ"ע אבל הכא דבאותה ביאה עצמה קעביד איסורא דנדה שפיר י"ל דעושה ג"כ בב"ז ע"ש וא"כ ה"נ בנ"ד אבל מדברי רש"י בחולין שהבאתי מוכח דאין חילוק בין אם עושה מעשה בפ"ע ובין אם באותה מעשה עצמה עובר וגם בגוף ד' רדב"ז הנ"ל ע' באב"מ סי' ל"ג סק"א שהוכיח מתשו' רשב"א להיפוך וע' בתוס' גיטין פ"א רע"ב ורשב"א שם מוכח דפליגי בסברת רדב"ז הנ"ל וע' בס' ישרי"ע ליבמות ק"ז ע"א מ"ש בזה ולפמ"ש בתשו' בר"א חא"ע סי' ס' בשם מהר"ח אלגזי בס' בנ"ח לחלק בין היכא דהיה בידו לעשות איסור האחר בהיתר ומ"מ עשה באיסור דבכה"ג אמרי' דנתבטל לגבי' חזקת לש"ה ובש"ס דתמורה לא היה בידו לעשותו בהיתר ע"ש א"כ יש לחלק גם בנ"ד כן אבל י"ל דשא"ה דקעביד איסור חמורה עצמו אבל ממ"ש שם בד' הה"מ פ"ד מנחלות מוכח דהוא לא ס"ל לחלק בזה וע' בשע"מ בסופו בקונ' שע"ד להל' ריבית סי' קס"ט סק"י מ"ש בזה ולא הביא מכל הנ"ל רק מהא דחולין ד' ולא הרגיש שמד' רש"י מוכח דגם בשל תורה הוי כן וגם העיר שם מסברא בחילוק מהר"ח אלגזי הנ"ל וע' רא"י חולין שם שהעיר לחלק בין אם עושה איסור אחר דמומר לד"א לא הוי מומר לשאר דברים לכן י"ל דלש"ה משא"כ בעושה אותו איסור עצמו ולא הביא מש"ס דתמורה הנ"ל. וע"ע בדיני מומר לתיאבון בתשו' פ"י חיו"ד סי' י"ד כמה חילוקי דינים ויבואר אי"ה בסי' קי"ט:

ב

ואין ליתן לו לכתחלה וכו'. בט"ז סק"ד הביא כאן הכלל דהיכי דדיעבד שרי ל"ש לגזור שמא ישכח וע' בלב"א חולין ג' שהוכיח מהתוס' דלא ס"ל כן וגם בשו"ת נח"א מבעל שע"מ סי' ד' האריך להוכיח כן ע"ש באורך אבל בתוס' שבת קמ"א ע"ב ד"ה במנעל מרופס מבואר כעין סברת הרא"ש והט"ז כאן וע"ע בתשו' הרא"ש כלל י"ט דין ו' דמבואר ג"כ כן וע"ע בתוס' גיטין ג' ע"ב ד"ה דתנן דמוכח ג"כ וערש"י ותוס' קידושין פ"א ע"א ד"ה בעלה בעיר וישוי"ע א"ע סי' כ"ב סק"ב דנראה דנחלקו רש"י ותוס' בסברא זו ועתוס' פסחים ל' ע"א ד"ה אמר רב שתי' דנט"ל לכתחלה אסור וקשה דא"כ אמאי גזרו בשא"מ אטו מינו כיון דדיעבד שרי ובע"כ דלא ס"ל כן ורש"י שם ס"ל כן ע"ש ודו"ק וע"ע בט"ז סי' צ"א סק"א ובאב"מ א"ע סי' נ' סק"א בזה ואגב ארשום במ"ש הש"ך סק"י מהא דחולין י"ז ע' בל"א שם שהביא מהב"י סי' י"ח וע"ש מ"ש ע"ד הפרישה והש"ך בזה:

ג

במש"ז סק"ב הקשה לשי' הרא"מ דהא דהשוחט נאמן נגד חזקה משום דמוחזק בכשרות א"כ איך יפרנס דין מומר לתיאבון וכבר קדמו בזה הפ"י ריש חולין וע"ש מ"ש בישוב ק' הראשונים הנ"ל וע' בשו"ת ב"י סי' כ"ד מ"ש בזה ליישבו. וע' שו"ת כתב סופר סי' ה' שהוכיח דאם הבהמה שחוט לפנינו לכ"ע נאמן גם באינו מוחזק בכשרות וע"ש גם בד' פ"י הנ"ל:

ד

שם בהג"ה מי ששחט והוציא טרפה וכו' הש"ך השיג על הרמ"א וכבר רמזתי לעיל סי' א' סקע"ב לתשו' ב"א סי' ה' והעלה שם דגם הרמ"א מודה דבהוציא טרפה אפי' רק פ"א מידו במזיד או שמעשיו מוכיחים שעשה במזיד מעבירים אותו עד שילך למקום שאין מכירים ויעשה תשובה דפ' ז"ב וכמ"ש בסי' קי"ט סט"ו וברמ"א שם סי"ח וד"מ שם רק דהכא מיירי שנודע רק ע"פ ע"א ואינו נאמן רק בצירוף, רגל"ד שכבר נכשל פ"א אפי' רק בשוגג והגיה ברמ"א כאן דצ"ל שהוציא טרפה מח"י ע"פ ע"א וכמבואר במקור הדין במהרי"ק ע"ש באורך והוא דחוק ויותר נכון מ"ש בשו"ת גוא"י חיו"ד סי' ס"א דכאן מיירי ששחט של אחרים דאין מעבירים אותו בפ"א ותלינן שבטעות ושוגג נעשה רק היכא דמוכח שעשה במזיד גם בפ"א מעבירים אותו והמהרי"ק שם דקאי נגד העד גופי' והרי לפי דבריו שלא שחט יפה הרי כיון דהעד אמר לו שלא שחט יפה והשו"ב מחזיק בדבריו והאכיל הבשר הרי כבר איננו שוגג ולכן בלא תשו' לא מתכשר לגבי העד אבל בסתם אין להעבירו בפעם א' דתלינן שהיה שוגג שהרי סיים מהרי"ק דאם כבר נכשל

פ"א הוי רגל"ד עכשיו וקשה אמאי לא העבירוהו אז ובע"כ דתלינן דשוגג היה בפ"א ורק אם עשה ב"פ שוב תלינן דפושע הוא דרגל"ד הוי וכדמוכח מלשון רמ"א סי' קי"ט סי"ח הנ"ל עכת"ד שם והנה מ"ש דראיית רמ"א מסיום ד' מהרי"ק מדלא העבירוהו בפ"א כבר קדמו בשו"ת שארית יוסף סי' כ"ב אך שלא ביאר שם הא דהוצרך מהרי"ק להכשיר השו"ב ע"י תשו' לפ"ד העד ונדחק בדבר וכבר השיג עליו בשו"ת בר"א חיו"ד פי' ב' אבל לפמ"ש הגוא"י מיושב הכל לנכון ועתשו' כתר כהונה סי' כ"ז שכ' דבפ"א תלינן בשוגג ולא בב"פ וזהו כוונת רמ"א ומיושב קו' הש"ך עש"ה אבל בגוף ד' מהרי"ק לולא ד' רמ"א היה נלע"ד לפמ"ש הפר"ת סי' קי"ט סק"כ דהיכי דעבר רק אדרבנן נאמן לומר שוגג הייתי דהא סד"ר להקל ואפילו יש בו חי"מ אין מעבירים אותו כלל רק בעבר ג"פ מעבירים אותו וגם בזה סגי בקבד"ח וא"ל תקנתא דפז"ב עיין שם ועמ"ש לקמן עוד בזה וא"כ בנידון מהרי"ק שנכשל כבר בענין הבדיקות י"ל דהיינו שלא יצאה טרפה מת"י רק. שנתברר שלא בדק יפה ועבר אתקנתא דרבנן דבדיקת הריאה ולכן לא העבירוהו בפ"א דהי' נאמן לומר שוגג הייתי וע' תשו' בר"א חיו"ד סי' ג' שתי' ג"כ ד' הרמ"א כד' גוא"י הנ"ל ע"ש. וע"ע בשו"ת ב"א חיו"ד סי' ח' מ"ש בזה ונראה משם כדברינו:

ה

ועתה אבא לבאר פרטי דיני טבח שהוציא טרפה מת"י והנה בסי' קי"ט פט"ו הובא הדין דפז"ב דהמוכר דברים האסורים מעבירי' ומשמתין אותו פד שילך למקום שאין מכירים ויוצא טרפה בדבר חשוב וכו' ובפר"ח שם העתיק תשו' הרא"מ ח"ב סי' כ"ד ומהריב"ל ח"א סי' נ"ג שהעלה בזה כמה חילוקים והוא דהיכא שיש בהם:

חימוד ממון כגון ששוחטין לצורך עצמן למכור בשר או שלוקחין שכרן מכשרות ולא מטרפות וכה"ג אם יצא טרפה מח"י אפי' רק פ"א מעבירין עד שיעשה תשובה דפז"ב הנ"ל והיכא דליכא חי"מ רק שממונים מהציבור ומושכרים בסך קצוב לשנה או שלוקחים שכר קצוב בשוה מכל בהמה בין כשרה בין ט' מעבירים בפ"א עד שיקבד"ח כדאי' בבכורות פ' עד כמה ואם יצא ט' מת"י ג"פ הוו בחזקת מזידים ומעבירים עד שיעשו תשובה דפז"ב והיכא דליכא חי"מ וגם אינם ממונים:

מהקהל אין מעבירים אותם כלל עד שיעשו ג"פ ואז דינם:

כהא דפז"ב והפר"ח העתיק ג' תשו' של הרשב"א דסי' תרי"ט וסי' תרל"ב וסי' תשפ"ב שנראים כסותרים זא"ז דבסי' תרי"ט נשאל בדין ש' שבדק פכין ונתן לראובן ור' הלך לשחוט בו ולא בדקו והוא הדין דסי' י"ח סי"ט ופסק שם דמעבירים אותו אפי' בפ"א ואם נראה בעיניכם כעין שגגה יחזירוהו בקד"ח ואם הוא כמיקל ופושע ראוי שלא להחזירו

גם בקבר" ובסי' תרל"ב גבי טבח שהוציא ט' מת"י פעם ושתים אין סומכין עליו וגם בקד"ח צריך לדקדק אחריו אם דואג ומתאנח ע"ז או רק כדי שלא יעבירוהו מאומנותו ובסי' תשפ"ב גבי טבח ששם ידו דרך הושט קודם שיבדוק הבודק השיב דודאי פסול הוא כל שנחשד להסיר הסרכות עד שנעשה תשובה דפז"ב וביאר הפר"ח דבסי' תשפ"ה מיירי בדאיכא חי"מ ובסי' תרי"ט ותרל"ב בדליכא חי"מ אבל הפר"ת שם דחה דלא נזכר רמז מזה בתשו' רשב"א ולכן העלה דכולהו מיירי בדליכא חי"מ ועיקר החילוק דבסי' תשפ"ב דא"י לומר שוגג הייתי ועשה במזיד בשאט נפש לכן בעי' חשובה דפז"ב אבל בסי' תרי"ט ותרל"ב דעכ"פ ספק שוגג ולכן פסק דאם הוחזק בכשרות סגי בקד"ח ואם כמיקל ופושע בעי' תשו' דבז"פ ובספק דלא הוחזק בכשרות ולא להיפוך חיישי' להערמה ובעי' הוכחה שדואג ומתאנח ואם עבר ג"פ גם בהוחזק בכשרות פרח חז"כ מיני' ובעי' חשובה דפז"ב וכן בדאיכא חי"מ אפי' בפ"א הדין כן והיכי דאיכא אומדנא דשוגג הי' גם בחי"מ אין מעבירי' וכהא דמהריב"ל סי' ל"ח בקצב שהי"ל שותף שחותך הבשר לחתיכות בחדר ומושיט לו למכור ונמצאת חתיכה א' טרפה בין הבשר שמכר וטען המוכר דסמך על שותפו שהושיט לו ומתוך בלבול אנשים הקונים לא נתן לב לעיין אחר הסימן שהי"ל בבשר טרפה דבכה"ג אין מעבירים אפי' איכא חי"מ רק אח השותף שהושיט לו ע"ש וע' תשו' רש"ל סי' כ' דהא דבעי' תשובה דפז"ב הוא רק חומרא דרבנן אבל מדינא סגי בחרטה ושיקבל ד"ח ע"ש וע' בב"י חו"מ סי' ל"ד שכ' ג"כ דהיכא דמוכר בשר לאחרים דאיכא חי"מ בעי' תשובה דבז"פ משא"כ בבודק לאחרים סגי בקבד"ח ובתשו' מהריב"ל שם הביא ד' הראב"ד שהובא בר"ן פג"ה דהמנקר אין עליו תורת מזיד אלא דין פושע שאינו מדקדק כ"כ וחזרתו קלה מן החשוד גמור דבפי' תשובה דפז"ב משא"כ פושע בעלמא סגי בקד"ח וע' תשו' בר"א יו"ד סי' א' שהאריך בישוב קו' הלח"מ סופי"ב מעדות ותשו' מהריב"ל שהביא הפר"ח והעיר דלשי' רשב"א שבסי' קי"ח ס"ח וסוסי' קי"ט לענין אחלופי דחילק בין דברים שהרבים רגילים להקל בהם או לא וה"נ י"ל בנ"ד דברגילים להקל בו סגי בקד"ס וי"ל דגם לרמב"ם פ"ח ממ"א דלא ס"ל לחלק בזה לענין אחלופי מודה לחלק בכך בנ"ד ומ"מ סיים דהעיקר דבדאיכא חי"ב גם ברגילים להקל בהם ל"מ קד"ח ובעי תשובה דפז"ב ע"ש וע' בב"י וט"ז יו"ד סוסי' ס"ד שסותר קצת למ"ש בחו"מ סי' ל"ד הנ"ל ואכ"מ ועמש"ל סק"י בשם ב"ח דס"ל דגם בפ"א מעבירים ער שיעשה חשובה דפז"ב גם בדליכא חי"מ אבל לא קיי"ל כן ובתשו' פר"ח מ"א צידד לומר בשי' הרא"ש דבפ"א אין מעבירין כלל וכבר השיג עליו בתשו' בר"א סי' ו' אות ג' אלא מעבירין רק דסגי בקד"ח:

1

והנה הבר"א סי' ב' יצא לדון בדבר החדש דשוחט שאינו בודק הוי לעולם חי"מ דהא אם קלקל בשחיטה חייב לשלם ומרויח באמרו כשר שלא יחויב לשלם וא"כ בהוציא טרפה שנתנבל בשחיטה מת"י לעולם אית בי' חי"מ ובשלמא אם הוא ג"כ בודק יש בידו להעלים ולומר שנטרף בבדיקה משא"כ באינו בודק או כגון בעוף דליכא בדיקה או שעומדים ומשגיחים עליו בשעת בדיקה הוי חי"מ והנה מ"ש שם מד' רמב"ם סופי"ב ממעשר במוכר לחבירו וחזר ואמר טבלים הם וכו' אינו נאמן והא בודאי מחויב להחזיר המעות ונימא מתוך שנאמן להפסיד לעצמו וא"ל דהא כיון דאינו נאמן לאסרו אינו מפסיד לעצמו דמ"מ הרי בא בדבריו להפסיד לעצמו ומהראוי להיות נאמן ורצה להוכיח מזה דמה שירויח שלא יצטרך לשלם אין זה בכלל חי"מ יעוין בח"ד בליקוטיו לסי' קכ"ז ס"ב שהחליט דהיכא דא"צ לשלם אם אינו נאמן אמרי' באמת דאינו נאמן אבל במהריט"א שעל הרמב"ן בכורות פ"ה אות נ"א הביא ד' ריטב"א גיטין נ"ד שהעיר בקושי' הנ"ל וביאר כונת התוספתא דשורת הדין אינו נאמן כיון דמדינא היזק שא"נ ל"ש היזק אבל כיון דמשום קנס חייב להחזיר המעות מתוך שנאמן להפסיד לעצמו נאמן ג"כ לאסור והאריך שם בישוב ד' רמב"ם דלא פסק כהריטב"א וביאר דמיירי דעדיין לא אכל לוקח הפירות דאין המוכר מפסיד שמקבל הפירות לעצמו כמקדם יעו"ש עוד בזה ומבואר דהריטב"א ס"ל דגם בכה"ג הוי חי"מ ומד' רמב"ם אין ראי' להיפוך וע"ע תשו' בר"א שם מ"ש מד' המל"מ פ"ה ממלוה הי"ד בדין הלוהו ע"מ שימחול חובו דהוי ר"ק והאריך בד' הט"ז סי' קכ"ז שחילק בענין זה בין היכא דאיכא חזה"ת או לא וע' בב"מ יו"ד שם מ"ש ע"ד הט"ז הנ"ל ולענ"ד לפמ"ש הט"ז יו"ד סי' קע"ז ס"ק כ"ח דיותר קשה על האדם להוציא מכיסו ממה שמפסיד מה שכבר הוציא ע"ש א"כ ה"נ בנ"ד פשי' דבכה"ג דאם לא יאמר כשר יצטרך לשלם מכיסו הוי הפסד יותר מהיכא דיפסיד מה שכבר הוציא או שיפסיד שכרו דהוי רק כמניעת ריוח שלא בא עדיין לידו ולכן הוי שפיר חי"מ. וכה ראיתי בתשו' רח"כ סי' ב' שהעיר השואל ג"כ בסברת הבר"א הנ"ל והג' רח"כ דחה דהו"מ לומר שהסכין נפגם אבל בתשו' בר"א שם אות ט' העיר ג"כ בזה וחזר וקיים דבריו דמ"מ הפסיד שכרו עכ"פ והביא סמוכין מד' נמוק"י פז"ב וחי' בזה ד' מהרי"ק ורמ"א ע"ש באורך ומ"מ לפמש"ל סי' א' סק"ה דהשו"ב נהגו שלא לשלם להקצבים אם מקלקלים בשחיטה אף שכתבתי שם שאינו מן הדין מ"מ יש לצדד דל"ה חי"מ עכ"פ. וע' שפ"ד סקי"א דהיכא דהשו"ב לוקחין הכרכשתות מהכשרות לבד הוי בכלל חי"מ והיינו דאף דבסוסי' י"ח למדו הפוסקים זכות דהוי דבר מועט ושאר טעמים היינו היכי

דמוחזק בכשרות אבל היכי דיצאה טרפה מח"י שפיר חיישי' דע"י חי"מ זה עשה כן ואני מצאתי בשו"ת אבקת רוכל להב"י סי' ר"ז שכ' ג"כ בפשי' דבנוטל כרכשתא כיון דהוי עי"ז שומר שכר כמ"ש בטוח"מ סי' ש"ו הוי כבודק לעצמו דיש לו הנאה ואיכא חי"מ ע"ש ולפ"ז נראה דגם היכא דנוטלין הכרכשתות גם מטרפות מ"מ כיון דשויים פחות הרבה מהכשרות הוי ג"כ בכלל חי"מ וע' חי' רע"א סי' י"ח שהביא כה"ג בשם דמש"א ע"ש:

ז

והנה בתשו' שא"י סי' כ"ב העלה דבמנקר בשר ונמצא אחריו חלב כשעורה אף דשיעור קטן כזה לא יתכן להיות בו חי"מ מ"מ י"ל דאינו רוצה לטרוח הרבה בניקור משום דבהול למכור מהרה ולכן הוי בכלל חי"מ אבל בתשו' מהרי"ט בשניות חיו"ד סי' ט"ו כ' בפשי' דליכא חי"מ אפי' בכזית חלב וכן מצאתי בשו"ת כתר כהונה סי' כ"מ וסי' נ"ה שכ' בכשי' דבכה"ג ליכא חי"מ וכ"ה בתשו' נפ"ש סי' י"ז ולא הביאו כלל מד' שא"י ועפ"ד שא"י הנ"ל יש ליישב ד' הב"י וט"ז יו"ד סוסי' פ"ד ממה שתמה עליהם בתשו' בר"א סי' ג' אות ג' אבל ראיתי שם אות ד' שהביא בעצמו ד' שא"י ודחה דא"כ אמאי פסק רמב"ם דבקרומי' דרבנן מזהירין ולא מעבירין והרי פסק בעצמו פ"י מטומאת מו"מ ה"י דבחי"מ גם בדרבנן מעבירין וכמ"ש הפר"ח סי' קי"ט סוסקכ"ח להשיג מזה ע"ד מהריב"ל ויסתרו ד' רמב"ם זל"ז ובע"כ דבכה"ג ליכא חי"מ ועמש"ל סקי"ג בכ"ז:

ח

והנה בתשו' כתר כהונה סי' נ"ה העלה דהיכא דלא מיפסל לפדות מותר גם לשחוט ולכן בשל אחרים דעבר רק בלפ"ע גם ביצא טרפה מת"י אין מעבירין אותו מדינא רק מקנסא בעלמא ולכן בפ"א אין מעבירין ובזה תי' סתירת ד' רמ"א מסי' ב' לסי' קי"ט ע"ש עוד בזה וגם:

בס' כנפ"י סי' א' העלה בפשי' דחשוד בפ"א דמעבירין אותו אינו מדינא רק מקנסא בעלמא ואולם בתשו' בר"א הגם שבסי' ב' אות א' ב' צידד ג"כ כן בדעת שא"י ושאר אחרונים ומה"ט בדרבנן אין מעבירין אבל באות ג' שם דחה דמיון העברה לדין פסול לעדות והעלה דהכא פסול מה"ח דחשוד לעבור בלפ"ע והעלה דההחילוק בין יש חי"מ או לא דבדאיכא חי"מ אין תולין בשוגג וכמ"ש הב"י בחו"מ הנ"ל וסמ"ע שם לחד תי' ודחה בזה קו' הש"ך על הרמ"א סי' ב' מד' רמב"ם דרמ"א מיירי בבודק לאחרים דליכא חי"מ וע"ש סי' ח' שהביא ג"כ ד' כת"כ הנ"ל ודחה ג"כ דלא תליא כלל בדין פסול עדות וע"ש סי' ג' אות י"ג שהביא ג"כ ראי' לזה ואולם במ"ש בסי' ב' דההחילוק בין חי"מ או לא משום

דבלא חי"מ תליא בשוגג יעו"ש סי' ג' אות י"ב שחזר ודחה ד"ז והביא מתשו' מהרי"ט בשניות חיו"ד סי' ט"ו שדחה סברא זו דבטבח דעלי' רמי למידק אין סברא לתלות בשוגג כלל אלא תלינן תמיד במזיד או בפשיעה והיינו דבדאיכא חי"מ תלי' במזיד ובלא חי"מ תלי' רק בפשיעה וגם במהריב"ל ח"א סי' נ"ג מבואר דלא תלי' בשוגג רק היכי די"ל דטעה בדין וכהאי דיבמות קכ"א בעובדא דר"ש וע"ש שהוכיח דהרשב"א שכ' דא"נ לומר שוגג הייתי מיירי בבודק לאחרים וליכא חי"מ וכמ"ש הפר"ח סי' קי"ט סקכ"ח ודלא כתשו' שא"י סי' כ"ב ותב"ש סי' ב' סקל"ה ומ"ש הריב"ש שבב"י קי"ט דבעי מעשיו מוכיחין דבמזיד היינו לענין דלא סגי בקד"ח אלא מסלקין עד שיהי' דואג בלא ערמה או תשו' גמורה דפז"ב וכמ"ש גם הרשב"א שהובא בש"ע סי' י"ח סי"ט ולכן אין להקל בדאורייתא גם בפ"א בלא קד"ח גם בנראה כשוגג עש"ה וגם בתשו' צ"ל סי' ע"ג מחמיר מאוד גם ברגל"ד שהי' שוגג דלא מקרי שוגג רק בנתחלף לו כשרה בטרפה אבל בנמצא אחריו סרכא אף דמוכח דהי' שוגג דאל"כ הי' חולשה מ"מ עכ"פ פושע מיקרי וע' תשו' עבוה"ג סי' נ"ד ג"כ בזה וע' בר"א שם סי' ו' אות ד' שהאריך עוד בזה והעלה דגם ברגל"ד שהי' שוגג צריך להעבירו עכ"פ רק דיש להקל בקד"ח גם באין הוכחה שדואג ומתאנח ובפרט במוחזק בשאר ענינים לאדם כשר וכמ"ש השמ"ח סי' ב' סי"ט ובדליכא רגל"ד העלה דבעינן שיהי' דואג ומתאנח דוקא קודם שהעבירוהו וכמ"ש מהרי"ט סי' ט"ו שם דאז איכא הוכחה דלאו פושע הוא והבר"א האריך שם בדברי ב"י ורמ"א חו"מ סי' ל"ד סל"ג. דהיכא דצריך קד"ח לא סגי בב"ד שבעירו היכי דלא ראינוהו דואג קודם שהעבירוהו וע"ש אות ב' ג' באורך בזה אך דכ"ז היכא שכבר עבר והכשיל בטרפות אבל אם נתברר רק שרצה להכשיל כגון שרצה לשחוט בסכין פגום וכדומה א"צ שיהי' דואג ומתאנח כיון דא"צ כפרה כלל שלא עשה עדיין איסור וכמ"ש בתשו' רש"ל סי' כ' בד"ה המעשה הזאת וכל היכא דבעי' קד"ח ושחט בלא קד"ח גם דיעבד שחיטתו אסורה וכמ"ש הפר"ח סי' קי"ט סקל"א דגם ביר"ש דתולין בשגגה מ"מ בעי' קד"ח דוקא ואם שחט בלא קד"ח גם דיעבד אסור וכ"פ בש"ע הרב מלאדוי ז"ל וכן מצאתי בתשו' רח"כ סי' ב' שהעמיס כן בדברי הצ"צ סי' ע"ג הנ"ל ועמ"ש בס"ק שאח"ז ובסק"י עוד בזה:

ט

ובעיקר דינו של הרשב"א דא"נ לומר שוגג הייתי והובא בפשי' בש"ע סי' קי"ט סי"ז הנה גם בחו"מ סי' ל"ד גבי פס"ע הובא כן שי' הרשב"א בסי"ח בהג"ה גבי העידו שעבר על שבועתו דא"נ לומר שוגג הייתי וע"ש בש"ך וע' בברכ"י שם שהביא מחי' רשב"א וס' חקות הדיינים בשם רשב"א גופי' להיפוך ואולי גבי טבח כ"ע מודי מטעם מהרי"ט

שהבאתי בס"ק הקדום וכה ראיתי בשו"ת כתר כהונה סי' נ"ה שהאריך בענין זה והביא מכנה"ג חו"מ שהקשה על הרשב"א מהא דפסק רמב"ם בראוהו עדים קושר ומתיר בשבת דצריכים להודיעו שהוא שבת דוקא ותי' לחלק בין איסור דממילא י"ל שהוא שוגג משא"כ בשבועה שהאדם מקבל ע"פ דכיר טפי ואף שסברא זו לא נזכר רק בכנה"ג מ"מ יש ראי' לזה מש"ס דכריתות גבי שנים אומרים אכלת חלב דפטור מקרבן לרבנן משום דמתרץ דיבורי' דשוגג הי' וגם מתשו' ריב"ש סי' תי"ג שפסק בהעידו שהלוה ברבית די"ל שטעה בדין שאין איסור בדרך ההוא מוכח כן ובע"כ כחילוק הכנה"ג הנ"ל והנה מ"ש בשם כנה"ג ושלא נזכר כן בשום פוסק במח"כ נעלם ממנו ד' הסמ"ע שם סק"ל שחילק ג"כ כן אבל מ"מ אין ראי' מכ"ז לדין טבח מטעם שכתבתי בשם מהרי"ט הנ"ל ושו"ר בתשו' בר"א סי' ט' שהעיר ג"כ בזה. והנה מ"ש בתשו' כת"כ שם מד' רש"ל דברגל"ד נאמן לומר שוגג הייתי ופקפק בראייתו משלהי נדרים עפ"ד הר"ן שם דהתם מדינא אינה נאסרת רק לצי"ש וסיים דגם אי לא נסמוך להקל באיסור תורה מ"מ בדרבנן יש להקל ברגל"ד ומשמע דבשל תורה לא החליט להקל הנה מכל האחרונים מוכח דפסקו להקל גם בשל תורה וגם הוא גופי' בסי' כ"ז שם תמה על הצ"צ סי' ע"ג בעובדא ששחט א' ג' כבשים והקהל עשו תקנה שלא להביא בשר מכפרים עד שיביאו הריאה לפני הבודקים הממונים ונתן השו"ב הנ"ל הריאה לשותפו להראותה להבודקים ומצאו סרכא ונטרף הכבש ואסר הצ"צ כל הכבשים ששחט והכח"כ דחה דבריו דכיון דרגל"ד שהיה שוגג שהרי ציוה בעצמו להראותה לבודקים ובכה"ג ודאי נאמן לומר שוגג הייתי ובפרט מה שאסר הצ"צ שם גם מה ששחט למפרע באותו יום ודאי דליתא דגם הרשב"א מודה דעכ"פ אין לאסור למפרע אבל גם מה ששחט מכאן ולהבא כיון דרגל"ד דשוגג היה כשר ע"ש הרי דס"ל בפשי' להקל ברגל"ד אבל מה שתמה על הצ"צ כבר כתבתי בס"ק הקודם בשם פר"ח ותשו' רח"כ דהתם דשחט טרם שקיבל עליו ד"ח שחיטתו אסורה גם בכה"ג דאיכא הוכחה דשוגג היה ודברי צ"צ נכונים וע' כת"כ שם סי' כ"ח עוד באורך להקל בדאיכא רגל"ד. ולענ"ד עוד ראיה מדברי הש"ך ביו"ד סי' רל"ב סוסקכ"ה דמוכח דגם בשל תורה סמכי' על רגל"ד ונאמן לומר אנוס הייתי אף דאונס לא שכיח ע"ש ומכ"ש דנאמן לומר שוגג הייתי וגם כבר כ' הש"ך פי' קי"ט סקל"ג בשם תשו' מהרי"ו דאם ידוע שהוא יר"ש ומדקדק במעשיו נאמן לומר שוגג הייתי וע' כת"כ שם סי' נ"ה שהעלה דבדאיכא חי"מ דמדאוריי' פסול א"נ לומר שוגג הייתי אבל בדליכא חי"מ דהוי רק קנסא דרבנן נאמן לומר שוגג הייתי אבל כבר כתבתי בס"ק הקודם בשם בר"א שהוכיח להיפוך:

ו

ומ"מ לדינא כבר רמז התב"ש סקל"ה ל"ו לתשו' מהרי"ו וש"פ דשוחט לאחרים תלינן טפי בשוגג כיון דליכא חי"מ ושם בתשו' מהרי"ו סי' צ"ז בעובדא דאירע לר"ש שבדק ריאה שהי"ל סרכא ולא הרגיש בה ולא העברתיו משום דידענא דיר"ש הוא ולא אשתכח דדייק כוותי' וכן ראיתי במגנצא לזקן א' ששגג ולא הרגיש הסרכא והושיבו על כנו משום שהיה מוחזק בכשרות וכמדומה שלא בדק תוך חדש ומה שהבאת מטבח שנמצא אחריו טרפה אפשר דה"מ באדם שלא ראינוהו מדקדק במעשיו ועוד דבכולי תלמודא טבח הוא שמוכר הבשר ומש"ה מחמירינן אבל היכי דא"ל הנאה קיי"ל דאא"ח ולא לו ובודאי בשוגג בא לידו עכ"ד וע' תשו' ב"א יו"ד סי' ח' באמצע התשו' בזה ויש לתמוה על תשו' תפ"צ חיו"ד סי' א' שחידש ד"ז מדנפשי' דבכה"ג דאיכא חזקה דאאחו"ל נאמן לומר שוגג הייתי ולא הביא ד' מהרי"ו ושא"י ותב"ש ושאר אחרונים בזה. וע' תשו' ב"ח החדשות סי' י"ג שהביא ג"כ ד' הב"י חו"מ סי' ל"ד בד' רמב"ם לחלק בין בודק לעצמו ובין בודק לאחרים הנ"ל והעלה דש"פ לא ס"ל, כן והשיג ע"ד הב"י ועוד דדוקא בפעם א' מיקל בבודק. לאחרים דלא חשדי' ליה במזיד כיון דל"ל הנאה אבל בעבר ב' פעמים לרבי דבתרי זימני הוי חזקה גם בבודק לאחרים דייני' ליה במזיד והוי דינו כבודק לעצמו ובעי תשו' דפז"ב ע"ש באורך והנה מ"ש דבתרי דזמני הוי חזקה לשי' אזיל שפסק בסי' ק' כרבי ועמש"ל סקי"א בזה. אבל מ"ש הב"ח דגם בבודק לאחרים וגם בפעם א' מעבירים אותו עד שיעשה תשו' דפז"ב וא"נ לומר שוגג הייתי הוא נגד כל האחרונים ועמש"ל סק"ה ומצאתי בשו"ת אבקת רוכל להב"י סי' ר"ז בדין טבח בודק לאחרים ויצאה ט' מח"י וצידד ג"כ דהרמב"ם מיירי רק בבודק לעצמו ומ"מ ליכא הוכחה כ"כ לחלק כן וכ"נ בתשו' הרמב"ן סי' קס"ה אבל י"ל דבדאיכא למתלי בשוגג יש להקל בתשו' הרא"ש ואף דבתשו' רמב"ן כי דא"נ לומר ששוגג היה שאני הכא דאיכא הוכחה דשוגג הוא שהרי לא ידע בדיני בדיקה כלום וא"כ אין להעבירו ומ"מ הכר כפי מה שהוא אדם עכת"ד שם. וע' תשו' רח"כ סי' ט"ו שהעלה דגם לשי' הרשב"א דא"נ לומר שוגג הייתי היינו דוקא: בדבר שנוגע ושייך לאומנותו דבכה"ג שגגתו עולה זדון מאחר שסומכין עליו בזה אבל אם אירע לו דרך מקרה שנתחלף לו טרפה בכשרה וכדומה מוקמי' ליה בחז"כ גם אם אין ידוע שמדקדק במעשיו והוכיח כן מתשו' רש"ל סי' כ' והעלה דהיכי דלא בא עדיין לידי עבירה ומכשול בפועל גם הרמ"א מודה דא"צ שום תשו' וקבד"ח כלל ועוד דבפ"א דגם הרשב"א מודה דנאמן לומר שוגג הייתי וא"צ קבד"ח כלל ע"ש היטב ועיין מהרי"ט ק"ב סי' ט"ו באמצע התשו' בד"ה ומיהו וכו' מוכח דגם אם עדיין לא הכשיל דוקא אם

היה לו לסמוך שיבדוק שנית בשעת מכירה תלי' בשוגג ע"ש וצ"ע ועמש"ל סקי"ח בזה ועיין שו"ת שבסו"ס רא"פ סי' ל"ד שכ' דדוקא בהעידו עדים שהוציא טרפה מח"י א"נ לומר שוגג הייתי משא"כ בהעידו רק ששמעו מפיו שאמר מותר א"כ הרי העדים עצמם מעידים על שגגתו ע"ש וע' תשו' מהריב"ל ח"א סי' נ"ג הביא בשם הרשב"א שהשואל הביא ראיה דנאמן לומר. שוגג הייתי מהא דיבמות קכ"א גבי ר"ש דאמר מטעי טעינא: והרשב"א דחה דשא"ה דטעי בדינא משא"כ בטרפות מפשט איסורו ועלי' רמיא למידק אי"ל שוגג הייתי ע"ש ובתשו' א' להרב מו"ה אליעזר זאב ני' אבד"ק פשעצלאוו הסמוך לדעמביץ הארכתי בדין שו"ב א' שאירע לו כמה מכשולות וטען ששוגג היה ובאחרונה נתברר פ"א שעשה במזיד והעליתי דבכה"ג שנתברר באחרונה שהוציא טרפה במזיד אף שהיה רק פ"א מ"מ בכה"ג ודאי דנים למפרע וא"נ לומר שהיה שוגג והוי מוחזק בכך והבאתי ראיות ועמש"ל סי' א' סקכ"ב ולקמן סק"ל וסקל"ז ותבין וע' תשו' בר"א סי' ג' אות ז' דהיכי דעדים מעידים על השו"ב שהוציא טרפה מת"י והוא הכחישם ולא התנצל לומר שוגג הייתי בכל גווני אין לנו לטעון ששוגג היה וא"כ אנו מאמינים להעדים וגם בלא חי"מ מעבירים אותו והביא ראיה מנימוק"י פז"ב בעובדא דהנהו קבוראי לפי גירסתו שם שכ' דמדלא באו לפני חכמים להתנצל ולומר דלשם מצוה נתכוונו בע"כ שעשו מזיד ע"ש ובאות ח' הביא ממהרי"ט ח"ב חא"ע סוסי' מ"ג שכ' דנהי דלא התנצל לומר שוגג הי' מ"מ הרי אאמע"ר ולא נפסל ע"פ עצמו ובע"כ דלא ס"ל כהנימוק"י וחילק דדוקא לענין פסולי עדות י"ל כן משא"כ לענין שו"ב דאם היה מודה שמזיד היה אין לסמוך עליו כיון דחשוד לאותו דבר עצמו והביא מהמל"מ פ"ד ממלוה ה"ו אי בכה"ג אמרי' דאאמע"ר שהביא ראיה מהנמוק"י הנ"ל דהיכי דידעי' האיסור והוא אומר שמזיד הי' נאמן והבר"א השיג עליו ממהרי"ט הנ"ל וגם מתוס' כריתות י"ב וב"מ ב' ומהרש"א מכות ב' מוכח דלא כחילוק המל"מ והפלה דהיכא דהשגגה הוי כעין לבי' אנסי' שאינו יודע. אם עשה כלום נאמן גם בכה"ג שלא התנצל כיון די"ל שא"י אם עשה כלום ע"ש היטב ועמש"ל סי' א' מפ"ק כ"ו עד סקכ"ט בענין אאמע"ר באורך ואני תמה על המל"מ ובר"א שלא הביאו מד' הרשב"א והר"ן בשבועות פכ"ה בהא דחשוד על השבועה אחד שבועת העדות והק' הרשב"א היכא משכח"ל הרי יכולים לומר שכחנו ואי דלא אמרו כן הרי אאמע"ר והר"ן תי' דמירי בזמן קרוב דא"א לשכוח ע"ש ומבואר דגם בכה"ג שידוע שעברו ולא אמרו כלל שייך דין אאמע"ר וע' תשו' רשד"ם חיו"ד סי' נ"ג באמצע התשו' במ"ש דכיון שכפר ואמר להד"ם ולא אמר עשיתי לפי שהי' צד היתר לעשותו רשע הוא וי"ל דשא"ה שהי' ע"ה גמור ומסתמא לא ידע צד היתר וע' במהרי"ט שם

דהיכא דהתנצל באופן אחר אף שלא אמר שוגג הייתי י"ל דלדבריהם קאמר התנצלות האחר ע"ש וע' עקרי הד"ט סי' ג' אות ג' בשם תשו' שיח השדה סי' ט"ו בדין שו"ב שבדק בהמה ואמר כשר ואח"כ מצאו סרכא גדולה דנאמן דשוגג הי' דאל"כ הי' חותכה או תולשה וע"ש סי' ט"ז אות כ"ד בשם תשו' אור נעלם סי' י"ד להיפוך וצ"ע. וע' מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' ט"ו באמצע התשו' דלגבי קצב בדליכא חי"מ והוחלף לו טרפה בכשרה יש לתלות טפי בשוגג מלגבי שו"ב ע"ש טעמו. וע' תוע"ר יו"ד סי' י"ד דהיכא דאיכא ע"א פסול כגון אשה והמנקר הודה לה ואמר ששוגג הי' כיון דיש לו מיגו שהי' מכחישה ונגד ע"א פסול י"ל דלכ"ע מהני מיגו שוב נאמן דשוגג הי' אך דמ"מ הוי כפושע ועכ"פ סגי בקבד"ח גם בדאיכא חי"מ דבדאית לי' מיגו גם בדאיכא חי"מ לא דייני' לי' כמזיד גמור רק כפושע ע"ש. וע' תשו' ח"צ סי' ל"א שהעלה בפשי' דהיכא דהי' יכול להתנצל ולא טען דמתחייב ע"פ עצמו ונעשה רשע והביא ראי' מתוס' יבמות קט"ז וגם הוא לא הביא מרשב"א ור"ן שבועות הנ"ל ומ"ש מתוס' יבמות יש לפקפק למעיין וקצרתי. ומצאתי בשו"ת מ"ב סי' נ"א שהעלה בפשי' בדין עד שחתם בגט ונמצא אצלו גניבה דכיון דהי' יכול להתנצל שב"ב לקחוהו מהאמתחת של פקדון לא נפסל אף שהוא לא התנצל והודה מ"מ אאמע"ר ע"ש ולא הביא מכל הנ"ל. וע"ע בב"ש א"ע סי' ס"ח סק"ט דמוכח מהטור דאע"ג דהוכחשה בטענתה מ"מ תלינן בחולי וע"ש בהפלאה בקו"א בזה ויש לדון מזה להנ"ל וקצרתי:

יא

והנה הפוסקים האריכו בדין היכא דליכא חי"מ אי סגי בב"פ או בעי' ג"פ והפר"ח סי' קנ"ט הוכיח מלשון הרא"ש בתשו' שכ' בטבח שהוציא טרפה מת"י ב' וג"פ וכו' דגם בב"פ בעי תשו' דפז"ב אבל מלשון הרשב"א סי' תרל"ב מוכח דבב"פ סגי לי' בקבד"ח וכן עיקר ודלא כהב"ח בחו"מ סי' ל"ד שפסק דסגי בב"פ ע"ש והנה מ"ש מלשון הרא"ש מצאתי בתשו' ב"ח החדשות סי' י"ג שפי' דכונתו ב"פ לרבי וג"פ לרשב"ג וכמ"ש כה"ג התוס' שבת ס' סוע"ב לפרש כן לשון הש"ס ע"ש וכ"ה בב"ח חו"מ סי' ל"ד וע' תשו' בר"א סי' ו' אות ג' שהעיר מתוס' הנ"ל וכבר קדמו הב"ח בזה אך דהב"ח בסי' ק' פסק באמת כרבי דבב"פ הוי חזקה וכ"ה בתשו' רח"כ סי' ב' דהב"ח לשיטתי' אזיל אבל מ"ש שם בדעת הב"ח דמודה דבפ"א אין מעבירים נעלם ממנו תשו' ב"ח הנ"ל דהוכיח מהרא"ש בפסקיו דגם בפ"א מעבירים וסותר לתשובתו וחולק על הב"י בזה ע"ש. וע' תשו' בת עיני סי' ו' ותשו' ארי' דב"ע סי' ג' ששניהם נתכוונו לד"א להוכיח מסנהדרין פ"א ורמב"ם פי"ח מסנהדרין ולח"מ שם ותוס' יבמות כ"ד דבעי' דוקא ג"פ להוציא מחז"כ

ע"ש ואולם התב"ש פסק דבב"פ סגי ובאמת שהבכ"ש לחולין נ"ח הוכיח שדעת הרשב"א דהלכה כרבי דבב"פ הוי חזקה ומסיק דהוי ספיקא ובדאורייתא להחמיר וגבי תולעי' דהוי דאורייתא מחמירי' בב"פ ובהשמטות ביאר דבריו דנהי דהא דברי' אינה בטלה הוי רק מדרבנן מ"מ לגבי הרוטב דאפשר לסנן ולהכיר האיסור הוי דאורייתא ע"ש אבל לא הביא מתשו' הרשב"א שהביא הפר"ח הנ"ל וע' בבכ"ש שם שהביא מד' הר"ן (והוא בנמוק"י שם) דהוי ספיקא ובוסתות דרבנן להקל ומוכח דבדאורייתא להחמיר ואני מצאתי בברכ"י א"ע סי' ט' שהביא מחי' רמב"ן ורשב"א וריטב"א ליבמות ס"ד דמפורש ג"כ כן ומצאתי בתשו' הרשב"א שהובא בב"י סי' קי"ט בדין מחלל שבת בפרהסיא דיינו יי"נ ושחיטתו אסורה וכ' וז"ל ודוקא שהי' מוחזק בו ג"פ אבל בפ"א או שתים אינו עושה יי"נ וכו' ע"ש אבל י"ל דדוקא לענין יי"נ דרבנן בעי' דוקא ג"פ וגם בלא"ה מוכרחי' לפרש כן בדעת רשב"א כמ"ש התב"ש סי' י"א סקי"ב וע' בק"ה שברא"פ בסופו לסי' ל"ו אות ל"א שהביא מהמח"ב יו"ד סי' י' וסי' פ"ד מהרא"ש פ' המקבל בזה והרא"פ הביא מהרא"ש פ"ג דמ"ק להיפוך והביא שהמח"ב או"ח סי' רמ"ח העיר בזה ומסיק כדעת הבכ"ש דבשל תורה מחמירים מספק דבב"פ הוי חזקה ע"ש וכן מצאתי בברכ"י לא"ע שם אך דמ"מ י"ל דלענין להוציא אדם מחז"כ ולהחזיקו בחשוד לא מחזקי' בפחות מג"פ והן אמת דבתשו' מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' ט"ו כ' להיפוך דדוקא בוסתות ושור המועד שהוא דבר טבעי בעי' ג"פ ונישואין אע"ג דגרמא טבעיית היא מ"מ סכנתא דחמירא שאני אבל לגילוי מלתא בב"פ סגי ואע"ג דבב"פ מכניסים רק לכפה י"ל דנהי דהוחזק ברשע מ"מ בעי' שיתיר א"ע למיתה ומה"ט פסק דגבי יצא טרפה מת"י סגי בב"פ ע"ש אבל לענד"נ להיפך דלהוציאו מחז"כ דעדיפא מחזקת ממונא (וע' בחו"מ סי' ל"ד סכ"ג ובמל"מ פ"ד ממלוה ה"ו בד"ה ולענין הלכה וכו') לא הוחזק בכך רק בג"פ וראי' לזה מש"ס דתמורה כ"ז ע"א שהבאתי לעיל סק"א דמבואר דבפחות מג"פ לא אתחזיק גברא באיסורא וע"ש ברש"י ד"ה גברא לא אתחזיק שכ' וז"ל דבשלשה זימנין הוי חזקה תרי זימני ל"ה חזקה עכ"ל ומבואר כמ"ש וזהו ראי' ברורה לענ"ד ועמש"ל ס"ק כ"ה עוד בזה וע"ע במהרי"ט יו"ד סי' ט"ו הנ"ל שהעלה לחלק דהיכא דנכשל במין טרפות אחד סגי ב"פ דכיון דכבר נכשל בו פ"א הוי כמותרה ועומד והוי מיקל ופושע אבל אם נכשל פ"ב בטרפות אחר ל"ה כמותרה ובעי' ג"פ וביאר בזה כונת הרא"ש ובמהרי"ט יש שם ט"ס וכצ"ל וכה"ג איכא לשנויי בהא פעמים בב' ופעמים בג' הא כיצד בענין טרפות אחד בב' וכו' אבל אם השני' בטרפות אחר ל"ה מותרה בהכי וכו' כצ"ל וע' תשו' בר"א סי' ו' אות ג' ג"כ בזה ואם כי העיקר בכונת הרא"ש כמש"ל בשם הב"ח מ"מ יש לחלק כן מסברא וע' תשו'

מהר"ם שיק יו"ד סי' ז' שהאריך ג"כ בזה וגם הוא נעלם ממנו במח"כ ש"ס דתמורה הנ"ל וגם לפמש"ל סי' א' סקי"ח י"ט בביאור ענין חז"כ יש לדחות דבריו וע"ש דאם עבר ב"פ ביום א' נחשב רק לפעם א' גם לשי' הב"ח ומנ"י ע"פ דברי מג"א סי' קי"ד סקי"ג בהא דקירב נגיחותיו ודחה ד' נו"ב מ"ק או"ח סי' כ"ו ע"ש היטב וצ"ע. וע' תוס' יבמות צ"ח ע"א ד"ה על עסקי ננוה וכו' שזה הי' אותו יום וחשיב הכל נבואה א' ע"ש אבל אין מזה ראי' לכאן. ועמש"ל סקט"ו בשם תשו' רשב"ש:

יב

ובדין אם אינו ממונה מהצבור רק דכל מי שבא אליו ומשלם לו בשוה בעד כשר וטרפה הוא שוחט לו לשי' הרא"מ אין מעבירים אותו בפ"א כלל אפי' בלא קבד"ח והפר"ח סי' קי"ט שם חולק עליו אבל בפר"ת שם דחה ד' פר"ח וקיים ד' הרא"מ ע"ש וע' בר"א סי' ד' אות ב' שהוכיח דהראב"ד סופ"י משכירות בהא דשתלא וטבחא גם באינו ממונה לרבים מיירי שהרי כ' שם דה"ה שתלא דיחיד וא"כ ה"ה בטבח הוי הדין כן וגם בטחו"מ סי' ש"ו חולק על הרמב"ם ובפרט איך הוכיח הרא"מ חילוקו מהראב"ד כיון דהראב"ד גופי' בודאי לא ס"ל כן ומסיק להלכה כהפר"ח והא דבתולעין מיקל משום דאינו יודע היכן הוא האיסור כמ"ש הפר"ח ובאות ה' הביא בשם מהר"ח אלגזי בס' בנ"ח שדחה ד' פר"א דבטרפות ג"כ אינו וודאי איסור ולא מקום ידוע ובמנקר גם הרא"ם מודה כיון דיודע האיסור היכן הוא ובשחיטה צידד דהוי כאינו ידוע ומ"מ מסיק הבר"א דכיון שנדחה עכ"פ ראיית הרא"ם מהראב"ד אין להקל ומעבירים אותו עד שיקבל ד"ח ע"ש באורך אבל דעת הפר"ח שם דגם בלא ראי' כיון דבש"ס לא נמצא דין העברה רק בדאיכא חי"מ אין לנו להוסיף רק בממונה מהקהל ע"ש וגם נ"ל דאין החילוק בין ממונה מקהל או ממונה מיחיד דודאי בין כך וב"כ הוי מותרה ועומד לשי' ראב"ד דכיון שקיבל עליו ההתמנות ומחויב בחבר כדין כל קבלן הוי לגבי אותו יחיד כמותרה ועומד לכך אבל הרא"מ מיירי שלא נתמנה לכך משום אדם ואינו מחויב בכך כלל רק דאם באים אליו הוא שוחט להם מרצונו הטוב לכן ס"ל דבכה"ג ל"ה כמותרה ועומד ומיושב קו' הבר"א. ועכ"פ בדיעבד אם שחט טרם שקבל עליו ד"ח אף שכתבתי לעיל סק"ח דגם דיעבד אסור מ"מ בנ"ד יש להקל כדעת הרא"מ ומהריב"ל ופר"ח ובנ"ח הנ"ל וגם במנקר בכה"ג אף דלשי' בנ"ח אין להקל מ"מ יש לסמוך בדיעבד על שאר גדולים הנ"ל:

יג

והיכא דנכשל רק בטרפות דרבנן הנה ברמב"ם וש"ע סוסי' ס"ד טבח שדרכו לנקר בשר ונמצא אחריו חוט או קרום מלמדים ומזהירים אותו וכו' ובב"י וט"ז שם מבואר דס"ל

דמיירי בטבח שמוכר בשר דאיכא חי"מ ואפ"ה בדרבנן אין מעבירים אותו וכ"ה בתשו' עבוה"ג סי' ט"ו ואולם בשו"ת נט"ש סי' י"ז תמה עליו ממ"ש בעצמו בסי' נ"ד בבודק שנמצא אחריו סרכא דעכ"פ פושע מקרי ומה שבדק אח"כ אסור והביא מהצ"צ סי' ע"ג והרי בדיקת הריאה חק מדרבנן וא"כ דבריו סוברי' זא"ז ולענ"ד לק"מ לפמ"ש בשו"ת כת"כ סי' כ"ט ליישב הא דסוסי' י"ח סי"ט בנתן לו סכין לבדוק ולא בדק כדינא ושחט ונמצא פגום דמעבירים אותו והא י"ל דהי' בודק אח"כ והא דאין לסמוך על הבדיקה דאחר שחיטה הוא רק מדרבנן שמא ישכח וא"כ אמאי מעבירים אותו ותי' דהתם כיון דיכול לבא לאיסור תורה עי"ז דמי לדאורייתא ודוקא בחוטין או קרומים שאין בהם חשש של מורה רק גזירה אטו חלב בזה ס"ל לרמב"ם דאין מעבירים אותו ע"ש וע"ע תשו' בר"א פי' ט' אות ד' בזה וא"כ ה"נ בבדיקת הריאה ניהו דחיוב בדיקה רק דרבנן מ"מ הרי בא למכשול איסור תורה שנמצא אחריו סרכא שהוא מה"ת ע"י שלא נזהר בבדיקתו ובזה נדחו ד' הפר"ת סי' קי"ט סוסק"כ במ"ש ראי' מהריב"ש דבדרבנן משמתין אותו חוץ ממה שתמה עליו בשו"ת נט"ש שם ע"ש ותבין ועמש"ל סקט"ו בשם תשו' רשב"ש וגא"ב בזה. ואולם הנט"ש שם תמה עוד עמ"ש העבה"ג דמתא דסוסי' ס"ד מוכח דגם בדאיכא חי"מ הדין כן כיון דמיירי בטבח שמוכר לאחרים וע"ז תמה דהחוט או קרום ליכא חי"מ כמ"ש מהרי"ט סי' ט"ו והנה אם אמנם נראה דהעבוה"ג ס"ל כדעת שא"י שהבאתי לעיל סק"ז דגם בכה"ג איכא חי"מ אבל כבר רמזתי שם לתשו' בר"א שדחה ד"ז דא"כ יסתרו ד' רמב"ם למ"ש בעצמו בפ"י ממו"מ ה"י דבחשוד על הטהרות בעי תשובה גמורה וכמ"ש הפר"ח סי' קי"ט סקכ"ח להוכיח כן מהרמב"ם הנ"ל אעכצ"ל דבהא דחוטין או קרומין ליכא חי"מ ע"ש והן אמת דהבכ"ש בחי' לע"ז ל"ט דחה ראיית הפר"ח דמוכר חולין טמאים איכא איסור תורה אבל בתשו' בר"א שם סי' ה' אות ג' דחה דבריו מרמב"ם פ"ח משמיטה ויובל הט"ז והראוני בתוי"ט פ"ד דבכורות מ"י שהביא ג"כ ד' רמב"ם הנ"ל ונעלם מהבכ"ש וע' שו"ת חוע"ר יו"ד סי' י"ד ושהשיג ג"כ על התב"ש וע"ש שדחה ג"כ ראיית הפר"ח מהרמב"ם ע"ש מאש בזה ועמש"ל סי' י"ח סקמ"ד בשם מהר"ח א"ז בענין חשוד על הטהרות הנ"ל וע"ש עוד בבר"א אות ד' שדחה ג"כ ד' עה"ג הנ"ל והעלה דהיכא דאיכא חי"מ מעבירין גם בדרבנן ע"ש אבל עכ"פ בדרבנן גם בדאיכא חי"מ דעת מהריב"ל שהביא הפר"ח שם דסגי בקד"ח וא"צ תשובה דפז"ב ואם כי הפר"ח שם חולק עליו כבר השיג עליו הפר"ת שם ופסק כדעת מהריב"ל וכ"פ הנט"ש שם ואף דבתשו' בר"א סי' ה' העלה עד"ז תלוי במחלוקת רמב"ם ורשב"א וא"א להקל נגד רמב"ם ע"ש אבל אני תמה דהא קיי"ל הלכה כהמיקל בד"ס וחשוד אדרבנן אינו חשוד לדאורייתא כדאי' בבכורות

ל' וא"כ הוי חק פלוגתא בדרבנן ואף דמבואר בתה"ד שהובא בב"י א"ח סי' ק"ס דהיכא דאשכחנא בפסקי גאון בהדיא לאיסור ולא אשכחן בפסקי גאון אחר בהדיא להתיר אלא דדייקי' מיני' בהוכחה דסבר להקל קשה לסתור דברים המפורשים וגם בנט"י דרבנן מחמירים ע"ש והכא לא נמצא ברשב"א מפורש להקל רק דדייקי' מיני' כמבואר למעיין בפר"ח ופרית ובר"א שם אבל מלבד דבב"י שם סי' קנ"ט הביא שם ג"כ ד'. תה"ד הנ"ל וכ' עלה דהיכי דההוכחה ברורה הוי כמפורש. להדיא ע"ש ועוד דהכא הרי גם ברמב"ם אינו מפורש לאיסור כמבואר למעיין ושפיר יש להקל כדעת רשב"א. וע' שו"ז חוט השני סי' ל"ד דאם עבר רק על דבר האסור לכתחלה ומותר דיעבד לא נעשה חשוד ואח"ז פקפק דבאותו דבר ממש י"ל דחשוד גם לחמור. וע' בר"א סי' ה' שם בדין עבר על שהיי' במיעוט בתרא ובפרט בשהיי' משהו דהוא רק מנהג פשיטא דהוי רק מדרבנן ויש להקל כפי שנתבאר ועמש"ל סי'. כ"ג סק"ה בזה וע' תשו' כת"כ סי' נ"ה בדין שו"ב שלא נפח אחר שמיעך הסרכא ואח"ז ראו שבצבץ שם שצידד להקל דהנפיחה אחר המיעוך הוא רק מדרבנן וא"כ אין מעבירים ע"ש והוא סותר למ"ש בעצמו סי' כ"ט והוא מוכרח מהא דסוסי' י"ח שהבאתי לעיל אך לפמ"ש בתשו' בר"א סוסי' ט' אות ד' ליישב הא דסי' י"ח דברשב"א מבואר שהתנצל שדעתו הי' לבדוק קודם שחיטה וא"כ הודה שלא סמך על הבדיקה שאחר שחיטה אין ראי' משם אבל צ"ע דניהו דלא סמך ע"ז מ"מ הרי מחויבים לבדוק גם אח"ש וממילא לא עבר רק על איסור דרבנן במה שלא בדק מקודם:

יד

והנה בתשו' שא"י סי' כ"ב כתב דהיכי דנאסר השו"ב רק מדרבנן דינו כפס"ע דרבנן דבעי הכרזה וכל זמן שלא הוכרז עליו כשר ולפ"ז בשוחט לאחרים דעבר רק על לפ"ע דמיפסל רק מדרבנן כל זמן שלא הוכרז עליו שחיטתו כשרה ובפרט בעבר רק אדרבנן וראיתי בתשו' בר"א סי' א' אות ג' וי"ג שהשיג עליו דחשוד לאו"ד פסול מדאורייתא ובסי' ח' ההלה דגם בדרבנן במלתא דאיסורא לא תליא בהכרזה כמ"ש מהרי"ט ח"ב חא"ע סוסי' מ"ג עש"ה ועמש"ל סי' א' סקנ"ד בזה) אבל המעיין במהרי"ט שם ימצא שהביא מתשו' הרשב"א סי' אלף קס"ו דס"ל דגם באיסורא בדרבנן בעי הכרזה אך מהנמוק"י נראה להיפך וצידד דהרשב"א מיירי רק בעבירה דרבנן אבל בעבירה דאורייתא שא"ב מלקות ואין איסורן נודע כגון קושר ומחיר בשבת גם הרשב"א מוחה וסיים דצריך להתיישב בדבר ע"ש. הרי דבעבירה דרבנן הוי מחלוקת רשב"א ונימוק"י ולשי' רשב"א ניהו דהא דבעו הכרזה יהוי ומשום פסידא דלקוחות מ"מ י"ל דלא פליג וגם באיסורא הוי כן וכמ"ש כה"ג בנימוק"י סוף יבמות לענין דו"ח דגם בארוסה דל"ל כתובה דמיא לד"מ ע"ש וכן

מצאתי בב"י א"ע סי' מ"ב בשם מ"כ דבפסול דרבנן בלא הכרזה כשרים לעדות קידושין והוא מתשו' רי"ן הרא"ש סי' פ"ב וכ"ה בתשו' מהרשד"ם חיו"ד סי' נ"ג להדיא דנהי דטעמא דהכרזה משום פסידא דלקוחות כיון דכבר תקנו כן לא מיפסל בשום מקום וע"ש חא"ע סי' ל"ו וע' מל"מ פ"ד ממלוה ה"ו שהביא בשם מהרח"ש סי' י"ט ג"כ היפך ד' מהרי"ט הנ"ל וכן מצאתי בתשו' ב"י סי' י' ועבוה"ג סי' ס"ז וע' כנה"ג א"ע סי' מ"ב הגב"י אות קע"ז שהביא כן בשם מהריב"ל ס"ד סי' ח' וכ"ה בתשו' בה"ב שבתוס' ב"מ לא"ע סי' ח' באמצע התשו' שם וע' בברכ"י חו"מ סי' ל"ד דין כ"ז שהאריך ג"כ בזה והביא מרשב"א ב"ק סו"פ הכונס ומהר"ן בחי' פז"ב דלא ס"ל כהנמוק"י הנ"ל והביא עוד בשם כמה תשובות בענין זה עש"ה וא"כ לכאורה ד' שא"י נכונים דהיכא דעבר השו"ב אדרבנן גם היכא דצריך לקד"ח ונתבאר לעיל סק"ח דגם דיעבד אסור מה ששחט קודם קד"ח מ"מ בדרבנן כשר בדיעבד אך מ"מ נראה כדעת הבר"א דלענין חשוד לאו"ד לא תליא בדין פס"ע כלל אבל מ"מ נ"מ היכא דמומר לעבירה אחרת דרבנן ניהו דלרמב"ם גם במומר בעבירה אחרת צריך לבדוק לו סכין י"ל דבכה"ג דלא מיפסל לעדות גם באיסורא גם רמב"ם מודה דא"צ לבדוק לו סכין. וע' תשו' ר"מ מרוטנבורג האחרונים חיו"ד סי' ח' שהעלה ג"כ דבמלתא דלא נפסל לעדות גם רמב"ם מודה ע"ש ועמש"ל סקל"ט בשם תשו' כ"ם דבדרבנן גם הרמב"ם מודה א"כ בכל גווני יש להקל:

טו

ודע דגם בדאיכא חי"מ דגם בדרבנן מעבירים אותו כמש"ל סקי"ג היינו דוקא בידוע שהי' מזיד אבל היכא דיש מקום לדונו בשוגג והוא טוען כן ששכח או שטעה וסבר שהוא מותר ניהו דבדאורייתא א"נ לומר שוגג הייתי מ"מ בדרבנן שפיר נאמן וכמ"ש הפר"ת סי' קי"ט סק"כ דהא דא"נ לומר שוגג הייתי משום דאין מאמינים אותו והוי סד"א אבל בדרבנן סד"ר להקל אבל דוקא באינו ממונה מהקהל ע"ז אבל היכא דהוי ממונה ע"ז הוי פושע וכמזיד והיכא דעבר ג"פ בכל גווני הוי פושע וכמזיד וכ"ז מבואר בפר"ח שם וכמש"ל סוסק"ט בשם תשו' כת"כ סי' נ"ה ומצאתי בשו"ת חוט השני סי' ל"ד שהעלה דאם עבר על דבר האסור רק לכתחלה לאמן לומר שוגג הייתי ולפמ"ש הדבר פשוט כן וע' בבל"י סי' קי"ט בשם כנה"ג דהיכא דעבר ג"פ גם בדרבנן דינו כשל תורה ממש אבל מד' הפר"ת שם נראה דבכל גווני בדרבנן סגי בקד"ח ומצאתי בתשו' רשב"ש סי' תק"א בעובדא ששו"ב א' הכנים ידו לכמה כבשים ואמר שאין סרכא ואח"כ הכניס ידו אחר והראה שיש סרכא בשיפולי ושהיתה סרוכה לדופן ונתלשה וכן הי' בארבעה כבשים והראשון השיב שראה אבל היתה תלוי' והשיב דהראשון נאמן (ועמש"ל סי' ל"ט סט"ז

וי"ז בשמו) אבל אם הראשון הכחיש שלא היה סרכא כלל הרי סרכא לפנינו ואף שהוא תלוי' לפנינו שוב נאמן האחר שהיתה דבוקה ובפרט שיש הוכחה שהסרכא ראשה מדולדל עבה ותלוי' דרכה להיות ראשה דקה ולכן השו"ב הראשון וראוי לגערו וישמור א"ע מכאן והלאה ע"ש ולכאורה הוא תמוה דהא בדאורייתא מעבירים אותו וצ"ל דס"ל דכיון דבדיקת ריאה דרבנן ולכן רק מזהירים אותו והוא היפוך מ"ש לעיל סקי"ג בשם כח"כ אבל מ"מ צ"ע דהא עבר ג"פ ונראה דהא דמעמידים בג"פ היינו אם חזר ועבר אחר שכבר קיבל עליו ד"ח אבל אם בפ"א עבר בכמה פעמים שפיר יש להקל ולדונו בשוגג וגם בדאורייתא יש להקל בכה"ג כמו בפ"א ואולי בנידון הרשב"ש היה הוכחות דהיה שוגג וע' תשו' גא"ב סי' ל"א בדין שו"ב שבדק עגל והיה ב' סרכות ומיעך אחת מהן והכשירו ואח"כ נמצא אחריו עוד סרכא והשו"ב התנצל שמעולם לא מיעך סרכא בעגלים הרכים רק בזה הפעם וביאר שם החילוק בין עגל רך או לא וע"י סרכא ב' שלא נתמעך בלל לכ"ע הבשר טרפה והכלים צריכים הכשר וע"ד הטבח כיון שהוא פעם ראשון אין להעבירו רק להזהירו להבא ע"ש והוא תמוה לכאורה דהא הוי בדאורייתא וצ"ל דס"ל דהמנהג ושלא למעך בעגל רך הוא רק מדרבנן וגם לענין סרכא שני' שלא בדק הריאה כדין עבר ג"כ רק אדרבנן וכמ"ש וג"ז היפוך ד' כת"כ ושאר אחרונים הנ"ל וע' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קי"ג שפסק ג"כ שלא להעביר שנ"ב שמיעך סרכא בגו"ט מפני שטעה בדין ואומר מותר רק להזהירו להבא אבל אם מוחזק לקל בשאר ענינים יש להעבירו ע"ש עוד בזה. וע' תשו' אבקת רוכל סי' ר"ז שרמזתי בקיצור לעיל סק"י ג"כ בזה:

טז

וראיתי בס' ד"ק סי' זה סק"ג שכ' דאם העידו על שו"ב שעבר על מנהג חומרא כגון מירוט נוצות ויצא דם וכה"ג אינו בגדר הוציא טרפה מת"י ולא אתרע חז"כ כלל ע"ש ולפ"ז גם בדאיכא חי"מ אין לקנסו כלל ויש להביא סמוכין לדבריו מהתוס' בכורות ב' ע"א ד"ה קונסין שכ' דדוקא בנותן גסה לעכו"ם קונסין אותו עד עשרה בדמיו כיון שעבר על איסור דרבנן אבל בדקה כיון דאיסורא ליכא אלא מנהגא בעלמא לא קנסו גם במקום שנהגו שלא למכור ומזה יש להביא סמוכין לדברי עבוה"ג סי' ט"ו שפסק דטבח שעבר ומכר בשר ששהה ג"י בל"מ דאין לקנסו כיון דהוי רק מנהגא כמ"ש הריב"ש ע"ש ויש להביא עוד ראיה מהא דאי' בטוא"ח סי' תצ"ג דנוהגים בכל המקומות שלא לישא אשה בין פסח לעצרת וכו' מי שקפץ וכנס אין עונשין אותו וכו' ע"ש ומבואר דבמנהג אין לקנוס בדיעבד אבל לפמ"ש הא"ר הובא במחה"ש שם דוקא היכא דסבור מצוה קעביד אבל מי שמסתפר קונסים אותו גם במנהג בעלמא א"כ ה"נ בזה ועתוס' סוכה

מ"ד ע"ב שכ' דבמנהג ל"ש לא תסור ועפמ"ג או"ח בפתיחה כוללת ח"ה אות ל"ד שכ' דבשמנו של גיד כיון דישראל קדושים נהגו כן מעצמן ליכא בי' משום לא חסור ע"ש [וע' בפסחים פ"ג לא צריכא אלא בשמנו של גיד וכו' ורש"י שם וע' בס' העמק שאלה על השאלתות פ' וישלח מ"ש בזה] והא דכ' הרמב"ם פ"א מממרים ה"ב וז"ל כל מי שאינו עושה כהוראתן עובר בל"ת שנאמר לא תסור וכו' ואחד דברים שעשאום סייג לתורה וכו' והן הגזירות והתקנות והמנהגות כל אחד ואחד מאלו השלשה דברים מ"ע לשמוע להן והעובר על כאו"א עובר בל"ת וכו' ע"ש מלבד די"ל דהר"מ לשי' דסובר דאיכא לאו גמור דלא תסור בדרבנן אבל לשי' רמב"ן בסה"מ וחינוך פ' שופטים החולקים עליו וס"ל דהוי רק אסמכתא י"ל דבמנהג ליכא משום ל"ת כצל אף גם י"ל דהתם דוקא במנהג שהנהיגו חכמי הדורות אבל במנהג שנהגו העם מעצמן לכ"ע ל"ש ל"ת וגם יש לחלק בין מנהג שנתפשט בכל העולם ובין מנהג שנהגו במקומות מיוחדים וע' בפר"ח או"ח סי' תצ"ו סק"א ומש"ז סי' תרצ"ו סוסק"א בזה ותבין ובס' מרגניתא טבא העלה דהרמב"ם לא קאמר רק במה שתקנו ב"ד הגדול שבלשכת הגזית וע' נח"א שבאשכול הל' ט"ב בזה אך דבאמת מצינו בירושלמי פ"ד דפסחים ה"ג דמפורש היפוך ד' תוס' דבכורות הנ"ל דגם בדקה במקום שנהגו שלא למכור קונסין דכשם שקונסין להלכה כך קונסין למנהג והרי התם הוי רק מנהג במקומות מיוחדים ומכ"ש במנהג שנתפשט בכל העולם וע' בגה"ש שם ולכן נראה דהד"ק לא כ"כ רק במנהג מירוט נוצות דהוי חומרא גדולה בלא טעם והפוסקים התירו בהפ"מ ולכן בכה"ג לא אבד חז"כ אבל אם היקל במנהג ברור דינו כעובר על שאר אי"ר וע' שו"ת תוע"ר סי' א' שפסק ג"כ דאם זלזל טבח רק במנהג לכ"ע אין דינו כהוציא טרפה מת"י אבל היינו בבודק לאחרים ואין בו חי"מ וגם בזה סיים דמ"מ בממונה לציבור ועבר כן כמ"פ יש לקנסו ולהעבירו עד שיקבד"ח ע"ש:

יז

ודע דהיכא דהשו"ב מיקל באיזה דבר שלא בדין מפני שנראה בעיניו בראיות להקל אף דבאמת ראיותיו דחוים ושגגה בידו אם מקבל עליו שלא לעשות יותר כן אין מעבירים אותו אפי' בשל תורה וראיה מתשו' רשב"א סי' ד"ש וש"ה בדין המחיר במיעוך דגוערין ומסלקין אותו דהוי איסור תורה וסיים דמ"מ אם אינו חשוד להקל באיסורים אלא שתולה דעתו במו"מ של הלכה אע"פ שנמצא דעתו בטלה מתרין בו שישמע לדברי חביריו ואם ישמע חוזר לכשרותו ואם לאו מסלקין אותו וגם בשו"ת בית יעקב סי' צ"ו מבואר כן והביא מפ"ק דגטין ותוס' שם דאחר שלמדו שקבלו עליהם דבעי לשמה מותר כיון דל"ה בפשיעה וכבר האריך בזה בשו"ת שברא"פ סי' ל"ד והביא ג"כ מהנ"ל וע' בתב"ש סי' א'

סוס"ק כ"ו שכ' ג"כ דשגגת תלמוד אינו עולה זדון לענין זה שנחזיקהו כחשוד למפרע מאחר שנתעסק בבדיקה בדלא ידע דלבי' אנסי' וסבור שיודע וכמ"ש בתשו' הרא"ש שהובא בב"י סי' קי"ט דמי שאינו בקי אינו בכלל חשוד אלא ילמד ויחכם והובא בש"ע שם סי"ח ומשמע שאין חילוק בין למד בטעות בתחלתו או למד ושכח ודלא כשו"ת בי"ע סי' צ"ו ע"ש וע' תשו' כת"כ סי' כ"ז שהשיג על הצ"צ במ"ש דמקרי פושע לפי שאינו בקי ביד לחפש בכל המקומות והוא השיג דמחשש שאינו בקי ילמד ויחכם כמ"ש הרא"ש הנ"ל וגם בסוסי' כ"ח העיד בשם כמה גדולים דאם השו"ב נתן סכינו וכמ"פ נמצא פגום ילמד האומנות ויוחזר לכשרותו ע"ש וע' תשו' ר"מ מינץ סג"ל סי' נ"ה תשו' מהר"ם בכרך בדין המנקר שניקר אחורים והניח חוטין בזנב והביא מרמב"ם הנ"ל דבדרבנן רק מזהירין ומלמדין ומשמע דלא ידע לנקר ואפ"ה אין מעבירין והביא עובדא שאירע בשו"ב א' ששחט ולא בדק הסימנים כראוי אח"ש ונמצא אח"כ שהגרים למעלה ממקום שחיטה וגם אחר שהראו להשו"ב בדק שנית ואמר שהוא כשר והרב אמר שהוא אינו מכשיר ולא מטריף אבל בין תבין את אשר לפניך ואח"כ בא השו"ב והודה שהוא טרפה אלא שע"י הבהלת שנבהל טעה ופסק נוצות מ' יום כתיב וחזר לאומנותו והביא מהש"ס פז"ב וגם הביא מ"ש האגודה פג"ה וז"ל טבח שנמצא אחריו חלב וכו' וצ"ל ה"מ שהזיד לעשות כך או שגג מחמת שאינו יודע לנקר אבל אם שגג וקבל עליו תשו' לא יעברוהו ולא ילקוהו עכ"ל וכ' הא"ז וז"ל טבח שנמצא אחריו חלב כשעורה מעבירים וכו' ויש להכריז עליו בה"ב שהעבירוהו מפני כך ולא יתעסק באומנתו חדש ימים ואח"כ ילך לפני ת"ח שבעירו או סמוך לעירו ויתוודה ויתחרט ויתנו לו דין לפי ראות עיניהם ואח"כ יכריזו שהודה ונתחרט וקבל עליו הדין ולכן החזירוהו לאומנתו וקודם שהכריזו עליו אין לסמוך עליו ואסור לקנות ממנו בשר עכ"ד ונראה דהיינו שעשה במזיד אבל בנ"ד י"ל דהוי כשוגג והסכים עמו מהר"ש שפירא והביא ג"כ עובדא בשו"ב שהכשיר כבש א' ואח"כ מצאו סרכא בריאה לשומן והודה על שגגתו והעבירו על ששה שבועות ואח"כ הסכים החסיד ז"ל להחזיר עמו דיני שו"ב ולהחזירו לחזקתו והסכים גם מהר"ז ז"ל עמו וסוגיא דעלמא כך הוא וכל המשנה ידו על התחתונה ומכ"ש בנ"ד שעבר רק אדרבנן ונ"ל שיצום מ' יום וישוב לאומנתו והציע דבריו לפני מהר"ם מינץ ז"ל ובסי' כ"ו השיב מהרמ"מ דנד"ד שטעה בניקור איננו בכלל שגגה והכשיל רבים והאכילן דבר איסור ולא דמי לעובדא דהאי שו"ב ששחט מוגרמת או שנמצא אחריו סרכא שהיה משגה ולא נאכל עדיין האיסור וע"ז נאמר לא יאונה לצדיק כל און משא"כ בנ"ד אבל מ"מ כיון דהוי רק בדרבנן יפה הביא מהרמב"ם ונראה דאין להחמיר עליו בזמן רב כפי שכ' כ"ת רק סגי

בהעברה על י"ד יום ואחרי שכבר עברו י"ד יום מפני שכ"ת רצה להמלך בגדולים ולא מחמת תשו' יוסיף עוד י"ד יום מחמת תשו' ומסתמא ידוע למר שהוא אדם כשר ולכן אני מסכים עם כ"ת וטוב לפרסם הדבר למיגדר מלתא עכת"ד מהרמ"מ ז"ל. ומבואר דגם בדרבנן ולא ידע לנקר מ"מ צריך שיקבל עליו איזה תשו' עכ"פ וגם מבואר דאפי' במקום שהיה נראה רק כשגגה בשחיטה צריך לחזור שנית על דיני שו"ב משום דאתרע חזקתו וע' תשו' דברי ריבות סי' רפ"א שכ' ג"כ בדין שו"ב שבדק ונמצא אחריו סרכא דאם הוא מחמת חסרון ידיעה יעבירוהו עד שילמוד ויתחכם ויוחזר לאומנתו וע' עקרי הד"ט סי' א' אות ח' בשם תשו' אהלי יעקב סי' נ"ד דאם מצד פחזותו ומהירותו יצא המכשול מת"י יש להקל בהעברה על איזה ימים וקבד"ח לבד ע"ש וע' שו"ת ב"א חיו"ד סי' ח' בדין שו"ב שנמצא אחריו פיצול מקמא וצידד די"ל דכיון דבדק אחר סירכות שהוא עיקר חיוב הבדיקה אין להעבירו לגמרי גם בנכשל ב"פ ע"ש עוד כמה סניפים וכ"ה בשו"ת אריה דב"ע יו"ד סי' ג':

יח

ומה שחילק מהרמ"מ בין אם בא כבר לידי מכשול בפועל או לא עמש"ל סק"ח וסק"י בזה אולם בשמ"ח סי' זה סי"ח כ' בפשי' דגם אם עדיין לא עשה רק נתברר שרצה לעשות ולא עלתה בידו דינו כאלו עשה ועיין תשו' כת"כ סי' כ"ו באמצע התשו' שהעיר לחלק בזה והוכיח ג"כ מתשו' הרשב"א שבסי' י"ח סי"ט דאין חילוק ועיין תשו' מהר"י אסאד חיו"ד סי' ד' הוכיח מהריב"ש סי' קי"ג ומהרי"ק שרש ל"ג וגם מהא דסי' י"ח סי"ט הנ"ל ומהסמ"ע סי' ל"ד סקט"ז ותשו' מהר"ם מלובלין סי' ע"ו דאין חילוק ע"ש וע' תשו' הש"מ סי' כ"ב דגם להשמ"ח היינו בידוע שהיה מזיד אבל בדאיכא למתלי בשגגה גם בדאיכא חי"מ קצת ע"י הכרכשתא כיון דבאמת הוי דבר מועט וריוח פורתא מה ששוה הכרכשתא יותר בכשרה מבטרפה כיון דעדיין לא נעשה המכשול יש לתלות שהיה שוגג גם היכא שאינו מוחזק ליר"ש והגון לגמרי ע"ש טעמו. ובזה י"ל דאין סתירה מתשו' רש"ל פי' כ' ותשו' רמ"מ סי' כ"ו הנ"ל לדברי השמ"ח הנ"ל ע"ש ותבין והנה התוס' בכתובות ע"ב ע"א ד"ה אי דידע ופריש הקשו דלוקמה כגון דידע ופירש אלא דהיא רצתה להאכילו וחי' דמה שרצתה להאכילו אינה יוצאה בלא כתובה די"ל משחקת הייתי ואם היית בא לאכול הייתי מונעת ממך אבל כבר הקשה בס' תוי"ר מהא דלעיל ל"ו ע"ב לדידהו תבעיתינהו באיסורא וכו' כיון דמהדר אזיופא אימר זייפי זיף וכו' וצ"ל דדוקא לגבי בעלה שייך לומר דמשחקת היתה משא"כ בעלמא וע"ש שהוכיח מפיהמ"ש להר"מ וחי' הר"ן בהא דשוחט בשבת ומהרשב"א שהובא בסי' ד' דגם בע"ז ושבת לא נעשה מומר.

במחשבה אבל מ"מ אבד חזקת כשרותו לרמב"ם דצריך לבדוק לו סכין גם בשאר עבירות ומה"ט פסק בדין רצה לאנס א"א ונמלטה מידו דנעשה חשוד עי"ז וצריך לבדוק לו סכין להרמב"ם ע"ש ועיין בשו"ת ד"ח ח"ב יו"ד סי' כ"ז שהביא ג"כ מתוס' כתובות הנ"ל ודחה דלא דמי כלל ומהרשב"א וריב"ש מוכח כהשמ"ח וכן עיקר לדינא ע"ש ואינו ת"י כעת וע' עקרי הד"ט סי' ט"ז אות כ"ד בשם הון רב להקל בדרבנן במה שחשב לעשות ולא עלתה בידו דאפשר דהיה מתחרט ולא היה עושה. ע"ש ועמש"ל סקל"ז בתשו' לק' האמאר עוד בזה ועיין חי' רע"א דאם קודם שהוציא הבהמה בחז"כ באו עדים ואמרו ששחט שלא כהוגן והוא הכחישם לא נפסל די"ל דלא רצה להכשיל רק להחזיק א"ע לאומן דהא ידע שלא יתקבלו דבריו ע"ש:

יט

והנה בתשו' רדב"ז ח"ד סי' ק"ו כ' בדין שו"ב א' שבדק בהמות הרבה ואח"כ נמצא חתיכת ריאה א' דביקה בסרכא לצלעות רובה דבוקה לעצם ומיעוטה לבשר ושאלוהו שאר השו"ב אם חתך איזה סרכא היום וא"ל שלא הי' שום דיבוק שיצטרך לחתכו (כי הי' מנהגם כשמצאו:

סרכא שאינה מטרפת חותכים אותה להסיר הפקפוק וגם נהגו להכשיר סרכא לעצם ובשר כדעת רמב"ם) והסכימו כל השו"ב וגם הוא בעצמו להטריף הבהמה דשמא מן האומה היתה דטרפה וקצת חכמים רצו לאסור כל מה ששחט באותו היום ואחר השעה אמר השו"ב הנ"ל שנזכר שחתך סרכא א' וזו היא ורצו החכמים לחזור ולהכשירה והרדב"ז בדק וראה מקום הסרכא והי' נראה רובה דבוק בצלע התחתונה שכנגד האומה והעלה להטריף הבהמה חדא דכיון שהגיד בתחלה שלא חתך שום סרכא ומרע נפשי' שיצאה ס"ט מת"י שוב א"ח ומגיד לומר שחתך ושכח ול"ש לומר הפה שאסר וכו' שהרי בלא דבריו אנו אוסרים אותה כיון דאיכא ריעותא קמן ועוד דכיון שמהפך דבריו על לאו הן ועל הן לאו ל"א הפשה"ש ועוד דכיון דהשו"ב נמנו ואסרוה אין ביד אחרים להתיר ועוד דגוף ההיתר מפוקפק ולשי' כמ"פ בדבוק לעצם ובשר טרפה אפי' נגד האונות והבו דלא לוסיף ועוד דגם הרמב"ם שלא חילק בין רובה למיעוטא מ"מ בנ"ד שהי' מיעוטא דמיעוטא דבוק לבשר שהיא רק ככיר בעלמא ואין בו כח. למנוע העצם מלהתפרק י"ל דמודה ועוד דכיון דדבוק בצלע שכנגד האומה ממ"נ טרפה שאם הי' הסרכא מהאונא בפ"כ שהלכה באלכסון וכו' ומ"מ אין להעבירו ולא להכריז איסור על שאר הבשר שאין הדבר יוצא מידי ספק לעולם וא"ל דהוי ס"ס ספק נקוב ואת"ל נקוב שמא מן האונא ודופן סותמתו ז"א דקים להו לרבנן דאין סרכא בלא נקב ואין כאן אלא ספק א' וגם הוא

קרוב לודאי וא"ל דכיון דנשחטה בחזה"ת עומדת כדקיי"ל בבא זאב ונטל מיעים כו' י"ל דהתם אתיליד ריעותא דקרוב לודאי לתלות בו דאין נקבים מצוים בב"מ ונטלה זאב שדרכו לנקוב ובנ"ד אדרבא סרכות מצויות בריאה וגם הסרכא נגד אומה וכנכ"ה ובפרט מכח הממ"נ שכתבתי ולא דמי למ"ש בתשו' הרא"ש כלל כ' בריאה שנמצאת סרוכה בין שאר הריאות וכו' והתיר כל הכבשים כיון שיצאו בחז"כ לא מחזקי' ריעותא שמא נתערבה וכו' [והוא דין המבואר בש"ע סוסי' ק"י סעי' יו"ד] דנשחטה בחזה"ת עומדת ומדמה לה לבא זאב ונטל ב"מ שא"ה דהספק נולד אח"כ ובנ"ד הספק מעיקרא הי' ועוד דהתם הוי ספק מחתיכה לחתיכה אבל בנ"ד הספק באותה חתיכה עצמה וכו' עכת"ד ומבואר מדבריו דלגבי השו"ב ושאר בשר ששחט באותו יום ובאותו מקום צירף גם ספק רחוק להקל ונראה מדבריו דלא צירף לתלות ששוגג הי' רק משום דהוי רק ס"ט ולמדנו מדבריו דהיכא שהוציא מידו ס"ט גם היכי דאסור מספק מ"מ לגבי השו"ב לא נפיק מחז"כ עי"ז כלל וזהו דבר חדש. ונראה דזה דוקא בפעם א' אבל בכמ"פ לא עדיף מאיסור דרבנן דמעבירין אותו כמש"ל אבל מצאתי בעקרי הד"ט סי' ג' אות ג' בסופו שהביא בשם תשו' ז"א ח"ב סי' ד' בדין א' ממפטמי אווזות שראה א' בשעת פתיחת האווזא ריעותא בושט ואח"כ שאל לבעל האווזא מהי נפשה בדינו והשיב שחכם פ' הכשירו ואח"כ נתגלה שלא שאל לאותו חכם כלל ואמר אח"כ ששאל לאביו שהי' ע"ה כמותו וא"ל שאינו רק צרירות דם ופסק לפסול את האיש מחזקתו ואסור לקנות ממנו בשר ושומן ומ"מ אין להחמיר עליו בתשובה דפז"ב כיון שאין הריעותא ברורה וגם לא הוציא עדיין מחשבתו לפועל וסגי בקבד"ח שלא יקל עוד בשום ספק הבא לידו ע"ש ומבואר דגם בכה"ג שהי' רק ריעותא בושט ופטם א' מעבירין אותו עד שיקבד"ח ויש לדון ולחלק בין היכא שאוכל בעצמו מהבשר הרי חשוד על סד"א אבל בנותן רק לאחרים י"ל דבספק ל"ש לפ"ע כדאשכחן בע"ז ט"ו ע"ב כל היכי דאיכא למתלי תלינן וע' נדרים ס"ב ור"ן שם אבל י"ל דשא"ה דיש לתלות שלא יעשה איסור אבל בני"ד כיון דסד"א לחומרא הרי הוא יודע שמכשיל את חבירו בבירור באיסור זה שהוא סד"א וע' בתוס' שם ד"ה רהט ור"ן שם ופ' תשו' פ"י חיו"ד סי' ג' ותשו' מהרי"א חיו"ד סי' קל"ה בזה והעיקר נראה דהרדב"ז לא מיירי רק היכא דיש לנו ספק בעיקר הדבר אולי לא ידע השו"ב מהריעותא כלל אבל היכא דידע שהוא ס"ט וראה הריעותא הרי הוציא ס"ט מת"י והכשיל רבים ובכה"ג לכ"ע אבד חז"כ:

כ

אגב אכתוב מה שראיתי בתשובת מהר"ם מלובלין סי' ע"ו בעובדא שמצאו אצל שו"ב א' שהי' סכינו פגום שלא בשעת שחיטה והשיב דכיון דלא נתברר ששחט בו דשמא נולד הפגם אח"ש ואולי אם הי' בא לידו לשחוט הי' בודקו קודם שחיטה כדינו והי' מוצאו פגום ול"ה שוחט בו ולכן אם הוא מוחזק לאדם כשר דנים אותו לזכות כמ"ש דסגי להעבירו על איזו זמן מועט ולהחזירו לחזקתו ע"י קבד"ח בפני ב"ד בחומר שבועה ליזהר מהיום והלאה בבדיקת הסכין ושיהי' בדוק בכל עת וגם ימנו אדם הגין לדקדק אחריו ולהשגיח על מעשיו אבל אם אינו מוחזק לאדם כשר ומדקדק בעניני שחיטה אין מהפכין בזכותו ויש להעבירו עכ"ד ויען בי השמ"ח סי' זה סי"ט קיצר בהעתקתו כתבתיו וע' לקמן סי' י"ח סוס"ק מ"ח מ"ש בזה בשם דמש"א וע' תשו' הריב"ש סי' תצ"ח ושו"ת בי"ע סי' ל"א דשו"ב שאוסר את המותר יש להעבירו וע' תשו' חסל"א סי' ד' בדין שו"ב שעשה סרכא בידים להטריף בהמה ששחט חבירו והעיד בב"ד כן ואח"ז נתברר ששקר בימינו דיש להעבירו דהוי חשוד לאו"ד והאריך שם בדין עדות שקר היכא דלא הועיל עדותו אם עבר בלא תענה והביא מרמב"ם פ"כ מעדות ה"א דמוכח דגם בנמצא א' קא"פ אפ"ה בהוזמו נפסלו לכל עדות שבתורה ע"ש ובאמת שכן מבואר ברמב"ן עה"ת פ' ואתחנן וע' שו"ח מהר"ם מרוטינבורג האחרונים חא"ע סי' י' באורך בזה שהוכיח ג"כ כן ולא הביא מהנ"ל אבל בתומים סי' פ"ב בכ"מ סוסי' נ"א העלה דבכה"ג שאין תועלת בעדות אף דלא טוב עשה מ"מ אינו נפסל עי"ז וע' בסמ"ח על החינוך מצוה ל"ז שתמה מסברא על ד' הרמב"ן הנ"ל ולא הביא ג"כ מהנ"ל וע' תשו' רשד"ם חא"ע סי' ט' שכ' דאם העד מעיד בשעה שאין נ"מ בעדותו אינו עדות כלל והניחו בצ"ע והוא תמוה מד' הרי"ף יבמות בהא דאשתמודעינהו וע' תשו' מהראנ"ש סי' כ"ו שכ' ליישב עפ"ד רשד"ם קו' מלחמות קידושין פ' האומר בהא דהאומר בשעת מיתה י"ל בנים והעלה דעכ"פ חוזר ומגיד ומצאתי בשו"ת בר"א חא"ע סי' ל"ה שהאריך בפרט זה והביא בשם תשו' שב יעקב סי' י"ח דבדבר שא"צ לאמרו לצורך העדות ל"ש בי' הכחשה והוא דחה ראייתו. וע"ש בסי' ל"ו עוד בזה ולא הביא מכל הנ"ל אבל מ"מ ראיית החסל"א הנ"ל יש לדחות בפשי' דל"מ אם לא ידע הכשר מפיסול הקרוב פשי' דהוא בא להעיד, עכ"פ באופן שיועיל עדותו ובכה"ג ודאי דעבר בלא תענה רק גם בידע הרי לאו כ"ע ד"ג ומסתמא כשבא להעיד עדותו הי' סבור שיש תועלת בעדותו ובכה"ג ודאי דעובר רק היכא דבא להעיד בדבר שיודע שא"ב תועלת בעדותו בזה תליא במחלוקת הנ"ל ועכ"פ בנידון החסל"א שהשו"ב העיד באותה שעה שלא כדין ודאי דיש להעבירו ואגב ארשום מה שראיתי

בהגהת יד רמ"א על האו"ה בסופו נדפס בשם הג' מו"ה סענדיר אבד"ק סטנאב ז"ל לחלק בין טבח שנמצא אחריו חלב שאין אנו חושדים אותו שידע מהחלב רק חושדין אותו שמזלזל בניקור ולא נזהר ליקח כראוי והוי רק פושע ולא חשוד וסגי בקבד"ח אבל במוכר בשר טרפה בחזקת כשר אם אין אנו מאמינים לו על התנצלותו הוי חשוד גמור וגרע מפושע עכת"ד ויתר דינים אלו יתבארו אי"ה לקמן סי' קי"ט:

כא

סעי' ג' אפי' נשבע וכו' בש"ך ונה"ך ביאר ליישב קו' הט"ז סק"ו דלאותו דבר גרע טפי וע' תב"ש סקי"ב ביאור הדבר והקשה מהא דגיטין ל"ה נודר ועובד והרי כיון דחשוד אינו נאמן גם בשבועה וכבר נשאל פ"ז בתשו' ח"צ סי' ל"א ותי' לחלק בין אם עדיין עומד ברשעו דבזה ל"מ גם בנשבע אבל בחוזר בתשובה שפיר מהני וע' במקמ"ח סי' קי"ט ס"ה מ"ש בזה עפ"ד הש"ך סי' רכ"ח סקכ"ו וגם בס' עצ"ל הפיר בזה ופ' תשו' חפ"צ חיו"ד סי' א' ג"כ בזה ופ' תשו' מהרי"א חיו"ד סי' נ"א מד' מג"א סי' קכ"ח סקנ"ח ותומים סי' ל"ד סק"כ דהתם רק קנס מדרבנן אבל בתשו' הרא"מ סי' נ"ט הוכיח דהוי מה"ת ותמה מזה על מג"א ותומים וכבר קדמו בתשו' ח"ס חלק ו' סי' י"ב בזה וע' בס' האשכול ה' ברכת כהנים סי' ט"ו ונח"א שם בזה והנה מ"ש התב"ש דגם הנשים מוזהרות ומושבעים ועומדות הנה בתוס' נדרים צ' ע"ב הביאו בשם הר"א דהיא אינה מוזהרת והתוס' תמהו עליו וע' נו"ב מ"ת חאו"ח סי' קי"ח ומ"ק חא"ע סי' ע' אבל לפמ"ש הרשב"א ומאירי שם דכונת הר"א משום דהתם אין הוא מוזהר דהא אמרי' דענ"ב ובכה"ג גם היא אינה נזהרת א"כ אין ראי' ופ' נו"ב מ"ת חא"ע סי' כ"ג שלא הבין במח"כ כונת הרשב"א בזה וגם בתשו' ח"צ סוסי' ק"נ הפיר השואל בסברא הנ"ל והח"צ דחהו בשתי ידים ובמח"כ נעלם ממנו ד' רשב"א ומאירי ועכ"פ צדקו ד' תב"ש וגדולה מזו כ' התוס' בחגיגה י"ד ע"ב ד"ה בתולה דגם בעילה לכ"ג אף היא בכלל האיסור ומ"ש מדכתי' יקיח כבר תמה בשעה"מ סופי"ז מאי"ב דגם בלא"ה הרי השוה הכתוב אשה לאיש וע' חי' רע"א על המשניות פ"ד דיבמות מי"ג בזה וע' רדב"ז ח"ב סי' תש"א שהוכיח בפשי' דגרושה מוזהרת על הכהן דהשוה אשה לאיש ולא הביא ד' הר"א ותוס' הנ"ל. והנה ראיתי בס' ד"ח עה"ת בחי' לב"מ ה' שהקשה ע"ד נה"ך דא"כ אמאי בגזל אמרי' דחשוד אממונא ל"ח אשבועתא הרי התם הוי לאו"ד והוכיח מזה כדעת הריב"ש שהובא בב"י וש"ך חו"מ סי' ל"ד לחלק בשבועת להבא בין שוא"ח לקו"ע אבל כבר קדמו בקו' זו בד"ח על הרא"ש פ"א דחולין אות י"ב ותי' דלדידן הרי חשוד אממונא חשוד אשבועתא רק דאמרי' שמא סמ"י יש לו עליו וגם בפר"ת סי' קי"ט סקי"א העיר בזה ותי' בע"א וע"ע במהריט"א על בכורות פ"ד אות ל"ה

בסופו שדחה דבריו ותי' בע"א ע"ש היטב בזה וע' בש"ך סי' קי"ט סקנ"א מהא דשבועת סיני הי' רק על להבא ע"ש מ"ש בזה וע' בש"ג שסביב המרדכי פ"ג דב"מ במ"ש לחלק בין שבועת ממון דבא להפיס דעת תובע ובין שבועת עבירה וע' בשו"ת שו"מ מ"ק ח"ב סי' צ"ז באורך בענין זה:

כב

בתב"ש שם כ' בפשי' דגם באכל ח"ש נבלה אינו נאמן עליו אפי' בשבועה דמושבע ועומד ובמש"ז תמה עליו מהתוס' שבועות כ"ג דשבועה חלה על ח"ש דל"ה מושבע ועומד והוא תמי' גדולה ונראה ליישב ד' התב"ש ומקודם אבאר סברת התוס' שכתבו דבח"ש ל"ה מושבע ועומד דלכאורה אינו מובן מדוע יגרע משאר איסורי עשה שאין לוקין עליהם דהוי מושבע מה"ס כמ"ש התוס' שם ונראה הטעם לפמ"ש הח"צ סי' פ"ו דטעמא דח"ש אסור מה"ת משום דאחשבי' עליו באכילתו וכבר ביארו האחרונים דבריו דטעמא דחזי לאצטרופי לבד ל"מ רק בצירוף סברת אחשבי' אלא דהי' מקום לומר דבטלה דעתו ולזה מהני טעמא דחזי לאצטרופי ולכן לא בטלה דעתו וע' ישוי"ע א"ח סי' תמ"ב וא"כ קודם האכילה שעדיין לא אחשבי' ליכא שום איסור על הח"ש ולא חל רק בשעה שמחשיבו ע"ע ואוכלו ולכן שפיר חל מה שנשבע שלא יאכל ח"ש או שיאכל ולא אמרי' דלא יחול משום דמושבע ועומד שהרי בשעה שנשבע עדיין אינו מושבע ועומד מה"ס על הח"ש כלל ומעתה התינח לענין חלות השבועה אבל אם אכל כבר נבלה ח"ש ואחשבי' עליו שוב באמת עבר על שבועת הר סיני דמושבע ועומד ע"ז בשעת אכילה והוי חשוד על השבועה וצדקו ד' תב"ש:

כג

סעי' ד' נאמן לומר מומחה וכו' ע' ט"ז לקמן סי' קי"ט סקי"ח וש"ך שם סקל"ז ותשו' פ"י חיו"ד פי' י"ד ט"ז ותשו' כתב סופר סי' ע"ו ותשו' מהר"ם שיק סי' ח' ויבואר אי"ה לקמן סי' קי"ט שם:

כד

סעי' ה' מומר להכעיס כו' מלשון זה נראה דגם בשאר עבירות הוי דינו כעכו"ם לשחיטה ובטור הביא בשם רשב"א להתיר במומר להכעיס בבדקו לו סכין ואעע"ג ובאמת שבתה"א הביא בשם רז"ה להתיר בזה גם לכתחלה והוא חולק ובדיעבד מסופק שם אבל בתה"ק הכריע להקל וכ"נ דעת רש"י ג' ע"ב ד"ה חוץ וכן מצאתי בש"ג בשם ריא"ז אבל בטור וב"י בשם הרא"ש שהביא בשם ר"י דדינו כעכו"ם וברא"ש שם הטעם דאינו בר זביחה ומזה נראה דדוקא במומר לאכול נבלות להכעיס ולא בשאר דברים וכן מצאתי

בבעהע"ט שכ' וז"ל אבל להכעיס מועד לנבל הוא והיכא דאעע"ג אית מ"ד שחיטתו כשרה ומסתברא דהוי כשחיטת כותי ונכרי דאפי' אעע"ג פסולים וע"כ ל"פ ר"א ורבינא בע"ז כ"ו במומר להכעיס אי מומר או מין וכו' אי מומר לד"א הוי כמומר לכה"ת אבל לכ"ע מומר הוא לאותו דבר כרשע דחמס שהוא רשע לעדות ממון עכ"ל ומבואר דדוקא במומר לנבלות פסול גם באעע"ג משא"כ במומר לאיסור אחר וראיתי להתב"ש סקי"ז שהעלה בביאור ד' רמב"ם דס"ל כדעת הרא"ה בבדה"ב דהיכא דהוי להכעיס ממש להקניט בוראו לכ"ע מין הוי ולכן שחיטתו פסולה גם באעע"ג וכ"ה בר"ן והובא גם בב"י וגם בעיקר פלוגתת ר"א ורבינא דעת הר"ן פ"ב דע"ז דמין הוי ושכ"נ ד' הרי"ף ורמב"ם ע"ש וכ"פ בש"ע סי' קנ"ח אבל הרא"ה שם כ' דפסקו רבוותא לקולא דמומר הוי דק שחילק בין שביק התירא ואכיל איסורא ובין להכעיס ממש ומצאתי בס' האשכול הל' ע"ז סי' מ"ז שהעלה בדעת הרי"ף דפוסק דמומר הוי ושכ"פ בה"ג ורבוותא ומצאתי בפר"ת סק"ח שתמה ג"כ על הש"ע דלשי' הרא"ש דוקא במומר לנבלות ולא הביא ד' העיטור הנ"ל אך דנראה מהעיטור דעכ"פ אי קיי"ל דלהכעיס מין הוי שחיטתו פסולה גם בעע"ג וא"כ לשי' הש"ע סי' קנ"ח שפיר פסק כאן אבל בפ"ת שם העלה דגם אי מין הוי מ"מ הרי גם בצדוקי ובייתוסי כשר מדינא בעע"ג ומסיק לדינא דגם בעובר שלא לתיאבון ושביק היתרא ואכיל איסורא או גם באינו מאמין בה או שכפאו יצרו למרוד במצוה זו או שאוכל נבלה מוסרכת שאין נפשו ש"א מחמדתו כשר דיעבד בעע"ג ובדקו לו סכין אבל במורד בקונו ואומר שאינו מכוין באכילה זו רק להכעיס את בוראו מסתבר דמין גמור הוא לכל דבר ע"ש ותמהני מדוע לא העיר ליישב סתירת ד' רמב"ם עפ"ז וכעין מ"ש התב"ש וי"ל דגם הש"ע סי' קנ"ח מיירי רק בכה"ג ומזה מבואר דלא ס"ל כהתב"ש במ"ש דגם בנזרקה בו מינות ואינו מאמין במצוה א' דדינו כעכו"ם ומ"ש בהגהת שמ"ח בשם רש"ל וט"ז וש"ך סי' רנ"א לא מצאתיו שם וגם בלא"ה כבר כ' הט"ז שם דאין לדמות דין שחיטה להתם והא דמבואר בסי' קי"ט ס"ז והוא מתשו' הרשב"א שבב"י דאם אינו מאמין בד' רז"ל דינו כמין י"ל דהיינו באינו מאמין בכלל תורה שבע"פ ואף שמד' הש"ך שם סקט"ז נראה דגם בדבר א' הוי כן אבל אינו מוכרח למעיין וע' בתשו' מהרי"ל סי' קצ"ד שכ' ג"כ דמשומד להכעיס אפילו לדבר א' דינו כנכרי אבל אפיקורס ומגלה פנים בתורה אע"ג דגדול עונו מנשוא לא מסתברא למיפסל שחיטתו דדוקא דברים אלו נראה בעיניו דבר קטן ואינו חשוד לעבור שום עבירה וכה"ג אמרי' לא תחמוד בלא דמי משמע מיהו אי הוי צ"מ שיודע מה שאחז"ל. ואפ"ה חשוד לעבור תדיר אפשר מש"ה לחשבו כמומר לד"א אי עביד להנאתו אבל משום דאינו חושש לדבר כזה ומפרש אותו בע"א ע"י פילוסיף ונראה

בעיניו שאינו איסור אשחיטה לא עבר וכנכרי אין להחשיב אפי' קעביד להנאתו ויודע שאסור דוקא כשעושה להכעיס כדפרישית אע"פ שמתייאש מחלקו לעה"ב להנאת חיי שעה דיצרו תקפו עכ"ד ומזה נראה קצת כדעת הפ"ח דבכה"ג אינו בכלל מומר להכעיס ועמ"ש בס"ק שאח"ז

כה

והנה השמ"ח העלה דגם במ"ע היכא דעושה להכעיס או שאינו מאמין ה"ז כגוי ובתב"ש סקי"ח הביא מרש"י חולין ד' ע"ב ד"ה מומר לערלות מבעט במצוה זו והש"ס קאמר עלה דמומר לד"א ל"ה מומר לכה"ת ובכ"מ תמה ע"ז דא"כ הוי אפיקורס ומוכח דגם בכה"ג הוי מין ע"ש ובאמת שמגוף ד' הש"ס שם מוכח דאין חילוק בין עשה לל"ת מדדייק מינה דמומר לד"א ל"ה מומר לכה"ח ופריך אימא סיפא כו' ואמאי לא משני דסיפא בעובר על ל"ת בקו"ע ובע"כ דאין חילוק וכן מצאתי בתשו' ח"צ סי' מ"ג שהוכיח מהש"ס כן וע' תשו' מהרי"א יו"ד סוסי' ו' שהביא כן בשם הט"א חגיגה והוא הביא מהרא"ש פ"ג דמ"ק סי' כ"ו שכ' עובר על א' מכל מצות וכו' עושה עבירה וכו' או מניח לקיים מ"ע וכו' וכ"כ הרא"מ פ' בא ד"ה שנתנכרו ע"ש אבל בפמ"ג או"ח בפתיחה כוללת ח"ד נסתפק בזה ובסי' ל"ז בא"א סק"א מסיק דתלוי במחלוקת הראשונים ובאמת יש לעיין דכיון דקיי"ל דחשוד על הקל א"ח על החמור וביבמות ז' ע"א אטו. עשה דדחי ל"ת לאו ל"ת חמור מיני' וקאתי עשה ודחי לי' וכו' מוכח דעשה קיל מל"ת וע' רמב"ן עה"ת פ' יתרו בפסוק זכור את יום השבת בטעמא דעדל"ת לפי שהעשה מקיים ועושה בגופו מאהבת השם והל"ת נשמר שלא יעשה תדע בעיניו מיראתו ית"ש ומדת אהבה גדולה מיראה ע"ש וכן מצאתי בתו"ח לסנהדרין צ"ט ע"ש וע' בתויה"ק ליומא פ"ג בזה וע' מהרי"ק שרש קל"ח ותשו' ב"א או"ח סי' ה' וגם לאינשי חמור שלא לעבור עבירה ממניעת מצוה כמ"ש בב"י א"ע סי' ל"ז ומצאתי בראש"ש פ"ה דבכורות סי' ח' וז"ל וחמור וקל דקאמרי' לא שזה לאו וזה עשה אלא האי הוא דחמור לאינשי וכו' דתנן החשוד על המעשר א"ח על השביעית ואע"ג דמעשר ודאי חמור משביעית דשביעית לאו הבא מכ"ע הוא וכו' ע"ש וע' בב"י סי' קי"ט וש"ך ודג"מ שם וא"כ בנ"ד מאן יימר דחמיר לאינשי טפי העשה מאיסור דאכילת נבלות וטרפות ובפרט דמידי דאכילה חמור טפי וכהא דאפי' בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה ע"י במידי דאכילה דוקא כמ"ש התוס' בשבת י"ב וכמ"ד וכה"ג כ' הב"ש בא"ע שי' קט"ו סק"ב לענין יוצאת שלא בכתובה ובמק"א ביארתי ד' התוס' פסחים ק"ז ע"ב ד"ה דלמא במ"ש דאע"ג דלא קיים אכילת פסחים לא נקרא רשע דהיינו משום דלא ביטל מ"ע בידים רק דגרם באכילתו הקודמת כדי שבעו ביטול

המ"ע ואכילת פסחים לא מעכבא ומה"ט אמרי' בשבועות י"ב ע"ב האי עשה ה"ד אי דלא עביד תשובה זבח רשעים תועבה וע' בסמ"ח מצוה ו' ואני מוסיף דגם בזבחים ז' ע"ב ורש"י ד"ה אי וד"ה זבח וכו' מפורש כן אבל י"ל דקיל לאינשי מאיסור נו"ט ויש לדון בזה עפמ"ש התוס' יבמות צ"ט וכמ"ד דלהאכיל לאחר אינו בכלל דאין הקב"ה מביא תקלה במידי דאכילה אבל מ"מ י"ל דחמור לאנשי וע' ברכ"י חו"מ סי' ל"ד אות ט' בשם תשו' חוה"ש סי' י"ח דנהי דבעבר על ל"ת שא"ב מעשה מיפסל מדרבנן מ"מ בעבר על עשה בשוא"ת לא מיפסל כלל אפי' מדרבנן, ע"ש וכ"ה בתשו' חו"י סי' צ"ו ויש לדון בזה עפמ"ש בתשו' פ"י ח"א חח"מ סי' ט' דלאו דלפ"ע לעולם שוא"ת הוא וע' במהרי"ט בשניות חא"ע סי' מ"ג באמצע התשו' אבל מהתוס' שבועות ל' ע"ב ד"ה אבל וכו' דכשעושים איסור ע"י לא מקרי שוא"ת ובע"כ דכונת הפ"י רק דנהי דלא מקרי שוא"ת אבל גם קו"ע לא מקרי ומצאתי בבדה"ב להרא"ה בספק התערובות בית ד' שער ב' דף ע"ו ע"א שכ' בפשי' דטפי אדם זהיר במה דיהיב לאחריני מלהכשילם ממה שנזהר לצורך עצמו לבד מכותי דלית לי' לפ"ע ובמשה"ב שם תמה עליו וע' תשב"ץ ח"ג סי' פ"ג שדחה ד' הרא"ה והעלה כהרשב"א ולענ"ד ראי' להרשב"א מגיטין מ' צ"א מי איכא מידי דלעבדי' לא מיעבד איסורא ואיהו עביד וט' ומוכח דחמיר לאנשי לעצמו מלאחרים אבל י"ל דמ"מ חמיר בעיניו יותר מלעבור על מ"ע אחרת בשוא"ת וע' ברא"ש ור"ן נדרים מ"ו ובב"י חו"מ סי' ק"פ בשם ירושלמי דיותר יש לקנוס המביא אחרים לידי מכשול מהמכשיל א"ע אבל אין מזה ראי' לכאן ופ' בכ"מ פי"ב מעדות ה"ט שכתב בשי' רמב"ם דהמוכר טרפות אוכל בעצמו וצ"ע והא דמומר לערלות שהביאו הח"צ ותב"ש וט"א י"ל משום דמ"ע דמילה חמור לאנשי טפי וכמ"ש הש"ך סי' קי"ט וע"ש בדג"מ ותשו' מהרי"א סי' ו' הנ"ל אבל י"ל דהא דתליא בחמור וקל היינו בעובר על הדבר אבל מ"מ מאמין בהמצוה אבל בפוקר מלהאמין אין חילוק בין חמור לקל אבל עכ"פ מהש"ס אין ראי' ובפרט דרש"י כ' להיפוך ועכ"פ נראה דגם להתב"ש אין להחמיר רק בעבר בפרהסיא בפני עשרה דלא חמור משבח דל"ה מומר לכה"ת רק בפרהסיא והרי דעת המרדכי פ"ק דחולין דגם בפ"ז בעי' דוקא בפרהסיא ועמש"ל סקכ"ו בזה ומכ"ש בזה וכן מצאתי בתשו' ח"צ שם שכ"כ להדיא דגם בפקר במ"ע דוקא בפרהסיא דינו כמומר ע"ש ומצאתי בפמ"ג בפתיחה כוללת לאו"ח ח"ד אות א' שכ' בפשי' דמומר להכעיס אף בצנעה הוי כן ובמח"כ נעלם ממנו ד' החח"צ הנ"ל ומה שנסתפק שם לשי' הסוברי' דבשבת בדרבנן ל"ה מומר אם בעבר אדרבנן בשאר איסורים להכעיס אם נעשה מומר לכה"ת בדרבנן מצאתי בשעה"מ פ"ה מאישות ה"א בסופה שתי' קו' הגאון מהר"י בכר דוד לשי' הרמב"ן דיי"נ דרבנן מהא

דהוריות י"א איזהו מומר אוכל נו"ט וכו' ושותה יי"נ רמב"י אומר אף הלובש כלאים ומפרש דפליגי בכלאים דרבנן אי הוי מומר ומוכח דיי"נ מה"ת והוא חי' דפלוגתייהו רק בלתיאבון אבל בלהכעיס גם בדרבנן הוי מומר לכ"ע וע"ש מ"ש ע"ד הב"ש מהתוס' ע"ז ותוס' בכורות אי בשותה יי"נ הוי כלהכעיס ע"ש וכבר נתבאר דגם במ"ע דאורייתא אין הדין פשוט ומכ"ש בדרבנן והפמ"ג נסתפק רק אם הוא כמומר למלתא דרבנן ועפ"ז י"ל דגם במומר להכעיס במ"ע דלכ"ע הוי כמומר עכ"פ לאיסורי דרבנן דקילי מעשה וע' בש"ך סי' רל"ח בשם רלב"ח אבל התם לגבי ח"ש דאתי רק מריבויא משא"כ במ"ע וע' רשב"א ר"ה ט"ז דס"ל דבכל מ"ע אם אינו מקיימה עובר בלא תגרע וי"ל דמה"ט עדל"ח וערש"י סו"פ משפטים בשם מכילתא בפסוק ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו לעשות כל מ"ע באזהרה במקום לאו וע"ש בשפ"ח דמה"ט עדל"ת הרי דמ"ע חמירא ועפ"ז י"ל הטעם בהא דא"ע דוחה לתו"ע ובדיעבד אם עבר לא לקי ואכמ"ל:

כו

או שהוא מומר לעכו"ם וכו'. דעת הש"ך דהעיקר כהפוסקים דגם בפ"א דינו כעכו"ם אבל בב"ש א"ע מי' קכ"ג סק"ח כ' בפשי' דקיי"ל דבפ"א ל"ה מומר ונ"ה במג"א סי' שפ"ה סק"ב ובמחה"ש שם כ' דיי"ל דהתם בדרבנן הקילו אבל מלשון המג"א נראה כמ"ש ובאמת דבתשו' מהרי"ק שרש קנ"ט ענף ב' האריך להוכיח דהעיקר כדעת תוס' מטוך דבפ"א ל"ה מומר וגם לשי' המרדכי דוקא בשחיטה דבהמה בחז"א עומדת יש לילך אחר המחמיר כיון דמספק"ל איזה תי' עיקר אין להוציאה מחז"א מספק משא"כ היכא דאיכא חזה"ת ואם לא עשה רק אמר אלך ואעבוד ע"ז לכ"ע בפ"א ל"ה מומר ועיין בתב"ש סי' י"א סקי"ב באורך בזה ועמש"ל בפתיחה אות ל"ד ועיין במל"מ פ"ג משגגות ה"ג באמצע דבריו שהעלה דגם הרמב"ם ס"ל כהתוס' בזה אך דזה דוקא לענין שיהיה כמומר לדבר אחר אבל לאותו דבר לכ"ע נעשה מומר בפ"א לכ"ע ע"ש ולענ"ד ראיה ברורה לחילוק זה מהש"ס דע"ז ל"ג ע"א ויו"ד סי' קמ"ח סי"א דבהליכה לבד נעשה מוחזק לכך וע"ע בתוס' זבחים ק"ח ע"ב ד"ה והמעלה שכ' בפשי' דבפ"א נעשה מומר וע' במל"מ פ"ג משגגות שהאריך בדין מומר לע"ז ושבת פ"א אי הוי כמומר לענין שב מידיעתו ולא הביא ד' תוס' זבחים הנ"ל ועסמ"ע חו"מ סי' רס"ו סק"ו דבפ"א גם בע"ז בפי' שיהיה בפרהסיא עכ"פ ומצאתי בברכ"י או"ח סי' נ"ח אות ו' שהביא בשם ס' אור יקרות שתמה עמ"ש הרשב"א דהעובר פ"א נעשה חשוד מהש"ס דחמורה כ"ז דמוכח דבעי' דוקא ג"פ והוא דחה דודאי ג' מדות הן כשר וחשוד ומוחזק ואם עבר פ"א יצא מחז"כ והוא חשוד לאותו דבר והתם בתמורה לענין מלקות א"א להלקותו כיון דאכתי אינו מוחזק ועוד דהתם

מצרפין סברת לא שביק היתרא וכו' ע"ש עוד בזה ותמהני שלא העיר כלל מהש"ס הנ"ל על כל המחברים שהבאתי לעיל סקי"א אבל אין מזה ראיה לענין מומר בדבר שנעשה ע"ז מומר לכה"ת כמובן ועיין בחי' הר"ן לחולין י"ד שהביא בשם י"א דמומר לע"ז ששחט אינו נבלה לטמא דהא מ"מ ישראל הוא וקידושיו קידושין אבל ש"פ לא ס"ל כן ודוקא לענין קידושין דינו כישראל ועמש"ל סי' ד' סקי"ד שדעת י"א הנ"ל הוא שי' הרמב"ן ורא"ה והרשב"א במשה"ב חולק עליהם ועמש"ש בזה וע' בס' האשכול סי' ב' ועיין בברכ"י א"ע סי' ד' אות י"ד בשם תשו' הרא"ם סי' צ"ז ותשו' שערי ישועה שהעלו דלכל שאר מילי מומר דינו כעכו"ם ובפרט לשי' מהרשד"ם חא"ע סי' י' ומהר"י מינץ סי' י"ב דגם בקידושין הוא רק מדרבנן פשי' דבשחיטה דינו כעכו"ם גמור וכה ראיתי בשו"ת טטו"ד מ"ק סי' ט"ז שרצה להוכיח מש"ס דע"ז כ"ו דהיכא דעובר בפ"א ומעשה א' על כל כמה לאוין לכ"ע נעשה מומר בפ"א אבל נעלם ממנו תשו' עה"ג סי' י"ח שהעיר בקו' הנ"ל וחי' דלהכעיס לכ"ע נעשה בפ"א מומר והוכיח כן בשי' התוס' ע"ש וא"כ לקמ"ש וגם בעט"ו שם העיר אח"ז בסברא הנ"ל וכבר קדמו בעבוה"ג. וע' תשב"ץ ח"ג סי' מ"ג וסי' מ"ז בשם עיטור דכיון דעכו"ם שבח"ל לאו עע"ז הן א"כ האידנא גם העובד ע"ז אין דינו כמומר לכה"ת וכ"ה בב"י א"ע סי' מ"ד וצ"ע כי הוא נגד כל הפוסקים ועמ"ש בס"ק שאח"ז בדין מחלל שבת בשמו:

כז

או לחלל שבת וכו'. בתב"ש ביאר דגם אם נזהר בכל שאר מצות דינו כמומר וע' תשו' מהרי"א סי' נ' שהביא כמה ראיות לזה והא דשחיטת כותים י"ל דלבם אנסם שטעו בקבלתם וכמו הקראים והא דסי' קי"ט בשם רשב"א דמי שאינו מאמין לדחז"ל דינו כעכו"ם והיינו שבזדון לבו מלגלג ע"ד חז"ל ולא מפני שלבו אנסו בטעות ועמש"ל סקכ"ד בזה וע' בנח"א שבס' האשכול ה"ש סי' ב' שהביא בשם נועם מגדים דהא דמומר לחלל שבת הוי מומר לכה"ת הוא רק מדרבנן ודוקא לשחיטה פסול מה"ת שאינו מאמין בזביחה וע"ש מ"ש ע"ז ובתשו' מהרי"א סי' נ' הנ"ל הביא בשם תשו' יד אליהו ומגן אבות בסוגי' דשוחט בשבת דרק מדרבנן הוי מומר לכה"ת אבל בתשו' ר"ב אשכנזי סי' ג' מבואר דהוי מה"ת ע"ש ועמש"ל ס"ק כ"ח בזה ובחי' רע"א הביא מתשו' תשב"ץ ח"ג סי' מ"ג מ"ז בשם העיטור דרק בעבודת קרקע דינו כמחלל שבת בפרהסיא וכ"ה בב"י אה"ע סי' מ"ד וע' הגהות י"ש אבל היא נגד כל הפוסקים ואם מחלל שבת בדרבנן ע' בפר"ח ותב"ש שדחו ראיית בה"י שהוכיח מתוס' עירובין ס"ט דגם בדרבנן הוי כמומר והתב"ש הביא מהוריות י"א דפליגי תנאי בזה ואנן קיי"ל דבדרבנן ל"ה מומר אבל

מצאתי ברדב"ז ח"ב סי' תשצ"ו שהביא ג"כ מתוס' הנ"ל והוכיח מזה דגם בדרבנן הוי מומר לכה"ת וכדעת הב"ה הנ"ל ובחי' רע"א העלה דתליא בפלוגתת הרמב"ם בפיהמ"ש בסוגי' דשוחט בשבת שכ' דבתחלת שחיטה נעשה מומר ובחי' הר"ן תמה דהא הוי מקלקל ובע"כ דלרמב"ם גם בדרבנן נעשה מומר והר"ן חולק אבל מצאתי בס' הקובץ על הרמב"ם פ"א משבת הי"ז שהביא בשם לחם שמים ליעב"ץ על משניות שכ' די"ל דמקלקל אסור מה"ת כדין ח"ש ומצאתי בפמ"ג לאו"ח בפתיחה באגרת שני' אות ה' שחקר ג"כ בזה וכ' שמדברי הערוך פרך הר משמע דהוי מה"ת שכ' שם דמדאורייתא כל מלאכה אסורה ובאה הלמ"מ ופירשה דבעי' מלאכת מחשבת ואינו חייב עד שיתכוין וכ' הוא די"ל דתליא בפלוגתא דר"ש ור"י בדין משאצל"ג דלר"ש הוי מדרבנן ולר"י הוי מה"ת ומ"מ הניחו בצ"ע ועכ"פ י"ל בשי' רמב"ם דפסק כר"י במשאצל"ג א"כ מקלקל מה"ח וע' בהגהות ר"ב רנשבורג לחולין על פיהמ"ש שם שהביא בשם מהרל"פ די"ל דשי' רמב"ם דמקלקל מה"ת ולא הביא מכל הנ"ל ובמק"א ביארתי ד' רמב"ם עפמ"ש העט"ח בחי' לחולין דבתחלת שחיטה איכא משום צובע דבזה ל"ה מקלקל ע"ש היטב ולפמ"ש בתשו' ח"צ סי' צ"ב דאף דאין צביעה באוכלין כיון דאסורה באכילה ליומא ל"ה אוכל ועמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' ר"ח אך די"ל דכיון דאסור רק מדרבנן לא נפיק מתורת אוכל להקל בשל תורה וכדקיי"ל בסוכה כ"ג לענין סוכה הראוי' לשבעה אך לפמ"ש בחי' א"ש על המרדכי ב"ק פ' הגוזל בשי' רמב"ם דמוקצה מה"ת כרבה וע' בפ"י שתי' קו' תוס' ריש ביצה מפסחים מ"ז דגם למסקנא לא הדר בי' רבה וע' בס' העמק שאלה על השאלתות פ' בשלח שהעלה דלרבה רק באכילה אסור מה"ת ולא בטלטול ע"ש והמעיין בתוס' חולין י"ד ע"ב ד"ה אומר ימצא דהא דדחי הש"ס לחלק בין מוקצה מחמת איסור ובין מיאוס הוא רק דיחויא בעלמא אבל לפי האמת איכא בזה משום מוקצה ע"ש וא"כ שפיר כ' רמב"ם דנעשה מומר [ואף דבחיבורו לא ס"ל דחייב משום צובע הרי לא ס"ל שם ג"כ דנעשה מומר וחזר ממ"ש בפיהמ"ש וה"נ בזה] ובזה ישבתי מה שתמהו כולם מהא דפריך הש"ס ונוקמי' במזיד וכר"מ ולפמ"ש ניחא דכבר כ' המלחמות ריש ביצה דר"מ לית לי' מוקצה וא"כ ליכא רק משים קנסא דרבנן וא"כ לשיטתי' דסובר בסוכה כ"ג דע"י דרבנן לא נעשה של תורה הוי שפיר אוכל ולית בי' משום צובע והו"ל מקלקל ולא נעשה מומר ושפיר מצי לאוקמי במזיד. וזה נכון. ובזה ישבתי מה שהקשה הלב ארי' חולין י"ד בהא דב"ק ע"א ע"א בהא דגנב וטבח ביה"כ דמוקי לה כר"מ דאמר לוקה ומשלם ופריך אי ר"מ אפי' טבח בשבת נמי והקשה הל"א דהא י"ל דס"ל ששא"ר ל"ש שחיטה ובשבת דנעשה מומר לשי' רמב"ם הנ"ל הוי ששא"ר משא"כ ביה"ל לשי' הפמ"ג

בפתיחתו לאו"ח הל' שבת לא נעשה מומר ואף דלר"מ מומר לד"א הוי מומר לכה"ת היינו דנעשה חשוד אבל באעע"ג כשר כמ"ש הפלתי סי' י"א וע' בפנ"א לב"ק שם דהיכי דהפסול בגוף השחיטה לכ"ע ששא"ר ל"ש שחיטה ובאמת דגם אם נוקמי למתני' בטובח ע"י אחר כדמשני ר' יוחנן דברי ר"מ דברייתא י"ל ג"כ כן דמה"ט בשבת פטור וביוה"כ חייב. ולפמ"ש ניחא דלר"מ לשי' לא נעשה מומר גם בשבת ואף די"ל דמתני' אתיא כר"מ בהא דלוקה ומשלם ולא בדין מוקצה מ"מ הרי הש"ס קאי שם אליבא דר' יוחנן ולשי' דסובר בביצה ג' דטעמא דמתני' משום משקין שזבו ומוקצה דרבנן לכ"ע פריך שפיר. ובזה מיושב קו' התוס' בד"ה בטובח ע"י אחר שהקשו לרבה דס"ל בכתובות ל"ד חידוש שחדשה תורה בקנס א"כ איך הוי משני למתני' ולפמ"ש ניחא דלרבה לשי' ריש ביצה דסובר מוקצה דאורייתא שוב י"ל כקו' הל"א הנ"ל ול"ק קו' תש"ס כלל וא"ש ודו"ק. ובזה ישבתי ג"כ ד' הרי"ף התמוהים שם ועוד הארכתי בסוגי' הנ"ל עפ"ד תוי"ט ר"פ כלל גדול דבשוחט לאחרים ליכא משום צובע וישבתי ד' הרי"ף בכמה אופנים ואכמ"ל יותר. אבל בגוף ד' הא"ש הנ"ל שכ' בשי' הרמב"ם דמוקצה מה"ת מצאתי בפיהמ"ש להר"מ ריש ביצה שכ' דהוי רק מדרבנן ומ"מ יש לקיים דברי בישוב ד' הרמב"ם מהא דחולין י"ד עפמ"ש בתוי"ש ביצה ג' ע"ב ומהרש"א שם דמוקצה הוי כעין דאורייתא ולכן ל"ה אוכל ומהגם שלא נאמרו הדברים אלא לפלפולא. ובגוף ד' תוסי"ש הנ"ל יעוין בתוס' ביצה ד' ע"ב ד"ה ותנן ותוס' פסחים ל' ע"א ד"ה לישהינהי להיפוך ועפמ"ג או"ח סי' שכ"ד בא"א סק"ה שלא הביא מכל הנ"ל ועמש"ל סי' י"א סק"ז עוד בענין זה:

כח

ודרך פלפול יש לי להביא ראי' דבדרבנן לא נעשה כמומר מהא דכריתות י"ג יש אוכל אכילה א' וחייבים עלי' ד' חטאות ואשם א' טמא שאכל חלב והי' נותר מן המוקדשין ביוה"כ רמ"א אם הי' שבת והוציאו חייב וכו' וכבר נודע קו' הר הכרמל דבנותר הרי הוי דבר שאין דרכו להצניע ואמאי חייב משום הוצאת שבת וע' שבת ע"ח ע"ב ותוס' ד"ה לאפוקי עצי אשירה [וצ"ל דס"ל דגם בהצניעו בטלה דעתו אצל כל אדם בכה"ג] ותי' עפמ"ש התוס' יבמות ל"ד דהכא מיירי דבשעת בליעה בא חיוב הוצאה אע"ג דלא נח דבליעתו היא הנחתו דאל"כ היכי חשיב ר"ה חיוב הוצאה בהדי אכילה ע"ש וא"כ י"ל דמיגו דחייב משום אכילת נותר בבליעתו חייב גם משום הוצאה וכדאי' כה"ב בשבת צ"א גבי זרק כזית תרומה לבית טמא וכו' דמדמצטרף לענין טומאה מחייב נמי לענין שבת וכו' הכא שבת וטומאה בהדדי קאתינן ע"ש וה"נ בזה והנה התוס' בחולין ק"א ע"ב ד"ה הזיד בשבת הקשו דלכ"ע יהי' פטור משום יו"כ בהזיד בשבת ושגג ביו"כ דהא אינו

שב מידיעתו על יו"כ כיון דמזיד על שבת דחמור דבסקילה ותי' דאפ"ה חמיר לי' יו"כ לפי שהוא יום כפרה וסליחה ובשו"ת ב"א חאו"ח סי' נ"ג תמה דהא מ"מ הוי מומר לחלל שבת וכמומר לכה"ת וא"כ פטור מקרבן והביא מתוס' חולין ה' והניח בצ"ע ולכאורה י"ל לשי' התוס' חולין י"ד דבפ"א ל"ה מומר אבל לפמ"ש המל"מ פ"ג משגגות דלענין שב מידיעתו גם בפ"א הוי מומר ועמש"ל סקכ"ו בזה א"כ הדק"ל אך לפמ"ש המל"מ שם לצדד לחלק בזה בין ע"ז לשבת י"ל בזה. אבל בכ"ז תיקשי לשי' הסוברים דגם בפ"א הוי מומר והכא לענין קרבן דלאחר שחיטה הוי כלשחיטה אחרת דנעשה מומר בפ"א אבל י"ל דהא דוקא במחלל שבת בפרהסיא בפני עשרה דינו כמומר א"כ י"ל דהכא מיירי בעשם בצינעה ואפי' בפני עדים הוי בצנעה וא"כ אין דינו כמומר אך לפ"ז לר"מ דס"ל דמומר לד"א הוי מומר לכה"ת הרי גם בצנעה דינו כמומר וכמ"ש התוס' חולין י"ד שם וא"כ לשיטתו בהזיד בשבת פטור על יו"כ וכדומה מקרבן וא"כ יש להקשות דהא דאר"מ אם הי' שבת והוציאו בפיו חייב משום שבת הרי בכל קרבן בעי' שיתחייב במזיד סקילה או כרת בכדי שיהי' שב מידיעתו והכא הרי אם יהי' מזיד על שבת לבד יופטר לגמרי דהא אי נימא דבמזיד חיים יהי' דינו כמומר לכה"ת לר"מ לשי' וא"כ שוב יופטר מקרבן על נותר ושאר איסורים בשוגג וא"כ שוב ל"ש לומר כתי' הה"כ הנ"ל דמיגו דחייב בבליעתו משום נותר וכו' דהא אינו חייב עליהם באמת קרבן ושוב הדק"ו הה"כ דלא יתחייב גם על שבת דהא הוי דבר שאין דרכו להצניעו וכיון דבמזיד לא יתחייב משום שבת שוב גם בשוגג פטור דל"ה שמיד"ע אך די"ל להיפוך דבמזיד יתחייב דהא אי נימא דפטור משום דהוי אין דרכו להצניעו שוב ל"ה מומר לשבת ושום חייב משום נותר ושאר איסורים ושוב איכא מיגו וחייב גם משום שבת ולכן גם בשוגג חייב קרבן ואולם הרי גם בהוציאי דבר שאין דרכו להצניעו דפטור מ"מ אסור מדרבנן ואי נימא דגם במחלל שבת בדרבנן דינו כמומר הדק"ל דהא מ"מ ל"ש לומר מיגו ושוב אמאי חייב משום שבת ובעכצ"ל דבדרבנן ל"ה כמומר ודו"ק כי היא ראי' נפלאה. ואולם י"ל לפמ"ש בישו"ע סי' י"א להוכיח מהוריות י"א הנ"ל לחד גי' בש"ס שם דת"ק ור"י פליגי בזה אי בדרבנן נעשה מומר וכבר הבאתי ד' התב"ש כאן שרמז להש"ס הנ"ל ולפמ"ש התוס' יומא י"ב דסתם ח"ק דר"י הוא ר"מ א"כ לר"מ לשי' בדרבנן לא נעשה מומר ולק"מ גם לפמ"ש במלה"ר אות א' להוכיח מהא דסוכה כ"ג בהא דהעושה סוכתו ע"ג בהמה שהבאתי לעיל פסקכ"ז דלר"מ ל"מ אידר לגבי של תורה וה"נ לא מיפטר עי"ז מחויב קרבן דנותר ושאר איסורין א"כ לר"מ לשי' א"ש וא"כ כיון דקיי"ל כר"מ בסוכה שם וגם מהוריות י"א הנ"ל וא"כ לגבי דאורייתא ודאי אין דינו כמומר. ויש לדון עוד דנהי דיופטר מקרבן

מ"מ עכ"פ איסורא קעביד ושייך מיגו גם יש לדון בזה עפמ"ש המחה"פ על הירושלמי דפ"א דהוריות ע"ד מל"מ פ"ג משגגות הנ"ל ואכמ"ל ובגוף הדין ע' תשו' מהרי"א סי' ח' שהעלה דבדרבנן ל"ה מומר לגבי דאורייתא אבל מ"מ הוי מומר לדרבנן וע"ע בי"א סי' א' מ"ש ע"ד הנו"ב מ"ת סי' ג' ותשו' ב"א סי' ה' באמצע התשו' בזה ובעיקר ראייתי הנ"ל מהא דכריתות העירני ח"א די"ל דודאי לגבי המצניע שייך אחשבי' אלא דבשוגג ל"ש אחשבי' ולכן הקשה הה"כ שפיר דהוי דבר שאין דרכו להצניעו וע' ריטב"א מכות כ"ב בשם הרמ"ה אבל אם יהי' מזיד שפיר יהי' חייב המצניעו:

כט

והנה בפ"ח הביא בשם מש"ח דגם בחילול שבת דוקא במלאכה גמורה שי"ב סקילה אבל לא בלאוין בעלמא ואני מצאתי בפמ"ג בפתיחה להל' שבת שהעיר בספק זה ומסיק דבלאו דתחומין חוץ ליב"מ הוי בכלל מחלל שבת ולא בלאו דמחמר וע"ש במש"ז סי' י"ח סק"א דהמחלל בזמן חוספות שבת ל"ה מומר ובדין יה"כ הוכיח התב"ש מאה"ע סי' קכ"ג דהוי מומר וביו"ט ל"ה מומר והפמ"ג פקפק גם בדין יוה"כ ואני מצאתי בא"ז הגדול הל' שחיטה סי' שס"ז שהביא בשם הגאונים דמחלל יו"ט כשבת והוי מומר לכה"ת ע"ש וכן מצאתי בתשו' הר"ש שהובא בתשו' מבי"ט ח"א פי' ל"ח בדין הקראים והביא דברי הח"כ מה ענין שבת אצל המועדות ללמדך שכל המחלל את המועדות כאלו מחלל שבתות ואלו הקראים שמחללים מועדות דינם כמומרים גמורים ע"ש וע"ע בנה"ך יו"ד סי' קכ"ד ג"כ בזה וכ"ה בתשו' רדב"ז ח"ב סי' תשצ"ו ונשמטה בפנים ונדפסה בתחלתו ושם האריך לדחות דברי ח"א שרצה לחלק בין מחלל יו"ט לשבת וליתא דאין חילוק כלל והביא תשו' הר"ש הנ"ל והאריך להוכיח שכן עיקר עש"ה ומזה מבואר דכ"ש יה"כ וכן בחילל שבת בלאו בעלמא הוי מומר דלא גרע מיו"ט דהוי רק לאו בעלמא ובפרט אי נימא דגם בדרבנן הוי כמומר מכ"ש בלאו. וע' בזהר פ' צו ברע"מ פקודא להקריב בכל יומא תמידין שמפורש שם דמחלל מועדות ככופר בעיקר כמו מחלל שבת ע"ש ולכאורה הי' נראה להביא ראי' דיו"כ אין דינו כשבת מש"ס דשבועות י"ג סוע"א דפריך ורמי סתם ספרא אסתם ספרא דלעיל אמר דיו"כ אינו מכפר אלא על השבים והתניא יכול לא יהא יו"כ מכפר אא"כ וכו' ולא עשה מלאכה וכו' ועשה בו מלאכה מנין ת"ל יוה"כ היא מכל מקום אמר אביי ליק הא רבי וכו' וקשה הרי לעיל מייתי מברייתא דמורה רבי בפורק עול שאין יו"כ מכפר בלא תשובה ופירש"י דהיינו כופר בעיקר והרי מחלל שבת הוי כופר בעיקר כמ"ש רש"י בחולין ה' ואי נימא דגם יו"כ כשבת א"כ בעשה מלאכה ביו"כ גם לרבי אינו מכפר בלא תשובה ובע"כ דיו"כ אין דינו כשבח אבל י"ל לפמש"ל ס"ק כ"ז בשם נוע"מ

דהא דמחלל שבח הוי כמומר לכה"ת הוא רק מדרבנן ובע"כ דמדאורייתא לא הוי ככופר בעיקר ולא הוי בכלל פורק עול א"כ הכא דקאי אדרשא דקראי שפיר מוקי לה כרבי מיהו כבר הבאתי בשם תשו' רב"א דס"ל דהוי מה"ת וכן נראה עיקר וראי' מדברי רש"י יבמות מ"ח ע"ב הא מה אני מקיים וינפש וכו' והגר זה גר תושב ופירש"י וז"ל שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואוכל נבלות והזהירו הכתוב על השבת דמחלל את השבת כעע"ז עכ"ל ומוכח דהוי מה"ת דהא דריש לקרא בהכי וע"ש בתוס' ד"ה זה ג"ת וכו' שהקשו על פירש"י מטעם אחר ועוד ראי' מהתוס' ב"ב קי"ט ע"א ד"ה שנאמר וכו' שהקשו בהא דאמר דיודע הי' מרע"ה שהמקושש במיתה אבל לא הי' יודע באיזו מיתה והקשו למה הי' מסופק הי"ל לדינו בחנק דכל מיתה האמורה בתורה סתם חנק ותי' וז"ל דמסברא הי' נראה לו שנידון בסקילה כעע"ז דבכל דוכתא אמר דדומה שבת לע"ז דהיינו מחלל שבת בפרהסיא וכו' עכ"ל ומבואר דהוי מדאורייתא וא"כ שוב קשה בשבועות הנ"ל איך מוקי לה כרבי אבל י"ל דהתם מיירי בעשה מלאכה בצנעה דהא דדינו כמומר היינו רק בחילל שבת בפרהסיא ולא בצנעה ומכ"ש ביו"כ אלא דמ"מ תיקשי לשי' מרדכי פ"א דחולין דס"ל דגם במומר לע"ז דוקא בפרהסיא א"כ בע"כ דמיירי שם בפרהסיא והדק"ל ובע"כ דס"ל דיו"כ אין דינו כשבת ובתשובה א' להרב מו"ה חיים משה ריינהאלד ני' מבראד בעהמח"ס טל חיים הארכתי בענין חליצת אשת מומר לחלל שבת בפרהסיא ומת בעלה ונשאר אח מומר ג"כ לחלל שבת בפרהסיא ונאבד שמו וזכרו כמה שנים וצידד להתירה משום ס"ס בצירוף ד' הסוברים דאח מומר אינו זוקק לחליצה ושמא מת ופלפלתי בכל הנ"ל והבאתי גם דברי הח"ס חלק ששי סי' נ"ו דאם לא נדבק לגמרי לאומה אחרת אפי' עע"ז או מחלל שבת בפרהסיא גם המרדכי מודה דקידושין זוקקים לחליצה וא"כ ה"ה באח כזה וכן מצאתי בשו"ת באר עשק סי' ע"א שכתב כדברי הח"ס הנ"ל ועוד דבנ"ד דגם בעלה הי' כזה בשעת נישואין ונשאת לו לכ"ע גם אחיו כזה הוי אחיו ממש וזוקק לחליצה דלשי' כמ"פ עיקר טעם המקילים משום אומדנא והביאו ראי' מב"ק ק"י וכמ"ש בתשו' רד"ך בית ט' דזהו עיקר יסוד המקילים ע"ש וא"כ הכא דנשאת לבעל כזה ל"ש אומדנא הנ"ל וכן מצאתי להדיא בתשו' תשב"ץ ח"ג סי' מ"ז באמצע התשובה והבאתי גם מתשו' מהר"ח א"ז סי' קט"ז בזה וגם הבאתי מתשובת בש"ר סי' שפ"ד ותשו' מהרי"ל סי' ר"ה וספר האשכול הל' שחיטה סי' ב' בענין זה ועוד מכמ"ק ואכמ"ל:

ל

ובדין פרהסיא דעת הש"ך סי' קנ"ז דאם יודעים יו"ד מישראל הוי פרהסיא ומזה למד התב"ש דה"ה כאן ורמז לתשו' מהרי"ק שרש קנ"ט שכ"כ וכן מצאתי בתשו' רדב"ז ח"ד

סי' צ"ב אבל בס' בה"י השיג שם על הש"ך ודחה הראי' מאסתר דהתם מה שהביאוה לאחשורוש הרי ראו עשרה ושוב מהני מה שידוע שבא עלי' משא"כ בזה וע' בנח"א שבאשכול ה"ש סי' ב' שהעיר בזה מדנפשי' והביא מהרשב"א קידושין כ"א כ"ב ע"ש ולענ"ד י"ל עוד דגם אי נימא דהתם דתליא בקידוש השם כיון דידוע לעשרה הוי חה"ש אבל כאן דתליא בחוצפתו י"ל דוקא בעושה בפני עשרה ממש וע' בס' י"ש לסי' רנ"ד סק"א מ"ש בזה [א"ה בהמ"ח ע' מנחות מ' ע"א ולרמו בו עשרה ולפרסמו למלתא וי"ל] אבל בפלתי סי' י"א העלה לשי' רמב"ם ומרדכי דגם בפרסום בעלמא סגי גם בפחות מעשרה ע"ש וערש"י שבועות כ"ה ע"ב ד"ה והוא וכו' דמידי דידעו בי' תלתא ב"א הוי מפורסים עכ"ל וע' בתשו' מהרי"א סוסי' ח' שהביא ראי' מעירובין ס"ט דגם בפחות מיו"ד הו"ל פרהסיא ע"ש וע' סקה"י לש"ח סי' תנ"א בשם תשו' הרא"מ ח"א סוסי' י"ג שצידד לומר דביתו הוי פרהסיא וא"כ עכ"פ בידוע לעשרה אין להקל ומ"ש הפ"ת אם גם הוא מצטרף לעשרה מצאתי בשו"ת דבר שמואל סי' ס"ג שנסתפק בזה לענין קידוש השם בעשרה והביא מפ"ק דכתובות דחתן מן המנין אבל י"ל דשאני הכא דבשעה שנהרג ליכא עשרה והניח בצ"ע וע' בעקרי הד"ט סי' י"ט אות ח' באמצע אריכות דבריו שהביא תשו' זרע אמת ס'' נ"ב שהעלה דגם הנאנס בכלל ע"ש ומכ"ש לענין מומר שהוא חי דודאי הוי כן לכ"ע וע' בשו"ת מים רבים חיו"ד סי' כ"ז דאם חלל שבת בצנעה ואחר איזה זמן חילל בפרהסיא דמ"מ לא הוחזק למפרע להיות דינו כמומר משעה שחלל בצנעה אף דכבר איתרע מאז חז"כ מ"מ כיון דתחלה שמר א"ע לבל יוודע איכא הוכחה שלא הי' אז מומר גמור ע"ש ועמש"ל סי' א' סקכ"ב בזה וע' בתו"ח עירובין מ"ט וא"ר או"ח סי' שפ"ה סק"ג דאם הוא בוש לפני אדם גדול ונמנע מלחלל שבת בפניו אפי' בעשה לפני עשרה הוי רק בכלל מחלל שבת בצנעה ע"ש והוא דבר חדש וע' יבמות ק"ה ע"ב ותוס' ד"ה לכתחלה וכו' לפרסומי מלתא עבדינן בחמשה ע"ש משמע דבחמשה הי' פרסום וע' ר"ן נדרים מ"ה ע"א בד"ה ואיבע"א וכו' היכי דאיכא תלתא אוושא מלתא וכו' וצ"ל דאין כל העניינים שוים. וע"ע בב"י יו"ד סי' רנ"ט בשם הגמ"ר דכתובות בזה:

לא

ובדין מומר שעשה תשובה ע' בבאה"ט סי' י"ח סקכ"ה בשם רש"ך דיוכל להיות שו"ב וע' תשו' רדב"ז ח"ה סי' מ"ה מ"ש בישוב ד' רמב"ם פ"ב מעכו"ם דעובד עכו"ם וכו' וכן האפיקורסים אין מקבלין אותן בתשובה לעולם והוא סותר למ"ש בפ"ג מהל' תשובה והעלה דכונת רמב"ם דודאי מהני תשובה אבל אין אנו מחזיקים את המינים לבעלי חשובה וע"ש בלח"מ ומבואר מזה דאם שמעו דברי מינות ואפיקורסות אין מאמינים

לו אפי' בתשובה ופסול מלהיות שו"ב לעולם. וע' בשו"ת מהר"ם שיק חיו"ד סי' י"ב שהביא ג"כ ד' כנה"ג ורש"ך הנ"ל וחמה מרמב"ם הנ"ל והעלה מסברא לחלק בין עע"ז לתיאבון דמהני חשובה אבל אם מחמת מינות ל"מ תשובה ולא ראה ד' רדב"ז הנ"ל וע' בשו"ת מהרי"ט בשניות חיו"ד סוסי' מ"ט שכ' ג"כ דבהמיר אין תשובה מועלת לכפר לגמרי ע"ש בזה וע' תשו' לחם רב סי' ג' שפסק בפשי' בדין א' שהמיר דתו וחזר בתשו' ונהג כן כמה שנים דמותר להיות שו"ב וש"צ ולא הביא מהנ"ל וע' תשו' מהר"ם שיק סי' י"ט בדין שו"ב שהי' ש"ץ בקאהר שיהל שכל מנהגם ע"פ חקות עכו"ם ומסיק דגם אם הי' מפני דוחק פרנסה דמי לכהנים ששמשו בבית חוניו דלא ישמשו במקדש דל"ה אונס שצריך לבזבז כל ממונו וגם באונס גמור מאוס לגבוה וכן בכהנים שאנסום מלכי ישראל לע"ז מבואר ברש"י ע"ז נ"ד דקנסו אותם וע' במחה"ש או"ח סי' קכ"ח סקנ"ד וגם בעשה תשובה ל"מ משום דמאוס לגבוה ומ"מ אם הוא יר"ש ומדקדק במצות יוכלו לדונו לכף זכות וע"ש שנשאל במי שנכנס לביהכ"ס כזה והשיב דאף דאסור לכנוס מ"מ לא משמע לאינשי איסורא ומותר להיות שו"ב ע"ש עוד בזה וע' שבת דקט"ז ע"א גבי בתי צדוקים ומינים אפי' אדם רודף אחריו להרגו נכנס לבית ע"ז ואין נכנס לבתיהם של אלו שהללו מכירים וכופרים וכו' ולכנוס לבית הכנסת של הקראים או של המתחדשים הנקרא רעפארעם בודאי כן הוא. ורבים נכשלים בזה והשם הטוב יכפר. שוב מצאתי במהרי"ט בשניות חא"ח סי' ח' שפסק דגם בעבד ע"ז אף דמסתמא אינו חוזר בתשובה דכל דפריש מיד מיית אבל אפשר שלא הודה בה אלא מומר לתיאבון הי' להתיר לעצמו עריות וכדומה והביא מסנהדרין ס"א ל"א ובכה"ג ודאי דמהני תשובה ע"ש היטב:

לב

בהג"ה ומי שאינו חושש בשחיטה וכו'. בפר"ח סקי"ט חולק ע"ז והמעיין בב"י ימצא שכתב רק שנראה כן מד' הרא"ש אבל הר"ן חולק ועמש"ל סקכ"ד בשם הפ"ת ג"כ להקל ועכ"פ הוי סד"ד ואם יש עוד ספק בדבר יש להקל באעע"ג ובפרט לענין הכלים. וע' מחב"ר בשם אלפסי זוטא להרמ"ע והגהות ר"י קשטרו שפסקו דמי שאוכל נבלות שלא לתיאבון בדיעבד שחי' כשרה כדעת פר"ח וגם בתוי"ק תמה ע"ד רמ"א ופסק להקל בדיעבד:

לג

סעי' ו' ולהרמב"ם צריך וכו'. אעתיק מ"ש בתשו' לרב אחד וז"ל מכתבו מגלה עפה הגיעני ובדבר השו"ב מקהלתכם שזה זמן רב יצא עליו קול זנות ולא הי' בירור בעדים רק מפי אשה ועד מפ"ע וכן נמצאו אח"כ כמ"פ רינונים ולא נתברר רק עניני יחוד וכדומה

וכעת נתפש בבית א"א בלילה באישון חשך ואפלה ונתברר בעדים שנועד לזנות עמה כי היא נתרצית לו לפנים למען יתברר קלונו יען כי אלץ עלי' כמ"פ בדברים להתפתות לו והעדים נטמנו שם בבית בלא ידיעתו וכאשר רצה לעשות מעשה תפסוהו כאשר באו הדברים במכתבו הגב"ע שגבה בצירוף. הרב אבד"ק פאלטישען בב"ד של ג' ורוב אנשי העיר טוענים כי גם אם יוכשר ע"פ הדין אינם רוצים בו עוד דאדעתא דהכי לא קבלוהו והנה רו"מ האריך והעלה שהדין עם רוב הקהל ור"ד מטעם שהשו"ב נתקבל בכתב על ב' שנים ולא כנהוג לכתוב על ג"ש וא"כ גם אי שו"ב בכלל המינוים שא"י לסלקו מ"מ הרי כאן ג"ד שכתבו רק על ב"ש א"כ אחר הזמן נתבטל חזקתו ואף שנשאר אח"כ ולא מיחו בו זה איזה שנים לא נתאמץ חזקתו בזה ויכולים להעבירו פכ"ד אמנם לענ"ד הרי מפורש ברמ"א יו"ד סוסי' רמ"ה דגם בהחזיק בעצמו באיזה מינוי אין להעבירו ואני מצאתי בתשו' רמ"א סי' נ"ז בתשו' רב א' שהוכיח כן מהש"ס דב"ב י"ב ע"ב ואף דבחו"מ סוסי' קמ"ט קיי"ל דאין מחזיקים בשל רבים מ"מ במינוים מחזיקים דבזה דרכם למחות וגם להסוברים דהשו"ב אינו בכלל מינוים היינו להוריש לבניו אבל הוא עצמו לכ"ע אין להעבירו כמ"ש בתשו' גו"ר הספרדי כלל ג' סי' ז' [עמש"ל סי' א' סקפ"א] וע' תשו' תפ"צ חא"ח סוסי' ג' שפסק להדיא דאם נשאר אח"כ בשתיקה הוי ג"כ כקבלוהו להלן ע"ש:

לד

אולם מ"ש רו"מ דבנ"ד שקלקל מעשיו אבר חזקתו והביא מהא דיו"ד סי' רכ"ח וא"ע סי' נ' דבהמירה אחות המשודכת יכול לבטל השידוך וה"נ בזה יש לדון בזה דשא"ה דעדיין לא נשא אותה רק שנתחייב בשידוכין לישאנה וכיון שנולד קלקול נתבטל חיובו וכדקיי"ל בח"מ סי' רכ"ו ס"ה גבי מקח דכל ערעור אף שאינו בגדר מום גמור מ"מ מבטל המקח כיון דעדיין לא נשתמש בה הלוקח וה"נ בזה ותדע דהא אחר נישואין ל"מ באמת שוב אומדנא לבטלם וכמ"ש התוס' בב"ק ק"י ואף דבאס"ז שם בשם הרא"ש כ' טעמא משום דא"א עבב"ז מלשון התוס' לא נראה כן רק משום דכבר נהנה וקיבל טובה וכמו שהוכיח בתשו' רד"ך בית ט' חדר ח' שכן הוא כונת התוס' ולא משום דאעבב"ז דהיכא דאית לה נייחא דגופא לא חיישא לב"ז כלל וגם הוכיח דליכא בכה"ג ב"ז כלל כיון שהיתה מיוחדת לו ואסורה לאחרים ע"ש באורך אך שנעלם ממנו במחכ"ת ד' הרא"ש שהביא באס"ז הנ"ל ופ' בתשו' מהרי"ט בשניות חיו"ד סי' מ"ט שהעלה ג"כ בפשי' דדוקא קודם נישואין מהני פגם דהמירה והביא ג"כ מהא דחו"מ סי' רכ"ז הנ"ל וכבר הבאתי בחיבורי לחו"מ סוסי' ר"ל מתשו' ח"ס חו"מ סי' ע' דאם כבר נשתמש במקח קצת ל"מ שוב אומדנא לבטל המקח רק שלא הביא מכל הנ"ל וענה"מ שם ובמ"ש בחיבורי שם וא"כ בנ"ד שכבר

נשתמשו במלאכת השו"ב אחר שקבלוהו י"ל דכל זמן שלא נפסל מדינא אין בידם לבטל חזקתו ואף דבנ"ד לא קבלו ממנו טובה שהרי מקבל שכר על מלאכתו וכדאי' כה"ג בב"מ קי"ב שכיר נמי ע"כ מיתגר ואדרבא טובה היא לפועל כמ"ש הט"ז יו"ד סוסי' רכ"א וע"ש סוסי' ק"ס וש"ך סי' רכ"ח סק"מ מ"מ הרי גם במקח משלם עבורו ומ"מ כיון שנהנה כבר מהמקח ל"מ אומדנא לבטלו ואין חילוק בין זבינא חריפא או מיצעי או רמי על אפי' וה"נ בזה אך די"ל דבנ"ד החיוב חל בכל שבוע ושפיר מהני האומדנא לבטל החיוב ואף דמבואר בב"י חו"מ סי' ק"ד בשם תשו' הרשב"א וש"ך חו"מ סי' ע"ב ס"ק קס"ב גבי חיוב מזונות דגובה ממשועבדים משום דחל החיוב בשעה שמקבל עליו אבל מ"מ הוי רק חיוב ושיעבוד הגוף בעלמא ולא דמי למקח שקנה גוף המקח:

לה

עוד עלה בלבי לדון בזה עפמ"ש התוס' חולין פ"ב ע"א ד"ה והתנן בהא דדייק מהא דנמצא ההרוג עד שלא תיערף תצא ותרעה בעדר דלא מיתסר מחיים והקשו דלמא התם טעמא משום דכיון שנמצא ההרוג אדעתא דהכי לא אקדשי' ואגל"מ דהקדש טעות הוי וכדאמרי' גבי אשם ותי' דסברא דגמר ואקדשי' דלא מסקי אדעתייהו שיומצא ההורג ע"ש ומבואר דבמלתא דלא שכיח ולא אסיק אדעתי' ל"ש לומר אומדנא דאדעתא דהכי לא עשה וגמר ועשה בכל אופן ואף דהכ"מ פ"י מהל' רוצח ה"ו הוכיח דהרמב"ם לא ס"ל כהתוס' הרי ביאר טעמו משום דס"ל דהוי דבר מצוי ואסיק אדעתי' אבל בדבר שאינו מצוי גם הוא מודה דגמר ומקדיש ולכאורה לפ"ז יש לתמוה בהא דהמירה אחות המשודכת או זנתה אמאי מהני האומדנא לבטל השידוכין אך י"ל לפמ"ש התוס' גיטין י"ז דדוקא זנות בעדים והתראה לא שכיח אבל בלא עדים והתראה זנות שכיח ונראה טעם הדבר משום דבעדים והתראה היא יראה ממיתת ביד ולכן לא שכיח אבל היכא דאינה יראה מזה הוי שכיח ובזה ביארתי טעמי' דר"י דס"ל טעמא דתקנו זמן בגיטין משום שמא יחפה על ב"א ור"ל ס"ל משום פירות ומפרש טעמי' דר"ל דלא כר"י דזנות לא שכיח וקשה א"כ מ"ט דר"י הרי קיי"ל דמשום מלתא דל"ש לא תקנו ודוחק לומר שנחלקו במציאות וכבר תמהו בזה האחרונים וביארתי דלק"מ דבאמת השתא לדידן דתקנו זמן בגיטין וא"א לחפות עלי' אזי זנות בעדים והתראה ל"ש כיון שיודעת שתמות בב"ד עי"ז אבל אם לא הי' מתקנים זמן וכל מי שרוצה לחפות בידו לחפות א"כ הי' שכיח זנות גם בעדים והתראה דהיתה סומכת לפעמים שיחפה עלי' בעלה אח"כ וזהו טעמו של ר"י ועכ"פ בלא עדים והתראה ודאי דשכיח זנות לכ"ע וע' נו"ב מ"ק א"ע סי' י"ח ובמק"א הבאתי עוד ראי' לזה מש"ס דגיטין ה' ע"א דבפקח ונתחרש לא תקנו לומר

בפ"נ וגבי אשה שהביאה בעצמה דצ"ל בפ"נ הוא רק משום שלא תחלוק בשליחות ובתוס' ד"ה שלא דגזרו אטו חד דשכיח ע"ש וקשה דא"כ איך אמר ר"א במתני' דאפי' מכפר לודים ללוד צ"ל בפ"נ הרי לר"א דסובר כב"ש דלא יגרש אא"כ מצא בה דבר ערוה כמ"ש בירושלמי ותוס' סוטה ג' א"כ כל גירושין לא שכיח והא דמבואר ביבמות ל"א ע"א דגירושין שכיח היינו לדידן ולא אליבא דב"ש ואמאי תקנו לומר בפ"נ לר"א ובע"כ כמ"ש דבלא התראה זנות שכיח ושפיר משכח"ל גירושין אבל י"ל דמשכח"ל במגרש מרצונה דגם לב"ש מותר לגרש ועכ"פ כבר הסכימו הפוסקים כן דבלא עוה"ת זנות שכיח א"כ לפמ"ש בא"ע סי' ז' סי"א דסתם מומרת מזנה וכיון דס"ל להרא"ש דבזינתה אחותה בטל השידוך מכח אומדנא כיון דזנות שכיח א"כ גם בהמירה הוי כן אף דהמרה ל"ש מ"מ הרי עכ"פ מכח הזנות נתבטל השידוך. ובזה מיושב קו' הח"צ סי' מ"א ע"ד הרא"ש הנ"ל מהא דאין פותחין בנולד דלא שכיח ולפמ"ש ניחא. ומעתה לפי"ז י"ל דבשוב"ב ממונה לרבים ודאי דל"ש זנות שרבים מדקדקים אחריו וגם אשתו משמרתו וירא להפסיד פרנסתו א"כ לא מסקו אדעתייהו כלל שיזדמן כזאת וא"א לבטל השכירות ע"י אומדנא כלל. אך דלכאורה סברת תוס' הנ"ל הוא נגד מ"ש התוס' בעצמם ביבמות ב' ע"ב וגיטין מ"ו בהא דנמצאת איילונית א"צ גט דמשום דלא שכיח ולא מחיל הוי קידושי טעות ואולם כבר ביאר הל"א שם דכונת תוס' רק גבי ע"ע דבאה על הספק דגמר ומקדיש מספק בדלא שכיח אבל היכי דעושה על הודאי גם בכה"ג מהני אומדנא לבטלו ע"ש וע' בשעה"מ פ"י מרוצח בזה א"כ אין ראי' וגם לפמ"ש בתשו' ח"צ דהיכא דעושה המעשה מעכשיו ואח"כ נולד איזה דבר חדש בזה אין פותחין בנולד דל"ש לעקור מעשיו למפרע דגמר ועביד אבל היכא דבשעת מעשה כבר יש להנולד בעולם בודאי גם בכה"ג הוי בטעות ע"ש [א"ה יצחק בהמ"ח סברת הח"צ מבוארת בריטב"א נדרים דף כ"ז וז"ל (לענין אונס בנדרים) ומיהו ה"מ בנודר או נשבע לעשות ואירע אונס שלא לעשות שאין חלות שבועתו עד שעת מעשה א"כ האונס בא קודם ופטור אבל בנודר או נשבע שלא לעשות ואירע אונס שצריך לעשות הרי חלות שבועתו מעכשיו וא"כ האונס א"א לבטל הנדר שבא מקודם עש"ה] ואני הבאתי ראי' לחילוק זה מהש"ס דכתובות צ"ז ע"א בהא דבעי זבין ולא איצטריכו לי' זוזי אי הדרי זביני ת"ש דההוא בצורתא דהוי בנהרדאי דזבנינהו כ"ע לאופדנייהו לסוף אתי חיטי וארי"נ דינא דהדרי זביני ודחי דשא"ה דארבא בעיקולי הוי קיימי והוו מעיקרא זביני בטעות וע"ש ברש"י וע' תשו' מבי"ט ח"ב בשניות סוסי' ע"ט שכ' ג"כ כה"ג לענין אומדנא רק שלא הביא מהנ"ל ובזה אין סתירה בד' תוס' הנ"ל כלל דגבי ע"ע הקדישו העגלה מיד וכשנודע ההורג אח"כ לא נעקר ההקדש למפרע כיון דבשעת הקדש לא נודע

והוקדש כדין אבל התם שהיתה איילונית כבר בשעת קידושין בטלו קידושין וא"כ בנ"ד שהחיוב חל בכל עת שפיר י"ל דגם במלתא דל"ש מהני אומדנא לבטל:

לו

ומ"ש רו"מ דבנ"ד כיון שהוא הכין א"ע לזנות אף שלא עלתה בידו הו"ל חשוד על זנות דא"א כדאי' כה"ג במנחות ס"ד פשט מצודה להעלות דגים והעלה תינוק ודגים דפליגי רבא ורבא ולשי' הראב"ד פ"ב משבת חייב דאזלי' בתר מחשבתו אף דהמעשה הוא היתר ואף דבנ"ד לא עשה מעשה ג"כ מ"מ הרי עבר על איסור יחוד ועשה מעשה מגלגלין עליו אח הכל ואף שעבר רק פ"א מ"מ כיון שגם מקודם יצאו עליו קולות ואתרע חז"כ כמ"ש כה"ג הנו"ב מ"ק חא"ע סי' ל"א א"כ מחזקי' לי' לרשע למפרע עכ"ד ואולם כבר תמהו האחרוני' מהא דנזיר כ"א הפר לה בעלה והיא לא ידעה דאינה סופגת מ' ותי' דשאני שבח דמלאכת מחשבת אסרה תורה ועפמ"ג או"ח סי' שכ"ח א"א סק"ח שרמז לזה בקיצור וע' תשו' מהרי"א חיו"ד סי' שי"ב ג"כ בזה וא"כ בנ"ד שהי' עבירה אחרת אין ראי' משם ואינו חייב על המחשבה וגם בלא"ה י"ל דשא"ה שעשת אותה מעשה עצמה שחישב לעשותה באיסור רק דאיגל"מ שהי' מעשה היתר אבל כאן הרי לא עשה מעשה הזנות כלל וגם על היחוד לא עבר רק במחשבה שהרי באמת הי' שם עדים טמונים בבית וע' תשו' נו"ב מ"ת יו"ד סי' ר"ד במ"ש דבמה שרצה לאנסה בנדתה ל"ה בכלל קלקל המשודך מעשיו כיון שלא עלתה בידו ויש לדון בזה מהירושלמי רפ"ח דתרומות שהובא בר"ש שם מ"א מה בין סבור שהוא שומן ונמצא חלב דחייב ובין סבור שהוא אסור ונמצא מותר שפטור וכו' השב מידיעתו חייב קרבן יצא זה שאפי' יודע אינו פירש וכ' הר"ש דאע"ג דחוטא הוא וכהא דקידושין פ"א במתכוין לאכול בשר חזיר כו' אבל מ"מ פטור משום דאינו שמיד"ע ע"ש וק' הא בלא"ה יופטר משום דלא עשה מעשה ובע"כ דגם בכה"ג הוי מעשה והא דמנחות ס"ד הרי לא ידע אם הוא שבת והוי שמיד"ע אבל במרה"פ שם דחה ד' הר"ש והוכיח דיש גי' אחרת בירו' ולפ"ד אין ראי' לנ"ד גם י"ל דאזיל התם לר"ע דס"ל מגדף מביא קרבן דלא בעי מעשה ואף דבעי מעשה זוטא י"ל דבכה"ג מיחשב עכ"פ מעשה זוטא ויש להעיר מהא דיבמות ל"ו ע"ב תנא משום ר"א יוציא בגט ופירש"י דקנסי' לי' משום דנכנס לספק אישור א"א ואע"ג דהשתא איגל"מ דיבום מעליא הוי וע"ש ברש"י ד"ה באיסור אבל מלבד דאנן לא קיי"ל שם כר"א אף גם י"ל דנהי דעשה איסור וצריך כפרה בד"ש מ"מ הוי איסור קל וכמ"ש התוס' בסוטה כ"ח ע"א ד"ה מה ת"ל יעו"ש בסוה"ד שכ' דבאכל ספק חלב ונודע שהי' שומן אף דצריך כפרה מ"מ קיל מאיסור עשה ע"ש ואף דהתם בספק איסור מ"מ גם בודאי איסור י"ל כה"ג:

לז

וגם מיש דמחזקיני ליה למפרע ע"י הקולות שהי' עליו מאז אם אמנם יש מקום לדבריו כיון שכבר נולד עליו ריעותא מאז ועמש"ל סי' א' סקכ"א כ"ב באורך בזה] דהא עיקר טעם המקילין בסי' א' וס"ל דאמרי' השתא הוא דאתרע הוא מכח חז"כ דהוי חזקה דמעיקרא דעדיפא מחזקה דהשתא וכבר כ' בנה"ך יו"ד סי' שצ"ז ליישב הא דמפקח את הגל משום דהתם יש זמן ידוע מריעותא שנולד לפנינו ע"ש וע' בתשו' מהרי"ט ח"א סי' י"א בשם מורו הרב להוכיח סברא זו מתוס' יבמות ס"ח ועמ"ש מהרי"ט על דבריו ובש"ש ש"ג פ"ח ופ"ט אבל י"ל דשא"ה דנתברר הריעותא לפנינו שנעשה מעשה המספק עלינו אבל בנ"ד מאן יימר שעשה מקודם איזה דבר כלל דדלמא הקול הוא שקר ומה"ט אינו דומה ג"כ למ"ש הט"ז והש"ך סי' י"ב בשם רש"ל וגם לפמ"ש הש"ש ש"ג פ"ד לחלק דלענין חז"כ גם אם עבר עכשיו עבירה הרי לא עשה עבירה זו בזמן הקודם רק דחוששי' שמא עשה עבירה אחרת כמש"ל סי' א' בשמו פשי' דאין ראיה מהנה"ך ומהרי"ט הנ"ל ועמש"ל סקל"ט בזה וע' בטוח"מ סי' שמ"ח בשם גאון בדין מי שנחשד בגניבה אבל אין עדים ע"ז ויש עדים שגנב מקודם ופסק דאין עליו דין ולא מלקות אלא בעדים ע"ש ומכ"ש לענין להחזיק למפרע על זמן העבר אבל י"ל דהתם דהוי לענין להוציא ממון או ללקותו שאני ומ"ש רו"מ דהיה קדל"פ הרי ברמ"א חו"מ סי' ל"ד סכ"ה וסמ"ע שם מבואר דגם בקדל"פ כשר לעדות והן אמת דבב"י שם הביא בשם הרשב"א דבקדל"פ שנשבע לשקר אין מוציאין ממון ע"פ ובד"מ הקשה מהא דלקמן גבי חשוד על העריות אבל צ"ע דדוקא התם משום דיצרו תוקפו כמ"ש בב"י שם מהש"ס שם משא"כ בגניבה ושאר עבירות ובתשו' מהר"ם מלובלין סי' פ"א העלה דגם להרשב"א דוקא באיסור ערוה שמועיל הקדל"פ לגבי האשה להוציאה מהנטען ולכן מהני ג"כ לפסלו לעדות וגם בדיעבד שכבר נתקבל העדות ל"מ ודלא כרי"ו דס"ל דההחשוד בקדל"פ כשר לעדות אבל היכא דל"מ הקדל"פ כלל לשום דבר לא מיפסל העד כלל ע"ש וצע"ג דהא הרשב"א מיירי שנחשד העד על שבועת שקר אבל לפמ"ש מהרמ"ל שם עוד דהרשב"א מיירי רק ביצא קול שיש עדים פ' ופ' שיעידו עליו שעבר עבירה פ' ובכה"ג דוקא ס"ל דכל זמן שלא נתברר להיפוך יש לחוש להקול משא"כ בקלא בעלמא א"כ גם בנ"ד אין לחוש להקול ובפרט לפמ"ש בתשו' מ"ב סי' נ"א דגם להרשב"א דוקא בעדות הוצאת ממון פסול בקדל"פ משא"כ בשאר עדיות א"כ פשי' דבנ"ד אין לחוש להקול וע' תשו' ב"א חא"ע סי' כ' וח"ס חלק ששי סי' נ' בזה אבל ראיתי בתשו' ח"ס חא"ח סי' ז' שצידד ג"כ דהיכא דנפסל עכשיו ע"פ עדים אי איכא ע"א שמעיד על זמן הקודם מהני גם למפרע דהוי עכ"פ רגל"ד ולפ"ז

הי' נראה דה"ה בקדל"פ דהא מבואר בתוס' כתובות כ"ו סע"א וב"ב ל"ב ע"א ד"ה והאמר דקול עדיף מפ"א וצע"ק במ"ש התוס' ב"ב ל"ג ע"א ד"ה מיגו וכו' דאין משביעין ע"י קול כיון דעדיף מע"א וע' בד"מ א"ע סוסי' מ"ו במ"ש ליישב ד' תשו' הרא"ש דמפורש דקול לא גרע מרגל"ד וע' ב"י חו"מ סי' קי"א בשם תשו' הרא"ש דקול מפורסים מהני לגבי הוצאת ממון וגם בסמ"ע סי' ק"מ סק"א מבואר כן רק דהתם בקול מבורר וכהא דסוקלין ושורפין על החזקות וענה"מ שם ועכ"פ בקדל"פ דלא גרע מרגל"ד דמי לנידון הח"ס הנ"ל אבל באמת הח"ס גופי' שם לא פשיטא ליה ד"ז וגם לא הביא שום ראיה לזה ועיין בשו"ת תשו' מאהבה ח"א סי' ק"י שכ' דאם נחשד מקודם אף שלא היה בירור מ"מ אם נתברר אח"כ שוב אמרי' דהוכיח סע"ת ואינו מוכרח ובפרט בנ"ד שידוע דיש לו אויבים בעיר דבכה"ג ודאי דאין לחוש להקול כלל כדאי' במ"ק י"ח וא"ע סי' י"א וגם הרשב"א גופי' שבב"י סי' ל"ד הנ"ל סיים כן וא"כ אין לצרף הקול כלל. ועיין תשו' רשב"א ח"ג סי' קפ"ד שהאריך להוכיח דאין לחוש לקול שהוציאו על ששה אנשים שנשבעו לעזור זל"ז אפי' בעדות שקר ואפי' לכתחלה אין חשש כלל ובפרט בדאיכא אויבים ע"ש:

לח

ואולם מעתה והלאה הגם שצידדתי למעלה דכיון דלא עשה מעשה לא אבד חז"כ מיהו לדינא הרי מבואר בשמ"ח סי' ב' סי"ח [עמש"ל סקי"ח בזה] ואף דהוא מירי ברצה להכשיל בטרפות מ"מ הרי להרמב"ם גם בשאר עבירות צריך לבדוק לו סכין עכ"פ וה"נ בזה ויש להעיר בזה מהתוס' זבחים י' ע"ב וחולין ל"ט ע"א ד"ה ר"ל שהקשו בהא דהשוחט בהמה לזרוק דמה לע"ז דחייב מיתה דלמא מימלך ולא עביד ותי' דכיון דעשה מעשה ששחט ע"מ לזרוק לא מימלך ע"ש וה"נ כיון שכבר עשה דברי כיעור ונתן לה מעות בשכרה הו"ל חשוד על זנות דא"א ואף דמצינו בחולין פ"א ע"א דאין מלקוח דאו"ב נוהג בקדשים כיון דכל כמה דלא מיזרק דם לא מישתרי בשר בעודנא דשחט הוי ה"ס ובתוס' שם דף פ' החזיקו בגי' זו ומוכח דאע"ג דכבר שחט הוי בכלל ה"ס דלמא מימלך ולא זריק י"ל דהתם דמתכוין לשם מצוה לשחוט קדשים מחזקי' ליה בחז"כ דלא יעשה איסור וכמ"ש כה"ג במרדכי פ"ג דסוכה דאין לגזור בלולב שבא מחוץ לתחום שמא יאמר להביא לו עוד דלא חיישי' שיעשה מצוה בעבירה ע"ש משא"כ בשוחט לע"ז וכן ה"נ בנ"ד אבל לפמש"ל סי' א' סקי"ד לצדד דבשאר עבירות גם הרמב"ם מודה דכל זמן שלא עשה ולא נפסל לעדות א"צ לבדוק לו סכין יש לצדד גם כאן אבל יש לחלק דמ"מ עשה בנ"ד מעשים של כיעור:

לט

ומה שהאריך רו"מ בדין חשוד על החמור חשוד על הקל ובד' תשו' רמב"ן שהביאו הב"י וש"ך סי' קי"ט והביא השגת דג"מ על הרמב"ן במח"כ הדג"מ לא תמה על הרמב"ן רק על הש"ך דודאי מילה חמיר משאר מצות שנכרתו עלי' י"ג בריתות ודחי שבת ורק דבעיני הבריות י"ל דקיל משום שיש לו זמן למול אח"כ והש"ך שם הוכיח דבעי' שיהיה חמור גם בעיני הבריות ולזה הוכיח דגם בכה"ג אם אינו מין איסור א' אינו חשוד והביא מסי' ב' דמומר לערלות אינו מומר לשחיטה ודחה הדג"מ די"ל דמילה לא חמור בעיני הבריות מטעם הנ"ל אבל ראיית הרמב"ן דחמור לגבי שמים ודאי מודה דמילה חמור ואי נימא דלא כהש"ך א"ש ד' רמב"ן וכן ביאר בתשו' מהרי"א חיו"ד סי' ו' כונת דג"מ ופשוט הוא: ומ"ש רו"מ ראיה להדג"מ מהא דחשוד אממונא לא חשוד אשבועה משום דממון איתא בחזרה אינו ראיה דשא"ה דכשמקיים מצות השבה מתקן הלאו למפרע משא"כ במילה גם אם ימול אח"כ מ"מ לא תיקן בזה מה שעבר עד עתה ונא קיים המ"ע בזמנו ואף דפטור מכרת ע' רמב"ם וראב"ד פ"א ממילה ותוס' מכות י"ד ע"א מ"מ לא יתוקן האיסור וכדאשכחן במרע"ה שנענש על ששהה המילה אף שהיה בדעתו למולו אח"כ וז"ל הרמב"ם בפיה"מ סופי"ט משבת ממה שאני חייב להזכירך בכאן שהאדם כשעבר ולא מל את בנו וחס עליו ביום השמיני עבר על מ"ע גדולה וחמורה שאין בכל המצות כמוה ולא יתכן לו לעולם לשלם מצוה זאת אבל זה העון קשה יותר ממי שעבר עליו חג הסוכות וכו' לפי שזה אחר שעבר יום ח' לא נפטר מזו המצוה אבל הוא מצווה ומוכרח למולו תמיד וכל זמן שלא ימול אותו יהי' עובר על מ"ע וכשימול אותו תסיר ממנו זאת העבירה ויעשה מצוה וכו' עכ"ל ומפורש כמ"ש וע' במחה"ש או"ח סי' תמ"ד שדעתו נוטה קצת דאחר יום ח' אין חיוב עוד על האב והיה נראה קצת סמוכין לדבריו מרש"י נדרים ל"ב ע"א ד"ה מפני ואותו תינוק לא היה באותה שעה אלא בן ח' ימים והוא תמוה ועיין בשו"ת מאיר נתיבים סוסי' פ"ב מ"ש בזה ולשי' מחה"ש הנ"ל ניחא אבל ברש"י שבח קל"ב ע"ב ד"ה בינוני מפורש להיפוך ועיין קע"י על הר"מ פ"א ממילה וגם בפיה"מ להר"מ דשבת הנ"ל מפורש להיפך וד' רש"י דנדרים הנ"ל ביארתי במק"א עפמ"ש בס' אוי"ק פ' שמות להוכיח דביאת משה למצרים הי' ביום א' וא"כ ביום שלפניו שהיה במלון היה בשבת והרי מילה שלב"ז לא דחי שבת ולכן כ' רש"י שהיה יום ח' [ועין בספר אור צבי פ' שמות אשר הוגה מחתני הרב דק' לאנטשין נ"י ובני הרב דק' חאצמיר נ"י והוסיפו כמה תיקונים והגהות והמדפיס גנב וכיחש והעלים שמם] ובעיקר סברת דג"מ יש להעיר מבכורות ל' דחשוד על מעשר א"ח על השביעית משום די"ל פדיון והרי הפדיון שיפדה

אח"כ לא יועיל על מה שאכל למפרע דהפדיון אינו עוקר האיסור למפרע רק מיגז גייז וכדמוכח במנחות מ"ח פריק להו מגוואי וחולין ממילא הויין וכמ"ש הט"א בחגיגה ועיי' ישוי"ע יו"ד סי' צ"ט סוסק"ה בזה ובע"כ דכיון דהאיסור קל שיש לו תקנה אף שלא יתוקן למפרע קיל בעיני אנשים וה"נ בזה וכה ראיתי בשו"ת כתב סופר יו"ד סי' ד' שדחה ד' דג"מ בפשי' דכיון דתליא במה שחמור בעיני אנשים ומילה בזמנה חמור לאינשי אפי' לפושעים בשאר מצות ואפ"ה נאמן על השחיטה א"כ שפיר מוכיח הרמב"ן וע"ש מ"ש עוד על ראיית הרמב"ן בזה.

מ

ואולם כל יסודו של רו"מ דאף דס"ל להרמב"ן דבשני מיני איסורים חשוד על חמור לא חשוד על הקל מ"מ מדאורייתא לדרבנן בכל גווני חשוד והביא בשם חסל"א סי' ד' שהוכיח כן מהא דע"ז ס"ט דזונה נכרית וישראל מסובין דחמרא שרי משום דיצרא תקיף להו והמהריט"א לבכורות ל' אות ל"ה תמה דהא הוי ב' מיני איסורים ומזה הוכיח כנ"ל וסתם יינם דרבנן והא דקאמר דיצרא דזנות תקיף להו היינו התם לגבי יי"נ דיוכל לשתות יין היתר אבל בנ"ד שנוטל הכרכשתות ואיכא חימוד ממון חשוד גם להאכיל טרפות עכ"ד ובאמת הרי בסנהדרין כ"ו דחשוד בעריות כשר לעדות משום דיצרא דזנות תקיף לי' והרי בעדות איכא הנאת ממון כמ"ש רש"י שם כ"ז ע"א ד"ה ומלוי רבית ועתוס' שם ט' ע"ב ד"ה לרצונו שביארו כן היטב והא דקיי"ל דהבא על עריות פסול לעדות משום דאנן לא בעי' רשע דחמס אבל עכ"פ מבואר דחשוד לזנות א"ח לממון היכא דתליא ביצרא דתקיף לי' ועוד דגם התם ביי"נ איכא גם הנאת ממון דיי"נ נמכר בזול אך דמ"מ לדינא הרי דעת רמב"ם דמומר לשאר עבירות צריך לבדוק לו סכין דס"ל דכיון דאיכא בי' טורח הרבה חיישי' שלא ירצה לטרוח א"כ לא תליא בחמור וקל דאין חילוק בזה כלל לשי' הרמב"ם ובאמת שבעיקר הדין רוב הראשונים לא ס"ל כרמב"ם כמ"ש בתשו' רדב"ז ח"א סי' כ"ד וגם מלשון הש"ע נראה דדיעה א' עיקר שכתבה בסתם כנודע וגם ברשד"ם סי' ב' מוכח כן וע' תשו' תפ"צ חיו"ד סוסי' כ' שהביא קצת ראי' דגם התוס' לא ס"ל כהרמב"ם ע"ש וגם לשי' רמב"ם גופי' מבואר בתשו' רדב"ז הנ"ל דהיינו דוקא אם אין לפניו משחזת אבל אם יש לפניו משחזת דליכא טרחא כ"כ לא שביק וכו' ומותר לאכול משחיטתו וזהו דבר חדש שלא נזכר באחרונים וא"כ גבי שו"ב שלנו שיש לפניהם תמיד כמה משחזות ל"ש כלל דינו של רמב"ם וכה ראיתי בשו"ת כתב סופר סי' ד' שהעלה ג"כ דנהי דמסתימת לשון רמב"ם נראה דגם בחשוד לעבירה קלה צריך בדיקת סכין ונדחק בביאור ראיית רמב"ם לזה אבל הרי לשי' החולקים גם בחמור משחיטה א"צ בדיקת

פכין כיון דבידו עכ"פ לתקנו וגם לרמב"ם נראה דעכ"פ במומר לאיסור דרבנן מודה דא"צ בדיקת סכין ואף דמלשון השמ"ח סי"ז בשם מהרי"ל נראה דדוקא באיד"ר הקל בעיני ב"א ולא משמע לאינשי איסורא י"ל כן אבל אינו מוכרח ויש להקל בכל גווני כיון דרוב פוסקים חולקים על הרמב"ם בזה וגם הביא בשם שו"ת בית יעקב שדחה ד' הש"ך סקי"ח במ"ש דהרמב"ם גם דיעבד אוסר אך דהשמ"ח הוכיח כן מהרא"ש וגם הוא הביא עוד ראיות לזה ועפ"ז העלה שם בדין שו"ב שהועד עליו שחבק א"א ג"פ דכיון דיש דיעות שהוא רק איד"ר יש להקל ע"ש באורך וכן ראיתי בשו"ת מהר"י אסאד חיו"ד סי' מ"ז שפסק דבדרבנן גם להרמב"ם א"צ לבדוק סכין גם בעבר כמ"פ ע"ש ותמהני שלא הביאו ד' רדב"ז הנ"ל וע' ביד אפרים סי' א' ס"ד שהעתיק תשו' פאה"ד לרמב"ם סי' קי"ב ושם איתא בדין ראובן הממונה לרבים לשו"ב והוחזק לרבים שגונב בשר כמ"פ מהמטבחים ואח"כ נמצא בידו בפרהסיא בשר גנוב והשיב וז"ל אין מעשים הללו ראוים למי שיקרא תורת משה ע"ה כו' ואם יכופר העון הזה ואפי' עשה תשובה גמורה כי אין לך חה"ש גדול מזה ולכן לא ישחוט ברבים ואם ירצה לשחוט בבית יחיד הרשות בידו והסכים שם עמו הר"י בן ששון ע"ש והנה מה שסיים דבבית יחיד הרשות בידו לכאורה מדוע לא כ' דצריך בדיקת סכין לשיטתי' ודוחק לומר דקאי אהיכא דעשה תשובה דבהשאלה לא נזכר כלל מעשיית תשובה ואולי כיון דלא נתברר רק פ"א אף שהוחזק גם מקודם אבל כיון דלא נתברר לכן דינו רק כמי שהוא רק פסול לעדות דא"צ בדיקת סכין וא"כ גם בנ"ד י"ל כן אבל מ"מ כבר כ' הרב מלאדוי בש"ע שלו סי' א' בקו"א סק"ב דהא דהפסול לעדות א"צ לבדוק לו סכין היינו בשוחט באקראי ובחנם אבל הממונה לשו"ב ברבים ברבות הזמנים א"א שלא יזדמן פ"א איזו קלקול וכיון שנוטל שכר מכל בהמה יש לחוש שלא ידקדק הרבה בבדיקת סכין והריאה בשביל הנאתו להרבות בשכרו או למהרו ואם יארע לו קלקול לא יגיד מיראתו שיתחייב לשלם לבעל הבהמה ובפרט לפמ"ש בסי' י"ח סי"ז דבזה"ז דלא נהגו להראות הסכין לחכם משום שממנים כשרים וזהירים ע"ש א"כ בכה"ג ודאי דאין להקל ע"ש וע' עקרי הד"ט סי' ט"ז אות ב' בשם קול אליהו סי' ד' שפסק ג"כ להעביר שו"ב שהוחזק לגנוב ולהחסיר מהמשקל ובשם תשו' נאמן שמואל סי' ל"ב דמי שמחזיק הגאביליירו דהוי גניבה ולא יבדוק עוד לבדו והוא חולק על דבריהם וע"ש אות י"א ג"כ בזה וע' זל"א חיו"ד אות ש' בזה ומבואר דלא ס"ל כהרב בש"ע הנ"ל וכ"נ דעת שאר אחרונים אבל מ"מ באינו נוטל בשוה מכשרות וטרפות כגון במקום שנהגו ליקח הכרכשתות כבר העלה בד"ק סוסי' זה דדמי למוכר בשר לאחרים דבעי' שיהי' מוחזק בכשרות דוקא כמ"ש בסוסי' פ"ה ולכ"ע אין להקל וגם יפה כ' רו"מ וגם אני כתבתי כן

מכבר בתשו' דבזה"ז שמקילין בקליפות הסרכות הרבה יותר מדאי ובפי' שיהי' ירא ד' מרבים כמ"ש בסי' ל"ט סי"א וסי"ג א"כ בודאי גם בחשוד לשאר עבירות א"א להקל וגם במקום שהולכים ב' שו"ב למטבחים הרי כמ"פ נוסע א' לכפר וכדומה ובודק יחידי ובפרט דעכ"פ יוכלו הרוב למחות ולהעבירו מחזקתו ובפרט בנ"ד שהי' פרסום גדול והוי חה"ש וכמ"ש הרמב"ם הנ"ל ולכן גם המיעוט יכולים למחות בכה"ג ועמש"ל סי' א' סק"ס עוד בזה עכ"ד תשובתי:

מא

ואח"ז הגיעני כמה מכתבים מרבני דגליל דשם שצדדו בזכות השו"ב וזה אשר השבתי שנית בדבר מה שערערו על הגב"ע שגבה הרב שלא בפני השו"ב והגם ששלח אחריו ולא בא אבל זה הי' יען שהעדים פוחזים וריקים והיו שכורים מאויביו האורבים לחייו לכן לא רצה לבא והנה כבר נודע מחלוקת הראשונים שהובא בב"י חו"מ סי' כ"ח בדין נתקבל העדות שלב"פ אי מהני דיעבד ולשי' רוב הראשונים ז"ל גם בדיעבד ל"מ ולכאורה נראה דזה תלוי אם הא דאין מקבלין עדות שלב"פ הוא מדאורייתא או רק מדרבנן דהא מבואר בתוס' קידושין נ"ה ע"ב ד"ה אין לוקחין במה שהקשו דכיון דטעמא משום גזירה אמאי נקט לשון אין מתחללין דמשמע דאפי' דיעבד ל"מ והא בכל דוכתי בדבר שהוא מדרבנן דיעבד מהני ע"ש ואני הבאתי ראי' לזה מתמורה ל"ב ע"ב דדייק בהא דמקדיש עולה לבה"ב דאסור לשחטה עד שתפדה דהוי רק מדרבנן מדקתני סיפא אם עבר ושחטה מה שעשה עשוי ע"ש וא"כ אי נימא דאין מקבלין שלב"פ הוי מה"ת י"ל דגם דיעבד ל"מ אבל אם הוא רק מדרבנן דיעבד מהני ועמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' ר"ח מ"ש מכמה דוכתי בזה והנה בתשו' הרשב"א ח"ב סי' שע"ו כ' בפשי' בישוב ד' הרמב"ן דהא דאין מקבלין שלב"פ הוא גזיה"כ דכתי' והועד בבעליו ולא משום דחיישי' שישקרו דאפי' כמשה ואהרן אין מקבלין שלב"פ ומפורש שם דגם בד"מ הוי כן ע"ש וכ"ה ד' תשו' מהר"י באסאן סי' ע"ג וע' תוד"ר סי' מ"ב אבל בחי' רשב"א לב"ק קי"ב ע"ב הקשה אהא דבמקום אונס כגון בחולה מקבלין שלב"פ ותי' דדוקא בד"נ מיירי קרא אבל בד"מ אסמכתא הוא ומדרבנן ע"ש ומזה מבואר דבד"נ גם באונס אין מקבלין ואולם בתשו' רשב"א שבב"י ח"מ סי' שפ"ח מבואר דגם בד"נ במקום אונס מקבלין וכבר העיר בזה בשו"ת רע"א סי' צ"ט וע"ש סי' ק"ד ק"ה עוד בזה ואני מצאתי בשו"ת רי"ן הרא"ש סי' פ"א בתשו' כמה גדולים שהעלו ג"כ דבד"מ הוי רק מדרבנן וע' בהגהות נו"ב שבסוף שו"ת שי"צ מנכד הפ"י ז"ל לחא"ע סי' פ"ב שהעיר ממהרי"ק שרש ק' במ"ש שקבלו עדות על רבשקה שלב"פ ע"ש ומ"מ י"ל דגם בד"מ ל"מ גם דיעבד משום דהפקר בד"ה וע' בב"י סי' כ"ח בשם רשב"א

בזה וע' תשו' רד"ך בית כ"ב חדר ב' שהוכיח מלשון התוס' ושכ"ה דעת ראב"ן דהא דאין מקבלין שלב"פ הוי רק דרבנן דאין ללמוד כלל מקרא דוהועד בבעליו דהתם דצריך להודיע תחלה לבעלים שישמרנו וקרא אסמכתא בעלמא ומה"ט במקום אונס מקבלין וגם בלא אונס בדיעבד מהני ע"ש ולא הביא מדברי הרשב"א כלל וע' בכנה"ג חו"מ סי' כ"ח הגה"ט אות ע"ב מ"ש בשם רח"ש א"ע סי' י"ט ומשפטי שמואל בזה ומ"ש בהגב"י אות ס"ב בשם מהריב"ל ס"ב סי' ת' וראנ"ח ח"א סי' כ"ט ועוד כמה שו"ת בדין דיעבד דהוי סד"ד ובאיסורא אזלי' לחומרא ע"ש.

מב

והנה הד"מ בחו"מ שם אות י' הביא בשם מהר"ם פאדאווה סי' ע"ג דאם גבו עדות שלב"פ ונאנסו העדים אח"כ או שכבר הלכו למדה"י דנים ע"פ אותה עדות וא"כ אם גבו שלב"פ ודנו כבר על אותו עדות מודה ריב"א דכשר והמעיין בגוף התשו' ימצא דטעמו דכיון דיש דיעות דדיעבד מהני אף דהעיקר כהחולקים מ"מ עכ"פ ל"ה טועה בד"מ והדין קיים ע"ש ואף דמבואר בתשו' מהרי"ט בשניות חח"מ סוסי' ל"ב דהמקבל עדות שלב"פ הוי טועה בדבר משנה ואין מעשיו כלום ודחה מטעם זה דעת הסוברים דדיעבד מהני אבל הרי הרמ"פ לא ס"ל כן אבל מצאתי בכנה"ג הגב"י אות ס"ד שהביא ג"כ ד' רמ"פ הנ"ל וכ' וז"ל ואני מסופק בדעת ש"פ אי ס"ל כן או דוקא כשהוא מוחזק ולא כשאינו מוחזק אע"פ שנפסק הדין עכ"ל ובפ"ת שם הביא בשם גליון רע"א שהביא ד' רמ"פ ולא ראה כל הנ"ל והנה בתשו' מבי"ט ח"א סי' רפ"ז האריך בענין זה והעלה דרוב פוסקים ס"ל דגם דיעבד ל"מ וגם הסוברים דמהני דיעבד היינו דוקא בתובע ממון דחזקה א"א תובע אא"כ יש לו אבל לענין כיעור דא"א גם דיעבד ל"מ וגם אחר שקבלו שלב"פ מחוייבים להודיע לבע"ד מה ישיב ע"ז וגם בשלחו אחריו ולא בא דוקא באין עדים מצוין אח"כ אז שרי לגב"ע שלב"פ ובלא פתחו בדיני' ל"מ שלחו ומהרמב"ם נראה דגם בפתחו אין מקבלין שלב"פ וגם היכא דמהני שלחו ולא בא דוקא בפשע במה שלא רצה לבא אבל אם טען לבדה"ג אזילנא אינו פושע וגם הא דמהני שלחו ולא בא היינו לקבל עדות אבל אין להם לדון ע"פ אותה העדות רק בפניו וכ"כ הרמ"ה ע"ש ובאמת שד"ז מבואר בתשו' הרשב"א שבב"י סי' שפ"ח דגמר דין לכ"ע בפניו בעינן אך דבנ"ד כפי מה שכתב לי הרב אבד"ק נ"י שמע אח"כ התנצלות של השו"ב ולא נתקבלו בעיניו וגם הא דפתחו בדיני' ל"ש בזה"ז כיון דמחויב לדון בפני ב"ד שבעירו וא"י לומר לבדה"ג אזילנא כמ"ש הרמ"א סי' י"ד והן אמת דהתומים ונה"מ סוסי' כ"ו הביאו בשם כנה"ג דגם עכשיו אם טוען לבדה"ג אין ליתן רשות לילך בערכאות אבל מקור ד' כנה"ג הם מתו"י ורשד"ם

חא"ע סי' כ"ז והמעיין שם ימצא דהוא אזיל להסוברים דאיכא טענת בדה"ג אבל לדידן דקיי"ל כהרמ"א ליתא לדין זה וכן מבואר בשו"ת רע"א סי' צ"ט דבזה"ז כשיש ב"ד קבוע ושלחו ולא בא יוכלו לגב"ע שלב"פ כיון דבזה"ז ליכא ד' בדה"ג ולכן גם בלא פתחו לי' בדינא הוי כן ע"ש וכן מצאתי בע"צ חו"מ סי' כ"ו סק"ה שהביא ג"כ דינו של הכנה"ג הנ"ל וכ' דאין נוהגים כן ובפרט דבנ"ד כפי שכתב הרב אבד"ק נ"י שהי' הדבר בפרסום גדול בפני רוב בה"ע שהרעישו בלילה הנ"ל ומצאוהו שם ובדבר מפורסם א"צ לגב"ע בפניו כמ"ש בשו"ת רי"ן הרא"ש סי' פ"א וע' בח"מ סי' ק"י ס"ט בהג"ה ובפרט דבנ"ד נתן רשות במכתבו לגב"ע שלב"פ ובעיקר דין שלחו ולא בא לכאורה י"ל דזה תליא ג"כ אי דיעבד מהני שלב"פ דהוי רק מדרבנן ולכן בכה"ג דפשע אוקמוה על ד"ת אבל למ"ד דגם דיעבד ל"מ י"ל דגם בכה"ג דפשע אין לקבל שלב"פ אבל הרי דעת הרא"ש דגם דיעבד ל"מ ואפ"ה פסק דבפתחו בדיני' ושלחו ולא בא מקבלין שלב"פ וכמו דבאונס מקבלין שלב"פ ומהגם שהדבר מפורש בירושלמי פ"ג דסנהדרין ה"ט בסופה וז"ל אדם ששלחו אחריו ג"פ ולא בא ריב"ל אמר מקבלין העדות בלא בע"ד ועבדין לי' גזר דין וכו' וע"ש במה"פ ומזה נראה דגם גמ"ד יוכל להיות שלב"פ וצ"ע ועמ"ש בס"ק שאח"ז:

מג

ומ"ש קצת רבנים מד' תשו' רש"ל סי' י"א דלפסול אדם מחז"כ ולפגום כבודו וכבוד אבותיו דמיא לד"נ דלכ"ע גם דיעבד ל"מ ובאמת שכ"ה גם בתשו' מ"ב סי' כ"ו ולכאורה הי' מקום לומר דלפ"ז גם דיעבד שכבר דנו הוי טועה בד"מ אבל מלבד שכבר נתבאר דבנ"ד ל"ש זה אף גם הרי בתשו' עבוה"ג סי' ג' כ' שאין ד' רש"ל מוכרחים ושגם מרש"ל גופי' נראה שיש מקום לבע"ד לחלוק וגם כיון דאיכא בי' גם ענין ממון דינו כד"מ וכדקיי"ל לענין דו"ח כה"ג וכמ"ש הב"י סי' ל' ע"ש ואף דהב"י בא"ע סי' מ"ב הביא בשם מ"כ דעדות פיסול העדים שלב"פ גם דיעבד ל"מ המעיין בתשו' רי"ן הרא"ש סי' פ"ב שממנו מקור ד' המ"כ ימצא דטעמו מהא דפ"ב דכתובות דאין מזימין העדים אלא בפניהם ונהי דהכחשה הוי לבטל עדותם בזו העדות אבל כשרים לעדות אחרת וכ"פ ריב"א ורמ"ה משא"כ היכא דהעידו שחללו שבת דנפסלים עי"ז לכל העדות א"כ ל"מ שלב"פ כלל ע"ש ובסוף התשו' כ' שם שהר"ח הארוך חזר והשיג על דבריהם ושרבני אשבולי הסכימו עם הר"ח ומוכח דלא ס"ל כן ובגוף הדבר יש לדון בזה מד' הריב"ש שהובא ביתה יוסף וש"ך חו"מ סוסי' ל"ח אבל בתשו' רלב"ח סי' קל"א ונ"ב מ"ק חא"ע סי' ע"ב ושאר מחברים דחו ד' הריב"ש אבל המעיין בדלב"ח שם ימצא שהביא בעצמו דעת תוס' ורמב"ן דלפסול עדים בגזלנותא יכולים שלב"פ וביטל דעתו נגד דעתם רק

שכתב דבהזמה דחידוש הוא אינם נפסלים כלל וע' תומים סי' ל"ח באורך בזה וא"כ היכי דפוסלים אותו שלא בגדר הזמה מהני שלב"פ וגם מצאתי בתשו' מהרי"ט בשניות חא"ע סי' ל"ז וסי' מ"ג שדחה ד' רלב"ח ושוב מצאתי בכנה"ג חו"מ סי' ל"ח בהגב"י אות ג' שהביא בשם תשו' ראנ"ח ח"א סי' ס"א ורש"ך א"ג סי' א' דהוי ספיקא דדינא דתליא בפלוגתא דרבוותא פ"ש וכה ראיתי בשו"ת ב"א חח"מ סי' ב' שהאריך בד' הנו"ב הנ"ל ובשו"ת שבסוס' רא"פ על טרה"ר סי' ל"ד האריך הרחיב הדיבור בענין זה והביא מתשו' הרא"ם ח"ב סי' כ"ד בדין טבח שהי' ממונה מקהל ואנשי רומניא כמה שנים והי' מוחזק. לאדם כשר ואחרי שבאו הספרדים השתדלו להוציא עדים מביניהם לפסלו והושיבו ב"ד מביניהם ולא רצו לצרף מאנשי רומניא וחשב שמתכוונים רק להעבירו ולכן הגם ששלחו אחריו לא בא וקבלו עדים שלב"פ והענישוהו בתענות ומלקות ואנס והשיב. שאין הטבח נפסל דאין מקבלין עדות שלב"פ ואף ששלחו ולא בא הא לא פתחו בדיני' ועוד דמצי אמר לבדה"ג אזילנא ואו בטענה כזאת מצי לאשתמוטי מכ"ש בטענה גדולה כזו שידע הוא וכל אנשי רומניא בזה זמן רב מפשפשין אחריו לפסלו עכ"ד והנה מ"ש מהא דלא פתחו בדיני' כבר נתבאר בס"ק הקודם דבזה"ז אין לדון כן וגם הבאתי בשם תשו' רמ"פ דאם כבר דנו ע"פ העדות דינם דין ומד' הרא"ם מוכח להיפוך וגם בגוף הדבר מוכח שי' הרא"ח דא"י לפסלו שלב"פ וד"ז תלוי במחלוקת הפוסקים וכמ"ש וכן מצאתי בכנה"ג א"ע סי' מ"ב בהגב"י אות קע"ח שכ' דהרא"מ ס"ל כרלב"ח והביא בשם כמה שו"ת דגם שלב"פ יכולים לפסלו והוי סד"ד ע"ש. אבל לפמ"ש הב"א שם לחלק בין היכא דבאים לפסלו לפדות דאינו נוגע לו כלום מהני שלב"פ משא"כ לפסול שו"ב ולקפח פרנסתו הוי בע"ד וכמ"ש כה"ג בש"ך סוסי' ל"ח שם לחלק כן א"כ י"ל דבנידון הרא"מ כ"ע מודי אך דמ"מ י"ל דלהסוברים דגבי. בע"ד מהני דיעבד הגב"ע שלב"פ א"כ ממ"נ מועיל העדות שלב"פ כמובן ובעיקר ד' תשו' רש"ל שהבאתי יש לי לדון דהנה בתשו' רמ"א סי' י"ב העלה דבעדות איסור אשה לבעלה כיון דבעי דו"ח כד"נ ה"נ לענין גב"ע שלב"פ כד"נ דמיא וסי' י"ד חלק שם עליו הגאון מוהרנ"ה וס"ל דדיעבד מהני העדות ועכ"פ מבואר דכל הטעם משום דגם לענין דו"ח הוי כד"נ והנה הב"י וב"ש א"ע סי' י"א סק"ג ביארו הא דעידי כיעור מצטרפין דדמי לד"מ דדוקא לענין דו"ח דמדאורייתא גם בד"מ בעי דו"ח ורק משום נע"ד הקילו לכן בעדות אשה מדמינן לה לד"נ משא"כ לענין עדות מיוחדת דכשר מה"ת בד"מ ע"ש וא"כ לשי' הסוברים דהא דאין מקבלין שלב"פ הוא רק מדרבנן בד"מ עכ"פ שוב מהני שלב"פ גם בעדות נשים ושוב מצאתי בשו"ת רע"א סי' צ"ט שהעלה כן מדעתא. דנפשי' ולא הביא ד' הב"י והב"ש הנ"ל וגם לפי טעם

ב' של תשו' רמ"א שם דדוקא בעדות מיוחדת משום דכתי' לא יומת ע"פ ע"א משמע דוקא מיתה הרי סיים שם ג"כ משום דגם בממון מה"ת בעי' דו"ח ע"ש ותבין וא"כ ה"נ בענין פיסול אדם לא עדיף מעדות אשה ובפרט דבדיעבד ודאי מהני שהרי ראיית ראבי' מדמהני במקום אונס מוכח דדיעבד גם שלא באונס מהני א"כ הרי כבר הבאתי מתשו' רשב"א שבב"י חו"מ. סי' שפ"ח דגם בד"נ באונס מקבלין וגם מבואר בתשו' נ"ב מ"ק חא"ע סוסי' נ"ז דגם להחולקים על הרשב"א מודו בעדות זנות וקידושין דל"ה כד"נ ממש ומקבלין במקום אונס לכ"ע ע"ש וא"כ ה"נ לענין דיעבד והרא"ש בתשו' שבב"י א"ע סי' י"א לשיטתי' אזיל דסובר כהריב"א דגם דיעבד ל"מ:

מד

והנה באס"ז ב"ק קי"ב הביא בשם המאירי דבעניני איסורים כגון שהעידו שנתקדשה או נטמאו טהרותיו כיון דזכות הוא לו לאפרושי מאיסורא מקבלים שלב"פ וגם בתשו' רמ"ז סי' י"א פסק בדין שקבלו עדות על בודק א' שלב"פ והביא תשו' הרמ"ב לזכות הבודק והוא דחה דבריו ופי' הסיבות שקבלו עדות שלב"פ וגם הרדב"ז קבע מסמורות לסברא זו דכיון דהוי לאפרושי מאיסורא כל ישראל בע"ד נינהו וגם דבחשש קטט וריב כבר תקנו הגאונים לקבל עדות שלב"פ ע"ש וגם בתשו' מהרח"ש חא"ע סי' מ"ב הביא בשם הגאונים דבענין איסור אישות של קידושי אשה מקבלים עדות שלב"פ דהב"ד עצמן ג"כ בע"ד הם דהוי לאפרושי מאיסורא לכל העולם שלא יכשלו באיסור א"א ע"ש ואני מצאתי סברא זו בריטב"א קידושין כ"ז ע"ב לענין גלגול שבועה דיליף מסוטה דגם אי בעינן לזה טענת בע"ד התם הוי הכהן ג"כ בע"ד דבמלתא דאיסורא כ"ע בע"ד נינהו דכל ישראל ערבים זל"ז ע"ש וביאור הדבר דכיון שנוגע לכל העולם הם כולם כשותפין דקיי"ל מקבלים עדות בפני א' מהשותפין וכמ"ש הרשב"א והר"ן בגיטין סו"פ השולח וכ"ה להדיא בתשו' הרשב"א שהובא בב"י חו"מ סי' תי"ז וכן מצאתי בתשו' ראנ"ח סי' ס"ח בענין עידי קידושין שכ' וז"ל עוד יש כאן צד טעם השגור בפי כל חכמי לב ומקובל אצלינו מפי סופרים וספרים ומהר"י אדרבי בשם רדב"ז ושאר גדולי הדור דבעניני איסור אישות ל"ש דין קב"ע שלב"פ בע"ד שהב"ד עצמן הם הבע"ד ובין להקל ובין להחמיר איתמרא דזיל בתר טעמא עכ"ל וכ"ה בתשו' רדב"ז ח"א סי' ע' בדין אם מקבלים עדות קידושין שלב"פ בע"ד וכ' וז"ל מעשים בכל יום שמקבלים עדות קידושין שלב"פ וטעמא דכיון דהוי לאפרושי מאיסורא כ"ע בע"ד נינהו למה הדבר דומה לעדים שבאו ואמרו פירות של פ' ערלה הם בשר של פ' אסור הוא וכ"מ מתשו' הרשב"א וכ"נ בתשו' הריב"ש סי' רס"ו וכ"כ המאירי להדיא וזו א"צ לפנים וכו' עכ"ל וע"ש עוד חלק ז' סי' נ"ד באמצע

התשו' ואני מצאתי בתשו' הרשב"א ח"ד סי' ר' בדין מי שהביא עדים בב"ד שגירש אשתו וקבלום שלב"פ האשה לענין אם מותר לישא אחרת והשיב דזהו אינו בכלל קב"ע שלב"פ שזה לא בא עכשיו לדון בדברים שבינו לבינה רק לגבי עצמו אם מותר לו לישא אחרת ועל היתרו אנו דנים כמי שמביא עדים על חתיכה שמותרת לו וע"ש עוד כמה טעמים בנידון הנ"ל וע' בשו"ת דברי ריבות סוסי' רכ"ו שכ' ד"ז בשם רשב"א רק שלא הביא מקומה ע"ש וא"כ ה"נ בזה אנו דנים אם מותר לאכול משחיטתו של זה אך בתשו' נו"ב מ"ק חא"ע סי' נ"ב הביא בשם תשו' ר"ב אשכנזי דדוקא בדלא פתיך בי' ממונא אבל בדפתיך בי' ממונא אין מקבלים שלב"פ וע' תשו' רע"א סי' צ"ט באורך בזה אך דבנידון שו"ב הרי הקהל באים ליפטר משיעבודו עליהם וקיי"ל דליפטר מקב"ע שלב"פ וכמ"ש בחו"מ סי' כ"ח סי"ח וכה"ג כ' בתשו' לח"ר סי' כ"ד דמותר לקב"ע על קטנה שתצא במיאון שלב"פ דהוי כמו לפטור א"ע וע' תשו' בר"א חא"ע סי' צ"ב אות י"ד דלפטור הבעל משיעבוד חרגמ"ה מקב"ע שלב"פ האשה ע"ש ובתשו' לק' ראדיוויץ להמו"צ דשם הארכתי בזה אך דיש לדין עפמ"ש מהרי"ט בשניות חח"מ סי' ל"ב דזה דוקא היכי דבאים לגבות בב"ד מן הלוה עתה שלב"פ המלוה והוא בא ליפטר לשעתו ועקצה"ח סי' ק"י סק"ב באורך בזה שהביא כן גם בשם הישו"ש ושכן עיקר ע"ש א"כ בנ"ד ל"ש זה אבל היכא דכבר דנו על הגב"ע י"ל דמהני ממ"נ דאי משום ממונא הרי כבר הבאתי בשם תשו' רמ"פ דאם כבר דנו מהני ואי משום איסורא הרי לשי' כמ"פ שהבאתי מקב"ע שלב"פ גם לכתחלה וא"כ פשי' דדיעבד דינם דין דלא הוי טעות בד"מ עכ"פ. והן אמת שמצאתי בשו"ת דברי ריבות סי' רפ"א בדין גבו עדות על השו"ב שלב"פ וכ' מה יועילו בזה אין חבין לאדם שלב"פ ואם יתנצל הבודק ויחן טעם מספיק לדבריו וכו' הרי טוב ויעמוד בחזקתו ע"ש וע' בתשו' לחם רב סי' כ"ג שהביא דעת רדב"ז וסייעתו והביא בשם תשו' מהריב"ל ח"ב סי' ח' ותשו' הרא"מ סי' כ"ד להיפוך ומסיק דהוי ספיקא דדינא ע"ש וגם בתשובת רמ"ז גופי' סי' י' דעת ר"ש ברזילי דגם בשו"ב אין מקבלים שלב"פ וע' בתשו' עט"ח חח"מ סי' א' שהביא ג"כ ד' תשו' רש"ל דלהוריד אדם מחזקת כשרותו ל"מ שלב"פ לכ"ע ונ"ה בתשו' רמ"א סי' י"ב והביא מתשו' מהרח"ש דאם לא עשו הב"ד איומים על העדים וקבלום שלב"פ בטל הגב"ע ובתשו' מהריב"ל ח"ג סי' פ"ד הביא מתשו' רא"מ דיש לחוש לדין מרומה אם קבלו שלב"פ ע"ש אבל כבר נתבאר בס"ק שלפ"ז דגם דינו של רש"ל רבים נחלקו בו וראיתי בשו"ת ד"ח חיו"ד פי' ז' שפסק ג"כ דגבי שו"ב מהני הגב"ע שלב"פ כיון דאפילו ע"א ורגל"ד מהני כמ"ש מהרי"ק ותב"ש ומכ"ש בגב"ע שלב"פ דלא גרע מרגל"ד ובסי' ד' שם הביא מתשו' בנכ"ה סי' ד' דאין להתרעם על האנשים שאין

רוצים לאכול מזבחו כיון דפשע בדבר אף שאינו מן הדין לפסלו מ"מ הרי הביא א"ע לידי מדה זו שמרננים אחריו וגם יחיד יכול למחות ולהעבירו ואין אדם מחויב להכניס א"ע בחשש ספק איסור מפני פגמו של אחר ויותר יש לחוש לפגם עצמו ע"ש ועפ"ז העלה דבקדל"פ לבד יכולים להעבירו דדינו כפועל ומשרת כמ"ש בחו"מ סי' תכ"א ואינו דומה למינוי ושררה ע"ש וכה ראיתי בשו"ת ב"ש אחרון חח"מ סי' כ"ח שהביא עובדא שקבלו עדות על שו"ב שלב"פ שהוא רשע ופסלוהו והוכיח שם מד' הראשונים שבב"י ח"מ סי' כ"ח ומהריב"ש וש"ך סוסי' ל"ח דהיכא דמעידים על השו"ב שהוא רשע מהני גם שלב"פ ולא נחלק הש"ך על הריב"ש רק לענין הזמה דאינו נוגע לגוף העדים ולכן בנ"ד השו"ב פסול ע"ש ולא הביא מכל הנ"ל. ובגוף הדבר שהעירו המחברים דבנ"ד פתיך ביה ממונא פרנסת השו"ב יש לדון עפמ"ש הפ"י גיטין ט' ע"א במשנה דאחד גיטי נשים וא' שחרורי עבדים וכו' בהא דע"א נאמן בו אף דהעבד ממון גמור ואיך מפקיעין ממונו ע"פ ע"א כיון דעיקר מלתא על האיסור שבו אנו דנים ומהימנינן ליה כיון ששטר שחרור יוצא מת"י ממילא פקע זכות רבו וכו' ע"ש היטב וה"נ הרי כל תשלומי השו"ב רק בעבור הכשרו וכיון דלגבי איסור מהני קב"ע שלב"פ ממילא יפקע זכות ממונו ויש לדון בזה מד' הר"ן בקידושין פ' האומר גבי ע"א אומר מע"ש הוא שכ' דהוי אפוקי ממונא ע"ש ויש לחלק דגבי שטר שחרור הרי זכות ממון של העבד נפקע גם בהפקר בדיבור ורק לאיסורא בעי' שטר וכדאי' בגיטין ל"ט וא"כ מה שאנו דנים על השטר עיקרו לענין איסור ואין סתירה מד' הר"ן לד' הפ"י ולנ"ד ודאי דלא דמי דהא זכות ממון של השו"ב אינו בא רק אחר ששוחט בהיתר ועבור זה משלמין לו וא"כ בתחלה צריכין לדון עליו אם הוא מותר ואח"כ יגיע לו שכר בעד שחיטתו משא"כ בנידון הר"ן בתחלה חל העדות על הממון ג"כ:

וגם בלא"ה נראה דהיכא דהשו"ב אינו נוטל שכר קצוב רק מכל בהמה או עוף ששוחט נוטל שכר קצוב והרי אם אין רוצים לשחוט כלל אין בידו לכופם א"כ פשי' די"ל דאנו דנים על האיסור וממילא נפקע זכות ממונו וע' בירושלמי פ"ו דסוטה ה"ב דפליגי ר"ט ור"ע גבי עד טומאה אי מהני להפסיד כתובתה וא"ל ר"ט היכן מצינו ע"א בממון וא"ל ר"ע היכן מצינו ע"א בא"א וכשם וכו' ומסיק דהיכא דמעיד רק לממון ל"מ אבל בבא להעיד גם על האיסור מהני וע' רמב"ם פ"א מסוטה הי"ד וכ"מ שם דכיון דנאמן משום דרגל"ד מהני גם להפסיד כתובתה אבל אין מזה ראיה לנ"ד דהתם מגזיה"כ הוא ובעד סתירה ל"מ ע"א רק לאיסור ולא לממון אך דהתם הממון מצד אחר וכמ"ש הפ"י שם משא"כ בנ"ד וע"ע בירושלמי פ"ב דכתובות ה"י גבי עדות קטן לענין תחום שבת אי מהני

גם לממון וע"ש בק"ע ופ"מ וע' מש"ל סי' א' סקי"ח בזה. אבל בנ"ד א"צ לכ"ז כיון ששלחו אחריו ולא בא והרשה לקב"ע שלב"פ ועיין תשו' דברי ריבות סי' ז' שפסק להדיא דגם לפסול אדם מהני שלב"פ היכא דשלחו אחריו ולא בא וע' בכנה"ג חו"מ סי' כ"ח הגב"י אות פ"ז בשם תשובה מ"ש דבאיסור ל"מ הא דשלחו לבד ותמהני שלא הביא מתשו' ד"ר הנ"ל וע' כנה"ג א"ע סי' מ"ב הגב"י אות ע"ח שהביא מכמה שו"ת בדין אם באיסורין מקבלים שלב"פ ושנחלקו בזה כמה גדולים וע' בעקרי הד"ט סי' א' אות כ"ו שהביא ד' הרמ"ז ושהסכים עמו בתשו' שמ"צ חיו"ד סי' כ"ז אבל בתשו' רע"ד כת"י מסי' קי"ב עד סי' קי"ז הוכיח דרוב פוסקים לא ס"ל כן ע"ש וכבר נתבאר דבנ"ד בודאי מהני הגב"ע וההתנצלות נגד זה הם דברי רוח שהי' לו לבא ולומר דבריו בפני הב"ד למען יצדק:

מה

והנה מיש הרבנים המכשירים את השו"ב שנפסל ע"א מהמעיד נגד השו"ב ע"י הגב"ע מטערדאם ואף שהי' שלב"פ מ"מ לא גרע סוף דינא מתחלת דינא כיון דגם השו"ב הי' הגב"ע שלב"פ וכמ"ש כה"ג בתשו' רמ"א סי' י"ב ליתא כמ"ש הרב מבאקוי דהא נגד השו"ב שלחו אחריו ולא בא וגם משאר טעמים שנתבארו למעלה נדחה ד"ז ובפרט מ"ש איזו רבנים דע"י עד זה נפסלו כולם דעדות שבטלה מקצתה וכו' בודאי ליתא דכבר כ' התוס' סוטה ל"א סוע"ב בשם הירושלמי דבעדי טומאה לא אמרי' עש"מ ב"כ מפני שרגל"ד ע"ש וכיון דגבי שו"ב סגי בע"א ורגל"ד כמש"ל בשם מהרי"ק ותב"ש א"כ פשי' דבנ"ד דאיכא כמה הוכחות ואומדנות ל"א דב"כ וע' כה"ג בר"ן פ"ק דגיטין בסוגי' דפלגי' דיבורא גבי שליח קרוב שהביא גט מח"ל וכתוב בו מתנת נכסים וכו' שכ' דהיכא דקרוב גילוי מלתא בעלמא מגלי ל"ש עשמב"כ וה"ל בזה ובפרט דהוי רק פסול דרבנן ונודע דעת הרב מהר"נ שהובא בתשו' ב"י דבפסול דרבנן ל"א עשבמב"ק ואף שהתומים סוסי' ל"ו כ' שחפש ולא מצא אני חפשתי ומצאתיו שם אבל בתשו' ח' הבאתי מתשו' רי"ן הרא"ש סי' פ"א שהוכיח דגם בדרבנן הוי כן וכ"ה בתשו' מבי"ט ח"א סי' רפ"ז ותשו' רשד"ם חיו"ד סי' נ"ג ויש לדון בזה דכיון דהי' רק פסול דרבנן הרי בעי הכרזה [ועמש"ל סקי"ד] אבל מכח מ"ש הרבנים הנ"ל שהעדים הם ריקים ופוחזים מפורסמים יש מקום לפסול עדותן כמ"ש בתשו' רש"ל סי' ל"ג ותשו' רמ"א סי' י"ב ואף דבתשו' רע"א סי' צ"ט העיר דהא נ"ז רק פסול דרבנן ובעי הכרזה אבל בנ"ד שהדבר מפורסים לכל א"צ הכרזה כמ"ש בתשו' מבי"ט ח"א סי' רפ"ז דהיכי דידעו הב"ד פיסולו ל"מ הגב"ע גם בלא הכרזה ומכ"ש היכא דמפורסים לכל וע' בכנה"ג א"ע סי' מ"ב הגב"י אות קע"ט בשם ר"א אלבולא ותשו' רמ"א דהיכא דמוחזק בפי כל לרשע א"צ לגב"ע כלל ומפני חזקתו

פוסלים עדותו ע"ש ואף דמבואר בתשו' מהר"מ מלובלין סי' פ"א ותשו' מ"ב סי' נ"א דא"א לפסול ע"פ אומדנות והוכחות וע' בטוח"מ סי' שמ"ח בשם תשו' לגאון בדין מי שנחשד בגניבה וכו' שרמזתי לעיל סקל"ו אבל היינו היכא דאין הדבר מפורסם בפי כל אבל פרסום גמור הרי קיי"ל דסוקלין ושורפין על החזקות וכמש"ל סקל"ז בשם תשו' הרא"ש שבב"י חו"מ סי' קי"א וה"נ בנ"ד. אבל בכ"ז בנ"ד שהי' כבר רינונים כמ"פ על השו"ב ורבים מאמינים לדברי העדים והי' רעש גדול בעיר באישון לילה ואפילה הדבר תלוי כפי ראות עיני ב"ד. ומ"ש הרב מסאניוואץ דכיון שהי' קטט עם השו"ב גם מקודם אי"ל שמאמינים לדברי העדים כמ"ש בא"ע סי' קע"ח הנה אם אמרו כן בבעל שמשועבד לאשתו מדינא לא אמרו כן לגבי שו"ב שדינו כפועל. והדבר מסור לב"ד שבעיר וכתורה יעשו עכ"ד תשובתי:

מו

ועתה אבאר דין שו"ב ששחט בלא אקציז השייך לשוכר ישראל והנה גוף דיני המכס מבוארים בחו"מ סי' שס"ט ס"ו והיכא שהמוכס לוקח פעמים יותר מהקצוב ע"פ דד"מ שכ' רמ"א שם בשם ב"י דמ"מ אסור להבריח המכס הקצוב יעוין בתשו' מבי"ט ח"א סי' רס"א שפסק דאם מוסיף מחמת שנראה לו צד היתר אזי אסור להבריח מכס הקצוב אבל בעושה שלא כדין ועבר כן ג"פ והוחזק לגזלן מותר להבריח אפי' יותר מכפי שהוסיף ועכ"פ היכא דאסור להבריח בודאי גם השו"ב הוי מסייע בדבר עבירה וכמ"ש בחו"מ רסי' שנ"ו וחמור יותר דעובר בלפ"ע כיון דבלא"ה לא מצי הקצב לשחוט וכמ"ש התוס' ב"מ ע"ה ע"ב ד"ה ערב ע"ש וכיון דחשוד בלפ"ע א"כ באינו אוכל מן הבשר בעצמו הוי כחשוד לאותו דבר ואינו נאמן לגבי אחרים בשחיטה ובדיקה אבל י"ל דכיון דבחשוד על גניבה עצמה נאמן בשחיטה ובדיקה רק דלרמב"ם צריך לבדוק סכין ואטו חמיר מי שמכשיל אחרים בגניבה מהגונב בעצמו ועכ"פ לשי' רמב"ם צריך לבדוק לו סכין ולפמש"ל סקל"ט דבממונה לרבים כ"ע מודו א"כ ה"נ בזה. וראיתי בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג האחרונים חיו"ד סי' ח' שהאריך לצדד בזה דגם בגוף הקצבים י"ל דלא נפסלו לעדות דהוי רק ככופר במלוה אבל ז"א דהא מדד"מ אסור לשחוט עד שישלם האקציז ויתן לו קוויט והוי כגוזל בידים וכ"ה בח"מ סי' שס"ט שם שהמבריח מכס זה עובר על לא תגזול [וע' פ"ב ממס' שמחות הגונב את. המכס ואת החרם ה"ז כשופך דמים ועע"ז וע' בב"י יו"ד סי' שמ"ה וד"מ שם בשם תשו' מהרי"ו בזה ואולי קאי רק היכי דהוי חרם על המכס ועובר על שניהם יחד דוקא חמור כן] ומ"ש שס בעובדא דילי' שהי' מקום לטעות דאין בו איסור ורמז להמל"מ שחולק בזה בין היכא דהטעות דאין איסור זה שייך אצלו

כלל או בין היכי דליכא חימוד ממון או לא ולא ציין מקומו והוא בפ"ד ממלוה ה"ו אבל אנן לא קיי"ל כן וגם בחימוד ממון וגם במקום שהאיסור שייך לפעמים גם עליו היכא דיש מקום לטעות בו דבכה"ג עשה בהיתר תלינן דטעה ולא נפסל לעדות אפי' מדרבנן וכדמוכח מהא דכופר במלוה דכשר משום דאשתמוטי משתמיט וטועה בדין וכן מצאתי בתשו' מהרי"ט בשניות חח"מ סי' צ' וע"ש חא"ע סי' מ' סוף שרש ג' וכ"ה בתשו' ב"ח סי' כ"ט בדין אשה שגנבה דכיון די"ל דהויא מורה היתרא ע"י שסברה שהגנב גנב ממנה אינה נפסלת כלל והביא ג"כ מהא דכופר במלוה וגם במל"מ עצמו רמז לתשו' ריב"ש דלא פסק כן. וכ"ה בתשו' מהר"ם מלובלין סוסי' נ"ח בדין, מי שהעלים סחורה נגד חרם הקהל בסברו שאינו מבני קהלם ואינו מחויב לקבל גזירתם ושאר התנצלות ופסק דלא נפסל כלל והביא ג"כ מתשו' הריב"ש דגבי מי שמוחזק בכשרות תלינן שטעה ע"ש ועתשו' עבוה"ג סי' ו' ג"כ בזה אבל היכי דליכא למיתלי בטעות הוי גזל גמור וכמש"ל ולכאורה הי' נראה לפמ"ש בשו"ת רמ"ר הנ"ל דהיכא דלא נפסל לעדות עי"ז גם הרמב"ם מודה דא"צ לבדוק סכין א"כ י"ל דגם בלאו דלפ"ע הרי כיון דליכא מלקות לא מיפסל לעדות אבל ז"א דהא מ"מ מדרבנן מיפסל לעדות ותליא אי באיסורא בעי הכרזה ועמש"ל סקי"ד ועוד דהא בחשוד על לפ"ע הוי כחשוד לאותו דבר היכא דאינו אוכל בעצמו מן הבשר רק שכתבתי לעיל דמ"מ לא חמיר מגוף הגנב אבל עכ"פ א"א להקל בזה מכח שאינו חייב מלקות על לפ"ע ולכן נראה דהשו"ב אינו מחויב לחקור ע"ז דהיכא דאיכא למיתלי בהיתרא ל"ש לפ"ע כדאי' בע"ז ט"ו ע"ב ותוס' שם וכ"ה בנדרים פ"ב ע"ב ורא"ש ור"ן שם אבל בעובדא שאירע ששחט השו"ב במקום סתר ואמר שלא ידע שהוא גנוב מאקציז אמרתי שהדבר מבואר בירושלמי פ"ז דב"ק ה"ד ראוהו שוחט ביער חזקה גנוב הוא וכו' וע"ש בפ"מ וע' ב"ק ע"ט ע"ב ראוהו שהטמין בחורשים וכו' ורש"י ותוס' שם וע' ב"ק קי"ח ע"ב וכולם שאמרו הטמן ב אסור וה"נ בזה:

מז

אבל היכא שהתשלומין שייכים לקהל ותקנו הקהל באיסור הדין מבואר בסי' א' סי"א ועמש"ש וע' בשו"ת רמ"ר שם שצידד דדוקא התם דתקנו שלא ישחוט וא"כ עבר בפועל חל האיסור אבל כאן דהתקנה רק ליקח תשלומין וא"כ עבר רק בשוא"ת ולשי' כמ"פ שבחו"מ סי' ל"ד ס"ה לא נפסל לעדות בכה"ג ע"ש באורך אבל נראה דזה דוקא אם אין התקנה שלא ישחוט בלא תשלומין אבל אם תקנו שלא לשחוט בלא תשלומין א"כ עובר בקו"ע וא"ל דמ"מ הרי האיסור רק במה שאינו לוקח תשלומין והוי שוא"ת ופ' בשו"ת ש"ר ח"א סי' ס"א שהובא בפ"ת חו"מ סי' ל"ד סק"מ אבל לענ"ד הדבר ברור דבכה"ג הוי

קו"ע וראי' מהא דפסק הרמב"ם פ"ה מאי"מ דהמקריב קרבן בלא מלח לוקה ובסה"ח מצוה קי"ח כ' וז"ל ולוקה שהרי מעשה יש כאן כשהוא מקריב הבשר שהוזהר עליו שלא להקריבו בלא מלח עכ"ל והרי התם ג"כ כל האיסור רק מה שלא נתן עליו המלח ואפ"ה הוי מעשה והא דפסק הרמב"ם פ"א מחגיגה ה"א דאם עלה לרגל ולא הביא קרבן דאינו לוקה משום דא"ב מעשה וע' תשו' שאג"א סי' ל"ב כבר ביאר המש"ח מצוה א' דהתם משום דיש לו לו תשלומין כל ז' כמ"ש הלח"מ שם משא"כ בזה ופ' בסמ"ח מצוה ת"צ וע' רמב"ם פ"ג מעבדים הי"ד אבל במל"מ שם כ' דגם השילוח א"ב מעשה ע"ש. וגם גוף הדבר בשבועה דלהבא שהאריך שם הנה באמת דעת הריב"ש ומבי"ט ורש"ך ועוד כמ"פ שהובאו בכנה"ג חו"מ סי' ל"ד בהגב"י אות כ"ב ואות ל"א דגם. לרש"י דוקא לשבועה לא נעשה חשוד אבל לעדות נפסל גם בלהבא וכן מצאתי בשו"ת בש"ר סי' שי"ג בכס"ד שבסוסי' הנ"ל שהעלה כן אך דבכנה"ג שם הביא בשם כמ"פ שחולקים בזה ובאות י"ז הביא בשם מהרי"ט הכהן דגם לשי' רש"י דלא נפסל לעדות ולשבועה מ"מ אין למנותו לש"ץ וע' תומים שם שהעלה דלשי' הרמ"א עכ"פ פסול מדרבנן ובדאיכא חימוד ממון לכ"ע מיפסל ע"ש בב"י א"ע סי' מ"ב בשם מ"כ שכ' דגבי שבועת ביטוי דלהבא שנשבע לפרוע ולא פרע גם לשי' ר"ת לא מיפסל אלא מדרבנן דליכא בזה מלקות דהוי ה"ס די"ל שעדיין יש לו שהות לפרוע ול"ש פסול תורה רק בדאיכא מלקות ולשי' הסוברים דשבועת ביטוי להבא כשר לא מיפסל כלל ע"ש ומצאתי מקור הדברים בתשו' רי"ן הרא"ש סי' פ"ב והוא תשו' כמה גדולים מטוליטולה וביאר שם דבשעת שבועה הי' ה"ס וכשעבר היום כבר עבר שבועתו ואיך שייך בה מלקות ומ"ש הרמב"ם דכל שנפסל בעבירה של תורה אע"ג דלא התרו בו פסול זהו בעבירה דשייך בה עכ"פ מלקות בדהתרו בו אבל בעבירה שאין שייך בה מלקות כלל כמו שבועת ביטוי שזכרנו אינו נפסל מה"ת לעדות כלל ע"ש אבל צ"ע דבלא"ה הרי הוי לאו שאב"מ וע' רמב"ם פ"ד משבועות הל' כ' כ"א ולח"מ שם ועכ"פ צ"ל דהם לא ס"ל כהרמ"א דמ"מ מיפסל מדרבנן ואנן קיי"ל כהרמ"א וע' תומים שם סק"א במ"ש דצ"ל דמיירי בלאו שאינו מפורש בתורה והוא תמוה וע' לח"מ שם הי"ז ותשו' נ"ב מ"ת חא"ע סוסי' ע"ז מ"ש בכונת רמב"ם בזה וגם מ"ש התומים לתמוה דניהי דלא התרו הרי מ"מ נפסל ודוחק לחלק בין אם ישנו במציאות למלקות לא ידע מדברי גדולים שבתשו' רי"ן הרא"ש הנ"ל שלא נדפס בימיו שחלקו כן להדיא והנה בתשו' מהרי"ט בשניות חא"ע סי' מ' בשרש ג' צידד דגבי שבועת ביטוי דלהבא יוכלו העדים לומר ששכחו והא דכ' הרשב"א דא"נ לומר שוגג הייתי מ"מ לענין פסול עדות י"ל דמודה דמוקמי לי' בחז"כ ע"ש אבל כבר השיג עליו בשו"ת מצל

מאש סי' ע' והוכיח מתשו' הרשב"א עצמה שבב"י שם מחודש ג' להיפוך וכ"ה דעת הרמ"א וכמ"פ וע' בברכ"י שם אות י"ח וע"ש עוד באות ט' מ"ש בזה אבל מתשו' הריב"ש סוסי' שד"ם שהובא בב"י חו"מ סוסי' ע"ה מוכח דלפעמים נוכל לומר בשבועה דלהבא ששכח בשעת מעשה ע"ש ותבין וע' תשו' תפ"צ חיו"ד סי' א' ג"כ בדין שבועה דלהבא ורמזה ביד אפרים סי' א' וע"ש בגוף התשו' בזה וע' בשו"ת ספר יושיע בפנ"כ סי' תק"ה שהעלה דת"ח הטרוד בלימודו נאמן לומר שכחתי דהוי כרגל"ד אבל ראייתו שם אינה מוכרחת כלל וע' מש"ל סי' א' סקי"ז כמה חילוקים בענין שכחה:

מח

ואגב אבאר עוד איזה דינים בזה והנה בשו"ת ח"ס ח"ו סי' מ"ד פסק דאין להעביר שו"ב שעבר על שבועה או חרם בכתב שלא קרא בפיו כיון די"ל שסמך על המקילים בדין שב"כ ומהם בעל שב יעקב ע"ש והדבר פשוט דזהו דוקא בדברים שבין אדם לחבירו אבל בדבר הנוגע לתקנת הקהל הרי מכח התקנה לבד נפסל וגם דוקא בלא התרו בו ב"ד אבל אחר התראה הוי מזיד דאין בידו לסמוך בדאורייתא על דיעות המקילין דהא קיי"ל סד"א לחומרא ועמש"ל סוסקי"ט. וע' תשו' ח"ס חח"מ סי' קע"ו בדין שו"ב שהטעה מוהל א' שילדה אשתו בכפר בן זכר ונסע המוהל לשם כמה פרסאות ושיקר בו שילדה נקבה והי' לשחוק והעלה דעבר על לא תונו וגם ביישו וגם תביעת ממון וכיון דגם בממון שאין גובין בזה"ז מנדין אותו מדינא וכיון דפקודת המלך שלא לנדות עכ"פ יש להעבירו עד שיפייסו ויקבל תשובה כראוי ע"ש ומזה יש לדון בעובדא שאירע שלקח שו"ב א' בשר הערלה שחתך במילה ורוקח במרקחת ונתן לאחד לאכלו ואח"ז הודיע הדבר שיהי' לשחוק דודאי יש להעבירו עד שיקבל תשובה וקנס כראוי ובפרט דבזה הכשילו באיסור דהא בשר אדם אסור מה"ת בעשה עכ"פ ולשי' כמ"פ גם בלאו ועמש"ל סי' ע"ט ס"א בדין עור האדם וגם אי נימא דגבי איסור עשה ח"ש מותר מה"ת כמ"ש בס' עצי אלמוגים לא"ח סי' קי"ט בדעת הרוקח ודלא כתוס' שבת צ"א מ"מ הרי עכ"פ מדרבנן אסור וע' בד"ק סי' א' סק"ט בדין שו"ב שאמר שמותר למרוט נוצות ביו"ט בשעה"ד ופקפק בהיתרו כיון שאמר על אסור מותר וצ"ע דהא אינו בעניני שו"ב וגם לרמב"ם דבשאר עבירות בודק סכין דוקא במזיד ולא בטועה בדין וכן מכח מחלל יו"ט דדינו כמומר היינו במזיד ולא בטועה בדין ומה שמחויב השו"ב שידע לומר בע"פ היינו מה שנוגע לשחיטה ובדיקה עצמן משא"כ בזה:

מט

ומעשה בא לפני בשו"ב א' שהועד עליו ששוחט עופות בלא כיסוי אף שיש עפר לפניו וגם הולך בבגד של ד' כנפות וכל הציצית פסולים לגמרי שהי' רק הגדיל בלא ענף כלל וגם הנהיג בעגלים על בדיקת פנים נגד הנהוג שם מכבר וגם הוא בעצמו נהג בתחלה בדיקת חוץ והנה. מכח מצות כיסוי מבואר בשמ"ח סי' כ"ח ס"ב דמשום מגדר מלתא יש לקנוס ולהלקות ולאסור הבשר אבל מדינא אין חשש על הבשר אך דיש לעיין לפמ"ש השמ"ח סי' זה סי"ג דבמומר להכעיס אפי' בעובר רק על מ"ע דמי לל"ת א"כ לכאורה לפ"ז גם בעובר לתיאבון על מ"ע להרמב"ם בודק סכין דכיון דמשום קצת טרחא אינו מקיים מ"ע המוטלת עליו ה"נ לא יחוש לבדיקת סכין דהא הכ"מ פ"ד מה"ש הי"ד ביאר טעם הרמב"ם מדקא מדמה הש"ס דין מומר לערלות למומר לתיאבון וא"כ מוכח דה"ה באינו מקיים מ"ע לתיאבון בעי בדיקת סכין והא דסי' כ"ח הנ"ל י"ל דמיירי לאסור הבשר גם בבדקו לו סכין או דקמ"ל דגם להחולקים ע"ד רמב"ם הנ"ל יש לקנסו ועמש"ל סקכ"ד באורך בדין חשוד על מ"ע והבאתי בשם חוה"ש דלאו שאב"מ חמור משאו"ת וא"כ באינו מקיים מ"ע אינו חשוד על לפ"ע אף דא"ב מעשה ויש להביא ראי' מהא דגיטין ל"ו ע"ב דפריך מי איכא מידי דמדאורייתא לא משמטא שביעית ותקנו רבנן דלישמיט ומשני אביי שוא"ת הוא ורבא אמר הפקר בד"ה. ולכאורה יפלא מדוע נד רבא מתי' של אביי דהא קיי"ל דבשוא"ת יכולים חז"ל לעקור ד"ת ומצאתי ברשב"א שם שביאר דכיון דהמלוה צ"ל משמט אני אינו שוא"ת ממש אלא דמ"מ עיקר הדבר שוא"ת הוא ולהכי לא נקט שוא"ת שאני כדנקט בכמה דוכתי אלא שוא"ת הוא ע"ש וא"כ זהו טעמו של רבא ומוכח דאף דהדיבור א"ב מעשה מ"מ חמור טפי משוא"ת גמור וה"נ בזה וע' תוס' ביצה ח' ע"ב ד"ה תני דכיסוי הוי שוא"ת מה שאינו מכסה וע' בשעה"מ פ"ב מיו"ט שצידד לומר דהשחיטה בלא כיסוי הוי כמבטל מ"ע דכיסוי בידים אך שעמדו לנגדו ד' התוס' הנ"ל וגם בלא"ה התם קאי אי נימא דאסור לטלטל המוקצה וא"כ כששוחט אין בידו לכסות כלל ולכן י"ל דהוי כעובר בשעת שחיטה א אבל היכא דבידו לכסות הרי בשעת שחיטה לא עבר כלום ולכ"ע הוי שוא"ת מה שאינו מכסה אח"כ. וח"א העירני מש"ס דמעילה ד' ע"ב מ"ש הלנה דקעביד בידים ופירש"י שהי"ל לזרקו והלינו דהיינו דקעביד לי' פסול בידים דלגבי מחשבה דפיגול חשוב ללינה מעשה בידים וכו' ע"ש ובתוס' שם סוע"א ד"ה אי וכו' דלאו דוקא בידים אלא שע"י חסרון מעשה הוא להכי ל"מ זריקה לאפוקי מידי מעילה ומוכח דחסרון מעשה חמור מעובר בלא מעשה דהא לשי' רש"י במנחות ב' ע"ב וכמה דוכתי פיגול בדיבור דוקא אבל לענ"ד הרי בתוס'

זבחים ק"ו ע"א ד"ה אזהרה הקשו אמאי תלי טעמא בפסח ומילה משום דלית בהו לאו ת"ל דאין בהם מעשה דאפי' לר"ע דלא בעי מעשה מ"מ מעשה זוטא בעי דהיינו דיבור ומוכח דחסרון מעשה קיל טפי אף שבידו לעשותו ואינו עושה ולא מקרי מעשה זוטא כלל וע"ש בתוס' ע"ב ד"ה תיתי וצ"ל דהתם במעילה הטעם משום דבפיגול אינו ניכר הפיגול שלו לכן יצא מידי מעילה משא"כ בהלנה דאיכא חסרון מעשה וניכר הפסול לכל אדם החמירו טפי וע' כה"ג במנחות ג' ע"ב דמחשבה דמינכרא לכל שהוא מכזב חמור למיפסל טפי שמא יאמרו מותר לשנות בקרבנות וע"ש ברש"י ולכן בנ"ד אינו חשוד בלפ"ע אף דגם לפ"ע א"ב מעשה וכמש"ל בשם משו' פ"י וכ"ה בס' החינוך מצות רל"ב דהוי לאו שאב"מ מ"מ מעשה זוטא מקרי עכ"פ ובפרט גבי שו"ב שבאים אליו לשחוט והוא שוחטו ונותנו לאכול ותדע דבהוריות ה' ע"א ס"ל לר"מ גבי ב"ד שהורו ופשו קהל על פיהם דב"ד מביאים קרבן אף דבריש כריתות מבואר דבלא מעשה ליכא קרבן ובע"כ דההוראה שעושים על פיהם הוי מעשה וע' תשו' מהרשד"ם חיו"ד סי' מ"ז דמי שסומכים עליו אפי' רואה ושותק הוי כעושה מעשה ועובר בלפ"ע ע"ש ומכ"ש בזה [ויל"ע קצת מהא דעירובין ל"ב ניחא לי' לחבר דליעבד ע"ה איסורא רבה ואיהו אפי' זוטא לא עביד ובתשו' פ"י שם הוכיח מזה דלפ"ע לא עביד מירי ומשמע דאפי' מעשה זוטא לא הוי אבל י"ל דהתם הכונה דעכ"פ קיל טפי משיתרום בידים שלא מן המוקף שעושה בעצמו האיסור] ובפרט היכי דמכשיל לאחרים באיסור טריפות שהכלים נאסרים לעולם דחמור טפי וכמ"ש כה"ג בתוס' כתובות ב' ע"א ד"ה שאם וכו' יעו"ש בסוה"ד דבאיסור כל ימיו חששו אפי' למלתא דלא שכיח וכ"ה בתוס' גיטין י"ז וע"ש בתוס' ל"ה ע"ב ד"ה אבל נשאת וכו' שאינה חוששת אלא בנדר שע"י היא עומדת באיסור כל ימי' ע"ש וה"ל להכשיל לאחרים באיסור כזה חמור טפי ואינו חשוד לזה אך לפ"ז גם במומר לד"א אמאי הצריך רמב"ם לבדוק סכין נימא ג"כ דאינו חשוד להכשיל עולמות ובע"כ דליתא. וח"א העירני מד' ריטב"א שבועות כ"ט דעדיף לעבור על איסור א' בקו"ע משיעבור על ב' איסורים בשוא"ת א"כ י"ל דכיון דעבר כמ"פ על מ"ע דכיסוי חשוד לעבור פ"א בלפ"ע אבל כבר כחבתי בתשו' לבילקאמין שד' ריטב"א בשבועות מ"ה סותרים לזה שכ' דלאו דלא תגזול דשכיר דבקו"ע חמיר מחמשה לאוין של בעה"ב ודוחק לחלק דהתם באים כל הלאוין ביחד על דבר א' משא"כ בנשבע וחזר ונשבע [ובפרט דבעיקר דינו של רמב"ם כבר כתבתי לעיל סקי"ד די"ל דדוקא היכא דפסול עי"ז לעדות ס"ל דצריך לבדוק סכין] ועפ"ז י"ל גם מכח מה שלובש בגד ד' כנפות בציצית פסולים דהוי ג"כ שוא"ת כמ"ש התו' יבמות צ' ע"ב וע' שאג"א סי' ל"ב באורך ואף דהולך בו בשבת במקום דליכא עירוב

הרי בזה"ז ליכא רה"ר דאורייתא וגם י"ל דשוגג הוא שלא ידע שיש בזה איסור שבת וע' ברא"ש פ"ג דמ"ק פי' ק"ו ויו"ד סי' ש"מ ס"ה ופ"ו אבל אין משם ראי' לנ"ד למעיין:

נ

ואולם מכח מה שהנהיג מחדש להקל בבדיקת פנים הנה אף דהוי רק מנהג בעלמא כ"כ לעיל סקט"ז דדינו כעובר על איד"ר ומה שהתנצל שהטעה אותו השו"ב הקדום שא"ל שהמנהג שם כן וכיון שהוא חוץ לתחום העיר אינו מחויב לנהוג בחומרי העיר הנה כפי המנהג בכפר הנ"ל לשחוט כדי להוליך לעיר ושם מחמירים בזה וא"כ לדידהו הוי כלא בדק הריאה וא"ל דהואיל ואשתרי לבני הכפר אשתרי גם לבני העיר ז"א חדא שהרי הם שוחטים מתחלה אדעתא להוליך לעיר הנ"ל ובכה"ג ל"ש הואיל ואשתרי וכמ"ש התוס' עירובין ס"ה סוע"ב ובא"ח סי' שס"ה ס"ז בשם תה"ד דהיכא דהי' עומד הלחי לסתור ל"א הואיל ואשתרי מקצת שבח הותר כולו וע' בשע"ת או"ח סי' תקנ"א ס"ט שכ' כה"ג לענין בשר הנשאר מסעודת שבת רק שלא הביא מתוס' וש"ע הנ"ל וסברא כזו מצינו בש"ס דיומא ס"ה ע"א וב"ק ק"י ע"ב ותוס' שבועות י' פ"א ד"ה מהו שיקרבו ותוס' ערכין ל"ד ע"א ד"ה הן ומגרשיהן ע"ש ותבין גם העירני ח"א דמגברא לגברא ודאי דל"ש הואיל ואשתרי ויש לי לדון דתליא במחלוקת ר"ת שבתוס' חולין ק"י ע"ב דס"ל דכלאים בציצית אשתרי גם לאשה ולשי' רמב"ם וש"פ אינו כן כמ"ש השג"א סי' ל' באורך אבל י"ל דוקא התם דהוי רק משום דחיית העשה לל"ת וכמ"ש כה"ג הראב"ד בפי' לתמיד פ"א שהובא בשאג"א שם ובזה מיושב מה שהעיר חתני הרב מוהר"ש באב"ד נ"י מהא דקידושין כ"א ע"ב ותוס' ד"ה בביאה וכו' דמוכח דגם מגברא לגברא אמרי' הואיל ואשתרי ולפמ"ש א"ש וכבר הביא הראב"ד שם גם מהא דקידושין הנ"ל וחילק כנ"ל ויעוין גם ברשב"א קידושין שם בזה ולא הובא בשאג"א וגם מיושב מה שהעיר בני הרב החריף מו"ה צבי נ"י מהא דיבמות ל"ב ע"ב התחיל ר"ח לדון וכו' לכהנים הותרה ולא לזרים וכו' ובר קפרא פליג עליו וס"ל לכל הותרה. אבל לענ"ד בכה"ג דבמקום שנזהרין מבדיקת פנים ס"ל דיש חשש בזה וא"כ לפי דעתם ס"ל דהמקילין לאו שפיר עבדי א"כ ל"ש בכה"ג לומר הואיל ואשתרי דהא לפי סברת האוסרים גם למתירים אסור ותדע שהרי חלב הדבוק לכרס תחת הפריסה שבני ריינ"ש אוכלין אותו ואפ"ה בני ערפורט כשבאים לשם אין אוכלים הכרס ורק לענין הכלים מקילים כמ"ש ביו"ד סי' ס"ד וע' ט"ז שם סק"ט וש"ך סקי"ב ולא אמרי' הואיל ואשתרי להנך אשתרי גם להנך א"ו כמ"ש ובפרט בנ"ד שמוליכים הבשר לעיר שהוא מקום שנוהגים איסור בזה וא"כ לפמ"ש התב"ש דהיכא דנהגו בבדיקת חוץ הו"ל כלא בדק כלל וה"נ בנ"ד הרי הכשיל הרבים וכיון שלוקח הכרכשתות איכא חי"מ

וגם בדרבנן צריך להעבירו ועמש"ל סקי"ג וסקט"ו בענין זה. ובפרט דכיון שהוא בעצמו נהג כן מתחלה מדוע שינה אח"כ את טעמו וגם הועד לפני שעברו כמה שנים שלא נטרף אצלו שום בהמה ועגל ובאיסורין י"ל דמהני עדות בידיעה בלא ראי' ובד"ז כבר האריך הגאון מהרש"ק ז"ל בשו"ת סת"ם בסופו במעשה השו"ב מבארדיטשוב ורבים נחלקו עמו ועכ"פ בצירוף כל הני ריעותות ושאר עניני קלות שנתבררו לפני העברתי את השו"ב הנ"ל ויותר ממ"ש כאן הארכתי בזה בתשובה מכמה מקומות השייכים עוד לזה ואכ"מ:

נא

שם ע' בשו"ת הרי"ן הרא"ש סי' פ"ז בדין עבר על השבועה דפסול מלהיות טבח כי המועלין בשבועות פסולין לעדות כי הוא חשוד שיעיד שקר ויכשיר הטרפה בשביל ממון ומה שקבל עליו מלקות ותוהה על הראשונות אינו מספיק להחזירו למלאכתו כי אולי בשביל הערמה הוא עושה לכן פסק שלא יחזור למלאכתו עד זמן ידוע ואם יעשה תשובה מספקת בלי צד ערמה יחזירוהו למלאכתו עכ"ד ומזה מבואר דס"ל דכל פסולי עדות פסולין מלהיות שו"ב ומכ"ש בחשוד על גניבה שהוא עצמו חימוד ממון ובפרט היכא דנוטל הכרכשתות שי"ב חי"מ ודאי דפסול לפי דבריו וע' בזל"א הספרדי חיו"ד אות ש' בשם ס' נאמן שמואל שכ' בפשי' דשו"ב החשוד על הגניבה חשוד על השחיטה וזהו ג"כ כנ"ל ואפשר דגם ש"פ מודים היכי דאיכא חשש חי"מ והם מיירי בדליכא חשש זה וצ"ע:

נב

שם ראיתי בשו"ת כתב סופר חיו"ד פי' ד' שהאריך בדין שו"ב מוחזק בכשרות ועתה מערער א' עליו ע"פ דברי אשתו וכו' אם להמאמינים לה יש לאסור שחיטתו כיון שעבר ג"פ על איסור חו"נ שהוא דאורייתא לשי' רמב"ם ובש"ך סי' קצ"ה פסק כן וע' בב"ש סי' כ' וצידד שם די"ל דטעה וסבר כרמב"ן דהוי רק מדרבנן ולא אבד נאמנותו עי"ז במידי דשחיטה גם בדרבנן ועוד דאין עא"נ נגד השו"ב וגם הרמב"ם שכ' סופי"ב ממעשר וסוף הל' פסהמ"ק דגם היכי דאין עא"נ מ"מ המחמיר ה"ז משובח היינו לאסור ע"ע המאכל או הקרבן אבל להוציא אדם מחז"כ גם הזריז א"צ להחמיר אך למי שמאמין לה כבי תרי או האשה עצמה יש לחוש מכאן והלאה עש"ה אבל בתשו' ב"א סי' א' כ' בפשי' דבכה"ג שהשו"ב מכחיש להעד והוא בשאר עבירות גם להמאמין לדברי העד אין לחוש כלל וגם הש"ך סקי"א מודה דמותר לאכול משחיטתו ע"ש וע' תשו' כ"ס שם סי' ה' בדין שו"ב שסידר קידושין לכהן עם גרושה ופסק להעבירו על זמן שלא ישחוט בלא עע"ג ע"ש

מ"ש בזה [והנה בדיני שו"ב שעבר על שבועה ונדר בכתב או בע"פ כתבתי כמה תשובות ויבוארו אי"ה לקמן הל' נדרים]:
אגב אכתוב מ"ש בשו"ת גו"ר הספרדי חיו"ד כלל ג' סי' ו' בדין שו"ב שנתמנה ע"פ ב"ד וקצת ב"א אומרים עליו שמזלזל במצות אם היחיד רשאי להחמיר שלא לאכול בבית אנשים האוכלים ממנו וכ' דלשי' רמב"ם דבעי' דוקא שיהי' מוחזק בכשרות ולא סגי בסתמא שאינו חשוד הוי כמזלזל בכבוד ב"ד שאינם בודקים כהוגן ודמי ליהורא וכהא דא"ל רב לשמואל גבי שמן דאי לאו כתיבנא עלך זקן ממרא אבל כיון שכ' מהריק"ש דלא נהגו כרמב"ם ובעינן רק שלא יהי' חשוד א"כ אינו זלזול לב"ד דגם הב"ד מודים דטוב לחוש לרמב"ם רק דא"א בע"א והוי כשעה"ד והמחמיר תע"ב אבל דוקא בביתו בלא פרסום ואם מזמנים אותו בידו שלא לילך מאיזו אמתלא אבל ח"ו לומר שאינו רוצה לאכול דאיכא איבה ובפרט אם כבר ישב עמהם במסיבה מוטב שיאכל ולא יחוש לחומרא ואם יש בסעודה לומדי תורה שאוכלים ה"ז חייב נידוי כדאי' כה"ג בפ"ז דב"ק עכ"ד ולפמש"ל סק"מ בשם כמה אחרונים דבשו"ב הממונה לרבים ובפרט בזה"ז בודאי יש לחוש לשי' רמב"ם א"כ שוב הוי כמזלזל בכבוד ב"ד ואסור להחמיר ומ"מ נראה דהיינו רק בחשש מזלזל במצות אבל אם יש חשש איסור על השו"ב אף שא"א לברר בב"ד מ"מ מי שחושש לדבר ומחמיר ע"ע אין מקום לערער עליו ובלבד שיכוין לש"ש ומ"מ ראוי ליזהר למנוע א"ע מלישב במסיבת האוכלים ואם א"א בכך יוכל לחפש איזו אמתלא אחרת להסתיר הדבר שלא יהי' זלזול במניעת האכילה וע' בפי' הרא"ש לנדרים צ"א ע"א ד"ה איפשר דאכלה חולין וכו' ע"ש ותבין:

נג

בט"ז סק"ט הפלה דטעמא דפי' א' ס"ד משום דאיכא ס"ס ובמש"ז ביאר דאף דהוי במקום חז"א מ"מ כל דינו של רמב"ם רק חומרא בעלמא ובכה"ג לא החמיר ואולם בתשו' הרשב"א ח"א סי' ח"א צידד השואל דטעמא דמצא גדייו שחוטין משום ס"ס ותמה הא הוי נגד חזקה והרשב"א דחה דהתם ליכא רק ספק א' שמא שחטן אדם כשר אלא התם טעמא משום דרמא"ש מומחין הן ע"ש אבל מ"מ לענין קושי' הפרישה שפיר תי' הט"ז וכמ"ש המש"ז הנ"ל וע' תשו' שו"מ מ"ת ח"ב סי' מ"ח שהשיג ע"ד הט"ז בחנם וע' בס' הארוך מש"ך שתי' ג"כ כהט"ז וכ"ה כוונת הש"ך סי' א' סוס"ק י"ח בשם אביו ז"ל:

נד

סעי' ו' ואם אינו כו' מחמת מילה וכו'. בט"ז הביא ד' תוס' דהיינו בנימולו כשהם גדולים או ביום ח' וראו שנבלע בהם דמו דאל"כ תלינן שלא נבלע בהן דמן וחייב למול אבל

בפר"ת סק"י כ' בפשי' דגם לרמב"ם דמומר לד"א בודק לו סכין מ"מ בכה"ג דמרתת פן ימות גם הוא כאחיו אפי' מתו אחיו כשהם קטנים אינו חשוד בבדיקת סכין ע"ש ובאמת שכדבריו מבואר בריטב"א חולין שם שכ' ע"ד התוס' וז"ל וליתא מדנקט תלמודא סתם והטעם דכל שמתו אחיו מח"מ מקום יראה הוא לכל אדם ואפי' מקטנים לגדולים שאין להם שיעור וכל שיש צד פחד אינו נידון כמועד כלל עכ"ל וע' בל"א שם שכ"נ דעת כל הפוסקים שכ' סתמא וחולקים על התוס'. ובכנפ"י כאן לא ידע מד' ריטב"א הנ"ל ומ"ש שם דאם מת רק אח א' דלא הוחזקו בכך הוי מומר לערלות אם לא מל יעוין בשו"ת מהרי"א חיו"ד סי' רמ"ח שהשיג עליו מד' רמב"ן ורשב"א יבמות ע' בשם ר"ת דגם בכה"ג הוי אניס אבל המעיין ברשב"א שם ומצא דלשי' ר"ת גם בלא מל מחמת פחד שראה שמתו אחרים מחמת מילה ה"ז כמו אנוס ושוב מצאתי בשו"ת ב"א חיו"ד סי' נ"ז שהביא ג"כ ד' פר"ת וריטב"א הנ"ל וגם מהרשב"א יבמות וכ' דלפ"ז גם בראה שמתו אחרים ל"ה מומר לערלות וע' כרתי שכ' מסברא דגם בלא אתחזיק אפ"ה כיון דמפני פחד אינו מל ל"ה בכלל מומר ולא הביא מכל הנ"ל ופ' תשו' הרי"מ חיו"ד סי' ט"ו שהאריך בד' רמב"ם ונו"ב שפסק דימתינו עד שיגדיל ומסיק דלענין מומר סמכו הפוסקים ע"ד ר"ת שהובא ברשב"א יבמות הנ"ל ע"ש:

נה

סעי' ח' כותי האידנא וכו', מלשון זה נראה דגם לקולא כגון לענין או"ב דינם כעכו"ם ואף דבאה"ע סי' מ"ד סי' מבואר דלהקל אין דינם כעכו"ם והוא דלא בפיהמ"ש להר"מ פ"ז דנדה מ"ד שפסק דאין מטמאים באהל וע' תוי"ט שם שדבריו צ"ע מ"מ לענין שחיטה עכ"פ הוי כמומרים דשחיטתן פסולה גם להקל וע' בשו"ת מהרמ"ש מסי' ת"ג עד סי' ת"ז באורך בזה ולדינא מסיק כמ"ש. ופ' תוס' יש' יומא נ"ו ע"א בד"ה עשרה מע"ר וכו' במ"ש דתרומת כותי לכ"ע מדמעת וטעמא כיון שגר הוא בידו לתקן עצמו מיד ובני ברית קרינן בי' עכ"ל ומזה יש לדון לנ"ד וגם בדין מומר דמיקרי בן ברית ועמג"א סי' קפ"ט ואהעו"ז שם ואכמ"ל:

נו

סעי' ט' צדוקי וכו'. אא"כ שחטו ואעע"ג וכו'. אף שאינם מאמינים בתורה שבע"פ ובסי' קי"ט סט"ז מבואר דדינו כאפיקורס וא"כ דינו כעכו"ם כמ"ש הש"ך סוסקט"ז בשם רמב"ם וא"כ גם באעע"ג שחיטתו פסולה צ"ל דקראים כיון שמעשה אבותיהם בידיהם קילי טפי וכמ"ש בשו"ת ב"ש אחרון חיו"ד סי' ד' וע' תשו' ר"מ שיק סי' ת"ח שהביא מאו"ח סי' שפ"ה ס"א וט"ז ומג"א שם וביו"ד סי' קנ"ט ס"ג דמבואר כן ודברי הש"ך שם

סק"ו החולק על הב"י אינם מוכרחים ואני מצאתי בס' תולדות אדם שבחי הגה"צ ר"ז מווילנא שהביא מרמב"ם פ"ג מממרים ה"ג דמפורש כהב"י הנ"ל ודלא כהש"ך וע' תשו' ר"מ שיק סי' קל"ב מ"ש בזה ולא ראה ד' ת"א הנ"ל אבל מי שמדעת עצמו אינו מאמין בדחז"ל הוי אפיקורס ודינו כעכו"ם גמור ועמש"ל פי' קי"ט עוד בזה:

נז

בש"ך סקכ"ב הביא ראיה מהש"ס להרמב"ם, וע' בשו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' ק', ושו"ת ר"מ שיק סי' נ"ט מ"ש לדחות ראייתו, וע' נו"ב מ"ק סי' ג' המצוין בפת"ש:

נח

בש"ך סקכ"ג בשם רשב"א דביוצא ונכנס בעי' ג"כ שיהיה מומחה, ובס' הארוך מש"ך העלה דגם להסוברים דבמומר לתיאובין אמרי' ג"כ רמאש"מ מ"ע מודו דבצדוקי ובייתוס בעי' שידע שהוא מומחה.

נט

בש"ך סקכ"ד מה שתמה על הש"ע ע' פ"י חולין ג' שהביא מהריטב"א שם שחולק על התוס' ומסיק לדינא דהעיקר כדעת הש"ע ובפרט לשי' רמב"ם דסעי' ו' ודאי דצריך בדיקת סכין וע' בל"א שם שלא ראה שכבר קדמו הפ"י ומ"ש שם מרמב"ם וכ"מ פ"ד מה"ש הי"ד י"ל דרמב"ם לשיטתו דס"ל דבכל מומר לעבירה אחרת צריך בדיקת סכין משא"כ לדידן. ובגוף דין הקראים שבזה"ז שהביא הש"ך בשם ר"ב אשכנזי דגם באע"ג שחיטתן אסורה ובפר"ח הביא כן גם מתשו' מבי"ט וע"ע בש"ך סי' קנ"ט שהביא בעצמו ד' הר"ש ומבי"ט וע' בפר"ת סקי"א שדחה ד' מבי"ט ופסק דגם בזה"ז דינם כבזמן הש"ס אבל בעקרי הד"ט סי' א' אות מ' הביא בשם תשו' בעי חיי מהכנה"ג סי' י' דמסיק כהמבי"ט ורדב"ז וש"ך וכ"ה בברכ"י סי' זה אות ד' וסיים דהכי נקטינן ודלא כהפר"ת ע"ש וע"ש בשיו"ב אות ב' שהביא מתשו' בעי חיי הנ"ל וע' תשו' ר"מ שיק סי' ת"ט בשם הח"ס דבזמן הש"ס אם נשבע הצדוקי ששחט יפה מותר לסמוך עליו וכהא דיומא י"ח אבל בכותי' ל"מ שבועה אבל בזה"ז אין נ"מ בזה וע' כרתי מ"ש בזה דקראים שבזה"ז אינם כת צדוקים כלל אבל הם כופרים בתחה"מ והשארת הנפש ואינם בני מקרא כלל ומ"מ לענין או"ב אין להקל בזה לענ"ד.

ס

שם בהג"ה מסור דינו כמומר וכו'. בפר"ח סקי"ב כ' בפשטי' דזהו רק חומרא בעלמא ואין הכרח לזה כלל ונראה דעתו דגם להש"ג בשם ריא"ז רק מדרבנן פסול אבל בתב"ש סקמ"ז כ' דטעמו לשי' רי"ף ורמב"ם שבר"ן פ"ד דגיטין דתפלין שכתבו מסור פסולין מה"ת

דאינו בר קשירה דכיון שפרק עול אינו מאמין במצות כלל והוי מומר לכה"ת והרשב"א ס"ל כהר"ן שם בשם אחרים דרק מדרבנן בתפלין אבל לשחיטה כשר וכיון דנחלקו בשל תורה סד"א לחומרא כמ"ש הבה"י ע"ש. והנה בתשו' מהרי"א חיו"ד סי' רצ"ט העיר ע"ד תב"ש במ"ש דמסור לאו בר זביחה הוא דהא מ"מ אחרים מצוים עליו בלפ"ע וכמ"ש הש"ך סי' א' סקכ"ז ושפ"ד שם ולפ"ז גם מומר הוי בר זביחה ע"ש אבל כבר הארכתי לעיל סי' א' סקמ"ו לפקפק בטעם זה והעליתי דתליא אי מצות חינוך על הקטן עצמו אבל משום איסור לפ"ע לכ"ע ל"ה בר זביחה מה"ט וכעת מצאתי בשו"ת כ"ש חיו"ד סוסי' קפ"ה שהעיר קצת ע"ד הנו"ב שהבאתי שם ע"ש וע"ש סי' קל"ז שהוכיח מרמב"ם פ"ח מחובל ומזיק שפסק דאחר שמסר פעם א' אסור להרגו אא"כ הוחזק למסור הורגין אותו משום דשמא ימסור אחרים ומוכח דאינו כמומר להכעיס דמורידין אותו משום דהוי אפיקורס דאל"כ גם בפ"א דאמאי אין הורגין אותו כדין מומר להכעיס וכ"נ מתשובת הרא"ש שבטוח"מ סי' שפ"ח וכ"נ דעת תוס' ע"ז כ"ו ע"ב שכ' דמחזירים אבידתו וכ"נ דעת כמ"פ וגם במוחזק כ' רמב"ם רק משום שמא יהרוג אחרים ומוכח דאינו כמומר להכעיס וצ"ל דמיירי בסתם מסור שהוא לתיאובין לנקום נקם בשונאו או למצא חן ולקבל טובה אבל במוסר להכעיס להש"י בודאי לא עדיף מעבירה אחרת להכעיס דדינו כמומר ולשי' ר"ש שחולק על רמב"ם כמ"ש הש"ך בח"מ סי' שפ"ח סקנ"ה וכן לשי' הג"א פ"ב דב"מ דאין מחזירין אבידתו מסור חמור יותר ממומר לתיאבון וגם מרמב"ם עצמו שהובא בטוח"מ סי' ל"ד מוכח כן שכ' דהא דלא חשבו מסור ומומר בכלל פסולי עדות משום דהוו כגוי גמור וא"ל חלק לעה"ב ואכתי אמאי לא חשוב למסור פעם א' ואף דמהרי"ק ס"ל דבפ"א כשר לעדות אבל צ"ע מ"ש מכל עבירה שבתורה לתיאבון דפסול לעדות בפ"א ועכ"פ להסוברים דמסור אינו כמומר מה"ת לא החמירו רק בסתו"מ אבל בשחיטה כשר אפי' בכמה פעמים וזהו דעת רשב"א ולשי' נימוק"י וש"פ הנ"ל דדינו כמומר מה"ת גם בפ"א הדין כן ודלא כהתב"ש שחילק בזה בין פ"א למוחזק עכת"ד ומבואר מזה דהוי ספיקא דפלוגתא בדאורייתא גם בפ"א ואף דבתשו' פמ"א ח"ב סי' צ' כ' דמסור הוי רק משום דד"ג ומדרבנן פסיל ובעי הכרזה והא דמורידין הוא רק למיגדר מלתא הרי כבר השיג עליו הב"מ בא"ע סי' י"ז ס"ג דדוקא חיוב התשלומין רק מדרבנן אבל גוף האיסור הוא מה"ת ובד"ש חייב וע' בשע"מ סי' ל"ד סקי"ג מ"ש בזה ובתשו' מהרי"ק שרש קכ"ו מבואר דמסור פסול לעדות מה"ת רק דדוקא במוחזק ולא בפ"א דאין הורגין אותו וע' בחו"מ סי' שפ"ח סי"א וש"ך סקנ"ז דתליא במחלוקת הראשונים אם גם בפ"א הורגין אותו אבל כבר הבאתי מתשו' כ"ס דהתם טעמי' דרמב"ם משום

דשמא יחזור ויהרוג אחרים וראיית מהרי"ק צ"ע ולפמ"ש הב"י בא"ח סי' ל"ט שם בתי' ב' דמסור לתיאבון כשר ורק להכעיס דינו כגוי והא דאצטריך לאשמעונן דמסור להכעיס פסול לכתוב סתי"מ משום דאין האיסור מפורש בתורה רק מלא תעמוד על דם ריעך נדרש כן קמ"ל ולכן השמיטו הטור דבזה"ז ידוע לכל חומר האיסור וא"כ בלהכעיס הוי כמומר ע"ש א"כ רוב מוסרים הם כשרים דכונתם לתיאבון אבל בב"ח שם מסיק כתי' א' של הב"י דגם בלתיאבון פסול ובדרשה שם כ' דבדברים שבין אדם לחבירו גם לתיאבון כלהכעיס דאין נ"מ לחבירו בכונתו ובמש"ז שם סק"א תמה דא"כ בכל עבירות שב"א לחבירו נימא הכי וכל גזלן יהיה כמומר ובאמת שהפרישה עצמו בחו"מ סי' תכ"ה חזר ודחה ד"ז והוכיח מרמב"ם הל' רוצח דאין חילוק וע' תשו' כ"ס הנ"ל ג"כ בזה וע"ש שהשיג ג"כ ע"ד הב"י הנ"ל ודעתו דמסור לתיאבון חמור משאר מומר לתיאבון אבל מ"מ ל"ה כמומר להכעיס ודוקא במוסר להכעיס להשם הוי כגוי גמור:

סא

ובאמת שבגוף פלוגתת הרשב"א וש"ג בשם ריא"ז יש לדון לפמ"ש הר"ש פ"ד דכתובות סי' ה' גבי ביטל שני את הראשון דבספיקא דפלוגתא מוקמי' לעדים בחז"כ א"כ ה"נ י"ל דמוקמי' להשו"ב בחז"כ אבל במל"מ פ"ו מעדות ה"ז כתב בפשי' דבכה"ג שכבר נעשה מעשה והספק בדין אם בד"ז מיפסל לעדות ל"מ חזקה וע' בשע"מ סי' ל"ד סקט"ו מ"ש לחלק בזה דלא דמי לנידון הרא"ש הנ"ל והובא לעיל בפתיחה אות ל"ג וגם הבאתי מהתומים סי' ל"ד סקכ"ז ע"ש מ"ש בשם תשו' פ"מ ומ"ש עליו ומסיק ג"כ דל"מ חז"כ בזה ומהגם דבתו"ש או"ח סי' שפ"ה סק"ד השיג על התב"ש ודעתו שהרמ"א הכריע דפסול בשחיטה ומ"ש במש"ז כאן סקי"ג דאין הכרע כבר השיג עליו בתשו' מהרי"א סי' רצ"ט ולכן לדינא אין להקל גם במסור פעם א' וע' בפר"ת סי' קי"ט סקי"ב שכ' להכריע דבמסור אי חזינן דעבר ג' עבירות ולא דאינוהו מתנהג בכשרות בשאר מצות הוי חשוד מסתמא על כל מה שלא הוחזק עליו בכשרות וזהו הכרעה בין הרשב"א להש"ג ע"ש וכבר נתבאר דהוי ספק פלוגתא בשל תורה ואין להקל ומ"ש בכרתי סקכ"ג דעכשיו בעו"ה נעשה כהיתר עד שבתשו' רש"ל מכשירו לעדות ומכ"ש דאין לפסלו לשחיטה המעיין בתשו' רש"ל סי' ל"ג ימצא שכ' בדרך השביעי שצידד דסהדי שיקרי נינהו כאשר העידו עדים עליהם שע"א מסר הפו"מ וגיזם בפרהסיא למסור להרוג ושהוא נשבע תמיד ולפעמים מחרף ומזכיר חם ע"ז ושנמצא אצלו ספרים שגנב וכו' ואף שיש לפקפק ולהשיב דרוב מעשיהם הרעים של אותן האנשים בעוה"ר הרגל מצוי באנשי דורינו ובפרט בק' פראג ביותר מריבוי ההמון שהם כצאן בלא רועה אבל מאחר שהוחזקו לריקים ופוחזים ומכ"ש

שעשו מפני השנאה לא מהימנו ע"ש וא"כ לא במסירה לבד היקל רק גם בשאר עבירות הנ"ל מה דבשחיטה ודאי דאין להקל ולשי' רמב"ם גם בגנב לבד צריך לבדוק לו סכין ומכ"ש במסור אבל בתשובה רמ"א סי' י"ד בתשו' הגאון מו"ה נפתלי הירץ מבריסק צידד להכשיר העד שמסר וכ' דיש צד להכשירו שקלקול קצת ראשי העיר הם תקנתם כיון שקצת מוסרים מפורסמים נמנים להיות ראשי העיר לשפוט העם א"כ העד ראה ויתר למסור באמרו שאין נקרא מסירה בממון כיון שמורגלים בזה וכהא דלא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו וסיים שהלב מהסס לפסול בשביל זה ומ"מ נראה פשיט דהכל לפי המקום והם דנו במדינת אשכנז במקום שהי' שכיח ד"ז אבל במקום שהוחזקו בכשרות בודאי אין צד להקל מטעם הנ"ל וע' תשו' רע"א סי' צ"ו בדין מגולחי זקן כעין זה וע' בפ"ת לחו"מ סי' ל"ד סק"ט וא"ע סי' מ"ב סקי"ח ובפרט בשו"ב שצריך להיות יר"ש מרבים ובפרט בזה"ז שמקילים במיעוך הסרכות וע' בש"ך רסי' קי"ט מ"ש לחלק בין שחיטה לשאר דברים וגם בגוף פלוגתת רשב"א וריא"ז מצאתי בתשו' הר"ן סי' כ"ה שפסק דהמסור אינו נאמן להעיד באיסורים והנה אף דבחו"מ סי' שפ"ח בדין הריגת מסור בעינן דוקא התראה אבל לפסלו לעדות א"צ התראה וכמ"ש בג"פ לא"ע סי' קכ"ג סק"ז בשם מהר"ש אלגזי וגם מהר"ב החולק עליו היינו באמר אלך ואמסור אבל בעשה מעשה גם הוא מודה וגם כבר הבאתי בשם הב"י דבזה"ז חומר איסורו ידוע לכל ובפרט היכי דהתרו בו ועבר אחר התראה נראה דגם הפלתי מודה דאין להקל כלל והארכתי בזה בתשו' לפימארין בדין הקצב שמסר והיכא דלא מסר רק שאמר אלך ואמסור ע' בחו"מ סי' ל"ד ס"כ ובג"פ לא"ע שם ובתשו' ח"ס יו"ד סי' שכ"ו באמצע התשו' ותשו' מהרי"א יו"ד סי' רצ"ט:

סב

סעי' י' התחיל פסול וכו' בט"ז פסק דגם בשוחט לע"ז דוקא בשחט סי' א' ונה"ך חולק ומצאתי בכתבי הגאון בעל ב"א ז"ל שתי' קו' נה"ך והביא ראיה להט"ז מסנהדרין ס"ב וגם הביא מקידושין נ"ז גבי צפור משולחת דלא מצינו ב"ח נאסרים להדיוט ולשי' נה"כ הא משכח"ל במיעוט קמא דקנה ובע"כ כהט"ז וגם הביא מירושלמי פ"ב דע"ז ה"ג בסופה בהא דעורות לבובין וכו' ותשמע מינה שחט סימן א' אע"ג דתימר אין דבר שי"ב רוח חיים נאסר וכא נאסר וכו' והאריך בזה וע' תשו' מהרי"א חיו"ד סוסי' כ"א וסי' כ"ב באורך בד' ש"ס ורש"י סנהדרין הנ"ל אם חייב במשהו משום ע"ז והביא מתוס' יומא ס"ג ע"ב ועוד מכמה מקומות בזה וע' בל"א חולין מ"א ע"א בתוס' ד"ה ת"ש מ"ש ליישב ד' הט"ז וע' בס' ב"א סוף חדר ל"א וחדר ל"ב מ"ש בזה ועמש"ל סי' ד' סקי"ג בזה. [אה"צ בהמ"ח

אות כ"ה במה שחקר אי אדם זהיר טפי להכשיל אחרים באיסור או לעצמו ע' בהג"א חולין פ"א סי' י"ד במ"ש בשם הא"ז שהקשה איך ע"א נאמן על השחיטה הא אין ע"א נאמן באיסורין ובשלמא אם הוא בעצמו אכל שפיר מהימן דלא חשיד לאכול נבלות אבל אם הוא לא אכל דלמא עבר אלפ"ע ומוכח דלאחרים להכשיל בלפ"ע אינו זהיר ולעצמו לאכול נבלות זהיר וע' ברמב"ן גיטין ב' במ"ש ליישב קו' התוס' שם דנילף מנדה דעא"נ נגד חזקה ותי' הוא דשאני נדה דמתוך שנאמנת על עצמה נאמנת ג"כ לגבי בעלה מוכח ג"כ דלהכשיל עצמו אדם זהיר טפי מלהכשיל אחרים וע' לעיל סי' א' אות כ"ו הובאו ד' הרמב"ן הנ"ל לענין אי עא"נ נגד חזקה ובאות ל"ג הובאו ד' הג"א הנ"ל לענין אי עא"נ נגד רוב ע"ש.

סג

בש"ך סקכ"ז הוכיח מחולין י"ט ורש"י דאם שחט הכשר הרוב ושחט אח"כ הפסול כשר אבל בהג"א פ"ח דחולין סי' נ' כ' וז"ל השיב ר"מ בר"ק אם אחר ששחט היהודי לאלתר שם העכו"ם סכינו נגד הצואר של בהמה אין זה גמרו ביד עכו"ם ומותר דל"ה גמרו ביד עכו"ם אלא כשישראל שחט רוב השחיטה ונגמר ביד עכו"ם מא"ז עכ"ל ומבואר להיפוך ומצאתי בשו"ת שו"מ מ"ת ח"א סוסי' ט' שנשאל בזה מל והוכיח מזה דהא"ז ס"ל דגם בכה"ג הוי שהיי' במ"ב דפוסל לדידן והש"ס דחולין הנ"ל אזיל אי שהיי' במ"ב כשר ע"ש והראוני בישש"ש פ"ב דחולין סוסי' ו' שהביא ד' הג"א דס"ל דשחיטת פסול פוסל במ"ב והוכיח דלא קיי"ל כן ואני מצאתי בא"ז הל' שחיטה סי' שע"ח שהביא בשם ראבי' בשם ר' יואל שהוכיח דדרסה במיעוט בתרא כשר מהא דשחט רוב שנים וגמר עכו"ם כשרה והא שחיטת עכו"ם דרסה וכו' והנה הגם שאין ראי' מזה דליכא בי' משום שהיי' מדלא הקשה דהא הוי שהיי' די"ל דמיירי בפחות משיעור שהי' דמדין הש"ס ליכא איסורא אבל עכ"פ לפ"ז י"ל דכונת הרמב"ק משום דרסה במ"ב דלשי' הסוברים דדרסה במ"ב פסול י"ל דהש"ס דף י"ט אזיל למאן דמכשיר וכמ"ש הרא"ש פ"א דחולין סוסי' נ"ד בהא דמבואר בש"ס שם דבשחט ב' שליש והגרים שליש דכשר ע"ש אבל שהיי' י"ל דליכא בב' אנשים ועכ"פ לדינא הרי מוכח מהראבי' וא"ז דבכה"ג ששחט ישראל רוב וגמר העכו"ם הוי בכלל דרסה במ"ב וא"כ לדידן דפסלי' דרסה בע"ב ה"נ בזה ודלא כהש"ך. ובאמת שגוף דינו של הש"ך מפורש בתוספתא פ"א דחולין ישראל ששחט ומירק כותי שחיטה ע"י פסולה שחט בה ב' או רוב ב' שחיטתו כשרה וגם בעיטור ה"ש הביא תוספתא זו וסיים וכן הלכתא אך דכבר הביא הרא"ש בחולין ל' דהתוס' ס"ל דשהיי' במ"ב כשר ואנן לא קיי"ל כן וא"כ התוס' לשיטתי' אזיל משא"כ לדידן כנלע"ד. וע' בתב"ש סי' כ"ג סקי"א

ובחי' שבס' בת עיני ליו"ד סי' זה מ"ש ע"ד הדרישה וב"ח וש"ך בזה וכה ראיתי בשו"ת שו"מ מ"ד ח"א סי' מ"ו שתמה על כל האחרונים שנעלם מהם ד' התוס' יומא ל"ג ע"א ד"ה למה לי למרק דמבואר דגם בכה"ג הוי שהיי' וכבר קדמוהו בזה בכנפ"י כאן ובשבו"י ח"ב סי' נ"ד באמצע התשו' ושו"ת רח"כ סי' ז' וע"ש בסוף התשו' אבל במחכת"ה בחנם השיגו דהנה התוס' שם הקשו דהא יש לשחוט לכתחלה כל הסימנים ולא סגי ברובא ותי' וז"ל ה"מ בחד גברא אבל בתרי גברי דכבר שחט כ"ג ונסתלק אי אתי אחרינא וממרק נראה כשהיי' ונראה כאלו נשחט הזבח בשנים הו"ל למיסר למרק וכו' עכ"ל והנה אם כונתם משום שהיי' הרי מדין הש"ס בפחות משיעור שהיי' דכדי שיגביהנה וירביצנה ליכא איסור וא"כ אמאי נאסר למרק מיד בפחות מכשיעור ובפרט דלשי' התוס' וש"פ ליכא איסור שהיי' במ"ב כלל אבל כונת התוס' דכיון דבקדשים אם שנים שוחטים זבח א' אפי' בזאח"ז פסול כמ"ש התוס' שם בד"ה א"כ וכו' א"כ ניהו דבנשחט כבר רוב ע"י כ"ג ל"ה שחיטה בשנים מ"מ יש לחוש דיהי' נראה להרואים כהפסיק כ"ג באמצע שחיטה וגמרה אחר דהוי כשחיטה בשנים דפסול בקדשים וראוי לאסור וז"פ. אבל מ"ש השו"מ שם עפ"ד התב"ש סי' כ"ג דטעמא דשהיי' במ"ב דפוסל משום דגי"ד שרוצה לשחטו ולכן י"ל דבאחר ל"ש זה היכא דהאחר שוחט בלא דעת השוחט הראשון ע"ש א"כ התם שהי' ברצונו של כ"ג שפיר הוי כשהיי' הוא נכון:

סד

שם וגמר הכשר וכו'. בתב"ש סקמ"ט החמיר דלא סני בראה אחר שתפס הקנה לבדו שחזקה א"א משמר ביד חבירו כדאי' בחגיגה כ' ולענ"ד שא"ה דתליא בהיסח הדעת משא"כ בעלמא הרי מצינו בכמה פסולים לשחיטה דסגי באחר עע"ג ועמש"ל סי' ח' סקל"ז בזה:

סה

סעי' י"א הי' ישראל ופסול וכו'. בש"ך סק"ל הביא מתוספתא וא"ז והג"א דמכשירים ובתב"ש הביא מבה"ג דאם העכו"ם רק מסייע כשר דמסייע א"ב ממש וכ' די"ל דמיירי כשהעכו"ם אינו יכול דבכה"ג הוי רק מסייע אבל בשחטו שניהם דזה יכול וז' מאי חזית דאזלת בתר שחיטת הכשר ניזל בתר שחיטת הפסול לחומרא ומצאתי בא"ז הל' שחיטה סי' שס"ז שהעתיק דין ישראל ועכו"ם ששחטו וכ' הטעם משום דהעכו"ם מסייע בעלמא דא"ב ממש כדקיי"ל בשבת צ"ג ע"ש ובאמת דבתשו' הרשב"א ח"א סי' נ"ח מבואר בדין מת שמעבירין אותו בספינה קטנה דאסור לכהן לכנוס בה כיון דניסטת ע"י כל א' וכו' ועוד מסתברא שלא נאמרו דברים הללו של מסייע אלא לענין שבח ולענין זב וטעמא

משום דלענין שבת אמרי' שנים שעשו פטורים דכתי' בעשותה וכשז"י וז"י לר"י נקרא מסייע ושניהם פטורים א"נ בזב משום דבעי' שינשא רובו עליו וכו' והדבר פשוט דה שב"א קאי רק בז"י וז"י אבל בז"י וזה א"י מודה הרשב"א דבכל האיסורים דינא הכי וכמ"ש הח"צ סי' פ"ב להוכיח כן וזהו כד' תב"ש ולכן הרשב"א שהוא דעת המכשירין לשיטתי' אזיל. ויש להעיר מהא דלקמן סי' קכ"ה ס"ג דאם עירו ישראל ועכו"ם יחד היין מותר בדיעבד אפי' אם העכו"ם יכול לערות לבדו והוא שיהי' הישראל גדול אבל בקטן הוי הישראל רק מסייע וא"ב ממש ומבואר דבז"י וז"י תלינן להקל אבל אין ראי' דהא התם גם בישראל אינו יכול מותר כמ"ש הש"ך סק"ו בשם רשב"א ור"ן וע' בט"ז סי' קמ"ב סק"ד דנראה מדבריו דדוקא בז"י וז"י וביי"נ דרבנן הקילו וצ"ע והא דמבואר בש"ג פ"א דב"ב דאם עשו שנים עבירה שחייבים עלי' חטאת אפי' אם לא הי' א' יכול לעשותה לבדו צריך כל א' ליתן כל מה שהי' נותן אם הי' עובר לבדו מיירי בששניהם כל א' מהם ל"ה יכול לעשותה ועתוס' ב"ק מ' ע"א ד"ה כופר ותמצא מקור ד' הש"ג והביאו משבת ל"ב ומוכח כמ"ש ע"ש ותבין וקאי למ"ד שנים שעשאוהו בז"י וז"י חייבים גם בשבת וע' תשו' רדב"ז ח"א סי' רמ"ג בדין מסתפר מעכו"ם בע"פ אע"ג דמסייע וכדקיי"ל גבי איסור ניקף שאם סייע לוקה כיון דהוי בדרבנן מסייע א"ב ממש וע' בט"ז או"ח רסי' שכ"ח ויבואר אי"ה לקמן סי' קצ"ח וע' במאירי לשבת צ"ג בטעמא דהי' הזב רוכב ע"ג בהמה וד' טליות תחת רגלי הבהמה דטהורות מפני שיכולה לעמוד על ג' ומסייע אב"מ דטעמא משום דלגבי כל רגל הוי ספק מסייע וס"ט ברה"ר טהור ע"ש וא"כ ה"נ בדרבנן גם בז"י וז"י יש להקל משא"כ בדאורייתא והא דבערכין י"א ע"ב במשורר ששיער וכו' דכ"ע אזהרה הוא מ"ס מסייע גזרו בי' רבנן ומ"ס לא גזרו י"ל דהתם במסייע אינו יכול. שוב ראיתי בשו"ת מנחת יהודה חיו"ד סי' קי"ג שהעיר מהש"ס הנ"ל ותמה על הרשב"א ות"ל הרגשתי בזה מכמה שנים ולענ"ד כמ"ש וע"ע באה"ח פ' קרח. ואולם בדעת הא"ז הנ"ל נראה דכיון דהשחיטה באה להתיר הבהמה וד"ז הישראל יכול לעשות והפסול אינו יכול דשחיטתו כנחירה בעלמא א"כ כששחטו יחד הוי הישראל ועכו"ם כז"י וזא"י והוי העכו"ם כמסייע בעלמא דאב"מ וכה"ג מצינו בב"ב פ"ט ע"ב כדרך שאמרו לענין איסורן כך אמרו לענין טומאתן ופי' רשב"ם דכיון דאסור לשקול בהם לא חשיבי כלי לקב"ט ובחולין קי"ח ע"ב פירות שלא הוכשרו כלא נגמרה מלאכתן וע' שבת פ' ע"ב קלקולו זהו תיקונו ומבואר דהאיסור מיחשב חסרון בגוף המעשה ובתוס' זבחים ל"ד דכיון דאסור למעט לא מקרי בידו וה"נ כיון דהשחיטה לא תתיר הוי בכלל זא"י ועדיין צ"ע. וע' תב"ש סקנ"ה בדין כשר אוחז ביד הפסול וע' בג"פ למהרמב"ח א"ע סי' קכ"ג

סק"ט מ"ש בשם תומת ישרים ובפ"ת שם סי' ק"ל סק"י בזה ובגוף ד' הש"ך יעוין בס' ל"א חולין י"ד מ"ש בזה:

סו

בסוסי' זה אעתיק מ"ש בתשובה לתלמידי הרב החריף וכו' מו"ה אברהם יהודא נ"י יליד פה"ק וכעת בפאטק. בדין שו"ב שנשבע להרב שלא יעלים לו מהכנסת הזביחה ואח"ז נתברר שהעלים כמה שבועות וגם השו"ב הודה בזה ורו"מ האריך בדברי הר"ן נדרים ח' דדוקא לקרבן אין שבועה חלה משא"כ בלאו ובהגהות רע"א ליו"ד סי' רל"ח הוכיח ממכות כ"ב דדוקא במ"ע איכא מלקות דבל יחל אבל בל"ת גם הר"ן מודה ורו"מ דחה ראייתו והנה בגוף הדין גם בשי"ק על הירושלמי פ"א דנזיר ה"ב הפלה כדעת רע"א והוכיח כן מהירושלמי שם וגם מלשון הרמב"ם פ"ה משבועות ע"ש ומצאתי ברשב"א שבועות כ"ז סוע"א שהביא סברת הר"ן בשם בעה"מ שם שסיים וז"ל ושפיר דמי למיעבד הכי וכו' מנין שנשבעים לקיים המצוה וכו' והרשב"א סיים וז"ל ובירושלמי דפרקין ונראה דאף בל"ת שפיר למעבד הכי לזרז א"פ להתרחק מן האיסור דגרסי' התם שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום ואכלה ע"ד דר"ל אינו חייב אלא אחת אף ר"ל מודה שאינו אלא כמזרז א"ע מן האיסורים עכ"ל ומוכח דס"ל דליכא בזה שום לאו אבל כבר הפלה בקצה"ח סי' ע"ג סק"ה דגם להרמב"ן במלחמות פ"ג דשבועות שחולק ע"ר בעה"מ מ"מ מודה דאיסורא דשבועה מיהו איכא אלא שאינו לוקה וע' מל"מ רפ"ד משבועות ותשו' מהר"י אסאד חיו"ד סי' שכ"ד וסי' שכ"ה בזה וא"כ גם בנ"ד כן הוא וגם בלא"ה אין נ"מ אם השבועה חלה דגם בלא השבועה הרי חשוד על הגניבה שעבר כמ"פ והוי מומר לד"א וצריך לבדוק לו סכין להרמב"ם וגם יפה אמר חתני הרב וכו' מו"ה יעקב לנדא נ"י דמשום שבועה דלהבא ועבר בשוא"ת הרי הכריע הריב"ש והסכים כן המ"ב והש"ך דלא נפסל לעדות ומ"ש רו"מ דבשוא"ת גם מחשבה רעה כמעשה ומשגמר בלבו להעלים הוי כהעלים והביא מהירושלמי פ"ג דר"ה הל' ה' בהא דהשמטת כספים מעכבים היובל ופריך לא בסוף הן משמיטין ומשני ר"ז מקרא דדניאל דכתיב מן היום הראשון אשר נתת לבך להבין ולהתענות נשמעו דבריך וה"נ כיון שנתנו דעתן בתחלת השנה שלא להשמיט כבר מתבטל היובל ורמז גם לדברי הט"א ר"ה ד' בהא דוהיה בך חטא ולא באשתך שהביא מהר"ן סנהדרין כעין זה והנה גם לפי דברי רו"מ לא הונח בדברי ירושלמי הנ"ל דשלא להשמיט הוי קו"ע כדמוכח בגיטין ל"ו ע"א וגם השמטת כספים איננו שוא"ת גמור כמ"ש הרשב"א שם ע"ב וגם מה מייתי הירושלמי ראי' ממחשבה טובה למחשבה רעה דמבואר בירושלמי דפאה כהש"ס דילן קידושין מ'

ע"א וגם גוף סברתו לחלק בין קו"ע לשוא"ת אף דמצינו כה"ג לענין גזים אינש ולא עביד כמ"ש בתשו' דברי ריבות והובא בחיבורי לחו"מ סי' ר"ה ס"ז ואח"ז מצאתי במהרי"ק ותשו' רמ"א סי' כ"ב מפורש כן אבל לענין שיהי' מחשבה כמעשה מוכח מהש"ס קידושין שם דמלבד עון ע"ז או בעבר ושנה אין מ"ר כמעשה ובפרט ברבים דמבואר בסנהדרין ס"א ע"ב דעבידי דמימלכי וכ"נ מהרא"ש פ"א דר"ה סי' ה' והא דמבואר בשמ"ח סי' ב' סי"ח דגם ברצה להוציא טרפה מת"י ולא עלתה בידו הוי כאלו עשה כבר כתבתי שם דדוקא בהוצאת טרפה ולא בשאר עבירות (ועמש"ל ס"ק י"ח) והא דגבי מקיים כלאים בכרם אם נתייאש מלעקור עושה איסור כמ"ש בפ"ה ופ"ח דכלאים ולשי' הערוך למ"ד לאו שאב"מ לוקין ה"נ בזה כמ"ש התוס' בע"ז ס"ד היינו משום דהתם כך גזרה תורה לעקור הכלאים משדהו ואם נתייאש שלא לעקור עבר בקיומו משא"כ בנ"ר והא דהירושלמי דר"ה הנ"ל נראה דהכונה דהיובל תלוי אם בדעתם להשמיט הכספים בסופה דבמחשבה טובה מצטרף למעשה ואז חל היובל ואם לאו אף דאכתי לא עברו מ"מ עכ"פ הרי לא קיימו השמטת הכספים ולא חל היובל גם בתחלתו ויש לדון בנ"ד עפמ"ש בעיון יעקב לכתובות ק"י בהא דכל הדר בח"ל כאלו עע"ז דבח"ל נידונים על מחשבה רעה כמעשה כיון שישראל הם תחת שרי אוה"ע ע"ש אבל מש"ס דקידושין הנ"ל אין נראה כן ולא ניחא למרייהו דנימא הכי אבל גם גוף הדבר שכתב רו"מ דבנ"ד הוי רק כמחשבה רעה נ"ל פשוט דאם השו"ב נותן חשבון כל שבוע ואמר ששחט עד"מ עשרה בהמות הוי כאומר בפירוש שלא שחט יותר וכמ"ש כה"ג בחו"מ סי' קמ"ו ס"כ דאם פירש ג' שנים אפי' הביא אח"כ עדים שהחזיק יותר ל"מ דהוי חוזר וטוען דהודאת פיו שאמר ג"ש הוי כאומר ולא יותר וגם דיעה ב' החולקת שם היינו משום דשני חזקה אפי' טובא משמע משא"כ בנ"ד ואם שלח חשבון בכתב עבר במעשה הכתב באיסור ההעלמה אך באם בכל משך הזמן לא נתן שום חשבון י"ל דאף דבסתמא חיובו ליתן מיד וכמ"ש רו"מ מהא דחו"מ סי' ב' בנשבע לפרוע אחה"פ אבל הרי בסי' קי"א סי"ט וסי' רמ"א ס"ו בהג"ה מבואר דבמתנה עמ"ל יוכל לדחותו ובט"ז סי' קי"א הקשה מהא דסי' מ"ב ותי' דהתם יש לו עכ"פ גבול דכשימות המקבל תחזור לנותן ולא נתבטל כל השטר משא"כ בסי' מ"ב ע"ש א"כ בנ"ד דיש לו גבול כשיתן החשבון י"ל דלא חל החיוב מיד ואפשר דחל החיוב לכשיתבענו וכהא דסי' ע"ג ס"ו וע"ש בסמ"ע וט"ז ויעוין בב"י סי' ר"ו בשם הרשב"א בנשבעו זה למכור וזה לקנות דכל שבא זה למכור חל על הקונה לקנות וכן להיפוך וה"נ בנ"ד וע' בחו"מ סי' י"ב. ס"ו דבפסקו הפשרנים ליתן חייב מיד והיא מתשו' הרשב"א ח"ג סי' ר"ד ושם הביא ג"כ ראי' מהא דפ' הנושא וירושלמי שהביא בב"י סי' מ"ב בשם

ר"ן וריטב"א בשם רשב"א ובהג"ה רמז שסותר לח"ב סי' רס"א והוא דין דסי' קי"א הנ"ל. וכבר הבאתי דברי הט"ז שם וע"ש בתומים תירוצים אחרים ותי' האחרון לא יתכן בהא דסי' י"ב הנ"ל ובתשו' מבי"ט ח"א סי' ל"ב בדין נשבעו לקיים הפשרה ואח"ז סירב האחד מלקיים הפשרה איזו ימים וכתב דלא מיקרי עובר כי לא עשה שום פועל נגד ציווי הפשרנים ואם בשביל שלא פתח הפתח הרי הפשרנים לא ציוו לו ולא קצבו לו זמן ע"ז וכו' ע"ש ומוכח דבלא קצבו זמן אין החיוב לעשות מיד והוא נגד ד' הרשב"א הנ"ל אבל בסי' ל"ג שם נראה דטעמו דבאמירה לבד שא"ר לקיים לא נתבטל הפשרה כיון שלא עשה שום פועל היפך מה שציוו כי לא ציוו לו שיפתח הבית ולא פתחו וכו' ע"ש ומוכח דהתם לא נכתב בפסק בפירוש שיפתח הפתח אבל גם בשוא"ת מיקרי עובר ויש לדון בזה גם מדברי מהרי"ט ח"א סי' קל"א ע"ש ותבין ובנ"ד נ"ל דכל זמן שלא תבעו ולא נתן חשבון בהעלמה אף שחישב בלבו להעלים אף דנימא דבנ"ד דאיכא רגל"ד אדם מע"ר כמ"ש רו"מ בשם הח"צ ובנ"ד הודה שהחליט בלבו להעלים מ"מ לא עבר רק במחשבה ולא נחשב כאלו עשה ואם כבר. נתן חשבון הוי כעבר בדיבור ומעשה וכמ"ש:

סז

ומ"ש רו"מ דלמ"ד דב"נ מוזהר בבל יחל הוי שבועה מוסיף לב"נ וכן נדרים ובזה תי' קושי' הרז"ה ע"ד רש"י דסובר קונמות חלין על האיסורים מהא דמכות כ"ב דלא פריך וליתני קונם חרישה ולהנ"ל י"ל דהתם בע"כ למ"ד דב"נ אין מוזהר בב"י דאל"כ גם שבועה חל למלקות עכ"ד. כה הראני נכדי החריף מו"ה אברהם יקיר ני' ברשב"א חולין ק"ב ע"א דלדידן לא קיי"ל דאמ"ה הוי מוסיף משום דאסור לב"נ אבל הראיתי לו בתוס' שם ודף ק"ג ע"א ד"ה מ"ס וכו' דמוכח להיפוך וזה כביר ראיתי בתשו' רמ"ע שהעלה דכיון דראה ויתר גוים מפני שאינן מקיימין ז' מצות עמד והתירן להם לכן לא הוי מוסיף ע"ש וזהו כעין מ"ש בתשו' פ"י חיו"ד סי' ג' דאיסור לפ"ע לב"נ הוא רק מדרבנן כיון דהתירן להם. ובח"ב אה"ע סי' מ"ג הוסיף לבאר דאף דנענשין מ"מ כיון דאם. מקיימין אינן מקבלים שכר ליכא לפ"ע רק מדרבנן וא"כ מה"ט לא הוי מוסיף והא דבחולין שם נראה דאמ"ה הוי מוסיף לב"נ יש לדון דהכונה. עפמ"ש בחולין י"ז דבמלחמה אפי' כתלי דחזירי אישתרי ובתשו' בש"ר בכס"ד סי' רפ"ה מבואר דבאיסורי' שנצטוה ב"נ גם במלחמה אסור לישראל ע"ש א"כ י"ל דמה"ט הוי אמ"ה איסור מוסיף דגם במלחמה אסור והיינו משום דאסור גם לב"נ ובזה י"ל דדוקא כשישראל על אדמתן ויוכל להזדמן מלחמת מצוה הוי מוסיף משא"כ בזה"ז וכדמוכח בכריתות י"ד דדוקא באית לי' ברא לסבא הוי מוסיף ע"ש ובזה י"ל קו' הרשב"א בחולין שם בהא דפריך רק לר"י למ"ל קרא

ולפמ"ש א"ש דלדידן י"ל דאצטריך קרא לזה"ז וכדאי' כה"ג בפסחים ל"ח כי אצטריך קרא לנוב וגבעון אבל לר"י הוי עכ"פ איסור חמור כיון דבזמן שביהמ"ק קיים הוי מוסיף אבל מ"ש רו"מ דכיון דנדר זה אינו אסור לב"נ י"ל דל"ה מוסיף כבר הביא בעצמו בשם הרב ר"פ מהא דקידושין ע"ז דשם זנות פוסל ומ"ש להעיר מזה ע"ד תשו' רע"א סי' ס"ה במ"ש ע"ד הצ"צ אתם מיירי בכולל ולא במוסיף ומ"ש רו"מ דלפמ"ש הר"ן פ"ג דשבועות דלריב"ם שבועה חלה באיסורין משום דחידשה תורה חיוב קרבן א"כ נהי דאימעוט לדידן מלהרע או להיטיב אבל בקונמות לדידן דיש מעילה בקונמות הוי מוסיף וחל על איסור אבל במכות שם באמר חרישת שדה עלי או קונם ידי הרי אין מעילה במחובר ואדם כקרקע כדאי' בגיטין ל"ט אם כי יפה העיר אבל כבר דחה בעצמו דמשכח"ל בקונם כלי חרישה ועוד דאף דמצינו גם בנזיר מ"ח ע"א אם אמרת בכ"ג שכן אינו מביא קרבן וכו' ומוכח דהבאת קרבן הוי חומרא מ"מ הוי רק איסור חמור ולא מוסיף ולדידן הרי קיי"ל דבחמור לא חל רק במוסיף אבל לענ"ד י"ל לפי המבואר בפסחים ל"ג דבמעילה גם מתעסק ודשא"מ חייב וא"כ ה"נ בנדרים כיון דיש מעילה בקונמות גם דשא"מ אסור וכמ"ש בתשו' מהרי"א חיו"ד סי' שכ"ו ליישב בזה קושי' הט"א ר"ה כ"ח בהא דנודר ממעין אסור לטבול בימה"ח לשי' הר"ן פג"ה דבהנאה דשא"מ גם בפ"ר מותר ע"ש ומה"ט הוי איסור מוסיף ולפמ"ש הר"ן פ"ג דשבועות דבפחות מש"פ ליכא מעילה בקונמות א"כ דשא"מ מותר בזה ולא הוי בזה מוסיף רק כולל כידוע ולפמ"ש תוס' פסחים מ"ז דבמתני' דיש חורש וכו' לא חשיב רק לאוי דשייכי גם בפחות מש"פ א"כ מיושב קו' רז"ה הנ"ל בהא דמכות כ"ב ודו"ק:

הג"ה. במ"ש למעלה דאמ"ה הוי מוסיף דאסור גם במלחמה אין לסחור דהא גם איסור הקדום אסור במלחמה דשלל דידן לא אשתרי דז"א דמבואר בתוס' חולין ק"א ע"א ד"ה מאן וכו' וראש יוסף שם דבאיסור גיד גם בחולין הוי נבלה מוסיף משום דנאסר לגבוה משום דבידו להקדישו וכיון דבידו להביא היתר באיסור הקדום הוי איסור השני איסור מוסיף פ"ש וה"ל בידו למכרו לעכו"ם ויהי' שלל דידהו וחל איסור אמ"ה במוסיף]:

סימן ג

א

שחיטת חולין א"צ כונה וכו' בס' האשכול הל' שחיטה סוסי' ו' סיים מיהו לכתחלה יכוין למצות שחיטה כי היכא דמצי לברוכי וכה"ג אמרי' דאפי' למ"ד מצות אצ"כ לכתחלה ודאי בעי והכי שדר רב שרירא ממתיבתא וכו' ואע"ג דאיכא למימר שחיטה כהכשר

מצוה דמי לא שני לן דמ"ע לשחוט דהא טבילת נדה נמי הכשר מצוה והרבה מרבוותא פסקו כר"י דנפלה מן הגשר וטבלה וכו' לא עלתה לה טבילה עכ"ל מבואר מזה דס"ל דלמ"ד מצ"כ גם במעשה גם בשחיטה צ"כ אבל בחי' רמב"ן ור"ן חולין ל"א כתבו דכיון דהוי רק הכשר לדבר אחר אצ"כ לכ"ע ולא דמי לשאר מצוה וכן מצאתי בתשו' רדב"ז ח"א סוסי' ל"ד שהעתיק ד' הרמב"ן בפשי' ומ"מ משום הברכה ודאי דמדרבנן צ"כ לכתחלה וכמ"ש האשכול וע' בהג"א סופ"ג דר"ה בשם א"ז שהביא ראי' דקיי"ל מאצ"כ מהא דנאנסה וטבלה ומוכח דס"ל כהאשכול הנ"ל ובזה י"ל מהא דקידושין ע"ט א' דמשני בהא דמקוה שנמצא חסר וכו' דהוי תרל"ר וק' לפמש"ל סי' א' סקכ"א בשם שעה"מ דבדרבנן גם תרל"ר מותר ולשי' הב"ח פי' ק"כ כל דין מ"ס רק מדרבנן ולפמ"ש א"ש עפמ"ש הדרישה בא"ח סי' ס' וישוי"ע א"ח סי' ל"ח דהיכי דאינו מקיים מדרבנן שוב מצ"כ ולא יצא מדאורייתא ודו"ק:

ב

בתב"ש פסק דגם בזרק חש"ו מהני בלא כוונה ובמש"ז השיג עליו וע' בל"א חולין ל"א ע"א בתוס' ד"ה ואי שקיים ד' התב"ש ומ"ש התב"ש בדין נכשל בידו או ברגלו והפיל סכין ושחטה יעוין גם בס' נלפ"י שפסק להחמיר:

ג

בשמ"ח ס"ג פסק דאם זרק סכין למעלה ואחר שעלתה ירדה למטה ובירידתה שחטה פסול דירידה לאו כחו הוי אבל בנפלה לצדדין כשר דכחו הוי כדמוכח בסנהדרין ע"ז ע"ב דנהי דכח כחוש הוי מ"מ חייב וה"נ שחיטתו כשרה ולענ"ד יש לדון בזה מהא דכתבו התוס' שבת צ"ט ע"ב ד"ה או דלמא וכו' ומפרש הרב פור"ת דדוקא כשפסק כחו במקום פטור קמבע"ל כגון שזרק למעלה מי' כנגד אויר רה"ר וירד האבן באלכסון ונחה על העמוד דירידה זו אינה מכחו הראשון אלא כח כחו היא וכו' ע"ש ומבואר להיפוך ובעכצ"ל דלאו בכל מילי נחשב כח חלוש ככחו בכה"ג א"כ מאן יימר דבשחיטה יש להקל ועתוס' סנהדרין ע"ז ע"א ד"ה סוף שכ' דאין לחלק בין שחיטה להתם וצ"ע וע' במה"פ על הירושלמי פ"ב דב"ק ה"ה בזה שהוכיח דלשי' הרמב"ם שוה איסורא לממונא וחייב מיתה וגלית לענין זה:

ד

בפלתי הקשה ע"ד התוס' חולין י"ב ובשפ"ד השיג עליו וע' בל"א שם שנעלם מהם ד' הרשב"א שם וע"ש מ"ש בזה:

ה

שם וכן אם הי' הסכין מונח בחיקו וכו' ע' חי' רע"א בהשמטות לסי' זה שהוכיח מהרשב"א דבכה"ג פסול רק מספק וא"כ לענין או"ב הוי שחיטה להחמיר ע"ש ועתוס' סנהדרין ע"ז ע"א ד"ה סוף שכ' דלמ"ד אשו משום חציו גם בנפלה כשר וצ"ל דמתני' בנפלה מן השלחן וכדומה דליכא משום חציו אבל בנפלה מידו הוי בכלל הפילה ובזה מיושב קו' חקר הלכה בסופו ותשו' שו"מ מ"ת ח"ד סי' ל"ז איך יפרנס ר"י דפסק הלכה כסתם משנה וס"ל כמתני' ע"ש בש"ס דחולין ותי' שם תמוה ולפמ"ש ניחא וא"כ מוכח דבכה"ג כשרה לדידן דקיי"ל אשו משים חציו וצ"ע:

ו

יש לעיין בדין אם הי' הסכין מונח ע"ג כלי והנידו אדם את הכלי ונפלה הסכין ושחטה אי הוי כחו ולכאורה הי' נראה להוכיח מש"ס דמנחות ז' ע"א בהא דהחזירו לביסא טפופה וכו' מכי מהדר לי' מנח לי אדפנא דמנא ומניד לי' ונפל ממילא דנעשה כמי שהחזירו הקוף וכו' ומוכח דלא הוי כמעשה אדם שהנידה אבל נראה דנהי דלא מקרי מעשה שלו אבל מ"מ מקרי כחו וע' בש"ס דע"ז פ' ע"א ויו"ד סי' קכ"ה כמה דינים בענין כחו וכח כחו ותלמוד משם לכאן:

ז

ביש"ש פ"ב דחולין פסק דהא דמכשירין בזרק סכין דוקא בסתמא דסתמי' לשחיטה עומד והו"ל ככיון לשחוט אבל אם כיון בפירוש להיפוך לעשות בנחירה ל"ה שחיטה ובתב"ש הביא ראי' מתוס' חולין ל"א ע"א ד"ה עון כרת דנאנסה עדיף מטבל לחולין ובאמת שהתוס' כ"כ רק להס"ד דהש"ס אבל למסקנא דטעמא דנאנסה וטבלה משום דלחולין אצ"כ בעכצ"ל דס"ל להש"ס דאין לחלק בזה כלל ותדע מדפריך טעמא דנפלה הא הפילה כשרה וק' דלמא נקט נפלה לרבותא דאע"ג דדמי לנאנסה אפ"ה פסולה משום דבעי כח גברא ובע"כ דאין חילוק ובזה י"ל קו' הרא"י בהא דפריך ומנא תימרא אמאי לא מייתי ממתני' דבשחיטת חולין אצ"כ וכדפריך לקמן ע"ד ר' יוחנן ולפמ"ש א"ש דהכא הרי בעי למידק דלא כטעמי' דרבא דמחלק בין נאנסה או לא א"כ לא הו"מ להוכיח ממתני' דלהס"ד באמת י"ל דבמתני' גם הפילה פסול אבל לר' יוחנן דס"ל אף לביתה לא טהרה ולא ס"ל לחלק בין נאנסה או לא פריך שפיר ומה שהקשה בשפ"ד מהא דכותי שוחט ואעע"ג יעוין בס' עצ"ל מ"ש מד' מהרש"א שם בזה וע' בס' מלה"ר אות מצ"כ מ"ש באורך בזה ע"ד הישש הנ"ל וע' ס' רביד הזהב מ"ש ואי' מהש"ס דחולין דפריך בהא דנדה שנאנסה וטבלה טהורה ה"ד אי דאנסה חבירתה ואטבלה כונה דחבירתה כונה

מעלייתא וכו' וק' דלמא מיירי בכיונה בפי' להיפוך ובע"כ כדעת רש"ל וע' רא"י שם שהקשה ג"כ די"ל דבעלת דעת ומכונת להיפוך גרע טפי וכהא דעכו"ם אדעתא דנפשי' עביד וע' תשו' רדב"ז ח"א סי' ל"ד דס"ל דגם בכה"ג מהני כונת חבירתה א"כ אין ראי' ובס' עצ"ל הביא מהתוס' חולין י"ב ע"ב ד"ה קטן מוכח דגם בקדשים א"צ כונה דבסתמא נמי כשר ובלבד שלא יכוין להיפוך ומוכח דלא כרש"ל אבל י"ל דדוקא לענין כונה לשמה אבל עכ"פ כונת זביחה או חתיכה צריך להיות בקדשים וע' בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' נ"ב שנשאל מהא דנשחטה בהמה אחרת עם הפרה דלפמ"ש תב"ש בטעמו של רש"ל דהא דבחולין אצ"כ משום דבהמת חולין סתמא קאי לשחיטה א"כ הרי בכה"ג דתיפסל פרה לא קיימא בהמת חולין סתמא לשחיטה ותיכשר פרה ושל חולין תיפסל ועי"ש מ"ש בזה ומה שהקשה שם מהא דבהמה בחיי' עומדת לג"ד לק"מ דמ"מ כשחותכין סימנים סתמא לשחיטה כדין עומדת וגוף ס' רש"ל מצינו בהא דמאצ"כ דלשי' רשב"ם שהביא בר"י סופ"ק דברכות ותוס' סוכה ל"ט היכי דכיון בפי' שלא לשמה לכ"ע ל"מ וע' תשו' ב"ש חא"ח סי' ט"ו באורך בזה וע' מג"א סי' קנ"ח סקי"ב דמוכח דס"ל דאין לחלק בזה לענין כונה לנט"י וע' בפ"י גיטין מ"ה ע"ב ד"ה דתני ר"ח וכו' שכ' דכיון דלא בעינן לשמה גם מחשבת עכו"ם לא פסלה דדברים שבלב אינם דברים ואין מחשבה מוציא מידי מעשה ולפ"ז נראה דה"ל בנ"ד לשי' רש"ל בעי' דוקא שיוציא בשפתיו וכמו שצידד בשפ"ד כאן:

ח

ויש לבאר דין אם אנסו מערכאות לשו"ב שישחוט אי מהני שחיטתו ומקום הספק הוא עפ"מ שראיתי בתשו' רדב"ז חלק ז' סי' נ"ב בדין מי שכפה עדים ע"י השר שיהי' עדי קידושין והשיב דכיון דלא רצו להיות עדים עד שכפו אותם אין בקידושין ממש דהמקדש והמתקדשת לא נתכונו לשם קידושין והמגיה תמה מאוד מדוע יופסלו הקידושין ע"י אונס של העדים לראות ועלה בלבי לקיים פסקו של הרדב"ז לדינא דנודע מ"ש בתוי"ש כריתות י"ב דעדים צריכים שיכוונו להעיד ואנן לא קיי"ל כן ומ"מ היכא דמכוונו להיפוך י"ל דלכ"ע ל"מ א"כ היכי דלא רצו להיות עדים רק שכפו אותם ע"י השר הוי כמכוין בפי' להיפוך ול"מ עדותן ועפ"ז י"ל דגם בשחיטה הדין כן דהוי כמכוין בפי' להיפוך ולשי' הישו"ש בכה"ג פסול אבל באמת ז"א דא"כ תיקשי לשי' הסוברים דגם אי מאצ"כ מ"מ בכיון בפי' להיפוך לא יצא א"כ אמאי בכפאוהו פרסיים יצא למ"ד אצ"כ הרי הוי כמכוין בפי' שלא לצאת ובע"כ דהוי רק כסתם בלא כוונה וא"כ בשחיטה דחולין כשר בכה"ג וע' רדב"ז ח"ה בלשונות הרמב"ם סי' רל"ט שכ' דגבי כפאוהו פרסיים הוי מתכוין אלא שהוא אנוס ולכן אף דס"ל לרמב"ם מצ"כ מודה בכפאוהו פרסיים דיצא ע"ש וצ"ע שהוא

נגד ש"ס דר"ה כ"ח ועכ"פ הדבר פשוט דהשחיטה כשרה ובפרט אם בירך על השחיטה דהוי כונה גמורה רק גם בשחט סתם בלא כונה מ"מ כשר גם בשחט ע"י כפיי' כמ"ש:

ט

בש"ס דחולין ל"ב אמר רבא שחט פרה ונשחטה בהמה אחרת עמה בלא כוונה לר"נ פרה פסולה בהמה כשרה דכיון דלר"נ של חולין א"צ כונה וכשרה א"כ ניהי דלא מיפסל משום היסה"ד מ"מ פסול משום ושחט אותה ולא אותה וחבירתה וברמב"ם פ"ד מפרה הי"ח פסק שחט את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה או נחתכה דלעת עמה כשרה שהרי לא נתכוין למלאכה אע"פ שהבהמה שנשחטה עמה כשרה לאכילה שאין שחיטת חולין צ"כ אבל אם נתכוין לחתוך הדלעת וכו' פסולה שהרי עשה עמה מלאכה עכ"ל ותמהו כולם שהוא נגד הש"ס והאריכו בזה המחברים בדרכים דחוקים והנלע"ד בזה בשנקדים לבאר מ"ש הרמב"ם שם הי"ז וז"ל ומנין שהמלאכה פוסלת בה שנאמר ושחט אותה מפי השמועה למדו שלא בא הכתוב אלא ללמד שאם נתעסק בד"א בשעת שחיטתה פסלה וכו' ותמה הרא"י בחולין דהא ושחט אותה אצטריך למידרש ולא אותה ואחרת גם בלא איסור מלאכה דאי משום מלאכה הרי גם בחתך דלעת עמה פסולה משום היסה"ד ואולם הנה גם דברי רש"י לכאורה נראים כסותרים זא"ז דבחולין שם כ' להדיא דטעמא דמלאכה אחרת הוא משום דמסח דעתי' מפרה וגבי שוחט אחרת עמה פסול גם בלא היסה"ד וביומא מ"ב ע"ב בהא דדריש והוציא אותה שלא יוציא אחרת עמה כדתנן לא היתה פרה רוצה לצאת אין מוציאין עמה וכו' אדומה שלא יאמרו שתים שחטו ופירש"י וקי"ל שכל מלאכות שנעשות עמה פוסלת אותה כדתנן כל העוסק בפרה מתחלה ועד סוף פוסלין אותה במלאכה ולקמן נמי אמרי' ושחט אותה שלא ישחוט אחרת עמה עכ"ל ומבואר דהכל חד טעמא דהא דלא ישחוט אחרת עמה הוא משים מלאכה וזה סותר למ"ש בעצמו בחולין. ונראה דהנה בש"ס שם מייתי דברי רבי דפליג על ת"ק ואמר לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמר אותה לבדה ופריך ות"ק הא כתיב אותה מאן ת"ק ר"ש דדריש טד"ק ולכן טעמא משום מלאכה דהוי היסה"ד וע' תוס"ח פ"ד דפרה מ"ד שתי' שם קו' תוי"ט ע"ד הרע"ב שם עפ"י ד' רש"י הנ"ל דכל טעמא דלא אותה ואחרת הוא רק מטעם מלאכה והיינו דכיון דהת"ק הוא ר"ש דדריש טד"ק לכן כ' רש"י שפיר על ד' הת"ק דהכל הוי רק מטעם מלאכה והיסה"ד אבל למאן דלא דרש טד"ק הוי איסור שחיטת אחרת גם בגוונא דליכא משום מלאכה והנה הב"י באה"ע סי' ט"ז ובכ"מ רפי"ב מאי"ב ביאר טעמי' דרבא דאמר ביבמות ע"ו ע"ב דבעכו"ם ל"ש חתנות רק בגירותן משום. דס"ל כרבנן דלא דרשי טד"ק ולא הוי טעמא משום דכי יסור את בנך מאחרי ע"ש ולכן בש"ס דחולין דרבא

הוא מרי' דשמעתא ולשיטתו שפיר ס"ל דגם בלא כוונה פרה פסולה ולכן פירש"י שפיר דאיסור שחיטת אחרת אינו משום מלאכה והיסה"ד וא"ש דברי רש"י ומעתה מיושבים ג"כ ד' הרמב"ם דכבר ביאר הב"י בא"ע שם ובכ"מ שם דהרמב"ם דפסק דהבא על העכו"ם בגיותן דרך אישות לוקה משום דפסק כר"ש דדריש טד"ק ע"ש וכ"ה בלח"מ פ"ג ממלוה ולכן כ' שפיר דאיסור שחיטת אחרת הוא משום מלאכה ומה"ט בנשחטה אחרת עמה בלא כונה פרה כשרה כיון דליכא היסה"ד אבל רבא לשיטתי' כרבנן דר"ש פ"ל דפרה פסולה. וא"ש ודו"ק כי לענ"ד זכיתי בזה בעזה"י ליישב ד' הרמב"ם בדרך אמת וישר.

ו

אגב אבאר בסוגיין לישב קו' התוס' בד"ה הוא סבר וכו' שהקשו בהא דפריך הש"ס אהא דאמר ר"י בנדה שנאנסה וטבלה דאף לביתה לא טהרה והאר"י הלכה כסתם משנה ותנן נפלה סכין ושחטה פסולה הא הפילה כשרה ואע"ג דלא מיכוין ומשני בשחיטה אפי' רנב"י מודה מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים וכו' והקשו הרי לעיל דייק דחולין לא בעי כונה מדתנן פירות שנפלו לתוך אמת המים ופשט מי שידיו טמאות ונטלן טהורות ומוכח דחולין ל"ב כונה וא"כ איך יפרנס ר"י הך התם משנה וחי' דטבילת ידים שאני והוא תמוה דא"כ איך דייק לעיל הכי ולא דחי כן ונראה דבאמת כבר כ' בתשו' רדב"ז ח"א סי' ל"ד דבטבילת כלים דרבנן כ"ע מודי דא"צ כונה דגם במצות אצ"כ בדרבנן ומכ"ש בהכשר מצוה ע"ש וא"כ ה"נ בטבילת ידים אך דלעיל ל"א ע"א בתוס' ד"ה ואסורה הקשו בהא דאמר רב טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה אמאי לא נקט מעשר ותי' דנקט תרומה דנוהגת גם בזה"ז אבל מע"ש א"נ אלא בפני הבית וע' רא"י שם וא"כ הרי תרומה בזה"ז רק מדרבנן גם בא"י ע' ביו"ד רסי' של"א ואפ"ה צריך כונה א"כ שפיר מייתי הש"ס ראי' דיש חילוק בין תרומה לחולין דהא בטבילת ידים א"צ כונה ואף דהוי רק מדרבנן הרי בתרומה גם בדרבנן צריך כונה., וא"כ א"ש קו' תוס' הנ"ל דהא ביבמות פ"ב פליגי ר"י ור"ל בדין אי תרומה בזה"ז דרבנן וס"ל לר"י דהוי מה"ת ואנן קיי"ל בהא כר"ל כמ"ש הה"מ וכ"מ וע' בבאה"ג בזה וא"כ לר"י לשיטתי' שוב אין קושי' כלל ממתני' דטבילת ידים דשפיר י"ל דשא"ה דהוי רק מדרבנן. וא"ש וזה נכון בס"ד.

יא

בט"ז תי' קו' פרישה דקולא ילפי' בחולין מקדשים וע' בחי' הרשב"א לחולין קי"א ובמשה"ב שהובא בפר"ח רסי' ס"ט גבי דם שבשלו הביא בשם הפיטור דו"א דדוקא בקדשים א"ע עליו אבל חולין לא ילפי' מקדשים בין להחמיר בין להקל ומבואר דלא

כהט"ז וע' רש"י פסחים מ"ה ע"א ד"ה חולין להחמיר לא גמרי מדין קדשים דדין קדשים להיות חמורין עכ"ל והוא כד' הט"ז.

סימן ד

א

סעי' א' השוחט לשם ע"א וכו'. בתב"ש סק"ב חקר אי דוקא בהוציא בשפתיו כמו דבפיגול לשי' רש"י ותוס' דוקא בדיבור ולא במחשבה דהא בש"ס דחולין יליף לה בק"ו מקדשים אך שדעת רמב"ם רפי"ד מפסהמ"ק נראה דבמחשבה סגי וגם בתוס' חולין ל"ט נראה דמסופקים בזה לכן יש להחמיר אך שהקשה בהא דרפי"ח מפסהמ"ק שפסק רמב"ם דמחשב בקדשים אינו לוקה דהוי לאו שאב"מ ותיפק לי' דבמחשבה הא ליכא עדים והתראה וגם המגיה במל"מ רפי"ג מפהמ"ק העיר בזה וע' במש"ז שדחה דהתם נ"מ היכי דפיגל בדיבור ואני מצאתי באס"ז ב"מ מ"ג ע"ב ד"ה ביתר בשם תוס' שאנץ להוכיח מזבחים כ"ט דמחשב בקדשים אינו לוקה לדידן דקיי"ל לאו שאב"מ אין לוקין רק אליבא דר"י דס"ל לוקין וק' הרי במומר א"ל ר"י לתנא לא תיתנו מימר דבדיבורי' מתעביד מעשה וה"נ בפיגול ליהוי מעשה אבל אם א"צ דיבור אלא במחשבה שבלב ניחא דכיון דבמחשבה לבד נפסל ולא הוצרך הדיבור אלא לפי שע"י כך אנו יודעים שפסלו במחשבה אבל הפסול לא נקבע ע"י הדיבור לכן ל"ה מעשה ע"ש הרי שביאר הדברים דמיירי בדיבור אלא דכיון דסגי במחשבה ל"ה מעשה וע' בפ"י גיטין נ"ד ע"ב בד"ה דכי אמר פיגל מהימן וכו' שבמחכ"ת נעלם ממנו דברי תוס' שאנץ הנ"ל שהעיר בכל דבריו שם ודחה ע"ש ועיין בפיטור ביכורים על התוספתא פ"י דחולין שתמה ג"כ בהא דמחשב בקדשים דאינו לוקה מ"ש מתמורה וה"נ בפיגול הרי בע"כ מיירי בדיבור דאל"כ איך משכח"ל מלקות ובפרט דהא אאמע"ר ע"ש ולא ראה ד' אס"ז ופ"י ותב"ש והגה' מל"מ הנ"ל וגם מ"ש מהא דאאמע"ר עמש"ל סי' א' סקכ"ז כ"ח אך דלכאורה לא יתכנו ד' תוס' שאנץ הנ"ל רק לשי' החינוך פ' בהר וכמ"ד דס"ל דהיכא דמשכח"ל בלא מעשה גם במעשה אין לוקין וע' במל"מ פ"ד ממלוה ה"ו ושעה"מ פ"א מחו"מ ה"ג אבל לשי' הה"מ פי"ג משכירות דס"ל להיפוך דהיכא דמשכח"ל במעשה גם בלא מעשה לוקין א"כ הדק"ל ועוד הא גם בתמורה מהני במחשבה וע' שבועות כ"ו ע"ב דבקדשים כל נדיב לב כתי' ואמאי הוי מעשה ואולם נראה ע"פ המבואר בש"ס דב"ק קי"ז ע"א ישראל שאנסוהו נכרים והראה ממון חבירו פטור ואם נו"נ ביד חייב ההוא גברא דאנסוהו נכרים ואחוי אחמרא דר"מ וכו' א"ל דרי ואמטי בהדן דרא ואמטי בהדיי' אתא לקמי' דר"א פטרי' א"ל

רבנן לר"א והתניא אם נו"נ ביד חייב א"ל ה"מ היכי דלא אוקמי' עליו מעיקרא אבל היכא דמוקמי' עליו מעיקרא מיקלי קלי ומבואר מזה דכיון דבשעתא דאוקמי' על היין קודם שנו"נ ביד כבר נגמר ההיזק ועל אותה מעשה הוא פטור וא"כ מה שנו"נ ביד אח"כ לא פשה כלום דכבר הי' מקודם כמאן דמיקלי עש"ה וע' תשו' רמ"א סי' י"א שכ', כה"ג לענין מוש"ר בכתב מפני השלט שכבר עשה בדיבור שוב אין המעשה שאחריו כלום ומעתה לפ"ז ה"ג בפיגול דכיון דהיכא דמפגל בדיבור הרי כבר חשב מקודם במחשבתו לפגל שהרי אין אדם עושה מעשה עד שיחשב בלבו מקודם וכמ"ש בתשו' שאג"א סוסי' נ"ו לענין מעלין את המדומע ע"ש וכיון שכבר חשב מחשבת פיגול הרי כבר נאסר הקרבן במחשבתו וא"כ אף שאומר אח"כ הפיגול בפיו לא מתעביד מעשה בדיבורו כלל ולכן אינו לוקה אבל בתמורה הרי מבואר בתמורה י"ז ע"א דכיון דאתרבי גבי תמורה שוגג כמזיד גם בהמיר שלא מדעתו הוי חמורה ופירש"י כגון שבעל מחשבות הוא ולא הי' יודע מהו הוא אומר בתמורה קדיש ולקי דגלי קרא שוגג כמזיד ע"ש וא"כ בכה"ג בהמיר בדיבור שלא מדעתו ודאי בדיבורי' מתעביד מעשה וכיון דמשכח"ל ע"י מעשה שוב גם בהמיר מדעתו לוקה לשי' הה"מ הנ"ל ולכן אר"י לא תיתני מימר דבדיבורי' מתעביד מעשה משא"כ בפיגול וא"ש. ועמש"ל אות ט' עוד בזה:

ב

ובזה אמרתי דבר נחמד ליישב דברי הר"ן בנדרים ל"ו ע"א בהא דבעי אי כהנים שלוחי דידן או. שלוחי דרחמנא ובעי למיפשט מהא דכהנים שפגלו במקדש מזידין חייבים הא שוגגין פטורים אלא שפיגולן פיגול ולימא ליה לתקוני שדרתיך ומשני שאני פיגול דא"ק לא יחשב מ"מ וביאר הר"ן דכל הקושי' רק משוגגין דבמזיד הרי גם אם השליחות בטל הרי במעשה אדם אוסר דשא"ש ע"ש והקשו האחרונים שהוא נגד ש"ס דזבחים הנ"ל דמבואר דפיגול ל"ה מעשה ולפמ"ש ניחא שהרי כבר נתבאר דכל טעמא דפיגול ל"ה מעשה מפני שכבר נאסר במחשבה מקודם וא"כ התינח למסקנא דכהן מצי לפגל של בעלים משום דכתי' לא יחשב או דנימא דכהנים שלוחי דרחמנא אבל הכא לפי הס"ד דשלוחי דידן נינהו והש"ס פריך דנימא לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אלא דנימא דבמעשה אדם אדשא"ש א"כ התינח בדיבור דהוי כמעשה משום דבכה"ג דבדיבורי' מתעביד מעשה הוי עקימת שפתיו מעשה אבל בהמחשבה שחשב בלבו לפגל בודאי לא יחול הפיגול כלל דהא במחשבה אין אדשא"ש ומשום שליחות ליכא כיון דלהס"ד הוי שלוחי דידן ולתקוני שדרתיך וכו' וכיון דבמחשבה אין הפיגול חל כלל א"כ שוב הוי הדיבור של פיגול מעשה גמור שהרי באותה שעה ע"י דיבורו חל המעשה של הפיגול

ושפיר מצינו למימר דכהנים שפגלו מיירי בדיבור ולכן שפיר אוסר דשא"ש בדיבור דהוי כמעשה ולכן הוכיח הר"ן דהקושי' רק משוגגין אבל למסקנא דגם במחשבה מצי כהנים לפגל אף שהוא של בעלים שוב הוי הדיבור ג"כ לאו שא"ב מעשה כיון דכבר נעשה הפיגול במחשבה שקודם הדיבור ודו"ק כי חריף הוא בס"ד:

א"ה צבי בהמ"ח במ"ש אאמו"ר שליט"א בפנים קו' האחרונים על הר"ן נדרים דף ל"ו ע"א במ"ש דפיגול הוי מעשה ובזבחים דף כ"ט חשיב פיגול לאו שאב"מ ע"ש אמרתי אנכי לתרץ עפ"י חילוק הנו"ב מ"ת חיו"ד סי' קס"ח שמחלק דלענין תשלומין שפיר חשיב הפיגול כמעשה דהא בעת שמפגל עושה מעשה שלא בהכשר דהיינו השחיטה או הזריקה אבל לענין מלקות א"א לחייבו רק על הפיגול וזה לא מיחשב מעשה דז"ל הנו"ב שם גם מ"ש מדברי הש"ך וכו' ג"כ אינו דומה דשם לענין חיוב ממון שהכהנים שפיגלו חייבים לשלם שפיר קאמר בשעה שמפגל עושה מעשה דבמעשה זה שעושה שלא בהכשר גורם ששוב אי אפשר להיות קרבן כשר ומיחשב עושה מעשה דהיינו השחיטה וכו' שעושה בשעה שחושב אבל המלקות אין לחייבו על השחיטה וכו' אלא על הפיגול וזה לא מיחשב מעשה עכ"ל ולפ"ז מיושב שפיר הקו' הנ"ל דהנה בנדרים קאי על המתני' דהכהנים שפגלו ושם קאי לענין התשלומין דהא קאמר מזידין חייבים שפיר מיחשב מעשה דלענין תשלומין הוי הפיגול מעשה אבל בזבחים שם קאי רק לענין מלקוח לא הוי הפיגול מעשה כד' הנו"ב הנ"ל וא"ש]:

ג

ואולם אף שהדברים נכונים ע"ד פלפול בכ"ז אינם עולים יפה במרכז האמת דהה"מ פי"ג משכירות לא קאמר רק היכי דמשכח"ל במעשה גמור כגון בחסימה דבזה גם בדיבור הוי כמעשה כיון דעכ"פ קצח מעשה איכא דבדיברא מתעביד מעשה אבל הכא בתמורה דנימא דגם היכא דלא מתעביד מעשה בדיבורא כגון שחשב בלבו מקודם להמיר שיהי' נחשב כמעשה משום דלפעמים היכי דהמיר שלא מדעתו יהי' נחשב כמעשה ע"י הדיבור גם הה"מ מודה וע' תשו' נו"ב מ"ת חא"ח סי' ע"ו בזה. ואולי י"ל דנהי דבהקדש סגי במחשבה דכתי' כל נדיב לב וכמש"ל מהא דשבועות כ"ו היינו בהקדש גמור דקעביד מצוה אבל בחמורה דאיסורא קעביד ל"מ במחשבה כלל ודוקא בפיגול דכתי' לא יחשב ס"ל לקצת פוסקים דמהני במחשבה משא"כ בתמורה וא"כ א"ש. אכן בעיקר קו' תוס' שאנ"ץ הנ"ל עלה בלבי לדון בזה למאי דקיי"ל אין מפגלין בחצי מחיר ומ"מ פסול הוי א"כ הרי בתחלת הפיגול טרם שגמר העבודה כבר נפסל הקרבן וחיוב המלקות אינו בא עד שגמר העבודה ההוא שפיגל בה וא"כ שוב בגמר עבודה לא נעשה בדיבורו מעשה

כלל משא"כ בתמורה. ומדי דברי בזה עם כבוד חתני הרב וכו' מו"ה שמעון באבד ני' אבד"ק יאנוב אמר שגם הוא חידש ד"ז ואף דהתוס' בזבחים מ"א ס"ל דפסול רק מדרבנן אבל בט"ג לגיטין נ"ד ע"ב העלה בדעת ראב"ן דס"ל דפסול מה"ת א"כ שפיר י"ל כן ובזה חידש ליישב ד' הר"ן שהבאתי לעיל סק"ב דלפמ"ש התוס' גיטין נ"ג ע"ב ד"ה בדאורייתא דמתני' דהכהנים שפגלו אתי' אליבא דר' יהודא דלא קנס שוגג אטו מזיד וכדמוכח בברייתא שהובא בש"ס שם ובזבחים ל' ע"א ורש"י מבואר דר"י ס"ל מפגלין בח"מ ולכן לשי' כ' הר"ן שפיר דפיגול הוי מעשה אבל בזבחים כ"ט דהסוגי' שם אזלא אליבא דר"א דפליג עם ר"ע ופריך ור"א לא יחשב מאי עביד לי' וכו' ע"ש ובזבחים ק"י פ"א מבואר דר"א כרבנן ס"ל דאין מפגלין בח"מ לכן ס"ל דפיגול ל"ה מעשה וא"ל דא"כ בהא דמשני בזבחים שם דהא דמנין למחשב בקדשים לוקה אתי' כר"י דלאו שאב"מ לוקין הרי לר"י הוי באמת מעשה אבל י"ל דלא בעי לאוקמי הכי אליבא דר"א לשי' דס"ל א"מ אלא דס"ל כר"י בהא דלאו שאב"מ לוקין] ונכון הוא:

ד

באופן אחר אמרתי ליישב ד' הר"ן הנ"ל דכבר הבאתי לעיל בפתיחה אות ד' בשם הרשב"א דהבעיא אי כהנים שלוחי דידן הוא רק בשחיטה דכשרה בזר ואיהו מצי עביד ע"ש וא"כ בע"כ ס"ל להש"ס דמתני' דכהנים שפגלו מיירי גם בשחיטה ולכן הוי בעי למיפשט מינה דהוי שלוחי דרחמנא והנה הרמב"ן בדד"ג הקשה טבח שקלקל אמאי חייב הרי הוי השא"נ בשהיי' ודרסה ותי' דכיון דלא שחט כראוי אין זו שחיטה אלא כמתיז ראשה בסייף והוי היזק ניכר ואי קשי' לך א"כ מפגל נמי לחייב דעיקר שחיטה ליהוי היזק איכא למימר דדוקא היכא דלא שחטה כראוי והוי נבלה הוי היזק ניכר אבל כל ששחיטתו כראוי ואיסור אחר גרם לה אין הסחיטה כמתיז ראשה בסייף שהרי השחיטה הוציאתו מידי נבלה ואיסור אחר גרם לה ואינו ניכר ע"ש וע' בקצה"ח סי' ש"ו סק"ט ונודע מ"ש הר"ן בשם הרא"ה דאף דאא"א דשא"ש מ"מ אסורה באכילה דניהו דלא אסרה מ"מ לא שרי לה אבל זהו היכי דבא לאסרה ולא מצי לאסור כיון דאינו שלו בזה אמרי' דג"כ לא שרי לה אבל בפיגול דבאמת מצי הכהן לפגל משום דכתי' לא יחשב או משום דשלוחי דרחמנא נינהו א"ש תי' הרמב"ן דהשחיטה כשרה גם לשי' הרא"ה והר"ן הנ"ל ולכן הוי השא"נ ומעתה א"ש ד' הר"ן הנ"ל דלפי הס"ד דהש"ס דפריך דנימא לתקוני שדרתיך ואין ביד הכהן לפגל בשליחות בעלים אלא דנימא דאדעתא דנפשי' עביד אך דבאמת אא"א דשא"ש א"כ הרי באמת לא תועיל השחיטה כלל דמ"מ איהו לא שרי לה וכיון דע"י הפיגול לא תועיל השחיטה א"כ שוב הוי מעשה גמור דהא הוי היזק ניכר ולכן

שפיר כ' הר"ן דבמעשה אדם אדשא"ש וליכא למיפשט ממתני' לגבי שחיטה דאי בשאר עבודות הרי איהו ל"מ עביד ופשי' ליה להש"ס דשלוחי דרחמנא וכמש"ל. אבל לפי האמת דמשני דכתי' לא יחשב והכהן יכול לפגל וא"כ השחיטה מהני שפיר לטהר מידי נבלה רק דהוי פיגול א"כ שפיר ס"ל להש"ס בזבחים דפיגול ל"ה מעשה גם בשחיטה ודו"ק כי נכון הוא ע"ד הפלפול [ויש לפקפק דהא הר"ן גופי' ביאר דהבעיא נפשטה באמת מהא דאיהו ל"מ עביד ולא ס"ל כתי' הרשב"א הנ"ל ועמש"ל סקי"ד לדחות תא זה מטעם אחר]:

ה

ואולם בעיקר קו' הר"ן הנ"ל דנימא דהתם טעמא משום דבמעשה אדם אדשא"ש אמרתי ליישב ע"ד פלפול בהקדם ליישב מה שהקשה המאירי הובא באס"ז לב"ק ה' בהא דכהנים שפגלו אמאי חייבים לשלם הרי א"א לוקה ומשלם ותי' דמחשב בקדשים הא אינו לוקה דהוי לאשאב"מ ע"ש ואולם לפי המבואר בש"ס זבחים הנ"ל דלר"י דס"ל לאו שאב"מ לוקין עליו גם במפגל לוקה ולפמ"ש תוס' גיטין הנ"ל דמתני' אתיא כר"י א"כ הדק"ל אמאי מזידין חייבים הרי א"א לוקה ומשלם וע' רשב"א גיטין שם דמזידין דמתני' היינו בהתראה והוכיח כן מהש"ס ולכאורה הי' נ"ל לפמש"ל דניהו דאין מפגלין בח"מ מ"מ הוי פסול א"כ נתחייבו בתשלומין בתחלת עבודה ומלקות באים על גמר העבודה אבל כבר הבאתי דר"י גופי' ס"ל מפגלין בח"מ ועוד דדמיא להא דא"א לנסוך בלא הגבהה ותליא בתרי לישני בכתובות ל"א] ונראה דהנה התוס' בגיטין ל"ג הקשו בהא דנזיר ששתה לוקה הרי הוי ה"ס שמא ישאל על נזירותו ותי' דחזקה שלא ישאל ובתוס' מכות ט"ו סוע"ב ביארו דמדלא שאל עד עתה חזקה שלא ישאל וביאור הדבר דאף דעד עתה לא הוצרך לישאל מ"מ הרי לשי' תוס' גיטין ל"ה ע"ב גם אם ישאל עכשיו אחר שעבר מ"מ איסורא עבד בשתייתו והו"ל לישאל מקודם ומדלא שאל חזקה שלא ישאול וא"ל דמ"מ ישאול עתה כדי שלא ילקה ז"א דא"כ לפ"ז נימא דהוי ה"ס ואינו לוקה ושוב לא ישאל ושוב שפיר לוקה וכמ"ש כה"ג בתוס' פסחים כ"ו גבי עלה עלי' זכר וכמה דוכתי. אך לפ"ז יש להקשות בפיגל קרבן חבירו גם למ"ד לשאב"מ לוקין לא ילקה דהוי ה"ס שמא ישאלו הבעלים על ההקדש כדי להציל הכהן מאיסור פיגול דלפמ"ש המל"מ פ"א מכלאים ובפמ"ג א"ח סי' תמ"ד בא"א סק"ה היכא דבידו למנוע את חבירו מאיסור גם בשותק עובר בלפ"ע [ובמק"א פקפקתי ע"ד הפמ"ג דהמל"מ מיירי רק בעושה לצורך הישראל ובכה"ג ברואה ושותק שפיר שייך לפ"ע וכדמוכח בב"מ צ' ע"ב גבי הלין תורי דגנבין ארמאי וכו' וקעברי משום לפ"ע וכו' וע"ש ברש"י משא"כ

היכי דרואה שאחר עושה לעצמו] א"כ ה"נ מחויבים הבעלים לישאל על הקרבן להציל הכהן מעון פיגול ואף שיהי' חשנב"ע הרי לר"י גופי' בפסחים כ"ג חשב"ע לאו דאורייתא ולשי' התוס' כריתות י"ג דוקא בנשחט ונזרק כהלכתן ליתא בשאלה משא"כ בנזרק שלא כהלכתן שפיר מהני שאלה וע' בט"א לר"ה כ"ח בזה וע' מל"מ פי"ג ממעה"ק ומהריט"א פ"ד דבכורות אות ל"ו ובש"מ דחולין פ"ב מבואר דלחד תנא סובר ר"י ה"ס ל"ש התראה ובפרט דלפמ"ש י"ל דלכ"ע הוי כן דבודאי ישאלו הבעלים וכמ"ש ובזה ל"ש תי' התוס' גיטין הנ"ל דמקודם לא רצו לישאל דסברו שיקרב כראוי וא"כ קשה כנ"ל. ואולם נראה לפמ"ש בתשו' מהרי"ו הובא ברמ"א יו"ד רסי' קנ"ו דגם היכי דמחויב למחות מ"מ א"צ להפסיד ממונו בשביל להציל את חבירו מעון ע"ש א"כ הרי כיון דכהנים שפגלו חייבים לשלם לבעלים גם בנדבה כמ"ש רש"י שם ואם ישאלו הבעלים ויהי' חולין לא יצטרך הכהן לשלם דאינהו אפסידו אנפשיי' וא"כ יפסידו דמי הקרבן וא"צ הבעלים לישאל ולכן שפיר לוקה הכהן דמסתמא לא ישאלו הבעלים להפסיד ממונם ומעתה מיושב היטב קו' האחרונים הנ"ל שהקשו אמאי חייבים לשלם הרי א"א לוקה ומשלם ולפמ"ש ניחא דהא אי נימא דא"ל לשלם א"כ שוב לא יפסידו הבעלים כלום בשאלה כיון דגם בלא"ה פטורים הכהנים מלשלם וא"כ שוב יהי' מחוייבי' לישאל על הקרבן להציל הכהן מעון פיגול ושוב לא ילקה הכהן משום דהוי ה"ס ושוב חייבים לשלם. ומעתה מיושב קושי' הר"ן הנ"ל דהא מבואר בריטב"א לע"ז נ"ד דהא דבמעשה אדם אדשא"ש משום דקניי' בשינוי והוי שלו והיינו דאיסורו וקנינו באים כאחד וע' ב"ק ס"ז בהא דגנב וגזלן הקדשן הקדש ורשב"א שם. ומעתה לפ"ז דייק הש"ס שפיר דשלוחי דרחמנא דא"א לומר דהתם טעמא משום דבמעשה אדם אדשא"ש ז"א דהא אי נימא דכהנים קנו להקרבן בשינוי והוי שלהם א"כ שוב לא יוכלו בעלים לישאל על קרבנם כיון שכבר אינו שלהם וא"כ ל"ה בגדר ה"ס והדק"ל אמאי חייבים כהנים לשלם הרי אדא לוקה ומשלם ודו"ק כי חריף ועמוק הוא בס"ד.

1

והנה באס"ז ב"מ שם הביא בשם הר"ח שתי' קו' תוס' שאנ"ק הנ"ל וז"ל דלא חשיב בדיבורו מתעביד מעשה מה שנפסל במחשבתו דמתחלה כמו כן לא הי' ראוי הקרבן לאכלו עדיין עד שיקרבו מתיריו אע"פ שמתחלה הי' עומד ליקרב ועתה נפסל על ידו וכו' עכ"ל ויש שם קצת ט"ס וצ"ל כמ"ש והכונה דבשלמא במימר שהבהמה היתה חולין ונעשית קודש מיחשב מעשה אבל בהמת קדשים הרי משפה שהקדישה היא אסורה והעבודות מתירות אותה והמפגלה אינו מתיר אותה וממילא היא אסורה כמקודם ולכן

ל"ה מעשה שאינו מחדש בפיגולו דבר חדש וע' תשו' נו"ב מ"ת חיו"ד סי' קס"ח שנשאל ג"כ בקושי' הנ"ל ותי' ג"כ כן מדעתא דנפשי' ולא ראה ד' האס"ז הנ"ל וכה"ג כ' הרא"ש בפי' לנדרים י"ב ע"א בהא דחלת אהרן ותרומתו דל"ת דבר תנדור דהא מעיקרא נמי אסור משום טבל וכו' ע"ש ויש לדון בזה מד' תוס' ב"ק קי"א ע"א ד"ה אמר רבא לעורו וכו' במ"ש דנעשה בו פסול קודם שחיטה ובמהרש"א שם תמה דכיון דאכתי איכא תקנה שיחזיר כסף אצל אשם ל"ה כנולד פסול וע' בפ"י שם ויש לחלק למעיין ויש לדון דתליא בפלוגתת רבי ורשב"ג בנדה ס' ע"א בהא דתולין הכתמים בשומרת יום כנגד יום בשני שלה ובסופרת ז' שלא טבלה דלרשב"ג היא מתוקנת וחברתה מקולקלת ולרבי שתיהן מקולקלות ופירש"י דטעמי' דרשב"ג דכיון דעכשיו היא טמאה לפנינו אע"ג שתפסיד שצריכה לספור שנית ז"נ לא מקרי קלקול ולרבי מקרי קלקול וע"ש בהא דאר"ח דטמא וטהור שהלכו בב' שבילין א' טמא וא' טהור באנו למחלוקת רבי ורשב"ג מתקיף לה ר"א ע"כ לא קאמר רבי התם אלא דתרוייהו כי הדדי נינהו הכי מאי נ"מ ור"ח סוף סוף איהי טבילה בעיא ומבואר ברש"י דאף דאי טבלה טהורה ובידה לטבול וא"כ מקלקלה במה שתולה בה מ"מ הרי לפנינו היא טמאה עכשיו ולרשב"ג ל"ה קלקול ולרבי הוי קלקול ע"ש וה"נ לרשב"ג כיון דלפנינו היא אסורה אף שיש לה מתירין מ"מ לא מקרי מעשה בשעה שמפגל ולרבי הוי מעשה כיון דבלא הפיגול יש לה מתירין גם יש לדון דתליא בפלוגתת ר"נ ור"ש בשבת צ"ד פ"ב בתולש סימני טומאה אחת משלש דלר"נ חייב דאהני מעשיו דאי משתקלא חדא אחריתי אזלה לה טומאה ולר"ש השתא מיהת אתיא לטומאה ולא אהני כלום ע"ש וה"נ בנ"ד ל"ה הפיגול מעשה ולר"נ הוי מעשה.

ז

ואולם בגוף דין מימר דבדיבורא מתעביד מעשה באמת שהרמב"ם פ"א מתמורה ה"א כ' וז"ל מפי השמועה למדו שכל מצות ל"ת שא"ב מעשה אין לוקין עלי' חוץ מנשבע ומימר וכו' ובכ"מ תמה מהא דאר"י לתנא לא תיתני מימר דבדיבורו עביד מעשה וכן הקשה הה"מ פי"ג משכירות ובלח"מ שם הוכיח דסתמא דהש"ס דשבועות ומכות לא ס"ל כן ולפמ"ש בתוס' שאנ"ץ הנ"ל דהש"ס דזבחים כ"ט הנ"ל לא ס"ל כר"י בהא יש משם ג"כ ראי' להרמב"ם וגם בחמורה ב' פ"ב בהא דפליגי ר"מ ור"י בדין יורש דלר"מ יורש מימר ולר"י אינו מימר ויליף ר"מ דכתי' אם המר ימיר לרבות היורש ור"י לרבות האשה ופריך טעמא דרביי' קרא הא לא רביי' כי עבדא תמורה לא לקיא והאר"י וכו' השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ולחד גי' ברש"י שם משני ה"מ לאו שיב"מ וכו' אבל לאו שאב"מ כגון תמורה אימא לא תילקי קמ"ל ע"ש ובתשו' שאג"א סי' פ"ב תמה מהא

דאר"י לקמן ג' ע"ב לא חתני מימר דבדיבורי' עביד מעשה ולפמ"ש הלח"מ הנ"ל סתמא דהש"ס דף ב' אזיל להלכתא דלא קיי"ל כר"י ובתשובה א' להרב המנוח מו"ה ראובן ראפפורט מטארניפאל העליתי ליישב ד' הרמב"ם בכמה אופנים והדרך היותר קצר בזה כתבתי דהנה נשאלתי אם מהני תנאי בתמורה ולפ"מ דקיי"ל דכל תנאי שא"א לקיים המעשה ע"י שליח ל"ה תנאי כדאי' בכתובות ע"ד מימרא דר' יוחנן ולפמ"ש בירושלמי פ"ב דקידושין דחמורה ל"מ ע"י שליח ויליף לה מדכתי' ואם המר ימירנו א"כ מהראוי שלא יועיל תנאי בתמורה ונודע דעת רמב"ם פ"ו מאישות שהשמיט הך דינא דבעי' שיהי' אפשר לקיים ע"י שליח וביארו הכ"מ ושעה"מ שם דהרמב"ם סובר כרבינא ורבא בכתובות ע"ד שחולקים על ר' יוחנן בזה ולכן פ"ל דגם בדבר שא"א לקיים ע"י שליח מהני תנאי ע"ש וא"כ לפ"ז מהני תנאי בתמורה והבאתי ראי' מפיה מ"ש להר"מ פ"ה דתמורה בהא דהאומר ולדה של זו עולה והיא שלמים וכו' דאם חוזר בו או מוסיף תנאי ואפי' תוכ"ד ל"מ בתמורה ומוכח דבשעת תמורה מהני תנאי ע"ש והיינו לשיטתי' דלא בעי' בתנאי שיהי' אפשר לקיים ע"י שליח והנה נודע שי' החינוך דהיכא דלפעמים אפשר בלי מעשה גם היכא דאיכא מעשה הוי כלאו שאב"מ ובס' יבין שמועה ייחס שי' זו גם להרמב"ם ודלא כהה"מ וע' במלה"ר אות ל' והנה היכא דהמיר על תנאי כגון אם ירדו גשמים למחר פשי' דבדיבורו לא אתעביד מעשה כיון דלא נתקיים עוד התנאי והדבר תלוי ועומד בקיום התנאי שאינו בידו לקיימו וכיון דבכה"ג לית בי' מעשה שוב י"ל דגה בתמורה סתם בלא תנאי ל"ה מעשה כיון דלפעמים אפשר בלא מעשה וכמ"ש וא"כ א"ש דבש"ס דתמורה ג' ע"ב ר' יוחנן הוא מרי' דשמעתא דאמר לא תתני מימר והוא אזיל לשיטתי' בכתובות ע"ד דבדבר שא"א ע"י שליח ל"מ תנאי וא"כ ל"מ. תנאי בתמורה ולכן שפיר קאמר דלא תתני מימר דבדיבורי' עביד מעשה דא"א לתמורה רק באופן דבדיבורו עושה מעשה אבל הרמב"ם לשי' דס"ל דמהני תנאי גם בא"א ע"י שליח וא"כ משכח"ל תמורה בלי מעשה היכי דהמיר בתנאי וא"כ שוב לעולם הוי לאו שאב"מ ולכן כ' דמפי השמועה למדו דלוקה בתמורה אע"ג שא"ב מעשה וא"ש ויש לי לדון בזה לפמ"ש באס"ז נזיר י"א דהא דבנזיר מהני תנאי אף דא"א ע"י שליח משום דדוקא במעשה דמהראוי שלא יועיל תנאי דבדיבור לבעל מעשה ולכן בעי' דוקא משפטי התנאים אבל בנזיר דהוי ג"כ רק דיבור שוב אתי תנאי דבדיבור ומבטל דיבור וכ"ה בהגמ"ר כתובות סי' ר"צ בשם התוס' ע"ש וא"כ הרי גם בחמורה הוי רק דיבור אלא דלר"י כיון דבדיבורו מתעביד מעשה הוי כמעשה וא"כ לפמ"ש דהא דבתמורה הוי כמעשה אליבא דר"י הוא משום דלא מהני תנאי בתמורה והרי אי נימא דתמורה ל"ה מעשה באמת יועיל תנאי בתמורה

דהא בדיבור לא בעי' משה"ת וכמ"ש וזה תלי בזה וא"כ שוב ראוי לומר דתמורה הוי רק דיבור ול"ה מעשה אך דמ"מ יתכנו דברי לשי' התוס' נזיר שם דלא ס"ל לחלק בזה והוצרכו ליישב הא דנזיר משום דיכול לשלח קרבנותיו ע"י שליח א"כ א"ש כדברינו ודו"ק היטב:

ח

ויש לי לדון עוד דאדרבא אי נימא דל"מ תנאי בתמורה הוי תמורה רק דיבור וכהנך סתם סוגיות שהבאתי לעיל והוא עפמ"ש בתשו' מהרי"ט ח"א סי' נ"ג שהאריך בדין נזירות אי הוי איסור גברא או חפצא והפלה דהוי רק איסור תורה כחלב ודם שהרי באמר הריני נזיר ע"מ שאהי' שותה יין ג"כ נאסר היין עליו אע"ג שהוא בדיבורו התנה להיפוך ע"ש באורך וכדבריו מבואר בריטב"א שבועות כ"ב ע"ב ועמש"ל סוסי' ר"ו בזה ומעתה אני דן דה"נ בתמורה כיון דל"מ תנאי בתמורה א"כ הרי התמורה אינו לפי דיבורו שהרי גם אם התנה שאם לא יהי' כו"כ לא תהי' החמורה אפ"ה הוי תמורה וא"כ אין לנו לומר שהדיבור הוי מעשה משום דבדיבורו מתעביד מעשה שהרי אינו תלוי בדיבורו לבד רק שהתורה גזרה והטילה קדושה על בהמה זו אחר אמירתו ולא מיתפס בדיבורו לבד שהרי אפי' בהותנה ע"מ כו"כ התנאי בטל וכה"ג כ' הט"ז בא"ע סי' י"ז סקס"ג בהא דחיישי' בע"א בקטטה שמא שכרתו עפמ"ש התוס' גיטין ס"ז ע"א דהיכא דהעדות נגמר ע"פ דיבורו מקרי מעשה משא"כ באמרו לעדים שיכתבו וה"נ גבי ע"א באשה דל"מ עדותו רק בצירוף סברת אשה דייקא ומינסבא א"כ לא בדיבורו לבד נגמר המעשה והוי רק דיבורא דמקרי ואמר ע"ש וה"נ בזה. ובזה אמרתי ליישב ד' הירושלמי פ"ב דקידושין הנ"ל דיליף דתמורה פ"י שליח ל"מ מדכתי' ואם המר ימירנו ותמהו בתשו' נו"ב מ"ק א"ע סי' פ"א ושאר אחרונים שהוא נגד ברייתא שהובא בש"ס דילן ריש חמורה הנ"ל דלר"מ לרבות יורש ולר"י לרבות אשה (וגם לר"מ דריש לרבות אשה מוא"ו דואם המר ימירנו) ולפמ"ש י"ל דכבר הבאתי קו' הש"ס למ"ל קרא לרבות אשה והא השוה הכתוב אשה לאיש ומשני דקמ"ל בתמורה דלית בה מעשה ובארתי דהיינו משום דל"מ תנאי בתמורה לכן הוי רק דיבור והנה כל טעמא דל"מ תנאי בתמורה הוא משום דליתא ע"י שליח דאשלד"ע והשליחות בטל או מטעם גזיה"כ וע' נו"ב שם בזה וא"כ שפיר הוכיח הירושלמי מהך קרא דל"מ שליח בחמורה דממילא נשמע מהך קרא הכי כיון דבע"כ אתי לרבות האשה ודו"ק כי נכון הוא בס"ד ע"ד הפלפול. ואולם בגוף דין תנאי אי מהני בחמורה הארכתי בתשו' הנ"ל מכמה מקומות וגם מהא דמנחות פ"א ע"א דמשמע דמהני תנאי ודחיתי דאין ראי' וגם ביארתי ד' הירושלמי הנ"ל בדרך אחר ופלפלתי הרבה בזה ואכ"מ:

ט

ומעתה נחזור לענינינו במ"ש התב"ש דאי בעי' בפיגול דיבור ה"נ במחשבת ע"ז הנה ראיתי בס' טה"ק לזבחים ב' בתוס' ד"ה סתם שפקפק בד' תב"ש דשאני קרשים דסתמ לשמן קיימי ולכן המחשבה אינה מפסדת משא"כ בחולין ודחה גם ראיית תב"ש מש"ס דחולין ע"ש אבל הרי התב"ש לעיל סוסי' ג' כ' דגם גבי חולין סתמא לשחיטה עומד ובפרט שלא לשם ע"ז ודאי דסתמן להכי קיימי ועמ"ש שם בזה. ובעיקר ד' תוס' שאנץ שהבאתי לעיל אות א' י"ל דהכונה כמ"ש בגליון רש"י כריתות ג' סוע"ב בהא דמגדף דל"ה מעשה דישנו בלב דעיקר איסורו בלב ומה שמדבר הוא רק משמיע איסורו וכו' ע"ש וה"נ בזה:

י

סעיף ב' **ה"ז** ספק ז"מ הטעם משום דהוי ספק אי קיי"ל כרשב"ג או כרבנן ואף דהלכה כרשב"ג במשנתינו דוקא במשנה אבל לא בברייתא ואף דהש"ך חו"מ סי' קע"א הוכיח להיפוך כבר השיג עליו בק"נ גיטין פ' השולח סי' כ"א סקע"ד ואני מצאתי בא"ז הל' תפלה סוסי' ק"ח שכ' בפשי' דדוקא במשנה ולא בברייתא ועמ"ש בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"ז אות ג' בזה ואף דלפ"ז מהראוי לפסוק כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים מ"מ הרי הכא לא אמרו היתר משום כבודו דרשב"ג ומספ"ל כמאן הלכתא אבל רש"ל פסק כרבנן וע' תשו' מהר"ח א"ז סי' צ"א שהביא תשו' הא"ז שהשיב לחכמי רינוס וז"ל וכן נראה בעיני דאפי' בעלמא לא קיי"ל הסע"ת אלא היכי דמוכח כדאמר בחולין ל"ט עכ"ל ובאמת דבחולין שם דחי מעיקרא להא דמייתי מרשב"ג דגיטין ודלמא שא"ה דאמר כתבו ופירש"י דאיכא קצת הוכחה בתחלה אבל בתר הכי מייתי מרשב"ג דברייתא ומהתם מוכח דגם בדליכא הוכחה אמרי' הסע"ת וצ"ל משום דלית הלכתא כרשב"ג דברייתא וכמ"ש ונ"ל ראי' מש"ס דמנחות ט"ז פ"א בהא דפליגי ר"מ ורבנן בפיגל בקומץ ולא בלבונה אי מפגלין בח"מ ואמר רב מחלוקת שנתן את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה במחשבה אבל נתן קומץ במחשבה ולבונה בשתיקה ד"ה פיגול שכל העושה ע"ד ראשונה עושה ושמואל אמר עדיין הוא מחלוקת וע"ש בכל הסוגי' וק' הרי גם בקומץ בשתיקה ולבונה במחשבה נימא הסע"ת וכדאי' בזבחים ב' ע"ב ובע"כ דהכא דהוא נגד חזקת כשרות ל"א הסע"ת בדליכא הוכחה ולא קיי"ל כרשב"ג ודוקא בזבחים שם דל"ה נגד חז"כ אמרי' הסע"ת וכן באה"ע סי' ל"ז סי"א אמרי' כן משא"כ הכא. ואולם חתני הרב מהר"ש באבד אמר די"ל דהתם אי נימא דאין מפגלין בח"מ לא עביד איסורא כלל ולא יצא גם במחשבת לבונה מחז"כ ולכ"ע לא אמרי' בכה"ג הסע"ת להוציאו מחז"כ

ודוקא בחישב עתה לע"ז ויצא עכשיו בבירור מחז"כ ס"ל לרשב"ג דהסע"ת דגם למפרע איתרע חז"כ משא"כ בזה אבל לענ"ד מדנקט אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר משמע דאיסורא איכא וכדדייק כה"ג בשבת קי"א ע"א שאין חייבים עליהם חיובא הוא דליכא הא איסורא איכא וע' יבמות צ"ז סוע"ב ושם צ"ח ע"א מבואר ג"כ כן וע' ב"מ צ' ע"א וחולין ק"ט ע"ב אינו עובר עליו הא איסורא איכא וע' בפר"ח רסי' ס"ט בשם העיטור לענין דם שבישלו כה"ג וע' ר"ן פ"ק דביצה בהא דהאופה מיו"ט לחול דמדנקט אינו לוקה אבל איסורא מיהו איכא וע' במנין המצות להר"מ סי' צ"ה ורמב"ן שם בסוף הספר ובחינוך סי' קמ"ד ובמעהי"ח סדר תודה ושלמים אות כ' באורך בענין זה והרמב"ן הביא שם מהת"כ פ' קדושים דגם מ"ע איכא בפיגול ואולי י"ל דהא דנקט א"ב כרת היינו באכילתו דעכ"פ פסול הוא וערש"י מנחות י"ד ע"ב ד"ה וחכ"א אבל איסורא בעשייתו ליכא בחצי מתיר וצ"ע:

יא

והנה בפלתי כ' דבדאיכא טעם לשתיקה הוי ודאי ורק בדליכא טעם הוי ספק אבל בתשו' צ"צ סי' מ"ה הוכיח מש"ס דחולין דדוקא בדאיכא טעם לשתיקה הוי ספיקא וצ"ל דגם בשחט ואח"כ חישב איכא טעם לשתיקה וע' תשו' ח"צ סי' מ"א באמצע התשו' שצידד לומר דהיכא דאיכא הוכחה קצת בתחלה לכ"ע אמרי' הסע"ח וסיים שהוא מסופק בזה וע' בשע"מ סי' צ"ב סק"ה שהעלה ג"כ כן ולא הביא ד' הח"צ וע"ש סי' ל"א סק"ב וע' תשו' ארי' דב"ע חא"ע סי' ט"ז בענין זה ואני מצאתי הדבר מפורש במרדכי פ"ג דקידושין סי' תקל"א בשם ספר החכמה שהוכיח ג"כ מהש"ס דחולין דהיכא דאיכא למתלי השתיקה באמתלא מוכחת לכ"ע אמרי' הסע"ת וע' בקו"ע שבאה"ע סוסי' י"ז סי' ס"ז ופי' פ"ב בשם מהריב"ל בענין זה:

יב

סעי' ג' ישראל ששחט וכו' בשפ"ד סק"ג הביא בשם לבוש שכ' הטעם משום דאין שליחות לעכו"ם ותמה עליו וע' בל"א חולין ל"ט ע"ב ברש"י ד"ה ואי לא מצי וכו' במ"ש ואינו נעשה שליחו על כרחו וע' תשו' רדב"ז ח"ג סי' תר"ג בדין שלח חבירו לשחוט לו בהמה ושחטה לע"ז בשוגג וע' תשו' מהר"י אסאד חא"ח סי' קנ"ו וע' ב"י סי' קכ"ב בשם רשב"א בדין אמר לעכו"ם בשל לי וכו' מהא דחולין ו' עשי משליכי:

יג

בש"ך סק"ד תמה ע"ד רשב"א וע' ב"ח דבשוחט לע"ז בכל משהו ומשהו חייב וא"כ עבר כמ"פ ושפיר הקשה הרשב"א ולפ"ז מ"ש הרשב"א שבב"י סי' קי"ט היינו בעבודה אחרת

ולא בשחיטה וע' תשו' מהרי"א חיו"ד סוסי' כ"א מ"ש בזה מפיהמ"ש להר"מ במתני' דהשוחט בשבת ועוד מכ"ד בזה וע"ש עוד בסי' כ"ב וע' בפנ"א לב"ק ע"א שכ' להיפוך דדוקא בשבת הוי כעבר ב"פ משא"כ בע"ז ובמח"כ נעלם ממנו ד' הב"ח הנ"ל ועמש"ל סי' ב' סקכ"ה וס"ק ס' וע' בחי' הר"ן לחולין י"ד שהביא בשם י"א שדחו הראי' מהא דחולין פ"א דבפ"א ל"ה מומר דלא דמי שבת לע"א דשוחט לע"א אינו עובדה רק בגמר שחיטה משא"כ בשבת והוא דחה דגם בשבת בתחלת שחיטה הוי מקלקל ע"ש ומוכח דבע"ז אינו חייב אלא בגמר שחיטה וע' שו"ת עטו"ד מ"ג סי' נ"ה מ"ש ליישב ד' הרשב"א דמוקי לה בחישב ישראל שיזרוק העכו"ם והוא תמוה מש"ס דסנהדרין דמודה ר"ל דהעובדה בסייף ע"ש:

יד

סעי' ד' ישראל וכו' לא אסרה וכו' דעת הרא"ה דבאכילה אסורה וכו' וע' בש"ג פ"ג דע"ז שתמה דהא מ"מ איהו גורם לאיסור זה ואא"א דשא"ש וע' בפנ"א לב"ק ע"א שהעלה דטעמא דלצעורי מכוין הוי רק ספק כמ"ש בישו"ש ולכן לענין הנאה מוקמי' בחזה"ת משא"כ באיסור אכילה וא"כ התינח אם אדם אדשא"ש אלא דאמרי' לצעורי מכוין אבל למ"ד אאאדשא"ש גם באכילה מותר ובזה תי' קו' הרשב"א וכן דרכו בזה כמה אחרוני' אבל בבדה"ב להרא"ה בית א' כ' וז"ל עוד כ' דהלכתא כר"ה וכו' דאמר אדם אדשא"ש ודלא כר"נ ור"ע דאמרי אין אדם אדשא"ש וכו' ואני אומר דהא ליתא אלא הלכה כר"נ וכו' והא דתנן המטמא וכו' דאלמא אהני מעשיו כולהו דוקא בדאית לי' שותפות בהו והיכא דל"ל בה שותפות לא מיתסרא בהנאה אבל באכילה אסורה דלאו משום דאסר דשא"ש אלא משים דהאי גברא לא חזי לשחיטה והו"ל כנוחר ובגמ' נמי אמרי' דדוקא בישראל מומר הא לא"ה אמרי' לצעורי חברי' קמכוין ולא מיתסרא בהנאה אבל באכילה אסורה דלא חזי לשחיטה וכו' עכ"ל הרי שדבריו הם בין למ"ד דאין אאדשא"ש ובין למ"ד לצעורי מכוין. אבל מ"ש הרא"ה משום דהאי גברא לא חזי לשחיטה ראיתי להגאון מו"ה ליבוש נ"ז בספרו ב"א חדר ל"א שהבין בכוונתו שם משום דהוי מומר וכבר קדמו הב"ח בזה ועמ"ש לקמן בזה ובאמת דלשון הרא"ה נראה להדיא כן וגם מדברי משה"ב שם שתמה דלמ"ד לצעורי מכוין הרי אינו מתכוין לע"ז כלל רק לצער את חבירו ולכן אינו אוסר באכילה אלא ישראל מומר ידוע וכו' משמע שהבין בדעתו כמ"ש אבל צ"ע שהרי בבדה"ב שם שער ד' ביאר שם לדחות ראיית תה"א שם מפ' או"ב בשחט ראשון לע"א ושני לשלחנו דחייב משום או"ב וכו' והלא שחט לע"א והוי שחיטת מומר ובע"כ דבאותה שחיטה ל"ה מומר ודחה בבדה"ב דפיסולו ופסול שחיטתו באים כאחד ולאלתר

פסולה שחיטתו אבל ההוא דאו"ב כבר תרגמה הרמב"ן ז"ל דישראל מומר לע"א אין שחיטתו נבלה דמ"מ ישראל הוא ול"ה נבלה רק בשחיטת עכו"ם וכיון דמהני השחיטה לטהר מידי נבלה דינא היא דמיחייב משום או"ב וכו' ע"ש הרי דס"ל דשחיטת מומר ל"ה נבלה כלל אי נימא דבאותה שחיטה נעשה מומר וא"ב דבריו סותרים זא"ז וצ"ל דגם לעיל שפר א' כוונתו רק דשחיטתו פסולה אבל מ"מ מטהר מידי נבלה ומ"ש והו"ל כנוחר לאו דוקא הוא או דאכתי לא נחית שם לשי' הרמב"ן הנ"ל והוי ס"ל דהוי ג"כ נבלה ועכ"פ הדבר ברור דטעם הרא"ה משום דלשי' אזיל דס"ל דבאותה שחיטה נעשה מומר דפסולו ופסול שחיטתו באים כא' והוי שחיטת מומר ומה שהקשה במשה"ב דלמ"ד לצעורי הרי אינו מכוין לע"ז כלל. לענד"נ דעת הרא"ה כמ"ש התוס' שבת ע"ב ע"ג וסנהדרין ס"א ע"ב לחד תי' דבסתם ע"ז גם בעובד מיראה ואין לבו לע"ז אפ"ה חייב ודוקא בע"ז שהכל עובדים אותה מיראה פטור וא"כ ה"ל אע"ג דלצעורי מכוין מ"מ הוי כעובד ע"ז וחייב ונעשה מומר וגם לשאר תי' שבתוס' שם י"ל ד' הרא"ה ע"ש ותבין. ובזה אמר חתני הרב מוהר"ש נ"י אבד"ק יאנוב ליישב בפשי' קו' משה"ב על הרא"ה מהא דפריך ר"נ לר"ה משוחט בשבת חטאת בחוץ לע"א דחייב ג' חטאות ואי אמרת כיון ששחט סי' א' אסרה אש"ח לא לחייב מחתך עפר בעלמא ולשי' בדה"ב הרי גם לדידי' מי ניחא הרי כיון דהשחיטה פסולה והוי כנחירה אש"ח לא ליחייב דהא ל"ה שחיטה אלא נוחר ולפמ"ש לק"מ דהא כל טעמ' משום דנפשה מומר והתינח בשוחט במזיד אבל התם הרי כיון דחייב חטאות מיירי בשוגג ולא נעשה מומר כלל וצדקו ד' הרא"ה. וכה ראיתי במשה"ב שער ד' הנ"ל שתמה ע"ד רמב"ן דס"ל דשחיטת מומר פסולה אבל ל"ה כנבלה והקשה מש"ס הנ"ל דקאמר דמחתך עפר הוא והא בש"ח שחיטה שא"ר שמה שחיטה ומינה ילפי' לכל ששא"ר דשמה שחיטה וא"כ שפיר ראוי לחייבו משים ש"ח. ולענ"ד צדקו גם בזה ד' הרא"ה דהא מבואר ברש"י שם וז"ל דכיון דנאסר משום ע"ז פקע שם קדשים מינה ונעשית של ע"ז ועפרא בעלמא הוא ותו לא מיחייב עלה משום ש"ח וכו' אבל לענין ש"ח לאו שחיטת קדשים הוא עכ"ל הרי דכיון דשחט לע"ז נעשה תקרובת ע"ז פקע שם קדשים מינה ומה"ט לא מיחייב משום ס"ח אבל למ"ד דאין אדם אדשא"ש רק דנאסר משום שחיטת מומר כיון דאכתי שם הקדש עלה ל"ה מחתך עפר וע"פ דברינו כאן נראה מ"ש לעיל אות ד' בישוב ד' הר"ן עפ"ד הרא"ה דלפמ"ש הרי דוקא לע"ז דנעשה כמומר ס"ל דאסור באכילה משא"כ בפיגול וכדומה דמומר לד"א ל"ה כמומר לכה"ת ושחיטתו כשרה גם באכילה ובזה נדחו כמה בנינים שבנו האחרוני' עפ"ד הרא"ה דו"ק ותשכח. ומצאתי בס' הארוך מש"ך שהביא ג"כ ד' הב"ח שהבין דכונת הר"ן משום דנעשה מומר

והוא דחה דממ"ש במשנה דהשוחט בשבת משמע דס"ל רבפ"א ל"ה מומר והמעיין בחי' הר"ן שם שרמז אליהם בר"ן שעל הרי"ף ימצא שהביא ג"כ ד' הרא"ה שדחה ראיית התוס' מהא דאו"ב ע"ש וע' בחידושיו לדף מ"א בזה:

טו

בפלתי האריך בהא דאדם אדשא"ש במעשה היכא דל"ש לצעורי אי הוי מה"ת והביא מד' הרמב"ן שהביא הר"ן בע"ז בהא דפריך בהא דואשרהם תשרפון באש והא א"י מוחזקת לאבותינו וא"אדשא"ש והקשה הרמב"ן דהא במעשה אדם אוסר וחי' דמ"מ מהני ביטול ומוכח דס"ל דהוי מה"ת והוא האריך להוכיח דהוי רק מדרבנן וכדעת רש"י בע"ז נ"ד וע' בשעה"מ פ"ח מלולב שהביא ג"כ ד' רש"י ורמב"ן הנ"ל והביא בשם יד אהרן שהוכיח שדעת תוס' ור"ן וריא"ז דהוי רק מדרבנן והוא תמה מש"ס דב"ק ע"א מאן חכמים ר"ש הוא דאמר ששא"ר לש"ש בשלמא פ"ז ושה"נ ששא"ר נינהו ופירש"י דמשום דעשה בה מעשה אסרה וכ"ה בתוס' שם והא בש"ם שם מבואר דאי מעשה שבת דרבנן לא פטרו מד' וה' כיון דמדאורייתא הוי ש"ר וה"נ בזה ורמז לד' תוס' שם ע"ב ע"ב ד"ה דאי ס"ד וכו' שכ' דגבי תקרובת ע"א אפי' אם אסור בהנאה רק מדרבנן הוי ששא"ר והוי לאו דידי' כיון דאיסור אכילה עכ"פ דאורייתא אך דאי נימא דמה"ת אאדשא"ש הרי גם באכילה לא נאסר מה"ת אבל לשי' הרא"ה דבאכילה נאסר ניחא וגם לפמ"ש באס"ז לב"ק שם ע"א ע"ב דבתקרובת ע"ז דחמיר איסורי' אלמוה רבנן כאיסור תורה ג"כ לק"מ דע"י האיסור מדרבנן א"ר לבא לפנים ובזה א"ש גם הא דפריך לר"ה מברייתא דהשוחט חטאת וכו' שתמה הפלתי ולפמ"ש לק"מ אבל מצאתי בשו"ת מהר"י מברונא פי' כ"ז שהעלה ג"כ דהא דאדם אוסר במעשה הוי רק מדרבנן והעיר ג"כ בקו' פלחי והוכיח מזה דבמעשה הניכר כגון שחיטה הוי מה"ת אבל בשכשוך וכדומה הוי רק מדרבנן ע"ש והנה הרא"ש בפי' לנדרים ל"ה ע"ב בד"ה הכהנים שפגלו כ' וז"ל שחשבו באחת מד' עבודות וכו' ותני עלה שוגגין פטורין אלא שפיגולן פיגול אלמא דהוי פיגול גמור דאורייתא אבל ממתני' הומ"ל דהוי פיגול דרבנן עכ"ל ולכאורה אין דבריו מובנים דמה בכך דהוי רק פיגול דרבנן הרי מ"מ מדהוי עכ"פ פיגול דרבנן מוכח ג"כ דשלוחי דרחמנא נינהו וכבר נשאלתי בזה מח"א והשבתי דכונת הרא"ש משום דקשי' לי' קו' הר"ן דדלמא התם משום דבמעשה אדם אדשא"ש וס"ל דזהו רק מדרבנן ולכן תי' דלישנא דפיגולן פיגול משמע דהוי מה"ת ולכן שפיר הוכיח הש"ס דהוי שלוחי דרחמנא אבל ממתני' הומ"ל דהוי פיגול מדרבנן א"כ אין ראי' כלל די"ל דהוא משום דאדם אדשא"ש ומוכח דהרא"ש ס"ל ג"כ דהוי רק מדרבנן וי"ל דמודה לשי' מהר"י מברונא הנ"ל אלא דהוכחת הש"ס הוא משאר עבודות

כמובן ומצאתי בהגהת מח"א שעל הרי"ף בע"ז פר"י שתמה על קו' הרמב"ן הנ"ל וז"ל לא הבנתי זה דהא דאדם אדשא"ש היינו מדרבנן אבל מה"ת ליכא איסורא עכ"ל הרי דפשי' לי' כן אבל מ"מ י"ל דבשחיטה מודה דהוי מה"ת וע' בחי' הר"ן לחולין בהא דמייתי כתנאי דלריב"ב אין הנכרי יכול לאסור שא"ש וכ' הר"ן דודאי לא פליג אהא דמגע עכו"ם אוסר אלא ס"ל דמדאורייתא אא"א דשא"ש ע"ש ומוכח דלמ"ד אדם אוסר הוי מדאורייתא. ושו"ר בשפ"ד סק"י שהביא מהבדה"ב להרא"ה שכ' ג"כ כן וגם בתב"ש סק"ט רמז לדברי בדה"ב הנ"ל וע"ש עוד בזה:

טז

ברש"י חולין בהא דאר"ה היתה בהמת חבירו רבוצה לפני ע"ז כיון ששחט בה סי' א' אסרה וכו' ופירש"י ל"מ עומדת דכשהגביהה קנאה בהגבהה ונעשית שלו וכו' ובתוס' תמהו דגם בהגביהה קנה רק לחיוב אונסים דהא קיי"ל גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם א"י להקדישו וכו' ולקמן פריך לר"נ דאמר אא"א דשא"ש ממנסך והרי במנסך מדאגבי' קנייי' כדאמר בהניזקין א"ו דלא חשוב שלו רק לחיוב אונסין וע' בשו"ת תפ"צ חיו"ד סי' י"ח ותשו' ח"ס חח"מ סי' קל"ב ותשו' מהרי"א חיו"ד סי' כ"ד מ"ש בזה ועמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' ר"ח ע"ד פלפול בזה ובחי' הר"ן לחולין ביאר דגם רש"י מודה דאינו שלו רק דמ"מ הוי ברביצה רבותא טפי דבהגביהה איכא עכ"פ קצת קנין לחיוב אונסין והוא דחוק ואולם הנה במג"א סי' תקפ"ו סק"ה הוכיח מהא דע"ז מ"ב גזירה דלמא מגבה לה והדר מבטל דגם בדאית לי' בעלים ל"מ ביטול משום דאחריותו עליו הו"ל כממונו והאחרוני' תמהו שם דדוקא בחמץ דכתי' לא ימצא גול"מ כממון משא"כ בעלמא וע' תשו' מהרשד"ם חח"מ סי' קצ"א ותשו' צ"צ סי' ל"א בזה ובתשו' ח"ס יו"ד סי' קכ"ז חילק בין שומר לגזלן והוא תמוה מהתוס' כאן שהוכיחו מהא דא"י להקדישו דגם בגזלן אינו שלו וכ"ה בסנהדרין ע"כ ע"א ורש"י שם וע' בתו"ח לסנהדרין קי"ב בהא דקאמר מ"ד כיון דקיבל עלי' אחריות כדידי' דמי דס"ל ג"כ דגם בשאר דברים בקיבל עליו אחריות כדידי' דמי אלא דבפקדון לא קניס רחמנא שיהא אבד בכל ממון עהנ"ד דהוי רק משום קנס ע"ש וג"ז צ"ע דדוקא בחמץ כתי' לא ימצא משא"כ בעלמא ולכן נראה לפמ"ש הכ"מ פ"ז מנדרים הי"א בשם ר"מ המעילי דאף דקיי"ל טוה"נ אינו ממון מ"מ בנדרים דאפי' ויתור אסור הוי טוה"נ ממון וכ"ה בש"ך חו"מ סוסי' ש"נ וכ"ה בשי"ק על הירושלמי סופ"ב דקידושין ע"ש וא"כ ה"נ לענין גול"מ נהי דאינו מעון מ"מ היינו היכא דבעי' שיעורא דממון דהיינו ש"פ לכן אמרי' דגול"מ לאו כממון וגם משום ח"ש ליכא איסור דלא חזי לאיצטרופי כלל אבל בתקרובת ע"ז דלוקה עליו בכ"ש כמ"ש הרמב"ם פ"ז מעכו"ם הט"ו

וע' בירושלמי פ"ב דפסחים ה"ג עשה כרי והשתחוה לו וכו' ושיו"ק וגה"ש שם בזה וע' מכות כ"ב ע"א בהא דעייל עצי אשרה וכו' כגון שבשלו בעצי הקדש ובתוס' ד"ה אלא הקשו אמאי לא לקי משום הזיד במעילה ותי' דחשיב רק לאוי דאיתנהו בפחות מש"פ ומוכח דבעצי אשרה גם בפחות מש"פ לוקה משום לא ידבק בידך וכו' ומבואר דלא הקפידה תורה בזה בשיעור ממון שהוא בש"פ וא"כ ה"נ גול"מ הוי כממון בזה ולכן בהגביה הבהמה נעשית כשלו ע"י שקנה לחיוב אונסין דהכא גול"מ כמ"ד אבל בהקדש דבעי שיעור ש"פ דאית בי' דין ממון להכי גול"מ לאו כמ"ד ולכן הגזלן א"י להקדישו כנלפע"ד בישוב ד' רש"י ז"ל:

יז

ואולם יש לדון בזה דאף דבזה גול"מ כמ"ד אבל מ"מ הרי הבעלים יש לו גוף הממון שהוא יותר מן זכות גול"מ וא"כ אף דחלק הגול"מ נאסר מ"מ בטל ברוב דלשי' רש"י בע"ז ע"ד ע"א גם בע"ז אם אינו דבר שבמנין מהני ביטול ודלא כהר"ן שם ואולם נודע דעת המרדכי גבי יבמה שרקקה דם דהיכא דמתחלה הי' הכל אסור והיתר נולד בתערובות ל"מ ביטול וע' פלתי וח"ד סי' ק"ב וכבר כ' הצל"ח ביצה ל"ז דגבי בהמה דבחיי' בחז"א עומדת ורק בשחיטה ניתרת הו"ל כהוחזק הכל באיסור וההיתר נולד בתערובות ע"ש ולכן מה"ט כ' רש"י דבהגביהה נאסרת דכיון דחלק הגול"מ נאסר שוב אסורה כל הבהמה כיון דקודם שחיטה הי' הכל איסור ועתה נולד ההיתר בתערובות ובזה מיושב קו' התוס' מהא דפריך ממנסך דהא התוס' לקמן מ"א ע"א ד"ה ת"ש הקשו בהא דמשני דאית לי' שותפות דא"כ היינו מדמע ותי' דקמ"ל דגם במדמע דבר מועט מיחייב וא"כ אי משום דבהגבהה נאסר הרי הוי רק גול"מ והוי ג"כ רק דבר מועט והיינו מדמע ולכן ל"ה מצי לשנויי הכי. וגם בלא שי' המרדכי י"ל לפמ"ש התוס' ע"ז נ"ו ע"ב ד"ה אבל וכו' בסוה"ד דר"ה סובר מב"מ לא בטל א"כ שפיר כ"כ רש"י על ד' ר"ה דהוא מרי' דשמעתין ומיושבים ב' קו' התוס' בסגנון שכתבתי ובזה מיושב מה שהקשה חתני הרב מו"ה שמעון באבד נ"י אבד"ק יאנוב לשי' רש"י מהא דפריך ביבמות ס"ו לרב יהודא דאמר המכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטלת שהדין עמה מהא דשקלוה יתמי לאיצטלא ופרסוה אמיתנא ואמר רבא דקניא מיתנא והרי התם חייב הבעל באחריות ושפיר יכול לאסור ודוחק להעמיס ד"ז בתי' הש"ס שם ע"ש ותבין ולפמ"ש ניחא ובפשי' י"ל דהתם תליא האיסור אם נקנה להמת ואין בידו להקנותו שיהי' שייך להמת כיון שאינו שלו ואינו דומה לאיסור ע"ז וכדומה ובמק"א הארכתי בהא דאו"ח סוסי' רמ"ו דמבואר דבקיבל העכו"ם אחריות אונסין הוי כשלו לענין שביתת בהמתו ואכ"מ:

יח

איברא דיש להקשות לשי' רש"י בהא דפריך לקמן לר"נ וסייעתו דס"ל דאא"א דשא"ש מברייתא דהשוחט חטאת וכו' ואוקימנא בחטאת העוף וכו' אבל זבח לא ואי אין אאדשא"ש מאי אריא חטאת וכו' ומה פריך הרי התם בחטאת קדשים שחייב באחריותו נינהו וא"כ לכ"ע יכול לאסרו ועוד יותר קשה לפמ"ש בתשו' רע"א סי' קס"ה ליישב הא דחייב משום שבת משים דתיקון משום אמ"ה לב"נ והקשו הרי אין התיקון בא מיד דמפרכסת אסורה לב"נ ותי' דזהו רק לר"י כמ"ש התוס' שבת ק"ו והך ברייתא אתי' כר"ש דכל הקושי' אזלא לר"י אליבא דר"ש כמ"ש התוס' בפסחים ע"ג ובזה ביאר ד' רש"י בהא דמחתך עפר בעלמא דלא תיקשי לשי' רש"י לעיל כ"ט ע"ב דס"ל דנתקלקלה בשחיטה דוקא היכא דנתנבלה דלר"ש לשי' דס"ל כל העומד לישרף כשרוף דמי הו"ל כעפרא בעלמא ע"ש ולפ"ז תיקשי הרי לר"ש גול"מ כממון דמי ומה"ט קדשים שחייב באחריותן כדידי' דמי וע' בירושלמי סופ"ק דפסחים דלר"ש יקיז אף במתכוין לעשות מום משום דממונו הוא וא"כ שפיר יכול לאסרו לכ"ע ומה פריך לר"נ וע' במהריט"א פ"ד דבכורות הל' חלה אות י' ובקצה"ח סי' שפ"ו בסתירת ד' הש"ס פסחים וא"ו לסנהדרין קי"ב בדין היכא דהוא בעין אי גול"מ כמ"ד לר"ש ואולם יש לדון לפי המבואר בכתובות ל"ד היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור דאף דנתחייב באחריות (ולשי' כמ"פ משעת שאלה חל החיוב ע' באס"ז שם) מ"מ גמר חיוב התשלומין באים בשעת טביחה ובאותה שעה נפטר משום דקלב"מ ונפקע החיוב מעיקרא ע"ש ומעתה לפ"ז הכא דשחט לע"ז בשבת דחייב מיתה וגם בשוגג הרי ח"מ שוגגים ג"כ פטורים א"כ שוב נפטר מחיובו ונפקע חיוב האחריות ושוב אינו שלו ופריך שפיר דלא יוכל לאסרו ובזה נראה ליישב הא דמשני הכא דכיון דקניא לי' לכפרה כדידי' דמי וכבר תמה בשו"ת מ"מ סי' י"ד מה טעם הוא דהא מ"מ אינו שלו רק של גבוה ואין בו זכות בגוף הדבר כלל ובפרט דהרי כאן באמת לא יכפר עליו דהוי ש"ח וא"כ נפקע זכות כפרתו מזה ואמאי יהי' כשלו ולפמ"ש י"ל דכבר כתבו התוס' פסחים כ"ט וכתובות ל' דהיכא דהתשלומין לכפרה ל"ש דין קלב"מ ומכ"ש בקרבן וא"כ זהו כונת הש"ס דהתם דקני לי' לכפרה הרי חייב באחריותו ולא יופטר משום קלב"מ ושוב כיון דחייב באחריות הוי כשלו לר"ש לשיטתו דס"ל גול"מ כמ"ד אבל לפי הס"ד דלא ידע מזה פריך שפיר לר"ה (ובזה מיושב קו' התוס' ד"ה כיון אך לשי' רש"י לא נתיישב וקצרתי

):

יט

ויש להביא עוד ראי' דהך ברייתא אזלא אליבא דר"ש דהא יש להקשות בהא דמוקי לה בחטאת העוף דכולהו בהדדי קא אתיין. לפמ"ש בתורי"ד קידושין נ' הובא לעיל בפתיחה אות י"ז דהא דבב"א חיילי איסורים אף דכל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו משום דהי מינייהו מפקת והבאתי בשם השאג"א וב"ט דהיכי דאיסור א' מוסיף והשני אינו לא מוסיף ולא כולל שוב חל רק המוסיף וא"כ הרי הכא איסור תקרובת ע"ז הוי מוסיף על איסור ש"ח דאסור בכ"ש ומטמא וכדאי' בירושלמי פ"ב דפסחים ושיו"ק וגה"ש שם דהוי איסור מוסיף על טבל מה"ט אבל איסור ש"ח לא חייל על איסור ע"ז בזאח"ז דכמחתך עפר הוא למ"ד אדם אדשא"ש או משום דקני' לכפרה כדידי' דמי א"כ אמאי יתחייב משום ש"ח הרי כל שאינו בזאח"ז אפי' בב"א אינו אבל אי נימא דאתי' כר"ש ניחא דר"ש הא לית לי' מוסיף כמ"ש התוס' קידושין ע"ז וא"כ גם איסור ע"ז אינו יכול לחול על ש"ח אם קדם לו ושוב שייך סברת תורי"ד דהי מינייהו מפקת וחייב משום שניהם:

כ

וע"פ דברינו הנ"ל יש מקום ליישב מה שהקש' אותי חתני הרב וכו' מהר"ש ראבינשטיין נ"י אבד"ק לאנטשין בהא דפריך לר"נ מברייתא דהשוחט חטאת בשבת וכו' לפמ"ש התוס' פסחים מ"ו בהא דאתה רואה של גבוה דנימא הואיל וא"ב מיתשל עלה ותי' דמיירי באתי ליד גזבר א"כ מה פריך לר"נ הרי י"ל דהך ברייתא מיירי בשוחט חטאת לע"ז בחוץ קודם שבא עדיין ליד גזבר ושייך הואיל וא"ב מיתשל עלה ולכן הוי כשלו ויכול לאסרו לכ"ע ולפמ"ש י"ל לפמ"ש המהריט"א סופ"ד דבכורות דהא דמהני שאלה משום דחייב באחריו הוי לענין שאלה כשלו והביא בשם החו"י סי' ק"ל שצידד לחדש דבנדבה ל"מ שאלה מה"ט ע"ש בזה א"כ הכא להס"ד דהש"ס דנפקע חיוב האחריות פריך שפיר ובפשי' י"ל דהא הט"ז ביו"ד סי' שכ"ג הקשה איך משכח"ל כרת בש"ח הרי יש לו פתח חרטה מזה גופי' ובודאי ישאל עליו כדי שלא יתחייב ובישוי"ע שם תי' דכיון שעבר במזיד ולא נשאל א"כ אין לו פתח חרטה או דמיירי בקרבן שאינו שלו ובאו"ח קידושין נ"ז והובא בער"נ בדרוש לשבת שובה תי' ג"כ דמיירי בגוונא דל"מ שאלה ע"ש וא"כ הכא דמיירי בעבר בשוגג דאל"כ ליכא חיוב חטאת ומיירי בבעלים מדקאמר כיון דקני' לכפרה כדידי' דמי בע"כ דמיירי באתי לי"ג דל"מ שאלה לר"ש לשיטתי' כמש"ל סי' א' סק"ב ופריך שפיר אך דלפמ"ש דהך ברייתא אתי' כר"ש יש להקשות לפמ"ש התוס' בב"ק ע"ו ע"ב דהיכא דמעורב איסור אחר הוי שחיטה שא"ר לגבי ש"ח ול"ש שחיטה לר"ש א"כ הכא דאיכא איסור עז גם בבאים האיסורים ביחד אכתי לא יתחייב משום

ש"ח לר"ש לשי' משום דהוי ששא"ר ובחידושי הארכתי מהא דפ"ז דכלאים שהובא ביבמות פ"ג בהא דמסכך גפנו ס"ל לר"ש דאין אאדשא"ש ובב"ק ע"א ע"א מבואר בתוס' להיפוך וכבר העיר בזה בשו"ת רע"א הנ"ל וביארתי ליישבו ועפ"ז ישבתי קו' הנ"ל ועוד כמה קו' בסוגיין ואכמ"ל אבל בגוף הקו' מכלאים מצאתי בס' האשכול ה"ש סי' י"ד שביאר דכלאים כתי' לא תזרע כרמך כלאים דומיא דזריעה דניחא לי' והיכא דלא ניחא לי' לחברי' א"י לאסור של חבירו או מדכתי' כרמך דוקא שלו ות"ק ס"ל כלאים מ"מ כדאי' בירושלמי וליכא למישמע מהתם לשאר דוכתי ע"ש וע' בבדה"ב להרא"ה סוף שער א' אחר שהעלה דקיי"ל דאאדשא"ש וכ' וז"ל ואפ"ה מחיצת הכרם שנפרצה אוסרת בתבואה ביאוש משום דהתם האוסר שייך במלתא וחשיבי תרוייהו כשותפין (ר"ל דהתם במסכך גפנו ע"ג תבואתו של חבירו מיירי) ואפ"ה איכא דפליג ואמר אין אאדשא"ש משום דכלאים לא מחסרי אלא בדניחא לי' וס"ל להאי תנא דניחא להו לכולהו בעלים בעינן עכ"ל ועמש"ל סקכ"ב עוד בזה וע' בר"ש פ"ב דכלאים מ"ז ותשו' ח"ס חחו"מ סוסי' ר"ה דמוכח גם מהירושלמי כן וע' בב"ט בדין אאדשא"ש שהוכיח ג"כ כדעת הרא"ה וע' תשו' מהר"י אסאד חיו"ד סוסי' ל' ג"כ בזה וע"ע בשו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' צ"ד מ"ש ע"ד הרא"ה בזה וכולם לא ידעו מד' האשכול הנ"ל:

כא

שם שודאי לא כיון אלא לצערו. יש לעיין בזה דלבתר דקיי"ל הכי דאינו נאסר מטעם זה שוב אם שחט לע"ז א"א לומר שנתכוין לצערו כיון שקיי"ל דא"י לאסרו כלל ושוב יאסר ואף די"ל דלאו כ"ע ד"ג כיון דאיכא פלוגתא דאמוראי עתוס' ב"מ ט"ו מ"מ הוי ספיקא עכ"פ וסד"א לחומרא ובה"ג כ' בנה"ך סוסי' קכ"ד בשם אביו הגאון ז"ל דאף דבנגע העכו"ם להכעיס אינו אוסר היין מ"מ אם העכו"ם אמר שיודע הדין שאין היין נאסר שוב מוכח דלא עשה להכעיס והיין אסור וה"נ בזה ומזה נראה ראי' דמדאורייתא אא"א דשא"ש והוי סד"ר כיון דלאו כ"ע ד"ג ולכאורה לפ"ז היכי שידוע לנו שהוא יודע הדין שוב באמת אוסר ואולי י"ל דהי' סבור שחבירו אינו יודע הדין ויצטער ואמנם באם גם חבירו ת"ח שוב נאסר מדינא בכה"ג [א"ה יצחק בהמ"ח לענ"ד אם הא דאא"א דשא"ש דרבנן שפיר אינו נאסר דהא אי נימא דנאסר שוב שפיר י"ל דלצעורי מכוין ושוב אינו נאסר ואין לומר דאם אינו נאסר א"כ שוב ליכא למימר לצעורי ושוב נאסר דהא כבר נודע ד' התוס' פסחים וכ"ד לענין עלה עלי' זכר וכ"כ הב"ט ושאר אחרוני' דבכה"ג הוי ספק ובדאורייתא לחומרא ובדרבנן לקולא וא"כ ה"נ כן הוא] וע' ס' האשכול ה"ש סי' י"ד דהי' בא דחבירו הוא בנו או אוהבו דל"ש בי' לומר דלצעורי מכוין ה"ז אוסר וע"ע

בתוס' ב"ק ע"א ע"א ד"ה בשלמא ורשב"א ואס"ז שם בענין לצעורי קא מכוין וע' תב"ש סק"כ בזה:

כב

בירושלמי פ"ה דכלאים ה"ה פועל שקיים ירקות שדה בכרם אסור לו ומותר לכל אדם וקשיא אם אסור לו יהא אסור לכל אדם ואם מותר לכל אדם יהא מותר לו אלא כר"ש דאמר א"א מקדיש דשא"ש אע"ג דר"ש אמר אא"מ דשא"ש מודה הוא הכא שאסור לו בעלה קטן א' אבל אם ליקט הוא אסור בין לו בין לאחרים ובפ"מ פי' דאסור לו אפי' להנות מעלה קטן אבל דוקא בליקט לעצמו וראה כלאים וקיים ולא עקר אבל אם ליקט בכרם בשביל בעה"ב וקיים הכלאים כיון שעשה מלאכתו בשביל בעה"ב כבעה"ב דמי ויכול לאסרו וע"ש במה"פ והנה מ"ש בליקט בשביל בעה"ב דאוסר צ"ע דיוכל לומר לתקוני שדרתיך וע' תשו' רדב"ז ח"ג סי' תר"ג דהיכא דא"י לאסור של חבירו גם בעשאו שליח לשחוט ושחט לע"ז דינא הכי והביא מנדרים ל"ו עש"ה בזה וד' ירושלמי יש לפרש דקאי על בעה"ב וע' בהשגת הראב"ד פ"ז מה' פרה ותוי"ט פ"ז מ"ב בהא דמלאכה פוסלת במילוי ולא בקידוש משום שנוטלין שכר על המילוי ואפי' בחנם יש טוה"נ וכממלא לעצמו דמי משא"כ בקידוש ונראה מזה דבנוטל שכר פעולה או שיש לו טוה"נ הוי קצת כשלו ויכול לאסרו אבל יש לחלק ואמנם הא דמפורש בירושלמי דגם למ"ד דאין אאדשא"ש מ"מ אסור להעושה הדבר דין זה לא נזכר בשום מקום ואולי רק בכלאים דינא הכי דכבר כתבתי לעיל סוסק"כ דלא דמי לשאר מקומות וע"ע בירו' שם פ"ז ה"ג בדין סיכך את גפנו ע"ג תבואתו של חבירו אם גפנו נאסר וע"ש במרה"פ בדעת רמב"ם וע"ע במה"פ פ"ב דע"ז ה"ג בסופה מ"ש בזה וע' שו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' צ"ד מ"ש בזה ומש"ש דפועל קונה בשבח כלי הוא תמוה דא"כ אמאי אינו נאסר גם לאחרים ומה שמקבל שכרו אח"כ הוי רק כחוזר ומוכרו וכבר נאסר מקודם וגם בגוף הדבר אם בקרקע אומן קונה בשבח איננו דבר ברור וע' בשו"ת תוע"ר חא"ח סי' ו' אות ד' שכ' דאינו קונה בקרקע וענה"מ סי' ש"ו סוסק"ד בזה ועוד דהא לשי' כמ"פ אין אומן קונה ואיך יפרנסו ד"ז:

כג

ואם יש לו שותפות בה י"א שאוסר וכו' זהו ד' רמב"ם אבל ברמב"ם פ"י מטו"מ ה"ה החורש את הקבר בשדה שא"ש אינו עושה בית הפרס שאין אאדשא"ש אפי' שותף או אריס וכו' ובמל"מ ציין לתשו' מהרלב"ח סי' ס"ח וראיתי שהעיר בזה והעלה דדוקא בבהמת שותפים דא"א ליחלק יכול לאסרה דהוי כשלו משא"כ בשדה דאפשר לחלקה והביא מביצה כ"א בהא דבהמה חצי' של עכו"ם דמחלק כה"ג בין בהמה לעיסה ע"ש

והוא תמוה דהא גם בייי"נ פסק רמב"ם כן והסמ"ע חילק להיפוך וג"ז דחה הש"ך מהש"ס דחולין דמוכח דאין חילוק ואי נימא דהתם משום דחלקו עכ"פ נאסר ומעורב הכל א"כ גם בהא דביה"פ נימא כן וכ"ז שלא חלקו יאסר כל השדה כמו ביין וע' בס' י"נ ליו"ד רסי' רכ"ו ודבריו אינם מובנים וצ"ל דגבי ביה"פ דרבנן הקילו וצ"ע וע' בידות נדרים שם במ"ש הר"ן ר"פ השותפין דבחצר שא"ב כדי חלוקה נימא דאא"א דשא"ש דמוכח דגם בשותף אין הנדר יכול לחול כלל לאסור דשא"ש וע"ש בר"ן דף מ"ו ע"ב ד"ה אבל יש בה כד"ח במ"ש בשי' רמב"ם דאנן סהדי שע"מ כן נשתתפו שלא יוכל א' מהן לאסרו על חבירו וכו' וע' תשו' נא"ד סי' כ"ג אות ט' מה שתמה מהש"ס דחולין הנ"ל והניח בצ"ע ולפמ"ש בי"נ שם בשם ח"א לחלק בין נדרים לשאר דברים לק"מ:

כד

בשיו"ב סי' זה ובעקרי הד"ט סי' אי אות מ"א הביאו בשם תשו' בעי חיי סי' י"א דגם להסוברים דשותף יכול לאסור היינו כששמענו שאמר כן בפי' בשעה ששחט ששוחט לע"ז אבל אם אמר אח"כ לשותפו ששחט לע"ז אינו נאמן ומותרת אפי' באכילה ע"ש והיינו משום דאאמע"ר ועמש"ל סי' א' סקכ"ו כ"ז כ"ח בענין זה וע' במש"ז סי' ה' סוסק"ג ומ"ש לעיל סי' א' סוס"ק ע"ד וע"ע במש"ז סוסי' ה' סק"ז בשם קול בן לוי בשם כנה"ג שהביא כעין דין הנ"ל והניחו בצ"ע:

כה

בב"י הקשה אמאי לא מוקי הש"ס מתני' דהמטמא ומדמע ומנסך בעכו"ם ובקצה"ח סי' שפ"ה תי' לשי' רש"י עירובין פ"ב דגבי עכו"ם שגזל קלב"מ א"כ ל"ש מדאגבי' קני' דגם על ההגבהה קלב"מ ע"ש ולכאורה קשה מהא דע"ז נ"ט ע"ב דאר"א האי נכרי דנסכי' לחמרא דישראל בכוונה וכו' שרי למישקל דמי' מהאי נכרי מ"ט מיקלא קליי' והא קלב"מ וגם על ההגבהה פטור וא"כ נהי דגם לר"א דס"ל שם ע"א ע"א דמשיכה בנכרי לא קנה מ"מ הגבהה קונה אבל הרי קלב"מ לשי' רש"י הנ"ל וצ"ל דהתם מיירי שהעכו"ם רוצה לשלם או שתובעו בדיניהם וקמ"ל דשרי ליקח ומצאתי בחי' ח"ס לע"ז שם שהעיר מהא דהוי השא"נ וחייב רק משום קנס ובסנהדרין נ"ו עכו"ם משפט כתי' בהו ולא קנס ותי' דב"נ חייב גם בהשא"נ דמסברא אין חילוק אלא דלדידן ילפינן מדאיצטריך קרא לחייב בהכהו בשפוד על צפרנו ש"מ דבממון פטור בהשא"נ משא"כ בב"נ ועוד דבדיניהם דיינינן לי' דחייב גם בהשא"נ ע"ש ולפי דבריו גם בקלב"מ מחייבים ליה כדיניהם והרי שי' רש"י אינו כן וע' בב"י רסי' קל"ב ותשו' ח"צ הנוספות סי' י' ויש לדון מהנ"ל ויבואר שם בס"ד אך לפמש"ל דהתם מיירי כשהעכו"ם רוצה לשלם בלא"ה לק"מ שוב מצאתי

בחי' רע"א לגיטין נ"ג שהעיר קצת בהא דע"ז נ"ט הנ"ל דהא קלב"מ וצידד ג"כ לומר דמיירי שהעכו"ם רוצה לשלם אבל הקשה לפמ"ש הר"ן בחי' לסנהדרין ע"ב דדוקא בההוא דאתנן שהבטיח ליתן הוי בכלל תשלומין אבל בעלמא לא א"כ תיקשי איך מותר ליקח תשלומין מהעכו"ם הרי הוי דמי ייי"נ וצ"ל דס"ל להר"ן דבנכרי ל"ש קלב"מ ע"ש עוד בזה. ובאמת אי נימא כדעת ח"ס הנ"ל דבב"נ גם השא"נ שמיה היזק י"ל קו' הב"י בפשי' דהא למ"ד השא"נ שמיה היזק הא דפטור בשוגג היינו כדי שיודיעו כדאי' בגיטין נ"ב שם והרי גבי עכו"ם ל"ש ד"ז דהא עכו"ם אינו נאמן כלל והא דמשני במומר היינו לדידן דהשא"נ לש"ה ולכן בשוגג פטור ועוד י"ל בהא דע"ז נ"ט הנ"ל דמיירי שנגע בהיין ונסכו לע"ז וכבר נאסר היין בנגיעה ונתחייב בתשלומין קודם שבא לחיוב מיתה אבל בהא דגיטין נ"ב הרי הש"ס עביד צריכותא דאצטריך מנסך דלא נימא קלב"מ ואי בכה"ג שנגע ביין מאי קמ"ל וא"ש ד' קצה"ח ובזה מיושב קו' תוס' חולין שם ד"ה ה"נ ע"ש ותבין וע' בתשו' מהר"י אסאד חיו"ד סי' כ"ד מ"ש ע"ד קצה"ח הנ"ל וגם מ"ש בישוב קו' הב"י ועוד כמה דברים בסוגי' זו. וע"ש סי' כ"ה שהעלה ליישב קו' תוס' עירובין שם ע"ד רש"י דרב אשי ס"ל כר"י דאין ב"נ נהרג בגזל ע"ש ועפ"ז י"ל ג"כ בהא דע"ז נ"ט דרב אשי לשיטתי' אזיל. וע' בשו"ת שו"מ מ"ג ח"ג סי' קמ"ז שנעלם ממנו במחכ"ה כל הנ"ל ומ"ש דכיון דאין בידינו לחייבו מיתה ל"ש לפטרו משום קלב"מ דדמי לכרת ליתא דהא גם בישראל ל"ש מיתה בזה"ז ואפ"ה קיי"ל דקלב"מ פוטר כמ"ש בחו"מ סי' ש"נ ושנ"א ורק בחיוב מלקות חידש הש"ך בחו"מ סוסי' של"ח דבזה"ז גם במזיד דינו כשוגג דאינו פוטר מתשלומין כיון דאין מלקות נוהג בזה"ז [וע' בנה"מ חו"מ סי' א' סק"ג שלא הביא מזה אך לפמ"ש הג"צ שם צדקו דבריו] אבל בחייבי מיתה דגם שוגגין פטורין פשי' דגם בזה"ז הדין כן וא"כ ה"ה בעכו"ם לשי' רש"י:

כו

בש"ך סק"ה העלה דגם בספק פלוגתא חייב ליקח היין לעצמו ובשפ"ד סיים דלפ"ז בכל מקום דהמזיק עושה דבר שהוא ספיקא דדינא חייב לשלם ולא דמי למגרומתא וכו' וע' תב"ש סקי"ז בביאור היטב ורמז שם לדברי תה"ד סי' קפ"ו ובחנם השיג בתשו' מהר"י אסאד חיו"ד סוסי' קע"ה על השפ"ד שהרי רמז לד' תב"ש וע"ש עוד מ"ש בזה וע' תשו' נא"ד סי' נ"ז באמצע התשו' בזה ומ"ש שם דבהך דמגרומתא שאני לפי שנתן לו לשחוט וברשותו עשה כבר קדמו הש"ך חו"מ סי' קכ"ו סוס"ק ע"ח וע"ש מ"ש עוד בזה וע"ע בט"ז סי' י"ח סק"ח ובנה"ך שם בזה:

כז

סעי' ה השוחט וכו' לשם חמה ולבנה וכו'. דעת רש"י דתלושים נינהו ובתוס' חלקו עליו ובת"ח הקשה מהא דפסחים צ"ד חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרים וע' בתב"ש סקכ"ג שדחה דהתם בגלגל היומי לבד מיירי ואני מצאתי באס"ז כתובות י"ג ע"ב בד"ה השבתני על המעוברת וכו' וז"ל דאע"ג דנצח אותם בטענה מ"מ קבלתם אמת וכו' וכן שמעתי בשם ר"ת ז"ל שהי' אומר כן על הא דאמרי' בפ' מי שהי' טמא חכמי ישראל אומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרים וכו' דאע"ג דנצחו חכמי אה"ע לחכמי ישראל היינו נצחון בטענות אבל האמת הוא כחכמי ישראל והיינו דאמרי' בתפלה ובוקע חלוני רקיע וכו' ועוד אמרו (ביבמות ס"ז) מי קתני וקבלו והודו לו קתני דמסתבר טעמי' עכ"ל הרי שהביא ראי' ממ"ש בברכת יוצר ובוקע חלוני רקיע מוציא חמה ממקומה ולבנה ממכון שבתה דקיי"ל מזלות חוזרים ומבואר דקאי גם על שאר הגלגלים שבהם חמה ולבנה קבועים ולא על גלגל היומי לבד ומוכח כדעת רש"י וע"פ ד' אס"ז הנ"ל ביארתי מ"ש בפסקי תוס' תענית פ"א סי' ח' וז"ל ת"ח כל א' מודה לחבירו בין על האמת בין על השקר עכ"ל והוא תמוה מאוד וע' תשו' ח"ס חלק ששי סי' ס"ו ולפמ"ש י"ל דהכונה שדרכו להודות ולשבח דברי חבירו בדרך כבוד ולומר דמסתבר טעמי' אבל מ"מ אינו מקבל דבריו וי"ל בחולין ל"ב ע"ב דפריך בהא דקתני והודה לו מהא דאלו טרפות נקה"ו ולהנ"ל י"ל דהודה לו אבל לא קבל דבריו והראוני בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ד סי' ק"ח שהעיר מזה בהא דחולין ל"ב הנ"ל ע"ש מ"ש בזה. אבל גוף ד' ר"ת צ"ע דלא נזכר כלל בש"ס שנצחו חכמי אה"ע בהך מלתא דגלגל קבוע וכו' ובזכרוני שראיתי בסה"ב שתמה בזה ואני מצאתי בב"ב ע"ד ע"א בהא דא"ל האי גלגלא דרקיע הוא דהדר וכ' רשב"ם בד"ה דהדר חוזר כדאמרי' בפסחים גלגל חוזר ומזלות קבועים עכ"ל מוכת דהעיקר כדעת חכמי אוה"ע וצ"ע ועתו"ס ב"ב קמ"ב ע"ב ד"ה והלכתא כו' דבהא דיבמות ס"ז הוי הלכתא כר"י כיון דמסתבר טעמי' והודו לו ע"ש [א"ה בהמ"ח ע' בזה היטב בתורת העולה להרמ"א ז"ל ח"א פ"ב]:

סימן ה

א

סעי' א' השוחט לשם קדשים וכו' כשוחט קדשים בחוץ וכו' לשי' רש"י ורשב"א ור"ן דטעמא משום מ"ע יש לעיין לפמ"ש המג"א סוסי' רפ"ג סק"ה בשם הב"ח דהיכא דאסור רק משום מ"ע דיעבד שכרו מותר וכה"ג כ' הר"ן בנדרים ז' רע"ב בהא דנדוהו בפניו אין

מתירין אלא בפניו דאי טעמא משום חשדא אם התירוהו מותר דיעבד וא"כ ה"נ בזה אמאי שחיטתו פסולה וי"ל דשא"ה דהוי רק חשדא בדרבנן דאמירה לעכו"ם שבות וגם דיני הנהגת המנודה הם רק מדרבנן כמ"ש הד"מ ביו"ד סי' של"ד אות ח' בשם רמ"פ ועמ"ש בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"א אות י"ט מכמה דוכתי בזה אבל הרי גם בנדר לחבירו דפת ר"ת דכיון דטעמא משום חשד בדיעבד מותר אפי' שלא בפניו וע' בב"י סי' רכ"ח והתם הוי חשד בשל תורה ועתוס' ב"מ ל"ב ע"א ד"ה ב"ד וכו' וגבי כסתא דיתמי דיכול לעכב לעצמו בב"ד מצינו למימר דהיינו דוקא בדיעבד דמשום חשד לא מהדרינן עובדא וכו' ע"ש וע' בש"ך חו"מ סי' ע"ג סק"מ וע' לקמן סי' פ"א ס"ו בהג"ה ג"כ כה"ג וצ"ל דהכא גבי איסור ש"ח דחייב כרת החמירו טפי אך דלפמ"ש התוס' בע"ז י"ג ע"ב ד"ה ונשחטי וכו' דבקדשי מזבח איירי ובזה"ז אין חייב שוחט חוץ מאחר שאינו ראוי לביאת פתח אוה"מ מידי דהוי אשלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות היכל דפטור וכו' ע"ש וע"ע בתוס' זבחים נ"ט א"כ אין בזה. רק איסור דרבנן בזה"ז וע' רמב"ם וראב"ד פ"ו מביהב"ח הל' י"ד ט"ו וכ"מ שם בזה וע' רמב"ם פ"ו מבכורות ה"ב ולשי' תוס' הנ"ל מהראוי שיהי' מותר בזה"ז בדיעבד ואולי ס"ל כהטור דאין הטעם משום מ"ע גם י"ל דאין לדמות גזירות חכמים זל"ז כמ"ש התוס' בחולין ק"ד ע"א ד"ה ומנא וכאן גזרו בפי' דגם דיעבד אסור אך דמ"פ יש נ"מ היכא דשחטו בסתר בחדרי חדרים דניהו דקיי"ל דכל מקום שאסרו מפני מ"ע גם בח"ח אסור אבל היינו בדאורייתא אבל בדרבנן שרי כמ"ש התוס' בכתובות ס' והובא בב"י א"ח סי' של"ו וט"ז סוסי' רמ"ג ומג"א סי' ש"א סקנ"ו וא"כ לשי' התוס' בע"ז הנ"ל דאיסור ש"ח בזה"ז רק מדרבנן א"כ בח"ח שרי ועמש"ל סי' א' סקע"ט בזה מכמה דוכתי ולדינא כיון דיש חולקים ע"ד התוס' הנ"ל ובפרט שדעת רוב הפוסקים דגם בזה"ז איכא כרת בש"ח כמש"ל מד' רמב"ם וכ"ה ברש"י ביצה כ"ם סוע"ב ד"ה בכור ורש"י בכורות ל"ו ע"ב ד"ה הכי השתא ובהגמ"ר יבמות סי' קכ"ח בשם מהר"ם ולשי' הטור אין האיסור משום מ"ע א"כ פשי' דאין להקל גם בשחט בח"ח ועוד נראה דהכא אינו דומה לשאר מקומות שאסרו מפני מ"ע דהוי רק משום חשדא שיחשדוהו באיסור דכאן גזרו שמא יאמרו דקדשים בחוץ מותרים דאין הכל בקיאים באיסור זה וכ"נ להדיא מד' רש"י וע' כה"ג בתשו' כ"ס יו"ד סי' פ"ד בהא דגדי מקולס ודחה בזה ראיית הח"ס חאו"ח סי' ס' ע"ש ולכן חמור טפי ואסור גם דיעבד ובדרבנן ואפי' בח"פ וע' במש"ז סק"א מ"ש בשם הפרישה. ואגב אכתוב מה שראיתי בספר יע"ד ח"א דרוש ט' שהביא בשם המפרשים דאיסור ש"ח אינו נוהג אלא בא"י ולא בח"ל ובנה ע"ז יסוד

הדרוש והוא תמוה מאוד מהך דהכא וזבחים קט"ז ע"ב ועוד כמה מקומות בש"ס וע' רמב"ם פי"ח ממעה"ק וצע"ג:

ב

בפלתי סוסי' זה העיר דלפ"מ דקיי"ל דנשאלין על ההקדשות ולשי' התוס' גם אחר שחיטה מהני שאלה א"כ גם בשחט לשם קדשים אמאי לא ישאל ואי דמ"מ איכא מ"ע א"כ בכל שאלה דמהני בהקדש נאסור משום מ"ע ותי' דמ"מ מתחלה בשעת שחיטה עביד איסור ע"ש ודבריו צ"ע דאם שואל על הקדשו בפתח וחרטה דמעיקרא הרי נעקר הקדשו למפרע ולא עשה איסור כלל לשי' הרמב"ן ורשב"א זולתי לשי' תוס' גיטין ל"ה ע"ב אינו כן וע' בשעה"מ פ"ו מהל' שבועות הי"ח ובפשי' י"ל דודאי בעלמא מהני שאלה ולא חיישי' למ"ע אבל הכא דכל האיסור משום מ"ע לכן ל"מ שאלה וי"ל דתליא במחלוקת הב"י והט"ז לקמן סק"ו ע"ש ותבין וע' בשו"ת שערי זקנים מהגאון מוהר"וו המבורג ח"ב דף ל"ה שכ' ג"כ דהכא ל"מ שאלה כיון דכל האיסור משום מ"ע וע' שו"ת שו"מ מ"ת ח"ב סי' ס"ה אבל בשו"ת ח"ס חא"ח סי' קל"ט בדין מי שאמר על טלה א' שזה יהי' קרבן פסח שלו צידד דמהני שאלה בצירוף הטלת מום ע"י גוי קטן ע"ש באורך וי"ל דלפמ"ש התב"ש דהיכי דאמר שלא בשעת שחיטה הוי הקדש מה"ת ורק באמר בשעת שחיטה הוצרכו לגזור משום מ"ע ע"ש טעמו א"כ י"ל דבכה"ג שאמר שלא בשעת שחיטה מהני שפיר שאלה כשאר הקדש כיון דליכא מ"ע ועוד דכיון שיש שהות בין אמירתו לשחיטתו לישאל בינתים א"כ ליכא מ"ע בשעת שחיטה דהרואה יתלה שנשאל על הקדשו וכמ"ש כה"ג המג"א סי' תס"ט דהיכא דמהני פדיון כגון בקדושת דמים ל"ש חשש מ"ע וה"נ בזה אבל באומר בשעת שחיטה יש חשש מ"ע וא"כ דברי הח"ס נכונים ועמש"ל סק"ט עוד ראי' לזה וע' תשו' ב"ש חא"ח סי' צ"ט ק' ק"א שהאריך בענין אי מסני שאלה ולא הביא מכל הנ"ל ועמש"ל סקט"ז בזה:

ג

בתב"ש פסק דאם אמר ה"ז עולה שלא בשעת שחיטה גם באמר לשחוק נתכוונתי ל"מ ובשו"ת ב"ש הנ"ל השיג עליו מתשו' מהרי"ק הובא ברמ"א ס"ע סי' מ"ה גבי סבלונית דאם נתנם בשבת אין לחוש לקידושין כיון דאסור לקדש בשבת ואינו ראי' כלל דשא"ה דשלח לה הסבלונית בסתם אבל כאן שאמר בפירוש ה"ז עולה רק שאומר לשחוק נתכוונתי ס"ל להתב"ש דבכה"ג דברים שבלב אינם דברים ולכן ל"מ כלל וע' תשו' מהרי"ט בשניות חא"ע סי' א' באמצע התשו' שהעלה דהיכא דלא יחזיר בנתגרשה משום ש"ר גם בבעל ל"א דאא"ע בב"ז והביא ראי' מתה"ד סי' כ"ט דמי שנתיחד והו"ל אשה

אחרת דלא חיישי' שבעל לשם קידושין שלא לעבור על גזירת ר"ג וה"נ בזה ע"ש וד' תה"ד הנ"ל הובאו ברמ"א א"ע סי' ל"ג ס"א אבל גם מזה אין סתירה נגד התב"ש מטעם הנ"ל אבל מ"ש בתשו' ב"ש שם סי' ק' דגם להתב"ש דוקא באמר זה אבל באמר יש לי קרבן פסח דהוי לשון עבר י"ל דמודה דנאמן לומר לשחוק נתכונתי ולא דמי להא דיו"ד סי' קפ"ה הוא נכון ועמש"ל סק"ט וסקי"ד עוד בזה:

ד

שם אפי' הוא בע"מ ע' בפר"ת סק"ב שהביא ג"כ ד' יש"ש שהביא התב"ש סקכ"ב וחלק ג"כ עליו ומ"מ מסיק דבמקום מפורסים שכל רואיו יכירון במומו אין לגזור בזה וע' בשפ"ד סק"א מ"ש בדעת הש"ך וצ"ע לדינא:

ה

לשם תודה בשפ"ד כ' דבכלל תודה גם שלמים ואני מצאתי כן ברש"י ב"ק דף ק"י ע"א והעירני ח"א מזבחים ד' ע"א ושם ז' ע"א דתודה אקרי שלמים אבל שלמים לא אקרי תודה ויפה העיר וצ"ע:

ו

נ"ל דאם שחט ביום א' או"ב ואמר בשעת שחיטה שני' ששוחט לשם קדשים כיון דאו"ב הוי מחו"ז ולא חזי לקדשים ובמנחות ו' ע"א ותוס' שם ד"ה שכן מוכח דאו"ב יש לו קול א"כ ניהו דהתם גם בע"מ הוי בכלל ניכר ואפ"ה חיישי' הכא דלפעמים מכסה המום מ"מ גבי או"ב דהוי דבר מפורסים שוב אין בזה חשש מ"ע וכן ברובע ואתנן ומחיר כמ"ש התוס' שם דכל הנהו קלא אית להו וא"כ יש להתירם להדיוט וצ"ע:

ז

לשם חטאת הטעם דחטאת אינו בא בנדבה וערש"י נדרים ו' ע"א ד"ה דבריו קיימין וכו' שאם אמר ה"ז עלי חטאת הואיל ואמר עלי דבריו קיימין עכ"ל והוא חמוה וכבר נשאל בזה בשו"ת רמ"ע מפאני סי' כ"ו ובשעה"מ פי"ד ממעה"ק הביא בשם מהר"י אירגיז דרש"י ס"ל דהא דאין חטאת בא בנדבה היינו שלא להקריבו לשם חטאת אבל מ"ע קדיש בקדושת חטאת ולמיתה אזלא ע"ש וצ"ע דא"כ יאסר הכא בשחט לשם חטאת דיאמרו שהקדישו לחטאת נדבה ונהי דליכא משום ש"ח כיון דלא חזי לפנים מ"מ עביד איסורא דהיכא דלמיתה אזלא אסור לשחטו בידים כמ"ש הרמב"ם רפ"ד מפהמ"ק ועמ"ש הרמ"ע שם ליישב ד' רש"י דמ"ע ישאל על נדרו וצ"ע:

ח

לשם אשם וכו' נשאלתי לפמ"ש רש"י והובא בט"ז סק"ג דטעמא דחטאת משום דבשוגג קלא אית לי' ובתב"ש כאן ושע"ת או"ח סי' תר"ז מבואר דבמזיד אסור לפרסם א"כ הרי אשם שייך גם במזיד באשם שפחה חרופה ונזיר שנטמא ועוד כמה דברים כדאי' בכריתות ט' ואמאי לא ניחוש שיחשדוהו שחייב אשם כזה ונ"ל דהא גם במזיד אף דנקרא חציף במפרש חטאו מ"מ הרי יוכל לומר שחטא בשוגג אלא דלא מצי לומר כן שהרי יתחייב קרבן ובאמת הרי הוא מזיד ופטור מקרבן אבל באשם דגם מזיד חייב בקרבן שוב בידו לפרסם החטא ולומר שוגג הייתי ויתבייש וגם לא יהי' חצוף וכיון שלא פרסם איכא הוכחה שלא עבר כלום כנלפע"ד וע' דמש"א סוסי' י"א דאשם מצורע ל"ש בזה"ז דמי יודע שהוא מצורע כיון שלא ראהו הכהן מקודם והסגירו וצ"ע דמ"ע הרואה שהוא מצורע יטעה בזה אבל באמת בזה"ז דליכא כהן מיוחס ל"ש טומאת מצורע כמ"ש רמב"ם פ"ז מתרומות ה"ט וד"ז נעלם מהרב שאילת יעב"ץ ח"א סי' קל"ו וע' ס' תו"א שהעלה כן מסברא וגם הוא לא הביא ד' רמב"ם וע"פ בב"י יו"ד סוסי' שכ"ב בזה דמבואר ג"כ כמ"ש וע' בא"ח סי' ל"ח סי"ג וב"י א"ע סי' ל"ט בשם הר"ש בן הרשב"ץ דמשמע דגם בזה"ז איכא טומאת מצורע וצ"ע:

ט

זו לחטאתי האחרוני' נחלקו בדין אמר זו חטאתי וראיתי בשו"ת טטו"ד מ"ק סי' י"ט שהוכיח מהא דתמורה כ"ז ע"ב דאם אמר על בהמת בע"מ הרי אלו עולה דלא אמר כלום הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהן עולה וק' דגם באמר הרי אלו עולה יאסר משום מ"ע דלפעמים יכסה המום ובע"כ דבאמר זה חטאתי מותר וה"נ באמר ה"ז עולה מותר ע"ש וכבר קדמו הפר"ח בקו"א בזה. ולענד"נ דמזה ראי' למ"ש לעיל סק"ב דהיכא דאמר שלא בשעת שחיטה לכ"ע מהני שאלה וליכא חשש מ"ע כלל ולכן בהא דתמורה הנ"ל באמר שלא בשעת שחיטה לא אמר כלום וע' בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' נ"ט בדין אם אמר קודם שחיטה ה"ז קרבן סתם דכיון דלא פירש איזה קרבן לכ"ע אין חשש דהוי רק נדר כדאי' בפ"ק דנדרים ויו"ד סי' ר"ח וגם בחזר ואמר אח"כ שהי' כונתו לק"פ כיון דהוי לשון עבר אינו כלום וע"ש בדין אם אמר לשחוק נתכונתי מ"ש ע"ד התב"ש הנ"ל דעכ"פ באכילה אסור דלמ"ד א"פ ל"מ הוי נבלה בשוחט קדשים בחוץ וא"נ נגד חז"א והביא מהצל"ח פסחים ע"ג ע"ש ובמחכ"ה נעלם ממנו ש"ס ערוך זבחים ס"ט דרבא גופי' אמר אם הועילה שחיטתו לטהר מידי נבלה ופ' בהקדמת הנו"ב מ"ת ובנו"ב מ"ת יו"ד סי' ט' ותשו' ב"א חיו"ד סי' ל"ט באורך בזה דלדידן מהני השחיטה לטהר מידי נבלה והתם

קאי לר"ש ע"ש היטב ותבין ועתוס' קידושין נ"ז ע"ב ד"ה מה שלי בשלך וכו' דלשי' רש"י משמע דבש"ח אינו מוציא מידי אמ"ה והתוס' חלקו עליו וגם בדעת רש"י אינו מוכרח די"ל דכונתו דאיסור הקדש לא נפקע וכמ"ש כה"ג ברש"י פסחים ע"ז ע"ב ד"ה דם אבל מ"מ מודה דמוציא מידי אמ"ה ומטהר מידי נבלה וכדאי' להדיא בזבחים ס"ט הנ"ל:

י

שם בהג"ה ויש פוסלין באשם תלוי וכו' בתב"ש סק"ח ומש"ז סק"א האריכו מהא דסתם ואח"כ מחלוקת בב' מסכתות דהוי רק ספיקא ובדאורייתא להחמיר ובדרבנן להקל וע"ש בתב"ש מ"ש ע"ד פר"ח בהא דרבים פליגי על יחיד וסתמא כדעת היחיד ויעוין בזה במג"א סוסי' תפ"ט ובכפ"ת סוכה ל"ז ע"א בתוס' ד"ה כל דין וע' בשעה"מ פ"ג מיו"ט ה"ה ופ"ה מאישות הכ"ו וע"ע במג"א סי' קפ"ח סק"ה בדין היכא דחכמים נשנו בלשון רבים והת"ק בסתמא ואני הבאתי מרש"י חולין ע"ט ע"א ד"ה אבל וע"ע בפר"ח א"ח סי' תרי"ב ובדין ב' סדרים אם יש סדר ע' בתוי"ט רפ"ט דסוטה וכפ"ת ושעה"מ הנ"ל וע"ע בס' ישרי"ע ליבמות קי"ט ע"א בתוס' ד"ה מחוורתא שהביא מכמה מקומות שכבר קדמוהו המחברים הנ"ל ולדינא כ' הפר"ח סק"ו דלשי' רוב הפוסקים הוי רק מדרבנן משום מ"ע א"כ יש להקל באשם תלוי דתליא בפלוגתא דהוי סד"ר והלכה כדברי המיקל וע' ס' על"נ כריתות כ"ה שצידד להקל ביום א' שאחר יוה"כ אם שחט לשם אשם תלוי ע"ש בזה:

יא

בפ"ת הביא בשם תיבת גומא להפמ"ג בדין פחות מבן כ' אם מביא אשם תלוי כיון דאינו בר עונשין והביא מהרא"מ פ' חיי והוא כ' דנ"מ להך דהכא ותמהני מדוע לא הביא ד' הח"צ סי' מ"ט שהשיג ע"ד הרא"מ אבל יעוין בנח"ק ר"פ חיי שדחה ד' הח"צ מהירושלמי פ"ב דביכורים שהובא בתוס' מ"ק כ"ח וזוהר בכמה מקומות וע' בנח"א שבס' האשכול ריש הל' מילה סי' ל"ה שהביא מפיהמ"ש להר"מ פ"ז דסנהדרין וע' בהגהת הג' מלבוב על הח"צ ג"כ בזה וע' תשו' ח"ס יו"ד סי' קנ"ה באמצע התשו' שדחה ד"ז בב' ידים וגם הוא לא הביא מהנ"ל ובתשובה א' לק' בוזנאב להרב מו"ה ברוך רייטלר כתבתי בענין זה בדין כהן פחות מבן כ' שהרג את הנפש והבאתי ראי' מרש"י ותוס' ערכין ג' ע"א ד"ה למעוטי קטן מכרת דמוכח דמבן י"ג ואילך חייב כרת וא"ל דנ"מ לענין מלקות כמ"ש הרא"מ שם כה"ג דכבר דחה הח"צ שם דלישנא משמע כרת ובפרט לשי' הגהת מל"מ פי"ח מסנהדרין דהיכא דאיכא מלקות מלבד הכרת לא יפטר במלקות מכרת א"כ פשי' דמוכח כן דגבי טמא במקדש איכא מלקות מלבד כרת אבל בש"ס דמגלה ז' ע"ב מוכח

דלא כהג' מל"מ הנ"ל וע' ח"ס חא"ח סי' קע"ה וסמ"ח מצוה מ"ט ושו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' רע"ג וגם הקשיתי בהא דיבמות ד' ע"א דאין עדל"ת שי"ב כרת והקשו התוס' דנילף מיבום דדחי ותי' דהתם הכשרו בכך דא"א לקיים יבום כלל ונתבטל המצוה לגמרי וק' הרי משכח"ל ביבם בן י"ג ופחות מבן כ' דליכא כרת אבל בריטב"א יבמות ה' מבואר בהא דקאמר מה למילה שיב"כ דאף דהשתא לית בי' כרת מ"מ כיון דכשיגדיל יהי' בו כרת חמור וה"נ בזה דלפמ"ש הח"צ שם כשיגדיל מתחייב גם על מה שעשה פחות מבן כ' וע' בס' נוע"מ פ' אמור שהקשה בהא דפריך למ"ל עלי' הרי אין עדל"ת שיב"כ והא דאיצטריך לפחות מבן כ' ולפמ"ש התוס' שם ו' ע"א ד"ה נגמר וכו' י"ל גם קושי' הנ"ל ובדרוש א' בסוגי' דאין עו"ה ליוה"כ הארכתי בזה בפלפול ואכמ"ל וע"ע בפמ"ג א"ח א"א רסי' רי"ט בהא דבן י"ג חייב להודות מ"ש בזה ובגוף הדבר בפחות מבן כ' אי הוי בר עונשין מצאתי בתוס' שאנז פ"ב דעדיות מ"ט שכ' בפשי' דאין אדם נתפס על עונותיו עד עשרים שנה ע"ש [א"ה יצחק בהמ"ח ע' בבעלי תוס' עה"ת פ' וירא בפסוק ויבואו המלאכים סדומה בטעם שמלקין למעלה שתין פולסא וב"ד של מטה מ' חסר א' לפי שלמטה עונשין מבן י"ג מלקין ל"ט ג' פעמים י"ג ולמעלה אין עונשין כי אם מבן כ' מלקין ס' ג' פעמים כ' וע' בס' כתונת פסים בזה וע' בע"י פ"ב דחגיגה ובריב"א עה"ת פ' מקץ וצו"ר על הירושלמי פ"ה דסוטה ה"א].

יב

אגב אכתוב במ"ש המג"א סי' א' סקי"א בשם הגאבד"ק פוזנן דחטאת נזיר אינו בא לכפרה לכן א"א לאמרו על חטא אחר משא"כ באשם נזיר דבאה לכפרה ויש לי לתמוה מש"ס דזבחים מ"ד ע"ב לכל אשמם לרבות אשם נזיר וכו' סד"א להכשיר קאתי (ופירש"י ד"ה לרבות דאי לא כתי' לכל לא מרבינן להו דכתי' אשר כופר בהן והני להכשיר אתו וכו' להתחיל נזירות טהרה) קמ"ל ומבואר דלא אתי לכפרה רק להכשיר ולכאורה י"ל דזהו רק לפי הס"ד אבל למאי דקאמר קמ"ל הכונה דקמ"ל דאתי לכפרה וכה"ג מצינו בריטב"א ואס"ז כתובות ט' ע"א ועתוס' שבועות ל"ג ע"א ד"ה קמ"ל ותוס' שבת ע"ד ע"א ד"ה מהו דתימא אבל מצינו גם בכריתות כ"ז סוע"א אלא מעתה אשם נזיר להוי לי' קצבה דלבטלה הוא דאתי דאר"י משום רשב"י אין לך דבר שבא לבטלה אלא אשם נזיר בלבד ובשבועות ל"ז ע"א מכלל דנזיר טמא נפטר במלקות הא קרבן כתי' בי' התם דמייתי קרבן דתיחול עלי' נזירות בטהרה וברש"י ד"ה כי היכי וכו' ולא לכפרה הוא בא עכ"ל וע' רש"י כריתות כ"ה ע"ב ד"ה חמש אשמות מכפרין וכו' ונזיר וכו' וצ"ע מהנ"ל וע"ע שבועות כ"ב ע"א והרי נזיר מביא קרבן על דיבורו קאמרינן והאי מביא קרבן לאשתרויי לי' וכו'

והי' נ"ל דכונת הש"ס דניהו דמכפר אבל אין עיקרו בא לכפרה אבל מצאתי בר"ש פ"א דפרה מ"ב בסופה דהא דלא תני פרה אדומה משום דלא לכפרה אתיא ואשם ודאי כגון וכו' ואשם נזיר וכו' ומבואר דאשם נזיר לכפרה בא ומ"ש הר"ש דפ"א לא אתי' לכפרה לכאורה הוא תמוה דהא במ"ק כ"ח ע"א למה נסמכה וכו' מה פ"א מכפרת וכו' אבל גם ביומא ב' ע"א מפורש דפרה לאו בת כפרה הוא ומצאתי בתוי"ש יומא מ"ב ע"א דמחלק דפרה עיקרה לטהרה נאמרה ולא לכפרה ע"ש א"כ בעכצ"ל דגם כונת הר"ש הוא כן וע' בכ"מ פ"א מפרה ה"ט במ"ש הרמב"ם שם דנשחטה לשם חולין אינה מכפרת ותמה דהא פרה לא כתי' בה כפרה ותי' דכונת רמב"ם להא דמ"ק כ"ח הנ"ל והיינו ג"כ כמ"ש וא"כ מוכח מהר"ש דס"ל דאשם נזיר עיקרו לכפרה וצע"ג ממקומות שהבאתי ובמ"ש המג"א דחטאת נזיר אינה באה לכפרה יעוין בכריתות ח' ע"א ושם כ"ו ע"א וזבחים ט' ע"ב ורש"י שם ותוס' סוטה ט"ו ע"א ד"ה סבר וע"ע בתוס' זבחים ה' ע"ב ד"ה מועט וע"ע שבועות ח' ע"א ונדרים ד' ע"ב ורש"י ד"ה. אתיא ואכמ"ל:

יג

ואגב אכתוב במה שראיתי בס' ג"צ לחו"מ בסופו תשובה ארוכה בענין האומר בשר זה לפסח והאריך בחריפות ובקיאות ומדי עברי בו ראיתי שתמה על המג"א מהתוס' תמורה י"ט ע"ב ד"ה זאת אומרת שכ' דהא דאמר בשבועות דבמקדיש לדמי נסכים אינו קדיש קה"ג שמא י"ל דאתי' כר"ש דס"ל דכל מידי דלא חזי לגופי' לא נחתא בי' קה"ג משא"כ לדידן והנה בהגהות רי"ב שם ציין לתוס' ערכין כ' ע"ב ד"ה אמר וכו' שכ' דלכאורה משמע דכי אמר דמי שור זה עלי עולה גוף השור הוא חולין וכן ראיתי בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ב סי' ס"ה שהשיג על הג"צ מהתוס' הנ"ל ואני תמה שלא ראה דברי תוס' שם ד"ה והא שהעלו דגם באמר דמי שור זה עלי עולה גוף השור קדוש והא דכתבו לעיל להיפוך הוא רק דלכאורה הוי משמע להו ואח"ז חזרו מזה ע"ש ותבין ואולם אני תמה מדוע לא הביאו מהתוס' בכורות כ"ו ע"א ד"ה התולש וז"ל ועוי"ל שופר של עולה שהוקדשה לדמי עולה וכו' ומה"ט אין בה קה"ג ושייך בה פדיון ומבואר דגם לדידן הוי כן ומ"ש הג"צ שם לחדש דהא דהמקדיש תמימים לבדה"ב מה שעשה עשוי וכל הראוי למזבח א"י מידי מזבח לעולם הכונה דמצוה רמיא אגברא שלא יוציאה לחולין אלא יפדנה וימכרנה למזבח והאריך להביא סמוכין לדבריו אני תמה שלא הביא דברי תוס' ב"מ נ"ה ע"א ד"ה פרה וז"ל והא דאמרי' החם כל הראוי למזבח וכו' היינו דכשפודין אותו מוכרין אותו לצרכי עולות וכו' הרי מפורש כד' הג"צ וכן מצאתי ברשב"א גיטין ל"ח ע"ב וז"ל ועוד דאפי' במתפיס תמימים לא אמרו שיהי' מוקדשין למזבח אלא שאין יוצאים מידי

מזבח לומר שנפדין מתרומת הלשכה ויפלו דמיהן לבדה"ב כדאי' במנחות ק"א המתפיס תמימין לבדה"ב כשהן נפדין אין נפדין אלא לגבי המזבח וכו' עכ"ל ועוד נראה להביא ראי' ממ"ש התוס' ב"ק ל"ג ע"ב ד"ה משום וכו' בהא דהקדשו מוקדש משום דר"א דאר"א גזירה שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון וכ' התוס' דמדינא לא קדיש דק"ד אין מפקעת מידי שיעבוד וכו' א"נ בתם וכגון שהקדישו לבדה"ב דקדיש ק"ד וכדאמרי' בתמורה המתפיס תמימים לב"ה מה שעשה עשוי וכו' ע"ש וק' הרי א"י מידי מזבח וצ"ל כמ"ש דמ"מ אינו קדוש קה"ג ואולם לפי המבואר במנחות ק"א ע"א דהא דא"י מידי מזבח הוא רק מתקנתא דרבנן וע' רשב"א גיטין הנ"ל ותוס' זבחים נ"ט ע"ב ומל"מ פ"ה מערכין ה"ה ולפמ"ש בתשו' פ"מ ח"ב סי' י"ח דהקדש דרבנן אינו מפקיע משיעבוד וע' במל"מ פי"ב מאישות הכ"ג א"כ אין ראי' מזה ומ"ש הג"צ שם דהא דקאמר הש"ס במנחות דהוי רק מדרבנן הוא רק אליבא דשמואל אבל לשאר אמוראי הוי מה"ת ע' במעין החכמה על מנין המצות דף קע"ז מ"ש ג"כ בזה אבל מהרשב"א גיטין הנ"ל ותוס' ב"מ הנ"ל ל"נ כן ולענד"נ ראי' מהש"ס דב"ב צ"ז ע"א בהא דשמרים של הקדש שלישי אסור ורביעי מותר וכו' ורמינהו של הקדש לעולם אסור זכו' כאן בקדה"ג כאן בקד"ד ופי' רשב"ם שהקדיש חבית יין לבדה"ב וכו' וק' הרי יין חזי לנסכים וא"כ א"י מידי מזבח ובע"כ דזהו רק מדרבנן משום תקנתא בבהמה דלא שכיחי תמימין משא"כ בנסכים כמבואר בש"ס הנ"ל ולכן היין קדוש רק ק"ד וגם לשי' התוס' בב"מ ורשב"א הנ"ל ניחא ומ"ש הג"צ שם לתמוה על הח"י במ"ש דקיי"ל כר"ש יעוין ג"כ בס' עיטור ביכורים על התוספתא פי"ב דמנחות מ"ש בזה. ואגב ארשום דדין אומר בשר זה לפסח הוא נוהג כל השנה וגם באמר כן תיכף אחה"פ דינא הכי וכ"ה בדמש"א פ"ב דחולין סוסי' ט"ו:

יד

ואעתיק מיש בתשובה להרב וכו' מו"ה יוסף שמואל נ"י אבד"ק קיטוב ע"ד שאלתו בדין טבח א' שותף במקולין שבשעה שקשרו הבהמה לשחיטה אמר זה לי קרבן פסח ורו"מ רמז לתשו' ח"ס חא"ח סי' קל"ט אלא דהתם הי' טלה ובנ"ד בהמה גסה והנה הח"ס שם העיר אם נאמן לומר שנתכוין לשחוק ובמחכת"ה לא ראה ד' תב"ש פי' זה סק"ג שכתב בפשי' דאינו נאמן לומר לשחוק נתכונתי ואע"ג דאסור להקדיש בזה"ז דלמא עבר והקדיש אדעתא דמחר יבנה המקדש ותיקרב ובכה"ג דברים שבלב א"ד ע"ש ויש לדון דתליא בפלוגתת רמב"ם וראב"ד בפ"א מאי"מ ה"ג בדין מי שהקדיש בע"מ והי' סבור שמותר להקדישו ופסק רמב"ם דהוי הקדש והראב"ד תמה דהא הוי הקדש בטעות ובכ"מ תי' דס"ל לרמב"ם דכיון דהוי גוף זה אלא שטעה וסבר דמותר להקדישו ל"ה בכלל הקדש

טעות וחל ההקדש ולפי המבואר בתוס' ב"מ ס"ו ע"ב ד"ה התם דהקדש בטעות וקנין בטעות חד דינא אית להו א"כ תליא במחלוקת הפוסקים בדין מחילה בטעות בדין אי הוי מחילה וע' קצה"ח סוסי' י"ז בשם רא"ש וריב"ש בזה ומדברי תוס' תמורה ו' וב"מ קט"ו שכ' דבשוגג גם לאביי א"ע ל"מ דהוי זכי' בטעות מוכח דגם בכה"ג הוי קנין בטעות וכ"ה בר"ן נדרים ל"ה ע"א ד"ה למעול מקבל ע"ש א"כ לשי' הנך רבוותא גם בנ"ד כשאומר שלא ידע מהאיסור הוי הקדש בטעות ולא חל כלל אבל לשי' רמב"ם אינו בכלל הקדש טעות אך יש לדון לפמ"ש בשו"ת נחלת שבעה סי' מ"ג בתשו' בעל בה"ז דהיכא דהוי רק איסור דרבנן לא הוי בכלל הקדש טעות להפקיע קדושתו וע"ש סי' מ"ה תשו' הנ"ש בזה ובנ"ד הרי כל איסור הקדש בזה"ז הוא רק מדרבנן מחשש תקלה א"כ ל"ה בכלל הקדש טעות אך די"ל דגם לפ"ז וגם לשי' רמב"ם הנ"ל היינו היכי דמתחלה נתכוין עכ"פ להקדיש אבל היכא דאומר דגם מתחלה נתכוין רק לשחוק וחז"כ מסייעו נראה דנאמן דבכה"ג דברים שבלב הוי דברים דאדרבא היכי דאומר נגד חז"כ אאמע"ר ומכ"ש באומר שנתכוין לשחוק בעלמא ולא לעשות איסור ודאי דנאמן (ועמש"ל סק"ג בזה) וכן ראיתי בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ב סי' ס"ה שחולק מסברא על התב"ש הנ"ל ולא הביא מכל הנ"ל ועוד נראה דגם להתב"ש היינו בכבש וטלה דעכ"פ אם יבנה המקדש יהי' ראוי להקרבה י"ל דעבר אדעתא דהכי להקריבו כשיבנה המקדש אבל בבהמה גסה דנד"ד דלא חזי להקרבה לפסח כלל י"ל דלכ"ע נאמן לומר שנתכוין לשחוק וגם התב"ש מודה בזה:

טו

וכה ראיתי בשו"ת ב"ש חאו"ח סי' צ"ט ק' ק"א שהאריך בענין זה וצידד דאם הי' רק שותף לבהמה דא"י להקדיש רק חציו והוא הקדיש כולו דכיון דאין ההקדש חל על חלק שותפו גם על שלו אינו חל והביא מהשעה"מ פי"ב מנדרים פ"ש והמעיין בשעה"מ שם ימצא שד"ז תליא במחלוקת הראשונים והביא שם שד' ריטב"א עצמן סתורים בענין זה וגם רמז להמח"א הל' שבועות סי' ח' והביא מתשו' הר"ן סי' ע"ג ורדב"ז ח"ד סי' רע"ח וע' בשו"ת ב"א חח"מ סי' מ"ג מ"ש בסוגי' דר"פ המדיר ע"פ דברי הק"י ושעה"מ הנ"ל ואני מצאתי בירושלמי פ"ה דברכות ה"ב בהא דפליגי בשבועת אליהו ח"א בין על הטל ובין על המטר נשמע לו וחרנא אמר על המטר נשמע לו ולא על הטל וכו' היכן הותר נדרו של טל אר"ת סברין מימר נדר שהותר מכללו הותר כולו ובגה"ש שם העיר דהא מתחלה לא נשמע לו על הטל משום דטל לא מיעצר וא"כ לא הי' צריך התרה כלל ותי' דלהך מ"ד באמת א"צ התרה ורק למ"ד בין על הטל בין על המטר נשמע לו וזה דוחק ויותר נראה להוכיח מזה דבכה"ג לא הותר השאר וע' במה"פ על הירושלמי פ"ג

דשבועות ה"ד בסופה דלא קיימא למסקנא הא דא"ר יוסי ותשמע מינה הי' לפניו זתים של שחיטה וא' של נבלה כיון שפטור על הנבלה פטור על השחיטה אלא קיי"ל דאע"ג דלא חל על האיסור מ"מ חל על ההיתר וכה הראוני בירושלמי שם פ"ה ה"ג בסופה אף בשבועת ביטוי כן וכו' אבל לפמ"ש הפ"מ דקאי לר"ש דסובר במתני' דצריך שיאמר שבועה בכל א' וכיון דלא אמר שבועה רק על הנבלה ולא חל ממילא לא חל על השאר וע"ש במה"פ שרמז להא דלעיל פ"ג הנ"ל וא"כ אין להקל בנ"ד מטעם זה וגם הרי דעת התב"ש סוסי' זה דגם שאינו שלו יכול לאסור באמר כן בשעת שחיטה (ועמש"ל סקי"ז) וגם לפמ"ש בתשו' הר"ן סי' ע"ג לדמות דין כולל קרן ורבות להא דסי' רל"ב ס"ז דיש חילוק בין מעמיד דבריו הראשונים או לא ובנידון הק"י שאמר על ב' בהמות הרי אלו עולה אם נפקע ההקדש מאחת לא יוכלו להעמיד דבריו הראשונים שאמר הרי אלו וכו' ולכן בטל כולו ובזה י"ל מה שהקשה רב א' מהא דזבחים ק"ג ע"א ואפי' למ"ד לא תפיס ה"מ בשר אבל עור תפוס ותיקשי שיתבטל כולו ולפמ"ש לק"מ דהתם בגוונא שמעמיד דבריו הראשונים ומ"מ בנ"ד שאמר זה לי ק"פ י"ל דעל חצי שלו אמר כן דאנן קיי"ל דשה אפי' מקצת שה ע' חולין ע"ט וע' בירושלמי שהובא בתוס' סוטה י"ח ע"ב דיה אמרי וכו' וקנא את אשתו אפי' מקצת אשתו וע"ש כ"ד ע"ב ד"ה אמר וכו' תחת אישך אפי' מקצת וכו' ובפרט היכי דלא שייר בקנינו לכ"ע אמרי' הכי כמ"ש התוס' ב"ק מ' ע"א ד"ה כופר וכו' יע"ש בסוה"ד וע"ע תוס' חולין קל"ב ע"ב ד"ה וצריך וע' כה"ג בגיטין מ"ג ע"א התם שייר בקנינו וכו' א"כ בנ"ד מעמיד דבריו הראשונים ולא בטל כולו ולכאורה יש להביא ראי' דבנ"ד לא הוי מעמיד דבריו הראשונים דכיון שאמר זה לי לק"פ נתכוין לכולו מהר"ן פ"ב דקידושין בההוא אריסא דקדיש במוזא דשמכי שהביא בשם י"א דאם שוה ב' פרוטות מקודשת בחלקו והוא דחה דכיון שאמר התקדשי לי בזה במוזא קדיש בפלגא דמוזא לא קדיש עד שיאמר התקדשי בחלקי ע"ש וכ"פ עוד כמ"פ והרמ"א בא"ע סי' כ"ח סי"ח וה"נ בזה אבל י"ל דשא"ה דהאשה טעתה עכ"פ ולא נתרצית אלא לכולו משא"כ בנ"ד וי"ל דתליא בפלוגתת הרא"ש והריטב"א שהובא בב"ש א"ע סי' כ"ח סקי"ח ע"ש ותבין ויש לדחות דהתם שאמר שיש לי בידך שאני ובנ"ד גם הריטב"א מודה ומ"מ ע"י שאלה בפני ג' יש להקל שהרי הט"ז מתיר דיעבד ובברכ"י או"ח שם הביא בשם א"ח בשם הרא"ש דגם בשה שרי דיעבד וראיית הב"ח כבר דחה הפ"י ובשו"ת שבסו"ס ג"צ ועוד כמה מחברים אך די"ל דזה דוקא בלא הזכיר קרבן אבל באמר לשון קרבן כהא דנד"ד אסור מה"ת וגם דיעבד אסור אך לפ"ז י"ל לגבי איסור תורה שוב מהני שאלה ואי

משום מ"ע יש להתיר דיעבד (ועמש"ל סק"א) ולכן נלע"ד להתיר הבהמה בצירוף שאלה בפני ג' וכמ"ש והנלע"ד כתבתי:

טז

עוד אעתיק מ"ש בתשובה להרב מו"ה ירוחם פישל נ"י אבד"ק זלאטניק ע"ד המעשה שאירע בקהלתו בא' שהו"ל ב' טלאים והלכו בחוץ ועבר איש א' וראה ב' הטלאים ושאל לבעל הטלאים מי הם אלו וא"ל בזה"ל דאם איז אקרבן פסח ושאל לו איזהו הק"פ והראה הטלה הגדול וא"ל זהו ורו"מ כ' דבכה"ג שאמר לשון קרבן לכ"ע גם דיעבד אסור וגם אינו נאמן לומר לשחוק והנה כפי הצעת השאלה שאמר כן רק בפני ע"א ובבואו לפני ב"ד אמר שנתכוין לשחוק נראה דגם לשי' התב"ש יש להקל דהנה בא"ע סי' מ"ב בחמ"ח סק"ד וב"ש סק"ו הביאו בשם הב"ח דאף דא"נ לומר שלא נתכוין לקידושין רק דרך שחוק והשטאה היינו נגד ב' עדים אבל נגד ע"א דאית לי' מיגו להכחישו נאמן והשיגו עליו מתוס' פח"ה ועוד דמ"מ הוי דברים שבלב ובשו"ת ח"צ סי' קט"ו דחה דבריהם דהיכא דליכא שבועה מהני מיגו במקום ע"א וכ"ה בט"ז אהע"ז סי' ז' סק"ה וע' בתומים סוסי' פ"ב בכ"מ סי' פ"ב פ"ג דלכ"ע הוי כן וגם מ"ש הח"מ דמ"מ הוי דברים שבלב דחה הח"צ שם דע"י המיגו הוי כמוכח לכל העולם ול"ה דברים שבלב וא"כ לפ"ז גם בנ"ד יש להקל מה"ט אך דהב"מ שם הוכיח מהש"ס דקידושין דגם בכה"ג הוי דברים שבלב וכ"ה בשע"מ חו"מ סי' פ"ז סקכ"ה ולענ"ד נראה ג"כ להביא ראי' דלא כהח"צ מתשו' הריב"ש סי' קצ"ג בדין קידושי הבנות שקיבלה אמם ומיחה האב בתחלה ואח"כ נתרצה ואמר שגם בתחלה נתרצה אלא שרצה להוציא מעות ממחותנו ולכן מיחה והשיב דדברים שבלב אינם דברים ואע"ג דהתורה הימני' לאב והוא אומר שבלבו נתרצה מ"מ הוי דברים שבלב ואע"ג דבידו לקדשה מ"מ כיון שאומר נגד דבריו הראשונים אינו נאמן במיגו ע"ש והרי היא אומר שגם מתחלה נתרצה בלבו ויש לו מיגו וגם אז הי' בידו לקדשה ואפ"ה ס"ל דהוי דברים שבלב ומוכח כהחמ"ח אבל מ"מ בנ"ד כיון דאסור להקדיש בחוץ י"ל דאיכא הוכחה שנתכוין לשחוק וכמ"ש גם בתשו' ח"ס חא"ע סי' ק"ד בעובדא שנתקבצו נערים בשבת דכיון דאסור לקדש בשבת הוי הוכחה להאמין שעשה דרך שחוק והיתול וה"נ בנ"ד (ועמש"ל סק"ג וסקי"ד) וגם אם נחוש לדעת התב"ש עכ"פ ספיקא הוי א"כ בצירוף המיגו י"ל דלכ"ע הוי כאומדנא דמוכח ודוקא היכא שהמעשה מעיד מסתמא בבירור היפוך המחשבה ל"מ מיגו משא"כ בזה וגם כדאי הם הב"ח והח"צ לצרף דעתם להקל בנ"ד ואולם גם אם הי' ב' עדים נראה להתיר ע"י שאלה ומ"ש קצת אחרונים דמ"מ איכא חשש מ"ע יש לדון עפמ"ש רש"י שבועות כ"ה דבשלשה איכא פרסום ועפמ"ג

או"ח סי' ש"ז א"א סקכ"ח דפרסום שידעו בו רבים היינו בפני ג' וגם דבר הנעשה בב"ד יש לו קול וכמ"ש הרמ"א בחו"מ סי' י"א ס"ד וע' בב"י ח"מ סי' ק"ל ס"ז בשם תשו' הריטב"א דמבואר דהוי דבר מפורסם וידוע לכל וע' בש"ך סי' ע"א סקל"א וא"כ לענין חשש מ"ע יש להקל בזה וע' כה"ג בשו"ת רח"כ או"ח סי' ד' לענין חשש מ"ע דשבח דבנעשה בערכאות קלא איתי לי' ודמי להא דסי' רמ"ו ס"ב ולענ"ד גם בנעשה בב"ד יש להקל וכמ"ש וע' בהגמ"ר דכתובות שהובא בב"י יו"ד סי' רנ"ט בדין נדר בעת צרה בגדים לעניים ופסק דיוכל למכרם ואי משום חשדא אי בשוק מזבני קלא איתי לי' ואי בביתא האמרינן בפ"ק דסנהדרין מטלטלין בג' לקוחות ומלתא דמתעבידא באפי תלתא קלא איתי לי' ע"ש וה"נ אם ישאל בפני ג' ובפרט בב"ד ובפרט כשיתפרסם בביהכ"נ יש להקל ואף דמצינו ביבמות ל"ו וקידושין פ"א דאיכא דשמע בהא וכו' וע"ע בב"י א"ע סוסי' מ"ו בשם תשו' הרא"ש ובחמ"ח סי' י' סק"א וסי' מ"ו סוסקי"ז וסי' מ"ח סק"ג אבל כבר כ' מהרי"ט ח"א סי' ס"ו דהבו דלא לוסיף עלה ואין לך אלא מ"ש חכמים והיכא דאפשר לתקן בע"א דוקא וע"ש עוד סוסי' ק"ג דהיכא דההכרזה בשעת מעשה אין לחוש לזה וע"ש סי' ק"ד שהרא"מ החמיר בזה וע' ברא"ש פ"ב דקידושין סי' ו' ובב"ש א"ע סי' ל"ז סקי"ט דצריך הכרזה בנערה ורמז לזה מהרי"ט שם וע' עירובין פ"ד ע"א דמכריזין וכו' וע' במק"ח סי' תס"ז סק"ב ויעוין שבת ק"ל ע"א ובסכנה מכסהו ע"פ עדים וכו' ובש"ס בעי דליסגי הוא וחד וברש"י שם דמבואר בדאיכא ב' עדים ודאי ליכא חשש חשדא וגם בעד א' סגי וצ"ע ולכן נראה להקל בזה:

יז

סעי' ג' אבל אם אין לו בה שותפות וכו' בתב"ש סקכ"ז העלה דכיון דבמעשה אדם אדשא"ש ה"נ בהקדיש את ע"י מעשה וע' במש"ז סק"ז מ"ש על ראייתו מהר"ן דיש לחלק בין איסור להקדש וגם בס' דה"ז השיג כן על התב"ש והביא מב"ק ס"ח איש כי יקדיש ביתו מה ביתו שלו אף כל שלו אבל מהתב"ש נראה להדיא דכונתו דנהי דאינו הקדש גמור ולא נקנה להקדש עי"ז אבל מ"מ חל עליו איסור הקדש שהרי כ' התב"ש דגם חומרי חולין עליו ובע"כ כמ"ש וא"כ י"ל דהתם לענין שיהי' הקדש גמור ושיהי' שייך להקדש ל"מ בשאינו שלו אבל מ"מ נאסר ועוד דהתם בהקדיש בלא מעשה משא"כ במעשה אך לפ"ז תיקשי מה פריך התם אהא דגנב והקדיש ואח"כ טבח וכו' אילימא לפני יאוש מי קדוש הרי י"ל דמיירי בהקדיש ע"י מעשה אבל לפמש"ל סי' ד' סקט"ו דדוקא במעשה דשחיטה נאסר מה"ת אבל במעשה אחרת נאסר רק מדרבנן א"כ החם דמיירי שהקדיש קודם טביחה פריך שפיר דע"י איסור דרבנן לא נפקע חיוב דו"ה רק באיסור ע"ז וכמש"ל

סי' ד' הנ"ל אבל עוד הקשו בהא דפריך לעיל ס"ו ע"ב בהא דקרבנו ולא הגזול ה"ד אילימא לפני יאוש פשיטא וכו' דלפמ"ש התוס' שם ד"ה ש"מ וכו' דדוקא היכא דקני לה קודם שהקדישו ל"ה מהב"ע א"כ ניהו דקודם שחיטה לא חל מדאורייתא ההקדש במעשה אחרת והתם אקרא קאי ועוד דחז"ל לא תקנו להקל על ד"ת אלא להחמיר וכמ"ש התוס' ב"ק ע"ט סוד"ה תקנו וכ"ה ברש"י חולין י"ג ע"א וזבחים נ"ו ע"א ד"ה והתניא ובר"ן פ"ב דפסחים מ"מ הרי בשחיטתו דהוי מעשה גמור הוא נאסר ושוב הוי מהב"ע וא"כ מה פריך דלמא קרא קמ"ל למעט גזול בכה"ג ששחט לשם הקדש דחל ההקדש וקמ"ל דהקרבן פסול וצ"ל כמש"ל דאינו הקדש גמור רק דחל עליו איסור לבד דהא יש בו גם חומרי חולין כמ"ש התב"ש דלא איצטריך קרא למעטי שלא יכפר. והנה ברה"ז שם הביא ראי' מתוס' חולין ה' וסוכה ל' שהקשו בהא דדריש מכם להוציא המומר והא איצטריך למעט דלאו דידי' ותי' דהתם מביתו נפקא וק' הרי איצטריך להיכא דעשה מעשה א"ו דאין חילוק והי' נ"ל ליישב דהתם הרי רשב"י קאמר לה ור"ש לשי' ביבמות פ"ג דס"ל דגם במעשה אאדשא"ש וא"כ גם להקדישו אינו יכול והתב"ש קאי לדידן דבמעשה אוסר כמבואר בדבריו אך לפמש"ל סי' ד' סוסק"כ נסתר תי' זה אבל נ"ל די"ל דהתוס' לשיטתם דס"ל דהא דבמעשה אדם אוסר הוא רק מדרבנן וא"כ הרי התם אקרא קאי ושפיר דייק וגם בהא דב"ק פ"ו הנ"ל ניחא בזה ועי' בשו"ת תוע"ר חיו"ד סי' ל"ג מ"ש ע"ד התב"ש בזה. והנה בקצה"ח סי' קי"ז סק"ב הביא בשם ריב"ש סי' שנ"ט בשם תוס' הרא"ש דלשי' רש"י דוקא קד"ד אימעוט מביתו מה ביתו ברשותו אבל קדה"ג חל גם על דשאב"ר וע"ש מ"ש ליישב הא דב"ק ס"ח ואכתי לא הונח הא דלעיל ס"ו ובחולין קל"ט דדריש הכי על קדה"ג וכבר העיר בזה בשו"ת מהר"י אסאד חא"ח סי' קצ"ד והעלה דדוקא בדבר שאב"ר חל קדה"ג משא"כ בשאינו שלו דסברא הוא כמ"ש התו"ח בב"ק פ"ח ע"ב שם ויעו"ש עוד בזה ובזה מיושב גם הא דתמורה ט' וע' בשו"ת שו"מ מ"ג ח"כ סי' קל"ח שנדחק מאוד ולפמ"ש ניחא וע"ע בפ"י קידושין ס"ב שכ' בפשי' דקדה"ג חל על דשלב"ל, דלא גרע מדשאב"ר וכבר הביא בקצה"ח מהר"ן פ' אע"פ וכ"מ פי"ב מנדרים כן ועקצה"ח רסי' ר"ט בזה אבל בגוף ד' קצה"ח במ"ש בשם ריב"ש ראיתי שהשיגו עליו דכונת הריב"ש רק בשיעבוד דמכאן ולהבא הוא גובה וכמ"ש התוס' גיטין מ' ולא בגזל וכדומה וע' תשו' ב"ש חיו"ד ח"ב סי' ק"צ בזה אבל מסוף ד' הריב"ש שם במ"ש בשם הרא"ש נראה כהקצה"ח ומ"מ באינו שלו בודאי לא חל גם קדה"ג וכמ"ש. ונראה עוד ראי' מהירושלמי פ"ג דפסחים ה"ג חבריא בעיי וישליכנה לאשפה ויקדשנה ויש אדם מקדיש דשא"ש בתמי' דכיון דזרקה לאשפה הוי הפקר וא"י להקדישה ובגליון הבאתי

מדברי הרא"ש בפי' לנדרים ל"ד בשם הרא"מ וד' קצה"ח סי' ר"ד וסי' רי"ב ושו"ת ב"א חיו"ד סי' ס"ו והרי חלה ותרומה הוי קה"ג ואפ"ה אינו חל בדשאב"ר ובע"כ דבשאינו שלו לכ"ע לא חל ההקדש אבל בגוף ד' הירושלמי יל"ע מהא דאי' בירושלמי שם פ"א ה"ד בסופה דהיכא דלא חזי לאכילה לא חל התרומה כלל שלא ניתנה תרומה אלא לאכילה וע' ב"ק קט"ו ע"ב הרי שהי' טוען כדי יין וכו' וא"כ ה"נ בחלה כיון דמשליכה לאשפה כדי שלא יהי' ראוי לאכילה דמאוס וכמ"ש הפ"מ שם איך יחול קריאת השם ויש לחלק למעיין ואכמ"ל. וע' בס' דמש"א פ"ב דחולין סוסי' ט"ו שהביא ג"כ דין האומר בשר זה לפסח דיקבר הטלה וסיים וז"ל וכמדומה שראיתי שפסקו כן גם במי שלא הי' הטלה שלו ואמר כן והוא משום חומרא דקדשים עכ"ל ומשמע דגם בלא אמר בשעת שחיטה וצ"ע והיא חומרא יתירה לענ"ד:

יח

בב"י ביאר שי' הרא"ש דכיון דכל האיסור משום מ"ע גם בשאינו שלו אסור דמ"מ איכא מ"ע והט"ז תמה דלא מצינו שיהי' גבי מ"ע חמיר מאיסור עצמו ונ"ל ראי' לדעת הב"י ממ"ש הרא"ש רפ"א דשבת וז"ל ובאשכנז ראיתי מורין לאיסור אף בחפץ של נכרי וכן מסתברא כיון שאסור הוא משום מ"ע שהרואה סבור כשנותן לו ע"מ להוציא אין לחלק כי הרואה אינו מכיר של מי החפץ עכ"ל ואף דהתוס' ור"ן שם לא ס"ל כן מ"מ עכ"פ על דברי הרא"ש לשיטתי' צדקו דברי ב"י וע' בב"י א"ח רסי' שכ"ה ובמג"א שם סק"ד בזה וע' דמש"א סי' ו' וסי' ז' שדחה ד' הב"ח ופסק כרש"ל בדין אם שחט כדי הכשר שחיטה ואח"כ בא אחר ושחט לשם דבר הפוסל אבל אם התחיל בדבר הפוסל אפי' בדבר שאינו עושה נבלה אסור ולא דמי לחולין דלא בעי כונה משא"כ לשם קרשים וגם איכא מ"ע ע"ש וזהו דלא כהש"ך:

סימן ו

א

סעי' א' בכל דבר התלוש שוחטין בין בסכין בין בצור וכו'. הב"ח כ' דלכתחלה יש להקדים צור לזכוכית כסדר שהם שנוים בברייתא וע' בתב"ש סק"א מ"ש מהא דא"ח סי' תע"ג וע"ע בתוס' סוטה י"ז ע"ב ד"ה קודם במ"ש מסנהדרין מ"ט ובמהרש"א פסחים קי"ד ע"א בתוס' ד"ה עד שמגיע וע' חגיגה י"ב רע"ב ותוס' שם ובס' נחלת שבעה בהקדמתו:

ב

בהג"ה. ואסור לשחוט בשאר קנים וכו' ע' בס' מנ"א שבס' הארוך משך מ"ש ע"ד הט"ז ופר"ח כאן באורך ויעוין בשי"ק על הירושלמי סופ"ח דשבת שהעלה דהירושלמי אינו חולק בזה על הבבלי וגם דיעבד אסור מטעמא דקסמים נבדלין ממנו ע"ש:

ג

שם ואם שחט ואמר ברי לי וכו'. בש"ך סי' י"ח סקט"ו דגם אם הפגימה למעלה מחציו של סכין ואמר ברי שלא שחט רק למטה מחציו ג"כ אסור בלא ידע וע' בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' ס"ה שהאריך מד' הט"ז סי' ק"צ סק"מ ונה"ך שם ותב"ש סי' י"ח סקכ"ט ושמ"ח שם ס"ג והעלה דאין חילוק בין שחט לצורך עצמו או לצורך אחרים בכל גווני בלא ידע אסור ומ"מ י"ל דדוקא אם הי' הפגם תיכף סמוך לחצי הסכין ששחט בה אבל אם הי' הפגם בסוף הסכין סמוך לקתא והוא אומר ברי שלא שחט רק בחצי של מעלה יש להקל בהפ"מ לצורך שבת וכ"מ מלשון השמ"ח סי' י"ח ס"ג הנ"ל שכ' דחיישי' שמא השיב ידו מעט וכו' ע"ש אבל י"ל דהשמ"ח שם נקט לשון הרשב"א והר"ן שבב"י שכ"כ בעיקר דין מסוכסכת ולכן נקט השמ"ח גם כאן לשון זה ואין מזה דיוק כלל ומ"ש דבלא"ה הביא פמ"ג בשם כנה"ג להקל באמר ברי לי טעות הוא דהב"ח וכנה"ג מיירי בידע מהפגימה אלא דהש"ג ס"ל דגם בידע בעי' דוקא שאחז במקום הפגומה וע"ז חולק הב"ח דגם בלא אחז בפגימה כשר בידע ואמר ברי אבל בלא ידע לכ"ע אסור ומ"מ לדינא לא מיבעיא אם הכיר בפגימה בעוד הסכין לח בודאי יש להקל כמ"ש הפמ"ג בפתיחה לאו"ח בהנהגת או"ה סדר ב' אות י"ג לענין תחיבת הכף דניכר ע"פ רוב הרושם ל"ש לומר מלתא דלא רמיא וה"נ בסכין אם בחצי' השני' הסכין נקי אין חשש כלל וגם בלא הכיר עד אחר שקינח הסכין וזוכר שלא קינח רק חצי' דהוי מעשה גדול בשעה שאינו טרוד בעבודתו כ"כ שפיר יש להקל בהפ"מ אם הפגימה בקצה השני מחצי הסכין שאומר שלא שחט בה וע' ברא"פ סי' ל"ו ס"ק רכ"ז ובשו"ת שבסופו סי' כ"ד באורך בענין זה וע' בשפ"ד סי' י"ח סק"ח ורא"פ הנ"ל בדין אם הי' א' עע"ג ואומר ברי שלא שחט במקום הפגימה אי מהני ועמש"ל סי' י"ח סקט"ו בזה. והנה לפמש"ל סי' י"ח ולעיל סי' א' בשם כסד"ה דפגם פחות מחג"צ לכ"ע רק מדרבנן אסור א"כ יש לצדד להקל בנמצא פגם כזה ואומר ברי שלא שחט במקום ההוא והוא לפמ"ש בשפ"ד סי' צ"ד סקכ"ח לצדד דבדרבנן גם במלתא דלא רמיא עלי' נאמן ואף שסיים דאין חילוק הנה בתוה"ש סי' ק"צ תי' קו' הט"ז שם דבכתמים דרבנן יש להקל וע' ברא"פ הנ"ל ועמש"ל סי' י"ח סקי"ד א"כ ה"נ בזה יש לצדד להקל ועוד נראה דבלא"ה יש להקל בזה לפמ"ש בשפ"ד סוסי' י"ח דספק דפלוגתא

בדין חגירת צפורן יש לצרף לספק אחר להקל בשחיטה אף דהוי נגד חז"א והנה כבר ביאר הש"ך סוסי' ק"י בדיני ס"ס אות כ"ז דהא דלא הוי ספק שמא לא שחט במקום הפגימה משום דדרך להוליך בכל הסכין וא"כ היכי דאמר ברי דלשי' המבי"ט הוי רק ספיקא ועכ"פ בצירוף שמא נעשה במיעוט בתרא ושמא הלכה כמקילין שפיר הוי ס"ס ולכן נ"ל להקל בה"מ והנה אם השו"ב רגיל לאחוז באצבעו בקצה הסכין שלצד הקתא בשעת שחיטה לענ"ד יש להקל באמר ברי גם בלא ידע ונמצא שם אח"כ פגם במקום ההוא לפמ"ש הישו"ש פנ"ה סי' מ"ב והובא במש"ז סי' צ"ו סק"ד דדוקא בסכין שהדרך לחתוך בכולו לא דכיר ולא רמיא עלי' משא"כ בכף ע"ש ובע"כ דבסכין שחיטה דאסור הוא משום דדרך לחתוך בכולו וע' ברא"פ הנ"ל אבל בכה"ג שהוא רגיל בכך שפיר יש להקל ואף שראיתי בד"ק סוסק"ה שהחמיר בזה וכ' דאין להקל רק בנודע לו הפגם בעודו אוחז שם באצבעו ולענ"ד יש להקל עפ"ד הישו"ש הנ"ל:

ד

והנה אם שחט עוף ונשחט רק הקנה לבדו והושט נשאר שלם ואח"כ נמצא פגם פחות מחג"צ בקצה הסכין בראשו ואומר ברי שלא שחט בצד זה של ראש הסכין בתחלתו נ"ל לצדד להקל גם בלי הפ"מ דהנה הרמב"ן חולין י"ז כ' וז"ל ויש לי לדקדק בשוחט עוף בסכין שי"ב פגימה א' בקנה למה פוסל שהרי פגימה קטנה א"ח שיקרע מן הסימן אלא משהו ותהוי כקוץ בעלמא הרי קנה ברובו הוא וכשהפגימה באמצע הסכין י"ל שמא שחט חצי' בחידודה וקרע משהו המשלים לרוב בפגימה ויפקע חיותא בפגימה כדאמרי' לקמן בשחט ישראל וגמר גוי אלא היכא דקיימא פגימה בראש הסכין מאי איכא למימר אלא כ"ז גזירה וכו' ולא הכשירו סכין אלא בראוי לשחוט בו עוף שחצי קנה שלו פגום וכו' עכ"ל וצ"ל דמיירי בבדק את הושט מבפנים כנגדו דמהני בדיקה לושט או בתפס הקנה לבדו דליכא חשש נקה"ו בפגם זה ומבואר מזה דבכה"ג הוי רק איסור דרבנן וכיון שנתבאר לעיל דבדרבנן י"ל דמהני ברי א"כ ה"נ בזה ואף דאין להקל בזה גם בדרבנן מ"מ הרי לשי' כמ"פ פגם שאינו כחג"צ אינו פגם כלל א"כ שפיר יש להקל בדרבנן בכה"ג ואף דאנן קיי"ל בחתך העור דחיישי' לנקה"ו וא"א בקיאים בבדיקה וגם באמר ברי לי ל"מ בזה כמש"ל סוסי' כ"ג היינו משום דהתם אם פגע בושט הוי נבלה אבל הכא דלשי' כמ"פ ל"ה פגם כלל שפיר יש להקל בכה"ג ובפרט לפמ"ש בתשו' מ"ב סי' נ' בשם או"ה דהא דא"א בקיאים בבדיקה אף דהוי סחסי"ד מ"מ אינו אלא איסור דרבנן ולכן בהפ"מ מצטרף לס"ס ע"ש א"כ פשיטא דיש להקל בנ"ד:

ה

שם וביו"ט שא"א להשחיז וכו' בד"ק סק"ב הביא מד' הזב"ש בהקדמתו דה"ה דמותר לאחוז בפגם ולשחוט ביו"ט והוא פקפק ובהג"ה הביא מהד"מ שנראה מדבריו דדמי לכורך במטלית וא"כ ה"נ בזה וכן מבואר בבל"י פ"ש שפסק כן ועיין ביא"פ מ"ש בשם מהר"ל מפראג בענין זה:

ו

בא"ח רסי' תצ"ח מבואר דגם שו"ב הבודק סכינו בעצמו אסור לבדוק הסכין קודם שחיטה משום גזירה דשמא ימצאנו פגום וישחיזנו אם לא בשעה"ד בלא בדקו מעיו"ט ובא"ר הביא בשם באר שבע דעכשיו דנוהגין ליטול קבלה דמי לחכם דמותר לראות לעצמו ביו"ט והוא חולק דהא נותנים קבלה אף לאינו חכם והא דמותר לבדוק אחר שחיטה משום דלא יועיל אם ישחיזנו לכן לא גזרי' ע"ש וע' בד"מ ופמ"ג בא"א שם המצאה מאחד שרצה לשחוט בהמה ושחט עוף קטן ובדק הסכין אח"ש ומצאו יפה ושוב שחט בו בהמה. ופתה נהגו השו"ב להכין סכין בדוק מעיו"ט ובכ"ז בודקים אותו ביו"ט קודם שחיטה ונראה הטעם דכיון דיש להם כמה סכינים בדוקים מעיו"ט ולא שכיח כלל שיופגמו כולם א"כ גם אם ימצא א' מהם פגום ליכא חשש השחזה ואף די"ל דלא פלוג והא דבחכם לא גזרו משום דבחכם לעולם ל"ש חשש וכה"ג כ' הט"ז בא"ח רסי' רה"ע ובא"ע סי' קי"ט ואני מצאתי בר"ן שבת פ' שואל מפורש כן וע' בשיו"ק על הירושלמי פ"א דשבת ה"ג מה שתמה עליו ובמק"א ביארתי דלק"מ אבל בנ"ד דבשעה"ד אם לא בדקו מעיו"ט מותר לבדוק ביו"ט א"כ שוב אין לגזור משום ל"פ ועיין בא"ר שם בשם שיוכנה"ג דנכון שיהא לכל שוחט ב' או ג' סכינים בדוקים מעיו"ט ומצאתי בזבח שמואל בליקוטי דינים בדין סכין של שחיטה אות ד' דהשוחט לאחרים מותר לבדוק ביו"ט גם קודם שחיטה דל"ש לגזור שמא ישחיזנו דאא"ח ולא לו וכן מצאתי בדמש"א פ"א דחולין סי' כ"ג שכ' ד"ז בשם הגהות מהרי"ו ע"ש ובזה הונח מנהג השו"ב בזה"ז בפשיטות. וע' בד"ק סק"ד דאסור לחכך הסכין על הבשר ביו"ט רק ברפיון כ"כ שלא יוכל לפעול שום הטיי' בחוד ולא שום גדר השחזה כל דהו כלל או ינגב במטלית בכדי שיוכל לבדקו [וע' בתיקוני זבח ממהר"ם סי' ט"ו בזבחי ריב אות א' בשם הר"ץ ומ"ש עליו בדין יו"ט] ולענד"נ לפמ"ש בשו"ת בר"א חיו"ד סי' ט"ו לצדד להתיר לשפשף ביד וליכא בזה איסור השחזה אלא שכ' דאסור משום מתקן מנא ע"ש א"כ לפמש"ל סי' י"ח דהמנהג להקל בענין הלייגליך בדיעבד ולפמ"ש הר"ן פ"ג דסוכה גבי לולב דאם אין האגוד מעכב

דיעבד ליכא איסור מתקן מנא א"כ ה"נ מותר לשפשף קודם שחיטה להחליק הלייגליך גם ביו"ט.

ז

שם ולכתחלה יש ליזהר אפי' אין לסכין פגימה רק בין קתא לסכין וכו'. משמע מלשון זה דהכונה דכשהלהב של הסכין הרחב אינו סמוך ממש לקתא רק יש הפסק ברזל של הלהב שהוא קצר קצת מרוחב הלהב שבמקום שחיטה ויש שם פגם במקום הקצר ההוא וקמ"ל דאסור או דמיירי שגם בכלות מקום השחיטה הברזל שם רחב כמו במקום שחיטה ויש שם פגם דאסור אבל אם הוא קצר שם מכפי רוחב הלהב במקום השחיטה הרי ניכר שאין שוחטין בו שם ואם במקום ההוא עב קצת ואינו חד לשחיטה כ"כ בכל גווני אין חשש אבל בשמ"ח ס"ד ותב"ש סק"י מבואר דס"ל דהכונה דבכל גווני אם אין הלהב במקום ששוחטין בו סמוך ודבוק ממש אל הקתא אלא יש הפסק בין הקתא ובין מקום הלהב הרחב ששוחטין בו בברזל של הלהב הקצר קצת ואינו רחב כשאר הלהב הרחב שהוא מקום ששוחטין בו אע"ג שהמקום הקצר ההוא עב ואינו חד לשחיטה אפ"ה אסור שהמקום הקצר שבברזל הלהב נראה כמו פגם בסכין ואסור ובשעה"ד אם אין שום חידוד הראוי לשחוט בו יש להקל וע' ביא"פ מ"ש בשם תשו' דבר שמואל וע' כרתי שרמז ג"כ אליו ומבואר דלא ס"ל כהתב"ש אך מדכתב דדמי להיכר מטלית א"כ כיון דגם במטלית לא שרי רק בשעה"ד א"כ י"ל דגם בזה אין להקל רק בשעה"ד וא"ב היינו כהתב"ש.

ח

סעי' ב' כגון צפורן ושן המחוברים בבהמה. בפ"ת הביא מתשו' רע"א שפקפק די"ל דוקא בשל אדם דהוי כקרקע ורמז לדברי הש"ך סי' צ"ה והנה אם אמנם הט"ז באו"ח סוסי' שליו כ"כ בפשי' וגם מהרא"ש בנדרים ס"ה ע"ב ד"ה ושער ראשו נראה כן כמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' קע"ו סמ"ה ואח"ז מצאתי בשעה"מ פ"ה מטוען שהעיר בזה אבל כבר רמזתי שפ להירושלמי פ"ו דשבת ס"ה וע' במג"א סי' תע"ג סקי"ד וסוסי' תרל"ז.

ט

ואפי' אם בטלו וכו', בתב"ש סקי"א חמה על הב"י שכ' דהרא"ש יחיד לגבי הרי"ף ורמב"ם ורשב"א ועיטור שהרי גם ריו"ו סובר כן אבל כ"כ השיך סי' מ"ו סקי"ד דהריו"ו הוא מתלמידי הרא"ש ונמשך תמיד אחריו ואין ראי' מהכרעתו אך שהתב"ש הביא שגם דעת רז"ה ורא"ה כן הוא ושהריו"ו כ' שרוב הפוסקים פסקו להחמיר ואני מצאתי בס"י

האשכול ה"ש סי' ט' שפסק ג"כ להקל וכ"פ הפר"ת וכרו"פ וע' ברה"ז סק"ב מ"ש זה וע"ע בשעה"מ פ"ג מאישות ה"ג ותשו' ח"ס חיו"ד סוסי' ר"ה בזה.

ו

סעי' ד' או בדבר התלוש וכו'. ע' בש"ך סק"ח ובפר"ח ותב"ש ובחי' רע"א בהשמטות לסי' זה ותשו' עבוה"ג סי' קט"ו ובספר מנ"א שבס' הארוך מפיך וע' בס' האשכול ה"ש סי' ט' ונח"א שם דמוכח כהפר"ח וע' פלתי סוסק"ב ומש"ז סי' ז' סוסק"א דאם מעביר הסכין ולא את הצואר אפי' בצואר למעלה גם להש"ך מותר לכתחלה ומבואר בשמ"ח דהיינו כשהבהמה קשורה למעלה וע' בס' ל"א לחולין ט"ז ע"ב מ"ש בישוב ד' הש"ך והעלה דהא דכ' הש"ך דגבי עוף יש לחוש לכתחלה הוא רק חומרא בעלמא [יא] ואפי', אמר ברי לי וכו'. בבדה"ב להרא"ה כ' דכיון דבלא"ה אסור לכתחלה אין לגזור שמא ידרוס ובמכה"ב תמה ולענ"ד כונת הרא"ה עפמ"ש רש"י בכורות ט"ו ע"ב ד"ה אמר ר"ל וז"ל אבל לעיל גבי קדם מומן להקדישן לא גזרי' משום דמלתא דל"ש הוא דהא קיי"ל המתפיס תמימין לבדה"ב עובר בחמשה לאוין וכו' עכ"ל ומבואר דכיון דאסור לעשותו הוי מלתא דל"ש ול"ש למיגזר בה ובתוס' חולין כ"ט ע"ב ד"ה תרי וכו' דכיון דלכתחלה אסור מלתא דל"ש הוא וכו' וברא"ש פ"ה דע"ז סי' ל"ו וז"ל ואם בישל בדיעבד בכלי שאב"י וכו' ועוד בתבשיל ליכא למיגזר דלמא אכיל בנתבשלה בב"י דהא לא שכיח לבשל בב"י הואיל ואסור לכתחלה אפי' בשאב"י וכו' עכ"ל ובאמת שהוא ש"ס ערוך בגיטין כ"ז ע"א כיון דאמר מר כשר ולא תעשה כן בישראל לא שכיח הלכך לא גזרי' ע"ש וזהו טעמו של הרא"ה דכיון דגם בבהמה למטה אסור לכתחלה שוב אין לגזור באמר ברי לי ודוקא היכא דגזרו מתחלה על דיעבד וכהא דמשקין שזבו אסור גם דיעבד דאין לדמות גזירות חז"ל זל"ז כמ"ש התוס' בכתובות פ"ד ע"א סוד"ה לכתובת וכו' וכ"ה בתשו' רד"ך בית ב' חדר ח' וע' במג"א סי' רנ"ד סקכ"ב ותשו' שב"י ח"ג סי' קל"ז משא"כ בזה שוב מצאתי בישוי"ע כאן שהעיר קצת בישוב ד' הרא"ה כמ"ש רק שלא ביאר לנכון וגם לא הביא רק ד' ריטב"א בכתובות שכ' כה"ג ולא הביא מכל הנ"ל:
וע' בס' ב"א חוב חדר ל"ח מה שכ' בענין זה ותלי לה בחילופי גרסאות בש"ס

סימן ז

א

יכול אדם וכו'. בש"ך הביא ד' רש"ל וב"ח וע' בפר"ח ופלתי ותב"ש וע' בס' ל"א לחולין ט"ז מ"ש ליישב ד' הפר"ח ומ"מ לדינא מסיק לאסור לכתחלה.

ב

בד"ק סי' זה סק"ו כ' דלצורך קצת מותר לכל אדם לשחוט ביד שמאל כל שיודע בעצמו שאין בה כובד וכ"ה בסה"ת סי' ר"ה ובב"י או"ח רסי' ל"ב בד"ה וצריך שיכתוב בימין דגבי שחיטה דאפי' הפילה כשרה אפי' כלאחר יד ומכ"ש בשמאלו ועמש"ל סי' י"א ס"ב בזה.

סימן ח

א

וכיון דלא ידעי' שיעורא וכו'. בפר"ח סי' כ"ד ותב"ש כאן הביאו דברי הת"ח דגם בסכין ארוך צריך לכתחלה הולכה והבאה והביאו מהתוספתא פ"א דחולין דמפורש כן וע' במל"מ פ"ב משחיטה ה"ט שרמז לתשו' מבי"ט ח"א סי' ל"ו שכ' דגם לכתחלה מותר בהולכה או הובאה לבד וע' תשו' כ"ס סי' י"ג מ"ש ליישב שלא יהי' נגד התוספתא והמעיין בגוף תשו' מבי"ט ימצא דליתא לתירוצו וע"ש בכ"ס שהעלה בדין שו"ב שרגיל לשחוט בהולכה לבד מפני שהורגל באומנתו כך וגם ברצותו לצמצם השחיטה לא יוכל לשנות הרגלו וצידד לפמ"ש השמ"ח ס"ה דבנתכוין לשחוט בסכין קטן בהולכה והבאה אע"ג שנשחט בהולכה או הבאה לבד כשר ומכ"ש בסכין גדול כשעושה בלא כונה ואדרבא רוצה לשנות אלא שהורגלו ואומנתו גורם ד"ז אין לחוש שמא ידרוס ומותר לשחוט לכתחלה ע"ש. ולפמ"ש בתשו' שבו"י ח"א סי' מ"ח דגבי שו"ב שכבר נתמנה להיות שו"ב גם בשוחט לכתחלה דינו כדיעבד אם באים להעבירו ומותר לשחוט לכתחלה במקום שמותר בדיעבד ע"ש א"כ ה"נ בזה ועמש"ל סי' א' סק"ס דהשב"י לא קאמר רק בגוונא שלא פשע השו"ב בדבר שלא כהוגן ורק שאומנתו בכך בזה הוי כדיעבד משא"כ בפשע במעשיו שפיר יכולים להעבירו גם בדבר הכשר דיעבד ועכ"פ בנ"ד אין להעבירו וכן בכל כיוצא בזה.

סימן ט

א

אם שחט בסכין מלובנת וכו' זהו ד' הרי"ף שהשמיט מימרא דר"ז ובראי"ש הביא בשם הראב"ד שחילק בין לכתחלה לדיעבד ונראה מדבריו דס"ל ג"כ לחלק בין ידע שהוא מלובן או לא אבל בב"ח העתיק תי' הראב"ד בפ"ע וכ"נ מהר"ן וכן מצאתי בעיטור שער ב' ח"ב שתי' ג"כ לחלק בין לכתחלה לדיעבד ולא הזכיר כלל מהחילוק בין ידע או לא וכ"ה

בריטב"א חולין שם אבל ברשב"א מבואר דגם הראב"ד סובר דבלא ידע גם בדיעבד אסור וע' תשו' רדב"ז חלק ה' סי' קס"ט שהעלה דהנוסחא הנכונה ברמב"ם דכשרה ושכן עיקר לדינא ע"ש והנה הרשב"א הקשה מהא דהשוחט בסכין של נכרים דפליגי בה רב ורבב"ח אי קולף אי מדיח ואם ביה"ש מרויח למה קולף או מדיח ותי' דהתם בידוע שנגע או בסתם שלא דקדק ליזהר בכך שלא יגע ע"ש ונראה מזה דס"ל דמשום שמנונות שבמקום החוד עצמו אין לחוש דבחוד ודאי ליכא שום בעין וכ"נ מלשון רש"י שם ח' ע"ב ד"ה צונן וכו' שא"א לדופני הסכין בלא שמנונות עכ"ל משמע כמ"ש אך לכאורה ק' לפ"ז מה פריך לעיל אהא דאר"נ סכין של ע"ז מותר לשחוט בה דמקלקל הוא ואסור לחתוך בה בשר דמתקן הוא ופריך ותפ"ל משום שמנונות דאיסורא וק' מה פריך הרי יש נ"מ היכי דנזהר שלא ליגע בצדדים דביה"ש מירווח רווח דליכא איסור משום שמנונית ונראה דזהו כונת רש"י שם ד"ה ותפ"ל אע"ג דהוא מקלקל אסור לחתוך משום שמנונות וכו' ולכאורה מדוע לא פי' דהקושי' גם אהא דמותר לשחוט ולמה נקט לחתוך וכבר העיר מהרש"א בזה ונדחק לומר דחדא נקט וכבר תמה בשו"ת ב"ש אחרון סי' ח' דאדרבא הו"ל למינקט דין הראשון שהוא שחיטה ולפמ"ש ניחא דגבי שחיטה כיון דביה"ש מירווח לק"מ ועיקר הקושי' אהא דלחתוך אסור משום מתקן והיכא דמקלקל שרי והרי בחותך לא מירווח רווח ושפיר יאסר משום שמנונות שבדופני הסכין ופריך שפיר וזה נכון [והא דכ' רש"י משום שמנונית דאיסורא דנבלות שנבלעו בסכין לפ"מ שהבין הש"ך סי' י' סק"ו בדעת רש"י דכל האיסור משום שמנונית בעין צ"ל דלאו דוקא נקט שנבלעו והכונה על מה שיש על דופני הסכין בעין וכמ"ש בעצמו לקמן ע"ב והבאתיו לעיל וכבר כ' התב"ש סי' י' סק"י דמצוי בפוסקים דנקטו בליעה והכונה על מה שנדבק עליו בעין וה"נ בזה]:

ב

בפר"ח העלה דבעוף אם תפס הקנה לבדו ושחטו בסכין מלובן דכשר וע' בפלתי ותב"ש ושאר ואחרונים שחלקו עליו וע' בשו"ת כתב סופר סי' ז' שהאריך לקיים ד' הפר"ח והביא ראיות לדבריו וע"ש מ"ש בישוב ד' הרי"ף בזה.

סימן י

א

סעי' א' **ואסור** לשחוט בו מסוכנת וכו'. בפלתי סק"ג כ' דתליא בדין מלל"נ וע' בנ"צ שהביא מהר"ן נדרים ט"ו דבמקום דאיכא הנאת הגוף ל"ש זה ואולם הרי הרשב"א שם לא ס"ל כן ודוקא היכא דאפשר ע"י אחר ל"א מלל"נ בדאיכא הנ"ג ולכאורה י"ל בפשי'

דניהו דמ"ע לשחוט אבל איננה מצוה חיובית אם א"ר לאכול ומנ"ל דגם בכה"ג מלל"נ וברש"י ר"ה כ"ח ע"א ד"ה לא ליהנות נתנו וכו' אלא לעול על צואריהם עכ"ל משמע דוקא במצות חיובית ואף דבכ"מ פ"א מציצית הי"א בהא דציצית של עיה"נ כ' ג"כ דמלל"נ אף דציצית אי בעי לא לביש ד' כנפות י"ל דשא"ה דעכ"פ בעידן רותחא עונשי' כדאי' במנחות מ"א ותוס' שם וע' בתוי"ש שבת ל"ב ע"ב ד"ה בעון ותוס' ערכין ב' ע"ב ד"ה הכל ותוס' פסחים קי"ג ע"ב ד"ה ואין ובתוס' הרא"ש לברכות י"ח ע"ב משא"כ בשחיטה אבל יעוין במה"פ על הירושלמי רפ"א דפאה שהוכיח משם דגם בהקדש שאינו מחויב בו רק דאם עושה מקיים מצוה אמרי' מלל"נ וה"ה בכל מצות כיוצא בזה ע"ש אך לפמ"ש השעה"מ פ"א משופר ופ"ח מלולב ואב"מ א"ע סי' כ"ח סק"ס בביאור דעת רשב"א לק"מ וע' בתשו' מהרי"א סוסי' כ"ט והג"ה שם בזה [א"ה יצחק בהמ"ח ע' מג"א או"ח פי' רצ"ז סק"ה בשם אבודרהם והג' ל"ש שס]:

ב

שם בתב"ש סק"א העלה בפשי' דאיסור הנאה מתשמישי ע"ז הוא מדאורייתא וגם בהנאת שחיטה ומלשון הרא"ש שכ' וז"ל או דלמא דוקא בתנור וכו' נעשה ונגמר באיה"נ אסרו חכמים וכו' עכ"ל משמע דהוי רק איד"ר ומ"ש התב"ש דהא דכ' הרא"ש דהנאת שחיטה לא דמי לנטל כרכר היינו דיעבד אבל לכתחלה אפי' משהו אסור מדאורייתא הרי הרא"ש נקט גם בתנור אסרו חכמים משמע דגם שם הוא רק מדרבנן וע' בשו"ת מהר"י אסאד סוסי' כ"ח שנשאל מהא דמדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד והביא מכמ"ק בזה והעלה דדוקא הנאת ע"ז עצמה כעצי אשרה הוי מה"ת משא"כ בהנאת תשמישי ע"ז ויעו"ש עוד בסי' כ"ט באורך בזה.

ג

הרמב"ם והרשב"א פסקו דאם שחט בה מסוכנת כל הבהמה אסורה וברא"ש תמה דא"כ מה פריך ותפ"ל משום שמנונית הרי החם נאסר רק כ"ק וע' במהרש"א מה שתמה עליו דשפיר פריך אהא דמותר לשחוט בה הרי עכ"פ נאסר כ"ק וחיישי' שמא ישכח מלקלוף ובפלתי ביאר כונת הרא"ש דכיון דסתם כלים ש"פ אב"י ואסור רק לכתחלה אין לגזור שמא ישכח דהרא"ש לא ס"ל דשומן טח ע"פ הסכין וגם הול"ל דנ"מ בשקינח ע"ש ונראה דהנה הרשב"א בחולין הקשה למ"ד ביה"ש רותח אמאי קולף בשוחט בסכין ש"נ ואמאי סגי בקליפה האיכא שמנונית דאיסורא ומפעפע בכולה ואת"ל שא"ב כדי לאסור דהוי משהו א"כ גם קליפה לא ליבעי ותי' דאף דא"ב כדי לאסור מ"מ כל שידענו מקום בליעתו צריך קליפה וכהא דנטף מרוטבו על החרם בפסחים ע"ה דאע"ג דרוטב מפעפע יטול

את מקומו ע"ש ומבואר מזה דמפעפע בכולה אלא דהוי רק משהו ומתבטל בתוכו וא"כ פריך שפיר אמאי מותר לכתחלה הרי אין מבטלין איסור לכתחלה וע' ברה"ז סק"א וקע"י על הרמב"ם פ"ז מע"ז הי"ט שתי' משום דתקרובות ע"ז אוסר במשהו אבל לשי' רש"י ע"ז ע"ד ע"א דוקא בדבר חשוב וע"ש בר"ן אבל אנן לא קיי"ל הכי אבל ברש"י כאן מפרש דפריך משום שמנונית דנבלה וע' בפ"י בזה דלשון הש"ס משמע כן אך באם נפרש כדעתם י"ל בפשי' קו' הרא"ש דכיון דיאסר הקליפה משום תקרובות ע"ז דאסור גם בהנאה י"ל דאסור לכתחלה לגרום לאשור קליפתו דגם בסכין שאב"י אם נשתמש בו לכתחלה אסור התבשיל וכמ"ש בב"י סי' קכ"ב בשם רשב"א וא"כ עובר בבל תשחית וכדקיי"ל ביו"ד סי' שמ"ט במשליך כלים על המת וע' בע"ז י"א ורש"י ותוס' שם ותוס' ב"ק קט"ו ע"ב גבי משקה מים מגולים לבהמתו ורשב"א חולין ב' גבי חש"ו ובתב"ש סי' א' סקל"א:

ד

עוד יש לי לדון בזה דלכאורה ק' לפ"ד הרשב"א שהבאתי א"כ אמא' אמר רב קולף הרי רב ס"ל מב"מ לא בטל וא"כ ניחוש שמא נשתמשו בו במינו ובשלמא לחד תי' של הפוסקים ליישב הא דהקשו הרי סתם כלים ש"ע אב"י ותי' דמיירי בידוע שהוא ב"י י"ל דמיירי בידוע שהוא ב"י מאינו מינו אבל לפי תי' ב' דסתם סכין שמנונית קרוש עליו הדק"ל וגם בלא"ה דוחק לאוקמי בידוע איזה בלועה דלא הו"ל למסתם ונראה לפמ"ש הריטב"א ע"ז ע"ג דרב ושמואל לא פסקו לגמרי כר"י דס"ל מב"מ ל"ב דא"כ תו"לל הלכה כר"י אלא ס"ל דגם לרבנן ניהו דמדאורייתא בטל מ"מ מדרבנן מב"מ ל"ב וא"כ הכא דמספק"ל איזו בליעה יש בסכין י"ל דסד"ר להקל ולכן שפיר אמר רב דקולף ואולם יש לדון בזה לפמ"ש בס' ב"א ח"ב חדר כ"ז בסופו ליישב הא דהקשו מסתם כלים אב"י דכיון דטעמא משום ס"ס א"כ הרי בשחיטה אתחזיק איסורא ומחזיקים מאל"א ול"מ ס"ס ע"ש וא"כ הדק"ל דבחז"א ל"א סד"ר להקל וצ"ל דרב לשי' דסובר בחולין נ"ג דא"ח לס' דריסה וא"כ סובר דאין מחזיקי' מאל"א וע' בב"ח סי' כ"ט דגם הרמב"ם פוסק דבנולד ריעותא מחיים אמרי' ג"כ דנשחטה הותרה ואין מחזיקים מאל"א וע' בש"ש ש"ד מן פ"א עד פ"ט ולשי' הב"ח לא ס"ל לרמב"ם כחילוק הרשב"א יבמות ל"א בין שחיטה לשאר דברים ועכ"פ י"ל כן בדעת רב ולהכי סגי בקליפה. וכבר כ' הש"ך בסי' נ' דאביי ורבא סברי דמחזיקים מאל"א ומבואר ברא"ש דקושי' ותפ"ל קאי אשחיטה א"כ שפיר פריך לרבא לשי' ותפ"ל דלפמ"ש רש"י פסחים ל' סובר רבא דמב"מ ל"ב וא"כ נאסר הכל מספק ומיושב קו' הרא"ש ודו"ק. אך דלכאורה ד' הב"א הנ"ל תמוהים דהכא הספק על הסכין אם הוא ב"י

ואיכא ס"ס להתיר ומחזיקים אותו לאב"י ומה איכפת לן בחז"א של הבהמה אבל נראה לקיים דבריו לפמ"ש בישוע"י יו"ד סי' קכ"ב סק"ג דבכל כלי איכא חז"א שהרי מקודם שנעשה אב"י הי' אסור אלא דאין דנים על הכלי רק על המאכל וא"כ הכא ממ"נ אסור. ויש לי לדון עוד דגם למ"ד דאין מחזיקים מאל"א פריך שפיר ותפ"ל וכו' דדוקא היכא דאין אנו צריכים לדון בשעת שחיטתו על האיסור דמחיים שפיר אמרי' דנשחטה הותרה מאיסור אמ"ה ואין מחזיקים מאל"א אבל הכא דמתירים לשחוט משום דמקלקל הוא משום דבחיי' עומדת לג"ד הרי כל היתרא דשחיטה הוא תלוי במה דבחיי' עומדת לג"ד וכיון שמוכרחים לדון עכשיו מכח מה שהיתה בחיי' א"כ שוב פשי' דמחזיקים מאל"א וכה"ג כ' הש"ך בסי' נ"ה סקי"ג דגבי איסור אבר הפרוש ל"ש איסור דבוק דהוי כתרתי דסתרי ובפלתי סי' קי"א סק"ח לענין ב' שבילין דהיכא דצריך להזכיר את חבירו להיתרו שוב הוי כבאו לשאול בב"א ע"ש וא"כ לפמ"ש הרא"ש דהקושי' דתיפוק ק לי' קאי על שחיטה פריך שפיר:

ה

אך דמ"מ לא הונח בזה שי' הרשב"א דסובר ביבמות דבשחיטה מחזיקי' מאל"א א"כ הדק"ל אמאי סגי בקליפה לרב דסובר מב"מ במשהו ובאמת דגם בלא"ה תיקשי לגי' הגמ"יי שהובא במג"א סי' תמ"ז סק"ט דהיכא דאסור במשהו לא סגי בקליפה דגם במליחה וצלייי' נבלע משהו בכולו ע"ש וא"כ ה"נ לרב דס"ל מב"מ במשהו ניחוש הכא שמא נבלע בו מינו כיון דאיכא חז"א ואולם י"ל דסובר דבדרבנן ספיקו להקל גם בדאתחזיק איסורא וע' בדיני ס"ס סק"כ ופלתי שם וגם לפמ"ש הפלתי סק"ח דהא דביה"ש רותח הוי רק ספק וא"כ הכא דמסופקין אם נבלע בו מינו הוי ס"ס בדרבנן דלכ"ע מהני גם נגד חז"א ולפמ"ש הרשב"א בתי' א' דביה"ש אינו רותח ודמי לחם בתוך צונן דאדמיקר לי' בלע א"כ י"ל דבכה"ג גם משהו אינו נבלע ביותר מכ"ק וגם הוי רק חומרא דרבנן כמ"ש המג"א סי' תר"ז אבל מד' רש"י בסוגיין ד"ה דוחקא וכו' מוכח דהוי מדאורייתא ועמש"ל סי' כ"ב סק"ו:

ו

בש"ך סק"ה מסיק דהרא"ש מודה להרשב"א דיוליך שכר הנאת הסכין ובתב"ש תמה עליו וע' בקע"י על הרמב"ם פ"ז מע"ז הי"ט מ"ש בישוב ד' הש"ך ע"ש:

ז

בש"ך סק"ו הוכיח מרש"י דס"ל דטעמא משום דשמנונית קרוש ע"פ הסכין אבל מד' רש"י שם ע"א ד"ה ותיפוק וכו' נראה דהחשש משום בליעה שבסכין ועמש"ל סי' ט'

סק"א ובחולין קי"ב ע"א ברש"י ד"ה קישות וכו' אבל לסכין פעמים שהשמנונית קרוש עליו ואינו ניכר וכו' הוי נ"ט הבא מן הממש ועוד דמשום חורפי' בלע וכו' נראה כמסופק בדבר ומצאתי ברא"י שביאר דהוקשה לרש"י מה פריך ותפ"ל דלמא מיירי שהודח יפה ולכן הוצרך רש"י לומר דבשביל הבלועה אסור ומ"ש דגם בצונן פריך לשי' רש"י לקמן קי"א ע"ב צונן אמרי בעי הדחה הבשר וגם בצונן מפליט יעוין לקמן ק"א ברא"י שם מ"ש מד' ר"ן וריטב"א בזה וא"כ אין סתירה מזה להש"ך. וכן מצאתי בסהי"ש הגדול לר"ת סי' שנ"ח שפסק ג"כ דעיקר טעמא משום שמנונית בעין שע"פ הסכין. ומ"ש הש"ך להשיג על הב"ח במ"ש דלהרשב"א אם הוא נקי אפי' בב"י מותר יעוין בחי' שבספר בת עיני לסי' זה ע"ד הש"ך סקי"ז מ"ש בזה:

ח

מדיח וכו'. זהו ד' הרי"ף ורמב"ם לשי' ב"י דפסקו כמ"ד מדיח ותמהו כולם אמאי לא פסק כרב דסד"א לחומרא וכמ"ש רש"י וע' בשו"ת ב"ש אחרון חיו"ד סי' ח' מ"ש ג' אופנים בזה ות"ל כוונתי מאז לדעתו באופן ג' שכ' שם עפ"ד הרשב"א ורב לטעמי' דס"ל עלאה גבר ויען שמצאתי אחר זמן רב שקדמני הרב הנ"ל בזה אקצר אבל לענד"נ דעת רמב"ם דלשי' אזיל דפסק, טכ"ע בשאר איסורים לאו דאורייתא וא"כ הוי סד"ר ולהקל ודעת רש"י נראה דמסתמא הסכין בלוע מבשר נבלה והוי מב"מ ורש"י אזיל לשיטתי' דפסק בפסחים ל' ועוד בכ"ד דבמ"ב ל"ב וי"ל דס"ל דהוי מה"ת ודלא כריטב"א שהבאתי לעיל סק"ד ולכן כ' שפיר דהוי סד"א אבל הרמב"ם לשי' דפסק מב"מ בטל הוי סד"ר ולהקל ולכן כ' דאם קלף ה"ז משובח וז"ש הרי"ף והלכתא מדיח ולקולא:

ט

בט"ז סק"ו הביא ד' הרשב"א במשה"ב שמגמגם קצת בטעמא דשמנונית בעין דטיחה מועטת אפי' לשעתה נפגמת קצת וכ"ש בשאב"י וע' תב"ש סקי"ג שרמז לתשו' הרשב"א ח"א סי' תצ"ז ובדעת הרא"ש נבוכו האחרוני' וע' תב"ש סקי"א באורך ואני מצאתי בבדה"ב שבב"י סי' קכ"ב שהעתיק לשון ריו"ו שהביא ד' הרשב"א לחלק בין סכין דשמנונית בעין עליו ובין שאר דברים וסיים דהרא"ש לא חילק בין סכין לשאר כלים וכו' ע"ש וע' בס' מ"כ ספר התערובות ח"א פי"ג שהביא בזה מדברי הגהת או"ה כלל ל"ח דין ב' מ"ש לחלק בענין זה וע' בשו"ת כתר כהונה סי' ל"ז שהאריך ג"כ בזה בביאור ד' הרא"ש וכולם לא הביאו דברי בדה"ב בשם ריו"ו הנ"ל וע"ע בשו"ת כת"כ הנ"ל שהוכיח מד' הסמ"ג במ"ש בדעת רמב"ם דס"ל דהברזל פוגם גם מה שיש בעין עליו וע' בל"א חולין ח' בתוס' ד"ה השוחט מ"ש בדעת הרא"ש:

ו

שם בהג"ה. אבל לא ישחוט ע"מ לקלוף אח"כ. נשאלתי מתלמידי הרב החריף מו"ה אברהם יהודא נ"י לפמ"ש המג"א סי' רפ"ו סוסק"א דכיון דאיכא חד מ"ד בגמ' דיחיד פטור ממוסף מותר לאכול ואין לגזור שמא ישכח א"כ ה"נ כיון דאיכא מ"ד מדיח ובפרט דהמחבר פסק כן א"כ אמאי יאסר לשחוט ע"מ לקלוף וישבתי דאף דמצינו כה"ג גם ברש"ל בח"ש יבמות כ"ח תוס' ד"ה ולימא וכו' דאין הסברא נותנת לגזור בעבור זה מאחר דרב שרי אפי' לכתחלה ואף שר"י אוסר מ"מ אין סברא שהפלוגתא תהי' רחוקה שהוא אף לגזור בעבור הראשונה כי לא מצינו שום גזירה אלא בעבור שאסור בודאי לדברי הכל וצ"ע עכ"ל אבל הרי בנ"ד גם למ"ד מדיח אסור לשחוט לכתחלה דשמא ישכח להדיח כמ"ש מהרש"א בחולין שם וכ"ה בראש לחד גי' וכן מצאתי בבדה"ב שבב"י לקמן סי' קכ"ב שהעתיק לשון רי"ו בשם הראש כן. וע' בראש פ"ב דחולין ועמש"ל סי' כ"ב סק"ב עוד בזה וגם גוף ד' מג"א ורש"ל לאו כללא נינהו וראי' מזבחים ע"ט ע"א בהא דנתערב בדם הפסול דגוזרין גזירה במקדש ובתוס' ד"ה ה"ג דמ"ס גוזרין וכו' מבואר דלר"י דמב"מ לא בטל גם היכא דיש כדי לבטל שרי ואפ"ה גזרינן לדידן ע"ש:

יא

בש"ך סקי"א הביא ד' הב"ח ורש"ל שנחלקו בדין סכין שאב"י אי שרי לשחוט לכתחלה ע"מ לקלף וע' בתשו' ח"ס חיו"ד סי' ע"א אות ד' שהעיר בזה מד' הרא"ש פ"ב דע"ז סי' ל"ה ע"ש אות ה' עוד בזה וע' בתשו' כת"כ סי' ל"ז שהעיר ג"כ מד' הרא"ש פ"ב דע"ז הנ"ל ויעי"ש מ"ש בזה:

יב

סעי' ב' מותר לשחוט בו וכו'. בט"ז הביא בשם הגהת אגודה וב"ח דגם בתחלת שחיטה בולע קצת מאמ"ה ותמה הט"ז דא"כ איך אמרה תורה לשחוט הרי בולע קצת בתחלת שחיטה מאמ"ה וחוזר ואוסר בגמר שחיטה ובשעה"מ פי"ז ממ"א תי' דהוי רק משהו ובטל בס' אלא דאין מבטלין לכתחלה גם באינו מכוין היכא דאפשר בע"א כמ"ש הט"ז סי' קל"ז סק"ד ומש"ה ס"ל דבעי הדחה או קינוח כיון דאפשר בכך אבל בשחיטה דאם באנו לחוש לכך א"א לשחוט כלל שוב סמכי' על הביטול כיון דאינו מכוין לבטל ע"ש ובזה אמרתי ליישב ד' תוס' ד"ה אגב דוחקא וכו' שהוכיחו דדוקא ברותח קצת מהני דוחקא דסכינא מדדייקי' בסמוך דהתירא נמי קא בלע מאמ"ה ומשני לאימת בלע לכי חיימא וכו' והשתא ללישנא דדוחקא תיקשי הכי דהתירא נמי אגב דוחקא בלע דל"ש לשנויי כתי' הש"ס וכ"ה בראש ובמעיו"ט חמה דהא רש"י שם בד"ה והלכתא מחלק

בין סכין דקשה לבלוע אינו בולע בצונן ודוחקא אבל בסכין דאיסור פולט והבשר רך לבלוע וא"כ מה ראי'. ומ"ש ליישב כבר תמהו עליו בשו"ת פרמ"א ח"ב סי' מ"ז ושעה"מ שם ולפמ"ש, ניחא דנודע מ"ש המרדכי דהיכא דההיתר נולד בתערובות ומתחלה הי' הכל בחז"א ל"מ ביטול וע' בפלתי וחוו"ד סי' ק"ב וא"כ אי נימא דדוחקא בלא חום בולע בבשר שהוא רך לבלוע א"כ שוב הדק"ל דהא נבלע עכ"פ מעט לכלוך אמ"ה שנבלע בסכין ואי דהוי רק משהו הרי בתחלת שחיטה הכל באיסור אמ"ה וא"כ נבלע איסור באיסור ול"מ ביטול וכשנגמר השחיטה שוב בא ההיתר בתערובות ול"מ ביטול כלל ושפיר הוכיחו התוס' דדוחקא לבד אינו מועיל כלל ודו"ק:

יג

אבל אסור לחתוך בו רותח וכו'. בש"ך העלה דבדיעבד אם חתך בו רותח אחר הדחה מותר וגם להרשב"א סגי בקליפה והביא מרמב"ם והה"מ דדיעבד מותר דביה"ש צונן וע' בפר"ח ותב"ש שחלקו עליו ואני מצאתי בתשו' רדב"ז ח"ה בלשונות הרמב"ם סי' רמ"ד (או סי' אלף תר"ז) שדחה ד' הה"מ והוכיח בכמה ראיות דגם הרמב"ם ס"ל דביה"ש רותח והא דכ' דדיעבד מותר היינו אחר נעיצה בקרקע י"פ וסיים וז"ל כללא דמלתא דאם חתך בו רותח בלי שום הכשר אסור והדחה וקינוח ל"ה הכשר ואפי' אם קלף מקום החתך אסור שע"י הרותח נבלע הדם בבשר ואם הכשיר אותה ע"י נעיצה בקרקע קשה י"פ וחתך בה רותח בדיעבד מותר אבל לכתחלה צריכה הכשר בליבון או השחזה עכ"ל וע"ש עוד סי' רמ"א מ"ש בזה והנה הרדב"ז רמז בסי' רמ"ד שם לד' הר"ן שכ' להדיא דהא דפסק הרי"ף כמ"ד מדיח לאו משום דביה"ש צונן וכו' מדקאמרי' אסור סתמא משמע ער שיכשיר הכשר גדול וכו' כל היכי דאתמר אסור סתם משום שהוא רותח הוא וכו'. ומצאתי בס' האשכול ה"ש סוסי' ה' שפסק דסכין ששוחט בה כשרות אף אם הדיחה אם חתך בה בשר רותח צריך קליפה דכיון דשוחט בה תדיר אף שסכין קשה מלבלוע כיון דבא עליו דם הרבה וביה"ש חם קצת בולע ויוצא ברותח וכו' עכ"ל וע"ש בנח"א שביאר בזה ד' הרא"ש ליישב קו' הפלתי ע"ש אבל בעיטור חלק הכשר בשר שער א' ח"א כ' וז"ל אר"נ א"ש סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח וכו' ודשמואל ליתא דפליגא אהא דפסקי' דסכין טרפה והלכתא אפי' בצונן וכו' ואפי' למ"ד אגב דוחקא דסכינא בלע וביה"ש רותח בשר הוא שבלע מן הסכין אבל סכין קשה הוא לבלוע מן האיסורין אפי' ברותח דומיא דסכין טרפה וכו' התם מדיח וכו' ול"ד לסכין ש"ג שתשמישו תדיר וגוף האיסור עליו וכן דשמואל הוא הוא (ובהג"ה שם דצ"ל דשמואל איתא) וליכא מאן דפליג עליו והלכתא כל סכין שנחתך בו איסור בין נבלה רותחת וכו' דינו כסכין טרפה ואם

רצה לשמש בו דבר היתר מדיחו ואם נשתמש בלא הדחה קולף וכו' אבל בסכין ש"ג הבלוע מן האיסור בתחילתו אסור לחתוך בו צונן בלא שיפה וכו' ובשוחט בסכין ש"ג למ"ד ביה"ש צונן ואסור לחתוך בו רותח בלא הגעלה ואם חתך קולף כשוחט בסכין ש"ג למ"ד ביה"ש רותח וכו' עכ"ל וע"ש עוד שער ב' ח"ב מ"ש בזה והנה מ"ש בתחלה דליתא לדשמואל ואח"ז סיים וכן דשמואל הוא הוא צ"ל דהיינו בגוונא ששוחט בו תדיר דדמי לסכין ש"ג בכה"ג איתא לדשמואל וליכא דפליג עליו ומבואר דס"ל להקל לגמרי ולדינא יש להחמיר בקליפה כדעת הרשב"א והאשכול וע"י נעיצה יש להתיר דיעבד בלא קליפה כדעת הרדב"ז וכדעת הפרישה והש"ך ע' שפ"ד סקי"ד והנה בתב"ש מסיק דבלא הפסד יש להחמיר בנטילה והביא מאו"ה דמסופק אם בקליפה או בנטילה והמעיין באו"ה ימצא שבדין י"א העתיק ל' הרמב"ם דסכין ש"ג אסור לשחוט בו עד שילבון וכ' עלה דהיינו דוקא, לכתחלה ואפי' בסתם סכין ש"ג דאסור לגרום נטל"פ לכתחלה ועוד דבסכינים רגילין להשתמש כל שעה וחשובין כמ"פ ב"י ובדין י"ב כ' ומיהו אם שחט בדיעבד מותר בקליפה וכ"כ במרדכי פכ"ה ומסיק דה"ה אם חתך בו בשר רותח ובדין י"ג הביא דין סכין ששחט טרפה דסגי בקינוח והדחה ואם שחט בו דיעבד בלא הדחה מותר ואפי' קליפה לא בעי דלא מצריך קליפה בשוחט בסכין ש"ג אלא מחמת שמנונית בעין שעליו וע"ז כ' בדין י"ד אבל לחתוך בו רותח צריך הגעלה לכתחלה דביה"ש רותח ומהר"ם מתירו אפי' בהגעלה ע"י עירוי ומיהו אם חתך בו ד"א מותר בדיעבד בקליפה או נטילה אפי' אם הוא חם כדאי' לעיל בתשובת עירוי מבשל ובפכ"ה א"ש סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח וכו' וכ' רמב"ם ואם דיעבד חתך בה רותח מותר עכ"ל ומסתמא היינו בהדחה או צריך ס' נגד דם בעין שעליו עכ"ל ומבואר דבשחט בה כשרה ס"ל כרמב"ם דמותר בהדחה בדיעבד או בס' נגד דם בעין שעליו והא דכ' מקודם דמותר בקליפה או נטילה מיירי בסכין ששחט בה טרפה ולעיל בסכין של גוים פסק ג"כ דסגי בקליפה ולא הזכיר נטילה אע"ג דחמיר טפי ועוד שהרי כ' כדאי' לעיל בתשו' עירוי מבשל והוא ט"ס וצ"ל לקמן והוא בדין מ"א שם ומבואר שם ג"כ רק קליפה ולכן יש להקל בקליפה גם בלא הפסד ואם באנו לחוש לדעת הרדב"ז הרי אוסר הכל והוא נגד כה"פ:

יד

סעי' ג' עד שידיחנו בצונן. בט"ז סקט"ו חילק בין סכין ש"ג דתשמישו תדיר ובנה"ך השיג וע' בחי' בא עיני שתי' דהט"ז כ"כ לשי' הרשב"א דס"ל דגם בשחיטה בולע הסכין דלא כרש"י וכבר הבאתי בס"ק הקודם לשון העיטור שכ' כד' הט"ז גם לשי' רש"י. ובד' הע"ז סקי"ד יעוין במלה"ר אות ש' שחיטה בסכין של ע"ז סוסק"ו מ"ש בזה:

טו

שם ונוהגין עתה לקנחו יפה בשיער הבהמה. ע' תוס' זבחים כ"ה ע"א ד"ה בשפת וכו' לא יקנח הסכין בגוף הפרה שאז הי' מלא נימין ולא הי' עוד נאה לשחוט וי"ל דבעלמא לא קפדי' בהכי ומ"מ נכון לקנחו יפה סביב בידו שלא יהי' עליו שערות הבהמה:

טז

בט"ז סקי"ז פסק דרגיל היינו בג"פ וכ"כ הפר"ת סקי"ב ואף דמבואר בר"ן נדרים מ"ו בשם ירושלמי דבב"פ הוי רגיל ועמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' קע"ה ס"נ וע' בברכ"י או"ח סי' נ"ח אבל כ"כ בשיו"ב כאן דהכא דנקט ואם רגיל לשחוט בו תדיר לכ"ע בעי' ג"פ וכן מצאתי בב"י חו"מ סי' רצ"א בשם תשו' מהרי"ו בדין אם דרך בעלים להפקיד אצלו וכו' וז"ל אם לאה האמינה לו חדא זימנא או תרי זימני דלמא לפעמים האמינה לו מחמת דוחק וכיון דלא אשכחן שהורגלה תדיר מצי לאה למטען וכו' מוכח דלשון תדיר משמע תמיד אבל לפ"ז גם בג"פ לא ליסגי וע"ש בב"י ובבדה"ב מה שהשיג על מהרי"ו ואין הענינים שוים לנ"ד וע' גיטין מ"ו סוע"ב א"ל ר"א לימדתנו רבינו והוא שמכר ושנה ושילש א"ל הני מירגל רגילי דעבדי הכי משמע דרגיל היינו בשלשה וי"ל וקצרתי:

יז

בסוסי' זה אבאר במה שנהגו השו"ב בזה"ז כשנותנים ללטוש הסכינים מושחים בחלב את הסכינים בעודן רותחין מההשחזה ואחר ג"י נגמר הסכין ולכאורה הרי גם באב"י אין להקל לכתחלה כמ"ש הש"ך סקי"א ונראה דהא מבואר בש"ך סק"ח דלגבי שחיטה יש להקל בהשחזה גם להרמ"א וכ"פ התב"ש א"כ הרי במקום החוד משחיזים הסכין לצורך שחיטה ובצדדים הרי ביה"ש מירווח רווח לשי' כמ"פ ואף דגם להמקילין בסי' ט' דוקא בנזהר שלא ליגע בצדדים היינו בצדדים הסמוכים לחוד ממש אבל למעלה לכ"ע אין חשש והרי השו"ב משחיזים גם צדדי הסכין הסמוכים לחוד לצורך השחיטה ובכה"ג שהוא אב"י וגם הוא נקי אין להחמיר בזה

סימן יא

א

סעי' א' בד"א כשאבוקה כנגדו מד' רמ"א וש"ך מבואר דדוקא אבוקה ולא בנר יחידי ובתב"ש סק"ו הביא בשם א"ז או"ח סי' תל"ג שתמה עליו והוא כ' דניהו דבראב"ן כ' לאור האבוקה או לאור הנר אבל באגודה מפורש להיפוך וכ"נ מלשון הא"ז שכ' אבוקה כנגדו שוחט לכתחלה ולא חיישי' שמא יכבה משמע דבנר יחידי חיישי' שמא יכבה

ע"ש ולענ"ד אין ראי' די"ל דכונת הא"ז דאין לגזור כאן שמא יכבה כיון דדיעבד כשר אם בדק הסימנים ביום וכמ"ש כה"ג הט"ז סי' ב' וז"ל פיהמ"ש להר"מ ומה שאמר השוחט בלילה ר"ל באפילה של לילה אבל לאור הנר מותר לשחוט לכתחלה עכ"ל ושוב מצאתי בשיו"ב שרמז לזה ואני מצאתי בקיצור פסקי הרא"ש פ"א דחולין סי' י"ז וז"ל שוחטין וכו' ובלילה לאור הנר ואם שחט בלא נר וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה עכ"ל וז"ל הכלבו סי' ק"ז פ"ד והשוחט בלילה בלא נר דינו כסומא שלכתחלה לא ישחוט שמא יקלקל שחיטתו ואם שחט שחיטתו כשרה עכ"ל הרי דנקט נר ובע"כ דהא דנקט שם סופ"א והוא שתהי' אבוקה כנגדו לאו דוקא אבוקה וה"ה נר וכן מצאתי בס' יראים להרא"מ מצוה קל"ז וז"ל ובלילה ואבוקה או נר כנגדו שוחטין לכתחלה עכ"ל וגם בא"ר סי' תל"ג שרמז אליו התב"ש כ' שבחיבורו ליו"ד העלה דמותר לכתחלה לשחוט לאור הנר יחידי וכ"ה במהרשד"ם סי' זה וכן מצאתי ברדב"ז חלק ששי סי' ש"א קכ"ט אחרי שהעלה דלאור הלבנה אסור לשחוט כ' וז"ל ומ"מ לאו דוקא אבוקה גדולה אלא ה"ה נר המאיר והא דנקט אבוקה הכי אורחא לתרוצי גבי פת שאפאה בעצי ערלה וכ"כ הרמב"ם בפיהמ"ש ולא בפי' כנגדו ממש אלא כל שהנר מאיר לו ורואה אם נשחטו הסימנים סגי בהכי וכו' ולאור נר קטן אני קורא אפי' כתיבה דקה וכו' עכ"ל וכן מצאתי בפר"ח סק"א שהביא בשם כנה"ג בשם ריו"ו נתיב ה' ח"ג ואם יש לו נר דולק שוחטין לכתחלה ומוכח דסגי בנר א' והוא האריך להוכיח כן וסיים דהא דנקט בגמ' אבוקה קמ"ל דניהו דבבדיקת חמץ אסור באבוקה הכא שרי ובמ"ש תבחין להרחיק מ"ש האחרונים להחמיר בזה והמבין יבין לבחור דרך החיים עכתו"ד וע' בשיו"ב אות ב' שהביא ג"כ ד' הפר"ת וסיים דמ"מ יש להחמיר ואלו ראה ד' כל הראשונים שהבאתי הי' מודה שדברי הפר"ת הם דברי אלקים חיים ויש להקל בפשי'. וע' בעט"ז או"ח סי' תרע"ג שהביא בשם מהר"ל מפראג דנר חלב ושעוה הוי אבוקה אבל בתו"ש סי' רצ"ח סק"ד כ' דלא נמצא לו חבר ובאו"ח סי' תל"ג לא נראה כן וע' כרתי דנרות שלנו שהפתילה יש בה כמה חוטין הוי כאבוקה ובכה"ג ודאי דיש להקל מטעמא דכתיבנא ואף דהתב"ש סק"ח לא פסק כן היינו משום דאזיל לשיטתי' דמחמיר בנר יחידי אבל כבר כתבתי שדעת רמב"ם וראב"ן ור"א ממי"ץ וכלבו וקיצור פסקי הרא"ש וריו"ו ורשד"ם ורדב"ז וכנה"ג ופר"ת להקל ודעת אגודה הוא דעת יחיד:

ב

שם או ביום במקום אפל. ע' בתיו"ק שהוכיח דלאו דוקא אפל לגמרי רק גם כשרואים קצת כמו שרואין בלילה בנר יחידי אסור והסכים עמו המח"ב. ולפ"ז להמקילין בנר יחידי כמש"ל סק"א ה"נ יש להקל בזה:

ג

ואעתיק מ"ש בתשובה להשו"ב דק' טלוסט ע"ד שאלתו אם מותר לשחוט בלילה נגד אור הלאמפ אי הוי כאבוקה ואם אין הזכוכית מפסיק בזה. והנה לפי הטעמים של רש"י ורשב"א ור"ן דלא ישחוט בלילה דשמא יקלקל הרי החוש מעיד דאור הלאמפ מאיר ע"י הזכוכית יותר מב' נרות והרי גם התב"ש סק"ח הביא ראי' מן המוחש ומ"ש התב"ש סק"ו בשם הא"ז דבנר א' חיישי' שמא יכבה כבר כ' בחיבורי דאין ראי' כלל וגם הוכחתי מכמה ראשונים ואחרונים דגם בנר א' סגי וגם מ"ש בכרתי שנראה ממהרי"ל. דמתיר בב' נרות שאינם קלועים וצ"ל דס"ל דטעמא דצריך אבוקה שלא יהי' נח לכבות אינו ראי' כלל לפמ"ש המג"א סי' תל"ג סק"ו בכונת מהרי"ל ועוד די"ל דמהרי"ל ס"ל דבב' נרות האור מתרבה גם באינם קלועות וראוי לומר כן כדי שלא יחלוק מהרי"ל על רוב פוסקים וכמ"ש כה"ג הט"ז חו"מ סי' קל"א ס"ד פ"ד מהרי"ו ועוד דאור הלאמפ קשה טפי ליכבות מב' נרות שהשלהבת נגעי' זב"ז. ואם אולי ספיקו גם בב' נרות שעומדים בתוך עששית אם הזכוכית מפסיק לענין זה ובזה המנהג פשוט כששוחטין בחוץ וקצת הרוח שולט דמעמידין הנרות בתוך עששית שקורין לאנטערין ואף דהמג"א סי' תל"ג סק"ד כ' דבחלון שיש בו מחיצה של זכוכית לכ"ע אסור לבדוק כנגדו היינו התם דגם ביום לא יבדוק לאור החמה אלא באכסדרה שאורה רב ונחלקו הפוסקים אם כנגד החלון דמי לאכסדרה ובזה כ' המג"א דביש זכוכית אסור דלא עדיף מביום לאור החמה בבית שאינו אכסדרה אבל הכא דביום מותר לשחוט בכל בית שוב אין הזכוכית מפסיק וגם מצאתי בכתבי הגה"ק בעל ד"ק זצ"ל שכ' דהמג"א מיירי רק בזכוכית של זמנים הקודמים שלא הי' צלול וזך ודק אבל בזה"ז יש להקל גם לענין בדיקת חמץ ומכ"ש בזה וכן מותר להעמיד. הנרות על החלון מבפנים ולשחוט נגד החלון מבחוץ סמוך לחלון מה"ט וכעת נדפס שו"ת טטו"ד מ"ג ובסי' ס"ו האריך בדין נרות בעששית והביא מהמג"א הנ"ל ונדחק לחלק ולא הרגיש בדברינו ועכ"פ לדינא גם הוא מסיק להקל בשעה"ד ולענ"ד להקל גם בלא שעה"ד וע' באו"מ במה"ב על הד"מ לסי' זה מה שהשיג על המג"א סי' רצ"ח סק"ד שכ' דב' נרות נפרדים אסור לענין הבדלה והוא הוכיח דבין לשחיטה בין להבדלה שרי ולפמש"ל אין

נ"מ בזה ועמש"ל סי' א' לענין בתי עינים מדברי רש"י תהלים ו' דזכוכית ממעט האור אבל בלאמפין החוש מעיד שאינו כן:

ד

ובדין לאור הלבנה שנחלק הפר"ח על הרדב"ז והביא בשם א"ח להקל מצאתי בשיו"ב לסי' זה שדחה ג"כ ד' הפר"ח ובקו"א הביא שבא לידו ספר א"ח כת"י ואין שם רמז להקל כלל ועסמ"ע חו"מ סי' ה' סק"ז בשם קובץ דאין קונים ק"ס בלילה אלא לאור הנר או לאור הלבנה משמע דאור הלבנה דמי לאור הנר דהוי כיום אבל כבר השיגו עליו מש"ס דר"ה כ"ה ע"ב דגבי עדות הלבנה עצמה ל"מ בלילה ויש לחלק בין כשאורה מבהיק או רק נראית קצת כשעת חידושה אבל גוף ד' הקובץ דחוים כמ"ש הש"ך ושאר אחרונים וע' תשו' ב"ח החדשות סי' נ"א באמצע התשו' במ"ש בשם מהרי"ל ומ"ש עליו דלחומרא בעלמא הוא וכן י"ל בד' הקובץ ולכן הקיל לאור הנר או לאור הלבנה אבל בתב"ש הביא מיבמות דמעידין לאור הנר או הלבנה והוא לשיטתו דאוסר בנר הוכיח מזה לאיסור אבל לפמש"ל סק"א להקל בנר א"כ י"ל דה"ה באור הלבנה היכא דמאיר יפה והוא שוחט במקום האור ממש וע' במג"א סי' ר"מ סקכ"ד ומבדיקת חמץ אין ראי' דשא"ה דצריך לבדוק בחורין ובסדקים דאין הלבנה מאירה לשם יפה ומ"מ אין להקל נגד כל האחרוני' זולת הפר"ח שמיקל והוא דעת יחיד. אבל בשעה"ד בשעה שאורה מבהיק יש להקל וכ"פ השפ"ד סק"ב:

ה

ואם התחיל לשחוט לאור הנר וכבתה באמצע השחיטה בתב"ש הביא בשם בי"ע להקל לגמור השחיטה והסכים עמו אבל בשבו"י ח"ב סוסי' ס"א מחמיר והובא בפ"ת ויא"פ והמנהג כתב"ש אם השו"ב יודע בנפשו שלא שהה כלל אבל דוקא באחז העוף בידו עד שהודלק הנר אבל אם השליכו מידו עסי' כ"ה ס"ב בהג"ה ומ"ש שם וע' בפר"ת סוסק"א שהחמיר בשחט במקום אפל לענין בדיקת הסימנים אם נשחטו רובן דצריך ב' נרות ואף דלענין שחיטה מיקל בנר א' אבל דוקא אם אין הרוב ניכר ע"י משמוש רק בחוט השערה יותר ממחצה אבל בניכר במשמוש יש להקל גם בבדיקה בלא נר כלל וצ"ל דמיירי באחז העוף בידו או בבהמה דליכא חשש פרכוס דאל"כ יסתרו דבריו ממ"ש בעצמו בסי' כ"ה סק"ג וה"ה בכבתה הנר באמצע שחיטה דינא הכי וע' בד"ק סק"א שנראה דעתו דדוקא בבהמה יש להקל בכבתה הנר באמצע השחיטה כיון דשיעור שהיי' אינו בכ"ש מדינא וסיים עלה דדוקא בהובא נר קודם פרכוס וצ"ע דבבהמה קיי"ל דלא חיישי' לפרכוס וע' בד"ק סי' כ"ה סק"ה ולדינא נראה דעת התב"ש דגם בעוף יש להקל וכמ"ש. ובדין אם

בירך ובין ברכה לשחיטה נכבה הנר נראה דאין להתיר לשחוט בחשך מחשש הפסק בין ברכה לשחיטה כשיעור הילוך כ"ב אמה ואף דבאש"א שבגליון הש"ע או"ח רסי' תקס"ח הביא בשם תשו' נ"ב דאם קיבל תענית ושכח ובירך יבלע מעט בדי שלא יהא ברכה לבטלה וע' בשע"ת שם מ"מ הכא הרי בדיעבד אם שהה כדי הילוך כ"ב אמה קיי"ל דא"צ לברך שנית כמ"ש במש"ז סי' י"ט סק"ד וע' בט"ז או"ח סי' קס"ו ומג"א שם ופמ"ג שם וע' מג"א סי' ר"ו סק"ד ובפרט הכא דהוי לצורך שחיטה פשי' דל"ה הפסק וע' בינ"א כלל ה' אות ט' ואות י' באורך בזה ועמש"ל סי' י"ט עוד בזה וע' בס' דעת הזבח שנדפס מחדש סי' ט"ו בזה שלא העיר מהא דלצורך ל"ה הפסק ואם יצטרך לילך בעצמו שיעור כ"ב אמה יבואר ג"כ שם בס"ד. ואם צריך לילך לבית אחר ולהביא נר לכאן וישחוט במקום הברכה יעוין במג"א סי' רע"ג סוסק"ה דמבואר דהוי ג"כ הפסק לענין קידוש וצריך לקדש שנית אבל מצאתי בשכנה"ג שם שחולק עליו ופסק דבכה"ג שחוזר למקומו א"צ לקדש שנית ואני מצאתי בס' המנהיג הל' קידוש וז"ל וכיון דא"ק אלא במקום סעודה גם ברוצה לאכול במק"א ויחזור למקומו שקידש שם ויטעום שם מותר שר שלום עכ"ל ויען שיש בזה נ"מ לדינא לענין קידוש במלחא דשכיחא כתבתיו וגם נ"מ לנד"ד:

1

סעי' ב' השוחט בשבת וכו'. כבר נודע קו' מהרי"ט ח"א סי' ס"ט לרבא דאמר בתמורה ד' דכל מלתא דארל"ת א"ע ל"מ אמאי שחיטתו כשרה ותי' דכיון דגם אי נימא דאעל"מ והוי השחיטה נבלה לא יתוקן האיסור דמ"מ תיקן להוציא מידי אמ"ה כדאי' בפסחים ע"ג ורש"י שם וכיון דלא יתוקן האיסור בזה שוב אמרי' דא"ע מהני ע"ש והנה מ"ש רש"י בפסחים שם דתיקן לב"נ היינו משום דלישראל לא תיקן כלום דבלא"ה אסור ויש להבין לשי' הרא"ה שהובא בטיו"ד סי' רס"ו דהיכא דאיכא אחר שיודע למול לא ימול האב בשבת דלגבי אחר לא מקרי תיקון ושרי אבל גבי האב הוי פ"ר דמכוין לתקן את בנו ע"ש וכיון דאפי' לגבי ישראל חבירו לא מיחשב תיקון מכ"ש לגבי ב"נ אמאי יתחייב הישראל משום מתקן וע' תוס' שבת ק"ג בשם הערוך בהא דעביד בארעא דחברי' וצ"ל דנ"מ לגבי ישראל עצמו שלא יעבור בלפ"ע אם יתנהו לב"נ והנה בשו"ת פ"י ח"א יו"ד סי' ג' וח"ב א"ע סי' מ"ג העלה דכיון דכתי' ראה ויתר גוים ודרשו חז"ל שהתיר להם ז' מצות שאם עושין אין מקבלין שכר ניהו דמ"מ נענשים כשאינם מקיימים מ"מ ליכא משום לפ"ע אלא מדרבנן ולכאורה לפ"ז הדק"ל אמאי יתחייב הישראל חטאת כיון דכל התיקון רק שלא יעבור בלפ"ע וכל איסור לפ"ע לגבי ב"נ רק מדרבנן ואולם לפמ"ש התוי"ט פי"ג דשבת דבקורע על המת אף דכל מצות קריעה רק מדרבנן מ"מ מיחשב מתקן מדאורייתא

דלא גרע ממשכך חמתו דחייב ע"ש א"כ ה"נ בזה. ובזה ישבתי קו' הריטב"א ביומא ס"ד ע"א בהא דדריש ירצה לקרבן אשה לד' לרבות שעיר המשתלח שלא יקדישנו מחו"ז ופריך טעמא דרבי רחמנא הא לא רבי הו"א דקדוש במחו"ז והא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם וכו' רבא אמר כגון שהי' לו חולה בתוך ביתו ושחט אמו ביוה"כ (שנעשה מחו"ז משום או"ב לאחר שהגריל עליו ובשעת גורל הוי אזי לשם) והקשה הריטב"א אמאי לא נקט בשחט באיסור דהא שחיטתו כשרה ולפמ"ש ניחא דודאי השתא דכבר אסרו חכמים שלא ליתן לב"נ משום לפ"ע הוי שפיר מתקן גם מדאורייתא ולא יתוקן האיסור ולכן א"ע מהני אבל התם דקאי אקרא דבזמן התורה לא הי' מתקן לב"נ כלל ושוב לרבא לשי' אעל"מ ואין שחיטתו כשרה כלל ולכן הוצרך לאוקמי כגון שהי' חולה ודו"ק:

ז

אך דיש לדון בזה דהא הפלתי סי' ס"ב הקשה על רש"י מדוע הוצרך לפרש דתיקן לב"נ הרי גם לגבי ישראל איכא תיקן דמשום איסור נבלה וש"ח אינו חייב רק בכזית ומשום אמ"ה בשר גידין ועצמות מצטרפין לכזית ותי' הא"ח והער"נ דהתם בשוחט חטאת לע"ז הרי תקרובות ע"ז בכ"ש וליכא תיקון כלל וא"כ בשוחט בשבת דעלמא שוב הוי מתקן מדאורייתא גם לישראל ואולם נראה לפי המבואר בש"ס דסוכה ל"ג בהא דאין ממעטין ביו"ט דלת"ק בממעט לאכילה שרי ואף דהוי פ"ר מ"מ בדאית לי' הושענא אחריתא דאפשר לו בהיתר ל"ה תיקון וא"כ למאי דקיי"ל דגבי אמ"ה אם חלקו מבחוץ פטור ולשי' תוס' חולין ק"ג ע"ב גם באוכל אח"כ כל הכזית ביחד פטור ולשי' מהר"י שהובא בפמ"ג יו"ד סי' ס"ב גם איסור ח"ש ליכא בזה מדאורייתא דל"ש בזה טעמא דחזי לאצטרופי ע"ש וכ"ה בט"ג לגיטין י"ב ועמש"ל סי' ס"ב בזה וא"כ שוב ל"ה תיקון משום אמ"ה לגבי ישראל כיון דאפשר לו לאכלו ע"י שיחלקנו בחוץ וכיון דאפשר לאכלו בהיתר בלא השחיטה שוב ל"ה תיקון וכהא דאית לי' הושענא אחריתא הנ"ל ואי משום במה"ח דגם חלקו מבחוץ חייב הרי גבי במה"ח שוב אין גידין ועצמות מצטרפין כלל אבל לגבי ב"נ הוי שפיר תיקון דהא ב"נ לא נצטוו על השיעורין כמ"ש הרמב"ם פ"י ממלכים אך דכיון דעכ"פ מדרבנן אסור בח"ש שוב הוי תיקון גם מדאורייתא וכמש"ל בשם התוי"ט וא"כ התינח השתא דכבר גזרו רבנן איסורים אבל בזמן התורה לא הי' מתקו בין לישראל בין לב"נ ומיושב קו' הריטב"א על נכון ודו"ק. ולפמש"ל סי' ז' סקי"ח דהך ברייתא דהשוחט חטאת בשבת לע"ז בחוץ אתי' כר"ש עולה יפה תי' הפלתי שם דלר"ש הא ס"ל דכ"ש למכות ובכל האיסורים חייב בכ"ש וליכא תיקון כלל לישראל ובזה א"ש ג"כ דברי הצל"ח שם שהקשה דבלא"ה תיקן גם לישראל אם התרו בו רק משום אמ"ה ולא משום שאר

איסורים ותי' דכיון דבהמה בחיי' לאו לאיברים עומדת אין איסור אמ"ה חל על איסור קדשים דמחיים ע"ש ולכאורה תמוה דהא אמ"ה הוי איסור מוסיף דגו"ע מצטרפין עם הבשר ולפמ"ש ניחא דר"ש לשיטתי' הא לית לי' מוסיף אך לפ"ז שוב י"ל דבחולין וכהא דיומא שם דמיירי ששחט אמו של שה"נ דהויא חולין שוב הוי מתקן מדאורייתא היכא דהתרו רק משום אמ"ה ולא משום נבלה ולא יתוקן האיסור ושוב א"ע מהני וא"ל דאין זה תיקון כיון דיוכל לאכול ע"י שיחלקנו מבחוץ דז"א דמ"מ הוי מתקן משום איסור במה"ח ובכה"ג דהתרו רק משום במה"ח ולא משום נבלה אך דעיקר קו' צל"ח שהקשה דהוי מתקן משום היכא דהתרו בו רק משום אמ"ה לענ"ד לק"מ דבכה"ג דאסור עכ"פ משום שאר איסורים אף שלא יחויב מלקות ועונש מ"מ הרי גוף האיסור איכא מדאורייתא ולא הוי מתקן כלל ודוקא מדאורייתא לדרבנן הוי מתקן ועתוס' פסחים ע"ג שם ד"ה תיקן ורש"ל בח"ש שם משא"כ בזה וא"כ דברי נכונים:

ח

ואולם בגוף הדבר שכתבתי לעיל דהתיקון לב"נ הוא שלא יעבור בלפ"ע שבתי וראיתי דיש לפקפק דהא התם בשוחט חטאת לע"ז בחוץ בלא"ה אסור ליתנו לב"נ דש"ח הוא מן הנקברין כמ"ש התוס' ב"ק ע"ו להוכיח מש"ס דבכורות וגם איכא משום תקרובת ע"ז ואכתי ליכא תיקון כלל ובע"כ דהכוונה אם יקחנו הב"נ בעצמו ויגזלנו מהישראל שלא ברצונו ואף דגזל ב"נ מוזהר עליו ואזהרתן זו היא מיתתן ונהרג גם על פחות מש"פ אבל היינו בדאית לי' איזה שיווי משא"כ באיה"נ דקיי"ל הגוזל איה"נ פטור מלשלם גם ב"נ [ועמש"ל סי' י"ד סקי"ג אם אסור בהנאה לב"נ] אינו מוזהר ע"ז כלל וא"ל דמ"מ מוזהר דהוי גוזל שכר מצוה וכהא דב"ק צ"א שורי הרגת דמצי טען אנא בעינא למיעבד מצות דהריגת שורי וע' חולין פ"ז ותוס' שם. ז"א דכ"כ התוס' ב"ק ע"ו שם דש"ח דמצותו בקבורה ליכא מצוה כלל בקבורתן דטעמא רק כדי שלא יבא לידי תקלה ודוקא בפהמ"ק דמצותן בשרפה איכא מצוה משום באש תשרף ע"ש ובזה מיושב קו' המפורשים בהא דפסחים שם דפריך אהא דשחטו ונמצא בע"מ ומשני בדוקין שבעין ואליבא דר"ע ואמאי לא משני התם דתיקן מידי אמ"ה לב"נ ולפמ"ש ניחא דהתם דהוי מפהמ"ק דמצותו בשרפה ולשי' רמב"ם לפמ"ש המהריט"א פ"ה דבכורות אות ל"ח מותר ליהנות בשעת שרפתן א"כ בודאי איכא גזל ול"ה מתקן כלל וגם לשי' תוס' שבת כ"ד ע"ב דאסור ליהנות מ"מ הרי איכא גזל שכר מצות שריפתן וע' רמב"ם פ"ב מאי"מ הי"א דגם בשחטו ונמצא טרפה הוי מפהמ"ק ויוצא לשרפה וא"כ ליכא תיקון לב"נ כלל ועכ"פ כיון דכל התיקון

לב"נ רק אם יקחנו הב"נ בגזילה א"כ בעכצ"ל דגם בכה"ג הוי מתקן וצ"ל דרש"י לא ס"ל כהרא"ה שבטיו"ד סי' רס"ו הנ"ל וא"כ נדחה תירוצי:

ט

ולכן נראה עפמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' ר"ח ליישב קו' בעל מנחת חינוך על תי' מהרי"ט הנ"ל לשי' הר"ן פ"ב דביצה דריבויא בשיעורא אסור מה"ת א"כ אכתי איכא תיקון דאם יאסר משום נבלה יהי' המעים אסורים לב"נ ולא יתקן בהם כלום ואם הוא כשר גם המעים מותרים והוי ריבוי בשיעורא ותרצתי שם דהא בשחיטה איכא נמי משום צובע אלא דאין צביעה באוכלין כמ"ש הח"צ ולרב כיון דאסורה באכילה ליומא מדרבנן שוב ל"ה אוכל ולרמב"ם כיון דמדאורייתא מותר באכילה הוי בכלל אוכל וזה תלוי בפלוגתא ר"מ ור"י בסוכה כ"ג גבי סוכה הראוי' לשבעה ובמנחות ס"ד מבואר דריבוי במלאכה חמור טפי מריבוי בשיעור וא"כ שוב לא יתקן כלום דאי נימא דאעל"מ שוב ל"ה אוכל ויתחייב גם משום צובע ע"ש. אך לפ"ז ביו"כ אמאי מהני שחיטתו וצ"ל משום דחזי לספות לקטן וכמ"ש רש"י בעירובין ל' בהא דמערבין לגדול ביו"כ ומשא"כ בשאר איסורים. ונודע דעת הטור באו"ח סי' שמ"ג דהא דאסור לספות לקטן איסורים הוא רק מדרבנן וע' במש"ז שם ונו"ב מה"ק א"ע סי' ע"ה וא"כ רק השתא דאסור מדרבנן לספות לקטן שחיטתו כשרה ביו"כ אבל בזמן התורה שוב אעל"מ ולכן משני רבא כגון שהי"ל חולה. וא"ש ודו"ק היטב. ויש לדון לפ"ז דביו"ט דקיי"ל אין חילוק מלאכות ביו"ט א"כ שוב אעל"מ ודוקא בשבת שחיטתו כשרה ולשי' ירושלמי פ"ג דשבועות ה"ד ומה"פ שם גם ביו"כ אין חילוק מלאכות לר"מ א"כ לר"מ בשוחט ביו"כ שחיטתו פסולה ואנן קיי"ל כר' יוסי דיליף חילוק מלאכות מקרא דועשה אחת מהנה ולדידי' יח"מ ביו"כ כמ"ש בשעה"מ פ"א משמטה ויובל עש"ה ותבין ובזה מיושב קו' הל"א שהבאתי לעיל סי' ב' סקכ"ז בהא דב"ק ע"א דלר"מ לשי' גם ביו"כ הוי ששא"ר ובע"כ דס"ל דשמה שחיטה ופריך שפיר א"ה בשבת נמי ובזה מיושבים דברי הרי"ף התמוהים שם ודו"ק היטב בכ"ז כי קצרתי:

י

מיהו בעיקר קו' מהרי"ט יש לדון עפמ"ש בחיבורי לחו"מ שם מתשו' הרא"ש הובא ביו"ד סי' רכ"ח דהיכא דאפשר לעשות הדבר בהיתר גם בעשה באיסור א"ע מהני וע' נ"ב מ"ת א"ע סי' נ' וסי' קכ"ט והנה הב"י בא"ח סי' ל"ב הביא בשם סה"ת דבשחיטה דהפיל סכין כשר ומ"מ במלאכת שבת הוי כלאחר יד דפטור ונראה שם דגם בשוחט ביד שמאל דינא הכי כמו בכותב בשמאל דהוי כלאחר יד ועמש"ל סי' ז' סק"ב וא"כ כיון דאפשר לו

מדאורייתא לשחוט בשמאל או להפיל הסכין ולשחוט וכהא דרבא בדיק גירא וכו' א"כ שוב גם בשחט בימין כדרכו א"ע מהני ואף דכלאחר יד אסור עכ"פ מדרבנן הרי לשי' כמ"פ באיד"ר א"ע מהני וכמ"ש בחיבורי שם ועמש"ל סי' א' סקנ"א בזה וא"כ ה"נ בזה אף דגוף האיסור הוא מה"ת מ"מ הרי מה"ת בידו לעשות בהיתר ורק מדרבנן אסור א"כ לא גרע מהיכא דעשה איסור דרבנן דא"ע מהני ועפ"ז יש לסתור מ"ש לעיל אות ו' ואות ט' ליישב קו' הריטב"א. אבל גם תי' הריטב"א דלא ניחא לי' להש"ס לאוקמי קרא באיסורא וכהא דאמרי' דאי לא קתני צ"ע דהא שפיר הו"מ לאוקמי קרא של תורה דאצטריך לרבות שה"מ להיכא דשחט כלאחר יד דמדאורייתא שרי לגמרי וגם לכי המבואר ביבמות ע"ח ע"א לחלק בין דאי דאיסורא וכו' ובתוס' שם וע' בשיו"ק על הירושלמי שילהי גיטין בזה יש לדון ג"כ בד' ריטב"א הנ"ל וקצרתי. ואגב ארשום במ"ש הט"ז בחו"מ סי' ר"ח לחלק בין איסור התלוי בזמן אי מחמת עצמו ויש להעיר קצת מש"ס דפסחים מ"ח ע"א ואי אמרת מוקצה דאורייתא מה לי איסור גופו מ"ל איסור דבר אחר ובתוס' זבחים קי"ד ע"ב ד"ה היתר וכו' יעו"ש בסוה"ד וע' תשו' מהר"י אסאד חיו"ד סוסי' נ"א מהא דיתחייב בשוחט בשבת משום תולש הריאה וב"מ דהוי כמנחי בדיקולא בשחיטת הקנה ע"ש מ"ש בזה:

יא

סעי' ג' אין שוחטין לתוך ימים ונהרות וכו' בתב"ש סקי"ג הביא מכמה מקומות להוכיח דגם בריכות המושכות אפי' אינם עמוקות ורחבות הוי בכלל נהרות והנה מ"ש ממ"ק ד' דגם בעבידי דפסקי מקרי נהר כ"ה בתשו' מהרי"ק הובא בג"פ סי' קכ"ח סקל"ז ונראה משם דדוקא בפוסק רק ע"צ המיעוט וברוב הזמן המים מצוים בו נקרא נהר משא"כ בפוסק בכל פעם וערש"י ביצה ל"ט ע"א ד"ה נהרות המושכין היינו סתם נהרות שיש להם משך להלאה ממקום נביעתן ומעיינות הנובעין ואין יוצאין מגומות נביעתן לימשך הלאה עכ"ל וע"ש בג"פ סקי"ב במ"ש דגם אם נמשך המעין ע"י צינור ובונין לפני הצינור שוקת לקבל המים נקרא מים וע' תוס' ב"ב ע"ד ע"ב ד"ה ארבע וכו' נהרות נובעין הן ולפי שמי ביצים מתערבים בהם פסולים למי חטאת לפי שאינן רדופין מחמת שמתערבין באגמים וכו' א"נ וכו' דעפר וטיט מעורב בהן וכו' ע"ש ומבואר דגם בכה"ג שמעורב בהן טיט ועפר ואינן רדופין נקראים נהרות ומ"ש התב"ש מתוס' סנהדרין ד' משמע דלא מקרי נהר כ"א מים חיים לא ידעתי כונתו ולענ"ד אין שום משמעות לזה אבל מ"מ לדינא מ"ש התב"ש דמעין הנובע אינו בכלל האיסור ואם המים עכורים מותר לשחוט לתוכו מצאתי בא"ז הגדול ה"ש סי' שפ"ד וז"ל והא דשרינן במים עכורים דוקא לתוך העיגל

של מים אבל מעין עכור אסור לשחוט לתוכו וכו' עכ"ל ומבואר דלא כהתב"ש ועמש"ל סי' י"ב ס"ב בדין דיעבד בדינים אלו ובפרט בזה"ז:

יב

ולא לתוך הכלים וכו' בתב"ש הביא המנהג שבכמה מקומות שאחר שחיטה מקבלים הדם בכלי ומוכרים לגוים והביא דברי בה"י ופר"ח בקו"א וע' ביא"פ לסי' קי"ז מ"ש בשם תשו' מקום שמואל סי' ע"ג בזה והנה התב"ש כ' דאם נמכר בדמים מועטים עד שלא נחשב לשום שיווי בעת קניית הבהמה שרי לעשות ע"י עכו"ם והנה נדפס כעת שו"ת טט"ו מ"ג ובסי' ס"ז חולק על התב"ש דאמירה לעכו"ם שבות ובפרט בדבר שנאסר משום גזירה וחשדא והאריך בזה וע"ע בד"ק סק"ב שהעיר ג"כ בזה ובאמת שעיקר סמיכת היתר התב"ש משום דקיי"ל דבזה"ז ל"ש חשדא כלל וכמש"ל סוסי' י"ב ומה"ט התיר הבה"י לגמרי ורק לכתחלה יש להחמיר ולכן בכה"ג ודאי דאין להחמיר ע"י עכו"ם ובפרט במקום שנתפרסם שקונים הדם לצורך פאבריק וכדומה ליכא חשדא כלל וכדקיי"ל בא"ח סי' רמ"ג ס"ב וע' כה"ג בט"ז א"ח סי' תכ"ג סק"א וש"ע יו"ד סי' תצ"ח ס"א וסי' קס"ט סכ"ג בהג"ה וש"ך שם ועוד בכ"ד ובפרט בנעשה ע"י עכו"ם יש לצרף טעמא דעכו"ם מפעי פעי כמ"ש הב"ח בא"ח סי' רמ"ו ופמ"ג א"א סק"י בשם א"ר אבל עיקר החשש בזה מכח עשיית סחורה שחשש התב"ש דאם נוטל עבור הדם דבר הגון נחשב לו בדמים בשעת קניות הבהמה והוי כקונה דבר האסור ופקפק במ"ש הפר"ח ראי' מהא דנמכר לגננים והביא מכמה מקומות בזה והעלה דבכה"ג ל"ה כנזדמנו ואולם בתשו' צ"צ סוסי' ס' ועה"ג סי' י"ג מפורש דבכה"ג מיקרי נזדמנו וע' בשו"ת מ"מ סי' פ"ז בזה ובפרט לדעת הפר"ת ונ"ב מ"ת סי' ס"ב דדם דאיתקש למים מותר בסחורה א"כ פשי' דאין חשש כלל ועוד יש לדון בזה דהכא הרי בשעה שקונה הבהמה הדם נבלע באיברים ודם שלא פירש מותר ובזבחים כ"ו ע"א ותוס' ד"ה ש"מ מבואר דלא מיפסל ביוצא דלאו דם הוא ובתוס' מעילה י"ז ע"א ד"ה והאר"י דכיון דמוקי לה בעודו וכו' כלומר שהדם בבשר השרץ מאי צירוף בעי בשר קרינן בי' בכולי כיון שלא פירש מעולם וכו' עכ"ל וא"כ בשעה שקונה הבהמה איננו קונה האיסור דאכתי בשר הוא ואח"כ נעשה האיסור בידו והוי שפיר כנזדמנו דמותר ואף שמתערב בו גם דם הכנוס בלב וכדומה דאסור מ"מ מאן מפיס איזו מהן הוא יותר ונחשב בעיניו ליתן דמים בעדו אבל בזה יש לפקפק דכפי הנראה עיקר דם היוצא בשחיטה היא דם הכנוס בגידין ולב אבל מטעמים הראשונים נראה להקל בזה בכל גווני:

יג

ראיתי בשו"ת שו"מ מ"ת ח"א סי' נ"ב שנשאל בהא דסי' כ"ח סכ"א בהג"ה דההולך במדבר ימצה הדם בבגד או בסנדל ואמאי לא יקבל הדם בבגד או הסנדל והוכיח מזה דגם לקבל לתוך בגד דמי לשוחט לתוך הכלי ע"ש והנה לשי' פר"ח סי' כ"ח סקי"ב לשי' רמב"ם בדם חי' ועוף דמכסהו אח"כ מותר לשחוט לתוך כלי ובע"כ דחולק על הרא"ש שהביא שם סק"ט וא"כ אכתי לא הונח בזה וגם לפמ"ש הפר"ח בקו"א דאחר גמר שחיטה שרי לקבל הדם ג"כ תיקשי אך דהתב"ש חולק בכ"ז על הפר"ח אבל אכתי תיקשי שיתן מים עכורין לבגד וסנדלו ויקבל הדם דשרי אבל הדבר פשוט דדרך בגד לבלוע בו דם ולכן נקט ימצה בו הדם ועוד דמסתמא צריך להבגד וסנדל בדרך ללבשן ולכן נקט ימצה אבל אין דרך לקבל דם לבגד לשם זריקה לע"ז ולכן אין להמציא איסור בכה"ג:

יד

בשמ"ח ס"ח כ' דגם במקום שאין אדם רואה אסור בדינים אלו והיינו משום דהחשד הוא שיחשדוהו באיסור תורה שמקבל דם לע"ז ודלא כשו"ת טטו"ד מ"ג סי' ס"ז שטעה בזה ותמה על התב"ש ועמש"ל סי' ה' סק"א דגם בדרבנן יש דיעות דס"ל דגזרו אפילו בח"ח:

טו

בשמ"ח ס"ו כ' דגם בעושה חרוץ או נקב ומשם הדם יורד לנהר אין לשחוט ע"ג החריץ ממש וע' ברש"י חולין מ"א ע"ב הי' מהלך בספינה ואין לו מקום בספינה לשחוט ופירש"י בד"ה מקום חרוץ קטן עכ"ל וכפי הנראה כונתו דהתם א"י לשחוט בספינה שלא ילכלך הספינה ורק לתוך החרוץ ממש ולכן צריך שיהי' חרוץ קטן שלא ילך הדם במהירות לתוך הים ומוכח דבכה"ג שרי וגם אין בזה חשש גומא כיון שפתוח לחוץ ועדיין צ"ע:

טז

בתוי"ר סי' זה העלה דאסור לשחוט נגד מראה שקורין שפיגעל שלא יאמרו לבבואה הוא שוחט וצריך להזהיר בעיו"כ שהולכין לבתי העיר לשחוט ויש מראות שלא ישחטו שם ורמז לבאה"ט או"ח סי' צ' שכ' כה"ג לענין תפלה והנה אמת שהרדב"ז ח"ד סי' ק"ז באמצע התשו' כ' דאסור להתפלל נגד מראה שלא יאמרו שמשתחוה לבבואה שלו אבל לענ"ד הרי בשעה שהוא משתחוה גם הבבואה שלו משתחוה לו וליכא חשדא משא"כ בשוחט ע"ג נהר דממטה למעלה ל"ה השתחואה ובפרט בשחיטה דבזה"ז ליכא איסור מדינא והא"ז ויש"ש מתירים לכתחלה אלא שהמנהג להחמיר א"כ אין להוסיף חומרות שלא נזכרו בש"ס ופוסקים וגם במה שראיתי בד"ק סוסי' ד' דאין לשחוט נגד מקום שיש בו ש"ו ושאר דמות של ע"ז לענ"ד אם אינו סמוך לאותו מקום והוא שוחה לצד אחר אין

חשש כלל ואין להוסיף חומרות שלא נזכרו בפוסקים וגם מלשון הד"ק נראה שכ"כ רק שטוב להחמיר ולא מדינא:

יז

סעי' ד' בהג"ה מקצת שוחטין נזהרין וכו' בזה"ז נהגו השו"ב למכרם וס"ל דכל הנאה שנהנה מיחשב כאכילה וע' בד"ק סק"ג ונראה שסומכים עמ"ש הכר"ו דר"י החסיד שהזהיר בזה היא רק יען שבימיו היו הרבה מכשפים באווזות אבל בזה"ז אין להקפיד בזה כלל רק שנהגו השו"ב סלסול ודורשים לעצמם בשביל הריוח ולכן מקילים בכל אלה ואולם מחשש תערובות טרפות נהגו להשליך כמה רגלים לכלב ולחזור וסומכים עפ"ז להקל גם כשנודע להם אח"כ מאיזו אווזות שנטרפו וזה כמה שנים הייתי מפקפק מאוד בזה דהא כל זמן שלא נודע האיסור ל"מ ביטול וכשנודע לפעמים הרגלים כבר מחורכים וניטל עורן מעליהם דהוי חהר"ל כמ"ש בסי' ק"א ס"ג בהג"ה וש"ך וא"כ ל"מ ביטול וע' שפ"ד פי' ק"א סק"ח וסי' ק"י סקי"ג ומה שהשליכו איזו רגלים מהם אינו מועיל כלום דאף שהפילו קודם שנודע התערובות ובכה"ג מהני גם בהפילה בידים כמ"ש הש"ך סי' ק"י סק"מ אבל הרי מבואר בש"ך שם סקמ"ב דדוקא בהפילה לים מן התערובות ממש אבל בפירש מן התערובות והי' עדיין בעולם קודם שנפל לים וכבר נאסר היא וגם התערובות דהא כיון שהי' עליו נ"מ אמרי' כל דפריש מרובא פריש ל"מ כלל מה שאח"כ נפל לים וע"ש בש"ך סקמ"ג וסקמ"ד ותבין וה"נ בזה אף שמשליכו לחוץ הרי קודם שאכלו הכלב כבר נאסר הכל רק שלא נודע לנו עדיין מהתערובות א"כ ל"מ כלל להתיר עי"ז התערובות ואני רגיל להזהיר להשו"ב שאדרבא יקחו בתחלה מהתערובות אחד אחד לתשמישן עד שיושאר מיעוט קרוב לערך חשש שחוששין שמא יוטרפו ותלינן מכל מה שלקחו מהתערובות שהוא מרוב הכשרות דכל דפריש מרובא פריש וכמ"ש הש"ך סי' ק"י סקל"ג דקודם שנודע התערובות תלינן ברובא והשאר ישליך אח"כ ותלינן בי' שהוא מן מיעוט הטרפות וכעת מצאתי בשו"ת כ' סופר חיו"ד סי' י"ב שהאריך בענין זה לצדד להקל במה שנוהגין להשליך א' מעשרה דגם מה שמשליכין מצד שחוששין לספק טרפות דשכיח ומצוי הו"ל כנודע האיסור ומהני ביטול שהרי לשם כך משליכין שיתבטל וקודם שנחרכו הרגלים ועודם חיים ל"ה חהר"ל ודחה ד' הלחה"פ וגם אחר שנחרכו יש לצדד דל"ה חהר"ל שאין רגילים לבשלן לבדן רק בצירוף בשר אחר ובמחוסרין מעשה כזו י"ל דגם הרמ"א שפסק דגם קודם בישול הוי חהר"ל היינו במחוסר בישול לבדו משא"כ הכא שצריך עוד לצרף שאר בשר עמו גם הרמ"א מודה דל"ה חהר"ל והאריך בזה ובסוף התשו' העתיק כת"י מאביו הח"ס ז"ל מ"ש בענין

זה וז"ל אודות מנהג השו"ב לוקח מכל אווז וכו' נראה כיון שכבר נהגו כן הוי בכלל שכירותן וכו' ומאחר שבדין הוא נוטל שוב שוחט דקפיד אסכנתא יאכלנו ומאן דלא קפיד ימכרם או יקח מחירם ולענין אם אירע טרפות באווזא רוב טרפות בוושט יוודעו קודם שנחרכו הרגלים ואם משליך א' לכלב או לגוי השאר מותר אך אם אחר שנחרכו לדעת הרמ"א סי' ק"א הוו חהר"ל וכל מה שנאכל ונמכר קודם שנודע מותר ומה שנשאר בבית השו"ב אסור א"כ לענ"ד במדינתינו אין רגל אווז חהר"ל אפי' אחר שנחרך ע"כ דינו כנ"ל משליך א' והשאר מותר והיינו נגד כל טרפה וטרפה משליך א' ואם לא יוודע לשוחט כלל שהי' טרפה בתערובות ושגג ואכל מה שאכל אכל וע"כ יש שוחטים יר"ש שלעולם זורקים מתערובות א' מעשרה שלא יכשלו בטרפות כי רחוק הוא שיהי' יותר מזה ומ"מ אם נודע להם שהי' יותר צריך להשליך כ"כ רגלים שהי' טרפות ודי בחומרא זו כי ההשלכה גופא בחשאר"ל חומרא הוא עכ"ל. ולא העיר כלל מהא דבלא נודע ל"מ ביטול וצ"ל דס"ל דבכה"ג שמשליך מצד הספק דשכיח הו"ל כנודע לו וכמ"ש הכ"ס הנ"ל וגם בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' רל"ו נשאל בזה והשיב ג"כ כסברת הכ"ס הנ"ל אבל לא הביאו שום ראי' לזה ונלע"ד להביא ראי' לזה מהא דפ"ד דטהרות מ"ד המערה מכלי לכלי ונמצא שרץ בתחתון העליון טהור וברמב"ם רפי"ז מאה"ט כ' הטעם מפני שהן כלים ואין בהם דעת לישאל ותמה הראב"ד שהרי טומאה הבאה בידי אדם הוא וחי' הכ"מ דמאחר שלא נודע לאדם לא חשיבא ביד"א ובתוי"ט שם ביאר דלא תיקשי מהא דפ"א דנדה מ"ב היתה יושבת במטה דחשוב ביד"א אע"ג דלא ידעה שנטמאה היינו משום דהתם הואיל ודרכן של נשים להתטמאות בנדות הו"ל כנודע ע"ש ומבואר דבכה"ג שדרכן בכך הו"ל כנודע וה"נ בזה וכה"ג כ' התוס' בב"ק ס"ח ע"ב ד"ה הוא דאמר וכו' וכ"ת דהוי יאוש שלא מדעת שא"י אם לקטו אם לאו הא גבי תמרי דזיקא אמרי' בפ"ב דב"מ כיון דשכיחי דנתרי חשוב יאוש מדעת וכו' ע"ש ויש לדון בזה מהירושלמי פ"ב דערלה ה"א בסופה דהוי בעיא דלא איפשטא אם ידיעת ספק מתיר כידיעת ודאי וע"ש במה"פ וע"ש בר"ש מ"ג וע' בתוס' זבחים כ"ג ע"א ד"ה טומאת התהום וכו' ב' תירוצי התוס' אי הוי כנודע הספק קודם שחיטה ויבואר אי"ה לקמן סוסי' ק"י. ועכ"פ לדינא יש מקום להקל בזה אבל יותר נכון לנהוג כמש"ל. ובעיקר הדבר אם רגל אווז הוי חהר"ל יש לי לדון עוד לפמ"ש בנה"ך ומש"ז סי' ק"א סק"י לענין גריווין דכיון דאין מכבדין בגריוו א' גם הרבה ל"ה חהר"ל וה"נ י"ל בזה דהא אין מכבדין ברגל א' זולת בצירוף הרבה או שאר בשר ורוטב:

סימן יב

א

סעי' א' עושה מקום מדרון וכו'. בפר"ת א סק"ב כ' דגם אם המדרון סמוך ממש לגומא מותר ובלבד שיפול הדם בארץ קודם שיגיע לגומא ואפי' כל שהוא סגי בזה ואני מצאתי בס' הפרדס לרש"י סי' ר"ו שכ' וז"ל ואסור לשחוט בהמה ע"פ הגומא עד שירחיק מפי הגומא אפי' טפח שנאמר על הארץ תשפכנו ולא לתוך גומא עכ"ל ומבואר דיש להרחיק עכ"פ טפח אבל הא דיליף לה מקרא צ"ע ואולי אסמכתא בעלמא נקט ואפשר דטפח לאו דוקא ועסי' ל"ו ס"ח בהג"ה וט"ז סקי"ד וע' בל"א חולין מ"א ע"א בתוס' ד"ה אין דהא דשרי לשחוט במדרון גם אם הגומא חוץ לחצר מותר ע"ש:

ב

בכנפ"י הקשה על מה שנהגו השו"ב לעשות גומא בתוך העפר שנוטלים לכסות בו הדם ואולי ס"ל דאין נקרא גומא אלא מה שבתוך הקרקע אבל מבחוץ לא מקרי גומא אבל נראה יותר להחמיר ובד"ק סק"ג צידד דבעפר תיחוח שהוא רק לפי שעה אין זה בגדר גומא כלל ולגבי שבת קיי"ל שאין סגנון בנין בהשוואת או בעשיית גומא בעפר תיחוח בחומר איסור תורה ומכ"ש בזה ע"ש באורך וצ"ע מדברי הרא"ש פ"א דביצה והובא במג"א סי' תצ"ח סקכ"ה וע"ש סקל"ב היטב בזה אבל מ"ש דניכר לכל שעושה לצורך כיסוי הוא נכון וכיון שבזה"ז מדינא אין חשש ורק מכח המנהג כמש"ל ס"ב א"כ בכה"ג ליכא מנהג לאיסור ואין להחמיר כלל:

ג

סעי' ב' י"א שאם שחט וכו'. וי"א שמותר דיעבד וכו'. בב"י הביא ד' רש"י מן המתירים וכמו שהוכיח הרשב"א כן מד' רש"י ובפר"ת פקפק בראיית הרשב"א מרש"י וכ' דשחט לתוך גומא שבשוק חמור טפי משוחט לתוך ימים ואסור גם דיעבד ואני מצאתי בס' הפרדס לרש"י סי' ר"ו וז"ל וכן חפירה וכו' מים צלולים אסור הרואה אומר שמא לצורה הנראית הוא שוחט ומש"ה נאסר שחיטה זאת עכ"ל משמע דגם בשוחט לתוך מים נאסר השחיטה גם דיעבד ומכ"ש בזה וע' בש"ך סק"ג ובפר"ח סי' י"א סק"ג העלה מהש"ס דגבי ימים ונהרות דהוי רק גזירה אסור רק לכתחלה אבל דיעבד שרי אבל ד' בה"ג דאסור למיכל מן חיותא והעלה דדוקא בדמוכח שמכוין דלא ליזול דמא על כותל ספינה רק להדיא לתוך הים אסור דיעבד וגם בזה אם בדקו אחריו ונמצא שלא עשה לשם מינות רק שטעה וכדומה שרי דיעבד ואם אין לו בספינה מקום לשחוט על דופני רק לתוך הים

להדיא שרי אפי' לכתחלה ע"ש סוסק"ד ובסי' זה סוסק"ד מסיק כרמב"ם דאסור דיעבד וע' שיו"ב אות ב' שפקפק בפירושו של הפר"ת בד' בה"ג וגם במה שדחה הראי' מרש"י וע"ש אות א' שהוכיח שגם ד' הרי"ף ורא"ש להתיר דיעבד מדהשמיטו סיפא דברייתא אבל מתשו' הגאונים סי' ש"ל נראה דגם דיעבד אסור בשוחט לתוך כלים ומכ"ש בשוחט בגומא שבשוק וגם בס' האשכול ה"ש סוסי' י"ד פסק כהרמב"ם וע' פר"ח סק"ג דגם לרמב"ם בשחט בשוק חוץ לגומא ודם שותת לגומא מותר דיעבד ודוקא בשחט לגומא להדיא ס"ל דאסור גם דיעבד ע"ש:

ד

בהג"ה ובזה"ז דאין דרך וכו' יש להתיר בדיעבד. מבואר בד"מ בשם א"ז דת"ת לתוך מים וכלים מותר בזה"ז וכ"ה בתשו' הגאונים סי' ש"ל והובא בשיו"ב אות ב' ותמה על פלתי סק"ב שהשיג על האחרונים שהבינו כן בדעת רמ"א ולשון רמ"א משמע דקאי רק על גועא ולא עיין בד"מ במ"ש בשם א"ז וכן מצאתי בס' האשכול סוסי' י"ד וז"ל ובתשו' לגאונים כשאמרו אין שוחטין לתוך ימים לגומא ותוך כלים לא אמרו אלא במקום ששוחטין ומקבלים דם בכלי וזורקין לע"ז וכו' אבל במקום שאין רגילים בכך מותר עכ"ל ומשמע דגם לכתחלה מותר וכ"ה בא"ז ובד"מ בשמו אלא שהביא בשם ר"מ ממידלינג שסיים ומ"מ טוב ליזהר לכתחלה וכ"ה בשיו"ב בשם כנה"ג וגם בישו"ש פ"ב דחולין. סוסי' כ"ג העתיק בשם א"ז להתיר לכתחלה וסיים ומ"מ העולם נזהרים לכתחלה ע"ש ומה שתמה הפלתי מהא דקיי"ל כל דבר שנאסר במנין וכו' הנה לענ"ד מלשון האשכול הנ"ל נראה דגם בזמן הש"ס לא גזרו אלא במקום שמקבלין דם וזורקין לע"ז וגם לפמ"ש הב"י וט"ז א"ח סי' של"ט סק"ג לק"מ וגם לפמ"ש המג"א סי' ט' סק"ז לק"מ וע' בק"נ על הרא"ש פ"א דביצה אות ל"ג ותבין.

סימן יג

א

סעי' א' בהג"ה אבל אסור לאכלן חיים משום בל תשקצו. בתב"ש סק"ב האריך בזה אי הוי מה"ח או רק מדרבנן והביא ד' פר"ח סי' קט"ז שהביא ראי' מהר"מ בסה"מ דאינו חייב מלקות עליו כי פשטא דקרא בשרץ לבד ומוכח דהוי מדרבנן והתב"ש דחה דר"ל דאינו לוקה דהוי לאו שבכללות ומ"מ לקי על שרץ משום דפשטי' דקרא בהכי מיירי והביא מהכ"מ פי"ב מעכו"ם שכ' כה"ג והעירוני דהי"ל להביא טפי ד' התוס' יומא ל"ו ע"ב ד"ה לאו וגם במ"ש התב"ש בשם פרישה דכל מיני שיקוץ א' הוא ול"ה לאו שבכללות ותב"ש

השיג מסנהדרין ס"ג דלא תעבדם הוי לאו שבכללות צ"ע לענ"ד שלא הביא ד' התוס' מכות י"ח ע"א ד"ה ולילקי וע' בשוו"ה כלל י"ח וע' בתב"ש שם בסופו שהביא מד' סמ"ק סי' פ' דס"ל דהוי מה"ת וע' בריטב"א מכות ט"ז ע"ב גבי ההוא מאן דשתי בקרנא דאומנא שהביא בשם הרמ"ה שנראה מדבריו דס"ל דהוי מה"ת אבל כל המפרשים כתבו דהוי רק מדרבנן דומיא דמשהה נקביו וקרא אסמכתא בעלמא ומבואר דס"ל דמשהה נקביו ודאי רק מדרבנן וגם הרשב"ץ בזהר הרקיע לאוין קצ"ד העלה דהוי רק מדרבנן כדעת רוב המפורשים זולת הרמ"ה וסמ"ק סי' פ' דס"ל דהוי מה"ת ע"ש ועפמ"ג או"ח סי' רס"ו בא"א סקי"ג בזה ועיין בקוה"י אות ל' סי' קס"ד וגם הוא לא הביא מהנ"ל ובמ"ש התב"ש ע"ד פרישה בענין לאו שבכללות ע' מקמ"ח סי' קט"ז בזה ויבואר שם אי"ה [אהבה"מ ע' במעי"ט חולין פא"ט ס"ק תפ"ב ובד"ח ברכות פ' מי שמחו סקפ"ד בענין בל תשקצו]:

ב

סעי' ב' מותר באכילה. הא דדמו אסור הביא בב"י בשם הרא"ש דהוי כדם האברים ובפ' האשכול סי' כ"ד ביאר משום שמתערב תמיד עם דם אמו וניזון ממנו הוי כדם אמו והביא עוד הב"י בשם הר"ן דליכא למיגמר שריותא מכל בבהמה תאכלו אלא במידי דבר אכילה אבל דמו דמשקה היא אע"ג דאשכחן אכילה גבי דם אפ"ה כיון דאיכא לאוקמי קרא אמידי דבר אכילה לא מוקמי' לי' אדם ע"ש וכ"ה בריטב"א שם וע' בפ"י פסחים כ"ב ע"א בתוס' ד"ה והרי דם וכו' ג"כ בזה וכוונתם דאע"ג דקיי"ל דשתי' בכלל אכילה וגם מצינו אכילה ממש בדם כגון שהקפהו ואכלו ע' חולין ק"כ ותוס' שם מהא דמנחות כ"א [וע' תוס' שבועות כ"ג ע"א סוד"ה גמר וכו' במ"ש מהירושלמי ודבריהם צ"ע כמ"ש בהגהת רע"א דבירושלמי דחי לה דבתוספתא קאי לענין טומאה ובמק"א תמהתי מתוספתא שהובא בר"ש פ"ג דטהרות דגם בטומאה אם חישב לאוכלין גם דם שקרש מקרי אוכל] מ"מ כיון דהכא אשמעינן קרא חידושא דהתירא יש לנו למעט ההיתר ולומר דקרא קאי רק על דבר שדרכו תמיד באכילה וכגון חלב וגיה"נ ואע"ג דגם בחלב משכח"ל שמעחהו וגמעו כדאי' בחולין שם מ"מ סתמו אינו עומד לכך ועתוס' שם ד"ה לרבות משא"כ בדם סתמו לשתי' וע' במעיו"ט על הרא"ש פ"ו דברכות אות כ' ולפמ"ש יש לפקפק בדבריו ולפ"ז נראה דבחלב לשי' הר"ן דס"ל כהמתירין גם בהמחהו וגמעו שרי בב"פ כיון דסתמו לאכילה ובזה נראה במ"ש התוס' בב"מ פ"ז ע"ב ד"ה שבעך וכו' ולא הוי דרשינן ואכלת ולא מוצץ דשתי' באכילה וכו' ע"ש ולכאורה הוא נגד ד' הר"ן וריטב"א הנ"ל דכיון דאיכא לאוקמי קרא באכילה מנ"ל לרבות שתי' אבל לפמ"ש דכונתם רק דיש להעמיד קרא במידי העומד מסתמא לאכילה ואפי' דרך שתי' שרי א"כ ה"נ בזה [ובמק"א העירותי

במ"ש בב"י או"ח סי' ש"כ בשם ש"ל בדין מציצת ענבים בשבח דמציצה ל"ה בכלל שתי' ומד' התוס' הנ"ל נראה להיפוך] וע' תשו' מהר"ם שיק חיו"ד סי' פ"ט מ"ש ע"ד הר"ן הנ"ל וריטב"א שבועות כ"ג בזה:

ג

אם הפריס עג"ק בב"ח מחמיר גם בעמד ולא הלך וכ"פ בכרתי אבל בתב"ש הביא מפיהמ"ש להר"מ וסה"ת דדוקא הלך בעינן ואני מצאתי ברמב"ם פ"ב מאה"ט ה"ז השוחט וכו' קודם שיהלך על הקרקע אע"פ שא"צ שחיטה וכו' מבואר ג"כ כדעת תב"ש וכן מצאתי בכלבו סוסי' ק"ב וז"ל עובר חי אפי' בן ט' חדשים כל זמן שלא הפריס עג"ק כלומר שלא הלך על פרסותיו שחיטת אמו מטהרתו וכו' עכ"ל וכן מצאתי בערוך ערך פרס שהביא מחולין ע"ה הפריס עג"ק פי' שהלך בפרסותיו על הארץ עכ"ל. אבל בא"ז סי' ח"מ מבואר דבעמד על פרסותיו טעון שחיטה ומ"מ יש להקל כדעת רוב הפוסקים ודלא כשיו"ב שהעתיק בפשי' ד' הכרתי להחמיר בזה ומ"ש בשמ"ח והלך ע"ג קרקע או ע"ג דבר אחר כ"ה בסה"ת סי' מ"א וצ"ע דברמב"ם וערוך וש"פ משמע דוקא ע"ג קרקע וע' תשו' רדב"ז ח"ב סי' תתכ"ט באמצע התשו':

ד

טעון שחיטה בט"ז צידד דאינו אסור בדיעבד בלא נשחט ובנה"ך חולק וע' בדג"מ מהד"ק שהביא מרמב"ם פ"ב מאה"ט ה"ז בסופה דמוכח דמטמא טומאת נבלה ומכ"ש דאסור באכילה ובמ"ש רמב"ם שם בדין בן ח' חי טרפה יעוין בתשו' רדב"ז חלק ה' סי' רכ"ד ובבכ"ש לחולין ע"ב ע"ב ובשו"ת שברא"פ סי' ג' באמצע התשו' בזה.

ה

ובדין הברכה על שחיטת ב"פ עפר"ח ותב"ש וע' פר"ת סי' י"ט סק"א דס"ל דתליא בפלוגתת רשב"א ור"ן ומסיק לדינא דאין לברך ובפ"ת רמז לתשו' בש"ר ושם כ' דל"מ לשי' הסוברים דהיכא דאסרו משום מ"ע בחדרי חדרים מותר א"כ פשי' דגם בפרהסיא אין לברך וגם להחולקים אין לברך דלא תקנו חז"ל ברכה בכה"ג כמו דלא תקנו בבדיקת הריאה וניקור חלב ואין לברך רק היכא שנמצא בד' חז"ל וזהו כדברי הפר"ת וע' בעקרי הד"ט סי' א' אות ל"א בשם טוב עין ג"כ בזה וע' בברכ"י אות ה' שהשוה ד' הר"ן עם ד' הרשב"א דשא"ה בנ"ח שכבר בירך על העיקר שהוא נר א' שהדליק והאריך בזה ומסיק דיש לברך אבל לפמ"ש התב"ש סקט"ו דבלא"ה יש לחוש שמא אינו בן ט' כלל א"כ פשיטא דלא יברך רק על דבר אחר ששוחט אז וכמ"ש התב"ש ומ"ש התב"ש סוסק"ט דבמידי דהוי רק חששא אין לברך כ"ה במג"א סי' ק"ע סק"ב ע"ש וע"ע בד"מ לקמן

רסי' ש"ל שהביא בפשי' ד' הרשב"א דצריך לברך וע"ש בב"ח סי' שכ"ט ס"ד וט"ז סק"ה וש"ך סק"ו והגה"ת י"ש מתוס' מנחות מ"ד וש"ע א"ח סי' י"ד בזה ומ"מ כאן לא יברך מטעמא דכתיבנא:

ו

בפ"ת הביא בשם פר"ד דגם בלא הפרים עג"ק דא"צ שחיטה אבל נחירה בעי וע' בצל"ח פסחים כ"ה ע"א שכ', ג"כ בפשי' דב"פ ניהי דא"צ שחיטה מ"מ אסור לאכלו חי משום לא תאכלו על הדם ע"ש בזה ויעוין בתוס' ב"ק מ"א ע"א ד"ה איני יודע שהקשו בהא דפריך ממשמע שנא' סקל יסקל השור א"י שנבלה הוא ואסורה באכילה מת"ל לא יאכל וכו' והא אצטריך לב"פ וכו' ומוכח דגם נחירה לא בעי דהא התם מיירי כשנסקל אבל באס"ז הביא בשם ה"ר ישעי' שחי' קו' תוס' באמת משום דמ"מ נחירה בעי אבל כמה ראשונים שהובאו שם לא תי' כן ומוכח דס"ל כהתוס' וגם בהג"א פ"ד דחולין סי' ה' וש"ג שם בעובדא דר"ש גאון שיובא לקמן סק"י מוכח כן [והי' נ"ל ראי' מיומא פ' ע"א ואימא בן פקועה כו' ומוכח דא"צ נחירה אבל יפה אמר בני הרב החריף מ' צבי נ"י די"ל דהתם בנמצא ב"פ מח דאינו מחוסר כלום ומ"מ קורעו להוציא דמו] וכ"נ מד' הרא"ה בבדה"ב שיובא בס"ק שאח"ז דהיכא דא"ל שחיטה גם בעוקר סימנים או עושהו גיסטרא שרי וכן מצאתי בס' הפרדס לרש"י סי' ר"ו וז"ל ואם לא הפריס עג"ק וכו' ואם ירצה שיקרענו בסכין כדג או מפצע את מוחו והורגו עד שתצא נפשו ושפיר מפני ששחיטת אמו מטהרתו עכ"ל ולכן העיקר דא"צ נחירה וכן הראוני ראי' מתוס' חולין פ"א סוע"ב ד"ה הואיל וכו' מידי דהוי אב"פ וכו' שהן מותרין בלא שחיטה ואפ"ה חיותו מטהרתה וכו' ע"ש והא בעי נחירה ובע"כ דא"צ גם נחירה ובאמת מהש"ס גופי' דף ע"ה ע"א דמדמה ב"פ לדגים מוכח כן וע"ע בתוס' חולין קכ"ח ע"א ד"ה בהמה וכו' בזה:

ז

אבל שאר טרפות אינו אוסר אותו. בתה"א וחי' הרשב"א ורא"ש ור"ן מבואר הטעם לפי שטרפות אינו דבר מפורסים ואין הכל בקיאים בה"ל טרפות וכ"ה בסה"ת סי' מ"א ובפר"ת סוסק"ז פסק דבטרפות הניכר לכל שהוא טרפה אסור דבזה שייך שפיר מ"ע וכ"ה במש"ז סק"ד וסק"ה דבחסר ויתיר רגל הניכר לכל טרפה והביא מד' הרא"ה בבדה"ב והנה ז"ל הרא"ה בהשיגו עמ"ש בתה"א דגם אם שחטו בסכין פגום כשר וז"ל ואני אומר אם אתה מתיר בסכין פגומה אף אני אומר נוחרו או עוקרו או עושהו גיסטרא ובלבד בצנעה וח"ו נשתקע ד"ז ולא נאמרו שלא אמרו אלא טרפות כעין דריסה שאינו אלא סירטא ויש בד"ז כמה דינים דבעי' מדעת ובעינן מחיים ויש שאין להם דריסה ויש

שאין להם בגדולים אבל ודאי טעון שחיטה בהלכות שחיטה כולו כבהמה דעלמא וכן שאר דיני טרפות נוהגים בו ואפשר שבדיני ספיקות נוהגין בו להקל עכ"ל. ובמשה"ב שם השיג דמרש"י ורמב"ם נראה דעובדא דהאי דובא שנטרף ולא יכול לחיות עוד ולא מחמת הארס בלבד דעודנו חי ולא נודע אם הגיע הארס לפנים ועוד דבפירוש אמרו שאין סימני טרפה אוסרים אותו וכו' ע"ש ומבואר דהרשב"א חולק על הבדה"ב בזה וגם טרפות הניכר עד שא"י לחיות עוד אפ"ה כשר ויש מקום לומר דהרשב"א לשי' דמיקל גם בפסולי שחיטה ואנן לא קיי"ל כן א"כ גם בטרפות הניכר יש להחמיר אבל אינו מוכרח וגם מסתימת דברי כל הפוסקים נראה דאין שום טרפות פוסל ודעת הרא"ה הוא באמת נגד ש"פ וגם מצאתי בחי' הרמב"ן לחולין שכ' עוד טעם דלא גזרו בב"פ על סימני טרפה משום דלא שכיחי וא"כ אין חילוק בין טרפות הניכר לאינו ניכר אך דיש לעיין בטרפות דחסר או יתיר שהוא טרפות מן הבטן הרי לפמ"ש הר"מ בפיהמ"ש בטעמא שאין טרפות מפסידתו לפי שהוא אצלינו כשחוט אע"פ שהוא חי וכ"ה בסה"ח וז"ל אבל משום דריסת הזאב ליכא כיון דמה"ת חשוב כשחוט מעיקרא אין הטרפות ניכר ומותר עכ"ל והיינו משום דהוי כנטרף אחר שחיטתו א"כ היכא דנטרף קודם שחיטת אמו מ"ש משאר עובר שנטרף דל"מ בי' שחיטה של עצמו ואולם בתב"ש פסק בפשי' להקל גם בזה ובסק"י הביא ד' הג"א בשם ראבי' דשחיטת אמו אינה מטהרת טרפות אבל הר"ן כ' דאינו נאסר משום טרפות כ"ז שהיא במעי אמו שאפי' מת ניתר בשחיטה וגם בבה"ג כ' דאפי' נחתך העובר במעי אמו מותר ורמז למ"ש בבכ"ש לחולין ע"ד בישוב ד' ראבי' ולכאורה תמוה מ"ש התב"ש מד' ראבי' שהרי בהג"א שם מבואר דס"ל דהיכא דהפריס עג"ק ונמצא טרפה אסור דכמו דצריך שחיטה כן שאר טרפות פוסלות בו וראבי' אוסר גם בלא הפרים אם נטרף במעי אמו וא"כ אין ראי' מהראבי' כלל לדידן דקיי"ל דאין שאר טרפות אוסרות וראיתי בתשו' רדב"ז ח"א סי' ק"צ שנשאל ג"כ ע"ד ראבי' דהא ממ"נ אי חשבת לי' מת או חי ניתר בשחיטת אמו ונדחק לומר דמיירי שנטרף אח"כ וסיים דלדידן דקיי"ל אין טרפות פוסל גם בהפריס עג"ק מכ"ש היכי דלא הפרים עג"ק אבל אם מת אסור ודלא כהר"ן ע"ש אבל בא"ז סי' ת"מ כ' וז"ל והשוחט בהמה ומצא בה' בן ט' חי והפריס עג"ק ונמצא טרפה ההוא ודאי אסור בעבור טרפות דידי' וכו' אבל השוחט וכו' ומצא בן ט' חי ולא הפריס עג"ק ונמצא טרפה בהא נחלקו רבותינו שמורי הראבי' קבל מר' יואל אביו שהוא אסור באכילה דתנן בחולין פ"ב מנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה וכו' תאמר בטרפה שהי"ל שעה"כ וכו' הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין וכו' ואם אי' ששחיטת אמו מכשירתו ומתירתו באכילה הול"ל נולדה טרפה מן הבטן נמי הו"ל שעה"כ אגב אמו

אם שחטה קודם לידתה וה"נ בהא דבעי ר"א דף ע"ד הושיט ידו למעי בהמה וכו' אר"ח ת"ש הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין וכו' ואם אי' וכו' הרי היתה לה לטרפה זו שעה"כ וכו' שנוצרה טרפה מן הבטן וכו' ואם אי' דב"פ שהיא טרפה משתרי באכילה וכו' וכ"פ רבינו יעב"ץ ז"ל ורשב"נ ז"ל מתיר ואומר דב"פ בן ט' חי טרפה ולא הפריס עג"ק שהוא מותר מכל בבהמה תאכלו ולא גרע מבן ח' חי או מת או בן ט' מת שהתירתם שחיטת אמם אע"פ שמתים הם ה"נ מתרת בו טרפות דהאי לא גרע ממיתה והא דלא פריך שי"ל שעה"כ היינו כדאמר בגמ' דף ע"ד דתנא דידן מינא דאומי' לא פריך ונראין דבריו עכ"ל ומבואר דלא כהרדב"ז אלא מיירי בנטרף במעי אמו וגם מבואר דס"ל דמדאורייתא אסור לשי' ראבי' הנ"ל וגם מבואר שהרשב"ל חולק באמת עלי' מטעם הנ"ל דלא גרע מאלו מת. ומ"ש הבכ"ש בישוב ד' ראבי' דהכא בעובר דל"ל חזקת חיות לכ"ע אזלי' בתר שעת מציאותן ורמז לערכין ז' כבר כתבתי במק"א די"ל דהתם קאמר רק להס"ד אבל לבתר דקאמר קמ"ל ס"ל דגם בעובר שייך חזקת חיות דהא מצינו ביבמות ל"ו ע"א ודף ס"ז ע"א דגם במעוברת אמרי' רוב ולד מעליא וא"כ יש לו חזקה מכח רובא אבל מצאתי בתשו' רדב"ז ח"ב סי' תרצ"ה שכ' ג"כ בפשי' דבעובר ליכא חזקת חיות וע' בתשו' מהרי"ט ח"א סי' צ"ז וע' ברא"מ פ' משפטים ותשו' נו"ב מ"ת חו"מ סי' נ"ט ודג"מ סי' ש"ה וח"ס יו"ד סי' רצ"ה וסוסי' רצ"ו וע' שו"ת ז"ר ח"ב א"ע סי' מ"ב ואכמ"ל ועמש"ל ס"ג בהג"ה בזה ומ"מ לדינא צ"ע להקל דכיון שדעת הרא"ה לאסור בכל טרפות הניכר וגם בפיטור חלק הכשר בשר פסק דאם הפריס עג"ק דינו כבהמה מעליא לריאה וי"ח טרפות והא דנפל עלי' דובא שלא מדעת הוי א"נ בגסה (וע"ש שהניח בצ"ע בבן ז' שהפריס עג"ק אם דינו כבן ט' וגם בכנפ"י נסתפק בזה ולא ראה ד' העיטור) וכ"ה דעת כל הגדולים שהובאו בא"ז והג"א וגם בתשו' רדב"ז ח"א סוסי' ע"א פסק להחמיר וא"כ עכ"פ בטרפות חסר ויתיר מבטן דניכר לכל והוא ממעי אמו צ"ע להקל. וע' בתשו' מהר"י אסאד סי' צ"ז מ"ש ליישב ד' ראבי' ותלי לה בפלוגתא אי עובר ירך אמו ע"ש ומה דפשי' לי' דקיי"ל עובר ירך אמו בד"ז יש מבוכה ופ' רמב"ם פ"ז מעבדים ה"ה וראב"ד ולח"מ שם וע' רדב"ז ח"א סי' קפ"ח באורך בזה ובמק"א הבאתי מרמב"ם והה"מ פ"ג מנחלות ה"ב וע"ע בלח"מ פ"ד מפסהמ"ק ושעה"מ פ"ב מגניבה וע' פיהמ"ש להר"מ פ"א מפרה ותוי"ט שם וע' רמב"ם פי"ב משחיטה ה"י ופט"ו ממעה"ק וברי"ן יומא פ' יוה"כ בשם הרמב"ן ואכמ"ל. אגב אכתוב מ"ש ברא"פ סי' ל"ו ס"ק קע"ח בשם חכמי הטבע שסתם ריאה צפה ע"פ המים וריאת בן פקועה שוקעת וע"ז סומכים בערכאות כשהזונות הורגות ילדיהן לבדוק

אם הילד הי' ילוד או הפילתו ע"ש ונ"מ אם נתערבו ריאת ב"פ עם ריאה של פגל והגם שאין לסמוך ע"ז בשל תורה מ"מ בדרבנן אולי יש לסמוך ע"ז וצ"ע:

ח

בדין ספק בשחיטה ע' שמ"ח שמיקל ובמש"ז סק"ד הביא מד' הרא"ה בבדה"ב ופקפק די"ל מ"ש בספיקות להקל קאי רק על ס"ט ע"ש אמנם מד' משה"ב שם מוכח שהבין בדעתו דגם בספק בשחיטה יש להקל וכ' דלפ"ז בסכין שיש בו יותר משיעור שחיטה ג"כ הוא ספק דשמא נשחטו רוב סימנים עד שלא פגע בפגומה ע"ש ויל"ע מזה במ"ש הש"ך סי' ק"י דין כ"ז ומכאן מבואר דהרשב"א ס"ל דיש ספק בזה ואכ"מ ועכ"פ מבואר דגם הרשב"א הבין בדעת הרא"ה להקל בספק בשחיטה וע' תשו' מהרי"א סי' צ"ז הנ"ל ובדין ספק טרפות באם אי הוי לגבי הב"פ כספק בשחיטה, וע' ימין משה בשם רשד"ם שפסק להתיר בהחליד או דרס או שחט ב"פ בסכין פגים והמעיין ברשד"ם ימצא שהביא כן רק בשם י"א ולא הכריע לדינא:

ט

ובדין ב"פ חי' עפמ"ג או"ח סי' תצ"ח סקכ"ה דטעון כיסוי בלא ברכה וע' בנח"א שבס' האשכול סי' כ"ד ג"כ בזה וע"ש בפמ"ג בדין יו"ט דאסור לכסות בזה:

י

בהג"ה או שהי' בו שום שאר דבר תמוה. בהג"א שממנו מקור ד"ז ורמז אליו גם בד"מ ובד"ח על הרא"ש אות כ"ד מבואר דהיינו כעובדא שאירע אצל ר"ש גאון שהי"ל שני בני פקועות והמית שניהם בקופץ בין קרניהם והאכילום בחופה ואין משם ראי' להתיר בלא שחיטה דשא"ה דחופה הואי ותמיהי אינשי וכההוא דאביי הכל מודים בקלוט ב"פ וכו' ע"ש ונ"ה בש"ג שם ונראה מזה דעיקר ההיתר משום דבחופה הואי וגם בב"פ א' יש להקל בכה"ג וכ"ה דפת ז"י שהובא בפ"ת סי' ט"ז סק"ד אבל מצאתי בא"ז סי' ת"מ שסיים וז"ל ה"נ איכא למימר הכא דהואיל והו"ל ב"פ הרבה ובעת החופה שב"א מתקבצין לחופה תמהין על אלו ב"פ וזוכרין שהותרו בשחיטת אמן ולא אתי לאחלופי עכ"ל נראה מזה דדוקא משום שהי' ב' ב"פ ובפרט לשי' הי"מ דבעי' תרי תמיהי א"כ ה"נ בזה י"ל דבכה"ג דאיכא ב' ב"פ הו"ל תרי תמיהי משא"כ באחד:

יא

סעי' ב' בהג"ה ועכשיו אין להתיר וכו' בפרישה וש"ך מתירים בשהה ח' ימים בבהמה ובתב"ש חולק וע' בדג"מ שדחה ד' התב"ש ומ"ש בהגהת י"ש להשיג דקודם שנולד ליכא רובא כבר הבאתי לעיל סק"ז מכמ"ק בזה ובפרט מש"ס דיבמות דגם בעובר איכא רובא

[א"ה בהמ"ח ע' שו"ת שו"מ מה"תל ח"א סי' ע"ר אריכות בזה] וע' בשו"ת נא"ד סי' כ"ד שהאריך לדחות ד' התב"ש ופסק להקל גם בידוע שהוא בן ח' ושהה ז"י ומכ"ש אם ספק בן ח' או בן ט' ושהה ז"י דודאי שרי והיכא דהבהמה היתה מקשה לילד והוציא העובר את ידו כיון שכבר נעקר לצאת גם התב"ש מודה להקל בשהה ז"י ע"ש באורך ובל"ש חי' דינים ס"ג רמז לזה בקיצור וע' תשו' ב"ש יו"ד סי' ל"ד שלא ראה ד' הנא"ד ול"ש הנ"ל והשיג ג"כ על התב"ש והביא מהרמב"ן שבת קל"ו בשם ר"ח דמפורש דגם בבן ח' ודאי מהני שיהוי ח' ימים ועמש"ל סי' ט"ו סקי"ד עוד בזה ומ"ש התב"ש סקט"ו דבבהמה ל"א אשתהי ע' במהרי"ל ה"ל יו"ט בשם מהר"ש שכ' בפשי' דגם בבהמה אמרי' דאשתהי ויש להביא קצת ראי' לד' התב"ש מבכורות ז' ע"ב שמצאו שלם ופירש"י שנגמרה כל צורתו וגדול ואי עיברו לא הוי משתהי ברחם כולי האי עכ"ל ושם בד"ה דג טמא משריץ בגופו כשאר בהמה וחי' עכ"ל א"כ מוכח דבבהמה ל"א אשתהי דאל"כ הרי כיון שהדג משריץ כבהמה וחי' א"כ ה"נ י"ל דאשתהי ובע"כ כמ"ש:

יב

סעי' ד' אין לו תקנה ע' תשו' רח"כ סי' ה' בדין החלב והאריך לדחות ד' הש"ך דבנ"ד הוי רק ספק טרפה ולא ודאי טרפה והעלה דבנ"ד יש כמה ספיקות והחלב מותר ע"ש:

יג

סעי' ה' השוחט את הבהמה ע' בפר"ח ופר"ת מ"ש מהירושלמי פ"ב דנדה וע' במהריט"א פ"א דבכורות אות ד' מ"ש על דבריהם בזה:

סימן יד

א

סעי' א' והוציא העובר את ראשו וכו' בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ב סי' ע"ח נשאל בדין שליא שיצתה מקצתה אם העובר ניתר בשחיטת אמו אם יש לחוש שמא יצא ראשו בתוך מקצת השליא או שמא כל שלא הי' מגולה לאויר העולם ל"ה כילוד והשואל שם הביא מד' רש"י חולין ע"ז ע"א ד"ה למ"ל קרא וכו' והוא דחה דהתם הכונה שיצא הולד מגולה ולא בתוך השליא ואני תמה שלא ראו ד' רש"י במשנה שם בד"ה אסורה באכילה ואע"ג דלא נפק אלא פורתא וליכא למימר כל מיחוי הולד הי' שם שמא באותו מקצת יצא ראש הולד והרי הוא כילוד עכ"ל וכ"ה בר"ן ורע"ב שם ובכ"מ פ"ה ממ"א הי"ג ובאשכול סוסי' כ"ד וכ"ה ברש"י ב"ק י"א ע"א ותוס' שם וע"ש באס"ז ומפורש דגם בכה"ג שאינו מגולה לאויר הוי כילוד ואסור [ובמה שנחלקו רמב"ם וראב"ד פ"ה ממ"א שם יעוין באשכול שם

שפסק כהרמב"ם וכ"ה בקיצור פסקי הרא"ש וע' בנח"א שם] והא דכ' רש"י ושליא בתרי' אזלא ולא שריתא שחיטה הכונה דהשליא היא טפל אצל הולד וגריר בתרי' דאם הולד יצא ראשו ונאסר משום דהוי כילוד גם השליא נאסרת וז"ש רש"י דאזלא בתרי' וכ"ה בת"ח שם והדבר פשוט ודלא כהשו"מ שטעה בזה במחכ"ת ולא הבין הפשט הפשוט בד' רש"י ולכן לדינא אסור הולד בכה"ג:

ב

בש"ך סק"א ומ"ש דברוב פדחתו הוי כילוד ע' פר"ת סק"א שמצא ברמב"ם, כת"י לא כתב חיבת רוב ולכן הכריע כהב"י סי' קצ"ד דכל פדחתו בעינן וע' בתב"ש סק"ו באורך ג"כ בזה:

ג

בש"ך סק"ב ומ"ש אפי' אמו טרפם ע' תב"ש סק"ג ושפ"ד וחי' בת עיני בזה וע' בשו"ת נא"ד סי' כ"ד שביאר ד' הש"ך לנכון:

ד

סעי' ב' הוציא ידו וכו'. יש לעיין אם הי' ב' ב"פ ויצאה יד א' מהם והחזירה ולא נודע איזה יד יצאה אי נימא דב"פ דהוי כשחוט אין עליו חשיבות בע"ח ויתבטל ברוב ויען כי אין דינים אלו מצוים אקצר. וע' תשו' מהר"ם שיק סי' שע"ח ליישב דלא תיקשי הכא מהא דביצה ל"ז דבבהמה ינקו תחומין אהדדי וה"נ כיון דהאבר היוצא אסור תיאסר כל הבהמה. וחי' דבטל במיעוטו ואף דנולד בתערובות הרי קידם שיצא הי' הכל מותר וגם דשיל"מ בטל ובביצה רב לשי' דמב"מ ל"ב אבל לפמ"ש בצל"ח ביצה דהתם דבחיים הכל אסור משום חזקת שא"ז הוי כנולד ההיתר בתערובות דלא בטל ועתוס' שבועות כ"ד דגם במעי אמו חל עשה דשא"ז א"כ נדחה תי' זה ומצאתי באשכול סי' ר"ד שהעיר בקו' הנ"ל ותי' ג"כ כן וע"ש בנח"א ועמש"ל סוסקי"א עוד בזה:

ה

בתב"ש סק"ט האריך בדין אם הוציאו כנגד הדופן עד לחוץ ולא יצא לחוץ וע' פ"ט דכלים מ"א ור"מ ור"ש שם נראין אבל לא יוצאים וכו' דאם אינו נוגע בבצק טהור דלאו תוכו הוא ומזה משמע כהתב"ש ועתוס' שבת ז' ע"א בד"ה וטח וכו' וריב"א פי' וכו' דכיון שרואה את הקרקע חשוב כמונח פ"ג קרקע והר"י חמה ע"ז ע"ש הרי שנחלקו בסברא זו ויש לחלק וע' אס"ז ב"מ כ"ו ע"א:

ו

סעי' ג' בש"ך סק"ז פסק דגם אם האם טרפה מותר מה שנשאר בפנים בשחיטת עצמו והפר"ח השיג וע' בתב"ש סק"ח אבל לא דיבר כלל מראיית הפר"ח מתוס' דף ע"ה וע' בל"א חולין ס"ט ע"א מ"ש לדחות ראי' זו וע' תשו' נא"ד סי' כ"ד ובל"ש חי' דינים ס"ג מ"ש בזה:

ז

סעי' ד' המיעוט שלא יצא מותר ע' מקמ"ח שתמה על הרא"ש שפסק להקל כאת"ל דהא הרא"ש בכמה מקומות איננו פוסק כאת"ל וע' בב"ש א"ע סי' קכ"ב סק"ז ובשעה"מ פ"ג מאישות ה"י בסופה מ"ש בזה וצ"ע שלא העיר מכאן דלא יתייישב בחילוקו שם:

ח

סעי' ה' החלב שלה אסור וכו' וה"ז כחלב טרפה וכו' במל"מ פ"א ממטמאי מו"מ תמה ע"ז דבודאי יש תמיד ס' נגד אבר א' ויתבטל בהם והוכיח מזה כדעת הר"מ שהובא במרדכי סוף חולין שהקשה בהא דיבמה שרקקה דם דכשרה דא"א בלא צחצוחי רוק אמאי לא בטל ברוב ותי' דמיירי שהוא בעין וניכר ולכן לא בטל ועוד דל"מ ביטול ברוב אלא בדבר שהי' ניכר בפ"ע ואח"כ נתערב אבל בדבר שבתחלת ביאתו לעולם מעורב ל"מ ביטול וכו' וה"נ בזה ודחה בזה ד' הב"ח וט"ז וש"ך ע"ש והביא בשם מהר"ח אלפנדרי שהקשה מתוס' זבחים כ"ו ע"א ד"ה שחט ואח"כ חחך פסולה דדם פסול אינו בטל ברוב וכו' והרי גם בלא"ה האיסור נולד בתערובות שנפסל דם הרגלים ביוצא וכל דמי בהמה יונקים זמ"ז כמ"ש רש"י שם ובתשו' א' להרב מהר"ש נ"י אבד"ק קיצמאן כ' לבאר ד' המרדכי ע"ד פלפול ומקודם אבאר גוף קושי' המרדכי שהקשה דיתבטל הרוק בדם ולכאורה לפמ"ש הר"ן נדרים נ"ט שאין דרך היתר להתבטל באיסור ועמש"ל בפתיחה לתערובות בזה א"כ ה"נ איך יתבטל הרוק בדם ואולם נראה לפמ"ש הרמב"ן לע"ז פ' השוכר בטעמא דבהיתרא לגו איסורא ל"א קמא קמא בטל משום שהביטול תלוי בדעתו ורצונו של אדם שמבטל בדעתו האיסור לגבי ההיתר אבל בהיתר לתוך איסור אדם מצפה שיתוסף עוד היתר לכן אינו בטל ע"ש ומעתה לפ"מ דאי' בירושלמי ור"ש רפ"א דפאה דלהכי לא חשיב התם רוק של יבמה בדברים שאין להם שיעור משום שאין בהוספתו מצוה כלל ועתוס' חגיגה ז' ע"א ג"כ בזה וא"כ אם נתערב הרוק בדם שפיר י"ל שיתבטל דל"ש לומר שמצפה בדעתו שיתוסף עוד רוק דהא אם ירוק עוד אפי' רק כ"ש לא יצטרך לצרף הרוק הקדום כלל כיון דסגי בכ"ש ואין בהוספתו מצוה. ומעתה אבא לבאר תי' המרדכי דלכאורה חילוקו אין בו טעם כלל מדוע יהי' חילוק בין נולד בתערובות או לא

ואמינא בזה מלתא חדתא עפ"מ שמצאתי מרגניתא טבא בחי' הרשב"א ביצה ל"ח ע"ב שהביא שם קו' ר"י הלוי בהא דגבינות עכו"ם אסורים מפני שמעמידין בעור קיבת נבלה ואמאי אסורין נימא שיתבטל ברוב ותי' דדבר המעמיד לא בטל והקשה ע"ז דגם גבי מים ומלח הרי המים מעמידים העיסה ולא יועיל ביטול ומה פריך התם דליבטל מים ומלח לגבי עיסה וכ' וז"ל אלא מכאן אפשר שלא כטעמו של הרב ז"ל דהתם שאני שכל הרואה גבינה של עכו"ם יודע ומכיר שבאיסור העמידה שהרי ההעמדה הוא בעור קיבה והוי כאלו האיסור בעין משא"כ כאן אע"פ שהכל יודעים שלא עמדה בלא מים אין הכל יודעים שהעמידוהו ע"י מים שאולין עכ"ל וממ"ש הרשב"א דמכאן אפשר שלא כטעמו של הרב מוכח דגם בלא טעמא דמעמיד ל"מ ביטול בגבינו' וביאור הדבר דכיון דבניכר האיסור ל"מ ביטול א"כ ה"ה אם ניכר האיסור בידועה שכל הרואה יודע שיש כאן איסור הו"ל כניכר האיסור ולכן גבי גבינות שידוע לכל שמעמידין אותן בעור קיבת נבלה הו"ל כניכר האיסור ולא בטל משא"כ גבי מים שאולין דאין הרואה יודע אם הם שאולין שעי"ז המה מחוץ לתחום. וצ"ל דהרשב"א בתי' זה ס"ל דבודאי מעמידין בעור קיבת נבלה ודלא כהתוס' חולין קט"ז דאל"כ שוב אינו ניכר ומעתה י"ל דזהו כונת המרדכי דבשלמא היכי דהאיסור וההיתר הי' כל א' מקודם בפ"ע ונתערבו ע"י מקרה זה בזה אין ניכר להרואה שנתערב איסור בהיתר זה לכן מהני ביטול אבל ביבמה שרקקה דם דא"א לדם בלא צחצוחי רוק א"כ כל הרואה הרקיקה של דם יודע שיש בו צחצוחי רוק כיון דא"א שיהי' באופן אחר כלל וכך דרך ביאתו לעולם וא"כ הוי בניכר הרוק בהדם ול"מ ביטול ולכן אף שאינו ניכר ממש כתי' א' של המרדכי שם מ"מ הוי בכלל ניכר דהא הוי ניכר בידיעה והוי בכלל רוק הנראה לדיינים שצריך שיראו יוצא מפיה דבשעה שרואים אותו יוצא מפיה ידוע לכל הרואים שיש שם גם רוק ובזה יש ליישב מה דיש לדקדק למ"ל להש"ס לומר דא"א בלא צחצוחי רוק הרי גם אם ע"פ רוב מעורב צחצוחי רוק סגי ולפמ"ש ניחא דא"כ שוב אינו ניכר לכל והדק"ל דליבטל ברוב ודו"ק. וא"כ התינח התם ובש"ז של זב דא"א בלא צחצוחי זיבה אבל גבי חלב של אבר היוצא שפיר כ' הפוסקים דבטל ברוב דנהי דבא בתערובות מ"מ הרי אינו ניכר להרואה שהאבר הוא אבר שיצא ודמי למים שאולין שכ' הרשב"א דאינו ידוע אם באו מחוץ לתחום וה"נ בזה ולכן שפיר מהני ביטול וכן בהא דזבחים כ"ו דאע"ג שהדם של הרגל פסול מ"מ אינו ניכר אם הרגל יצא לחוץ ולכן שפיר בטל. וא"ש והוא נכון בס"ד. ואולם אחרי שובי נחמתי אם כי הדברים נכונים ע"ד הפלפול אבל להעמיס כן בכונת המרדכי אי אפשר שהרי המרדכי הקשה ע"ז מהא דשליא בבית הבית טמא ור"ש מטהר משום שנימוח הולד ונתבטל ברוב ותי' דהתם נמי

הולד הי' ניכר קודם שנימוח ע"ש ולפמ"ש מה בכך הרי מ"מ ניכר בידיעה שאין שליא בלא ולד ונימוח בו ע"כ א"א להעמיס זאת בכוונת המרדכי אבל הדברים נכונים בעצמם לפלפולא בעז"ה:

ט

ובעיקר ד' המרדכי הנ"ל ראיתי בב"מ א"ע סי' קס"ט ס"מ שתמה עליו מש"ס דבכורות כ"ב גבי בהמה שהפילה חררת דם וכו' דמשום ביטול ברוב נגעו בה והרי התם נולד האיסור בתערובות אבל במח"כ נעלם ממנו שהמרדכי עצמו שם הקשה מהא דשליא בבית ובבכורות שם הובא ג"כ מזה וקאמר דראב"י ור"ש אמרו דבר א' ותי' המרדכי דמ"מ הי' ניכר הולד קודם שנימוק ע"ש אך לכאורה הוא תמוה דהא קיי"ל דטומאה בלועה אינו מטמא וא"כ כל זמן שהוא בפנים לא חל האיסור כלל ומשיצא כבר הי' נימוח ומעורב וראיתי במהריט"א פ"ג דבכורות אות ל' שביאר ד' המרדכי דמ"מ כיון שעכ"פ הי' ניכר קודם שנימוק אף דבאותה שעה (לא חלה טומאה עליו מ"מ שפיר בטל והביא מפ"ז דכלאים המעביר עציץ נקוב בכרם דדוקא אם הוסיף מאתים אסור ובפחות בטל בא' ור' והרי תחלת ביאתו לעולם עי"ת והעלה דדוקא כששניהם האיסור וההיתר באים עי"ת לא בטל אבל אם א' מהם הי' בפ"ע מקודם שפיר בטל ובזה תי' ד' מרדכי שבסי' ק"ב גבי גיגית של ענבים והיין יוצא בשבת וע"ש מ"ש מהתוס' מעילה כ"א שהעמידו קושייתם על דין פרוטה שנפלה בכיס ולא על דין פרוטה בכיס זה הקדש ומוכח דס"ל כהמרדכי דבכה"ג ל"מ ביטול ודחה דאין ראי' עש"ה וע' בב"ט שעה"ת דין א' פ"ד שהעיר ג"כ מתוס' מעילה הנ"ל דיש ראי' לס' מרדכי אבל לפ"ד מהריט"א הנ"ל ליתא ובפרט לפמ"ש הכרו"פ וח"ד סי' ק"ב לחלק דהיכא דמתחלה הי' הכל מותר וחל האיסור בתערובות אזי גם דשיל"מ בטל ורק היכא דהכל הי' אסור בתחלה וההיתר נעשה בתערובות ל"מ ביטול א"כ גם בהא דתוס' מעילה הי' הכל מותר רק שאמר פרוטה בכיס זה הקדש א"כ אדרבא גם דשיל"מ בטל וע"ע נו"ב מ"ת יו"ד סי' נ"ד נ"ה העיר בהמ"ח ג"כ מפ"ז דכלאים הנ"ל ואני הבאתי ראי' לסברת המרדכי הנ"ל מהש"ס דב"מ נ"ג ע"א דפריך בהא דמע"ש בטל ברוב בשאין בו ש"פ ונכנס לירושלים ויצא ואם אי' לדחזקי' וכו' ליעבד לי' ה"נ לדחזקי' ומשני בדלא פריק וניתי ב' פרוטות ונחלל עלייהו וכו' ומשני מי סברת וכו' הדר הו"ל דאורייתא ודרבנן ולא מצטרפי. וברש"י וא"ת המעורב בו יצטרף להשלים הדר הו"ל דאורייתא ודרבנן ע"ש וק' הרי גם המעשר שוה חצי פרוטה בטל מה"ח ברוב של ש"פ שכבר נפדה בפרוטה ורק מדרבנן לא בטל והו"ל דרבנן ודרבנן וכבר נשאלתי בזה והשבתי דכיון דמתחלה הי' הכל מעשר ונולד ההיתר של החילול בתערובות ל"מ

ביטול מה"ת כלל וכדעת מרדכי הנ"ל. ושוב הראוני בשו"ת שו"מ מ"ד ח"ג סי' מ"ד באמצע התשו' שנשאל ג"כ בזה והשיב ג"כ כמ"ש וא"כ יש מזה ראי' להמרדכי ואין לדחות דשא"ה דכיון דלא יועיל הצירוף רק ע"י הביטול ברוב שוב איננו בגדר דשיל"מ כיון דגם אחר החילול נצטרך לבא לביטול ברוב דז"א דאדרבא אם לא יועיל ביטול ברוב יהי' גם התערובות השני דאורייתא ויצטרפו דאורייתא ודאורייתא ובודאי יועיל החילול והא דפריך וניתי דמאי ולכאורה ק' דהא לפ"ז נצטרך לצרף ביטול הרוב של התערובות גם בהחילול דאל"כ יהי' דרבנן ודאורייתא ולא מצטרפי וא"כ ל"ה דשיל"מ וכן נשאלתי מתלמודי הרב החריף מ' אברהם יהודא ני' והשבתי די"ל הכונה דלבתר דפריך וניתי מעשר דאית לי' ונצטרפינהו ומשני דאורייתא ודרבנן לא מצטרפי ע"ז פריך דאחר שיביא מעשר דאורייתא ויצרפנו יביא דמאי ויצרף דבזה שוב ממ"נ יועיל החילול דבלא ביטול ברוב מועיל צירוף של המעשר ודאי ואי משום דהתערובות דרבנן דנתבטל ברוב שוב מועיל צירוף הדמאי וא"כ אחר החילול א"צ להיתר של ביטול ברוב כלל וע"ז משני דלמא אתי לאתויי גם בפעם ב' רק ודאי. גם העירוני די"ל דגם בדמאי דהוי דרבנן הוא רק משום דרוב ע"ה מעשרין ואי לאו רובא הי' גם מה"ת אבל יש לפקפק דהתם הוי רובא דא"ק דעדיף מביטול ולשי' כמ"פ מהני רוב בזה גם בדשיל"מ כנודע אבל מגוף ד' הש"ס אין ראי' כ"כ לפי פי' א' שכ' באס"ז שם דחצי פרוטה לבד אינו צריך פדיון רק מדרבנן משא"כ היכי דהי' מתחלה ש"פ אך דלכאורה חמוה דמ"מ כיון דבטל ברוב נעשה ג"ז דרבנן וצ"ל דכיון דקודם תערובות הי' מה"ת שוב אינו מצטרף ויותר נראה דבזה שוב י"ל דכיון דלא יועיל החילול רק בצירוף ביטול ברוב שוב ל"ה בגדר דשיל"מ וכמש"ל אבל מד' רש"י יש ראי' אבל העירני ח"א דלשי' הסוברי' דאין מבטלין איסור לכתחלה מה"ת י"ל דה"נ כיון דלא יועיל החילול רק ע"י ביטול ברוב אסור להביא לכתחלה ולחלל על הש"פ דגורם לכתחלה שיתבטל ברוב וע' בשו"ת שבאב"מ בסופו סי' י"ח מ"ש בדין תרומה אבל יש לפקפק דהכא אינו עושה מעשה ביטול רק שפודה הש"פ ומחצה אלא שאין חצי פרוטה נתפס בפדיון וממילא בטל ברוב והוי כאינו מכוין לבטל וע' בתוי"ט ובני"ש פ"ד דתרומות מ"ח ובפרט להסוברים דהוי רק דרבנן שוב תליא במ"ש הר"ן פ"ב דפסחים דע"י איסור דרבנן לא נפקע דין דשיל"מ. ובמק"א העירותי דלפמ"ש רש"י בבכורות ט"ו ע"ב ורש"י ד"ה לא אלימי דהיכא דמדאורייתא פקעה הקדושה ורק משום גזירה דרבנן אסור לא אלים למיתפס פדיון א"כ איך אמרו בב"מ דהוי דשיל"מ ע"י הפדיון הרי כל גזירת דשיל"מ רק מדרבנן ומה"ת בטל ברוב וא"כ כיון דכל איסור שבו הוא רק מדרבנן שוב לא אלים למיתפס הפדיון כלל ושוב ל"ה דשיל"מ ובסברא זו יש

לבאר ד' תוס' מעילה כ"א אבל הוא נסתר מש"ס הנ"ל ונראה דמזה ראי' למ"ש הכ"מ פ"ז ממעילה ה"ו דדשיל"מ מה"ת ובשו"ת מהרי"א חיו"ד סי' של"ט ביאר דבריו דהיינו היכי דבידו לתקנו עכשיו בכל שעה בכה"ג הוי דשיל"מ מה"ת ודוקא בהקדש דקיי"ל דשוה מנה שחילל בעד ש"פ מחולל ובכה"ג ל"ה מחוסר ממון ע"ש וא"כ הרי לשי' רמב"ם פ"ד ממע"ש הי"ח גם במע"ש דינא הכי והוי דשיל"מ מה"ת וממילא מהני בי' פדיון וא"ש אבל ברש"י ב"מ נ"ג ע"א שם מפורש דגם במע"ש דשיל"מ דרבנן וא"כ תיקשי לשי' רש"י בכורות הנ"ל וי"ל דלענין דשיל"מ דהיינו כדי שלא נצטרך לביטול הרוב א"כ לפי הך צד דל"מ ביטול ברוב שוב מהני הפדיון ונתפס בו דו"ק והבן גס יש לחלק בין היכי דהוי רק מצד גזירה ובין איסור גמור מדרבנן ויש להעיר עוד ע"ד המרדכי מהא דזבחים ע"ט ע"א חרסן של זב וכו' שלישי טהור בד"א שנתן לתוכו מים אבל לא נתן כו' טמא כו' מאן שמעת לי' דאמר מב"מ לא בטל וכו' וק' דגם לדידן הרי כשיוצא הבליעה בא לעולם עי"ת וצ"ל משום דהמ"ר שנתן לתוכו היו טהורים בתחלה ודמי להא דסי' ק"ב הנ"ל:

ו

אך דיש להקשות לפי שי' המרדכי וכפי שביארו האחרוני' הנ"ל בהא דפריך הש"ס בפסחים ע"ו ע"א לשמואל דאמר תתאה גבר מהא דנטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו דכיון דחרס צוננת אקורי מיקר לרוטב ואמאי יטול מקומו וקשה הרי התוס' שם ע"ה ע"ב ד"ם יטול הקשו אמאי סגי בקליפה בנגע בחרסו של תנור הלא הרוטב שיש בה כ"ק נבלע בפסח עד כ"נ ותי' דמיירי שהרוטב רק מעט ודמי לסיכה משהו בעלמא ולפמ"ש הט"ז סי' צ"ד סקי"ג גם בסיכה מטעם ביטול קאתינן עלה וצ"ל לפ"ז דמתני' אחי' כמ"ד מב"מ בטל [ובזה מיושב קו' הצל"ח והאו"ח בסוגי' שם בהא דפריך לשמואל שהקשו לפמ"ש התוס' בד"ה תנן ע"ש ותבין] והנה לעיל מ"א אי' דבאכלו נא מבע"י כיון דלא חזי בלילה פטור וא"כ ה"נ בצלי ע"י דבר אחר ובתוס' ד"ה אלא הוכיחו דהכא מיירי בלא נצלה כ"צ ע"ש ולפמ"ש הר"ן בנדרים נ"ט ע"ב ד"ה ועד כאן וד"ה שאני אין היתר מתבטל לגבי איסור וגם איסור באיסור לא בטל ובפמ"ג בשעה"ת ח"ב פ"א לשי' הר"ן גם היתר בהיתר מב"מ ל"ב וא"כ בהא דנטף מרוטבו וחזר דנאסר כ"ק של הרוטב אימת נתבטל אי צלוהו לפסח מבע"י הרי קודם שנצלה כ"צ הוי היתר בהיתר ולא בטל ואחר שנצלה כ"צ נעשה שאר הפסח איסור דאסור לאכלו מבע"י והקליפה הוא היתר ולא נתבטל ההיתר באיסור ובהגיע הלילה שחזר הפסח להיות היתר והקליפה נעשה איסור שוב הוי כנולד ההיתר והאיסור בתערובות ול"מ ביטול לשי' המרדכי וגם בנצלה הפסח בלילה הרי כל זמן שלא נצלה כ"צ הכל אסור ואיסור באיסור לא בטל

וכשנגמר צלייתו נעשה הפסח היתר והקליפה נשאר באיסורו ונולד ההיתר בתערובות ול"מ ביטול ומה פריך הש"ס לשמואל ואף די"ל דגם כל זמן שלא נצלה כ"צ הוי שם היתר על הפסח כיון דעתיד להיות מותר אחר שיוגמר צלייתו וכמ"ש הר"ן בטעמא דדשיל"מ אבל ז"א דזהו רק מדרבנן אבל מה"ת אזלי' בחר השתא ולא יתכן שע"ו איד"ר יוצמח קולא להקל בשל תורה וכמ"ש הר"ן פ"ב דפסחים בהא דחמץ הוי דשיל"מ [ויש לפקפק בזה דבכה"ג שבידו לצלותו עכשיו הוי כאיסור בהיתר וראי' מזבחים ע"ד כל הזבחים שנתערבו כו' וליבטל ברובא כו' והא כל זמן שהחולין בחיים אסורין משום אמ"ה ואפ"ה מהני ביטול לולא דבע"ח לא בטלי ובע"כ כיון דבידו לשחטן בטל וגם בר"ן נדרים נ"ב מבואר דבכה"ג הוי דשיל"מ מדאורייתא] ובזה נדחה ג"כ מה דיש מקום לומר דכיון דגם באכלו נא מבע"י דפטור מ"מ אסור מדרבנן לפמ"ש הב"י ביו"ד סי' פ"ז דגם בשאר איסורין פטור אבל אסור וא"כ גם בלא נצלה כ"צ אסור מבע"י וא"כ הוי הכ"ק ג"כ איסור אבל לפמ"ש ז"א דע"י דרבנן לא ניקל בשל תורה וגם מלבד זה הרי המרדכי גופי' בפכ"ש גבי חלב חי ס"ל דבשאר איסורים פטור ומותר ועמש"ל סי' ט"ז סקי"ג ודרך פלפול ביארתי עפמ"ש בס' מנ"ע לבאר פלוגתא דר"י ור"ל במנחות נ"ד גבי צמקו וחזרו ותפחו דלר"י אין דיחוי באיסורין ולר"ל יש דיחוי דלכאורה דברי ר"י עצמן סותרים זא"ז דבמנחות כ"א ס"ל לר"י גופי' גבי דם שקרש דהואיל ואידחי אדחי וביאר דלשיטתייהו אזלי דלר"י דח"ש אסור מה"ת ולא נדחה האיסור לגמרי גם בשעה שצמקו לכן חוזר ונראה אבל בדף כ"א דנדחה לגמרי מודה דיש דיחוי ולר"ל ח"ש מותר מה"ח ולכן ס"ל דיש דיחוי ע"ש ואני הראיתי ברש"י סנהדרין מ"ו ע"ב ד"ה הואיל וכו' דמפורש סברא כזו דהיכא דלא נדחה כל האיסור לגמרי אזי חוזר ונראה הכל ע"ש והמעיין במנחות שם ימצא דשמואל סובר שם ג"כ כר"ל וא"כ ס"ל דח"ש מותר מה"ת וע' תי' הרשב"א שבועות כ"ג ע"ב שכ' דרב ושמואל לא שמעי' להו דח"ש מה"ת או לא להכי נקט טעמא דסליק לכולהו ולפמ"ש פליגי בזה רב ושמואל וא"כ במתני' דנטף מרוטבו דהוי דבר מועט כמ"ש הרמ"ז וא"ח שם ובח"ד סי' ק"ה סק"ז וכן מצאתי במרדכי פכ"ה סי' תרצ"ה דנטף מרוטבו משמע רק טפה בעלמא וא"כ הוי רק ח"ש ואסור רק מדרבנן וא"כ שוב לגבי דרבנן מהני האיסור דרבנן של לא נצלה כ"צ או ההיתר של הבשר שיהי' אח"כ מותר שיתבטלו זב"ז וכמ"ש הר"ן בפסחים שם לענין דשיל"מ גופי' וכה"ג כ' הרשב"ץ הובא בב"י ורמ"א א"ע סוסי' מ"ב ולכן פריך שפיר לשמואל לשיטתי' [ואף דבקדשים המל"א כבר כ' רש"י בנזיר ל"ז ע"א דדוקא בדנפיש איסור מהיתר משא"כ כאן] ובזה ישבתי ד' הרמב"ם פ"ח מק"פ שהשמיט החי' דחרס וסלת רותחת ותמה הלח"מ ולפמ"ש

ניחא דלדידן דח"ש אסור מה"ת בלא"ה ל"ק קו' הש"ס ודו"ק היטב ובזה אמרתי ליישב מה דלכאורה קשה בהא דש"ס דיומא ע"ד ע"א דמפרש ר"י טעמא דח"ש אסור משום דחזי לאיצטרופי וקשה דא"כ למ"ל לברייתא לאתויי לאיסור ח"ש מקרא דכל חלב דכיון דסברא הוא קרא למ"ל וכדפריך כה"ג בכתובות כ"ב ע"א ובנדה כ"ה וע' בפ"י ברכות ל"ה ושב"י ח"ג סי' קל"ה בזה (וע' תוס' יומא שהקשו להיפוך דכיון דאיכא קרא למ"ל סברא ובר"ן פ"ג דשבועות תי' קושייתם ולענ"ד קשה להיפוך) ובדוחק י"ל לפמ"ש התוס' שבועות כ"ב ע"ב דכשאין הסברא פשוטה אצטריך תרווייהו אבל יותר נראה דלכאורה יש לפקפק בסברת חזי לאצטרופי לפמ"ש בירו' פ"ו דתרומות דפלוגתתם, רק באין דעתו להשלים א"כ נימא הואיל ואדחי האיסור כשאכל הח"ש אדחי לגמרי גם כשיצטרף עוד ח"ש ואף דלר"י גופי' אין דיחוי באיסורים הרי כל הטעם לפ"ד המנ"ע הנ"ל משום דלא נדחה כל האיסור דגם ח"ש אסור מה"ת והרי השתא נימא דבאמת יהי' ח"ש מותר ונדחה לגמרי ולא חזי לאצטרופי כלל ולכן מייתי בברייתא קרא דכל חלב לרבות ח"ש וכיון שכבר אסרתו תורה שוב איכא סברא דחזי לאצטרופי דל"ש לומר דאידחי כיון דלא נדחה לגמרי ובזה י"ל טעמי' דר"ל דס"ל דח"ש מותר דלשיטתי' אזיל דס"ל דיש דיחוי באיסורין ול"ש סברת חזי לאצטרופי כלל והא דכל האיסורים מצטרפין תוך כא"פ היינו בדעתו להשלים ובזה י"ל הא דבירושלמי שם מבואר דמודה ר"ל ביה"כ. ובמה"פ תמה דבש"ס דילן ר"פ יה"כ פריך בהא דמפרש ר"א ואיתימא ר' ירמי' למתני' דקתני אסור לא נצרכה אלא לח"ש הניחא לר"י אלא לר"ל מא"ל והא ביה"כ מודה וגם יש להבין אמאי ביה"כ מודה ולפמ"ש א"ש דהנה השאג"א סי' י"ז חידש דבגברא ל"ש דיחוי כמו דקיי"ל דאין בע"ח נדחין ע"ש וכבר העלה הב"ט שעה"כ דין ב' דגם לשי' רש"י בכריתות ותשו' הרשב"א דכל איסורי תורה הם איסורי חפצא אבל יו"כ הוא רק איסור גברא כיון דהאיסור תלוי רק בזמן וקרא כתיב תענו את נפשותיכם דהאיסור על הנפש ע"ש וא"כ בשלמא בשאר איסורין איכא דיחוי אבל באיסור יו"כ דקאי אגברא אין ב"ח נדחין ומודה ר"ל דח"ש אסור אבל בש"ס דילן הרי אזיל התם אליבא דר' ירמי' דמשני נמי החם מתני' הכי והוא סובר בסנהדרין מ"ז דב"ח נדחין וא"כ לשיטתו אין לחלק אליבא דר"ל בין שאר איסורים ליו"כ ופריך שפיר ודו"ק. אבל בעיקר קושי' המנ"פ מהא דמנחות כ"א העלתי בתשו' להרב מו"ה צבי מו"ץ דק' וויזניצא דשאני התם באיסור דם דתליא בראוי להקרבה דמה"ט ס"ל התם דדם שבשלו א"ע עליו א"כ הרי בקדשים יש דיחוי וממילא. נדחה גם איסור דם וז"ב וראי' מד' הריטב"א בע"ז ע"ג בשם הרמב"ן דהא דקיי"ל באיסורין חוזר

וניעור משום דאין דיחוי באיסורין והרי התם נדחה לגמרי בשעה שנתבטל ובע"כ דלדידן בכל גווני אין דיחוי ופלפלתי עוד הרבה בזה ואכמ"ל:

יא

אך לפמש"ל בשם מהריט"א דדוקא היכא דהאיסור וההיתר באים שניהם ביחד ל"מ ביטול אבל היכי דבא המבטל או המתבטל לבד בתערובות בטל א"כ מיושב קו' הנ"ל בפשיטות וע' בסמ"ח על החינוך מצוה ג' שהוכיח ג"כ מהא דנדרים נ"ח דגידולי היתר מעלים האיסור והא התם נולד ההיתר בתערובות ואפ"ה מהני ביטול ובע"כ דכיון דעכ"פ האיסור הי' מקודם בפ"ע מהני ביטול וע' בשו"ת שו"מ מ"ג ח"ב סי' ס"ח ג"כ בזה ותמהני שלא ראו ד' התב"ש סי' זה סקי"ב שהעיר בזה וכ' דיש שם טעמי אחרינ אבל לא זכיתי להבין כוונתו כעת וע' בשו"ת ב"א חאו"ח פי' נ"ו באמצע התשו' שהוכיח מהר"ן בע"ז שכ' דטעמא דזוז"ג משום ביטול והא התם באו הגורמים בתוך הפרי בתערובות ובע"כ דלא ס"ל כהמרדכי הנ"ל אבל אינו מוכרח דהא התם אינו בגדר ביטול גמור דגם בלא רובא בטלי הגורמים זב"ז וכמ"ש הב"א בעצמו שם וע"ש שתמה גם עמ"ש הר"ן לחלק בין היכא דאפשר לגורם היתר להיות אסור דזהו רק למ"ד מב"מ ל"ב וע' בב"מ סי' קס"ט ס"מ הנ"ל מ"ש סמוכין מד' רש"י יבמות פ"ו שכ' דאיסור טבל בשביל התרומה שבו בעכצ"ל דס"ל כהמרדכי דאל"כ תיקשי שיתבטל מה"ת ברוב אבל אינו ראי' דמלבד מש"ש מהר"ן נדרים פ"ד ע"ב אף גם י"ל דהתם גזיה"כ להפריש התרומה ומצותו בכך שלא יתבטל וע' ביצה ל"ח ע"ב וכה"ג י"ל בהא דתמורה ט"ו ע"ב והאיכא מתו בעליו ומסיק דרובא הוי וגם י"ל דהתם לר"י מב"מ ל"ב ומד' הר"ן נדרים פ"ד שהביא הב"מ הנ"ל מוכח דלא ס"ל כמרדכי ע"ש ותבין ויש להעיר בהוריות ו' ע"א מנ"ל לר"פ הא וכו' אלא הכא מי הוי חיים וכו' ודלמא מועטין כו' הכתיב וכו' וברש"י ד"ה הא לא מצית וכו' והאי כחטאת שרוב בעלי' קיימין ומש"ה קרבה ע"ש וק' הרי נולד האיסור בתערובות ול"מ ביטול אבל אי נימא דהיכא דמקודם הי' הכל היתר שפיר בטל ניחא ואולם לפמש"ל בשם מהריט"א נראה דכונת המרדכי רק בדבר שמתחלת הוייתו וביאתו לעולם הכי רבותי' שיבאו שניהם יחד ל"מ ביטול אבל היכא דמקודם הי' א' בפ"ע אף שהי' מותר או אסור אין נ"מ בזה כלל ושפיר בטל זב"ז וכן מצאתי בא"ז הל' חליצה סי' תרע"א אות ג' וז"ל קשה לי אני המחבר יתבטל הרוק בהדם ונ"ל דהואיל ורבותי' דהאי רוק הכי שבאים שניהם מפי' יחד אין שייך בו ביטול שאין שייך ביטול אלא בדבר שהי' זה לבד וזה לבד ונתערבו עכ"ל ומבואר דס"ל ג"כ כהמרדכי ולא כמו שדימו איזה אחרונים שדעת מרדכי הוא דעת יחיד והרי גם הא"ז סובר כן אבל מבואר מלשונו דלא תליא בזמן חלות

איסור או היתר רק אם רבותי והוייתו מתחלת ברייתו לעולם בכך ולכן ס"ל להמרדכי בנימוק השליא דכיון דהולד הי' ניכר ברחם אמו עכ"פ קודם שנימוק שפיר בטל ועפ"ז נסתרו כמה דברים ממ"ש למעלה וגם דברי כמה אחרונים בכמה מקומות ואין להאריך יותר. אמנם מד' האשכול סי' כ"ד שרמזתי לעיל סק"ד שתי' דהא דהולד כולו מותר אף דיונק מאבר היוצא משום דבטל במיעוטו ע"ש ולפמ"ש דלא תליא בזמן חלות האיסור וכן לפמש"ל סק"ד בשם צל"ח ביצה מוכח דלא ס"ל כהמרדכי דהא התם ג"כ בא לעולם בתערובות אבל צ"ע דהא ר' יהודא הוא מרי' דשמעתי' דאבר היוצא והוא ס"ל דמב"מ ל"ב ואמאי שאר הולד מותר שוב מצאתי בתשו' מהרי"א יו"ד סי' שפ"א שהביא קו' זו בשם הח"ס על גוף ד' הש"ס ותי' שם בכמה דרכים ע"ש:

יב

והנה הנו"ב העלה דדוקא ביטול ברוב ל"מ בכה"ג משא"כ ביטול בס' ובישוע"י כאן דחה דבריו וכ"ה ביא"פ סי' ק"ב ובשו"ת ספר יושיע בפז"כ סי' ק"ט וע' בב"ט שעה"ת דין א' פ"ד שכ' בפשי' כדעת נו"ב ולא הרגיש ג"כ בהנ"ל וע' בשו"ת הש"מ סי' ל"ח שהעלה דגבי מבשא"מ שהטעם משתנה לגמרי הוי כמאן דליתא וכמ"ש הפ"י בביצה ל"ח וגם הוי כהא דמוסק בא"ח סי' רט"ז דנשתנה להיתר לכן גם בכה"ג שנולד בתערובות בטל ודבריו מסתברים וע"ע כה"ג בתשו' ח"ס סי' צ"ו דגם איסור באיסור והבה"ת בטל בששים מה"ט:

יג

בפלתי סק"ה הקשה בהא דבעי מהו לגמוע חלבו ונשאר בתיקו דהא הוי זו"זג דקיי"ל דשרי ונראה ליישב לפמ"ש בשו"ת ב"א חאו"ח סי' נ"ו דטעמא דזוז"ג דמותר משום דקודם שנתנה תורה הי' הכל מותר ולכן אף שע"י ציווי התורה נאסר הדבר ההוא והאיסור הזה גורם לד"ז שיבא לעולם מ"מ ההיתר יש לו קדימה בזה שהרי קודם מ"ת הי' הכל מותר ואין כח בגורם האיסור לאסור בזה כיון שגם ההיתר גורם לד"ז שיבא לעולם עש"ה ובזה אמרתי טעם נכון לד' רמ"ה שהביא הטור יו"ד פי' קמ"ב שפסק דבע"ז גם זו"זג אסור וע' בב"י וט"ז סק"ד ומג"א סי' תמ"ה סק"ה בזה ולפמ"ש י"ל דגבי ע"ז שגם ב"ל נצטוו עלי' עוד מימי אדה"ר כדאי' בסנהדרין נ"ו ע"ב א"כ הגורם של איסור שוה בתקפו עם גורם ההיתר ולכן אסור בזוז"ג היכא דעיקר גמרו גם ע"י האיסור וכמ"ש הט"ז שם ואף דהתוס' בע"ז ס"ד ע"א ד"ה מסתברא וכו' כ' דמה שע"א תופסת דמי' משום דכתי' והיית חרם כמוהו דוקא בישראל נאמר ולא בב"נ מ"מ גוף איסור הנאה מע"ז גם לב"נ נאמר והחולקים על הרמ"ה י"ל דס"ל דקודם מ"ת נצטוו רק שלא לעבוד ע"ז ולא באיסור

הנאתה וע' רמב"ם פ"ז מע"ז ה"ב. ומעתה לפ"ז הכא דהאיסור של אבר היוצא הוא משום אמ"ה שנאסר גם לב"נ ול"מ בי' שחיטה כמ"ש הרמ"ע בע"מ מח"ד ח"ג פכ"א (וע' בס"ק שאח"ז מ"ש בזה) וא"כ גם קודם מ"ת הי' אסור הגורם הזה וקודם שנאסר אמ"ה הרי לא הותר בשר כלל לאכילה וכדאי' בסנהדרין נ"ט ע"ב וע"ש בתוס' נ"ו ע"ב ד"ה אכל תאכל וכו' ע"ש וא"כ אין קדימה לגורם ההיתר עליו ואסור בכה"ג גם בזוז"ג [ובפרט אי נימא דכיון דחלב חידוש הוא שחידשה תורה להתיר וקודם מ"ת הי' אסור לב"נ משום אמ"ה כמ"ש מהריט"א פ"א דבכורות אות ב' בסופו וצ"ל לפ"ז דהא דכתי' ויקח חמאה וחלב היינו חלב שחיטה א"כ אדרבא קודם מ"ת הי' כל חלב אסור ועכשיו באנו להתירה ושוב גורם האיסור יש לו קדימה ואסור אבל לפמ"ש הפלתי סי' פ"א סק"ז ליתא ע"ש ותבין] ובזה מיושב מה שהקשה עוד בפלתי שם דהרי כל חלב אתי גם מן חלב בציר"י ודם דלית לי' תקנתא בשחיטה ואפ"ה שרי ואי משום דהתם תרי והכא תלח הרי בב"פ ליכא איסור חלב ולפמ"ש ניחא דהא איסור חלב ודם דל"ל תקנתא בשחיטה לא הי' אסור קודם מ"ת ואי משום אמ"ה הרי כיון דאית לי' תקנתא בשחיטה ס"ל להש"ס דאינו אוסר החלב ובפרט דמדם הרי דם מן החי מותר לב"נ כמ"ש הרמב"ם פ"ט ממלכים א"כ שפיר בעי באבר היוצא אם אוסר החלב בישראל וליכא למיפשט מכל חלב דאתי מחלב ודם די"ל דשא"ה דהוי זוז"ג דמותר ודו"ק כי נכון הוא בס"ד:

יד

אבל בעיקר הדבר אם אסור להושיט אבר היוצא לב"נ לפמ"ש במש"ז סק"ב להעמיס בלשון הרשב"א בתה"א לכ"ע א"ב משום אמיה אבל המעיין בתה"א ובדה"ב ומשה"ב ימצא שדברי מש"ז דחוקים ורחוקים מן האמת וגם מצאתי בר"ן דמוכח להדיא דאית בי' משום אמ"ה וכבר רמז אליו הש"ך סקי"א ומצאתי ברה"ז סי' זה סק"ב שדחה ג"כ ד' הפמ"ג רק שלא הביא ג"כ ד' הר"ן וע"ש שהעלה דגם להרמב"ם וראב"ד נהי דאית בי' משום טרפה מ"מ גם משום אמ"ה איכא בי' ומסיק דאסור להושיטו לב"נ אבל המעיין ברמב"ם וראב"ד וכ"מ ולח"מ היטב ימצא דבלא נחתך קודם שחיטת אמו ליכא משום אמ"ה ורק משום טרפה וכן בהחזירו ודוקא בנחתך קודם שחיטה לוקה משום אמ"ה אבל לשי' הרשב"א והר"ן ודאי דאיכא בי' משום אמ"ה ומ"מ במה שכתבתי בס"ק הקודם דגם קודם מ"ת נאסר לב"נ ול"מ בי' שחיטה יש לפקפק דנהי דהשתא דאתרבי מבשר בשדה טרפה אית בי' משום אמ"ה דהתורה גלתה לנו דל"מ בי' שחיטה כמו טרפה אבל מ"מ קודם שניתנה תורה י"ל דלא הי' כלל בכלל אמ"ה לב"נ ועדיין צ"ע:

טו

בט"ז סק"ו השיג על הב"ח וע' ס' ב"א ח"ב פדר כ"ד מ"ש ליישב ד' הב"ח וע"ש עוד כמה דברים בענין זה וע' בנח"א שבאשכול סי' נ"ד מ"ש ע"ד פלתי במה שהקשה מחלב ודם וע' פלתי סי' פ"ז סק"ו שחילק בהא דכל מכח לא אמרי' בין חלב דהוי דבר לח ובין הולד ועתשו' שו"מ מ"ת ח"ב סי' ע"ח מ"ש בזה וע' שעה"מ פ"י דמקוואות כלל ו' בסופו מ"ש ליישב הך דהכא דלא דמי לנולד הספק בדאורייתא ונתגלגל לדרבנן וכבר רמז בשפ"ד סקי"ב בקיצור לחילוקו:

טז

סעי' ו' בהג"ה ואם שחט וכו'. ע' בשו"ת ב"ש אחרון סי' י"ב באמצע התשו' מ"ש בזה מהא דתמורה י"א ס"ו ע"ב ושם י"ב ע"א היא שלמים וולדה חולין וכו' מי קרינא בי' וכו' ורמב"ם שם וע"ע בשו"ת טטו"ד מה"ק סי' כ"ד ושו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' רפ"ד ג"כ בזה שלא ראו דברי הבש"א ועמש"ל סי' כ"ד סק"ו:

סימן טו

א

סעי' א' אפרוח כל זמן וכו'. בפר"ח סי' פ"ו סקכ"א האריך בזה בד' סה"ת ורשב"א אי הוי מה"ת וע' בפר"ת סק"א שדחה כל ד' הפר"ח ומסיק דהוי רק מדרבנן בין נגמרה צורתו או לא וע' בכנפ"י דמסיק דבתחלת ריקומו הוי רק מדרבנן אבל בנגמר צורתו הוי מה"ת וע' בתב"ש סק"א באורך ומ"ש שם בהא דביצה ו' והעלה דמאיסור דרבנן לאיסור אחר דרבנן לא אמרי' מיגו דאיתקן להא וכו' דאפשר דאיסור זה חמור טפי מאיסור אחר יעוין כה"ג בתוס' פסחים י"ד ע"ב ד"ה התם פסול וכו' וע' בל"ש חי' דינים ס"ק קמ"ח מ"ש מהא דפסחים שם ובזה י"ל שי' הסוברים דחמץ הוי דשיל"מ אף דאסור לאחה"פ ותמה הר"ן דהא גם דין דשיל"מ רק מדרבנן ולפמ"ש ניחא וכן יש לדון עפ"ז בכמה מקומות וע"ע ביא"פ סי' צ"ב מ"ש ע"ד התב"ש בס"ק זה בכמה דברים:

ב

בט"ז הביא ד' הר"ן ורא"ש מהא דמשנת ראב"י קב ונקי ובר"ן פא"ט ורא"ש פ"א דביצה סיימו דגם בברייתא הוי כן כדמוכח ביבמות ל"ז ודף ס' וכ"ה ברא"ש הלק"ט ה"ל טומאה סי' ז' ובתוס' שבח קכ"ה פ"א ועוד בכ"ה ודלא כהכ"מ סופ"ב מביהב"ח שכ' דבברייתא אינו כן וע' תשו' ח"צ סי' י' שתמה על הכ"מ וע"ש בהגהות הרב מלבוב ז"ל ולא הביאו מכאן אבל מצאתי בעיטור חלק ה' בסופו שהביא ג"כ קו' הנ"ל וכ' דמסתברא לן דלא

אמרי' קב ונקי אלא במשנה ולא בברייתא וכ"ה בתה"א בית ב' שער ד' וכ' דבברייתא יש מקומות דלא קיי"ל כראב"י ומצאתי בא"ז הל' תפלה סי' ק"ח שצידד ג"כ דדוקא במשנה והביא מיבמות ל"ז הנ"ל דמוכח דגם בברייתא ובסוף דבריו נראה דמ"מ ס"ל דדוקא במשנה וד' עיטור ורשב"א וא"ז הנ"ל נעלמו מכל האחרונים וע' בכ"מ פ"א משמטה דנגד רבים אין הלכה כראב"י ומכאן מוכח להיפוך וע' במג"ש ליבמות שהוכיח ג"כ דגם נגד רבים הוי כן וע' נדרים כ"ג ע"ב ורא"ש שם ותוי"ט פ"ח דעירובין מ"י בזה וע' תויה"ך ליומא פ"ו ופמ"ג א"ח סי' תר"ז במש"ז סק"א שלא הביאו מכל הנ"ל. ומה שהקשה והט"ז כאן מאי אולמי' דהאי כללא וכו' הראני בני הרב מו"ה יצחק ני' דברי התוס' קידושין ס"ב ע"ב ד"ה ואמר בסוה"ד שכ' דכיון דר"נ דהלכתא כוותי' בדינא לגבי ר"ה סובר דלא כראב"י דחינן לכללא דמשנת ראב"י קב ונקי וגם בתוס' ב"ב ל"ח ע"א ד"ה ומ"ש כ' ג"כ כה"ג בהא דהלכה כרשב"ג ובמשנתינו ויפה הביא. וע' תשו' פמ"א ח"ב סוסי' קי"ט באורך בדד הר"ן ורא"ש הנ"ל וגם הוא לא הביא מכל הנ"ל

ג

בהג"א פי"א דביצה בשם ר' יואל פסק דכל עופות שלא גדלו כנפיהם דהיינו נוצה הגדולה מעל גופו אסור משום שקץ ובט"ז כ' דהיינו שיעורא דראב"י ואנן לא קיי"ל כן ובפר"ח הביא מהירושלמי שם דמפורש כן ואני מצאתי בא"ז הל' טריפות סי' תל"ד שממנו מקור הדין שהביא בעצמו מהירושלמי וז"ל נמרטו כנפי' כשרה ר"י אומר נטלה הנוצה פסולה פירש"י כנפים היינו נוצה גדולה שעל כל גופה נוצה היא הדקה הסמוכה לבשר שא"ל קנים מכאן אמר ר"י כל עופות משום שרץ כל זמן שלא גדלה עליהם הנוצה הגדולה שעל כל גופה דאמר בפ"ק דביצה בירושלמי גוזל שנולד ביו"ט מותר שמתיר עצמו בשחיטה ופריך לא כן תני ביצים שריקמו וגוזלות שלא העלו כנפים אסורים משום שקץ ואין לוקין משום נבלה ואר"ח ואפי' שחטן פי' וקשיא דאמרת שמתיר עצמו בשחיטה והא שקץ הוא שעדיין לא העלה כנפים אר"ב תיפתר באינון דנפקין וכנפיהון עליהון וכו' עכ"ל ומבואר דהא שהביא מנמרטו כנפי' הוא כדי ללמוד מפירש"י דכנפי' הוא הנוצה הגדולה וכיון דהירושלמי נקט שלא העלו כנפים היינו הנוצה הגדולה דוקא שיש להם קנים וכ"ה בא"ז הל' יו"ט סי' של"ב ע"ש אבל נוצה הקטנה אינו מעלה ולא מוריד ולא זכיתי להבין ד' תה"ד סי' קס"א שדקדק מהא"ז מדאייתי ד' ר' יהודא ומפרש מהו הנוצה משמע דס"ל דהלכה כר"י בדין נטלה הנוצה ורמזו אליו הב"י סי' נ"ט וישש פא"ט סי' ק"ט בקיצור ובתה"ד מבואר כמ"ש והוא תמוה לענ"ד דכונת הא"ז הוא רק ללמוד בזה דין עופות שלא גדלו עדיין הנוצות מהו הפוסל בהן וכמ"ש ומבואר מד'

הירושלמי והא"ז דדין ביצים שריקמו דהיינו כל זמן שלא יצאו לאויר העולם וגוזלות שלא העלו כנפים תרוייהו מחד טעמא אסורים והא דנקט בירו' משום שקץ היינו נמי טעמא דש"ס דילן דיליף מלכל השרץ השורץ על הארץ דבסוף פ' שמיני סיים עלה לא תאכלום כי שקץ הם וגם בא"ז נקט בתחלה משום שרץ וכ"ה באו"ה כלל נ"ה דין א' וז"ל שנינו עוף שנמרטו כל הנוצות הגדולות שלו אפי' שעל כל גופו כשר רי"א אם נטלה הנוצה וכו' אסור רבינו יואל אוסר כל עוף משום תשרץ השורץ כל זמן שלא גדלה עליו נוצה גדולה שעל כל גופו עכ"ל הרי דהוי בכלל שרץ וע' בסה"ת ותה"א שהובאו גם בפר"ח ותב"ש שרמזתי לעיל סק"א ואולם לענ"ד נראה לפרש ד' הירו' בענין אחר והוא לפמ"ש הרשב"א שם בית ב' שער ד' וז"ל מדאסמכו אפרוח של ביצה טהורה לשרץ השורץ על הארץ ולא אסמכוה אקרא דשרץ העוף דדמי לי' טפי אלא שאין לוקין משום שרץ העוף עד שיצא לאויר העולם כעף המעופף על הארץ עכ"ל ושנה ושילש דבריו במשה"ב שם והנה הרמב"ן עה"ת פ' ויקרא כ' להשיג עמ"ש רש"י בכנפיו עם כנפיו א"צ למרוט כנפי נוצתו וכ' הרמב"ן וז"ל ואין כנפיו נוצה אבל הוא בכלל כנפים שכ' כל צפור כל כנף יפרוש כנפיו לסימן ונוצה הוא השער אשר על גוף העוף כענין שכתוב הנשר הגדול גדול הכנפים ארך האבר מלא הנוצה וכן שנינו הכנפים והנוצה טמאות ומטמאות ומצטרפין לצערו פרט לחרטום ולצפרנים לכנפים ולנוצה עכ"ל וע"ש ברא"מ ומבואר דס"ל דגם בלשון חז"ל סתם כנפים הם האגפים שפורחות בתן ובאמת שמצינו כן בשבת מ"ט מה יונה כנפיה מגינות עלי' ובתוס' בשם מד"ר שפורחת באחת וכו' ובחולין נ"ט ע"א וכנפים חופין את רובו ועוד בכ"ד וע' דניאל ז' פסוק ד' מריטו גפי' ורש"י שם וע' תרגום פ' נח כל כנף כל דפרח וע' במו"נ ח"א פמ"ג ופמ"ט בשיתוף שם כנף ונהי דבהא דנמרטו כנפי' כל הנוצות במשמע וכדאי' שם נ"ז ע"ב בעובדא דתרנגולת דר"ש בן חלפתא שניטלה נוצה שלה וכו' וגידלה כנפים האחרונים יותר מן הראשונים וכו' וכ"מ במד"ר שמות פ"ב מה הסנה וכו' וכשהוא יוצא כנפיו מתמרטות וכו' מ"מ נוכל לפרש ג"כ דקאי בסתמא על כנפים ממש וע' בר"מ בפיה"מ פ"א דטהרות מ"ב ותוי"ט שם וז"ל ירצה באמרו פה כנפים הנוצה הדקה מאוד אשר יהיה בכנפים וכו' ובפ"ג דחולין במשנה דנמרטו כנפיה כ' וז"ל נמרטו כנפי' ידוע ונוצה היא העור שעל הזפק עם הנוצה שלו וע' זבחים ס"ד ומלשונו נראה דגם הכא הכונה נמרטו כנפי' ממש אלא דאין חילוק לדינא וגם בכל הגוף הדין כן גם י"ל דרש"י פי' שם כן משום דנקט במשנה שם מקודם נשברו גפי' וכו' ובע"כ דכנפי' אינו גפי' ע"ש ותבין וז"ל הכלבו סי' ק"א שהובא בב"י סי' נ"ט וכ' הר"ז דה"ה בעוף שנמרטו כנפי' כלומר שנטלה נוצת הכנפים א"נ אפי' נוצות כל הגוף בין הנוצה

הגדולה בין הנוצה הקטנה וכו' ע"ש הרי דביאר תחלה בנוצות הכנפים ממש וכן נראה מהתוס' שבת ק"ח ע"א ד"ה ואי וכו' הא אפי' נוצה שבכנפים מרבה קרא וכו' מוכח דס"ל כהרמב"ן הנ"ל וא"כ מה"ט קאמר הירושלמי דכל זמן שלא העלה כנפים דהיינו כנפים ממש שהם נוצות האגפים הוי בכלל שרץ השורץ על הארץ כיון דעדיין אינו ראוי להיות עוף מעופף דמי ללא יצא לאויר העולם דנקט ברישא דברייתא וכמ"ש הרשב"א הנ"ל ולא תליא הכא בנוצות שעל שאר הגוף כלל רק בנוצות שעל האגפים שיהי' ראוי להיות עוף מעופף וכל זמן שלא הגיעו לידי כך הוי בכלל שרץ הארץ כנלפענ"ד נכון בביאור ד' הירושלמי עפ"י ד' רמב"ם ורמב"ן ותוס' ורשב"א הנ"ל. והא"ז שלא פי' כן היינו משום דאזיל לפירש"י דסתם כנפים היינו נוצות שעל כל הגוף וכמ"ש גם רש"י פ' ויקרא ובשבת ק"ח הנ"ל אבל לשי' כל הפוסקים הנ"ל נ"ל כמ"ש. וע' בירושלמי פ"א דמגלה הי"א מירטום פשט ר"ל וכו' כל כנף פרט למירטום ובפ"מ פי' עוף הממורט ראשי הכנף שלו אבל בק"ע שם ובמ"כ על המד"ר פ' נח פל"ב פי' דקאי על הנוצות ותליא ג"כ בהנ"ל. וע' שבת ע"ד ע"ב התולש את הכנף והקומטו והמורטו ופרש"י נוצה גדולה מן כנף העוף וכו' וע"ש עוד ברש"י ד"ה והמורטו דמפורש דקאי על הכנף ממש וע' רש"י מעילה י"ד ע"א ד"ה אפרוחין וכו' ואפרוחין שצריכין לאמן שעדיין לא גדלה נוצתן ואינן יכולין לפרוח וכו' עכ"ל הרי דנקט שלא גדלה נוצתן והיינו הכנפים שא"י לפרוח:

ד

והנה הב"ח הביא ד' הג"א הנ"ל וכ' עלה דנראה דהאיסור משום בל תשקצו שהרי אין העולם אוכלים אותם משום מיאוס כל זמן שלא גדלו כנפים שלהם וזהו דנקט בהג"א משום שקץ ע"ש ונמשכו אחריו כל האחרוני' וע' בד"ק שצידד עפ"ז במי שאינו מאו לו או שכבר הביאו לפניו מבושל ואינו מכיר שלא הי' עליו נוצות דיש להקל ואח"ז פקפק בזה ובגה"ק תמה במ"ש בדין מי שאינו מאוס לו ונעלם ממנו שכבר נחלקו בזה הפר"ח וכנה"ג רסי' פ"ד ודעת הפר"ח שם סק"ב דבכה"ג שרוב ב"א אין אוכלים אותו משום מיאוס מי שאינו מאוס לו מותר לאכלו וע' במש"ז שם סק"ב אבל בשפ"ד סק"ג בשם כנה"ג פסק דאסור אבל המעיין בפר"ח שם ובסוסי' קט"ז ימצא דמודה דבכל הנהו מילי דאסרו חז"ל משום מיאוס לכ"ע אסירי ובטלה דעתו אצל כל אדם ובאמת שכן מוכח מהירושלמי הנ"ל לפי הבנת הב"ח דאל"כ מה פריך למ"ד גוזל שנולד ביו"ט מותר דלמא היינו למי שאינו מאוס לו ובע"כ דליתא אבל בעניי לא זכיתי להבין מדוע נאסר בלא נוצות בלא עלו בתחלת לידתן טפי מבנמרטו הנוצות אחר שכבר עלו עליהם פעם א' ובאמת שראיתי בישש"ש פא"ט סוסי' ק"ט דמסיק דנמרטו הנוצות בכל ענין כשר אם לא

שדעתו קצה עליו עכ"ל ואי נימא דהתם דוקא שכבר הי' לו נוצות ונמרטו אינו מאוס לכל ולכן תלוי במי שדעתו קצה עליו אבל הכא מאוס לכל העולם אכתי תיקשי דהא גם בעלו עליו הנוצות ביציאתו לעולם הרי אחר שחיטה מיד מורטין הנוצות ומבשלין ואוכלים אותו כך וכמ"פ אין האוכל רואה אותו כלל קודם שחיטה ומנין יודע אם כבר העלה נוצות או לא שיהי' מאות עליו ומלשון או"ה שהבאתי בס"ק הקודם שהביא דין הנ"ל על דין נמרטו הנוצות דבשר משמע דס"ל דבכל עוף שנמרטו נוצותיו נהי דכשר מ"מ אסירי לשי' ר"י משום שרץ וצ"ע ואולי נקט או"ה הכי לפי שמשם נלמד דהנוצה הגדולה הוי כנפי' וכמש"ל בכונת הא"ז ואף דהרא"ש פ"א דביצה סי' ז' כ' בטעמי' דראב"י דאסור לפי שלא נפתחו עיניו משום כל השרץ וכו' לפי שהוא נמאס לאכול וגם בכלבו סי' ק"א דפסק כת"ק כ' וז"ל אפרוח שנולד אע"פ שלא נפתחו עיניו מותר וכו' למי שאינו מאוס לו עכ"ל מלבד דיש לחלק דגבי לא נפתחו עיניו החוש מעיד שהוא נמאס בעיני הרואה משא"כ בלא העלה כנפים ועוד דהא ת"ק פליג באמת על ראב"י ומחיר וא"כ י"ל דה"נ בזה אבל יש לפקפק בזה אבל באמת מד' כל הפוסקים שהתירו בסתם בנמרטו הנוצות ל"נ כהיש"ש וגם הוא תמוה איך יחלקו ת"ק וראב"י במציאות אם הוא מאוס או לא וכיוצא בזה מצינו בירושלמי פ"ג דתרומות ה"א בהא דתורם קישות ונמצאת מרה דפריך דבר שאפשר לעמוד עליו חכמים חלוקים עליו וכו' וע"ש בפ"מ וע"ע בירושלמי פ"א דחלה ורמב"ן חולין רפא"ט בזה וגם דאם טעמי' דראב"י משום מיאוס הו"ל להביא קרא דלא תשקצו וכדאי' במכות ט"ז ואמאי מייתי מכל השרץ השורץ וכ"נ להדיא מד' סה"ת סי' ל"ג ותה"א להרשב"א הנ"ל ובפרט בהא דלא גדלו כנפיו כבר כתבתי דקשה דא"כ גם בהעלה פעם א' כנפים ונשרו יהי' אסור מה"ט ועוד דהא הרא"ש באמת השמיט דין דלא העלה כנפים ולא ס"ל כן ועוד הרי בירוש' מייתי לביצים שריקמו וגוזל שלא העלה כנפים תרוייהו מחד טעמא וכמש"ל ואסמכוה אקרא דכל השרץ וא"כ אין הטעם משום מיאוס והא דאי' בשבת ק"ח דעור העוף כיון דאית בי' פירצי פירצי מאוס הרי התם בכל עור שיש עליו נוצות מיירי ובע"כ דהוי ס"ד הכי לפסלו לגבוה לבד וגם בזה קמ"ל דכשר ולכן נראה דגם לשי' הא"ז בשם ר"י אין הטעם משום מיאוס אלא דהוי בכלל שרץ מאסמכתא בעלמא דלא מקרי עדיין עוף כנף כיון דאין עליו כנפי' שהם נוצות שי"ל קנים לשי' רש"י ומכ"ש לפמש"ל דהכונה כנפים ממש ודאי ניחא. וע' בשו"ת ספ"י סי' מ"ו שהביא מרש"י חולין כ"ב ע"ב ד"ה מאימתי וכו' דביום שנולדו מאוסין הן וכו' אבל היינו ג"כ רק לגבוה דהא להדיוט מותרין באמת:

ה

וראיתי בכנפ"י שהוכיח דהירושלמי גם לרבנן אזיל דאי רק אליבא דראב"י מה פריך למאן דמתיר גוזל שנולד ביו"ט דלמא ס"ל כרבנן א"ו דגם רבנן מודו בהאי דלא גדלו כנפיו דנראה כנפל שלא נגמרו שערו וצפרניו הראוים להיות וה"נ בעופות כשלא נגמר בכנפיו כרוב עופות הנגמרים משא"כ לראב"י דאוסר כל זמן שלא נתפתחו עינו הוא בכל עוף שאינו יוצא מביצתו בפתיחת עינים לעולם ואפי' בדכלו זמנם וכבר כ' חכמי הטבע סיבות לזה ואף שהעתיק בא"ז טעמא דשקץ ומשמע דהיינו דינו דראב"י אין ראי' שהוא העתיק לשון הירושלמי ושם אמר ג"כ דין ריקום ולא דקדקו כ"כ בטעמא ומסיק דיש להחמיר בזה אבל אם שהה ז' ימים אין להחמיר ביום ח' מלידתם דאלו הי' נפל לא הי' חי שהרי חיותו זוטר משאר ב"ח ע"ש והמעיין בלשון הירו' וא"ז ואו"ה ימצא שכל דבריו דחוים ואם האיסור משום דדמי לנפל רק דאינו לוקה הול"ל אסור ואינו לוקה משום נבלה ומ"ש מד' סה"ת הרי הרשב"א דחהו באמת וע' בפר"ח סי' פ"ו ותב"ש סק"א הנ"ל באורך בזה וגם כיון דעכ"פ אסרוהו משום אסמכתא דשרץ מה מועיל אם עברו ח' ימים שיצא מחשש נפל הרי מ"מ האיסור שהסמכוהו חז"ל לא ניתקן בזה ועתוס' מנחות כ"ה ע"א ד"ה ואימא וכו' אימא עון דמחו"ז כגון תוך ח' ימים שהותר מכללו בעופות וכו' ע"ש וע' תב"ש סוסק"א שכ' בפשי' דהיכן מצינו שיש נפל בעופות וגם מ"ש להוכיח מדלא משני דהך מ"ד ס"ל כרבנן דראב"י הגם שבשו"ק על הירו' הוכיח ג"כ כן אבל כיון דבירו' לא הובא כלל פלוגתת דראב"י ורבנן י"ל דלא שמיע להו ד"ז כלל ובגוף הדין כ' הפר"ת וז"ל שבתי וראיתי דהך דירושלמי ליכא למיחש לה משום דתלמודא דידן מסתמא פליג מדלא מייתי הך ברייתא אלא פלוגתא דחכמים וראב"י ש"מ דלא חש להך דהא הך תנא דמייתי בירושלמי פליג אדרבנן ואדראב"י דהא ראב"י דמצריך עד שיתפתחו עיניו פשי' דאפי' לא הוציא כנפיו דלא תלי אלא בפיקוח עינים ותמצא שכ' התוס' דמשכח"ל שיפתחו עיניו ביומו אבל גדילת הנוצות פשי' דמאוחרת וחזית להו לרבנן דאפי' שיעור מועט לא בעו ש"מ דהך תנא דירושלמי דלא כמאן והגם דמצינו למימר דלא פליגי רבנן וראב"י אלא ביצא בכנפיו עכ"ז סוברים הפוסקים דלאו מלתא היא אשר ע"כ אין לאסור בשלא גדלו כנפיו אלא לכתחלה אבל אם שחטו הלכה ככל הפוסקים דשרי מיד ואין לחוש לסברת ר' יואל וא"ז והג"א עכ"ל והנך רואה שדבריו הם היפוך ד' הכנפ"י שהוא סובר דפתיחת עינים קודם גדילת כנפים בטבת והכנפ"י כ' להיפוך. ועכ"פ לדינא מיקל הפר"ת בדיעבד אם כבר שחטו ולכן נלפע"ד דהגם דלכתחלה אין להקל נגד הא"ז שמקורו מהירושלמי מ"מ במקום צורך חולי אפי' שאב"ס רק שציוו

הרופאים להברות גופו וכדומה אם גדלו הנוצות שעל הכנפים ודאי יש להקל לשחטן כיון דבכה"ג אין הכרח כלל מהירושלמי דפליג על ש"ס דילן ובשעה"ד יש להקל בכל גונא כדעת הפר"ת דכל שעה"ד כדיעבד דמי ובפרט אם יאכל רק הרוטב ודאי דאין חשש כלל והנלע"ד כתבתי:

ו

סעי' ב אם ידוע שכלו לו חדשיו וכו' בתב"ש הביא מהטור א"ע סי' קנ"ו דגבי כלו חדשיו דאדם דוקא כשפירש ממנה אחר טבילתה ולא בעל וכו' דמסברא ה"ה בבהמה וע' בירושלמי פ"א דביצה ה"א הגע עצמך שסיים אימתי עלה עלי' זכר וכו' דמפורש כהתב"ש וע' שו"ת רע"א סי' פ"ט ופ"ת א"ע סי' קנ"ו סק"ו שלא הביאו מזה ועשו"ת הרי"מ חא"ע סי' מ"ג מטור וב"י יו"ד סי' שפ"ד והגמיי' הל' אבל בשם רש"י ג"כ בזה וגם הוא לא הביא מהירושלמי:

ז

בתב"ש סק"ה כ' דבבהמה אינה יולדת למקוטעין והביא מתוס' בכורות כ"א ולא קיי"ל בירושלמי נגד בבלי והמעיין בירושלמי פ"א דביצה ימצא דגם הוא סובר דבבהמה איכא פלוגתא אלא דבנדה בעי למימר דריב"ל לא פליג ארב וכמ"ש בשיו"ק שם וע"ש במה"פ וע' תשו' רח"כ חיו"ד סי' י"ט שכ' ככל ד' התב"ש וגם הוא לא ראה ד' הירו' הנ"ל ומ"ש התב"ש מד' הרשב"ץ דנשתנו הטבעיים בזה"ז יעוין בתשו' ריב"ש סי' תמ"ז שדחה ד' רשב"ץ ואין ראי' להכחיש ד' חז"ל מכמה טעמים אבל התב"ש כ' דגם להרשב"ץ לא מצינו בבהמה שינוי הטבע בזה וגם בתשו' רח"כ שם כ"כ וע"ש מ"ש לדחות ראיית השואל מהרשב"ץ דבהמה ואדם שוין בזה וע"ש עוד בענין שיפורא גרם דודאי אין לדמות בהמה לאדם:

ח

במג"א סי' תצ"ח סק"ט בדין עגל שנולד ביו"ט כ' בפשי' דבזה"ז אין אנו בקיאים בכלו חדשיו כמ"ש בסי' י"ג ס"ג בהג"ה ובתב"ש סקט"ז השיג עליו אך דמ"מ כיון דבאדם בעי' ט' חדשים מיום קליטת הזרע ואין לנו הוכחה אם ע"פ רוב נקלט ביום ראשון וא"כ בבהמה לא נודע לנו זמן קליטה כלל ואעתיק מ"ש בענין זה בתשו' להרב מוה' אהרן פוקס דומ"ץ דק' בוברקא באמצע התשו' מה שנוגע לכאן וז"ל ומ"ש רו"מ דבנ"ד לא הי' ג"י לקליטה ולשי' התב"ש סי' ט"ו ליכא רובא דנקלטים ביום א' והביא משו"ת רע"א סי' צ' שהביא ראי' לזה מתוס' נדה ל"ח ע"א ד"ה שיפורא שכ' דשמא לא נקלט הזרע עד יום מחרת התשמיש ואי איכא רובא למה ניחוש לזה וגם הביא משו"ת דברי חיים חא"ע סי'

צ"ה שהוכיח ג"כ כן מתוס' נזיר י"ג ע"א ד"ה והפילה ושגם הרא"ש ור"ן מודים בזה דלא נחשב רוב כיון דנשתנו הטבעיים דהיולדת לז' יולדת למקוטעין ולכ"ע לא נקלט הזרע עד יום ג' עכתו"ד ואני מצאתי ראי' ג"כ מתוס' כריתות י' ע"א ד"ה ביום וכו' שהקשו והלא ש"ז שוהה לקלוט פעמים עד ג"י וכו' ואי רוב פעמים אינו כן מה קושיא ובע"כ כהתב"ש ואולם בתשו' נ"ב מ"ק חא"ע סוסי' פ"ט כ' בפשי' דע"פ רוב נקלט הזרע בשעת תשמיש וכ"ה בפלתי סי' קצ"ו סק"ח שביאר ד' הש"ע שם דרוב זרע נקלט מיד ולכן מותר לרחוץ תוך ג"ו והשיג בזה ע"ד המג"א סי' תר"ו סק"ח וע' מהרי"ט ח"א סי' צ"ח באמצע התשו' וכפי הנראה כונתו כן ופ' בשו"ת גן המלך סי' קכ"ח שכ' ג"כ בפשי' דרובן נקלטות ביום א' אבל כ"כ רק לענין אשתהי שלא להוציאה מחז"כ אבל לא לענין יבום ע"ש וע' בברכ"י א"ע סי' ד' אות ה' מ"ש בשם מהר"י זאבי בזה וע' שו"ת יד אליהו סי' פ"ב באורך בזה וע' תשו' רע"א סי' ע"א וסי' ע"ב שנדחק בענין הבדיקה שאחר תשמיש בעסוקה בטהרות דריש נדה הא איכא משום השחתת זרע ולשי' נו"ב ופלתי לק"מ ובסד"ט שם סקמ"ז הביא בשם רש"ל ודרישה שכ' כהמג"א הנ"ל והביא ד' פלתי הנ"ל והוכיח מהרשב"א בתה"א להיפוך אבל כבר הרגיש בשו"ת רע"א סי' צ' הנ"ל בראי' זו ודחה דשא"ה שהפילה לפנינו ולאחר שנעשה בן מ' יום אין דרך להפיל ובע"כ דלא נקלט מיד והוי מיא בעלמא ולכן הפילה ע"ש ובזה נדחה ג"כ הראי' שהבאתי מתוס' כריתות הנ"ל וגם דעת הג' מליסא ז"ל שהובא בתשו' רע"א שם הוא כהפלתי הנ"ל וכ"ה בשו"ת שבסוס' נחי"ע סי' ח' ומ"ש רע"א ראי' מתוס' נדה ל"ח יעוין בס' ישו"ע ליבמות ל"ז שדחה היטב דהתם רוב הימים דם שע"י קישוי טמא ואיכא רובא להיפוך ובזה דחה גם ראיית הסד"ט ורע"א מהרשב"א הנ"ל וע"ש שהעיר ג"כ מתוס' נזיר י"ג שהביא רו"מ בשם הד"ח ובאמת שכבר קדמם בזה בשו"ת מהר"י אסאד חיו"ד סי' שמ"ח אבל יפה דחה הישרי"ע שם דשא"ה דיש ג"כ ספק שמא מת במעי אמו וכמ"ש התוס' שם י"ב ע"ב ד"ה הפילה. ולענ"ד י"ל עוד עפמ"ש הט"ז יו"ד סי' ר"ח סק"א דגם במקום רוב לא מחית נפשי' והעיקר נראה כעין מ"ש רע"א הנ"ל לדחות הראי' מהרשב"א דשא"ה דהפילתו וה"נ בזה כיון דהפילה א' מהם מסתבר לתלות באותו שמת שלא נקלט מיד ולכן הפילתו דלא כלו חדשיו ול"ה בר קיימא וע' תשו' רשד"ם א"ע סי' ר"ח ותשו' מהרי"א הנ"ל בסופו מ"ש הרב מוהר"ע בזה מהא דבפיהק ומת ליכא רובא א"כ פשי' דל"קמ ע"ש ותבין. ומצאתי בא"ז הל' אבילות סי' תכ"ח מקור דין המבואר ביו"ד סי' שע"ד והביא בשם הרשב"א בתאומים שמת א' מהם תוך למ"ד והשני קיים וכ' דאין להתאבל על המת עד שכלו ל' יום להשני ועוי"ל דשמא לא מיחייב כלל דאפשר שהמת נפל והחי ב"ק שאותה טפה שנחלקה לשתים

חלק א' של החי נקלט מיד ביום א' וכלו לו חדשיו דאע"ג שנבראים מטפה א' אין יצירתם שוה וכהא דנדה כ"ז ע"ש וזה כד' התוס' נזיר הנ"ל ומוכח לכאורה דליכא רוב דאל"כ אמאי מיקל מספק אבל היינו ג"כ כיון דמת א' מהם טפי ראוי לומר עליו שלא הי' בר קיימא וע' במהריט"א רפ"ח דבכורות אות ס' בד' תוספות נזיר הנ"ל ועיין בשו"ת שו"מ מ"ק ח"ג סי' קמ"ט בשם הגאבד"ק דזיקוב ז"ל שהראה ד' הר"ן בחי' לנדה ל"ח שכ' דרוב נקלטים מיד וגם הוא הסכים עמו שם לדחות ד' התב"ש ולא הביאו מכל הנ"ל וז"ל הר"ן שם חסידים הראשונים וכו' פי' כדי שלא יבא שבת תוך ג' ללידתן ומשום דיולדת כל ג"י הראשונים מחללין עליו פת השבת ואע"ג דהיכי דלא קלט הזרע לאלתר לא אתי שבת תוך ג' כיון דברוב הזרע נקלט לא חיישי להכי עכ"ל וע' בעל"נ שם מ"ש בזה ונראה דט"ס הוא וצ"ל כיון דברוב הזרע נקלט לאלתר חיישי להכי או אולי כצ"ל ואע"ג דהיכי כו' לאלתר אתי שבת תוך ג' וכו' וקשו' לי' דיאסר מלשמש ליל ו' וגם ליל שבח ולזה תי' דכיון דרוב נקלט לא חיישי להכי אבל מד' רש"י שם שכ' דהחשש רק במ"ש וליל ב' וליל ג' דשמא יחול הלידה בשבת והא דיולדת לרע"א ורע"ב ורע"ג היינו אם קלט הזרע יום א' יולדת לרע"א ואם ביום ב' לרע"ב ואם ביום ג' לרע"ג ע"ש מוכח דליכא רובא דא"כ מדוע חששו למיעוט אבל י"ל דלרש"י חששו למיעוט ממדת חסידות וכמ"ש הסד"ט הנ"ל ומצאתי בשו"ת רשב"ש סי' רה"ע שכ' ג"כ דהא דיולדת לרע"א רע"ב רע"ג משום דלפעמים קולט ביום א' ופעמים ביום ב' ופעמים ביום ג' וזהו כפירש"י הנ"ל אבל עכ"פ הרי הר"ן כ' להדיא כן ואין ראיה מרש"י ורשב"ש להיפוך עכ"פ ולכן יש להקל בידוע שכלו חדשיו כשיודעים יום עליית הזכר ופירש ממנה גם בזה"ז עכ"ד תשובתי:

ט

ולא חיישי' שמא נתרסקו וכו'.. בט"ז האריך בד' הרא"ש ורמז לד' מהרי"ן חביב שבב"י סי' תצ"ח ושם מבואר כונתו דהתם מיירי לענין לכתחלה דהוי כדשיל"מ שיכול להמתין למחר ובפא"ט מיירי בדיעבד ובדרישה סי' נ"ח השיג מלשון הטור שם שכ' דמותר לשחטו ומוכח דגם לכתחלה שרי וע' תשו' רדב"ז ח"ב סי' תתכ"ט שנדחק ג"כ מאוד בישוב ד' הרא"ש וע' בתפ"ש על הרא"ש פא"ט שתי' ממש כד' רש"ל ועיין בק"נ על הרא"ש פ"א דביצה בזה והנה מ"ש בפלתי דתרי מיעוטי מצטרפי הנה לפמ"ש בא"ר א"ח סי' רי"ז סק"ח להוכיח דאין מצטרפין רק היכא דהוי תרוייהו משם א' אבל מיעוטא דכותים דהוא משום לא ידבק בידך דאף דעביד להריח פסול ומשום מיעוט דמקטיר לכשפים משום דלא עביד להריח לא מצטרפו וע' תשו' אדב"ע באבני זכרון ליו"ד סי' ה' שהביא סיוע לדבריו מיבמות קי"ט א"כ י"ל דה"נ מיעוט דנפל הוי משום נבלה

ומיעוט דריסוק הוי משום טריפות לא מצטרפי להדדי וע' תשו' מש"נ סי' י"ז שתי' ג"כ ד' הרא"ש כעין סברת פלתי והביא מב"ב צ"ג רק שהעלה דגם בכלו חדשיו בעי' הפרים עג"ק מה"ט וע' שו"ת אמרי אש סוסי' ל"ו שהעיר דלפי ד' הר"ן גם במכה אביו ואמו איכא ב' מיעוטי דלמא לאו אביו ודלמא טרפה הוא ובפ"כ דהיכא שיש נגד כל מיעוט רוב שלם לא מצטרפי המיעוטי והר"ן כ"כ רק דומיא דביצים דאיכא מיעוט טמאים ומן הטהורים יש מיעוט טרפות ע"ש וע' בשו"ת שברא"פ סי' ב' שהאריך ג"כ בענין תרי מיעוטי דמצטרפי והביא ג"כ מש"ס דברכות נ"ג וד' הא"ר הנ"ל ועוד מכמה מקומות וע"ש שדחה מ"ש בכו"פ סוסי' זה דגבי עגל תוך ז"י מצטרף מיעוט דחשש נקה"ו בהדי מיעוט דנפל ודחה דדוקא היכא דב' המיעוטי' הם מסתלקים מהרוב וכהא דהר"ן חולין פ"ד דאיכא מיעוט דעוף טמא וגם ברוב טהורים איכא מיעוט טרפות בכה"ג מצטרפי המיעוטים וכהא דב"ב צ"ג משא"כ כאן אנן אמרי' דרוב הנולדים כשרים לאכילה ולא מצטרפי המיעוטין כלל והביא ראי' לזה אבל מ"מ בלא כלו חדשיו דיש לחוש לחלישות הוולד י"ל דמצטרפין המיעוטי פ"ש אבל בכלו חדשיו ודאי דאין חשש כלל וע"ע בשו"ת גא"י חיו"ד סי' ז' שדחה ג"כ ד' הפלתי כעין ד' רא"פ הנ"ל וע' בפ"י ביצה ל"ד שהעלה ג"כ בישוב ד' הרא"ש דגם בכלו חדשיו בעי' עכ"פ שישהה מעל"ע ומה"ט בהא דדרסה או טרפה בכותל דשהתה מעל"ע מותר לשחטה ע"ש ועפ"ז י"ל דאדרבא בלא כ"ח דשהתה ז"י יש להקל טפי:

ו

ואם א"י שכלו לו חדשיו אסור משום ספק נפל וכו'. בתוס' ורא"ש מבואר בכמה מקומות דזהו רק מדרבנן לפי שהוא מיעוט המצוי אבל ברמב"ם פ"ד ממ"א שכ' ה"ז כנפל ואין לוקין עליו ובהה"מ כ' וידוע שאיסור זה מספק הוא לפיכך כ' רבינו דאין לוקין עליו מבואר דהוא מה"ת וכבר תמה בשו"ת שברא"פ סי' ב' על התב"ש שלא הביא כלל ד' רמב"ם והעיר שם מהש"ס דר"ה ז' ע"א והוא קו' הדג"מ והביא מהט"א שהעיר ג"כ בזה והוכיח מזה דהא דבכור בע"מ נאכל תוך שנתו הוא רק מדרבנן והם אמרו והוא הביא מירושלמי שם זאת אומרת שאין שנתו של בע"מ מחוורת אבל ברמב"ם פ"א מהל' בכורות ה"ח מפורש דהוי מה"ת והביא שם מהסמ"ג וש"פ בענין זה ואף דלרמב"ם סד"א לחומרא רק מדרבנן מ"מ מודה בזה כיון דאפשר להמתין ז"י ועוד משאר טעמים וע' בשו"ת מהר"ם מרוטנבורק האחרונים סוסי' ג' שדחה הראי' מרמב"ם די"ל דמיירי בידוע שלא כלו חדשיו אבל בשו"ת רא"פ שם סי' ג' הוסיף להוכיח כן מרמב"ם פ"ב מאה"ט ה"ו שכ' לפיכך ולד בהמה שלא שהה ז"י גמורים אם שחטו בתוך ז' אין שחיטתו

מטהרתו מידי נבלה מפני שהוא כנפל ע"ש ומוכח דהוי מה"ת ע"ש באורך ועלה בלבי לדון לפמ"ש הכ"מ פ"ז ממעילה ה"ו דלשי' רמב"ם דשיל"מ הוי מה"ת א"כ מה"ט ס"ל דתוך ז"י אסור מה"ת ואף דאין המתיר עתיד לבא בודאי גם בזה הרמב"ם לשיטתו דלא ס"ל כן כמ"ש הכ"מ פ"ז מעכו"ם ה"י אבל לפמ"ש בתשו' מהרי"א יו"ד סי' של"ט לחלק בזה נדחה ד"ז ועוד דא"כ אחר שנשחט אמאי אסור וראיתי במהריט"א פ"ד דבכורות אות כ"ו שהעלה בפשי' דלשי' רמב"ם דסד"א לחומרא רק מדרבנן ה"נ בוולד תוך ז"י מותר מה"ת ואף דאיתחזיק איסורא דמתחלה הי' נפל ז"א דבכה"ג שהי' עומד ליגמר ל"ה חזקה וכמ"ש מהרי"ט ח"א סי' מ"ה לענין חזקת קטנות וחזר וצידד דהוי בכלל איכא לברורי ואף שאין בידו לברר עכשיו מ"מ י"ל דאסור מה"ת גם בכה"ג ולא החליט הדבר ע"ש אבל לא הביא מרמב"ם פ"ב מאה"ט הנ"ל ועכ"פ מבואר שי' רמב"ם דהוי מה"ת וע' נו"ב מ"ת א"ע סי' י"ט שהעיר ג"כ מד' רמב"ם דס"ל סד"א רק מדרבנן ויובא לקמן סקי"א וע"ש מ"ש בשם התב"ש בזה ואני מצאתי במרדכי פ"ק דביצה וז"ל ביצה שיש בה אפרוח מרוקם אינו אסור מה"ת רק מדרבנן ודרשא דהשרץ וכו' אבל אפשר שהם אסורין משום נבלה כמו בהמה קודם שמנה ימים וכו' עכ"ל וכפי הנראה מקור דבריו הם מסה"ת סי' ל"ג וז"ל ומ"מ נראה דמה"ת אסור משום נבלה ואפי' שוחטו אין בכך כלום וכן בהמה קודם ששהתה ז"י אמרי' פ' החולץ דכל שלא שהה ז"י בבהמה נפל וכו' עכ"ל ומוכח דס"ל דקודם ז"י אסור מה"ת וע' תב"ש סק"א בביאור ד' סה"ת ורשב"א בענין זה ותמהני מדוע לא הביא דעתו לכאן וגם לא הביא ד' מרדכי ועכ"פ מבואר דעת רמב"ם וסה"ת ומרדכי דהוי מה"ת אבל במרדכי פ"א דחולין סי' תקצ"ב מבואר דהוי רק מדרבנן ואולי כונת סה"ת ומרדכי דביצה רק לרשב"ג דלדידי' הוי מה"ת אף דאנן לא קיי"ל כוותי' ורק מדרבנן חששו בזה ועתו"ס בכורות כ' סוע"ב ועמ"ש לקמן בזה ועמ"ש בפתיחה אות א' כה"ג מכמה מקומות. והנה ז"ל העיטור ח"ג האחד מחלוקת רשב"ג ורבנן וכו' ואיפסקא הלכתא כוותי' ואי לא שהה ספיקו אסור וכו' וגוי דזבן בהמה לישראל לא מהימן וכו' שאינו אלא להשביח מקחו ואפי' מסל"ת לא מהימן וכיון דלא ידעי' אי שהה או לא וקיי"ל כרשב"ג דאמר נפל מן הגג או אכלו ארי ומת ובא לפנינו ולא ידעי' ביה מידי חד ספיקא הוא ספק חי ספק מת אסור והיינו ספק כלו ספק לא כלו ורובא ליכא למימר דכולן בחז"א עומדות הוי סד"א ולחומרא שיודע במה נכשרה וכו' עכ"ל נראה מזה דהוי מה"ת אבל ממ"ש אח"ז הענין השני מחו"ז שהוא אסור מה"ת כגון או"ב וכו' משמע דלעיל מיירי במחו"ז מדרבנן וצ"ל דהא דנקט לפול סד"א ולחומרא היינו דהחשש שמא הוא נפל הוי חשש ספק דאורייתא שאם הוא נפל אסור מה"ת אבל לא חיישי' לזה רק

מדרבנן ומ"ש דאינו נאמן במסל"ת יבואר לקמן ס"ג הטעם בזה ועמ"ש בפתיחה אות כ"ט בד' העיטור הנ"ל ועמש"ל סק"ל עוד בזה ליישב הא דנקט דבחז"א עומדת דלכאורה הול"ל משום דהוי מיעוט המצוי וכמ"ש ש"פ ע"ש בזה ובהגר"א פ"ק דחולין סוסי' ט"ז בשם מהרי"ח מבואר דהוי רק חומרא בעלמא וז"ל מיהו יבמה שהי"ל ולד ומת תוך ל' יום אפי' נפל מן הגג או אכלו ארי חיישי' למיעוט נפלים לחומרא בעלמא דשמא יסברו שפיהק ומת ויבואו לידי לעז וקלקול וכן בהמה שלא שהתה ח' ימים ונשחטה אסורה פן יבואו לשחוט כשהיא חולה וקרובה לפיהוק ובשעה"ד סמכי' אדרבנן פר"י מהרי"ח עכ"ל וכ"ה בתשו' בש"ר סי' כ"ט ויובא לקמן סקכ"ז וע' בתשו' מהרי"ט בשניות חא"ע סי' י"ח שהעלה גם בדעת הרי"ף דהוי רק מדרבנן אבל במ"ש שם לשי' הרי"ף והרא"ש דגם רשב"ג גופי' חיישי רק מדרבנן למיעוט ועוין בתב"ש סי' י"ד סק"ה דמבואר דלרשב"ג גופי' הוי מה"ת וגם בשו"ת שברא"פ פי' ג' הנ"ל הוכיח מדפריך לרשב"ג מימהל היכי מהלין מוכח דהוי מה"ת לדידי' וגם הביא ראי' מד' בה"ג והרי"ף ותמה ע"ד הסמ"ג ותוס' בזה וע"ש סי' ב' שביאר סתירת ד' רמב"ם ממ"ש בפ"א מיבום ובאה"ע סי' קנ"ו עפ"י ד' הה"מ והב"ש דדוקא בנגמרו שערו וצפרניו הוי מדרבנן וגבי בהמה ל"ש דין נגמרו כלל והאריך בזה שם וגם בסי' ג' וגם בדג"מ רמז לזה בקיצור וע' בשו"ת מ"מ סי' מ"ח בתשו' בנו הגאון אבד"ק לבוב נ"י שכוון לזה מדעתא דנפשי' וכבר קדמוהו הדג"מ והרא"פ בכל החזון הזה ואולם בחי' הרמב"ן לשבת קל"ה ע"ב כ' וז"ל וכן כולה שמעתתא דעגל שנולד בסימני' גמורים מיתוקמא דבלא סי' לכ"ע ספק נפל הוא וכו' ומש"ה לרבנן ולד מעליא נינהו עכ"ל ומבואר דגם בבהמה הוי סימני' דגמרו שערו וצפרניו כמו באדם ופ' בשו"ת דעת חכמים סי' מ"ה בתשו' הרב מפיעטרקוב. שהביא מזה:

יא

ובגוף הראי' מר"ה ז' יש לי לדון דהנה בגוף הטעם דנימא דאסור מה"ת ביאר הדג"מ דכיון שהמיעוט מצוי אמרי' סמל"ח דאינו זבוח וכ"ה בנו"ב מ"ת א"ע סי' י"ט בית ביאר וע"ש מ"ש דגם לשי' רמב"ם דס"ל סד"א לחומרא רק מדרבנן מ"מ הכא א"א דא"ז וכבר תמה עליו מהר"א שפיץ בשו"ת תשובה מאהבה סי' שט"ז ושי"ז דהא כבר נשתמש בהחזקה לצרפו למיעוט א"כ הדק"ל אבל לפמש"ל סק"י בשם מהריט"א ורא"פ דהכא איכא לברורי ניחא ופ' תב"ש סקי"ג שכ' בפשי' דלשי' רמב"ם הנ"ל הוי רק מדרבנן וצ"ע אבל בגוף חזקת שא"ז כבר דחה בתשו' ח"ס סי' כ"ה וע"ש סי' י"ז שרמז ע"ד הדג"מ לדבריו הנ"ל ועמש"ל בפתיחה מאות כ"ה עד אות כ"ט מזה וע' בתשו' שברא"פ סי' ג' שדחה מטעם אחר דהרוב כך הוא שיהי' ניתר ע"י שחיטה ול"ש בזה סמל"ח ועוד דעכ"פ

ליכא חזקת שא"ז רק דנפל אין שחיטתו מטהרתו ואין מחזיקים מאיסור לאיסור ע"ש היטב וגם בתשו' מהר"ם שיק סי' כ"ז השיג כעין זה והביא ד' משה"ב ובפרט להסוברים דדוקא לר"מ אמרי' סמל"ח ועמש"ל בפתיחה אות כ"ב כ"ג באורך בזה ותבין וגם אי אמרי' סמל"ח הוי רק מדרבנן וע"ש בתשו' ר"מ שיק הנ"ל שביאר דגם לשי' הש"ש ש"ג פי"ג שהעלה דחזקת קטנות העשוי' להשתנות הוי חזקה מ"מ משנולד פנ"ח באו לכאן ובצורת גמר שערו וצפרניו מעולם ל"ה בחזקת נפל וע"ש מה שהשיג ע"ד הנו"ב מ"ח הנ"ל אך שהעיר שם דלפמ"ש הנו"ב מ"ת יו"ד סי' ו' דלפמ"ש התוס' בב"מ ק' ד"ה הא מני דמוקמי' בחזקת מעוברת ואמרי' השתא היא דילדה אם כן ה"נ אמרי' דהשתא נתעברה והולד לא כלו חדשיו וביאר דדוקא בבהמה אמרי' כן משום דהוי רובא דתליא במעשה אבל באדם אמרי' רוב מתעברות מרע לחזקה דגבי אדם ממילא בא כמ"ש התוס' יבמות קי"ט וא"כ בצירוף חזקת שא"ז איכא ב' חזקות נגד הרוב ולפמ"ש הריב"ש סי' שע"ט ב' חזקות עדיפי מרוב ולכן אסור מה"ת ע"ש ואף שהנו"ב מ"ק א"פ סי' מ"ג דחה ד' הריב"ש כבר דחו האחרונים כל ראיות הנו"ב ועיין שפ"ד סוסי' זה שהעיר מחזקת מעוברת ובשו"ת מהר"ם מרוטנבורק האחרונים סי' ב' לא הבין שיחתו ודחה דבריו באורך שלא כדת ובסי' ג' העמידהו השואל על כונת פמ"ג דר"ל דיש לתלות הלידה באיחור הזמן וזהו חזקת הבהמה שהיתה מעוברת עד זמן המאוחר יותר והוא דחה דאין אנו דנים על הבהמה רק על הולד וכדאי' כה"ג בכתובות ע"ו דמשני ר"א סיפא מנה לאבא בידך ופירש"י דל"מ חזה"ג שלה כיון דהספק בכתובה השייך לאם וכ"ה בתוס' שם ובקו"א ביאר דאף דהתוס' בחולין י"ב ובכורות כתבו דמוקמי' האם בחזקת שלא ילדה והולד בכור ובתוס' כתובות כ"ו פ"ב השיגו על רש"י דס"ל דחזקת האם ל"מ לינאי היינו משום דסתם עיקר הספק על הולד הוא רק אם כבר ילדה אמו או נשתבאית וכיון דהספק נולד מכח האם להכי מהני חזקת האם משא"כ כאן דכל הספק רק על הולד עצמו ע"ש ומעתה לפ"ז א"ש ד' הסוברים דבלא שהה ז"י הוי רק מדרבנן ול"ק מהא דר"ה ז' דודאי לדידן דקיי"ל כר"א בכתובות שם דחזקת הבת ל"מ לאביו גם כאן ל"מ חזקת מעוברת של הבהמה לגבי הולד לכן אזלי' בתר רובא אבל בר"ה שם דקאי הש"ס אליבא דאביי דאמר התם משעה שנולד ובש"ס דכתובות שם משני אביי שינויא אחרינא ולא ס"ל כר"א וא"כ לאביי לשי' מהני שפיר חזקת מעוברת של הבהמה לגבי הולד ומדאורייתא אסור. וא"ש:

יב

אך דבכ"ז לא הונח דהא באמת כבר חמה בס' שלום ירושלים על הירו' בר"ה על חילוק הדג"מ מש"ס שבת קל"ו דפריך מולד בהמה על ולד אשה בהא דאמר דאכלו ארי לכ"ע

ולד קיימא ופריך מהא דשחטו עגלא חלתא ולא אכלו ר"פ ור"ה בדר"י ולשי' דג"מ מה קו' וגם בתשו' רא"פ סי' ב' וסי' ג' העיר בזה ובתשו' ר"מ שיק שם תי' פ"פ הנ"ל דהחילוק רק לדידן דקיי"ל רובא דתליא במעשה ל"מ אבל התם בשבת דקאי לאביי דלא ס"ל כרבינא בבכורות כן א"כ אין חילוק בין אדם לבהמה ע"ש וא"כ שוב בש"ס דר"ה הנ"ל דקאי לאביי גם בבהמה תלינן ברוב מתעברות דמרע לחזקה שלא נתעברה עד זמן המאוחר ואי נימא כמש"ל דתלינן בחזקת מעוברת שלא ילדה עד זמן קרוב הרי אדרבא עי"ז הוי כלו חדשיו כמ"ש הנו"ב מ"ת סי' ו' הנ"ל ובתשו' ר"מ שיק שם תי' דגם להסוברים דהוי רק מדרבנן דסמכינן ארובא היינו אם כבר נשחט אבל לענין לשחוט לכתחלה אין לסמוך על הרוב דלא אמרה תורה שלח לתקלה ולסמוך לכתחלה על הרוב. אבל לענ"ד דבריו תמוהים דבכל שחיטה הרי סמכי' לכתחלה על הרוב וע"ש דלשי' הסוברים דהא דרובא חליא במעשה ל"מ הוא רק מדרבנן א"ש טעם הפוסקים דהוי רק איד"ר ועתשו' מהרי"א סוסי' שמ"ח מ"ש בשם מוהר"ע ליישב דהתם בבכור דאסור מחיים בגיזה ועבודה ואי השחיטה נבלה צריך קבורה לכ"ע אמרי' סמל"ח ובגוף התשו' תי' דהש"ס פריך בשנולד אחריו תאומים מי מצי אכיל אבל לפמש"ל סק"ח נדחה תי' זה. ובעיקר סברת חזקת מעוברת שלא ילדה אלא בזמן היותר מאוחר יעוין במהרי"ט בחי' לכתובות סו"פ המדיר דתלי לה בפלוגתת רב ושמואל קידושין ע"ט ועיין בישוי"ע כאן מה שכתוב בזה וגם בחי' רע"א לסי' זה ועיין בשו"ת תשובה מאהבה סי' שט"ו שהעלה שדעת הרשב"א ורדב"ז ג"כ דהוי מה"ת ושיש לחוש לדבריהם ובתשו' מהרי"א הנ"ל הביא גם מתשו' שברא"פ הנ"ל שהוכיח ד' רי"ף ורמב"ם כן אך דמהרי"ט ח"ב א"ע סי' י"ח כ' להיפוך וכ"כ לעיל סק"י שגם דעת סה"ת ומרדכי ביצה נראה כן וגם בפר"ת סוסי' זה כ' דהוי מה"ת א"כ הוי ספיקא דפלוגתא דרבוותא ועמש"ל סקל"א דאין ראי' מהרשב"א כלל ועמש"ש סקל"ב בד' הפר"ת הנ"ל וע' בשו"ת שי"צ סי' כ"ד שהעתיק בשם גליון הנו"ב ז"ל שהביא ג"כ מהירושלמי וש"ס דילן בכורות כ"ח דמוכח דהא דבכור נאכל תוך שנחו רק מדרבנן וא"כ מיושב הא דר"ה ז' אבל לשי' רמב"ם מוכח דהוי מה"ת ע"ש עוד בזה וע' ת' רא"פ סי' ב' שחי' קו' הדג"מ דכיון דאסור באכילה מדרבנן הוי לא חזי מדאורייתא והאריך מכמ"ד בענין זה ותמהני שלא העיר דהתם בר"ה הרי קאי לראב"י ולשי' שבועות ל"א ודאי די"ל כן וע"ע בשפ"ד סי' ל"ט סק"ג בשם ח"א דמיעוט המצוי הוי מה"ת והוא השיג דהוי רק מדרבנן וכ"ה בפ"י ריש פסחים וע' בשו"ת מא"נ סי' פ"ה בזה וי"ל דתליא בפלוגתא הנ"ל אם פגל תוך ז"י אסור מה"ת או רק מדרבנן ועמש"ל ס"ק כ"ד בזה:

יג

בשמ"ח ס"ד פסק דאם חלה תוך ז' ושחטו יש לחוש לנפל אפי' מדאורייתא וע' תב"ש סקי"ג וע' בשו"ת ספר יושיע חא"ע סי' צ"ז שהשיג עליו דמ"ש התב"ש ראי' מהמלחמות שא"ה דחלה ומת משא"כ בשחטו ומסיק דהתב"ש מיירי רק במסוכנת בחולי וכגוסס דרוב גוססים למיתה והיינו בגוונא דמקרי חולי בסי' י"ז לענין מסוכנת בזה י"ל דאין בקיאין דלמא הגיע קרוב של מיתה משא"כ בחולי בעלמא ע"ש אבל מ"ש התב"ש דרמב"ם לשי' דסד"א לחומרא דרבנן עמש"ל סק"י וסקי"א בזה ולפמ"ש סוסק"י בשם רא"פ דהתם בגמרו שערו וצפרניו ובבהמה ל"ש זה א"כ בלא"ה אין ראי' משם וע' ברה"ז שמחמיר בזה דאפי' שהה ז"י ל"מ בכה"ג וחולק על התב"ש דבחלה אתרע רובא ודמי להא דסי' י"ג ותב"ש שם סקט"ו דבמעי אמו דליכא רובא ל"מ שיהוי ע"ש וליתא דמלבד מ"ש שם בסקי"א להקל גם שם ועמש"ל בס"ק שאח"ז אף גם הרי בחלה בלא פיהק מפורש בתוס' להקל רק דהתב"ש חידש דא"א בקיאין להבחין אבל עכ"פ אין להחמיר בכה"ג גם בשיהוי ז"י:

יד

עוד העלה השמ"ח דאם נודע שלא כלו חדשיו אע"פ ששהה ז"י אסור ועמש"ל סי' י"ג סקי"א מדברי כמה אחרונים שחלקו עליו וכ"ה במל"מ פ"ג מאי"מ ה"ח באמצע דבריו ובשעה"מ פ"א מיו"ט ה"כ והוכיח כן מהתוס' בשבת ע"ש וגם בשו"ת נטע שעשועים סוסי' י"ב דחה ד' התב"ש ובכל גווני מהני שיהוי ז"י ע"ש בזה וכ"ה בשו"ת תפ"צ סי' ס"ז אות א' ע"ש באמצע התשו' וע' תשו' שברא"פ סוסי' ג' מ"ש ע"ד הדג"מ סי' י"ג הנ"ל. וע"ע בשו"ת ב"ש סי' ל"ה ג"כ בזה:

טו

בשמ"ח ס"ג פסק דהיכא דא"י אם כלו חדשיו ושהה ז"י ובכל (אותן הימים לא הלך גם דיעבד אסור ואעתיק מ"ש בתשובה להרב מו"ה דוב דרימער מו"צ דק' באטשעטשא במאלדוי וכעת אבד"ק הערץ בענין עגל שנשחט ולא הלך כל ז"י הנה התב"ש סק"ז הביא ד' תוס' וש"פ דר"נ מיירי גם בדאיכא ריעות' שא"י לעמוד ולילך אך מד' הר"ן נראה דלא ס"ל כן כהתוס' דאל"כ מאי דוחקי' דהר"ן לפרש מאי קמ"ל ר"נ הרי קמ"ל דגם בריעותא אין חוששין וחזר ודחה די"ל דקשי' לי' להר"ן דא"כ מאי מסייע מהא דבכור שנולד דלמא התם בדליכא ריעותא ע"ש וזכה לכוין האמת בדעת הר"ן שכ"ה להדיא בחי' הר"ן לחולין שם שהביא שי' הסוברים דאפי' במקשה לילד קאמר ר"נ וכמ"ש בר"ן על הרי"ף בשמם ותמה ע"ז דא"כ מה מייתי מעגל שנולד ביו"ט ומהא דשוין שאם נולד ומומו עמו

לוקמונהו באינה מקשה ולכן הוכיח דר"נ מיירי אפי' באינה מקשה ומדנקט הר"נ דר"נ אפי' באינה מקשה וכו' מוכח דמודה דגם במקשה ס"ל לר"נ כן וכמ"ש הב"י כאן שנראה כן מלשון הר"ן וע' בתב"ש סק"י שכ' דאינו מוכרח אבל לענ"ד צדקו ד' הב"י וראי' מהירו' פ"א דחגיגה ה"א והובא גם בתוס' שם ד' ע"א ד"ה זכורך ולית בר נש אמר אף אלא דהוי מודה על קמייתא וכו' וכ"ה בירושלמי פי"ט דשבת ה"ג ע"ש וע' בתב"ש סי' ל"ו סקע"ד מכ"ד דלפעמים פליג ת"ק היכא דאמר חד מ"ד אף ולפעמים מודה אבל לכ"ע הוא מודה במה דאמר הת"ק וה"ל בזה כיון שכ' הר"ן דאפי' באינה מקשה אצטריך לאשמעונן מוכח דבמקשה נמי קאמר ר"נ דאין חוששין וכמ"ש הב"י אבל לדינא גם התב"ש בעצמו הסכים שם דגם במקשה לילד הדין כן שכן הוא בחי' רשב"א שם ואני מצאתי כן גם בחי' רמב"ן לחולין ובכלבו סי' ק"א ומ"ש התב"ש סק"ז דלשי' הר"ן א"א לפרש דלישנא דר"נ משמע דא"א כלל לרחם לרסק כלל דא"כ למ"ל להר"ן לומר דמיעוטא דלא שכיח הול"ל דאפי' מיעוטא ליכא א"ו דדמי לשאר מיעוטי דבמקום ריעותא חיישי' או דס"ל דמה שאינו עומד ביומו אינו ריעותא כלל דהרבה יש שאין עומדין ביום לידתן לענ"ד כיון דמסיק התב"ש דגם במקשה לילד הדין כן וביארתי דגם הר"ן סובר כן א"כ פשי' דגם בדאיכא ריעותא שא"י לילך שרי דמקשה לילד היינו נמי שא"י לעמוד ולילך וכ"ה בחי' רמב"ן וז"ל ביה"ר א"ב משום ריסוק תמוה היא פשיטא דא"כ רוב נולדים ימותו וי"ל אע"פ שמקשה לילד דהא א"י להלך ולעמוד קאמר דאין חוששין סד"א אתייליד בי' ריעותא הוא וניחוש קמ"ל כך מפורש בתוס' וכו' עכ"ל הרי מפורש דהיינו מקשה לילד והיינו א"י לעמוד ולילך ודא ודא אחת הוא ואף שראיתי גם בדרישה סי' זה שהקשה עמ"ש הב"י בשם הר"ן דאפי' במקשה לילד והקשה מהא דבהל' יו"ט כ' להיפוך ותי' דאפשר לא ס"ל כהר"ן או י"ל דה"פ אם לא בדקוהו אם יכול לעמוד ושחטוהו כיון דלא חזינן בו ריעותא מותר אפי' במקשה אבל אם רואין שא"י לעמוד אסור במקשה אבל הנך רואה מלשון הרמב"ן דליתא ואולם התב"ש חידש דדוקא אם א"י לעמוד ביומו ס"ל להר"ן דל"ה ריעותא כלל אבל בלא כלו חדשיו ושהה ז"י ועדיין לא עמד או גם בכלו חדשיו ולא שחטוהו מיד י"ל דלכ"ע חיישי' לריסוק והא דכ' התוס' סוד"ה בית הרחם וכו' א"ו לעולם, א"ב ריסוק איברים היינו לדעת המסייע אבל לדעת ר"נ י"ל דמודה דבכה"ג אסור וצריך בדיקה וא"א בקיאים ע"ש אבל בפלתי סק"ב מפורש דס"ל דגם בכה"ג אין בו חשש ריסוק שכ' וז"ל ואולם הרא"ש לא אמר זה רק לברר דלית בי' ריסוק איברים ואם נימא דודאי אם אינו הולך ביום שנולד ליכא ריעותא דחולשת הלידה גרם זה אבל זה ששהה ח"י ומ"מ אינו הולך אתרע וחוששין לר"א דא"כ בכל ולדות אף דקים לן שכ"ח ואינן הולכין כמה ימים

אחר הלידה נחוש לריסוק אברים עכ"ל ומ"ש הל"א בחולין שם לחלק מסברא דאם כלו חדשיו כבר הוחזק בהיתר ז"א דאי נימא דהוי ריעותא אתרע חזה"ת ואיגל"מ דבטעות הוי ואף די"ל עפמ"ש התב"ש סי' י"ח סקכ"ט אבל לא דמי דכל זמן שלא נשחט לא יצא עוד בהיתר לפנינו וגם התב"ש בעצמו לא חילק בכה"ג בין כלו חדשיו או לא והנך רואה שדעת הפלתי מפורש להקל בזה ובאמת שכן נראה ד' התוס' ומ"ש התב"ש דהיינו לדעת המסייע לענ"ד כיון שלדעת רבא המסייע בפני ר"נ דא"ל תניא דמסייע לך הוי ס"ל לר"נ כן א"כ אף דדחי דאין ראי' מ"מ כיון דאנן קיי"ל כר"נ מסתמא גם למסקנא הדין כן וראי' מתוס' ורא"ש יבמות מ"ב ע"א ד"ה סתם שדחה ר"ת דברי ר"ש הזקן דס"ל דגרושה דלא משעבדא להניק מותרת להנשא וז"ל ואין נראה לר"ח דהא למאי דהוי בעי למימר דטעמא משום סנדל או דיחסא לא הי' חילוק בין אלמנה לגרושה וה"ה להאי טעמא דאינו חוזר בו אלא מהטעם לבד וכו' עכ"ל הרי שהוכיח מהס"ד דהש"ס דהוי דינא הכי גם למסקנא אף דהתם הטעם של הס"ד נדחה באמת וכה"ג כ' הר"ן פ"ק דגיטין להוכיח דמעמ"ש ל"מ בע"כ מדאמר ר"א בההוא הנאה וכו' גמר ומשעבד נפשי' וה"ט ל"מ אלא מדעתו ואע"ג דלמסקנא לא קאי ה"ט מ"מ לא פליגי אלא בטעמא אבל בדינא לא פליגי ע"ש ואף דהתוס' שם לא ס"ל כן היינו משום דלמסקנא הוי הלכתא בלא טעמא כלל וגם הש"ס דחי שם טעמא דר"א דא"כ נתת דבריך לשיעורין משא"כ בנ"ד ועקצה"ח סי' קנ"ז סקי"א מ"ש בשם יש"ש לתמוה על התוס' ולפמ"ש לק"מ ובפרט בנ"ד דלמסקנא הרי קיי"ל באמת כר"נ רק דהש"ס דחי דליכא סייעתא ובפרט דרבא הי' בפני ר"נ ודיבר עמו והביא סיוע לדבריו בודאי ידע דעתו א"כ פשי' דיש לנו לפרש למסקנא דעת ר"נ כדעת המסייע בש"ס וכ"ע מודו בזה וכיון דמפורש בתוס' דגם במקום ריעותא לעולם א"ב משום ריסוק אברים צדקו ד' פלתי להקל בזה ומ"ש התב"ש דמשמע דעת הר"ן להחמיר לא ידעתי מהו דכבר נתבאר דהא דלא ניחא לי' להר"ן לפרש ד' ר"נ כהתוס' משום דקשי' לי' דא"כ מה מתייע מהא דעגל ובכור כמ"ש הר"ן בחי' להדיא ולזה הוצרך לפרש דר"נ סתמא איירי גם באינה מקשה וגם בזה רבותא קמ"ל והמסייע הביא ראי' לד' ר"נ עכ"פ בדליכא ריעותא והש"ס דחי דאין ראי' גם בכה"ג אבל כיון דאנן קיי"ל כר"נ בלא סייעתא אין חילוק לדידן בין איכא ריעותא או לא דאין לחוש למיעוט שאינו מצוי כלל ותלינן דשגרונא נקטא וכדקיי"ל כה"ג בהא דגוררת רגלי' דשגרונא נקטא דכיון דחוט השדרה לא שכיח לא חיישי' להכי וא"צ לבדוק כלל אחר חה"ש וה"נ בזה תלינן דשגרונא נקטא בכל רגלי' ועוד דגם אי נימא דהר"ן מחמיר בזה כיון שדעת התוס' להקל

וכל הראשונים העתיקו בקיצור כדעת התוס' ולא חלקו עליהם לומר דבכה"ג לא ס"ל כהתוס' פשי' דקיי"ל כרוב הפוסקים וכמ"ש התב"ש בעצמו גבי לא הלך ביומו:

טז

וכה ראיתי בשו"ת חסל"א סי' ח' שהאריך ג"כ לחלוק על התב"ש בביאור ד' הר"ן והביא שמצא ברדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' כ"ט שכ' דלשון הר"ן משמע דגם במקשה אין חוששין ותמהני מדוע הוצרך להביא ממרחק ולא ראה דברי הב"י במקומו והתב"ש בעצמו בסק"י הביאו ופסק כן רק דס"ל דמ"מ י"ל דיכול לעמוד ולילך א"כ אין ראי' אבל כבר הבאתי מהרמב"ן דמפורש דמקשה לילד היינו שא"י לעמוד ולילך אבל מ"ש הרב הנ"ל ראי' ממ"ש הרשב"א בתה"א בית ב' ש"ג ראי' להסוברים דבהוריקה כבד כנגד ב"מ אף שא"י שנפלה לאור טרפה שאם אתה אומר דכל שלא נפלה לאור תולין בתולדה או במקרה שאינו פוסל א"כ גם בנפלה לאור נימא כן דהא רוב בהמות כשרות הן א"ו דירקות מלחא רחיקא הוא אלא ע"י האור א"כ גם בלא ראינו שנפל לאור אסור וה"נ בזה כיון דכל בהמה שא"י לעמוד ולילך כשרה ולא תלינן בנפילה א"כ גם אחר הלידה תלינן להקל וגם להחולקים שם היינו משום דבנפלה לאור שכיח הורקת ב"מ משא"כ בב"הר דהוי מיעוטא שאינו מצוי שיתרסקו אברים לכ"ע תולין להקל עכ"ד הוא ראי' נכונה וע"ע בחי' הרשב"א לחולין נ"ו ע"א ג"כ בזה וגם לפמ"ש הרא"ה בבדה"ב לדחות ד' הרשב"א דבסתמא לא חיישי' שדרך ב"מ בכך מחמת חולי ואעפ"כ כל שנפלה לאור בפנינו הרי הוחזק בו ריעותא וראוי לבדוק ואם נשתנה מראיהן מן הראוי חוששין דהא אתחזיק ריעותא וראוי לתלות בו ולא בחולי כיון דאתחזק האי ריעותא ול"ד לזאב וידא דטבח דתליא להקל דהתם מידי דאיתא בעיני' ע"ש והיינו משום דגבי זאב ידוע שדרך הזאב לנקוב בבירור משא"כ בזה אבל היינו באתחזיק ריעותא שדרך להשתנות עי"ז ע"פ רוב משא"כ כאן דהוי מיעוטא דלא שכיח ובפרט לשי' התוס' דס"ל דלעולם א"ב משום ריסוק אברים. ולכן יש להקל לדינא אם כבר נשחט גם בלא הי' יכול לילך דהעיקר דט"ס הוא ברא"ש וגם בס' תוי"ק מתיר אפי' לכתחלה וע"ע בשו"ת טו"ט מ"ק סי' כ"ד שהסכים עם השואל להקל בדיעבד גם בלא הי' יכול לילך כלל כל ז"י אבל לא הביא כלל ד' התב"ש וע"ש דהיכא שלא א"ל העכו"ם של"ה יכול לילך מתחלת לידתו קודם שקנהו מידו רק אחר שכבר קנהו יש להקל אפי' לכתחלה די"ל דמתחלה יכול לילך ואח"כ שגרונא נקטי' והעכו"ם אינו נאמן בזה אפי' היכא דמהימן לי' כיון דרבים מתירים לגמרי וע"ש סוסי' פ"א בדין קנה עגל מעכו"ם וא"ל העכו"ם שמתחלת לידתו לא יכול לילך שנשבר לו עצם הרגל למטה מארכובה תיכף אחר לידתו ופסק דבכה"ג לכ"ע אסור דבודאי נפל

ונתרסקו אבריו ע"ש ולענ"ד אדרבא בכה"ג שיש לתלות הריעותא שא"י לילך בשבירת הרגל לכ"ע אין לחוש לריסוק אברים כיון דאיכא למתלי הריעותא שא"י לילך בשבירת הרגל ועמש"ל סי' ל"ב סק"י מהא דבכורות מ' ע"א ושו"ת מהרי"א סי' ע"ה ראי' לזה וע' שו"ת הש"מ סי' ל"א שפסק דגם בנפילה דצריך שתלך הילוך יפה ונשמט הרגל דתלינן בשמיטת הרגל ומכ"ש בזה ומה שנשבר הרגל יש לתלות שנחלק העגל ברגלו כשננער לעמוד בו ונשבר עי"ז אבל נראה דיש חילוק בזה בין נשבר רגל א' מהידים שלצד הראש בזה יש להקל אבל בנשבר רגל גמור ואינו ננער לעמוד ברגליו שלפנים שהם הידים שפיר הוי ריעותא לשי' התב"ש. וע' תב"ש סקי"א מ"ש ע"ד הדרישה בענין חשש נפילה בלידה וז"ל העיטור אות נפל והא דאמרי' בה"ר א"ב משום ר"א לא משום נפילה קאמר אלא משום דדמי לרצצתה בהמה ומפרכסת שמתוך שבה"ר צר נדחק ונתפרק אברים עכ"ל הרי דאין שום סברא לחוש לחשש נפילה כלל וע' בכלבו שכ' וז"ל ובצאת הילד מבה"ר שנופל לארץ וכו' אין חוששין שמא נתרסקו אבריו בזה וכו' עכ"ל:

יז

ובהיותי בזה עלה בלבי להביא קצת סמוכין לד' התב"ש מהא דאי' במד"ר פ' אמור והי' שבעת ימים תחת אמו ולמה ז"י אלא כדי שיבדק שאם נגחתו אמו או שנמצא בו מום ה"ז פסול ולא יהי' כשר לקרבן דתנינן תמן יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וטהרה וכו' ובמ"כ פי' מ"ש שאם נגחתו אמו היינו שנדחף ונתרסקו אבריו בשעת לידה ע"ש ולכאורה הרי בה"ר א"ב משום ר"א וגם מה ענין ז' ימים לענין חשש ריסוק דבשהיית מעל"ע או בהפריס עג"ק יוצא מחשש ריסוק וגם לענין חשש מום הרי אפי' בפסח ותמיד סגי בביקור ד' ימים ומכ"ש בשאר קרבנות דא"צ ביקור כדאי' במנחות מ"ט ורש"י שם ואף דבירושלמי פ"ב דביצה ה"ד מוכח דגם שאר קרבנות צריכים ביקור היינו לבקרן קודם הקרבתן אבל א"צ ד"י ובמנחות שם מוכח דא"צ ביקור כלל ובש"ס דשבת קל"ו מוכח דשבעת ימים דקרבן היינו מחשש נפל ואף דגם בכלו חדשיו הדין כן היינו משום דמצות התורה בקרבן משום לא פליג וע' תשו' רח"כ סוסי' ו' בזה מד' רש"י פ' במדבר וע' במל"מ פ"ג מאי"מ ה"ח ומהריט"א פ"א דבכורות אות י"ד ובמ"ש מהרשב"א ב"ק בזה ואני מצאתי בתי' הר"ן לשבת קל"ה ע"ב מפורש כן ומצינו כמ"פ גם במצות התורה דלא פליג עתוס' יבמות ו' ע"א ד"ה שכן יעו"ש בסוה"ד ובתוס' ב"ק כ"ד ע"א ד"ה השתא ובתוס' זבחים ז' ע"ב ד"ה ריצה ועוד בכ"ד אך בזה י"ל דהמד"ר לא ס"ל כש"ס דילן בזה ולא ניחא לי' לומר דהוי משום לא פליג ולכן הוי ק"ל להעד"ר אמאי בכ"ח צריך ז"י ולכן הוצרך לטעם אחר אבל קו' הראשונות צע"ג ולכן נראה דלפמ"ש התב"ש דתיכף

משנולד גם באינו הולך אינו ריעותא כלל דטבע העגל כן הוא שלא יפריס עג"ק אחר שנולד אבל בשהה ז"י ולא הפריס איכא ריעותא וחיישי' לריסוק א"כ י"ל דס"ל להמד"ר דגבי קרבן החמירה תורה להשהות ז"י לבדקו מחשש ריסוק והיינו שאם יפריס עג"ק במשך זמן כזה יתברר שא"ב ריסוק ואם לאו יהי' פסול ונהי דבחולין לא חיישי' לחשש ריסוק בכלו חדשיו וא"צ לשהות ז"י אבל בקרבן גם בכ"ח צריך ז"י מטעם הנ"ל שיצא מחשש ריסוק וכיון דבלא"ה צריך בדיקה מחשש ריסוק שוב צריך בדיקה גם משום מום אף דבשאר קרבנות א"צ ביקור וכמ"ש כה"ג התוס' בכתובות כ"ד ע"א ד"ה אבל מאחר שהצריכו לבדוק משום חללות הוצרכו לבדוק כל פסול גם של ממזרות וכו' ע"ש ובפרט אי נימא כדעת הטט"ו שהבאתי בס"ק הקדום דבנשבר רגל גם במקום הכשר הוי ריעותא לענין ריסוק א"כ הרי בכה"ג הוי מום הפוסל בקדשים ולכן קאמר המד"ר כדי שיבדק אם נגחתו אמו או שנמצא בו מום ותרווייהו חד טעמא נינהו וע' רמב"ם פ"ז מבימ"ק ה"ט ובזה י"ל גם הא דמסיים המד"ר מהא דיוצא דופן ובמ"כ פי' דזה שנתרסקו אבריו דמי ליוצא דופן והוא תמוה אבל לפמ"ש י"ל דהא בחולין נ"א שם מבואר דביוצא דופן ליכא חשש ריסוק ותיקשי דא"כ ביוצא דופן אמאי בעי ז"י וכבר כתבתי דלא ניחא להמד"ר לומר דלא פליג ועוד דבמנחות ה' ע"ב ורש"י ותוס' שם מבואר דיוצא דופי קלא אית לי' ואין לגזור משום ל"פ ולז"א דיוצא דופן אינו בכלל קרא דכי יולד וא"כ קרא דשבעת ימים לא מיירי ביוצא דופן כן הי' נראה לפרש ד' המד"ר לחומר הנושא אבל אין מקום לבנות ע"ז יסוד לדינא כמובן ועתוי"ט פ"ה דברכות מ"ד ובגוף הדבר שהבאתי בשם הר"ן ומל"מ בהא דבעי' ז"י לקרבן מצאתי במאירי שבת קל"ה דזה שהביאו ראי' דאיכא חשש נפל הוא רק אסמכתא דהא אפי' בכלו חדשיו הדין כן ובע"כ דאינו רק גזיה"כ ע"ש וזהו היפוך ד' הר"ן ומל"מ הנ"ל:

יח

סוף דבר לדינא דהיכא דכבר נשחט העגל ע"י שלא נודע אם א"י להלך מיום הוולדו יש להקל גם אם נשבר א' מהידים או הרגלים במקום הכשר וכמ"ש הפלתי היפוך ד' התב"ש וגם הוכחנו בראיות דהעיקר כן להלכה ולמעשה אבל בנודע להקצב ולא הודיע להשו"ב ראוי לאסרו למיגדר מלתא דגם בדיעבד הוי כלכתחלה בכה"ג שפשע בדבר ובשעה"ד שיש דוחק לבשר לצורך שבת נ"ל להקל גם לכתחלה בכ"ז ובכ"ז בעובדא שבא לפני מעכת"ה שהורה המורה בשאט נפש ולא ידע מכל הנ"ל וערב בלבו נגד רבינו התב"ש בלא שום ראי' להקל בזה בודאי הוא גס לבו בהוראה ויורה כבן סורר ומורה ועלינו יערה רוח הבורא עכ"ד תשובתי:

יט

ובדין אם שהה ז"י וחל יום ח' ביו"ט ע' במהרש"א ביצה ו' ובמש"ז א"ח סי' תצ"ח סק"ב אבל בשו"ת משיבת נפש סי' ט"ו העלה ליישב קו' מהרש"א בכמה אופנים וסיים לדינא דכיון דקיי"ל מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם א"כ הי' דעתו מתחלה או שיהי' ראוי לאדם או שלא יתקיים וישליכנו לכלבים ול"ה מוקצה ובפרט דכמ"פ פסקו כר"י גם באפרוח ועוד העלה שם טעם אחר ופסק להקל דלא כמהרש"א ע"ש וגם בצל"ח ביצה שם דחה ד' מהרש"א דהכא איגל"מ שגם אתמול הי' מותר רק שלא נודע לנו ופסק להקל ע"ש וראיתי בשו"ת בש"ד סי' רכ"ט וסי' ר"ל שנחלקו מהר"מ הכהן ומהרח"פ בדין מאכל שנפל עליו שומן סמוך לליל שבת וטעו וסברו שהוא חלב והניחוהו בחוץ לתתו לגוי ובשבת נודע להם שהוא שומן ודעת רח"פ לאסור והביא ראי' משבת מ"ז והר"מ דחה ראייתו והאריך בדין מוקצה לשעבר והעלה דכיון דאגל"מ שהוא מותר ליכא משום מוקצה והרח"פ חזר והשיב לחזק דבריו. ובסי' רל"א הביא שהגיעו הדברים להרא"ש ואמר דבאיסור אכילה דחזי לכלבים ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם פשי' דשרי רק גם באיה"נ כיון דבטעות הי' ל"ש מוקצה ובכס"ד הביא מביצה כ"ו מוקצה שיבש ואין בעלים מכירים דמותר ורמז לדברי הר"ן וב"י סי' ש"י דקיי"ל בזה כש"ס דילן נגד הירושלמי ע"ש אבל ראיתי במה"פ על הירו' פ"א דביצה ה"א שהעלה לחלק דבשבת מותר וביו"ט אסור בכה"ג ובזה השוה ש"ס דילן עם הירושלמי ע"ש אבל מ"מ בנ"ד שהוא רק איסור אכילה וחזי לכלבים הרי מפורש דעת הרא"ש להקל ולכן הגם דבנ"ד לא דמי למוקצה שיבש דהתם אם הי' נודע אתמול מזה הי' מותר והי' אפשר שיוודע אבל בנ"ד לא הי' אפשר להוודע ובמ"ש הצל"ח בעצמו שם לחלק כן רק שלא הביא מכל הנ"ל אבל בכ"ז שייך בזה סברת הרא"ש הנ"ל וגם בח"מ לאו"ח סי' תצ"ח פסק להקל בזה ועפמ"ג בפתיחה להל' יו"ט ח"ב פ"א אות י"ז דתלי לה אם בלא שהה ז"י אסור מה"ת דגם מוקצה לשעבר אסור והעלה לפ"ז דה"ה או"ב ושחט א' מהם בעיו"ט אסור לשחוט השני ביו"ט דבדאורייתא אמרי' מוקצה לשעבר אבל כבר השיג עליו השואל בשו"ת ב"ש חאו"ח סי' ק"ד מד' רמב"ם פי"ב משחיטה הי"ד והט"ו דמפורש דמותר וע"ש מ"ש בזה וגם בד' שעה"מ פ"א מיו"ט אך שחילק דלא דמי לנידון המהרש"א דהתם אינו ברור שיהי' מותר ביו"ט ע"ש [וע' בס' אור צבי לביצה שם שהקשה ע"ד מהרש"א מתוס' ערכין י"ח בשם י"מ דאם מונין להרצאה ניחא דמשכח"ל תמידין בר"ה ואכתי תיקשי למ"ד מוקצה מה"ת ע' פסחים מ"ז ותי' דהוי מוקצה לשעבר ולפמש"ל בשם פמ"ג הדק"ל אבל י"ל דגם לשי' מהרש"א הוי רק מוקצה דרבנן עפ"ד מרה"פ הנ"ל ובפרט דלגבוה ל"ש מוקצה בכה"ג דהוי רק משום

היסח הדעת ורק דבעי' שיהי' ממשקה ישראל וגם העירני חתני הרב מוהר"ש נ"י די"ל דמיירי בכלו חדשיו דלהדיוט שרי ורק לגבוה אסור כמ"ש התוס' ב"ק י"א] וכעת נדפס ס' דעת חכמים בשו"ת סי' י"ג הובא תשו' הג' מהרש"ק ז"ל והביא שם ג"כ מרמב"ם הנ"ל להשיג על הפמ"ג ע"ש באורך בזה ומסיק לדינא להקל לצורך שמחת יו"ט גם בעגל שחל יום ח' ביו"ט וגם בישוי"ע או"ח סי' תצ"ח סק"ח פסק להקל משום דכיון דרובן אינם נפלים וחיים לא מסח דעתי' מיני' כלל ע"ש עוד בזה ולכן יש להקל בזה ומ"ש הג' מהרש"ק שם דבלא"ה אין דרך לשחוט בזה"ז גסה או דקה ביו"ט מחשש טרפות כבר כ' המג"א סי' תצ"ח סקט"ז דכשצריך בשר ביו"ט מותר וע' בשע"ת שם וע' בשו"ת מש"נ סי' י"ד שהעלה להקל במי שמחויב ליתן בשר לחיל הצבא וחל יו"ט אחר שבת ולא יכול להכין קודם. על ג"י שלא יסריח קצת דמותר לשחוט ביו"ט ע"י שיאכל כזית בשר מכל בהמה שתהי' כשרה והביא ד' הג"א ומג"א הנ"ל דס"ל דבמקום שהטריפות מצויות אסור והוא העלה דכיון דביו"ט אמרי' מתוך אלא דבעי' צורך קצת והכא כיון דמסופקים אולי יהי' כשר הוי זה הספק כצורך קצח עכ"פ ושרי מה"ת וא"כ הבעי' בש"ס שם לקולא גם י"ל דהא"ז והג"א ס"ל דנאבדה הריאה טרפה אבל לדידן יש להקל ע"ש ואולם המעיין בהג"א פ"א דחולין סי' ט"ז ימצא דס"ל דנאבדה הריאה טרפה וגם מ"ש דהספק הוי כצורך קצת נעלם ממנו ד' התוס' חולין פ"ד ע"ב ד"ה תקיעת וכו' דמפורש דבספק לא הוי אפי' כצורך קצת אבל בלא"ה יש להתיר במקום צורך מטעם הנ"ל וכמ"ש גם השאג"א שהובא בשע"ת שם דכמה טרפות הם רק מצד חומרות האחרונים וע' בשו"ת תפ"צ חיו"ד סי' י"ג בענין החלב וחמאה במקום דשכיחי טרפות כמו כשרות מ"ש בזה ואני מצאתי בעיטור אות נקב בדין בא זאב ונטל הריאה ולא נבדקה וז"ל איכא למימר כיון דרובא טרפות ומשתכחן בה סרכא טרפה והאי טעמא ליתא דהשתא נמי לאו רובן טרפות נינהו אלא משום דליכא דבדק לה בפישורי וכו' ע"ש וה"נ בזה אבל כ"ז בבהמה גסה אבל בעגל דלא שכיחי סרכות ולכן בנאבדה הריאה לכ"ע כשר בעגל וגי"ט א"כ ודאי מותר לשחטו ביו"ט:

כ

ברש"י חולין שם בד"ה כגון שהפריס עג"ק ננער לעמוד ותחב פרסותיו לעמוד וכו' ותמה בפלתי אמאי הוצרך רש"י לפרש כן ולא פי' עמדה ממש וביותר תיקשי שהרי רש"י בעצמו כ' לקמן ע"ה ע"ב ד"ה הפריס עמד על פרסותיו וכו' ונראה עפמ"ש התוס' לקמן קל"א ע"ב ד"ה כגון זרוע ולא הזרוע דאי זרוע ממש למ"ל למימר כגון לימא ושאר מת"כ הזרוע אלא מדקאמר כגון לאו בזרוע מיירי אלא בדכוותי' דהיינו מע"ר וכו' ע"ש וכ"ה

בירושלמי ור"ן כתובות סו"פ המדיר כגון קאמר שמואל ע"ש וכה"ג כ' בהגמיי' סופ"ד מהל' שותפין בהא דשותף חולק שלא לדעת חבירו וז"ל פסק מורי וכו' ועוד כל היכי דאמר התלמוד כגון זה למידן הימנו דבר הדומה קצת אע"ג דלא דמי לגמרי וכו' עכ"ל וכ"ה במהרי"ק שרש קי"ב בהא דכגון זו כופין על מדת סדום ע"ש וע' בב"י א"ע סי' ל"ט במ"ש הטור כגון זיעה וכו' דצריך למחקו כיון דליכא רק מומין אלו והנה ברש"י מבואר כאן דגרס בגמ' כגון שהפריס עג"ק ומדלא נקט הב"ע בהפריס עג"ק מוכח דס"ל להש"ס דגם למאי דדחי סייעתא מ"מ לא בעי הפריס ממש רק בדבר הדומה להפריס ולכן פירש"י שננער לעמוד אך לפ"ז יש להבין אמאי נקט לעיל הב"ע כגון שיצא דרך דופן ולא נקט הב"ע שיצא דרך דופן ואפשר לומר דהא בתוס' הקשו דהול"ל בהא דתינוק בן יומו דמיירי שחי אח"כ ובהא דעגל הקשה הפלתי דהומ"ל שהפריס עג"ק וצ"ל כמ"ש הרא"י ליישב קו' הר"ן על התוס' דחדא שינויא נקט הש"ס די"ל דמיירי ביוצא דופן וה"ה די"ל כהנ"ל ולכן שפיר נקט כגון אבל הכא גבי בכור דא"א ליישב בע"א כלל קשי' לי' לרש"י אמאי נקט כגון ולכן פי' דמיירי בננערה לעמוד וע' בשו"ת שברא"פ סי' ב' באמצע התשו' מ"ש ליישב ד' רש"י הנ"ל והנלע"ד כתבתי:

כא

בב"י הביא בשם א"ח בשם הגאונים שלא אמרו ח"י אלא לקרבן וכו' ובתב"ש סקי"ב ביאר דעתם דלא אמרו הלכה כרשב"ג אלא לכתחלה כדאי' כה"ג בסנהדרין ל"א וזה כמה שנים כתבתי בתשו' בנידון כעין זה והבאתי מד' הג"א פ"ג דסנהדרין סי' ל"ז וז"ל ויש לי ללמוד מכאן דכל היכי דפליגי יחיד ורבים ואתמר הלכתא כדברי היחיד ולא אתמר דאין הלכה כרבים לא מהדרי' עובדא בדיעבד אבל ריב"ן פי' דמהדרי' עובדא בדיעבד והא דקמשני הכא שינויא דחיקא לא גמרי' מיני' עכ"ל וכעת מצאתי בתב"ש כאן שהביא מהש"ס הנ"ל ותמהני שלא הביא ד' הג"א הנ"ל ואני הבאתי שם דברי תשו' מהרי"ו שהביא בב"י א"ע סי' קנ"ט בדין אשה שנפלה לפני יבם מומר וכו' שהביא ראי' מיבמות ל"ז בפלוגתא דרשב"ג ורבנן דכיון דאיכא רבנן דפליגי עלי' וכו' כיון דלא אפשר עבדי' כרבנן וכו' דאלמא אי אשכחן שום תנא דס"ל דמותר היכי דלא אפשר עבדי' כוותי' אע"ג דאיכא ודאי איסורא לאידך תנא כיון דלא הוי אלא איסור דרבנן עכ"ד ובתשובה להרב אבד"ק קארליפקא בענין מינקת הארכתי בזה:

כב

עד תחלת ליל שמיני. בפמ"ג מחמיר דבעי' ז"י מעל"ע וכבר חלקו עליו כל האחרוני' ועיין במש"ז א"ח סי' תצ"ח שהרגיש בעצמו בזה וע' בנח"א שבאשכול הל' מילה סוסי' ל"ט

שהביא ד' הרא"ה בבדה"ב הל' נדה בית ז' ש"ה בדיני בדיקה וספירה שכ' וז"ל וכל מקום דבעי' ימים כגון בהמה דכתי' שבעת ימים יהי' עם אמו ל"ש אם תחלת הלילה ול"ש נולד בסוף הלילה או בסוף היום אותו היום עולה למנין ז' וכו' עכ"ל ובשו"ת תשובה מאהבה המצוין בפ"ת בגוף התשו' שם מבואר שהמנהג פשוט בכל ישראל להקל דא"צ מעל"ע וע' תשו' ח"ס יו"ד פי' שמ"ג דגם בקדשים דמונים שעות היינו לשנים אבל לימים לכ"ע אין מונים שפות ולכ"ע לא בעי מעל"ע ודלא כפמ"ג דכבר מחו לי' עוכלי בעוכלי ע"ש ובזה נדחה מ"ש ח"א בספרו ראי' להפמ"ג מיומא ס"ג ע"ב בהא דפריך טעמא דרבי מחו"ז בשה"מ הא לא רבי הוא דקדיש במחו"ז הרי בעי שיהי' ראוי לשם והא נ"מ במחו"ז לשעות וראוי להקדש דאין מחו"ז לבו ביום כמ"ש התוס' בזבחים משא"כ בדחיית השעיר לצוק דהיינו שחיטתו קמ"ל דפסול ולפמ"ש לק"מ דגם בהקרבה אין מונים שעות לימים וע' במד"ר פ' אמור פכ"ז ומיום השמיני והלאה ירצה אר"י משפט אדם ומשפט בהמה שוים משפט אדם וביום השמיני ימול וכו' ומשפט בהמה ומיום השמיני והלאה וכו' משמע ג"כ דכמו דבמילה א"צ מעל"ע ה"נ בזה. ולכן יש להקל בזה גם לכתחלה. וע' בשו"ת עט"ח סוסי' ד' ג"כ בזה דדוקא ביום ז' צריך מעל"ע אבל ביום א' מקצת יום ככולו:

כג

בשו"ת כתב סופר סי' ט' האריך בדין פרה שילדה תאומים ונשחט א' בתוך ז"י והשני חי לאחר ז"י אם יש להתיר דמסתמא כיון שזה חי והוי ב"ק גם הנשחט כלו חדשיו והביא מהא דסי' שע"ד ס"ט וט"ז וש"ך שה ודחה כל סברות השואל שצידד להתיר בזה ומסיק דעיקר הטעם שהחמירו בבהמה מבאדם אינו כמ"ש הדג"מ כמ"ש הח"ס סי' ט"ז וי"ז רק משום דבבהמה שכיח שיטעו ולא יבחינו אם כבר הגיעה לחולי של פיהוק ומסיק דמהש"ס גופי' אין ראי' לאסור בדיעבד בשר של עגל שנשחט תוך ז"י ורק מהפוסקים מוכח כן ולכן יש להתיר הכלים שנשתמשו בהם מהבשר ע"ש ועמש"ל סק"ח מדברי הא"ז בענין תאומים הנ"ל וע' תשו' מהרי"א סי' שמ"ח שהאריך מאוד בנידון הנ"ל מהתוס' נזיר י"ג שהבאתי לעיל ומל"מ פ"ט מנזירות והעלה דגבי תאומים הוי סד"א גם להסוברים דתוך ז"י הוא רק מדרבנן והוכיח כן מנזיר י"ג הנ"ל ע"ש אבל לפמש"ל סק"ח. בשם רע"א ודחיתי בזה ראיית הד"ח מתוס' נזיר א"כ אין ראי' משם דשא"ה דהפילה ולד א' משא"כ בשחטוהו וע"ש בשם הרב מוהר"ע שדחה ג"כ ראי' הנ"ל דהתם דמי לפיהק ומת דמודו רבנן לרשב"ג בשבת קל"ו וגם בחלה, ומת נחלקו הראשונים משא"כ בשחטו וצידד להקל אם לא הי' נראה שום ריעותא בהושחט ובפרט דבכה"ג הוי מיעוטא דמיעוטא שלא תקלוט זרע ב' הולדות ביחד ע"ש היטב בכל התשו' בענין זה. וע"ש סי'

כ' מה שדחה ג"כ ד' הדג"מ ומ"ש שם ליישב הא דר"ה ז' משום דכיון דאשתני במום שוב חיישי' לריסוק אברים בו ביום בתשו' כ"ס הנ"ל דחה סברת השואל שם כעין זה בשתי ידים דמה ענין מום למיעוט דנפל וכן לענין ריסוק ולא דמי להא דבכורות מ"ב ועמש"ל סי' ל"א בענין זה ועכ"פ לדינא מסיק בתשו' מהרי"א שם לאסור הכלים שנשתמשו בהם בשר עגל שנשחט תוך ז"י ואין להתיר גם כ"ח שאב"י אפילו בהגעלה ג"פ דאיסור זה יש לו עיקר בדאורייתא ובפרט להסוברים דהוי מדאורייתא. ועמש"ל בס"ק שאח"ז

כד

בשו"ת רח"כ סי' ו' נדפס תשו' הרב בעל מים אדירים שהעלה להקל בהפ"מ ולצו"ש בשר עגל שנשחט תוך ז"י משום דכל טעם האיסור לשי' התוס' משום דהוי מיעוט המצוי והרי בנאבדה הריאה מתירים בהפ"מ אף דהוי ג"כ מיעוט המצוי ונדחק שם בישוב ד' רמב"ם דמיקל בנאבדה הריאה ואוסר בנשחט תוך ז"י ואח"ז העלה דהרמב"ם ס"ל דהוי מדאורייתא ולכן אפי' בשוגג קנסו אטו מזיד אבל לדידן דהוי רק מדרבנן לא גרע מנאבדה הריאה וסיים בזה"ל סוף דבר הכל נשמע אנכי על משמרתי עומד שהוא מותר בהפ"מ וכבוד שבת בלא פקפוק ואל יהא לבו הטהור נוקפו כלל כי טב הורה עכ"ל וע"ש מ"ש ליישב הא דר"ה צ' דעכ"פ לכחחלה אסור לשחטו ואין למנות השנה משנולד אבל צ"ע דכיון דבדיעבד מותר בע"כ הוא רק מדרבנן וכמ"ש בעצמו א"כ התם לגבי דאורייתא ל"מ זה כלל אם לא דנימא כמש"ל סוסקי"ב בשם רא"פ ע"ש ותבין. והנה מ"ש בתחלת התשו' די"ל דדוקא בנאבד הריאה כשרה משום דאיכא חזה"ת משא"כ בעגל תוך ז"י דאם הוא נפל אין שחיטה מטהרתו ואיכא חז"א וזהו כעין ד' הדג"מ לענ"דנ להביא ראי' דגם בכה"ג יש להתיר עמ"ש הרמב"ן במלחמות פ"א דחולין בהא דרמא"ש מומחין הן דצריך לבדקו אם הוא לפנינו דהוא משום דהוי מיעוט המצוי ודמי לבדיקת הריאה דצריך לברר ולבדוק משום שהוא מיעוט המצוי ומה"ט ביוחסין בעי' תרי רובא משום דמיעוט ופסולי כהונה שכיח ועתו"ס זבחים ע"ב סוד"ה נתערבו ולפמ"ש הרמב"ן דבריהם צ"ע] ולכן בעומד לפנינו צריך לבדקו ע"ש ואף דיש מקום לפרש דכונת הרמב"ן משום דחז"א מסייע להמיעוט והוי עי"ז כמיעוט דשכיח אבל הדבר מפורש בר"ן שם וז"ל וטעמא דמלתא דנהי דרמאש"מ הן מ"מ מיעוט דאין מצוין שכיח טובא והו"ל כטרפות דריאה דאסיקנא לעיל דכל היכי דאיתא קמן בדקי' לי' וכי ליתי' קמן סמכי' ארוב בהמות כשרות וכו' עכ"ל וכ"ה בתשו' הריב"ש סי' תצ"ח ועמ"ש בפתיחה אות כ"ה ועתשו' ב"א יו"ד סי' ו' באמצע התשובה וא"כ הרי התם איכא חז"א ואפ"ה בדיעבד אם הלך מותר לאכול משחיטתו אף דהוי מיעוט המצוי ובפרט לשי' הגמ"ר דכתובות שיובא לקמן סוסקל"ד

בודאי יש להקל בזה. ואולם הנה השיך סי' כ"ה סק"ב בדין לא בדק אחר שמוטה דנהי דצריך לבדוק משום דהו' מיעוט דשכיח מ"מ בדיעבד מותר דבהמה לאו בחזקת נעקרו סימנים קיימא ולא דמי ללא בדק אם נשחטו רובן דבהמה בחז"א עומדת ע"ש ומוכח דגבי לא נשחטו רוב סימנים אף דרובן שחוטין יפה אסור גם בדיעבד ולא דמי לנאבדה הריאה כיון דאיכא חז"א ובאמת דבתוס' חולין ט' מבואר דרוב סימנים שחוטין רובן ואפ"ה אסור באכילה אך די"ל דהם ס"ל דנאבדה הריאה טרפה ולהסוברים דכשרה י"ל דס"ל כהרמב"ם דאין רוב סימנים שחוטין יפה אבל מהש"ך הנ"ל מוכח כן ויש להוכיח כן גם מהרא"ש דפסק בפ"א דחולין דנאבדה הריאה כשרה ואפ"ה בעגל אוסר גם בדיעבד כמ"ש הדג"מ בשמו והוא ס"ל דעגל תוך ז"י הוא רק מדרבנן משום דהוי מיעוט המצוי כמ"ש הרא"ש פ"ד דיבמות סי' ה' ובע"כ משום דאיכא חז"א אוסר גם בדיעבד אבל י"ל דהרא"ש לשי' שכ' בפ"א דחולין דטעמא דל"א בשחיטה סמל"ח דהוי מיעוט דל"ש א"כ הכא דשכיח אמרי' סמל"ח אבל לפמ"ש הרשב"א במשה"ב טעמא משום דלדידן ל"א סמל"ח ועמ"ש בפתיחה אות כ"ב כ"ג וכן לפמ"ש שם בשם העיטור משום דכבר אזל לי' איסור אמ"ה א"כ גם בנ"ד יש להתיר דיעבד בהפ"מ וגם בד' הרא"ש עצמו יש סתירות בענין זה אי אמרי' לדידן סמל"ח ועמ"ש שם אות כ"ג בשם הרא"ש ובחולין אזיל לשי' ר"ת וי"ל דגם בפראד"מ נקט הכי לשי' התוס' ולא לדידי' וכה"ג תמצא ברא"ש פ' החולץ סי' ה' שכ' דמיעוט דנפלים שכיח כמו במשאל"ס וגוסס ובפ' האשה בתרא סי' א' כ' בעצמו דבמשאל"ס המיעוט לא שכיח ולפי דבריו בפ' החולץ הרי במשאל"ס המיעוט שכיח וגם איכא חזקת א"א ואפ"ה אם נשאת לא תצא ובעכצ"ל כמ"ש וע' במאירי שבת קל"ו שכ' וז"ל ולענין אכילה כל ששחטו עד שיעברו ז' אסור אפי' שחטו בשביעי אע"פ שהשחיטה סיבה מבחוץ שהרי כתבנו כן באדם שנפל מן הגג וכו' עכ"ל ומפורש ג"כ דגם דיעבד אסור והי' נראה דתליא במחלוקת הנ"ל דלשי' רמב"ן ור"ן וריב"ש יש להקל בדיעבד ולשי' רא"ש ומאירי ורוקח וש"ך גם דיעבד אסור וראיתי בשו"ת תוע"ר סי' ד' שכ' ליישב קו' תב"ש ודג"מ ולחלק בין יבמה לבהמה עפמ"ש הט"ז באו"ח סי' תקכ"ד סוסק"א לחלק בהא דעבר ואקני בשבת דכיון דיש בזה איסור לעשותו לכתחלה והועילה תקנת חז"ל לענין לכתחלה לכן דיעבד מהני משא"כ בהא דהאשה שנפלה דנהי דלא ליזבן אבל ליבא איסורא ואם לא תהי' התקנה גם לדיעבד מה הועילו בתקנתם ובע"כ דכל התקנה לדיעבד וה"נ בזה דבשלמא ביבמה דאסורה לכתחלה להנשא לכן בנשאת לא תצא אבל כאן הרי אין איסור לשחוט עגל תוך ז"י אלא דאסור לאכלו וא"כ כל תקנת חז"ל רק לענין האכילה ולא על השחיטה לכן גם בנשחט אשור לאכלו דאל"כ מה הועילו

בתקנתם ע"ש וכה"ג כ' הב"ש בא"ע פי' קי"ט סקי"א אבל הרי גם בבדיקת הריאה ליכא חיובא רק ברוצה לאכול אבל י"ל דהתם עכ"פ בדאיתא לפנינו צריך לבדוק והועילה התקנה לזה אבל הכא כיון דקודם שחיטה ליכא איסורא ואי נימא דבשחטוהו דיעבד מותר א"כ ישחוט תמיד ויהי' מותר ואין זה בגדר מבטל איסור בידים כיון דליכא איסור כלל לשחטו וכמ"ש הל"ש בחי' דינים אות א' ובזה נדחה ג"כ הראי' שהבאתי מד' הרמב"ן ור"ן וריב"ש בדין א"י שהוא מומחה דהתם הא אסור לשחוט לכתחלה דכיון דיאסר השחיטה הוי כמנבל בידים ועושה סחורה בנבלות וגם משום שמא יבואו לאכלו כמש"ל סי' א' ס"ה וע' בשמ"ח שם סכ"א משא"כ כאן ועמש"ל בס"ק שאח"ז בזה וגם בלא"ה כיון שכבר נתבאר לעיל סקי"ב דלשי' כמ"פ אסור כאן מדאורייתא א"כ פשי' דאין להקל גם בדיעבד ולא דמי לנאבדה הריאה אבל מ"ש בתשו' רח"כ דאי הטעם משום מיעוט המצוי הוי מה"ת ליתא כמ"ש בשפ"ד סי' ל"ט סק"ג בסופו. ולענ"ד הרי בתוס' שבת י"ב מבואר דדמאי מיעוט מצוי והוי דרבנן ובזכרוני שראיתי בשו"ת מאיר נתיבים סי' פ"ה שהביא בשם ח"א שחידש דמיעוט המצוי הוי מה"ת והוא הביא סמוכין לזה אבל הוא תמוה ועמש"ל ס"ק י"ב בזה ויש להביא עוד ראי' מהא דיבמות קי"ט ע"א דפריך לרבנן דאזלי בת"ר אמאי לא תנשא הא רוב מתעברות ויולדות ומיעוט מפילות וע' ח"צ סי' מ"א בשם מהריב"ל ומ"ש עליו אבל בשו"ת תשב"ץ ח"א סי' צ"ה מבואר כמהריב"ל ובב"ב צ"ג פריך לרב משום דמיעוט מפילות ואי הוי מה"ח גם בממון י"ל כן ודו"ק וע' תשו' ארי' דב"ע באבני זכרון ליו"ד סוסי' ב' שהעיר ג"כ מהא דנאבדה הריאה לכאן ולא העיר בכל מ"ש בזה אך יש לעיין דנהי שכ' התב"ש דבבהמה דהוי רק הפסד ממון החמירו טפי ולא דמי להוצאת אשה מבעלה [וע' בפ"י כתובות ט' ע"א בתוס' ד"ה לא צריכא ושפ"ד סי' ק"י סקס"ב] הרי כבר כ' הדג"מ שהוא דחוק ועיקר החילוק נראה כמ"ש התוע"ר הנ"ל דאל"כ מה הועילו בתקנתם ולפ"ז היכא דנשחט בשוגג ונתבשל בתערובות הרבה בשר וכלים ונעשה הפ"מ מכח הבשר האחר שנמלח ונתבשל ביחד בזה יש מקום לדון דדמי לנאבדה הריאה ונימא דכדאי הם רבנן דרשב"ג לסמוך עליהם בשעה"ד וכמ"ש כה"ג בתוס' נדה ו' ע"ב ד"ה בשעה"ד אבל י"ל דשא"ה דגם רבנן גופי' מודו בשני בצורת ועוד דשא"ה דהוי רק טומאת מעל"ע דרבנן וכמ"ש השיך סוסי' רמ"ב בהנהגת או"ה בזה אבל הכא כבר נתבאר דלשי' כמ"פ הוי דאורייתא ולפמ"ש הדג"מ ושאר אחרונים דהכא טעמא משום חז"א ולפמ"ש הרשב"א במשה"ב ליישב הא דל"א גבי רמאש"מ סמל"ח משום דגם ברוב שאין מומחין יש ששוחטין יפה או דרוב מתעסקים לבטל החזקה נדחה הראי' שהבאתי מהרמב"ן ור"ן וריב"ש דהכא ל"ש תירוצים אלו ואף שכתבתי לעיל סקי"א לדחות סברת

חז"א בזה מ"מ קשה להקל ובפרט כיון דגוף בשר העגל הניכר בתערובות אין להתיר ע"י שנתערב בשאר בשר ואם יאסרו בשר זה ויתירו שאר הבשר הוי כתרתי דסתרי ולכן אין להקל כלל אבל מ"מ לענין הכלים עמש"ל ס"ק כ"ט ועמש"ל סקל"ד עוד בזה:

כה

ובדין אם מותר לשחוט עגל תוך ז"י ע"מ שלא לאכלו רק למכור לעכו"ם ע' בל"ש חי' דינים אות א' שביאר כמה טעמים להקל דליכא משום איסור סחורה בנו"ט דהא ממ"נ אם הוא נפל הרי הוי כנזדמנו ואם אינו נפל הוא כשר וגם דבאיד"ר ל"ש איסור סחורה ובתשו' נא"ד סי' כ"ה הוסיף דגם אי הוי סד"א ולהחמיר מה"ת מ"מ מותר לעשות בו סחורה והביא מד' הבא"י סי' קי"ז בזה וגם כיון דכל האיסור שמא יבא לאכלו וכאן הרי דיעבד מותר רק דהתב"ש כ' דבבהמה ליכא רק הפסד ממון ולא התירו דיעבד אבל אם כבר אכלו בשוגג הרי ליבא איסור כלל דבכה"ג הוי דיעבד גמור וא"כ בכה"ג לא גזרי' שמא יבא לאכלו ועוד דכיון דשוחטו בשביל שלא יפסיד החלב שינוק הולד מותר כמ"ש הט"ז סי' קי"ז ע"ש עוד בזה באורך רק דמסיק דלא ישחטנו לבדו משום הברכה. והנה אם כי מצאתי כדבריו בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' נ"ז בדין הקצבים שצריכים לקיבה של עגלים להעמיד בהן גבינה הנעשית בכאן והמוכר אינו רוצה להמתין ז"י ואם לא יקנוהו היהודים יקנוהו העכו"ם ג"כ עבור העמדת גבינות הנ"ל והביא שהגאון כנ"י התיר בפשיטות לשחטן ולמכור הבשר לעכו"ם והשואל פקפק והוא השיב וז"ל ונ"ל דלית דין צריך בושש מכמה טעמים חדא דאין כאן רק חשש ספק רחוק כמ"ש במו"ק ועוד אפי' יש ודאי איסור יש מקום מרווח להקל ע' מגדל שלי דף שע"ז ולענין היתר נחירה ע"ש דף שנ"ט ע"ב והטוב הוא לשחטן עם כשרות ודאית ואם לאו ישחטם בלא ברכה וכו' ביחוד כשהפריס עג"ק ולא חזי בי' ריעותא אין כאן בית מיחוש ואפי' לאכילה הוי חזי בכה"ג אלא דמחמרינן בהו לפנים משה"ד וכמ"ש בחיבורי הנ"ל וחלילה להקל ועכ"פ אם מוכרח לשחטן תו"ז לא יברך על השחיטה שלא יבואו להתיר הבשר באכילה וכו' עכ"ל וגם בדג"מ על הט"ז סק"ד מבואר כן אבל לענ"ד אין להתיר רק בצירוף טעמא דהפסד חלב וכדומה דאל"כ איכא משום בל תשחית דנהי דרובן אינם נפלים הרי כיון שאנו אוסרים אותו מחשש ספק הרי ע"י איסור זה הוא נשחת וגורם ד"ז בשחיטתו תוך ז"י שאם ימתין עד אחר ז"י יוכשר וכיון דרובן לאו נפלים מסתמא תלינן שיחי' עד אחר ז"י ויתברר היתרו ועתה בשחיטתו גורם לאסרו מפני כיון דחז"ל אסרוהו וגזרו לחוש להמיעוט כל זמן שלא עברו עליו ז"י וכה"ג כ' הה"מ הובא במג"א סי' תט"ז סק"ג גבי מערב ב' עירובין בב' יו"ט ש"ג דאם א"א להגיע לעירובו של יום ב' ביום א' אינו עירוב

דבעי' סעודה הראוי' מבע"י דאע"ג דממ"נ אם ראשון חול יכול להגיע לעירוב ואם יום ב' חול א"צ לעירוב מ"מ כיון דמחמת ספק א"י להגיע לעירוב מדינא הוי אינו ראוי ול"מ גם באופן הצד ספק אם ראשון חול ע"ש וה"נ בזה ועמג"א סי' תק"ט סק"ב בשם מהרי"ל דמשמע היפוך סברא זו ויש לחלק למעיין אבל היכא דיש לו צורך בזה שלא יפסיד החלב ל"ש בל תשחית וכן אם הנבלה שוה ככשירה ל"ש ב"ת כמ"ש התב"ש סי' א' סקל"א אבל לשי' הסוברים דמה"ת אסור עגל תוך ז"י י"ל דאסור לשחטו מטעמים שכ' השמ"ח סי' א' סכ"א ותב"ש סקל"ב ובשלמא להסוברים דהוי רק מדרבנן י"ל דבדרבנן לא גזרו בכה"ג משא"כ אי הוי מה"ת ועפ"ז יש מקום לקיים ההיתר של הבשר אם נשחט כבר לפמש"ל בס"ק הקודם דכיון דהאיסור חל על השחיטה גם אי הוי רק מדרבנן כגון היכי דאין הנבלה שוה כמו הכשרה וא"צ להחלב דבכה"ג אסור לשחטו לכתחלה וא"כ אם נשחט בשוגג שוב דמי לנאבדה הריאה דבהפ"מ מקילין אך דמ"מ יש לחוש לשי' הסוברים דהוי מה"ת דלדידהו גם דיעבד אין מקום להקל וע' בשו"ת ספ"י בפו"כ סי' שנ"ט שהעלה דלשחטו אסור מה"ת כיון דאיכא לברורי להמתין עד אחר ז"י אין סומכין על הרוב אבל אחר שנשחט אסור רק מדרבנן כיון דליכא לברורי ולכאורה לפ"ז י"ל דגם דיעבד מותר מה"ט בהפ"מ כמו בנאבדה הריאה אבל בשו"ת רח"כ שם העיר ג"כ בסברא זו וכ' דאי אסור מה"ת גם דיעבד אסור כדין נפלו ונתפצעו דקנסי' שוגג אטו מזיד וע"ש בהג"ה דבנאבדה הריאה הוי ממילא בלא מעשה ולכן מקילין אבל בתב"ש סי' ל"ט סק"ז מבואר דגם התם דמי לנתפצעו וזהו טעם האוסרים שם ואפ"ה אנן קיי"ל להקל בהפ"מ וגם מ"ש הספ"י דבדיקת הריאה לכתחלה הוא מה"ת הוא תמוה ונגד כל הפוסקים אבל י"ל דהתם דליכא חז"א לכ"ע הוי רק מדרבנן ובדרבנן לא קנסו שוגג אטו מזיד משא"כ הכא מה"ת צריך לברורי ולדינא נראה דהיכא דא"צ להחלב או צורך אחר והנבלה אינה שוה ככשרה אסור לשחטו תוך ז"י ולשי' הסוברים דהוי מה"ת בכל גווני אסור מטעם של השמ"ח סי' א' סכ"א הנ"ל ויש לחוש לזה לכתחלה אבל מ"מ אם נחוץ לו הרבה לצורך החלב או הגבינות יש לסמוך בכה"ג על הסוברים דהוי רק מדרבנן כיון דגם להסוברים דהוי מה"ת ליכא בזה איסור תורה רק גזירות בעלמא אבל לענין אכילת הבשר אין להקל גם בהפ"מ וצ"ש מטעמים שנתבארו וע' בשו"ת טט"ו מ"ג סי' ס' שפסק ג"כ דאין לסמוך על תשו' רח"כ בזה בלי טעם אבל לפמ"ש נתבארו הדברים על מכונם בס"ד. מיהו במה שהעירותי מהשמ"ח סי' א' סכ"א הנ"ל אמר חתני הרב מוהר"ש באב"ד ני' אבד"ק יאנוב די"ל עפמש"ל סי' י' סק"י בשם המג"א ורש"ל דהיכא דאיכא חד מ"ד דמתיר אין לגזור עוד עבור זה וה"נ בזה ויפה אמר בזה:.

כו

ואם נמלח בשר עגל שנשחט בשוגג תוך ז"י עם שאר בשר נ"ל דכיון דרוב אינם נפלים וכל האיסור רק דחוששין למיעוט א"כ כיון דלשי' כמ"פ מליחה אינה אוסרת אלא כ"ק ולשי' הח"ס סי' צ"ג רוב הפוסקים ס"ל כן וחיזק דעת שב"י להתיר בס"ט שנמלח עם בשר בקליפה בהפ"מ וצ"ש ע"ש א"כ הכא דאדרבא רובא להתיר ורק דחוששין למיעוט המצוי א"כ גם להחולקים על השב"י יש להקל בה"מ בקליפת שאר הבשר וגדולה מזו מבואר במהרי"ק שקע"א דהיכא דספק א' רגיל וקרוב יותר להיתר שוב מצטרפין ספק ב' גם במצוי לאיסור יותר וע' שו"ח רח"כ סוסי' י"ט וכ"ה בשו"ת גא"ב סי' ס' א"כ גם אי נימא דרוב פוסקים ס"ל דמליחה אוסר בכולו הוי ס"ס בנ"ד אך דלכאורה י"ל דדמי לגבינות עכו"ם שהביא הש"ך בדיני ס"ס אות י"ז י"ח בשם או"ה דהוי כאיסור ודאי כיון שכבר אסרוהו מספק וה"נ בזה אבל נראה דז"א דמלבד שדעת הראב"ד פי"א ממעשר מוכח היפוך ד' או"ה וע' בשעה"מ פ"א מיו"ט ה"כ ובאיסור בשר שנמ"ה גם, האו"ה מודה כמ"ש הש"ך שם א"כ י"ל דה"נ בזה וכבר הבאתי בס"ק הקודם בשם שאילת יעב"ץ דאיסור זה הוא דק לפנים משוה"ד וגם בשו"ת מש"נ סי' ט"ז כ' דמהש"ס גופי' אין ראי' לאסור מדינא ורק מכמה פוסקים מוכח כן א"כ י"ל דדמי לבשנמ"ה ואף דלשי' כמ"פ הוי מה"ת כמש"ל מ"מ י"ל דהוי ס"ס לדידן וגם בלא"ה כיון דבאמת רשב"ג ורבנן פליגי בזה ובחלוצה קיי"ל כרבנן אלא דהכא חיישי' לדעת רשב"ג עכ"פ הוי רק מספיקא וא"כ גם האו"ה מודה דהוי רק ספק איסור וכיון שלא נודע הספק עד אחר מליחה שפיר יש להקל בקליפה ובפרט אם קנו העגל מעכו"ם שהביאו על השוק דיש להקל יותר כמש"ל בס"ק שאח"ז מד' העיטור וש"פ ועמש"ל סקכ"ט עוד בד' או"ה הנ"ל וע' בשו"ת שבש"ע הרב ז"ל סי' י"א שהעלה ג"כ דהכא הוי רק ספק איסור וגם האו"ה מודה בזה ע"ש וע' בשו"ת מגה"ש סי' ו' בעובדא שהעיד ע"א שקרא אותו עכו"ם זה ח' ימים לקנות אצלו עגל ביום שנולד ולא הלך אצלו ועתה כבר עברו ח' ימים ונשחט ע"פ עדותו ונתבשל עם בשר כשר ואח"כ בא ע"א ואמר ששמע מפי הגוי שעדיין לא עברו ז"י וכשנודע זאת השליכו בשר עגל הנ"ל מתוך הקדרה לחוץ והעיר השואל דמה"ת מב"מ בטל ברוב והספק לא נודע עד אחר שנתערב ויש להתיר בהפ"מ דהוי סד"ר והוא הביא מתשו' נט"ש והתניא הנ"ל ובכ"ז כיון דבשעה שנודע האיסור עדיין הי' הבשר בתבשיל הרי נאסר שאר הבשר באותה שעה ועוד דאיגל"מ שהי' עדות הראשון בטעות והוי כנודע הספק מקודם כיון דגם מקודם ידעו מהספק אלא שהאמינו לעדותו ולכן גם הכלים אסורים ע"ש ואם כי סברתו נכונה אבל תמהני דלפמ"ש בעצמו סי' ג' גם בשעה שהעיד הראשון עדותו הי'

אסור אך לפמש"ל סוסקכ"ז להשיג עליו יש מקום לדבריו וצ"ל שהעד השני העיד ששמע כן מהעכו"ם קודם שיצא מת"י דאל"כ אין העכו"ם נאמן אח"כ ועמש"ל סקל"ה וסקל"ז דלשי' כמ"פ אין העד השני נאמן כלל ובפרט בנ"ד שכבר נתבטל טעמו ברוב והוי רק מדרבנן בודאי יש להתיר שאר הבשר ולענין הרוטב תלוי במחלוקת הט"ז וש"ך סי' צ"ח ואם הי' שאר הבשר של מין אחר לכ"ע אין להקל ועמש"ל סימן מ"ח:

כז

כ' העיטור ח"ב איכא מ"ד הבא לפנינו מן העדר דכל דפריש מרובא פריש ורובא דהתירא נינהו ואיכא למימר דל"א כל דפריש אלא בדבר שאל"מ אבל בדשיל"מ כגון זו כל צדדי חומרא דאית לך למינקט נקטינן עכ"ל אך הרי קיי"ל כהרשב"א דהיכא דאין המתיר עתיד לבא בודאי איננו דשיל"מ כמש"כ בנה"ך ע"ד הט"ז סק"ד ומצאתי בשו"ת בש"ר סי' כ"ט בדין אם הגוי נאמן על הגדיים קטנים הנקחים ממנו לומר שהן בני ח' ימים כיון שאינו אלא מדרבנן והשיב וז"ל אע"פ שוודאי אין בו אלא איסור דרבנן וחשש בעלמא שכן המזיק לחבירו תוך אותו זמן משלם לו דמי בהמה מעליא ואין אומרים שמא טרפה הוא דבשמא ושמא אזלי' בת"ר ועוד שכבר נתחזק הדוב קודם שבא והזיקו כי רק לענין איסור חיישי' דהוי כעין דשיל"מ אף שאינו ודאי דשיל"מ שהרי אפשר דמיית ועדיין אינו ודאי שהי' טרפה ומ"מ אם כשר הוא למיתה ל"ח אבל להאמין מסל"ת אין לו ענין דל"א הכי אלא במלתא דעל"ג אבל כאן איך יוודע אם נולד לזה שה בתוך הפדר עכ"ל ומ"ש שכבר נתחזק הרוב צ"ע דלא הי' עוד שום נ"מ להחזיק הרוב ועכ"פ נראה מזה דגם הוא לא ס"ל כהרשב"א בהא דאין המתיר וכו' דאל"כ הרי בלא"ה ל"ה דשיל"מ וכמ"ש ועכ"פ לדידן ל"ה דשיל"מ ועמש"ל ס"ג בזה ועוד דלשי' כמ"פ גם בדשיל"מ אמרי' כל דפריש מר"פ כמ"ש הפ"ת רסי' ק"ב מהצל"ח ביצה י' שהוכיח כן בראיות וכ"ה בס' האשכול פג"ה שי' ל' ובאו"ה כלל כ"ו דין ד' בסופו וע' במל"מ פ"ז ממעילה ה"ו ובתשו' שברא"פ סי' ב' ואף דהצל"ח הוכיח מהר"ן דיש לחלק בין היכא דאתחזיק איסורא כבר כתבתי לעיל סקי"א בשם מהר"ם שי"ק דהכא ליכא חז"א ועוד דגם בנידון דהר"ן בקונה ביצים מנכרים איכא חזקת מעוברת לומר שנתעברה באיחור הזמן ונולדו הביצים ביו"ט ואפ"ה ס"ל דתלינן דמרובא פריש ולא קאמר הר"ן דבאתחזק איסורא לא אזלי' בת"ר בדשיל"מ רק כגון תערובות שנתערב כאן האיסור בבירור וכהא שהביא הר"ן שם דדשיל"מ אפי' באלף לא בטל ע"ש משא"כ הכא ולפ"ז נראה לכאורה דאם קנו ענל שהביא עכו"ם על השוק גם בנודע שהוא פחות מז' ימים מ"מ אמרי' כל דפריש מרובא פריש ורוב עגלים כלו חדשיהם אך י"ל דאם אין לו הסימנים שנהגו לבדוק בשינים וקרנים כפי שיבואר

לקמן פ"ג איכא הוכחה דאינו מן הרוב אבל בדאיכא סימנים אלו שוב יש להקל דאף דגזרו בזה דלא ניזול בת"ר משום דהוי מיעוט המצוי היינו בבא לקנות מן העכו"ם בביתו אבל בדפירש שלא בפנינו תלינן דמרובא פירש כיון דעכ"פ ליכא הוכחה להיפוך אבל נראה דכונת העיטור רק בסתמא היכא דלא נודע ששהה ז"י תלינן דמרובא פריש שכבר שהו ז"י וכ"נ מלשונו שמקודם לזה שהובא לעיל סק"י דמיירי בכה"ג ועלה כ' ואיכא מ"ד וכו' ע"ש ותבין וע' באס"ז ביצה ז' ע"א שכ' בשם הריטב"א בשם רבו בדין נכרי ששלח ביצים לישראל ביו"ט ואינם ניכרים אם הם מהיום או מאתמול שהם מותרים דתלינן דמרובא פריש ולא עוד אלא אפי' הלך שם ישראל ולקחן מביתו לא אמרי' כל קבוע כמע"מ כדאמרי' בסופ"ק דכתובות דהיכי דאזלא איהו לגבייהו דהו"ל מע"מ דהתם הוא דאתחזק ודאי פסולה אפילו חדא עכ"פ אבל הכא לא אתחזיק בבית הנכרי ביצה שנולדה היום כי שמא לא נולדה שם ואם נולדה שמא כבר אכלה הנכרי וכן הי' מורה הלכה למעשה אבל הרשב"א ז"ל אינו סובר כן עכ"ד ובעבוה"ק להרשב"א שער ה' דין ד' וז"ל ואע"פ שבכל מקום הולכין אחה"ר כבר נהגו שלא ליקח ביצים ביו"ט מן העכו"ם אע"פ שהרוב אינם ב"י אני אומר חומר הוא שהחמירו בד"ז מפני שי"ל מתירין עכ"ל ולפמש"ל דבעגל אינו דשיל"מ א"כ י"ל דגם הרשב"א מודה בזה ולפ"ז הי' מקום לומר דדוקא עגל שנולד וידוע שלא שהה ז"י גזרו עליו אבל בסתם מותר לקנות גם אצל עכו"ם דתולין ברובא שכבר שהו ז"י והא דכ' הרשב"א שהובא בס"ג דאין סומכין על העכו"ם היינו בגדיים קטנים דאיכא הוכחה מחמת קטנותם דלא שהו ז"י דבכה"ג הרי גזרו חז"ל שלא לאכלן ועמש"ל ס"ג בזה אבל בדליכא הוכחה תלינן ברובא וע' במחה"ש סי' תקי"ג סקי"ג ובמג"א סי' ל"ב סקס"ו ובט"ז סי' תר"ה סק"ז ג"כ בזה ופ' שו"ת מגה"ש סי' ג' שהעלה דהיכי דבא לקנות עגל בבית העכו"ם הוי קבוע מה"ת וראייתו מד' הר"ן ביצה הנ"ל ונעלם ממנו ד' הפוסקים שהבאתי ובפרט בנידון דאיירי שם שקרא אותו העכו"ם ח"י קודם באמרו שנולד לו עגל ואחר ח"י קנהו בזה פשוט דהעכו"ם נאמן דהוי על"ג ועמש"ל סקל"ג ובנ"ד שקרא אותו לקנותו לכ"ע מירתת ונאמן:

כח

יש להעיר בהא דכל עגל שלא שהה ז"י דאסור הרי כיון דרובן כלו חדשיהן רק דאיכא מיעוט המצוי וידוע דביטול ברוב מהני גם בדליכא כפל בההיתר כמש"ל סי' ק"ט וגם ידוע דביטול ברוב מהני אפי' בכמה בתים וכמה אנשים א"כ כיון דאיכא רובא בעולם שכלו חדשיהן יתבטל עגל זה ברוב עגלים של היתר ואף דבפ"ח לא בטל זהו רק מדרבנן ואמאי ס"ל לכמ"פ דעגל תוך ז"י אסור מה"ת אבל י"ל לפמ"ש הח"ד סי' ק"א סק"ה

דהיכא דכל א' בספק ל"מ ביטול וע' שו"ת ב"א חיו"ד סי' ע' באמצע התשובה בזה שתי' קו' הח"ד שם דנולד בתערובות ל"מ ביטול וע' תשו' מהרי"א יו"ד סי' מ"ב ג"כ בזה וה"נ י"ל בנ"ד:

כט

בל"ש בחי' דינים הביא עובדא בעיר א' שהי' רגילים לשחוט עגלים שא"י אם הם בני ח"י מחסי"ד ונשאל בדין הכלים והעלה דהכלים שהי' ב"י בעת שנודע האיסור אסורים אבל אותן שאב"י מותרים ובתשו' נא"ד סי' י"ד ביאר דין זה דכיון דכל האיסור רק מחמת ספיקא ולכן הכלים שאב"י מותרים דהוי סד"ר ובסי' ט"ז השיג עליו גדול א' והביא מהאו"ה שבדיני ס"ס דגבינות עכו"ם שאסרו חז"ל מפני הספק נחשב כאיסור ודאי והביא סתירות בזה והטלה דהכא נקט הש"ס רק דבלא שהה ספיקא הוי אבל היינו לענין ס"ס ולא שיהי' ספק זה עצמו נחשב לסד"ר ואח"ז הוכיח דהרשב"א שילהי יבמות לא ס"ל כהאו"ה וע' בשו"ת נט"ש סי' י"ב בזה ובסי' י"ז חזר הנא"ד והשיב ליישב תמיהתו על האו"ה אבל מ"מ הכא שפלפלו הפוסקים להתיר מטעם ס"ס מוכח דס"ל דהוי רק ספק ושפיר הוי סד"ר לענין הכלים ע"ש ועמש"ל סקכ"ו ע"ד או"ה הנ"ל ג"כ בזה וע' במה"פ על הירו' פ"ג דדמאי ה"ד בזה וע' שו"ת תפ"צ סוסי' ס"ח שהעלה ג"כ דהכא הוי רק ספק איסור גם להאו"ה ולכאורה י"ל דגם בכלים ב"י כיון דכל האיסור רק משום דחיישי' למיעוט המצוי א"כ לגבי הכלים שיש להם חזה"ת שוב הוי רובא וחזקה דלא חיישי' להמיעוט לכ"ע ועתוס' ע"ז ל"ד וכ"ד אבל יעוין מש"ל סי' א' ס"ק כ"ד וס"ק כ"ה דאין לצרף חזה"ת של הכלים בזה והנה בעקרי הד"ט חאו"ח סי' י"ט אות ט' הביא מתשו' בית יהודא בדין בשלו ביצה בקדרה עם תבשיל ונשפך ולא נודע אם הי' ס' נגד הביצה דהקדרה אסורה וכ' הוא דלפמ"ש רשד"ם חיו"ד סי' ל"ח דאם הכלי בלוע מספק איסור מותר להשהותה לכתחלה מעל"ע ולבשל בה אח"כ וה"נ בזה דלא גזרו אב"י אטו ב"י רק בודאי איסור ולא בספק ובתשו' נחי"ע פסק בבישל בכ"ח חלב עכו"ם דכיון דאין לו תקנה אלא בשבירה מותר לכתחלה להשהות מעל"ע ומותר וכמ"ש ביו"ד סי' קכ"ב ס"ט בקערות שלנו שעמדו בבית עכו"ם דמשהה מעל"ע ואפי' באיסור תורה יש להקל בהפ"מ דכדיעבד דמי וכ"פ הג"א וב"ע וגם בתשו' ז"א ח"ב סי' ל"ט מסיק להקל בהפ"מ א"נ בבליעת איסור שהוא רק חומרא א"נ כשנתבטל דבר של ספק איסור ברוב של היתר דבכל כה"ג יש להתירן אחר מעל"ע עכת"ד ומ"ש מתשו' רשד"ם כבר הביאו בשפ"ד סי' מ"ד סק"ח וכ' דלא קיי"ל כן דספק איסור תורה שנעשה אח"כ דרבנן אין להקל ומהא דיו"ד קכ"ב אין ראי' דהתם ספק אם שמש כלל וכמ"ש המנ"י כלל נ"ט סק"י ובקונ'

הספיקות סקל"ב לדחות ד' רשד"ם הנ"ל ובאמת שהמעיין בתשו' רשד"ם ימצא דמיירי שהבודק הכשיר הבהמה וכשנודע להרשד"ם אסרה מספק וסיים וז"ל ולענין הכלים נראה שאין להחמיר עליהם לשברם אם הם כ"ח שהרי איסור זה אינו אלא מספק ויש לנו לסמוך שסתם כלים אב"י וטעמן פגום ואע"ג דלכתחלה גם שאב"י אסור היינו בודאי איסור אבל באיסור כזה אנו יכולים לסמוך ולהתירן אפי' מכאן ולהבא ודמות ראי' ממ"ש בא"ח בשם הרא"ה קדרות שלנו שעמדו בבית הגוי בלי סימן משהה אותן מעל"ע ומותר ע"כ ובודאי אם ידענו שהגוי נשתמש בהן שאין להם חקנה ועכ"ז בסתמא שאסורין רק מספק יש לעשות תקנה זו וה"נ בנ"ד שאסור רק מספק די לנו בששהו ודאי או בסתם עכ"ל ומבואר דמיירי דכשנודע איסורו של הרשד"ם הי' הכלים כדין סתם כלים אב"י דהי' ספק ג"כ אם נשתמשו בהם ומותרים מטעם ס"ס וזהו שסיים דבנ"ד די לנו בששהו ודאי או בסתם וגם בתחלה כ' שיש לנו לסמוך שסתם כלים אב"י ולא נשמע מדבריו כלל להתיר בנודע בעודן ב"י להשהותן עד אחר מעל"ע ובחנם השיגו עליו המנ"י ושפ"ד וגם מ"ש הד"ט מתשו' נחי"ע בדין כ"ח כבר הביאו בשפ"ד סי' ק"ג סקי"ז בדיני נט"ל אות א' והביא שבתשו' דב"ש פקפק מפינכא דר"א דתברי' ומסיק עלה דגם בהפ"מ אסור וראי' מהג"א סוף ע"ז ובאמת שהדבר מבואר בר"ן פכ"ש ותשו' רדב"ז ח"ג סי' ת' וסי' תרי"ז דגם בכ"ח כיון דאפשר בחזרת כבשונות ל"ה דיעבד וגם הרדב"ז הביא מד' הר"ן הנ"ל שהביא ג"כ ראי' מפינכא דר"א ע"ש אבל מ"מ לדינא בנ"ד לפמ"ש לעיל סקכ"ד ראיות מהרמב"ן ור"ן וריב"ש דבמיעוט המצוי גם בדאיכא חז"א יש להקל בדיעבד ובתשו' רח"כ מיקל בהפ"מ להתיר גם הבשר ולשי' הגאונים מותר לגמרי ובשו"ת מש"נ סי' כ"א חולק על המהריב"ל ומסיק להתיר גם בסד"א לענין הכלים אחר מעל"ע ובפרט לפמ"ש בשו"ת ספ"י בפנ"כ סי' רל"ד דבספק הרגיל א"צ שיוולדו הספיקות ביחד א"כ גם בנעשה אח"כ דרבנן יש להקל ועפמ"ג בפתיחה להל' נט"י במ"ש מהר"ש פ"ב דידים ע"ד מהריב"ל הנ"ל ולכן נ"ל דבהפ"מ יש להתיר להשהות כ"ח מעל"ע ולהגעילן ג"פ וע' בפר"ח סי' מ"א סוסקי"א כה"ג ורמז אליו בעקרי הד"ט שם:

ל

סעי' ג' אין סומכין וכו'. ז"ל הרשב"א בתשו' סי' רמ"ג שאלת גדיים קטנים הנקחים מן הגוי אם סומכין על הגוי שאומר שהם בני ח"י או לא חשובה עדות הגוי אינה כלום ולא מצינו בשום מקום שהוא נאמן להקל אלא בעדות אשה בלבד וכל מקום שאנו חוששין לו שאינו בן ח' מחמת קטנותו לא יצאנו מידי ספק באמירת הגוי וכ"ש במקום הזה שהוא אומר להשביח מקחו וכל שאומר להשביח מקחו אין שומעין לו אפי' להחמיר ואפי'

באיסורי תורה וכו' עכ"ל וכ"ה בתשו' המיוחסות להרמב"ן סי' קע"ח וז"ל המאירי שבת קל"ה ומנשיאי ברצלונה כתבו שאין הגוי נאמן עליו וכן הדין שאין הגוי נאמן באיסורין אלא שיש מקילין לומר שאינו כן אלא כשהדברים מוכיחים שאינו בן ז' אבל כשאין שם שום הוכחה מותר מכח תרי ספיקי שמא בן ח"י הוא ואת"ל שאינו שמא כלו חדשיו ואי משום דשיל"מ ס"ס אינו נאסר מכח דשיל"מ אלא שגדולי המפורשים חולקים בסברא זו במס' יו"ט וכבר שמענו מי שנותן סימן שכל זמן שחולה טיבורו אינו בן ח"י וכן כל שיש לו ז' שינים יש לו ז' ימים שכל יום מתוספת שן א' עכ"ל והנה מ"ש דהוי ס"ס כבר הבאתי לעיל סק"י לשון העיטור דהכל חד ספיקא הוא ובשעה"מ פ"א מיו"ט דחה ד' נה"כ שהשיג בזה על הט"ז וכ' דהכל חד ספיקא דז"א דהא גם בידוע שלא כלו חדשיו מהני ז"י וכ"ה בשו"ת ב"ש אחרון סי' י"א ועמש"ל סק"ד בזה ובתשו' נו"ב מ"ת סי' ו' נשאל ג"כ דלא הוי ס"ס מש"א דז"י מתיר יותר גם לקרבן משא"כ ספק דכלו חדשיו וביאר דכונת הט"ז משום שאינו מתהפך וכ"ה בדג"מ כאן אבל לפמ"ש השעה"מ הוי גם מתהפך אבל י"ל דבכה"ג שתתחיל ספק א' שמא שהה ז"י ואת"ל לא שהה שמא כלו חדשיו הוי משם א' ואין ס' ב' מחיר יותר אבל י"ל דיש להתחיל תמיד בספק כלו חדשיו קודם דזה הספק עוד במעי אמו משא"כ שהיית ז"י וע' בש"ך דיני ס"ס כה"ג וראיתי בשו"ת שברא"פ סי' ב' שהשיג על השעה"מ דכל טעמא דגבי בן ח' מהני ז"י משום דאמרי' שנגמרה צורתו לז' ואשתהי וגם בספק כלו חדשיו אמרי' הכי שנגמרה צורתו לז' או לט' ואין זה בגדר ס"ס כמ"ש מהרי"ט ח"א סי' נ"א גבי סימני טהרה בעופות דאין אומרים ס"ס שמא יש לו זפק ושמא קרקבנו נקלף ובענין הקטנה שנסתפקו במספר שנותי' דל"ה ס"ס שאין השערות רק סימנים שהוא גדולה והכל ספק א' וה"נ בזה וביאר דל"מ כלל מה שמתיר לקרבן שאין כאן ב צדדי היתר כלל עש"ה וגם בישוע"י כאן הפיר בזה והנך רואה שהעיטור סובר באמת כן והי"מ ומאירי לא ס"ל כן ונראה דס"ל דכיון דרוב ולדות אינם נפלים מהני גם ס"ס כזה וכה"ג כ' הח"ס סי' קמ"ב דבדאיכא חזה"ת א"צ מתהפך וסגי גם מש"א ע"ש וי"ל דזהו כונת העיטור שסיים דבחז"א עומדות ור"ל דמה"ט ל"מ ס"ס מש"א או אינו מתהפך ודו"ק ועמש"ל סק"י והמאירי ס"ל דרובא עדיף וגם ליכא חז"א כלל וע' בשעה"מ שם שהעיר דלפמ"ש הכ"מ פי"א ממעשר בשי' רמב"ם דהיכי דחז"ל חששו למיעוטא גם ס"ס ל"מ ואח"ז הקשה על הכ"מ מדברי הר"מ בפיה"מ פ"א דדמאי ותי' דהיכא דב' הספיקות ע"פ רוב להיתר לכ"ע מהני ס"ס ועוד דדוקא היכא דהפירות בודאי נתחייבו וספק אם עשרום ל"מ ס"ם משא"כ היכי דהס"ס שמא לא נתחייבו כלל ע"ש ולפי תי' ב' גם בנ"ד מהני ס"ס וע' בירושלמי פ"ג דדמאי ה"ד ובפ"מ ומרה"פ וגה"ש שם

מד' הכ"מ הנ"ל וע' בשו"ת גא"י סי' ז' שהעיר מד' הה"מ שהובא בט"ז או"ח תל"ט סק"א וע"ע בשו"ת תפ"צ סוסי' ס"ח מ"ש בזה ופ' בשעה"מ פ"א ממ"א הי"א עוד בזה. ומ"ש הנה"כ מהא דאין המתיר עתיד לבא בודאי יעוין בשו"ת רא"פ שם שהעלה דדוקא היכא דבטל ברוב והכל היתר מדינא בבירור אלא דבדשיל"מ ל"מ ביטול בזה ס"ל להרשב"א דהיכא דאין המתיר עתיד לבא בודאי ל"ה דשיל"מ אבל הכא דאיכא חששא שמא הוא באמת אסור אלא דסמכי' על ס"ס אבל לפי צד חמש הספק שמא הוא אסור הרי הוא באמת אסור ולכן גם בכה"ג אין להקל בדשיל"מ דאם ימתין ולא יחי' עד יום ח' הרי יתברר שהי' נפל באמת אך שפקפק ע"ז דהא קיי"ל גם במת תוך ל' אינה חולצת וה"נ לא יתברר איסורו גם אם ימות וצ"ל דמ"מ גם היתרו לא יתברר אך שחזר והעיר כעין קושי' הצ"צ על הרשב"א והוא העלה שכן הוא דעת הא"ז שהביא בישו"ש פכ"ה סי' פ"ז ואו"ה כלל כ"ה גבי חתיכה שנאסרה בתיקו וע' נה"ך סי' ק"ב ופליתי בזה [וגם צידד דכיון דמעולם לא ניכר האיסור בפ"ע ל"ה דשיל"מ אבל יש לפקפק בזה וקצרתי] וע"ע בשו"ת תפ"צ סי' ס"ז מ"ש בזה וגם בישוע"י כאן העיר בכמ"ד מהנ"ל אבל בגוף הדבר שכ' הט"ז דהוי דשיל"מ כבר תמהו בחי' הגרשוני ושעה"מ דהא הרשב"א גופי' ס"ל דס"ס מהני גם בדשיל"מ וע' תשו' רא"פ שם שתמה ג"כ דא"כ בנשחטה כבר יהי' מותר וגם אי נימא דהרשב"א מיירי רק לכתחלה הרי אין כאן איסור לשחוט ורק על האכילה וא"כ יהי' מותר לשחוט ושוב ל"ה דשיל"מ והעיר מד' הרשב"א ור"ן בהא דאשתפוך חמימי אבל ז"א דהכא אם לא יהי' דשיל"מ הוי היתר גמור משום ס"ס ולא משום דחיית איסור כהא דהתם וגם א"ל דהוי כמבטל איסור לכתחלה דכיון דע"פ רוב אין כאן איסור ל"ש ד"ז כלל דאפי' בספק איסור ויש צדדין כתבו הפוסקים דל"ה בכלל מבטל איסור ועוד דא"כ בשחטו בשוגג יהי' מותר וכדקיי"ל בסי' צ"ט ע"ש ולענ"ד י"ל דבנ"ד דמי להפילו בים או לנפלו ונתפצעו דגם בשוגג אסור וע' תשו' רח"כ סי' ו' והג"ה שם אבל מכח טעמים הראשונים צ"ל או דס"ל להרשב"א כהעיטור דל"ה בגדר ס"ס כלל או דמיירי בדאיכא הוכחה ע"י קטנותו שהוא פחות מז"י ובעיקר הדבר שכ' קצת אחרונים דהוי ס"ס מש"א יעוין בשו"ת תפ"צ סי' ס"ז דכיון דהספק שמא אין כאן ריעותא כלל מהני ס"ס גם כה"ג וכהא דנשבר הגף וכמ"ד ע"ש וכ"ה בד"מ או"ח סי' תל"ט:

לא

וז"ל הפר"ח סק"ד ונ"ל דהרשב"א מיירי בעגל דניכר לעין שנולד לימים מועטים וכגון דא לא מקרי ספק דהא ודאי דעגל זה נולד מימים מועטים וכמו שדייק הרשב"א וז"ל כל מקום שאנו חוששים לו שאינו בן ח"י מחמת קטנותו עכ"ל הרי מוחזק בקטנותו הוא

ומוחזק במקומו במעי אמו הוי לזה צריך ראי' להפליג לו לידתו ול"ה ספק שקול כי רוב מין זה ממעי אמו הוא עכ"ל ומלשונו נראה קצת דארכבי' אתרי ריכשי משום דניכר לעין קטנותו וגם מוחזק בכך ממעי אמו אבל באמת חזקת קטנות לאו כלום הוא כמש"ל סק"י וסקי"א וסקי"ב ועיקר הכונה משום דניכר לעין שעדיין בקטנותו הוא כמו שהי' במעי אמו ושכיח טפי לאיסורא ולכן אינו מצטרף לס"ס אבל אכתי יש לעיין לפמש"ל סקכ"ו בשם מהרי"ק דהיכא דספק א' שכיח טפי להיתרא שוב מצטרף לס"ס גם ספק השכיח יותר לאיסורא וה"נ בזה וצ"ל דכיון דכבר אסרו חז"ל בפחות מח"י שוב בעי' שיהי' ספק השקול עכ"פ ואז מותר משום פד"ר ולהקל משא"כ בדשכיח טפי לאיסורא וע' בהגהת או"ה כלל נ"ה דין י"ד ג"כ בזה. וע' בשו"ת שבסוף ש"ע הרב מלאדוי ז"ל סי' י"א שהאריך ג"כ בענין זה וכ' דבתשו' הרשב"א וש"ע הזכירו רק גדיים קטנים והיינו שניכר לעין מחמת קטנותם שנולדו מימים מועטים ובזה א"ש סתירת ד' הש"ע שפסק בא"ע דדיעבד מותר וכאן משמע דדיעבד אסור ולפמ"ש ניחא גם צידד די"ל דהרשב"א נקט בדיוק גדיים קטנים לפי שגידול הגדיים קטן הרבה מעגל לא ניכר בהם כ"כ ההפרש בין פחות מז"י או יותר משא"כ בעגלים ומ"ש התב"ש סקי"ז ראי' מריש מנחות דאיכא בן שנה דמיחזי כבן שתים י"ל דמיירי בסוף שנתו דלא מינכר לבן יג"ח שהוא איל והביא מזבחים ע"ה ע"ב ותוס' ד"ה איכא גם י"ל דהא דאמדי' דאיכא בן שנה דמתחזי כב' היא רק מיעוטא אלא דשכיח והכא דכל החשש מדרבנן משום מיעוטא שוב יש להקל בכה"ג דאיכא תרי רובא ואפי' בספק שקול יש להקל בדרבנן והרשב"א לשי' דס"ל דבסד"ר שיש לו חז"א ל"א להקל וה"נ איכא חז"א כמ"ש בתשו' הרא"ש שבב"י אה"ע סי' קנ"ו אבל לשי' רש"י ורמב"ם וש"ע א"ח סי' תט"ו יש להקל בספק שקול דאפי' בתרי ותרי מקילין הכא מכ"ש בשאר ספק שקול ע"ש עוד בזה וע' בשעה"מ פ"ו מפהמ"ק הח"י מ"ש ע"ד התוס' זבחים הנ"ל ופ' בשו"ת ב"א סי' ג' שרצה השואל לחדש דכמו דכ' התוס' בזבחים הנ"ל דבן ג' או ד' שנים מוכר שפיר ה"נ יש היכר בין בן שבוע א' לבין ג' או ד' שבועות והב"א דחה הדמיון ומ"מ סיים שם דלעת הצורך יש להקל במי שהוא מומחה ובקי בטבע גידול העגלים וברור לו דלא שכיח כלל שיהי' פחות מבן ז"י גדול כ"כ די"ל דהא דאיכא בן שנה דמתחזי כבן שתים היינו בשכבר הגיע לבן שנה שוב אין להבחין משא"כ בקטנותו ממש יש הבחן יותר וגם התב"ש לא קאמר אלא גדלות מעט שיש לטעות בו אבל אומד הדעת גמור גם הוא מודה להקל ובתשו' שברא"פ סי' ל"ח בהג"ה שבאמצע התשו' העתיק לשון תשו' הרמב"ן וכ' ז"ל ומתשו' זו משמע דדוקא כשאנו חוששין לו מחמת קטנותו ומכאן קצח תשו' למ"ש אא"ז בסי' ט"ו סקי"ז ומאי דמייתי

ממנחות י"ל דדוקא בשכבר הגיע לבן שנה אין להבחין משא"כ בהתחלת גידולם אפשר דאם הוא גדול כ"כ עד דלא שכיח דמשחכח פחות מבן ח' שיהי' כשיעור זה אפשר דאין חוששין וכ"מ מהפר"ת עכ"ל ותמהני שדעת הפר"ת נראה דדוקא בדאיכא הוכחה ע"י קטנו אסור אבל בספק יש להקל וכמש"ל וע' בשו"ת טט"ו מ"ג סי' ס"ח באמצע התשו' שכבר קדמוהו הנ"א והרב ז"ל ובעיקר ראיית התב"ש לכאורה יש לדון לפמ"ש התוס' בסוטה ל"ב ע"ב ד"ה איהו דקא מכסיף נפשי' דאיבע"ל לאתויי כבשה ומייתי שעירה תימה והא אמרי' במנחות ג' דבין זכרים לנקבות לאו דעתייהו דאינשי וא"ר התם דוקא אמרי' הכי דאין מעשיו מוכיחין מפני שסומכין השומעין על דיבורו שהוא שוחט חטאת לשם עולה אבל בסתמא כי הכא ודאי מרגישין בדבר עכ"ל וא"כ י"ל דגם בהא דקאמר בין בן שנה לבין בן ב' שנה לאו אדעתייהו דאינשי דאיכא בן שנה דמתחזי כבן שתים וכו' היינו נמי רק היכא דסמכי על דבריו ואין מדקדקים בדבר משא"כ היכא שנותן לבו לדקדק בדבר אבל בזבחים ע"ה הנ"ל מוכח דבכל גווני א"א להכיר ועתוס' שם ד"ה דהאי ותבין וע' שו"ת תפ"צ סי' ס"ז אות ב' מ"ש ע"ד התב"ש הנ"ל ולדינא דעת הרב ז"ל בש"ע שלו הנ"ל ג"כ דאין להקל בספק שקול אבל בדאיכא הוכחה ע"י גדלותו יש להקל ואין להחמיר כהתב"ש ובתשו' נא"ד סי' ט"ז הובא תשו' גדול א' שהביא ר' הרשב"ץ בחוט המשולש סי' ב' שהעלה ג"כ דהרשב"א מיירי רק בדאיכא אומדנא שהוא פחות מבן ח"י והביא סמיכין לזה וסיים שנ"ל ברור כדעת הרשב"ץ והפר"ת ונ"ה בשו"ת נט"ש סי' י"ב וכפי הנראה הוא הי' המשיב לבעל נא"ד ובנט"ש מבואר יותר דעתו להקל בהפ"מ והא דחשיב לי' הרשב"א ס"ס אף דהוי מש"א י"ל דלא ס"ל הך כללא כמ"ש המנ"י כלל ס' דכמ"פ לא ס"ל כן וכ"ה דעת הרש"ך שבב"ש א"ע סי' קנ"ה סקכ"ב עכ"ד ותמהני שלא עיין בב"ש שם שהוכיח בדעת הרשב"א גופי' דס"ל הך כללא דמש"א ל"ה ס"ס ואני מצאתי ברשב"א וריטב"א קידושין ע"ג ע"א דמוכח דס"ל דס"ס מש"א הוי רובא עכ"פ ובפ"י שם בד"ה אמר רבא הוכיח מדבריהם דס"ל דעכ"פ מדאורייתא מהני ס"ס מש"א ע"ש ובזה אין סתירה למ"ש הב"ש הנ"ל דעכ"פ מדרבנן אסור וע' שפ"ד דיני ס"ס אות י"א מ"ש בזה אך לפ"ז יש להוכיח דהרשב"א מיירי רק בדאיכא הוכחה ע"י קטנותו שהרי הרשב"א כ' דאין עכו"ם מסל"ת נאמן בזה והוכיחו מזה בשו"ת ת"מ ושאר אחרוני' דהרשב"א ס"ל דמה"ת אסור דאל"כ הרי בדרבנן מסל"ת נאמן ואי מיירי בדאיכא ספק השקול דאיכא ס"ס אלא דהוי משם א' א"כ הרי להרשב"א גופי' ודאי הוי רק מדרבנן ובע"כ דמיירי בדליכא ס"ס כלל אבל לפמ"ש הפר"ח סי' ס"ט דלשי' הרשב"א גם בדרבנן אין מסל"ת נאמן וכ"ה בב"י א"ח סי' תקי"ג א"כ אין ראי' מהרשב"א וע' בשו"ת גא"י

חיו"ד סי' ז' ובשו"ת מהר"ם מרוטנבורק האחרוני' חיו"ד סי' ב' באורך בזה וע"ש שצידד דהרשב"א הכא לא מיירי כלל במסל"ת רק כשאומר ע"י שאלה. ובזה כ' דאין העכו"ם נאמן כלל אפי' באינו אומר להשביח ומכ"ש באומר להשביח אבל במסל"ת אין הוכחה מד' הרשב"א דהכא רק הש"ך חידש כן ע"ש עוד בזה. וע' בשו"ת תוע"ר סי' ד' שהעלה דהא דל"מ בזה מסל"ת אף דבדרבנן נאמן וא"ל דאיכא חזקת מעוברת דז"א דאין אנו דנים על הבהמה רק על הולד ותדע שהרי במרדכי פ"ק דביצה וא"ח סי' תקי"ג ס"ו בהג"ה דעכו"ם המעיד מסל"ת שהביצים נולדו אתמול נאמן אף דאיכא ג"כ חזקת מעוברת לנגדו ובע"כ כמ"ש אך כאן כיון דחששו למיעוט נפלים ואיסור נפל מה"ת לכן אין מסל"ת נאמן ומ"מ בצורף סימני' אף שאינם מובהקים יש להקל בעכו"ם שאינו שלו דל"ש להשביח מקחו אם אמר מסל"ת שכבר שהה ז"י ע"ש ומ"ש בטעמא דאין מסל"ת נאמן בזה כ"ה גם בחי' רע"א סי' זה והביא ראי' מפסקי מהרא"י ע"ש ונ"ל עוד ראי' מהא דמבואר ביו"ד סי' שט"ז שם ס"א דאפי' עכו"ם מסל"ת שכבר בכרה אינו נאמן וכבר תמה הרא"י בחולין ט' ע"א דלפמ"ש הרשב"א שם דהא דרובא דתליא במעשה ל"מ הוא רק מדרבנן ובדרבנן נאמן מסל"ת ולפמ"ש ניחא וע' מהריט"א פ"ג דבכורות אות כ"ט מ"ש ליישב ד' התוס' ורא"ש דמוכח להיפוך וצ"ע ועפ"ז נדחה מ"ש כמה אחרונים להוכיח מהרשב"א ס"ל דעגל תוך ז"י אסור מה"ת ולפמ"ש אין ראי' כלל מכמה טעמים חדא די"ל דהרשב"א לא מיירי כלל במסל"ת ועוד דהרשב"א לשי' דגם בדרבנן אין מסל"ת נאמן ועוד דהכא דהאיסור הוא מחשש איסור תורה י"ל דאין מסל"ת נאמן וגם משו"ת בש"ר שהבאתי לעיל סקכ"ז מוכח דס"ל דגם בדרבנן אין מסל"ת נאמן וגם בעיטור מפורש דאין מסל"ת נאמן בזה וגם מבואר דס"ל דליכא חז"א ועמש"ל סקל"ה אבל י"ל דס"ל דהוי מה"ת ועמש"ל סק"י בזה וגם באשכול מבואר דל"מ מסל"ת ועכ"פ צדקו ד' הש"ך דאין מסל"ת נאמן בזה ולאו יחיד הוא בדבר ודלא כרמ"ר האחרונים הנ"ל. וע' שו"ת ספ"י סי' מ"ד שכ' עוד די"ל דכיון דאיכא לברורי אין מסל"ת נאמן וגם בדרבנן וה"נ יוכלו להמתין עד כלות ז"י וכ"ה בתפ"צ סי' ס"ז שם ואין זה ענין לדשיל"מ דכאן אמרי' שיבורר הדבר לפנינו אם הוא נפל או לא ע"ש אך לפ"ז אם נשחט בשוגג יש להקל אבל לפי טעם הנ"ל גם דיעבד אסור וע' בשו"ת גא"י חיו"ד סי' ז' הנ"ל ג"כ באורך בדינים אלו ודע דהיכי דמהני מסל"ת אלא דחיישי' דלהשביח מקחו אומר כן אם אמר מוכר שהוא בן ו' ימים נאמן דאם להשביח מכוין טפי הו"ל לומר שהוא בן ח' וכה"ג מבואר בתשו' רש"ך ח"ב סי' קנ"ג והובא בקו"ע שבאה"ע סוסי' י"ז בסי' שס"ה בשמו ע"ש ותבין וע"ש סי' קמ"ט ק"נ דבעכו"ם שאינו שלו אין לחוש שמכוין להשביח של עכו"ם חבירו ע"ש

לב

ובעיקר דין הסימנים של שינים וקרנים שהביא התב"ש ע' פר"ת סק"ד שהביא ג"כ ד' פר"ח בשם ריק"ש וגם הביא מהכנה"ג ששמע מפי בקי שכל שראש הגוי' אדום לא כלו לו חדשיו ואם הוא לבן בודאי שכלו והוא כ' דאין לסמוך על כל הסימנים כלל כי פעמים רבות יהי' עגל חלוש ויצאו השינים כולם ולפעמים הוא בריא ואין לו שינים ולכן הגם דהוי מלתא דרבנן אין להקל גם אם יש לו כל ג' סימנים הנ"ל ע"ש ומ"ש דהוי רק דרבנן תמה בשו"ת ב"א סי' ג' שסותר למ"ש בעצמו סוסק"ב דכיון דהוי פלוגתא דגאונים בדאורייתא אזלינן לחומרא ולענ"ד כונת הפר"ת דאיכא חשש נפל שהוא דאורייתא אבל מ"מ כל החשש רק מדרבנן וע"פ בשו"ת ב"א שם שהביא סמך מרש"י חולין פ' דקרן גדל לאחר זמן וחזר ודחה שם וגם בלא"ה מנ"ל דתליא בשיעור ז"י והוא כ' דכונת הפר"ת דבספק שהה ז"י דאיכא ס"ס רק דהוי דשיל"מ כמ"ש הפר"ת גופי' שם א"כ לכ"ע הוי רק מדרבנן וג"ז נכון והביא שם שהשו"ב חקרו ומצאו גם בשל ג' או ד"י שינים וקרנים ובע"כ דנשתנו הטבעיים ואין לסמוך ע"ז כלל והמיקל עתיד ליתן את הדין ע"ש וראיתי בשו"ת מש"נ סי' ט"ז שכ' בפשי' דיש להקל בסימני שינים וקרנים בסתם ואף שנמצאים גם בפחות מז"י מ"מ מסתמא כלו חדשיו ואף דבידוע שהוא פחות מז"י אין להקל ע"י סימנים מ"מ בסתמא שא"י אם שהה ז"י יש להקל אך בעגל חולה ובפרט במסוכן אין לסמוך על הסימנים כיון שא"י לילך והביא ג"כ מתשו' הרשב"ץ בחוט המשולש שהבאתי בסקל"א וכיון דמגוף הש"ס ליכא הוכחה לאסור דיעבד תוך ז"י וי"ל דהוי רק מדת חסידות להחמיר וביבמה שרי דיעבד ואחר שנשחט ל"ה דשיל"מ וגם הוי רק מדרבנן ולכן בספק שהה ז"י סד"ר ולהקל ע"ש והנה מ"ש מכח סד"ר ע' תשו' נא"ד סי' ט"ז י"ז הנ"ל ומ"ש דהסימנים מעידים שכלו חדשיו לא ידענא מנ"ל אטו הסימנים מובאים בש"ס הרי הפוסקים הביאו רק ששמעו מבקיאים ואיך יכולים הבקיאים לידע אם כלו חדשיו או לא ועדותם רק על שהה ז"י שזהו בידם להבחין וכבר הבאתי לעיל סק"ל לשון המאירי שהביא סימן דשינים שבכל יום מתוסף שן א' ואם יש לו ז' שינים עברו עליו ז"י וכן הביא שם סימן דנפילת הטבור שהוא מעיד שעברו עליו ז"י וז"ל העיטור ורועי בהמות אומרים עד ל' יום ונ"ל דצ"ל עד ח' ימים] הוא עומד בטיבורו ומכאן ואילך הוא נופל ומשנפל מותר עכ"ל [ובתב"ש כ' בפשי' דסי' דנפולת הטבור אינו סימן והרי הובא בעיטור ומאירי] וע' תשו' רדב"ז ח"ב סי' תשכ"ו על מה שנהגו בירושלים לאכול גדיים קטנים וז"ל דע שאין סומכין על העכו"ם שלא האמינו להעכו"ם להתיר אלא לעדות אשה וכ"ש הכא שאומר להשביח מקחו אבל שמעתי שסומכים על הכלל שבידם שכל שיש

לו שינים בידוע שהוא בן ח"י ואם זה הכלל אמת ומנוסה שבתוך ח"י אין לו שינים פשי' שיש לסמוך עליו אבל אם אינו בדוק אין סומכין עליו להוציא מידי סד"א ומ"מ אם העכו"ם מעידים על הכלל שהוא אמת מסתברא שסומכין עליהם דבמלתא דעל"ג לא משקרי דכולהו נמי אמרי אע"ג דל"ש בהו להשביח מקחו וע"ז סמכו עכ"ל ומבואר דאם אינו בדוק אין לסמוך עליו וכל הסימן מועיל רק להעיד ששהה ז"י ולא להעיד שכלו חדשיו שאינו מלתא דעל"ג כלל ואין נאמנים ע"ז כלל וע' בשו"ת אמרי אש סי' י' שפסק ג"כ בפשי' דאם ידוע שהוא תוך ח"י אין הסימנים מועילים כלל ופ' תשו' ח"ס סי' ט"ז שצידד דהסימנים מעידים על הרוב דהיינו שרוב עגלים פחותים מז"י אין להם סימנים וכיון דרוב נולדים אינם נפלים שוב הוי מיעוטא דמעוטא ע"ש וכ"ה בשו"ת תפ"צ סי' ז' אות ד' וסי' ס"ז אות א' ואות ג' בסופו וע"ש סי' ס"ח ג"כ בזה ומד' רדב"ז הנ"ל ל"נ כן דא"כ שוב ל"ה מלתא דעל"ג שיאמר שהוא מן המיעוט וא"א לברר הדבר כלל וע"ש בסי' י"ז דמנהג העולם להקל ע"י הסימנים ולפמ"ש צ"ע ואפשר דהרדב"ז דמחמיר משום שנראה מדבריו דס"ל דהוי מה"ת שהוא הי' במקומות דגרירין אחר הרמב"ם נגד ש"פ משא"כ לשי' רוב הפוסקים דהוי רק מדרבנן אבל ג"ז צ"ע. ולכן נלע"ד דהמנהג נתפשט להקל בספק שהה ז"י כל זמן דליכא הוכחה מחמת קטנותו וכדעת הרשב"ץ וכדעת י"מ שהביא המאירי ופר"ח הנ"ל דהרשב"א מיירי רק היכי דאיכא אומדנא לאיסור ע"י קטנותו משא"כ בספק אלא דאי ליכא סימנים הוי הוכחה לאיסור ולכן צריך שיהי' גם הסימנים וכ"ה בחי' רע"א בשם בא"ה להגאבד"ק ברלין דנקטינן כדעת התשב"ץ להקל עכ"פ בצירוף הסימנים רק שלא ביאר טעמו כמ"ש ובפרט בעגלים שמביאים העכו"ם על השוק די"ל דכל דפריש מרובא פריש וקיי"ל גם בדשיל"מ להקל ובפרט די"ל דבנ"ד ל"ה דשיל"מ וכמש"ל סקכ"ז פשי' דיש להקל בספק שהה ז"י כל זמן שאין הוכחה ע"י קטנותו להחמיר וגם היכי דלקח הישראל העגל מבית העכו"ם אם נודע לו אז חשש שעדיין הוא תוך יום ו' או ז' שאסור לשחטו פד יום שאחריו י"ל דכיון דבאותה שעה לא הי' נ"מ עליו דמ"מ אסור לשחטו אז א"כ שוב בהגיע יום שאחריו הוי כפירש שלא בפנינו וכמ"ש כה"ג הה"מ פ"ב משבת ה"כ דהיכא דלא הי' נ"מ בשעה שפירש מן הקביעות הוי כפירש שלא בפני ותלי' דמרובא פריש ע"ש [אבל בגוף סימן דקרנים עמש"ל סקל"ד] וע' ימין משה ששמע מרבו ר"י מזרחי דכל שאין השלחופות של מ"ר אדומה רק גידין דקין של דם וגם כל שנפל טיבורו בידוע שעבר עליו ע"ש וז"ל הזב"ש יש לבדוק בקרנים אם הם קשים וחדים שא"י לתחוב בו צפרנים וגם יש להם ח' שינים ושאין שלחופות של מ"ר אדומים רק גידים דקים של דם וי"א כל שנפל טיבורו בידוע שעברו עליו ז"י וכו'

והמנהג אינו כן אא"כ שגדלו כל ח' שינים והקרנים קשים וחדים עכ"ל הזב"ש. ומצאתי בס' קני המנורה לאו"ח מהגה"ק מוהר"ע זצ"ל בסי' של"א סק"ג אחר שביאר ד' התוס' דאיסור תוך ח"י הוא רק מדרבנן וסיים דגם בדליכא סימנים אמרי' דמה"ת שרי דרוב בני קיימא אין להם סימנים אלו ובדאיכא סימנים בודאי בר קיימא הוא גם תוך ח' ימים עכ"ל וצ"ע:

לג

נשאלתי בדבר עכו"ם א' שבא לבית יהודי וסיפר לו שנולד לו היום עגל ואחר ז"י קנה ישראל העגל מהעכו"ם אם העכו"ם נאמן על מה שאמר שנולד לו היום כיון שבאותה שעה עדיין ל"ה נ"מ להשביח מקחו וגם הי' מלתא דעל"ג אם ילך היהודי לביתו ויראה ששקר אמר וכמ"ש כה"ג השך רסי' צ"ח סוסק"ב דבעל"ג עכו"ם מסל"ת נאמן גם בדאורייתא וראיתי שכבר נשאל בזה בשו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' רי"ב והביא מבכורות ל"ו ע"ב התם כיון דאית לי' תובע מירתת ופירש"י דגבי בכור לא מירתת כהן דסבר מי יטרח לחפש אחרי דברי ולשאול לאותו ישראל ומכ"ש כאן שלא הי' אז נ"מ לאותו ישראל ולא ידקדק אחריו ל"ה בכלל על"ג ע"ש ולפענ"ד אין מזה ראי' כלל דהתם דחי כן הש"ס רק דלא תהוי סייעתא מסיפא אבל לדינא הרי מבואר ברא"ש דקיי"ל כרב דגם בבכור דליכא תובע אפ"ה מירתת והוי מלתא דעל"ג ולשי' הרמב"ם גם באינו מזכיר שם פ' כיון דהוי בדרבנן שפיר נאמן והוי בכלל על"ג וע' בב"י סי' שי"ד בזה וא"כ ה"נ בזה דהוי על"ג גמור י"ל דגם בכה"ג ירא לשקר דדמי לאימר איש פ' אבל נ"ל ראי' דבעכו"ם דמכוין להשביח מקחו גם בעל"ג א"נ מהא דמבואר ביו"ד סי' רצ"ד סכ"ח דעכו"ם שמכר פירות בשוק ואמר של ערלה הן דא"נ דלהשביח מקחו אומר כן ואפי' באומר מאיש פ' לקחתים דהוי על"ג אפ"ה א"נ וכ"ה בב"י שם בשם ריו"ו ומבואר דאפי' להחמיר א"נ ומכ"ש להקל אך לפמש"ל סי' א' סקי"א בשם הנו"ב בהא דיבמות מ"ז מוכח דדוקא באתחזיק איסורא א"נ ולפמ"ש בתפל"מ שרמז אליו הפ"ת סק"ד דע"א ישראל נאמן לומר ששהה ז"י אף דאתחזיק איסורא רק שלא הביא טעמו ובתפל"מ סיים משום דהיתרו בא ממילא ודמיא לנדה כמ"ש התוס' ריש גיטין ועוד דהא גם ביום א' שרי אי ידעי' שכלו חדשיו וכששהה ח"י אגל"מ שלא הי' נפל מעולם וע' בשו"ת מ"מ סי' מ"ח שביאר דבריו דאף דאיכא חזקת אמ"ה דנפל אין שחיטתו מטהרתו וא"כ אין היתרו בא ממילא מ"מ כיון שהיא מתה לפנינו כדין זביחה והספק אולי אין לו סימנים ליטהר והרוב מסייע להקל לכן נאמן עש"ה בזה ועמש"ל סקל"ב בשם העיטור דמפורש כן א"כ ה"נ גבי עכו"ם גם י"ל דבנ"ד ל"ש להשביח מקחו באותה שעה ואף דגה מסל"ת אינו נאמן כאן מ"מ

יפה כ' השואל בשו"ת שו"מ שה דשלא בשעת מעשה י"ל דלכ"ע נאמן וכמ"ש הרי"ף בהא דאשתמודענא דאחוה דמיתנא הוא וכמה דוכתי וכיון דהוי על"ג ול"ה נ"מ באותה שעה שפיר נאמן ומ"ש השו"מ דעכו"ם שאני הרי בעל"ג גם עכו"ם נאמן ולכן נ"ל להקל אם יש לו הסימנים וליכא הוכחה ע"י קטנותו לאיסור עכ"פ וכמ"ש בס"ק הקדום לצדד להקל בכה"ג ומכ"ש בזה וע' בשו"ת נח"א להג' בעל שע"מ סי' ל"ד עובדא כה"ג לענין לידת בכור וצידד שם ג"כ דהוי על"ג אבל יש לחלק למעיין וקצרתי. ועמש"ל סוסקכ"ז ע"ד תשו' מגה"ש בזה. עוד נשאלתי במעשה שהביא ערל עגל לשוק ואמר שהוא בן ח' ימים ועמד שכינו מרחוק ולחש להקונה שהוא רק בן ו' ימים והמתין ב' ימים ושחטו ונ"ל להקל דבכה"ג שהערל האחר נתכוין להרע לזה שפיר נאמן ובפרט בצירוף שאר טעמים שנתבאר די"ל דכל דפריש וכו' וגם הי' גדול קצת ועמש"ל סוס"ק ל"א דבעכו"ם אחר אין חשש דלהשביח מקח חבירו אומר:

לד

ובהיותי בענין זה ראיתי בשו"ת דע"ח הנספח לס' תיקון הזבח שנדפס מחדש בסי' מ"ג העיר השואל בענין סי' דקרנים שהובחן שהעגל בעודו במעי אמו משניכר צורת הולד יש לו על ראשו במקום הראוי להיות קרנים כעין גבשושית תחת העור וכן כשנולד עד ערך ה' שבועות יש לו שם כעין הר וגבשושית תחת העור לפעמים הוא קטן ולפעמים גדול מעט יותר ואחר איזו שבועות נצמח שם על העור כעין שומא שקורין ווארציל ונראה במראה כעין קרן אבל אינו קרן כי הוא על העור ומתנענע בתנועות העור ואחר איזו ימים נפתח השומא וצומח הקרן שם ולפ"ז מ"ש הפר"ח ותב"ש סימן דקרנים וכ' התב"ש דבעגל לא שכיח שיצמחו קרניו עד אחר זמן רב מוכח דכונתו על צמיחת הקרן ממש ביציאתו לחוץ ולא מה שהוא תחת העור כעין גבשושית וגם פקפק הרבה על הסימנים ובפרט במ"ש קצת שו"ת שהם מעידים שכלו חדשיו דמנ"ל ד"ז וכ"כ מזה לעיל סקל"ב ובסי' מ"ד שם השיב הרב מטארנוי שדעתו נוטה דאיסור תוך ז"י הוא קרוב לדאוריית' לפי שהוא דבר ההוה וכולל לכל העגלים הנולדים וידוע שיש בבירור ביניהם נפלים ודמי למ"ש התוס' בזבחים ע"א ע"א גבי נתערבו נסקלין בנשרפין דלא אזלי' בת"ר לומר דבר שקר ע"ש והנה גוף סברתו כבר קדמו בישוע"י כאן ועוד בכמה מקומות אבל לא יעלה עה"ד לומר דהוי מטעם זה מה"ת ומ"ש מתוס' זבחים אין לו דמיון כלל דהכא אין ידוע לנו שיבאו המיעוט נפלים לידי ישראל ודלמא יאכלוס עכו"ם או ימותו ובסי' מ"ה נדפס תשו' הרב מפיעטרקוב ושם האריך דאם איסור נפל מה"ת ל"מ סימנים אבל אי הוי רק מדרבנן מהני סימנים והביא מתשו' הרא"ש כלל ב' סי' ט"ז בזה ותומים סי' ס"ה ותשו'

פ"י ח"א אה"ע סי' ז' ח' ונו"ב מ"ק חא"ע סי' כ"ט ובר"א סי' כ"ב והאריך בזה והנה בד"ז הארכתי בתשו' א' מכבר בדברי הפ"י גיטין כ"ז ודחיתי ראיותיו ופלפלתי הרבה בזה והבאתי מתשו' רפ"א סי' ק"ז ונט"ש סי' פ"ב וש"ש ש"ז פכ"ג ותשו' רח"כ סי' מ"ב ותשו' נח"א סי' י"ז והעליתי להקל וגוף ההערה מבואר גם בתשו' חפ"צ סי' ס"ז מזה ע"ש ובגוף המצאת סימנים שאין מבוארים בש"ס יעוין בשו"ת פ"י ח"א חיו"ד סי' ח' בענין בדיקת הפשתן וע' בשו"ת מ"מ סי' א' באורך שבנה דיק ע"ד הפ"י באורך וגם בגוף הדין אי בנ"ד הוי מה"ת או דרבנן כבר נתבאר לעיל סק"ל וסקל"א דהיכי דהוי ספק אם כבר שהה ז"י בודאי הוי רק מדרבנן דהסוברים שהוא מה"ת היינו בידוע בודאי שלא שהה ז"י ומ"ש הרב הנ"ל מד' המאירי ורשב"ץ כבר הבאתי דבריהם בסקל"ב והבאתי גם מהעיטור ומ"ש שם בענין הס"ס מהא דהוי מש"א כבר נתבאר בסק"ל וסקל"א הנ"ל אבל מש"ש דלפ"ד המשה"ב דהיכי דרוב מתעסקי' לבטל החזקה ל"א סמל"ח וגם בחשש נקה"ו כ' הרשב"א תי' זה אף דהוי נבלה ול"מ בי' שחיטה וא"כ ה"נ בחשש נפל ודחה בזה ד' הדג"מ וזהו היפוך מ"ש לעיל סקכ"ד בסופו בזה נראים דבריו נכונים ועמ"ש בפתיחה מאות כ"ה והלאה ועפ"ז נתחזקה ראייתי שהבאתי לעיל סקכ"ד מד' רמב"ן ור"ן וריב"ש דגם במיעוט המצוי וחז"א יש להתיר בדיעבד ע"ש ותבין ומ"ש הרב הנ"ל בענין חזקת מעוברת כבר קדמו בישוע"י ושאר אחרוני' ולדינא מסיק להקל ע"י הסימנים כמ"ש הח"ס ותפ"צ דהוי עי"ז מיעוט' דמיעוטא ובענין סי' דצמיחת קרנים העיקר להקל ע"פ השינים ונפילת הטבור שהובא במאירי ורדב"ז ומש"ש בסוף התשו' דיש במציאות שיקדמו סימני גדלות לבא כמ"ש התוס' בסנהדרין ס"ט וה"נ י"ל דהסימנים מעידים שכלו חדשיו הוא תמוה דכיון דלא נזכרו סימני עגלים רק על זמן ז"י וגם דוקא אם מתברר שכן הוא כמש"ל בשם הרדב"ז ומשום דבמלתא דעל"ג לא משקרי א"כ אין מקום להקל עי"ז ולהמציא שהסימנים מעידים שכלו חדשיו דבזה אין לנו בירור כלל ואין נאמנים ע"ז כמש"ל וכבר נתבאר למעלה סקל"ב הנלע"ד בזה בטעם המנהג שנתפשט להקל ע"י הסימנים גם בלא מסל"ת. והנה הרב הנ"ל הזכיר שם מהתוס' יבמות קכ"א ע"א ד"ה ולא הוא דמוכח דגם בתרי רובי לא תנשא לכתחלה ולא ביאר כלל ליישב דלפ"ז לכאורה נסתר טעם הח"ס ותפ"צ בהיתר העגלים ע"י הסימנים משום דהוי מיעוטא דמיעוטא והרי התוס' ביבמות ל"ו ע"ב ד"ה הא לא שהה כתבו דמיעוט נפלים חיישי' לה כמו במשאל"ס משום דהוי מיעוט המצוי ע"ש א"כ כיון דבמשאל"ס גם בתרי רובי אסור ה"נ ראוי שיאסר כאן אבל באמת ד' התוס' עצמן סתורין בענין זה דהגם שבתוס' ע"ז מ' ע"ב כ' ג"כ כתוס' יבמות ל"ו הנ"ל וכ"ה ברא"ש יבמות ל"ו שם ובמרדכי פ"א דחולין סוסי' תקצ"ב אבל בתוס'

בכורות כ' ע"ב כ' דבמשאל"ס הוי מיעוט דל"ש ואפ"ה גזרו דלא תנשא לכתחלה וכ"ה ברא"ש יבמות קי"ט ובחולין פ"א סוסי' ט"ז ומרדכי יבמות שם וא"כ י"ל דביבמות קכ"א אזלי לשיטה זו ולכן גם בתרי רובי לא תנשא וכה"ג כ' התוס' בב"ב נ"ה ע"ב ד"ה ר"א וכו' בשם ר"ת לענין ס"ט ברה"י ע"ש אבל לפי שיטתם בדף ל"ו הנ"ל י"ל דבתרי רובא תנשא לכתחלה ובזה יש ליישב ד' הבי"ע סי' ט' שהמציא דתרי רובא מהני בעגונה ותפסו עליו מתוס' יבמות ק"כ הנ"ל וע' בישוע"י א"ע סי' י"ז סוסקל"ט ובאמת דהבי"ע שם בעצמו העיר בזה ונדחקו ליישבו ולפמ"ש תליא בשיטות הנ"ל וע' במרדכי יבמות ר"פ האשה בתרא סי' פ"ב שכ' דטעמ' דהחמירו במשאל"ס לכתחלה לחוש למיעוט שאינו מצוי משום חומר א"א ולזות שפתים דמלתא דבפרהסיא הוא וה"ט דסבלונות פ"ב דקידושין דהוי ס"ד לחוש למיעוט וע' בראש פ"ב דקידושין סוסי' כ' ותשו' מהרי"א יו"ד סי' מ"ג וע' במרדכי סוף חולין וריטב"א ע"ז ל"ד דס"ל דדוקא בתרי עניני כגון ברוב עגלים שאין נשחטין לע"ז ורוב בהמות וכו' דשאר בהמות אין נשחטין לגמרי לע"ז דהוי תרי ספיקי מיחשב מיעוט' דמיעוט' דלא חיישי ר"מ אבל אם הי' נשחטים שאר בהמות לע"ז אפי' א' מאלף חיישי ר"מ וכ"ה עוד בריטב"א סופ"ק דכתובות גבי ההוא דארוס וארוסתו ולפ"ז בע"כ בהא דמשאל"ס אין הטעם לר"מ משום דהוי מיעוט שאינו מצוי ובתרי רובי יש מקום להקל דהוי מיעוטא דמיעוטא אבל מצאתי בריטב"א יבמות ס"ז ע"א בד"ה קסבר ר"ש דמבואר דאי איילונית לא שכיח הוי מיעוטא דמיעוט' וסותר להנ"ל וגם דעת תוס' וראש הנ"ל אינו כן ומ"מ נראה דגבי מיעוט דנפלים דבדיעבד קיי"ל כרבנן בחלוצה א"כ נהי דלכתחלה מחמירים כרשב"ג מ"מ הבו דלא לוסיף והיכא דאיכא תרי רובא יש להקל ובפרט לפמ"ש בשו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' קפ"א בשם הגאבד"ק פשעוורסק דלשי' הריב"ש סי' שע"ט נדחה ראיית התוס' יבמות קכ"א מגוסס ע"ש ותבין ולכאורה יש לדון בזה לפמ"ש בשו"ת אדב"ק חא"ע סי' ז' ליישב ד' הבי"ע מתוס' יבמות הנ"ל דדוקא התם דחד רובא הוא חל תיכף בשיעור שת"נ ורוב ב' לא נגמר עד שיעבור איזו זמן ולא יהי' קול ולכן אף דצ"מ אית לי' קלא כיון דלא נולדו ב' רובא ביחד אין מצטרפין משא"כ היכי דנולדו ביחד ע"ש א"כ הרי בנ"ד לא נולדו ביחד דהרוב של כלו חדשיו באו בצאתו מרחם אמו והרוב של הסימנים הוא אח"כ ובכה"ג ל"מ תרי רובא אבל באמת ז"א דכיון שהי' ביד עכו"ם עד עכשיו הוי כנולדו ביחד כיון שלא הי' נ"מ להעכו"ם בזה עד שבא ליד ישראל וכמ"ש כה"ג המג"א סי' תל"ט סק"ג ומה"ט בלקח עכו"ם מן הקבוע תלינן ברובא ובמ"ש בקצה"ח סי' רצ"ב סק"ב דהיינו משום שלא הי' נ"מ להעכו"ם כלל וה"נ בזה וע' תשו' ספ"י סי' מ"ד שכ' בפשי' דמיעוט נפלים אינו מצוי והרוב דילדות הוי רוב

גמור והולכין גם בממון אחה"ר ורמז בעצמו לד' התוס' בכמה מקומות ולא עיין בדבריהם דס"ל דהוי מיעוט המצוי וא"כ אה"ב אחה"ר ונסתרו כל דבריו שם. אבל מצאתי בהגמ"ר כתובות פא"נ סי' ש"ח שכ' דרוב ולדות הוי רוב גמור ומיעוט נפלים הוי מיעוט שאינו מצוי ולכן במת תוך ל' לא תצא אע"ג דאיכא נמי חז"א וכן במשאל"ס לא תצא ומהני רוב ולדות אפי' להוציא ממון אע"ג דאה"ב אחה"ר ע"ש וזהו כדעת הספ"י הנ"ל ובתשובה א' להרב אבד"ק בראיולים בעסק עגונה פלפלתי הרבה בדברי הבי"ע הנ"ל בסוגיא דיבמות קט"ו ובישוב ד' הרי"ף והעלתי דהרי"ף והרא"ם פליגי בזה ואכמ"ל בדברי פלפול:

לה

בחי' רע"א האריך בדין אם ב' עדים מכחישים זא"ז בעדותן אם כבר עברו ח"י והאריך בדין אם ע"א נאמן בזה והעלה דליכא כאן חזקה ועוד דבדרבנן עא"נ נגד חזקה דהא הוי בעיא דלא איפשטא ובדרבנן להקל והביא מהא דא"ע סי' קנ"ו ס"ח ע"ש באורך ואני מצאתי בעיטור שכ' וז"ל ואי זבן מישראל ולא הודיע הולך ושוחט כדאמרי' באו"ב וכו' ואי הוי מודע לי' נאמן דקיי"ל עא"נ באיסורין היכי דלא אתחזיק איסורא כגון חתיכה ס' חלב ס' שומן ומסתברא דוקא דליכא סהדא אחרינא דקמכחיש לי' אבל אי איכא סהדא אחרינא דמכחיש לי' הא אתחזיק איסורא בע"א והו"ל ספיקא דאסורא והא דאמרי' כ"מ שהאמינה תורה ע"א ה"ז כשנים במקום דאתחזק איסורא הוא אבל פ"א דנאמן באיסורין לא האמינוהו אלא משום דליכא חזקה דאיסורא וכו' עכ"ל והנה מ"ש ואי הוי מודע לי' נאמן בע"כ כונתו שהודיע לו שכבר שהה ז"י דאם ר"ל שהודיע לו שלא שהה ז"י הרי א"צ לנאמנותו דגם מספק אסור כמ"ש הפיטור שם לעיל והובא לשונו לעיל סק"י אלא דבלא הודיעו מותר לשחטו דאי הוי איסורא הוי מודע לי' אבל היכא דמודע לי' שוב אסור מספק ובע"כ דר"ל שהודיע לו שכבר שהה ז"י דנאמן להתיר דלא אתחזק איסורא והיינו דאע"ג דכתב לעיל דרובא ליכא למימר הכא דכולן בחז"א עומדת הוי סד"א ולחומרא היינו דאיכא חז"א נגד הרוב וחיישי' מה"ט למיעוטא אבל מ"מ כיון דאיכא רוב נגד חז"א שוב נתבטל חז"א ונשאר רק ספיקא וכמ"ש בחי' רע"א כאן מסברא דנפשי' כן ושפיר נאמן ע"א להתיר ולזה קאמר דאיכא נמי ע"א המכחישו שוב אוקי פד להדי עד ונשאר באיסורו מספק והעיטור ס"ל דבאיסורין גם בבא עד המתיר תחלה ל"ה כשנים וכדעת הריטב"א שהובא בע"ז סוסי' א' סקכ"ג ועכ"פ היכא דלא בא עד המתיר תחלה ודאי דאסור לכ"ע ולכאורה י"ל דהעיטור שהחמיר היינו משום דס"ל דעגל תוך ז"י אסור מה"ת ועמש"ל סק"י אבל לדידן דהוי מדרבנן יש מקום להקל אבל כבר כתבתי לעיל סי' א' סקע"ד מרמב"ם פ"ח משגגות ופמ"ג או"ח סי' תרפ"ח דגם בדרבנן אסור דהוי כחד

בחד דאקבע איסורא ע"ש וע' בד"ק סק"ה שחקר בכה"ג בצירוף הסימנים ובגה"ק הביא מש"ך לקמן סי' קכ"ז סקי"ד וב"ש א"ע סי' מ"ב סק"ז ודחה דסימנים לגבי עדים לאו כלום כמ"ש בחו"מ סי' רס"ז ס"ז בהג"ה ע"ש וליתא דודאי במקום ב' עדים ל"מ סימנים כלל דלא עדיפי סימנים מעדים ותרי כמאה וכה"ג כ' התוס' ב"ב ל"א ע"ב ד"ה וזו ע"ש וגם בזה שדא הש"ך שם סק"ו נרגא וע' בשו"ת צה"ב שבב"מ א"ע סוסי' ח' מ"ש בזה אבל גבי ע"א מבואר בחו"מ שם סעי' י' דלשי' הש"ע העד כמאן דליתא במקום סימנים ונהי די"ל דדוקא בממון דע"א אינו קם לממון אבל הרי גם באיסורין היכא דאיכא ע"א מכחישו אין העד נאמן א"כ שפיר מהני הסימנים היכי דסמכי' עלייהו להקל וע' בש"ך חו"מ סי' פ"ז סקט"ו מ"ש ע"ד התה"ד בדין פ"מ הפוטר משבועה ואיכא ע"א מכחישו וע"ש בתומים בזה ועמש"ל סקל"ז עוד בזה בדין העיד המתיר תחלה:

לו

ראיתי בשו"ת חסל"א סי' ט' שנשאל בדין א' שראה אצל עכו"ם עגל שנולד מפרה ואחר ז"י בא לקנות העגל והוא חשש שמא אינו זהו העגל ואינו מכירו בט"ע והביא מבכורות כ"ד דהוי בעיא אי הפרה מרחמת ולד שאינו שלה אך די"ל דהיינו הך וכהא דפסחים י' זהו קבר שאבד זהו קבר שנמצא והביא מהנו"ב מ"ק א"ע סי' מ"ו ומהא דבכורות כ"ה ותוס' פסחים י' שהביא הנו"ב שם מוכח דבדאיכא רגל"ד יש להקל וה"נ בזה ועוד דכנכ"ה ע"ש והנה בענין זה הארכתי בתשו' להרב אבד"ק סאליצא במדינת מאלדוי בדין עגונה שנשרף בעלה והבאתי מכמה מקומות וגם מהא דגיטין י"ט ע"ב האי דזרק גיטא לביני דני ואשתכח מזוזתא דכיון דמזוזתא בי דני לא שכיח תלינן דהיינו הך וגם הבאתי מהתב"ש סי' ס"ג סקט"ו ושו"ת ב"א חא"ע סי' י"א דבעינן דוקא חזה"ת וע' בש"ש ש"ז פי"ז וגם הבאתי מרמב"ם פ"ד מטו"מ הי"ב כזית מן המת שאבד וכו' ולכשימצא הבית טמא למפרע ובכ"מ הביא מתוס' פ"ד דאהלות ובשם רי"ק הטעם דאף דמצוי שיאכלוהו חתול או חולדה ולכן בלא נמצא טהור אפ"ה כשנמצא אין לחוש שמא נאכל הזית הראשון וזהו אחר דאמרי' כנכ"ה ע"ש אך די"ל דהתם להחמיר ולא להקל וגם הבאתי בשם, ח"א מהא דנזיר ס"ה עילה מצאו ואס"ז שם דמוכח דקיי"ל כרבי נגד רשב"ג בזה וע' בש"ך סי' קכ"ז סק"כ ובשו"ת שברא"פ סי' ל"ח מכ"ד אי הלכה כרבי לגבי רשב"ג ותמצא שהוא מחלוקת הראשונים ז"ל ועכ"פ בנ"ד דלשי' רוב. הפוסקים הוי רק מדרבנן משום דהוי מיעוט המצוי שוב אין לאסור בכה"ג כלל:

לז

בשו"ת טט"ו מ"ג סי' ע"ב וחסל"א סי' י' האריכו בדין קצב שקנה עגל שהי' למראה עיני אנשים גדול כבן ד' שבועות וגם עכו"ם מסל"ת העיד שכבר עברו יותר מז"י ואחר שכבר נשחט ונאכל אמר העכו"ם שמכר העגל במסל"ת שהי' בן ה' ימים ע"ש מ"ש בזה ולענ"ד הדבר פשוט לפמש"ל דבכה"ג יש להקל בפשיטות א"כ הרי מבואר בסוסי' ט"ז דאין עכו"ם מסל"ת נאמן לאסור אפי' בשל תורה מכ"ש כאן דלשי' רוב פוסקים הוא רק מדרבנן וע' בט"ז סי' קכ"ב סוסק"ד שהחמיר בזה אבל במנ"י כלל נ"ט אות ז' דחה דבריו באורך וע' בשו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' פ"ח בדין א' שקנה עגל מישראל וא"ל שכבר עברו עליו ז"י ואחר שנשחט העידה אשה א' שהוא תוך ז"י והשואל צידד דאשה אינה בגדר עד ולכן האיש נאמן יותר והוא דחה עפ"ד הט"ז רסי' צ"ח סק"ב אבל מ"מ כיון דב' עדים מכחישים זא"ז יש להקל בזה בספק ע"ש. והנה מ"ש בדין נאמנות אשה ע' בל"ש חי' דינים סקס"ג ואני בתשו' א' לק"ק אוזיראן דחיתי דבריו ויבואר אי"ה לקמן סי' מ"ח אבל מ"מ י"ל דאפי' עד כשר אינו נאמן לאסור של חבירו כמ"ש הל"ש שם וע' שאילת יעב"ץ ח"א סי' נ"ח ותמצא כעין זה ובנ"ד שהעד הראשון כבר נתקבלו דבריו מקודם הרי לשי' כמה ראשונים גם בשאר איסורים הוי כשנים כמש"ל סוסי' א' סקע"ד וסקע"ב וכבר הזכרתי לעיל סקל"ה בדברי העיטור מזה ובכה"ג דנ"ד בודאי יש לסמוך על המקילים ועמש"ל סוסקכ"ו עוד בזה וע' באה"ע סי' י"ז סל"ז בדין אם עד כשר והרבה פסולים מכחישים זא"ז וע"ש סל"ח עוד בזה וע' תשו' מהר"ם שיק סי' כ"ח שהעלה ג"כ דגם באיסורים דאשה נאמנת מ"מ נגד עד כשר אינה נאמנת וע' בש"ך סי' ר"א סקי"ט בשם מהרי"ק בדין עכו"ם מסל"ת נגד ישראל:

לח

אגב אבאר מה שראיתי בשו"ת ארי' דב"ע באבני זכרון ליו"ד סי' ב' שרצה לחדש דאם מכר א' לחבירו בשר עגל שנשחט תוך ח"י דא"צ להחזיר הדמים דהא התוס' מדמי ד"ז למשאל"ס והתם קיי"ל דאחין יורדין לנחלה והביא מתשו' שב"י ח"א סי' ק"ט שכ' כה"ג לענין תקנת שו"ם ולפ"ז גם בלא שילם הקונה בעדו מחויב לשלם והנה אם מיירי היכי שכבר נאכל הבשר תליא במחלוקת הפוסקים אי אוי איסור תורה או רק מדרבנן וכמ"ש ביו"ד סי' קי"ט וחו"מ סי' רל"ד וכיון דהוי סד"ד המוחזק יכול לומר קים לי ואם עדיין לא נאכל הבשר הדבר פשוט דצריך המוכר להחזיר המעות כיון דקיי"ל דהבשר אסור אף שנאסר רק משום המיעוט דדוקא בהא דמשאל"ס שענין הנחלה הוא דבר נפרד בפ"ע בזה אמרי' דלא העמידו חז"ל דבריהם לענין ממון אבל כאן שהתשלומין הם בעד הבשר

והרי אסרוהו חז"ל והוי מום במקח וכמ"ש הר"ן הובא בסמ"ע סי' רל"ב סקכ"ח דאפי' אם נאסר רק מצד חומרת הגאונים או מצד ספק אפ"ה הוי מום במקח ועמ"ש בחיבורי לחו"מ שם סי"ב בשם חיים שאל בדין מי שקנה בגד ונודע לו שיש פוסקים לאסור לכתחלה מחשש כלאים דיכול לבטל המקח ע"ש ואח"ז מצאתי בפמ"ג או"ח סי' תס"ז בא"א סקכ"ה דגם היכא שיש דיעה להחמיר אם אין הלכה כן מחויב הלוקח לשלם וע' בשו"ת ח"ס חאו"ח סי' ס"ה שפסק דהיכא דמכר לחבירו ונודע אח"כ דמותר רק בהפ"מ הוי מום במקח אבל במהריט"א סופ"ה דבכורות אות נ"א הביא בשם רדב"ז בביאורו לרמב"ם פי"ב מתרומות דכל שהוא רק חומרא מצד חסידות אין ללוקח טענה על המוכר די"ל לא מפני חסידותך אפסיד אני וא"כ לפמ"ש הת"ח בהקדמתו דהיכי דמותר בהפ"מ גם שלא בהפ"מ הוי רק חומרא א"כ י"ל דלא הוי מום במקח אבל הרדב"ז מיירי בשכבר אכלו ועכ"פ בנ"ד הדין ברור כמ"ש:

לט

ואעתיק מיש בתשו' להחריף מו"ה בעריש ווינטער נ"י מבוזנאב מכתבו הגיעני וע"ד שאלתו בא' שקנה עגל מנכרי וא"ל הנכרי שהוא בן ח"י ושאל לאיש יהודי שהי' שם וא"ל שראה העגל בחצות ליל ג' ועפ"ז קנהו ושחטו ביום ג' בבקר אחר שליש היום וכבר נתבשל הבשר בכמה כלים ועתה בא היהודי הנ"ל ואמר שנזכר שראה העגל בליל ד' וטעה בתחלה וא"כ נשלם בליל ג' ששה מעל"ע ועוד חצי מעל"ע עד הבקר ורו"מ האריך להוכיח דגם להסוברים דא"צ מעל"ע מ"מ הכא שבחצות ליל ג' נשלמו ו' מעל"ע א"א לחלק יום א' לחצאין ולומר עוד מקצת יום ככולו כאלו נשלם יום ז' והביא מפסחים נ"ה דלרבינא תרי מקצת יום ככולו בהשרשה ל"א וד' הט"א וי"ד לר"ה י' וגם מהראיות שהביאו האחרונים מיומא ס"ג ותוס' ערכין י"ח יש להוכיח כן והאריך בזה. והנה לדינא א"צ אריכות ואין כאן ספק כלל דהא מפורש ברמב"ם וטוש"ע דבעינן תחלת ליל ח' דוקא ולא סגי ביום שביעי' וילפי לה מההיא עובדא דשבת קל"ו דראב"א עביד לר"פ ור"ה בדר"י עגלא תלתא ביממא דשבעה וא"ל אי אחרחותי עד לאורתא הוי אכלינן מיני' השתא לא אכלינן מיני' הרי דלא סגי להתיר ביום ז' עד תחלת ליל ח' רק דהפוסקים נחלקו אי בעי' שיעברו ז"י מעל"ע או לא ואנן קיי"ל דא"צ מעל"ע ועמש"ל סקכ"ב אבל בכה"ג שנשחט בתוך יום ז' לב"ע אין להתיר לדידן דאף דמקצת יום ככולו אכתי לא התחיל יום ח' כלל דאל"כ אמאי לא אכלי מיני' ביום ז' הרי נימא מקצתו ככולו ובע"כ כמ"ש וז"פ מאוד. ומה שהקשה רו"מ לשי' מהרש"א ביצה ו' דעגל שנשלמו ז"י ביו"ט אסור משום מוקצה איך תי' התוס' ערכין י"ח דאי מונין להרצאה ניחא הא דבעינן קרא

שנתו ולא שנת עולם ושפיר משכח"ל תמידין בר"ה ואכתי תיקשי לפ"ד מהרש"א למ"ד מוקצה דאורייתא דלדידי' הרי הביא לה מאפר פסול לתמיד כדאי' בפסחים מ"ז כבר קדמו בס' אור צבי לביצה שם ותי' ג"כ בד' רו"מ דהוי מוקצה לשעבר אבל לפמ"ש הפמ"ג בפתיחה להל' יו"ט דלמ"ד מוקצה דאורייתא גם מוקצה לשעבר אסור הדק"ל וכבר כתבתי בזה לעיל סקי"ט ע"ש. ועכ"פ בנ"ד הדבר פשוט דהוי כנשחט העגל תוך ז"י ותליא בפלוגתת הר"ן בתשו' עם תשו' ב"י אם העד נאמן לחזור במה שהעיד באיסורין חוץ לב"ד וכבר הביא רו"מ מזה ואני בתשו' א' הבאתי מהריטב"א שבועות ל"ב ע"ב דמוכח דס"ל כהב"י וגם בתשו' הרשב"א שהובא בב"י סי' קס"ט בדין סרסור שאמר שהמשכון של העכו"ם וחזר ואמר של ישראל דבאיסורים א"י לחזור ואינו נאמן לאסור ופ' תשו' נט"ש סי' ס' שהוכיח מהרמב"ן דס"ל כהב"י וע"ש סוסי' ע"ב עוד ראיות לזה וכיון דכל איסור של ז"י לשי' רוב הפוסקים הוא רק דרבנן נראה להקל בכה"ג וכבר הארכתי בזה בס"ק הקודמים:

מ

ונשאלתי מק"ק זלאזיץ במקום שהממונה מהמלך כותב יום לידת העגל בכפרים אם הוא נאמן לענין היתר שחיטה ע"פ פנקסו והשבתי דהא מבואר בתשו' כנ"י סי' נ"ב נ"ג וח"ס א"ע סי' מ"ג דבכה"ג הוי כשטרות העולים בערכאות דנאמנים בממון ואיסור ע"ש ומכ"ש בנ"ד בדרבנן וגדולה מזו מבואר בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג האחרונים סי' ב' ע"ש:

סימן טז

א

סעי' א' אסור לשחוט או"ב וכו' ע' במו"נ ח"ג פמ"ח מ"ש טעם למצוה זו וכבר תמה עליו השואל בתשו' הרשב"א ח"ד סי' רנ"ג בזה והרשב"א ז"ל השיב וז"ל אל תתן לבך לטעמי מצות שכ' הרב ז"ל כי יש ויש קושיות גדולות כמעט בכולן וגם בזו קושיא וכו' וחוץ מכבוד הרב ז"ל אין משגיחין בטעמים האלו וברוך היודע טעם גזירותיו עכ"ל וע' בחינוך מצוה רצ"ד ואני תמה שלא הביאו ד' הירושלמי פ"ד דמגלה ה"י אלין דמתרגמין עמי ב"י כמה דאנן רחמנן בשמיא כן תהוון רחמנין בארעא תורתא או רחילא יתה וית ברה לא תכסון תרוייהון ביומא חד לא עבדין טבאות שהן עושין גזירותיו של הקב"ה רחמים וכו' ע"ש [ועתו"ס מגלה כ"ה ע"א ד"ה מפני במ"ש מהפייט של יום ב' ש"פ וכבר הביא הברכ"י כאן אות ב' בשם ח"א ביאור הפייט עפמ"ש התוס' ר"פ או"ב וע' בל"א שם] אבל במד"ר פ' אמור פכ"ז ושור או שה או"ב וכו' אר"ב בשם ר"ל כתיב יודע צדיק נפש

בהמתו וכו' ד"א יודע צדיק וכו' ורחמי רשעים אכזרי זה המן וכו' ע"ש מבואר כהמו"נ וע' פסקי תוס' מגלה סי' פ"ד ג"כ בזה וע' פיהמ"ש להר"מ פ"ה דברכות מ"ג שכ' בעצמו דאין הטעם משום רחמנות וע' בתוי"ט שם וצ"ל דבמו"נ ביאר כן רק להשיב לאפיקורס דרך אגדה ומדרש והדרשה תדרוש אבל באמת אין טעם למצות וע' במעיה"ח במצוה דאו"ב מ"ש ליישב ד' החינוך וגם הוא נעלם ממנו ד' הירושלמי הנ"ל:

ב

סעי' ב' שהדבר ספק אם נוהג בזכרים. ע' במעיה"ח במצות או"ב מ"ש בזה מהא דיומא ס"ד וע' בשו"ת ב"ש אחרון סי' י"ב וע' בשו"ת ב"א חא"ח סי' י"ט באמצע התשו' בזה וע"ש שהביא מהזוהר פ' אמור דס"ל דבזכרים ליכא איסור כלל וע' פ"ת בשם ז"י להשיג ע"ד פלתי בדין ביה"ש מהא דהוי דשיל"מ ולפמ"ש הש"ך סי' ק"י סקנ"ו לק"מ ובפרט דספק א' בדין וע' שו"ת רע"א סי' ס"ה:

ג

סעי' **ג'** עבר ושחט וכו' ויש מי שאוסר וכו'. מד' הרא"ש נראה דבה"ג אוסר מדינא ומבואר בב"ח דאסור מה"ת בו ביום אבל הר"ן כ' דהוא רק מדין קנס כמו במבשל בשבת וכן מצאתי באשכול פ' או"ב סוסי' ל"ז וכ"ה בעיטור שער ב' ח"ג ומצאתי בחי' הרמב"ן לחולין ע"ח שכ' וז"ל ומצאתי בה"ג ואי עבר ושחט אמה ובתה בחד יומא קמא שרי למיכלי' בשעתי' בתראי משהי לי' עד לאורתא ואכיל ליה ואי במזיד לחטי' לבתרא מלקינין לי' ולאורתא שרי באכילה ולא מצאתי זה בתלמוד וקנס הוא שלמד ממעשה שבת ואין תלמודו עולה יפה עכ"ל ולא ביאר טעם החילוק וצ"ל דכונתו דכיון דגם בה"ג עצמו מתירו בלילה באכילה ובע"כ דלא דמי למעשה שבת דאסור עולמית וע' תב"ש סק"ז בזה א"כ שוב י"ל דשרי גם ביומו ובאמת שגם הטור הביא בשם רמב"ם דלא ס"ל כבה"ג וע' בברכ"י אות ג' שכן נראה דעת המחבר שהעתיק דיעה א' בסתם שכן עיקר ורבים פקפקו ע"ד הטור דמנ"ל דרמב"ם חולק וע' בס' הארוך מש"ך וכבר דחה דבריהם הברכ"י שם והנך רואה שהרמב"ן חולק בפירוש וגם בכלבו סי' ק"י מבואר דפסק להתיר באכילה לאלתר וכ"ה בתה"א בית ב' שער ד' ובתה"ק שם וגם דעת העיטור מוכח כן שכ' וז"ל הענין הב' מח"ז שהוא מה"ת כגון או"ב וכו' ואם שחט מותר באכילה וכו' מכלל דלהדיוט שרי והכי מסתברא לן ולקמן לגאון סברא אחרינא וכו' עכ"ל ומבואר דדעתו אינו כן וכיון שכל טעמו של בה"ג רק משום קנס ודעת רמב"ם ורמב"ן ורשב"א ועיטור וכלבו להקל וכ"נ דעת הש"ע כמ"ש הברכ"י הנ"ל ולא אדע מדוע החמירו האחרונים

במידי דקנסא בעלמא ועכ"פ נראה דבשעה"ד לצורך סעודת מצוה של נישואין וכדומה וליכא בשר אחר המיקל לא הפסיד:

ד

בפלתי חקר בדין שחט או"ב בשוגג לשי' בה"ג אם הוא אסור ביומו דבא"ח סי' שי"ח הביא בב"י בשם כמ"פ שפסקו כר"מ דבשוגג לא קנסו וא"כ י"ל דהכא כ"ע מודו אבל מהרא"ש שכ' בטעם בה"ג דדייק כן מהא דאמרי' ה"ז זריז ונשכר דאכיל בישרא ומוכח דהעובר לא אכיל ומשמע דגם שוגג ואינו ראי' כלל כמ"ש הברכ"י אות ד' ע"ש וגם מ"ש הל"א חולין פ"ב להוכיח בענין אחר לענ"ד י"ל דודאי לשי' הרא"ש דהוי מדינא גם שוגג אסור אבל לדידן דקיי"ל דהוי רק קנס י"ל דוקא במזיד קנסו ולא בשוגג ועיין ב"א ח"ב חדר נ"ז בסופו ובפרט דגם בשבת בסי' שי"ח הנ"ל לשי' כמ"פ הא דדרשינן בפירקא כר"י הוא משום ע"ה אבל בשחיטה דמסור לשוחטים שרובן מומחין ובקיאים בדינים השייכים להם י"ל דאין לגזור כדאי' כה"ג בפסחים י"ב ע"א עדות מסורה לזריזים חמץ לכל מסור וגם בלא"ה הרי כאן לכ"ע קיל טפי משבת כמש"ל סק"ג דהא בשבת לעולם אסור וא"כ שפיר י"ל דאין לאסור בשוגג וע' בתוס' ב"ב ב' ע"ב סוד"ה וחייב וז"ל ועוד אי קנס במזיד דוקא הי"ל להתחייב עכ"ל אבל י"ל דשא"ה דקאי אי נימא דהוי השא"נ ובדרבנן קיי"ל דלא קנסו שוגג אטו מזיד ועוי"ל דהתוס' לשיטתם דפסקו גם בשבת כר"מ כמ"ש בתוס' חולין ט"ו ע"א ד"ה מורי. ולכאורה יש להביא ראי' מהרמב"ן פ"ד דבכורות בהא דנשחט הבכור שלא ע"פ מומחה שדעת בה"ג דהלכה כר"מ בגזירותיו והר"ש בר חפני ס"ל דקנסא הוא ולא קיי"ל כר"מ בקנסותיו וכ' הרמב"ן וז"ל ואנן ס"ל כדברי ה"ג דהא אפי' שחט מי שאינו שלו בשוגג נמי אסור והואיל ונשחט קתני ולא קתני ושחטו עכ"ל ומבואר דאם הוא עצמו שחטו גם בשוגג קניס וע"ש במהריט"א שתמה דבחמץ גם שוגג ואנוס אסור וגם מהא דנטל מקצת פיאה וזרק על השאר דבירושלמי פ"ד דפאה גם בשוגג קונסים אותו ולפמ"ש לק"מ דהתם קונסים למי שעבר בב"י אף שהוא שוגג ואנוס גזירה אטו מזיד וכן בפיאה קונסים לזה שעבר משא"כ הכא שבא אחר ושחט בשוגג את שאינו שלו דאין לזה העובר שום נ"מ בזה אך דלכאורה יש לתמוה ממ"ש הרמב"ן בליקוטיו לפסחים ל"א וז"ל וש"מ דכי קנוס ר"ש לאו דוקא בעבר בב"י אלא בין שוגג ובין אנוס קונסין אותו שהרי חמץ זה שנמצא בחנות גו"פ אבד ממנו והרי הוא של מוצאו ולא עבר בב"י ואפ"ה אסור בהנאה אחה"פ וכו' ומסתייע נמי הך סברא מההוא דב"ק גזל חמץ ועעה"פ א"ל הש"ל וכו' אלמא אסור בהנאה בין לו בין לאחרים אע"פ שלא עברו בעליו בב"י וא"ת כיון שגזלן חייב לבערו ועבר עליו מש"ה אסור והלא אין

קנס זה אלא לבעלים ראשונים והם לא עברו כלום אלא ש"מ קנס זה בין שוגג בין אנוס בין לו בין לאחרים וכו' עכ"ל וע' נו"ב מ"ק חא"ח סי' כ' ומהריט"א פ"ה דבכורות אות מ"ד שלא הביאו מזה ומבואר מזה דגם אם רק הגזלן עבר אפ"ה נאסר חמץ של בעלים אבל ג"ז לק"מ דהרמב"ן לא קאמר הכא רק בשחט אחר בשוגג דאיכא תרתי למעליותא אבל התם הרי הגזלן עבר במזיד ועור דהא גם הבעלים לא ביערו החמץ שלהם אלא שהיו אנוסים עליו ולכן שפיר אסור אטו לא ביערו מזיד אבל היכא דשחטו אחר שפיר י"ל כדברי רמב"ן ועכ"פ מבואר מהרמב"ן דהיכי דקנסו גם בשוגג אסור אבל י"ל דהתם דהלכה כר"מ בקנסותיו הרי ר"מ סובר בגיטין נ"ג דבדרבנן קנסו שוגג אטו מזיד ולא בדאורייתא ולכן התם דהוי רק מדרבנן גם בשוגג אסור וע' בב"י א"ע סי' קנ"ט בשם הרא"ש בהא דהמקדש ובמה דקנסי' לי' לאסרה עליו דהעיקר כדברי ר"ח דדוקא במזיד אבל היכי דלא ידעה שיש לה יבם ונתקדשה בשוגג דמותרת למקדש שאף לדברי בה"ג שפסק דאסורה עולמית לא אסרה אלא משום שלא יהא חוטא נשכר והיינו דוקא במזיד וכ"פ בנימוק"י בשם הרשב"א וז"ל דליכא למקנסי' ולמיקנסה כיון שעשתה בשוגג ע"ש אבל הרי בנשאת גם בשוגג תצא וי"ל דבקידושין דיש ספק אם תופסין בה וצריך לקדשה אח"כ שנית כמבואר למעיין שם ולא הועילו מעשיו לכן אין לקנסו בשוגג ובפרט לפמ"ש הפר"ת סי' צ"ט סק"ח דהיכי דהקנס איננו עולמית רק לזמן יש להחמיר טפי גם בשוגג א"כ ה"נ בנ"ד ומהגם דכבר כ' הד"ח על הרא"ש וברכ"י דמלשון בה"ג דנקט בתחלה עבר ושחט וכו' משהי לי' לאורתא ואכיל לי' ואי במזיד מלקי' לי' ולאורתא שרי וכו' מוכח דמקודם מיירי בשוגג ואפ"ה אסור ביומו ע"ש והן אמת דלפמ"ש התוס' שבת ל"ח ע"א ד"ה עבר וכו' ומיהו לשון עבר ושהה משמע במזיד וכ"ה בתוס' שם מ"ג ע"א ד"ה טבל וכ"ה במרדכי רפ"ג דסוכה וע' כריתות ט' ע"א ורש"י ד"ה פתאום ולפמ"ש כונת הש"ס מדנקט עברו היינו מזיד ע"ש ותבין וא"כ מדנקט בה"ג עבר ושחט משמע דהיינו במזיד והא דנקט אח"כ ואי במזיד י"ל דהיינו בהתראה וכמ"ש הרשב"א בגיטין נ"ב דלישנא דבמזיד היינו בהתראה אבל הוא דחוק ויותר נראה לפמ"ש הרא"ש פ"ב דפסחים סי' ל"א דלשי' רש"י עברה ולשה היינו בשוגג אלא דקרובה למזיד הוא ע"ש א"כ גם בה"ג מיירי בשוגג הקרוב למזיד ולכן נקט עבר ושחט וכה"ג י"ל בכונת ד' הר"ש פ"ב דתרומות מ"ג ולפ"ז נראה דהיכי דהי' שוגג קרוב לאונס שלא הי' לו לידע כלל שלא הי' ריעותא וצד ספק וע"פ הדין ל"ה מחויב לחקור ע"ז כלל דבכה"ג הוי כאונס וכמ"ש בתשו' פמ"א ח"ב הובא בפ"ת רסי' כ"ט ראי' מתוס' ביצה כ"ה ואני הבאתי ראי' מפי"ב דפרה מ"ד ופי' הר"מ ורע"ב שם דמוכח דהיכי דא"צ לבדוק הוי אונס ולא שוגג וא"כ י"ל דבכה"ג גם

בה"ג מודה דלא קנסו וע' תוס' ב"ק ק' ע"א ד"ה טיהר שכ' דשוגג כי האי שעשה ע"פ חכם לא קנים ר"מ וכ"ה בתוס' סנהדרין ל"ג ע"א ד"ה מה שעשה עשוי ע"ש וע' במג"א סי' שי"ח סק"ג שלא הביא מזה והיינו ג"כ משום דהוי כאונס וע' יבמות צ"ד סוע"ב אשתו דבמזיד אסורא מדאורייתא בשוגג גזרו בה רבנן וכו' ופירש"י כגון ע"י ב"ד אבל היינו היכי דבמזיד אסור מה"ת משא"כ בזה ואף דגבי חמץ בפסח קיי"ל דגם באונס אסור ובכ"מ פ"א מחו"מ כ' שמדברי הר"ן ל"נ כן אבל כבר הבאתי מד' הרמב"ן שפסק ג"כ כהרמב"ם ומ"ש בשע"ת באו"ח סוסי' תמ"ח בשם תשב"ץ סי' קצ"ט דס"ל דאנוס רחמנא פטרי' והביא שתמהו עליו מד' רמב"ם המעיין בגוף התשובה ימצא שסיים וז"ל ומותר למכרה לעכו"ם דחמשעעה"פ רק קנסא וזה אין לקנסו דאנוס הי' וכבר ביטל חמצו וביטל מהני גם לח"י עכ"ל ורמז בזה דכיון שכבר ביטל החמץ הוי רק איסור דרבנן ובאונס לא גזרו ובזה אין סתירה מד' רמב"ם דהרמב"ם לשי' דס"ל דלח"י ל"מ ביטול ואנן לא קיי"ל כן וע' בשו"ת ב"ש אחרון חא"ח סי' ח' ושו"ת מש"נ סי' י"א שלא ראו ד' התשב"ץ שקדמם בד"ז במלות קצרות ועכ"פ בדאורייתא גם התשב"ץ מודה דגם באונס אסור אבל מ"מ זהו דוקא בחמץ משום דחששו להערמה שכל א' יאמר שוגג הייתי וע' בשו"ת שבסוס' תוה"ש וכמה שו"ח אחרונים שהאריכו בד' הירושלמי פכ"ש ואני במק"א הבאתי דברי הא"ז הל' פסחים סי' רמ"ו ובשו"ת שבסופו סי' תשמ"ח מ"ש בד' ירושלמי הנ"ל וגם בד' הירושלמי פ"ט דשבועות שהביא הפמ"ג בא"א סוסי' תמ"ח ואכ"מ אבל בשאר איסורים מבואר בפר"ח סי' צ"ט סקי"ב דגם בדאורייתא דקנסו שוגג אטו מזיד מ"מ באונס לא גזרו ע"ש ואף דהש"ך בחו"מ סי' שפ"ו סק"א כ' דאי דד"ג מדאורייתא גם אונס יתחייב היינו בדברים שב"א לחבירו ועוד דאי הוי מה"ת לא הוי קנס כלל משא"כ בנ"ד ובפרט בנ"ד גבי או"ב שכבר הבאתי בשם כמה ראשונים דלא ס"ל כבה"ג ובעיטור ה"ש א"ג בסופו העתיק לשון בה"ג מאן דשחיט או"ב וכו' והשני משהין אותו עד לערב ואי במזיד כו' ולא אכיל מבישרא עד לאורתא ולא נקט עבר וצ"ע ומ"מ יש לנו למעט המחלוקת בכל מה דאפשר ונראה דהיכי דהוי שוגג קרוב לאונס גם הבה"ג מודה להקל ועכ"פ בכה"ג יש לסמוך על הפוסקי' המקילים בזה ואגב אכתוב במ"ש התב"ש סק"ז דקיי"ל דילפי' מקנסא יעוין בש"ך חו"מ סי' שפ"ה סק"א ובאס"ז ב"ב צ"ד ע"א ובב"י ח"מ סי' רכ"ט ובמנין המצות להרמב"ן שרש ח' בזה ותראה דתליא בפלוגתת ראשונים:

ה

בש"ך פסק דלאחרים מותר והתב"ש חולק וע' בשפ"ד סי' צ"ט ס"ק י"ב להאריך לדחות ד' התב"ש בזה וע' בדמש"א רפ"ה דחולין שביאר ד' בה"ג במ"ש דקמא שרי לאכול לאלתר

דלכאורה מה קמ"ל ולכן העלה דודאי לאחרים שרי ולא לגמרי ילפי' לה משבת דהתם דרצה להנות ממלאכת שבת קנסו גם לאחרים שלא יהנו ממלאכת שבת של זה אבל הכא משום שזה האחרון עשה איסור לא יקנוס לראשון ולאחרים וז"ש בה"ג דקמא שרי לאכול גם מן השני לאלתר ובתרא אסור לאכול ביומי' גם מן הראשון דכיון דע"י שחיטת האחרונה שאחד"א לאחת מהן והי מינייהו מפקת ע"ש ומה שסיים דאסור גם בראשונה צ"ע דלא שחד"א רק מה שעשה בו איסור דהיינו האחרונה לבד ועכ"פ גם הוא פסק להקל לאחרים כדעת הפרישה שהביא תב"ש ואני הארכתי בזה בתשו' להרב מוה' יעקב מענדיל ני' מו"ץ ד"ק נדבורנא ואעתיקנה כאן וז"ל. ע"ד שאלתו בבכור שניתן לכהן ונפל בו מום ולא הי' לו עדים שנפל מאליו וכיון דכהנים חשודים ע"ז א"א להתירו כמ"ש ביו"ד סי' שי"ד ס"א ונסתפק רו"מ אם מותר לכהן זה ליתנו במחנה לכהן אחר לפטור א"ע מטורח טיפולו והכהן האחר אולי יהי' מותר לשחטו דכמו דאם מת לא קנסו בנו אחריו כמ"ש בסי' שי"ג ס"א ה"נ י"ל דלא קנסו לאחרים והביא מד' הש"ך שם סק"ב דמוכח דדוקא בשחטו מותר לאחרים וגם הביא ד' תב"ש סי' ט"ז שפסק דגם לאחרים אסור ובשפ"ד סי' צ"ט חולק ורמז לד' הל"ש בחי' דינים אות רכ"ה רכ"ו בזה והנה בל"ש שם הביא ראי' מרש"י בכורות ל"ד ע"א הצורם אוזן בבכור ה"ז לא ישחוט עולמות ד' ר"א וחכ"א נולד בו מום אחר ישחוט עליו וכ' רש"י ד"ה הצורם וכו' ובכהן קא מיירי עכ"ל והוא תמוה דהא גם בישראל נ"מ לענין אם יתלנו לכהן שיהי' אסור גם לכהן ובע"כ דלאחר מותר בכל גווני ולכאורה עלה בלבי דגם אי נימא דאם הכהן הטיל בו מום יהי' מותר לאחר היינו משום דהוא עשה המום לצורך עצמו ולא קנסו לאחר אבל בישראל שהטיל מום הרי מתחלה עשהו לצורך הכהן שהרי לא חזי לישראל גם אחר הטלת המום וא"כ הוי כל כהן כמו שעשה בשבילו דאסור וכדקיי"ל ביו"ד סי' צ"ט לענין ביטול האיסור דאסור למי שביטל בשבילו וע' באו"ח סי' תקט"ו דאם הביאו לצורך ישראל כולן אסורין וא"כ הדק"ל ואולם י"ל להיפוך דגבי ישראל לא קנסו כלל דהא במלתא דל"ש ל"ג רבנן וכבר העיר בשו"ת בש"ר סי' קכ"ט לחדש דבזה"ז דנהגו לעשות שותפות עם גוי לפטור מבכורה מהראוי שיהי' כהנים נאמנים על המום דבמלתא דל"ש ל"ג רבנן אלא שביטל דעתו נגד דעת הפוסקים ע"ש ולכאורה י"ל דהוי בכלל דבר שנאסר במנין וכו' כיון דבזמן הש"ס הי' שכיח וכבר גזרו אבל ז"א דבמלתא דל"ש ל"ש ד"ז כמ"ש הב"י א"ח סי' של"ט וט"ז שם סק"ג וצ"ל דגם בזה"ז הוי שכיח וא"כ התינח בכהנים שעושים לצורך עצמן אבל בישראל שיעשהו לצורך כהן הרי קיי"ל דאא"ח ולא לו ולא חיישי' שמא יעשה איסור בשביל חבירו וכמ"ש התוס' בתמורה ח' ע"ב ד"ה דילמא דהיכי דסופו

ליתנו לכהן אא"ח ולא לו פ"ש וע' כה"ג בתשו' מהר"ם שהובא במג"א סוסי' תרכ"ד דלא חיישי' בכה"ג שמא ירבה בשבילו ובמג"א סי' שי"ח רסק"ב דבישראל ל"ג דלא ישמע לו וא"כ הוי מלתא דל"ש ול"ג בה וגם בלא"ה י"ל דבישראל דאינו חשוד בכך גם בספק בכור דהוי לעצמו כמ"ש תוס' חמורה הנ"ל הוי מלתא דל"ש ולא גזרו בה ועוד יש לדון דבישראל לא קנסו שהרי גם אם יקנסו לא יועילו כלל שהרי בידו להטיל מום ויאמר שנפל בו מאליו כיון דהישראל נאמן בזה אבל בכהן שפיר הועילו בתקנתם אבל י"ל דמ"מ הועילו לגבי ישראל זה שלא יטיל פעם אחרת דכיון שישראל זה כבר נעשה אצלינו חשוד ע"י שהטיל עכשיו מום ושוב לא יהי' נאמן בפעם אחרת לומר שנפל בו מום ואם לא יקנסוהו יעבור ויטיל מום אחר ותדע שהרי עיקר הגזירה גזרו בודאי רק משום ישראל זה דאי משום אנשים אחרים אין לגזור כ"כ כמ"ש כה"ג בתוס' יבמות כ"ז ע"ב ד"ה ולימא דגזרי' דלמא אתו למיעבד איפכא באלו היבמות עצמן אבל אם כבר חלק האחד לשני' שרי אידך לייבם הראשונה כו' כיון דבאלו יבמות עצמן ליכא שום חששא וכו' [וע"ש דף ל"ב ע"א ד"ה גט וכו' כיון דתו ליכא למיגזר בהאי מאמר אטו שאר מאמרות דעלמא ל"ג דלא שכיחי כו' וי"ל דשא"ה משום דלא שכיח כ"כ לא גזרו בכה"ג] ועכ"פ חזינן דגזרינן טפי משום אותו האיש וה"נ בנ"ד ובגוף קו' הל"ש כבר העיר במהריט"א פ"ד דבכורות אות מ"ד אלא שהוא הקשה דמשכח"ל בספק בכור או כשנפל לו בירושה מאבי אמו כהן והביא בשם רגמ"ה שפי' באמת דגם בישראל בספק בכור דינא הכי והאריך בזה ולבסוף העלה בשי' רש"י דבכה"ג לא קנסו לכהן כיון דלא עביד איסורא והישראל לא נהנה כלל רק קיום המצוה וגם כשנותנו לו בלא מום מקיים המצוה והעלה שם דבכהן הנותנו לאחר ג"כ אסור לשחטו דנהנה מה שמחזיק לו המקבל טוה"נ כמ"ש הר"ן בנדרים מ"ז ע"א ד"ה והוי יודע דאם הי' נותנו לו בלא מום לא הי"ל כ"כ טוה"נ ומתנה כמכר ע"ש ומצינו כה"ג גם בתוס' פסחים כ"ב ע"ב ד"ה ואמ"ה ובחנם נמי אסור דמה שמחזיק לו הנכרי טובה חשיב כמשתכר וכו' ע"ש וע"ע כה"ג ביו"ד סי' קל"ג ס"ד הי' עושה עמו ביין בחנם ממשכנים מנכסיו כנגד שכרו ובט"ז סק"ח משום שהעכו"ם מחזיק לו טובה ובסי' רצ"ד ס"ח בהג"ה דאסור ללקוט לעכו"ם מאילן שלו פירות ערלה מפני שמחזיק לו טובה ולא הבנתי מ"ש מהריט"א שם דבמוכר לו בזול כפי שיווי בכור חם דמותר וצ"ע דגם בזה איכא החזקת טובה במה שמוכר לו בזול כיון דע"י המום שוה יותר וכ"ה ברש"י חמורה ח' ע"ב ד"ה ה"ט ותוס' שם דבמוכר בזול איכא משום כהן המסייע וכו' ע"ש וע' במהריט"א שם שהביא מהירו' טייבה ומכרה אסור לזרעה וע' הגהות א"ב ליו"ד סי' שי"ג שרמז ג"כ לזה ויש לי לדון בזה דהא במגלה כ"ו ע"ב ובב"מ ט"ז ע"א פליגי ר"א

ורבינא אי מתנה כמכר וברא"ש פ"א דב"מ סי' מ' שם כ' דהלכה כרבינא לקולא ובפח"ר אות ק"ו רמז להא דחולין צ"ג וע' ברא"ש סופ"א דגיטין סוסי' י"ט דרגילות כמ"פ שהאדם נותן מתנה לאוהבו וקרובו גם בדלא עביד לי' נייח נפשי' ומה"ט חן אינו כזכי וע' רשב"א ב"ק ע"ח סוע"ב בהא דגנב ונתן לאחר שחמה דבכל מקום מתנה אינו כמכר וחי' בשם הראב"ד דשא"ה שנשתרש בחטא ע"ש וצ"ע שלא הביא מפלוגתת ר"א ורבינא ובבכורות נ"ב ע"ב פליגי בי' ר"מ ורבנן וקיי"ל כרבנן דמתנה כמכר אבל התם ולפי מקרא דתשובו לרבות המחנה וע' ברע"ב שם אבל בירושלמי פ"ב דמעשרות ה"א הי' עובר בשוק וכו' שמואל אמר דר"מ הוא דאמר אין מתנה כמכר אר"י דברי הכל הוא וכו' מאי כדין כמ"ד מאליהן קבלו המעשרות וכו' ובר"ש ופ"מ שם דכיון דחיוב מעשרות בזה"ז רק מדרבנן לכ"ע אין מתנה כמכר והא דבמגלה כו' הנ"ל אף דלשי' הר"ן פ"ג דמגלה קדושת ביהכ"נ רק מדרבנן והול"ל דאין מתנה כמכר לכ"ע י"ל דדוקא גבי מעשר שיצמח מזה חומרא אי נימא דהוי כמכר לא רצו להחמיר בכה"ג בדרבנן אבל החם הרי אדרבא יוצמח קולא מזה אמרי' שפיר דכמכר דמיא ומוכח מהירושלמי דגם בעלמא לרבנן מחנה כמכר וע"ע בירושלמי רפ"א דמעשר שני ובר"ש ומרה"פ שם בזה ועכ"פ בנ"ד דהוי רק קנסא דרבנן וקיי"ל בכל פלוגתא לקולא וכמ"ש הב"י ביו"ד סי' שי"ג בשם הרמב"ן ורא"ש דכיון דהוי רק מדרבנן קיי"ל כלישנא בתרא ולהקל ע"ש א"כ גם אי נימא דתליא בפלוגתת ר"א ורבינא יש להקל ובפרט לשי' הירושלמי ור"ש הנ"ל דבדרבנן לכ"ע אין מתנה כמכר אך דאכתי תיקשי בעיקר פלוגתא הנ"ל בדין אי מתנה כמכר דלפמ"ש מהריט"א הנ"ל הרי איכא טוה"נ שמחזיק לו טובה ויהי' מה"ט כמכר ובע"כ דכיון דאמרי' דאי לאו דעביד לי' נייח נפשי' לא יהיב לי' מתנה ליכא טוה"נ כלל דהא חייב לו זאת וא"ל דזה גופא שנפטר מתשלומי טובה יהי' כהנאה דז"א דאפי' בפורע חובו שלא מדעתו אמרי' דהוי רק כמבריח ארי א"כ בזה דליכא חוב גמור ולא ניתן ליתבע י"ל דגם מדעתו לא מיחשב הנאה אבל מ"מ צ"ע דהא מ"ד מתנה לאו כמכר בע"כ דלא ס"ל הך סברא דאי לאו דעביד וכו' והיינו משום דרגילים כמ"פ ליתן גם בל"ז וכמש"ל בשם הרא"ש א"כ הדק"ל וגם אמאי לא קאמר הש"ס הך טעמא למ"ד דהוי כמכר. והי' נ"ל עפמ"ש הט"ז ביו"ד סי' קל"ג סק"ט דהיכי דהעכו"ם אומר בפירוש שלא יחזיק לו טובה עבור זה ל"ה כמשתכר וצ"ל דהתוס' בפסחים כ"ב שהוצרכו ליישב דמיירי שלא בפני העכו"ם חדא נקטו וה"ה בכה"ג א"כ י"ל דבכה"ג נ"מ בטעם הש"ס וצ"ע אך בעיקר הדין יש לי לדון ע"ד מהריט"א הנ"ל עפמ"ש הב"י ביו"ד סי' רט"ז בהא דהאומר לבנו קונם אתה נהנה לי וכו' ויחן לבנו ולאחיו וכו' שלדעתו גם בנותן להם ממש מותר דלא דמי לתורם משלו על של חבירו

דמתהני מטוה"נ דידי' דשא"ה שהיא מהנה את חבירו מממונו המותר לו הלכך אית בי' טה"נ אבל הכא שהוא מודיעם שממון זה אסור לו ומפני כך נותנו להם והם ג"כ בניו ואחיו שיש להם שייכות בממון זה אין לו טה"נ כלל ושרי ע"ש וא"כ י"ל דהיכי דלא חזי לדידי' והוא אומר לחבירו שהוא נותנו לו רק מפני שאינו ראוי לו כדי שיופטר מטיפולו ליכא טה"נ כלל ואף דהב"י צירף ג"כ מה שהם ג"כ בניו ואחיו וכו' היינו התם דנהי דאסור לעצמו מ"מ אינו מפסיד בו עכ"פ כשהוא בידו משא"כ בנ"ד שטיפולו קשה עליו ומציל א"ע במה שחבירו יקבלנו ליכא שוב החזקת טובה כלל ולכ"ע בכה"ג מתנה לאו כמכר דליכא הוכחה דאי לאו דעביד לי' נייח נפשי' וכו' שהרי לטובת עצמו הוא עושה וכה"ג כ' הר"ן פ"ד דגיטין לענין לא תחנם וע"פ סברא זו אמרתי דבר נכון ליישב ד' רש"י פסחים כ"ט ע"א בהא דתניא האוכל חמץ של הקדש מעל וכו' ופירש"י דחייב קרבן מעילה דקסבר חמץ דהקדש בר דמים הוא ואפסדי' להקדש כר"ש דאמר לאחה"פ מותר וקנסא ל"ש בשל הקדש כיון דלא עבר בב"י והקשה מהרש"א אמאי לא פי' דס"ל כריה"ג דחמב"פ מותר בהנאה ונראה דהנה הצל"ח ונחי"ע הקשו בהא דמפרש טעמא די"א דלא מעל משום דסבר כריבה"ק דח"כ פטורין מתשלומין דהא מדאגבי' קני' ואף דגבי זר שאכל תרומה בכתובות ל' משני בתחב לו חבירו הרי הכא בכה"ג מעל חבירו התוחב ויצא לחולין ואין מועל א"מ ודוחק לומר דהתוחב הי' מזיד והאוכל שוגג ע"ש ונראה דהנה הראב"ד בפי' להח"כ פ' ויקרא הקשה בהא דקיי"ל דהנותן לחבירו מעל הרי בעינן פגם ונהנה (ועתוס' מעילה י"ח דס"ל דדוקא במעילת הנאת עצמו בעי' ש"פ אבל בנותן לחבירו דמוציאו מרשות לרשות א"צ שיהנה כלל אבל הראב"ד לא ס"ל כן) ותי' דכיון דהמקבל מחזיק לו טה"נ עבור מתנתו הוי שפיר נהנה ואף שאין ההנאה ש"פ מ"מ מצטרפת בהדי הנאת מקבל ומיחשב כאלו נהנה הנותן בש"פ ע"ש ומעתה לפ"ז הכא דמיירי בהזיד בחמץ ושגג בהקדש כמ"ש רש"י וכיון שהי' סבור שהוא חמץ הדיוט ואסור בהנאה ולא חזי למידי דליכא בי' גם שום ציל"מ שהרי יעבור בב"י א"כ אין המקבל מחזיק שום טובה לנותן ועדיף טפי מנידון הב"י דהכא לא חזי כלל לשום אדם ורק למקבל שהוא רשע א"כ שפיר י"ל בתחב חבירו ואפ"ה לא מעל נותן רק המקבל מעל בהנאת אכילה ומיושב קו' הצל"ח הנ"ל. ומעתה שפיר הוכרח רש"י לפרש דסבר כר"ש דאי הוי סבר כריה"ג דחמב"פ מותר בהנאה א"כ שוב איכא טוה"נ ומעל נותן וא"כ איך מוקי הש"ס פלוגתא דת"ק וי"א בפלוגתא דריבה"ק וכקושי' הצל"ח ודו"ק היטב ועפ"ז הארכתי עוד בסוגי' הנ"ל ואכ"מ. ונחזור לענינינו דבנ"ד אם יאמר לכהן האחר שנותן לו רק עבור הצלת עצמו מהטורח והכהן המקבל יאמר שאינו מחזיק לו שום טובה

ליכא איסור בזה לפי טעמו של המהריט"א (וע"ש עוד במהריט"א בדין אם הפקירוהו בעלים אי שרי לאחר לזכות בו והביא מהירושלמי סופ"ט דשבועות) ומ"ש התב"ש ראי' מחמב"פ גם בזה העיר מהריט"א שם והעלה דשא"ה דאסרוהו בהנאה וכעין דאורייתא תיקן משא"כ בצורם אוזן בכור שלא נאסר בהנאה רק שלא ישחט עליו ע"ש באורך ומ"ש התב"ש דדוקא במבטל איסור דהוי רק דרבנן מותר לאחרים הנה מצאתי בס' האשכול הל' תערובות סוסי' כ"ט שהביא בשם השאלתות דגם אם ב"נ מצווים על הסירוס ועבר הישראל בלפ"ע ואפ"ה מותר לאחר וסיים דכ"ש לדידן דסמכי' במלתא דרבנן דאם ביטל לעצמו שרי גם לבנו הקטנים ע"ש ומבואר דגם בדאורייתא שרי לאחר ואפשר לומר לפמ"ש מהרש"א בקידושין נ"ו ע"א בתוס' ד"ה במזיד דדוקא משום גזירה דשמא יגדל עדרים גזרו שיתבטל המכר אבל משום לפ"ע לא מצינו בשום מקום דליבטל המכר משום קנסא דלפ"ע ע"ש ומבואר דלפ"ע קי"ל משאר איסור תורה א"כ י"ל דמה"ט מותר לאחר אבל עכ"פ אין ראי' ג"כ לאיסור ולפ"ד מהריט"א נראה להקל בנ"ד. ושו"ר בשו"ת כתב סופר סי' קנ"ט שהאריך ג"כ בד"ז והעיר בהא דאו"ה וש"ך סי' צ"ט דמותר ליתנו במתנה לאחר מהא דאיכא טה"נ ומהא דמתנה כמכר ולא הביא מהמקומות שהבאתי וגם לא ראה ד' מהריט"א והעלה דאם המקבל א"י ששוה הבכור יותר ע"י שצרם אזנו מותר לכהן זה ליתנו לכהן אחר והאריך שם ג"כ בד' רש"י הנ"ל ולא העיר בכל הנ"ל ותירוצו שם אינו נכון לענ"ד וגם לא ראה ד' תב"ש ושפ"ד כלל וע' בשו"ת מהר"ם שיק סי' שט"ו שהעלה דאם כבר שחטו דלכ"ע ליכא רק איסור דרבנן גם התב"ש מודה להש"ך דמותר לאחרים והיכא דהפקירו אסור גם לאחרים לזכות בו וע"ש מ"ש בד' נו"ב חא"ח סי' כ' ומהריט"א ובהא דחמב"פ ולענד"נ כמ"ש וכיון דלשי' כמ"פ כל איסור הטלת מום בזה"ז רק דרבנן ובפרט אם יצוה הכהן המקבל לעכו"ם להטיל בו מום אחר זהו לכ"ע דרבנן כמ"ש גם רו"מ ולכן נ"ל להתיר באופן זה שיצוה הכהן המקבל לעכו"ם להטיל בו מום. ענ"ד תשובתי. ולענין או"ב כבר נתבאר דכמ"פ חולקים על בה"ג ולכן שומעין להקל וע' בב"ש א"ע סי' ה' סוסקי"ז דנראה ג"כ מדבריו דרק להשוחט או למי שנשחט בשבילו אסור. ומ"ש בשפ"ד כאן סק"ג ע"ד התב"ש בדין שחטו שניהם כאחד וגמר א' קודם יעוין בל"א חולין פ"ב ע"א שהשיג ע"ד השפ"ד בזה:

1

סעי' ו' ואם הוא באחד וכו'. מבואר מזה דאם ישחוט השני ביום א' של יו"ט מותר וכ"ה להדיא ברמב"ם ודלא כפמ"ג בפתיחה להל' יו"ט ח"ב אות י"ז וע' בשעה"מ פ"א

מהל' יו"ט הכ"ד וע' בשו"ת ב"ש חא"ח סי' ק"ד ובשו"ת דע"ח סי' י"ג בשם הג' מהרש"ק ז"ל בזה:

ז

ואם לא הודיעו שוחט וכו'. ע' בט"ז סי' שט"ז סק"ו והשמטות של הט"ז בזה ותב"ש כאן סקי"ב וע' שבו"י ח"ב סי' ס"ט וגא"י חיו"ד סי' קי"ח וע' בש"ך סי' ש"מ סקכ"ח שאין הבנה לדבריו וע' בב"ח שם שהעתיק לשון הרמב"ן לנכון אבל מ"ש הב"ח עליו נ"ל דט"ס יש שם וקאי אהא דאינו סומך בקריעה ע"מ שלא הודיעו המוכר וע"ז תי' משום דלאו כ"ע ידעי דיני קריעה וע"ז נ"ל דאם מכר אב ובנו דיש פלוגתא אם שייך בזה או"ב או באופן אחר שי"ב ספיקא דפלוגתא לפמ"ש התוס' ב"מ ט"ו ע"ב ד"ה ונתן דבמקום פלוגתא לאו כ"ע ד"ג ועמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' קע"ו סי"ב מכ"ד בזה א"כ שוב אינו יכול לסמוך על מה שלא הודיעו גם גבי או"ב:

ח

בתב"ש סקט"ז הוכיח מנדה נ"ז דהולכין אחר רוב ימים ועמש"ל בפתיחה להל' טרפות אות ל"ד בזה:

ט

ואם מכר א' לחתן וכו' ע' בבכ"ש לכריתות ט"ו אם הלוקח מחויב להודיע למוכר שקונה לצורך חתן.

י

רק זכות שבידו וכו'. בט"ז סק"ח רצה ללמוד מזה דין אם נשבע שלא ישחוט בהמתו ומכרה אם הלוקח יכול לשחטה ודחה מהא דיו"ד סי' ר"ל ולא הבנתי ראייתו משם דהתם אף שנשבע שלא למכור ועבר ומכר ס"ל דדיעבד לא נתבטל המקח ואין שם שום חיוב על הלוקח ע"י שבועתו זאת שלא נשבע רק שלא ימכור והרי כבר עבר ומכר אבל כאן שנשבע שלא ישחטנה י"ל מה מכר ראשון וכו' וגם הלוקח אינו רשאי לשחטה אבל מ"מ צדקו ד' הט"ז דבדבר המוטל רק על גוף האדם כמו שבועה ליש כלל דין מה מכר ראשון וכו' וכמבואר בתשו' הרשב"א שהובא בחו"מ סי' קנ"ד סי"ט בהג"ה וענה"מ שם סקכ"א ומוכח מזה דגם בנוגע נגד חבירו להפקיע זכותו הדין כן וזהו היפוך ד' הט"ז וע' נו"ב מ"ק חו"מ פי' ל"א באמצע התשו' דאם נשבע שלא יתבע לחבירו החוב ומכר שט"ח לאחר דיוכל חבירו לתבעו וגם י"ל דאינו עובר כלל במכירת החוב על השבועה ולא הביא מד' הט"ז דהכא ולא מתשו' הרשב"א הנ"ל כלל והנה הט"ז בחו"מ סי' ק"ג ס"י הבין מהתוס' ב"מ דהיכא דהוי על המוכר איזה חיוב מתקנתא דרבנן ל"ש דין מה

מכר ראשון וכו' וכבר הבאתי בחיבורי לחו"מ סי' קע"ה סי"ט סתירה מזבחים ע"ה ע"ב דלשי' הרמב"ן ורא"ש כל איסור שוקל בליטרא רק מדרבנן ואח"ז מצאתי בירושלמי פ"ב דמ"ק ה"ג דמוכח כדעתם והוכחתי דכונת תוס' רק היכי דהוי מצד הישר והטוב וגם מכאן מוכח כן דהוי ג"כ רק זכות דרבנן:

יא

זריז ונשכר בתב"ש סקכ"ו השיג ע"ד הש"ך דל"ש לומר זריז ונשכר היכא דאסור לכתחלה והראוני בירושלמי רפ"ג דקידושין זריז ונשכר וכו' אלא שנהג מנהג רמאות ואני מצאתי באשכול פאו"ב סוסי' ל"ז שכ' להדיא כהש"ך ע"ש:

יב

סעי' ח' צבי שבא על העז וכו' ע' כרתי סק"ט מהא דבכורות ח' דאין בהמה וחי' מתעברין זמ"ז וב' דהוי רק ע"פ רוב וע' בנח"א שבאשכול הל' סימני בחו"ע סי' כ"ב בזה שהוכיח להיפוך וע' תב"ש סק"ל וסקל"ב:

יג

בט"ז סקי"א כ' דפטור אבל אסור משמע כדאי' בפטורי שבת וצ"ע דד"ז הוא מחלוקת הראשונים דבמרדכי פ"א דתענית ופ"ב דפסחים מבואר דדוקא פטורי דשבת אבל בשאר איסורים פטור ומותר ושי' רמב"ם אינו כן כמ"ש במש"ז סי' ס"ד סק"א וכ"ה בהגמ"ר סופ"א דעירובין וכ"ה בכ"מ פ"ג מבימ"ק הי"ט ובסמ"ע סי' שפ"ח סקי"ב והראני בני הרב החריף מ' צבי נ"י בראב"ד פ"א מבימ"ק ה"ה מפורש ג"כ כן וצע"ק על הט"ז א"ע סי' ה' סק"ו שדחה ד' ההי"מ ולפי דבריו מ"ש הרמב"ן שם דפטור היינו פטור ומותר וזהו היפוך מ"ש כאן וע' בפר"ח א"ח סי' תרי"ב סק"ז שהביא ג"כ ד' מרדכי פ"ח דתענית הנ"ל והוכיח להיפוך ושכ"ה ד' רמב"ם ע"ש וכ"ה בתוס' חולין קי"ד ע"א ד"ה המבשל ותוס' סנהדרין נ"ט ע"א ד"ה ליכא וע' בשו"ת שאג"א סי' פ"ד שהביא ג"כ ד' מרדכי והוכיח דשי' רמב"ם ורשב"א ור"ן וריטב"א להיפוך ע"ש. ומצאתי קצת מהל' בסי"מ אבל לא הביא רוב מקומות ם הנ"ל:

יד

היתה בת הצבי' וכו' בש"ך סקי"ז האריך בסתירת ד' רמב"ם וע' בש"ג פ"ג דע"ז ג"כ בזה וע' סקמ"ח שהביא מהמלחמות וריטב"א שכ' כהעט"ז וב"ח וביארו ד' הש"ס לשיטתם וע' בל"א חולין ע"ט שם ג"כ בזה:

טו

סע' ט לפיכך חש"ו וכו' בט"ז סקי"ג כ' דה"ה בגדול שא"י ה"ש ועמש"ל סי' א' סקט"ו מכ"ד בזה וכעת ראיתי בעקרי הד"ט סי' א' אות ל"ט שהביא בשם תשו' חק"ל שדחה ג"כ ד' הט"ז וע' תשו' שברא"פ סי' ב' מ"ש ג"כ בזה וע' בס' ב"א ח"א חדר ל"ז מ"ש בזה מד' רש"י חולין י"ב וע"ע בשפ"ד סי' כ"ד סוסקי"ג בשם כנה"ג דמוכח דס"ל דלא כהט"ז והשפ"ד השיג עליו:

טז

סעי' י"א אינו נאמן וכו' בט"ז כ' דהיכא דשייך להשביח גם בשעת מכירה אינו נאמן ובש"ך תלי לה במחלוקת הראשונים וע"ע בש"ך סי' קכ"ז סוסק"כ מב"ד בזה וע' בשו"ת שברא"פ סי' ל"ח באורך שהביא בקיאות רב מכ"ד בזה וע"ע במג"א סי' תס"ז סק"ד ובח"י שם סק"ה בזה שרמז למ"ש במנ"י כלל נ"ט סק"ז ג"כ בזה וע"ע בפמ"ג א"ח סי' תנ"ג בא"א סק"ט בזה. ובעיקר דין עכו"ם מסל"ת אם נאמן להחמיר יעוין בט"ז סי' קכ"ב סוסק"ד שכ' בפשי' דנאמן להחמיר ובמנ"י כלל נ"ט סק"ז תמה מהך דהכא אבל לפמ"ש בנו"ב מ"ת חא"ע סי' י"ח דהט"ז לא קאמר רק איכא דליכא חזה"ת להיפוך דאתרע ע"י הקדרה ע"ש א"כ לק"מ דהכא רוב בהמות אינם או"ב והרוב מסייע להקל וע' בט"ז לקמן סי' שצ"ז סק"א שהביא בעצמו בשם תשו' הא"ז דאין עכו"ם מסל"ת נאמן להחמיר בכל איסורי תורה וי"ל דהיינו נמי בדאיכא חזה"ת וע' בתשו' ב"י שהובא בקו"ע שבאה"ע סוסי' י"ז סי' קנ"ז שהביא בזה מחלוקת מהר"ם ורשב"א וע"ש סי' קס"א עוד בזה ומצאתי בתשו' מהרי"ל סי' ל"ח שכ' בנידון דידי' וז"ל ועכו"ם לא מהימן מסל"ת להחמיר היכי דאיכא למתלי בשום אמתלא דלהשביח מקחו אמר כן וה"נ י"ל שהוצרך לומר כן לשום אונס שאירעו פן יפסיד שכרו וכו' עכ"ל ומוכח דאם ליכא למתלי מידי נאמן להחמיר אבל בש"ך סי' קכ"ז סק"כ הנ"ל רמז לתשו' מהרי"ל הנ"ל וכ' דלאו דוקא וע' בב"ש א"ע סי' ז' סק"ו בזה ובש"ך סי' ר"א סקי"ט אבל מצאתי בשו"ת מהר"י מברונא סי' כ"ז שפסק דעכו"ם מסל"ת נאמן להחמיר אבל לדינא קיי"ל דאינו נאמן וע' בש"ך סי' שי"ג סק"ד ובחמ"ח א"ע סי' י"ז סקע"ד וכה ראיתי בשו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' ש"א שהאריך בענין נאמנות עכו"ם בשעת מכירה היכי דשייך להשביח ובכמה דברים קדמו בשו"ת רא"פ הנ"ל ומ"ש שם ליישב ד' תוס' ורא"ש בכורות כ"א ממה שהקשה בפסקי מהרא"י סי' ק"ל ומהריט"ץ וראנ"ח ומהריט"א פ"ג דבכורות אות כ"ט דהתם מיירי שאמר בשעת מכירה הוא תמוה דדוקא להחמיר נאמן בשעת מכירה דאי בעי לא מכר וכמ"ש הרשב"א והובא בש"ך כאן סקכ"ג אבל להתיר אמאי יהי' נאמן בשעת מכירה ובפרט מ"ש דגם

בלא מסל"ת נאמן בכה"ג הוא תמוה מאוד וכדמוכח מתשו' הרשב"א שהובא בסוסי' ט"ו וכמ"ד ובזה נדחה כל בנינו שם ע"ש ותבין:

יז

אי מהימן לי' אסור ע' תשו' רע"א סי' פ"ח שהעיר בדברי רשב"א שממנו מקור ד"ז והובא גם במל"מ פכ"ד מאישות הי"ז שזה סותר למ"ש בתשו' המיוחסות ותשו' מהרי"ק שהובא באה"ע סי' קט"ו ס"ז בהג"ה דבעי' דוקא שיהי' נאמן אצלו בכל דבר ולא סגי אי מהימן לי' בד"ז בלבד ובעכו"ם ל"ש זה ויעי"ש עוד סי' ק' מ"ש הב"מ בזה ומ"ש רע"א בסי' ק"א שם בזה ובסוסי' פ"ח הנ"ל רמז גם לתשו' מהרי"ט חא"ע סי' א' שהבאתי לעיל סי' א' סוס"ק ע"ג ומסיק דקשה להקל בזה דשמא הרשב"א לא סמך על טעם זה לבד דצריך שיהא מאמינו בכל דבר ע"ש באורך והמעיין בתשו' מהרי"ט שם ימצא דגם בתשו' מהריב"ל ח"ב סי' ו' כ' דכל הפוסקים נראה דלא ס"ל כסברת הרשב"א שבתשו' המיוחסות הנ"ל ע"ש אבל בתשו' רמ"א סי' י"ב מבואר שצירף שי' מהרי"ק להקל וכ"ה בתשו' צ"צ סוסי' ע"ט ועבשו"ת ב"ש חיו"ד סי' קי"ב שהעיר ג"כ בתמי' הנ"ל על סתימת הרמ"א כאן שסותר למ"ש באה"ע דהמעיין בתשו' הרשב"א שממנו מקור ד"ז ימצא שלמד דין זה רק מדין דשב"ע בקידושין ס"ו ע"ש שהאריך בזה וברוב דבריו כבר קדמו בתשו' רע"א הנ"ל וע' באשכול סוסי' ל"ז שפסק ג"כ בפשי' דאם העכו"ם מהימן לי' אסור ומ"מ היכי דאיכא עוד סניפין להקל או באיסור דרבנן יש לצרף ד' מהרי"ק ורמ"א הנ"ל גם במהימן לי' או לא מהימן לי' בכל דבר וע' בט"ז סי' קכ"ב סוסק"ד שכ' בפשי' דאי מהימן לי' העכו"ם גם באינו מסל"ת נאמן והוא סותר למ"ש בעצמו בסוסי' מ"ח סקי"ט דגם במהימן לי' דוקא במסל"ת אסור וכבר העיר בזה המנ"י כלל נ"ט סק"ז הנ"ל ובתשו' הרשב"א ח"א סוסי' קי"ח מפורש כדעת הט"ז דסי' קכ"ב הנ"ל דגם במתכוין להעיד אי מהימן לי' אסור ע"ש וכמ"ש המנ"י שם וע' בסהי"ש הגדול לר"ת סי' ק"א שפסק דגם במהימן לי' כבי תרי ליכא חשש רק היכי דשתק לדברי העד דאיכא תרתי שתיקה והאמנה כבי תרי וע' הגהת רב"פ לא"ע סי' קע"ח:

יח

סעי' י"ב נכבשינהו דנידי ע' תב"ש סקמ"ז שהעלה דלשי' הב"י ס"ל דהכא דהוי רק איסור ליומו או משום דאין איסור בגופו רק לשחיטה יש להקל טפי ואני מצאתי בשו"ת אבקת רוכל להב"י סי' שהביא בשם מהר"י אלגזי שתי' הסתירה מסי' ק"י משום דהכא לא הוי איסור בגופו והב"י דחה דגם כאן הוי איסור בגופו והוא תי' דכיון דבדיעבד מותר באכילה ואין איסורו אלא לשחוט לכן יש להקל טפי וזהו כתי' ב' של החו"י וע' בפר"ח

סקכ"ב שהוכיח מלשון בה"ג דכאן א"צ שינודו כולם וע' בב"מ סוסי' ק"י ג"כ בזה וע' בחי' מהר"ל מפראג על הטור סי' ק"י שתי' ג"כ דבאו"ב מקילין משום דהוי רק איסור לזמן כ"ה בתפ"ש על הרא"ש ופ' במעיי"ט שם אות ל"ב מ"ש בזה אבל בפיטור ה"ש ח"ג בסופו הביא ג"כ ד' הגאון ותמה מש"ס ר"פ כל הזבחים דגזרי' שמא יקח מהקבוע ותי' דחולין מקדשים לא גמרי' מוכח דס"ל דשניהם שוים ומ"מ בדעת רא"ש וטור י"ל כמ"ש האחרונים הנ"ל:

יט

דכל דפריש וכו' ע' במל"מ פ"ז ממעילה ותשו' שברא"פ סוסי' ב' ועמש"ל סי' ט"ו סקכ"ז וע' תשו' ב"א יו"ד סי' ע' בדין נתערבו כמה עגלים ואח"כ שחט אמו של עגל א' ופלפל בדיני ברירה ובד' תוס' תמורה ל' שהביא החו"י ופסק להחמיר וע' בשו"ת אמרי אש סי' י"א בדין אם כבר נשחטו הרוב מהעדר קודם שנודע להם שד"ז אסור דבהפ"מ יש לצדד להתיר לשחוט כמה מהם עוד ביום א' משום ס"ס ופלפל שם בדין ס"ם בדשיל"מ ובד' הש"ך סי' ק"י סקנ"ו ונראה מדבריו דגם בלא נשחט רובן רק קצת מהם יש להקל וע' בשו"ת שם ארי' להרב אבד"ק זסלב סי' ב' במה ששוחטין הרבה כבשים ושכיח שי"ב או"ב דיש להקל דבטל ברוב ע"ש באורך ועמש"ל סוסי' י"א דבכה"ג דשכיח הו"ל כנודע וע' בשו"ת בש"ר בכס"ד סי' א' שהעיר דבדבר שאין האיסור על החפץ רק על האדם ל"ש בי' דין דשיל"מ ועפ"ז העיר ח"א דגם לענין או"ב י"ל כן וע' בשו"ת ד"ח ח"ב יו"ד סי' כ"א בדין קנו עדר צאן מגוי א' ביחד והעדר גדל כמה שנים ונקבצו אבות ובנים ומסתמא גם עתה בעת שחיטתם ניחוש שמא או"ב הן והשיב דכיון דמה"ת בטל ברוב ורק מדרבנן יש לתלות דמסתמא במשך זמן כזה כמה מהן מתו ונטרפו ותלינן דזה נפל ולכן יש להקל לשחטן כל זמן שלא נודע בבירור ע"ש:

סימן יז

א

סעי' א' והוא כל שמעמידים אותה בגערה וכו' וכ' הט"ז וש"ך דאם מעמידים ביד ל"מ וכ"ה בכלבו בשם הראב"ד והובא בד"מ וז"ל לא שמעמידים אותה בידים דההוא אפילו עומדת לאו כלום הוא עמידתה דמעשה עץ בעלמא הוא דקעבדה אלא שמעמידים אותה בגערה וכו' ואם עומדת מותרת עכ"ל וז"ל הפרישה אבל כשמעמידים אותה בידים ועומדת לא הוי סי' שהיא בריאה דאף עץ בעלמא עומד כשמעמידים אותו בידים עכ"ל ובפר"ת סק"א חמה דהש"ס נקט סתמא ולא נעצא חילוק זה בשום פוסק יותר וגם לשון

הש"ס ל"נ כן ונראה דעתו להקל בכל גווני ע"ש ובאמת שכבר כ' הג"פ לא"ע סי' קכ"ט סקצ"ג בשם תשו' מהריב"ל ורשד"ם וגם מהב"י חו"מ סי' ק"ד מחודש ג' שדחו סברת פוסק יחיד מדלא הזכירוהו ש"פ והביאו ראי' מהרי"ף פ"י דיבמות שדחה ד' ר"י גאון דאם איתא להאי חילוקא ל"ה שתקי קמאי מיני' ע"ש וא"כ גם כאן יש להוכיח כן וגם הב"י השמיט דיעה זו רק בד"מ הביאו והגיה בש"ע ולא כ' בלשון י"א והוא תמוה [ומה שנרשם בשמ"ח על דין זה תוס' דף נ"ז לא נמצא כלל] ואני מוסיף דמצינו כה"ג בתוס' גיטין ב' ע"ב ד"ה לפי וכו' והא דפ"ה דממילא שיילי' וכו' אין נראה דלא משתמיט בשום דוכתא שיהא צריך לשאול וכו' ע"ש וגם בש"ס מצינו דדייק מדלא אשמעינן תנא בשום דוכתא הך דינא ש"מ דלא ס"ל כן ע' נדה נ"ב ע"א בהא דגומות אע"פ שאין שערות קשה בהר"ח מסורא לא לשתמיט תנא דאשמעינן גומות ובכריתות כ"ה ע"א לא לשתמיט תנא דנשמעינן עגלה בשחיטה כשרה דתימא ר"ש היא וכו' וביבמות ע"ב פ"ב לא לשתמיט תנא וליתני הערל והטמא וכו' וערש"י כתובות ל"ח ע"א ד"ה ה"נ ותוס' קידושין ל"ד ע"א ד"ה מעקה ותוס' מנחות נ"ו ע"ב ד"ה אמר מום וכו' ותוס' ב"ב קכ"ו ע"א הנמשך מדף קכ"ה ע"ב ובמקום א' מצינו בפסחים י"ט ע"א דפריך כה"ג ודחי ואנן אהכי ניקו ונסמוך וכו' ופירש"י משום דלא אשכחן תנא נימא דר"ע ל"ל ק"ו והיינו דמ"מ אפשר דר"ע ס"ל כן אבל מ"מ שפיר מצינו להוכיח דשאר תנאי לא ס"ל כן וא"כ ה"נ בנ"ד ודאי דיש ללמוד מסתימת כל הראשונים שלא חלקו בכך דלא פ"ל כהראב"ד בזה ועמש"ל סק"ט בשם תה"ד אבל כאן דכל הפוסקי' העתיקו בסתם ולא חלקו בזה הוי כהוכחה גמורה ע"ש ותבין ואף דהג"פ בא"ע שם כ' דהיכא דנמצאו ב' או ג' פוסקים דס"ל כן אין להוכיח מסתימת ש"פ אבל דבריו תמוהים דדוקא לענין קים לי כתבו האחרוני' לחלק בזה דאי"ל קי"ל כחד פוסק דהוי רק כמו מיעוטא דמיעוטא משא"כ ב' או ג' פוסקים והיינו בממונא דאה"ב אחה"ר אבל באיסורא דקיי"ל כרוב פוסקים אין לחלק בזה וברשד"ם סי' זה השמיט באמת דעת הראב"ד וחילוקו וגם גוף סברת ראב"ד תמוה דהחוש מעיד דבהמה מתה אם יעמידוה תפול ולא דמיא לעץ שמעמידין ועומד וא"כ יש הוכחה שאינה מסוכנת ואף שאין בידי לחלוק על הרמ"א וכל האחרוני' שנמשכו אחריו מ"מ עכ"פ נראה ברור דהוי רק ספיקא ונ"מ לענין ס"ס היכי דהוי פרכוס שי"ב פלוגתא אי מהני הפרכוס דמצטרף לס"ס דגבי ס"ס דפלוגתא מהני גם במקום חזקה כמש"ל בפתיחה אות ל"ג ובהפ"מ ושעה"ד נ"ל דהמיקל בכל גווני כדעת הפר"ח אין לערער עליו:

ב

בתב"ש סקי"ג פסק דהיכי דהעמידוה בידים אע"ג דהלכה אח"כ ל"מ ובד"ק סק"ב הביא מהש"ך סי' נ"ח סק"ו שפסק דגם בהעמידוה אחרים מהני הילוך וכ' די"ל דהיינו בשלא ראינו ריעותא שא"י לעמוד בלא גערה וכו' ובגה"ק תמה דהא ראיית הש"ך מדלא מוקי בזבחים ע"ד ע"ב דר"ל מודה דהלכה א"צ בדיקה אלא דמיירי בכה"ג שהעמידוהו אחרים א"ו דגם בכה"ג מהני הילוך ואי נימא דהיכא שראו ריעותא שא"י לעמוד בגערה ומקל ל"מ הילוך אכתי תיקשי אמאי לא מוקי בכה"ג ולכן תי' הוא דהש"ך מיירי רק מחשש נפילה אבל מ"מ איכא חשש מסוכנת. דצריכה פרכוס ע"ש ותירוצו תמוה מאוד דהא כיון דראיית הש"ך מזבחים הנ"ל ממילא מוכח דליכא נמי חשש מסוכנת שתהא צריכה פרכוס שהרי מבואר ברש"י שם ד"ה נפילה וכו' צריכה בדיקה מכל סימני טרפות וכיון דאתחזיק בה ספק טריפות אין מכניסין אותה לעזרה לשוחטה משום הקריבהו. נא לפחתיך עכ"ל. הרי מבואר דכל היכי שנולד לנו ריעותא בחוץ שלא יתברר אלא בעזרה אסור להכניסו משום הקריבהו וכו' א"כ אי נימא דמ"מ הוי בחזקת מסוכנת עד שיתברר ע"י פרכוס אכתי לא נתיישבה קושי' הש"ך דהו"ל לאוקמי בכה"ג שהעמידוה אחרים דל"מ בדיקת ההילוך שבחוץ רק להוציאה מחשש נפולה ולא מחשש מסוכנת עד שיתברר בפנים ע"י הפרכוס ואסור להכניסה בפנים משום הקריבהו ועוד דכיון דהוי ספק נבלה בלא פרכוס הרי המכניס נבלה למקדש לוקה וממילא אסור להכניס ספק נבלה ויש לפקפק קצת בזה דכיון דבמתני' נקט טרפה ומחשש טרפה יצאה בהילוך רק דנשאר איסור מסוכנת דהוי חשש נבלה לא בעי לאוקמי מתני' בכך אף דבכלל נבלה הוי גם טרפה אבל הוא דחוק. אבל בלא"ה הוא תמוה דהא מבואר בר"ן פא"ט ובב"י דלגבי נפילה ל"מ העמידוה אחרים דדוקא במסוכנת איתמר דמהני והיינו משום דלהוציא מחשש מסוכנת קיל טפי וכיון דמהני הילוך גם בהעמידוה אחרים להוציאה מחשש ריסוק דנפילה מכ"ש דמהני מחשש מסוכנת וגם מלשון מהרי"ק וב"י וד"ח פא"ט ס"ק קס"ט ק"ע מוכח דדוקא בא"י לילך אח"כ איכא חשש מסוכנת משא"כ בזה וע' ברמ"א שם וגם א"א לתרץ דהש"ך מיירי רק בהעמידוה אחרים בגערה ומקל משא"כ בהעמידוה בידים דא"כ אכתי תיקשי אמאי לא מוקי בזבחים שם בכה"ג שהעמידוה בידים ולכן הדבר ברור דהש"ך לא ס"ל כהתב"ש וגם בלא"ה דברי תב"ש צ"ע דהא כבר נתבאר בס"ק הקדום שד"ז לא מכר בשום פוסק רק בכלבו בשם הראב"ד והעתקתי לשונו ומדנקט לאו כלום היא עמידתה וכו' משמע דדוקא עמידתה לאו כלום הוא משא"כ במהלכת אח"כ ובפרט מלשון הפרישה שהעתקתי שם שכ' דאף עץ בעלמא עומד וכו' נראה בעליל דאם

מהלכת אח"כ יש להקל וכיון דהפר"ח חולק על כל ד' הראב"ד והדעת נוטה שכן עיקר כמש"ל סק"א וגם לשון הכלבו ובפרט מהפרישה משמע להדיא דהילוך מהני ובפרט מהש"ך מוכח כן להדיא לכן נ"ל ברור להקל בזה גם בלא הפ"מ:

ג

יש לעיין היכי דפשטה הבהמה ידה לעמוד ולא שא עמדת אם יצאה מחשש מסוכנת והנה בסי' נ"ח הביא בב"י דעת בה"ג ועיטור שפסקו כר"י דלענין נפילה סגי בזה וכ"ה ד' הרא"ש וטור וז"ל הדרישה שם וא"ת דלעיל סי' י"ז גבי מסוכנת אמרי' דל"מ מה שפשטה ידה וצריכה שתכוף ידם וי"ל דפשטה ידה לעמוד שאני דהיינו כאלו מבקשת לעמוד ועוי"ל דהתם מיירי במסוכנת אמרי' פשיטת היד היא יציאת הנפש מחמת חולי אבל כאן שאינה מסוכנת הוי פשיטת היד סימן לריסוק וכו' ועוד דכאן לא סמכי' אפשטה לחוד רק עם על הבדיקה וכו' עכ"ל ולפמש"ל סק"ב בשם הר"ן דמסוכנת קיל מריסוק לענין העמידוה דמהני במסוכנת וביפולה גם בצירוף בדיקה ל"מ א"כ בעקרה ידה לעמוד דמהני בנפלה בצרוף בדיקה עכ"פ פשי' דמהני במסוכנת לשי' הפוסקים הנ"ל וא"כ העיקר כתי' א' של הדרישה אך דאנן קיי"ל כדעת רוב הפוסקים דל"מ עקרה ידה בנפולה ומ"מ י"ל דבמסוכנת דמהני העמידוה בגערה ומקל ה"ה דמהני פשטה ידם מעצמה לעמוד ומכ"ש היכי דפשטה רגלי' האחרונים ג"כ לעמוד אבל לא מצאתי הדין מפורש אבל מ"מ נראה דהיכי דפשטה ידה לעמוד והעמידוה בידים לגמרי כיון שנתבאר בסק"א שדעת רוב פוסקים נראה להקל רק ד' ראב"ד וכלבו להחמיר א"כ בזה דלשי' כמ"פ יש להקל גם בנפולה ומכ"ש במסוכנת א"כ בכה"ג שפיר נראה להקל ומכ"ש פני דעקרה אח"כ גם רגל להלוך שנראה דעת כמ"פ להקל גם לענין נפולה ובכנפ"י שם כ' שכן נראה עיקר לדינא רק למעשה לא היקל רק בהלכה מלא קומתה ומלשון מהרי"ק וב"י שם נראה להדיא דליכא בכה"ג חשש מסוכנת ולשי' הר"ן הנ"ל מוכח בבירור כן א"כ לפמש"ל סק"ב בודאי יש להקל היכי דפשטה ידה לעמוד והעמידו ועקרה רגל להלוך:

ד

בד"ק סק"ג מחמיר היכי דהעמידוה בידים וחזרה וכרעה על רגלי' ועמדה מאלי' ולפמש"ל סק"א וסק"ג נראה להקל בזה:

ה

וצריך שיהיו הפרכוס בסוף השחיטה וכו'. בשמ"ח כ' דפשיט דכ"ש אם כל הפרכוס הי' אחר שחיטה וציין לאו"ה כלל נ"ו וכ"ה שם דין י"ב וכן מצאתי בסי' הפרדס לרש"י אחר שכ' דיני פרכוס כ' וז"ל וה"מ אחר שחיטה דאם לא עשו כן הרי הן טרפה במסוכנת אבל

הבריאים שהושחטו אע"פ שלא עשו כלום כשרות עכ"ל וז"ל הכלבו סי' ק"ט השוחט המסוכנת וכו' צריכה פרכוס אחר השחיטה וכו' עכ"ל וז"ל הרשד"ם וכל הסימנים אינם מועילים אלא שהתחיל בגמר שחיטה ואח"ש יגמור או הכל אחר שחיטה עכ"ל ובהגהת יש הביא בשם התו"ח ופר"ח דל"מ פרכוס אח"ש ותמה על התב"ש שלא הביאו והוא טעות דהמעיין בתו"ח ימצא שכ' רק דהא דבעינן פרכוס בסוף שחיטה אין הכונה בסוף ממש אלא פני אם הי' הפרכוס בסוף שחיטת רוב סימנים דכיון דברוב סימנים סגי הו"ל פרכוס בסוף שחיטה וכ"ה בפר"ח אבל לא יעלה עה"ד שאם פרכס אח"ש לא יועיל דאדרבא עדיף טפי דמעיד טפי שהי' בו חיות כיון שהי' לו כח לפרכס גם אח"ש ובגוף ד' הפר"ח כבר האריך התב"ש סק"א לדחות דבריו והוכיח דכונת רש"י הוא שימשוך באמת אח"ש ומ"מ גם לשי' התב"ש אם נמשך הפרכוס גם אחר שחיטת רוב הסימנים י"ל דהוי בכלל אח"ש ולא בא לחלוק על הפר"ח רק במה דס"ל דאס הי' הפרכוס ביחד עם גמר השחיטה דהיינו ביחד עם גמר שחיטת רוב סימנים. ומ"מ לדינא כיון דקשה להבחין בזה אין להקל רק כשנמשך הפרכוס גם אח"ש מעט:

ו

ובגוף דין הפרכוס דל"מ בתחלת שחיטה דפליגי בזה רנב"י ורבא העיר בנח"א שבאשכול סי' י"ג מהתוס' ב"ב מ"ו פ"ב ורא"ש פ"ג דב"מ סי' י' דרנב"י בתראה והלכה כמותו וי"ל לפמ"ש בא"ז ה"ש סי' שפ"א בשם בה"ג דפלוגתת רנב"י ורבא תליא אי ישנה לשחיטה מתחלה וע"ס או לאו דאם ישנה תחוע"ס סגי בפרכוס בתחלת שחיטה אבל אם אין לשחיטה אלא לבסוף וכ"ה באשכול רסי' י"א בשם בה"ג וע"ש מ"ש עליו וע' בא"ז ה"ש סי' שס"ז שהאריך להוכיח דקיי"ל א"ש אלא בסוף אבל לפ"ז צ"ע ד' רמב"ם שפסק בפ"ד מה"ש הי"ג דישנה מתוע"ס ועלח"מ שם ובפ"ד סמ"א הי"ג פסק דפרכוס בסוף שחיטה וע' בעיטור שכ' ג"כ דמהראוי לפסוק כרנב"י דרבינא דייק כוותי' אלא דעבדי' לחומרא וצ"ע:

ז

ויש לבאר דין לא פרכסה בשעת שחיטה ולא תיכף אחר שחיטה רק בערך רבע או חצי שעה אח"ש והנה בזב"ש כ' וז"ל מעשה בא לידי ששחטתי מסוכנת ואחר גמר שחיטה לא פרכסה ושהה רביעית שעה ואח"כ פרכסה וכו' ושאלתי להגאבד"ק מהר"מ ובד"צ והטריפוהו והטעם דהוי כזנב הלטאה דאין זה אלא הוצאת נפש בלבד והוי נטולה נשמתה קודם גמר שחיטה והוי נבלה עכ"ל ולא הביא כלל ד' הפוסקים ותב"ש שהבאתי בס"ק ה' דאח"ש מהני טפי ואף די"ל דדוקא מיד אח"ש ולא באיזו זמן אח"כ וכה"ג מצינו

ביומא ו' פ"א ע"כ לא פליגי רבנן אר"ע אלא באחר אחר אבל בחד אחר מודו לי' ובערכין כ"ד ע"ב מאי אחר היובל אחר אחר אבל לפ"ז ליכא שיעור הכא כמה נקרא חד אחר ולא הו"ל להפוסקים למיסתם וכיון דבכל מסוכנת סמכי' על פרכוס ולא חיישי' שמא הוא כזנב הלטאה דמוקמי' לי' בחזקת חיותו כל מה דאפשר למיתלי בחיות א"כ ה"נ בזה ודוקא היכא דידעי' בבירור שמת תלינן הפרכוס כזנב הלטאה וכדאי' בפ"א דאהלות מ"ו ועתו"ס ב"ב קמ"ב ע"ב ד"ה ופרכס תלתא פרכוסי ואית דגרס עד תלתא פרסי פי' מהלך ג' פרסאות עכ"ל משא"כ בשחיטה במסוכנת וראיתי בבינ"א סוף שפר או"ה שהביא בשם ח"א שחלק על הזב"ש בזה וגם הוא הסכים עמו להקל אך שנחלקו שם בדין אם חתך בשחיטה כל המפרקת ורוב בשר ופרכס אח"כ אם תלינן להקל ע"ש מ"ש בזה וע' בשו"ת ד"ח ח"ב יו"ד סי' ד' שהאריך ג"כ בדין מסוכנת שלא פרכסה מיד רק פרך ז' מינוטין אח"ש והאריך בדברי הה"מ פ"ד ממ"א הי"ג ומסיק דכשרה והיא כחיה ממש ולא הביא מכל הנ"ל:

ח

כיצד הוא הפרכוס בבהמה דקה ובחי' וכו'. טעם החילוק בדקה וחי' בין יד לרגל וגם ההפרש בין דקה וחי' לבהמה גסה לא נתבאר בפוסקים ומצאתי בכלבו סי' ק"ט וז"ל שהרגלים כבדים על הבהמה לפי שהם רחוקים מן הלב והראש ובהמה גסה שאבריהם כבדים עליהם אם לא הי' מעט חיות בה לא הי' לה כח לא ביד ולא ברגל לא לפשוט ולא לכפוף לפיכך בין ביד בין ברגל אם פשטה אף שלא כפפה וכו' כשרה וחי' אפי' גסה היא כבהמה דקה לפרכוס לפי שהוא קלה להתנועע ועוף אע"פ שהוא קל בתנועתו לא החמירו בו בפרכוס וכו' והטעם מפני שאין כח חיותו גדול לפיכך במעט חולי אפס כחו ואם תקף חליו עד שקרוב למות לא הי"ל כח אפי' לרפרף בעינו או לכשכש בזנבו ולפיכך וכו' כשר עכ"ל ומזה נראה דאם נענעה המסוכנת בראשה או בגופה לכאן ולכאן ל"מ כלל דכיון דעיקר החיות בראש יוכל להיות הנענוע גם אחר כלות חיותה וז"ל בה"ג אבל בגסה בין ביד בין ברגל אפי' פשטה ולא החזירה כשרה מ"ט משום יוקרא עכ"ל זהו כד' הכלבו וע' בשו"ת ח"צ סי' ע"ז באמצע התשו' ודוקא ידים ורגלים שרחוקים מן הלב וראש מהני בהו הפרכוס אבל צ"ע דהא רב אמר דכישכשה באזנה ה"ז פרכוס וא"ל שמואל איצטריכא לי' לאבא לאזוזי אוני וכו' ופירש"י לאזוזי אוני לפרכס האוזן בתמי' דפרכוס חיות גדול הוא זה וכו' שאני אומר שא"ב כ"כ אלא כל פרכוס וכו' ע"ש וס"ל לשמואל דגם ידה פשוטה וכפפה מהני והכלבו הביא בשם ר"ז דהלכה כשמואל א"כ מוכח דמכ"ש דכשכוש באוזן מהני אע"ג דסמוך לראש ומכ"ש אם מכשכשת ומנענעת בכל הראש. וגם

לשי' התב"ש דפסק דלא כשמואל היינו משום דס"ל כמ"ש הה"מ דרב פליג אשמואל אבל בזה דגם רב מודה בודאי מהני וגם בתוס' ד"ה גועה מפורש דכשכוש באוזן עדיף מיד ורגל אך לשי' התב"ש סק"ו דכשכוש באוזן ל"מ י"ל דה"ה בנענוע כל הראש ל"מ בבהמה ויבואר לקמן סקי"ז. והנה נשאלתי אם עגלים דינה כנסת לענין פרכוס או כדקה ועסי' מ"ו ס"ה ובש"ך סקי"ג וסי' נ"ז ס"א וש"ך סק"ב ולכאורה לפמ"ש הכלבו והבה"ג דטעמא משום דבהמה גסה יש כובד באברים משא"כ חי' י"ל דעגל קל באברים אבל נ"ל דדינו כגסה וראי' מש"ס דע"ז ט"ז ע"א חי' גסה כבהמה דקה לפרכוס ולא למכירה ושם י"ד פ"ב דבמכיר' עגלים דינן כגסה וא"כ אי נימא דבפרכוס דינן כדקה איך נקט הש"ס דחי' גסה כבהמה דקה לפרכוס ולא למכירה הרי איכא עגלים דבפרכוס בכלל דקה ובמכירה כגסה ובע"כ דגם בפרכוס דינה כגסה וצ"ל דגם עגל יש לו כובד בטבעו. ומצאתי בתשו' מהר"ם מלובלין סי' צ"ג בדין דרוסת זאב בעגל שכתב וז"ל ומ"ש לדקדק מהרמב"ם ולפרש דגסה ודקה דקאמר ר"ל בקומה וגדלות לא במין דברים רחוקים תן דלא נמצא בשום לשון תנא ופסקן שיקרא עגל בשם דקה וכו' עכ"ל וזהו כמ"ש:

ט

שפשטה ידה וכו'. ואם כפפה ידה דעת הישׁ"ש והש"ך להתיר והתב"ש סק"ב דחה ד' ישׁ"ש והאריך לאסור וביאר טעם השמטת הרי"ף ורמב"ם וסמ"ג משום דס"ל דשמואל פליג ארב וכמ"ש הה"מ ואני מצאתי בחי' הר"ן לחולין שם שכ"כ בפשי' דרב לא ס"ל כשמואל ומפרש למתני' בדכייפה ופשטה והדר כייפה דוקא ואעפ"כ בר"ן שברי"ף כ' בפשי' דמוכח בגמ' הא החזירה כלומר שהיתה ידה פשיטה וכפפתה כשרה ולכאורה הוא תמוה דהא קיי"ל כרב באיסורא ונראה עפמ"ש בחי' הר"ן שם בהא דאר"ח מנא אמינא לה וכו' אילימא. בסוף שחיטה כל היכא תיתי ותיזול וכו' וכ' הר"ן וז"ל כלומר דחזרת יג פרכוסתא תיא ולא משמע דבסוף שחיטה בעינן כולי האי וכו' עכ"ל ומבואר דס"ל דר"ח דייק דבריו מדיוקא דמתני' דמפרש כשמואל הא החזירה כשרה ומינה דייק דבאמצע בעינן וכן מצאתי בחי' הרמב"ן לחולין שם וגם רבא דחי רק משום דסובר דבידוע שנשמתה וכו' וכיון דר"ח ורבא ס"ל כשמואל קיי"ל הכי והא דאמר רבא לקמן הלכתא כי הא מתניתא וכו' מבואר בחי' הח"ן שם וז"ל מדאמרי' עוף איצטריך לי' ש"מ דלא אתי רבא לאפלוגי אמתניתין כלל ופרכוס זנב בבהמה מהני לרבא נמי כסתם מתני' ואע"ג דהכא לא נקט לי' אלא בעוף ליכא למימר דפליג אמתני' וס"ל כר"א בר"י וכו' דא"כ אדקאמר עוף אצטריכא לי' דלא תנן לימא כשכוש זנב אצטריכא לי' ולאשמעינן דדוקא בעוף אבל בבהמה לא א"ו וכו' עוף רבותא קאמר וכו' עכ"ל וגם בעיטור ובאשכול סי' י"ג

הביאו ראי' זו להתיר כשכוש זנב בבהמה ובדין כפפה ידה בדקה מבואר באשכול שם ג"כ דכשר ומברייתא יש לדייק הכי וכמ"ש בעה"מ ראי' זו ע' נח"א שם ובעיטור כ' וז"ל ואמר רבא הלכתא כהא מתניתא דתניא בהמה דקה שפשטה ידה וכו' פסולה בד"א ביד אבל ברגל בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה כשרה וה"נ אם היתה פשיטה וכפפה כשרה וכו' עכ"ל וסיום זה אינו מובן והוא כפל לשון ונראה פשוט דט"ס הוא וכצ"ל וה"נ אם היתה ידה פשיטה וכפפה כשרה וסיים בפיטור וז"ל ולא חזינן לרבוותא להנו מילי וכתבינן מאי דס"ל עכ"ל ובאשכול כ' רק בדין כשכוש בזנב וז"ל הגרי"ף (הרי"ף) לא כתב ובהדיא שכשכוש בזנב מהני בבהמה וחזי לן דמהני נ"ל ולעיל בדין חזרת יד בדקה לא הזכיר כלל מהשמטת הרי"ף דכוון דס"ל דגם מברייתא מוכח כן א"כ כיון דהרי"ף העתיק הברייתא הכי פ"ל וגם מהר"ן נראה להדיא דס"ל כן בסי' הרי"ף וכ"נ דעת המלחמות שלא השיג ע"ד בעה"מ בזה ובפרט שהרי גם הרא"ש השמיט ד"ז ואפ"ה כ' הטור בפשי' להקל ואיך יתכן שלא יזכיר דעת אביו להחמיר ואח"ז בדין הטילה רעי וצועקת כ' הטור דהרמב"ם ורא"ש לא כתבוהו וכאן ולא כ' כלום ופסק להקל ובע"כ דס"ל כמ"ש וכיון שדעת הבעה"מ ורמב"ן ורשב"א ור"ן ועיטור ואשכול וכלבו וריי"ו וטור מפורש להקל ולא נמצא בפוסקים מפורש להיפוך רק באו"ה נראה כן והגם שיש מקום לדקדק מהשמטת ריי"ף וש"פ להיפוך הלא עינינו הרואות דכמ"פ ס"ל דאין ראי' מזה דממילא נשמע מדיוקא ונקטו מסקנא דלישנא דברייתא בקצרה וכבר כ' בתה"ד שהובא בב"י א"ח סי' ק"ס דאף דכל ספק פלוגתא בטהרת ידים להקל אך מאי דאשכחנא בהדיא בפסקי הגאונים לאיסור ולא אשכחנא בפסקי גאון אחר בהדיא להיתר אלא דדייקי' מיני' בהוכחה דהכי סבר קשה לסתור בזה דברים המפורשים בהדיא עכ"ל וכיון דגבי נט"י כל ספק להקל ואפ"ה ס"ל דבכה"ג אינו בגדר ספק א"כ ה"ל י"ל בזה להיפוך ובב"י שם רסי' קנ"ט הביא ג"כ ד' תה"ד בדין נקב פחות מכונס משקה וכ' הב"י עלה ואיני יודע למה אינו מחשב ד' הרא"ש ורבינו מפורשים להיתר שהרי עכצ"ל וכו' וכיון דע"כ צריך לפרש כן בדבריהם כאלו הוא מפורש בהדיא הוי ע"ש ועמש"ל סי' ב' סקי"ג ג"כ בזה ועמש"ל סק"א בזה. אבל כאן הרי ריי"ו וטור ס"ל בדעת הרא"ש להקל אף שהשמיטו ובע"כ דס"ל דהוי בכלל לישנא דברייתא שהעתיקו וא"כ גם כוונת הריי"ף ורמב"ם כן הוא ובפרט דלשי' הה"מ טעם השמטת רמב"ם משום דרב פליג אשמואל ובתוס' ד"ה גועה וכו' מבואר דרבה ס"ל כר"ג וכיון דשמואל ס"ל כרבנן הלכתא כוותי' וא"כ גם דעת תוס' להקל וכ"ה דעת הישו"ש וכן ראיתי בדמש"א שביאר טעם השמטת ריי"ף ורמב"ם כדעת יש"ש ופסק כן וכ"ה דעת הש"ך ואף דהתב"ש כ' דהש"ך לא הכריע בפלוגתא זו הנה

מדהביא דעת המקילים באחרונה מוכח דס"ל כן ובפרט דבס' הארוך מש"ך כ' להדיא דהעיקר להקל והביא משחיטת מהרי"ו כמה חומדות ותמה עליו וכ' דרוב הפוסקי' ס"ל גם ביד להקל בכפפה ע"ש ולכן נ"ל להקל בהפ"מ. ועוד דהא בכשכוש בזנב בבהמה הסכים התב"ש בעצמה בסק"ד להקל בהפ"מ וכל הטעמים שייכים גם בדין כפפה ידה וכבר הבאתי בשם האשכול דפשי' לי' טפי בדעת הרי"ף להקל בזה מבכשכוש זנב זנב ודלא כרשד"ם שכ' להיפוך א"כ הדבר ברור להקל גם בכפפה ידה וגם בדין כשכוש בזנב יש להקל גם בלי הפ"מ וכמ"ש הט"ז והש"ך. ונ"ל עוד ראי' מדברי הד"מ או"ח סי' שס"ג אות ט"ו בדין אי חיישי' שמא יעלה הים שרטון שהוכיח הב"י מהרי"ף שהשמיט ד"ז דס"ל כרמב"ם דלא חיישי' וכ' הד"מ וז"ל ואף זה אינו נ"ל לדחות כל האחרונים וכו' ואף בדעת הרי"ף אינו הכרע דסבר לא חיישינן דהרי השמיט ד"ז לגמרי עכ"ל וה"נ בנ"ד:

ו

ואעתיק מ"ש בענין זה בתשו' להרב מוה' ברוך רייטלר נ"י מבוזנאב. ע"ד שאלתו בבהמה מסוכנת ששחטוה ואח"ש הגביהה ידה ורגלה אחת מהארץ בכח וחזרה והורידתן לארץ וע"י הגבהה והורדה נפשטו מכפיפתן ולא דקדק השו"ב אם הי' כפופין כמין דל"ת ופשטה לגמרי או לא ואחר שנפשטו חזרה והגביהתן והורידן לארץ והביא רו"מ דברי התב"ש שפסק דכל היכי דשרינן פ"י פשיטה או כפיפה לא שהיתה כפופה וכפפה קצת יותר או פשטה קצת רק בעי' שתהי' פשיטה כדרכה וכפפה כמין ד' והתב"ש הביא ראי' מלשון הש"ס דקאמר אי ממתני' הוא דוקא דכייפה וכו' ורו"מ דחה די"ל דקמ"ל דוקא אם היתה פשוטה וכפפה אפי' קצת מהני אבל כפופה קצת וכפפה יותר ל"מ ועוי"ל דדוקא בדקה דמיירי בה שמואל בעי' כה"ג משא"כ בגסה וגם הביא ראי' להיפוך מהא דפריך שם ל"ח ע"ב אהא דאמר רבא הלכתא וכו' מאי קמ"ל כולהו תנינא דהא י"ל דקמ"ל דלא כשמואל ולא בעי' פשוטה גמורה וכפפה לגמרי וקמ"ל רבא דפשטה קצת סגי וגם דעכ"פ הו"ל לרבא למינקט ג"כ לשון פשוטה וכפפה לאשמועינן הך דינא וגם תמה מנ"ל להתב"ש שיעור כפופה כעין ד' ודלמא ככ"ף כפופה או כפוף קצת כשופר פכ"ד והנה גוף ראיית התב"ש מדנקט שמואל פשוטה וכפפה לענ"ד י"ל להיפוך דאי הוי נקט פשטה אז כפפה לבד ה"א דבעינן שיהי' לגמרי ולכן נקט פשוטה וכפפה לאשמעינן דגם כפופה קצת דלגבי פשוטה לגמרי עכ"פ מקרי כפוף מהני וכה"ג מצינו ברש"י מנחות ל"ה פ"ב גבי שיעור רצועות דאר"ל עד אצבע צרדה ר"כ מחוי כפוף ד"א מחוי פשוט ופרש"י דכפוף היינו מאצבע עד אמה כמה שיכול לפשוט ופשוט היינו מגודל עד אצבע דלגבי פשיטות אצבע וגודל הוי בפשיטה ולגבי אמה ואצבע בכפיפה

לפי שמאצבע לגודל מתפשט יותר הרבה עבין אצבע לאמה עכ"ל ומבואר מלשונו דאף דגם מגודל לאצבע נשאר כפוף קצת מ"מ כיון שמתפשט יותר מכפי שיעור מאמה לאצבע קרי לי' פשוט וכפוף וה"נ בזה ויש להביא גם קצת ראי' היפוך ד' תב"ש מהא דפריך לשמואל מאי קמ"ל תנינא וכו' והא י"ל דרישא קמ"ל דגם בכפופה לגמרי ופשטה פסולה דממתני' לא נשמע ד"ז אבל בזה י"ל דכיון דענין פשיטות יד בדקה הוא יציאת הנפש א"כ אדרבא כל מה שפושט ידו יותר הוא הוכחה ביותר על יציאת הנפש בלבד גם י"ל דקושי' הש"ס על הסיפא של ד' שמואל דפשוטה וכפפה וכו' מאי קמ"ל וא"ל דקמ"ל דבעי' דוקא פשיטה לגמרי וכפפה לגמרי דז"א דגם ממתני' דנקט פשטה ידה ולא החזירה פסולה ודייק מינה הא החזירה כשר היינו נמי בפשיטה דקאי עלה ובכה"ג דוקא החזירה כשר אבל מ"מ תיקשי דהא לשון החזירה יש לפרש דאינו לגמרי בכפיפה דהא מצינו בשבת ד' רע"א ותוס' ד"ה כאן בהא דהוציא ידו מלאה פירות דהא דנקט אסור להחזירם לא להחזירה אצלו קאמר אלא להחזירה חצר אחרת ע"ש ומכ"ש דאם מחזירה קצת אליו ולא לגמרי דהוי בכלל חזרה וא"כ מה פריך לשמואל מה קמ"ל דלמא דבעי' כפפה לגמרי ובע"כ דא"ל כפיפה לגמרי. אבל מ"ש רו"מ ואי' מהא דפריך שם ל"ח ע"ב על רבא מאי קמ"ל וכו' יש לדחות דכל קו' הש"ס אמאי מייתי ברייתא הרי גם ממתני' נשמע הכל ואי נימא דקמ"ל דלא כשמואל הרי לשון זה שבברייתא הוא גם במשנה דגם החם לא נקט בלישנא דשמואל אך לפ"ז שוב תיקשי בהא דפריך לעיל על שמואל ול"ש לתרץ כמ"ש לעיל וממ"נ קשה וגם בלא"ה יש לתמוה דכיון שהעלה התב"ש בעצמו דלשי' רי"ף ורמב"ם ליתא לדשמואל א"כ שוב לא נשמע דינו כלל דבעי' פשיטה וכפופה לגמרי ואדרבא מדלא נקט רבא דיוק לשון זה משמע דלא ס"ל כן וגם מ"ש התב"ש ראי' מלשון רי"ו לפמ"ש התב"ש בעצמו דאחר שחיטה לבד כ"ש דמהני הפרכוס א"כ י"ל דודאי אם מתחיל לפרכס בסוף שחיטה דצריך שישהה עד אח"ש בעי' שהות קצת בכדי פשיטות וכפיפות לגמרי אבל אם הפרכוס כולו אח"ש א"צ שישהה כ"כ וגם בלא"ה אין זה דיוק כלל מלשון רי"ו דמי יבחין כמה צריך לשהות לכפוף לגמרי יותר מכפיפה קצת ועיקר כונת רי"ו שיעסוק בהפרכוס מסוף שחיטה עד אח"ש ויוכל להיות בכמה פעמים שפושט וכופף ובאמת דמלשון הש"ס דגבי דקה פשיטות היד אינו אלא הוצאת הנפש נראה מזה דענין כפיפות היד המורה על חיותו שפיר הוי כשר ואם היתה ידו פשיטה והחזירה וכפפה קצת הוי סימן חיות וכן אף היתה כפיפה קצת וכפפה יותר וע' בתו"ח שכ' דטבע הדבר נתן הקב"ה בבהמה דומיא דאדם שכל זמן שהוא חי כופף ידיו ומושך ברצונו אליו כל ממון שבעולם וסמוך למיתה פושט ידיו ממנו ע"ש

ואף שהם רק ד' אגדה ורמז אבל עכ"פ מוכח דס"ל דדוקא פשטה הוי סימן מיחה משא"כ במחזרת וכופפת ידה אפי' רק קצת הוי סימן חיות ובפרט בגסה שגם פשטה ידה כשר מכ"ש בכפפה קצת דכשר וגם מלשון הרמב"ם וש"ע שכתבו בזה"ל ואם לא פשטה לא יד ולא רגל ולא כפפה כלל ה"ז נבילה עכ"ל ומדנקט ולא כפפה כלל משמע דאם כפפה מקצת כשר אבל לפמ"ש התב"ש סי' א' סקע"ד יש לדחות ע"ש ותבין ולכן הדעת נוטה להקל בזה ובכ"ז אני ירא לחלוק על התב"ש בלא ראי' מוכרחת ומ"מ היכא דהי' בבירור קצת פישוט וכפיפה והשו"ב מסופק אולי הי' באמת הפישוט וכפיפה לגמרי כמין דל"ת וכגוונא דנד"ד נראה להקל:

יא

ומ"ש רו"מ דבנד"ד שהגביהה ב"פ ידה ורגלה י"ל דההגבהה גופי' מיחשב כפרכוס דלא גרע מכשכוש בזנב דכשר בהפ"מ והביא ראי' מהרמב"ן לחולין ל"ח והנה ז"ל הרמב"ן בד"ה אימת אילימא בסוף שחיטה כולי האי תחי' ותיזול וכו' מדיוקא דמתני' גמר לה דאלו ממתני' ה"א אפי' בסוף שחיטה פישוט יד לאו כלום הוא ופרכוס כשכוש זנב. וכיוצא בו ביד הוא כגון שמפרכסת ביד והוא בסוף שחיטה אלא מדקא שמעי' מדיוקא דמתני' (מדנקט שפשטה ידה ולא החזירה פסולת הא החזירה כשרה) שאין פרכוס ביד אלא חזרה ש"מ שבאמצע שחיטה היא שאילו בסוף שחיטה אפילו בריאה און לה חיות שתחזור ידה ורבא דחי וכו' עכ"ל ומבואר דלפי הס"ד אי לאו דיוקא דמתני' הו"א דפרכוס ביד כמו כשכוש בזנב מהני אבל לבתר דדיוק הא החזירה ל"מ פרכוס כזה רק חזרה אך י"ל דזהו רק בדקה דבעי' דוקא החזירה דהא פשטה אסור אבל בגסה דגם פשטה מותר א"כ ה"ה פרכוס כמו כשכוש בזנב וכן ברגל מהני כה"ג גם בדקה דהא עכ"פ מוכח מהרמב"ן דפרכוס כזה ביד עדיף מפשטה וכיון דאפילו פשטה מהני מכ"ש פרכוס כזה דמהני וצדקו ד' רו"מ להקל בכה"ג בגסה בין ביד בין ברגל ובדקה ברגל ולא ביד וז"ל הפרישה ואפילו לא רפוף אלא בעינו או פשפש בזנבו כשר א"ל הלא כ"ש הוא אם רפרף בעינו או בגפו שהוא במקום יד בבהמה סגי כשכשכש בזנבו דשאני עוף דכשכוש זנבו דבר קל הוא וכו' עכ"ל וכונת קושיתו הוא דכיון דמהני בעוף רפרוף בגפו שהוא במקום יד דבהמה דל"מ בבהמה ואפ"ה מהני בעוף וכ"ש כשכוש זנבו דמהני גם בבהמה ולזה חי' דבעוף הוא דבר קל ונראה מזה דנענוע ביד בבהמה ל"מ אבל י"ל דהיינו בדקה דגם פשטה ל"מ ביד משא"כ בגסה וע' במש"ז סק"ג ושפ"ד סוסק"ה במ"ש דפ"ש גפו מסברא דהוי כמו יד בבהמה מוכח דס"ל דנענוע ביד בגסה עכ"פ ה"י כפרכוס ולכן בנ"ד יפה הורה רו"מ להקל עכתו"ד תשובתי ועמש"ל סקי"ז בשם ס' הפרדס דכ' בעוף דאפי' רפרף

ברגלו נשר מוכח דבבהמה פסול ואולי קמ"ל דגם רפרוף בעלמא שהוא כהרף עין מהני בעוף ובכה"ג ל"מ בבהמה וצ"ע:

יב

ובדין כשכשה באזנה או בגופה שהחמיר התב"ש כבר הבאתי לעיל סק"ח ד' רש"י ותוס' דזה עדיף מפרכוס דיד ורגל וביש"ש הוכיח כן מהא דפריך ארבא מאי קמ"ל וכו' ובתב"ש דחה ראייתו וכבר הבאתי לעיל סק"ט ד' העיטור ואשכול ור"ן שהביאו ראי' זו וכן ראיתי בדמש"א שפסק להקל בכשכוש אוזן וזנב וגועה ומחרזת וע' בפר"ת סק"ו שהעלה ג"כ להקל בכשכוש באוזן וגועה דעבי קלה ומתרזת עפ"י ד' התוס' הנ"ל ואף שהוא מחמיר בכפפה ידה וכשכשה בזנבה מ"מ מודה בזה להקל וזהו היפוך ד' התב"ש שמיקל בכשכוש בזנב בהפ"מ ובכשכוש באוזן מחמיר לגמרי ולפי דבריו נחלקו רו"ש עם רבא בסברות הפוכות ומצינו בכמה דוכתי שתמהו התוס' בכה"ג עתוס' עירובין ל"ט ע"א ד"ה מודים ותוס' ביצה י"ג ע"א ד"ה א"ד ועוד בכמ"ד ומצאתי בתו"ח שהעלה דשמואל לא תמה ע"ד רב רק בדין כשכוש באוזן דזה עדיף מכפפה ידה בדקה אבל בגועה ומתרזת לא נשמע בק"ו מכפפה ע"ש וגם י"ל דבזה"ז אין בקיאין להבחין אם עבי קלה וכדומה ועכ"פ בכשכוש באוזן בגסה או בגופה נראה ברור להקל גם בלא הפ"מ ובדקה בהפ"מ והסומך על היש"ש וב"ח ודמש"א ופר"ח ופר"ת להקל בכל גווני גם בדקה בלא הפ"מ לא הפסיד ועמש"ל סקי"ז עוד בזה:

יג

בתב"ש החמיר בעוף כל שאינו הולך כשאר בריאים כיון דלא איתפריש בעוף במה נקרא מסוכן ומצאתי כדבריו בא"ז הל' שחיטה סי' שפ"א וז"ל מיהו עוף מסוכנת לא נודע לי אם בעינן כבהמה או אפילו בפחות היא מסוכנת וצריכה פרכוס וכו' עכ"ל אבל מצאתי בתה"ק להרשב"א שכ' וז"ל השוחט המסוכנת והוא הבהמה והעוף שמעמידין אותה ואינה עומדת וכו' עכ"ל ומפורש דשניהם שוים וכיון דהרשב"א פשיט לי' ד"ז אין לחוש לספיקו של הא"ז וכמ"ש בשו"ת מים עמוקים להראנ"ח סי' כ"ה ושו"ת פרמ"א ח"א סי' י"ח דהיכא דפוסק א' פשיטא לי' איזו דין אין לחוש לספיקו של השני ע"ש וכ"ה בב"ש א"ע סי' ק"ח סק"ד ובש"ך חו"מ סי' נ"ב סק"א בשם גי"ת וע' תב"ש סי' א' סקע"ה ג"כ בזה וגם בפלוגתא דאמוראי מצינו כזה וע' בר"ן נדרים ע"ב ע"א ובר"ן פג"ה בהא דמשערין ברוטב וקופה וע' בכ"מ פי"ז ממ"א הכ"ז ופ"ב מק"פ ה"ו ופי"ז מפהמ"ק ה"ח בסופה בשם רי"ק וע"ע בב"י א"ח סי' קצ"ז לענין רוב הניכר וע' במלחמות וש"ג סופ"ב דב"ק כמה חילוקים בזה ועוד דבנ"ד כבר רמז התב"ש בעצמו לד' או"ה כלל נ"ו די"ב דנראה

מדבריו דשוה לבהמה ואף דהתב"ש כ' רק דמשמע קצת הנה ז"ל האו"ה אבל מסוכנת כ' בסמ"ק בהמה גסה וכו' אבל דקה וכו' ועוף אם רק רפרף וכו' ודוקא א"י לעמוד אבל בריאה בין בהמה בין בחי' ועוף א"צ פרכוס כלל עכ"ל וכמעט הדבר מפורש. וגם בכלבו סי' ק"ט נראה כן להדיא וז"ל ועוף אע"פ שהוא וכו' הוי פרכוס וכשר ואיזהו מסוכנת כל שמעמידים וכו' עכ"ל ולכן הדבר ברור דכל שמעמידין ע"י גערה ועומדת יש להקל גם בעוף וגם במעמידין ביד והולכת ועמש"ל סק"א וסק"ב ואין שום חילוק בין עוף לבהמה ועמ"ש בס"ק שאח"ז עוד בזה [שוב הראוני בס' תו"ז שהביא ג"כ מתה"ק הנ"ל ופסק להקל אבל לא הביא משאר מקומות הנ"ל]:

יד

בעיטור אות גף ראיתי אחר שכ' דנשבר הגף נשר גם בפרק הסמוך לגוף סיים וז"ל מיהו צריך לבדוק בעוף עצמו אם הוא בריא עכ"ל ולא נזכר ד"ז בפוסקים ואולי גם הוא לא כ"כ רק בנשבר סמוך לגוף דהוא מכשיר ולדידן דמטריפין בזה אין נ"מ בזה כלל וגם לשי' העיטור נראה דמודה דאם מעמידין אותה ועומדת כשר וכמ"ש בסקי"ג רק דס"ל דעכ"פ צריך לבדוק ע"ז ויש לחוש ולבדוק בזה גם בנשבר הרגל במקום דכשר וכדומה דשמא פ"י הכאב נחלתה וכמ"ש העיטור שם ומסתימת לשונו נראה דבכל פרקי הגף יש לבדוק בזה ומ"מ בדיעבד שלא בדק נראה להקל כיון שלא נזכר בפוסקים וצ"ע ואולי ס"ל להעיטור כדעת הא"ז שהבאתי בסקי"ז ואנן לא קיי"ל כן וראיתי בס' תוי"ר שפסק דגם אם א"י לילך מחמת שבר יד או רגל מידי ספיקא לא נפקא דנהי דלא ראינו בה סימני מסוכנת מ"מ גם סימני בריאה לא ראינו ואי חזינן דלא פירכסה אסורה רק בלא ראינו ולא נודע אם פרכסה או לא יש להקל ע"ש ולענ"ד אין נראה כן דאין להחזיק בחזקת מסוכנת אפילו לא פרכסה רק בדאיכא הוכחה שמעמידין אותה ואינה עומדת מחסרון בריאות אבל בנשבר ידה או רגלה דחזינן טעמא דאינה עומדת עי"ז וליכא שום הוכחה להחזיקה בחזקת מסוכנת ה"ז בחזקת בריאות וגם בלא פרכסה כשר וגם העיטור הנ"ל לא כ"כ ט בעוף אבל בנשבר יד ורגל בבהמה היכי דכשר לא הזכיר בשום מקום מזה לבדוק אם הוא בריאה והא דכ' מהרי"ק ורמ"א סי' נ"ח ס"ו דאם הלכה ואח"כ א"י לילך דינה כשאר מסוכנת אף דכבר יצאה מחשש ריסוק ע"י הילוך היינו משום דנפלה דאיכא ריעותא הגורם ריסוק כל האברים לכן אף שהלכה ד"א כיון שאח"כ א"י לילך עוד איכא הוכחה שהנפילה גרמה לה עכ"פ חולי שי"ב סכנה משא"כ בדליכא ריעותא כזו ולכן בהא דסוסי' ל"ב בגוררת רגלי' לא נזכר בשום מקום שתהי' עי"ז בחזקת מסוכנת ולדקדק אחר פרכוס דכיון דחזי' שגוררת רגלי' ותולין בשגרונא ליכא ריעותא במה שא"י

לעמוד ודוקא היכא דמזיזה ברגלי' ואעפ"כ א"י לעמוד חזינן דריעותא של חולי בגופה והוי בחזקת מסוכנת משא"כ בזה גם י"ל דמהרי"ק הנ"ל מיירי שהלכה ד"א ונשארה עומדת וא"י לילך יותר דבזה ל"ש למתלי בשגרונא ומחזיקים אותה בחזקת מסוכנת ע"י הנפילה משא"כ בגוררת רגלי':

טו

בתו"ס מנחות ע' ע"א ד"ה ביצי וכו' ור"ת מצא בספר ר"ג מעי נבלת עוף טהור מקצתה בחוץ וכו' שדרך העוף סמוך למיתתו חולה ויוצאין מעיו לחוץ וכו' ע"ש ונראה מזה דאם יצאו מעי העוף לחוץ ולא הוחזרו גם להמקילין בזה כמש"ל סי' מ"ו מ"מ יש לחוש לחולי מסוכנת ויש לבדוק אם מעמידין אותה ועומדת ואם לאו צריך לדקדק אחר פרכוס [וגם אם יצאה רק מעי של האם להטיל ביצים ולא הוחזרה נראה קצת דהוי בחזקת חולה ויש לבדוק] וגם בדיעבד צ"ע להקל ביצאו המעים כיון דמבואר בתוס' דסמוך למיתה דרכן לצאת וע' בא"ז ה"ט סי' תי"ז בשם י"מ דהיכא דהכה במקל על כל השדרה דכשר וא"צ בדיקה דמ"מ צריכה פרכוס כדין מסוכנת ורבינו שב"ט נסתפק בזה דאפשר דכיון דא"צ בדיקה הוי בחזקת בריאה וא"צ פרכוס כלל ועמש"ל סי' ל"ב סק"י בזה:

טז

בחמ"ד הל' מליחה סי' ל"ז כ' דאם העוף מנפח א"ע ועי"ז העור מרוחק מן הבשר ה"ז בכלל חולה וצריך לדקדק בפרכוס ע"ש וכבר כתבתי דאם מעמידין ועומדת יש להקל בכ"ז אך דיש לבדוק ע"ז עכ"פ וע' במש"ז סי' סק"א בדין אחיזת דם ומעושנת ומצוננת ואכלה סם המוח דנהי דכשרים מ"מ הוי בחזקת מסוכנת וצריכין פרכוס אבל דוקא אם מעמידין אותה וא"י לעמוד ע"ש:

יז

בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' ע"ה הביא מתנחומא וילקוט פ' תצוה הנך יפה עיניך יונים מה היונה הזאת כשהיא נשחטת אינה מפרכסת אלא פושטת צוארה וכו' והדבר פשוט כמ"ש בסוף התשו' דהכונה קודם שחיטה ואין לצדד מזה שום צד קולא במסוכנת ולא פרכסה ובחנם האריך בזה:

יח

ובעוף אפי' לא רפרף אלא בעינו וכו' ויש גורסים גפו וכו'. ואני מצאתי בתוספתא פ"ב דחולין דאפי' כשכשה בראש גפה וראש זנבה כשרה ומבואר דא"צ בכל הגף והזנב וסגי בראשן לבד ומצאתי בס' הפרדס לרש"י סי' רי"ג בשם ר"ש וז"ל אפי' רפרף רגלו או כנפו כשר עכ"ל ומבואר דאם נענעה קצת ברגלה כשר ועמש"ל סוסקי"א בזה וע' בד"ק סק"ד

שמחמיר בנענעה בראשה בכפיפה ופשיטה ולפמש"ל סק"ח וסקי"ב נראה להקל בזה וכן הוריתי למעשה וגם בבהמה נראה להתיר בכה"ג דודאי זה מורה על חיות יותר גדול וכמ"ש רש"י גבי כשכוש אוזן וכמש"ל ומכ"ש בכל הראש והד"ק נמשך לשי' התב"ש דמחמיר בכשכוש באוזן אבל לפמש"ל בשם פר"ת דזה קיל יותר מכפפה ידה וכשכוש בזנב וכדומה א"כ פשי' דיש להקל בזה:

יט

בשפ"ד סק"ב חקר בעוף שהי' חצי קנה פגום והוסיף כ"ש אי בעינן פרכוס והיינו היכא דמסוכנת בלא"ה בסימני מסוכנת וגם הי' חצי קנה פגום וע' בשו"ת שו"מ מ"ג ח"ב סי' ק"ט שהביא בשם ח"א שהביא ראי' מחולין מ' דמשני בחצי קנה פגום ואם צריך פרכוס הרי א"ר להביאו בפנים משום הקריבהו כמ"ש רש"י זבחים ע"ד ואמאי חייב אש"ח והוא השיב דהפרכוס הוא קודם שחיטה וא"כ ראוי להביאו לפנים והיא טעות דהא קיי"ל דהפרכוס צ"ל בסוף שחיטה אבל גוף הראי' הוא טעות דהתם דלא היתה מסוכנת א"ל פרכוס כלל וכמ"ש וגם לפמש"ל סקי"ג בשם העיטור י"ל דמודה בחצי קנה פגום דאינה בחזקת מסוכנת די"ל דהוא בתולדה וגם אי הוי עי"ז מסוכנת הרי י"ל דמיירי שעמדה או הלכה ד"א אבל לדינא הסכים הפמ"ג בעצמו דודאי צריכה פרכוס וגם אמר חתנו הרב מהר"ש באב"ד נ' אבד"ק יאנוב דלפמ"ש הרשב"א שהובא בט"ז סי' כ"ד סק"י הרי גם בעוף בעינן שיהי' ראוי עכ"פ לשחוט ב' הסימנים וא"כ בעי' פרכוס כמו בשחט ב' הסימנים דאל"כ הרי א"ר לשחוט יותר דמה שישחוט יותר יהי' אחר יציאת נשמתה ואף דיש לפקפק בדבריו דהא רק מספק צריכה פרכוס אבל הרי בב"ב פ"א מבואר דגם מספק הוי בכלל א"ר לבילה ועוד דעכ"פ מספק תהי' אסורה גם עכשיו. אבל בגוף הדבר אם באיסור מספק להוי א"ר לבילה צ"ע ברש"י פסחים צ"ח ע"ב ד"ה ופטורים וכו' ואכילה לא מעכבא ע"ש והא לעיל ע"ח ב' בעינן דחזר לאכילה ובע"כ דבכה"ג הוי ראוי וכ"ה בירושלמי פ"ח דפסחים ה"ב ופ"מ שם ע"ש ותבין וצ"ע:

כ

בשפ"ד סוסק"ג הביא בשם כנה"ג דאם לא ידע השו"ב שהיתה מסוכנת אינו נאמן לומר שפרכסה דהוי מלתא דלא רמיא ומ"ש כמו בסכין מלובנת צ"ל דכונתו לחילוק הרא"ש שהובא בב"י ורמ"א סי' ט' אבל בשו"ת כ"ס סי' י' תביא מכנה"ג שמבואר כמו במסוכנת ונראה דט"ס הוא וצ"ל כמו במסוכסכת שבסי' י"ח ס"ד וצידד שם דלפמ"ש במש"ז אות ב' דרוב חיים אלא דסמל"ח וזהו רק מדרבנן ולשי' המבי"ט שבשפ"ד סי' צ"ד סקכ"ח י"ל דבדרבנן ל"א כל מלתא דלא דמיא וכו' אבל פקפק מהא דסי' תמ"ז ס"ק וגם בגוף ד' מש"ז

סק"ב יש לפקפק ע"ש מ"ש בזה וע' מש"ל סי' י"ט סקי"ד בזה [אבהמ"ח י' אם הי' ב' שוחטים והשני שלא שחט אמר שפרכס אף שגם הוא לא ידע אם היתה מסוכנת נראה דנאמן כיון שהוא אינו טרוד ל"ש גבי' מלתא דלא רמיא וכמ"ש בישש"ש פ' גיה"נ סי' מ"ב וע' בפמ"ג סי' י"ח שפ"ד סק"ח בשם הפ"ת שמסופק בזה ולא ראו ד' הישש"ש וע' בשו"ת חסל"א חיו"ד סי' ל"ז מ"ש בזה ועמ"ש בזה אאמו"ר שליט"א לקמן סי' י"ח סקפ"ו]:

כא

בתשו' ח"ס סי' כ' העלה דע"א נאמן לומר שפרכס אף שאינו בידו ול"ה נגד חז"א דאיכא כנגדו חזקת חי ואפי' אשה נאמנת וע' תשו' מהרי"א סי' י"ד שהביא מפסקי מהרא"י שהובא ברמ"א סי' כ"ד סי"ז והאריך שם ובסי' ט"ו וסי' ט"ז בד' הח"ס הנ"ל וע"ע בתשו' מהר"ם שי"ק סי' כ"ח ותשו' כ"ס סי' י' באורך בענין זה וע"ש שהאריכו כולם בדין שוחט ששחט עוף מסוכנת ואמר שלא ראה שום פרכוס ואשה אחת שעמדת אצלו אמרה שראתה פרכוס כדינו ובתשו' מהרי"א וכ"ס הנ"ל העלו דהוי ספק נבלה ובתשו' ר"מ שיק העלה דאם האשה היא בעלת העוף לשי' הט"ז סי' קכ"ז סק"ו יש להקל אבל הש"ך חולק וס"ל דגם בעלים אין נאמנים רק אם בידו וע' בש"ש ש"ז פ"ו ויע"ש עוד בזה:

כב

בדין קילוח הדם שיצא בגמר שחיטה כ' הטור דהוי סימן להוציא מחשש מסוכנת והפוסקי' תמהו עליו כמ"ש הש"ך סק"ז וכ' בכנפ"י שמצא בשם הג' מהר"מ מהראדנא [בעל תפל"מ] דהטור קאי על מסוכנת דעוף וס"ל דבהא גם רבנן מודי דכיון דמהני רפרוף דעין מכ"ש קילוח דם וכן נ"ל להלכה עכ"ד וצ"ע לדינא:

כג

בד"ק סק"א מזהיר להשו"ב באווזות שמביאים בחורף מהכפר לעיר קשורות כנפיהם והקור גדול להשגיח על פרכוס דאל"כ הוי בכלל מסוכנת ובסק"ה מזהיר כן באווזות שנושאים ראשיהן למטה שכיח לפעמים שנעשים עי"ז מסוכנות וגם בתפיסת הסימנים בדוחק יוכל להיות לפעמים חילוק וצריך לדקדק בזה:

כד

סעי' ג' **גדולי** החכמים וכו'. בתב"ש סקי"ב העלה דבהמת עכו"ם מסוכנת אסור לישראל לקנותה להרויח בה רק כשצריך לו בשר לאכילה וחולק על הפרישה ואני מצאתי בעיטור ה"ש ח"א בסופו שכ' וז"ל ומסוכנת מותר לקנותה מן הגוי ולשחוט לכתחלה וכו' תשובה לנאון בהמה מסוכנת של גוי מותר לישראל לשוחטה ולוקח ממנה בשר ומותר לישראל ללקחה מן הגוי ולשחטה ולמכרה לישראל עכ"ל משמע דגם בקונה ע"מ למכור

לאחרים שרי וזהו כד' הפרישה וגם בלא"ה דכיון דבמקום הפסד של ישראל מתירין א"כ הרי בשעת קני' לא קעביד עדיין איסור דכבר כ' הבא"י סי' קי"ג ותשו' נא"ד סוסי' כ"ה דבכל ספק איסור מותר לעשות סחורה אלא אח"ש שאוכלה או מוכרה לאחרים ובאותה שעה כבר הוא ממון ישראל והוי הפ"מ ושרי וכה"ג כ' הב"י בא"ח סי' רמ"ד גבי יהודים הקונים המכס שהתיר הר"מ לשכור עכו"ם לקבל המכס משום פסידא וכ' הב"י וז"ל ונראה שאין ד' הר"מ אלא במי שכבר קנה המכס וכו' אבל לקנות המכס להדיא לא שרינן לי' משום הרווחה ומיהו אפשר דבשעת קנוי' שרי דהא לא עביד איסורא ולכי מטי שבת כיון דכבר קנוי הוא שרי להשכיר לו עכו"ם בקבולת לקבל לו המכס משום פסידא עכ"ל וע"ע כה"ג בב"י יו"ד סי' קמ"ב וט"ז שם סקט"ז בשם הר"ן ויש לחלק קצת] וע' בב"י א"ח סי' תקל"ט שהביא ב' דיעות בדין ריוח ברור אי הוי כהפסד ואי נימא דהוי הפסד א"כ מותר לקנותה לכתחלה בכה"ג אבל בריטב"א ור"ן קידושין ל"א ע"ב והובא ביו"ד סי' ר"מ ס"ח בהג"ה מוכח דלא הוי כהפסד ועתו"ס ב"ב קל"ט ע"ב דיה התם וכו' דמחנה שאני שאין כ"כ פסידא אם לא יקבלנה וכו' ע"ש ובתוס' זבחים ק"ד ע"א ד"ה מאן וכו' דליכא פסידא דכהנים שעדיין לא זכו בעורו וכו' ע"ש אבל בנ"ד אחר שכבר בא ליד ישראל הוי הפסד גמור גם במציאה וכדומה וכדאי' בשבת קנ"ג ע"א אבל אתו לידו פפיסי דמי וע' ירושלמי שבועות פ"ט ה"ו שנייא הוא מציאה שנייא שוא שנפלו לו בע"כ ובפ"מ פי' דמציאה שלא בא לידו אסור ליגע בה כיון שידע שהם פירות עבירה אבל הכא שנפלו לו בירושה או שניתנו לו במחנה כיון שכבר הגיעו לידו פליגי בה ר"א ורבנן ע"ש וה"נ בזה משבא לידו הוי הפסד ובשפת קי לא קעביד איסורא כלל א"כ יש להקל ואף דמצינו בתוס' ע"ז ט"ו סוע"א וש"ג שם גבי מכוסת בהמות לעכו"ם דאין להתיר אלא כשקונה הסוס לצורך עצמו ונמלך עליו למכרו דאם לא ימכרנו יפסיד אבל ליקח סוסים למכרם כדי להרויח לא דלא יקחם ולא יפסיד בהם וכ"ה בר"ן שם וטיו"ד סי' קנ"א בשם סה"ת וע"ש בש"ך סקי"ב וכה"ג כ' התוס' ב"מ צ"ו ע"ב ד"ה אלא וכו' דלא שוויי רבנן יורש אלא משום פסידא וכו' אבל משום פסידא דמשאיל וכו' דמי דוחקו להשאילו והוי כאלו אפסיד אנפשי' עכ"ל ופ' ב"ב קל"ט ע"ב שם אבל מ"מ בד שהוא רק חומרא בעלמא יש להקל בזה וכדעת הפרישה ובפרט שכ"נ מד' העיטור וכמ"ש ויש להביא עוד ראי' מהד"מ יו"ד סי' קכ"ג אות ב' בשם רמ"פ בדין. עבר ונתקשר נגד גוי לשלוח לו יי"נ והביא מחולין מאי טעמא דבדרבנן פפאי' אהא דהתורה חסה על ממונם ש"י וסמכינן ע"ד המיקל עיין שם ומבואר דאע"ג שהוא גרס לעצמו בידים שיהי' הפ"מ אפ"ה שרי והא דהתם לכתחלה אסור היינו משום דבשעת התקשרות כבר עושה איסור משא"כ

בנ"ד. ויש להביא עוד סמוכין מהר"ן נדרים מ"ז ע"ב בד"ה מ"ט בפ"ח באים ונפרעין וכו' ומשני ודלמא לכתחלה וכו' אבל זו בשעה שלוותה וכו' אין כאן חליפין אסור ממש וכו' ואע"פ שאח"כ נפרעין וכו' דיעבד הוא וכו' עכ"ל ויש להעיר מדברי הג"א פ"ג דסוכה סי' ג' בדין אתרוג פסול בשעה"ד דדוקא אם לא נתעצל בפשיעתו וכ"ה בא"ז הל' סוכה סי' ש"ט וי"ל דשא"ה דהוי יחיד נגד רבים ע"ש ותבין:

סימן יח

א

סעי' א' השוחט וכו' אפי' מן הצד ע' שפ"ד סי' ט' סק"א דאם תפס הקנה לבדו בעוף ושחט אם נמצא פגם מן הצד של הסכין העוף כשר ע"ש טעמו ועמש"ל סי' ט' סק"ב בשם תשו' כ"ס בזה וע' בקו"א שבש"ע הרב מהרש"ז ז"ל דלפי חילוק א' שחלקו הפוסקים בין הא דסכין מלובנת משום שהמורשה על סכין בולט אין לאסור רק בפגומה שבצד החוד שמתפשט פד קצה החוד ממש ועד בכלל שאז נדחק הסי' כשנחתך בקצה החוד ממש ונכנס בפגומה שבקצהו ממש וקורעתו לפי שבמקום הפגימה החוד מתקצר משהו כשיעור עומק הפגימה שבקצהו ממש וביה"ש לא מירווח כ"כ כשיעור עומק הפגימה אפי' היא קטנה שבקטנות אבל אם אינה בקצה החוד ממש אין הסימן נדחק ונכנס כלל בהפגימה אך מ"מ א"א להקל מכח טעם ב' שחלקו בין ידע ללא ידע ע"ש ומ"מ יש לעיין היכא דנמצא פגם מן הצד במקום שהצד נשחז אבל אינו כחגירת צפורן דתליא בפלוגתא ואינו מגיע עד החוד ממש ועד בכלל כפי הנ"ל א"כ אולי יש לצרף ולעשות ס"ס דהא בב"י סי' ט' הביא בשם ראב"ד וסמ"ק ומרדכי בשם ר"ל וכלבו שפסקו דבדיעבד קיי"ל דפגם מן הצד אינו פוסל והרא"ש בשם ר"י חי' לחלק בין מורשה לליבון רק שכתב אח"כ דיש לחלק עוד בין ידע ללא ידע ועמש"ל סי' ט' סק"א בזה א"כ עכ"פ איבא ס"ס בפלוגתא דרבוותא דמהני גם נגד חזקה וצ"ע. והנה דין פגם מן הצד היינו רק במקום הסמוך להחוד שנשחז ג"כ כמו שנוהגין השו"ב שעושין צדדים נשחזים אבל למעלה מזה אין מקפידים כלל בפגם וחלודה וע' שמ"ח סי' ט' פ"ב ותב"ש סק"ד שהביא ד' רש"ל והחמיר לכתחלה בזה ואם רושם בולט גם דיעבד אסור וע"ש בד"ק בזה וע' ס' הארוך מש"ך כאן שהביא ג"כ ד' רש"ל וכ' דלכתחלה יש להחמיר באותן רשומים שקורין שלק וע' בכנפ"י כאן שדחה ד' הבי"ע ומהרש"ל והוכיח מרש"י ור"ן ורמב"ם דא"צ לבדוק רק עובי החוד מצדדיו וסיים וז"ל וי"ל דאפי' ביותר סמוך ממקום הזה הי' מיקל רש"ל אלא שדיבר בהוה ולכן כל שהוא עובר את מקום עובי החוד לית דין צריך בושש אלא אפי'

באותה העובי יש להקל בפגם שקוע כל שאינו סמוך לחודו ממש אבל כל שיש הפרש נראה לעינים בין החוד לאותו פגה יש להקל אלא שאם הפגם בולט יש להחמיר בזה אבל להלן מעובי החוד יש להקל בכל ענין ומיהו הכל לפי הענין ע"ש.

ב

ה"ז נבלה. בש"ך הביא ד' רמב"ם דהוי רק ספק נבלה ובשפ"ד האריך בזה וע"ע בפמ"ג בפתיחה לה"ל טרפות מ"ש בשם הפמ"א ח"א סי' ט"ו ומ"ש עליו בזה וע' בש"ש ש"ג פט"ו ובל"א חולין י' וע' בקונ' פתח הבית שבסוף הרא"פ סי' א' ובשו"ת סוסי' ב' מ"ש בזה ע"ד הכ"מ ובשו"ת מהר"י אסאד חיו"ד סי' נ"ג וע' בס' פתחי נדה בפתח עינים לחולין סוגי' דנשחטה הותרה שהעלה דלדידן דקיי"ל דבהמה לאו לאברים עומדת היכא דנשחטו הסימנים כהוגן אלא דמסופקין אם שהה או דרס וכדומה ל"ש לאוקמה בחז"א והוי רק ספיקא ור"ה סובר דלאברים עומדת ומה"ט ס"ל דגם בשיבר עצמות פסול והאריך שם בביאור הסוגיא וישוב סתירת ד' רמב"ם ע"ש באורך. וע' בפר"ח כאן שסותר למ"ש בעצמו בסי' כ"ה סק"א ע"ש:

ג

טעם איסור סכין פגום. כ' השמ"ח בשם לבוש משום שהפגם אינו שוחט רק נוקב וקורע וז"ל הלבוש סכין פגום אסור לשחוט בו משום שאינו חותך אלא קורע ונוקב הסימנים בעוקצה ומנבל הבהמה וקרא כתי' וזבחת ולא וקרעת עכ"ל ובאמת שכ"ה ברש"י חולין י' ע"א ד"ה שמא בעוד וכו' ע"ש לשון זה ממש וכ"ה בר"ן שם וכ"ה בבה"ג ה"ל שחיטה וז"ל וסכין נמי צריכה בדיקה בטבח כיון דאית בה פגימתא נקבה להו לסימנים וטרפה עכ"ל אבל בשאלתות פ' בהעלותך סו' קנ"ה כ' וז"ל דצריך למבדק לסכינא דלמא אית בי' פגימה ושחט לה איטרפא מ"ט כיון דהאי מורשא בפגימותא מבזע בזע לה הו"ל דרסה עכ"ל ואולי כונתו דכל פסול דרסה הוא נלמד ג"כ מדכתי' ושחט ומשך כדאי' בחולין ל' וכיון שהפגם קורע ואינו בכלל ושחט הו"ל דרסה ועמש"ל בפתיחה אות ב' בזה והיכא דהפגם רק במקום א' כפי הנראה הוי רק חשש נקה"ו קודם שנשחט רובו ועמש"ל בפתיחה מאות כ"ה והלאה דל"ה ספק בשחיטה כלל ולפ"ז יש לצדד במקום ס"ס דל"ה נגד חזקה ומסתימת ד' הפוסקים ל"נ כן ולפמ"ש שם אות כ"ח ניחא ובפרט די"ל שמא במקום פגם נשלם שחיטת רוב הסימן וא"כ אין כאן שחיטה כלל אך לפ"ז אם הי' הפגם בראש הסכין ושחט בהולכה לבד יש לצדד בס"ס. וקצת פוסקי' כתבו דאיסור סכין פגום משום צב"ח וע' רמב"ן עה"ח פ' בראשית בפסוק הנה נתתי לכם את

כל עשב וגו' בטעם השחיטה ואיסור צב"ח וע' תשו' ח"ס חא"ח סי' נ"ד בסופו והראוני בר"ן סופ"ק דחולין במשנה דשוחט מן הצדדין דגם בשעת שחיטה איכא משום צב"ח:

ד

סעי' ב' שיעור הפגימה כיש וכו'. בטור הביא ד' רמב"ם שכ' אפי' קטנה ביותר ולא הזכיר חג"צ ובב"י ביאר דעתו משום דס"ל דכל הנך אמוראי דבדקי בשמשא ומיא ולישנא ושערא ובישרא פליגי על ר"ח ור"ל דס"ל דשיעור פגימה כחג"צ וס"ל דבכ"ש פסול וז"ל הרמב"ם פ"א מה"ש הי"ד והוא שיהי' פיה חד ולא יהי' בה פגם אבל אם הי' כמו חלם בחודו של דבר ששוחטין בו ואפי' הי' התלם קטן ביותר שחיטתו פסולה עכ"ל ובפר"ח הביא מרמב"ם פ"א מביהב"ח הי"ד שכ' וז"ל כל אבן שנפגמה כדי שתחגיר בה הציפורן כסכין של שחיטה ה"ז פסולה לכבש ולמזבח וכו' עכ"ל ולכן העלה דחג"צ הוא רק הרגשת הצפורן וכל מה שנרגש קצת בצפורן הוי פגומה והוא באמת כ"ש וגם הרא"ש מודה לזה ולא פליגי הפוסקים כלל זולת דעת רש"י להקל כמ"ש הב"י בשם א"ח מעשה בא לפני רש"י באחד שמצא פגימה קטנה ולא רצה לאסרה מפני שאין צפורן חוגרת בה והוא דעת יחיד נגד כל הפוסקים ע"ש וככל החזיון הזה מבואר גם בדרישה סי' זה ע"ש ובתב"ש סק"ה העמיס גם בשי' רש"י דר"ל שיהא נרגש בצפורן ומ"ש רש"י בבכורות ל"ז ע"ב ד"ה שתחגור שתעכב בה הצפורן היינו נמי שתרגיש דכל שאינו מעכבתו אינו מרגיש ובד"ק סק"ד פקפק במ"ש השפ"ד סוסי' זה לצרף ד' הרא"ש לס"ס דכיון שדעת הכר"ו ופר"ח דגם שי' הרא"ש דמשהו וגם הוא דעת יחיד אין לצרף לס"ס כלל ע"ש והנה בסתירת ד' רמב"ם מצאתי בשו"ת דבר שמואל סי' רפ"ב שתי' דבדיקת סכין בסתם הוא בחג"צ ואם אין הצפורן אוגרת בה תלינן דא"ב פגם יותר אבל אם מצאו פגם כ"ש אפי' קטן מחג"צ פסול ע"ש וזהו כחילוק הישׁ"ש שהובא במש"ז סק"ב אבל הוא חמוה איך לא יכתוב הרמב"ם ביה"ש במקומו החילוק הזה ויותר הי' נראה עפמש"ל בפתיחה אות א' דלפעמים נקט הרמב"ם שלא במקומו דיעה דחו"י ובמ"ש הרמב"ם פ"ב מממרים ה"ט דבשר חי בחלב מה"ת והבאתי כן מכמ"ק וה"נ י"ל לפמ"ש כמ"פ דהנך מ"ד דבדקי בשמשא ומיא פליגי על ר"ח ור"ל ופסק רמב"ם בה"ש כותייהו וכמש"ל בשם הב"י. א"כ י"ל דבה' ביהב"ח נקט אליבא דר"א אף דלא קיי"ל הכי אבל העיקר נראה דכבר דקדק התב"ש סק"ו בהא דנקט הרמב"ם אם הי' כמו חלם וכו' משמע שהוא פגום ארוך קצת וא"כ י"ל דהיינו ממילא כחג"צ וכן ראיתי בנח"א שבאשכול סוסי' ח' שביאר כן ד' רמב"ם ואני מוסיף דודאי לשון תלם משמע שיש בו איזה עומק ורוחב וכמ"ש הרמב"ם בעצמו בפיהמ"ש פ"ב דכלאים מ"ו הארץ כשתמטר יתבקעו בה בקיעים מתרחבים ונקרא כל

בקוע מהם חלם של פתוח וענינו חפירת הבקעים שנתפתחו בארץ וע' בערוך ערך תלם ותוי"ט שם רמז להא דפ"ב דפאה מ"א שיעור בור ג' תלמים של מענית המחרישה וע' ברע"ב שם ועתוס' שבח פ"ה ע"ב ד"ה אמר וכו' כשיעור תלם דהיינו טפח וכו' ותלם היינו שורה ובני א"י קרו לה תלם וכו' ע"ש ולכן אף שסיים הרמב"ם כאן דאפי' הי' התלם קטן מאוד פסול אבל מ"מ כיון שהוא בגדר חלם ממילא הוי כשיעור חג"צ דאל"כ לא יתכן לקרותו בשם חלם ואין סתירה כלל בדברי רמב"ם וברש"י בכורות ל"ז ע"א ד"ה פגימה אינה בלא חסרון אבל סדק משמע נמי בלא חסרון עכ"ל ועלה מפרש שם ע"ב וכמה שיעור פגימה כדי שתחגור בה צפורן ע"ש וכ"ה בכ"מ פ"ז מבימ"ק ה"א ובפיהמ"ש להר"מ פ"ו דבכורות כ' וז"ל נפגמה ר"ל חסרה כגון שנחתך ממנה מגוף הסחוס וכו' עכ"ל הרי דלשון פגם הוא חסרון ולא סדק בעלמא הנרגש בצפורן וכיון שי"ב חסרון מן הנמנע שלא תחגור בה הצפורן ואף שמצינו בפי"ג דכלים מ"ד שנפגמו ופי' הר"מ וביאור נפגמו נתבקעו היינו משום דהתם לא תליא בשיעור פגימה וע"ש פ"ה מי"א דנקט ניקב נפגם נסדק ומ"ש התב"ש דכונת רש"י ג"כ רק שתרגיש הצפורן הרי מ"מ עכ"פ צריך שתרגיש עיכוב מלהוליך הציפורן להלאה ואני מצאתי ברש"י תהלים ע"ו פסוק י"א שארית חמות תחגור תעכב ותחדיל שאר הרשעים מעורבים ונמנעים מלהראות ואותם וחמתם תחגור לשון עכבה בלשון משנה [צ"ל ברייתא] פגימת הסכין כדי שתחגור בה הציפורן ושמעתי משמו של ר"א הגאון בר"י שהי' מביא המקרא הזה עדות לאותה משלה עכ"ל ואח"ז מצאתי בהגהת י"ש שרמז לזה ובודאי היינו עיכוב גמור ולא הרגשה בעלמא שמרגשת הצפורן דבר מה ותדע שהרי בנדה כ"ה ע"ב בהא דשפיר מרוקם כיצד בודקין אותו אם הוא זכר או נקבה מביא קיסם שראשו חלק ומנענע באותו מקום אם מסכסך בידוע שזכר הוא וכו' ופירש"י אם מסכסך הקיסם שיש דבר המעכב היינו גיד וכו' ע"ש וגבי קיסם ל"ש לומר ענין הרגשה והאדם הוא רק המנענע הקיסם ובפ"כ דהיינו עיכוב גמור ועוד דאלו הרגשה בעלמא הרי גם היכי דמיא לסאסאה שמגעתה כראש השבולת נרגש בצפורן ובע"כ דבמסוכסכת היינו הרגשת עיכוב ממש וברש"י חולין י"ז ע"ב ד"ה משני רוחות וכו' אוגרת מלשון אגרה בקציר מאכלה לשון אסיפה שאוגרת הציפורן לתוכה בין ב' עוקצין עכ"ל והובא גם בב"י אך בעיקר ד' רש"י הגם שבב"י הביא כן בשם א"ח וגם מצאתי בכלבו סי' ק"ז שהביא עובדא זו אבל הנה מצאתי בשהי"ש לריח סי' ח"ז וז"ל מעשה בא לידי שבדקתי ואשחאתי הסכין יפה ולאחר שחיטת התרנגול בדקתי בצפורן ולא היתה חוגרת בה והי' לבי מגמגם עד שהצצתי בשמש לנגד עיני ונראה לי שם פגימה והראיתיו לרבי ובדק וחזר ובדק וא"ל ודאי פגימה הוא זו וטרפה עכ"ל ונודע

דבכל מקום שמזכיר שם רבי הוא רש"י ז"ל ולכאורה נראה מזה שהטריף אף שלא סי' חג"צ אבל נראה ליישב שלא יסתרו דבריו לדברי הא"ח ובלבו דמ"ש שהי' לבי מגמגם היינו שהי' מסופק אם הציפורן חוגרת ולעיני השמש הי' נראה פגימה והראהו לרבי ובדק בציפורן וחזר ובדק ונתברר לו שהציפורן חוגרת בה ולכן הטריף ותדע דאל"כ כיון שכבר ראה לעיני השמש שיש פגם למה הוצרך לבדוק עוד הו"ל לשאול לרש"י רק איך הלכה ולהורות לו שהיא טרפה ובע"כ דהכונה כמ"ש וא"כ מזה מוכח דס"ל דאף שלעיני השמש ראה פגם כל זמן שלא הגיע לשיעור חג"צ אינו פוסל:

ה

ומה שהאריכו בדעת הרא"ש הנה בתשו' מהרי"ט ח"א סי' ו' ביאר ג"כ ד' הרא"ש דכל הנך מ"ד דבדקו בשמשא ומיא היינו רק לברר בזה אם יש בו כחג"צ ואידי ואידי חד שיעורא ומ"ש הרא"ש דכל פגימה שמרגיש בה היינו שתחגור בה כלומר אינה הרגשה כל דהו וכיון שכן בדיקה דאבישרא נמי לאו הרגשה כל דהו וכו' ע"ש וראיתי בשו"ת בשמים ראש המיוחסות להרא"ש סי' ר' שכ' וז"ל וע"ד הפגימה בסכין שכתבת שיש דוחים דברי ר"ח מהלכה ולא בעי חג"צ ממש אלא כי הני אמוראי דבדקי בשמשא ובלישנא אומר אני לא שמיע לי ולא פ"ל הדין שיטתא ודברי רב חסדא חסדאין מילי' בחסד ואמת אמרו הלכה הוא וכן כתבו בשם רש"י ז"ל עכ"ל ובכפ"ד סוסי' רצ"ט כ' שהכריע בהגהותיו לסי' ר' דהעיקר בדעת הרא"ש דבעי חג"צ כפירושן של רוב הפוסקים ודלא כהפר"ח שהשוותו עם הרא"ה וגם החולקים על ר"ח אינו אלא מדרבנן ע"ש אבל לא באו הגהותיו לסי' ר' בדפוס כלל:

ו

ובעיקר הדבר שדחו כמ"פ דברי ר"ח מהלכה משום דס"ל דכל הנך אמוראי פליגי עלי' הנה מצאתי בשאלתות פ' בהעלותך שהביא בתחלה הא דבמערבא בדקו בשמשא ואח"כ הביא ד' ר"ל ור"ח בשיעור פגימה דהוי כחג"צ ולא העתיק בלשון פלוגתא כלל ומוכח דס"ל דלא פליגי ולא אדע מדוע כ' באשכול סוסי' ח' שר"א משבחא לא הביא ג"כ ד' ר"ל ור"ח והרי הביאו ואדרבא מוכח דס"ל כן וז"ל הרוקח סי' ש"פ שיעור הפגימה כדי אחוזת הצפורן בו עכ"ל הרי דלא נקט שתרגיש הצפורן בו רק שתאחז בה ובעיטור שפר ב' ח"ב וז"ל ה"ד אוגרת משתי רוחות כשתוליך הצפורן על הסכין וכו' אוגרת בה מכל צד פסולה אוגרת כגון שתחגור בו צפורן וכו' ואח"כ הביא הא דבמערבא בדקו לה במיא נותן מים בחודו של סכין ואם י"ב פגם שוטחין ואין הולכין ע"פ כולה בנהרדעא בדקו בשמשא וכו' אר"פ צריכא אבישרא ואטיפרא ואחלת רוחתא תוספתא וה"מ דצריכה האי בדיקותא

היכי דחזי חשש פגימה דצריכה בדיקה הא לא חזי בה בעיני' מידי לא צריך בדיקה כלל ובמערבא נמי דבדקו ומנסי בדבר שצריך נסיון הוא דעבדו וכו' עכ"ל ומבואר דס"ל דרבא דקחשיב דיני אוגרת ומסוכסכת ס"ל ג"כ דתליא בחג"צ והא דבמערבא מנסו היינו בדחזו חשש פגם ומסופקים בדבר עשו נסיונות לברר אבל גם הם לא פליגי על רבא ולא הביא ד' הנך אמוראי לחלוק על רבא כלל וכן מצאתי בסה"ת ה"ש סי' א' אוגרת לא ישחוט וכו' והיינו כי הצפורן חוגר הפגימה משתי רוחות וכו' אבל מסוכסכת וכו' והיינו כי הצפורן אינו חוגר רק מרוח א' וכו' והביא אח"כ ד' ר"פ דצריכה בדיקה אטופרא ובשרא וג' רוחות וכו' ע"ש ועכ"פ מבואד דפגם היינו בחג"צ ובש"ג הביא שכן מטין ד' סמ"ג וע' בתב"ש סק"ה שרמז לד' רוקח וש"ג ברמיזא בעלמא ולא ביאר שמדברי רוקח מוכח דלא תליא בהרגשה לבד וז"ל הריטב"א חולין י"ז ר"ח אמר אף פגימת סכין הנה אמוראי דבדקו בשמשא ובמיא לא פליגי עלי' דההוא דברי הכל הוא דהא על מתני' דלא פני בהדי אידך פגימות יהיב תלמודא טעמא וכו' וכל מה דאמרי' בהנהו אמוראי אינו אלא לכתחלה ולא דעבדי הכי מדינא ממש דהא לא נקט בחד מינייהו לישנא דאצרכתא אלא הנו בדקו והנו בדקו לנהוג בו חומר בעצמן כראוי לכל ב"נ לדקדק לכתחלה הרבה ולא אמרו אצרכתא אלא אבשרא וטופרא וג' רוחתא דהא ודאי צריך לכתחלה אבל בדיעבד הכל מודים כר"ח שאינו נפסל אלא בחג"צ ודמיא לסאסאה שא"ב פגם כלל התירו אפי' לכתחלה נמצאת אומר לפי שיטה זו ג' דינים בדבר למצוה מן המובחר ויר"ש ראוי לדקדק כל מה דאפשר ומשורת הדין צריך לבדוק לכתחלה אבשרא וטופרא וג' רוחתא וכל מה שמרגיש בו פגם אין שוחטין בו לכתחלה ואע"פ שא"ב אלא חגירת חוט השערה ואם שחט כל שלא הי' בו חג"צ כשרה ודמיא לסאסאה מותרת אף ליר"ש וכו' והיינו דאהדר לי' מאן יהיב לן וכו' ומ"מ מהתשובה אנו למדין שהשואל הי' שואל אף לדיעבד וכו' וזו הי' נראית ראי' לשי' הרי"ף דפליגי אלא שאנו אומרים לפי שיטה זו דליר"ש בעלמא הוי בפי ואין לנו לזוז משיטת הגאונים, ז"ל עכ"ל ובד"ה כדי שתחגור כ' וז"ל פרש"י ז"ל וכל המפרשים שהוא מלשון חגורה והקשה מורי הרא"ה ז"ל דא"כ הול"ל שתחגור את הצפורן לכך פי' שהוא מלשון ויחגרו ממסגרותיהם מלשון חיגר שאמרו חז"ל ולפי' הראשונים ז"ל י"ל דה"ק שתחגור הצפורן את עצמה בה כי הצפורן חוגרת עצמה בפגימה כשנכנסת בה עכ"ל וד' ריטב"א אלו נעלמו מכל האחרונים ז"ל [ובאמת דלפמ"ש רש"י חולין בהא דבמערבא בדקו בשימשא וכ' רש"י לפי לשון ב' דהולך ומעמידה בשמש חודה למעלה ומסתכל בצלה של סכין ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל שהחמה נכנסה בפגם ובד"ה במיא כ' וז"ל הופך חודה למטה ומוליכה ע"פ המים ונוגעה מעט ואם יש פגם עוקץ עושה

כמין חריץ במים בהליכתה וע"ש עוד לשון ב' וא"כ לפי אותן פירושים שמסתכל בצל ובמים אם עושין חרוץ בודאי הוא הרבה יותר מחג"צ א"כ אדרבא אותן מ"ד הם מקילים יותר מר"ח ור"ל דס"ל דשיעור פגם כחג"צ אך דאי' נמי התם ראב"י בדק בחוט השערה] וגם דעת כלבו נראה דס"ל דדעת רמב"ם הוא כרש"י שהביא בתחלה ד' רמב"ם ואח"כ הביא עלה מעשה דרש"י ולא הזכירם דרך פלוגתא כלל ובפרט דכיון דחזינן דעת רש"י ושאלתות וסמ"ג ורוקח ועיטור וסה"ת ורא"ש וריטב"א מפורש להקל בפחות מחג"צ והריטב"א קרא אותה שיטת הגאונים ז"ל וגם ד' רמב"ם מטין כן יותר ולהיפך לא נמצא מפורש בבה"ג ורי"ף רק מה שהשמיטו ד' ר"ח ור"ל והרי הרא"ש מפרש דעתם דהיינו נמי כחג"צ וגם האשכול כ' בתחלה ד' ר"ח ור"ל ואח"ז הביא שר"א ובה"ג ורי"ף השמיטו וכ' דאפשר דס"ל דהנך אמוראי פליגי עלייהו והוא כמסופק בדבר והר"ן הביא תחלה בשם איכא מ"ד דהלכה כר"ח רק שאח"ז הביא ד' הרמב"ן דהוי פלוגתא דאמוראי וכ"ה בתוה"א להרשב"א ש"ב ובבדה"ב שם העיר ג"כ דהנך אמוראי לא אצרכו הנך בדיקות רק שהם בדקו כך וזהו כעין ד' ריטב"א הנ"ל ובזה דחה ראיית התה"א מהנך אמוראי דפליגי על ר"ח ור"ל ומ"ש בבדה"ב דלשון חג"צ אינו מלשון חגורה אלא מלשון ויחגרו היינו כמ"ש הריטב"א בשמו דהוא מלשון חיגר ופסח ובא לדחות בזה ראיית החה"א מהא דבעי דמיא לסאסאה מאי ולזה כ' דהוי לשון דילוג ובע"כ דהיינו ג"כ הרגש עכבה וצריך לדלג קצת באצבע על הסכין והוא בבחינה זו כפין חיגר המדלג וקופץ וגם בדמיא לסאסאה יש בו קצת הרגש עכבה ועכ"פ למסקנא דכסאסאה כשר מודה הרא"ה דהרגש הצפורן היינו דוקא בהרגש גמור עד שתדלג הצפורן כעין חיגר וראי' לזה שהרי הבדה"ב כ' דכל הנך אמוראי דבדקי לא אצרכי לזה רק שנהגו כן לחומרא והרי קחשיב התם לראב"י דבדק בחוט השערה אם נכנס בו וקאמר עלה דא"צ בדיקה זו ובפ"כ דבדיקת צפורן הוא בפגם גדול יותר משיעור חוט השערה וא"כ גם הרא"ה ס"ל דאין פגם כחוט השערה פוסל ובזה הוא חולק על הרשב"א דמחמיר בכחוט השערה והוא חולק עליו ומבואר דס"ל דלא סגי בהרגשה קטנה כ"ש אלא דוקא הרגשת עיכוב הילוך הצפורן שלא יוכל להוליכה בשוה בעצמו בבדיקה שלאחר שחיטה דאין עא"נ נגד חזקה ואינו בידו והיינו בסתם פכין שהוא בחזקת פגום משא"כ בסכין מיוחד מוצנע לשחיטה וע"ש בל"א מ"ש ע"ד הש"ך סק"ה:

ז

מיהו בעיקר ד' רמב"ם ראיתי בל"א חולין שם שהעלה דמדרבנן פסול בכ"ש ומה"ת בעי' כחג"צ וע"פ דבריו הי' מקום לומר לשי' הסוברים דגם בשאר איסורים אין שבות במקדש

וע' בפתיחה אות י"ב א"כ מה"ט נקט הרמב"ם בהל' ביהב"ח כשיעור סכין של שחיטה בקדשים אבל יפה כ' הנח"א שבאשכול סוסי' ח' מד' הכ"מ פ"ג מה"ש הי"ג דהיכא דנקט רמב"ם פסולה היינו נבלה ודאי מה"ת א"כ מדוע נקט הרמב"ם גבי פגם חלם כ"ש ה"ז פסולה ובע"כ דהוי מה"ת אבל ראיתי בגה"ש על הירושלמי פ"ז דפסחים הי"א שהעלה דכונת רמב"ם הוא לפמ"ש הרמב"ם פ"א מכהמ"ק הט"ו וכ"מ שם דסכין שנפגם פגימה גדולה שהשחזתה ניכר פסול ואין משחיזין אותו והיינו בפגם כחג"צ וזהו כונת רמב"ם פ"א מביהב"ח הנ"ל וזה נכון ואם כי מהש"ס גופא שם יש לדחות דבריו שם אבל מד' הכ"מ נראה כדבריו וע"ע בשו"ת שו"מ מ"ג ח"א סי' קמ"ב. ומ"מ נראה דעת רמב"ם דכל הני שיעורי חדא נינהו והיינו כחג"צ וכמש"ל וראי' לזה דאי נימא כשי' הסוברים דטעמו משום דהנך אמוראי פליגי על ר"ח א"כ אמאי לא כ' הרמב"ם דברי הנהו אמוראי לבדוק בשמש או במיא וכדומה וכיון שהשמיט דברי כולם בע"כ משום דכולהו חד שיעורא נינהו ושיעור תלם כולל פגם כחג"צ דאל"כ אינו נכנס בגדר שם תלם. ובפרט דלפמ"ש הרא"ש בדעת הרי"ף י"ל כן גם בדעת בה"ג ורמב"ם דבכלל בדיקת בשרא וטופרא היינו נמי שיעור חג"צ וכמש"ל. ולכן אף דלכתחלה חלילה להקל בפגם הנראה לעין גם באינו נרגש בצפורן ומכ"ש בנרגש קצת גם בדיעבד אסור כדעת הש"ע אם עכ"פ הפגם כחוט השערה אבל לשי' רוב הראשונים בעינן דוקא שיהי' כחג"צ והיינו הרגש גדול שמעכב הילוך הצפורן להלאה וראוי לצרף דעתם לס"ס או במקום שיש שאר סניפים ובדיעבד:

ח

וראיתי בפר"ח סק"ג שהוכיח מבה"ג דנקט רק הא דבמערבא בדקו וכו' צריכה בדיקה אבשרא ואטופרא כו' וכ"ה ברי"ף ש"מ דלא ס"ל כר"ח ור"ל ובדיקת טופרא היינו הרגשה כל דהו אפי' פחות מחוט השערה והעמיס שכ"ה ד' הרשב"א ור"ן וגם הרא"ש מודה ובסקי"ג האריך שנית בזה והביא מהכנה"ג שכ' בשם ס' הזכרונות שכ' וז"ל נמצינו למידים דפגימות הנרגשות בצפורן או בבשר אע"פ שקטנה ביותר ואין צפורן ובשר נכנס לתוכה לכ"ע פוסלת והד קהמן הדקה היא הנראית לעין השמש ואינה נרגשת לא בבשר ולא בצפורן ואינה נאחזת אפי' בשערה לכ"ע ראש השיבולת מקרי ואינה פגימה ולא נחלקו אלא בפגימה הנאחזת בשערה דכולהו רבוותא פסלי חוץ מרש"י עכ"ל. וכ' הפר"ת דאין פסק זה נראה אלא כמ"ש הכנה"ג שם בשם דמש"א שהעיד שבמושב זקנים נבדק הסכין ולא הרגישו בצפורן ונראית פגימה קטנה לעין השמש והטריפו העוף והעבירו השוחט מאומנתו וביאר הענין דע"י צפורן יוכל הבקי להרגיש אפי' פגימה דקה מן הדקה כל שנראית לעין השמש ולכן העבירוהו כיון שנתברר שאינו מרגיש בצפורן מה שנראה

לעין השמש וכן עיקר לדינא ע"ש ובש"ע הרב ז"ל ובשו"ת שבסופו סי' ז' העתיק ג"כ דבריו וכ' דגם ד' הרא"ה שפי' חג"צ מלשון ויחגרו הוא כדעת הפר"ת ובקו"א שבש"ע ביאר כן באורך ע"ש מ"ש עוד בזה והנה מ"ש הרב שגם ד' הרא"ה הוא כן הוא תמוה מאוד דכבר ביארתי לעיל סק"ו שדעת הרא"ה מפורש דגם ראב"י דבדק בחוט השערה לא אצריך לה אלא לחומרא בעלמא וא"כ בע"כ דשיעורו של הרא"ה הוא יותר גדול מכחוט השערה. וגם מ"ש הפר"ת שגם דעת רשב"א ור"ן הוא כן הוא תמוה דהא מבואר בדבריהם דמ"מ בעי' אוגרת חוט השערה עכ"פ וז"ל הרמב"ן בחי' לחולין י"ז ונ"ל דאמוראי נינהו דלמאן דבדק אבשרא וטופרא וחוט השערה ושמשא ומיא אפי' פגומה קטנה שבקטנות שאין הצפורן חוגרת בה פוסלת בשחיטה ובלבד שתחגור או צפורן או בשר או אפי' חוט השערה אבל אם אינה חוגרת כלום ה"ז דומה לסאסאה וכו' עכ"ל ומבואר דשיעור דחוט השערה הוא היותר קטן שבהם אבל בפחות מזה לא החמיר וגם כבר הבאתי ד' ריטב"א בביאור שי' הגאוני' דמפורש להקל דיעבד גם בכחוט השערה וא"כ אין שום מקום להחמיר עוד יותר משיעור חוט השערה הנזכר בש"ע אף שרואין לעין השמש איזה פגם ואין להעביר השו"ב בכה"ג וע' במש"ז סק"ב שכ' ג"כ דהעברת השו"ב הי' רק למגדר מלתא ולא מדינא:

ט

והיכי דליכא פגם של חסרון בסכין רק כעין סדק דק כ' התב"ש סק"ו דמדינא נראה להתיר כדמוכח ברש"י בכורות ל"ז אלא דיש לחוש אם נראה הסדק לעין ואפשר להפתח בכח וימשכו העוקדין זה לכאן וזה לכאן ויהי' כמו אוגרת ע"ש ולכן גם דיעבד אסור ע"ש וע' בשו"ת מהר"ם שיק סי' כ' שהאריך בעובדא שאירע בעיו"כ שהי' להשו"ב ב' סכינים ושחט עם שניהם כמה עופות ואח"ז נמצא סדק באחד מהם וכפי הנראה נסדק בעת שנתן אותו לאומן להשחיזו וצידד שם לומר דחשש של התב"ש הוי רק ספק וגם יש ספק אולי לא שחט במקום הפגם וגם אצל כל עוף ספק שמא נשחט ע"י סכין ב' ובג' ספיקות פסק הש"ך דמהני גם נגד חזקה וכל הספיקות נודעו ביחד אבל לשי' הט"ז סי' א' ונה"ך שם וש"ך סי' ק"י סקס"ד לא מיחשב לספק שמא לא שחט במקום הפגימה ולשי' הט"ז גם ג' ספיקות ל"מ נגד חזקה וגם הוי חד בחד והביא מד' ש"ך ופר"ח סי' ק"י שנחלקו בדין חד בחד והביא מהמל"מ פ"ב מחו"מ הל' י"א בדין ספק איסור דגם בבאו בב"א יש להקל ובכ"ז מסיק לאסור כל התערובות אבל הכלים שאב"י התיר עכתו"ד. ולענ"ד עיקר דינו של התב"ש צע"ג דכיון דלפנינו אין כאן עכשיו פגם רק סדק שאינו בגדר פגם כמ"ש התב"ש בעצמו מרש"י בכורות ואני הבאתי לעיל סק"ד מהרמב"ם וכ"מ

ג"כ כן מדוע ניחוש שמא נתרחב הסדק בינתים ע"י דחיקת הסימנים וחזרו ונתחברו זע"ז כמקדם אף גם כיון דמקודם בודאי הי' רק בגדר סדק ועתה לפנינו הוא ג"כ רק סדק אין לנו להחזיק ריעותא שהי' שינוי בינתים וכדאי' כה"ג ביבמות פ' ע"א וליחוש שמא הבריא בינתים כיון דתחלתו וסופו לקוי לא חיישי' וע"ש ברש"י ובנדה ס"ח ע"א נדה שבדקה א"ע ביום ז' שחרית ומצאה טמאה וביה"ש לא הפרישה ולאחר ימים בדקה ומצאה טמאה רב אמר זבה ודאי כיון דמעיקרא נמצאת טמאה ועכשיו נמצאת טמאה טמאה ודאי ולוי אמר ספק זבה אימר פסקה ביני וביני וקיי"ל כרב וע' בירושלמי פ"ב דב"ק ה"ו ובמרה"פ שם בזה ועוד דבכל ספק דחיישי' בשחיטה גם בס"ס הוא משום חז"א ואע"ג דאיכא חזקת סכין מ"מ אוקי חזקה נגד חזקה והוי סד"א אבל כאן הרי יש ב' חזקות להיתרא חזקה דמעיקרא וחזקה דהשתא ומדוע נחזיק ריעותא לאסור ולכן נלע"ד דודאי לכתחלה אסור לשחוט בו אבל בדיעבד אם אח"ש הסדקים מחוברים זל"ז עד שא"א להכניס חוט השערה כלל אין לאסור הבשר במקום הפ"מ ובפרט בתערובות וספיקות. ואולי גם התב"ש לא כתב לאסור בדיעבד רק בלא בדקו הסכין אח"ש או בדידע מן הסדק קודם שחיטה ועבר ושחט בו בפשיעה אזי גם בדיעבד אסור ובפרט היכי דרגיל לשחוט בו דגם בדיעבד דינו כלכתחלה כמ"ש בא"ח סי' תקי"ז ובד"מ יו"ד סי' ע"ו בשם מהרי"ק אבל היכי שנראה שהשו"ב שגג בדבר יש להקל בדיעבד ובפרט בהפ"מ. ואולי גם מהר"ם שיק לא כ"כ רק כפי שדן שם את השו"ב לפושע וכ' שם שדינו כמ"ש בשפ"ד סי' ב' סקי"א אבל היכי שהוא אדם כשר ויר"ש ובשגגה אירע לו ובדקוהו עתה שלא אבד כח הרגשתו נ"ל להתיר בדיעבד וע' חכ"א כלל ג' די"א מ"ש בזה ולענד"נ כמ"ש. ועמש"ל ס"ק שאח"ז עוד בזה:

י

ובדין הלייגליך שנתפשט המנהג בעולם דכשמוצאין אח"ש פגימה הנקראים לייגליך שנכפף מעט ראש החוד של הסכין לצדו פעם בקצה הסכין ולפעמים באמצעותיו ולפעמים מזדמנין בסכין א' כמה לייגליך ומשפשפין השו"ב את הסכין ע"ג הזרוע וכדומה ועי"ז סרים הפגימות הנ"ל וחוזרים ושוחטים בו וכבר האריכו בזה כמה אחרונים יותר על א' הוי בכלל הרבה ומ"ש הפר"ח דלפי טעמו של הרשב"א אינו כן יעוין בס' האשכול ה"ש סי' ח' שכ' כטעם הרשב"א ואפ"ה פסק דבשנים אסור:

יא

בס' תוי"ר נשאל בדין ב' שוחטים שמכחישים זא"ז במקום הפגימה והשלישי אומר שאין פגימה כלל והדבר פשוט דתלינן שזה שאומר שאין שם פגימה אינו מרגיש כ"כ כמו

זה וב' המכחישים זא"ז מצטרפין בזה וע' באה"ע סי' י"ז ס"ט ונו"ב א"ע סי' מ"ו ושאר אחרונים שם וע' תב"ש סקי"ז שכ' דאם כמה בקיאים אומרים שאין מרגישים וא' אומר שמרגיש אין היחיד מכריע את כולם אבל בדאיכא קצת מרגישים יש לאסור ונראה מדבריו דגם בדאיכא רוב שאומרים שאין, מרגישים אסור ע"ש ועמש"ל סק"י בשם שו"ת מגה"ש בזה

יב

סעי' ג' צריך לבדוק הסכין וכו' ואח"כ בדקה ומצאה יפה וכו' ע' בל"א חולין י"ז ע"ב שהעלה בידוע לעדים שלא בדקה קודם שחיטה רק אח"כ אינו נאמן וזהו שכ' שהוא מלשון חיגר המדלג:

יג

סעי' ד' סכין שתבדק וכו' ע' בפר"ח ותב"ש סק"ח ומ"ש התב"ש דלא נמצא רמז ברש"י דתרתי בעינן יעוין בל"א חולין י"ז ע"ב שהוכיח מרש"י שם כדעת רי"ו ומהרי"ו ורמ"א וע' בפר"ח סק"ה שהאריך לדחות דברי הב"י בענין זה ומסיק דלשי' הרי"ף ורמב"ם ורשב"א גם באוגרת שהוא פגם גמור ונרגשת בירידת האצבע לתוכה אם נמצאת בראש הסכין ממש והוליך ולא הביא מותר דאין בשיעור המיעוט ספק להחליש העור והבשר ולקרוע הסימנים וכ"ה דעת רוב הפוסקים הראשונים רוב שהוא ככל ומסתבר טעמייהו ויש להקל בהפ"מ כוותייהו ושיעור ראם הסכין היינו שאין הצפורן יכול לתפוס בו לבדקו בהולכה והובאה זה מקרי ראש ושרי ובלי הפ"מ אסור כדעת רש"י ורא"ש גם באינה נרגשת בירידת האצבע ובמסוכסכת שאין לה אלא עוקץ א' אם הוא בראש ממש והוליך ולא הביא שרי לכ"ע בין לרש"י בין לרשב"א ואין בזה שום פקפוק להחמיר וע"ש עוד כמה חילוקי דינים בזה וע' בס' האשכול ה"ש סי' ח' בענין זה וגם במ"ש הרמ"א דלפי שא"א בקיאים וכו' יש להטריף הכל כ' הפר"ת סק"ח וז"ל ופשיטא דכל דהוי בראש ממש שאין הצפורן יכול לתפוס להולכה ולהובאה בבדיקה זה מקרי ראש ושרי עכ"ל וע"ש סק"ז מ"ש ע"ד הפר"ח בזה וכוון בכמ"ד בענין זה לד' תב"ש ולדינא אין להקל גם בראש ממש ומ"מ הבאתי ד' פר"ת דחזי לאצטרופי במקום שיש עוד צדדים להתיר וע' בשו"ת טטו"ד מ"ק סי' נ"ז בדין הסכינים שנעשה בראשם כעין תער שיש בו עיגול וברבות הימים נשחז גם בראשו ונעשה דק הראש שלצד החוד רק שנוטה לאחוריו ופסק דכ"ז שהם חדשים ולא נעשה כעוקץ מותר לשחוט בהם ואחר שנעשה דק כעוקץ אסור לשחוט בהם לכתחלה מחשש חלדה וגם דמי למסוכסכת ולא ידעתי מה דמיון מסוכסכת לכאן ומ"מ לדינא אין להקל כלל:

יד

וה"מ כשהרגיש וכו' שחיטתו פסולה וכו' בשפ"ד סק"ח חקר אי הא דבמלתא דלא רמי עלי' אינו נאמן הוי מה"ת או רק מדרבנן ובשפ"ד סי' צ"ד סקכ"ח הביא בשם הק"ס דהוי רק מדרבנן וצידד עפ"ז דבאי"דר י"ל דנאמן לומר ברי לי והיינו משום דאינו דבר ברור לגמרי שלא דקדק ופי' בזה מ"ש הר"מ ה"ז קרובה לספק נבלה ע"ש אבל מלשון הירושלמי שהובא בתוס' סוכה ט' ע"א ד"ה סוכה וכו' מצה ישנה וכו' מכיון שלא עשאה לשם פסח דבר בריא הוא שלא דקדק בה ע"ש משמע דהוי דבר ברור ופ' בסד"ט סי' קצ"ו סקמ"ב שצידד ג"כ דהוי רק מדרבנן וע"ש סקל"ז ותבין אבל יש לחלק דהתם הרי בדקה בכונה אלא שאינה בשעה שחייבוה חז"ל לבדוק ע"ש ותבין ועמש"ל סי' י"ז סק"כ בזה בשם תשו' כ"ס ואי נימא דבדרבנן יש להקל א"כ יש נ"מ בפגם פחות מחג"צ דהוי רק מדרבנן כמש"ל סק"ה בסופו דיש להקל בכה"ג אבל נראה לי ראי' דגם בדרבנן אסור מד' בדה"ב שבב"י סוסי' קכ"ח בדין יין של קראים שנשבע בעל היין שלא נגע בו דאת"ל דנאמן על השבועה מ"מ מלתא דל"ר עלי' לאו אדעתי' ע"ש הרי דגם בסתם יינם דרבנן אסור וע' בט"ז פי' ק"צ סק"מ ונה"ך שם דמוכח ג"כ כן אבל בתוה"ש שם תי' באמת דבכתמים הקילו וי"ל דשאני כתמים דקילי טפי משאר איסורי דרבנן וכבר כ' בשו"ת כ"ס הנ"ל להוכיח מהא דא"ח תמ"ז דגם באיסור משהו דרבנן אסור ועפמ"ג א"ח שם בא"א סקכ"א שכ' בפשי' דגם בדרבנן אסור ולשי' הא"ר סקכ"ב שם נראה דבהפ"מ יש לצדד להקל וע' בראפ"פ סי' ל"ו ס"ק רכ"ז מ"ש בזה:

טו

בפר"ת סק"ו כ' וז"ל ואם ראוהו עדים בדקדוק שלא הביא כלל הסכין ולא שחט אלא בהולכה וגם היתה הפגימה לצד מעלה בסכין בהרחקה אין נראה לאסור ושרי ובשפ"ד נסתפק אם טעמו משום דדוקא באחד חיישי' דאומר בדדמי משא"כ בשנים או משום דס"ל דדוקא הוא טרוד בעבודתו לאו אדעתי' אבל אחר אפי' א' נאמן וע' בפרישה סי' קכ"א וז"ל או אפשר דאף בכאן איירי שנאסר מקצתו שהוא אומר שנאסר מקצתו דאמרי' דלמא טעה דמלתא דלא רמיא עלי' וכו' חיישי' דלמא כולו נאסר אבל אם ידוע לאחרים שלא נאסר אלא מקצתו נכשר נמי מקצתו וכו' עכ"ל וזהו כד' הפר"ת וגם בזה יש להסתפק כמ"ש השפ"ד וע' בש"ך חו"מ סי' ע' סק"ו שהביא בשם כמה ראשונים דהא דמלתא דלא רמיא כו' קאי אעדים ומוכח דגם בעדים אמרי' כן אבל י"ל דהיינו בהוכחשו בזה משא"כ בסתמא וע' בראפ"פ סי' ל"ו סוס"ק רכ"ז שהעלה דבשנים גם בטרידי בעבודתם מהימנו ע"ש ועתוס' פסחים י"ב ע"א ד"ה אלא וסוד"ה לר"מ וכו' דאין

לתלות טעות בשנים גם בדבר שהאדם עשוי לטעות ע"ש וה"נ בזה וע' תשו' רדב"ז חלק ז' סי' נ"ב באמצע התשו' שהוכיח משם דגם בטעות השוה בשניהם לא תלינן טעות בשנים ודחה דברי ח"א שרצה לחלק בזה והעירני ח"א מתשו' רמ"א סי' נ"ד בטעם היתר שמן זית שכ' שהרי טעמנו אותו כמ"פ ולא הרגשנו בו טעם שומן חזיר והרי הוי מלתא דלא רמיא ובע"כ משום דכמה אנשים טעמו ובכה"ג לא תלינן בטעות ויפה העיר ואולי משום דטעמו כמה פעמים לא שכיח שלא ירגישו בשום פעם בטעמו וע' תב"ש סי' א' סקל"ו בהיתר אחרים רואים אותו דמסיק דגם בלא ידעו ששחט לאכילה רק ראו במקרה מהני ובפ"כ דבכה"ג גם בלא רמיא מהני אבל גם בזה י"ל משום דלא טרידי. וכה ראיתי בשו"ת חסל"א חיו"ד סי' ל"ז שתמה ע"ד פר"ת מדוע חילק בין ע"א לשנים דבאיסורים הרי ע"א נאמן ואין לחוש בדדמי ואולי שנים לאו דוקא אלא דהשוחט משום דטרוד אינו נאמן והביא מד' מלחמות יבמות פ' האשה שהלכה ונו"ב מ"ק חא"ע סי' כ"ח וכבר העיר השפ"ד בזה ואני מצאתי בתוי"ט פ"ז דאהלות מ"ה בשם מהר"ם דמוכח כן ומ"ש החסל"א שם שזהו דעת הישׁ"ש פג"ה סי' מ"ב במה שחילק בין סכין לכף המעיין בישׁ"ש ימצא דכונתו כמ"ש במש"ז סי' צ"ו סק"ד דעיקר החילוק בין היכא שהדרך לעשות כן והוא אומר ברי להיפוך אינו נאמן משא"כ היכא די"ל כך או כך וע' רא"פ סי' ל"ו הנ"ל ג"כ בזה ומ"ש החס"ל בהא דחולין ב' וגם מ"ש לחלק דהיכא דאפשר שיבא לפעמים לידי קפידא בזה לא הוי בכלל מלתא דל"ר והביא מחגיגה כ' יעוין בתשו' נו"ב מ"ת חיו"ד פי' ט"ז ובתב"ש סי' זה סקכ"ט באמצע דבריו בזה וע' תשו' מהרי"ט בשניות חא"ע סוסי' ל"ג דהיכא דיש הוכחה שחזר לדקדק על הדבר לצורך אחר שוב הו"ל מלתא דרמיא עלי' ודוקא היכא דלא איכפת לי' כלום אמרי' דהוי לא רמיא ולאו אדעתי' וע' בקו"ע שבא"ע סוסי' י"ז אות ש"פ בזה וע' תשו' צ"צ סי' ס"ד וסי' ס"ה ובקו"א שם מהא דחגיגה י"ט וע' בחי' או"ח סי' תמ"ז סקל"א בזה וע' בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ג סי' קל"א עוד בזה וע' תוי"ר שהביא ג"כ מפ"ז דטהרות וחגיגה כ' הנ"ל רק שהוכיח מזה להחמיר היפוך ד' חס"ל הנ"ל:

טז

סעי' ה' סכין שיש בה פגימות הרבה וכו' מד' רש"י מבואר דיותר מפגימה א' הוי בכלל הרבה ובפר"ת סק"ט השיג דלשון הרבה משמע ג' ובאמת שכדבריו מבואר ברש"י כריתות ב' ע"ב ד"ה חירות ועמ"ש בחיבורי לחו"מ רסי' ריב"ב בזה מד' רש"י כתובות פ' ע"א ד"ה ר"א וכו' כל כמה דהוי יותר על גרוגרת א' הוי הרבה ע"ש ואולי משום דהוי עכ"פ יותר מקימעא הנזכר שם ע"ט סופ"ב וע' תב"ש סי' א' סק"ב וע' בב"י או"ח סי'

רמ"ג במ"ש בשה מהרי"א ובסי' שי"ד ד"ה עלה של הדס ועי"ש בסוה"ד בזה וע' יומא פ"ז ע"א שכמה בנים הי"ל לאהרן וכו' הרבה בנים הי"ל לכנען וכו' והב"ח הגי' דגם לעיל גבי אהרן צ"ל הרבה בנים ולפמ"ש לשון הש"ס מדויק דלעיל גבי אהרן שנשארו רק ב' בנים ל"ש למינקט לשון הרבה רק כמה וכמ"ש בחיבורי לחו"מ שם דלשון כמה שייך גם בשנים וע' בשו"ת ב"א חח"מ פי' ע"ה שפסק ליתן ג' שנים ולענ"ד ליתא וע' בט"ז יו"ד סי' ק"צ סק"ה שכ' דכמה היינו ב' או ג' וגבי כנען נקט הרבה ובכ"ז צ"ל דס"ל לרש"י דלאו כלל גמור הוא והכא כל דהוי והעלו להחמיר ע' תשו' בר"א סי' י"ב וח"ס סי' ט"ו וכולם צה א' נמנו וגמרו שאין לחלק בין פגם לפגם והשחיטה אסורה. והנה מי שיש לו קצת ידועה בענין השחזת הסכינים יודע כי בזה"ז שנתפשטו הסכינים הדקים ומלוטשים מרוב דנותן מן הנמנע לשחוט כמה בהמות שלא יתהוו הלייגליך וכמעט עפ"י רוב יותר מבהמה א' א"א שיעמוד הסכין בהוייתו ולפעמים גם בשחיטת בהמה א' מתהוים הלייגליך בשחיטת העור ובפרט אם העור קשה או שהשערות דבוקים זב"ז ע"י טיט ועפר וכל העולם גם היראים וחרדים הנזהרים מכל ספק ושאלת חכם אינם נזהרים מזה ואוכלים מבשר זה כי כמעט א"א להיות בל"ז ולפעמים מקילים השו"ב שאינם אומנים כ"כ אם אין השפשוף ביד מועיל לתקן היטב לוקחים גם מעט עפר לסייע השפשוף שלא ברצון חכמים ומעולם לבי קומה על גודל המכשלה וא"א לתקן הדבר כלל ומה נענה ליום פקודה ואמרתי אסורה נא ואראה את המראה הזה אם אולי אמצא מקום ליישב מנהגן של ישראל להיות כתריס בפני הפורעניות. והנה הח"ס שם כ' דאטו פגימה נאמרה למשה מסיני עיקור ושיהוי נאמרה וכל שיש בסכין עכבות מקום שמעכב העברת הצפורן יהי' פגימה מגוף הסכין או מדבר אחר הנדבק בסכין גורם עיקור או שיהוי אלא דמסתמא כל דבר שאילנו מגוף הסכין ונדבק בו אינו עומד בפני הסימנים ובשיגיע הסכין בסימנים למקום ההוא יוסר הדבר פ"י כח השחיטה אבל כשאנו רואים שנדבק בו וא"א להסירו בנקל רק צריך להחליקו על עור ועץ וכדומה. גורם לסימנים ג"כ שיהוי או עיקור ע"כ כל העושה כן מאכיל טרפות לישראל עכתו"ד והנה מ"ש הח"ס מחשש עיקור ושהיי' עמש"ל בפתיחה אות ב' דלשי' רש"י לדעת תוס' ורא"ש איכא בסכין משום עיקור משא"כ לשי' ש"פ ועמש"ל סק"ג בשם בה"ג ושאלתות ורש"י ולבוש בזה דעיקר החשש משום דהוי כניקב הסימנים פ"ש ובפרט מ"ש מחשש שהיי' ודאי ליתא דליכא שיעור שהיי' מדינא ובספק יש להקל וע' בשו"ת טט"ו מ"ת קו"א סי' ס"ד שצידד בתחלה לצרף ספק שמא במפרקת נפגם ושמא אינו פגם וכ"ז אינו מועיל אם חזר ושחט אח"כ וגם סיים אח"כ דגבי לייגיל ודאי טרפה וע"ש סי' ס"ה מ"ש עוד בזה וע"ע

בשו"ת שם ארי' להרב מזסלב חיו"ד סי' ג' שכ' דברים תמוהים בזה יען שלא ידע מהות הלייגליך וע"ש עוד סי' ו' וע' בשו"ת שו"מ מ"ג ח"א סי' קמ"ב ושו"ת חסל"א סי' י"א ג"ל בזה וע' שו"ת מגה"ש סי' כ"ג שהאריך ג"כ בזה והביא ד' הרב התניא בש"ע במ"ש ליישב הא דאין נוהגין בבדיקת בישרא משום דודאי הצפורן מרגיש בכ"ש אפי' דמיא לסאסאה אבל ההרגשה הוא רק שאין הסכין חלק והבשר מרגיש שנחגר בו חוט השערה אבל כיון שהצפורן מרגיש שהוא חלק לגמרי כמו שאנו נוהגין שלא לשחוט אם דומה לסאסאה א"צ עוד לבדיקת בישרא ע"ש וא"כ י"ל דדוקא בבדיקה שקודם שחיטה צריכין להחמיר שיהי' חלק לגמרי אבל אח"ש א"ל לבדוק רק אם נחגר בו צפורן ואם אין הצפורן נחגר אע"פ שאותו חלק לגמרי ויש ספק שמא חוט השערה נחגר או שדומה לסאסאה אוקמי' לסכין בחזה"ת וכשר וא"כ מה שקורין רויך וכדומה אם נמצאו לאח"ש כשרים דהוי כספק חסי"ד לכל העולם ע"ש עוד בזה וגם לפי דבריו אכתי לא הונח בנ"ד שהרי שוחטין באותו סכין עוד בהמות באותו מעמד ואולם בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' פ' צידד להעמיד המנהג דכיון דבדיקת בשרא הוא שאם הבשר ירגיש פגם גם הושט ירגיש ואי לא לא א"כ הכא דמשפשף הסכין על הבשר והלייגיל נכפף לצדדין הי' מהראוי שיעשה רושם קרע בבשר היד שמשפשף בו וכיון שאין הבשר ירגיש לא יזיק ג"כ לסימנים וחשש שהי' ודאי אין כאן דליכא שיעור שהיי' ובספק ודאי דאין לחוש וגם צירף ספק שמא במפרקת נפגם ע"ש עוד בזה אבל אכתי לא נתברר דאולי אם הי' משפשף בצד החוד אולי הי' הבשר מרגיש בהפגם ולמ"פ מרגישין בצפורן את הלייגיל היטב ואעפ"כ משפשפין ומתקנים ומכשירין וע' בד"ק סי' ט' וכאן סק"ג וסק"ד וסק"ו י"ב י"ד ט"ז בכ"ז והנלע"ד בזה דהנה מצאתי בבדה"ב להרא"ה בית א' שם באמצע דבריו שהעלה ליישב קו' התה"א דאי בעי' כחג"צ אמאי בעי בעיא בדומה למסאסאה וז"ל ור"א דבעי דמיא לסאסאה ענין אחר הוא דדמיא לסאסאה ודאי מרגשת הצפורן ואעפ"כ כשרה שזהו אינו מגוף הסכין ואינה פגומה כלל אלא כשמחדדין הסכין ביותר עולה על חודה כמין חוט א' ואותו חוט מסכסך בבשר האדם ודומה לראשי השבלים והוא מלשון כי סאסאה לשבלתא ולפעמים מסתלק מן הסבין ועליו שאלו והשיבו שהוא כשר שאינן פגומות אלא מתוך דקותו של אותו חוט מסכסך כך עכ"ל ובמשה"ב השיג וז"ל מי יתן החרש יחריש וכו' כי זה החוט שאמר שאינו מגוף הסכין לא ידעינן מהו וכי נוסך מן המשחזת על הסכין ומבשא"ע אינו מעכב או בא לומר שכיון שלפעמים נופל אותו חוט מעל הסכין אע"פ שעכשיו בשעת שחיטה ישנו רואין אותו כאלו אינו ולא פגע ונגע בסימנים או מה בא ללמדנו שאם הוא נרגש כמו שהוא אומר וכל פגימה שבסכין עצמו נרגשת בצפורן ופוסלת אף

זו שבחוט זה תפסול וכו' עכ"ל ולכאור' ד' הרא"ה מרפסן איגרי וצ"ל דכונתו דכיון דאינו דבוק בחוזק בגוף הסכין ונופל לפעמים ע"י משמוש ביד וכדומה אין בו כח ג"כ לנקוב ולעקור בסימנים כי הוא נכפף בפני הסימנים ומ"ש בסוף שאינן פגומות אלא מתוך דקותו כו' ר"ל שאינן פגומות מגוף הסכין רק מצד דקות החוט הדבוק על הסכין מסכסך כן והרשב"א חולק עליו דהא מ"מ עכשיו אנו רואין שלא נפל עדיין מהסכין אבל היכא שנפל באמת אח"כ מן הסכין ע"י משמוש היד י"ל דמודה הרשב"א דאין בו כח לנקוב הסימנים ומזה מבואר במה שנמצא ע"פ רוב על הסכין מה שקורין אבער לאג ומסכסך באצבע שאם הוא דבוק בחוזק ואינו נופל מעצמו בשום פעם לכ"ע אסור והוי פגם גמור ואם הוא דבוק ברפיון עד שנופל לפעמים מאליו תליא במחלוקת הרא"ה והרשב"א וחלילה להקל ואם ראינו שנפל באמת מן הסכין ע"י משמוש ושפשוף ביד וכדומה י"ל דלכ"ע מותר בהפ"מ בדיעבד אם שחט בו גם מקודם שנפל וא"כ בהנך, כפיפות שקורין לייגליך שהוא בדוק ומנוסה שע"י שפשוף ביד חוזרין לקדמותן י"ל דלכ"ע אין בהן כח לנקוב הסימנים כיון שאינם עומדים בחוזק ונכפפים לכאן ולכאן ובפרט לשי' הרא"ה בודאי יש להקל ומצינו כמה מנהגים שנתייסדו ע"פ דעת פוסק א' כיון שהוא שעה"ד כמו באיסור חדש בח"ל וכדומה ובפרט דכאן לא מצינו חולק עליו רק הרשב"א אבל בש"פ לא נמצא שידברו מזה כלל ואולי מודו להרא"ה בזה. ועפ"ז יש לצדד עוד במה שהארכתי לעיל סק"ט בדין סדק שהחמיר התב"ש משום דשמא נתרחקו העוקצין זמ"ז בשעת שחיטה ולפמ"ש הרי כיון שחזרו ונתחברו זל"ז מעצמן הרי כל התרחקותן הי' רפוי עד שע"י השחיטה עצמה חזרו ונתקרבו א"כ לא הי' כח כלל בעוקצין הללו לנקוב הסימנים והתב"ש כתב רק דלכתחלה אסור לשחוט בו דשמא יתרחבו העוקצין זמ"ז ויאבד הסכין וכדומה ואם פשע ושחט גם דיעבד אסור וכמש"ל ובכ"ז אין להקל בדין הלייגליך רק אם חוזר ע"י שפשוף ביד הנהוג אבל מה שהוסיפו קצת שו"ב לשפשף בעפר וכדומה ח"ו להקל והבו דלא לוסיף עלה. ובדין הקריצליך יעוין בד"ק פי' ט' סק"א וסי' זה סוסק"ג וסקי"א באורך ובדין חלודה עמש"ל סקכ"ח בשם פר"ח

יז

סעי' ו' בהג"ה ואין אנו נוהגים לשחוט בו וכו' בפר"ת סק"י כ' וז"ל ודבר פשוט אצלי כי בזה"ז אין בקי בדבר זה ויבא להתיר נבלה ומהגם ברוב קלי הדעת הנוטלים קבלה בימים אלו ושוחטים ישתקע הדבר אפי' אם יהי' בקי בדבר אצל עצמו והמורה בזה להקל ה"ז גס רוח בהוראה אם הוא חכם ואם אינו חכם ה"ז שוטה רשע שמאכיל נבילות לישראל עכ"ל ונראה מזה דגם דיעבד אסור אבל בתב"ש פסק להקל בדיעבד ע"ש טעמו וכ"פ

בש"ע הרב ז"ל מלאדוי וכבר נתבאר בא"ח סי' תקי"ז וד"מ יו"ד סי' פ"ו בשם מהרי"ק דהיכא דרגיל בזה גם דיעבד דינו כלכתחלה וגם התב"ש מודה בזה ולכן יש לדקדק הרבה בזה:

יח

סעי' ט' בדיקת הסכין צריכה אבישרא וכו'. במחב"ר הביא מתשו' מטה יוסף ח"ב יו"ד סוסי' שו' וז"ל בזה"ז אין מי שירגיש אבשרא והרב מהרא"ן חינא אמר שצריך לחתוך הצפורן עד עיקרו ולא יניח מהצפורן הגדל כלום אלא הלבן שעל הבשר ויחתוך הבשר סביבו אותו הבשר הגדל שאם יחתכנו לא יכאוב יחתוך עד שיגיע למקום הכאב ואז ירגיש בבשר ופ' בפר"ת סקי"ג שהעיד ג"כ דבזה"ז אין אדם מרגיש בה ומ"מ א"א להקל נגד הש"ס וצריך לבדוק גם אבישרא ומ"מ העיד בעצמו דאין המנהג לבדוק אבישרא כלל וצידד די"ל דבדיקת צפורן שבש"ס היינו בעובי' אבל בבודק בחוד הצפורן א"צ לבדוק אבישרא ומ"מ מסיק להחמיר וע"ש שצודד בתחלה לומר דאטופרא היינו אם הצפורן גדול ורחוק מן הבשר דבזה אין בו הרגשה כ"כ כיון שרחוק מן החיות ואבישרא היינו כשהוא עשוי ומתוקו סמוך לבשר ולכן הצריכו אבישרא ואטופרא שיהי' מתוקן סמוך להבשר ודחה דא"כ תרתי למ"ל וע' בשו"ת ר"מ שיק סי' ו' שהעיד ג"כ שכל השו"ב אינם בודקים אבישרא והעלה דבאמת ע"פ רוב בבדק אטופרא ליכא חשש אלא דכיון דאיכא לברורי חייבי' לבדוק גם אבישרא מדין הש"ס וכיון דבזה"ז אין בקיאים בזה וליכא לברורי סמכי' ארובא ע"ש וכבר הבאתי לעיל סק"ו מד' בדה"ב וריטב"א דבדיקת בישרא אינו מעכב לשי' הסוברים דבעי' כחג"צ ומצאתי בעיטור ה"ש שכ' דדוקא היכי דחזי בעינו חשש פגם צריכה בדיקה אבישרא וטופרא אבל אם בעינו אינו רואה כלום א"צ בדיקה כלל ע"ש וא"כ בזה"ז שבודקי' הסכינים בראיית עין לכן שפיר סמכו לבדוק בצפורן לבד וראיתי בד"ק סק"ח שכ"כ מסברא והדבר מבואר בעיטור אך לפמ"ש בד"ק סקי"ד דאחר שחיטה אין לבדוק בראי' רק באצבע שוב הי' צריך לבדוק גם אבישרא וראיתי בנח"א שבאשכול סי' ח' שהביא בשם שו"ב מופלג שקבלה בידו דאבישרא היינו ג"כ בצפורן אלא מהיא בצד פנימי של הצפורן הסמוך לבשר ואטופרא היינו בצד חיצון של צפורן והוא כעין ד' המחב"ר הנ"ל ועמש"ל בס"ק שאח"ז ליישב מנהגינו על נכון וע' בק"ע ובפ"מ על הירושלמי פ"ז דפסחים הי"א דס"ל דצפורן מרגיש בפגימה כ"ש יותר מבשר היד ובגה"ש שם כ' להיפוך וצ"ע דא"כ תרתי למ"ל וע' בתוי"ר ונח"א שבאשכול סי' ח' הנ"ל בזה:

יט

בד"ק סק"ז כ' דאף דלשון אבישרא ואטופרא משמע דמוליך הסכין על האצבע מ"מ כיון שההרגשה יותר טובה בהולכת האצבע על הסכין נוהגים השו"ב להוליך האצבע על הסכין ואני מצאתי בתו"ח לחולין י"ז שהוכיח מלשון הש"ס ורמב"ם דצריך באמת להוליך הסכין על האצבע דכיון דטעמא משום קנה וושט ובשחיטה הוא מוליך הסכין על הסימן לכן צריך לבדוק ג"כ בכה"ג אבל בטור מפורש דמעביר הצפורן על הסכין ול"נ כן ע"ש אבל בפר"ח סקי"ד כ' בפשי' דהכל כפי הרגשת השו"ב כן יעשה ומצאתי בס' הפרדס לרש"י שכ' וז"ל והאיך בודקה מוליך צפרנו על ב' צדדים שלה ומביא ב"פ ועוד מוליך את פי הסכין על אצבעו או בשר ידו לראות אם הוא חד אם לאו עכ"ל ומבואר דבדיקת טופרא הוא על הסכין ובדיקת בישרא הוא בסכין על הבשר וגם מבואר מזה דבדיקת בישרא הוא רק לראות אם הוא חד ולא משום פגם כלל ובזה א"ש מנהגינו מתמיהת המחברים כמ"ש בסקי"ח דגם עתה מנסים השו"ב הסכין על הבשר אם הוא חד וזהו דבר חדש וע' בשו"ת טט"ו מ"ג סי' ס"ד בדין שו"ב שנתקלקלו צפרניו שבודק בהם הסכין דהיינו שנתרחק הצפורן מהבשר ושו"ב אחרים אומרים שקשה להרגיש בצפורן בזה והוא אומר שמרגיש היטב וכל זמן שהראה סכינו לאחר הי' טוב רק דהשו"ב אומרים שהוא בקי בהשחזה חדשה שע"פ רוב עולה הסכין בטוב וליכא הוכחה מזה שהוא מרגיש ופ"א הראה לו שו"ב א' סכין שי"ב פנימה דקה ולא הרגיש בה ופסק דא"א להכשיר השו"ב הנ"ל זולת באופן שיבדוק שו"ב אחר סכינו בכל יום בבוקר ולא יחזירנו לתערו כל היום וג"ז רק באופן שמכירים בו שהוא יר"ש ע"ש וע' עוד בד"ק במ"ש האחרונים דיש ללחלח הצפורן דאין קפידא בזה והכל כפי ענין הרגשתו יותר וכ"ה בפר"ת שם:

כ

בפ"ת הביא בשם ג"ה דבעוף שנשחט הושט לבד יש להקל בבדיקת בישרא לבד והמא"נ חולק עליו וגם בד"ק סק"מ דחה דבריו ועי' בשו"ת טט"ו מ"ג סי' ע"ז שדחה ג"כ דבר זה אבל טעמו תמוה למעיין:

כא

סעי' י' אסור לשחוט בה וכו'. ז"ל הפר"ת סקט"ו ומסתברא שאם הסכין ארוכה ביותר שיספיק לו לשחוט בחצי' והפגימה הוא בראש הסכין יכול לשחוט בחצי האחר בלא כריכת מטלית עכ"ל וצ"ע ועמש"ל סי' ו' בדינים אלו:

כב

סעי' יא בהג"ה ומי שרוצה וכו'. בתב"ש סקכ"ג הביא ד' רשב"א דאיכא משום בל תשחית והאריך להוכיח דצריך ליזהר מדינא ודחה ד' תה"ד ע"ש ולענ"ד ד' תה"ד ורמ"א דנהי דאיסור ב"ת גם בספק אסור כמ"ש ברש"י מנחות פ"א בד"ה ומשני לא אפשר וכו' דלמא לא קדשו וכו' למחר שריף להו ועבר משום בל תשחית ע"ש מ"מ היכא דע"פ רוב לא נמצא פגם אין לחוש לכך מדינא ועי' ברשב"א חולין ד' בד"ה וישראל וכו' שנראה דעתו למסקנא דהוי רק עצה טובה ע"ש ועי' בש"ך סקי"ח במ"ש וכן מוכח בש"ס וכו' ויעוין בל"א חולין י' ע"ב מ"ש בזה. ועפמ"ג א"ח סי' תצ"ח בא"א ס"ק ב' בדין שחט הרבה עופות בבדיקת סכין ואח"כ שחט מעט בלא בדיקה באמרו שגם אם יהי' פגם יתבטלו ברוב די"ל דל"ה כמבטל איסור לכתחלה ושרי ע"ש טעמו:

כג

בתב"ש סקכ"ד האריך דשוחט בשכר חייב גם בגרמא מדין שומר והא דהקשה הרמב"ן בהא דטבחא שקלקל דהא הוי השא"נ היינו היכי דשוחט מעצמו כלא נתמנה ע"ז ועמ"ש בחיבורי לחו"מ פי' ר' ס"ז באורך בזה מכמ"ק ועמש"ל סי' א' סק"ה וסק"ו עוד בזה ועי' ברה"ז סי' זה סק"ה מ"ש ע"ד התב"ש כאן ומ"ש שם דהכא בשוא"ת דמי למ"ש הרמב"ן דבדיבור בעלמא בשוגג פטור כמ"ש הש"ך בחו"מ סי' שפ"ו סק"ו הנה לפי דבריו הול"ל דכיון דהוי שוא"ת דמי לכובש עדותו דפטור מד"א וכמ"ש הרמב"ן הובא בקצה"ח סי' ס"ו סקכ"א ובתשובה מהרי"ט צהלין סי' קל"ה פסק דשליח שנתעצל ולא תבע ולא הציל פטור דבשוא"ת ליכא דד"ג ובתשו' מגיד מראשית חחו"מ סי' ד' מבואר דאפי' גרמא ליכא בשוא"ת וע"ע בתשו' דברי ריבות סי' קכ"ג שפסק כה"ג באפטרופס שנתרשל ולא מכר ונשרף דהוי רק גרמא בשוא"ת ופטור אבל ז"א דלשי' תב"ש דהוי פשיעה ודאי דחייב גם בכה"ג וכמ"ש בתשו' ד"ר שם ועי' בחו"מ סי' ר"צ ס"כ בהג"ה וכ"ה בתשו' שאילת יעב"ץ ח"א פי' פ"ה דגם בשכח חייב בכה"ג והביא כן בשם שו"ת תורת אמת סי' ק"ח דהפושע בשליחות גם בגרמא ושוא"ת חייב ועי' באס"ז ב"ק נ"ו בשם המאירי בזה ועי' בשו"ת פני יצחק הספרדי חחו"מ סי' כ"ד שהאריך בענין זה והעלה דשליח וסרסור לא דמי לשומר וגם בפשע פטור בשוא"ת והאריך בזה מכמה מקומות ורמז לדברי רשד"ם חו"מ סי' פ"ז וסי' קע"ט וסי' קפ"ג ולחם רב סי' קפ"ג ע"ש באורך ולא ראה דברי תב"ש הנ"ל וגם לא הביא ד' רדב"ז ומהרי"ט שהבאתי בחיבורי לחו"מ שם וכיון דגם התב"ש עצמן מסיק דבנ"ד פטור אין להאריך יותר בזה:

כד

סעי' יב ואפי' שחט בה הרבה וכו'. בפר"ת סק"ב מחמיר בשחט יותר מג' אבל מסתימת כל הפוסקים משמע דאין חילוק

כה

שם ואם נגע במפרקת וכו'. בפר"ת סקכ"א העלה דגם בדליכא שום רושם בעצם המפרקת אסור אבל דוקא בהרגיש שנגע בכח בהעצם יש להחמיר בכ"ז מ"ש אבל בנגועה קלה יש להקל בכל גווני ע"ש ועפ"ז יש לצדד במ"ש בשמ"ח סי"ד דאם תחב הסכין לנדן קשה ונגע בו דגם דיעבד אם שחט בו ונאבד בלא בדיקה אסור ולפמ"ש הפר"ח אם הי' נגועה בקלות יש להקל בדיעבד ועי' בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ב סוסי' כ"ה בדין שחט כמה בהמות ונגע באחד מהם בעצם המפרקת ושחט עוד אח"כ ואח"ש שיבר בו עצם ונמצא פגום ופסק לאסור גם שחיטה ראשונה והמעיין ימצא שכל דבריו תמוהים דהא מה דאסרי' הבהמה בנמצא פגם אח"ש גם בנגע בעצם מפרקת היינו משום דלחומרא אמרי' דאין העצם פוגם יותר מהעור א"כ אם שחט אח"כ ולא הי' נמצא פגם ונאבד הי' כשר דאין מחזיקין ריעותא שנפגם בעור וכן בעצם מפרקת לפי סברא זו והא דקיי"ל דאסור מה ששחט אח"כ היינו משום דחיישי' ג"כ להיפוך שמא עצם פוגם יותר מעור א"כ לענין שחיטה ראשונה אם באנו לחוש לה הוי תרתי דסתרי וממ"נ כשר ותלינן שפיר שנפגם בעצם ששיבר אחר שחיטת כולן ובזה נדחו כל דבריו שם ואין לאסור רק מה ששחט אחר נגיעתו במפרקת:

כו

סעי' יג הואיל ויצא בהיתר וכו' בב"ח ופר"ח דחו ד"ז ובתב"ש סקכ"ט הביא ראי' לסברא זו מהא דכתובות כ"ד גדולה חזקה וכו' דא"א לשנות מה שהחזקנו להיתר אף די"ל שהוחזק בטעות ע"ש היטב ובס' מקמ"ח דחה דשא"ה דלא נולד ריעותא לפנינו עכשיו רק דלא נמצא כתב יחוסם משא"כ הכא והוא הביא מהא דאה"ע סי' קנ"ו ס"ו דלשי' הטור אם יש עדים שיש לו אחים א"נ לומר זה בני ואפ"ה אם אמר מקודם זה בני ואח"כ באו עדים שיש לו אחים נאמן כיון שכבר האמינוהו קודם שבאו עדים וע"ש בב"י ובב"ש סקי"א ע"ש וטפי הו"ל להביא הא דכתובות כ"ג כיון שהתירוה להינשא וכו' לא תצא מהיתרה הראשון אבל י"ל דשא"ה דהוי רק משום לזות שפתים וע"ש בתוס' ד"ה לא תצא וכו' אבל גם בהא דסי' קנ"ו י"ל דשא"ה דגם עתה שנודע שי"ל אחים מ"מ אפשר שיש לו ג"כ בן אבל כאן הרי הסכין פגום לפנינו עכשיו ועי' קידושין ס"ו ותוס' ד"ה אמר וכו' אבל אנן קיי"ל כר"ע וגם בהא דיבמות קי"ט ב' דלר"א הואיל והותרו ליבמין הותרו

לכל אדם אנן קיי"ל כת"ק ועי' תוס' כתובות כ"ו ע"ב ד"ה אנן אחתינן וכו' במ"ש בשם ריב"ב לחלק בין העידו תחלה העדים הבאים להוציאו מחזה"ת או לא והוא קצח כעין סברת יצא בהיתר ועי' זבחים כ"ט ע"א דלר"א אמרת אחר שהוא כשר יחזור ליפסל וא"ל ר"ע זב וזבה וכו' אע"פ שהוכשר יחזור ליפסל אבל אינו דומה לכאן ועי' במהרי"ט ח"א סי' ל"ז אבל בתשו' מהרי"ק שורש קמ"ו בדין עוף שנשחט ולא בדק הסימנים אח"ש והשליכו ופרכס ואח"כ נמצא שמוט ורצה השואל לדין דכיון שיצא בחזה"ת קיל טפי והשיב מהרי"ק דאפי' להחמיר אין זה סברא ומכ"ש להקל דמה יועיל מה שהחזיקה בחזקת שחוט כיון שנמצא אח"כ הסימן שמוט והוא לא בדק אח"ש וגם א"א לבדוק עד אחר שקורעים העור נמצא שהחזקה היתה בטעות וכן בשוחט בסכין ונמצאת פגומה אף שכבר יצא בחזה"ת אסור וכן בטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ דאפי' נתעסק באותו מין כל היום טמא וכבר הוחזק כל היום בהיתר ע"ש ועי' שפ"ד סי' כ"ה סק"ו וסוסי' ל"ד שרמז לדברי מהרי"ק בקצרה ותמהני שלא העיר שזהו נגד הש"ע כאן ומ"ש מהרי"ק שם מהא דמשני סכין אתרעי בהמה לא אתרעי וגבי שמוטה גם בהמה אתרעי הרי אנן קיי"ל דלא סמכי' פ"ז רק בשיבר עצמות וכיון דסברת יצא בהיתר ל"מ כלל א"כ אין מקום להקל ומצאתי ברה"ז בשו"ת שבתותי' י"ז שהעיר בזה והעלה דבסכין דאיכא לסכין חזקת בדוק מהני שפיר הא דיצא בהיתר ומה"ט לא דמי להא דטבל ועלה דהתם איכא חז"א וליכא כנגדה חזה"ת ומה"ט דחה ד' מהרי"ק דגם בשמוטה איכא חזה"ת מכח רובא ואח"ז צידד דמהרי"ק ס"ל דבשמוטה ליבא חזה"ת להיפוך ע"ש באורך אבל המעיין במהרי"ק ימצא דס"ל דקין נמצא פגום היכא דליכא סברת סכין אתרעי בהמה לא אתרעי דמי לנמצא הסימן שמוט וא"כ הרי אנן לא סמכי' ע"ז רק בשיבר עצמות ואולי ס"ל למהרי"ק דהתם גבי סכין אף דצריך לבדוק הסכין אח"ש מ"מ בלא בדק אין הבהמה אסורה וא"כ גם בלא נאבד הסכין אם כבר יצא מלפנינו בחזקת שחוט קרי לי' יצא בהיתר ומדמה לה לנמצא הסימן שמוט דס"ל דהתם נמי צריך לבדוק הסימן לכתחילה וכמ"ש הש"ך סי' כ"ה סק"ב אבל היכא דנאבד וא"א לבדקו כלל עודה דטעמא דיצא בהיתר מהני ומ"מ צ"ע כיון דסברת יצא בהיתר לא נזכר בראשונים רק בדברי השואל בתשו' הרא"ש והרי במהרי"ק נראה להיפוך א"כ קשה לסמוך ע"ז ועי' חוי"ק סק"ז שהאריך ג"כ לדחות ד' השואל הנ"ל והעלה דאין חילוק בין לאבד או לא דגם בלא נאבד איכא חזקה דמעיקרא ודחה גם ד' התב"ש דגם בהא דכתובות כ"ד הוי ענין חזקה מה שהחזקנוה עד עתה כך בחזקה דאתיא מכח רובא והביא ד' ראב"ן וסיים דיש להקל לדינא בהפ"מ בספק נפל על חודה בידוע שנפלה ע"ג קרקע ותלינן שנפגמה בקרקע ואין חילוק בין נאבדה או לא

דלא אתרע עי"ז חזקה דמעיקרא כיון דיש במה לחלות וכן בנאבדה ונמצא אח"כ פגום יש להקל ולחלות שנפגמה בשעה שנאבדה ע"ש באורך וגם הוא לא הביא ד' מהרי"ק ולמעשה צ"ע להקל רק אם יש במה לתלות בו כמ"ש התב"ש ועי' כנפ"י שמיקל לגמרי וגם הוא לא ראה ד' מהרי"ק ועמש"ל סי' כ"ג סקכ"ז עוד בזה ועי' בש"ש ש"ו פ"ז בזה

כז

בשו"ת טטו"ד מ"ק סוסי' ל"ג נשאל בדין שחט ואח"כ ראה את הסכין אח"ש לעין השמש והי' יפה ואח"כ מצא פגיעה גדולה ופסק דכיון שכבר יצא בהיתר תלינן שנפגם בד"א ואם הסכין לפניו יבחון שנית לעין השמש ואם לא יראה הפגם אסור ואם יראהו יהי' הוכחה שלא הי' פגם מקודם ע"ש ומ"ש להבחין שנית הנה ודאי אם לא יראהו יש הוכחה לאיסור אבל אם יראהו ליכא הוכחה דנודע כי אחר שנודע לו מקום הפגם נקל לראותו יותר אבל בגוף הדין לא אדע מקום הספק דכיון דבדק הסכין בראיית עין כבר הבאתי לעיל סקי"ח בשם העיטור דא"צ לבדוק יותר ומי שבקי בראיית עין מרגיש בראייתו יותר מבאצבע ובפרט לעין השמש ואם השו"ב יודע בנפשו שאינו רואה היטב פשי' דאין לו לסמוך ע"ז ולא הוי בכלל יצא בהיתר:

כח

סעי' יד אבל טבח שיש לו סכין מיוחד וכו' בשמ"ח סט"ז פסק דדוקא עד ג"י אבל יותר מזה יש לחוש לחלודה וגם בפר"ת סקכ"ד כ' וז"ל דבעינן שלא יהי' זמן ארוך בין בדיקה לשחיטה זו כי לפעמים תעלה חלודה ויפגם החוד של סכין ואם תהי' החלודה נרגשת קצת הגם דהחוד לא נפגם אותה בליטה שבחוד הסכין אוסר דכעוקץ חשיב עכ"ל אבל לא ביאר כמה נקרא זמן ארוך ובתב"ש סק"ל העתיק לשון מרדכי והגמי"י ואגודה וד"מ דנקטו והניחה יום או יומים והביא מא"ח סי' תצ"ח דמשמע דבבדק עיו"ט סגי ומשמע דגם בחל יו"ט ביום א' וב' סני בבדיקת ע"ש דעד ג"י חזקתו בדוק ע"ש והנה מדנקטו הפוסקים יום או יומים הי' נ"ל דהיינו יום א' מעל"ע וכמ"ש כה"ג הסמ"ע סי' ש"ו סקכ"א בכונת מרדכי וד"מ שם והביא מד' רש"י פ' משפטים וכ"ה בד"ח על הרא"ש פכ"ה סי' ל"ט אות ר"א והביא ג"כ מרש"י הנ"ל וכ"ה במנ"י כלל ו' סק"כ ובחי' הל' פסח סי' תנ"ג סקכ"ו והי' נ"ל להביא ראי' להתב"ש מהירושלמי פ"ו דב"ב ה"א איבד מחט שיפה ובא ומצאה חלודה ר"מ בשם ריב"ל ג"י הראשונים ודאי טמאה (דבודאי לא הי' חלודה לטהרה תוך ג"י לבדיקתה) ג"י אחרונים ודאי טהורה אמצעים ספק וכו' ור"י סבר עד ג"י ודאי טמאה מיכן והולך ספק ע"ש ועכ"פ מבואר דלכ"ע עד ג"י ודאי טמאה דלא הי' שם חלודה ומוכח כהתב"ש ואולם המעיין בפי"ג דכלים מ"ה בר"מ ור"ש ובפ"ג דטהרות

מ"ה ימצא דהתם בעי' דוקא חלודה גדולה שמעכבת התפירה דהויא כשבורה א"כ אין ראי' משם לחלודה הפוסל בסכין ועי' ברשד"ם סי' זה שפסק דגם בסכין בדוק אין להקל בנאבד בלא בדיקה וגם ידוע שאם אין מקנחין הסכין יפה מתהוה חלודה בזמן קרוב ולכן קשה להקל בזה ביותר ממעל"ע או ב' ימים דמלשון הש"ע א"ח סי' תצ"ח ליכא הוכחה כ"כ די"ל דמיירי בסתם יו"ט שלא חלו ב' ימים אחר שבת ועמש"ל סוס"ק ל"ה עוד בזה לדינא:

כט

סעי' טו אשוחט וכו' דרך שבירה וכו' בטור הביא בשם העיטור שאירע מעשה שנמצא עצם מפרקת פגום והסכין פגום והשיב דכיון דדרך שחיטה הי' לא דמי לשיבר עצמות ופסולה ורבותי' נחלקו עמו ובב"י הביא בשם מרדכי שאירע במגוצא שהורו ריב"ק ור"ש להקל בנמצא חתך בעצם המפרקת וצידד לחלק דגם העיטור מודה להקל בנמצא חתך ממש והוא מיירי רק בפגם בעלמא ושוב הביא בשם רמב"ן ורשב"א ור"ן להחמיר וסיים דמדאורייתא נקטי' להחמיר ע"ש וכן מצאתי בתשו' תשב"ץ ח"ב סי' רנ"ג דאפילו חתך במפרקת כשיעור אצבע דרך הולכה והבאה ונמצא הסכין פגום אסור ע"ש ואולם הנה בתשו' הרא"ש שהובא קצת לשונו בש"ך סקכ"ב ובגוף תשו' הרא"ש שם מבואר שכפל ושנה ושילש דהוי רק חומרא יתירה לתלות בעור דטפי הול"ל דבמפרקת איפגים ומבואר מלשונו דהוי רק חומרא דרבנן וכ"ה בשו"ת זרע יצחק סי' ד' וא"כ כיון דהוי פלוגתא בדרבנן ומהראוי לסמוך ע"ד המקילין דכבר כ' האחרונים דבספק פלוגתא לא תכריע החזקה ונראה דהב"י פ"ל דהרא"ש בתשו' דמיקל בספק שיבר עצמות שפיר ס"ל דהוי רק חומרא יתירה אבל הרשב"א שפסק דאין תולין מספק בע"כ ס"ל דהוי מדאורייתא וכן מצאתי בשו"ע הרב בקו"ע סי' זה סק"ח שביאר דהרא"ש והרשב"א פליגי בזה ולפ"ז נראה דאם נמצא פגם פחות מחג"צ הגם שמרגיש בו אבל אין הצפורן נחגר בו שנתבאר לעיל סק"ז דרוב הראשונים מקילים וגם להאוסרים דהוי רק דרבנן א"כ בכה"ג שוב יש להקל בנמצא אח"כ חתך בעצם מפרקת דבכה"ג שוב הוי ספיקא דפלוגתא בדרבנן ולהקל ובשפ"ד סוסי' זה הביא ד"ז בשם שב"י להקל משום ס"ס שמא הלכה כהרא"ש ושמא במפרקת נפגם ובבל"י תמה דהא הוי במקום חזקה ובשפ"ד החזיק בדברי שב"י דספק ראשון הוא ובפלוגתא דרבוותא ובספק זה צריך להתחיל תחלה שמא פגימה כ"ש ל"ה פגימה ע"ש ולכאורה הוא חמוה דהמעיין בתשו' שב"י ח"ב סי' כ"ד ימצא דהכא ב' הספיקות הם בפלוגתא דרבוותא דשמא פגימה כ"ש אינה פוסלת כהרא"ש ושמא הל' כריב"ק וסייעתו דתולין במפרקת ועי' בשפ"ד סי' כ"ג סק"ח דמוכח דגם אם ספק א'

במעשה וספק ב' בפלוגתא יש להקל והוא פותר למ"ש כאן] אך לפמש"ל בפתיחה אות ל"ג בשם מל"מ ושעה"מ דהיכי דהפלוגתא ג"כ בספק מעשה מוקמי' שפיר אחזקה צדקו דברי השפ"ד דה"נ פלוגתת ריב"ק וש"פ הוא אם תולין שנפגם במפרקת ועמ"ש שם עוד וגם באות ליד באורך בזה ועי' בד"ק סק"ד שפקפק ע"ד הפמ"ג דרוב הפוסקים חולקים על הרא"ם ולשי' כר"ו ופר"ת גם הרא"ש מודה ואינו בגדר ספק פלוגתא ולפמש"ל סק"ז צדקו ד' פמ"ג גם בזה אך לפי דברינו דבנ"ד הוי ספק פלוגתא בדרבנן בלא"ה ניחא ועי' בשו"ת דבר שמואל סי' שס"ח שפסק בפשי' דס"ס בסכין שחיטה ושיעור שהיי' מהני וצ"ע דבמקום חזקה ל"מ ס"ס. ודע דהא דנקט הפמ"ג שנגע במפרקת היינו שנמצא חתך בעצם המפרקת וכ"ה בשב"י שם ועי' ביא"פ לסי' זה סט"ו בשה תשו' מקום שמואל ג"כ בדין זה וע"ע בשו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' ע"ג שלא הביא מכל הנ"ל ובנדון שלו שנפל הסכין על אבנים וגם העגל הכה בלא"ה יש להקל ובחנם האריך בזה:

ל

בפר"ת סקכ"א כ' דלטעמא דבחתך בעצם המפרקת תלינן בעור הגם דעצם זה אנן סהדי דקשה מעור עכ"ז העור חותכו לגמרי משא"כ עצם המפרקת כשמגיע לשם הוא מקיל ידו ונ"מ שאם דחק ידו וחתך במפרקת תלינן במפרקת וגם להרמב"ן ודין שפסקו דאין להתיר רק כששבר העצם ממש אבל נגיעה לא מ"מ מודו בשיבר לגמרי והוי כחתיכת העור שהוא חיתוך לגמרי דשרי ובסקכ"ה כ' דמה שהחמירו בהילוך והביא בעצם שלא בדרך שבירה היא חומרא גדולה ואין הדעת מסכים לזה דאנן סהדי שאין העצם נחתך בלא חוזק ויפגם הסכין פגימות גדולות אלא שהסכימו לזה כל האחרונים ומסתברא דאם נמצא פגימה גדולה ביותר דאנן סהדי שאין דרך העור לפגום כך ודאי תלינן בעצם גם בדרך הולכה והבאה ואפי' חתך רק במפרקת ונמצא הסכין פגום פגימה גדולה כגומא פשי' דתלינן במפרקת דלפעמים בשפת הוצאת הסכין מטה הסכין לצדדים ותוקף העצם בחוד הסכין ופוגמו וכל המחמירים מיירי רק בפגימה דקה דתלינן בעור עכת"ד וכבר בא מעשה לידי וסמכתי ע"ד הפר"ת הנ"ל להקל וכן הועד לפני בשם הגה"צ בעל אורח לחיים זצ"ל שסמך ע"ז למעשה ובשו"ע הרב ז"ל בקו"א אות ח' פסק דבחתך במפרקת בכח יש להקל בהפ"מ לחתוך שנית במפרקת בכח כזה לפי אומד דעתו ואם ימצא שם פגם בידוע שברזל זה רך ועצם המפרקת פוגמו ויש לסמוך על רש"י ורא"ש ומרדכי ע"ש ועי' בכרתי סקכ"ב שכ' כה"ג לענין שבר בעצם המפרקת ופי' אוי"ק סק"א שהאריך מאוד להוכיח מהרא"ש שדעתו ג"כ להתיר בנמצא חתך במפרקת וכדעת ריב"ק ור"ש שבמרדכי והג"א וגם מהמרדכי בשם הר"י קולצוף מוכח כן וכ"נ ד' התוס' בתי' א' וכ"ה

ד' הרא"ה בבדה"ב והאריך לדחות ד' התב"ש ושאר מחברים בענין זה ולכן יש להקל בהפ"מ או בעת הצורך לסמוך ע"ד הנך גדולים אפי' דרך חתיכה בנמצא חתך במפרקת כיון דאיכא הוכחה שדחק הסכין על המפרקת ועי' ביא"פ לסי' זה סט"ו בשם מקום שמואל שהביא בשם שחיטת מהר"א מפראג בשם הגאון מוה' גבריאל שהקיל ג"כ בנמצא חתך במפרקת וע"ש מ"ש בשם שו"ת ב"א כת"י בזה ובמ"ש שם בשם זקן אהרן בדין הכה העוף בעצם הכנף ע"י פרכוס על הסכין יעוין בעיקרי הד"ט סי' א' אות ט"ו שהעתיק ג"כ דבריו וסיים שדחה שם סברת המערערים שחשבו דבעינן שיראו דדרך חודו הכה דליתא וליתא עכ"ל ומוכח דס"ל דבסתמא תלינן בכך כיון דכפי ההרגל מצוי כן ועי' בשיו"ב סי' זה אות ב' שהביא בשם מהר"י הכהן שנסתפק בדין הכה התרנגול עם הכנף על החוד בכח ונמצא פגום אי נימא דכנף קשה ממפרקת או דדמי למפרקת פ"ש ולפמ"ש התב"ש להקל בהפ"מ בשבר בעצם המפרקת וכ"פ הפר"ת סקכ"ז א"כ פשי' דיש להקל בזה גם בלא הפ"מ ועי' בעיקרי הד"ט שם אות מ"ו דאם יש להסתפק אם נגע העוף רק בקצה הכנף שהוא רך דאסור מספק אבל מצאתי בתוי"ק סק"ז שהאריך במ"ש הש"ע דאין תולין מספיקא והעלה להקל בהפ"מ בנפל ע"ג קרקע קשה וספק אם נפלה על חודה. וא"כ יש לצדד גם בזה להקל בהפ"מ ועי' בד"ק שם בדין פרכסה הבהמה בזנבה שהי' דבוק קרח וגליד קשה בשערות על חוד הסכין ולא הקיל רק בהפ"מ ושעה"ד ע"ש טעמו ולענ"ד כפי דקות הסכינים המלוטשים הנהוגים בזה"ז כל שהי' דרך הכאה בזנב הבהמה בקרח וכדומה יש להקל בפשי' ובפרט דיש לנסות להכות שלית בקרח הנ"ל במק"א על הסכין הנ"ל ואם יפגם יש להקל וכמ"ש בשו"ע הרב הנ"ל גם במפרקת בכה"ג ומצאתי בתשו' הרא"ש כלל כ' ודין ט"ו בשאלת בנו הר' יחיאל וז"ל ולפעמים כשהעוף מפרכס מכה ברגליו בסכין אם חשיב כשבר ושוב מצאתי באבי העזרי הכל לפי אומד הדעת אם דבר קשה שבר או מכה בכח או לא עכ"ל ומתשו' הרא"ש שם נראה שהסכים לזה:

לא

בשו"ת מהר"ם שיק סי' ל"ד נשאל בשוחט שנפל סכינו מפיו על מנעלו ומשם לקרקע קשה ואח"כ נמצא הסכין פגום וספק אם נפל על חודו והשואל צידד דכאן נגד ס"ס לאיסורא שכ' הש"ך סקנ"ה יש ב' צדדים להיתר דשמא נפגם במנעל ושמא בקרקע והוא דחה דנגד כל ספק יש ס"ס לאיסורא וגם בנפל ודאי על חודו אין להקל בזה דהא דקרקע קשה פוגם דוקא דרך חבטה ממעלה למטה אבל כאן שנפל על המנעל שאינו קשה וממנו נתגלגל לקרקע אין כאן חבטה ואין בו כדי לפגום ובפרט דבלא יצא בהיתר דעת תב"ש

ופמ"ג דגם בלא"ה אין להתיר ע"ש וגם בלא"ה מ"ש השואל דאיכא ס"ס יש לדחות דהוי משם א' כמ"ש בשפ"ד סוסי' זה ע"ד שב"י ובל"י ועי' פליתי סק"ד שדבריו צ"ע לפ"ז ועוד דכיון דהמנעל אינו קשה ליכא ב' צדדים להיתרא כלל:

לב

מעשה בא לידי בשו"ב ששחט ג' עופות וקודם שחיטה ראה שהעוף נגע בכנף בקצה הסכין הסמוך לקתא מטה ואחז שם באצבע ושחט עוף א' ועתה כמדומה לו ששכח לאחוז שם בשעת שחיטת עוף ב' ועוף ג' אבל מנהגו מעולם לאחוז באצבעו בקצה הסכין ההוא ואח"כ נמצא קצת פגימה פחות מחג"צ והתרתי דכיון שרגיל בכך הוי ספק נוטה יותר להקל לתלות שלא שחט במקום ההוא ועי' בד"ק סוס"ק י"ט כה"ג ועוד דכיון שבתחלה אחז שם בכונה מסתמא סירכי' נקט ואחי גם בשחיטת שאר עופות וכמ"ש כה"ג הט"ז באו"ח סי' תכ"ב סק"א דהיכי דבתחלת התפלה נזכר מר"ח שוב גם בספק אמרי' דסירכי' נקט ואתי ע"ש והכא שחיטת כל ג' העופות חדא הוא ומהגם דהפגם פחות מחג"צ א"כ עכ"פ יש ס"ם וגם נתבאר לעיל דפגם פחות מחג"צ רק מדרבנן ועמש"ל סי' כ"ה סק"ד בזה:

לג

נשאלתי משו"ב א' בהיותו בוויען ושחט בהמה והרגיש שנכנס הסכין בעומק בתוך עצם המפרקת עד שהי' קשה להוציא הסכין והטהו בחוזק והוציאו ונתעקם חלק גדול מהחוד לגמרי והי' חתך גדול במפרקת והשו"ב אמר שברור לו שנעשה בעת הוצאת הסכין מעצם המפרקת ולכן הכשיר הבהמה ואח"כ נודע מזה להרה"ג מוהר"ז שפיטצער ני' מו"צ דשם ורצה להעביר את השו"ב ואני כתבתי בתשו' דהבהמה כשרה בלא פקפוק דל"מ לפמ"ש הפר"ת שהבאתי לעיל סק"ל דבפגם גדול יש להקל ולתלות במפרקת אם יש בו חתך א"כ פשי' דיש להקל וגם אי נימא דלא כהפר"ת בכה"ג שהשו"ב הרגיש עיכוב הסכין בעצם המפרקת עד שהוצרך להטותו בחוזק בהוצאתו משם ואומר ברי לכ"ע יש להקל והבאתי מכמ"ק בזה דגם נגד הרוב נאמן לומר ברי וכבר הארכתי בזה לעיל סי' א' סקל"ג וסקל"ד ע"ש בזה ואח"ז נשאלתי מהרב מוהר"נ מנאדבורנא בעובדא שאירע ששחט השו"ב בסכין בדוק ואח"כ הדיח הסכין ונפל חתיכה גדולה מהסכין עד שאינו ראוי לתקנו עוד כלל ובדקו המפרקת ומצאו בו בצד הצואר שעומד שם השו"ב בשעת שחיטה הי' נחתך עצם א' מעצמות המפרקת והשו"ב לא הרגיש כלל אם נגע במפרקת אבל כמדומה לו שבסוף השחיטה שחט בכח והבאתי ג"כ דברי פר"ת הנ"ל וכתבתי עוד טעם לדבריו לפמ"ש השפ"ד רסי' זה דהא דהשוחט בסכין ונמצא פגום הוי

רק ספק נבלה אף דבהמה בחז"א עומדת דהא איכא ס"ם שמא נפגם במפרקת ושמא לא שחט במקום הפגם אלא דס"ס ל"מ נגד חזקה ולשי' המ"ב והש"ך סי' ק"י ספק א' מגרע החזקה ושוב נשאר ספק א' וע"ע בלב"א לחולין י' שחידש ד"ז מדנפשי' וכבר קדמו השפ"ד אלא דהש"ך סי' ק"י בדיני ס"ס כ' דהך ספיקא דשמא לא שחט במקום הפגימה לא הוי ס' השקול דשכיח טפי לאיסורא והנה במהרי"ק שרש קע"א ותשו' גא"ב סי' ס' א' הרגיל יותר להתיר שוב מצרפין עוד ס' א' לס"ס גם אם הספק ב' רגיל לאיסור וא"כ היכי שנפל חתיכת סכין גדול כזה שאם הי' נפגם קודם שחיטה הי' נופל לתוך הבשר וגם הוי מילתא דלא שכיח עכ"פ שיופגם בבשר ושכיח טפי להיתרא וכמ"ש הפר"ת וא"כ שוב שפיר מהני לצרף ס' ב' לא שחט במקום הפגם בסימנים ובפרט דאיכא נמי חזקת פכין בדוק וראוי לתלות הפגם באיחור הזמן ולומר דהשתא אתרע ואף דאיכא כנגדו חז"א של הבהמה והסכין אפרע לפניך והוי תרל"ד וי"ל דמה"ט כ' רמב"ם דהוי רק ספק נבלה דהרמב"ם לשי' דס"ל דכל דין תר"ל הוי רק ספיקא וכמ"ש תפלתי סי' א' סק"ו ועכ"פ בכה"ג שוב מהני מ"מ הנ"ל להקל ולכן נ"ל דאין לערער על המיקל בהפ"מ:

לד

בש"ך סקכ"ה ביאר טעמא דמספיקא אין חולין משים דהוי ס"ס לאיסורא ולענ"ד ראי' מהר"ן פא"ט בסוגי' דארי שנכנס לבין השוורים וכו' שכ' וז"ל וכל אימר דאיתמר הכא ודאי חשבינן להו כיון דתלינן בהו לקולא דכותה הא דאיתמר בפ"ק אימר בעצם נפגמה וכו' עכ"ל ומבואר דאיננו בגדר ספק כלל א"כ א"א לצרפו לס"ס לאיסורא וע' בט"ז סי' ש"ב סק"ב וסי' שט"ז סק"ד שהעתיק ד' הר"ן הנ"ל להלכה ופ' כה"ג בתוס' בכורות ל"ה ע"א ד"ה איכא דאמרי ויעוין בש"ס דע"ז נ"ד ע"א] וע' פר"ח סק"כ ותב"ש סקכ"ט שנחלקו אי הוי ודאי בשיבר עצמות וגם הם לא הביאו ד' הר"ן הנ"ל ואפשר דדוקא להס"ד אליבא דר"ח הוי ס"ל כן אבל למסקנא דבעינן טעמא דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי שוב איננו בגדר ודאי ועי' בחי' הר"ן לחולין י' בזה. אבל התם קאי על עצם מפרקת דרך הולכה והבאה משא"כ בשיבר עצמות ועמש"ל בפתיחה אות ל' בסופו בשם ס' האשכול. ג"כ בזה אבל בס' הארוך מש"ך מבואר דס"ל לחלק בין שיבר עצמות דהוי ודאי פוגם ובין קרקע דהוי רק ספק והוכיח כן ממשמעות לשון הרא"ש וע' בתיקוני זבח ממהר"ם סי' ט"ו דהא דבשיבר עצמות מקילין גם בעשה כן במזיד אין לאסור השחיטה אבל אם רגיל בכך יש לגעור בו ע"ש טעמו:

לה

סעי' טו אם בדק וכו' דאימר בד"א נפגם וכו'. בתב"ש פסק דאם יודע בבירור שאין במה לתלות וגם לא עבר זמן רב שיש לתלות בחלודה אין להקל רק בהפ"מ ועי' בשו"ת זרע יצחק סי' ד' דמ"מ יש להתיר הכלים שבשלו בו לאחר מעל"ע גם בלא הפ"מ וע' בפר"ת סקכ"ט דכל זה דוקא אם אותו בודק עצמו בדק הסכין עכשיו כמו בדיקה ראשונה שאחר שחיטה ומצאו פגים בזה תלינן אבל אם בודק אחר בדקו אי שבדק הוא עצמו עתה יותר בדקדוק ממקודם אין להקל כלל ע"ש ועי' תב"ש סקל"ד שהעתיק לשון משה"ב דמפורש דגם בסתמא תלינן בהכי להחמיר רק דבהפ"מ סמכי' על מרדכי וראב"ן אבל בכה"ג שיודע בנפשו כן לכ"ע אין להקל ולפ"ז נראה דבזה"ז שבודקים הסכין אחר שחיטה רק באצבע ולא בראיית עין ופי' בד"ק סוס"ק י"ד ונמצא אח"כ פגם שאין לו במה לתלות גם בהפ"מ אין להקל וכן בלא בדק י"ב בדיקות אח"ש עי' בד"ק סקט"ו ועתה מצא הפגם אחר שבדק יותר מבדיקה שבדק אח"ש אין להקל כלל ועי' בד"ק סקי"ט שצידד להקל בכה"ג במצא פגם שאינו נרגש בצפורן בדאיכא אומדנא לפי רגילות שלו שלא שחט במקום הפגם ומ"ש שם לצדד גם בלא אומדנא לשי' הט"ז צ"ע דבקינוח אין לתלות שום פגם גם בקינח בשערות שי"ב רגבי עפר כמ"ש בד"ק שם סק"כ דאין בכך יותר ממפרקת וא"כ הרי אנו מחמירים בכל פגם ולא מקילין משום ס"ס וע"ע בד"ק סוסקט"ו בבדק אח"ש רק על החוד ומצא אח"כ פגם מן הצד דהו"ל כלא בדק אח"ש וגם ביצא בהיתר אין להקל אבל מ"ש התב"ש דגם בחלודה אין להקל רק בזמן רב וכפי הנראה כונתו לזמן ג' ימים וכמ"ש בעצמו לעיל סק"ל כבר כ' הד"ק סק"כ דע"י לחות גם בשעה מועטת מתהוה חלודה ולכן אם לא קינח יפה וכדומה יש לתלות בזה לסקל גם בזמן מועט וגם בקינח יפה אח"ש נוהגים השו"ב לחזור ולקנחו בשפשוף היטב בכל יום ובחון אצלם שאין כל הזמנים שוים ובזמן החום בקיץ מתהוים חלודות בזמן מועט מאוד (צריכים ליזהר בהקינוח יותר ויותר ולפעמים פ"י הילוך נמלה פ"ג החוד ומטיל איזו לחות מתהוה חלודה בזמן מועט וגם אין כל ברזל של הסכינים שוה בזה ויש ברזל שטבעו להתהוות עליו חלודה בזמן מועט ויש לזמן מרובה ולכן א"א לעשות בזה כלל לדינא והכל לפי הענין וכן לענין דין המבואר לעיל סקכ"ח הכל לפי הענין וכמ"ש.

לו

סעי' יו טבח שלא הראה וכו' בחולין ט' אם שהה וכו' כדי ביקור טבח חכם וכו' ופירש"י שהשוחט ת"ח ואין מופלא בעיר ממנו וכו' ע"ש ומבואר דאם יש מופלא בעיר ממנו גם אם השו"ב ת"ח צריך להראות סכינו לחכם מדין הש"ס מפני כבודו אבל בס' הפרדס

לרש"י פי' ר"ו כ' וז"ל וצריך השוחט קודם שישחוט להראות סכינו למי שכמותו בחכמה ומכ"ש למי שגדול ממנו וכו' עכ"ל ומבואר דגם בשוין בחכמה צריך להראות לו סכינו ויש לדון דתליא במ"ש רש"י ותוס' סוטה כ"ב ע"ב ד"ה בשוין ואולם בעירובין ס"ג בהא דאייתי ר"א ברי' דר"א סכינא ומחוי לר"א מהגרונא וראב"ת א"ל ליחוש לי' לסבא לראב"י א"ל ר"א והא"ר צ"מ חזי לנפשי' ואיענוש וכו' שא"ה דאתחילו בכבודו ופירש"י שכבר א"ל ליחוש לסבא והתחילו לדבר בכבודו לא הי"ל לזלזל בדבר ואב"א שאני ראב"י דמופלג ופירש"י הרבה מאוד הי' זקן וחכם ע"ש ומבואר דבאינו מופלג ביותר בזקנה וחכמה א"צ הצ"מ להראות לו סכינו גם מדין הש"ס אפי' אם גדול ממנו ומכ"ש בשוין אבל לק"מ דהתם דוקא לנפשי' חזי אבל לא לשחוט לאחרים וע"ש בהא דמשני אנא מיזבן זבינא ורש"י שם ותבין ומצאתי בתוי"ק שהעלה דצ"ע אף שלא נתקבל לרב אם שוחט בעצמו עבור עצמו א"צ להראות סכינו גם מדין הש"ס והביא מש"ס דעירובין הנ"ל ועפ"ז העלה דבזה"ז א"צ קבלה ודוקא במוחזק לצ"מ אבל לא כל אדם יכול לעשות א"ע ת"ח בזה אבל באינש דעלמא גם לעצמו צריך קבלה ואם שחט באקראי בלא קבלה אפי' לצורך אחרים נראה לפ"ד הריטב"א חולין וריא"ז דאין לנדותו וגם אם יש לו קבלה מחכם ובא לעיר אחרת יש להחמיר שלא ישחוט עד שיהי' לו רשות מחכם העיר:

לז

שם בהג"ה ובנמצא יפה יכול החכם למחול בש"ך סקכ"ח צידד דלשי' רמב"ם א"י למחול ועי' בלב"א חולין ט' שהביא מהג"מ שם דל"מ כן ועי' תשו' מהר"ם שיק סי' כ"א שביאר שי' רמב"ם דלשי' אזיל דס"ל דמומר לשאר עבירה צריך לבדוק לו סכין כמש"ל סי' ב' וה"נ כיון דעובר על מצות כיבוד ת"ח ועפ"ז העלה דדיעבד גם רמב"ם מורה ע"ש וליתא דלשי' רמב"ם גם דיעבד אסור כמ"ש הש"ך סי' ב' סקי"ח ועמש"ל שם סק"מ בזה אבל במבזה ת"ח מבואר בתשו' מהרי"ל ושמ"ח סי' ב' סי"ז דאיסור זה קל בעיני ב"א ולכ"ע שחיטתו כשרה ועמ"ש שם סוס"ק כ"ד בזה ובזה נדחה גם מ"ש בתשו' בר"א סי' י"ד בטעמי' דהרמב"ם משום דהוי נחשוד לאו"ד או דעכ"פ אינו מוחזק בכשרות ולפמ"ש ליתא ואף דמצינו בב"מ פ"ג גבי עובדא דראב"ש וכובס דמדחציף כ"ה ש"מ רשיעא הוא ובתשו' רשב"א שבב"י חו"מ סי' שפ"ח מבואר דדינא הכי והא דשלח לו ריב"ל חומץ בן יין ממדת חסידות הוא ע"ש היינו דוקא בחציפות גדול דהתם משא"כ בזה (ועי' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קצ"ו מ"ש לדחות ראיית הש"ך מהש"ס וכבר העיר בזה הבר"א שם מדעתא דנפשי' וחזר ודחה ע"ש) ומ"מ פשוט דאם השו"ב מבזה את הרב בעירו יכול לקנסו בהעברה לזמן וע' בב"י בבדה"ב סי' של"ד בשם ראב"ד דעל בזיות א"י למחול

ואחר התראה דינו כמומר לד"א אם חוזר ועובר כמ"ש בתשו' מהרי"ל שם דאם הוא צ"מ ויודע האיסור דינו כמומר לד"א וא"כ ה"ה בכל אדם אחר התראה:

לח

שם בשו"ע והאידנא נהגו וכו' יש לעיין היכא דהחכם אינו מוחל ורוצה שיראה לו סכינו אם מחויב בזה וממ"ש הפ"ת בשם בר"א אין ראי' דהתם גזרו עליו משום רינון שלא ישחוט ובכה"ג ודאי דמי לדין הש"ס אבל היכי דאינו משום רינון ואינו מוחל י"ל דא"צ להראות לו ובתשו' מהר"מ שיק סי' כ"א פשי' לי' דאם אינו מוחל חזר הדבר לדין הש"ס וכ"ה בשו"ת טוטו"ד מ"ג סי' י"ט אבל אני מצאתי בתשו' מהרי"ל סי' ס"ז שכ' וז"ל ומ"ש מר היכא דאיכא טבח אחר זהיר וזריז טפי מי מצי ת"ח למימר לא מחילנא לזה שהיא פחות ממנו במעלה ג"ז לא הבנתי דא"כ לעולם לא ימחול דודאי אי בעי לאפושי משכח דעדיף מיני' א"ו כל קהל שוכרין מה דאפשר להו אע"ג דזימנא איכא דזהיר טפי דלמא האי מוזיל גבייהו או מחמת קורבה או שאר אמתלאות וכו' ועוד הא קמן חזינן דאין שום שוחט מראה סכינו לחכם אפי' יחיד ובע"ב השוחטים לעצמן ואינם ממונים אף כי אינו נכון בעיני הרא"ש מ"מ כיון דנהוג נהוג והכא חזינן רבנן קשישו אפי' כשהיו מראים להם וכו' כ"ז כתבתי לדברי הרא"ש אמנם באגודה כתב טעם (כמ"ש הש"ך סקכ"ט בשמו) וכו' ועתה הדור היתום הזה שאין בו יודע בין ימינו לשמאלו וצפרניהם של ראשונים ושיחתן עדיפא מכריסן ותורתן של אחרונים כלום יש בדור הזה שיש לו לפקפק בזה ול"ש בזה יפתח בדורו וכו' דההוא לענין דינא ולשמוע אליו אתמר ולא לענין כבוד וכו' עכ"ל ומבואר דאין ביד החכם לומר שאינו מוחל אבל היינו אם השו"ב זהיר וזריז במעשיו אבל היכי דנראה להרב איזו ריעותא בזהירותו או קלות במעשיו בודאי רשות בידו להחמיר עליו להראות סכינו דבלא"ה כ' השמ"ח דראוי בדורות הללו להחזיר הדבר ליושנה וברשב"א חולין י' בשם ראב"ד שאין ראוי לחכם למחול שלא כדת אלא דכיון שמחלו אין להעניש הטבח ע"ש ועי' בב"מ בהשמטות. ולכן כל [שיש לו איזו ריעותא עליו בודאי חזר הדבר לדין הש"ס ועי' בריטב"א חולין י"ח בשם מורו שביאר הא דשמתי' ועברי' דלא כפירש"י רק שהחמיר בדינו מפני שעשה דרך מרד וסיים וז"ל וש"מ שאם ראה חכם להחמיר בדינו של טבח הרשות בידו עכ"ל ובפרט במקום שיש רק שו"ב א' שכבר כ' השמ"ח דהחרדים ויראים ממנים שיהי' ב' שו"ב דטובים השנים מן האחד ומצאתי בקונטרוס ז"א ממנהגי ארץ המערב שנדפס בס' זל"א מהשו"ב מלונדן דף נ"ו אות פ"ו וז"ל תקנת קדמונינו וכו' בגזרת נח"ש שתבדוק הסכין עם עוד אדם א' בחוש המישוש ובל"ז אין להתיר לעולם וכו' וכבר ידוע דעיקר השחיט' והטריפות הוא הסכין ומקרא

מלא הוא גורו לכם מפני חרב וכו' עכ"ל ואף שהתקנה לא נתפשטה במדינתינו מ"מ בודאי יש ביד רב העיר להחמיר בעירו כפי ראות עיניו ובפרט בזה"ז שרבו המתפרצים ועי' בשו"ת טוטו"ד מ"ג סי' ל"ה שפסק להעביר שו"ב עבור שאינו רוצה להראות סכינו להשו"ב השני כי מי שהיא יר"ש אדרבא רוצה להראות סכינו להנצל ממשגה וטובים השנים מן האחד וכיון שזה א"ר להראותו איכא ריעותא גדולה וראוי להעבירו ע"ש ולפעמים הוא ע"י חסרון אומנתו ירא להראותו ותרתי איתנייהו חסרון אומנות וחסרון יר"ש ועמש"ל סי' א' סוס"ק נ"ט בשם תשו' ב"ח דיש ביד הרב לאסור את המותר למיגדר מילתא דאיסורא כיון שקבלוהו הקהל עליהם להשגיח בדברים אלו ע"ש ובלבד שיכוין לש"ש ולא לשם קנתור וכדומה (ועי' בדמש"א פ"ב דחולין סי' ז' דאם שוחט בחץ וכדומה שהוא מילתא דתמוה גם בזה"ז צריך להראות סכינו לחכם. וא"כ ה"ה לכל כיוצא בזה) והעיד לפני רב א' שראה קלף ישן ועליו חתומים מאה רבנים ובראשם הב"י ז"ל שתקנו שיבדקו תמיד שני שו"ב את הסכין וגם הריאה ופורץ גדר ישכנו נחש:

לט

בתשו' ח"ס סי' י"ג האריך בדין רב שתיקן בעירו להעמיד ב' שו"ב במטבחיים לבדוק הסכין והריאה והביא בשם ההפלאה ז"ל שתיקן בעירו שאפי' שום עוף לא ישחוט בלא שנים בודקים הסכין לפני שחיטה ובפרעסבורג רגילים אנחנו ב"ד לבא לפעמים פתאום למטבחיים לבדוק סכיניהם ובכל ער"ח מחויבי' להראות סכינים לחכם ולכן התקנה הנ"ל נכונה מאוד וראוי שיהי' השגחת כל רב העיר על השו"ב ושתהי' אימתו עליו ולהסיר סכינו לפעמים לפניו אף שמחלו שלא להראות בכל שחיטה וגם אין כל המקומות ואנשים שוים וכל רב בעירו ידון כפי ראות עיניו ובלבד שתהי' מעשיו לש"ש וכיון שכבר קבלו לתקנתו אין ביד שום אדם אפי' גדול ממנו לבטלה וכל העובר על תקנתו קרוב לומר ששחיטתו אסורה ע"ש ועי' תשו' מהר"ם שיק סי' ה' שהחזיק ג"כ במנהג הנ"ל והביא מהרמב"ן פ' תבא דהחיוב על כל ב"ד להקים הדת בגדר וסייג והוא בכלל ארור אשר לא יקים וכו' ובפרט בד"ז שכבר כ' הפמ"ג בשפ"ד סקכ"ט דראוי לגדור בזה להראות סכינו לחכם ושיהי' שנים אצל השחיטה ואין ביד שום אדם לבטל התקנה וגם בתקנה בלא חרם כיון דהוי להקים הדת והוי בכלל אשר לא יקים וכו' וארור בו נידוי כדאי' בש"ס וש"ע ודינו כעשו ח' על התקנה דשחיטתו פסולה אחר התראה ע"ש ומ"ש לענין ביטול התקנה ועיין ביו"ד סי' רכ"ח סכ"ח דאם הי' ההסכמה למיגדר מילתא א"ו להתיר ההסכמה ועי' בפר"ח או"ח סי' תצ"ו במנהגי איסור שהעלה דתליא בפלוגתת רשב"א ורא"ש ולשי' הרא"ש דקיי"ל כוותי' מהני התרה ואני מצאתי בשו"ת אבקת רוכל

להב"י סי' ר"ו וסי' ר"ט ובתשו' מהריב"ל ח"ד סי' ד' ובתשו' רד"ך בית י"ב שפסקו כולם דאפי' בהסכמת כולם א"י להתירה ועי' נ"ז ח"ב כינוי נדרים לסי' רי"ד תשובה י' דאם עשו תקנה למכור בשר טרפה בחנות בפ"ע וכשרה בפ"ע א"א לבטלה אפי' נשרפו החניות ע"ש ולא הביא מכל הנ"ל. ועי' ביא"פ בשם תשו' מ"ש דאף שבזה"ז מחלו החכמים היינו להממונים שלהם אבל אין רשות להשו"ב ליתן לאחד לבדוק הסכין ומבואר מזה לענין מה שבאים ללמוד אומנות שו"ב אצל השו"ב הממונה בעיר שאין לו רשות להניח להבאים ללמוד לשחוט בסכין שאינו בדוק מהשו"ב הממונה גם אחר שהשיג קבלה עד שיסכים הרב דמתא ועי' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קצ"ו בדין שו"ב שהי"ל קבלה ואח"ז עברו איזה שנים שלא עסק בזה וציוה לו הרב שילך עם שו"ב דמתא לנסותו ולא רצה והתחיל לשחוט בגליל שם בלא רשותו ולא השגיח באזהרת הרב והקהל והשואל העלה דכיון שכבר נהגו ליטול קבלה אם לא עשה כן שחיטתו אסורה גם בדיעבד וגם לשי' פר"ח סי' א' סי"א המתיר דיעבד גבי קהל שפסלו שחיטת הכל היינו בפסלו בסתם שחיטת הכל משא"כ באסרו בפירוש לאיש א' ועוד דכיון שרגיל בכך גם דיעבד הוי כלכתחילה כמ"ש בשו"ת מגיד מראשית מדברי ב"י א"ח תקי"ז וד"מ יו"ד סי' ע"ו בשם מהרי"ק וא"כ הבשר אסור גם בדיעבד וגם פסול מלהיות ש"ץ וגם הוא הסכים עמו שכבר נהגו להשגיח על השו"ב גם בנטלו קבלה כבר לחזור ולעמוד על הנסיון לעתים ידועים ובפרט שו"ב שבכפרים וגם אין לסמוך על קבלה מרב שאין ידוע ומפורסים ואין רשות לשחוט עד שיעמוד לפני רב העיר לנסותו ולברר המחאתו ואעפ"כ מטילים עליו שיחזור לזמן קצוב לבא לפני רב העיר לדעת אם לא הורע אומנתו במשך הזמן א"כ פשי' דהשו"ב ששחט בלא רשות מרב העיר דשחיטתו אסורה ועי' תשו' ריב"ש מסי' תצ"ז עד סי' ת"ק כה"ג וכיון שגם אחר התראה עמד במרדו ה"ז רשע ועבריין ואפי' להתפלל עמו אסור ואף דקיי"ל דעבריין שלא נתנדה מצטרף לעשרה היינו בעבר על גזירת קהל במסים משא"כ במידי דאיסורא ואפקרותא נגד הרב ולכ"ע פסול להיות ש"ץ כיון שביתו מלא עבירות ע"ש עוד בזה ועי' בשו"ת זרע יצחק סי' י"ז בדין שהוסכם באסיפה שיתן השו"ב שליש דמי הזביחה להרב והר"ב גזר עליו בנח"ש שלא יעלים ונתברר שהעלים ופסק דשחיטתו אסורה דהוי כמומר לשאר עבירות דצריך לבדוק לו סכין לשי' רמב"ם וגם הוי כעבר על תקנת קהל ובפרט כיון שאחר שהתרה בו שלא ישחוט יותר עבר ושחט וכבר פסק בתשו' נו"ב מ"ת יו"ד סי' מ"ח בשוחט שהעיז נגד הרב ושחט בלא רשותן דגם הכלים אסורי וה"נ בזה וגם הגאבד"ק ראווא הסכים עמו בזה ע"ש והדבר פשוט שאם יש להשו"ב איזה אמתלא ורוצה לברר לפני ב"ד אין רשות להרב לפסוק במה שהוא נוגע לעצמו בדבר

שבממון. ועי' בשו"ת שבש"ע הרב סי' י' בדין רב שנדה לשו"ב ששחט בלא קבלת רשות ממנו והשיב דתקנת רגמ"ה לא נתפשטה כמש"ל סי' א' ס"ק בשמו וא"כ מן הדין הי' ביד השו"ב לומר אדרבא כדין המנדה שלא כדין ואם לא אמר אדרבא אין בזה קבלת איסור רק שנתרצה לשמוע לו למען השלום כיון שלא קיבל איסור בפירוש וגם אם הי' מקבל עליו איסור כיון שלא קבל טובה מהרב יוכל להתיר בפני ג' וגם בלא"ה אין לאסור הבשר בדיעבד כמ"ש הפר"ח סי' א' וגם הרי גזירת הרב הרי לא הי' רק עד שינסהו וכיון שאמר הרב שלא יתן קבלה בשום אופן על סכינים לטושים וזה השו"ב שוחט בסכינים כאלו שכבר הסכימו רבים עליהם ממילא בטלה גזירתו כיון שאין המניעה מהשוחט מלעמוד על המובחן רק הוא אינו רוצה ע"ש עוד בזה ודבריו צ"ע והם נגד רוב האחרונים שהבאתי דלכ"ע אין לשחוט בלא רשות של הרב דמתא וגם לענין סכינים הלטושים אם הרב בעירו מחמיר בזה חלילה להשו"ב להקל זולת אם נראה איזו ענין נגיעה או קנטור וניצוח מהרב שאינו לש"ש אזי מחויבי' להציע הדבר בפני רב אחר ממוצע שיראה עם מי הדין והצדק וע' בתוס' מגלה י"ד ע"ב ד"ה מורד וכו' אבל גבי מורד כבודו הוא להיות יושב ושותק לפי שהוא נוגע בדבר ע"ש וה"נ בזה ועי' בשו"ת ח"צ סי' קל"א בשם תשו' הרא"מ ורדב"ז דגם באומר תנו מנה לעניי העיר דאין דנים בדייני אותה העיר היינו נגד בני עיר אחרת אבל באותה העיר מעיקרא קבלו עליהם הוראת הב"ד ומכ"ש באב"ד שקבלוהו לדון דיניהם ע"ש וא"כ מכ"ש בעניני שו"ב כל זמן שאין בירור שמעביר הרב השורה שלא לש"ש כל מה שעשה לגדור מילתא דאיסורא הוא עשוי.

מ

ואם השו"ב מבקש שיתן לו הרב בכתב הטעמים מדוע אוסר שחיטתו נראה דמחויב ליתן לו גם אם הוא רב גדול ולא מיבעי' אם ביחיד אסר אותו ועמש"ל סי' א' סק"פ בזה] כבר כ' בתשו' נו"ב מ"ת ח"מ סי' א' דמחויב בזה רק גם אם הי' בב"ד של ג' מחויבי' בזה ואף דבח"מ סי' י"ד ס"ד מבואר דבב"ד גדול א"צ הרי מבואר בב"ח שם דזה דוקא היכי דחוששש רק לטעות אבל היכי דאיכא מקום לחשדא גם בכה"ג צריכין ליתן לו הטענות ובתשו' ב"ח סוסי' כ"ב מבואר יותר ע"ש ועי' בשו"ת אבקת רוכל סי' י"ז וסי' י"ח וסי' כ"א בשם רדב"ז ומבי"ט בענין זה ועי' תשו' מהר"ח א"ז סי' י"ג וכה ראיתי בשו"ת ב"ש יו"ד סי' ט' שהאריך בדין רב שאסר את השו"ב ע"פ עדות אשה א' ושאלו איזה רבנים את הרב מדוע אסרו ולא דצה לומר הטעם והשיב דבע"פ מחויב לומר הטעם להשו"ב או שלוחיו גם בב"ד גדול ורמז לדברי סמ"ע ותומים ולא הביא דברי הב"ח. ולפמ"ש נראה דבכה"ג מחויב גם לכתוב לו עוד דגם אם פגע בכבוד הרב אם אין הפגיעה בכבודו בענין

שחיטה ודאי דאין בידו לאסרו והדבר פשוט וכבר נתבאר לעיל סקל"ז דמ"י יוכל לקנסו ואם חזר ועבר אחר התראה דינו כמומר לד"א דצריך לבדוק לו סכין:

מא

ביא"פ הביא בשם תשו' נ"ש דאם הורה השו"ב בדבר הצריך שאלת חכם אין למחול הנידגי ובגוף התשו' מבואר הטעם דגם בהורה כדין מ"מ שמא יבא להורות בפעם אחרת שלא כדין לכן אין ביד החכם למחול הנידוי כלל גם להסוברים דבנמצא סכינו יפה יכול למחול דהתם נראה הפגם בחוש הראות ליכא חששא כ"כ שמא יסמוך פ"א משא"כ בזה ופי' עקרי הד"ט סי' א' אות ל"ה בשם רש"ך ח"ג פי' ל"ב במעשה שהי' בועה חתוכה בחיתוכי דאונא והכשירוה השו"ב בלא שאלת חכם וחרה אפו בהם וכתב לאיסור ע"ש עוד בזה ולכן צריכי' השו"ב ליזהר בכל דבר שאינו פשוט וצריך ש"ח שלא יורו בעצמם הן בדבר הנוגע בשחיטה הן בבדיקה דבזה לא מחלו חכמים כבודם ועי' בשו"ת ד"ח ח"ב יו"ד סי' כ"ט בשם הגה"ק מקאזניץ וראפשיץ דהשו"ב המהרהר נגד הוראת הרב הממונה אפי' אם השו"ב רוצה להחמיר ראוי להעבירו ע"ש ועמש"ל סוסי' א' בזה ועי' בש"ע הרב בס"א אות ט' שכתב ג"כ שאין רשות לתלמיד ולא לחכם להורות במקום שיש חכם העיר ומה"ט הי' צריך להראות סכינו לחכם מדין הש"ס דזהו ג"כ ענין הוראה פ"ש ודבריו צ"ע דביו"ד סוסי' רמ"ה בהג"ה מבואר דדוקא אכסנאי אין לו רשות להורות ועתשו' מהר"ם שיק פי' י"ח וגם דבריו צ"ע בזה אבל מ"מ גם בן עיר רק בהגיע להוראה ובן מ' שנה ופי' יו"ד סי' רמ"ב סל"א בהג"ה וש"ך סקמ"ט וסק"נ בזה כמה דינים משא"כ בלא הגיע לאותה מדה ובפרט דכבר אחז"ל בעירובין ס"ג ע"א המורה הוראה וכו' חייב מיתה וראוי להכישו נחש ונקרא חוטא ומורידין אותו מגדולתו ולכן צריכי' ליזהר בזה וגדולה מזו מבואר בירושלמי פ"א דגיטין וק"ע שם דבהורה במקום שיש גדול ממנו אפי' אם אסר יוכל החכם להתיר כיון שהורה ההוראה באיסור ע"ש אבל בגוף הדבר שכ' הנ"ש דחייב נידוי ואין ביד החכם למחול מצאתי בעיטור שער ב' ח"ב וז"ל ואי לא סר סכינו קמי' חכם וכו' והא דאחמור רבנן בבדיקת הסכין משאר הוראות כגון בדיקת הריאה וכיוצא בה משום דלמא אתי לזלזולי דאפשר לאשתמוטי בבדיקות אבל מילי אחרנייתא לא אפשר לאשתמוטי עכ"ל ומבואר דבשאר הוראות לא חמיר כבדיקת הסכין אבל מ"מ ודאי דהוי בכלל מי שלא הגיע להוראה ומורה או כמורה הלכה בפני רבו אבל היכי דהשו"ב חכם כמותו שוב אין חשש ולא דמו לבדיקת הסכין מדין הש"ס:

מב

סעי' יח הטבח צריך שיטול וכו'. בט"ז צידד לענין הכרכשתות דהוי דבר קטן ולא דמי להא דאילא ביבנה ועמש"ל סי' א' סקי"ד בזה ועי' תב"ש כאן שפקפק בזה ועי' בעקרי הד"ט סי' א' אות ל"ו בשם תשו' אהל יוסף ופחד יצחק ושאר אחרונים בזה דעכ"פ כל צד ספק יביאו לפני הרב וכמ"ש התב"ש ג"כ בזה ועי' בשו"ת טוטו"ד מ"ג סי' מ"ט דזה דוקא בבודק ואינו שוחט אבל בשוחט שנולד לו כמ"פ ספיקות בבדיקת סכין שלאח"ש והדבר תלוי בכונת הלב אין להקל אבל מדברי האחרונים אין נראה לחלק בזה ועי' בשו"ת גא"י חיו"ד סי' ס"ז מ"ש בענין זה ועי' ברמב"ן בכורות פ"ד לדף כ"ט ותמצא חדשות ועי' בשו"ת שו"מ מהדו"ק ח"ב סי' ט"ו ועי' תשו' כתב סופר פי' י"א שהאריך בענין זה דדוקא היכי דעיקר שכרו הוא מקופת הקהל והכרכשתות הם טפל לשכרו ולולא הכרכשתות היו מוסיפין להם בכה"ג אמרי' דהוי דבר מועט וליכא חשדא אבל היכי דעיקר שכרו הם הכרכשתות בודאי המועט כמרובה הוא ואית בי' חשדא וגם פלפל בסברת הש"ך שכ' דכיון דאוכל בעצמו עדיף והביא קצת סמוכין לזה וחזר ודחה מהש"ס דיבמות כ"ה ונדחק ליישבו וצירף סברת ש"ך עם סברת יש"ש ותב"ש ומסיק לדינא דבמקום שאוכל מכל בהמה כגון בכפר קטן שהשחיטה מועטת ואין השו"ב מורה שום צד ספק יש להקל אבל במקום שהשחיטה מרובה אסור משום חשדא ובפרט אם העם מרננים אחר השו"ב וחושדים אותם בודאי צריך לעמוד בחוזק יד ולבטל המנהג והעיד בשם אביו החת"ס ז"ל שגזר בפ"ב בגזירה חמורה ואיסור שלא יקחו כרכשתות ולא שום דבר וגם הוא החזיק בדבר ע"ש באורך. ועוד נראה דגם להמקילים אם נודע לב"ד שהקצבים עומדים בעת הבדיקה ומאיימים בעת קליפת הסרכות ואם נטרף עושים רעה להשו"ב בעסק הכרכשתות הכשרות ברצותו מקצר וברצותו מאריך לכ"ע אין להקל ובפרט היכי דהכרכשתות הם בשיווי יותר מגוף התשלומין ועוד דבזה"ז שמקילים ביותר בענין קליפת הסרכות והכל תלוי בענין הנפיחה שיהי' בטוב והכל הוא בידי השו"ב בטל ההיתר של היש"ש ותב"ש הנ"ל דכמה צדדי ספק מתהוים בעת הקליפה והנפיחה ולא יבא לפני הרב כלל. ובזה נדחה כמה דברים שצידד בשו"ת ב"ש סי' כ"ד ובאמת שהכל כפי ראות העין עסק הנגיעה ומ"ש עוד בשו"ת ב"ש שם דהיכי דהולכים שני שוחטים ביחד להבדיקה בתרי ליכא חשדא ובסי' כ"ה וסי' כ"ו האריך עוד בזה מדברי הרי"ף ורא"ש דס"ל דטעמא דאין ב' מצוים לחטוא בשביל א' וא"כ היכי דשניהם נוגעים בזה גם בתרי איכא חשדא והביא מחו"מ סי' ס"ו סכ"א וא"ע סי' י"ב וט"ז וביאור הגר"א שם ובריטב"א סופ"ב דיבמות הביא ב' דיעות בזה ורמז לתשו' נא"ד סי' ק"ח ופ"ת

יו"ד סי' שי"ב ע"ש באורך בזה ובאמת שכבר קדמו בהערה זו בתשו' בר"א חיו"ד סוסי' י"ד אך דמיירי שם כשאין השני נהנה רק שהם קרובים די"ל דכחד דמי וכמ"ש רש"י בב"ב ח' ע"ב וביו"ד סי' קכ"ז ס"א בהג"ה והביא מהרי"ף סופ"ב דיבמות הנ"ל ודברי הפ"י כתובות כ"ב ע"ב בתוס' ד"ה אי הכי לדחות תי' הח"צ דבתרי פסולין ל"ש חשדא ורמז לדברי הדרישה יו"ד סי' רנ"ז וט"ז שם ונו"ב מהדו"ק חא"ע סי' ל' ע"ש ובגוף הדבר שכ' הרב ב"ש שם לשי' הט"ז והגר"א דהיכי דאחד קונה ולא השני אפי' משום הרחק מכיעור ליכא והיכי דשניהם קונים ליכא חשדא רק משום הרחק מכיעור הנה מצאתי בתשו' הריב"ש סי' תצ"ח וז"ל ועוד הי' להם לחוש לזה כיון שהי' בודק בשלו וגם הי' נוגע בדבר מצד העזר שהי' שלו כיון שהוא בעיניהם נבהל להון עד ששוחט נגד תקנת הקהל שתקנו שלא ישחוט ויבדוק קונה העזר והיא אינו נמנע לא מפני תקנת הקהל ולא מפני החשד כדתנן פ"ב דיבמות חכם שאסר אשה לא ישאנה וכו' וכיון דהוא יחיד איכא למיחש לחשדא ואע"פ שהוא מומחה ומדינא אסור וההוא דפא"ט כולן דשאין ליקח אבל וכו' הרחק מן הכיעור וכו' זהו כשמעידין ב' דכיון שהעירו ב' והאחד לוקח ליכא למיחש לחשדא שאין הב' חוטא ולא לו ולית בי' אלא משום הרחק מכיעור בלחוד וכו' אבל ביחיד מדינא אסור וכו' וזה הבודק אינו חושש לחשד ואע"פ שנראה שאין זה אלא בחכם המתיר אשה שצריך שלא יהא נוגע בדבר וכו' או בחכם הנשאל ע"ד הוראה משום דמחזי כנוטל שכר על הוראתו וכו' אבל מי ששו"ב בהמות שלו ומוכר לאחרים כל שהוא מומחה ומוחזק בכשרות כיון דעא"נ באיסורין אף בנוגע וכו' ולא אסרינן לי' למכור מפני החשד מ"מ בנ"ד שהקהל הסכימו שלא ישחוט ויבדוק קונה העזר כבר נראה שחושדין אותו בזה וא"כ ראוי הי' להסתלק מחשדם וכו' עכ"ל ומבואר דדוקא היכי דשיוך חזקה דאא"ח ולא לו לית בי' אלא משום הרחק מכיעור משא"כ היכי דשניהם קונים הוי מדינא כמו ביחיד אך דמ"מ בנ"ד אין נ"מ בזה דבכל גווני ליכא בזה חשד גמור רק משום הרחק מכיעור וכמבואר בתשו' הריב"ש שם סי' ת"ק והובא בב"י כאן משום דבאיסורין גם נוגע נאמן וכ"ז נעלם מבעל ביש שם ומדברי ריב"ש הנ"ל מבואר ג"כ כסברת הכ"ס שהבאתי לעיל דהיכי דאנו רואים שהעם מרננים וחושדים את השו"ב יש להחמיר ביותר וגם מבואר מזה מ"ש בשו"ת טטו"ד מ"ק סי' ל"ב בדין שו"ב ששכר מכס הקהל שתקנו רק מן הכשרות דהוי איסור גמור והנך רואה שזהו ממש נידון הריב"ש שתקנו שהקונה העזר לא יבדוק והוא ענין ראנדע של בשר ועי' ביו"ד סי' קע"ג ובט"ז סק"ח ותבין ובסי' ת"ק הנ"ל העלה דדמי לנוטל כרכשתות מהכשרות לבד ועתשו' הרי"מ סי' ה' בדין שו"ב שהעידו הקצבים עליו שנטל מהם שכר רק מכשרות

והביא מדברי רש"י ומהרש"א חולין מ"ד דלשי' רש"י נראה דבאיסור דנוגע נאמן ליכא איסור רק משום שיחשדוהו שנוטל שכר ודמי לנוטל שכר להעיד ולדון דעדותו ודינו בטל ואף דלשון רמ"א שכ' שלא יבא להקל וכו' משמע דחיישי' באמת שמא יבא להקל אבל בריב"ש מבואר כן ואף די"ל דכיון דעובר על איסור נוטל שכר שוב יש לחוש שמא מיקל משום שכרו אבל ז"א כיון דבאיסור נוגע כשר ולא דמי לבכור דקיי"ל א"א רואה בכורי עצמו גם י"ל דקליפת הסרכות הוי כשכר הבאה ומילוי ועבור זה מוסיפים להם ולא על ההוראה ולכן עכ"פ לא נפסל בזה שחיטת העופות וכדומה שלא נטל עליהם שכר וכדקיי"ל בחו"מ סי' ט' וסי' ל"ד דדוקא אותו הדין והעדות שנטל שכר בטל ולא שאר דינים פ"ש וגוף החילוק בין היכי דנוגע פסול ובין איסורים דנוגע כשר כבר מבואר בריב"ש הנ"ל אך דמ"מ אסרו בזה משום הרחק מכיעור אבל ודאי מה שלא נטל עליו שכר לא נפסל ומ"מ בודאי יש לקנסו ולהעבירו על איזה זמן. וע"ע בשו"ת מהר"ם שיק סי' ל"א בביאור ד' הרמ"א במ"ש שמא יבא להקל וכו' ובתשו' לק' ניגרעשט להשו"ב דשם הארכתי בכ"ז ועי' בשו"ת שו"מ מה"ת ח"ב סי' פ"ה בדין שו"ב שמלוה מעות לקצבים כדי שישחטו אצלו דיש למחות בדבר דהוי איסור גמור דאימת הקצבים על השו"ב ואיכא חשדא ע"ש באורך ועי' בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' כ"ה בדין שו"ב שנתקבל על אופן שיהי' גם הוא שותף להקצבים בהבהמות לחלק עשירית אם יהי' כשר דהוי איסור גמור ואף שכבר קבלוהו באופן זה ל"מ כלל ע"ש וע' בשו"ת שו"מ מהדו"ק ח"ב סי' ט"ו ט"ז בענין זה שפסק ג"כ כן והיכי דנודע שאביו או אחיו שותף בבהמות מדינא קרוב נאמן באיסורים רק היכי דהעם חושדים אותו ומרננים אחריו יש ליזהר בדבר ועי' בתוי"ר בשם תשו' שמלת בנימין סי' ו' שפסק ג"כ דמותר למנות שו"ב בקהלה אשר אביו טבח והיא כ' דאפי' בסמוך על שלחנו מותר ולענ"ד אין להקל בזה דבכה"ג הוי כשותף כמ"ש המג"א סי' קע"ה סק"ד ועי' בראש פ"ה דב"מ סי' מ"ז:

מג

בהג"ה ולכן נהגו וכו'. לכאורה הא כבר מבואר ד"ז לעיל ס"ז וצ"ל דגם במוחל לו החכם או שמראה לו סכינו נהגו להחמיר דשמא יבא אדם שאינו מוחזק בכשרות לשחוט ועי' בשו"ת מהר"ם שיק סי' ל"א וסי' ל"ב באורך בזה כדין שו"ב מומחה ורוצה לשחוט ולבדוק במקום שאין שו"ב אחר והרב מסכים עליו דק שעדיין לא נתמנה מהקהל ורוצה לשחוט לכל הבא אליו וליטול שכר בשוה מכשרות וטרפות והביא ד' הבה"י דדוקא למכור לאחרים איכא תקנה אבל מי ששוחט לעצמו בביתו אפי' יש לו אורחים רשאים להאמינו אבל לצורך אחרים יש לאסור בכל גווני כדי שלא יצטרך השו"ב להשתדל למצוא חן

בעיני הקצבים ועי"ז יתהוו כמה חששות ולכן המנהג שהקהל ימנוהו מידם ומ"מ היכי דקשה הדבר לפעול אצל הקהל וא"י להשוות דעתם אם הב"ד מסכימים שישחוט מותר ע"ש והגם שדבריו אינם נראים בדעת רמ"א וטעמו מ"מ לדינא נראה כן:

מד

בט"ו הביא ד' הר"ש ומסיק דבדבר שיש בו חז"א כגון בשחיטה לא יורה לעצמו ועפ"ז העלה בבינ"א שער בית הנשים דאסור להורות לעצמו בדיני טבילת נדה ובמש"ז העיר דבאווזות המלעוטין לא יורה לעצמו. ואעתיק מ"ש בתשובה להרב המאה"ג מוה' אברהם יעקב הורוויץ ני' אבד"ק פראבוזנא בדבר מה ששאל בדין אם יכול הבעל לראות דמי אשתו היכי דאתחזיק איסורא והביא דברי הבינ"א ודברי באה"ט סוסי' י"ח שהשיג ע"ד הט"ז מתוס' נדה כ' וז"ל דלשי' הר"ש הו"ל לתרץ ע"מ שהקשו מדוע לא הראתה לר"נ בעלה שהי' בימי טומאתה והביא בשם הג' מהרש"ק ז"ל שדחה דבנדה כיון דהוי איסור כרת ופת בסלו או משום דכתיב סוגה בשושנים נאמן גם נגד חז"א וע"ז תמה רו"מ דא"כ אמאי לא קחשיב במתני' דנגעים שהובא בתוס' שם דכל הוראות מותר חוץ משחיטה לעצמו דבזה גם התוס' מודו ובע"כ דהתוס' מודו להר"ש וס"ל דאטו כי רוכלא ליחשב וליזל אלא דבנדה שבכל יום לא הראתה בע"כ דגם בדלא אתחזיק אין להורות והוי רבותא ולכן הקשו דליחשב בנגעים שם ותדע דאם יש חילוק בין נדה לשאר איסורים איך הקשו התוס' בריש גיטין דנילוף מנדה דגם באתחזיק איסורא נאמן הרי שאני נדה מטעמים הנ"ל והנה כבר קדמו בהערה זו על התוס' גיטין בתשו' מהר"י אסאד חיו"ד סוסי' קפ"ז וע"ש מ"ש בזה באורך והביא דברי החו"י סי' קכ"א שהאריך להוכיח דלא כהר"ש וגם הבה"י וד"ח ובל"י העלו כן ואולם בתב"ש דחה ד' הבה"י וד"ח בבב"ש לבכורות ל"א בזה היטב ועי' בשו"ת מהר"ם שיק סי' ל' וסי' ל"ג וסי' ל"ה שהאריך בזה ודחה ד' תב"ש וגם דחה ראיית באה"ט הנ"ל עפ"ד תוס' גיטין דבנדה לא מקרי אתחזיק והביא ד' הט"ז או"ח סי' תצ"ח סק"ט ונת"ח שם דבבכור מוציאו מרשות הקדש לחולין משא"כ בשאר איסורים ומסיק דרבים פליגי בזה על הר"ש ועכ"פ באווזות הנלעטים גם הר"ש מודה דיכול להורות ע"ש באורך ואני מצאתי בשו"ת מהר"ח א"ז סי' צ"ג שהביא בשם מהר"ם שהביא ד' הר"ש הנ"ל וכ' דלפ"ז אם נשחט ומסופקים אם נשחט רובו לא יורה לעצמו אמנם נ"ל דבכל איסורא שבתורה צ"מ חזי לנפשי' דלא חשיד לאכול איסור ואפי' בהמתן של צדיקי' וכו' בדבר מאכל דמכוער הדבר יותר מדאי שגופו יהנה מן האיסור ומכ"ש דלא חשידי להתיר דבר האסור במזיד ולאכלו ודוקא בכור חשידי כהנים וכו' וה"ט דאפי' אם מטיל בו מום ואוכלו נהי דעבר בלאו דכל מום לא יהי' בו

מ"מ אינו אוכל דבר האסור מדאורייתא ועוד דהתם חשידי טובא מפני הטורח וכו' וכן במעשר בהמה וכו' ועל טהרותיו נמי הו"ל למיחשדי' כיון דמדאורייתא מישרא שרי ואפי' איסורא דרבנן ליכא אלא פרישות שקיבל עליו חיישי' דלמא מיקל בהו אי לאו טעמא דחזי לי' בימי טומאתו וכו' אבל בכל האיסורים כיון דאינו מפסיד כ"א האיסור לא חשידי לאכול האיסור עכ"ל הר"מ ואני איני מבין דגם גבי בכור אמאי אינו נאמן דהא בידו להטיל מום קודם שיצא לאויר העולם וכו' ומן השחיטה שכ' מהר"ם דאינו נאמן והלא אי בפי מעיקרא שחיט לי' שפיר (ור"ל עפמ"ש תוס' ריש גיטין דכיון דמעיקרא הי' בידו נאמן אע"ג דעכשיו אינו בידו ועי' תשו' מהר"ם שיק שם שהעיר בכמה דברים שכבר קדמו מהר"ח א"ז שם) וגם מנדה וכו' למה לא יהא הוא נאמן כמו שהוא בודקת וסופרת לעצמה וכו' מ"מ נראה דחכם נאמן לה רות לעצמו דהא אשכחן בפ"ק דנדה בר"ג שהורה לעצמו במעשה דשפחה של ר"ג שהיתה אופה ככרות של תרומה וכו' וגבי בכור יש לחוש דמי שהוא חכם יפקיע במומו ויתיר במום שיהי' נראה לאחרים מום. עובר ובאמת הוא קבוע ויחשדוהו וכן בקדשיו וטהרותיו וכו' אבל להתיר את האסור לא חשיד וגם הרואים לא יחשדוהו שרוב טעמי או"ה ידועים וכו' עכת"ד המהר"ח א"ז שם ומבואר דמהר"מ ומהר"ח א"ז חלקו על הר"ש ופסקו להקל רק דמהר"ם היקל רק במידי דאכילה ומהר"ח מיקל בכל מיני או"ה. ומה שתמה רו"מ על המנהג שטובלת בתוך מ' לזכר ופ' לנקבה דלפמ"ש בשו"ת ג"פ סי' נ"ג וסי' נ"ט כיון דגם בימי טוהר מעיינה פתוח ומוחזקת בדמים אין האשה נאמנת נגד חזקה ג"ז לק"מ חדא דהרמב"ן בגיטין תי' קו' התוס' דכיון שנוגע גם להאשה עצמה נאמנת גם נגד חז"א וכ"ה בהג"א פ"א דחולין סי' י"ד ועפ"ז נתחזק ג"כ היתר ההוראה היכי דאוכל בעצמו ועוד דהתם כיון דלדידן כל הנשים יולדות הם ספק זבות ספק נדות א"כ ל"ה חז"א דשמא נדות הן וא"ל אל ז"ל ולכן שפיר נאמנת:

מה

והנה רו"מ הביא קו' פמ"ג בפתיחה לא"ח שהקשה איך נאמן חכם יחיד בהוראה נגד חז"א והביא בשם הג' רש"ק הנ"ל דהוי מילחא דעל"ג וכהא דשלח ואחוי ורו"מ פקפק דהתם הוי לחומרא לחוש ולילך עמו ולא להקל ולק"מ דבמלתא דעל"ג גם נגד חז"א נאמן כמ"ש בתשו' נו"ב מ"ק חא"ע סי' כ"ח (ועמש"ל סי' א' סקי"א בזה) ואולם יפה העיר רו"מ דלפמ"ש הח"צ דאם ביציאת הדם הי' מראה טהור ונשתנה לטמא דמ"מ טהור א"כ ל"ה על"ג דיוכל להתנצל שנשתנה אח"כ וגם להט"ז וש"ך סי' קפ"ח הרי כל זמן שלא נשתנה אין להחזיק ריעותא ויוכל להתנצל בכך שמקודם הי' מראה טהור ובכ"ז

נראה דלק"מ דענין השינוי צריך שישהה איזה זמן וכאן הוי על"ג אם יראו המראה תיכף לחכמים אחרים ומצאתי בכתבי הגה"ק אבד"ק בוטשאטש זצ"ל וז"ל במ"ש הנו"ב ע"ה אודות הוראה שמאמינים לא' גם בדאתחזיק איסורא מצד דעל"ג ע"י ב"ד כמ"ש ביבמות ע"ז הרי שמואל וב"ד קיים אודות הבחנה במראה דמים גם בבדיקה וגי' ראשונים די"ל דאתחזיק איסורא וגם בעד של הפסק טהרה גם בלא ראתה רק ביום ההוא בשחרית מ"מ ע"י שהבחנה נגלית ע"י רבים עדיף יותר מסגנון ב"ד כי בהבחנת צבע אין צד מבוכה ושקלא וטריא כלל עכ"ל הרי שהעיר בסברת רש"ק הנ"ל והביא ד' הנו"ב הנ"ל ובגוף הדין של הר"ש והט"ז הנ"ל ראיתי גם בשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' צ"ח שהביא בשם הרשב"ץ. ביבין שמועה ותשו' הרא"מ ח"א סי' ס"ט שפסקו ג"כ בפשי' כדעת הר"ש וגם הוא הביא סיוע לדבריהם ע"ש באורך אבל גם הוא לא ראה דברי מהר"ם ומהר"ח א"ז שחלקו על הר"ש ולכן יש להקל ועמש"ל סי' ל"ג סוסקמ"ז עוד בזה:

מו

סעי' י"ט ראובן שאמר וכו' בפר"ח ותב"ש הביאו בשם. מהריב"ל בדין שו"ב ששלח הסכין אח"ש אחר בדיקה לשו"ב אחר ע"י נער ונמצא פגום דאם השליח קטן תלינן שיפגם בידו ושחיטת הראשון הוא בחזה"ת אבל אם הוא גדול ואומר ברי שלא נגע בו הכל אסור ואין לתלות שמא שיבר עצמות ולאו אדעתי' דחשע"ש ושמרו יפה ולכאורה הרי מבדיקת שו"ב ב' אין הוכחה דשמא נפגם על הדרך וליכא רק עדות השליח והו"ל חד לגבי חד ועיינתי בתשו' מהריב"ל שם ומבואר שהביא באמת מחלוקת הראשונים אם הראשון כשנים ומסיק דהוי ספיקא דפלוגתא בשל תורה ולהחמיר אבל לפמש"ל סי' א' סקע"ד דהיכי דכבר יצא בהיתר הראשון נאמן א"כ ה"נ בזה (ומ"ש עוד מהריב"ל שם דהוכיח סופו על תחלתו צ"ע לענ"ד) ועי' בשו"ת מ"מ סי' מ"ב שהעיר ע"ד מהריב"ל מהש"ך סי' קכ"ז סקי"ד שכ' דטעם מהרי"ק משום דרמאש"מ א"כ הכא דגם עד ב' הוא בודק גם מהרי"ק מודה ולק"מ דהתם מיירי בבאו בב"א ולכן הוצרך לזה משא"כ בנידון מהריב"ל שכבר יצאו בהיתר וגם בלא"ה י"ל לפמ"ש הרא"פ סי' ל"ט סקקע"ז בזה ע"ש ותבין ועוד דגם הכא רק השליח מכחישו ולא הבודק וכמ"ש וגם מ"ש המ"מ שם מדברי תשו' תשב"ץ ח"ב סי' פ"ט כבר הביא מזה הרא"פ שם ומ"ש המ"מ שם דבנידון מהריב"ל אין שם עדות במה שאמר הראשון דהי' הסכין יפה דהא הי' בידו לחזור בו ג"ז ליתא כיון דכבר הוציא העופות מידו בחזה"ת:

מז

בתשו' מהרשד"ם חיו"ד סי' מ"ז הביא עובדא שבדק שו"ב א' סכין ונחנו לחבירו ולא א"ל כלום והשני בדקו ג"כ ושחט בו והאכיל רבים ואח"כ בא הראשון ואמר שהיו פגום ואמר שלא רצה לגלות מקודם כדי שיאכלו הרבים שהי' אויביו ופסק דיש להעביר את הראשון ואף דאין אמע"ר מ"מ ראוי להעבירו כיון שהעיז פניו לומר כן והביא מתשו' הרשב"א שהובא בש"ע כאן וביאר דכונת רשב"א להעביר רק את מי ששחט בו ולא את הראשון שבדקו ב"פ לפי שהראשון יוכל להתנצל שהי' סבור שזה יבדקנו כהוגן משא"כ בזה ע"ש עוד בזה ועי' באה"ט ושפ"ד שרמזו עליו בקיצור וכ"ה בלבוש כאן דהראשון אין להאשים אותו לפי שסמך על ראובן שיגמור הבדיקה והיינו דמירי כשידע ראובן שלא גמר הראשון כל י"ב בדיקות שאל"כ הרי אדרבא פטור ראובן וכ"ה בדמש"א פ"א דחולין סוסי' כ"ג:

מח

בשו"ת כתר כהונה סי' כ"ח נשאל בדין שו"ב מומחה מוחזק כמה שנים ואח"ז עמד בנסיון לפני ב"ד והראה סכין בחזקת יפה ונמצא פגום ואח"ז עמד לפני ב"ד אחר ועמד בנסיונו בטוב והביא מתשו' הרשב"א דהכא אבל שא"ה דהי' פושע משא"כ הכא בודאי הי' שוגג שבודאי רצה למסרו יפה ומשגה הי' בידו או שע"י בעתותא לא עלתה בידו והאריך בביאור ד' רשב"א ומסיק דהשו"ב עומד בכשרות כיון שניכר שהי' שוגג ויש לו תקנה שילמוד ויתחכם ויפה עשו הב"ד השני שנזדקקו לדבר ואין זה נגד כבוד ב"ד ראשון והעיד בשם כמה גדולה שמסרו שו"ב לידם סכינים בחזקת יפה ונמצאו פגומים וציוו עליהם לחזור וללמוד ההשחזה ובדיקה אצל שו"ב מומחים וחזרו והכשירום (ועי' ביא"פ סי' א' שרמז קצת לתשו' הנ"ל בקצרה ולא ביאר כהוגן) וע"ש סי' ב"ט בדין שו"ב שהועד עליו שאינו בודק הסכין לפני שחיטה והביא ג"כ מדברי רשב"א כאן ומסיק דדוקא משום דנמצא פגום החמיר הרשב"א משא"כ בלא בדק ולא נודע אם הוא פגום די"ל דהי' בדוק יפה כיון דהסכין מיוחד לשחיטה ואף דעכ"פ הי' צריך לבדוק אח"ש ולא בדק זהו רק איסור דרבנן ולא יבא בו לאיסור תורה כיון שבדק קודם שחיטה ואין להעבירו וגם אם השו"ב מכחיש העדים באמרו שבדק הסכין והם מכחישים אותו לא הוחזק כפרן די"ל דהוי מילתא דלא רמיא עלי' ושכח גם י"ל מיגו לומר שבדק בביתו ע"ש באורך ועמש"ל סי' ב' סקי"ג וסקט"ו בזה ועי' שיו"ב כאן אות ו' דה"ה בנמצא ספק פגום ומעשיו מוכיחים מעבירים אותו והרשב"א דנקט שנמצא פגום מעשה כך הי' והביא ראי' מתשו' הריב"ש סי' קי"ג ע"ש ועמש"ל סי' א' סקכ"א בשם תשו' בד"א מ"ש בדברי

הרשב"א וש"ע כאן ועי' בדמש"א פ"א דחולין סי' כ"ב דאם החכם שולח פתאום אחר סכינו ונמצא פגום אין להעבירו ולא לנדותו דלפעמים נפגם באקראי ולאו אדעתי' ועי' ת' מהרמ"ל ובאה"ט כאן ועמש"ל סי' א' עוד בזה וע"ש בדמש"א סי' כ"ג בהא דקאמר הש"ס שם טפלי תלי בי' וז"ל מיהו יש ללמוד מהך עובדא שיש לחפש בזכות שוחט ובודק היני דתלו בי' טפלי כמו שאירע לו שציויתי לשוחט קבוע שבק"ק מעזיבוז כשנסע לגליל שיראה החלפי' של שוחטי הגלילי' וראה בא' והי' לו סכין טוב ואעפ"כ ציויתי שיבא אלי בעצמו עם כלי זיינו בידו ועשיתי פגמים הרבה בהחליף ונתתי לו להשחיזו כמנהגי שלא ליתן לשחוט לשום אדה עד שיודע להשחיז את הסכין והשחיז ונתן לי בחזקת שהוא טוב וכך עשה כמה פעמים לסכין והי' בו פגמים עדיין לרוב ורציתי להעבירו ולעשות לו כנזכר ובכה והתחנן לאמר שמכח יראה ומורא אינו יכול להשחיז ולרגוש פגימה וביקש ממני ליתן לו להשחיז בפני עדים נאמנים וכן עשה אח"כ כמ"פ והסכין כדת וכהלכה והכשרתיו וכו' עכ"ל ועפ"ז כתבתי בתשו' להרב אבד"ק קפוטשניץ בדין שו"ב א' שיצא עליו קול שאינו מרגיש והראה לשו"ב ג' סכינים בחזקת יפה והי' בהם פגימות והרב אבד"ק בראדשין פסק דאסור להיות עוד שו"ב רק ע"י שיבדוק אחר סכינו קודם כל שחיטה וגם אח"ש ול"מ מה שיחזרו וינסוהו והשו"ב מתנצל שהי' בהול אז ע"י כעס ועגמ"נ מפני הקול של המערערים והביא הרב הנ"ל דברי כת"כ סי' כ"ח שהובא בקיצור ביא"פ סי' א' ותמה עמ"ש ראי' מעובדא של הגאונים [ועמש"ל סי' א' פ"ק כ"ג] שהרי הם פסקו שיחזור וילמוד ובע"כ דמירי בשו"ב חדש די"ל דלא למד עדיין משא"כ בשו"ב שעוסק בזה כמה שנים. והנה כפי הנראה לא ראה גוף דברי הכת"כ רק מיש ביא"פ בשמו אבל בגוף התשו' מבואר שהעלה להוכיח דהיכי דאיכא רגל"ד שהי' שוגג אין להעבירו ובנ"ד שעמד על המובחן ודאי הי' שוגג או ע"י בהלה ולכן אין להעבירו ואם עמד בנסיון ונמצא יפה יש להתירו ואח"ז העלה דגם לכתחילה יכולים ב"ד אחר לנסותו כיון דפסק הרא"ש דבנמצא שאינו בקי יחזור וילמוד וכן ראה מעשיות אצל אביו ואחיו הגאונים א"כ יוכלו ב"ד האחר לנסותו שהרי גם לפ"ד ב"ד הראשון לא נאסר מעולם זהו תו"ד תשו' כת"כ הנ"ל וכבר הבאתי דברי דמש"א דמפורש דגבי שו"ב דתלי בי' טפלי יש להקל לתלות בבהלה והכל לפי הענין ולפי ראות עיני הדיין אם יש מקום לתלות בכך והד"ק סוסי' י"ח מיירי שלא הי' מקום לתלות בענין בהלה ולכן אינו נאמן בזה שהרי סיים הד"ק דהוי כמו טענת שוגג שאינו נאמן וא"כ היכי דאיכא רגל"ד דנאמן לומר שהי' שוגג ה"ה באומר שהו' ע"י בהלה ומ"מ לדינא כיון שהי' עליו גם חשש קצת ריעתות הגם שיצא בהכשר אחר בדיקה מ"מ אין להתירו זולת אם יהי' בצוותא איזה חדשים

רצופים עם שו"ב מומחים שיבדקוהו בכל יום תמיד ואם יתברר שמרגיש יפה יש להקל משם והלאה שישוב לאומנתו כמקדם עכ"ד תשובתי:

סימן יט

א

סעי' א' ואם שחט ולא בירך וכו'. בב"י מבואר דבהזיד ק פלוגתא בין הקדמונים והב"ח השיג עליו וע' תב"ש סק"ג ני מצאתי בא"ז הל' כיסוי סי' שפ"ז דמפורש כהב"י:

ב

בהג"ה ואם שחט וכו'. עי' באה"ט בשם פר"ח בק"א וע"ש בפר"ח מ"ש ע"ד תשו' שעא"פ סי' נ"ז בזה ועי' בכנפ"י שדעתו נוטה לברך דהא בנאבדה הריאה מתירי' בהפ"מ ומ"מ סיים דלא מלאו לבו להקל לברך וכ"ה בתשו' מהר"י אסאד סי' צ' ע"ש עוד בזה ועי' מ"ש בס"ק שאחר זה בשם דמש"א בזה:

ג

בש"ך סק"ב הביא ד' רש"ל וחלק עלי' מהירושלמי ואני מצאתי בדמש"א פ"א דחולין סוסי' כ"א שהאריך והעלה דגם בשוחט טרפה גמורה יברך כיון שמטהר מידי נבלה בין בבהמה בין בעוף ואף דרש"ל סיים דנראה בעיניו שישחוט בלא ברכה בדבר דאתיליד בו ריעותא וכשימצא כשר יברך. אין נראה כן וכן פסקו כמה גדולים וגם פסקו דגם בשוחט רק להאכיל לגוים יברך והביא ד' הירושלמי והוכיח משם ג"כ כדעתו וסיים דמ"מ דוקא בבהמת ישראל אבל בבהמת עכו"ם ושוחט עבור עכו"ם לא יברך דאטו גוי יאכל וישראל יברך עכ"ד וד"ז לא ראו האחרונים וע"ע בפר"ח א"ח סי' תפ"ט מ"ש ע"ד הרדב"ז בענין ברכת שחיטה ובס' רנו ליעקב דרוש ב' באמצע הדרוש בזה:

ד

שם וכשימצא כשר יברך וכו'. בפר"ח פסק דתכ"ד יוכל לברך לכ"ע ובכנפ"י פסק כהפר"ח אבל בתב"ש ופלתי חלקו עליו בזה ובדברי הש"ך סק"ג מצאתי בתשב"ץ ח"ב סי' מ"ג בדין מקולין המטונפים מלכלוך חוץ מלכלוך הדם אין לברך קודם שיכנוס שמא ימלך הקצב מלשחוט ויהי' לבטלה וכמ"ש הרמב"ן לפרש ד' ירושלמי דבקידושין בבעילה אין לברך מה"ט ונ"ל שצריך לשחוט ויצא מיד ויברך וכדאמרי' בטבילה טבל ועלה מברך אע"פ של"נ כן מהרמב"ם פי"א מברכות ואפשר שלא כ"כ אלא היכי דפשע ואף שיש לחלק בין היכי דאינו ראוי מצד עצמו בין היכי דראוי אלא שהמקום מטונף דבידו לנקותו אינו נכון כלל לחלק כן ומ"מ נראה דאם רק לכלוך דם אינו מעכב הברכה

דהא בשחיטת פסחים אמרו הלל ודוקא אם יש טנופת מצואה ומ"ר או ריח רע המעכבים הברכה נ"ל כמ"ש להלכה אבל למעשה אני חושש לדברי רמב"ם כפשטן עכת"ד. ועי' בחק יעקב סי' תל"ב סק"ה ואו"מ על נזיר בסופו במהדו"ב לסי' זה מיש בזה ועי' בשו"ת גא"י חאו"ח סוסי' ד' מ"ש בישוב קו' הש"ך על הבר"א:

ה

סעי' ד' ואם דבר וכו'. בתב"ש סקי"ג פסק דאפי' דיבור א' הוי הפסק ובמש"ז סק"ד דחה ראייתו ופקפק בזה ועי' בא"ר א"ח סי' קס"ז סק"ז שהביא בשם בה"ג דאם ענה אמן אחר ברכת עצמו הוי כהפסיק בדברים בטלים ומשמע דצריך לחזור ולברך כדין דברים בטלים וכ"ה בפמ"ג א"ח סי' נ"א בא"א סק"ו וע"ש סי' ר"ו א"א סק"ד עוד בזה ועי' בינ"א כלל ה' אות י"ב ואני מצאתי בליקוטי רמב"ן וז"ל אהבת עולם ברכה מצוי' לק"ש שכל המצות טעונות ברכה לפניהם וכו' וכיון שברכה זו לק"ש ברור הוא המברך על המצוה או פירות ועונה אמן אחר ברכת עצמו בין ברכה למצוה טועה גמור הוא כדאי' בירושלמי מגלה פ"ד וכו' וכדומה שהוא הפסק וצריך לחזור ולברך וכו' עכ"ל ועי' ספר האשכול הל' תפלה וק"ש סוסי' ה' ונח"א שם ומפורש כהתב"ש אבל מ"ש הרמב"ן דאהבת עולם הוא ברכה לק"ש יעוין בב"י א"ח סי' מ"ו ופי' ס' בשם רשב"א להיפוך וצ"ע שלא הזכיר ד' הרמב"ן וע"ע בפמ"ג א"ח סי' תפ"ז סק"א בזה ומ"ש שם דדוקא בברכת המצוה יעוין בשע"ת א"ח סי' תקפ"ב סק"ב בשם מט"י להיפוך ועי' במש"ז כאן בדין שהה כדי הילוך כ"ב אמה ועי' בינ"א כלל ה' שם אות י' באורך בזה ועי' בצל"ח ברכות ט' ע"ב שהעלה דשיעור כ"ב אמה היינו בהילוך עקב בצד גודל ששוהה בו יותר מהילוך בינוני ע"ש טעמו:

ו

סעי' ח' בהג"ה וכן הדין וכו'. עי' תוי"ק סק"ד שהאריך לתמוה ע"ז והעלה לדינא דאם שוחט דבר דאתיליד ריעותא ושוחט בתחלה עוף לא יכסהו מיד אלא ישחוט אח"כ הבהמה ואח"כ יכסה:

סימן כ

א

סעי' א' והיינו שייר בחיטי. בש"ך החזיק בשי' הסוברים דלמעלה מטבעת הגדולה אסור וכהא דב"ק צ"ט ע"ב ותוס' דמפני שאינם בני תורה יש להחמיר. וי"ל לפמ"ש המנ"י כלל ע"ה אות ל' להוכיח מהא דא"ח סי' תקכ"ו דבזה"ז אין להחמיר מה"ט וע"ש מדברי

רמ"א יו"ד סי' ר"ה ואני מוסיף דכה"ג מבואר ביו"ד סי' שס"א ס"א בהג"ה דבזה"ז אין לך א' שאינו בקי במקרא או במשנה ועי' בט"ז א"ח סי' קל"ט סק"ד בשם התוס' אבל לא קיי"ל כן אבל באה"ע סי' קמ"ב סי"ד בהג"ה מוכח דגם בזה"ז אינם בני תורה וכ"מ מהא דגזירת קטנות המבואר בא"ח סי' תנ"ג ובמרדכי פכ"ש מבואר משום דאינם בני תורה ומצאתי בשו"ת תשב"ץ ח"א סי' כ"ב דהיכי דאיכא ת"ח מעיין במילי דמתא י"ל דחשיבי כל העיר בני תורה לכמה דברים אבל לא במבשל בשבת ע"ש שתי' בזה איזו סתירות בענין זה ומצאתי בתשו' ריב"ש סי' קכ"ה והובא בב"י יו"ד סי' ר"א דגבי המשכת מים למקוה אין לגזור מפני שאינם ב"ת לפי שהכשר מקוה לא לכל הוא מסור כ"א לזריזים וחכמים ע"ש וה"נ י"ל בנ"ד דבזה"ז אין ממנים שו"ב רק מומחים ובקיאים אין לגזור בכך וצ"ע ולדינא יעוין בפלתי סק"א באורך בזה דודאי לכתחילה אסור לשחוט למעלה מטבעת הגדולה ובשו"ב הרגיל בזה יש להעבירו אבל בדיעבד אין להחמיר אבל בפר"ת סק"א מחמיר בזה מאוד ואמנם להבין ביאור ענין החוטי דע כי הקנה עשוי טבעות טבעות וכל טבעת הוא עב קצת בצד הסמוך לעור בית השחיטה אבל בצד ב' דהיינו בצד הסמוך לושט המונח תחת הקנה והוא ג"כ צד המפרקת הטבעת הוא דק והוא כעור ובשר בעלמא אבל הטבעת הגדולה שבסוף הקנה הסמוך לראש הטבעת עגול בעצה סביב וזה הטבעת הוא להיפוך משאר טבעות כי צד הטבעת הסמוך לעור ביה"ש הגם שהוא עב יותר משאר טבעות מ"מ הוא דק יותר מצד טבעת הזה שבצד הושט ומפרקת הנ"ל כי שם הטבעת הגדולה עב יותר הרבה מהצד. הסמוך לעור ביה"ש ויש עוד הפרש כי צד הטבעת ההוא בצד עור ביה"ש אינו רחב הרבה ובכלות רחבו בצד הסמוך לראש יש שם מעט בשר ממש ואח"ז סמוך לראש ממש מתחיל עצם משופע ועגול קצת כעין כובע והולך ומשפע למעלה לצד הראש ובסופו סמוך להלשון בולט כמין תנוך אוזן רחב ועגול והוא המכסה פי הקנה לעכב הקול והוא עצם רך כמין סחוס (קנאספיל) ומחובר בבשר הלחי ובסוף הלשון ואם הבהמה אוכלת המאכל הולך מסוף הלשון ע"ג שיפוי כובע הנ"ל ומשם לושט אבל צד הטבעת הגדולה הנ"ל שבצד הושט ומפרקת הוא רחב הרבה עד שבולט קצתו גם תחת הטבעת השני' שאחריו לצד הגוף והבליטה הזאת שבולט מטבעת הגדולה תחת טבעת שני' איננו עב כמו שהוא עב תחתית טבעת הגדולה עצמה כי סמוך לקצה שלצד הגוף נעשה דק וצד הטבעת שבצד הושט והמפרקת הנ"ל כלפי הראש הוא עב יותר ושם. בכלות רוחב הטבעת יוצאים משם ב' בליטות של עצם סחוס ובתחתיתו בצד הדבוק לחלק הטבעת הגדולה בצד הסמוך לושט ומפרקת הנ"ל הבליטות הנ"ל רחבים קצת וסובבים והולכים בעיקום קצת, כלפי מעלה דהיינו לצד הטבעת הסמוך

לעור ביה"ש ושם מתקצרין מרחבן ונעשים כעין קנוקנות והם נקראים אומי הגרגרת והם משמשין לסגור פי הקנה שלא יפול המאכל לקנה מפני שקצה החוטי הנ"ל הם נדחקים ומתקרבין זל"ז בסופן ועי"ז נסגר פי הקנה ומחמת שצד הטבעת הגדולה בצד הסמוך לושט ומפרקת הוא רחב יותר וכמש"ל ולכן החוטי הנ"ל הם תכופין ודבוקין שם ממש בהטבעת אבל כשסובבים והולכים בעיקום לצד מעלה דהיינו לצד הטבעת שסמוך לעור ביה"ש מחמת שמתקצרים שם החוטי וגם הטבעת מתקצר בצד זה ולכן החוטי הנ"ל מרוחקין שם מהטבעת ויש בשר בינתים וע' בכרתי סק"א שהעלה ליישב מ"ש הר"מ בפיהמ"ש דחיטי הם. בטבעת הגדולה ובגמ' משמע שהם למעלה מהטבעת והוא משום דהבהמה כשהיא אוכלת והולכת החוטי הם בתוך הטבעת הגדולה ונכפפים לתוכן אבל כשפושטת צוארה לשחיטה מושכת החוטין למעלה ואז הם למעלה מהטבעת ע"ש אבל בקונטרוס יוסף מהשו"ב מלונדן לסי' זה העלה שבצד הסמוך לעור ביה"ש שמרוחקין החוטי הנ"ל מן הטבעת הם למעלה מטבעת ובצד הטבעת הסמוך לושט ומפרקת הם בטבעת ממש ע"ש ועי' בת"ה למהר"ם בראנשווייג סי' י"א בזה והמעיין בכל המקומות השייכים לזה ויבדוק בגוף הבהמה ומצא שע"פ דברי הנ"ל מבואר הענין לנכון:

ב

בלי שתאנוס וכו'. עי' תשו' רדב"ז ח"א סי' קמ"א וסי' קמ"ה מ"ש ע"ד רמב"ם ותוס' בזה:

ג

סעי' ב' ושיעור תורב"ץ כו' בשתי אצבעותיו ובהג"ה וי"א כדי רוחב ד"א וכו'. אעתיק מ"ש בתשובה להרב המנוח עו"ה אבא ז"ל מו"צ ד"ק טאלמיטש ע"ד שאלתו במעשה שאירע בקהלתכם ששחט השו"ב בהמה גסה למטה קצת מטבעת הגדולה ובדק הושט ונשאר למעלה מקום ושט המחובר בלחי והיוצא מהלחי בס"ה ב' אצבעות ושליש אצבע ורו"מ הביא ד' מש"ז סק"ד בשם תב"ש דבה"מ סגי בגודל א' ורק לכתחילה ד' גודלין אבל מהתב"ש מבואר דבמדינות אלו גם בהפ"מ אסור בפחות מן ד' גודלין כיון שאנו נוהגים כמהרי"ו ודוקא במדינות אחרות יש להתיר בהפ"מ והנה אם אמנם בתב"ש מבואר כן אבל לענ"ד הגם דאנן גרירין בתר מהרי"ו ורמ"א אבל היינו היכא דרמ"א פסקו כוותי' אבל כאן הרי דיעה א' הובא בש"ע בסתם ורמ"א הביא ד' רש"י ומהרי"ו בשם י"א וא"כ יש לפסוק כדעה א' וכמ"ש בשו"ת עה"ג סי' מ"ו באמצע התשו' דגם היכי. דהביא הרמ"א בשם י"א אין כונתו לחלוק על הש"ע רק דיש להחמיר לכתחילה ושלא בשעה"ד אבל בדיעבד או שעה"ד יש להקל ואף שהפמ"ג בכללי או"ה ליו"ד אות ד' ג' חקר בזה והניח בצ"ע ופקפק על השואל בתשו' מהרמ"ז סי' ד' שכ"כ בפשיטות אבל הרי בכללי או"ה

לאו"ח שבסוף סדר הנהגת השואל אות כ' ואות כ"ה העלה בעצמו כן ורמז לתשו' עה"ג הנ"ל גם י"ל דהרמ"א סובר דגם מהרי"ו מחמיר בזה רק לכתחילה ותדע דהא הרמ"א כ' עוד שיעור דכפיפת אוזן ומבואר בד"ח על הרא"ש פא"ט אות י"ז דהרמ"א מחמיר רק לכתחילה וה"נ בזה ומצאתי בלבוש שפסקו בפשי' דסגי בדיעבד ברוחב אצבע א' ולכתחילה כשיעור כפיפת האוזן ולא הביא כלל דעת מהרי"ו וגם בישו"ש פא"ט סי' ו' פסק להקל בדיעבד באצבע א' ובאמת דגם רש"י גופי' נקט כשלש אצבעות וארבע ולפמ"ש התוס' דהיינו בראמים גדולים א"כ בשורים שבמדינתינו בודאי הם עוד פחות ממחצה מראמים גדולים וסגי בב' אצבעות ועי' במל"מ פ"ח מלולב ה"ז מכמה דוכתי בש"ס דנקט כה"ג דמוכח כהתוס' הנ"ל וא"כ בנ"ד דאיכא ב' אצבעות ושליש גם לשי' רש"י יש להקל אבל כבר כ' המש"ז דסתם אצבע היינו גודל והוא רוחב כאהל ולפמש"ל סי' ל"ה הוא רוחב שני צענטע מעטר שבזמנינו ולא ביאר רו"מ בנ"ד אם הו' יותר מן ב' גודלין ועכ"פ לדינא יש להקל בהפ"מ בשיעור אגודל א' וכמ"ש:

ד

ואולם בגוף השיעור כבר רמז במש"ז לתשו' פמ"א ש שנחלק עם ח"א אם גם מקום חיבור הושט בלחי הוא בכלל השיעור ודעת הפמ"א דגם מקום חיבורו בכלל וראיתי בשו"ת שבסוס' בל"י לסי' זה שהאריך בזה והפלה דעיקר שיעור של התורבץ הוא רק מקום שאינו מתכויץ רק דא"א לידע שיעור זה עד אחר שחיטה ולכן נקט שיעור דכדי תפיסה והנה עיקר מקום התורבץ הנ"ל הוא רק במקום הדבוק בלחי וכדמוכח מדברי רש"י אלא שע"י שהבהמה כופפת ראשה בשעת שחיטה נמשך ויוצא מקום התורבץ עם המקום הדבוק בלחי לחוץ ממקום ההוא ויוכל להיות שישחוט שם ולכן קאמר דיש לשחוט ד"א להלן דבודאי לא יומשך ויצא התורבץ עד רחוק ד"א וג"ז רק חומרא לכתחילה כנראה מלשון הסמ"ק שהביא הב"ח ואם שחט בדיעבד תוך שיעור זה אם בדק אח"כ ונמצא ששחט משהו מן היוצא מהמקום הדבוק בלחי כשר דהא אח"ש חוזר ונכנס התורבץ במקום הדבוק בלחי עכת"ד שם. ואם כי יש לפקפק בדבריו ועי' כרתי סק"א מ"מ אם רחוק אגודל מסוף מקום הדבוק בלחי ודאי יש להקל אבל מצאתי בא"ז הל' שחיטה סי' שע"ד וז"ל וראיתי כתוב בה"ג וטבחא דשחיט חיותא לימשח ד' אצבעי מתותי טבעת הגדולה ולשחוט והיינו שכ' רש"י בשם רבינו הזקן ופי' ריב"ם דהיינו בראמים גדולים אבל בשוורים שלנו אין השיעור גדול כ"כ ובה"ג אחרים ראיתי כתוב כדי חפיסה היינו כי היכי דתפיס לה אינש בתרתי אצבעי עכ"ל ה"ג ובאלפסי וכו' וכן הי' נוהג ר"י ז"ל הלכה וכן ר"י בר"ש הי' נוהג כן וכ' ראב"י י"מ כדי אחיזת חודו של צפורן וליתא שהרי שוחט

משיפוי קנה ולמטה וסתמא דמילתא אינו מעקם בושט כ"כ למטה וכו' עכ"ל ומדנקט בה"ג ד' אצבעי מתותי טבעת הגדולה וכו' בין אם נפרש דר"ל שיעור ד"א מסוף טבעת הגדולה לצד הגוף או דר"ל לפי שהקנה מונח תמיד למעלה ע"ג הושט ונודד שיעור ד"א בושט המונח תחת מקום הגדולה שבקנה עכ"פ מוכח דהיינו חוץ ממקום הדבוק בלחי וז"ל הסמ"ק שהובא בב"ח ובבהמה גסה אם מרחיק ד"א מן הראש די בכך עכ"ל משמע ג"כ כמ"ש ומוכח דלא כהפמ"א ועי' שב"י ח"ג סי' נ"ט שדעתו נוטה דבמקום הדבוק אינו בכלל תורבץ בלל ושוב הביא ד' רש"י דנראה להיפוך ע"ש בזה ונעלם ממנו תשו' פמ"א הנ"ל שדעת השואל הי' להוכיח דהתחלת התורבץ במקום הדבוק בלחי ויוצא קצת גם לחוץ ולכן נקט רש"י לצד הראש הוא מתקשה והפמ"א הביא מדברי רש"י חולין י"ח ע"א ד"ה השוחט וכו' בטבעת גדולה וכו' לצד הראש וכו' והרי טבעת הגדולה הוא במקום הדבוק בלחי ואפ"ה נקט לצד הראש ולכן ברור שהתורבץ מתחיל מיד בתחלת בית הבליעה סמוך לפי הקנה ואם שייר כשיעור ד' אן ב' אצבעות לפירש"י הוי מקום שחיטה אף שהוא בין הלחיים וכן שיעור כיווץ מהני גם שם עכת"ד ועכ"פ התורבץ בודאי מתחיל שם לכ"ע:

ה

וראיתי בשו"ת טטו"ד מ"ק סי' ל"ג שנשאל בעובדא שאירע ששחטו עוף ונשחט רק הושט והי' בו כפי שיעור הקטן לפי קטנו אבל הושט לא נתכויץ שם רק כמו שנתרחק כן נשאר עומד אם עיקר הדבר תלוי בכוויץ או דתליא בשיעור שנתנו חכמים והעיר שם מהא דסימנים לאו דאורייתא ובע"כ דהעיקר תלוי בשיעור לבד ולכן פסק להקל בזה ע"ש ואני חמה על ראייתו דא"כ איך יפרנס דיני סימני עופות טהורים וסימני איילונית וסריס וכדומה למ"ד סי' דרבנן ובע"כ דיש סימנים שהם הלל"מ והוי דאורייתא רק דיש סימנים שהם רק דרבנן וכמ"ש התוס' בחולין ס"ד ע"א ד"ה סימנים לחלק כן וכ"ה בחי' הר"ן שם ע"ט ב' ופי' בבה"י בתוד"ר סי' רט"ז מ"ש בשם תשו' בני יעקב סי' ס"ג שהביא בשם מהר"י אלפנדרי דבסימנים התלוים ביד"ש ולא במקרה הוי דאורייתא ועיש"ה וא"כ ה"נ בזה (ועקצה"ח סי' רנ"ט סק"ב ושו"ת נט"ש סי' ע"ט מ"ש בדברי הר"ן הנ"ל) ובגוף הדין הנה מצאתי בת"ח חולין מ"ד וז"ל דלא יהבו רבנן שיפורא לשום מקום הגרמה כ"א לתורבץ הושט בלבד משום דאע"ג דידעו לי' דכל שחותכו ועומד במקומו זהו תורבץ כדלעיל אפ"ה יהבו בי' רבנן שיעורא כמה הוי אותו מקום שחותכו ועומד במקומו לפי שאין הכל בקיאים בזה עכ"ל וכן מצאתי בדמש"א פא"ט דשיעור תפיסת יד ושיעור כיווץ חדא נינהו אלא משום דאין בקיאים בזה או משום דבחיי' א"א לידע לכן נקט שיעור

תפיסה והכל א' ע"ש וזהו כדברי השואל שהביא בטטו"ד שם והוא כתב עליו שמביא לידי גיחוך והנך רואה שהת"ח ודמש"א כ"כ וא"כ היינו להחמיר אבל היכי דהוי להיפוך שהסימן גורם חומרא א"א להקל ומסתמא טעה בשיעור המדה כפי ערך הגדול וקטן או דהשיעור עולה יפה רק ע"פ רוב וכל מ"ש בטטו"ר להוכיח כדעתו המעיין ימצא שדבריו דחוים ועי' במהרש"א חולין שם שכ' ג"כ דבחיי' א"א לעמוד על שיעור כוויץ לכן נתנו שיעור דתפיסת יד ומוכח ג"כ דפי' כוויץ עיקר וז"ל הפר"ח סק"ד ומשמע לרמב"ם דשיעור א' הוי מקום שחותכין אותו ועומד ושיעור תפיסת יד אלא דצריך לדעת אמאי הוצרך לפסוק כתרווייהו וכו' וי"ל דהוצרך לאשמעינן סימן הכוויץ והעומד להכשיר בסי' זה בעוף דאין שיעורו ב' אצבעות וכו' ופי' מתכוויץ הוא שיכנוס פי ראשו לתוכו ויחסר מרוחב חללו עכ"ל. ומבואר דס"ל דבעוף העיקר תלוי בכוויץ ולכן אין להקל בזה אם עומד בלא שום כוויץ כלל אפי' בהפ"מ ובשו"ת ברכת יוסף סי' י' כתב דאם שחט למעלה מתפיסת יד אלא שמקום החתך עומד ואינו מתכוויץ יש להקל ומ"מ לא רצה להורות ועי' ספר ב"א ח"ב חדר נ"ז שהעלה דמה"ת כל הושט מקום שחיטה וחכמים נתנו בו שיעור והוא רק מדרבנן והוכיח שכן דעת הרשב"א ולכן קיי"ל כשיעור תפיסת יד להקל ומ"מ הניח בצ"ע:

ו

בש"ך סק"ו השיג ע"ד הב"י ועי' בלב"א חולין שם שהוכיח כהטור ואני מצאתי בחי' רמב"ן שם וז"ל הא דאמרי' פחות משערתא ועדיף מחיטתא תמוה הוא איך נחנו שיעור סתם לכל שהרי ודאי תורבץ דשור הגדול גדול הוא מעוף הדק וי"א שאין שיעור זה אלא בשור בינוני ושאר בהמה חיו"ע לפי גדלן וקטנן וכן שיעור של ר"נ דאמר כדי תפיסת יד בשור בינוני וכו' והרמב"ם ז"ל אמר בחי' ובהמה אבל בעוף לפי גדלן וקטנן ובין דקה לגסה נמי יש לחלק עכ"ל ומבואר כהטור וגם מבואר מזה דשיעור מבלעתה קאי על שור ובע"כ דיונה הוא שם מ"ד וכמ"ש הד"מ ומ"ש בהגהות י"ש מגיטין נ"ט כבר קדמו הת"ח חולין מ"ג ובשיו"ב כאן וציין לסה"ד בזה וע"ע בתשו' רמ"א סוסי' פ"ג בזה. ודע דשיעור דלמטה שהוא עד מקום שישעור הועד לפני דבכבשים שכיח שאין שם שער כלל ולא פירצי עד הכרס ממש וכפי הנראה דיש להקל עד מקום ההוא. וצ"ע:

ז

סעי' ג' ואם שחט מן הצדדים וכו'. עי' בלב"א חולין י"ט ע"ב בתוס' ד"ה השוחט וכו' מ"ש בדין מחזור סימנים לאחורי העורף דלפי' רמב"ם ותוס' פסול ופי' כנפ"י דמסיק ג"כ

דמן הצדדים כשר דיעבד גם בלא ידע אבל מן העורף פסול בלא ידע גם דיעבד ובזה ביאר דברי התוס' ע"ש:

סימן כא

א

סעי' א' אפילו כחוט השערה דיו. בט"ז הוכיח מרש"י דס"ל דבעי' רוב הניכר בראי' ולא במדידה מדנקט רוב הניכר וברשב"א בתה"א ובחידושיו ובר"ן רפ"ב דחולין הביאו מברכות מ"ח רובא דמינכר בעי' ולא סגי בששה והוכיחו מהת"כ סו"פ שמיני דהכא לא בעינן רק משהו יותר מחציו וברשב"א מבואר שכ"ה דעת רש"י ג"כ וכן מצאתי בחי' הרמב"ן לחולין כ"ח שהביא לשון רש"י וכ' פי' לפירושו לאפוקי מע"מ וכו' וכ"ה ברמב"ן עה"ת סו"פ שמיני ואני מצאתי בס' הפרדס לרש"י סי' ר"ו וז"ל ומי ששחט חצי א' בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטה פסולה עד שיוסיף כמלא שיפר דתניא בת"כ וכו' ובגמרא מפרש רוב הנראה לעינים כי זה יותר מזה עכ"ל ומפורש דגם רש"י ס"ל כן וזה כמה שנים העירותי מדברי רש"י בע"ז ל"ז ע"ב ד"ה סוסביל וד"ה רובא ומתוס' חולין קכ"ג ע"ב ד"ה עולת העוף ואח"ז מצאתי בפר"ח שהעיר בזה אבל הרי גם הרמב"ן והרשב"א והר"ן הביאו מברכות דמינכר היינו רוב גדול ואפ"ה ס"ל דהכא כונת רש"י רק שניכר במדידה ובא רק לאפוקי ממ"ד דס"ל הכא דמע"מ כרוב ועי' בכורות מ' ע"ב במראה ולא במדה משמע ג"כ דמראית העין היינו בלא מדידה אבל מ"מ י"ל דהכא רק לאפוקי ממע"מ וכמ"ש ומצאתי בס' האשכול ה"ש סוסי' ט' שהוכיח ג"כ דבמשהו יותר מחציו סגי ושכ"ה דעת הרי"ף והביא ג"כ מחולין קכ"ג הנ"ל ועי"ש וכן מצאתי בא"ז הל' שחיטה סי' ש"ע וז"ל למדנו מכאן דמע"מ אינו כרוב וכו' וכן הלכה הלכך אין שחיטה כשרה עד שישחוט רוב הנראה לעינים עכ"ל והביא מירושלמי פ"א דעירובין דמוכח דגם בשחיטה מע"מ כרוב מה"ת ורק מדרבנן בעי רוב ובש"ס דילן חולק ובסי' שע"ב הביא ג"כ מהת"כ הנ"ל וכ"ה בתשו' רדב"ז ח"א סי' י"ב ובברכ"י או"ח סוסי' תרמ"ה וביוש"ב כאן וגם הפר"ת סק"ב כאן האריך לסחור ד' הפר"ח והוכיח שכ"ה כונת רש"י וגם מדרבנן סגי בכ"ש יותר מחציו והביא כמה ראיות שכן עיקר למעשה ועי' תשו' ב"ח החדשות סוסי' י"ז בתשו' הט"ז שכ' בעצמו לתמוה על הרש"ל בהגש"ד שכ' דבעי רוב הנראה ולא סגי במדידה שזהו פי' קצת המונים נגד רוב הפוסקים יש להקל בזה:

ב

בט"ז סק"ב הביא ראי' מהמרדכי דס"ל דרוב גדול בעינן ובמש"ז כ' דיש לעיין כונתו ועי' עצ"ל וכונת הט"ז הוא דלכאורה יש מקום לפרש כונת מרדכי דבדיקת הנוצה אינה בדיקה טובה דאפשר לטעות בה או כמ"ש בהג"א וש"ך סי' כ"ה סק"ה דנוצה קורע אך לפ"ז למ"ל להמרדכי לסיים ע"ז ואנן בעינן רוב הנראה לעינים הרי גם אי סגי במע"מ ג"כ לא יועיל לזה בדיקת נוצה דשמא נשחט פחות מחציו וטועה בבדיקתו בהנוצה ונדמה לו שיש מחצה ובע"כ דס"ל דבדיקת הנוצה היא בדיקה טובה אלא דמ"מ לא מהני הבדיקה משום דאנן בעינן שיהי רוב הניכר בלא מדידה וכיון שהוא צריך לבדוק בנוצה במדידה שוב ל"מ כלל וז"ש הט"ז דאי לאפוקי ממחצה ר"ל דאי נימא דסגי ברוב ע"י מדידה שיהי' משהו יותר ממחצה רק דיש חשש טעות בבדיקת נוצה מה שייך זה לבדיקת הנוצה ר"ל מה שייך דין דבעינן רוב הנראה לעינים דוקא לבדיקת הנוצה דאפי' למ"ד דבעינן מע"מ לא סגי בבדיקת נוצה כיון דאפשר לטעות בה אלא בע"כ כמ"ש זהו כונת הט"ז אבל לענ"ד י"ל דמ"ש המרדכי ואנן בעינן זהו דין בפ"ע ואינו תלוי במ"ש מקודם ומי שרגיל במרדכי ימצא כמ"פ כה"ג ולדינא כבר כתבתי בפ"ק הקודם שדעת רוב הראשונים להקל וגם דעת רש"י עצמו הוא כן ולכן הדבר ברור דיש להקל ברוב ע"י מדידה אבל דוקא בבדק תיכף אח"ש דאל"כ יש לחוש שנתרחב ע"י פרכוס ואין להקל כמ"ש הכר"ו ועי' בשמ"ח סי' כ"ה ס"ג ומש"ש ועי' בשפ"ד דאם ניכר רק לקצת ב"א שיש רוב בלא מדידה אף שאינו ניכר לכל יש להקל לכ"ע:

ג

סעי' ג' לא שחט רוב הסימן במקום א' וכו' בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' פ"ב נשאל במעשה שאירע ששחטו בהמה ובדקו אח"ש וראו שהושט נשחט מעור החיצון רוב שלם ומעור הפנימי נשחט למעלה פחות מרובו רק שגם בצד ב' הי' בפנימי חתך כנגד השלם של החיצון ובצירוף החיתוכים הי' רוב גם בפנימי והשיב לאסור דגם לדידן דלא בעי מפורעת אבל דוקא אם עכ"פ בצירוף החיתוכים הוי מפורעת ועוד דכיון דבכה"ג דעור חיצון מגיז עליו ל"ה נקב א"כ ל"ה שחיטה כלל ע"ש ולענ"ד כיון דנחתך שם הפנימי מסתמא הי' מגולה לסכין בשעת שחיטה דאל"כ איך שלט בו הסכין רק דאח"ש נגמר ונפשט תחת מקום השלם שבחיצון וכיון דבשעת שחיטה הי' כהוגן אין חשש כלל וגם גוף חילוקו אינו נראה דלדידן בכל גווני לא בעינן מפורעת אך לשי' הבה"י דבזה"ז יש לאסור בשחט בב' מקומות אף שלא הגביה ידו א"כ בלא"ה אסור אבל אנן לא. קיי"ל הכי כמ"ש הפר"ח

בקו"א וגם התב"ש סק"ו מיקל בהפ"מ וע"ע בתב"ש סי' כ"ג סק"ב ובמש"ז סוסי' זה וסי' כ"ג שם ועמש"ל סי' כ"ג סק"ו בדינים אלו

ד

כבד אווזות הזכרים הקנה מחולק לשנים סמוך לגוף ויש שם כמין כפתור ויבואר בסי' ל"ג דכשר ולענין שחיטה נסתפק בד"ק סק"ב וגם בס' כר"ש נסתפק והביא ששאל לחכמי הדור ולא מצא מענה ועי' תשו' מהרי"א יו"ד סי' ע"ד שהוכיח דלשי' הפר"ח סי' ל"ג דבהדדי ערבי כשר יש להקל בשחט א' מהם וא"כ ה"נ בבר אווזות דלכ"ע כשר גם בשחיטה יש להקל אבל אין ראיותיו מוכרחות למעיין ובס' ויוסף אברהם הביא בשם ע"י שקבל מרבותיו דאם שחט רק קנה א' טרפה והעיד שכן הורה הט"ז והוא נסתפק בדין א א' יותר ושחט אותו ועי' מק"מ סי' ל"ב סקכ"א בזה שלא הביא מכל הנ"ל:

סימן כב

א

סעי' א' בעוף צריך לשחוט הורידין וכו' בש"ך הביא כמ"פ שהם ב' ורידין ובפיהמ"ש להר"מ כ' שהם ב' גידים הדופקים וע' בשו"ת בש"ר סי' ל"ד בכס"ד שם שביאר ד' הר"מ שהם הגידים המוציאים הדם מחדר הלב ונקראים אורטעריע בלע"ז ואותם הנקראים וינו הם המביאים את הדם לחדר ב' של הלב וכשחותכים הגידים הדופקים יוצא דם בשפע גדול והביא מסוטה ט"ז לנקטינהו לורידין וברש"י שם ע"ש עוד בזה ופ' במעיו"ט פ"ב דחולין אות כ"ז דלשי' בעה"ע שהביא שם באות כ"ה הם ב' גידים בצד זה וב' בצד זה וע"ע בד"ח פג"ה אות נ' שהוכיח מהר"ן דלא כהב"י סי' ס"ה וע' במבוא שערים לרנ"ש בדיני ניקור שבסוף הגהת שע"ד מ"ש ע"ד הב"י הנ"ל ועי' בדו"פ סי' ס"ה שם מ"ש בזה:

ב

בב"י הביא ד' רמב"ם ועיטור בשם גאונים דאין הלכה כר"י וכ"נ דעת הראב"ד שהביא בכלבו וב"י ועי' בד"מ אות ד' ג"כ בזה שהמנהג נתפשט כדעת המקילין והד"מ סיים דטוב להחמיר ונראה מזה דהוי דק חומרא בעלמא ובאמת מה שתמהו ע"ד רמב"ם יש לדון עפמ"ש הא"ז ה"ש סי' שע"ג דהוי מחלוקת ואח"כ סתם דממתני' דהשוחט ולא יצא דם מוכח דגם בלא יצא דם מותר באכילה, וא"ל דמיירי בחותך אבר אבר דא"כ מאי למימרא דכשרין ונקט גם עוף ע"ש וי"ל דזהו טעמו של הר"מ והן אמת דלפמ"ש הרשב"א ור"ן רפ"ב דחולין דבלא יצא דם דלא פירש ממל"מ ליכא חששא אין ראי' אבל הרי לדעת הרא"ם אינו כן ועי' בש"ך סקי"ג ובתב"ש סקי"א מ"ש בזה וע' בפר"ת סק"א שביאר ליישב

לשי' רמב"ם הא דשקול וטרי הש"ס אליבי' דר"י משום דהיכי דלא מיפרשא מילתי' אין ראי' מדשקיל וטרי אליבי' דחד תנא דהלכתא כוותי' אבל העלה דגם לרבנן צריך לנקוב הורידין שלא בשעת שחיטה עכ"פ דהם לא אמרו רק מ"ל בשחיטה מ"ל שלא בשחיטה ומסיק לדינא דהיכי דשוחט אדעתא לחתכו שרי ולא גזרי' שמא לא ינתח ודחה ראיית הרא"ש וגם י"ל דלא קיי"ל כר"י בהא לגזור כולי האי וגם יש לסמוך בזה על הרמב"ם דמתיר לגמרי ע"ש ויש להביא סמוכין לדבריו ע"פ דברי רש"ל ומג"א שהבאתי לעיל סי' סק"י ע"ש ותבין. ומ"ש דגם לרבנן צריך לנקבן כ"ה גם בתב"ש סוס"ק ה' והוכיח כן מהרשב"א וראב"ד ע"ש:

ג

אעתיק מ"ש בתשובה להרב מהו' דוב נ"י מק' לאדמיר ברוסיא ע"ד שאלתו באשה א' ששכחה ולא הסירה הראשים מהאווזות במליחה רק חתכה אותן לשנים והוציאה המוח וגם נטלה מהצואר קודם מליחה כל החוטין הנמצאין שם וחטטה אחריהן וגם חתכה באיזו מקומות במפרקת וכן הי' שם המנהג מלפנים וזה מקרוב הכריז שם ח"א דבלא הסרת הראש הוא טרפה ונתפשט עי"ז המנהג להסיר הראש אבל לפעמים ע"י שכתה מזדמן שעושין כפי הרגלם מכבר והנה רו"מ האריך בהעתקת דברי הפוסקים בענין זה והביא ד' התב"ש סק"ה שהאריך להוכיח דאם לא שחט הורידין לא סגי בחיטוט הורידין קודם מליחה דכל חוטי הגוף נאסרים והאריך לדחות ד' התב"ש והביא ד' הרשב"א בתה"א בית ג' ש"ג דמבואר דכל ראייתו דלא משום ורידין עצמן נאסר אלא משום חוטי כל הגוף דאל"כ למ"ל חתיכת איברים ליסגי בחיתוך ורידין וא"כ לשי' רא"ש ומרדכי דסגי בחתיכת הראש וחתיכת אבר לאו דוקא א"כ נדחה ראיות הרשב"א ועוד דבעוף הרי קיי"ל כדעת י"א שבר"ן שהובא ברמ"א וש"ך סי' ס"ה דא"צ לנקר החוטין א"כ אין חשש מכח שאר חוטין והרשב"א לשיטתו דס"ל דגם בעוף צריך לנקר החוטין וכמ"ש בבדה"ב בית ב' שער א' דבעוף שאר חוטין תורת בשר עליהם עכת"ד. ובאמת שכבר קדמו בכ"ז בס' רביד הזהב סי' כ"ב לדחות ד' התב"ש מכח ב' טעמים הנ"ל. ואולם מ"ש הרה"ז וגם רו"מ מכח דעת י"א שבר"ן הנה אני מצאתי בחי' רמב"ן לחולין כ"ח שהביא ד' הראב"ד דלקדירה לא סגי בחתיכת וירידין עד דחתיך חיטין ומלח להו בין בבהמה בין בעוף וכ' וז"ל ויש להקל ולומר שלא הוזכרו חוטין אלא בבהמה אבל חוטי העוף כבשר ואין לנו אלא אותן חוטין שמנו חכמים באותו ענין ולא הוזכרו וירידין אלא משום דם הנבלע באיברים ובבשר ולפיכך אם שחט וירידין צולהו כולו כאחד ולקדירה מולחו כולו כאחד ואם לא שחטן צריך חיתוך אבר אבר למרק הדם מן הבשר עצמו ולאחר חתיכת איברים

צולהו או מולח ומבשל אבל בבהמה למרק בשר א"צ שהרי מחתכו ולמרק חוטין אינו מועיל וכן נהגו. ושוב ראיתי לר"ח ז"ל וכו' נראה שהוא מסכים להצריך חיתוך לגידי העוף וכו' עכ"ל והדבר ברור שזהו דעת י"א שבר"ן ולזה סיים הר"ן שדעת ר"ח אינו כן ומבואר דגם לשי' י"א נהי דא"ל ניקור חוטי הגוף מ"מ צריך עכ"פ חיתוך אבר אבר למרק דם מן הבשר ולפ"ז נראה דגם כונת הראב"ד הוא רק דא"צ לחתוך שאר החוטין אבל מ"מ צריך לחתך אבר אבר וזהו שסיים הרא"ה בבדה"ב ומסתברא דשובר מפרקת כדין זה וכו' וכאן וכאן מותר במחתך אבר וכו' ע"ש וא"כ אין שום צד להקל מכח דעת י"א הנ"ל היכי דהעוף שלם:

ד

אבל מ"מ מכח טעם ראשון צדקו דברי רה"ז וכן מצאתי בב"מ ליו"ד שהעלה ג"כ דלשי' רא"ש ומרדכי בשם ר"ת דסברי דסגי בהסרת הראש לא ס"ל כהרשב"א שפסק דצריך לחטט אחר כל חוטי הגוף והביא עתה"ק בית ג' ש"ג שכ' וז"ל ולא הצריכו חתיכת הורידין או חתיכת אבר אבר אלא מפני דם החוטין שבשדרה עכ"ל ומבואר דאין החשש גם לשיטתו רק בחוטין שבשדרה וע"ש בב"מ באורך בזה אבל במה שהאריך התב"ש בדעת הטור הי' נ"ל לכאורה ראי' להתב"ש דכונת הטור שכ' אם יש בו לבטל כל החוטין דאין כונתו על הורידין דהא לשי' רוב הפוסקים הם רק ב' ורידין כמ"ש הש"ך סק"ב וכבר כ' התוי"ט פי"ב דפרה עי"א דלא יתכן למתני וכולן על שתים וכ"ה בתוס' כתובות ח' ע"א ד"ה שהכל וכו' יעו"ש בסוה"ד וכ"כ הרמב"ן סופ"ב דמכות וא"כ מדנקט הטור כל החוטין מוכת דגם שאר חוטין חוץ מהורידין אסורים וכדעת הרשב"א וגם אח"כ כשהביא הטור ד' הר"א כ' ויסיר כל הגידין שי"ב דם וכו' ומוכח כמ"ש אבל לפמש"ל סק"א יש לפקפק בזה ובכ"ז הנה גם מהב"י נראה שהבין כונת הטור כהתב"ש כמ"ש הב"מ שם ומצאתי בתשו' רדב"ז ח"א סי' ש"ג בדין חוטין הנמצאים בירך העוף אחר בישול שהאריך במה שאין העולם נזהרים לחתוך את העוף נתחים ולא מיחו בהם חכמים וגם אין מדקדקים אם נחתכו הורידין בשעת שחיטה וכ' די"ל דסמכו ע"ד רמב"ם דלא קיי"ל כר"י ומשמע דלרבנן א"צ אפי' נקיבה בשעת שחיטה ועוד דמסתמא נשחטו הורידין. ועוד י"ל שאין החוטין אסורים משום דם אלא חוטי הלב ועוקץ ולחי התחתון שבצדי הלשון ואע"ג דבגמ' לא מנו אלא דידא ודלועי מ"מ כל הני כיון דסמוכין לביה"ש צריכי חתיכה ומליחה וא"כ בהנך דידא אין חשש בעוף שהרי חותכין ראש הכנף וכן דלועא אבל שאר חוטין אין, בהם משום דם אלא מתקבץ ציר ושומן בהם ומתהפך לאודם ועוד דאין בחוטין דם של תורה דחלב ודם אסרה תורה ולא חוטין ואפי' תימא דיש בו איסור תורה א"ב

מלקות ועוד דדם שבשלו יצא מתורת דם לחיוב כרת ועוד דכיון דחותכין ראש העוף ורגליו וכנפיו הו"ל כאלו נתחו ומותר אפי' להמחמירין וכ"ז כתבתי להעמיד המנהג אבל אינני סומך לאכול החוטין שנמצאים בעוף אחר בישול אלא אני משליך אותם ואוכל השאר אבל אינני אוסר על אחרים עכת"ד. ומבואר כמה צדדי קולא בזה לקיים המנהג ולכן הגם דיש להחמיר לכתחילה כהתב"ש מ"מ בהפ"מ יש להקל אם חתכו כל גידי הצואר ושאר מקומות שנהגו לנקר הגידין בהם או אם יש ס' לנגד כל חוטי הצואר כמ"ש ברה"ז ועוד אני מוסיף דכל טעמו של התב"ש הוא משום דיש לחלק בדעת הרא"ש בין צלי' למליחה והרי לשי' ר"ת שבתוס' חולין צ"ג ולקמן סי' ע"ג גבי כבד אין שום חילוק בין צלי' למליחה ומבואר שם דאם הורה כר"ת לא מהדרינן עובדא א"כ בצירוף שי' המקילין שהבאתי לעיל סק"ב בודאי יש להקל בהפ"מ. וכה ראיתי בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' פ"ג שפסק להקל במלחו העוף עם הראש ביחד אם לקחו גיד הצואר וחתכו בשר הצואר לכמה חתיכות ברוחב דכיון שהבשר שבו הורידין נחתך לכמה חתיכות ברוחב הוי כהוסר הראש לגמרי דמה בכך שמחובר העצם ומסיק דגם בלא חתכו בשר הצואר יש להקל במליחה כהרמ"א ובפרט שהמנהג כן להקל ע"ש ולא הביא מכל הנ"ל ועי' בעיטור שער ב' פ"ג וז"ל אבל שלא בשעת שחיטה לא דקריר ודוקא נקיב שלא בשעת שחיטה קריר אבל חתך אפי' שלא בשעת שחיטה שפיר דמי דהא חוטין שבלחי אסורין משום דם וכו' כיון דחתיך ומלח להו שפיר דמי עכ"ל:

ה

שם ואם בשלו שלם וכו'. בט"ז פסק דצריך ס' נגד כל העוף דחנ"נ ובש"ך סק"ח מיקל ומצאתי בשו"ת פ"י להמג"ש חא"ע סוסי' י"ח בדין ורידין שנתבשלו בעוף דבר פשוט דצריך ס' כנגד כל החתיכה דהוי איסור דבוק כמ"ש באו"ה כלל י"ט דין ה' ואף שבת"ח סי' ל"ז כתב אם יש לבטל החוטין י"ל דמיירי בחתיכה שי"ב ס' נגדם ואפשר לחלק דהעור של חוטין מגינים אבל מנ"ל להפוסקים לחלק מסברא וכ"ש שבאו"ה מפורש כמ"ש עכ"ד ועי' במנ"י כלל ט"ו אות נ' שדחה ג"כ דברי הש"ך והתב"ש סק"ז חזר ליישב סתירת המנ"י ובכ"ז העלה לדינא כהט"ז ועי' בשפ"ד סקי"ג אבל בבל"י ולחה"פ פסקו כהש"ך ומכולם נעלם דברי המנ"י שם כלל צ"א סק"ו שחזר בעצמו ותי' קושיתו על הש"ך ע"ש אבל ברה"ז סי' ע"א תמה עליו ובכ"ז כיון דאיסור דבוק הוא חומרא בעלמא יש להקל וכ"פ הפר"ח והכר"ו וע"ש בפלתי שהעלה דכל חשש ורידין הוא רק ספיקא ודם שבשלו דרבנן ולכן דעת כמ"פ להקל בדיעבד וא"כ יש להקל לענין איסור דבוק ע"ש:

1

בש"ך סק"י צידד דא"צ ס' נגד קליפת החוטין והביא שי' כמ"פ דבמליחה ל"א חנ"נ ובגליון הביא בשם כמ"פ להיפוך ואני מצאתי בא"ז הגדול בשו"ת סי' תשע"ז שפסק ג"כ דגם במליחה חנ"נ והביא שם מרשב"ם ותוס' חולין קי"ב וגם מספר התרומה דפסקו כן ע"ש עוד בזה וגם ברש"י חולין קט"ז ע"ב בשם נימוקי רשב"ם מבואר כן ומצאתי בדג"מ מהד"ק שכ' דגם המקילין במליחה וס"ל דלא אמרי' חנ"נ היינו אם גם בתערובות ב' אוסרת ע"י מליחה אבל אם חתיכה נאסרה במליחה ונתנוה בכלי בבישול בעי' ס' כנגד כולו משום לתא דבב"ח שהרי חתיכת בשר שנמלחה עם חלב אף דאסורה רק מדרבנן מ"מ כשנתנוה בקדרה נ"נ מדאורייתא וא"כ גם בשאר איסורים כן משום לתא דבב"ח והמקילין במליחה היינו רק כשנאסרה ע"י מליחה ושוב מלחוה עם אחרת וא"כ נסתרו ד' הש"ך כאן ע"ש וע' שפ"ד סי' צ"ו סוסק"ט שהעיר כעין זה אבל בפמ"ג א"ח סי' קס"ח בא"א סקי"ח כ' בעצמו להקל וגם בתשו' נו"ב מ"ק חיו"ד סי' כ' מוכח דלא ס"ל חילוקו הנ"ל והנה בהגהת י"ש העיר דלשי' רמב"ם דבדרבנן ל"א חנ"נ א"כ לפמ"ש בתשו' ד"נ סי' ה' דכל איסור קליפה הוא רק דרבנן א"כ ל"ש חנ"נ בזה ואם כי אין נ"מ בזה דבלא"ה דם שבשלו דרבנן וגם לא קיי"ל כהרמב"ם מ"מ יש לדון בזה גם לדידן דהנה בעיקר מחלוקת רמב"ם ורשב"א הנ"ל כתבתי בתשו' ללוקי הסמוך לקיעוו ברוסיא די"ל דלשיטתייהו אזלי דנודע דעת מרדכי דבכלי שאפשר להפריד האיסור ממנו ע"י הגעלה ל"א חנ"נ והובא בסי' צ"ח ס"ח בהג"ה וא"כ היכי דמותר לבטל איסור לכתחילה יש מקום לומר דל"א חנ"נ כיון דאפשר להפריד האיסור שיחזור להיות מותר ועי' במש"ז סי' צ"ב סוסק"א שנסתפק בדבר שישל"מ אי אמרי' חנ"נ ובתשו' רע"א סי' רי"ז תמה עליו מהר"ן סופנ"ה דמפורש דגם בדשיל"מ חנ"נ ולענ"ד י"ל דהר"ן לשיטתו דאינו מחלק כחילוק המרדכי ועי' בט"ז סי' צ"ח שם אבל לשי' המרדכי י"ל כן דכמו דהיכי דאפשר להפריד האיסור ל"א חנ"נ ומכ"ש היכי דיחזור גם האיסור להיות היתר וא"כ הרי הב"י סי' צ"ט הביא ד' רמב"ם דאיסור דרבנן מותר להוסיף ולבטל ולכן ס"ל דבדרבנן ל"א חנ"נ והרשב"א לשיטתו דס"ל דגם בדרבנן אסור להוסיף ולבטל ובזה נראה דבחלה בזה"ז דמותר להוסיף ולבטל כמ"ש הדג"מ סי' שכ"ג ה"נ ל"ש דין חנ"נ ונפשט ספיקו של הדג"מ שם ועפ"ז העליתי דלפמ"ש הפמ"ג בפתיחה לא"ח בדיני הנהגת השואל ונשאל באו"ה אות י"ד דגבי תרי דרבנן יש להקל גם לדידן להוסיף ולבטל וא"כ שוב ל"א בזה חנ"נ כן העלתי בתשו' הנ"ל ואח"ז הראוני בשו"ת כ"ס סי' נ"ב שהעיר בגוף הסברא דהיכי דמותר להוסיף ולבטל י"ל דל"א חנ"נ אבל לא דיבר מכל הנ"ל ועכ"פ לדינא מסיק שם דבשאר

איסורים בדרבנן המיקל בהפ"מ דלא אמרי' חנ"נ לא הפסיד ע"ש באורך וא"כ הכא דהוי דם שמלחו וגם הקליפה דרבנן והוי תרי דרבנן גם לדידן ל"א בזה חנ"נ אבל בגוף הדבר שכ' הי"ש בשם ד"נ תמהתי למה הוצרך להביאו בשם ד"נ הרי בש"ך כאן רמז לדברי או"ה שכתב דקליפה הוי רק חומרא וכ"ה בט"ז סי' צ"א סק"ז בשמו ומה"ט ס"ל דדבר הנאסר כ"ק אינו אוסר בדיעבד ועי' בהגהת א"ב שם שהעתיק לשון או"ה דגם הקליפה חוזרת להיתר ואולם זה כביר הבאתי ראי' מרש"י חולין ח' ע"ב ד"ה דוחקא וכו' ואיסורא דאורייתא הוא וכו' מפורש דכ"ק הוי מה"ת ואח"ז מצאתי בשו"ת ב"ש אחרון סי' ח' וחי' הרי"מ לחולין צ"ו שהעירו בזה וצ"ל דרש"י ס"ל באמת דנ"ק אוסר דיעבד ואולם נראה לפמ"ש הרשב"א בחי' שם בהא דאמר קולף והקשה דהא שמנונית ראוי שיאסר בכולה ותי' דיש ס' אלא דמ"מ נשאר כ"ק א"כ י"ל דמה"ט הוי דאורייתא אבל בעלמא מודה רש"י דהוי רק מדרבנן ובזה נראה ליישב דברי רש"י זבחים צ"ה ע"ב בהא דקאמר הש"ס דתנור של מקדש כיון דאיכא שירי מנחות דאפייתן בתנור ואיכא בישול ובלוע עבדי' של חרס וכ' רש"י בישול ובלוע שמן המשחה עכ"ל וכבר תמה בפלתי סוסי' ק"ג דלמ"ל לרש"י זאת דגם בכחוש מבליע כ"ק בתנור ולפמ"ש ניחא דכ"ק היא רק מדרבנן ובכלי מקדש לא גזרו כמ"ש התוס' שם צ"ו ע"א ותוס' חולין קי"א ע"ב וגם י"ל דהתם קאי אדאורייתא ולכן כתב דאיכא שמן ומבליע מה"ת וגם בעירוי מבשל כ"ק מה"ת לכ"ע או דס"ל דעירוי אוסר בכולו כדעת ר"ת ועכ"פ לפ"ז יצא הדין דכאן א"צ ס' נגד הקליפה ובעיקר דברי הש"ך כאן יש להוסיף עוד בזה לפמ"ש בחי' הרי"מ לחולין צ"ו דגבי איסור דם דרך מליחה ל"א חנ"נ דליש בזה משום לתא דבב"ח דבשלמא בשאר איסורים י"ל דגזרו במליחה אטו בישול ובבישול אטו בב"ח וכאן בדם הרי גם בבישול לא דמי לבב"ח דאדרבא הוי היפוך מבב"ח דבב"ח דוקא דרך בישול הוי מה"ת ולא בצונן ובדם בצונן הוי מה"ת ובבישול רק דרבנן ע"ש ואף דלא קיי"ל כן מ"מ סברא נכונה היא וחזו לאצטרופי בנ"ד לשאר טעמים שכתבתי ובפרט דבזה נדחה עכ"פ סברת הדג"מ הנ"ל שפקפק ע"ד הש"ך כאן ולפמ"ש ניחא דהכא הרי גם בבישול הוי רק דרבנן וליש בי' לתא דבב"ח:

ז

סעי' ב' הבהמה א"צ לנקוב וכו'. דעת בה"ג דגם בבהמה צריך לחתוך ותמהו כולם ומצאתי בס' האשכול ה"ש סי' י' שהביא לשון בה"ג צריך שיחתך הורידין כר"י וכו' ואריב"ל לברי' הזהרו בורידין כר"י והני מזרקי דבהמה צריך למיחתכינהו בהדי סימנים וכו' ואע"ג דאר"ח לא אר"י אלא בעוף וכו' אבל בבהמה לא כיון דמנתח אבר בבהמה נמי זמנין צולהו כאחד עכ"ל בה"ג וחומרא בעלמא קאמר כיון דבגדיים וטלאים נמלח

וצולהו כאחד ואי שכח לחתוך ורידין איסורא קאכל או אפשר דדייק לישנא דההזהרו עכ"ל ובנח"א ביאר דס"ל ג"כ דלשון הזהרו היינו חומרא בעלמא והרי הוי מדינא ובע"כ דהחמיר גם בבהמה לחומרא בעלמא ולכן אמר בלשון הזהרו וע"ש שהשיג עמ"ש הפלתי ליישב דר"י לשי' דגה"נ בנ"ט דבבה"ג הל' ג"ה פ"ל דשמנו של גיד אוסר עד ס' וע"ש באשכול שדחה ד' ר"מ וראב"ד שהביאו הר"ן וב"י והוכיח להיפוך:

ח

בהג"ה וסתם עוף נשחטו הורידין וכו'. בד"ע הוסיף בזה דא"צ לשאול כלל אם נשחטו הורידין ועי' חוי"ק סק"ב שהאריך בזה והעלה דלשי' הר"ן דוקא היכי דליתא לפנינו לשאלו סמכי' ארובא אבל בדאיכא לברורי לשאלו צריך לברר אבל לדעת התוס' א"ל לשאלו כלל והביא מדברי תוס' ור"ן פ"ק דפסחים בזה ע"ש

ט

בד"ק סק"א חקר אם מותר להוציא ולקרוע ביד הורידין אח"ש בעוד שהעוף מפרכס שיצא הדם מהר או דנימא דאסור משום צעב"ח ולענ"ד אחר שנשחטו הסימנים אין לו עוד דין חי לענין צעב"ח דדוקא בטמאה דלא הותר בשחיטה קיי"ל מפרכסת כחי' אבל היכי דהשחיטה מתרת מפרכסת כמתה לכל דבר כמ"ש התוס' בתולין ב' וקכ"א ובפרט בעוף עתוס' חולין פ"ד ע"א וע"ש ל"ג וקכ"א הרוצה שיבריא חותך כזית בשר מביה"ש קודם שתצא נפשה אבל אין מזה ראי' לנ"ד דהתם הוי לצורך אדם ומ"מ נראה פשוט כמ"ש שוב מצאתי בד"ק סי' כ"ה סוסק"א שהעיר בעצמו בסברא זו ולא הוטב בעיניו אבל לא הביא מקומות הנ"ל ול"נ כמ"ש:

סימן כג

א

סעי' א' כל טבח שאינו יודע וכו' בפר"ת סק"ב פסק דאם יודע רק דיני שהיי' ודרסה אף שא"י דיני הגרמה וחלדה ועיקור משכח"ל להתיר שחיטתו ע"י בדיקת אחר ע"ש אבל בזה"ז אין נותנים קבלה עד שידע כל הדינים ואם שחט בלא קבלה גם דיעבד אסור ומ"מ נ"מ בשעה"ד דיש להקל בכה"ג ועמש"ל סי' א':

ב

סעי' ב' שהיי' כיצד בטעם איסור שהיי' ע' פרישה ב' טעמים ובתב"ש סק"א תמה וע' שפ"ד סק"ב ואני מצאתי בס' הפרדס לרש"י סי' רי"ח וז"ל הכי אשכחן בהלכות דר' אלייר שהיי' אמאי אסורה דכיון דאשתהי במיעוט סימן כל דהו ושהה כשיעור ודאי

מחמת ביעתותא מסתלק דמא ומיבלע באיברים ולא נפק אפי' ע"י מליחה אבל אם שהה במיעוט ולא גמר לשחיטה והניחו יום או יומים ודאי חוזר הדם למקומו כבתחילה ונעשית בריאה כבראשונה ואע"פ שגומר שחיטתו אח"כ באותו מקום מותר דעכשיו אינו נבלע באיברים וכו' וזהו הטעם לפסה"ג וכו' וה"נ בשהה במיעוט קמא דקנה וכו' מזה הטעם איכא למימר כנבלה היא וכו' וכן מה שהזהירו חכמים שאין שוברין מפרקת וכו' משום טעמא דמבלע דם וכו' אבל בספר השכם מצאתי וכו' שהיי' וכו' כיון דשהה כשיעור וכו' מתה קשחיט וכו' ועוד וכו' מבלע דם וכו' עכ"ל וגם בכלבו סי' ק"ז פ"ג הביא בשם הר"פ ב' טעמים אלו ולכן אף דלהקל אין לצרף טעם זה דקיי"ל דלא דרשי' טעמא דהלל"מ מ"מ להחמיר לענין איסורין מבטלין זא"ז שהביא בשפ"ד יש לחוש לזה דאית בי' נמי משום איסור דם ועי' עוד בזבחי ריב למהר"מ סי' סק"ב באורך לדחות הטעמים של הר"ץ ולא ידע שהם דעת ראשונים ז"ל ובגוף דברי הלכות ר"א ופרדס הנ"ל יש לתמוה איך יפרנסו ש"ס ערוך שהובא לעיל סי' י"ג ס"ד דב"פ הבא על בהמה והוליד דלמ"ד חוששין לז"א אין לולד תקנה דסי' א' כשחוט והוי שהיי' והרי התם חי כמה ימים ואפ"ה הוי שהיי' וצ"ל דס"ל כהתוס' חולין שם דאין הטעם משום שהיי' ואולם יש לתמוה מתוספתא רפ"ב דחולין שהובא בתוס' חולין ל' ע"ב שחט רוב גרגרת בעוף אפי' אם גמרו לזמן מרובה שחיטתו כשרה ולשי' ר' אלייר הרי אדרבא לזמן מרובה עדיף טפי שכבר חזר הדם למקומו ואפשר דבשחט סימן א' או רובו מודה דגרע טפי בשהה זמן מרובה.:

ג

וישחוט עד רוב וכו'. בתב"ש סק"ו חקר באיזה שחיטה משערין אם לפי רוב ב"א או דמשערין לפי שחיטה היותר מהירה ואע"ג דמשמע דכל שיעור כא"פ הכל ברוב ב"א כעין מ"ש בפי"ז דכלים אבל י"ל דהכא הרי הזריז יותר משובח ע"ש והנה מ"ש בענין שיעור כא"פ תמהני מדוע לא הביא דברי רש"י סוכה מ"ב ע"ב ד"ה והוא וכו' דמפורש כן ועי' בט"ז ומג"א א"ח סי' פ"א סק"א. ובעיקר ספיקו של התב"ש לכאורה י"ל עוד דהכל כפי מה שהוא אדם אבל יש להביא ראי' מדברי הטור בא"ח סי' תקפ"ו בשיעור דשופר כדי שיאחזנו וברי"ן שהובא בב"י שם שהוכיחו מדלא תני לי' בפי"ז דכלים מי"א בהנך דהכל כפי מה שהוא אדם ש"מ דברוב ב"א משערין ע"ש וא"כ ה"נ בזה ואף דבעירובין מ"ח ע"א פריך כה"ג גבי שיעור ד"א לשבת דאם איתא דבאמה דידי' יהבינן מ"ט לא קתני לה גבי יש שאמרו וכו' אי דייקי' כולי האי לא תנינן וכו' דלא פסיקא לי' משום דאיכא ננס באיברי' אבל היינו משום דלא פסיקא לי' כיון דבננס אינו כן אלא משערין בבינונית

אבל גבי שופר וכן בשיעור שהיי' שפיר תיקשי כמ"ש ובע"כ דברוב ב"א משערין ועי' בתשו' ח"צ סי' ס"ז מ"ש בדין שיעור כתם והעיר ג"כ מפי"ז דכלים הנ"ל ודחה ע"פ ש"ס דעירובין ובמחכת"ה נעלם ממנו דברי הר"ן וטור וב"י הנ"ל וגם אין ראי' מש"ס דעירובין הנ"ל וכמ"ש אבל מ"ש הח"צ ראיות אחרות לכאורה דבריו נכונים אבל מ"מ לדינא נראה דיש לשער ברוב שחיטות או להחמיר בשיעור כל א' בשלו דאם יבא לשער בשחיטה היותר מהירה א"כ איך נתנו חז"ל שיעור בכדי שישחוט וכו' מי יודע איזה אומן מהיר יש עוד בעולם ונפל כל השיעור בבירא וכה"ג כ' התוס' בגיטין מ"ט ע"א ד"ה ועוד וכו' דשיימינן בעידית דניזק ולא בדמזיק מי ידעי' עידית דהקדש שמא יש להקדש עידית בסוף העולם טובה שאין כמוה וכו' דלא שייך כלל למישם בדניזק עכ"ל וה"נ בזה [ועי' בט"ז יו"ד סי' ר"ח סק"א דכשאדם נותן סימן לדבריו ותולה דבריו בזה מסתמא מכוין ע"ד הרוב ולא מחית נפשי' לספיקא אבל אין ראי' לנ"ד דשא"ה דתלוי בלשון ב"א]:

ד

ובדין חיה מצאתי בשו"ת פרי הארץ חיו"ד סי' ד' שהעלה דשיעור שהיי' מדין הש"ס כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנה וישחטנה כיון דשיעור שחיטת חי' ברוב שנים וגם החולקים בעוף מודים בזה ע"ש ועי' מש"ז סי' כ"ח סקט"ז שכ' בפשי' דחי' דמי לעוף וצ"ע:

ה

והמנהג פשוט וכו' אפי' משהו וכו'. יש לבאר אי הוי לדידן בשהיי' משהו בעוף איסור תורה כיון שאנו חוששי' לדעת המחמירים בעוף וראיתי בד"ק סק"ז שצידד בדין שהיי' במ"ב דכיון דבמקום שאין מנהג מקילין בהפ"מ הוי רק איסור דרבנן ועמש"ל סי' ב' סקי"ג בשם תשו' בר"א ג"כ כן ובגה"ק הביא מתשו' רשב"א ח"ג סי' רל"ו וסי' ח"ב דהבנים מחויבים לנהוג במה שקבלו עליהם אבותיהם ונראה דהוי מה"ת והאריך בזה להשיג על החו"י ע"ש ואולם המעיין בתשו' רשב"א שם ימצא דקאי על שמנו של גיד שנהגו בו איסור ובחולין צ"ב ע"ב ומודה שמואל דלר"מ מדרבנן אסור דתניא ושמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור וכו' ע"ש ותדע שהרי בכל דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור יליף בנדרים ט"ו ע"א מקרא דלא יחל וקאמר שם ומי איכא בל יחל דרבנן וכו' ומפורש דהוי רק מדרבנן וא"כ ה"נ בנידון הרשב"א הנ"ל אך די"ל דהיכי דנהגו משום שחוששין לחד דיעה ולהך דיעה הוי מה"ת ה"נ לדידן אבל עכ"פ א"א להעמיס ד"ז בדברי הרשב"א הנ"ל ובאמת שכבר ישב על מדוכה כזו הג' ח"ס חיו"ד סי' ק"ז ובאמצע התשו' שם כ' דהיכי דיש דיעה להחמיר וקבלו אבותינו כאותה דיעה קרוב בעיני דהוי נדר דאורייתא

אף דקיל לכל דבר כשאר איסורי דרבנן דכך קבלו ע"ע הנדר שיהי' רק כאיסור דרבנן לכל דבר והביא מהר"ן נדרים ח' דכל שמקבל עליו לעשות מצוה הוי מה"ת כדכתיב מפיך זו צדקה ע"ש אבל לפענ"ד יש לדון דהא בר"ן פ"ק דתענית בהא דלוה אדם תעניתו ופורע מפורש דקבלה בעלמא אינו נדר גמור וכ"ה בראש פ"ט דנדרים סי' ה' וכן מוכח מדברי הרמב"ן שהובא בטוש"ע סי' רט"ו וגם ברבים שקבלו ע"ע הרי כבר הבאתי עש"ס דנדרים דהוי רק מדרבנן ודוקא במקבל ע"ע לעשות מצוה של תורה ס"ל להר"ן דאיכא בי' משום בפיך זו צדקה אבל בנידון הח"ס דקאי לענין חלב עכו"ם דגם להאוסר הוא רק מדרבנן ודאי דליכא בי' משום נדר ועי' בר"ן פ"ד דפסחים שכ' וז"ל ומצינו למדין בתורת המנהגות שכל מנהג איסור וכו' שהן החמירו ע"ע לעשות סיג לתורה או לדבר שהוא מחלוקת חכמי ישראל ונהגו כדברי האוסר כל בני העיר חייבים בו מן הדין שנא' ואל תטוש ש תורת אמך וכו' עכ"ל ומשמע דתרוייהו דמי להדדי ולא הוי מה"ת אך דמ"מ י"ל דהיינו היכא דהאוסר אוסר רק מדרבנן אבל היכי דחד מ"ד אוסר מה"ת י"ל דכיון שנהגו כדעתו הוי לדידן ג"כ מה"ת אבל י"ל דהמנהג רק מספיקא חששו לדעתו והנהיגו לאסור אבל לא שיהי' כדין ודאי וכה"ג כ' הש"ך בחו"מ סי' פ"ז סוסקל"ח לענין סוגיא דעלמא כאידך דמאן לימא לן דהוא משום דס"ל דדינא הכי דלמא משום דהנתבע מוחזק מספיקא פטרו לי' ע"ש וה"נ בזה ומצאתי בשו"ת דברי חיים ח"ב יו"ד סי' מ"ז שהביא בשם הג' בעל ב"ט ז"ל שהי' דעתו דמנהג הוי כנדר מה"ת וכשחידש ד"ז חלקו עליו כל חכמי עירו ובספק ודאי יש להקל כמו בבועה בשיפולי וכדומה ע"ש ולא הביא ראיותיהם ואני מצאתי בשו"ת רמ"ע מפאנו סי' צ"ז בדין נשבר הרגל בפרק אמצעי למעלה מצוה"ג שהעלה דהעיקר כדיעה א' בסי' נ"ה ס"א ואף שנהגו כדיעה ב' הוי רק כדברים המותרים ונהגו בהם איסור ע"ש ונ"ל ראי' מהירושלמי דביכורים פ"א הל' ה' בפלוגתא דראב"י ור"י בבת גרים אם מותרת לכהן דלראב"י אסורה עד שתהא אמה מישראל ור"י מתיר וכל א' יליף מקרא ומסיק ר"י דהלכה כר' יוסי וכהנים נהגו סלסול בעצמן כראב"י חד כהן נסיב בת גרים אתא עובדא קומי ר"א וארבעי' על ספסילא להלקותו א"ל ר"ב לא כן אלפן הלכה כר"י א"ל ולא כהנים נהגו סלסול בעצמן כראב"י א"ל ועל מנהג לוקין וכו' ומבואר דאע"ג דנהגו כחד חנא אפ"ה הוי רק מנהג בעלמא דאין לוקין עליו מכת מרדות והתם הרי לראב"י הוי מה"ת דיליף לה מקרא ומוכח כמ"ש ואולי שא"ה דהוקבע הלכה כר"י וכהנים נהגו בפירוש רק לסלסול בעלמא כראב"י לכן הוי רק מנהג קל אבל כאן נהי דהמחבר קבע הלכה דבהפ"מ יש להקל מ"מ הנוהגים להחמיר י"ל דלדידהו הלכה כמחמירים אבל מדברי תשו' נחלת שבעה שהביא הפ"ת סי' כ"ח סקי"א מבואר

דס"ל דשהיי' כ"ש בעוף הוי רק חומרא ונראה דהוי עכ"פ ספיקא דגם המחמירים שפסקו דשהיי' דעוף כדי שחיטת רוב סי' א' בעוף הוא רק משום דפליגי בזה אמוראי ובדאורייתא להחמיר וכמבואר ברש"י חולין ל"ב ע"א ד"ה דקם וכ"ה בעיטור דכיון דקם לי' ריב"ח כרב הו"ל תרי ותרי ועבדי' לחומרא וכ"ה באשכול ה"ש סוסי' י"ב דבדאורייתא אזלינן בתר המחמיר ומבואר דהיינו רק משום ספיקא וא"כ פשי' דאי איכא עוד ספיקא לשי' הסוברים דבספק פלוגתא מהני ס"ס במקום חזקה ה"נ בזה ובפרט בשהיי' כ"ש בבהמה דלכ"ע הוי רק חומרא בעלמא פשי' דאי איכא עוד ספיקא יש להקל ובזה הי' נראה ליישב מה שהקשה בזבחי צדק למהר"ם סי' ח' אות א' דלפמ"ש מהרי"ו דאנו נוהגים להטריף כל שהיות א"כ למה כ' מהרי"ו שיעור שהיות כלל והוכיח מזה דבהפ"מ או בפ"ש יש להקל וזהו כדעת הלבוש אבל כל האחרונים פסקו דגם בה"מ אין להקל ולפמ"ש שפיר יש נ"מ בדאיכא עוד ספיקא אבל צ"ע דא"כ למה לא הביא מהרי"ו דברי הפוסקים דגם בעוף שיעור שהיי' כשחיטת בהמה דקה כיון דהוי פלוגתא בש"ס וכמ"ש והי' נראה מזה כדעת מהר"ם בז"צ שדעת מהרי"ו דבהפ"מ שרי ואף דמהרי"ו כ' בסתם דהמנהג להטריף הרי מצינו כה"ג בש"ך סי' כ"ד סוסק"ה אבל מדברי הרמ"א לא נראה כן שהרי גם המחבר פסק רק להקל בהפ"מ וע"ז כ' הרמ"א דהמנהג להטריף ומשמע דגם בהפ"מ אבל י"ל דכונת הרמ"א רק להוסיף דגם בבהמה אסור בשהיי' בכ"ש דזה לא נזכר בש"ע ועכ"פ גם לדעת מהר"ם מוכח שדעת מהרי"ו דבעוף טרפה בשהיי' כ"ש גם בהפ"מ מדלא הביא כלל דעת המקילין וגם מבואר שם בזבחי צדק דגם בהפ"מ ושעה"ד אין רשות לשו"ב להקל רק ע"פ שאלת חכם ובמקום שאין חכם לא יורה לעצמו ונראה טעמו עפמ"ש הישו"ש פ"ב סי' ט"ו דטעם המנהג להחמיר מפני הפוחזים כי השוחטים מרובים וכו' ע"ש ולכן אין רשות לשו"ב להקל בזה זולת ע"פ ש"ח אבל דעת כל האחרונים להחמיר בזה גם בהפ"מ. ובעיקר דין ספק שהיי' בעוף יש לצרף גם דעת ר"ת שהבאתי בפתיחה אות ב' בסופו דס"ל דליכא דין שהיי' בעוף אלא מדרבנן ע"ש ותבין ועמש"ל סי' כ"ד סקי"ב בשם תשובת ד"ש בדין ס"ס בשהיי':

1

בט"ז סק"ב הביא בשם רש"ל דגם בזה"ז יש להקל בלא הגביה הסכין וגם הוא פסק כן ונמשכו אחריהם הפר"ח וכר"ו אבל בתב"ש סק"ב חולק ע"ז ומסיק להחמיר בעוף וכ"נ דעת הש"ך סי' כ"א סק"ג ובשפ"ד סי' כ"א סוסק"ג כ"ב פשי' דנדחף ממל"מ כשר אף לדידן ועתב"ש כאן והנכון כט"ז ובד"ק שם סק"ג בד"ה אוזות נדחף וכו' נדחק לפרש כונת מש"ז דקאי אדלעיל אבל מפשטות ד' הפמ"ג נראה בעליל דקאי על דין לא הגביה

הסכין וגם במש"ז סי' כ' סק"ז משמע דס"ל דהעיקר בזה כהט"ז דבלא הגביה הסכין בשר גם לדידן וסיים שם וראי' משוחט בב' וג' מקומות ע"ש ומוכח דגם לדידן כשר דבכה"ג לא נהגו להחמיר ואף דבגוף דינו של הט"ז דסי' כ' שם גם התב"ש מודה כמ"ש בשמ"ח שם פ"ז בסופו אבל היינו משום דאין לחוש שמא הפסיק בחתיכת בשר אבל במש"ז כ' דאין מזיק כלל דדוקא בהגביה סכינו חיישינן לשהיי' כ"ש ומ"מ י"ל דהתם קאי רק אבהעה ובזה גם התב"ש כאן מודה ודוקא בעוף החמיר ובד"ק סי' כ"א סק"ג הביא עובדא שהרגיש נטי' בסכין ממל"מ ומצא שהי' בעור ב' חיתוכים נפרדים והטריף כמ"ש התב"ש ובגה"ק תמה דהתב"ש החמיר רק בהתחיל לשחוט בסימן ואח"כ נדחף הסכין למק"א אבל אם הי' החתך רק בעור לבד דזה גופי' רק חומרא לחוש שמא נגע בושט מדוע נוסיף עוד חומרא לחוש בכה"ג ורמז לדברי הד"ק שם אח"כ ובסי' כ"ג סקכ"ה ושם לא הקיל רק באווזא וכדומה שלא נחתך העור מעל"ע אבל בנחתך עעל"ע אף שהיא רק ספק נגע בושט לא רצה להקל והתב"ש בעצמו סיים בסוסק"ב שכן הביא בב"ל מעשה בתרנגולת ואסרה. ומצאתי בזבחי צדק למהר"ם סי' ח' אות ו' וז"ל ומעשה הי' בתרנגולת שנשחטה ואח"ש מצאו בצואר העוף שהעור נחתכת בב' מקומות והטריפו דהא כיון שהעור נחתכת שלא במקום חתיכת הסימנים חיישי' שמא התחיל לשחוט במקום ראשון ופסק וחזר ושחט במקום ב' וגמר שם השחיטה ומהרי"ו כ' שחט העור ופסק לא יגמור וכו' ואע"ג דהשו"ב אמר שלא שהה כלל אין בדבריו כלום דהא ע"כ שהה בין חתך א' לב' עכ"ל וכפי הנראה זהו העובדא שרמז התב"ש וי"ל דמיירי בנחתך העור מעל"ע ובד"ק שם בד"ה מצד אפושי פלוגתא וכו' צידד דהיכי דנדחף הסכין ע"ג עור החיצון הו"ל כהגביה הסכין ולפ"ז אין ראי' מעובדא הנ"ל נגד הט"ז דלא כתב"ש בדעת הט"ז וכה ראיתי בשו"ת טט"ו ע"ת קו"א סי' ע"ז בדין שחט עוף ואח"ש מצא בעור הצואר עוד חתך א' ולא ידע מתי עשה החתך אם לפני שחיטה או אח"ש והעלה ג"כ דהט"ז מיירי רק בלא נמצא עוד חתך בעור דאל"כ הו"ל כהגביה סכינו דא"א שיחתוך העור רק בהגבהת הסכין למעלה מן העור ועוד דהט"ז מיירי כשהי' בידיעתו שהרגיש בדחיפת הסכין ויודע שלא הגביה אבל היכי דלא הרגיש בשעת מעשה כלל בדחיפת הסכין רק ע"י שמצא אח"כ עוד חתך בעור הרגיש שמסתמא נדחף הסכין ממל"מ בכה"ג לא רמיא אנפשי' ושמא הגביה הסכין דתולין במצוי ע"ש. ולענ"ד טעם ב' ודאי ליתא דבשעת שחיטה רמי אנפשי' לידע אם מגביה סכינו ואדרבא כיון שלא הרגיש בדחיפת הסכין יש לתלות טפי שנעשה אח"ש בשעת הוצאת הסכין דלא רמי עוד אנפשי' לדקדק כ"כ ובפרט דכבר נתבאר בס"ק הקודם דכל דין שהיי' משהו יש להקל בספק וה"נ בזה

ולכן בכה"ג שלא הרגיש דחיפת הסכין ויש לתלות שנעשה אח"ש נ"ל להקל וגם בד"ק סי' כ"א סוסק"ג הנ"ל צידד שם להקל בכה"ג ונראה מדבריו שם דגם אם הי' החתך בעור מעל"ע יש להקל בכה"ג ועובדא דתרנגולת שהובא בז"צ י"ל דמיירי שלא הי' מקום לתלות החתך אח"ש וגם בעיקר הדבר שכתבו הד"ק ורש"ק דהיכי דנמצא חתך בעור הו"ל כהגביה סכינו וגם הט"ז מודה כבר הבאתי שדעת התב"ש בכונת הט"ז אינו כן וגם לענ"ד הרי עיקר חילוקו של הרש"ל וט"ז היא דכיון דבשהיי' משהו ממש יש להקל מדינא לשי' כמ"פ ובתפ"מ יש לסמוך עליהם אלא דהמנהג להחמיר גם בהפ"מ והבאתי בס"ק הקודם בשם יש"ש דהטעם היא כדי שלא יבואו להקל גם בשהיי' קצת וכ"ה בב"ח סי' זה וזה שייך רק בהגביה הסכין דלפעמים ישהה יותר ויבא ג"כ להקל משא"כ בנדחף הסכין ממל"מ שהוא משהו ממש ול"ש למגזר בזה ולחוש לשהיי' יותר ממשהו וכ"ה להדיא בט"ז סי' כ' סק"ז וא"כ גם בנדחף ע"ג העור כרגע ממש ג"כ יש להקל אך דזה דוקא בהפ"מ או שעה"ד דאל"כ הרי חיישי' בעוף לדעת הסוברים דהוי כשחיטת עוף דלשי' כמ"פ הוי משהו ובזה י"ל דעובדא של הב"ל וז"צ הנ"ל אינו חולק על הט"ז דשלא בהפ"מ ודאי אסור ושם לא הי' הפ"מ ותדע דהא כבר הבאתי בס"ק הקודם שדעת הז"צ עצמו דבהפ"מ גם מהרי"ו מודה להקל בשהיי' משהו:

ז

שוב מצאתי בש"ע הרב ז"ל לסי' זה סק"ג שהעלה דמדינא גם בעוף אין להחמיר רק בשיעור שחיטת רוב סי' א' עם העור של צואר כמ"ש הר"ן וב"י וד"מ ולא כמ"ש האגודה דמשערין במשהו המשלים לרוב בחצי קנה פגום ובסקי"א ביאר דכיון דגם לשי' רש"י וסייעתו הוי רק ספיקא כמאן קיי"ל א"כ בספק אם שהה בעוף כדי שחיטת רוב סי' א' בעוף וידוע בודאי שלא שהה כשיעור שחיטת רוב סימני בהמה עם העור הצואר יש להקל גם בלא ח"מ דהוי ס"ס ומהני גם נגד חז"א אבל בספק שהה שהיי' גמורה אסור גם בהפ"מ ובבהמה אם ספק שהה כדי שחיטת רוב סימנים בלא הגבהה והרבצה יש להקל בהפ"מ דוקא דשמא לא שהה ואת"ל שהה שמא הלכה כמ"ד דבעי' הגבהה והרבצה אבל בלא הפ"מ אין להקל כיון דרוב הפוסקים לא ס"ל כן ומסיק שם לדינא דאין להחמיר בשהיי' כ"ש אלא בשפסק מלשחוט דהיינו כשנחה ידו משהו שלא עסקה בשחיטה או הגביה סכינו דבזה יש לגזור אטו שהיי' מרובה אבל כשנדחית ידו ממל"מ לגמור השחיטה שם ל"ש למיגזר אטו שהיי' מרובה דלא משכח"ל כלל בכה"ג שהיי' מרובה ולכן יש להקל כהרש"ל וט"ז ואף דהש"ך סי' כ"א משמע דס"ל גבי שוחט בב' מקומות דצריך שלא ישהה אפי' נ"ש מ"מ בד"ס הלך אחר המיקל וכ"ש בדבר שאינו אלא מנהג

ובסקי"ב שם ביאר דבדין נמצא גמי בושט גם הט"ז מודה דכיון דעסק בחיתוך הגמי הו"ל כפסק לשחוט או כעקרו מן הצואר קצת כיון שהגמי מפסיק בין הסכין ובין תחתית הסימן ע"ש עוד בזה ולפ"ז אין לחלק בין נמצא בעור או גם בסימן ובכל גוונא יש להקל בנדחף הסכין ממל"מ ועי' תשו' בר"א חיו"ד סי' ח' אות ג' שחשש לדעת תב"ש בדין נדחף ממל"מ וצידד רק להתיר הכלים אחר מעל"ע ע"ש והמיקל יש לו, ע"מ שיסמוך ובכל כה"ג אין לשו"ב להורות בלא שאלת חכם וע"ע בשו"ת אמרי אש סי' ג' שנשאל בשו"ב שהוציא מת"י כמ"פ השחיטה בקלקול שנמצא נשחט בב' מקומות ונתן אמתלא שקנח סכינו אח"ש ואולי מחמת זה נחתך עוד הפעם וכפי שראו שנשחט במקום א' למעלה מאמצע הצואר כל הסימנים ובאמצע הצואר דשכיח לשחוט שם נחתך רק רובן וכפי דברי שאר שוחטים רחוק הדבר שיארע כן ע"י קינוח רק שנדחה סכינו ממל"מ וצידד דיש כמה ספיקות אולי נדחה ידו ולא שהה כלל ואת"ל שנקפץ ידו אולי הי' פחות משיעור שהי' ואולי שהיי' במ"ב כשר ואף די"ל דהט"ז לא כ"כ רק בנתהפך הסימן והוא לא פסק מלשחוט אבל בנדחה ידו ממל"מ י"ל דמודה דגם בנדחה ולא נקפץ אסור אבל מלשונו נראה דאין חילוק דאל"כ אכתי הו"ל לרמ"א בסי' כ"א ס"ג להגיה דבכה"ג אסור וסיים שם להקל לענין תערובות השומן ברוב שומן אחר וגם כלים שאב"י כיון דלשי' הלבוש יש להתיר שהי' במ"ב בהפ"מ נהי זילא פסקי' כותי' מ"מ בתערובות ובצירוף דיש עוד צד ספק אולי שחט מקודם למעלה במקום שנחתכו בל הסימנים ואח"כ נדחה ידו המיקל לא הפסיד ע"ש עוד בזה ויש לתמוה שלא הביא כלל דברי הבה"י ותב"ש בזה ומדוע החמיר בלא תערובות ולפמ"ש בשם הרב בש"ע יש להקל בכה"ג בפשיטות:

ח

אגב אכתוב במ"ש התב"ש סי' זה סק"ב מדברי הרוקח שהביא הפר"ח סק"כ ותי' דמיירי בדלא שהה כלל ותמהני מדוע לא הביא דברי הש"ך סי' זה סקי"ז ובמ"ש הד"ק סי' כ"א סק"ג דמשמע דההלכה דשיעור שהיי' בלא העוף ג"כ צ"ע שהרי בב"י וד"מ הביאו כן בפשיטות בשם הר"ן וכ"נ דעת רשב"א וכן מצאתי באשכול סוסי' י"ב וגם בשמ"ח ס"ב פסק כן ועי' בד"ק סי' כ"ג סק"ד מ"ש בזה וגה"ק שם וכבר הבאתי דברי הרב התניא דכן הלכה ובעיקר דעת האגודה דס"ל דשיעור שהיי' בעוף במשהו המשלים לרוב בחצי קנה פגום והתב"ש חושש לזה הי' נ"ל ראי' להיפוך מש"ס דחולין ק"מ ע"ב דבעי ר"ה הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנים מהו וכו' א"ד כיון דבידו למגמר שחיטה תקח לך קרינן בי' וכו' והיינו בדליכא שיעור שהיי' בשילוח האם כמ"ש במעיו"ט שם ומוכח דאינו משהו אך לפמ"ש הש"ך סי' רצ"ב סקט"ו אין ראי' אבל מלשון רש"י שם שכתב ונוטל

אח האם בהיתר ואח"כ גומר שחיטה נראה כהמע"מ ולא ס"ל להאגודה, ואולי ר"ה ס"ל כר"י לעיל ל"ב ואנן קיי"ל כרב:

ט

ואם שחט בידו אחת ובשעת שחיטה נטל בידו אחרת איזו דבר שלא יפול על הסכין ויעשה חלדה ובדומה אם השוחט אומר ברי שלא שהה כלל יש להקל גם בזה"ז וכ"ה להדיא בש"ך סי' רצ"ב סקט"ו:

י

שם ואם נמצא לאח"ש גמי וכו' ע' חוי"ק שהאריך לדחות ד' תה"ד וגם דחה ד' פר"ח ותב"ש במ"ש דהא דהשוחט בסכין רעה מותר דוקא בחותך הסימנים תמיד משא"כ במוליך ומביא בלא חתך אסור וכתב שהדברים מרפסין איגר' ובכל גווני שרי וגם נראה דבעוף ליכא פסול דסכין רפה כלל דלשי' רש"י חולין ל"ב דמפרש בעיא דרהב"נ לענין שהי' במ"ב ולחומרא לא נשמע איסור לשוחט בסכין רעה ור' אושעי' מפרש לענין שוחט בסכין רעה וא"כ בעוף ודאי אין חשש בשוחט בסכין רעה שהרי בעוף אחר ששחט רוב הסימן שוב אין שהיי' פוסלת ואם נחוש לפירש"י לפסול שהיי' במ"ב ונימא דהבעי' כפירש"י א"כ שוב לא נשמע איסור לשוחט בסכין רעה ולכן בעוף כשר ממ"נ וכיון דהתה"ד תלי לה בדין שוחט בסכין רעה א"כ גם בגמי יש להקל בעוף טפי לה בדין והוכיח מבה"ג ג"כ להקל במוליך ומביא על הסימנים ולכן בעשב דק עכ"פ יש להקל כדעת הב"ח וכן כל כיוצא בזה שיש עוד צד להקל יש לצרף גם זה עכת"ד ובתב"ש סקי"ג העתיק צ"כ לשון תה"ד וחמה על מ"ש דא"א בלא שהיי' והביא מהלבוש דמשוי לה ספיקא וג"ז הניח בצ"ע ע"ש טעמו ועפ"ז יש לי לדין דהיכי דלא שהה בכל שחיטת העוף רק כשיעור שאר שחיטה בינונית דא"א שתהי' השהיי' כשיעור שחיטת עוף ברוב סימן ועור הצואר ועמש"ל סק"ג וא"כ הרי בכל ספק שהיי' משהו יש להקל וכמש"ל סק"ה וסק"ז א"כ מספק אין לחוש שמא שהה. והתה"ד לשיטתי' אזיל דס"ל דמדינא שיעור שהיי' בעוף משהו כדעת האגודה שהבאתי לעיל סק"ז וכמבואר בתה"ד שם ועתב"ש סק"ו ולכן שפיר כ' דיש לחוש לשהיי' כזו משא"כ לדידן דקיי"ל כהרשב"א ור"ן וכמש"ל סק"ז בשם הרב ז"ל א"כ מספק אין לחוש בכה"ג אך דהתה"ד נקט באמת לשון ודאי וגם הרמ"א העתיק כן וכפי לשון הרמ"א שכתב דודאי הוצרך וכו' לאחר ששחט הסימן וכפי שביאר הרב בש"ע התניא סקי"ב הכוונה משום דדבר רך נדחף ונכפף למטה ולצדדין מפני הסכין ונדחה לבסוף למטה לתחתית הסימן גם אם אינו דק מאוד ואינו נחתך עד לאחר שנחתכים דופני הסימן שמצדדין ונשאר מהסימן רק תחתית הסימן מקום הנחת

הגמי ומפסקת חתיכת הגמי בין חתיכת רוב הסימן ובין חתיכת תחתיתו והוי שהיי' לדידן שמטריפין שהיי' במ"ב וז"ש הרמ"א לאחר ששחט הסימן ר"ל רוב הסימן ועפ"ז העלה דדוקא בגמי עגול כמ"ש בתה"ד בהצעת השאלה שנמצא קנה של גמי רך ועגול שיש לו קצת גובה המפסיק בין חתיכתו לחתיכת תחתית הסימן משא"כ בעשב דק גם בעוף יש להקל והש"ך שהחמיר גם בעשב דק אזיל לשיטתו דמחמיר בנדחף ממל"מ אבל לדידן דקיי"ל כהט"ז דבלא הגביה כשר ה"נ בזה יש להקל דיש ס"ס שמא לא שהה ושמא שהיי' במ"ב אינו פוסל ע"ש באורך א"כ לפ"ז נראה דאם לא נשחט רק רוב סי' א' ונשאר תחתית הוושט שלם ונמצא בתחתיתו אפי' דבר עב כקנה של גמי יש להקל די"ל שפיר דנחתך אחר שחיטת רוב הסימן ולא שחוט אח"כ כלל וליכא אפי' שהיי' במ"ב ובפרט בנמצא רק עשב דק י"ל דגם הש"ך מודה להקל בכה"ג וראיתי בד"ק סקי"ז שחקר בזה וצידד בתחלה להקל ולבסוף הניח בצ"ע די"ל דלא פליג וצ"ע דאטו דבר זה הוא גזירת חז"ל בש"ס דנימא בזה לא פליג והלא התה"ד המציא חשש זה מלבו והתב"ש הניח דבריו בצ"ע ומדוע נוסיף עוד לאסור גם היכי דל"ש טעמו משום לא פליג וכה"ג כתב הב"ש אה"ע סי' י"ז סקי"ד דבזכרים דלא אמרו חז"ל כלום ל"ש לא פלוג ע"ש ובזה מדוקדק לשון התה"ד שכ' וז"ל שחט אווזא א' ומצא אח"ש קנה של גמי רך ועגול תחוב ארכו לאורך הושט ונשחטה הקנה ההוא עם הושט יפה כו' ולמ"ל הא דנקט שנשחט יפה דודאי אם לא נשחט יפה טרפה אבל י"ל דר"ל שנשחט כל הסימן כדין דלכתחילה ובכה"ג ס"ל לאסור ובפרט ד' הרמ"א נראה להדיא כן מדכ' החשש לאחר ששחט הסימן ועמש"ל סקי"ב עוד ע"ד הרב התניא הנ"ל:

יא

ובעיקר דין עשב דק שהחמיר הש"ך הגם שראיתי בשו"ת דבר שמואל למהר"ש אבוהב סי' רל"ו שפסק ג"כ כהש"ך בזה ועי' ביא"פ וגם בשו"ת שב"י ח"א סוסי' נ"ד נראה להדיא דגם בנמצא קש מחמיר אבל הנה בשו"ת עבוה"ג סי' צ"ו הביא בפשיטות דברי הב"ח דבעשב דק יש להקל וכבר כתבתי בשם הרב התניא שהעלה ג"כ כן וגם הבאתי דברי התוי"ק שהאריך לפקפק בכל דינו של תה"ד וסיים דאם יש עוד צד להקל כגון בעשב דק או כיוצא בו יש להקל ועי' בפר"ת סק"ו שכ' דהגם שלדעת הרמ"א משמע דגם בגמי דק אסור אבל לע"ד אין לאסור דפשיטא דהגמי נדחה מקמי חידוד הסכין ונשחטים רוב הסימנים קודם ששולטת הסכין בגמי זולת אם הי' הגמי רחב וממלא רוב חלל הסימן או חציו דבזה אסרינן ודוקא בעוף אבל בבהמה אם קדם ושחט הושט והי' הגמי בו שמן הנמנע שישחוט הקנה עד שיחתוך הגמי בזה פשיטא דאסור עכת"ד ומ"ש דבבהמה

אסור נראה דהיינו דוקא כשיודע שקדם ושחט הושט קודם הקנה אבל בספק הוי ס"ס דהא מבואר ברש"י חולין ל"ב ע"ב ד"ה אבל בב"מ וכו' לעולם דרך קנה לישחט תחלה לפי שהוא סמוך לעור והוושט סמוך למפרקת עכ"ל אך דמבואר במרדכי והג"א פ"ב דחולין ובכלבו סי' ק"ז פ"ג דע"י אחיזת סימנים שתופס בהן לשחוט לפעמים בא הושט סמוך לעור ולכן מחמירים בחתך מעט עד שהדם יוצא וכ"ה בב"ח סוסי' זה בשם הסמ"ק ועכ"פ הוי רק ספיקא וכיון דבעוף מותר ולא חיישי' לספק שהיי' במ"ב ה"נ בבהמה שמא שחט הקנה תחלה ושמא לא שהה כיון דשהיי' משהו בבהמה הוא רק ממנהגא וגם בתב"ש וש"ע הרב פסקו להקל בבהמה בנמצא גמי ובע"כ דהפר"ת מירי בידוע ששחט הושט קודם ולכן דקדק וכ' אם קדם ושחט הושט וכו' אבל בסתמא תלינן להקל ועכ"פ מבואר גם דעת הפר"ת להקל בעשב דק בעוף וכן מצאתי בזבחי צדק למהר"ם סי' ח' דבגמי דק יש להקל אם אינו רחב עד שלא הפסיק מליגע בצדדין של ושט בשעת שחיטה ועי' בז"צ הנ"ל שיש לראות דקות שלו איזה נקרא דק ואין לשו"ב לעשות בלא ש"ח ולפמ"ש הפר"ת נראה דגם קש ותבן או נוצה דקה הם בכלל עשב דק כיון שאינו ממלא רוב או חצי חלל הסימן ומכ"ש בנמצא חוט חתוך וכל כה"ג ועי' בגליון רש"א שפסק ג"כ להקל בנמצא גמי דק בצד מטה של ושט ועמש"ל סי' ל"ג סקמ"ח בדין חתך תולע שנמצא בושט:

השמטה לסי' כ"ג סק"י יא

[סק"י י"א] בדין נמצא גמי בושט בא מעשה לידי שנשחטו בעוף ב' הסימנים כולן ונמצא חוט פשתן דק וארוך תחוב בשני צדדי הושט ולא נחתך כלל ונ"ל דכיון דלא נחתך יש לתלות שנדחף למטה ובעת גמר שחיטת הסימן נדחף ויצא דרך מקים חתך שבושט חוץ לסימן ולא פגע בו חידוד הסכין כלל וכיון דרבים פקפקו בכל החשש של תה"ד ובפרט בעוף בשהיי' משהו והמעשה בתה"ד הי' שנחתך הגמי יש להקל בכה"ג שלא נחתך החוט כלל:

יב

וראיתי בשו"ת שו"מ מ"ח ח"א סוסי' ט' שהעיד לפניו שו"ב א' מסטאניסלוי שבא מעשה לפני הגאון המנוח מו"ה ליבש אבד"ק הנ"ל ששחטו אווזא ומצאו גמי בושט ואמר דכיון דדרך אווזות שיהי' הקנה נשחט קודם לוושט שהקנה סמוך לעור א"כ הרי נשחט הקנה בהכשר והוי כתפס הקנה בידו דכשר וע"ז פקפקו הלומדים דהא מ"מ הוי שהיי' במ"ב והיא תי' דדוקא בחד סימן פוסל שהיי' במ"ב משא"כ היכא דהקנה כבר נשחט כהוגן ובעוף סגי בסי' א' מה פוסל שהיי' במ"ב של סי' ב' ע"ש ולא הביא שום ראי' לא לדברי

הגאון הנ"ל ולא לדבריו והנה סברת הגאון הנ"ל כבר הבאתי בס"ק הקודם שכן מבואר ברש"י אך דמ"מ מידי ספיקא לא נפקא כמ"ש המרדכי והג"א וסמ"ק וכפי הנראה דעת הגאון מהר"ל הנ"ל דהתה"ד ורמ"א מיירי רק בשחט אותו סימן שנמצא בו הגמי לבד וכפי עובדא שבתה"ד שם משא"כ בשחטו גם הקנה והגמי נמצא בושט גם מספק שמא נשחט הקנה תחלה יש להקל בזה כיון דגוף דינו של תה"ד מפוקפק הרבה ואולם מ"ש השו"מ דבכה"ג ל"ש דין שהיי' במ"ב הנה בפ"ת סק"ח הביא בשם תשו' מא"נ שרצה ח"א להורות דאחר שנשחט סי' א' לגמרי אין פוסל שהיי' והוא חולק עליו אבל לקמן סקכ"ב וס"ק כ"ג יבואר דיש להקל בזה דהא אין בו איסור תורה רק ממנהגא ובכל ספק יש להקל וא"כ דברי הגאון הנ"ל יש להם מקום לסמוך ע"ז לצורך עני או לצורך שבת או שעה"ד ע"פ שאלת חכם ובפרט לפמש"ל סק"י בשם הרב התניא דכל טעם תה"ד ורמ"א רק מחשש שהיי' במ"ב א"כ בכה"ג שפיר יש להקל כמ"ש אבל בגוף דברי הרב התניא הנ"ל ראיתי למי שפקפק בדבריו דכיון שנהגו לתפוס בסימנים בשעת שחיטה כמ"ש בסוסי' כ' ס"ד והיינו שמושכין עור הצואר שעל הסימן לצד העורף ועי"ז נאחזים הסימנים בטוב ועי"ז נקפל חצי צד עור הושט העליון על חצי עור הושט הסמוך לצואר נמצא דלאחר שחתך רק משהו מעור הושט דהיינו חלק עור הושט המונח על בליטת הגמי מיד פוגע בגמי הבולט ושוהה בחתיכתו וא"כ יש חשש שהיי' גם במ"ק אבל לפע"ד אדרבא לפ"ז ל"ש כלל חשש של תה"ד דכיון שהעור נמתח למטה לצד העורף והסימן נקפל חציו העליון על התחתון א"כ אין מקום להגמי לזוז ולהיות נדחה מן הסכין ונשחט בשוה עם דופני הושט שמצדדי הגמי מכאן ומכאן וליכא חשש שהיי' כלל בכה"ג ובע"כ דחיישינן שמא לא נקפל הסימן זע"ז ולא נמתח עור הצואר היטב א"כ שוב ליכא חשש רק על שהיי' במ"ב. והנה נשאלתי מחתני הרב המאה"ג מוהר"ש נ"י אבד"ק לאנטשין במעשה שאירע ששחטו בהמה וחוץ לצואר הי' השלג שוה עם הצואר והלך הסכין בהולכה והבאה לתוך השלג ועשה חריץ בהשלג והשלג הי' רך ולא הי' הפ"מ כלל אם יש להתיר. וזה תשובתי הדבר פשוט דשלג רך דינו כסובין שהיקל התב"ש ולא דמי לנגע בכותל או בקרקע דשם מתעכב הסכין עי"ז משא"כ כאן וגם בגוף הדין דנמצא גמי כבר חילק בש"ע הרב ז"ל בין גמי שהוא קנה עגול וכו' ולכאורה הי' נ"ל דלשי' הסוברים דגם בבהמה יש לחוש לספק שהיי' של תורה פשי' דדוקא בגמי חלול או דוקא מבפנים שבשעה שמתעכב בחתיכת הגמי י"ל דאינו עוסק כלל בחתיכת הסימן מפני ששני דופני הסימן שסביב הגמי נפלו למטה והסכין מתעכב באמצע ושוהה ואינו חותך כלל הסימן באותה שעה אבל אם הגמי מבחוץ הרי בצד ב' של הסכין הסמוך אליו יכול לכפפו

ולחתוך בשעת מעשה גם בסימן וראי' מחולין ל"ב ע"א נחתכה דלעת עמה והרי לפמ"ש רש"י חולין ט"ו ע"ב ד"ה כגון שקצץ דלעת וכו' דדלעת רכה הוא יותר מן הבשר ע"ש א"כ הרי שוהה בחתיכת דבר רך יותר מבבשר ואיכא ספק שהיי' ובע"כ דמבחוץ שרי או דדוקא בגמי חלול אבל י"ל דמדין הש"ס דלא אסרו בשהיי' משהו ודאי דשרי משא"כ לדידן אך לפ"ז בספק שהיי' מהראוי להקל כיון דליכא חשש רק בשהיי' משהו ודוחק לומר דהתם לא מיירי אלא מדין מלאכה בפרה ולא מדין פסול שחיטה מחשש שהיי' ובע"כ כמ"ש ועכ"פ בשלג רך ודאי דיש להקל גם בעוף ובלא הפ"מ אבל אם השלג קשה ע"י קרח וכדומה אין להקל:

יג

בד"ק סקי"א פסק דאם נמצא מאכל רך כגון מה שקורין לעמישקע או מאקעך בתוך הושט דמי לגמי ואסור וכן מצאתי בזב"ש בהקדמתו דאם נמצא עיסה בושט או עפר וחתך בהם הוי שהיי' ופסול ומצאתי בעקרי הד"ט סי' א' אות מ"ט דמעשה אירע שנמצא בושט אווז עיסה אפוי' שמלעיטין בה אווזות והורה מהר"ש אבוהב דכל שלא נודע ודאי שנחתך יש להקל ואם ודאי נחתך דמי לגמי וטרפה ע"ש אבל לפמ"ש הרב התניא הנ"ל בביאור מ"ש תה"ד בטעם איסור גמי הואיל שהוא רך משום דדבר קשה אף שנדחה מפני הסכין מ"מ כשמגיע למטה לתחתית הסימן והסכין חותכו שם הוא נחתך בשוה עם דופני הסימן שמצדדין דאף שהסימן מתוח ורך אינו נחתך מהר מפני דבר הקשה המעכב את הסכין כי תחתית הסימן נכפף מעט מפני דבר הקשה ונפשה כדפנות מקיפות את הדבר הקשה מצדדיו ונחתכים עמו שוה בשוה בלא שהיי' כלל משא"כ בדבר רך אין תחתית הסימן נכפף לפניו ע"ש וזהו היפך ד' תב"ש שכ' דבדבר קשה יש לאסור גם בבהמה וא"כ בנמצא עיסה אפוי' יש להקל ועי' בפ"ת סק"ד בשם ב"כ שצידד ג"כ להקל בדבר קשה אלא שלא מלאו לבו וע"פ דברי הרב הנ"ל יש להקל בנמצא נוצה חתיכה בסימן גם בנוצה רחבה כיון דהוי דבר קשה ומכ"ש בנוצה דקה ולפמש"ל בס"ק הקודם דאם שחט גם הקנה יש להקל בגמי א"כ ה"ה בנמצא עיסה אפוי' או גם מאכל רך ועפר או נוצה הנ"ל המיקל לצורך עני או לצורך שבת ע"פ שאלת חכם לא הפסיד וגם בשחט רק הוושט המיקל בכה"ג וסומך על הרב בש"ע הנ"ל יש לו ע"מ שיסמוך:

יד

בפ"**ת** סק"ב העתיק בשם ז"י בדין חתך בסימנים ובעץ השראגען ועי' ביא"פ שהעתיקו בפ"א ואולם הנה בט"ז סי' כ' סק"ז מיקל גם בחתך בעצם מפרקת בתוך שחיטת הסימנים ואין בו חשש שהיי' והתב"ש שם חולק ועי' בתב"ש סי' זה סקי"ז עוד בזה וא"כ ה"נ בזה

תליא במחלוקת הנ"ל ויש לחלק קצת דשא"ה דהוי דרך שחיטה משא"כ בזה ועי' מש"ז סי' כ' שם וצ"ע ובדין נגע הסכין בכותל שהחמיר התב"ש שהביא בפ"ת תשו' מקום שמואל להקל יעוין גם בעקרי הד"ט סי' א' אות י"ד שהעתיקו וגם בשם ז"י דבנגיעה בעלמא בעץ והשו"ב אומר ברי שלא שהה ולא נזדעזע דיש להקל גם לפי המנהג וע"ע ביא"פ הנ"ל ועתב"ש שהחמיר בחתך באצבעו והרגיש בו בשעת שחיטה בעוף אבל בש"ע התניא פסק כדעת עה"ג סי' צ"ו שהביא גם התב"ש ולהקל בזה גם בעוף ומבואר בתשו' שם דגם אם מסופק אולי הי' בדרך שהיי' משהו יש להקל והרב בש"ע הנ"ל כ' דהתב"ש דמחמיר משום דחושש לדעת אגודה דבעוף הוי משהו ממש אבל אין לחוש לדעת יחיד ולא קיי"ל כן וסיים בזה"ל וכן מ"ש הבודקים עוד חומרות משום שהיי' אין להחמיר בהם אא"כ יש להסתפק בשהיי' פוסלת מדינא או בודאי שהיי' משהו עכ"ל ומזה מבואר דגם בנגע הסכין בכותל וכדומה יש להקל בכה"ג בפשיטות ובפרט בבהמה ודאי יש להקל ועפ"ז יש להקל בכמה דברים שהובא בד"ק סקי"ז י"ח י"ט ע"ש ותבין ועי' בפ"ת סק"ה בשם חמ"ד בדין נמצא בועות בין סימן לסימן שהחמיר בבועות קשים וכבר הבאתי מדברי הט"ז ותב"ש סי' כ' שנחלקו בחתך בעצם מפרקת בינתיים ובועות היותר קשות אינם דומות לעצם מפרקת וי"ל דגם התב"ש מודה להקל ובפרט דיש ספק אולי נזדמנו ב' הסימנים יחד זה כנגד זה בשחיטה ולא שהה כלל בינתיים בחתיכת הבועות וחתך שניהם יחד ובפרט לפמש"ל סקכ"ב כ"ג דאחר שחוטה סי' א' לגמרי יש צד להקל וא"כ ה"נ בשחט סי' א' כולו יש להקל בפשיטות בזה:

טו

ודע דגם להחמירין בנמצא בסימן קש ותבן חתוך היינו בודאי נחתך כמ"ש הכנה"ג ופמ"ג ובאה"ט ואם נמצא רק בצד א' של הסימן הו"ל ספק נחתך וכשר כמ"ש באהל יצחק ומכתב מאליהו וכ"פ בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' פ"ה וכ"ה בשו"ת ב"ש אחרון חיו"ד סי' כ"ז והעלה דכיון דשהיי' משהו אסור רק מצד מנהג ולשי' הש"ע גם בעוף יש להקל בהפ"מ לכן בכל ספק יש להקל וגדולה מזו כ' הד"ק סוסקי"ג דגם בנמצא חתוכה בצד שלמעלה מביה"ש וגם בצד שלמטה מביה"ש אם אין ניכר חתך בגמי מב' צדדיו יש להקל וע"ש סק"כ דבחתך נוצה שבחוץ וספק הי' החתך אח"ש או קודם או בשעת שחיטה יש להקל:

טז

בד"ק סקי"ד פסק דגם בבהמה אם נמצא הרבה תבן חתוכים דיש לחוש לשהיי' גמורה גם בבהמה אסור ונראה פשוט דאם בכל השחיטה לא שהה רק כשיעור שחיטה בינונית ליכא חשש שהיי' כזו דכבר כתבתי לעיל סק"ג שהדעת נוטה דדוקא בכה"ג הוי שיעור

שהיי' מדינא וכיון דבכל השחיטה לא שהה יותר א"כ ליכא חשש שהיי' בינתים וגם בלא"ה לפמש"ל סק"י בשם הרב בש"ע דכל החשש רק משום שהיי' במ"ב א"כ בכל גווני יש להקל משום ס"ס כיון דשהיי' במ"ב רבו המקילים וגם לרש"י הוי רק בעיא דלא איפשטא ובפרט דבבהמה הרי נשחט גם הקנה דלפמש"ל סקי"ב יש להקל מטעם אחר:

יז

בתה"ד ויש"ש פ"ב סי' י' ובלבוש העתיקו דין גמי המונח ארכו לאורך הושט ונודע דהתה"ד הציע בעצמו תואר השאלה ונראה מזה דאם נמצא הגמי תחוב ארכו לרוחב הושט וממלא חללו ונחתך לרחבו עם הושט דיש להקל כיון שלא הי"ל מקום להיות נדחה מן הסכין וגם נחתך יותר בקל לארכו כידוע בחוש:

יח

בשו"ת שו"מ מ"ג ח"א סי' קע"ז האריך בדין שו"ב שלא נראה שום ריעותא בשחיטתו רק שע"פ רוב אח"ש נראה בבהמה בעור בית השחיטה כעין עולה ויורד ונקרא לאפען והג' מהרש"ק ז"ל אסר שחיטתו והוא חולק עליו ולפמש"ל יש כמה טעמים להקל ואין להאריך יותר ועי' רש"י מלכים ב' שהובא לקמן סי' כ"ד סק"ט:

יט

בפ"ת סק"ה הביא בשם חמ"ד דאם מתיירא שמא ימצא דבר מאכל בושט מותר לשחוט סי' א' ובס"ק ג' הביא כן בשם שב"י והנה גם הכר"ו רסי' כ"א פסק כן אבל במש"ז שם סוסק"א פקפק עליו בזה והניח בצ"ע וגם בישיע"ק שם העתיק מ"ש בתשו' בענין זה ומסיק להחמיר וצ"ע:

כ

בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ד סי' ל"ג נשאל בדין נדנדה הבהמה בראשה בשעת שחיטה לכאן ולכאן והשו"ב אומר שידוע לו שלא עקר סכינו מביה"ש אם יש לחוש לשהיי' משהו או גם לשאר פיסולים. והוא השיב דלשאר פיסולים אין מה לחוש אבל מכח ספק שהיי' משהו אסור כיון דאתחזיק איסורא וכבר נתבאר לעיל דכל ספק שהיי' משהו בבהמה מותר ולכן אם יש חשש שהגביהה צוארה מעט דאיכא חשש דרסה אסור אבל אם אין שום חשש דרסה כלל רק ספק שהיי' משהו יש להקל:

כא

סעי' ד בתוי"ק סק"א האריך לחלוק על הפר"ח ותב"ש במ"ש דהיכי דמוליך ומביא על הסימנים ואינו חותך כלל דהוי שהיי' והוא העלה דדוקא במגביה הסכין הוי שהיי'

משא"כ במוליך ומביא על הסימנים ודחה כל ראיות התב"ש והוכיח להיפוך והביא לשון בה"ג וביאר דבריו ג"כ כן ע"ש:

כב

סעי' ה ויש מי שאומר וכו'. בתב"ש סק"ט האריך להוכיח דלרש"י שהיי' במ"ב פסול מה"ת ועי' במש"ז סק"ד וברא"י חולין ל' ע"ב ובלב"א שם כ"ט ע"א בזה ודברי פלתי סי' זה סותרי' למ"ש בעצמו לעיל סי' י"א סק"א ואני מצאתי בחי' הרמב"ן לחולין ל' ע"ב שהביא בשם הראב"ד שלדעת רש"י הוא רק מדרבנן ועי' בכ"מ פ"ג עה"ש ה"ד בסופה ובמל"מ שם בזה ועתשו' נו"ב מ"ת סי' ב' שהסכים לדעת התב"ש דהוי מה"ת וראיתי בס' עקמ"ח שתמה מש"ס דזבחים ס"ה ע"ב מתני' דלא כראב"ש וכו' רבא אמר שהיי' בסי' ב' בעולת העוף א"ב ת"ק סבר שתיי' בסי' ב' לא מעכב וכו' ומפורש דכיון דא"צ שחיטה רק בסי' א' אין שהיי' פוסל בסי' ב' וה"נ במיעוט בתרא ועי' בשו"ת שו"מ מ"ד ח"א סי' מ"ו מ"ש ליישבו דדוקא בשחיטת רשות כיון דשחט אח"כ גם המיעוט אחשבי' לשחיטה למפרע אבל התם דצריך להבדיל לא אחשבי' לשחיטה. ולענ"ד אם כל הטעם משום דאחשבי' בלבו לשחיטה א"כ אם שחט בהמת חבירו שלא לדעתו נימא בזה דאא"א דשא"ש כיון דתליא ברצונו ומחשבתו כמ"ש התוס' ביבמות פ"ג ע"ב ד"ה אין. ושוב מצאתי בתב"ש פי' זה סקי"א כעין זה אך לפמ"ש הר"ש פ"ז דכלאים משנה ד' ה' י"ל בזה ועמ"ש לקמן בשם ריי"ו ותוי"ק דנראה כסברת שו"מ הנ"ל וצ"ע אבל לענ"ד לק"מ דהמעיין ברש"י חולין כ"א ע"ב ד"ה ואינו מבדיל ימצא שדעת רש"י דכל שצריך שחיטה לכתחילה ה"ז בכלל שחיטה ולא בכלל הבדלה אבל סימן ב' דא"צ שחיטה אפי' לכתחילה בעוף אינו נכנס בגדר שחיטה כלל ע"ש וכ"ה בב"י רסי' כ"א בשם רש"י וא"כ י"ל דהא דשהיי' במ"ב פוסל לשי' רש"י הרי מבואר הטעם ברש"י שם ל"ב ע"א ד"ה מהו וז"ל מי אמרי' כיון דעביד לי' רובא אתכשר או דלמא כיון דהדר וגמרה כולה חדא שחיטה הוא עכ"ל והיינו דכיון דלכתחילה צריך לשחוט כל הסימן גלי דעתי' שרוצה לקיים המצוה כפי החיוב המוטל עליו וה"ז בכלל שחיטה ושהיי' פוסלת בה ועי' תשו' רח"כ סי' ז' שכ' כה"ג לשי' הסוברים דשהיי' במ"ב פוסל מדרבנן אבל גם למ"ד מה"ת י"ל כן אבל בהא דזבחים דמיירי שכבר מלק סימן א' לגמרי והשהיי' בין סימן לסימן הרי סי' ב' א"צ אפי' לכתחילה לשי' רש"י הנ"ל ואיננו בגדר שחיטה כלל ולכן ס"ל לת"ק דשהיי' אינו מעכב וראב"ש ס"ל דכיון דמחויב להבדיל שהיי' מעכב ולכן לשי' רוב הפוסקים דס"ל דגם בעוף צריך לשחוט לכתחילה ב' סימנים כמ"ש הב"י רסי' כ"א שם ובכ"מ פ"א מה"ש לא קיי"ל כשי' רש"י באמת וכדמוכח מש"ס דזבחים הנ"ל ורש"י לשיטתי' אזיל ועפ"ז יצא

לנו דהיכי דשחט סי' א' כולו ובסי' ב' שחט רובו גם רש"י מודה דלא מיפסל משום שהיי' במ"ב והא דכ' רש"י דהשוחט רוב הסימנים וכו' יכנו על ראשו היינו בשחט רק רוב ב' הסימנים. ושוב מצאתי בל"א חולין ל"ב ע"א ברש"י ד"ה תיקו וכו' שהעלה כן בשי' רש"י וביאר בזה מ"ש רש"י מוטב שיכנו על ראשו דהוא רק מהיות טוב ולא מדינא בכה"ג וא"כ מיושב קו' מקמ"ח הנ"ל וא"ש ופי' בשו"ת רח"כ סי' ז' באמצע התשו' שהביא ראי' מדף ל"ב מאי כדי שחיטה וכו' דשהיי' במ"ב פוסל רק מדרבנן ופי' בד"ק סי' זה סק"ז באמצע דבריו שכ' שלא ראה מפורש אחר שחתך סי' א' לגמרי אי שייך שהיי' במ"ב של סי' ב' וכו' ע"ש מ"ש בזה להוכיח להחמיר אבל גם לפי דבריו י"ל דבכה"ג הוי רק חומרא דרבנן לכ"ע ועמש"ל בס"ק שאח"ז עוד בזה:

כג

בהג"ה ואפי' בדיעבד המנהג להטריף וכו' ברי"ו כ' וז"ל רש"י פי' כך שאלו התלמידים אדם ששוחט רוב א' בעוף או רוב ב' בבהמה והגביה הסכין ועמד שיעור שהיי' וחזר ושחט המיעוט הנשאר מהו כלומר דכיון דשחט הרוב אותו המיעוט שחזר לשחוט כמחתך בשר בעלמא הוא וכבר נכשר ברוב השחוט וכו' או נאמר דכיון שהי' יכול להניח השחיטה אחר ששחט הרוב ולא עשה כן אלא שחזר אחר השהיי' לשחוט המיעוט הנשאר כבר גי"ד שהי' עושה עיקר כ"כ גדול מאותו מיעוט כמו מן הרוב ולפי דעתו עשיית השהיי' בעיקר השחיטה ופסולה השחיטה עכ"ל ועי' תוי"ק סוסי' זה דלפ"ז נראה דאם נתכוין לשחוט רק הרוב ושלא במתכוין נשחטו מיעוט הסימנים אחר ששהה יש להקל וצע"ג למעשה דל"מ כן מש"פ ועתוס' גיטין דף פ"ב ע"א בד"ה צא וכו' בשם ר"מ ור"ת ותמצא שנחלקו בסברת תוי"ק הנ"ל ואין להקל רק היכי דיש עוד צד להקל ועמ"ש לקמן בשם שו"ת אמרי אש עוד בדין זה וע' בפ"ח סק"ח שהביא בשם מא"נ שנחלקו על ח"א בדין שחט סי' א' כולו וכבר כתבתי בס"ק הקודם דגם רש"י מודה להקל בכה"ג ומ"מ י"ל דמכח המנהג יש להחמיר גם בכה"ג ועי' ביא"פ שהעתיק ד' מא"נ דמיירי ולענין לכתחילה ועכ"פ אין בזה חשש דאורייתא לכ"פ ובכל צד ספק יש להקל וע"פ בל"א חולין ל' ע"א בתוס' ד"ה החליד וכו' שהעלה בכונת רש"י שכ' דמוטב שיכנו על ראשו דדוקא היכי דהעוף עודנו בידו ועוסק בשחיטתו אזי אמרי' דכולה אדא שחיטה הוא אבל אם כבר השליך העוף מידו אחר שחיטת רובו והוא חוזר ושוחט המיעוט כדי שימות מהר איננו עוד בגדר שחיטה כלל ואין השהיי' פוסלת ולכן בכה"ג כ' רש"י דמוטב שיכנו על ראשו דבזה הוי רק זהירות לכתחילה ואינו פוסל בדיעבד וכבר קדמו בכ"ז בשו"ת שב"י ח"ב סי' נ"ד ובל"א שם סיים דגם מ"ש בש"פ יכנו על ראשו הוא רק לכתחילה או

דמיירי בעודנו בידו ודלא כהתב"ש בשמ"ח ס"ה בסופו גבי עוף אינדק דמשמע מדבריו דגם דיעבד אסור ע"ש (ועמש"ל עוד בזה) ועתשו' ח"ס סי' מ"ב באמצע התשו' במה שהורה א' להתיר בגזז במספרים מיעוט הסימן שלא נשחט וצידד שם קצת להקל וסיים דחלילה לסמוך ע"ז כלל ועי' בשו"ת אמרי אש חיו"ד סימן ג' בדין נשחט אח"כ המיעוט בלא מתכוין והפלה דלשי' רש"י יש להקל אבל מדברי הסמ"ק משמע דגם בכה"ג אסור מדכתב דאפי' כששחט ב' הסימנים יש ליזהר שלא לחתוך ראשו לפי שפעמים משייר מעט ולאו אדעתי' והובא בב"י ע"ש ומוכח דגם בלא ידיעתו אסור ויעו"ש עוד מדברי הט"ז וש"ך רסי' כ"ו ע"ש וכבר הבאתי לעיל דברי תוי"ק בזה וע' בש"ך סי' ב' סקכ"ז ע"ד הדרישה וב"ח בדין גמר אדם אחר שחיטת המיעוט אי שייך פסול שהיי' וע' בשו"ת רח"כ סי' ז' שהחזיק בסברת הדרישה דאם גמר אחר לא הוי שהיי' לשי' הסוברים דשהיי' במ"ב פוסל רק מדרבנן והעלה דהטעם משום דלכתחילה בעי' שישחוט כל הסימן וחייב לחזור ולגמור השחיטה של המיעוט ולכן צריך שיהי' בכשרות כיון דאית בי' תורת שחיטה לכתחילה ולפמ"ש התוס' ביומא ל"ג פ"א ד"ה למה וכו' דבתרי גברי א"צ למרק דנראה כשהיי' וא"צ לגמור השחיטה לכן אין שהיי' פוסל בו אך דמ"מ לכתחילה אסור דנראה כשהיי' ובדיעבד יש להקל ועפ"ז פסק שם בדין אינדיק שחתך אדם אחר ראשו אחר שנשחטו רוב סימנים דיש להתיר בדיעבד ע"ש והנה מ"ש בטעם פסול דרבנן במ"ב כ"ה להדיא בחי' הרמב"ן לחולין וז"ל דכיון דלכתחילה בעי' ב' סימנים קמבע"ל כיון דאצרכוה רבנן למגמר לשחיטה אצרכוה נמי בכשרות כי היכי דלא ליתי לידי קלקול שחיטה ופסולה דרבנן מיבע"ל וכו' עכ"ל אבל מ"ש מתוס' יומא עמש"ל סי' ב' סקס"ב דכונת תוס' אינו משום שהיי' ורק התם בקדשים אסור ע"ש וא"כ נדחו דבריו וגם בלא"ה יש לפקפק בדבריו דהא כל טעם התוס' דלא ימרק לשיטתו הוא כדי שלא יהי' כשהיי' ואיך נימא דמה"ט ליכא דין שהיי' ועוד דא"כ גם באחד איך נימא דפוסל בו שהיי' לפי שחייב לחזור ולגמור הרי כיון דיש בו פיסול שהי' שוב א"ל לגמור השחיטה ושוב לא יהי' בו פיסול שהיי' ועתו"ס פסחים כ"ו פ"ב ד"ה עלה עלי' זכר וכו' כה"ג וע"ע כה"ג בירושלמי פט"ו דיבמות ה"ז וכמה דוכתי ובדרבנן מקשינן לקולא בכה"ג כמ"ש האחרונים ובע"כ משום דמ"מ תורת שחיטה עלי' טרם ששהה א"כ גם באחר י"ל דמ"מ תורת שחיטה הי' עלי' בלא שהיי' כלל וכמ"ש הש"ך סי' ב' שם דמשכח"ל כה"ג גם ע"י אחר אבל לפמש"ל בשם הל"א דהיכי דכבר השליכו מידו יש להקל א"כ בהך עובדא בלא"ה יש להתיר וכבר הבאתי לעיל שגם בתשו' שב"י העלה כסברת הל"א הנ"ל והובא גם ביא"פ אך שהוא העתיק בשמו להקל דיעבד ע"י סכין פגום ואמת שבתחלה צידד שם כן וחולק על הש"ך

שפסק להחמיר גם בדיעבד בסכין פגום דבכה"ג שכבר סילק ידו מהשחיטה יש להקל אבל אח"כ סיים בזה"ל אין לפסול דיעבד אם במר מיתתה אח"כ ע"י סכין פגים או כשר וכו' וגם ראיותיו שם מוכיחים כן אך במ"ש שם מתוס' יומא כבר רמזתי למ"ש לעיל סי' ב' לדחות ד"ז ובפרט במ"ש לעיל בשם הח"ס בדין גזז במספרים ודאי דאין להחמיר בדיעבד אם כבר סילק ידיו מהשחיטה מטעמא דכתיבנא ואולם הנה בתשו' נוב"י מ"ת שרמז הפ"ת סק"ט חולק על השב"י והנה מ"ש הנ"ב דהא כל בעיית הש"ס הוא בדיעבד לא ידענא מאי קושי' הרי השב"י חידש דזהו דוקא אם לא סילק ידיו מהשחיטה לגמרי והיינו בעודו בידו או שהי' בדעתו לגמור עוד שחיטת המיעוט ושהה ומ"ש דגם אי הוי דרבנן הרי אתחזיק איסורא וגם סד"ר להחמיר ג"ז לק"מ דלשי' שב"י בכה"ג אין בו ספק הבעיא כלל וגם להסוברים דשהיי' במ"ב דאורייתא הוי כן דבכה"ג א"א לומר דחדא שחיטה הוא כיון שכבר סילק ידיו מהשחיטה ואולם מדברי הד"מ סי' כ"ב אות ה' וט"ז שם סק"א מוכח דגם אם כבר סילק ידיו אסור לחתוך המיעוט משום שהיי' במ"ב ואפשר דהיינו לכתחילה ולא לאסור בדיעבד וכ"מ מלשון הט"ז ששינה לשון הד"מ וכתב דנראה כשהיי' בשחיטה ולא הוי שהיי' ממש וזהו כעין מ"ש השב"י בדברי תוס' יומא הנ"ל ויותר נראה דהתם אי נימא דמחויב לחתוך מיעוט הסימנים תמיד מחשש דם א"כ דעתו מתחלה לכך ולא יהי' כסילק ידיו משחיטתו ושוב הוי שפיר כשהיי' במ"ב ולדינא כבר כ' גם הד"ק סק"ט לצרף סברת שב"י הנ"ל וע"ש בהג"ה מ"ש ע"ד הנוב"י הנ"ל וגם חידש דבהתיזו בקרדום ראש האינדק דהוי דרך עיקור הוי רק חומרא בעלמא וכל צד ספק מותר ולכן אפי' אם יש רק להסתפק אולי נחתכו כל הסימנים מקודם יש להקל וע"ש עוד צדדים להקל אבל היכי דאין צד ספק אף דלענין חשש שהיי' יש לצדד עפ"ד שב"י הנ"ל ובפרט כיון שהותז ע"י אחר וכמש"ל בשם רח"כ עפ"ד הדרישה ועתב"ש סי' זה סקי"א בזה עפ"ד רי"ו ומקצת שחיטות שהביא הישו"ש בטעמא דשהי' במ"ב מ"מ אם התיז בקורדם ושאר סכין פגום הרי איכא חשש עיקור במ"ב כמ"ש בשמ"ח סי' כ"ד ס"כ ואין מקום להקל רק בחתכו במגל או בקורדם שכולו פגום ואין בו כמעט מקום בלי פגם ודמי למגל ובהפ"מ דוקא וכמש"ל בשם ש"ע הרב סי' כ"ד הנ"ל ושוב מצאתי בב"ח שהעתיק תשו' מהר"ם מ"ץ וז"ל אם שחט רוב וכו' והשליכה מידו ואח"כ חזר ושחט המיעוט וכו' אודיע כי רש"י אסר הכל אבל שאר רבותינו אינם מודים לו אך בסמ"ק בשם ר"פ כפירש"י וכו' עכ"ל ומבואר דלא כהשב"י ול"א הנ"ל ולכן קשה להקל זולת בצירוף צדדים אחרים ועמש"ל ס"ק כ"ו עוד בזה:

כד

בד"ק סי' כ"ב סוסק"א כתב בפשי' דגם לקרוע ביד מיעוט הסימן הנשאר יש חשש שהיי' במ"ב ולענ"ד יש לדין דאין זה בגדר שם שחיטה כלל שהרי בתשו' הרשב"א ח"א סי' שס"ז שרמז הד"מ סי' כ"ד אות י' נשאל אם שייך עיקור במ"ב לשי' רש"י והשיב וז"ל לפי דעת רש"י כל שמתעסק בו דרך שחיטה בין במ"ק בין במ"ב פסול וכו' אבל בעיקור ביד במ"ב כשרה שהרי אינו מתעסק בו דרך שחיטה והרי הוא כמכה על ראשה כדי שתמות וכו' עכ"ל ומבואר דבכה"ג דמי למכה בראשה וא"כ ל"ש בזה משום שהיי' וגדולה מזו מבואר בש"ע הרב ז"ל סי' כ"ד סקל"ו דבחתך המיעוט במגל כיון שהוא מלא פגימות ואין בו מקום פנוי בלא פגם אין בו משום שהיי' אך דיש לחוש משום עיקור ומ"מ מסיק להקל בהפ"מ ע"ש באורך וע' בש"ך סי' נ"ו סק"א בתי' ב' שם אבל י"ל דבאמת מטעם עיקור אסור לקרוע המיעוט לכתחילה וע' בשמ"ח סי' כ"ד ס"כ ותב"ש שם סקכ"ט ותבין גם י"ל דלדידן דאית לן גם עיקור במ"ב שוב י"ל דגם איסור שהיי' איכא לכתחילה

כה

במש"ז סקי"ד נסתפק בדין ספק שהיי' גמורה במ"ב דיש להקל משום ס"ם וסיים ומ"מ להלכה ח"ו לומר כן ובד"ק סק"ז האריך קצת בזה וצידד ג"כ להחמיר אבל בש"ע הרב סוסקט"ז כ' בפשי' דגם להסוברים דשהיי' במ"ב פוסל מדאורייתא מספק מ"מ היכא דאיכא עוד ספק יש להתיר דהוי ס"ס וכן נראה עיקר כיון דרוב הפוסקים חולקים על רש"י ולשי' כמ"פ גם לשי' רש"י הוא רק מדרבנן א"כ עכ"פ בספק יש להקל:

כו

אעתיק מ"ש בתשובה להרב מו"ה שמעון שלמה ווערטהיים נ"י אבד"ק בענדער במדינת בעסראביע בדבר מה ששאל בדין בהמה שנשחטו רוב סימנים ושהו בינתים וחתכו אבר או חתיכת בשר מבית הצואר וכדומה ואח"כ חזרו וחתכו מיעוט הסימנים דהבהמה אסורה משום שהיי' במ"ב אם גם האבר או הבשר שנחתך קודם אסור די"ל דכיון שנחתך טרם שחזרו וחתכו המיעוט מותר לאכלו אך שי"ל דכיון דקודם מיתת הבהמה בלא"ה אסור משום ל"ת על הדם ולא הותר עדיין א"כ כיון שחזרו וחתכו המיעוט גם האבר או הבשר אסור עכ"ד ולענ"ד אם מתחלה הי' בדעתו לחתוך גם מיעוט הסימנים דאסור משום שהיי' ומבואר הטעם ברש"י משום דחדא שחיטה הוא והוי כשוהה באמצע שחיטה ממש ולשי' התב"ש הוי מדאורייתא א"כ ממילא האבר או בשר אסור משום אמ"ה או במה"ח דהוי כחותך באמצע שחיטה ואם מתחלה לא הי' בדעתו לשחוט יותר וסילק ידיו רק שאח"כ חזר ונמלך הוא או אחר וגמרו חתיכת הסימנים יש לדון להתיר

גם הבהמה ע"פ דברי תוי"ק ותשו' שב"י ח"ב סי' נ"ד ול"א חולין [עמש"ל סקכ"ג] וכה"ג כ' התוס' בגיטין פ"ב ע"א ד"ה צא והשלם וכו' אבל כשהגט נגמר בשנים ולא הי' אז דעתו להחתים יותר כשחזר והחתים שלישי אין נפסל בכך וכו' ע"ש והוא כסברא זו ממש ויש לי להוכיח להיפוך מדעת שב"י הנ"ל מדברי רש"י בעצמו בחולין ל' ע"ב ד"ה תיקו שהקשה מהא דלעיל כ"ט דמשני דהא דשחט חצי גרגרת ושהה בה וגמרה כשרה דמיירי בעוף וממ"נ אי מע"מ כרוב הא עבד לי' רובא ומוכח דאין שהיי' פוסל אחר שחיטת רובו ונדחק לומר דלא קיי"ל כן ולהנ"ל הרי הול"ל דהתם בשכבר סילק ידיו משחיטתו ולא רצה לשחוט יותר כלל ולכן אין שהיי' פוסל יותר ואולם יש לדון ע"ד פלפול דהא גם בסילק ידיו ונמלך וגמר שחיטת המיעוט יש מקום לומר דהובירר למפרע דמעיקרא הי' עומד לכך וחדא שחיטה הוא אלא דקיי"ל דבדאורייתא אין ברירה ולשי' הי"ש שהובא בב"ש אה"ע סי' קל"א סק"ד גם להקל אין ברירה ולכן בכה"ג שפיר יש להקל אבל בדף כ"ט שם דקאי כל הקושי' לרב דס"ל דמע"מ כרוב ורב ס"ל בביצה ל"ז ובב"ק וכמה דוכתי גבי האחין שחלקו דיש ברירה וא"כ לדידי' גם בסילק ידיו אסור ובע"כ דלא שייך שהיי' כלל במ"ב ולכן הוצרך רש"י ליישב דלא קיי"ל כהך שינויא אכן עוד נראה ליישב בפשי' דהא מבואר בש"ס שם דלכ"ע מדרבנן מע"מ אינו כרוב ולא פליגי אלא בדאורייתא וא"כ א"א לומר דמיירי בסילק ידיו מלשחוט כיון דעכ"פ מדרבנן מחויב לשחוט עוד ולכן נקט שם וגמרה ולכן הקשה רש"י שפיר ומ"מ לדינא יש לעיין דכיון דאנן קיי"ל דהא דבדאורייתא א"ב הוא רק מספק ולהחמיר וכדעת הר"ן וכ"מ שהביא הב"ש שם וכ"ה להדיא בעיטור אות ח' חלוקת קרקעות וכמ"ש במלה"ר אות ב' ומ"ש בהגהות ש"ל לא"ע שם ראי' להיפוך מהנמוק"י ב"ק פ' המניח המעיין שם ימצא דקאי התם אליבא דר"י דס"ל א"ב ולדידי' גם בדאורייתא ולקולא אמרי' כן ורק לדידן דמסופקין איך הלכה מחלקי' כן וא"כ נס בסילק ידיו וחזר ושחט י"ל דלחומרא י"ב והוי כחדא שחיטה אבל יש לדחות כל הדמיון לסברת ברירה דאינו ענין לנ"ד דמלבד שיש כמה חילוקים בין מתנה בפירוש או לא ובין תולה בדעת עצמו וכו' גם י"ל דהכא תליא רק בדרך שחיטה ובכה"ג שסילק כבר ידיו איננו עוד דרך שחיטה לחזור ולשחוט להיות נראה כשהה בינתים אף גם כיון שרוב הפוסקים חולקים על רש"י שוב יש לסמוך ע"ד הי"ש דגם לקולא א"ב ועכ"פ בנ"ד ממ"נ אי נימא דגם בכה"ג שסילק ידיו אסור משום דהובירר למפרע שהי' עומד לכך א"כ גם הבשר שנחתך הוי כנחתך באמצע שחיטה דאסור והעירוני בזה מש"ס דבכורות ל"ג ע"א הי' לפניו ב' חטאות וכו' אם עד שלא נזרק דמה וכו' ראב"ש אומר אפי' בשר בקדירה ונזרק דמה של תמימה וכו' וע"ש ברש"י ויש לחלק וק"ל:

כז

ובעיקר שאלתו אמר חתני הה"ג מו"ה שמעון באב"ד נ"י אבד"ק יאנוב ראי' מהש"ס דב"ק ק"ו ע"ב בהא דאר"י הטוען טענת גנב בפקדון כו' טבח ומכר משלם דו"ה ופריך מהא דהיכן שורי נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים שאכלו משלם כפל והא הכא דא"א לכזית בשר בלא שחיטה וקתני משלם כפל ולא קרני דו"ה ומשני הב"ע שאכלו נבלה ופריך ולישני לי' בב"פ וכו' והיינו משום דהו"ל לשנויי בשאכל בהיתר ומשני דס"ל כר"מ וכו' ואי נימא דבכה"ג דנד"ד מותר הבשר שנחתך קודם שחיטת המיעוט ומ"מ הבהמה אסורה ולשי' תב"ש הוי נבלה מה"ת א"כ הול"ל כגון שחתך הבשר אחר שחיטת רוב סימנים וחזר וגמר שחיטת המיעוט אחר ששהה כשיעור וא"כ פטור מדו"ה דהשחיטה נבלה והבשר שחתך אכל בהיתר ובע"כ דגם הבשר אסור ויפה העיר. ולכאורה י"ל דנהי דבשחיטת נבלה פטור מדו"ה היינו היכא דלא התירה השחיטה כלום אבל הכא אי נימא דהתיר עכ"פ הבשר שחתך אחר שחיטת הרוב שוב חייב דו"ה על השחיטה אבל ז"א דמבואר בב"ק ע"ח ע"ב דמכרו חוץ מא' ממאה שבו דפטור ולרבי דוקא בשייר דבר המעכב בשחיטה דדומיא דטביחה בעי ומבואר דבכה"ג ל"ה בכלל וטבחו כולו ופטור מדו"ה אך לפמ"ש התוס' ביבמות צ' ע"א ד"ה ואוכלת דלא בעי לשנויי בתרומה דאורייתא ומשום דקטן או"ל הוא דבעיא דלא איפשטא היא ותיקשי דליפשוט מהכא וכה"ג כ' התוס' בפסחים ע"ג ע"א ד"ה תיקן ובתוס' כתובות פ"ז ע"א סוד"ה מנכסי וכו' וא"כ ה"נ הרי כל דין שהיי' במ"ב הוי בעיא דלא איפשטא ולכן לא בעי לשנויי הכי ועוד דגם בלא"ה איכא לאשכוחי כמה גווני כמ"ש באס"ז שם בשם גאון אלא דהש"ס גופי' מסיק דחדא מתרי ותלת טעמי נקט ובפרט לשי' הסוברים דשהיי' במ"ב פוסל רק מדרבנן הרי אינו פוטר מדו"ה כדאי' בב"ק ע"א ורמב"ם פ"ב מגניבה ה"ח ולכן אין מזה ראי' ולדינא יש לדון קצת ממעשה דווילנא שהובא בפר"ח ואחרונים סי' ק"ו דא"א להתיר מקצתו ולאסור מקצתו ועי' בבכ"ש חולין צ"ב שהביא מכמ"ד בזה וע' בש"ש להקצה"ח שמעתא ד' פ"ג מהא דפ"ו דטהרות המסוכן ברה"י ואני הבאתי מהר"ש פ"ה דטהרות מ"א ע"ד התוספתא ורשב"א רפ"ק דנדה ותוס' יבמות מ"ב ע"א סוד"ה מ"ש וגם הבאתי מפ"ה דאהלות מ"ד ורע"ב ותוי"ט שם מ"א בזה וגם מס' האשכול פנ"ה והל' תערובות סי' ל"ג וס' הפרדס לרש"י הל' טרפות סוסי' קי"ט ואס"ז ב"ב קנ"ג בשם הראב"ד וכ"מ פ"ז מתרומות הט"ז בסופה ועי' בשו"ת נא"ד סי' כ"ג ושו"ת טה"א סי' מ"ד בהגה שבאמצע התשו' ושו"ת שי"ט ח"ב סי' י"ח ואכמ"ל אבל כבר כתבתי שלענ"ד היכא דבהמה אסורה גם הבשר שנחתך אסור:

כח

בד"ק סוסק"ט העיר דבכל ספק שהיי' במ"ב אף דהוי נגד חז"א היכי דכבר יצא מידו בחזה"ת י"ל דדמי למ"ש הט"ז בחו"מ סי' ע"ה לענין איא"פ דכיון שכבר נסתלקו זמ"ז בחזקת פטור הו"ל כאיא"נ דפטור וע' בהסכמת הגאבד"ק לבוב על הד"ק ובשו"ת שו"מ מ"ק ח"ג סי' מ"א מ"ש בזה אבל בס' בית אברהם לחו"מ סוסי' ע"ה האריך לדחות ד' הט"ז הנ"ל והביא מהא דחזקה שלא נתבררה בשעתה דל"מ והביא בשם תשו' רש"ך ח"ב פי' קס"ז ובית דוד ח"מ סי' קי"ח שפסקו דהוי כאיא"פ וכ"ה בתשו' ראנ"ח ח"ב סי' א' ומסיק דלא כהט"ז וכן מצאתי בשו"ת גו"ר הספרדי חחו"מ כלל ג' שפסק כן בפשי' ולא הביא מדברי הט"ז ורשד"ם כלל ועמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' רל"ב סי"ח ושם לא הבאתי מהנ"ל ועמש"ל סי' י"ח סקכ"ו בענין יצא בהיתר:

כט

סעי' ו ואינו יודע אם ניקב בש"ך פסק דאם תפס הקנה לבדו ויודע שלא ניקב כשר ובתב"ש סק"ט הוכיח מבה"ג להיפוך ופסק להחמיר בלא הפ"מ והנה כתב לי הרב מוה' יהודא שפירא ני' מבוטשאטש דבכה"ג הביא שם דשחט חצי קנה ושהה כשר ופסק כן ובע"כ כמ"ש במעיו"ט פ"א דחולין אות קפ"ז בביאור ד' כה"ג דלצדדין קאמר ע"ש ותבין וצדקו ד' הש"ך וגם בלא הפ"מ כשר ודבריו נכונים:

ל

בהג"ה ואסור למכרו לעכו"ם וכו'. במרדכי והג"א שהובא בב"י מבואר הטעם משום דחיישי' שמא יתרפא וימכרנו לישראל ומוכח מזה דמיירי דעכשיו ניכר החתך ואין חשש רק דשמא ימכרנו אחר שיתרפא ולא דמי להא דסי' נ"ז סכ"א בהג"ה דבטריפות הניכר מותר למכור לעכו"ם דהתם בניכר לעולם ואין חשש שיתרפא ודלא כשו"ת שו"מ מ"ת ח"א סי' פ"ה ובסוף התשו' הרגיש קצת מהנ"ל והדבר פשוט כמ"ש:

לא

שם אלא ימיתנו וכו' ע' תב"ש סקכ"ו וע"ע בתשו' נו"ב מ"ת יו"ד סי' י"ג באורך בזה ועמש"ל סוסי' נ"ז סי"ח עוד בזה:

לב

שם אם תלש הנוצות וכו'. אעתיק מ"ש בתשו' להרב מוה' רפאל האמער ני' אבד"ק קאמפולינג בדבר מה ששאל בדין שמרט השו"ב הנוצות מצואר אווזא קודם שחיטה ונקרע עור הצואר שם מעט וגם יצא דם ונשאר רק קרום דק הפרוס ע"ג הסימנים תחת עור הצואר ורו"מ כ' דלשי' הט"ז בשם מהרי"ק ואחרונים אין שום צד היתר דבעוף גם

מקצת העור ככל העור אך בד"ק סקכ"ה מיקל בנשארו ב' עורות הנקלפים מהעור החיצון של הושט וכו' והנה גוף דינו של הט"ז שהוכיח ממהרי"ק צ"ע לענ"ד. דהא המהרי"ק שם מכשיר גם בחתך כולו ולא יצא דם והביא ראי' מהגהת סמ"ק דאפי' התחיל לשחוט שרי ע"י בדיקה לשחטו למעלה או למטה ולבדוק הושט כנגד החתך הראשון וכ"ש בנ"ד שלא חתך רק מקצת מיעוט עובי העור ולא קרינן בי' התחיל לשחוט וכ' וז"ל ולא עוד אלא לפי הנלע"ד אפי' בדבר הכתוב בהגהת סמ"ק לא אסר אלא ביצא דם שהרי כ' וכן יש ליזהר כשאדם התחיל לשחוט בעוף וחתך מעט עד שהדם יוצא והגביה ידו מן הצואר שלא יגמור שחיטתו וכו' ושהיי' דעוף מועטת מאוד עכ"ל הרי משמע דאע"ג דחשוב שהיי' בעוף במשהו אפ"ה אינו אוסר רק עד שיצא הדם ואע"ג דנחתך כל העור דבעוף ל"ש לחלק בין נחתך כל עובי העור לנחתך מקצתו לפי הנלע"ד שהרי הוא דק וקלוש מאוד וגם פשי' שאין הדם יוצא עד שיחתוך כל העור ואם אי' דבנחתך העור יש לאסור א"כ לפלוג וליתני בדידי' דאע"ג דלא יצא הדם אסור אם נחתך כל העור עכ"ל מהרי"ק שם והנה מלבד מה די"ל דאין כונת מהרי"ק להכחיש את החוש שרואין לפעמים שלא נחתך כולו רק דכונתו דמסתמא כן הוא ולא יתכן לאוקמי דינו של הסמ"ק בחתך מקצת עור דלא שכיח כלל וע"פ רוב נחתך כולו כיון שהוא דק וקלוש וגדולה מזו מצינו בש"ס דחולין גבי הוריקה כבד כנגד ב"מ בידוע שנפלה לאור ונחמרו ב"מ ומבואר במשה"ב להרשב"א בית ב' ש"ג וש"פ דהכונה רק דמסתמא הוי כן ואם נולד מהבטן וידוע שלא נפלה לאור כשר שהרי רואין שאינו כן וכה"ג אי' ברא"ש פ"ח דיבמות וק"נ שם אות י"ג בהא דאמרו ניקב פסול מפני שהוא שותת דמ"מ אם רואין שאינו שותת כשר רק דמסתמא שותת ועתוס' נדה ס"ד ע"ב ד"ה ע"ג כולם וכו' בידוע שיש לתלות וכו' וע"ע תוס' מ"ק ה' ע"ב ד"ה יש ג"כ כה"ג ועתב"ש סי' י"ז סק"ז מהא דביצה כ"ד ולא הביא מהנ"ל וע' נזיר מ"ב ע"א מפני שהוא משרת תנן והיכא דידעין דלא מתרא שפיר דמי ובחולין צ"ב ע"ב ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף ובעי ר"י היכא דאית לי' וכו' וה"נ אף דמהרי"ק קאמר דמרוב דקותו מסתמא נחתך כולו מ"מ אם רואין שלא נחתך כולו כשר וא"ל דס"ל דא"א בקיאים בבדיקה ז"ח חדא דגם בנחתך כולו הוי רק חומרא בעלמא ומדוע נחמיר עוד יותר ועוד דבוושט גופי' מבואר בש"ך סי' ל"ג סק"ז דמבפנים במקום ידוע בקיאים בבדיקה ורק בחיצון שהוא אדום ל"מ בדיקה ומכ"ש בעור הצואר במקום ידוע ודאי דמהני בדיקה לכ"ע ועוד דהא מהרי"ק הוכיח ע"פ סברא זו להתיר גם בנחתך כולו ולא יצא דם מדנקט הסמ"ק ויצא דם דא"א לומר דהסמ"ק מיירי בחתך מעט ולא נחתך כל העור דבעוף ל"ש לחלק כן א"כ לדידן דמחמירין בנחתך כולו שוב אין ראי'

דקיי"ל כסברת מהרי"ק והא דכ' ב"י דהסמ"ק אורחא דמילתא נקט שהדרך שיצא דם י"ל משום דאל"כ תיקשו קו' מהרי"ק דליפלוג בדידי' בין חתך מקצתו לחתך כולו ואיך הוכיח הט"ז להחמיר בעוף גם בנחתך מקצתו ולא יצא דם מכח ד' מהרי"ק הרי לדעת מהרי"ק באמת גם בנחתך כולו כשר מטעם זה. וכה ראיתי בשו"ת טט"ו מ"ק סי' ל"ז שהעיד ג"כ שבחן ומצא דאפשר לחתוך קצת מהעור גם בעוף ולא יחתך כולו ובדבר הנראה בחוש ונסיון יכולים לסמוך ע"ז וביאר ד' מהרי"ק כמש"ל בתי' א' דר"ל דלא שכיח ולא הביא שום סמוכין לדבריו וכבר הבאתי מכמ"ק כה"ג ועוד כ' שם דבנידון הסמ"ק דמיירי קודם בדיקה מצד ב' שפיר יש להחמיר דמסתמא נחתך כל העור בעוף אבל היכי דבדקו מצד ב' וראו שלא נחתך מודה מהרי"ק דמהני בדיקה וגם אין כל העופות שוין ויש שעורו שמן ועב יותר ולכן מסיק לדינא להקל גם בעוף אם חתך בסכין קצת מהעור ולא יצא דם ובדקו מבפנים וראו שלא נחתך מעל"ע גם בלא בדיקת הושט ועכ"פ בצירוף בדיקת הושט בודאי יש להקל ואף דבשו"ת טט"ו מ"ת סי' ר"ו כתב בעצמו להיפוך והוכיח שם דהט"ז מחמיר גם בלא יצא דם ול"מ בדיקה כיון דמצוי יותר שינקוב לגמרי והיכא דהבדיקה חיובית אא"ב בבדיקה ובפרט בנחתך רוב העור רובו ככולו ע"ש עוד בזה הנה מלבד שסותר ד"ע אף גם כל דבריו תמוהים במח"כ דהא מדין הש"ס גם בחתך כל העור מהני בדיקה וכ"פ המחבר וגם כבר הבאתי מהש"ך סי' ל"ג דבמקום ידוע מהני בדיקה גם בוושט בפנים ולשי' כמ"פ גם בוושט מבחוץ מהני בדיקה במקום ידוע ועי' בב"י סוסי' זה ומכ"ש בפנים אלא דהמנהג להחמיר והיינו בחתך כל העור אבל איך יעלה עה"ד לומר דא"א בקיאים בבדיקת עור הצואר במה שהוא חומרא בעלמא ומהרש"ל מחיר לגמרי גם בחתך כל העור ולא יצא דם וגם מ"ש דרובו ככולו הוא תמוה וא"צ תשובה ומ"ש ראי' ממהרי"ק כבר נתבאר דליתא ועוד דהא בש"ך סק"ו הביא ד' מהרש"ל להתיר בהפ"מ גם בחתך כולו ויצא דם ע"י שישחוט במק"א ויהפוך הושט ויבדקנו מבפנים והב"י החולק על מהרי"ק וס"ל דבחתך כולו גם בלא יצא דם טרפה ס"ל ג"כ דמהני בדיקה וא"כ עכ"פ בלא יצא דם יש להקל בצירוף בדיקת הושט וכ"פ בש"ע הרב סקכ"ז דבצירוף בדיקת הושט יש לסמוך ולהקל בהפ"מ גם בחתך כולו אם לא יצא דם ע"ש וא"כ לפ"ז עכ"פ היכי דלא חתך כל העור של הצואר בעוף ונשאר עוד איזו קרום הפריש ע"ג הסימנים שלם אם לא יצא דם בודאי יש להקל ע"י בדיקת הושט הנ"ל גם בלא הפ"מ ועוד דהא בד"ק סי' כ"א סק"ג הביא בשם הנט"ש שהתיר בעוף אינדיק שעורו עב בחיתוך בעור חיצון ול"ה מפולש ולא יצא דם והוא צידד להקל גם באווזא ובפרט באווזא שמנה שהעור עב וע' בד"ק סי' זה סקכ"ו שפקפק קצת אבל ראיתי גם

בשו"ת שם ארי' להרב מזסלב חיו"ד סי' ו' שהעלה להקל בהפ"מ וצ"ש באווזא והכל לפי ראות העין ואני מוסיף דגם בתרנגולים הגדולים שבאו למדינתינו ממדינות רחוקות והם גדולים כאווזות אם עור הצואר עב כעין של אווזות יש להקל בהם ג"כ וכלל הדבר שבצירוף בדיקת הושט כפי הנ"ל נ"ל להתיר בכל העופות אם רואים אחר בדיקה שלא נחתכו כל העורות המונחים ע"ג הסימנים אפי' נשאר רק עור דק ורואים שא"ב נקב כלל ועכ"פ בעוף אינדיק ואווזא ועופות גדולים בודאי יש להקל גם בחתך בסכין ולא יצא דם גם בלא הפ"מ ובמקום הפ"מ ושעה"ד הסומך על רש"ל להקל ע"י בדיקת הושט גם ביצא דם לא הפסיד וע' בשפ"ד סק"ו בזה דדוקא בקיבוץ כל חכמי העיר וע' תשו' ב"ש יו"ד סי' ל"ט אי דוקא בשחיטת הקנה לבד ובנ"ד יש להקל גם בשחיטת ב' הסימנים וע' בד"ק סוסק"ו אם השומן מהני בזה שיהי' עי"ז כאינו מפולש ועמש"ל סי' מ"ט בזה ועמש"ל סי' ל"ג סק"ל בשם תשו' מהר"ם שיק בזה:

לג

וכ"ז בחתך בסכין אבל בתלש נוצות ויצא דם כבר כ' הפוסקים דאין חשש שיקרע הושט עי"ז אלא דהטעם משום גזירה וכבר תמה הט"ז דמנ"ל להוסיף גזירות שלא נזכרו בתלמוד ואני מוסיף שהרי מבואר כה"ג בהה"מ פ"ה מחו"מ ה"כ ובראש שבת כ"ד ובראש פ"ו דנדה שהובא בב"י יו"ד סי' קפ"ז ובריב"ש סי' קכ"ה וכ"ה בירושלמי פ"ב דשבועות ה"ד אין מחדשין על הגזירה:

וגם מיש הט"ז דביצא דם בודאי ניקב הושט דבעור אין דם כבר תמהו עליו האחרונים מש"ס דיומא מ"ח מדם הפר ולא מדם העור ואף דבשו"ת ספ"י סי' נ' דחה דהתם ממעט דם הנפש שנפל על העור משום דצריך לקבל הדם מהצואר עצמו וע' רמב"ם פ"א מפהמ"ק ופ"ד ממעה"ק ע"ש אבל הוא דחוק וע' חולין כ"ב ע"ב משיעלעו וכו' מכי שמיט גדפא ואתו דמא וע"ש בתוס' ד"ה ועלעו אבל י"ל דהתם נקבה באמת העור מעל"ע והדם יוצא מהבשר שבפנים ע' בשו"ת טט"ו מ"ק סי' נ"ז שתי' ד' הט"ז דעכ"פ לא שכיח דם בעור ותולין במצוי וג"ז דחוק ועכ"פ הוא חומרא בעלמא בלא טעם אך דלכאורה י"ל דזהו בתלש הנוצות ולא נקרע העור משא"כ היכי דנקרע העור עי"ז וכדמוכח מלשון מהרמ"פ שבד"מ וש"ך סק"כ שכ' דגזרי' אטו נקרע העור מן הצואר מוכח דהתם מדינא טרפה וכן מצאתי בזבחי צדק למהר"ם סוסי' ח' וז"ל ואם אירע שנפשט העור מע"ג הסימן אין להכשיר לא בעוף ולא בבהמה דהא לא עדיף הפשטת העור מפריטת נוצות וא"ת הא דאמרי' איזה גלודה וכו' אמאי לא אמרו נמי בושט י"ל דהתם אם נשאר מקצת עור ל"ה גלודה וכאן אפי' במיעוט טרפה א"נ התם טרפה משום הפשטה אבל הכא

משום נקה"ו עכ"ל אבל בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' קס"ז האריך בדין מריטת הצמר מצואר הכבשים ולפעמים נקרע קצת העור ויוצא דם והוכיח מלשון הב"י בשם רשב"א וא"ח שכ' וז"ל כשהשוחט תולש הנוצה מצואר העוף פעמים מתבוסס בדם או נקרע העור אין לחוש לנקה"ו ומ"ש הד"מ דגזרי' אטו נקרע העור וכו' ר"ל דגזרי' אטו נקרע העור ע"י סכין וקוץ ומסיק דדוקא בנוצה שיכולה לנקוב הושט בעוקצה שייך לגזור אטו נקרע הצואר ע"י קוץ אבל בתלישת הצמר יש להתיר גם ביצא דם ע"ש באורך [וע' בד"ק סקכ"ז שכ' ג"כ בפשיטות דבמריטת צמר אין חשש] וכן ראיתי בס' דעת הזבח שנדפס מחדש משו"ב א' סי' א' שביאר כונת הרמ"א דהגזירה אטו בא עוף לפנינו ועור הצואר נקרע דדמי לממסמס קועי דמא דטרפה אבל בנקרע ביד ע"י תלישת הנוצות אם נשאר תחתיו עור דק הפרוס ע"ג הסימנים אשר מעבר פניו נראים הסימנים כרואה דרך זכוכית יש להקל בהפ"מ ודחה ד' המש"ז שפסק דגם בנקרע ביד ל"ש לומר בעוף שנקרע רק קצתו כמ"ש הט"ז בחתך ואין לו דמיון כלל דדוקא בסכין חד יש לחוש שמא נגע בסימן משא"כ בנקרע העור ביד וכ"פ הפ"ת סקי"א בשם חמ"ד והביא שהסכימו עמו כמה רבנים בזה ע"ש וע' בד"ק סקכ"ו שפקפק הרבה ע"ד המש"ז בזה ומסיק להקל גם בקרע שע"י ניקור פי התרנגולת כל שראה שתחתיו שלם כברייתו וצ"ע דזהו חד כקוץ ממש אבל בנקרע ע"י מריטת נוצות כ' שם די"ל דגם המש"ז מודה דיש להקל כל שיודע שלא נגע בצפורן אך שסיים דאין להקל רק כשהעור החיצון של הצואר אינו מפולש אבל מ"ש ראי' מסי' ל"ג צ"ע דשא"ה דיש לחוש שמא ע"י קוץ משא"כ כאן דידוע שנקרע בשעת מריטה ולא נגע בצפורן וליכא חשש נקה"ו כלל ולכן אין להחמיר בזה יותר מבתלישת הנוצות וכיון דקיי"ל דבהפ"מ יש להקל בתלש הנוצות ויצא דם ובס' הארוך מש"ך מיקל גם בלא הפ"מ וכן מצאתי ברשד"ם סי' זה וימין משה בשם ריק"ש שמתירים לגמרי בדין תלש נוצות אע"פ שיצא דם וא"כ גם בנקרע קצת העור ונשאר תחתיו עור הפרוס ע"ג הסימנים שלם יש להקל בהפ"מ ובפרט בנשאר מעט מגוף עור חיצון של הצואר ועמש"ל סי' ל"ג סקל"ד בזה והנלע"ד כתבתי עכ"ד תשובתו:

לד

בשו"ת מהר"ם זיסקינד סי' ה' נשאל בדין נמצא נקב קטן בעור צואר של אווזא שהוגלד עליו שחין ונתפרק השחין מעליו ונתערבו כמה אווזות והשומן וצידד השואל דלא דמי לממסמס קועי דמא דהתם אין הטעם משום דכיון דניקב עור הצואר חיישי' לנקה"ו רק כיון דממסמס דמא חיישי' שמא דם זה בא מהושט אבל בדליכא דם לפנינו אין לחוש לנקה"ו וגם אין לחוש בעור הצואר שמא הבריא והא דכ' רמ"פ גבי תלישת נוצות גזירה

אטו נקרע עור הצואר י"ל דהיינו אטו נקרע וגם יצא דם כהא דממסמס קופי דמא וגם אם נימא דגזרי' קריעה בלא דם אטו יצא דם י"ל דבהפ"מ מקילין כמו במריטת נוצות דהוי רק גזירה ומקילין בהפ"מ ועוד דגם בממסמס קועי דמא בעי' דוקא שיהי' במקום הסימנים ובנ"ד ספק אולי ל"ה כנגד הסימנים והוי ס"ס שמא ל"ה נגד הסי' ושמא לא ניקב הושט ושמא רק עור חיצון ואף דבסי' ל"ג ס"ד בהג"ה מוכח ודוקא בידוע שע"י חולי אבל מספק אין להקל כמ"ש הש"ך סק"ח מ"מ הרי בסי' מ"ט ס"ד גבי קורקבן קיי"ל להקל בספק ע"י חולי ואת"ל שיש לחלק בין ושט לקורקבן מ"מ כאן בספק בעור הצואר ויש כמה ספיקות יש להקל ואף שהי' במקום הושט אין זה בכלל ספק בשחיטה והשיב הרמ"ז ע"פ דברי הב"ח סי' ל"ג שכ' וז"ל כשנראה הריעותא נגד הסימן כגון שנקרע העור ויצא דם ונעשה עליו גלד שחין דאיכא למיחש לקוץ וכדומה וניקב הושט אבל אם אינו אלא נפוח סביב הסימנים לא חיישי' לנקה"ו אלא תולין דמחמת חולי הוא ואפי' נצרר שם דם לית לן בה עכ"ל ומשמע דתרל"ר בעינן שיקרע העור ויצא דם ונגלד שחין אז תלינן בקוץ אבל בנקרע העור ונעשה עליו גלד ולא נודע אם יצא דם או שיצא דם ולא נקרע העור רק נפוח תולין בחולי וכשר וא"כ מ"ש הט"ז סוסי' כ"ג דבגרד יבש וראה בצד פנימי שאין שם ריעותא דכשר ומשמע דאם לא שחט במק"א ולא בדק בצד פנימי ומכ"ש בנמצא הריעותא בצד פנימי דטרפה ולא מחלק בין נמצא דם על הגרד היינו בניכר שבא ע"י קוץ או דהט"ז אזיל לשי' בסי' מ"ט סק"ג שפסק גם בקורקבן להחמיר בספק ע"י חולי אבל לדידן יש להקל בכה"ג והא דבסי' ל"ג ס"ד מחמירי' גם הרמ"א וש"ך בספק ע"י חולי י"ל דבושט שכיחי קוצים בפנים וכמ"ש בנה"כ סי' מ"ט ועוד העלה שם לחלק בע"א דבושט דאין בדיקה לושט מבחוץ היכא דניקב פנימי שהוא דק מסתמא ניקב גם החיצון וליכא ס"ס והאריך בביאור לשון רמ"א ס"ט שם ולכן בנקרע עור הצואר וספק ע"י חולי יש להקל וא"כ בחדא לריעותא כגון בנקרע וגרד ולא נודע אם יצא דם יש להקל אבל בנקרע בבירור ע"י קוץ גם בלא יצא דם טרפה כמו בחתך בסכין וגם לשי' רש"ל דמיקל בחתך כולו ולא יצא דם י"ל דהיינו בידוע שלא יצא דם אבל היכא דלא נודע בגרד אם בתחלה יצא דם או לא אם נודע שנקרע ע"י קוץ אסור וכ"נ מדברי הט"ז שכ' דאם ראה בפנים ואין ריעותא כשר משמע הא אם לא בדק טרפה ולא חילק בין נמצא דם על הגרד או לא כלל הדבר שאם לא ניכר בנקב שבא ע"י קוץ ולא נצרר שם דם ויש לתלות שבא ע"י חולי יש להקל גם בלא תערובות עכת"ד. ובסי' ד' שם השיג ע"ד השואל שצידד דהוי ס"ס שמא הי' הנקב נגד העורף ושמא לא ניקב הושט דהוי ס"ס משם א' דאין הספק ב' מחיר יותר מן הראשון וב' הספיקות הם רק שמא לא ניקב הושט וגם הוי ס' בשחיטה

כיון דנקה"ו נבלה ול"מ ס"ס ויש לתמוה מדוע בסי' ה' החזיק להקל בספק ע"י חולי וגם נדחק ליישב סתירת הש"ע מסי' ל"ג ס"ד לסי' מ"ט והרי לשיטתו בלא"ה לק"מ דבושט ל"מ ס"ס וכמ"ש הפלתי סי' ל"ג סק"ד ליישב באמת קו' הט"ז סי' מ"ט הנ"ל כמ"ש וגם במש"ז סי' זה סק"ח העלה בפשיטות דגם בספק ע"י חולי אסור דל"מ ס"ס נגד חזקה אבל כבר הארכתי בזה בפתיחה מן אות כ"ה עד אות כ"ט והעליתי להקל בהפ"מ דל"ה ספק בשחיטה ומ"ש הרמ"ז דהוי משם א' הנה גם ע"ד הש"ע סי' מ"ט הנ"ל תיקשי כן וכבר האריך בזה בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג האחרונים חיו"ד סי' ו' ליישבו דבספק ע"י חולי אינו בגדר ריעותא כלל והו"ל כספק לא על דא"צ שיהי' משם א' ע"ש באורך וע' בהגהת י"ש שם ג"כ בזה וע' בשו"ת תפ"צ סי' ס"ז כה"ג ויבואר אי"ה לקמן סי' מ"ט שם ובזה א"ש גם דברי הרמ"ז הנ"ל שלא יסתרו זל"ז ולכן צדקו דברי הרמ"ז סי' ה' דבספק ע"י חולי כגון שלא ניכר צרורות דם משעת נקב יש להקל ונראה פשוט דגם אם עתה נתפרק הגלד של שחין מאיזו סיבה ויצא דם י"ל דעתה נתהוה הדם ע"י שנתפרק השחין ואין זה הוכחה שנעשה מתחלה ע"י קוץ ועמש"ל סי' ל"ג סקי"ד וסקט"ז י"ז עוד בזה לדינא וע' בשו"ת טט"ו מ"ק סי' ל"ה ומ"ג סי' ס"ג שהחמיר בספק ע"י חולי ונעלם ממנו כל הנ"ל וע' טט"ו מ"ג סי' פ"ו בדין עוף שהי"ל גרד על צוארו ולא הספיקו לבדוק בצד פנימי עד שנקרע הצואר וא"א לבדקו ופסק דהחוש מעיד דכמ"פ אין מנוקב מעל"ע ודלא כהט"ז א"כ אף דעכ"פ צריך בדיקה י"ל דבכה"ג שאין הריעותא רק מחשש נקה"ו אין הבדיקה מעכב וגם י"ל דספק ע"י חולי וגם להמחמירין בספק חולי היינו בניקב בבירור מעל"ע משא"כ בספק גם י"ל דגרד בצואר שכיח טפי ע"י נשיכת פי תרנגולים ואינו דומה לקוץ לכנוס לפנים לנקוב הושט ותולין במצוי וכשר ע"ש וסותר למ"ש בעצמו במה"ק הנ"ל וי"ל קצת אבל מ"ש דאין הבדיקה מעכב כבר הבאתי בשם מהרמ"ז להיפוך וגם מ"ש דניקור פי תרנגולים אינו דומה לקוץ הוא תמוה ובד"ק סקכ"ו הביא בשם פמ"ג דדמי לסכין ולא מצאתיו בפמ"ג אבל גם מסברא כן הוא ועמש"ל סי' ל"ג סקל"ד ע"ד הב"ח שם בזה וגם מ"ש הטטו"ד דהחוש מעיד דלא כהט"ז היינו דלפעמים גם כשחותך בסכין נשאר שלם וכמש"ל סק"ל בשמו אבל בגרד גם הט"ז מודה דלפעמים אינו מעל"ע וא"כ לא הוצרך לזה כאן כלל וע' טט"ו מ"ת בקו"א סי' ט' עוד בדין גרד הנעשה בעוף ע"י נשיכת התרנגולים בעור הצואר ויוצא דם ומתייבש ונעשה גרד וכ' דהט"ז מיירי רק היכא דיש לתלות שבא ע"י חולי אבל היכא דראינו שבא ע"י נשיכה דינו כסכין שחתך מקצת ויצא דם דטרפה ע"ש וזה סותר למ"ש בעצמו מ"ג סי' פ"ו הנ"ל וגם נעלם ממנו תשו' מהרמ"ז הנ"ל דהט"ז מיירי רק היכא דידוע שנעשה ע"י קוץ או דראינו מקודם שיצא דם

ואפ"ה מהני בדיקה מצד ב' שבפנים ואנן קיי"ל דבחתך מקצת ויצא דם מותר בהפ"מ ובמ"ש השך"ך לה"נ בזה וע' טט"ו מ"ק סוסי' ס"ט היכא דנמצא גרד יבש וגם ניפוח אפ"ה מהני בדיקה מבפנים אם נשאר שלם ויפה כמ"ש הט"ז:

לה

בשו"ת טטו"ד מ"ת קו"א סי' ב' נשאל בדין הרכין א השו"ב את צואר העוף לאחוריו לצורך שחיטה ונקרע העור במקום השחיטה אם מותר לשחטו במק"א ולבדוק הושט מבפנים והביא שם ראי' לאסור מדכתב רמ"פ במריטת נוצות אטו נקרע העור וגם בהפ"מ וצ"ש אין להתיר ע"ש והוא סותר למ"ש בעצמו מ"ג סי' קס"ז שהובא לעיל סקל"א ע"ש ותבין וע"ע בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ד סי' כ"ט מ"ש בזה וכל דבריו שם אינם נכונים וע' בשו"ת ב"ש חיו"ד סי' ל"ט וסי' קמ"ז שהרחיב הדיבור בענין זה ומסיק להקל בשחט הקנה לבד דבכה"ג יש לסמוך על בדיקת הושט בפנים אבל בשחט ב' הסימנים אין לסמוך על הבדיקה אף דהיש"ש מיקל גם בכה"ג וגם האריך שם בדין ספק ע"י חולי ובדברי מש"ז שדימה נקרע בידי אדם לחתך ופקפק עליו הרבה וגם הוא לא ראה תשו' מהרמ"ז הנ"ל ובגוף הדין כבר צידד בד"ק סקכ"ו כמה צדדי קולא בנקרע ע"י אדם שלא בצפורן ומיקל בקרע שאינו מפולש ובכה"ג שיקרע ע"י הרכנת הראש יש להקל יותר דל"ש בזה חשש נקה"ו ולכן מהני שפיר לשחוט במק"א ולבדוק הושט בפנים גם בשחט ב' הסימנים

לו

בד"ק סקכ"ו פסק דאם נקרע הצואר ע"י קנים ושאר דבר עב יש להקל ובגה"ק סק"י האריך אם בדבר רחב יש בדיקה לושט מבחוץ ותמהני שלא הביא דברי שפ"ד סי' ל"ג סקט"ו וסקי"ח ואני תמהתי שם שלא הביא דברי הש"ך סי' נ"ז סקל"ג ויבואר אי"ה לקמן סי' ל"ג סקל"ב ועמש"ל סקל"ח בשם תשו' מהר"ם שיק ג"כ בזה:

לז

ודע דהא דטרפה ביצא דם במריטת נוצות מבואר באהל יצחק שקבלה בידו מגדולי הדור דזה דוקא אם יצאה טפת דם וקנח אותה טיפה ראשונה וחזרה ויצאה טיפה אחרת במקומה דאל"כ אמרי' דזה הדם הוא רק ממקום תחיבת הנוצה שקורין שטיפטעל והעור אינו נקוב ויש להכשיר בפשיטות וע' שבת ק"ח ע"א ורש"י דמקום הנוצה מנוקב מעל"ע א"כ אין מזה צד קולא די"ל דיוצא מבפנים אבל כיון שכל דין תלישת נוצות ויצא דם יש להקל בו וכמש"ל סוסקל"א א"כ גם המחמיר יוכל להקל בכה"ג וע"ע בד"ק סקכ"ט

בזה אבל מ"ש בפ"ת בשם חמ"ד דדוקא ביונה יעוין בתשו' רמ"פ ובד"מ ובז"צ למהר"ם דמפורש דלאו דוקא יונה וה"ה בשאר עופות:

לח

בשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' ה' האריך בדין אם אמר ע"א שחתך קצת בעור הצואר ועתה כבר עברו ג' או ד' ימים וליכא שום רושם דמ"מ העד נאמן די"ל דנתרפא עד שאינו ניכר כלל והביא מב"ק פ"ד ע"א איכא דסליק בשרא הייא וכו' ומחולין קכ"ג דפליגי אם עור אדם גזעו מחליף אבל היינו בחתך קצת ממנו אבל בסדק בעלמא שנעשה בחוד סכין י"ל דמתרפא בנקל והביא מיו"ד סי' פ"א דשיעור הגליד פי מכה ג"י ולכן א"א להכחיש ע"א בזה וגם באמר השו"ב תחלה שתלש נוצות לבד והטריפו ואח"ז כשרצה הרב להכשירו אמר שחתך קצת נאמן ע"ש:

לט

בשו"ת מהר"ם שיק סי' ע"ט העלה דהא דפסק הש"ך דבחתך מקצת ויצא דם בלא הפ"מ טרפה היינו ג"כ ביצא דם ממש ולא באדמומית בעלמא וכמ"ש הט"ז סק"ז לענין מריטת נוצות וגם ביצא דם דוקא בחתך בסכין אבל אם באה בהמה מן השדה ונקרע קצת עור הצואר בביה"ש ולא מעל"ע גם ביצא דם יש להקל דשמא בקנה נתחככה ולא הי' שם דבר המנקב כלל ובכה"ג גם הש"ך מודה דיש להקל אך שחוכך אם מהני בדיקה מחיים דבמהרי"ק משמע דדוקא אח"ש הופכין העור ובודקין ומ"מ אם נראה בבירור שאין שם נקב משהו יש להתיר החלב ע"ש ועמש"ל סקל"ה ע"ד הד"ק בזה וע"ע בד"ק סקכ"ט בדין נתאדם הנ"ל ובמ"ש מהרמ"ש דתולין בקנה רחב עמש"ל סי' ל"ג סקל"ג בזה דאין להקל רק בדאיכא הוכחה:

מ

בפ"ת סקי"ב הביא מתשו' בר"א בענין ההקזה וגם בתשו' ח"ס סי' כ"א פסק להקל וע"ע בתשו' משיבת נפש סי' כ"ט ג"כ בענין זה שהעלה ג"כ להקל והעיד שחקר מכל האומנים והעידו שאין בזה חשש נקה"ו וגם בשו"ת שם ארי' להרב מזסלב סי' נ"ו העיד שהציע לפני הג' מהר"ח אבד"ק אוסטרא והסכים עמו דהיכא שהודים ממשמשות לכ"ע רופאים נאמנים וכבר פשט ההיתר בכל המקומות ע"ש וע' בשו"ת טט"ו. מ"ק סי' נ"ז עוד בענין ההקזה שהעלה ג"כ להתיר וע"ש מ"ג סי' מ"ח מה שהשיב לאמעריקע שנהגו להקיז דם לעגלים קודם שחיטה בכדי שיהא הבשר לבן וצח ומכים בקורנס כלי ברזל חד על הצואר בעומק הורידין מול הושט ומניחים לזוב דם הרבה ואח"כ סותמין הנקב בדבק ואחר איזו שעה שוחטין אותה דבזה ודאי אין שום צד היתר מהנ"ל והוי ספק נבלה ע"ש

היטב ולפמש"ל סי' ל"ג סקכ"ט להקל גם בבהמה בלכלוך במקום ידוע לשחוט למעלה בהפ"מ אולי יש לצדד בזה וצ"ע וע' בעקרי הד"ט סי' ב' אות י"א בשם חק"ל בדין בהמה שהי"ל מכה בצוארה במקום שחיטה והאומן הניח שם ברזל מלובן לשרוף המכה וזהו רפואתה ופסק דאין תקנה לבהמה זו והוא חולק עליו וכ' דתלינן דמסתמא האומן בקי ונזהר שלא יגיע לסימנים וכמ"ש האחרונים לענין תרנגולים המסורסים ע"ש:

מא

בש"ך פסק דל"מ אמירת ברי לי רק כשלא יצא דם או שתפס הקנה לבדו וע' בפר"ת סק"ה דמסיק דהיכא דהגביה השו"ב את עור בית הצואר בידו והרחיקו מהסימנים דליכא חשש נגיעת חוד הסכין לסימנים מהני אמירת ברי לי שלא חתך רק העור לבד וע' בשמ"ח פי"א שפסק דגם באמר ברי לי ולא יצא דם בעי' עכ"פ בדיקת הושט וע' בשו"ת טט"ו מ"ק סוסי' כ"ג שהעלה דנהו דבדיקה זו ל"מ רק בעוף ולא בבהמה כמ"ש בשמ"ח שם סי"ב מ"מ יש להקל בכה"ג בבהמה בלא בדיקת הושט ע"ש בזה וע' בשו"ת אבקת רוכל להב"י סי' רי"ד בדין בהמה שהיתה רבוצה לשחיטה ובעל הבהמה אחז בידו סכין ונגע כמתעסק בעוקצו של סכין בצואר הבהמה ולא יצא דם ושחט תיכף הבהמה ומצא הושט נקוב במקום נגיעת העוקץ בצוארה [והי' שם דעתו בתחלת התשו' דאם הי' ידוע שניקב הושט רק ע"י העוקץ כשר שלא שהה כשיעור שהיי' והשיב נראה דכיון דלא יצא דם חזקה שלא ניקב דסתם נקב מחיים יוצא דם ואפי' יצא דם י"ל דלא ניקב אלא העור לבד ולא הושט ועוד דכיון דמתעסק הי' ולא נתכוין לתחוב הסכין לא עביד שינקוב כל עובי העור שינקוב גם הושט הלכך אמרי' דוודאי היתה נקובה מקודם ואפי' בנתכוין לתחוב הסכין מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ולא גרע מההוא דתניא כל ס' בשחיטה פסולה [ולזה רמזתי בפתיחה לה"ש שדעת הא"ר הנ"ל דנקה"ו הוי ג"כ הב"ש] ועוד דאפי' הוי ברור דלא ניקב אלא ע"י תחיבת הסכין פסולה דהו"ל ניקב הושט ושחט תיכף דפסולה עכת"ד ומבואר דס"ל דבדרך מתעסק גם בחתך קצת בסכין ויצא דם ודאי לא הגיע לושט וגם בלא בדק העור מצד ב' כשר בכה"ג:

מב

בשו"ת משיבת נפש סי' מ"ח האריך בדין פרה שהכה אותה זאב בצפורן בעור צוארה עד שנפחה וא"י אם נקרע כל העור ולא נמצא טפת דם כלל אם יש להתיר החלב משום ס"ס שמא לא נקרע כל העור ושמא לא ניקב הושט והשיב דאף שדעתו נוטה כהפר"ח דא"צ ס"ס מתהפך מ"מ בנ"ד אינו ס"ס כלל כיון שהתחיל מעשה הטורף ולא נודע אם נעשה באופן המטריף הוי רק ספק א' דאל"כ גם בנקרע לגמרי נימא דשמא לא נקה"ו

ושמא רק עור א' א"ו כמ"ש ואף דבנ"ד יש ספק שמא לא הגיע לושט כלל מ"מ מהא דממסמס קועי' דמא ומחולין נ"ב ע"ב ונ"ג מוכח דגם בכה"ג הוי התחיל מעשה הטורף ולכן הבהמה טרפה וגם החלב אסורה ופלפל בדברי ר"י ובכ"ש עכת"ד ותמהני שלא דיבר כלל מדין דריסת הזאב בגסה ובגוף דין הס"ס עמש"ל סקל"ג בזה:

סימן כד

א

סעי' א' דרסה כיצד וכו' ודחק וכו'. בס' מנחת זבח כלל ט"ז ודה"ז סי' י"ז הביאו בשם בעל הה"כ בדין שחט בהולכה והבאה אלא שדחק בכח את הסכין למטה להחמיר בזה ובעל דרך חיים השיב לו להתיר אם יש בסכין כשיעור ולא פסק מלהוליך ולהביא ומצאתי בשו"ת משיבת נפש סי' מ"ה שהאריך ג"כ בזה והוכיח מדברי רש"י חולין ל' דדרך משיכה ל"ש דרסה ובזבחי' פ"ד דמליקה מעבודות קשות שבמקדש וקוצץ ויורד ובכה"ג במוליך ומביא פסול במליקה וכשר בשחיטה כדאי' בחולין כ' ולכן אין חשש בזה ע"ש ואני מוסיף שכ"נ מדברי האשכול סי' י"ב וכ"נ להדיא מדברי הכלבו סי' ק"ז פ"ג וע' בש"ע הרב סי' זה סק"א וסי' כ"ג סק"ב דמפורש ג"כ דאם לא פסק מלהוליך ולהביא גם בדחק בכח כשר ומ"מ ודאי דלכתחילה יש ליזהר שלא לעשות כן והשו"ב האומנים נזהרים בזה ותע"ב וע' בד"ק סק"א דמסופק קצת בזה ואין ספיקו מוציא מידי ודאי של הגדולים הנ"ל וע"ש בד"ק בדין נענע העוף בגופו וצידד להחמיר גם אם הרגיש השו"ב שבמקום שחיטה שאחז בידו ל"ה נדנוד כלל וגם אם ספק הי' בגמר שחיטה והעיד בעצמו שהשו"ב אין חוששים לזה גם בנדנוד באמצע שחיטה וגם הוא צידד אח"כ להקל ולדינא אם השו"ב יודע ברי שלא נדנד שם כשר:

ב

סעי' ב' **שחט** בהולכה או בהבאה לבד וכו' מדברי הש"ך סק"ב מבואר דגם לכתחילה שרי אבל בתו"ח לחולין והובא בפר"ח פסק דלכתחילה אסור ועמש"ל סי' ח' סק"א בזה:

ג

סעי' ד' ב' אוחזין בסכין וכו'. בתב"ש סי' כ"א סק"ח הביא ד' הפר"ח והשיג עליהם וע' בל"א חולין ל' ע"ב שהשיג ע"ד תב"ש והביא מהכ"מ פ"א מפהמ"ק ולח"מ שם וקיים דברי הפר"ח:

ד

סעי' ה' בהג"ה והמנהג להטריף וכו'. ע' בשו"ת השיב משה סי' כ"ג שהאריך בזה מאוד להוכיח דבבהמה גם בהפ"מ אסור שכן הוקבע המנהג וכמ"ש התב"ש ודלא כהש"ך אבל בעוף גם רש"י מודה דשרי דיעבד ואף דהוקבע המנהג גם בזה היא מנהג בטעות כיון דהאוסר טפה בד"מ ובכה"ג אינו מנהג כלל וא"צ לחוש כלל למנהג כזה רק בנתכוין לכך אסור גם בעוף וגם בסתמא צריך השו"ב שיאמר בפירוש ברי שלא דרס כלל וגם עכ"פ יזהר השו"ב שלא יבא לידי כך מחשש מבליע דם והשו"ב הרגיל בכך ראוי להעבירו דיש רגל"ד שדורס והכל לפי ראות עיני המורה ע"ש באורך ובעיקר מחלוקת הפוסקים יעוין עוד בא"ז הגדול ה"ש סי' שע"ה ובס' האשכול ה"ש סי' י' בזה וע' בנח"א שם מ"ש ע"ד נה"כ בזה ואני מצאתי בס' הישר הגדול לר"ת סי' ק' שכ' וז"ל מפי ר"ש אסור לטבח לחתוך עצם המפרקת בשעת שחיטה כדרך שעושים שלא תפרכס וכו' ומבליע דם באיברים וכו' עכ"ל ומפורש דטעם רש"י משום מבליע דם ולשיטתי' אזיל דס"ל דשובר מפרקת ל"מ בי' מליחה כמ"ש הב"י סי' פ"ז בשמו וגם ס"ל דם שמלחו ובשלו מה"ת והוי בכלל פיסול שחיטה דכבר הבאתי לעיל ריש סי' כ"ג בשם ס' הפרדס שהביא בשם הג' ר' אלייר דגם פסול שהיי' הוא משום דם וצ"ל דהא דבעי בשובר מפרקת היינו משום דשהה בין השחיטה לשבירת המפרקת אבל אם חותך בשעת שחיטה גרע טפי וכמ"ש באשכול שם בשם י"מ לחלק כה"ג ע"ש ותבין ואחרי שכל יסוד האוסרים בנוים, ע"ד רש"י ות"ל נתבאר מדברי ר"ת ועדותו נאמנה דכל טעמו של רש"י משום מבליע דם באברים ולדידן דקיי"ל בסי' ס"ז דגם בשובר מפרקת מהני מליחה וגם קיי"ל דאיסור זה אין לו שייכות לשחיטה וגם קיי"ל דדם שמלחו ובשלו דרבנן פשי' דיש להתיר ונדחה כל היסוד ונפל הבנין וכל הפוסקים לא ראו דברי ר"ת הנ"ל ואלו הוי חזו להו הוי הדרי בהו וצדקו ד' הש"ך דיש להתיר גם בבהמה בהפ"מ עכ"פ ובעוף יש להקל גם בלא הפ"מ וכמ"ש ההש"מ הנ"ל וע' תוי"ק סק"א שהעלה דגם ד' רש"י רק לאסור לכתחילה ולשי' תוס' נראה דאסור רק משום חשש דרסה ובדיעבד אם לא נתכוין לכך יש להקל גם בבהמה ע"ש וגם בש"ע הרב סק"ט פסק דבלא מתכוין גם בלא הפ"מ כשר וע' ברא"י חולין כ"ז ע"א מ"ש בשם מקום שמואל בזה ומ"ש עליו וע' בל"א חולין י"ט ע"ב מ"ש ליישב קו' הדרישה ופמ"ג על שי' ראבי' בזה וע' בתיקון הזבח למהר"ם סוסי' א' בזה אבל כל ההיתרים הנ"ל הם רק אם תפס הסימנים באופן שהוא יודע ששחט הסימנים קודם המפרקת דאל"כ איכא חשש שהיי' לשי' השמ"ח סי' כ' ס"ז ותב"ש שם סקט"ו ועמש"ל סי' כ"ג סקי"ד ועפר"ח סק"א דהיכא דהתיז כל הראש לא סגי בסכין במלא צואר חוץ

לצואר אבל בכנפ"י דחה דבריו דלא שיערו חז"ל שיעור זה אלא מפני ששיערו דבפחות מזה ירא השוחט לנפשו שלא יגמור שיעור שחיטה ודורס קצת אבל כל שיש בו כשיעור גם אם אירע שהתיז כל הראש כיון שהוא נתן דעתו לשחוט יפה רק שאירע כן שלא במתכוין אין חשש כלל:

ה

בשפ"ד סק"ה הביא בשם כנה"ג דאין לשחוט בישיבה והוא כ' דבדיעבד יש להקל וע' נראה לנו ולדינא נ"ל להקל אפי' בכיסוי שהסכין הולך ובלא תחתיו אם הכיסוי רחוק מהסכין כדעת הפר"ת וכן אם איזו דבר מונח על הסכין והולך ובא עם הסכין כדמוכח ברמב"ם וד"מ ורמ"א הנ"ל וכמ"ש ולכן במטלית כרוך על הסכין גם אם כרוך צד העב של סכין יותר מצד החוד יש להקל בדיעבד:

ו

סעי' ז' חלדה כיצד וכו'. ז"ל בה"ג חלדה היכא כגון דקשחט ועייל רישא דסכינא בין משכא דחיותא לסימנים או בין סימן לסימן א"נ איכא מזיא או עמרא עלוי אפקותא (צואר) ועייל סכינא מתחותי' ושחט א"נ רוקעתא דמידבק בקירא או בקנדרוג (בגד הדבק בשעוה או זפת) על אפקותא ועייל סכינא תחות האי רוקעתא ושחט בכל הני הוי חלדה עכ"ל ובס' האשכול הקשה מחולין ע"ד כמו שהקשה הט"ז סק"ד ותי' דשאני רחם דהוי כביתו של ולד א"נ למאי דלא איפשט הכא אם תחת מטלית ועור הוי חלדה קמבע"ל התם א"נ למ"ד תחת העור כשרה קמבע"ל ע"ש ובנח"א חי' בזה השמטת הרי"ף ורמב"ם הך בפי' דחולין ע"ד הנ"ל וכבר קדמו בתשו' שב"י ח"א סי' מ"ה מדעתא דנפשי' שלא ידע מדברי האשכול וע"ש עוד בזה וז"ל ס' הפרדס לרש"י סי' רי"ח חלדה דבין סי' לסי' משום דבעינן שחיטה מפורעת וליכא דאינה בגלוי ולא מחזי כשוחט אלא כתוחב וטעין בשרו בסכין עד שימות עכ"ל וז"ל הכלבו סי' ק"ז כתב הר"פ חלדה למה אסורה משום שהחליד הסכין בתוך הסימן ובעינן שחיטה מפורעת דכתיב חץ שחוט מה חץ בגלוי אף שחיטה בגלוי והכא ליכא וכו' ולשון חלדה כחולדה הדרה בעיקרי בתים וכו' חלדה כיצד וכו' הכניס הסכין וכו' תחת צמר מסובך או שפירש מטלית על הסכין ושחט תחת המטלית הואיל ואין הסכין גלוי' ה"ז ספק נבלה עכ"ל ולכאורה הרי בחולין ל' פליגי רב ושמואל בשוחט בב' וג' מקומות אי בעי' שחיטה מפורעת ואף רשב"ל סבר בעי' שחיטה מפורעת דארשב"ל כו' שנאמר חץ שחוט וכו' וא"כ כיון דקיי"ל התם כרב דלא בעי' מפורעת לא ס"ל כדרשת רשב"ל וצ"ל כמ"ש התוס' שם ע"ב ד"ה החליד הסכין וכו' דאינה מפורעת כזאת פסולה ודרשי' לקרא בכה"ג ועכ"פ מבואר מכל הנ"ל דחלדה

היינו רק היכא שמוליך ומביא בהסכין תחת איזה דבר והסכין או ההולכה והובאה אינה נראית דנראה כתוחב סכין בבשר וכמ"ש הפרדס הנ"ל וע' תב"ש סקט"ו ולשי' רמב"ם אם פירס מטלית גם באינו קשור בבהמה אסור אבל היינו ג"כ היכא שהמטלית פרוסה עכ"פ ע"ג הסכין והוא מוליך הסכין תחתיו אבל היכא שמניח ומדבק איזו דבר על הסכין והוא מוליך ומביא בהסכין עם הדבוק עליו ודאי דהוי שחיטה מפורעת לכ"ע ובזה מיושב מה שהקשה התב"ש סקט"ו מהא דכורך מטלית על הפגימה דהא לשי' הסמ"ג בשם רא"ם גם בנתכסה הסכין מהעור שלא במקום שחיטה אסור והחמיר עפ"ז בדין כורך מטלית ולפמ"ש ניחא ותדע דהא בהא דמבואר בד"מ ורמ"א ס"ו דלא יניח אצבעו על הסכין כתבו רק דאיכא רק חשש דרסה ובדיעבד הקילו אם ברי לו שלא דרס כמ"ש בשמ"ח ואם אי' הרי איכא חלדה ובע"כ כמ"ש וראיתי בד"ק סק"ד שצידד דגם חלדה איכא והא דנקטו דרסה לרבותא נקטי או דנ"מ אם שוחט שלא במקום אצבע ולענ"ד צ"ע דא"כ אמאי דיעבד מותר וכבר הבאתי ד' תב"ש בשם רא"מ וסמ"ג דגם שלא במקום שחיטה אסור וגם מ"ש דנ"מ גם היכא שאוחז באצבע למטה מהחוד הנה לשון הד"מ ורמ"א ותב"ש שלא יניח על הסכין כו' אבל מן הצד ליכא חששא ועפי"ז נ"ל במ"ש הד"ק סק"ט דגם בנפל נוצה תלושה ע"ג הסכין יש איסור חלדה ובסקי"א האריך בדין דיבוק שעוה בצד הסכין או ע"ג הסכין וגם האריך בדין חלודה הדבוק בסכין ובדם שמתייבש דאם בדעתו להסירו יש חשש חלדה ובפרט מה דלפעמים בשעת שחיטה נופל דם הרבה על הסכין וכן בנפל דוק או מים ע"ג הסכין ונקרש מעט ע"י הקור ע"ש באורך שחוכך מאוד בכל הנ"ל ולפמ"ש אין בכ"ז חשש כלל כיון שהם הולכים ובאים עם הסכין בהולכתו והבאתו אין זה בגדר חלדה לכ"ע וגם בלא"ה נראה דחומרת סמ"ג בשם רא"מ אין לחוש רק במטלית הקשור בבהמה דהא כל הפוסקים לא פסקו כהרמב"ם וס"ל להתיר במטלית פרוש וא"כ אף דלכתחילה יש לחוש לדעת רמב"ם אבל תרי חומרי לא עבדי' להחמיר עוד, אם הוא שלא כנגד מקום השחיטה ועוד נ"ל דגם אי נימא דגם בדבר המונח ע"ג סכין והולך ובא עמו שייך חלדה מ"מ אם דבוק לסכין בטל לגבי סכין וכמ"ש כה"ג המג"א סי' קס"א סק"ד ובדבר שדרכו בכך ואינו מקפיד עליו כדם הניתז ע"ג סכין ודאי אין חשש וכדאי' כה"ג בפסחים ס"ה וא"ח סי' קס"א ס"ב ומג"א ומחה"ש סק"ז לענין חציצה ועוד דכיון דגם בטבילה בעי שיהי' בשר מאבראי כדאי' בקידושין כ"ה ע"א ורש"י שם ואפ"ה מיעוטו ואינו מקפיד אינו חוצץ ה"נ בסכין לא מיקרי כיסוי ואף דיש לחלק מ"מ לענ"ד העיקר כמש"ל דבדבר המונח ע"ג סכין והולך ובא עמו ליכא חשש חלדה כלל ויש להביא עוד ראי' מתוס' זבחים כ"ה ע"א ד"ה בשפת מזרק וכו' אבל הכא לא מקנח

לסכין בגופה של פרה לפי שאז הי' הסכין מלא נימין ולא הי' עוד נאה לשחוט וכו' ע"ש ועמש"ל סי' י' ס"ג סקט"ו ואם אי' הרי הול"ל דשמא יתדבקו נימין גם ע"ג הסכין דאסור משום חלדה ובע"כ כמ"ש אבל י"ל דהתוס' ס"ל דדוקא בקשור לבהמה שייך חלדה אבל לשי' רמב"ם יש לחוש גם בכה"ג ומ"מ נ"ל ברור כמ"ש וגם התב"ש שהחמיר בהא דכורך מטלית וכו' היינו משום דהתם חלק הסכין ההוא עם החוד מכוסה לגמרי אבל אם מונח משהו ע"ג קצת מהסכין לכ"ע אין חשש כלל וראי' לזה שהרי הרמב"ם שהחמיר במטלית פרוש כ' להדיא שפירש מטלית על הסכין ועל הצואר וכו' ואם אי' למ"ל למינקט על הצואר הרי על הסכין גופי' אסור ובע"כ כמ"ש וגם דברי תב"ש צ"ע לפ"ז ומ"ש הרמב"ם הואיל ואין הסכין גלוי היינו משום דהכיסוי הוא על כל הסכין וגם החוד מכוסה והוא מוליך ומביא תחת המטלית אבל היכא דמונח איזה דבר ע"ג הסכין לבד וצדדי הסכין שבמקום החוד והחוד נראים היטב ובמקום השחיטה גלוי גם במוליך ומביא תחתיו מה ענין חלדה לכאן הרי י"ל דחלק הסכין שלמעלה מהחוד וצדדים הסמוכים לחוד הוי כמאן דליתא כלל ואין לרוחב הסכין שיעור ובלבד שיהי' בו כפי רוחב הראוי לשחיטה [וקצת דוגמא לזה מבואר בעקרי הד"ט חא"ח סי' ז' אות כ"ב בשם ח"נ ובזל"א ח"ג יו"ד אות ס' סי' ר"ו לענין אות ל' הנכנס בתוך אות דל"ת שלמעלה שהארוכה יותר משיעור דהמותר כנטול דמי ול"ה כח"ת ובמק"ח בסופו בדיני עירובין לענין צה"פ שחקק בה מן הצד דכיון דאין שיעור ללחי המותר כמאן דפסק דמיא ע"ש] וא"ל דמה בכך הרי מ"מ הכיסוי מכסה מרחוק את מקום החוד מעל גביו ז"א דבכה"ג שאין הכיסוי נוגע בסכין ודאי דאין איסור חלדה וכמ"ש בד"ק סק"ו בתחלה ואף שאח"ז הובא שם מ"ש במק"א שחשש בדין כפף הראש ע"ג הסכין מרחוק משום חלדה והמגיה בנה"ק הביא ראי' ממה שהקשו הט"ז ונה"כ מהושיט ידו למעי אמו אבל ז"א דודאי היכא שא"י לראות שם ע"י הכיסוי גם אם יכול להרחיק הכיסוי קצת הוי בכלל חלדה אבל היכא שהעין יכול לראות ורואה תחת הכיסוי הרחוק מהסכין ודאי דליכא חשש חלדה וכמ"ש הד"ק בתחלה דדמי לשוחט תחת גג או וילון ושוב מצאתי בפר"ת סוס"ק י"ב שתי' באמת קו' הט"ז דשא"פ נהי דא"י להביט בשחיטה דמי רק לשוחט במקום אפל שאם הי' אפשר לו להכניס נר בין כותלי ביה"ר הי' מביט בשחיטה ולא דמי לנפל טליתו על הצואר דליכא הפרש אפי' כ"ש להביט בשחיטה והיינו חלדה עכ"ד ומפורש דדוקא בדליכא הפסק אפי' כ"ש הוי בכלל חלדה משא"כ אם הכיסוי מרחוק קצת והא דלא תי' כן האשכול והט"ז ונה"כ היינו משום דגם כותלי ביה"ר מסתמא נוגעים במקום שחיטה וסכין אבל מרחוק קצת יש להתיר בפשיטות אך דמ"מ י"ל דבנ"ד הגם די"ל דחלק הרוחב היותר משיעור חוד

וצדדין כמאן דליתא מ"מ עכ"פ אין גב הסכין ואף די"ל דספק א' מתיר יותר בזה"ז דגם במיעוט בתרא אסרי' עיקור אבל מלבד דלפ"ז צריך להתחיל בספק ב' מקודם והוי ס"ס שאינו מתהפך ועוד דכיון דמדין הש"ס לא הי' מועיל ס"ס כזה א"כ לא יועיל המנהג להקל עי"ז ועוד נראה דכיון דלעולם הקנה נשחט תחלה רק דלפעמים ע"י תפיסת סימן מזדמן הושט תחלה וכמש"ל סי' כ"ג סקי"א בשם מרדכי והג"א א"כ שכיח יותר הספק להיות נשחט סימן זה תחלה ול"ה ס"ס כלל רק בנשמט הושט בכה"ג וע' חולין כ"ח ע"א דגרגרת עבידא לאישתמוטי ועמש"ל סי' כ"ה סק"ב בזה וגם בעיקר דברי שפ"ד הנ"ל ע' ברה"ז סקי"א שדחה דבריו ולכן אין להקל בזה שו"ר בי"ש לעיל ס"ב הביא בשם ריק"ש כה"ג לענין גמי ודחה דבריו מטעם אחר ולא העיר מכל הנ"ל:

ז

סעי' ח או תחת המטלית הקשור וכו' בתב"ש פסק דה"ה בכרוך על הצואר וכ"פ הפר"ת סקי"א וכדמוכח מרש"י ור"ן שהביא בפר"ח סקי"ב ושיעור הכריכה כ' הפר"ח וז"ל וה"ה כרוך כל שפושט ידו ליטלו ואינו נוטל בתפיסת יד תיכף ומיד עד שיצטרך לסבבו מעל הצואר וכו' עכ"ל וע' במעיו"ט פ"ב דחולין אות מ' שכ' וז"ל שקשור בענין שראוי לעמוד כך קשור בתמידות וכו' שאינו ראוי שע"י הולכת והבאת הסכין יותר הקשר ויפול עכ"ל וא"כ ה"נ בכריכה הוי כן וע' שפ"ד בזה וע' ב"א ח"ב חדר כ' בדין ב' עדים מכחישים זא"ז אם הי' טליתו של השו"ב פרוש וצידד דהוי ג' ספיקות דמהני גם נגד חז"א ועכ"פ אין להעביר את השו"ב ולא הבנתי דהא בדיעבד קיי"ל דלא כרמב"ם ואפי' אם הי' בודאי טליתו פרוש הבהמה כשרה:

ח

בהג"ה וכן יש ליזהר בכבשים שיש להם צמר מסובך וכו'. בתב"ש סקי"ג הוכיח דה"ה באינו מסובך דומיא דנוצות שאינם מסובכים ואני מצאתי במעיו"ט פ"ב אות ס' שכ' וז"ל דגדפי הוי כמו מסובכים ודמיין לצמר מסובך וא"נ בגדפי שאינן מסובכין דדוקא בצמר העומד ליגזז הוא דבעינן שיהא מסובך עכ"ל ומבואר דס"ל דדוקא צמר מסובך וכפשטות לשון הש"ס ומצאתי בתיקוני זבח למהר"ם שהעתיק לשון המרדכי שלא יחלוד תחת הנוצות וכ' דר"ל נוצות המדובקין ומבואר דס"ל דגם בנוצות דוקא המדובקין זב"ז ומ"ש התב"ש מדברי ראב"ן שכ' צריך השוחט להפריד צמר של מקום שחיטה שלא יארע לו שיחליד הסכין בתוך הצמר עכ"ל ולא נקט מסובך לפענ"ד י"ל דהראב"ן ר"ל דצריך להפריד שלא יהי' מסובך זב"ז אבל מלשון בה"ג משמע כהתב"ש אבל לעומת זה הרי"ף ורמב"ם ורא"ש ועיטור ואשכול ורשב"א בתה"א וכלבו וטור וש"ע ורמ"א כולם נקטו

צמר מסובך וקשה לומר דכולהו לאו דוקא נקטי ולכן נ"ל דאין כאן פלוגתא כלל דהא ענין חלדה הוא אם הצמר מכסה את הסכין ואם כל שער של צמר עומד זקוף למעלה הרי הסכין עובר בינתיים ואינו מכסה על גבו ולכן בעי' דוקא שיהי' צמר מסובך דהיינו שיהי' הצמר כפוף זע"ז באופן שכשיעבור הסכין יהי' הצמר מכסה הסכין מצד זה לצד זה וממילא יעבור הסכין תחת הצמר החופף עליו מכל צד ועל גבו וזהו ענין מסובך שיהי' הצמר כפוף ונוגע מצד זה לצד זה וזהו שכ' הראב"ן דצריך להפריד הצמר דהיינו דכשיהי' הצמר עומד פרוד זמ"ז זקוף כל א' בפ"ע יעבור הסכין בינתיים ולא יתכסה מעל גבו בהצמר וזהו ג"כ כונת בה"ג שהבאתי לעיל רסק"ו שכ' כי איכא מזיא או עמרא וכו' ועייל סכינא מתחותי' וכו' דהיינו נמי במסובך דאל"כ הסכין עובר בינתיים ולא מתחתיהם וכל הפוסקים דבר א' אמרו דהכל תליא אם הצמר חופף ע"ג הסכין מזה ומזה ועל גביו הוי חלדה ואי לא לא ולפ"ז נראה דאם רק מצד א' איזו צמר סובב פ"ג הסכין ומצד ב' אין שם צמר החופף עליו הוי שפיר שחיטה מפורעת דהא ניכר מצד ב' ונראה לכל ואין זה חלדה ויש להקל בזה ובפרט שכבר הבאתי בשם המעיו"ט ומהר"ם שכתבו להדיא היפוך ד' התב"ש וס"ל דבעי דוקא מסובך וכדאי הם לסמוך עליהם והתב"ש לא ראה דבריהם ולא הביאם כלל ולכן נ"ל דבמ"ש התב"ש דאפי' אם שפר א' מכסה הסכין אסור המיקל בזה בדיעבד לא הפסיד דבכה"ג ודאי אינו בגדר צמר מסובך ולא הוי חלדה כלל וגם בה"ג מודה ובפרט דכדאי הם רוב הפוסקים לסמוך עליהם ופשטות לשון הש"ס מסייעם והמעיו"ט ומהר"ם פסקו להדיא כן:

ט

סעי' יב הגרמה כיצד וכו'. ע' תשו' רדב"ז ח"א סי' רנ"ג באורך בדיני הגרמה וע' ברש"י מלכים ב' קפיטיל ט' פסוק י"ג שכ' וז"ל גרם הוא לשון פגם והגרמה שבהל' שחיטה מן הלשון הזה ששוחט והולך ויורד ונראה כמין גבשושית למעלה עכ"ל וצ"ע:

י

בהג"ה והמנהג להטריף בין בדרסה וכו'. ע' תוי"ק דמשמע דבכל הטרפות טעמא משום שגי"ד שעשה עיקר מן המ"ב וכמש"ל סי' כ"ג גבי שהיי' וא"כ בלא נתכוין לכך לשחוט מ"ב יש לצדד להקל אם יש עוד צדדים וצע"ג ועמש"ל סי' כ"ג סקכ"ב בזה:

יא

סעי' טו בהג"ה אבל בחיי' כשר וכו'. בט"ז הקשה מחולין ס"ט ותי' ובפלתי תמה וע' תוי"ק סק"ה ג"כ בזה וע"ע בפלתי סוסי' ס"ב ובמחנה ראובן לחולין ק"ב ובס' ב"א ח"ב חדר כ"ה מ"ש בזה וע' תור"ע לכריתות פ"ה מ"ש בשם אחיו קו' לשי' בה"ג מחולין ק"מ

ע"א דפריך למ"ד טא"ח מא"ל ולשי' בה"ג י"ל למעוטי עיקור ולדינא כבר כ' התב"ש סקכ"ו דלא קיי"ל כבה"ג וע' תוי"ק סק"ד שהאריך ג"כ והעלה דהרשב"א יחיד הוא וגם י"ל דבה"ג מודה לאסור ודעת רמב"ן ג"כ דאסור ודלא כהש"ך ולכן יש לאסור החלב והביצים ע"ש וע' כנפ"י שהעלה דמ"מ אם חזר ונתרפא יש להקל דאינה בכלל טא"ח להכשרה בצירוף ד' רשב"א ורא"ש פ' בהמה המקשה ודבריו צ"ע ובמ"ש הש"ך שדעת תוס' דהוי טרפה גם בחיי' הנה אני מצאתי בתוס' כריתות כ' ע"ב ד"ה דם עיקור בכתבו בפשי' כדעת בה"ג דאינה טרפה כלל ומוכח דגם בנעקרו לגמרי אינה טרפה ע"ש ודעת רש"י שם מוכח דס"ל דטרפה הוא וע' באשכול ה"ש סי' י' שכ' ג"כ בשם בה"ג דאינה טרפה ולא חולה ובנח"א שם הוכיח מדברי בה"ג עצמו כדעת תוס' בדעתו ודלא כפר"ח וע"ש עוד בזה וע' בש"ע הרב סקל"ח שפסק להקל בהפ"מ לאחרים כדעת רמ"א:

יב

סעי' טז הא דפסול בעיקור וכו'. זהו דעת רש"י ורשב"א ורא"ש ור"ן וטור ובתב"ש סקכ"ב העלה דיש לחוש גם לשאר פירושים ולשי' רשב"א בדעת הרי"ף גם בנפרד התורבץ מהלחי בנחת ונשאר מיעוט במקום א' חיבור יפה טרפה וכן בקנה ובתשו' רדב"ז ח"א סי' רל"ט חולק על הרשב"א בדעת רש"י וס"ל דאם נשאר המיעוט כחוט גם רש"י מודה דאסור גם בנשאר המיעוט במקום א' ואם נגמם הלחי התחתון וסימנים מעורים בבשר שבינם ובין הלחי טרפה וזהו כהב"ח וט"ז ותב"ש ע"ש עוד בזה וע' בש"ע הרב סקל"ב דבהפ"מ יש להקל בזה וע"ש עוד סקל"ו מ"ש בענין זה באורך וע"ש שהעלה דאם חתך המיעוט סימנים במגל שכולו פגום יש להקל בהפ"מ גם לדידן ולפמ"ש בפתיחה אות ב' בשם כמה ראשונים דכל דין עיקור בעוף הוי ספיקא דפלוגתא א"כ יש לצרף דעתם בעיקור שהוא כשר לדעת רוב הפוסקים והש"ע ולהקל בעוף עכ"פ בהפ"מ:

יג

סעי' יז שחט א' מהסימנים וכו' וא"י אם קודם שחיטה וכו'. ראיתי בס' ימין משה בשם מהריק"ש דאם נמצא בעוף ב' הסימנים שחוטין ונמצא א' שמוט וא"י אם קודם שחיטה או אח"כ ותפס הסימנים בידו יש להקל בעוף כיון דשיעור שחיטתו ברוב סי' א' א"כ הוי ס"ס שמא נשמט אח"ש ואת"ל נשמט קודם שחיטתו שמא שחט סי' השלם קודם שנשמט סי' ב' דמדינא כשר והוא תמוה דהא הוי ס"ס במקום חזקה ובזה יש לי לתמוה במה שראיתי בס' דב"ש למהר"ש אבוהב סי' שס"ח שפסק דאם נמצא בסכין בקצה הסמוך לקתא החוד עב שאינו יכול לשחוט כלל אם יש לחוש לשהיי' והשיב דהוי ס"ס שמא לא העביר מקום זה כלל על מקום שחיטה ושמא לא שהה שיעור שהיי'

דאורייתא וכל ספק ספיקא בדאוריי' להקל ע"ש וצ"ע דהא הוי במקום חז"א] ואולי י"ל דס"ל כמ"ש השפ"ד סקכ"ז לצדד דכיון דרוב סי' אינם שמוטים אלא דסמל"ח הוי רק ספק נבילה ומדרבנן וע"ש בפתיחה ג"כ בזה א"כ בכה"ג שוב מהני בהצטרף עוד ספק א' כיון דכבר נשתמשנו בהחזקה לבטל הרוב ומ"ש השפ"ד דהכא איכא ב' חזקות חזקה דהשתא וחז"א ד"ז תליא במחלוקת הריב"ש ונו"ב מ"ק א"ע סי' מ"ג וגם כבה העלה בתשו' רע"א סי' קצ"ח דגם להריב"ש מ"מ הוי רק פלגא ופלגא דשני חזקות שקולים כמו הרוב ע"ש וא"כ שוב מהני ספק ב' אבל בלא"ה תמוהים ד' מהריק"ש דהס"ס הוי משם א' בד"ק סי' א' סוסק"ח שחקר בזה ובהשמטות הביא מתוס' זבחים נ"ה ע"ב ד"ה גובהה דשחיטת קדשים הי' בישיבה וע' בשו"ת טט"ו מ"ג סי' פ"ז דאם השו"ב חולה ברגליו כל שעה"ד כדיעבד דמי ומותר לשחוט לכתחילה בישיבה ובפרט בעוף שתופסו בידו בכל גווני שרי אפי' לכתחילה בישיבה והיכא דסומך א"ע לכותל וכדומה אף דבעלמא סמיכה כישיבה מ"מ כאן יש להקל ע"ש וע"ע בסמ"ע וט"ז והגהת הח"צ לח "מ סי' י"ז בדין סמיכה הנ"ל:

יד

נ"ל דהגם דמחמירין מדין עיקור ככל הדיעות וכמ"ש בשמ"ח סי"ח ועמש"ל סקי"א מ"מ בספק אם נעשה קודם שחיטה או אח"ש יש להקל במה דהוי ספק פלוגתא דהוי ס"ס והיכא דספק א' בפלוגתא דרבוותא מהני ס"ס בשחיטה ובפרט בצירוף הפוסקים שהבאתי בפתיחה ולעיל סקי"א דדין עיקור בעוף הוי ספיקא:

טו

סעי' יו בהג"ה ואפי' זרק העוף כו' במחב"ר הביא מקונטרוס ישן חידושי דינים מרבני ירושלים וז"ל אם אחר שהשליכו לארץ נמצא שמוט מותר דמסתבר דנשמט אח"כ בדילוגו עכ"ל וסיים דאין לסמוך ע"ז כיון שלא ראו תשו' מהרי"ק ומ"מ נראה דבמקום תערובות והפ"מ יש לצרף ד"ז להקל וע' בתב"ש שפסק דגם בדחק ומשמש בסימן בחוזק אסור ועמש"ל בפתיחה אות ל' ל"א לצדד להקל בהפ"מ אם הי' המשמוש בחוזק הרבה והבאתי מדברי הרב בש"ע סק"מ ע"ש היטב בזה ועמש"ל סי' כ"ה סק"ד וסי' ל"ד סק"ח עוד בדינים אלו:

טז

סעי' יט בהג"ה מטריפין וכו' בשו"ת נחלת שבעה סי' ס"ט העלה בדין נמצא על הסכין טבעת שלם ואין הסכין תחוב באמצעו שיהי' הטבעת בשני צדדי הסכין רק מצ"א של סכין לדעתו יש להקל רק שאין בידו לחלוק על הרמ"א אבל אם לא הי' טבעת שלם רק

קצתו מונח על צד א' של הסכין גם הרמ"א מודה להקל דע"י גלגול גרגרת נעשה אבל במ"ש הט"ז דבנמצא טבעת חתוכה על ב' צדדי הסכין יש להקל העלה דאין לסמוך ע"ז רק בנראה בחוש שנשחט כמעט כולו קודם שנעקר מב' צדדיו ע"ש אבל ביא"פ הביא גם בשם שאילת יעב"ץ כהט"ז ובגוף התשו' מבואר דגם בקצת חתיכה מהטבעת ולא בעיגול שלם אלא בשיפוע התיז ונפל ממנה רובה או ספק רובה אע"ג דכה"ג מידי ספיקא לא נפקא דבאופן זה כבר אפשר לעקרה ושתשחט בשיפוע ויפול מקצתה מ"מ נראה כהט"ז וגם בנה"כ מדשתק אודי לי' וע"כ לא נסתפק הט"ז אלא בחיתוך מקצתה אבל בכולה ודאי שחיטה הוא וכך לי תחובה בסכין או דבוקה בפניו ונפלה לארץ הכל אחת ע"ש עוד וע' תשו' מהר"ם מלובלין סי' נ"ד שדעתו להתיר בדין נמצא טבעת שלם על הסכין ונהג כן אבל בהיותו בקראקא הראו לו בשם רמ"א בשם הגהות שחיטות לאיסור וכן העידו בשם רמ"י וגם בלובלין נהגו השו"ב לאיסור ובטלה דעתו וע' בשו"ת טטו"ד מ"ק סי' ל"ו שהעידו לפניו בשם הגאון בעל ישיע"ק שהחמיר בדין נמצא הטבעת מחובר בגרגרת מעט והוא החזיק בדעת מכתב מאליהו ושאר אחרונים המקילים בזה ע"ש וע' בש"ך סי' ל"ד סקט"ז ועמ"ש שם בחיבורי סק"ח וע' בכר"ש שהביא עובדא שנמצא אחר שחיטה רצועה מהושט עגול כטבעת על הסכין או על הארץ ויש שרצו להכשיר שזה בא ע"י ששחט בשני מקומות ויצא העיגול הזה והוא העלה דהוי ספק בשחיטה ופסול והסכימו עמו הגאונים ר"מ בנעט ור"נ טרעביטש בעל שע"ת ע"ש וע' בעקרי הד"ט סי' א' אות ג' בדינים אלו:

סימן כה

א

סעי' א' [א] ואם לא ראה וכו'. כבר האריכו בתב"ש ופר"ת ושאר אחרונים אי הוי נבלה מה"ת או רק מדרבנן ועתש"ו רע"א סי' קס"ב ובחידושיו בהשמטות לסי' זה באורך ובשו"ת ב"ש אחרון סי' ט"ז י"ז י"ח ובבנ"א שער רו"ח סי' ב' וסי' ד' ואני מצאתי בהג"א חולין פג"ה סי' ל"ג שהביא בשם א"ז וז"ל ועוף שלא בדקו אחר שחיטת הסימנים אומר אבא מורי דנבלה גמורה היא כל זמן שלא בדק בסימנים לא נודע לו שנשחטה ובחז"א עומדת והר"י צרפתי אומר שספק הוא ולא ודאי דסמוך מיעוטא דמקלקלין לחז"א והו"ל פלגא ופלגא ואינו נראה לאבא מורי עכ"ל ושוב הראוני בשו"ת שו"מ מ"ח ח"א סי' מ' שהעיר ג"כ בזה:

ב

בהג"ה ונהגו לבדוק בד"ז שתוקף אגודל וכו'. בשיו"ב וביא"פ העתיקו תשו' דב"ש דאם הוציא דרך פיו השיפוי כובע הוי עיקור והוא היפוך החוש ואולי יש איזה ט"ס וע' תוי"ר בשם עו"י ג"כ בזה. וע' בשו"ת כתב סופר סי' ט"ז שהעיר השואל דבדיקת תוקף אגודל ל"מ רק כשנשחטו ב' הסימנים אבל כשנשחט רק א' לא יצא רק הנשחט והב' במקומו עומד והוא הביא מהמש"ז סי' כ"ד סקי"ד דמשמע להיפוך וגם העיר דכיון דשכיח יותר שמוטת הגרגרת א"כ אם שחט הקנה אין לחוש עוד לשמוטת הושט אבל בנשחט הושט יש לחוש שמא נשמט הקנה ומסיק ומסיק דנכון ליזהר לבדוק במשמוש היד גם בנשחט הקנה לבד ע"ש וכפי ששמעתי מהשו"ב ע"פ רוב וכמעט תמיד כשנשמט נשמטין ב' הסימנים יחד הואיל שקשורים ודבוקים יחד זב"ז בראשן א"כ אין לחוש לזה אבל ענין השמוטה השכיח בעופות בא ע"י שאינו תופס יפה בסימנים והתרנגול בולע ופושט הסימנים למטה ולפעמים כשהשו"ב מרגיש בזה קודם שחיטה בשעת תפיסתו אזי כשמניחו מלשחוט ולפעמים מכה בראשו קצת ח זרים הסימנים למקומם ואי נימא דענין בליעת הסימנים למטה הוא ענין שמוטה שנעקרים הסימנים משרשם א"כ מה מועיל מה שמניחו שחוזרים אח"כ עי"ז למקומן ובע"כ דאינו עיקור רק ע"י שפושט הסימנים למטה בא התורבץ נגד מקום שחיטה ושוחט למעלה ממקום שחיטה והוי הגרמה ולא עיקור וע' תשב"ץ ח"א סי' קי"ג ובד"ק סוסי' א' וצ"ע ועמש"ל סי' כ"ד סקי"ב:

ג

מיהו א"צ לבדוק אחר שמיטה וכו'. ע' בל"א חולין ט' ע"ב בתוס' ד"ה כולהו תננהו וכו' מ"ש ליישב קו' הפמ"ג וע' תשו' כתב סופר סי' י"ד מ"ש ליישב מנהג קצת מקומות שאין בודקין אחר שמיטה דלא דמי לבדיקת הריאה שיתברר לגמרי אבל כאן לא יהי' בירור גמור דשמא נשמט אחר שחיטת הרוב סימנים ובכ"ז סיים דאין מנהג המקילין נכון וצריך ליזהר בזה כדעת הש"ך ע"ש עוד בזה וע"ע בשו"ת מהר"ם שיק סי' ל"ג מ"ש ע"ד הש"ך ופמ"ג בזה וע' ס' מקמ"ח שתמה ע"ד בה"ג וש"ך מהא דקיי"ל בחולין נ"ד ע"א ובסי' כ"ד סי"ח דמהני הקפה משום דא"א לשמוטה שתעשה שחיטה וברא"ש פ"ב סי י' דגם ר"י לא פליג אלא לחומרא בעלמא והניח בצ"ע וי"ל דע"פ רוב תופס בסימנים ובכה"ג מבואר שם דאפשר לשמוטה שתעשה שחיטה וע' תוי"ק סק"ב שהאריך מאוד בזה ותמה ע"ד הרא"ש והוכיח דלדידן צריך לבדוק אחר שמוטה וגבי עוף אם שחט רק סי' א' ובפרט בשחט רק הושט דגרגרת עבידא לאישתמוטי יש לאסור גם בדיעבד ע"ש:

ד

בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' פ"ח נשאל בדין ראש של עוף שהי' הגרגרת חתוך לשנים וחלק הגרגרת של צד הראש הי' דבוק עם הושט כדרכו רק שהי' עקורין ממקומן בראש ולא נודע אם נעשה קודם שחיטה ושאלו להשו"ב ואמר כי הוא נזהר תמיד לבדוק ע"י תקיפת אגודל ומסתמא עשה כן אבל אינו זוכר בבירור מפני ששחט אז הרבה עופות והביא מהט"ז סי' ס"ט סקכ"ד שהביא מהא דסרכי' נקט ואתי אבל י"ל דוקא התם שכבר עשתה מעשה הבישול שאח"כ אבל כאן לא עשה שום מעשה אח"כ י"ל דחיישי' לשכחה וגם אינו בכלל חזקה שאינו מוציא מת"י דבר שאינו מתוקן דכאן בדיעבד כשר, ובפרט דאיכא ריעותא לפניך ולכן העוף אסור עכ"ד ואני מצאתי בשעה"מ פ"י ממקואות כלל א' שהוכיח מהא דספק הניח שפסק הטור דל"ה עירוב ובע"כ דכיון דאיכא ריעותא לפניך שלא נמצא העירוב לא אמרי' דסרכי' נקט ואתי א"נ משום דלא עשה מעשה אח"כ משא"כ במליחה שבשלה אח"כ ע"ש וזהו כדברי הטט"ו וגם בלא"ה לפמ"ש הפמ"ג בא"ח סי' ס"ז בא"א סק"א דלמ"ד ק"ש פרשה שני' דרבנן יש לומר דבדאורייתא ל"מ סברת סרכי' נקט ואתי א"כ ה"נ בזה וגם מ"ש מהא דחזקה שאינו מוציא מת"י דבר שא"מ יעוין ברש"י פסחים ט' ע"א ד"ה ואב"א וכו' וגבי איסור דרבנן סמכי' אחזקת חבר שעישרן עכ"ל ומוכח דלהך לישנא לא סמכי' ע"ז בדאורייתא וכ"ה להדיא בחי' הרמב"ן לע"ז מ"א דלהך לישנא ל"מ הך חזקה בדאורייתא ולכן יפה פסק דהעוף אסור אם לא משמשו בחוזק הרבה שיהי' אפשר לתלות בו שנעשה אח"ש וכמש"ל סי' כ"ד סקי"ד:

ה

סעי' ב וי"מ שאומר וכו' בלא הגרמה בתב"ש פסק דאם שחט למעלה או למטה באמצע הצואר גם דיעבד בלא בדק אחר הגרמה הוי ספק נבלה וע' בשו"ת רח"כ חיו"ד סי' ג' שהשיג עמ"ש הרב מבראד להעביר שו"ב שלא בדק בעוף אחר הגרמה ואח"כ נמצא שהי' הגרמה והוא השיב דכיון דדיעה א' בש"ע בסתם ואח"כ הביא דיעה ב' בשם י"א הלכה כדיעה א' דא"צ בדיקה ע"ש והמעיין בב"י ימצא דלא נזכר דיעה החולקת בפירוש אלא שהביא מתשו' הרא"ם וא"ח דצריך לבדוק אחר הגרמה ובב"י כתב דלא ראה שום אדם שבודק כן ולכן נראה שכל שנראה בעיניו מאומד דעתו שהוא במקום שחיטה מפיק מידי הגרמה ע"ש וא"כ הכל תלוי כפי אומד הדעת ובפרט דכיון שלא נמצא בראשונים חולק בפי' דהא י"ל דהא דכתבו דצריך לבדוק אחר רוב סימנים היינו רוב במקום הראוי לשחיטה ואף שדחוק לפרש כן מ"מ כבר כ' התה"ד הובא בב"י א"ח סי' ק"ס דמאי דאשכחן בפסק גאון מפורש לאיסור ולא אשכחן להדיא מאן דמתיר אלא דדייקי' מיני'

גם בנט"י דכל ספיקו להקל אזלי' לחומרא ע"ש ומכ"ש בזה ועמש"ל סי' י"ז סק"ט בזה ומהגם שמצאתי בתשו' הרא"ש שם בשם אבי העזרי שפסק להדיא דיבדוק גם אחר הגרמה ועיקור ואם לא בדק אסור אלא דהרא"ש חולק על דין עיקור ובהגרמה מודה וא"כ גם דעת ראבי' כן אבל לפענ"ד יש לדון בזה עפמ"ש בב"י סי' כ"ד בשם כלבו שהביא בשם הרב אברצלוני דבעוף ל"ש הגרמה כלל וכו' אבל מדברי הרמב"ם ור"ן מבואר דגם בעוף שייך הגרמה והרשב"ץ תמה על דברי הרב אברצלוני והביא ראי' מהש"ס שיש הגרמה בעוף וכתב שדעת הרב לומר דשיעור שיפוי כובע בעוף קטן כ"כ שא"א לבא לידי הגרמה כ"א בדוחק גדול לפי שפיקה של גרגרת ותחלת הושט נכנסים הרבה תוך פרקי הלחיים אבל אם נזדמן לו הגרמה פסולה בעוף כמו בבהמה עכ"ד. ונראה לכאורה מזה דדוקא בצד מעלה הוי כן אבל מצאתי בתשו' תשב"ץ ח"א סי' ט"ו שהביא ד"ז בשם א"ח בשם האברצלוני והתשב"ץ דחה ראיותיו והוכיח שדעת הגאונים אינו כן וסיים דשיעור שיפוי כובע ותורבץ בעוף קטן שכמעט א"א לבא להגרמה וגם הסימנים יורדין למטה בעופות בגופם הרבה שא"א לשחוט שלא במקום שחיטה אבל ודאי אם נזדמן ששחט שלא במקום שחיטה פסול ע"ש ומבואר מזה דבעוף מלתא דלא שכיחא כלל שיבא לידי הגרמה וא"כ י"ל דבעוף א"צ לבדוק ועכ"פ בדיעבד שלא בדק יש להקל והן אמת דבתשו' הרא"ש שם בדברי הר' יחיאל בנו השואל מוכח דקאי בעוף וע"ז קאי תשו' הרא"ש ומוכח דגם בעוף צריך לבדוק מ"מ י"ל דבדיעבד סמכי' ע"ד התשב"ץ הנ"ל ומ"מ בתרנגולים דשכיח בהו בליעת סימנים ועי"ז נשחט שלא במקומו וכמש"ל סק"ב חשה להקל והכל כפי הענין בתפיסת הסימנים:

ו

בהג"ה ויש לבדוק כו'. בט"ז כ' הטעם שמא ישכח ובאו"מ סביב הד"מ כ' דאם יש אחר שיזכירנו שרי וכמ"ש כה"ג באו"ח סי' ער"ה ובבה"ט סי' חל"א בשם נ"צ לענין בדיקת חמץ אבל במחב"ר השיג עליו ורמז למ"ש בברכ"י ח"ח סי' ער"ה שם ושיו"ב שם בשם ס' הבתים דגם לדבר הרשות יש להקל אבל בשו"ת דבר שמואל סי' קל"ט העלה דאין לדמות גזירת חכמים זל"ז כמ"ש תוס' חולין ק"ד ומ"מ פ"ו מהל' שבת וא"א להקל רק היכא דאחז"ל להדיא וגם בתו"ש שם כ' כה"ג ולפ"ז גם מ"ש בנ"צ לענין בדיקת חמץ ליתא ע"ש באורך:

ז

בבאר הגולה אות ג' הביא מ"ש בהג"א דהמאכיל טרפות אסור לעסוק בקבורתו וד"ז הוא בירושלמי פ"ח דתרומות ומד"ר פ' ויקרא פ"ה וע"ע בד"מ סי' ס"ד בזה:

סימן כו

א

סעי' א ניקב הושט וכו' בש"ך סק"א כתב ב' תירוצים וע' בשו"ת אמרי אש חיו"ד סי' ג' דבדיעבד יש להקל כתי' א' של הש"ך ומכ"ש בהפ"מ:

סימן כז

א

חתך מבהמה וכו'. בש"ך הביא בשם רשב"א דבבהמה טמאה או נשחטה ע"י עכו"ם בשר הפורש קודם שתצא נפשה וב"מ אסורים לב"נ ובת"ח ותב"ש הוסיפו דגם בנתנבלה בשחיטה אסורים הב"מ לב"נ ואני מצאתי בס' האשכול ה"ש סוסי' ט"ו וז"ל וכל דבר שלא שרי לישראל כגון טמאה וכו' וכן טהורה שנתנבלה וכו' אבל לאחר שמתה הבהמה בין נשחטה בין נתנבלה בין טהורה בין טמאה ב"מ מותרים אף לב"נ דלא קיי"ל כר"ל ומיהו חכמים החמירו בדבר כל שאין היתר לישראל כגון טמאה וטהורה שנתנבלה שלא ימכור לגוי ב"מ שלה דלמא הלכתא כר"ל ולא קחזינא לרבוותא דקפדי עכ"ל ונ"ל עוד ראי' מתשו' הריב"ש סי' ת"ג בדין מכר המעיים בששה פשוטים ע"מ שיפרעם הלוקח בין אם הוא כשרה בין טרפה ואח"כ נמצא שלא נשחטה כראוי והאריך דבלשון ב"א אין חילוק בין טרפה לנבלה וגם בלשון תנאים כן הוא וסיים דאי ליכא אונאה שתות אין כאן מקח טעות והובא בקיצור בב"י חו"מ סי' רל"ב סט"ז ואי נימא דבנבלה הב"מ אסורים לב"נ א"כ ודאי יש קפידא ואונאה במעיים כיון שא"י למכרם אפי' לעכו"ם ובע"כ דס"ל דשרי לב"נ ושהמנהג כן ומצאתי בתשו' תשב"ץ ח"ג סי' רצ"ו וז"ל ובענין הישמעאלים ששוחטין הורידין וכו' דע שבפ"ב דחולין וכו' שאסור לזמן עכו"ם בב"מ וכו' דליכא מידי וכו' והי' אפשר לומר דאינו אלא כשהבהמה כשרה וכו' אבל אם אסורה לנו שיהא אסור למכור לב"נ הב"מ דליכא טעמא דמי איכא מידי וכו' אבל ז"א שלא באו בזה מטעם איסור והיתר אלא אם נקרא אמ"ה או לא וכיון שאינו אמ"ה לישראל מ"ל כשרה מ"ל טרפה ואפשר לומר כי בשחיטתן נשאר להם איסור ב"מ מפני אמ"ה ואין להם תקנה בזה אלא בנחירה או בשחיטת קצת סימנים ויצא לנו מזה שב"מ של שחיטתן אסור להושיט להם משום לפ"ע עכ"ל וי"ל דהיינו מפני ששוחטין רק הורידין שהרי סיים שאם היו נוחרין או שוחטין קצת הסימנים היו מותרים להם וא"כ אדרבא מוכח ג"כ להקל היכא דנתנבלה בשחיטה גם יש להביא ראי' מדברי הרי"ן מג"ש ור"ן פ"ב דע"ז שהקשו בהא דגבינות עכו"ם אסורות מפני שמעמידין בעור קיבת נבלה דאמאי אסורין ליטעמי' קפילא והרי

התם האיסור משום הקיבה שהוא מן המעיים וכיון דנתנבלה הב"מ אסורים לב"נ ואסור ליתן להטעימו וע' בשו"ת שם ארי' להרב מזסלב בהוספות סי' ט' שפלפל ליישב בזה קו' התוס' ורי"ן מג"ש וש"פ אמאי לא קאמר משום בב"ח ותי' ע"פ הנ"ל דמשום בב"ח אפשר להטעימו ע"י קפילא משא"כ משום נבלה הב"מ אסורים ע"ש אבל מהראשונים הנ"ל מוכח דלא ס"ל כן והי' נ"ל לומר דאף דאסורים לב"נ מ"מ הטעם הנפלט מהם מותר דדרשת הטמאים לרבות צירן ורוטבן לא נאמר לב"נ וכמ"ש בפלתי סי' פ"א סק"ז אבל בתשו' ח"ס סוסי' י"ט העלה בפשי' דלב"נ טכ"ע אסור מה"ת דלא אצטריך לדרשת הטמאין רק דלא נימא דבטל ברוב ולב"נ ל"מ רוב ובתשו' מהר"ם שיק סי' כ"ו וסי' קי"ט ביאר דעתו עפמ"ש הח"ס סי' קי"ד לחלק בענין משקין היוצאין דע"י בישול הוי כממש ורק ציר היוצא ע"י סחיטה במליחה זהו בכלל משקין היוצאין אם הם כמותן וכ"ה בבאר יעקב ע"ש וכ"ה בתשו' יד אליהו סוסי' מ"ה דאם נפל אמ"ה לתבשיל ולא הי' ס' אסור ליתנו לב"נ וע' תשו' מהר"י אסאד סי' קל"ו אך לפמ"ש הח"ס סי' י"ט דהיכא דנוחר הבהמה ל"ש איסור ב"מ לב"נ אין ראי' דגבי קיבת נבלה היינו של נחירה גם י"ל דהקושיא דיוכל להטעים לעכו"ם שיש לו אמ"ה מוכן לפניו לאכלו ול"ש לפ"ע וע' בש"ך סי' קנ"א סק"ו וגם אם נימא דמדרבנן אסור הרי התם הוי רק ספק איסור וכמ"ש התוס' בע"ז שם א"כ הוי סד"ר ולהקל. ולדינא הגם דבתשו' ח"ס סי' י"ט ושו"ת הר המור סי' ח' ושו"ת בר"א המצוין בפ"ת ושו"ת כתב סופר סי' י"ד העלו דבבהמה יש להחמיר שלא למכור הב"מ לנכרי בנפסלה בשחיטה ורק בעוף יש להקל מ"מ כבר פשט המנהג להקל גם בבהמה וכבר הבאתי בשם האשכול דלא קפדי רבוותא בהכי וגם מצאתי בשו"ת משיבת נפש סי' ל"ג שהעלה להתיר למכור הב"מ לעכו"ם גם בנפסל בשחיטה ע"ש וע' בשו"ת טט"ו מ"ג סי' צ' שהעלה דבנפסל בפסול ברור מה"ת אסור למכור הב"מ אבל בכל ספק יש להקל וע"ש עוד סי' ל"ב וסי' צ"א צ"ב וכן נכון לנהוג לדינא:

ב

בפי"פ עה"ת פ' צו בפסוק וחלב נבלה וכו' העלה דגם למ"ד דאסורים המעיים לב"נ דוקא בנשחטו כל הסימנים אבל בנשחטו רק רובן והמיעוט נשאר אפי' מעורין כחוט השערה אין בו משום אמ"ה לב"נ וגם בתשו' ח"ס סי' י"ח העלה כן מסברא וכבר תמהו עליהם מהא דמיתה עושה ניפול בחולין ע"ד וע' בשו"ת כתב סופר סי' י"ז שהעלה דהא דמיתה עושה ניפול נלמד רק מקרא וזהו בישראל משא"כ בב"נ ואח"ז הביא מחידושי חולין בכת"י מאביו הח"ס ז"ל שחזר בעצמו מזה והעלה דגם בשלא חתך כל הסימנים אסור לנכרי מטעם דמיתה עושה ניפול וע"ש בכ"ס שהעלה ג"כ כן לדינא ואין להקל רק אם

מתה הבהמה מיד עם גמר שחיטה אזי שאר ב"מ מותר למכור חוץ מן הריאה דתליא בקנה ע"ש:

ג

ובהיותי בזה אכתוב מה שאמרתי בעזה"י ע"פ דברי תב"ש הנ"ל ליישב דברי תשו' רש"י ורשב"א בתה"א שהובא בש"ע סי' קי"ח ס"ו דאם שלח ע"י עכו"ם בהמה או עוף שחוטים בלא חותם אסורים וכו' ובש"ך שם הוכיח מהרוקח דמיירי אפי' ברוב טבחי ישראל והקשה הש"ך סקכ"ה דנימא כל דפריש מרובא כריש ומ"ש הש"ך שם לחלק דבשולח ביד עכו"ם חמיר טפי יעוין כה"ג בתוס' מנחות מ"ב ד"ה ואין נקחין אבל בריטב"א חולין צ"ה ע"א ד"ה נמצא ביד עכו"ם וכו' העיר בסברא זו וחזר ודחאה ע"ש. ונראה דהנה בקצה"ח סי' רצ"ב סק"ב העלה ליישב דברי הירושלמי פ"ד דב"ק שהביא שם דהא דאמרי' גבי נכרי שלקח הוי כפירש שלא בפנינו ואמרי' כל דפריש מרובא פריש היינו דוקא בלקח נבלה וטרפה דאין ב"נ מצווה ע"ז ואין לו שום נ"מ איזו מהן כשר ואיזו טרפה א"כ גם בעודו בקביעתו לא נולד הספק לגבי הנכרי ולכן הוי כפי' שלא בפנינו אבל באיסור גזל דב"נ מצווה עליו כישראל וא"כ מה לי לקח ישראל או נכרי והו"ל כנולד הספק בקביעות דכמע"מ דמי ע"ש ולפמש"ל בשם הרשב"א ותב"ש דבנתנבל בשחיטה המעים אסורים לב"נ א"כ היכא דשלח בהמה או עוף שלם וכהא דסי' קי"ח הנ"ל דיש בתוכם גם המעים ולגבי מעיים הרי שפיר יש נ"מ להנכרי אם הבהמה או עוף נבלה או כשרה דהא אם הם נבלה הרי המעים אסורים משום אמ"ה לב"נ וא"כ שוב נולד הספק בקביעות לגבי הנכרי דיש לו נ"מ נגד המעים עכ"פ ושוב הוי כפירש בפנינו וכמע"מ דמי ול"מ רוב ישראל כלל ובפרט לשי' הט"ז סי' ק"י סק"ה דא"א לחלק לחצאין ועמש"ל סי' כ"ג סוסקכ"ז ולכן שפיר פסק הרשב"א לשיטתו דאסור בכל גווני וגם רש"י י"ל דס"ל כן אבל בסי' ס"ג וסי' ק"י מיירי בסתם בשר הנמצא בשוק או ביד נכרי שפיר אמרי' כל דפריש מרובא פריש ודו"ק והוא נכון:

ד

אבל לדינא קשה בעיני לומר דכל הנך דינים דסי' ס"ג וסי' ק"י מיירי בבשר בלא מעים דוקא א"כ לפי סברת קצה"ח הנ"ל יהי' ראי' מזה דלא קיי"ל כהתב"ש הנ"ל וכמש"ל והנה מ"ש התב"ש דבטרפה ל"ש זה ראיתי בשם מנחת יהודא שהביא ראי' לזה מש"ס דחולין ק"ב אלא לאו בב"נ והתם מיירי בטרפה ומוכח כהתב"ש ובמ"ש הש"ך בשם רש"ל דבבהמת עכו"ם אפי' שחטה ישראל אסורים המעים כבר השיג עליו התב"ש וע' במהרמ"ש חולין ל"ג הביא כמה ראיות דלא כמהרש"ל ופסק ג"כ להקל:

ה

בשו"ת בר"א סי' כ"ג הקשה לשי' הסוברים דגם בנשחטו ב' סימנים הב"מ כמנחי בדיקולא ואסורים לב"נ רק היכא דשייך מי איכא מידי וכו' מותרים א"כ במנחות מ"ה ע"א דפריך וכל נבלה וטרפה מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו הכהנים למ"ל ומשני רבינא סד"א הואיל ואשתרי מליקה לגבייהו אשתרי נמי נבלה וטרפה קמ"ל וקשה הרי אם הותר לכהנים נו"ט ולא נצטוו על הזביחה ואסר להם הב"מ ואיך ציותה תורה ליתן לכהן הקיבה וא"ל דנותן להם למכור לנכרי ולהאכיל לכלב הרי רבינא גופי' ס"ל חולין קל"ו ע"ב דטרפה פטור ממתנות דכתיב לו ולא לכלבו כמ"ש רש"י שם והתעצם מאוד בקושי' זו וראיתי בנח"א שבס' האשכול הל' טומאת כהנים סי' נ"ד שתי' דנהי דאשתרי נבלה מ"מ היינו דומיא דמליקה דהיינו בנחירת סימנים וכיון דתליא בסימנים אינם דומים לעכו"ם ומותרים המעים להם ובזה תי' מה שהקשה איך יהי' כהן מותר לשחוט לפי הס"ד דמותרים בנבלה ע"ש אבל לפמש"ל סק"א בשם הח"ס סי' י"ט דבנחירה מתה תכף לא הונח בזה ובפרט לשיטת תוס' חולין צ"א ד"ה כמאן גם ב"נ נצטוו על הנחירה אבל י"ל דמשנתנה תורה הותר להם גם נבלה ועמש"ל בפתיחה אות ג'. ובפשי' י"ל קו' הבר"א דראוי לו לכהן שימכרנה לישראל ולא דמי לטרפה דלא חזי לשום ישראל אבל יש להקשות דא"כ לריה"ג ושאר תנאי דס"ל בפסחים ע"ד ע"א דפסח נצלה מקולס ב"מ לתוכו ולשי' רש"י מעכב גם דיעבד א"כ איך אכלו הכהנים הק"פ הרי נאסר מטעם ב"מ הנבלע בו וא"ל דבצלי נאסר רק כ"נ וקלפו באמת כ"נ דז"א דהא מבואר ברש"י שם ד"ה ר"י קורהו תוך תוך דנותן לתוכו ס"ל וכשמרתיחין ומתבשלין בתוכו נשמע קול רתיחתן תוך תוך עכ"ל וא"כ לכ"ע הוי כבישול ולא פליגי ריה"ג ור"ע במציאות וא"כ נבלע בכולו ועוד דלפמ"ש בצל"ח שם בתוס' ד"ה נחתך וכו' דהפסח הי' מחויב להיות שמן משום דהקריבהו נא לפחתך ובשמן אוסר כולו וביאר בזה כונת התוס' שם א"כ ה"נ בזה אבל י"ל דבכה"ג דלא הי' אפשר בע"א ליכא איסור דהקריבהו לפחתך וכדאי' כה"ג בתמורה ז' סוע"א לחלק בין דיקלא לבע"מ וע"ש ברש"י אבל מ"מ מטעם א' קשה ואולם י"ל דכיון דמב"מ בטל ברוב מה"ת ורק מדרבנן אסור שפיר אצטריך קרא:

ואגב אכתוב מה שהקשיתי בש"ס דמנחות מ"ה הנ"ל מהא דחולין ק"כ דדריש תלתא קראי דנפש דגבי חלב ונבלה וחמץ וצריכא וכו' לא לכתוב רחמנא בחלב ותיתי מהנך מה להנך שכן לא הותר מכללן תאמר בחלב שהותר וכו' חלב חי' להדיוט נבלה נמי אשתראי מליקה לכהנים וכו' כהנים משלחן גבוה קא זכי וכו' ופירש"י דהיתרא משום גבוה הוא אבל לגבי הדיוט לא אשכחן דהותר ע"ש וא"כ קשה דלמ"ל קרא דיחזקאל הרי

ממילא נשמע דאסורים בכל נבלה דהדיוט דאל"כ הדק"ל למ"ל קרא דנפש בחלב דל"ש תי' הש"ס הנ"ל וצ"ע:

ו

בט"ז סוסי' זה הביא תשו' מהר"י הלוי בענין נשבר מפרקת וחזר ונקשר שאשי"י וכ' דאם הי' נשבר רוב בשר א"א שיתרפא דאיך אפשר לנבלה מתה שתתרפא ור"ל נבלה מתה המטמא מחיים א"א שתתרפא משא"כ נקה"ו אף דהוי נבלה מחיים מ"מ אינו מטמא ול"ה כמתה ממש ואפשר שיתרפא כמ"ש רש"י חולין מ"ג ע"ב גבי ישב קוץ בושט וע' תב"ש וכר"ו סי' ל"ג ובתשו' ח"צ סי' ע"ח ותשו' ח"ס סי' י"ח ומ"ש מהר"י הלוי בדין נשבר בלא חוט ע' שב"י ח"א סי' נ' וח"צ סי' כ"ח ומ"ש הט"ז מתוס' חולין ל"ב ע' בשו"ת ב"ש אחרון סי' כ"ג מ"ש לדחות ראי' זו וע' ס' ב"א ח"ב חדר כ"א וח"ס סי' כ"ג עוד בזה ואני מצאתי בס' האשכול ה"ש סי' ט' ובהל' טומאת כהנים סי' נ"ד שכ' להדיא דגם בנשבר מפרקת ורוב בשר אם החוט קיים אפי' טרפה נמי לא הוי ולא מצינו טרפות בשבירת עצם לבד וכהא דנשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה ע"ש וכל האחרונים לא ראו ד"ז לפי שלא נדפס בימיהם ולכן יש להקל בזה וע' בעקרי הד"ט סי' ב' אות י"ב בשם תשו' זרע אמת ח"ב סי' ג' שהאריך לדחות דברי ח"צ ושב"י ומסיק ג"כ להקל כדעת הט"ז:

ז

בל"ש דיני טה"ע סי' ט"ו האריך בדין מפרקת עקום שפסקו כר"ו ופמ"ג דיש לבדוק החוט ואם הוא שלם כשר והוא העלה דאם הוא עקום הרבה דניכר שהי' שבר בכח ל"מ בדיקת חוט דחיישי' שמא נתרפא וע' בד"ק סי' ל"ב סק"ב באורך בזה ובתשובה להרב מוה' ברוך רייטלר נ"י מבוזנאב בדין שדרה עקומה כתבתי דבאמת מצינו גם מתולדה עיקום גדול וכדאי' בנדה כ"ד ע"א ששדרתו עקומה ופירש"י שעקומה עד שנראית כשתים ובכה"ג פסול מחמת מום ומ"מ חי וע' רמב"ם פ"ח מבימ"ק הל' י' ובכ"מ שם ודוחק לומר דמיירי בנשבר ונתרפא וכיון שהוא חי יש הוכחה שלא נפסק החוט וי"ל דהתם רב לשי' דס"ל דאין חוששין לספק דרוסה ולדידי' אין חוששין שמא הבריא כמ"ש תוס' חולין מ"ג משא"כ לדידן. והנה ביא"פ סי' נ"ד הביא בשם מט"י ומח"ב בענין שדרה עקומה כפולה ופסק דתלינן שמתולדה גדל כן שמתהוה ע"י קישוי הפלת הביצה בצאתה לאויר העולם וח"א הורה לפרק חוליא חוליא ולבדוק החוט ואם אין בו ריעותא כשר והמח"ב מסיק דא"ל בדיקה כלל דשכיח טובא כן ע"ש ולכאורה במפרקת ל"ש זה אבל מצאתי בזל"א הספרדי ח"ג יו"ד אות ט' סוסי' ק"ד וז"ל מעשה בתרנגולת בצואר עקומה והעצם הי' עולה ויורד באופן דנראה קצת שהי' בו שברים שחזרו ונתקשרו אבל לא שאשי"י

והעלה בהיות דעצם הצואר עקום עולה ויורד דהוא דבר קשה לבדוק אחר החוט ומש"ה גמרתי בדעתי להטריף בנ"ד משום חשש פסה"ח ובפרט דלא הי' הפ"מ האמנם אלו הי' בא לפנינו צואר עקום באופן דלא הי' הוכחה דנשברה המפרקת והיינו יכולים לתלות דהי' כך מתחלת ברייתו הייתי מכשיר גם בלא הפ"מ וכן מצאתי בפסק מהה"ג מהרנ"ט שתלה בכה"ג להתיר משום דהיינו רבותי' בטבע או בשביל חולי ולא תלינן בשבירה וכו' וכן מצאתי בהגהות מהרא"ג וכו' שו"ת זרע אמת ח"ב סי' ג' עכ"ל וע' בעקרי הד"ט סי' ב' אות י"ב הנ"ל ומכל הנ"ל מבואר דהיכא דאפשר למתלי בתולדה א"צ בדיקה כלל והיכא דא"א לתלות בתולדה אם אפשר בבדיקת החוט כשר ולא חיישי' שמא נתרפא ומ"מ לדינא הכל כפי ראות העין דאם העיקום הוא רק קצת באופן דיש לתלות בתולדה אחזוקי ריעותא לא מחזקי' וא"צ בדיקה כלל ואם עקום הרבה באופן דעכ"פ יש להסתפק בו אם בתולדה או בחולי מהני בדיקת החוט ויש ליזהר לבשל מקודם המפרקת ואח"כ יפרק החוליות ויבדוק החוט שעי"ז הוא מתחזק שלא יתקרע בשעת פירוד החוליות זמ"ז כנודע לבקיאים והיכא דא"א לעשות ספק כלל שנעשה מתולדה יש להחמיר כהל"ש ומ"מ אם כבר שהה העיקום י"ב חודש או בתרנגולת כ"א יום כפי המבואר בסי' נ"ז סי"ח אין לחוש עוד מספק שמא נתרפא ותלינן דלא נפסק החוט כלל וכשר והדבר פשוט דהיכא דא"צ בדיקה מדינא אם בדק ונמצא החוט קרוע דיש לתלות שנקרע בשעת פירוק החוליות בסכין וכדומה אבל היכא דהבדיקה מעכבת לא תלינן בזה. ואם נשבר המפרקת ויש עוקץ ויצא דרך הבשר לפנים כלפי הסימנים נראה דיש לבדוק הסימנין כנגדו כמש"ל סי' נ"ד בדין עוקץ כנגד הריאה של עוף ועמש"ש בדין בהמה וע' בש"ך סי' ל"ג סק"ז ותב"ש סק"ח אי מהני בדיקה ועמש"ש בחיבורי סקי"ד ובנ"ד נראה דלכ"ע מהני בדיקה במקום ידוע דאין הבדיקה חיובית כ"כ כמש"ל סי' נ"ד:

סימן כח

א

סעי' א השוחט וכו' צריך לכסות וכו'. ע' ברוקח סי' שי"ט בשם אגדה הטעם למה חי' ועוף דוקא צריך כיסוי וע' במד"ר בראשית פכ"ב ותמצא ד"ז דבשכר שקברו את הבל זכו לשני ברכות דשחיטה וכיסוי אבל בפרקי דר"א פכ"ח אי' דהעורב קברו וע' בס"ח סי' תתכ"ה דאסור להשתין או לרוק במקום הכיסוי והובא גם בא"ר א"ח סי' צ"ב סק"ט וע' בד"ק סק"ד שכ' מסברא להיפוך ולא הביא מהנ"ל:

ב

סעי' ב בהג"ה מברך שהחיינו וכו' דמזיק לברי'. ע' כה"ג במש"ז או"ח סי' תל"ב סוסק"ב בשם ר"פ ורשב"א דמה"ט אין מברכין שהחיינו על ביעור חמץ מפני שמכלה החמץ וע' תשו' ח"ס א"ח סי' נ"ה באורך ע"ד מהרי"ק שהביא הש"ך ובדברי התב"ש כאן וע"ע בשו"ת טט"ו מ"ג סי' צ"ח:

ג

סעי' ג ואינו מברך ע' בב"י שהביא מחלוקת הפוסקים בזה וע"ע ברמב"ם פ"ג ממגלה וחנוכה הל' ה' וראב"ד ולח"מ שם ועמג"א סי' תרפ"ח סק"ו וע' בא"ז הל' כיסוי סי' ש"צ:

ד

ואם שחטן אינו מכסה דמן בש"ך סק"ט השיג ע"ד הלבוש ולפמ"ש הט"ז סי' תצ"ח סקי"ט בביאור ד' רש"י י"ל ד' הלבוש וע' בשו"ת טט"ו מ"ג סי' צ"ג באורך בזה וע' בא"ר א"ח סי' תצ"ח סקל"ה מ"ש בזה והשיג ע"ד בעל זבחי צדק בענין זה:

ה

ובלילה אם רישומו ניכר וכו'. בש"ך סק"י הביא בשם ב"ח דאם שחט ביו"ט יכול לקבל לתוך כלי ובחי' רע"א תמה דהא מבטל כלי מהיכנו ועמג"א סי' של"ה סק"ד וסי' רס"ו סקי"ד מרש"י שבת קנ"ה וע"ע בשו"ת ספר יושיע בפו"כ סי' תקס"ב בזה וי"ל לפמ"ש המג"א סי' רס"ה סק"ב בדעת הטור גם י"ל דיניח עוד איזה חפץ הראוי לתשמיש היתר וע' בא"ח סוסי' ש"י:

ו

סעי' ה וצריך להזמינו בפה. ע' בש"ך סקי"ב ומ"ש אבל בדיעבד פשי' דלכ"ע א"צ שיתן ע' פי"פ עה"ת פ' אחרי באורך בכונת הש"ך בזה וע"ע בשו"ת ספ"י פו"כ סי' תקס"ג מ"ש ע"ד הש"ך בזה ובעיקר הדין ע' בפר"ת סק"ח דהעיקר כדיעה ב' ויש להקל ואני מצאתי בא"ז הל' כיסוי סי' שצ"ג שפסק ג"כ להקל וביאר גם דברי רש"י עצמו כן ע"ש:

ז

סעי' ח מי ששחט הוא וכסה וכו'. בתב"ש סקי"ד הביא מהד"מ סי' רס"ד שהביא דברי הא"ז דאם האב מוהל אסור ליתן למוהל אחר וחמה הד"מ דהא שלוחו כמותו ותי' התב"ש דבתורת שליחות נראה שאינו חפץ לטרוח במצוה ואסור אבל דרך כיבוד מותר והביא מהש"ך חו"מ סי' שפ"ב שכ' דגבי מילה מבטל מ"ע ותמה עליו משבת קל"ג דאי איכא אחר ליעבד אחר ע"ש באורך והנה גוף הקושי' על הש"ך מצאתי גם בשו"ת יד אליהו סי' נ"א שדחה ג"כ ד' הש"ך מהש"ס הנ"ל וגם בס' יד הקטנה הל' מילה דחה ד'

הש"ך מטעם הנ"ל אבל בישיע"ק כאן תי' לנכון דלק"מ ע"ש וכבר קדמו המקנה קידושין כ"ט ובשפ"ד סקי"ד ומה שתמה הד"מ דנימא שש"א כמותו יעוין בקצה"ח סי' שפ"ב סק"ב שביאר עפ"ד תוס' רי"ד רפ"ב דקידושין ולפמ"ש הקצה"ח בעצמו סי' קפ"ב סק"א בביאור דברי תוס' רי"ד הנ"ל נדחו דבריו כאן ע"ש ותבין וראיתי בשו"ת ב"א חח"מ סי' ס"ז שהאריך בביאור דברי תוס' רי"ד ולדחות דברי קצה"ח סי' שפ"ב הנ"ל ולא ראה שכבר קדמו הקצה"ח בעצמו בסי' קפ"ב ושוב מצאתי במטה אפרים בדיני קדיש בסופו שמצא בעצמו דברי קצה"ח הנ"ל וע"ש עוד מ"ש בזה אבל נעלם משניהם דברי תוס' רי"ד קידושין כ"ט ע"א שתי' קו' התוס' בהא דאצטריך אותו ולא אותה תיפוק לי' דהוי מ"ע שהזז"ג ותי' וז"ל היכא אמרי' דמ"ע שהזז"ג וכו' מצוה דתליא בגופה וכו' אבל האב שציוהו הבורא להתעסק במילת בנו העסק ההוא אין לו זמן שביום ובלילה יטרח ויכין צרכי מילת בנו והלכך אי לאו אותו הוה מחייבינן גם האשה וכו' שתתעסק וכו' עד שתמול בנה וכו' עכ"ל וכ"ה בא"ז ריש ה' מילה וע' בפ"י שם שכ' כה"ג מסברא ואף די"ל דדוקא באשה שפסולה למולו בעצמה כתב נן אבל הרי נקט כן גם באב ומשמע דא"ל שליחות במילה רק התעסקות לבד וכ"מ מהתוס' גיטין כ"ב ע"ב ד"ה והא וכו' וז"ל דלא בעי שליחות בכתיבה דוכתב לאו אבעל קאי אלא אסופר וכו' ונראה דל"ש למיפסל משום דלא בני כריתות נינהו במידי דלא בעי שליחות וכו' דהא לא פסלי בפ"ב דע"ז מילה בנכרי משום דלאו בני מילה נינהו וכו' עכ"ל וכיון שהשוו מילה לכתיבת הגט נראה דס"ל דגם במילה א"צ דין שליחות כלל דהמצוה אינה מוטלת על האב דוקא רק העסק שיהי' נימול כמו כתיבת הגט ועוד מצאתי בשו"ת מהר"ח א"ז סי' י"א וז"ל ומענין המילה נראה דאין האב חייב למול את בנו בידיו אלא לעסוק שיהא נימול דומיא דכל הני דקחשיב בקידושין ללמדו תורה ואומנות וכו' וכי לא יאמר לאחר לעשות סוכה וכן גבי תפלין וכי לא יקשרם לו אחר על ראשו וזרועו וכן ציצית אלא כל הני עיקר מצותן אינו העשיי' אלא שהמילה תהי' חתומה בבשרו וכו' ועוד אם האב בעצמו חייב למולו או שלוחו א"כ אם מל אותו אחר בלא רשות האב שאינו חפץ בשליחותו אינו מהול ויצטרך להטיף ממנו דם ברית וכו' ואפי' אם האב אומן ואומר לאחר למול את בנו לא עבר בזה בעשה ובפ"ק דפסחים ז' דפריך אבי הבן מא"ל פי' כיון שעליו מוטל לעסוק שיהא בנו נימול וההוא דמילת זכרי' ביבמות ע"א איתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשיי' דמוקי לה כגון שהי' אביו ואמו חבושים וכו' עכ"ל [וע' ברש"י יבמות שם ד"ה חבושין דנקט ומצות מילה מוטלת עליהם ולא על אחרים ולפמ"ש מהר"ח א"ז הכונה דעסק המילה מוטלת עליהם והתם הב"ד הי' בטוחין שיצאו מבית האסורין ויעסקו בעצמם

ע"ש ותבין] ובסי' קכ"ח באמצע התשו' העלה דבשחיטה והפרשת חלה ל"ש מצוה בו יותר מבשלוחו דעיקר המצוה שיהי' נשחט והעיסה תהי' מתוקנת וכן ללמד בנו תורה וכן יהא גם במילה שאפי' האב אומן יכול לומר לכתחילה לאחר למול ע"ש עוד בזה ולולא דמסתפינא הי' נ"ל גם כונת הא"ז אינו למעט שלא יעשה שליח וז"ל הא"ז ה' מילה סי' ק"ז והיכא שהאב יודע למול אסור לו להניח לאחר שימול לפניו וגם האחר אינו רשאי למול לפניו בלא רשותו דמצוה עלי' דאב רמיא והיכא דליכא אב מיחייבי' אחריני למימהלי' וכו' עכ"ל ומדנקט רק אסור לו להניח לאחר שימול נראה דמ"ש הא"ז בלא רשותו קאי גם ארישא והכונה דאסור לו להניח לאחר שימול לפניו בלא רשותו דהיינו בלא שליחותו וגם האחר אינו רשאי למול לפניו בלא רשותו וב' תיבות אלו שכ' הא"ז בלא רשותו קאי על ב' הבבות דנקט מעיקרא והיינו דאם האב לא עשהו שליח ולא ציוה לאחר למול ובא איש אחר למולו בלא רשותו דהיינו בלא ציויו ושליחותו אסור לו להניח למול דמבטל המצוה המוטלת עליו וכן אסור להאחר לגזול המצוה ממנו אבל אם האב עושהו שליח פשיטא דשש"א כמותו וע' מקמ"ח כאן שהביא מהר"ן פ"ק דפסחים שכ' דמילה אפשר לקיים ע"י אחר ומבואר בר"ן שם דאחר יכול לפטרו אפי' שלא מדעתו וע"ש עוד בזה וכבר הביא מזה בישיע"ק כאן וע"ע בשו"ת עט"ח או"ח סוסי' ד' מ"ש בענין זה וע' בנ"א שער או"ה סי' י' מ"ש באורך ע"ד התב"ש והביא מתשו' מהרי"ל סי' י"ח בשם תשו' גאונים ג"כ להתיר למול ע"י שליח ע"ש ואחרי שנתבאר דין מילה דמותר לשלוח שלוחו למול ה"ה דמותר לשלוח שלוחו לכסות הדם וכמ"ש התב"ש בעצמו דשני דינים אלו שוים ומצאתי במקנה לקידושין כ"ט שם שהביא מדברי רמב"ן וריטב"א שתי' קו' תוס' שם משום דמצות האב הוא ההתעסקות ולא שימול בעצמו והביא מתוס' ע"ז כ"ז ע"א ד"ה אשה והאריך לדחות ראיות התב"ש ונתכוין בכמ"ד למ"ש שאר אחרונים שהבאתי והעלה דגם הש"ך לא קרא תגר רק על מי שמכבד אחרים בהמצוה אבל דרך שליחות שרי אלא דמצוה בו יותר מבשלוחו ודוקא במילה אבל בכיסוי דהמצוה מי ששחט הוא יכסה המצוה מוטלת על השוחט שיכסה ולא שיתעסק שיתכסה בכל גווני אסור ע"ש והנה ז"ל הריטב"א דנהי דמ"ע שהזז"ג נשים פטורות היינו מצות דנפשה אבל הכא במצוה דבנה הו"א דחייבת דלא גרעה מב"ד דחייבים למימהלי' עכ"ל ואין הכרח כלל מזה לסברת המקנה אבל מתוס' רי"ד ושאר מקומות שהבאתי מוכח כן ומ"ש המקנה לחלק בין דרך כיבוד לדרך שליחות הוא היפוך דעת תב"ש ומ"ש דבכיסוי בכל גווני אסור ע' בשו"ת מגה"ש סי' ל"ט באורך בזה ודעתו נוטה דכיסוי דמי בזה למילה:

ח

ואגב אעתיק מה שהשבתי לש"ב הרב המנוח מו"ה צבי הכהן ז"ל מטרנאפאל בדבר מה שרצה לחדש בהא דמי ששפך יכסה היינו רק במי ששוחט עוף שלו ומוטל עליו לכסות שהרי גבי מת"כ דרשו מריבויא דמאת זובחי הזבח שהטבח חייב בזה כדאי' בחולין קל"ב אבל הכא דליכא ריבויא ודאי עיקר המצוה על מי שהעוף שלו ואני השבתי דדוקא התם דהמתנות יושארו אצל בעל הבהמה הוי סד"א דאין חיוב תביעה כלל על הטבח ליתן המתנות לכהן כיון שאינם שלו ובפרט דבמת"כ כתי' ונתן לכהן ובעי' שיהי' משלו וכדאי' בגיטין כ' גבי ונתן בידה ובסנהדרין מ"ד כיון דכתי' תנו מדידהו ע"ש לכן בעי' ריבויא לחייב הטבח במת"כ אבל הכא דתליא בשפיכת הדם מה לי שלו ומה לי של אחר ותדע דהא בשחיטה אין שום חילוק בזה בין בעלים לאחר וכדאי' בפסחים ז' לא סגי דלאו איהו שחיט וא"כ ה"נ בכיסוי ומי ששפך יכסה:

ט

סעי' יא כסהו הרוח פטור מלכסות בתב"ש סקט"ז הביא בשם הל"ח דאם נכסה בדברים שאין מכסין בהם עדיין לא נדחה והוא השיג עליו ומ"מ העלה דיגלה ויכסה בלא ברכה ובסקל"ח הוסיף דבכל הנהו שאין מכסין בהם אם עבר וכיסה צריך לגלותו ולחזור ולכסות בלא ברכה וע' בל"א חולין פ"ג ע"ב בתוס' ד"ה שחט חי' וכו' שדחה ד"ז והעלה דהיכא דדחה בידים שעבר וכיסה בעצמו בדבר שאין מכסין בו לכ"ע אינו חוזר ונראה ומה"ט בשחט חי' ואח"כ בהמה פטור מלכסות והעלה דלשי' רמב"ם אינו כן ולדידי' גם בהא דסי"ד חייב לכסות ע"ש וע' שפ"ד סקי"ט בזה וע' בשו"ת מהר"ם שיק סי' ל"ז דקטן א"י לכסות ואם כיסה דינו ככיסהו הרוח ואם נתגלה חייב לכסות ע"ש וכ"ה בד"ק סק"ו אבל אם השו"ב ציוה לקטן לכסות וחזר ונתגלה י"ל דהוי כדחה בידים ולפמ"ש הל"א הנ"ל אין דיחוי כזו חוזר ונראה ואולי אינו דומה לדחהו בידים כיון שהוא לא עשה כלום ומעשה הקטן לא נחשב כשליחותו דאין שליחות לקטן אבל מצאתי בשו"ת בש"ר סי' י"ח באמצע התשו' שכ' שהדבר פשוט דאם כיסהו קטן מהני ולא דמי לכסהו הרוח ואפי' לכתחילה אומר לקטן לכסות ע"ש:

י

ואם חזר ונתגלה חייב לכסות בפר"ח ותב"ש פסקו דלא יברך דהוי ספיקא אבל בב"מ כאן ובשו"ת מהר"ם שיק סי' ל"ז העלו דחייב לכסות בברכה והביא מדברי מג"א סי' תקפ"ו סק"ו ומדברי הט"ז סי' תרמ"ו סק"ו שהעלה דר"פ פשיטא לי' דאין דיחוי במצות וכ"ה בכפ"ת שם ולכך לא הביאו הפוסקים הבעיא לענין דיחוי אצל מצות ע"ש עוד בזה אבל

בעיקר ההשמטה שהשמיטו הרי"ף ורמב"ם הבעי' דבעי שם בדין עבר ומיעטן דכשר אי באשחור ביו"ט אמרי' דנראה ונדחה הוי דיחוי או דנימא אין דיחוי אצל מצות ולא דמי לקרבן וא"כ סד"א לחומרא. והרמב"ם כ' בסתם דמיעטן כשר יש לי לדין דרך פלפול דהנה הב"י העיר דכיון דאי מלקטן לאכילה שרי למעט דהוי דשא"מ א"כ בידו לתקן ולמעטן בכה"ג והיכא דבידו ל"ה דיחוי ואף דדוקא בדאית לי' הושענא אחריתא שרי הרי כיון דבאית לי' שרי שוב בכל גווני ל"ה דיחוי ע"ש ואני מוסיף דאף דגם בדרבנן אסור פ"ר ומה"ט פריך והא פ"ר הוא אף דמתקן הוי רק שבות וכמ"ש המג"א סי' שי"ד מ"מ באמירה לעכו"ם ודאי דשרי פ"ר לדעת תה"ד שם א"כ בידו למעט ע"י עכו"ם לאכילה דגם בפ"ר שרי ונראה דהנה המח"ל הקשה בהא דאמר דלמעט לאכילה שרי דהא בדאשחור ביו"ט דביה"ש ירוקות היו והוו בכלל ההדס דאתקצי למצותו ושוב גם כשהושחר לא חזי לאכילה משום מוקצה ותי' דגבי מצוה הזמנה לאו מילתא ואי אגדי' להושענא כל זמן דלא אגבהה מיפק בה שרי וכמ"ש בסי' תרל"ח א"כ לא הוקצה למצותו וע' בתשו' ב"א חאו"ח סי' נ"ה בזה והנה המג"א סי' חרנ"ח סק"ג הקשה דהא הזמנה לגוף הקדושה מילתא הוא ותי' דמצוה לא דמי לקרבן וקדושה ע"ש והנה הבעיא אם יש דיחוי אצל מצות או לא תליא אם מצוה דמי לקרבן או לא וע' בירושלמי פ"א דבכורים ה"ב וא"כ לפום הך צד בעיא דיש דיחוי דדמי מצוה לקרבן א"כ שוב הזמנה מילתא כמו בקרבן ושוב הוי מוקצה ולא הוי בידו למעט לאכילה אך דכיון דד"ז הוי בעיא דלא איפשטא ובמוקצה דרבנן אזלי' לקולא כנודע א"כ שוב גם לענין דיחוי אף דהוי דאורייתא ממילא אזלי' לקולא דכיון דל"ה מוקצה שוב הוי בידו ול"ה דיחוי ולכן פסק הרמב"ם דאם עבר ולקטן בכל גווני כשר ודו"ק כי נכון הוא בס"ד:

יא

אבל אם הוא עצמו כיסהו וכו' בפר"ח פסק דגם בכיסה מתחלה במקום שיחזור ויתגלה פטור והתב"ש חולק והביא ראי' מהבדה"ב ונ"ל עוד ראי' מדברי הא"ז שהובא בד"מ אות ח' שפסק דאין לכסות בשלג דלמחר יתמחה ויהי' מים והוא בא"ז הל' כיסוי סי' שצ"ו ומוכח דאף דלפי שעה מתכסה ולשי' הגאון מקרי עפר מ"מ כיון שעומד להתגלות ל"ה כיסוי וה"נ בזה וע' בד"ק סוסק"ח דהיכא שלא יתגלה הכל וישאר עכ"פ מקצת מכוסה סגי בהכי ועמש"ל סקי"ב בזה:

יב

סעי' י"ד בהג"ה שחט עוף וכו' ונתנבלה וכו' ע' בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' צ"ד שהעלה בישוב ד' הגמי"י דהיכא דהאחרת שנתנבלה הוי אותו מין לא הוי כיסוי כמו דמב"מ

אינו חוצץ וחייב לכסות אבל במבשא"מ פטור ועפ"ז פסק דהיכא דשוחט ספק טרפה דצריך ליקח עוד עוף אחר כשר לברך עליו ישחוט כל א' במקום בפ"ע דאם ישחוט אותו שהוא ודאי כשר מתחלה רפי הראוי כיון שבירך עליו וישחוט אח"כ עלי' מה שהוא ס"ט וימצא אח"כ שהוא טרפה הרי יכסה דם הטרפה ע"ג דם הכשר וצ"ל דהיינו אם הם ב' מינים דאל"כ ממ"נ יוכל לכסות דמב"מ אינו חוצץ אבל לשי' רמ"א וש"ך בנה"כ בכל גווני אם יוודע לו יופטר מלכסות ולכן יש ליזהר בזה שישחוט כל א' במקום בפ"ע וע' פלתי סק"ה שחילק בין מב"מ דאינו חוצץ יוכל לכסות למעלה משא"כ במבשא"מ ע"ש עוד היטב בזה:

יג

סעי' ט"ו שא"צ לכסות כל הדם וכו'. בס' חסידים סי' תתל"ד כ' חכם א' ראה א' שלקח נוצה מהצואר של עוף וקנח הסכין והשליך הנוצה א"ל החכם לא תעשה כן אלא תכסה הדם שנדבק בנוצה והמפרש שם כ' דנראה שסובר כמ"ד שצריך לכסות כל דמו ולא קיי"ל כן וע' בד"ק סק"ח בזה ומצאתי בעקרי הד"ט סי' א' אות ל"ח שהביא בשם תשו' ב"ש דלמצוה מהמובחר מחויבי' לכסות כל הדם היוצא מן העוף ולא סגי בכיסוי מקצתו ולפחות מדרבנן צריך כן ודוקא דם הניתז ושעל הסכין דהוי טרחא פטור מלכסות והוא השיג עליו שלא ראה בשום מקום ליזהר בזה ופשט לשון הפוסקים ל"מ כן ומעשים בכל יום יוכיחו והביא מתשו' זרע אמת ח"ב סי' י"ב שהשיג על הרמ"א במ"ש דצריך להמתין עד שיצאו טפין טפין דסגי לכסות מקצת דם הקילוח ע"ש וכעת נדפס ס' ברכת ראש לנזיר מהגאבד"ק טיקטין ז"ל ובסופו האריך להוכיח בכמה ראיות דלכתחלה צריך לכסות כל הדם היוצא בקילוח וזהו דם הנפש ומ"ש מהרי"ל עד שיצאו טפין עד ולא עד בכלל ודחה ד' הרמ"א ותב"ש בהבנת ד' מהרי"ל וגם מ"ש התב"ש דכשמכסה דם הניתז לא יברך עליו דשמא אינו דם הנפש ליתא דגם שלא מדם הנפש חייב בכיסוי ומברך ואין דם הנפש מעכב ובפרט דדם הקילוח הוא דם הנפש ולא היוצא טפין ובדיעבד סגי בטפה א' מדם השותת ע"ש באורך ומ"ש שם ראי' מחולין פ"ה ע"ב כבר העיר הל"א שם ותי' בע"א אבל שאר ראיותיו נכונים וע"ע בל"א חולין פ"ח ע"א בתוס' ד"ה רבנן וד"ה ור"י וכו' מ"ש ע"ד רמ"א וכרתי כאן וראוי ליזהר לכפות כל דם היוצא בקילוח וגם היוצא טפין וע' בא"ז הל' כיסוי סי' שצ"ו דדם יבש אינו ראוי לכיסוי דוכסהו בעפר משמע שיכנוס בהעפר ואם הוא יבש אין נכנס בו:

יד

סעי' ט"ו וי"מ שאומר וכו' אפי' בשבת וכו'. ע' שו"ת ספ"י פו"כ סי' תקס"ד שהקשה לשי' הסוברים בא"ח סי' שכ"א ומג"א סקי"ט דבאפר דלאו בר גיבול נתינת מים זהו גיבולו א"כ חייב בכיסוי בשבת משום גיבול ולא ידעתי מאי ק"ל על י"א אלו די"ל דס"ל כשי' הרמב"ם שם דבאפר דלאו בר גיבול ליכא חיוב וע"ע בפיהמ"ש להר"מ פ"ב דאהלות מ"ב גבי עפר קברות ג"כ בזה ואנן קיי"ל כהרמב"ם ועוד דבאמת בב"י אי' דאם הי"ל עפר מוכן וכו' ועפר בר גיבול ואולי גם בש"ע צ"ל כן אבל יש להקשות כן על המשנה פי"א דביצה דשוין ב"ש וב"ה דאם יש לו עפר מוכן וכו' ואפר כירה מוכן הוא ובשבת י"ח ע"א מוכח דב"ש ס"ל דנתינת מים זהו גיבולו וע"ש בתוס' ד"ה אבל ובביצה י"ב דב"ש לא ס"ל מתוך וא"כ גם ביו"ט יאסר לכפות משום מגבל אבל י"ל דלב"ש לשיטתם בחולין פ"ח אין מכסין באפר אלא בעפר והרי עפר בר גיבול ולא מיחייב בנתינת מים ועתוס' ביצה ח' ע"א ד"ה ה"ק וכו' דלתי' א' הא דאפר כירה מוכן הוא לא אזול לב"ש א"כ א"ש אבל לתי' ב' קשה אבל לפענ"ד לק"מ דדוקא בנתינת מעט אפר ומים כשיעור גיבול שייך חיוב מגבל אבל במכסה באפר הרבה ע"ג הדם אין זה דרך גיבול ולכ"ע לא מחייב בנתינת מים לבד וע' בס' ראשון לציון מהגה"ק בעל אה"ח דיש לאסור למוהל שלא לרוק בשבת דם המציצה ע"ג עפר דהוי כגיבול וכמ"ש המג"א סי' שכ"ו סקי"ט דלא ישתין בטיט בשבת מה"ט והקשה מהא דאו"ח סי' ש"ח סל"ח דמותר לכסות רוק בעפר ותי' דמיירי ברוק עבה וע' בי"ש יו"ד סוסי' רס"ו באורך בזה כמה צדדים להקל וגם בנ"ד י"ל טעמים שלו ע"ש ולדינא יעוין בעקרי הד"ט סי' א' אות מ"ב בשם תשו' בעי חיי סי' כ"ג דהעיקר כדיעה א' ואסור לכסות בשבת גם בי"ל עפר מוכן ע"ש וכ"פ התפל"מ הובא בפ"ת ומ"ש התב"ש לדחות ראיית משה"ב יעוין בריטב"א שם שהוא הקשה קושי' משה"ב להרא"ה ותי' לו כמ"ש התב"ש והביאו המחב"ר סי' זה וגם תמה על התב"ש שלא הביא ד' התוס' חולין וי"ש פכ"ה סי' ד' שפסקו דגם ביש עפר מוכן אין לכסות וכ"פ בתשו' כנה"ג שבסו"ס קול בן לוי סי' כ"ג ובתפל"מ ואח"ז הביא שמצא בספר הבתים להרשב"א ח"א בית א' סי' י"ט וז"ל ומה ששאלת השוחט לחולה בשבת ואין לו עפר מוכן מבע"י אם חייב לכסות או לא מסתברא שאינו מכסה לא בדקר נעוץ ולא באפר כירה ולא בקופת עפר כדאמרי' בפכ"ה עכ"ל.

טו

סעי' י"ח נוחר או מעקר וכו'. בפ"ת סק"ח הביא בשם נו"ב בדין אם מותר לישראל לצד ציד חיות ועופות והנה מ"ש הנו"ב דלהמית ליכא משום צב"ח כן מוכח גם מהתוס' ב"ב

כ' ע"א ד"ה כיון וכו' דלמא כולה בהמה שקול ושדי לכלבים וכו' ע"ש אבל באס"ז שם בשם רי"ן מג"ש מבואר דשחיטתה נמי צב"ח היא דהריגה הוא ולא שחיטה אך דיש לתמוה מחולין ז' שהביא הנו"ב אבל לפמ"ש בשו"ת מהר"י אסאד חיו"ד סי' קס"ד בשם תוספי הרא"ש לתמיד דבהפקר ל"ש ב"ת ותמה מחולין הנ"ל דהו"ל להפקירן והוכיח מזה דגם בדקטלינהו שייך צב"ח אלא דעדיפא פריך ע"ש א"כ י"ל דגם הרי"ן מג"ש ס"ל כן ולפמ"ש הרא"ה בחינוך מצוה רנ"א דטעם שחיטה משום צב"ח מוכח דגם בשעת מיתה שייך צב"ח שיברור לו מיתה יפה ובע"כ דבהא דחולין ז' היינו משום דהו"ל לקטלינהו דרך שחיטה דהוי מיתה קלה ולכן משני דאיכא ב"ח וע' באשכול ה"ש סי' י' בזה ובגוף הדין של הנו"ב יעוין בעקרי הד"ט סי' א' אות כ' בשם מהר"ש אבוהב וכמה גדולים דאסור מכמה טעמים ע"ש וגם בשו"ת שמ"צ חיו"ד סי' י"ח פסק דאסור משום צב"ח ובל תשחית ומושב לצים ואם רוצה למכור לעכו"ם עובר משום עושה סחורה בנו"ט ע"ש:

טז

אע"פ שא"צ אלא לדם חייב לכסות וכו'. ע' במחב"ר בקו"א בשם גן המלך סי' נ"ה דעל השחיטה לא יברך בכה"ג ואין הספר ת"י אבל לענ"ד לפמ"ש התב"ש סי' י"ט סק"ד גם כאן יש לברך:

יז

סעי' כ' וה"ה לכל פיסול שהוא מחמת ספק כגון האי דחיישי' וכו'. ע' שפ"ד סקכ"ז ומ"ש דגם מילי דרבנן הוי כד"ת יעוין חולין כ"ז וא"א אשל"ע מה"ת וכו' ליבעי כיסוי וכו' וע' בתשו' שברא"פ סי' ב' וע"ע במהריט"א פ"ד דבכורות אות כ"ו ובש"ש להקצה"ח ש"ג פט"ו בזה ובעיקר דין התה"ד והש"ע ע' תוי"ק סק"ה שהאריך מאוד ותמה בכמה דברים על התה"ד ובדברי הב"ח וש"ך סקכ"ז והעלה לדינא דשחיטת חש"ו לדידן דקיי"ל רוב מעשיהם מקולקלים פטור מלכסות ובשאר ספק טרפות אי ליכא שום חזקה להיתרא והספק בשחיטה פטור מלכסות דבהמה בחיי' בחז"א עומדת אבל היכא דאיכא חזה"ת כגון בספק שמוטה ספק אם קודם שחיטה נשמטה או לאח"ש וכן בנמצאת הסכין פגומה אח"ש דאיכא כנגד חז"א של הבהמה חזקת הסכין שהי' בדוק חייב לכסות מספק בלא ברכה ואם ספק בשהיי' אם הספק מצד עצמו אם שהה ואיכא רובא דרוב שוחטים אין שוהים אף דמ"מ אסור דסמוך מיעוטא לחז"א מכסה מספק בלא ברכה אבל היכא דספק שהה ע"י דבר המזדמן שאינו נגד רובא הנ"ל הוי ספק שקול וחז"א וא"צ לכסות כלל ואם הס"ט שלא בשחיטה אם הספק שקול מכסה בלא ברכה ואי שכיח טפי לאיסור א"ל לכסות ובדין חתך כל המפרקת העלה דלא כהש"ך סקכ"ז אלא יכסה בלא ברכה ובכל

מקום דמכסה בלא ברכה מספק אם הוא ביו"ט אפי' יש לו עפר מוכן אסור לכסות דמו גזירה שמא יבא לאכול ממנו כדקיי"ל כה"ג גבי כוי ע"ש באורך ועמש"ל סי' כ"ד סק"ד דבעוף יש להתיר לגמרי בחתך המפרקת ופשי' דצריך לכסות בברכה:

יח

סעי' כ"ג אם אינן שרופין וכו'. ע' בשו"ת טטו"ד מ"ג סי' צ"ה ליישב הא דקשה מכאן אהא דסי' קמ"ו ע"ש בזה ובדין ירקות רקובין אם מכסין בהן ע' סוטה ט"ז ע"ב דמיקרי עפר אבל מ"מ י"ל דדמי לזבל הגס שבסעי' זה:

יט

סעי' כ"ד ואינה מצמחת וכו'. עי' בעקרי הד"ט סי' א' אות מ"ג מ"ש בשם תשו' בעי חיי בענין זה ובדברי הרמ"א כאן בדין עפר לחה וכתב דהגה"ה זו צ"ל בסעי' הקודם בהא דאין מכסין בזבל גס וא"צ להגהת הש"ך. ובדין שלג הראני בני הרב החריף מו"ה צבי נ"י בחי' א"ש שעל המרדכי סופ"ו דחולין שהביא מפרק דר"א שהארץ נבראת משלג שתחת כסה"כ ולזה כיון הגאון דכמו דמכסין בזהב לפי שנלקח מעפר וה"נ בשלג ע"ש אבל מ"מ הביא בני הנ"ל ראי' מהא דפ"ז דמקואות מ"א ופ"ח דאהלות מ"ה דשלג דינו כמים מפני שנימוח וזהו כמ"ש הד"מ בשם א"ז ואני מצאתי בירושלמי פ"ב דחגיגה ה"א דרש ריב"פ בתחלה הי' העולם מים וכו' חזר ועשאו שלג וכו' חזר ועשאו ארץ כי לשלג יאמר הוי ארץ ומזה נראה כדעת הגאון ומצאתי בספר הבהיר שנדפס בזהר שמות בסופו ושייך לדף ר"ט בשם צוואת ר"א הגדול שנברא מהשלג קרקע הגן ואינו נוגע עם הארץ שלנו ע"ש א"כ י"ל דאין ראי' לענין כיסוי אבל מירוש' הנ"ל יש ראי':

כ

בט"ז בקו"א לסי' זה הביא מהש"ס דביצה ח' דמוכח דשרי לכסות באפר חם שהיס"ב ודלא כיש טועים וכ"ה בט"ז או"ח סי' תצ"ח וכ"ה בפסקי תוס' ביצה שם ובסמ"ח על החינוך מצוה קפ"ז העיר בזה דכיון דדם שבשלו אינו עובר משום דנפיק מתורת דם ומבשל כ"ק עכ"פ א"כ מבטל קצת דם מתורת כיסוי ולק"מ דהא א"ל לכסות כל הדם ועמש"ל סקי"ב אבל למ"ד עלאה גבר תיקשי כן וע' בחוו"ד סי' ק"ה סק"ט דבדבר המתלבן באש ל"ש בי' דין ח"ג כלל וגם בלא"ה העיר בסמ"ח שם דהא מבשל ביו"ט שלא לצורך ומזה הוכיח דנוטל האפר בידו עד שמצטנן וכל זמן שהוא בידו מותר לטלטלו ע"ש אבל לפמ"ש האהעז"ז באו"ח סי' רס"ו ליתא וע' בא"ר או"ח סי' תמ"ו ומש"ז שם ומצאתי בספר הפרדס לרש"י סי' ר"ו וז"ל ואם אין לו אפר ישן ה"ז צריך להערים ומכסה באפר חדש בהיותו חם הרבה שראוי לצלות בו שהוא נולד וכו' מי שהתירו לו לבשל ביצה

משום חמימותו התירו לו נמי משום חמימותו לכסות בו אבל אחר שנצטנן וא"ר לצלות בו ביצה אסור לטלטלו וכו' עכ"ל ואפשר דרש"י לשיטתו אזיל דס"ל דם שבשלו עובר עליו ומצאתי בא"ז הל' כיסוי סי' שצ"ב שהקשה איך מותר לכסות באפר הראוי לצלות בו הרי בעי' שיהי' ראוי לגדל בו צמחים וכאן הרי ישרפו הצמחים ותי' דחזי למחר לכשיכבה ע"ש ומבואר ג"כ דגם בשעת חמימותו ויס"ב שרי לכסות בו וע' בד"ק סקי"א וגה"ק שם מ"ש בזה דלהתבשל צריך שהיי' קצת וכבר כיסהו מקודם אבל לא הביאו מכל הנ"ל:

קונטרס אחרון להלכות שחיטה

לפתיחה

בפתיחה אות כ"ב הארכתי בענין סמוך מיעוטא לחזקה ובהא דיליף ר"א משחיטה דאזלי' בת"ר אעתיק מה שאמרתי בענין זה בעזה"י דרוש לשה"ג בסוגיא דפסחים ע' ע"ב יען שנוגע גם למ"ש בפנים סי' י"א ולפתיחה אות ג':

תניא יהודה בן דורתאי פירש הוא ודורתאי בנו והלך וישב לו בדרום אמר אם יבא אליהו ויאמר להם לישראל מפ"מ לא חגגתם חגיגה בשבת מה הן אומרים לו. תמהני על ב' גדולי הדור שמעי' ואבטליון שהן חכמים גדולים ודרשנין גדולים ולא אמרו להן לישראל חגיגה דוחה את השבת. אמר רב מ"ט דב"ד דכתיב וזבחת פסח וכו' צאן ובקר והלא אין פסח אלא מן הכבשים ומן העזים אלא צאן זה פסח בקר זו חגיגה ואמר רחמנא וזבחת פסח (ואיתקוש חגיגה לפסח תוס' שם) אמר רב אשי ואנן טעמא דפרושים ניקו ונפרוש אלא קרא לכדר"נ הוא דאתא דאר"נ אמר רבה בר אבוה מנין למותר פסח (שהפריש פסחו ואבד או הפריש מעות והוזלו פסחים ונותר מן המעות) שקרב שלמים שנא' וזבחת פסח וכו' צאן ובקר וכו' אלא מותר פסח יהא לדבר הבא מן הצאן ש ומן הבקר. עכת"ד הסוגיא:

א **ויל"ד** אמאי נקט שישב לו בדרום דלפירש"י הול"ל שהלך למרחוק מירושלים וכבר העירו המפרשים בזה (ב) יל"ד על אמרו אם יבא אליהו וכו' דכיון דקרא קדריש דחגיגה דו"ש אין זה תלוי באליהו וכל ישראל מחויבים לקיים דת תוה"ק (ג) יל"ד על אמרו ויאמר להם לישראל כי מלת להם מיותר דהול"ל ויאמר לישראל (ובפשי' י"ל משום דאליהו עצמו הא אין עליו חיוב קרבנות כלל וע' פסקי מהרא"י סי' ק"ב ולז"א ויאמר להם וכו) (ד) יל"ד על אמרו תמהני על ב' גדולי הדור שמעי' ואבטליון. מה נ"מ אם הם גדולי הדור וגם הלא על כל חכמי ישראל יש לתמוה בזה וגם מה זה שמנה ושילש בשבחם שהם גדולי הדור וחכמים גדולים ודרשנין גדולים. וכל אלה אך למותר כיון דהאי דרשא דהיקשא

מובן לכל וגם יל"ד על אמרו ולא אמרו להן לישראל כי מלת להן מיותר (ה) יל"ד בהא דאמר רב אשי ואנן טעמא דפרושים ניקו ונפרוש מהו לשון ואנן דמשמע דאחרים יכולים לפרש טעמו רק הם א"י לפרש. ונראה לבאר בעזה"י. ונקדים עוד סוגי' דפסחים (ס"ו ע"א) ת"ר הלכה זו נתעלמה מבני בתירה פ"א חל י"ד להיות בשבת שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה שבת אם לאו אמרו כלום יש אדם שיודע וכו' א"ל אדם א' יש שעלה מבבל והלל הבבלי שמו ששימש שני גדולי הדור שמעי' ואבטליון ויודע אם פסח דו"ש אם לאו וכו' וא"ל נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דו"ש (דכתיב עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה) אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת (א) וי"ל על אמרו שכחו ולא ידעו שהוא כפל לשון ומשמע שכבר ידעו ואח"כ שכחו ומה נ"מ בזה לענינינו (ב) יל"ד על אמרו אדם א' יש שעלה מבבל מה נ"מ בזה אם עלה מבבל (ג) יל"ד על אמרו והלל הבבלי שמו מה נ"מ איך שמו ושנקרא על שם מקומו (ד) יל"ד על אמרו ששמש ב' גדולי הדור שמעי' ואבטליון וג"ז אך למותר (ה) הביא הפ"י בליקוטיו קושית העולם למה הוצרכו לגז"ש דמועדו הרי לעיל דף נ"ט ע"ב רמי לי' ר"ס לרבא כתיב לא ילין לבקר זבח חג הפסח הא כל הלילה ילין והכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט א"ל כבר רמיי' ניהלי' ר' אבא בר חייא לר' אבוה ושני לי' הכא בי"ד שחל להיות בשבת עסקי' דחלבי' שבת קרבין ביו"ט, א"כ מוכח מהך קרא דפסח דו"ש והו"ל למידק מזה ולמ"ל הג"ש. (וא"ו) הקשו בתוס' שם דף ס"ו ד"ה מה מועדו וכו' דבמנחות ע"ב דרש דשתה"ל דוחה שבת מתקריב תקריב אפי' בשבת והו"ל למילף מגז"ש דמועדו ואי ל"ל הך גז"ש מנ"ל דפסח דו"ש (ז) הקשה בשו"ת רח"כ חאו"ח סי' ט"ז על אמרו ויודע אם פסח דו"ש אם לאו כי סיום זה שאמר אם לאו הוא אך למותר:

וליישב כ"ז נקדים סוגיא דסוכה (כ"ה סוע"א ורע"ב) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם אותם אנשים מי היו, נושאי ארונו של יוסף היו דברי ריה"ג רע"א משאל ואלצפן היו שהיו עוסקים בנדב ואבוהו ר' יצחק אומר אם נושאי ארונו של יוסף היו כבר היו יכולין ליטהר אם מישאל ואלצפן היו יכולין היו לטהר אלא עוסקין במת מצוה היו שחל ז' שלהן להיות בע"פ וכו'. ויש להבין מה פריך ר' יצחק דלמא ע"י שוגג או אונס לא נטהרו מקודם ובאו לשאול מה יעשו וכבר העיר בזה הריטב"א שם ונדחק בישובו ונראה ליישב דהנה הראב"ד בפ"ו מהל' ק"פ ה"ב כ' דהך קרא מיירי ששחטו וזרקו עליהם קודם טבילה והזאה והם טעו וסברו דשוחטין וזורקין על טמא שרץ כיון שראוי לערב וגם הם יטבלו ויזו עליהם אח"כ והביא ראי' מדכתיב אנחנו טמאים לנפש אדם וכו' ואם לאחר

טבילה והזאה מה טומאה הוה בהו ובכ"מ פי' דלהראב"ד מ"ש לבלתי הקריב היינו שלא יעלה להם הקרבן שכבר הקריבו ע"ש ולכאורה ק' לפמ"ש השי"ק על הירושלמי סוף עירובין ובתשו' ח"ס חאו"ח סי' קע"א בשם הסמ"ג דגזירת הזאה בשבת משום שמא יעבירנו ד"א ברה"ר הי' עוד בימי מרע"ה ע"ש וא"כ הרי מבואר בפסחים ע"ח ב' דאף דאין אכילת פסחים מעכב מ"מ בעינן שיהי' ראוי עכ"פ לאכילה ועתוס' שם דף ס"ט ע"ב ד"ה אכילת וכו' דדוקא בדאיכא בידו לתקן אבל טמא גמור דומיא דחולה וזקן הוא ע"ש א"כ כיון דלשי' הברייתא שהובא בשבת דף פ"ז דעשר עטרות נטלו בו ביום שחל בשנה ההוא ר"ח ניסן באחד בשבת והי' גם ראשון למע"ב א"כ חל ע"פ בשבת ואיך הי' אפשר שתעלה להם השחיטה וזריקה משום דשו"ז על ט"ש הרי שא"ה שיהי' ראוין לערב אבל כאן הרי לא יכלו להזות עליהם בשבת ולא יהי' ראוים לאכילת הפסח ובכה"ג מעכב גם בדיעבד וכמ"ש ומה נסתפקו בזה ואולם נראה לפמ"ש הריטב"א בסוכה מ"ג ע"א ליישב הא דלא גזרו במילה שמא יעבירנו דדוקא בלולב ושופר דלא אשתרי בגוף הדבר שום מלאכה דאורייתא גזרו שמא יעבירנו אבל במילה שנדחה שבת מפני' במלאכות של תורה א"כ גם גזירת יעבירנו הותרה בזה דהוי כזלזול לשל תורה ע"ש וא"כ גבי פסח ששחטו וזרקו עליהם בשבת והותר בו מלאכות של תורה שוב הותרה גם ההזאה בשביל הפסח הזה והיו ראוים להזות עליהם ואין לגזור שמא יעבירנו ואף דההזאה הוא מעשה בפ"ע מ"מ אין לאסרו דהי' זלזול לשל תורה והוכשר הק"פ לפי דעתם שסברו דשו"ז על ט"ש והנה נודע דכלל אר"ע כל מלאכה שאפשר לעשות מע"ש אינו דוחה את השבת וכל שא"א לעשות מע"ש דו"ש ומבואר בירושלמי רפ"ו דפסחים דגם באירע אונס מע"ש אינו דוחה וא"כ י"ל דזהו קושי' ר' יצחק אם נושאי ארונו של יוסף או מישאל ואלצפן יכולין היו ליטהר מקודם וא"כ שוב א"א להזות עליהם בשבת משום גזירת יעבירנו ול"ה ראוים לאכילת ק"פ ואי משום דכבר הותרו בו מלאכות של תורה ז"א דשאר מלאכות א"א לעשות מע"ש אבל ההזאה הרי הי' אפשר לעשות מע"ש ואין בזה זלזול לשל תורה (והא דבמנחות ע"ב קאמר שכבר דחתה שחיטה את השבת ומהני לענין הקטרה אף דאפשר להמתין עד שתחשך ובש"ס שם מדמה לאפשר מע"ש היינו משום דחביבה מצוה בשעתה משא"כ בהזאה דהכא) וא"כ ממילא לא הוכשר שחיטה וזריקה הקודמת ואמאי אמרו למה נגרע ומזה הוכיח רי"צ שהיו עוסקין במת מצוה שחל ז' בע"פ, ומיושב קושי' הריטב"א ז"ל:

ואולם בדעת ריה"ג ור"ע צ"ל דהא בש"ס דשבת פ"ז שם מייתי דעת אחרים דאין בין עצרת לעצרת ואין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים וכיון דלר"י בשבת נתנה תורה ולרבנן בע"ש

א"א שיחול ר"ח ניסן של שנה שאחריה באחד בשבת ופליגי אברייתא דעשר עטרות ע"ש וא"כ י"ל דריה"ג ור"פ סברי כדעת אחרים הנ"ל דלא חל אז ע"פ בשבת כלל ול"ק קושי' רי"צ עליהם ואף שהק"א על הת"כ ובדל"צ דרוש ג' כתבו דהעיקר כברייתא דעשר עטרות דלישנא דקראי משמע הכי ופ' בת"כ ר"פ שמיני ובמשנה י"ד שם דדריש דיום השמיני למנין הי' והי' בר"ח ניסן ולא בשמיני לניסן מדנקט ויהי בחדש הראשון בשנה השנית הוקם המשכן וביום הקים וכו' כסה הענן וכו' ומוכח דבו ביום שרתה שכינה והוא יום ח' למילואים שהתחיל אהרן לשמש שנאמר קח לך וכו' כי היום ד' נראה אליכם והי' ר"ח באחר בשבת דסתם אחד היינו בכל מילי גם למע"ב ע"ש מ"מ הרי בדאיכא הוכחה להיפוך מוכרחים לפרש בענין אחר וכבר כ' הפ"י בסוכה דריה"ג ור"ע דייקי מלישנא דקרא דנקט אשר היו טמאים וכו' ומוכח שהיו מפורסמים וידועים ולזה פריך מי היו אותן אנשים ע"ש וא"כ הי' לריה"ג ור"ע הוכחה זו להוכיח דלא כברייתא דעשר עטרות אלא כדעת אחרים הנ"ל (אבל אין לומר דלעולם ס"ל כברייתא דעשר עטרות אלא דס"ל דאכילת פסחים לא מעכבא וא"צ שיהי' ראוים כלל וכדעת זקני דרום זבחים כ"ג ותוס' פסחים ע"ח דז"א דהא בתוס' קידושין (ל"ז ע"ב) ד"ה הואיל וכו' מבואר דלדעת ר"ע דסבר מושבות היינו נמי בח"ל הא דלא קרבו ישראל במדבר רק פסח א' משום שהיו ערלים וכתי' כל ערל לא יאכל בו ול"ה ראוים לאכילת פסחים ע"ש והרי ר"ע סובר בפסחים ס"ט ע"ב דאכילת פסחים לא מעכבא ובע"כ דס"ל דמ"מ בעינן שיהיו ראוים עכ"פ, ובעכצ"ל כמ"ש):

והנה בילקוט משלי (סי' ט') מעשה בר"ע שהי' חבוש בבית האסורים ומת נטפל אליהו ונטלו על כתיפו א"ל ר' יהושע הגרסי הלא כהן חתה ואסור ליטמא למתים א"ל אין טומאה בת"ח ותלמידיהם ע"ש והובא בתוס' ב"מ קי"ד וכתבו דדיחוי בעלמא הוא דבלא"ה הרי ר"ע סי' מת מצוה וכהן מותר ליטמאות לו. ואולם לענ"ד יש לדון בזה דהא בתוס' ב"מ שם ע"ב ד"ה א"ל לאו כהן הוא וכו' הקשו איך החי' אליהו בן הצרפית וכתי' ויתמודד על הילד הא כהן אסור ליטמאות ותי' משום פ"נ שרי וצ"ל שהוצרך גם להתמודד ולא הוי סגי בתפלה לבד אך הנה בברכ"י או"ח סי' ש"א אות ו' העלה דלשי' הרמב"ם אסור לכתוב קמיע מומחה ובדיקה בשבת לחשיב"ס דלא הותר משום פ"נ רק רפואה בטבע ולא ע"י סגולה ושמות הקדושים ע"ש א"כ נשאר קו' התוס' על אליהו דלא הותר להיטמאות משום פ"נ בכה"ג שלא היה רפואה בטבע ובעכצ"ל דצדיקים אינם מטמאים ולפמ"ש התוס' שם לעיל אותו תינוק היה משיח בן יוסף ולשי' פדר"א שהובא בילקוט מלכים י"ז הי' יונה בן אמתי הנביא ולכן הי' מותר לו ליטמא לו:

והנה בתשו' מהרי"ל פי' ק"נ הוכיח דקברי צדיקים מטמאים מהא דנושאי ארונו של יוסף ומישאל אלצפן שנטמאו ע"ש וא"כ לדעת אליהו דסבר דצדיקים אין מטמאים א"א לפרש כדעת ריה"ג ור"ע אלא כדעת רי"צ דנטמאו במת אחר ודיוקא דקרא דנקט אשר היו טמאים לאו דוקא. וא"כ שוב י"ל כברייתא דעשר עטרות כיון דליכא הוכחה להיפוך וכמש"ל בשם הק"א דבדליכא הוכחה ראוי לפרש כפשטא דלישנא. והנה בתוס' ב"מ שם הביאו בשם ב"ר פ' ויצא דאיכא פלוגתא אם אליהו כהן הוי ולר"א מבני בנימין הי' שנאמר (בד"ה א' ח') וירעשיה ואליהו וזכרי בני ירוחם וירוחם מבני בנימין היה ומסיק הב"ר שם דקראי דדה"י מדרשות הן (ע"ע בויקרא רבה פ"א דדה"י לא ניתן אלא לידרש) בשעה שהקב"ה מרעיש עולמו אליהו מזכיר זכות אבות והקב"ה מרחם על עולמו ולעולם י"ל דמבני לאה בא והי' כהן. נמצא דאם אליהו היה כהן א"א לפרש כדעת ריה"ג ור"פ רק כדעת רי"צ וליכא הוכחה כדעת אחרים ושוב פסקינן כברייתא דעשר עטרות דחל פ"פ בשבת והיינו אי נימא כדעת הב"ר דמדרשות הן. ואי נימא כפשטא דקראי דדה"י לא הי' אליהו כהן י"ל כריה"ג ור"ע ופסקי' כדעת אחרים:

ומעתה נתנה ראש ונשובה אל הסוגיא דף ס"ו הנ"ל ונקדים ליישב קו' הפ"י הנ"ל מהא דלעיל (נ"ט ב') ולכאורה היה נראה לפי המבואר בירושלמי (פ"ו ה"א) כתיב לא ילין חלב חגי עד בוקר ואימורי חול קרבין ביו"ט א"ר אבוה קיימתיה בשחל י"ד להיות בשבת ר' יונה בעי אם בשחל י"ד בשבת אין חגיגה באה עמו א"ר חיננא אלו עבר והביא שמא אינו כשר ופי' בק"ע דמשני דקרא דלא ילין היינו היכא שעבר והקריב באיסור ולכאורה לפ"ז ל"ק קושי' הפ"י דגם בקרא דלא ילין לבקר זבח חג הפסח י"ל כן דמיירי בעבר והקריב ולא נשמע מזה דפסח דו"ש. ואולם יש לדון בזה דהנה בשי"ק שם הקשה דבעבר והביא באיסור נימא אעל"מ והירושלמי סובר לעיל פ"ה כרבא ע"ש והנה קושיתו לא תסוב רק על השחיטה אבל בהקטרה לק"מ דכבר העלה הצל"ח פסחים כ"ח ע"א דגם בפסח פסול איכא לאו דלא תותירו כיון דליכא הוכחה מקרא למעט כמו בשבירת עצם דממעט קרא פסח פסול ע"ש וא"כ גם בלאו דלא ילין דינא הכי ושפיר י"ל דמיירי בעבר והביא אבל בשחיטה נהי נמי דגם בנפסל בשחיטה שייך לאו דלא ילין וכמ"ש כה"ג בצל"ח דף ע"ג לענין לאו דב"נ לא יאכל בו דגם בזה בעינן מיעוטא דקרא ובדליכא מיעוטא הוי בכלל האיסור וא"כ ה"נ בזה מ"מ בזה תיקשי שפיר אמאי נקט לא ילין לבקר הא כל הלילה ילין הרי אי נימא דאעל"מ והשחיטה פסולה והוי נבלה א"כ הרי המכניס נבלה למקדש לוקה וגם לשהות הטומאה אסור כדאי' בעירובין (דף ק"ד ע"ב) וגם כל הלילה לא ילין. ואולם כבר נודע מ"ש מהרי"ט סי' ס"ט ליישב הא דהשוחט בשבת שחיטתו כשרה דכיון דלא

יתוקן האיסור דגם אי נימא דל"מ נהי דיהי' מקלקל כיון דבחיי' עומדת לג' דברים מ"מ מתקן להוציא מידי אמ"ה לב"נ ובשבת בתיקון כל דהוא חייב דמלאכת מחשבת אסרה תורה כמ"ש התוס' בחולין ח' ע"ש א"כ מיושב גם קושי' השי"ק דבשחיטה בשבת א"ע מהני ונגד ההקטרה הרי נתבאר דבלא"ה לק"מ. ומעתה לפ"ז קושי' הפ"י במקומה עומדת דהנה הצל"ח דף ע"ג העלה דבפסח דכתיב כל ב"נ לא יאכל בו האיסור גם על הב"נ עצמו ולא רק על ישראל המאכילו והא דלא חשיב לי' בז' מצות משום דאינו כל השנה רק בפסח ע"ש וא"כ שוב יתוקן האיסור אי נימא דל"מ דלא יהי' תיקון לב"נ כיון דבלא"ה מוזהר בפסח ואזהרתן זו היא מיתתן וגם בנפסל בשחיטה דינא הכי כמ"ש בצל"ח שם ושוב מהראוי דנימא אעל"מ בעבר והקריב באיסור ובע"כ דפסח דו"ש והדק"ל דהו"ל לדייק מהכא דין פסח דו"ש:

ואולם בגוף דינו של הצל"ח יש לי לדון דאליבא דהלל הזקן שהי' כורך פסח מצה ומרור ואוכל ביחד לקיים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו דס"ל מצות אין מבטלות זא"ז ומבואר בירושלמי (פ"א דחלה) דאי לאו ה"ט הי' מתבטל ברוב (וצ"ל דאף דהוי מבשא"מ היינו בנרגש הטעם אבל כאן דחווזק המרירות מבטל הטעם כמ"ש התוס' זבחים פ"ח ממילא דינו כמב"מ דבטל ברוב) וא"כ הרי בקרא כתיב זאת חוקת הפסח כל ב"נ לא יאכל בו וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו וכו' בבית אחד יאכל וכו' כל עדת ישראל יעשו אותו וכו' א"כ משמע דבהך גוונא שהמצוה על ישראל לאכלו אסור לב"נ לאכלו וא"כ איך אפשר לפרש דהאיסור על הב"נ עצמו הרי בב"נ דליכא מצוה במצה ומרור שוב מבטלים את הפסח לשי' הסוברים דגם בב"נ מהני ביטול ברוב ובע"כ דקרא קאי רק על הישראל המאכילו דלגבי הישראל אין מצות מבטלות זא"ז ואסור לו להאכילו וכיון דקרא לא קאי על הב"נ שוב גם כשאוכלו בעין ליכא איסורא על הב"נ כיון דלא נשמע מקרא לאסרו א"כ שוב י"ל דקרא דלא ילין מיירי בעבר והקריב דמהני שפיר כיון דלא יתוקן האיסור דהא גם אי נימא דל"מ מתקן מידי אמ"ה לב"נ כשיאכל הפסח בעין דבלא השחיטה הי' מוזהר עליו משום אמ"ה ובשחיטה ניתקן האיסור נמצא דאליבא דהלל ליכא למידק מקרא דלא ילין דפסח דו"ש די"ל בעבר והקריב אבל לרבנן דהלל י"ל כדעת צל"ח דהב"נ מוזהר בו ולא יהי' תיקון לב"נ ויתוקן האיסור אי נימא דאעל"מ וא"א לאוקמי בעבר והקריב ומוכח דפסח דו"ש וא"כ מיושב קו' הפ"י דלהלל לשי' הוצרך לגז"ש דמועדו ומיושב גם קושי' התוס' מהנך תנאי דמנחות די"ל דס"ל כרבנן דהלל וממילא אית להו דיוק מקרא דלא ילין דפסח דו"ש ואולם הנה כבר הקשו התוי"ט פ"א דאבות ובכנה"ג חו"מ סי' ז' ובדל"צ דרוש ג' איך נתמנו שמעי' ואבטליון זה לנשיא

וזה לאב"ד הרי הם היו גרים מב"ב של סנחרב מאשור והרי גר פסול מלהיות בשום מינוי שנאמר מקרב אחיך תשים עליך מלך וה"ה בכל המינוים ובכנה"ג תי' דישראל קבלום עליהם ברצונם ובכה"ג שרי וחזר ודחה דקרא כתיב לא תוכל לתת עליך איש נכרי ומשמע דל"מ שום קבלה ורצון הקהל ע"ש ונראה ליישב דהנה בש"ם דיבמות ט"ז אי' דמשבא סנחרב ובלבל כל האומות נכרי שקידש בזה"ז ראוי הי' לחוש לקידושין דלמא מעשרת שבטים הוא אלא דכל דפריש מרובא פריש ובדוכתא דקביעי חוששין באמת לקידושין מדאורייתא והנה באס"ז לב"מ ו' בהא דקפץ א' מן המנוים לתוכן כולן פטורים והקשו התוס' דליבטל ברוב והביא בשם הרא"ש מלוניל שתי' דכל רוב הוי ספק אלא שהתורה התירתו וגבי מעשר דבעינן עשירי ודאי ולא עשירי ספק גם רוב ל"מ בזה ע"ש ונודע מ"ש החוו"ד ריש דיני ס"ס וכבר קדמו הרשב"א יבמות מ' דהתורה מיירי בכל מקום בודאי ואם ההיתר מפורש בקרא בעינן היתר ודאי ואם האיסור מפורש בקרא בעינן איסור ודאי ע"ש וא"כ כיון דשמעי' ואבטליון פרשו ויצאו מאשור יש ספק עכ"פ שמא מיו"ד שבטים הם ואף דכל דפריש מרובא פריש הרי רוב הוי רק ספק וקרא דכתי' לא תוכל לתת עליך איש נכרי היינו נכרי ודאי ולא ספק לכן שפיר הי' מועיל קבלת הצבור דהא מהא דכתי' מקרב אחיך וכו' אף דבעינן אחיך ודאי הא לזה מועיל קבלת הצבור וגם לאו דלא תוכל דמשמע דל"מ קבלה הרי התם כתיב נכרי ובעינן נכרי ודאי ולכן גבי שמעי' ואבטליון שהיו ספק כיון דרוב נמי הוי ספק הי' מועיל שפיר קבלת הצבור ואף דמבואר ביבמות שם דחזרו ועשאום נכרים גמורים היינו רק מתקנתא ולזה פשי' דמהני קבלת הציבור וא"ש:

והנה בתשו' בר"א חיו"ד סי' כ"ד העלה בדין אי מהני ביטול ברוב לב"נ דתליא בזה דאי רוב הוי ודאי מהני גם לב"נ אבל אם הרוב רק ספק אלא שהתורה התירתו מהני רק בישראל ולא לב"נ ע"ש וא"כ אליבא דשמעי' ואבטליון שוב י"ל גם אליבא דהלל דכורך ביחד אפ"ה הוי הלאו דכל ב"נ לא יאכל גם על תבזר עצמו כיון דל"מ ביטול ברוב בב"נ כיון דלדידהו הרוב רק ספק:

ואולם לפמ"ש בכנה"ג שם לחלק בין מינוי מלך דבזה ל"מ קבלת ציבור אבל בשאר מינוים מהני קבלת הציבור א"כ י"ל דגם לשמעי' ואבטליון שנתמנו ברצון הקהל הרוב הוא ודאי אלא דמהני בהו קבלת ציבור ואין הכרח לומד שהרוב רק ספק.

ומעתה נבא אל הביאור של הסוגיא דף ס"ו הנ"ל ונקדים עוד מ"ש בסמ"ח ראי' דגם ב"נ מוזהר בלאו דפסח דכל ב"נ לא יאכל בו מהש"ס (דפסחים ג') בעובדא דההיא ארמאה דהוי סליק ואכיל פסחים בירושלים אמר כתי' כל ב"נ לא יאכל בו וכל ערל לא יאכל בו

ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי א"ל ריב"ב מי קספו לך מאלי' א"ל לא כי סלקת להתם אימא להו ספי לי מאלי' וכו' בדקו בתרי' ואשכחוה דארמאה הוא וקטלוה שלחו לי' לריב"ב שלם לך ריב"ב דאנת בנציבין ומצודתך פרוסה בירושלים ולכאורה איך הרגוהו משום זה ובע"כ דב"נ מוזהר בו ואזהרתן הוא מיתתן ע"ש. גם נקדים דאיתא בירושלמי (פ"ה דפסחים ה"ג) ר' שמלאי אתי לקמי' דר"י א"ל אלפן מר פפר יוחסין (מתני' דדה"י ומדרשו) א"ל מסורת בידי מאבותי שלא ללמד אגדה (מדרש דה"י פ"מ) לא לבבלי ולא לדרומי שהן גסי רוח ומעוטי תורה ואת נהרדעי ודר בדרום ע"ש (והוא עובדא שהובא בש"ס דילן פסחים ס"ב ע"ב אלא דהתם נקט אין נידונין לא ללודים ולא לנהרדעים וי"ל דהכל סובב על כונה א' דלוד ונהרדעי היו מבבל ודרום) והנה כבר נתבאר דלפי מדרש של דה"י יש לפרש קרא דירעשי' ואליהו וזכרי בני ירוחם באופן דלא נשמע מזה לומר דאליהו מבני בנימין אבל בלא מדרש הנ"ל מוכח מזה דאליהו לא הוי כהן:

והנה עוד י"ל דכיון דנכתב שם אליה חסר וא"ו בסופו מוכח דאינו אליהו אבל הנה בכתובות (ה' ע"א) דרש ב"ק גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ דאלו במש"ו כתי' אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואלו במע"י של צדיקים כתיב מכון לשבתך פעלת ד' מקדש ד' כוננו ידיך השיב בבלי א' ור"ח שמו ויבשת ידיו יצרו א"ל ידו כתי' ויצרו אצבעותיו ובאס"ז שם ביאר הא דנקט בבלי א' מפני שהבבלים לא היו בקיאים בחסרות ויתירות ע"ש א"כ לשיטתם י"ל הוכחה דאליהו ל"ה כהן כיון דאצלם ליכא הוכחה מדכתי' אליהו חפר וגם הם לא ידעו מדרש של דה"י:

ומעתה יתבאר הכל על נכון ת"ר הלכה זו נתעלמה מב"ב וכו' שכחו ולא ידעו אם פסח דו"ש. כי הנה ב"ב שגם ריב"ב הי' מהם הלא ממעשה שאירע בההיא ארמאה היו יודעים דב"נ מוזהר מלאכול הפסח וא"כ שוב הי"ל הוכחה מקרא דלא ילין דפסח דו"ש כיון דמיירי בי"ד שחל בשבת וא"ל דמיירי בעבר והקריב דא"כ תיקשי דנימא אעל"מ ויתוקן איסור חילול שבת שיהי' מקלקל וליכא תיקון לב"נ להוציא מידי אמ"ה כיון דמ"מ אסור לב"נ משום פסח אלא שהם שכחו דברי עצמם ולא ידעו אם פסח דו"ש או לא:

א"ל אדם א' יש שעלה מבבל. ר"ל דלפי דעת הבבלים שאין יודעין מדרש דה"י ואין בקיאים בחסרות ויתירות א"כ יש להם הוכחה דאליהו מבני בנימין וליכא הוכחה דצדיקים אין מטמאין וא"כ יש מקום לומר דאותן אנשים נושאי ארונו של יוסף או מישאל ואלצפן היו ודייקינן לישנא דאשר היו טמאים וכו' ומוכח כדעת אחרים דלא כברייתא דעשר עטרות וליכא הוכחה דפסח דו"ש:

והלל הבבלי שמו דלהלל לשיטתו דכורך פסח מצה ומרור ליכא אזהרת כל ב"נ לא יאכל בו על הב"נ עצמו רק על ישראל המאכיל וא"כ גם אי נימא אעל"מ לא יתוקן איסור חילול שבת דמ"מ תיקן מידי אמ"ה לב"נ ושוב אמרי' דא"ע מהני ואיכא לאוקמי קרא דלא ילין בעבר והקריב וליכא הוכחה משם דפסח דו"ש א"כ כפי ב' הוכחות אלו בודאי יאמר שאין פסח דו"ש:

ששימש ב' גדולי הדור שמעי' ואבטליון. אלא דכיון ששימש אותם ומהם מוכח דרוב הוי ספק ול"מ ביטול ברוב גבי ב"נ א"כ שוב יש לפרש קרא דכל ב"נ לא יאכל בו גם על הב"נ עצמו וא"כ שוב ראוי לומר דאעל"מ דלב"נ הא ליכא תיקון מידי אמ"ה דמ"מ אסור משום פסח וא"כ א"א לאוקמי קרא דלא ילין בעבר והקריב ומוכח דפסח דו"ש ועוד דהם בודאי היו בקיאים במדרש דה"י וחסרות ויתירות וא"כ יודעים דאליהו כהן ומוכח דצדיקים אינם מטמאים וא"א לומר דאותן אנשים היו נושאי ארונו של יוסף או מישאל ואלצפן רק כדעת רי"צ וא"כ קיי"ל כברייתא דעשר עטרות ומוכח משם דפסח דו"ש:

ונודע דהתלמיד ע"פ רוב ס"ל כרבו כמ"ש התוס' בשבועות (מ"ב רע"א) אך לפעמים חולק עליו כמ"ש בתוס' נדה י"ד ותשו' רדב"ז ח"א סי' תצ"ה ולזה נסתפקו בדעת הלל אם יסבור כשמעי' ואבטליון ויאמר דפסח דו"ש ואם לא ס"ל כרבותיו יאמר שאינו דו"ש ולז"א ויודע אם פסח דוחה שבת אם לאו ובזה יתבאר גם הסוגיא דדף ע' הנ"ל דהנה כבר כתבו הא"ח והצל"ח דאם דין פסח דדו"ש נלמד רק מגז"ש דמועדו לא נוכל למילף מהקישא דצאן ובקר להקיש חגיגה לפסח דאין דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בהיקש אך דאי ס"ל כברייתא דעשר עטרות דחל ע"פ בשבת וקרא כתיב ויעשו את הפסח בראשון בי"ד או דיליף מקרא דלא ילין דפסח דו"ש אזי שפיר נוכל ללמוד בהיקש דגם חגיגה דו"ש וכבר נתבאר דלשי' ריה"ג ור"ע דאותן אנשים היו נושאי ארונו של יוסף או מישאל ואלצפן קשה קושי' רי"צ דהא אפשר היו ליטהר ושוב יש לגזור על הזאה ולא היו ראוים לאכילת פסח כלל ובעכצ"ל כדעת אחרים דלא חל ע"פ בשבת:

ואולם לדעת זקני דרום דאין אכילה מעכב גם באינו ראוי כלל ובפרט דמבואר בזבחים כ"ג דלשיטת זקני דרום גם טמא ששילח קרבן פסחו ושחטו וזרקו עליו כשר בדיעבד וא"כ א"א לפרש כלל כפי' הראב"ד שהבאתי לעיל דאם כבר שחטו וזרקו הרי הפסח כשר וא"כ שוב נוכל לפרש כדעת ריה"ג ור"ע גם לפי ברייתא דעשר עטרות ונשמע משם דפסח דו"ש ולזה הלך וישב לו בדרום דלשי' זקני דרום נשמע מברייתא דעשר עטרות דפסח דו"ש ושוב נוכל ללמוד מהקישא דגם חגיגה דו"ש אלא דכל התנאים חלקו על זקני דרום וס"ל דבעינן עכ"פ שיהי' ראוי לאכילת פסחים וכמ"ש התוס' פסחים ע"ח לזה

אמר אם יבא אליהו וכו' ור"ל דלפי שי' אליהו דסובר דצדיקים אין מטמאים הרי בע"כ לא ס"ל כריה"ג ור"ע כלל וליכא למידק מדיוקא דקרא דכתיב אשר היו טמאים שהיו מתים מפורסמים אלא צ"ל כדעת רי"צ ושוב קיי"ל כברייתא דעשר עטרות ונשמע דפסח דו"ש וכן חגיגה:

אלא דלשי' אנשי דרום שלא ידעו ממדרש דה"י הרי מוכח מקראי דדה"י דאליהו מבני בנימין הי' ולא הי' כהן כלל ושוב י"ל כדעת ריה"ג ור"ע ויהי' הוכחה כדעת אחרים דלא כברייתא דעשר עטרות אבל באמת הרי כל ישראל יודעים מדרש דה"י וז"ש אם יבא אליהו ויאמר להם לישראל (ר"ל לפי שיטתם שיודעים ממדרש דה"י) מפ"מ לא חגגתם חגיגה בשבת מה הן אומרים לו לאליהו לשיטתו:

והוסיף עוד ואמר תמהני על ב' גדולי הדור שמעי' א ואבטליון דכיון שנתמנו לגדולי הדור מוכח דס"ל דרוב הוי ספק וא"כ ב"נ מוזהר באכילת פסח וא"א לפרש קרא דלא ילין בעבר והקריב ומוכח משם דפסח דו"ש שהם חכמים גדולים ונמסר להם מדרש דה"י דדוקא לבבלים ודרומים שהם מעוטי תורה לא נמסר מדרש דהי' וכמש"ל משא"כ לחכמים גדולים הנ"ל וא"כ אליהו כהן הי' וצדיקים אין מטמאים ומוכח דלא כריה"ג ור"ע רק כדעת רי"צ וא"כ ליכא הוכחה מקרא לדעת אחרים וקיי"ל כברייתא דעשר עטרות ומוכח משם דפסח דו"ש וכיון דאיכא ב' קראי דפסח דו"ש פשי' דיש ללמוד חגיגה בהיקש מפסח:

ודרשינן גדולים יש לבאר בהקדם ש"ס דזבחים (י"א ע"ב) הפסח ששחטו שחרית בי"ד שלא לשמו ר' יהושע מכשיר כאלו נשחט בי"ג בן בתירה פוסל כאלו נשחט בין הערבים (ושם י"ב ע"א) אר"א יוחנן פוסל הי' ב"ב בפסח ששחטו בי"ד שחרית בין לשמו בין שלא לשמו הואיל ומקצתו ראוי מגדף בה ר' אבהו א"כ פסח כשר לב"ב היכי משכח"ל אי דאפרשי' האידנא דיחוי מעיקרו הוא ואי דאפרשי' מאתמול נראה ונדחה היא אלא אר"א תהא לאחר חצות ויל"ד על לשון מגדף בה ר' אבהו כיון שתירץ בעצמו דמשכח"ל אחר חצות וגם יל"ד בלשון תהא לאחר חצות דהול"ל דמשכח"ל לאחר חצות:

ונראה דהנה בטה"ק שם הקשה מהא דלעיל (ט' ע"ב) תלתא קראי כתיבי במותר פסח דקרב שלמים חד לעברה זמנו ושנתו וחד לעברה זמנו ולא שנתו וחד ללא עברה זמנו ולא שנתו דהיינו קודם זמן שחיטת פסח (וחד מהנך קראי הוא קרא דצאן ובקר דר"נ דסוגיין דפסחים ע' הנ"ל) וא"כ לפי תי' דר"א דלא משכח"ל רק בדאפרשי' אחר חצות א"כ תיקשי קרא שלישי למ"ל דהא היכי דלא עבר זמנו ולא שנתו ל"מ ההפרשה כלל ונ"ל ליישב דהנה בתוס' שם סוד"ה וש"מ וכו' הקשו מה פריך ר' אבהו הרי היכי דבידו

לתקן לא הוי דיחוי וה"נ בידו להשהותו ולהפרישו לאחר חצות אבל י"ל דהש"ס פריך להס"ד דלא ידע אם משכח"ל אחר חצות ולבתר דמשני תהא לאחר חצות ממילא מהני גם בדאפרשי' קודם חצות משום דבידו להשהותו לאחר חצות ואולם בחי' פמ"א תי' לקושי' תוס' הנ"ל דהש"ס פריך לר"י דאמר לקמן גבי שותפין שהקדיש חצי' וחזר ולקח חצי' דקדושה ואינה קריבה משום דס"ל דגם היכי דבידו הוי דיחוי גם בבע"ח ולכן פריך שפיר פסח כשר היכי משכח"ל וא"כ א"ש דלר"י לשיטתו מגדף בה ר' אבהו דא"א לתרץ תהא לאחר חצות דא"כ תיקשי קושי' טה"ק הנ"ל דא"כ למ"ל ג' קראי למותר פסח אבל ר' אבהו לדידן משני שפיר תהא לאחר חצות וממילא גם קודם חצות מהני משום דבידו להשהותו לאחר חצות ושפיר אצטריך קרא למותר פסח גם בלא עברה זמנו ולא שנתו:

והנה ביומא (ס"ד ע"א) פליגי רב ור"י בדין אם ב"ח נדחים דלרב אין נדחים ולר"י נדחים ויליף ר"י מקרא דכתיב כי משחתם בהם מום בם בהם הוא דקמ"ל קרא דכי עבר מומן ירצו הא כל דחוין הואיל ונדחו ידחו ומוכח דב"ח נדחין ורב דריש בהם בעינייהו הוא דלא מרצו הא ע"י תערובות מרצו ור"י נפק"ל מבם בהם (דהול"ל בם וכתי' בהם בה"א מיותרת) ורב בה בהם לא דריש:

והנה הא"ח דף צ"ה הביא בשם ח"א שביאר דעת יהודא בן דורתאי דדריש קרא דצאן ובקר לחגיגה דו"ש ולא למותר פסח משום דהוא סובר כריב"ב ולא משכח"ל פסח רק בדאפרשי' לאחר חצות ולא צריך ג' קראי למותר פסח (כקושי' טה"ק הנ"ל) ולכן מוכרח דאתיא להקישא דחגיגה דו"ש ע"ש וא"כ סובר כר"י דב"ח נדחים וגם היכי דהוי בידו אפ"ה הוי דיחוי וז"ש ודרשנין גדולים. ר"ל דכיון שהם דרשנין גדולים דרשו בם בהם וא"כ ב"ח נדחים ולא משכח"ל הפרשת פסח רק לאחר חצות וא"כ א"א למידרש קרא דצאן ובקר למותר פסח ולזה תמה עליהם על שלא אמרו להם לישראל חגיגה דוחה את השבת. ועל שמעי' ואבטליון עצמם לא הוי קשי' לי' דהא בפסחים ח' מבואר דכל שאין לו קרקע פטור מן הראיי' וכל הפטור מראיי' פטור מחגיגה כדאי' בחגיגה ו' ונודע דהגרים לא נטלו חלק בארץ וא"כ שמעי' ואבטליון עצמם היו פטורים מחגיגה אבל תמה עליהם מפ"מ לא אמרו להם לישראל. דייקא. דחגיגה דו"ש:

ומעתה יבואר מאמר רב אשי ואנן טעמא דפרושים ניקו ונפרוש דהנה יסוד ראיית ב"ד הי' מן אליהו דסובר צדיקים אין מטמאים וההכרח לזה הוא רק ממה שהחי' בן הצרפית דאי מעובדא דר"ע כבר הבאתי ד' התוס' דעיקר טעמו הי' משום דמת מצוה הי'. והיינו משום דתי' התוס' שהי' משום פ"נ לא יעלה לשי' רמב"ם כמ"ש הברכ"י דרפואה שאינה בטבע אינו דוחה שום איסור. ואולא הנה התוס' בשבועות (ט"ו ע"ב) הקשו בהא דאמרו

ויאסור להתרפאות בד"ת והלוחש על המכה אין לו חלק לעוה"ב מהא דבש"ס דשבת (דף ס"ז ע"א) לאשתא צימרתא וכו' לימא וירא ד' אליו בלבת אש מתוך הסנה וכו' ותי' דסכנתא שאני ובב"י יו"ד סי' קע"ט ביאר דבלא רקיקה בלא"ה שרי דהא אר"י ברוקק שנו אלא דאפי' ברקיקה שרי ולכאורה לשי' רמב"ם הנ"ל י"ל דבאמת ברקיקה אסור אבל נראה דהא בסנהדרין ק"א רב ור' חנינא נראה דפליגי [על ר"י וסברי דגם בלא רקיקה אל"ח לעוה"ב כמ"ש הב"י שם לעיל בדעת רמב"ם (ומה שתמה הב"י שם ובכ"מ פי"א מעכו"ם פ"ד רמב"ם יעוין במרה"פ על הירושלמי סנהדרין דלענין אל"ח לעוה"ב דוקא ברוקק אבל מ"מ אסור וצ"ע) דפסק כרב ור"ח וא"כ מוכח כדעת תוס' דגם רפואה בשם שרי משום פ"נ והנה בשבת ס"ז שם גם רב אשי פסק דלאשתא צימרתא שרי למימר הנך פסוקים ע"ש וז"ש ואנן ר"ל לרב (דמפרש טעמא דב"ד) ולרב אשי בצירוף דברי שניהם מוכח דגם רפואה כזו שרי משום פ"נ וא"כ שוב י"ל כתי' תוס' דב"מ קי"ד דאליהו שהחי' בן הצרפית משום פ"נ הי' ולא נשמע מינה דצדיקים אין מטמאים וא"כ שוב י"ל כדעת ריה"ג ור"ע דאותו אנשים נושאי ארונו של יוסף ומישאל ואלצפן היו ודיוקא דקרא דאשר היו טמאים וכו' דוסא הוא ומוכח כדעת אחרים ודלא כברייתא דעשר עטרות,

ואי משום קרא דלא ילין. הרי נתבאר דאי רוב הוי ודאי ומהני ביטול ברוב לב"נ בע"כ קרא דכל ב"נ לא יאכל בו קאי רק על הישראל וע' פסחים קט"ו דרב אשי ס"ל דגם לרבנן הוי המצוה גם בכריכה וא"כ כיון דאסרה תורה שלא יאכל ב"נ הפסח בכל גווני דקרא סתמא כתיב וכדאי' כה"ג בזבחים דף ק"ו ע"א בתוס' ד"ה כיון שנגע בו וכו' ועוד בכמ"ד א"כ בע"כ דהאיסור על הישראל לבד ולא נשמע כלל איסור לב"נ ושוב לא יתוקן האיסור במה דנימא אעל"מ דמ"מ יהי' תיקון מידי אמ"ה לב"נ והנה כבר כ' הפלתי סי' ס"ג דלרב דאמר דהולכין בפ"נ אחה"ר בע"כ דס"ל דרוב הוי ודאי וכן מדאמר דהולכין בממון אחה"ר והנה רב אשי יליף בחולין (י"א ע"ב) דאזלי' בת"ר משחיטה עצמה דניחוש שמא במקום נקב קשחיט והקשו הרא"ש ומהרש"א דנימא סמוך מיעוטא לחזקה דבהמה בחיי' בחז"א עומדת ותי' דהמיעוט לא שכיח והוי מיעוטא דמיעוטא וכבר תמהו השעה"מ פ"ג מיבום ופמ"ג בפתי' לפי' ל"ט דא"כ היכי דייק מינה דאזלי' בת"ר בעלמא היכי דהמיעוט שכיח וצ"ל כתי' ב' של מהרש"א דהא דאמרי' סמל"ח הוא רק חומרא דרבנן וצ"ל משום דהמיעוט כמאן דליתא מדאורייתא וכמ"ש במשה"ב להרשב"א בית א' וא"כ מוכח דרוב הוי ודאי וא"כ כיון דלרב ורב אשי הוי הרוב ודאי א"כ מהני ביטול ברוב גם לב"נ ונדחה הראי' מלא ילין וז"ש ואנן טעמא דפרושים ניקו ונפרוש. וגם ההוכחה שהביא ב"ד דא"א למידרש למותר פסח משום דלא משכח"ל רק

בדאפרשי' לאחר חצות הרי לרב דסובר ב"ח אין נדחים ולרב אשי דסובר (בזבחים ל"ד) דכל שבידו ל"ה דיחוי נדחה ראי' זו דמשכח"ל גם אליבא דב"ב בדאפרשי' קודם חצות ומהני משום דבידו להשהותו לאחר חצות או משום דאין בע"ח נדחים וכקושי' התוס' זבחים הנ"ל. ולז"א ואנן דלשיטתינו נדחה הראי' מאליהו וגם הראי' מלא ילין וגם איכא לאוקמי קרא לכדר"נ וא"כ אטו טעמא דפרושים ניקו ונפרוש (בתמיה) וא"ש ודו"ק היטב בכ"ז כי הדברים נכונים ונחמדים כפתור ופרח בפ"ד:

פתיחה אות ל"ו בדבר האסור לכתחלה אם צריך הב"ד למחות יעוין עוד בנדרים כ' ע"א הואיל ואמרי רבנן אין נזקקין לו וכו' משמתינן ליה וע"ע בש"ך יו"ד סי' רכ"ח ס"ק מ"ט ומכ"ש דיש למחות שלא יעשה כן לכתחלה. (שם אות י"ד ואות ל"ו) הבאתי ד' רש"י דגם למ"ד חב"ע לאו דאורייתא מ"מ באכילה אסור בזה נראה לבאר ד' רש"י יבמות דף פ"ז ע"ב ד"ה הא אישתיק וכו' ולא אמרי' חב"ע קא מייתי ובד"ה וכי לא וכו' דאי לא מהימן היכא מתאכלא וכוי ע"ש והוא תמוה אמאי נקט רק האכילה ולפמ"ש י"ל דלעיל בד"ה הא וכו' דגם אם אסור רק מדרבנן יש נ"מ הזכיר רק איסור הבאה אבל לבתר דדייק מקרא דנאמן מה"ת בא ליישב למ"ד חב"ע ל"ד מנ"ל לדייק מקרא דאו הודע אליו דע"א נאמן ולכן כ' איסור אכילה דלכ"ע מדאורייתא. ובהיותי בזה קשה לי לפמ"ש בפנים סי' א' פ"ק כ"ו בשם הרמב"ן דהא דנדה נאמנת נגד חזקה משום דנוגע לעצמה א"כ מנ"ל מקרא דעא"נ דלמא התם בעד א' כהן מאותו משמר ונאמן לעצמו ומש"ה נאמן גם לאחרים (ועוד קשה לי לפמ"ש המש"ז או"ח סי' שד"מ דבאיסור עשה לכ"ע סד"א לחומרא רק מדרבנן א"כ איך דייק מקרא דעא"נ הרי לענין איסור חב"ע דהוי רק לאו הבא מכלל עשה גם מספק מותר ולכן עא"נ משא"כ באיסור לאו וע' שעה"מ פ"ב ממ"א וי"ל עפ"ד תה"ד שהבאתי בפתיחה אות ח' ודו"ק).

לסימן א

סעי' א. **בתב"ש** סק"ג הביא ד' הב"ח ופר"ח שנחלקו בדין היכי דמצי למירדף אבתרי' אם מחויבים לברר והביא מכמ"ק דבדאיכא טירחא א"צ לברר ואני כתבתי בתשו' להרב מוהר"ש אבד"ק ברעזוב דיש להוכיח מתשו' הרשב"א שבב"י יו"ד סי' קי"ט שכ' דגם בדאיכא טורח הליכה לא שביק התירא וכו' וכדמוכח מהא דחמצן של ע"ע אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין דכל שאינו טורח בבדיקת סכין נאמן ואולי יש לחלק בין הילוך למקום קרוב או רחוק אבל בתוס' יבמות צ"ג סוע"א ד"ה מייתי וכו' ולא מסתברא לומר דלא חשיב הכא בידו לפי שהוא רחוק מהם דאין נראה לחלק בין קרוב או רחוק ע"ש וי"ל דנהי דגם ברחוק מיקרי בידו מ"מ הוי טורח כדמוכח בתוס' נדה דף ו' ע"ב בד"ה

בשעה"ד וכו' ועוי"ל שעה"ד שהשואל הלך לו והי' טורח גדול לרדוף אחריו כדאמר בפ' אע"פ רהט אבתרי' ג' פרסי וכו' עכ"ל ואפשר דדוקא בשיעור ג' פרסי הוי טירחא ומצאתי בתשו' רש"ל סי' ל"ו שכתב בפשי' דהילוך ממל"מ הוי טירחא כיון שכל הדרכים בחזקת סכנה וקשה טלטולא דגברא עי"ש ולפ"ז י"ל דהרשב"א הנ"ל דמיירי באותה העיר לכן לא מיקרי טירחא ולפ"ז גם בפחות מפרסה דא"צ לומר תפלת הדרך לא מיקרי טרחא ומצאתי בר"ן פ"ק דמ"ק במשנה דיוצאין על הכלאים וז"ל לא משום טרחא נקטי' דליכא טרחא מידי במה שהוא יוצא וכו' עכ"ל [וזהו כונת התוס' שם דף ב' ע"א ד"ה ויוצאין וכו'] ויש לומר דהיינו ג"כ בפחות מטרחא. והעירני ח"א מהא דפסחים מ"ו לאחריו מיל אינו חוזר הא פחות ממיל חוזר ויש לדון מזה לכאן וע"פ בש"ס דב"ב י"ב וחו"מ סי' קס"ב בענין טענת ריבוי הדרך וע' עירובין נ"ד ע"ב משום טירחא דאהרן ורש"י שם וע"ש דף נ"ב ע"א אפ"ה ניחא לי' כי היכי דלא נטרח וניפוק והתם רק בהילוך של אלפים אמה וע' ביומא דף י"ט ע"א ומי מטרחינן לי' כולי האי וכו' דמוכח דבמקדש עצמו הוי טרחא גדולה [אה"צ בהמ"ח נ"י במה שחקר התב"ש אי בדאיכא טרחא צריך לברר יש להעיר מד"מ א"ע סי' קמ"ב או"ק י"א דרחוק הדרך הוי כדיעבד וכל מקום דדיעבד כשר גם רחוק הדרך כשר ע"ש] ולענין אי הילוך הוי טרחא ע' בטיו"ד סי' של"ד בנדוהו בחלום טורח אחר עשרה ששונים הלכות עד פרסה וכו' וע' שבת קנ"ז ע"א בעיא אם למעט בהילוך עדיף או למעט במשא ומסיק דלכ"ע למעט בהילוך עדיף וע"ש בתוס' וע' בתוס' ביצה כ"ט ע"ב ד"ה המביא דטעמא משום טרחא יתירה:

[**שם** סקי"א] הארכתי בדין ע"א נוגע במלתא דעל"ג העירני נכדי החריף וכו' מוהרא"י נ"י מש"ס דכתובות דף כ"ד פ"א בהא דאני כהן וחברי כהן וכו' דפליגי אי חיישי' לגומלין ובר"ן שם מבואר דהוי מלתא דעל"ג וחשש גומלין הוא פחות מנוגע גמור ותדע שהרי בגומלין פליגי אי מיחשב נגיעה ומוכח דאינו נאמן וכ"ה במרדכי יבמות ר"פ האשה שהלך בעלה וכו'. ויפה העיר אבל הראיתי לו בראש פ"ה דגיטין סי' י"ג שהביא ג"כ ד"ז וסיים דהיינו טעמא משום דכהני חשידי טפי מישראל משום דהוי שבח יוחסין וריוח כהונה לו ולזרעו לדורותיו וא"כ אדרבא מוכח דבעלמא בכה"ג נאמן והתם מיירי בתרומה דאורייתא לשי' התוס' והר"ן:

[**שם** סקי"ז] בענין שכחה העירני נכדי הנ"ל מש"ס דגיטין דף כ"ב ע"ב דלר"א בעשרה ימים חיישי' לשכחה ולר"י דוקא בתנאים הרבה וע"ש בתוס' ובר"ן אה"צ בהמ"ח נ"י יש להעיר בזה עוד מב"מ דף ב' ע"ב וקידושין דף פ"ג סוע"ב נאמן המוכר לומר לזה מכרתי נאמן הדיין לומר לזה זכיתי וה"מ היכי שבע"ד עומדים לפניו אבל יצאו מלפניו אינו

נאמן וע' פירש"י שם דכל זמן שעומדים לפניו רמי אנפשי' ומידכר אבל לאחר שיצאו מלפניו אנן סהדי דלא מידכר לפיכך אינו נאמן וע' בר"ן ובס' המאור קידושין שם ג"כ כן אלמא דשייך שכחה ביומו פ"ש ואולי יש לחלק כמו שהעלה לחלק אאמו"ר בפנים שם דבמלתא דסברא שייך שכחה אפי' ביומו א ויהי' מכאן ג"כ ראי' לזה]:

[**שם** סקכ"ו] כתבתי דהבא לטעון בב"ד חוקר תחלה מת"ח את הדין ועמש"ל בפתיחה לסי' ל"ט שכ"ה בר"ן פ"ק דכתובות:

[**שם** סקכ"ו וסקכ"ז] הארכתי בדין אאמע"ר בבא לעשות תשובה ובבא להציל אחרים ממכשול העירני תלמידי הרב מו"ה אברהם יהודא נ"י מדברי הר"ן פ"ד דשבועות במשנה דשבועת העדות כיצד וכו' שהעלה דהא דאינו יכול לחזור ולהודות מאינו יודע ליודע לא משום דא"ח ומגיד אלא משום דאאמע"ר ע"ש והרי י"ל דבאים לעשות תשובה ובע"כ דס"ל דגם בכה"ג אאמע"ר. ובמק"א ביארתי דלא תיקשי על הר"ן מהא דכתובות י"ח דגם באונס א"ח ומגיד ומזה תמהו על הב"י בחו"מ סי' כ"ט שכתב בטעמא דא"ח ומגיד משום דאאמע"ר וע' ישויע"ק א"ע סי' קנ"ה ובמק"א הארכתי ליישב ע"ד פלפול אבל בפשיטות עולים דברי הר"ן יפה דודאי אם הגידו בתחלה עדותן גם בלא"ה אינו חוזר ומגיד והר"ן מיירי רק מאינו יודע ליודע וז"פ (ומ"ש הר"ן שם דבמה שאמרו בלא אלה אין אנו יודעים לא עברו יעוין בריטב"א ואס"ז ב"מ ל"ט ע"ב להיפוך ועתו"ס שם וע"ע בתשו' ח"ס חחו"מ סי' ל"ד שלא הביא מזה] גם העירני נכדי החריף מוהרא"י נ"י מתשו' הר"ן סי' מ"ג וב"י אה"ע סי' קל"ד דאין הבעל נאמן לומר שעבר על השבועה לבטל הגט דא"א מע"ר והרי י"ל דבא להציל האשה ממכשול ובע"כ כמ"ש [אה"צ בהמ"ח נ"י יש להעיר בזה מד' הר"ן כתובות פ"ז על מתני' דאלו יוצאות שלא בכתובה וכו' ומקשי' בגמ' ה"ד אי דידע וכו' והקשה הר"ן דלוקמי דמודית ותי' בשם הראב"ד דאאמע"ר ואינה נאמנת ע"ש והרי י"ל דבאה להציל את הבעל ממכשול דהרי חייב להוציאה וע' במרדכי כתובות שם סי' קצ"ו בשם הר"ם דנקרא רשע אם אינו מגרשה ואפי' לשי' הרשב"א וש"פ שיכול לקיימה עכ"פ מצוה לגרשה ע' בר"ן שם ובש"ג ובטוש"ע סי' קט"ו ס"ד אע"כ אף בכה"ג אאמע"ר]:

[**שם** ס"ק מ"ב] הבאתי דברי מהרי"ק שבב"י יו"ד סי' רס"ב ועמ"ש בפנים סוס"ק צ"ב מדברי הכ"מ פ"ד מטו"מ ורמב"ם פ"ד מרוצח וז"ל הרמב"ם שם אמדוהו למיתה והקל ממה שהי' ולאחר מכאן הכביד ומת ה"ז נהרג ואין אומדין אותו אומד ב' כשהקל שרגלים לדבר ובכ"מ נתקשה מלשון הש"ס ובתו"ח לסנהדרין ע"ח הביא מירושלמי דמפורש כרמב"ם וע"ע במרה"פ על הירושלמי פ"ט דנזיר הל' ה' ובסנהדרין שם בזה ומזה יש ראי' לדברי מהרי"ק הנ"ל. וכה הראני תלמידי הרב מו"ה אברהם יהודא נ"י בתשו' מבי"ט

ח"א סי' רמ"ח בדין השפחה שנמצא רגלה נפוח במ"ש שם באמצע התשו' מהא דפ"ד דנגעים מ"ז גבי בהרת שהלכה וחזרה בסוף שבוע הרי היא כמות שהיתה וכו' ע"ש היטב וכן הראני נכדי החריף מוהרא"י נ"י דברי הראב"ד בפ"י לעדיות פ"ה מ"ו הוא הי' מטמא שער הפקידה וכו' וז"ל א"נ דקסבר עקביא כיון ששער לבן עומד במקומו עדיין לא נתרפא הנגע מעיקרא וכמו שלא הלכה הבהרת דמיא ומן החולי הראשון הוא שהרי רגל"ד וזה עיקר עכ"ל וע' בדרל"צ דרוש ב' שביאר דלהראב"ד זה המצורע מטמא למפרע דאף קודם שחזרה הבהרת עדיין טמא הוא מבהרת הראשונה אלא שבטעות טהרנוהו שסבורים היינו שנתרפא ועכשיו נודע שלא נתרפא ע"ש (וע' ברש"י מגלה ח' ע"ב וט"א שם) ואני אמרתי דאין ראי' מנגעי' לפמ"ש רש"י בגיטין פ"ו ע"א בד"ה עד טצהר וכו' ודרך שחין ישן שהולך לו חוזר פד ב' שנים וכו' לפי שכבר הי' בו המום הזה ולא ראהו עכ"ל הרי שדרך הנגעים לחזור ולבוא משא"כ בשאר חלאים אף דשכיח שיחזור לחליו כמ"ש בפנים מתוס' חולין י"ל דהיינו ע"י שעושה דבר המזיק לו בעודנו חלוש מחליו וגם נהי דשכיח אבל אין דרכו בכך (וע' בחמ"ח אה"ע סי' קי"ז סקי"ב בדין מצורעת פעם א' דאפי' נתרפאה יש לחוש שמא תחזור והוי מום וה"ה בנכפה ובב"ש סקי"ב הקשה מהש"ס ונדחק בישובו וע' ח"ס חחו"מ סי' קצ"ח בזה ולפמ"ש י"ל דדוקא במצורעת תוך ב' שנים) ומלבד הרי אנן קיי"ל כרבנן ודלא כעקביא גם י"ל דבהא דשער הפקידה נשאר עכ"פ שער לבן משא"כ בנתרפא לגמרי אבל מהא דפ"ד דנגעים משמע דגם בהלכה לגמרי וחזרה דינא הכי ומ"מ אין ראי' מזה כמ"ש וגם בלא"ה הלכות נגעים חידוש הם ואיסורא מטומאה לא ילפי' כנודע:

[**שם** סקמ"ח] הארכתי בד' הט"ז בענין הברכה על השחיטה כעת מצאתי בא"ז הל' ברכת המוציא סי' ק"מ דאותן מצות שלעולם חייב בהן ואין עתים להפטר מהן כגון וכו' והא דמברכין על השחיטה אע"פ שכל שעה שרוצה לאכול צריך לשחוט היינו משום שחיטת קדשים שיש לה הפסק הלכך לא חלקו בשחיטה א"נ משום שיכול להפטר משחיטת חולין שאם ירצה לא יאכל בשר וכו' ע"ש וע' בתשו' ריב"ש סי' שצ"ח באמצע התשו' בענין הפלגש וכו' שאע"פ שמצוה זו היא דין יש בה מצוה ממש אלא שאין מברכין על הקלקלה כמו שאין כהן המשקה סוטה מברך ולא החולץ יבמתו ודומיהן ומנ"ל למר שהאוכל נבלה או אמ"ה לא עבר על עשה דוזבחת כיון שאוכל בלא שחיטה אע"פ שיש באכילתו לאו מצד אחר וכו' וצ"ע שלא הביא מתוס' שבועות וש"פ שהבאתי בפתיחה ויש לדון מכל הנ"ל בדברי הט"ז ואחרונים הנ"ל וקצרתי:

[**שם** סק"נ] [אה"צ בהמ"ח נ"י במ"ש אאמו"ר שליט"א בפנים בנדון שו"ב שהזקין ורואה בבתי עינים נלענ"ד להעיר מפיהמ"ש להר"מ פ"ל דכלים מ"ב וז"ל אספקלריא הוא המכסה אשר יעשה לראות מאחוריו והיא אצלי מלה מורכבת ספק ראי' וזה שיראה אחורי המכסה שהוא מזכוכית וכו' לא יראה במקומו האמתי וכו' וכן לא יראה על שיעורו האמתי ויקראו החכמים המכסה הבהיר מאוד אשר לא יסתיר דבר מאחוריו אספקלריא המאירה וכו' עכ"ל ובתוי"ט שם כתב דלהרמב"ם פתרונו בל"א ברייל ומוכח דלאו כל בתי עינים שוים וע"ע בפ"ב דנגעים מ"ג וברכ"י חו"מ סי' ה' אות י"ג וסי' ז' אות ט'] ומ"מ לענין דינא סיים אאמו"ר שליט"א כמ"ש בפנים דאם השו"ב מביט בבתי עינים המגדילים דבר הנראה יותר קטן בלי הבתי עינים הנ"ל ועכ"פ אינן מקטינים אותו אין חשש כלל:

[**שם** סקס"ח] הבאתי מירושלמי ותוס' סוטה ג' דכיעור ל"ה ערוה ותמהתי על הפוסקים שלא הביאו מזה ובתשו' להרב הגאבד"ק סנעטין נ"י תמהתי על הפוסקים במה שנחלקו אם תצא מבעלה משום כיעור ולא הביאו מהירושלמי הנ"ל דמפורש דלקיימה אינו יכול וצ"ע:

[**שם** סקפ"ט] במ"ש בדברי מהרי"ק עמש"ל בקו"א לסי'

לסימן ב

סק"ב] הבאתי שם הכלל דהיכי דדיעבד כשר לא גזרי' שמא ישכח וע"ע בדרישה סי' כ"ב דהיכי דע"פ רוב אין עושין כן אף דכשר דיעבד חיישי' שמא ישכח:

[**שם** סוס"ק י"א] הבאתי בשם מהרמ"ש בדין עבר ב"פ ביום א' נחשב לפ"א יש להעיר מירושלמי פ"ג דסוטה הי' גונב ומוציא בלילה ידעו בעלים בינתים ב' גניבות הן ואם לאו גניבה אחת אבל הכא בדברים שבין אדם למקום אם נעשה עי"ז מומר שאני. וכה העירני נכדי החריף מוהרא"י נ"י מדברי הט"ז אה"ע סוסי' קכ"ג וב"ש שם סק"ח בדין כתב גט בשבת דבכל ב' אותיות הוי מעשה בפ"ע ונעשה מומר גם למ"ד דבפ"א לא הוי מומר ומוכח דביום א' נעשה מומר בב' או בג"פ ואף דמהרמ"ש הנ"ל מיירי בב"פ מ"מ לפי טעמו אין לחלק [אה"צ בהמ"ח נ"י ע"ש בפר"ח וב"ח שם שחולקים על הט"ז וב"ש הנ"ל וע' בתב"ש סי' י"א או"ק י"ב שחולק ג"כ על הט"ז וב"ש הנ"ל והעלה דזה לא הוי רק מעשה א' דכל הגט ענין א' הוא וגם מי לא עסקינן גם בשחיטה דשחט בסכין רעה כל היום כולו אבל מ"מ אם עבר כמ"פ ביום א' יוכל להיות דגם הם מודים דלא כתשו' מהרמ"ש הנ"ל]:

[**שם** סקט"ו] בדין שו"ב שמיעך סרכא בעגל ואמר שטעה בדין נראה פשוט דגבי דינים המבוארים בשו"ע עכ"פ איכא הוכחה מזה ששכח תלמודו וצריך קבלה מחדש וגם נ"ל דבזה"ז שכל הדינים סדורים אינו נאמן לומר שטעה בדבר המצוי ושכיח בכל עת:

[**שם** סקכ"ד] בדין אם אינו מאמין בדבר א' מדברי חז"ל שו"ר בפר"ת סי' קי"ט סק"ז שהעלה דאם אינו מאמין בכל דברי חז"ל אלא במה דמסתבר דינו כעע"ז ומחלל שבת ויינו יי"נ וחשוד לכה"ת כולה ואין מצטרפין לפשרה ואין מזמנין עליהם ומ"מ סיים דבשבועה נאמנים דלא חשידי לישבע לשקר ועמ"ש בפנים סקל"א עוד בדין אפיקורסים:

[**שם** סקכ"ה] במה שהבאתי מהכ"מ פי"ב מעדות דמוכר טרפות אוכל בעצמו העירני נכדי החריף מוהרא"י נ' מדברי הפרישה יו"ד סי' י"ח וסמ"ע סי' ל"ד ס"ק פ' ומה שהבאתי בשם הש"ח בטעמא דעדל"ת ובאמת שכ"ה בחזקוני שם ובזה ביארתי טעמא דב"ש דלא ס"ל עדל"ת כמ"ש הפ"י בביצה ז' דלשיטתם אזלי בשבת י"ז דדרשי הך קרא לשביתת כלים:

[**שם** סקכ"ט] הבאתי ראיות דהא דמחלל שבת הוי כעע"ז היא מדאורייתא נ"ל עוד ראי' מתוס' יבמות ה' ע"ב ד"ה כולכם חייבים בכבודי וכו' ומנ"ל דקאי טפי אשבתות וכו' וי"ל וכו' כדאמר בעירובין ובחולין ה' דמחלל שבת ככופר במע"ב וכו' ע"ש ודריש לקרא בכך:

[**שם** סקל"א] [אה"צ בהמ"ח נ"י במה שחקר אאמו"ר בפנים אם מהני תשובה במין ע' בג"פ סי' קכ"ג אות ז' שהעלה דמהני תשובה בצדוקי ואפשר יש לומר דדוקא לענין גט מהני תשובה]:

[**שם** סקל"ח] בדין רצה לעשות איסור ולא עלתה בידו יש לדון עוד דהקהל יאמרו דגם אם אינו נפסל מ"מ חשיד הוא בעינינו ועמש"ל סי' א' סק"ס וסי' ח' בשם שבו"י ושאר שו"ת והעירני תלמידי החריף מוהר"א נ"י מדברי רש"י ב"ק ק"ח ע"ב בד"ה ולא הניחוהו מאי וכו' או דלמא כיון דעמד לישבע תו לא מהימנו לי בעלים עכ"ל ומוכח דבעמד לישבע לשקר ולא הניחוהו בעלים הוי בעיא דלא איפשטא אם הוי חשיד בעיני הבעלים וה"נ י"ל בנ"ד. [אה"צ בהמ"ח נ"י לפענ"ד יש לפשוט ספיקו של אאמו"ר שליט"א אי הוי בעיני הבעלים כחשוד מהא דכתובות דף ע"ב ע"א בתוס' ד"ה אי דידע וכו' שהקשו דלוקמי כגון דידע ופרש אבל היא רצתה להכשילה ותי' ר"י דלשון שהאכילתו משמע שאכל כבר עכ"פ מוכח דאף שלא האכילתו יוצאת שלא בכתובה והתם הטעם רק משום דחשידא שמא תאכילנה פעם אחרת ע' ברא"ש שם ותבין ותדע דרק משום שחשידא בעיניו ולא משום איסור דהא אם רוצה לקיימה אף אחר שהאכילתו אין כופין אותו לגרשה ע' בטוש"ע א"ע סי' קט"ו סעי' ד'. והרשב"א תי' דבשביל מה שרצתה להאכילו

ולא עלתה בידה אינה יוצאת בלא כתובה וע' ברא"ש שם ג"כ כתי' הרשב"א שבתוס' וע' בר"ן שם שהביא בשם הרא"ה שפליג על הרשב"א ופסק ג"כ כתי' א' של התוס' דאפי' ברצתה להכשילו ולא עלתה בידה יוצאת שלא בכתובה וע' בב"י א"ע סי' קט"ו שהביאו וע"ש בטוש"ע שפסקו כהרשב"א ועכ"פ תלו הך פסקא בפלוגתת הפוסקים ולפי פסק הטוש"ע שם ס"א א"י לומר שחשידא בעיניו וא"כ גם כאן לענין השו"ב י"ל דאין הבעלים יכולים לומר שחשיד בעיניהם אף שאין נפסל שוב ראיתי שבס"ק י"ח הביא אאמו"ר בשם שו"ת ד"ח שהעיר מהא דכתובות הנ"ל לענין מש"ש בשם השמ"ח שהעלה לאסור שו"ב שרצה להכשיל באיסור ולא עלתה בידו והביא בשם תוי"ר לדחות דלא דמי אבל לא העיר בכל הנ"ל):

[**שם** סקמ"א] כתבתי די"ל דדין קב"ע שלב"פ אי מהני בדיעבד תליא אם הא דאין מקבלין עדות שלב"פ הוי מה"ת או רק דרבנן וכעת הראני נכדי החריף מוהרא"י נ"י במהרי"ק שרש קי"ז שכ' די"ל דאע"ג דמדאורייתא כשר שלב"פ מ"מ רבנן עשו מעלה לפסול אפי' בדיעבד כדאשכחן בסנהדרין ס' דעביד רבנן מעלה לפסול אפי' בדיעבד אך דהיכי דמהני באונס צ"ל דבדיעבד כשר ע"ש באורך:

[**שם** סקמ"ד] הבאתי מכמ"ק בדין אם הממון פתיך ותלוי באיסור אם דינו כממון והראני נכדי הנ"ל בת"כ להש"ך סי' קי"ד שביאר דברי תוס' כתובות ט' שכ שכתבו דמוציאים ממון בס"ס וביאר דדוקא החם דכל הפסד כתובתה תלוי באיסור דנאסרת לבעלה וכיון דלגבי האיסור מהני ס"ס לכן מוציאה כתובתה משא"כ בעלמא גם התוס' מודים דאין להוציא בס"ס:

א

[**שם** ס"ק נ"ט] בדין הקראים הראני נכדי הנ"ל בש"ג פ"א דגיטין שכ' דראוי לומר על הצדוקים שבזה"ז כדרך שאמרו על הכותים בתחלה שהרי אין להם ממדרשי חכמים וכו' פ"ש [אה"צ בהמ"ח נ"י ע' בב"י א"ע סי' ק"ל ד"ה גט שחתמו בו כותיים וכו' שהביא בשם ר"י בח"ב שצדוקין ובייחוסים שבזה"ז דינם כמו כותים קודם שגזרו עליהם וגם מרמב"ם פ"ו מהל' עבדים הל' ו' ג"כ כן וז"ל הרמב"ם שם ובזה"ז וכו' אנו למדין וכו' שהצדוקין בזה"ז כמו כותים קודם שגזרו עליהם שיהי' כעכו"ם לכל דבריהם וע' בג"פ סי' קכ"ג אות ז' דהקראים הם הצדוקין (וזה נגד ד' הכרתי שהביא אאמו"ר שליט"א בפנים) והביא ד' השלטי גבורים פ' השולח שכ' בשם ריא"ז דהצדוקין הם כעכו"ם וכו' וזה. נגד דבריו שבפ"א הנ"ל וגם הביא מתשו' מהרש"ך ח"ג סי' מ"ו ומתשו' מבי"ט ח"א סי' נ"ז ע"ש]:

[**שם** סקס"ו] כתבתי דמדנקט הש"ס בקידושין רק דבע"ז או בעבר ושנה מחשבה כמעשה מוכח דגם בח"ל או שהוא בשוא"ת לא משכח"ל שיהי' מחשבה כמעשה נ"ל כעת ראי' מתוס' כתובות צ"ו ע"ב ד"ה נשאת עלי' להביא ראי' דכ' מדלא משכח עלי' להביא ראי' אלא בנשאת ש"מ דנתקבלה כתובתה או דתבעה כתובתה בב"ד וכו' עליהן להביא ראי' יעו"ש הרי שהוכיחו כעין דברי הנ"ל:

לסימן ג

[סעי' קט"ו ז'] הבאתי שם דברי הישׁ"ש דאף דשחיטה אצ"כ מ"מ בנתכוין בפירוש לנחירה פסול שוב נזכרתי ראי' מדברי הא"ז הל' פסחים סי' רמ"ט שהביא שם דעת הרי"ף דבעינן שימור משעת קצירה והביא שם מרש"י חולין ז' וגיטין י' וכ' דאם נאבדה מצה של מצוה אינו יוצא בשאר מצות ואף שא"ב חימוץ מ"מ בעינן שימור לשמה ואף די"ל דבישראל סתמה לשמה כמו בקדשים מ"מ ל"נ כן מהש"ס ועוד דכיון שנוהגים לאפות ג' מצות למצוה ומייחדים אותם נראה כמדחה את האחרות שלא לצאת בהם רק אותן ג' עכת"ד שם וכ"ה בפסקי ר"מ ריקאנטי סי' קס"א וע' בב"י סוסי' תע"ז בשם רוקח להיפוך ובד"מ רמז לדברי הא"ז ברמיזא בעלמא ויש לחלק למעיין וקצרתי ונ"ל עוד דבשוחט או"ב או בשבת ויוה"כ אף ששחיטתו כשרה מ"מ י"ל דדוקא בנתכוין לשחיטה ולא בסתמא וכה"ג כתבו התוס' במנחות ז' ע"א ד"ה אר"י וכו' דכיון דשלא בזמנו הוא אע"ג דכ"ש מקדשין שלא בזמנן שלא מדעת אין מקדשין אע"ג דלילה אין מחוסר זמן ע"ש וע' בתוי"ש יומא נ"ז אע"ג דמצות אצ"כ מ"מ בלא הגיע זמנו עדיין לכ"ע צריך כונה ע"ש וה"נ בזה:

לסימן ד

בתב"ש סקי"ז הביא דברי נה"ך במ"ש דהוי ז"נ וזל"ח וכופין על מדת סדום והשיג עליו דזה הוי חסר כיון שיצטרך להטפל ביין חבירו ע"ש ואני תמה שלא הביאו מתשו' מהרי"ק שרש קי"ב בדין נשבע לפרוע בעיר פלוני ורוצה לפרוע בעיר אחרת והביא ממרדכי פ"ק דב"ק בשם ראבי' שפסק דכופין על מדת סדום ואפי' לר"י שפוסק שם דאין כופין מודה בכה"ג דעדיף טפי שהרי בכמ"ק בתלמוד אומר כגון זו כופין עמ"ס ואפי' במקום דאיכא טורח וגם אפשר שיבא לידי הפסד כההוא דכתובות ק"ג דאינו ודאי שימצא וגם מדנקט כגון זו יש ללמוד גם דבר שאינו דומה לגמרי וכו' ע"ש וע' בש"ך חו"מ סי' ע"ג ס"ק כ"ז מ"ש על יתר דברי מהרי"ק שם [והראוני נכדי ני' באס"ז כתובות ק"ג שמוכח מדבריו כהמהרי"ק ע"ש ויש לדון בזה וקצרתי] אבל יש לתמוה ע"ד מהרי"ק מהא דפסק המרדכי והובא בחו"מ סי' שי"ב ס"א בהג"ה גם יש להעיר מהא דחו"מ סי' קנ"ד סי"ג

ובב"י בשם ריב"ש דמפורש דבמקום טורח אין כופין עמ"ס אבל תלמידי האברך החריף ובקי מו"ה יהושע נ"י העיר מדברי הגמ"ר דקידושין שהובא בד"מ חו"מ סי' קנ"ה אות ו' ורמוז בהג"ה שם סכ"ב וסמ"ע סק"נ דצריכים בני הכפרים לעקור דירתם ולהיות תחת השר משום דכופין עמ"ס ומוכח כמהרי"ק והראיתי לו במהרי"ק שרש ב' שהביא ג"כ דברי הגמ"ר הנ"ל להלכה וע' בשו"ת בש"ר סי' ק"ס בשם ר"נ שסותר כל דברי הגמ"ר ופסק להיפוך ובהגהת רי"ד"מ הביא בשם כמה גדולים שפסקו כן אך לפ"ז יסתרו פסקי השו"ע זא"ז ולכאורה י"ל לפמש"ל סי' א' לצדד דהילוך לא הוי טרחא אבל נראה דליתא דעקירת דירה ממל"מ לכ"ע הוי טרחא וכדאי' במ"ק י"ג דאין מפנין מחצר לחצר במועד ומבואר במרדכי שם ובב"י או"ח סי' תקל"ה דטעמא משום טרחא [ויעוין בפסחים דף פ' ע"א מאן צייית דעקר סיכי' ומשכני' ורהיט ופירש"י מי ישמע לנו להטריח וכו' ובתוס' שם כתבו דהך פרכא ליתא למ"ד דרך רחוקה מאסקופת העזרה ולחוץ וגדולה מזו מצינו בב"ר פל"ב ולפום דאמרין אינשי מבית לבית חלוק מאחר לאתר נפש ברם את לא נפש את חסר ולא ממון וכו' הרי דבפינוי ממל"מ איכא חסרון ממון ולכן נראה דעיקר טעמו של הגמ"ר מפני שכ' שם וז"ל ועוד וכו' דדמ"ד ע"ש ואף דהח"צ סי' ע"ג הוכיח מחולין מ"ט דהיכי דנקט ב' טעמים העיקר כטעם א' ושכ"ה גם בפוסקים אבל אני מצאתי ראי' מש"ס דמכות ח' ע"א היינו דקאמר להו ועוד וכו' ופירש"י דהדר בי' מטעם ראשון א"כ מוכח דהעיקר הוא כטעם ב' וזהו כונת תוס' שבת י' ע"א ד"ה טריחותא וכתובות צ"ה ע"א ד"ה התם וכו' דבכמ"ק בש"ס לא חיישׁ לשנויי אלא קושיא אחרונה ע"ש וא"כ לדינא לא קיי"ל כמהרי"ק וצדקו דברי התב"ש. ועמ"ש בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"ז אות ב' לחלק בעניני טרחא והבאתי מהרא"ש במו"ק וט"ז או"ח סי' תקל"ט סק"ד דדרך מו"מ לא מיקרי טרחא הרבה ולפ"ז גם בנידון דהנה"ך ותב"ש י"ל כן וצ"ע וע' תוס' יבמות קי"א ע"ב בד"ה לאחר וכו' דבמקום זילותא אין כופין עמ"ס וכ"ה בש"ס דב"ק ק"ב פ"ב וא"כ אם אין כבודו בכך להטפל במכירתו לכ"ע אין כופין והרי אפי' השבת אבדה לא חייבה תורה בכה"ג וי"ל דיוכל למכור ע"י סרסור וע' ירושלמי רפ"ג דב"ק בשור שעלה ע"ג שור חבירו ושמטוהו בעלים ומת דפטור ולא יכיל למימר אלו שבקתי' הוינא יהיב לך נזקך וכו' לא כל כמינך שאהא מחזר עמך על בתי דינים וע"ש בפ"מ דמשום טרחא מיחשב פסידא ועביד אינש דינא לנפשי' ומוכח דטרחא הוי פסידא ואולי משום זילותא דבי דינא הוא וכמש"ל דבכה"ג לכ"ע דמי לפסידא וע' סנהדרין מ"ה ע"ב וב"ב ט' פלוגתא אם בזיון גרע מצערא וע' בכס"ד סי' ר"פ וע"ע בירושלמי פ"ד דכתובות הי"ד אנשי גליל חסו על כבודם ולא על ממונם אנשי יהודא חסו על ממונם ולא על כבודם וע"ע בשו"ת

שבסו"ס תוה"ש שהוכיח מב"ק קי"ב דממון חביב מכבוד דהא שליח ב"ד נאמן לשמתא ולא לפתיחא ע"ש ולפ"ד ירושלמי י"ל דהכל לפ"מ שהוא אדם ועתוס' כתיבות ע"ה ע"א ד"ה אי הכי וכו' בבעל ל"ש זילותא לילך שרגיל ללכת לב"ד כל שעה לצרכו ע"ש ומשמע דאינו זילותא כ"כ ואפי' באשה דבושה לבא לפני ב"ד כדאי' ביבמות מ"ב (ופ' תוס' ב"ב קמ"ז ע"ב ד"ה המוכרן) מ"מ מצינו בכתובות צ"ו ע"א חילוק בין צנועה לפרוצה. וע' רש"י פסחים י"ג א' ד"ה נשקלי' וכו' למ"ל לטרוח ולילך בשוק וכו' מוכח ג"כ דלילך למכור בשוק הוי טרחא אבל מ"מ י"ל דלא מיקרי טרחא הרבה:

לסימן ה

[**סק"א**] הבאתי מכמ"ק בדין היכי דאסור רק משום חשד ומ"ע אם אסור גם דיעבד העירני נכדי החריף מוהרא"י נ"י מש"ס דגיטין פ' ע"ב נשאו דוקא משום דמיחלפא וכו' ופירש"י דהיינו משום חשד ותצא מזה ומזה ובכתובות י"ד פ"א מבואר דזהו דיעבד ובעכצ" כמ"ש בפנים דאין לדמות גזירות חז"ל או דבאיסור חמור שאני וגם הביא מיבמות כ"ה ע"ב דקיי"ל כמ"ד כנס אינו מוציא ודלא כר"כ שם ולשי' רשב"א היכי דחשדו לי' באיסור תורה גם בכנס יוציא ודוקא היכי דשריא לי' אלא שעשה שלא כהוגן לא קנסוהו ע' בב"ח א"ע סי' י"ב וב"ש שם סק"ג ותבין (וע"ע בש"ך חו"מ סי' ס"ו ס"ק ע"א ולב ארי' חולין מ"ד בזה):

[**שם** סקט"ו] בדין אמר זה לי ק"פ הבאתי מכמ"ק אם דבר שלם משמע ויעוין עוד בכתובות ק"ט ע"ב ואס"ז שם בשם ריטב"א ותר"י וש"פ בהא דשביק תרי פלגי דדיקלא: **שם** ס"ק ט"ז בדין פרסום נגד חשש חשדא וגם אי בב"ד איכא פרסום הבאתי מכמ"ק ועמש"ל סי' ב' סוסק"ל עוד בזה וע"ע בירו' פי"ג דיבמות ה"א בסופה קול יוצא לנשואה ולא לארוסה ובשי"ק ביאר משום דבנשואין איכא עשרה והוכיח מזה כדעת ר"ש הנגיד דבאירוסין א"צ עשרה ע"ש וכן הראני נכדי החריף מוהרא"י נ"י בירושלמי פ"א דגיטין ה"א אם אין שם ביהכ"נ מצרף עשרה ובשי"ק הביא מהשו"ע בסה"ג דבעינן עשרה לפרסם הדבר וכ"ה בפ"מ וגם הביא מהירושלמי שם דבמקום ב"ד איכא פרסום טפי ע"ש ותבין אבל מ"מ י"ל דלענין חשדא סגי בפחות וכמ"ש בפנים ראי' מש"ס דשבת ומדברי הגמ"ר והראני תלמידי הרב מו"ה אברהם יהודא נ"י בב"ח יו"ד סי' קמ"ט ס"ג שביאר דעת יש שכתבו דבדאיכא ג' או ד' יהודים הדבר מפורסים וליכא חשדא וע' בש"ך שם אבל התם היינו שמפורסים שיש שם יהודים ותולין שנכנס לדבר עמהם ול"ד לחשדא דבנ"ד [אה"צ בהמ"ח נ"י ע' בטוש"ע א"ע סי' קס"ט לענין חליצה דבעינן חמשה לפרסומא מלתא דחליצה היא שלא תנשא לכהן ועיין בסדר חליצה אות י"ג בהג"ה דבעינן עשרה

ובב"ש שם סקכ"ג הביא בשם פרד"א דבעינן עשרה אלמא דאין לדמות דבר לדבר דפעם אף בחמשה איכא פרסום. ולענין חשש חשדא ע' בתוס' פסחים דף י"ג ע"א ד"ה מאי לאו במה שהביאו בשם ירושלמי פסחים פ"א ומכתובות צ"ח ע"א ומב"מ כ"ח ע"ב דמוכח דגם בב"ד איכא חשדא דכתבו דלעצמו אינו יכול לעכב רק למכרם לאחרים בשוק ומשום שנעשה השומא בב"ד בשוק אין מקום לחשוד ואפ"ה אינו יכול לעכב דלעצמו אף בכה"ג יש חשד ע"ש]:

[**שם** סקי"ח] בדין חשש מ"ע אם יש לחוש גם בשאינו שלו שוב נ"ל ראי' מירושלמי פ"ב דכלאים הל' ה' בסופה בהא דמפרש טעמי' דר"ש דאמר א"א מקדיש דשא"ש וע"ש בפ"מ והרי החם משום מ"ע ואכתי יחשדו שהוא שלו ובע"כ דבכה"ג ל"ש מ"ע:

לסימן ו

סק"ו הבאתי בשם דמש"א וזב"ש להמליץ על מה שבודקים השו"ב הסכין ביו"ט ולפ"ז דוקא אם אין לוקחים שכר בעד כל עוף דאל"כ שוב אסור להם לבדוק הסכין ביו"ט:

לסימן ז

מסביבה שני' ולאחריה פסולה בהגהת י"ש הביא מרש"י חולין ט"ז ותמה על הכ"מ והש"ך והראוני בפרישה כאן שהביא מדברי רש"י וביאר יפה דלק"מ יעו"ש:

לסימן טו

[**ס"ק ב**] [**אה"צ** בהמ"ח נ"י במ"ש אאמו"ר שליט"א בפנים לענין אי הלכה כראב"י ע' בתוי"ט פ"ב דכלאים מ"י והובא בק"נ על הרא"ש פ"ד דפסחים אות ט"ו דכלל דמשנת ראב"י קב ונקי הוא רק היכא דאתפרש טעמי' וראה זה חדש שלא הובא כלל זה באחרונים]:

לסימן יז

ס"ק כ"ג הארכתי בדין אם קנה בהמה שאינה מותרת אלא משום הפ"מ אם יש להתיר והבאתי מכמ"ק וכעת נ"ל ראי' מש"ס דמ"ק י"א ע"א כיון דמעיקרא אדעתא דאכילה וכו' כדבר האבד דמיא וכו' ומוכח דאי מעיקרא אייתי להכי לא מיקרי דבר האבד וי"ל דהיינו ג"כ משום דעשה בזמן האסור וצ"ע וכה העירוני מדברי בל"י ושפ"ד פי' נ"ז סק"א וצ"ע שלא הזכירו מכל הנ"ל:

לסימן כג

[סק"י י"א] בדין נמצא גמי בושט בא מעשה לידי שנשחטו בעוף ב' הסימנים כולן ונמצא חוט פשתן דק וארוך תחוב בשני צדדי הושט ולא נחתך כלל ונ"ל דכיון דלא נחתך יש לתלות שנדחף למטה ובעת גמר שחיטת הסימן נדחף ויצא דרך מקום חתך שבושט

חוץ לסימן ולא פגע בו חידוד הסכין כלל וכיון דרבים פקפקו בכל החשש של תה"ד ובפרט בעוף בשהיי' משהו והמעשה בתה"ד הי' שנחתך הגמי יש להקל בכה"ג שלא נחתך החוט כלל:

לסימן כח

[סקי"ב] הבאתי בפנים ד' פלתי סק"ה לענין כיסוי וע"ש דדם בהמה הוי מב"מ ואינו חוצץ אלא שצידד די"ל דכיון דא"צ כיסוי הוי מבשא"מ עם דם חיה ויש להביא ראי' מר"ה כ"ז ע"ב קדחו בזכרותו דמב"מ אינו חוצץ והרי זכרותו פסול ואפ"ה הוי מב"מ וע' במהריט"א לבכורות ט' ע"א ומזה יש לפשוט דגם היכי דבעינן שלא יהא אויר מפסיק אפ"ה מב"מ אינו חוצץ דהתם הא בעינן שלא יפסוק אויר כדמוכח בב"י סי' תקפ"ו גבי צפהו זהב ובט"ז סקי"ח ודלא כשו"ת טטו"ד מ"ק סוסי' רמ"ה וע"ע בברכ"י לאו"ח סי' כ"ז וסי' ע"ד:

א"ה צבי בהמ"ח שליט"א בסיום הספר אציג גם אנכי דבר ממשנתי שחידשתי זה כבר בכדי שלא להוציא הנייר חלק וזה החלי:

פסחים דף ה' סוע"א ר"ע אומר א"צ הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם וכתיב כל מלאכה לא יעשה בהם ומצינו להבערה שהוא אב מלאכה וכו' אמר רבא ש"מ מדר"ע חלת ש"מ אין ביעור אלא שריפה וש"מ וכו' ע"ש:

והנה נודע קו' הגאון וכו' ר"א ברודא ז"ל הובא בצל"ח דאיך דייק רבא מדר"ע דס"ל דאין ביעור חמץ אלא שריפה כר"י דלמא כרבנן ס"ל דאף בשאר השבתות ושרפה בכלל ואפ"ה דייק שפיר דהשבתה בעיו"ט דאי ביו"ט הא שרפה א"א ביו"ט והתורה אמרה תשביתו אף בשרפה עי"ש בצל"ח מה שאמר בזה ואענה גם אנכי חלקי בעזה"י דהנה לכאורה קשה איך דייק ר"ע דהשבתה בעיו"ט דאי ביו"ט הא הבערה אסור נימא עשה דתשביתו דוחה ל"ת דיו"ט ואי נימא יו"ט הוי עשה ול"ת אכתי לא תינח דישרפו ע"י נשים דלגביהם לא הוי רק ל"ת גרידא. אולם באמת לק"מ דהנה בקידושין דף ל"ד הקשה הר"י מא"י דישרפו שמן שריפה ע"י נשים ותי' הפ"י דנשים ליתנהו בעשה דשרפת קדשים דהוי מ"ע שהזה"ג דאין שורפין אלא ביום ע"ש והנה השאג"א חקר אי נשים חייבות בעשה דתשביתו כמו שמחויבות בלאו דב"י ואמרתי לפי מה דהעלה המק"ח בסי' תל"א דאם נאמר דתשביתו דקרא הוי דוקא שרפה אז הוי תשביתו עשה בפ"ע ומחויב לחזר לקיים המ"ע אבל אם נאמר דתשביתו בכל מיני השבתות א"כ הוי רק תיקון הלאו דב"י ועפ"ז אף אנו נאמר דאם תשביתו דקרא הוי דוקא שרפה אז נשים פטור דהוי מ"ע בפ"ע ונשים פטורות בעשה שהזה"ג אבל אם נאמר דתשביתו בכל מיני השבתות אז הוי תיקון

הלאו ואף נשים מחויבות דהא על הלאו המה מוזהרות ותשביתו הוי תיקון הלאו ולפ"ז ניחא הקו' הנ"ל דשפיר מוכיח רבא דס"ל לר"ע אין ביעור חמץ אלא שרפה דאי נימא אף בשאר השבתות ושרפה בכלל א"כ הדק"ל דאיך דייק ר"ע דהשבתה בעיו"ט דילמא לעולם ביו"ט ואי דהבערה לא משכחת ביו"ט הא משכחת לה ע"י נשים וא"ל דנשים אינן מוזהרות על עשה דתשביתו ואין שייך לומר עדל"ת כתי' הפ"י הנ"ל דהא אי נימא דתשביתו אף שאר השבתות א"כ הוי העשה דתשביתו תיקון הלאו ואף נשים מחויבות כמו שמחויבות על לאו דב"י אע"כ דאין ביעור חמץ אלא שרפה וא"כ הוי תשביתו עשה בפ"ע ונשים פטורות וא"א לשרוף על ידיהן דהא ליתנהו בעשה דתשביתו כתי' הפ"י הנ"ל ושפיר דייק דהשבתה בעיו"ט וא"ש ודו"ק:

חידושים מאבי המחבר

זכרון משה

הן כבוד אאמ"ו הרב המופלג ועמוס בתורה ויראה מו"ה משה זללה"ה שקד כל ימיו על דלתי התורה. ולא מש משה מתוך האהל. ולמד כל הש"ס ותוס' ומהרש"א בעיון ושנה ושילש. וגם למד כל חלקי הרמב"ם וארבעה טורים וש"ע. וחידש כמה דברים. ולאשר הי' נחבא אל הכלים והצנע לכת עם אלקיו לא העלה חידושיו על הספר בדיו. ואחרי אשר הלך לעולמו ביום ה' אלול תרמ"ג ושל"ח מצאתי מעט מזעיר רשום בכתב אמת. אמרתי אעלה קצת מסנסניו על לוח ספרי ואפס קצהו אציגה פה:

א

(**מנחות** ה' ע"ב) א"ל ראב"א לר"א לר"ע נמי לפרוך מה למנחת העומר וכו' שכן באה להתיר לאו שבתוכה. וברש"י ד"ה ואפי' למד וכו' שאם נאכלו שירים לא יעבור האוכלן משום חדש אלא משום שביעית וכו' ובתוס' תמהו דאם לא יתיר לאו דשביעית הרי פסול להקרבה דבעינן ממשקה ישראל. ונראה ליישב דהנה לקמן דף ו' ע"א פריך למ"ל קרא דמן הבהמה למעט טרפה הא מהתם נפקא ממשקה ישראל מן המותר לישראל מכל אשר יעבור וכו' נפקא פרט לטרפה וכו' צריכי דאי ממשקה ישראל ה"א למעוטי היכי דלא הי"ל שעה"כ דומיא דערלה וכה"כ אבל הי"ל שעה"כ אימא תתכשר כתב רחמנא מכל אשר יעבור ואי כתב רחמנא מכל אשר יעבור ה"א למעוטי היכי דנטרפה ולבסוף הקדישה דומיא דמעשר אבל הקדישה ולבסוף נטרפה דבעידנא דאקדשה הוי חזיא אימא תתכשר כתב רחמנא מן הבקר. והנה ברש"י ד"ה ספיחין פירש דהא דספיחין אסורין היינו מן הביעור ואילך ובתוס' ד"ה כר"ע וכו' תמהו עליו אבל עכ"פ רש"י סובר

דמשכח"ל ביעור בשעת העומר שכלה אז לחיה מן השדה וגם י"ל דמשכח"ל בתבואה של סוף ששית שנכנסה לשביעית ונגמרה קודם זמן הביעור וכיון דנשרשה אחר עומר דאשתקיד הויא בכלל חדש וא"כ הרי התבואה הי"ל שעה"כ מצד איסור שביעית קודם זמן הביעור וגם משכח"ל כשהקדיש התבואה למנחת העומר במחובר וכדאיתא כה"ג לקמן (דף ק"א ע"ב) והי' אז קודם זמן הביעור ואח"כ הגיע זמן הביעור וא"כ אי לאו קרא דמן הבקר הי' ראוי למנחת עומר והרי הכא קאי הש"ס אם לא הי' נאמר מן הבקר אלא דהוי ילפי' ק"ו מבע"מ אלא דאיכא למימר דמנחת העומר בשביעית תוכיח והיינו בכה"ג דכתיבנא לזה פריך שפיר מה למנחת העומר שבאה להתיר לאו שבתוכה וראוי להקרבה דהוי בכלל משקה ישראל כיון שהי"ל שעה"כ והקדישה קודם הביעור וגם מה שהקשו עוד התוס' דא"כ מה פריך טרפה נמי תיקרב להתרת לאו שבתוכה וכו' למה יתיר איסור טרפה נראה דהא דכתב רש"י דיעבור על שביעית ולא על חדש היינו משום דדוקא לאו דחדש מצותו בכך לכן הוא ניתר ע"י תקרבתו משא"כ איסור שביעית דאפשר בתבואה שהביאה שליש קודם ר"ה של שביעית דליכא בה איסור שביעית כמ"ש הרמב"ם פ"ד משמטה ויובל ה"ט לכן אין הלאו של שביעית ניתר [א"ה בכ"מ שם נדחק למצוא מקור מקומו והדבר מבואר בירושלמי פ"ה דמעשרות ה"ב וע"ש בגה"ש] וא"כ להס"ד דהש"ס דלא ידע מהך סברא דמצותו בכך פריך שפיר א"ה טרפה נמי תתיר לאו שבתוכה ולזה קאמר אלא פריך הכי מה למנחת עומר שכן מצותה בכך ולפ"ז שוב י"ל דאינה מתרת לאו דשביעית. [א"ה המעיין במנחות פ"ד ע"א ותוס' ד"ה שומרים ספיחים וכו' בסוה"ד ובד"ה רחמנא וכו' ימצא דגם לגבי לאו דשביעית הוי מצותו בכך וצ"ל דלא שכיח למצוא תבואה שהביאה שליש קודם ר"ה ונשרש אחר העומר ולפמ"ש התוס' שם דמה"ט הוי ממשקה ישראל גם בספיחי שביעית לר"ע י"ל גם קו' תוס' דהכא ויש לחלק ולשי' תוס' וסמ"ג ור"ש שהביא הכ"מ פ"ז משמטה ויובל ה"ג דגם אחר הביעור א"צ לשרוף רק להפקיר וגם בעה"ב יוכל לחזור ולזכות א"כ ל"ה מצותו בכך דאפשר להפקיר ולהביא מן ההפקר וגם י"ל דמה"ט הוי בכלל משקה ישראל וערש"י ותוס' זבחים פ"ח ע"א ד"ה מן המדומע ובטה"ק שם הביא מתוספתא מפורש כרש"י וע"ע בשו"ת חבה"ק שבס' ט"ג לגיטין מ"ש לחלק בזה אבל ברש"י יבמות קכ"ב ע"א ותוס' מנחות פ"ד הנ"ל מוכח דס"ל דאחר הביעור גם ההפקר אסור ואכמ"ל המחבר]:

ב

שם בבה"ז הקשה ע"ד רש"י אמאי לא מפרש דמתיר לאו דחדש לכל פירות שביעית ואמאי תלוי בשירי מנחה דוקא ע"ש ובאמת גם בלא"ה יש להקשות דמשכח"ל בתבואה

שהביאה שליש קודם ר"ה ונשרש אחר העומר דאשתקד דליכא רק לאו דחדש ולא שביעית כלל [א"ה ומצאתי בר"ש שביעית פ"ט מ"א בסופה שהעיר בזה ותי' דלא שכיח] אבל אכתי הו"מ למימר מנחת עומר תוכיח בגוונא שלא הביאה שליש ואיכא איסור שביעית ולכן דחי דמ"מ מתיר לאו דחדש וה"נ הומ"ל מנחת עומר תוכיח בגוונא דבשעה שבררו העשרון לעומר לא נשאר אח"כ כלום בשדה שאכלוהו בהמות וחיות מיד ולכן מפרש דמ"ג מחיר לאו שבתוכה לענין שירים:

ג

דף כח ע"א ברש"י ד"ה לרצות וכו' ולהתיר מצורע בקהל וכו'. בספר מ"י תמה דהא מצורע מותר לבא בקהל אחר שהביא הציפרים כמפורש בתורה ולק"מ דמבואר בפסחים ס"ז ע"ב וגם ברש"י לקמן צ"ה ע"א ד"ה קדשים וכו' דמצורע משתלח חוץ לשלש מחנות ואחר שמביא צפרים מותר לכנוס למחנה ישראל ולא למחנה שכינה עד שיביא קרבנותיו וכ"ה ברמב"ם פ"ד ממחוסרי כפרה ומ"ש רש"י להתירו בקהל היינו שיהי' מותר גם במחנה שכינה ככל קהל ישראל וכן צ"ל כונת רש"י לעיל דף ד' ע"ב ד"ה אשם מצורע ובדף ה' ע"א בד"ה להכשירו:

ד

ברמב"ם (פי"ב מפהמ"ק ה"ח) פסק דתמורת תודת נדבה בין לפני כפרה בין לאחר כפרה טעונין לחם ובספר מ"י תמה מהא דמנחות פ' ע"ב תני ר"ח תודה שנתערבה בתמורתה ומתה א' מהן חבירתה אין לה תקנה היכי ניעבד ניקרב לחם בהדה דלמא תמורה היא וכו' לא צריכא דאמר הרי זו וכו' ומבואר דבנדבה אין התמורה טעונה לחם והרמב"ם בעצמו שם הי"ג הביא ד"ז וגם במגלת ספר לרמ"ק הספרדי האריך בזה ונ"ל דהנה גוף דינו של רמב"ם נראה כן מהש"ס שם (פ' ע"א) גבי חלופי תודה דמחלק רק בין חילוף למותר תודה ולא נזכר שום חילוק בין חילוף לתמורה וברש"י ד"ה אלא אוולד וכו' דכל דבר הבא מאליו כגון ולד חשיב מותר ומוכח דתמורה שאינו בא מאליו דינו כחילוף אבל הרי כל הטעם דחילופי נדבה טעונה לחם מבואר ברש"י ד"ה בין לפני כפרה וכו' דמרבה בתודה הוא דהואיל ולא נתחייב להפריש אחרת והפרישה גלי אדעתי' שדעתו הי' להרבות בתודות של נדבות והלכך מביא בלחמיהן ואפי' בתודת חובה אם הפריש שלישית לדידן דקיי"ל כרבא אין דין השלישות כחילופי התודה וה"נ בנדבה אפילו בחילוף ראשון וס"ל לרמב"ם דגם בחמורה כיון דהוא ותמורתו קודש מתכוין בתמורתו כדי שאם יאבד או ימות הזבח ישאר השני והתינח בתודת חובה אבל בנדבה שאינו חייב באחריות א"כ להרבות בתודות מתכוין ולכן טעון לחם ואין דינו כתמורה והנה בכל

קרבן כל שלא בא ליד גזבר מהני שאלה וגם בתמורה דאין נשאלין עלי' מ"מ אי מתעקר ההקדש גם התמורה מתעקר כדאיתא בתמורה ל"ב ותוס' שם ל"ג ובמל"מ סופ"ו מערכין וא"כ אימתי נגמר התמורה כשמביאה ליד גזבר להקרבה וסברא כזו כתב מהרש"א בב"ק קי"א ע"א בתוס' ד"ה אמר רבא וכו' דכיון דיכול להחזיר עוד הכסף לא מיקרי פסול דקודם שחיטה וע' בפ"י שם וא"כ היכי דנתערבה תודה בתמורתה ואינו יודע איזהו אם הי' שתיהן לפנינו גם אם לא הי' ממיר השני' הי' מחויב להקריב שתיהן מספק בלחם אחד (וע' ברש"י בר"ה ה') וא"כ כשמקיים התמורה ומביאה ליד גזבר ואינו מתחרט לישאל על הקדשו ליכא סברא דרוצה להרבות בתודות כיון דגם בלא"ה מחויב להקריבו מספק וא"כ גם בתמורת נדבה דינה כתמורת חובה ולכן כשמתה אחת מהן חבירתה אין לה תקנה דדינה כתמורת תודת חובה לאחר כפרה דהא מבואר שם (דף פ' סוע"א) אר"א זו תודה וזו לחמה אבדה תודה אינו מביא תודה אחרת וכיון שא"צ להביא אחרת הוי כלאחר כפרה ובתמורת תודת חובה לאחר כפרה א"צ לחם וה"נ בתמורת נדבה דהכא דדינה כחובה אבל יש להקשות ע"ד רמב"ם שפסק דבתמורת תודת חובה קודם כפרה שניהן צריכים לחם והרי לפי הס"ד דהש"ס פריך היכי דמי אי דאמר עלי לא סגיא דלא מייתי בהמה אחרינא ולחם ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הא תודה ולחמה וכו' והא התם קודם כפרה וגם התמורה טעונה לחם ואפשר לומר דאם לא הי' לו תקנה להביא אחרת ואין עליו חיוב יותר א"כ הוי כלאחר כפרה וא"צ לחם וא"כ במסופק אם זהו התודה או תמורתה א"י להקריבה אבל אם אפשר לעשות תקנה ויחויב בזה הוי כקודם כפרה וטעון לחם וא"כ זהו כונת הש"ס אי דאמר עלי לא סגי דלא מייתי וכו' וא"כ שוב הוי קודם כפרה וגם התמורה עצמה טעונה לחם ומצי מייתי זו שנשארה לבדה עם הלחם [א"ה הסברא שחידש אאמ"ו ז"ל דבנתערבה התודה בתמורתה לא אמרי' דמרבה בתודות הוא מצאתי כעין זה בתשו' ח"צ סוסי' כ"ד בישוב ד' הראב"ד וז"ל דס"ל להראב"ד דעד כאן לא אמרי' מרבה בתודות הוא אלא בא"צ כלל להביא חליפתה הזאת אבל כשרוצה לתקן דמי בע"מ הללו שאין להן תקנה אלא בהבאת בהמה אחרת אף אני קורא אותה חלופין ממש וכו' עכ"ל]:

ה

(דף צ"ה ע"ב) אמר ר"א מאי קושיא דלמא מאי מבפנים במקום זריזין ופירש"י ולא בעזרה ממש אלא בחוץ יאפוהו כהנים זריזים שלא יחמיץ וכבר תמהו כולם דהתינח בלחה"פ אבל בשתה"ל דבאות חמץ אמאי אפייתן בפנים ונ"ל ליישב דברי רש"י בפשיטות דקשיא לי' לרש"י הרי כיון דלא בעי פנים א"כ כשרה בזר וכדאיתא לעיל (ט' ע"א) בקמיצה

ואילך מצות כהונה וכו' ומדכהונה לא בעיא בפנים נמי לא בעיא וכו' וא"כ ה"ה להיפוך ובפסחים (ל"ו ע"א) מבואר גבי מנחת מאפה תנור דכשרה האפיי' בזר אלא דבעינן שיהי' במקום זריזין בעזרה שהכהנים מלמדין את הזר שיזהר שלא יחמיץ ולכן הוצרך רש"י לפרש דאפייתן בפנים קאי רק אלחה"פ דצריך זריזות שלא יחמיץ ולא אשתה"ל דבשתה"ל באמת גם אפייתן בחוץ שלא בזריזין כיון דא"צ שימור שלא יחמיץ והרי האפיי' כשרה בזר וכמ"ש והא דקתני אחת שתה"ל ואחת לחה"פ קאי רק אריש דלישתן ועריכתן בחוץ (א"ה סוגיא כזו ממש מצינו במעילה ט' ע"א מתיב אבוה דשמואל לר"ה דאמר מיצוי חטאת העוף אינו מעכב מהא דתנן אחד חטאת העוף ואחד עולת העוף שמלקו ומיצה דמן חוץ למקומן פסול וא"ב כרת חוץ לזמנו פיגול וכו' קתני מיהת מיצה דמן הוא מותיב לה והוא מפרק לה לצדדין קתני ופירש"י ותוס' דמלקן קאי אתרוייהו אבל מיצה דמן לא קאי אלא אעולת העוף ולא אחטאת העוף ע"ש וזהו ממש כדברי אאמ"ו ז"ל) ולכן מסיק דהא דר"א ברותא דכיון דלישתן ועריכתן בחוץ ולא בעי זריזין א"כ גם אפייתן לא בעי זריזין:

ו

דף ק"ו ע"א ליקטר נדבה ברישא דחובה היכי מקטר לה דלמא כולה חובה היא וחסרו להו שירים ואמר מר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה אין מקטיר קומץ עליהן וכו'. בספר מ"י הקשה דהא לעיל (ט' ע"א) אמר ר"י מקטיר קומץ עליהן ור"ל פליג ובסוף הסוגיא איתבי' ר"י לר"ל ושתק ר"ל ומשמע דמודה לר"י והניח בצ"ע ונראה דלק"מ דהא מבואר שם (ט' ע"ב) דגם למ"ד מקטיר קומץ עליהן מ"מ השירים אסורים באכילה ומבואר לעיל (פ"א ע"א) גבי תודה שנתערבה בתמורתה דאין לה תקנה ופריך וליתי שמונים בהדה ולימא וכו' וליקדשו להו ארבעים מתוך שמונים ומשני משום דקא ממעט באכילה דארבעים וכו' הרי דגם מספק אסור להביא באופן זה וה"נ בזה דמסופק אם הכל חובה אי לא הרי אסור להביא באופן שיהי' השירים אסורים באכילה (א"ה. בתוס' זבחים ע"ו ב' בד"ה אימת וכו' הקשו כעין זה בסוגי' דהתם ותי' דמ"מ לענין אכילה לא משכחת תקנה דהשירים אסירים וזהו כדברי אאמ"ו ז"ל וע"ע בתוס' יומא מ"ז ע"ב ד"ה ואמר מר וכו' אלא דהתם הביאו גירסא אחרת בלשון הש"ס שם אבל בזבחים איתא לשון הסוגיא דהכא ממש ע"ש וע"ע בתוס' מעילה ח' ע"ב בד"ה אלא וכו'):

ז

נדרים (ס' ע"א) אהא דמייתי (דף נ"ט סוע"ב) גופא אר"ח וכו' בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר למימרא דגידולי היתר מעלין את האיסור והתנן גידולי

תרומה תרומה וכו' הא קמ"ל דאפי' שאין זרעו כלה והתנן הטבל וכו' גידולי גידולין אסורין ריבויא דרבו גידולין על עיקרו מותר קמ"ל ויש לדקדק דמשמע דלפי הס"ד לא ידע דמיירי כשרבו גידולין על העיקר והא ר"ח אמר בפירוש ורבו גידוליו וכו' ובר"ן חידש גי' אחרת ונדחק לומר דהא דטבל מיירי בלא רבו אבל לגי' בש"ס שלפנינו קשה. עוד הקשה בהגהות רע"א מה פריך מטבל הרי לעיל נ"ט ע"א מיתיב רמב"ח מהא דקונם וכו' ומשני שאני קונמות דהוי דשיל"מ א"כ הרי גם טבל הוי דשיל"מ והניח בצע"ג. ונ"ל ליישב בפשי' דהא בר"ן לעיל נ"ז ע"ב ד"ה ורבו וכו' העיר דהא תרומה אינה בטלה ברוב אלא בק"א וכתב דהא דנקט ר"ח ורבו גידוליו לאו ריבויא לחוד קאמר אלא רבייא שכיוצא בה היתה כדי לבטל את האיסור ע"ש א"כ הכא לפי הס"ד הוי ס"ל להש"ס דמיירי ברובא בלחוד אלא דכיון דגורע בקרקע הגידולין מבטלין את העיקר ולכן פריך מטבל דכיון דהכא ליכא שיעור ביטול א"כ אין חילוק בין תרומה לטבל דאף דטבל הוי דשיל"מ ול"מ ביטול הרי הכא ליכא שיעור ביטול כלל ואפ"ה הגידולין מבטלין אף דגידולי תרומה תרומה מ"מ גידולי גידולין מותרין גם באין זרעו כלה ואמאי בטבל אסור כיון דאינו מדין ביטול איסור בהיתר כיון דליכא שיעור ביטול ולזה משני דריבויא קמ"ל ור"ל כדין ביטול בק"א וכמ"ש הר"ן הנ"ל ואפי' בגידולין שרי בכה"ג וא"כ לק"מ מטבל דאף דגם בטבל מיירי בדאיכא שיעור ביטול מ"מ הרי טבל הוי דשיל"מ ול"מ ביטול אלא דבזרעו כלה נתבטל בקרקע לגמרי ונשתנה לדבר חדש ולכן שרי ומיושבים ב' הקושיות:

ח

טהרות (פ"א מ"ב) הכנפים והנוצה מיטמאות ומטמאות ולא מצטרפות ופי' הרע"ב והר"ש אם נגע בהם שרץ. ובתוי"ט תמה דהא לעיל תנן שא"צ הכשר ופי' הרע"ב ור"ש לא הכשר מים ולא הכשר שרץ משום דסופו לטמא טומאה חמורה. ונ"ל עפמ"ש בביצה ז' ע"א האוכל מנבלת עוף טהור מן השלל של ביצים מן העצמות מן הגידין וכו' טהור דאין בגידין בנ"ט ולכן אינו מטמא בבית הבליעה ע"ש וא"כ ה"נ כנפים ונוצה אף שמטמאין טומאת אוכלין כשהן עם הבשר מ"מ י"ל דאינו מטמא בבית הבליעה דגם הם אין בהם טעם ולכן בעי מגע שרץ וע' חולין קי"ז ע"ב ורמב"ם פ"א משאה"ט ה"ז ופ"ג ה"ט וה"י ועדיין צ"ע:

ט

אבות (פ"ג מי"ד) הוא הי' אומר חביב האדם שנברא בצלם חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנא' כי בצלם אלקים עשה את האדם חביבין ישראל שנקרא בנים למקום חבה יתירה נודעת וכו' שנא' בנים אתם וכו' חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה חבה יתירה

נודעת וכו' שנא' כי לקח טוב נתתי לכם וכו' המפרשים נדחקו בכפל הדברים באמרו חבה יתירה נודעת וכו' ונ"ל עפ"מ ששמעתי בשם הגאון מוהרי"ש ז"ל אבד"ק לבוב לבאר מאחז"ל ברכות (ד' ע"א) לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני וכו' כך אמר דוד לפני הקב"ה לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב וכו' ויש להבין אטו לא הי' לדוד שאר עניני חסידות ומנ"ל לדרוש על מאמר זה דוקא אבל נחזי אנן הנה האומר ראובן הוא עשיר בעיר לבוב לא נשמע מזה שאין שם יותר עשירים כמוהו מבלעדיו אבל אם כה יאמר עשיר בלבוב הוא ראובן נשמע מזה שאין שם עוד עשיר כמוהו ולכן הוקשה לבעלי המאמרים שם מדוע נקט כי חסיד אני דהול"ל כי אני חסיד דהוי נשמע דיש עוד חסידים בישראל משא"כ באמרו כי חסיד אני משמע שאין עוד דומה אליו ואיך יתכן שיוציא דוד שאר חסידים שבדור מן הכלל כאלו אין דומה לו ולזה דרשו דקאי על מלכי מזרח ומערב שהם ישנים עד ג' שעות ויושבים בכבודם ואני חצות לילה אקים וידי מלוכלכות בשפיר ושליא לטהר אשה לבעלה ודפח"ח וכן כאן אם אמר שהאדם נברא בצלם לא נשמע מזה אם שאר ברואי עולם לא נבראו בצלם לזה הוסיף באמרו חבה יתירה נודעת לו שנברא רק האדם בצלם שנא' כי בצלם אלקים עשה את האדם ולא הספיק אומרו ויעש את האדם בצלם אלקים דלא הי' נשמע מזה שלא עשה כן שאר ברואים אבל באמרו כי בצלם אלקים עשה את האדם מוכח דלא עשה כן רק את האדם וכן באמרו בנים אתם ואמרו כי לקח טוב נתתי לכם נודעת חבה יתירה לישראל דו"ק ותשכח:

חידושים מאחי המחבר

זכר זאת ליעקב

חידושים מאחי הרב מו"ה יעקב ז"ל.

א

ברש"י חולין מ"א ע"ב בד"ה ל"ש אלא שאינו מחויב חטאת וכו' דמי שבא לידו דבר עבירה בשוגג אינו מחפה עליה כדי שיתבייש ומתכפר לו והפוסקים בסי' ה' כתבו דקלא אית לי' דדרך לפרסם חטאו ובתב"ש שם סק"ז הקשה מהא דחציף עלי מאן דמפרש חטאי' ותי' דהתם במזיד והכא בשוגג וכ"ה במש"ז וקשה לי מש"ס דב"ב קט"ז ע"א דדריש קרא דאשר אין חליפות למו ולא יראו אלקים ופליגי ר"י וריב"ל אם היינו באינו מניח בן או תלמוד ומסיק תסתיים ר"י דאמר תלמוד דאר"י דין גרמא דעשיראה ביר. ופי' רשב"ם דכיון דר"י לא הניח בן אם איתא דס"ל דמי שלא הניח בן אינו בכלל ירא אלקים לא הי' אומר לבריות דין גרמא דעשיראה ביר דאמרי' חציף עלי דמפורסם חטאי' כדכתי'

אשרי נשוא פשע כסוי חטאה ע"ש והרי התם בשוגג מיירי דאטו ר"י חטא במזיד במה שלא הי"ל בן ואפ"ה אין לו לפרסם חטאו וע"ע בתשו' פמ"א ח"ב סי' קע"ח ושע"ת או"ח סי' תר"ז וגם הוא לא הביא מש"ס הנ"ל ובדוחק י"ל דדוקא בהא דלא נקרא ירא אלקים הוי חצוף דמפרסם חטאו ולא בשאר דברים ותדע דלעיל אמר ר"י גופי' משום רשב"י דהקב"ה מלא עליו עברה ולא פריך מהא דדין גרמא דעשיראה ביר ועדיין צ"ע:

ב

ברמב"ן עה"ת (פ' נח) בפסוק והנה עלה זית טרף בפיה וכו' ומאמרם דלא טפת ארעא דישראל במיא דמבולא שלא הי' עלי' גשם המבול כדכתיב לא גשמה ולא נפתחו בה מעינות תהום רבה אבל המים נתפשטו בכל העולם וכסו כל ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים כמו שכתוב מפורש ואין סביב א"י גדר לעכב המים שלא יבואו בה וכ"א בפרקי דר"א וכו' ע"ש וצ"ע שלא הביא מש"ס דזבחים קי"ג ע"ב בהא דפליגי ר"י ור"ל אם ירד מבול לא"י ולמ"ד לא ירד יליף מקרא דלא גשמה ביום זעם ופריך למ"ד לא ירד מדכתיב מכל אשר בחרבה מתו ומשני משום הבלא ושם בשלמא לדידי דאמינא לא ירד מבול לא"י מש"ה הוי חרבה אלא לדידך וכו' בשלמא למ"ד לא ירד וכו' היינו דקם רימא התם וכו' ומבואר מכל הסוגיא היפוך דברי רמב"ן ז"ל:

ג

בדין אם מותר למכור שורים לעכו"ם שיסרסם ע"י עכו"ם אחר ולחזור וליקחם ממנו כדרך מכירת בכור וחמץ הנה בגוף הדין המבואר באה"ע סוסי' ה' בשם תה"ד שהביא הב"ש בשמו משום דא"ש לעכו"ם ובאב"מ ושאר אחרונים השיגו דעיקר טעמא משום דאשלד"ע יש לתמוה שהרי בב"ר פל"ד אר"ח כולהם כהלכות ב"נ בעד א' ודיין א' וע"י שליח שנא' שופך דם האדם באדם ע"י אדם אחר ישפך ומבואר דבמצות ב"נ חייב ע"י שלוחו וגם ע"י עכו"ם חבירו ואף דהוי דבר עבירה וא"כ ב' הטעמים של תה"ד צ"ע אי נימא דב"נ מצווה על הסירוס ואף דבתוי"ט פ"ה דברכות מביא מירושלמי דאין למדין ממדרש כבר כתב בשו"ת הרשב"א ח"א סי' של"ה דבמלתא דמסתברא למדין ועפר"ח אה"ע סי' קי"ט ופת"ש שם סק"ו בשם באר יעקב ומים חיים בזה אבל יש לעיין מש"ס דילן רפ"ב דקידושין דיליף דין שליחות מפסח ומשמע דקודם מ"ת לא הי' דין שליחות [א"ה יעוין בארעא דרבנן אות א' סי' ו' שהעיר לענין אם מעכו"ם לעכו"ם י"ש מדברי מ"ר הנ"ל ושם אות ז' הביא בשם פר"ד בזה לענין אשלד"ע וכתב ב' חילוקים בזה והוא דחה מהא דע"ז נ"ג ובעפד"א אות ט' דחה ראייתו וכדבריו כתב בברכ"י לא"ע שם] והנה מטעמא דא"ש לעכו"ם יש לעיין עוד דהא לשי' כמ"פ בכל האיסורים י"ש לעכו"ם לחומרא

ובישוי"ע אה"ע שם הביא בשם הראב"ן דדוקא בריבית וכ"ה בשו"ת ב"א חיו"ד סי' ס"ב וקשה מש"ס דכתובות דף ע' ע"ב בהא דיפרנס ע"י פרנס ופריך ופרנס לאו שליחותי' עביד ובאס"ז בשם הרא"ה פי' דהיינו משום דשלוחו ש"א כמותו וקשה דלמא היינו ע"י פרנס עכו"ם דא"ש לעכו"ם ובע"כ דלחומרא יש שליחות ועמח"א הל' שלוחין סי' י"ד מהא דע"ז ע"א ותי' דמיירי בהקדים דינר כמ"ש הרמב"ן מכח קושיא אחרת ע"ש ומדלא הוכיח כן הרמב"ן מכח קו' מח"א מוכח דס"ל די"ש לעכו"ם לחומרא גם בשאר איסורין וגם אי נימא להתיר במכירה מ"מ י"ל דבהערמה אסור בשל תורה לדעת הבכ"ש [א"ה בגוף בדין אם ב"נ מוזהר על הסירוס לא הביאו הפוסקים דברי השאלתות פ' אמור סי' ק"ה שפסק דב"נ מוזהר בזה וע"ש בש"ש אות קי"ג באורך וגם יעוין בשו"ת פ"י ח"א יו"ד סי' ג' בדין המכירה הנ"ל ומה שהשיג עליו בתשו' ח"ס חח"מ סי' קפ"ה כבר העיר בתשו' פ"י בעצמו ח"ב סי' מ"ג וביאר ליישבו ובדין הערמה בשל תורה מצאתי בתשו' מיימוני לספר קנין סי' ט"ז ובב"י או"ח סי' קנ"ג בשם ריב"ש במכירת ס"ת דבמתנה בהערמה אסור ומוכח כהתב"ש וע"ע בטוח"מ סוסי' צ"ט ובד"מ בשם ריב"ש בזה ותשו' תשב"ץ ח"א סי' קל"ח ובתשו' הארכתי בזה מהא דבכורות ל"א ע"ב ומירושלמי דיבמות פ"ד הי"ב בסופה ועוד מכמ"ק וע"ע בתשו' כ"ס חיו"ד סי' פ"ג בדינו של תה"ד הנ"ל ועכ"פ כבר צידד הח"ס שם שאין למחות במה שנהגו להקל במכירת הערמה לצורך סירוס ע"י עכו"ם אחר ע"ש].

ד

בא"ח סי' כ"ח ס"א חייב אדם למשמש בתפלין בכ"ש וכו' ובמג"א סק"א בשם ב"ח דהיינו כשיזכור ימשמש שלא ישכחם ויש לתמוה דא"כ למ"ל המשמוש דאם יזכור הרי לא יסיח דעתו ואם ישכח הרי לא ימשמש ג"כ ונראה לפמ"ש הט"ז סי' תרנ"א סוסק"ה דדבר שהוא שינוי מעשה אין אדם שוכחו ולכן יהפך האתרוג או יברך קודם שיטול משא"כ באופן שיכוין שלא לצאת חיישי' שמא ישכח לכוין כן ע"ש וא"כ ה"נ בזה במה שיש לפנינו לעשות בפועל גורם טפי שיזכור בהם משא"כ בדבר התלוי במחשבה לבד:

ה

בא"ח סי' רמ"ב בעט"ז הביא מחז"ל בש"ס דביצה דכל מזונותיו ש"א קצובים חוץ מהוצאת שויו"ט וכו'. ובריטב"א שם כתב דלאו דוקא הנך דה"ה כל הוצאה של מצוה אלא דנקט הנו דשכיחי ובמ"ש המג"א בשם ירושלמי לוין בריבית וכו' מצאתי בתשו' מהר"ם ב"ב החדשות סי' תכ"ה דדוקא מגוי וקמ"ל שיש לו ללות ולחסר עצמו אע"פ שהריבית קשה מאוד כדאמרי' בקידושין דף כ' והחידוש הוא שצריך וחייב ללות והביא

בשם הר"י מווינא הוא הא"ז להקל גם ללוות בר"ק ומהר"ם חולק עליו [א"ה. ע"ש סי' תע"ח נדפס תשו' הא"ז הנ"ל וע' בב"י יו"ד סי' ק"ס בשם תשו' מהרי"ל וברמ"א שם סי' קע"ב וע' בהגהת בני"ש על המשניות סוף שבת במה שהקשה מהש"ס שם ובמחב"ר הביא מתשו' מיימוני ס' משפטים סי' י"ד ומרדכי פ"ג דב"מ ואגודה פ"ד דב"מ דס"ל דגם בר"ק שרי וכ"ה בתשב"ץ חוט המשולש טור ג' סי' ל"ד ע"ש ויש להעיר מסנהדרין כ"ה ע"א דפריך והא רבא וכו' והול"ל שלוה לסעודת מצוה בריבית א"ו דאסור]:

ו

במג"א סי' רס"ד סק"א דבפתילות האסורים דאסור להשתמש אפי' תשמיש שאין צריך עיון וכו' ובנת"ח תמה מהא דשבת כ"א דפתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקים בשבת מדליקין בחנוכה דאסור להשתמש לאורה וברא"ש שם מבואר דתשמיש עראי שרי להשתמש בנ"ח ואם גם בזה שייך חשש דהטייה א"כ יאסר בנ"ח דשמא יטה בתשמיש עראי ולכאורה הי' נראה דכונת מג"א דכיון דאסור להדליקן ועבר על גזירת חז"ל לכן גם תשמיש עראי אסור וכדין מבשל בשבת וכדומה אבל בתשו' רשב"א שממנו מקור הדין מוכח דאינו מטעם קנס ולכן נ"ל פשוט דכונת מג"א דיש בזה ג' חילוקים דתשמיש הצ"ע וכהא דקורין ופולין זהו אסור גם בנר כשר ותשמיש קל שאינו צ"ע מותר בנר כשר אבל בנר פסול אסור דשמא יטה אבל דוקא דרך קבע אבל דרך עראי בתשמיש שאינו צ"ע ואינו קובע להשתמש בזה בקביעות רק דרך עראי בעלמא לכ"ע שרי ובכה"ג מיירי הרא"ש:

ז

א"ח סי' ש"ט בט"ז סק"א במ"ש תימא על מנהגינו שמעמידים המנורה וכו' ואחר הקידוש מסלקים המפה וכו' ובנת"ח תמה עליו מסי' רע"ט ס"ז בהג"ה. ולק"מ דהתם מהני התנאי לאחר שיכבו הנרות אבל לא בעודן דולקות וגם הרי מבואר בסי' רס"ג סעי' יו"ד בהג"ה דצריך להניח הנרות במקום שמדליקין ולא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר וע"ש סי"ד בסופו די"א דאסור ליגע בו ולהוסיף בו שמן ובמג"א שם סקכ"ז:

ח

במג"א סי' ריי"ט סק"ב כתב בשם רמב"ם דטוב לברך ברכת הודאה מעומד ובמחה"ש ביאר דרמב"ם כ"כ מדינא אלא דהכ"מ הניחו בצ"ע ותמהני שהרי בב"י סי' ח' הביא מירושלמי וא"ח דכל הברכות מעומד אלא שכתב דדוקא בברכת המצות ומצאתי בס' מצת שימורים בשם עדי זהב שתמה על הא"ח וב"י שלא נמצא ד"ז בירושלמי ע"ש וגם קשה לי מסנהדרין מ"ב אמר אביי הלכך צריך למימרא מעומד מוכח דדוקא משום דהוי

כמקבל פני שכינה וכ"מ ברמב"ם פ"י מברכות הי"ז ומצאתי בברכ"י א"ח סי' ח' שהעיר מש"ס הנ"ל והביא מכמה מקומות בזה ובפ"י מגלה כ"א השיג על המג"א סי' ח' וע"ש מירושלמי דאפשר הא דצריך לקרות בתורה מעומד משום כבוד הרבים ולפמ"ש הפ"מ בביאור הירושלמי שם מסיק כן להלכה א"כ ה"נ ברכת הודאה דבפני עשרה לכ"ע צריך מעומד וע' בב"י יו"ד סי' רס"ה בשם ע"טור [א"ה יעוין באשכול הל' ברכת הודאה סי' כ"ג בשם תשו' הגאונים כמה דיעות בענין זה]:

ט

ביו"ד סי' רמ"ו בש"ך סק"א בדין אם יוצא בק"ש שחרית וערבית מצות ת"ת יש לתמוה שלא הביא דברי הר"ן נדרים ח' ע"א ד"ה הא קמ"ל וכו' דלא מיפטר בכך ממצות והגית בה וכו' ואח"ז מצאתי בברכ"י שהאריך בזה והוכיח דר"ש בן יוחאי לא ס"ל כן והעיקר כגי' הש"ך דר"ש בן יהוצדק אמר ד"ז ואני מצאתי בתיקונים תיקון כ"ח וז"ל מצוה לאתעסקא באורייתא יומם ולילה הה"ד והגית וכו' וכי יכיל ב"נ וכו' בכל יומי ולילי כל יומוי והא קב"ה לא אתי בטרוניא וכו' אלא כל מאן דקרי ק"ש ערב ובקר כאלו מקיים בו והגית וכו' עכ"ל:

י

ביו"ד סי' ר"מ סכ"ב. חייב אדם בכבוד אחיו הגדול יש לחקור אם דוקא כשהוא בכור או בגדול ממנו בשנים אף שאינו הראשון ולפמ"ש המקובלים דטעמא לפי שנוטל כח הראשון מאביו נראה דדוקא בכור וכן ראיתי בשם ס' הלק"ט ונראה ראי' להיפוך מדברי אדר"נ פל"ז וז"ל חכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו וכו' זה משה שנא' וידבר אהרן כו' כך אמר משה אפשר שאדבר במקום שאחי גדול ממני וכו' ע"ש וע"ש עוד סופכ"ז ורע"ב ותוי"ט פ"ד דאבות מי"ב והרי מרים היתה גדולה מאהרן כמ"ש רש"י שבת (פ"ח ע"א) בד"ה ע"י תליתאה [אה"צ ע"ע בתוס' בכורות דף ד' ע"א ד"ה ואהרן מפורש ג"כ דאהרן לא הי' בכור דמרים גדולה ממנו בג' שנים כמו שאהרן גדול ממשה בג' שנים והביאו זאת בשם המדרש ע"ש] ואפשר דהתם חשיב לה מדת חסידות ולא מדינא וגם מתשו' הרא"ש וטוש"ע דגם באחיו מאמו שייך מצות כיבוד מוכח דלא קיי"ל כטעם המקובלים וע' בס' תפארת יונתן פ' ויגש ויש להסתפק בשני אחים תאומים מי הוא הבכור [א"ה. יעוין בב"ר ורש"י ר"פ תולדות במשל דשפופרת ובזוה"ק סו"פ מצורע איתא להיפוך]:

יא

בש"ך יו"ד סי' רס"ה סקכ"ד שלא לחלוץ התפלין עד אחר המילה וכ"ה במג"א סי' כ"ה סקכ"ק ורבים תמהו דכיון שהתפלין הם ג"כ אות מהראוי לחלצם בשעת מילה

וכדקיי"ל בשויו"ט דפטור מתפלין משום שא"צ אות ולכן העלה בס' עטרת צבי פ' תזריע שצריך לחלוץ התפלין קודם מילה ושכן נהג הגאון הקדוש מו"ה שמעלקא זצ"ל והרה"ק מלובלין זצ"ל ומצאתי במש"ז סי' ל"א שחי' קושי' הנ"ל דבעינן ב' אותות בחול יש תפלין ומילה ובשבת אות שבת ומילה וא"צ תפלין ורוח אלקים דבר בו שמצאתי מפורש כן בתיקוני זהר בהקדמה דף ב' סוע"ב ומצאתי ברוקח סי' ל' שהקשה דכמו דבשויו"ט אינו חייב לישא תפלין שהם עצמו אות מה"ט לא יהא נמי חיוב בחול בתפלין שהרי יש אות מילה דכתיב והיה לאות ברית וי"ל דאות מילה לא קרי אות דבעינן אות מיצי"מ ושבת ותפלין הם אות מיצי"מ ולא עבדי' אות על אות וכו' עכ"ד והוא נגד דברי תיקונים הנ"ל:

יב

בתומים סי' י"ז סק"ג כתב דבינאי שהי' רשע ל"ש כבוד מלך דבעינן עושה מעשה עמך ושמעתי לתמוה מש"ס דזבחים ק"ב ע"א לעולם תהא אימת מלך עליך ויליף ממשה לפרעה ואליהו לאחאב ומוכח דגם באין עושה מעשה עמך שייך כבוד מלך ואני מצאתי ברש"י סנהדרין מ"ז ע"ב בד"ה על מטה של חבלים וכו' ומפני כבוד אב נמי ליכא למיחש דנשיא בעמך כתי' בעושה מעשה עמך וכו' והרי אביו הי' מנך ומוכח כהתומים ובעכצ"ל דהא דזבחים משנת חסידים שנו כאן ולא מדינא ואפשר דמה"ט כתב רש"י שם שביזהו לעין כל כדי שיתייסרו האחרים וע' מהרש"א בח"א למכות כ"ד [א"ה ש"ס ערוך הוא בב"ב דף ד' ע"א גבי הורדס דבאינו עושה מעשה עמך ליכא איסורא דנשיא בעמך לא תאור]:

יג

בתו"ח חולין ק"כ חידש דבבליעה הוי שלכד"א וע' נו"ב מ"ק חיו"ד סי' ל"ה מ"ש מהא דחולין ק"ג ע"ב ונדחק דחתיכה קטנה דרכה לבלוע וע' בב"ט שער הכולל דין א' מ"ש בזה וקשה לי מש"ס דכתובות ל' ע"ב דמוקי להא דזר שאכל תרומה בתחב לו חבירו בבית הבליעה ולא לעסה כלל ומתחייב בנפשו במיתה והא גם בתרומה פטור בשלכד"א כמ"ש התוס' שם כ"ו ע"א ד"ה שאני וכו' וליכא חיוב מיתה ומשא"כ תשלומין איכא גם בשלכד"א כמ"ש בצל"ח ברכות ל"ח ונו"ב מ"ת חא"ח סי' קט"ו וצ"ע:

יד

בט"ז או"ח סי' שי"ז סק"ב הביא בשם סה"ת בשם ר"י בהא דסנדלים של רבנן דהיינו משעה שקושרים אותו ברגלם בשבת שחרית אינם חולצים מנעליהם אף בלילות עד ליל שבת לפי שלומדים בכל הלילות של חול במלבושיהם ושוכבים מעט וכו'. יש לתמוה מהא דיומא ע"ח ע"ב בהא דתינוקת מותרין בכולן חוץ מנעילת הסנדל מ"ש נעה"ס

דאמרי אינשי עבדי לי' הנך נמי וכו' סנדל נמי אימר מאתמול עבדו לי' סנדל לא אפשר דמאתמול עבדי לי' דאמר שמואל האי מאן דבעי למיטעם טעמא דמיתותא ליסיים מסאני וליגני וכו' ע"ש והא א"א לג"י בלא שינה ואולי כיון ששכבו רק מעט בשינת עראי ליכא סכנתא וגבי תינוקת שדרכן לישן כל הלילה לכן לא אפשר ומוכח מזה דבשכיבה ושינת עראי מותר לישן עם המנעלים וליכא סכנתא כלל ואל תירא עבדי יעקב:

שו"ת דרכי שלום

מפתחות לשו"ת

סימן א
בענין חזקת אוראנדס בזמנינו שקנתה הממלכה זכות הפר"פ מהאדונים. לביטשקאף באונגרן

סימן ב
בענין חזקת דברים המושכרים תמיד ע"פ ליפטאציע להרב הנ"ל.

סימן ג
אם בריחים החדשה הנקראת אמעריקאנישע שייך חזקת ג' שנים. לק"ק באקאווסק

סימן ד
בנדון פאסעסיע שהוא שכירות שדות אם שייך בזה התקנה. לזאלישטשיק

סימן ה
אם המחזיק הוא מחלל ש"ק בפרהסיא ואוכל נו"ט אי שייך בזה התקנה. ללבוב

סימן ו
בנדון שו"ב שרוצה למכור חזקתו לאחר ורוב בני העיר מוחים בידו. לפאלטשען

סימן ז
בדין חזקת רבנות אם הבן ראוי לכך. לפרעמישלא

סימן ח
אי שייך חזקה ברב שנתמנה ברצי כסף. למונקאטש באונגרן

סימן ט
בנדון רב א' בעיר שהחזיק גם בכפרים שסביב העיר ומסר החזקה לבנו ועתה קמו אנשי כפר א' וקבלו להם רב אחר בטענתם יען שרחוקים מהעיר קשה לפניהם להכנע תחת רב העיר. לספינקא באונגרן

סימן י
בנדון שו"ב שנאסר ויצא הפסק שלא יבדוק מבלעדי השו"ב הב' וגם יראו סכינים זל"ז ואם יעבור פ"ז דינו כחשוד ואח"כ עבר א' אם מותר גם להב' לשחוט ולבדוק לבדו. לק"ק קריפטש

סימן יא
בנדון רב א' שמת והניח ב' בנים וירש הבכור החזקת ושל"ח בלי זש"ק ואחיו ג"כ חל"ש והניח אחריו בן אם חוזר לחזקת זקנו. להאראדענקא

סימן יב
בשו"ב שחתמו בכתב בתוקף ליתן חלק לקהל מפרס הזביחה יען שרצו לקבל עוד שו"ב כמו שהי' מקדם ועתה פסקו מליתן יען שקבלו הקהל עוד שו"ב. לקיטוב

סימן יג
בנדון שו"ב שנתן תק"כ לשמוע לכת המתנגדים של הרב ולשחוט בלי פרס שנוטל הרב. לק"ק מילניצא

סימן יד
בנדון שו"ב שנשבע שלא ישחוט בלי פרס הרב ומערים לשחוט ע"י אחר והוא מסייע בבדיקה ומחלקים ביניהם פרס של הרב. להרב הנ"ל

סימן טו
בנדון שו"ב שנשבע לתת להרב חלק שליש מהכנסת זביחה מהכפר יען שהרב יסייע לו שיתקבל לשם ונתקבל לשם ואח"ז נדחה משם יען שחזר השו"ב שהי' מקודם ואחר שנה יצא השו"ב הישן משם וחזר השו"ב הנ"ל והבטיח שנית להרב חלק שליש בלא שבועה ועתה חוזר בו השו"ב. לוויזניצא

סימן טז
בנדון בר אווזות הגדולות שנתפשטו זה לא כביר במדינתינו לסאניק

סימן יז
בנדון בשר שבין צלע י"ב לי"ג אם מותר בלא ניקור לקעשוניב ברוסיא

סימן יח
הגהות לספר משפט שלום על חו"מ.

סימן א
הן נשאלתי מהרב וכו' אבד"ק אזערני ני' ומהרב וכו' מו"ה יהודא כ"ץ מו"צ דק"ק סאניק ני' וגם מהמו"צ דק"ק ביטשקאף באונגרן ועוד כמה רבנים בדבר חדשות שנתהוה שהסכימה הממלכה יר"ה ליקח זכות האורנדיס ופראפינאציעס מהאדונים ושילמו להם כפי שומא ומשכירים שרי הממלכה העסקים ע"פ ליצטאציע אם יש עוד להיהודים

בעלי החזקות מכפרים וכדומה זכות החזקה ע"פ דתה"ק [ומראשית כזאת אודיע כי במה שנוגע לחוקי המלוכה אין לי עסק כלל דדינא דמלכותא דינא ודברינו בטלים ורק באופן שלא יהי' נגד דין המלכות דברי אמורים ע"פ דתה"ק וד"ל] וא"א לי כעת להעתיק כל החשובות שהשבתי בענין זה מפני האריכות ורק בקצרה על שרשי הדין אתחקה והנה מ"ש הרב מאזערני ני' מהא דדבר הנאסר במנין דאפי' בנתבטל הטעם צריך מנין אחר להתירו כמ"ש המג"א סי' תר"צ והביא מהמג"א סי' ט' והאריך להוכיח דבאותו דבר עצמו שכבר גזרו בו גם בנתבטל הטעם ודאי צריך מנין אחר להתירו כדבריו מבואר בק"נ פ"א דביצה אות ל"ג. ולענ"ד ראי' מירושלמי פ"ו דשבת בהא דגזרו על סנדל המסומר ופריך ולא בשעת השמד גזרו וכיון שעבר השמד יהא מותר ומשני לא עמד ב"ד וביטל. ובשיו"ק שם מרמב"ם וראב"ד והוכיח מהירושלמי בכמ"ק כרמב"ם וע"ע בשו"ת בש"ר סי' ל"ו וכסד"ה שם ובב"י או"ח סי' של"ט ומג"א סי' תרכ"ח סק"ו ותשו' בר"א חא"ע סי' מ"ו במ"ש לבאר החילוק בין תקנה לגזירה ובתשו' גא"י חא"ח סי' קכ"ח. והנה בתשו' רדב"ז ח"ג סי' תקל"ג האריך לבאר דדמ"ד וא"כ גם אם הי' קרקע החנות עצמה שלו ולקחה המלך ומכרה הוי מכירה ומכ"ש חזקת החנות. ועוד דחזקת החנות אינה אלא מכח הרמנותא דמלכא והוי מנת המלך כשאר מכס ובידו למכור למי שירצה ועוד דכיון שנסתלק המלך הראשון ולקחו ממנו המלכות נסתלק גם כח המחזיק דלא עדיף מגברא דאתי מחמתי' ועמון ומואב טהרו בסיחון ע"ש עוד בזה וכבר הבאתי בחיבורי לחו"מ בקת"ע לסי' רל"ז דיני חזקה אות י"ד בשם כמ"פ דבשל מלך ל"ש חזקה ומ"מ תלוי במנהג אבל בקת"ע שם אות ז' הבאתי מתשו' ב"ח דמוכח דתקנת אוראנדס הי' גם בשל מלך ועוד דבזמנים הראשונים הי' שרי פולין כל א' מלך בגליל שלו ואפ"ה תקנו התקנה. וגם כבר כתבתי בדיני חזקה אות ל"ו דהרדב"ז מיירי בכבש מלך אחר דפנ"ח באו לכאן משא"כ בקנה מהראשון מה מכר ראשון לשני כל זכות שבידו וא"כ חזקת הראשון קיימת ואף דמבואר בתוס' ב"מ ל"ה ע"א בד"ה זבנה וכו' דהראשון מן הדין נמי אין מחזיר וכו' אלא משום ועשית הישר והטוב מיהדר ולכך שני לא מהדר ע"ש א"כ י"ל דה"ל בנ"ד אבל ז"א דכבר כתב מהרי"ט בשניות חח"מ סי' ל' דיש להמחזיק קנין הגוף בהעסק והביא מנדרים מ"ז רע"א ור"ן שם ואף דמבואר במהרי"ט שם דדוקא היכי דהמחזיק יש לו זכות בגוף הקרקע והבית וכפי שהי' החזקות עד עתה שגם בית המזיגה הי' בכלל השכירות משא"כ בחניות דהוי רק זכות הלואה א"כ עתה שמכרו האדונים רק זכות המזיגה לבד נהי דמי שהחזיק בבית המזיגה אסור לאחר לשכור הבית משום תקנת רגמ"ה מ"מ י"ל דזכות המזיגה לבד לא דמי לקה"ג ול"ש בזה לומר מה מכר ראשון וכו' אבל נראה דכיון

שבזמן שהי' העסקים בידי האדונים החזיקו בהם קה"ג שהרי גם הבתים הי' שייכים להשוכרים א"כ ממילא לא מכרו האדונים גם זכות המזיגה רק כפי זכות שבידם וכבר החזיקו בעלי החזקות בחזקתם ואף דבנ"ד י"ל דהמלך לקח זכות המזיגה מהם גם שלא ברצונם אלא שניתן להם מרצונו תשלומי הטבה. אבל ז"א שהרי המלך לא רצה ליקח מהם רק דרך מכירה ובהסכמת נבררי המדינה א"כ דמי לשאר מכר ולא בטלה חזקת המחזיק שבא ליד המלך. וגם מתשו' מ"ב שהבאתי בקת"ע אות ה' דמיירי בהשכין השר את הכפר ליד שר שני ואפ"ה דן מכח החזקה ומוכח דדרך מכירה לא בטלה החזקה ואין סתירה לזה מדברי מהרי"ק שהביא מהרי"ט שם דמהרי"ק מיירי במת מלך א' ועמד מלך אחר ולא מיירי ביורש שירש המלוכה בירושה והביא מהרי"ק ראי' מב"ק מ"ט משכונו של ישראל ביד גר ומת הגר וכו' כיון דמית פקע שיעבודו אלמא דכיון שמת נשארו נכסיו הפקר וזכה ישראל השני ולכן חילק מהרי"ט דמהרי"ק מיירי בחזקת הלואה לבד ולא בהחזיק בקרקע והן אמת שהד"מ חו"מ סי' קצ"ד העתיק בשם מהרי"ק במלך שמת וקם בנו וכו' ונמשכתי אחריו בחיבורי שם שלא הי' בידי תשו' מהרי"ק עצמה אבל המעיין במהרי"ק ימצא כמ"ש וצ"ע על הד"מ ויש לדון ולייישב ד' הד"מ דהא גם במחזיק בנכסי הגר מבואר בתוס' עירובין ע' ע"ב ד"ה ת"ש ישראל וגר וכו' קסבר רבא דמכח הגר חשוב כמו יורש דהוי כרעי' דאבוה וכו' ע"ש אך בנידון מהרי"ק שהי' רק זכות הלואה כבר פסק הרמ"א בח"מ סוסי' רע"ו דאין ירושה בדבר שא"ב ממש. וזה כביר הבאתי ראי' מתוס' ב"ב קמ"ח ע"א ד"ה שכ"מ וכו' דמוכח כהרמ"א ומצאתי אח"ז במח"א הל' טה"נ סי' א' שהעיר בזה וע"ע במהריט"א פ"א דבכורות להש"ס דף י"א ולכן ס"ל לרמ"א דלפ"ז גם בן היורש אינו זוכה בזה מכח אביו רק מעצמו א"כ י"ל דפנ"ח באו לכאן אך די"ל דכיון דיורש כל המלוכה והמדינה לכן זוכה גם בזכות ההלואה וכמ"ש התוס' בב"ב קמ"ח הנ"ל דלפי שיורש הבית יורש נמי זכות הדירה שא"ב ממש ואפשר דשא"ה דהדירה בא מגוף הקרקע משא"כ הכא וע' בחו"מ סוסי' ר"ג וסמ"ע שם וגם בעיקר הדבר אם גר היורש כרעי' דאבוה יש לדון מתוס' גיטין י"ג ע"א ד"ה והא לא משך וכו' ותוס' ב"ב קמ"ט בהא דגר דליתא בירושה ופסק כחו מממונו ליכא מצוה לקדה"מ וקאי נמי אליבא דרבא גופי' ונראה מזה היפוך דברי תוס' עירובין הנ"ל [ולפי זה יצא דין חדש דמי שזכה בזכות חזקת הלואת חנות או מזיגה וכדומה במה שהוא רק הרמנותא דמלכא בלא שום בית או קרקע אם מת אין בנו יורשו וי"ל בדברי ש"ך וקצה"ח סוסי' רע"ו שם ואכ"מ] ועכ"פ לדינא לענ"ד מי שהחזיק עד עתה בחזקת אוראנדס שהי"ל זכות גם בבית המזיגה גם אחרי שנמכרו זכות המזיגות למלך יר"ה בכ"ז בדתה"ק תקנת הקדמונים היא בתקפה

ופורץ גדר ישכנו נחש ואף שיש גם עכו"ם הבאים לשכור לא דמי להא דחו"מ סי' קנ"ו דבדאיכא עכו"ם דמזבני ל"ש דין נקוטי שוקא לת"ח דכבר הקשה בכנה"ג שם בהגה"ט אות ל"ה מזה עמ"ש בתשו' רמ"א שגזר על קוני ספרים שלא יקנו אלא ממהרמ"פ ותי' דהכל לפי הענין דבספרים שאין עכו"ם קונים אותו יהי' היזק להת"ח אם ימכרו יהודים אחרים משא"כ בדברים שדרך עכו"ם לקנות ע"ש א"כ ה"נ ידוע שאין העכו"ם מסוגלים במסחר הראנדיס וכמ"ש בקו"א לסי' רל"ז אות ט"ו ומה"ט לא דמי להא דתשו' רש"ל שהבאתי בקת"ע אות ז' ע"ש ותבין. וגם העירני הרב מביטשקוף מדברי תשו' מהרמ"ל סי' ס"ד דמוכח כן. ועוד והוא העיקר דדוקא בהא דסי' קנ"ו דהוי רק משום יורד לאומנותו י"ל דאי איכא עכו"ם לפנינו ליכא תקנתא אבל בנ"ד שכבר זכו בחזקתם ע"פ תקנת הקדמונים ודמי לקה"ג וכמש"ל בשם מהרי"ט א"כ גם בדאיכא גזלנים אחרים לפנינו או עכו"ם שאינו מצווה באיסור גזל זה וכמ"ש בח"מ סי' רפ"ג דעכו"ם אינו מחויב בתקנת. חכמים מ"מ בודאי אסור לשום ישראל לגזול ממונו של זה ועמ"ש בקת"ע שם אות ה' בשם המ"ב ומ"ש עליו בזה ולפ"ז נראה דאם נתן העובר הוספה ולולא שנתן הוספה לא הי' צריך להוסיף כי לא הי' אחרים לפניו שקדמו ליתן הוספה הוי בריא היזקא וצריך להחזיר גם ההוספה שגרם הוא ואף שבקת"ע אות ה' הבאתי בשם שא"י סי' י"ז דכיון שעושה הדבר להרויח לא דמי למסור ובאות ו' שם הבאתי ד' הסוברים דבמכוין לטובת עצמו אינו חייב מדד"ג וצדדתי דהמוחזק י"ל קים לי אבל הרי בש"ך סי' ס"ו סקפ"ב פסק דחייב וא"י לומר קים לי ואף דבסי' שפ"ח ס"ה בהג"ה הובא ב' דיעות בדין מסור שמכוין להציל את שלו וע"ע בפרישה סי' צ' סט"ו במ"ש ע"ד תשו' הרא"ש שם ליישב השגת הש"ג פ' הכונס אבל שא"ה דמציל את שלו אבל בנ"ד בא להרויח במה שאינו שלו לכ"ע חייב היכי דבריא היזקא וע' בשו"ת ד"ח ח"ב חו"מ סי' כ"ו שפסק דהיזק ההוספה תלוי במנהג מקומות ובשו"ת מ"ח ח"ב ח"מ סי' כ"א פסק דא"צ להחזיר ההוספה והביא מתשו' נא"ד סי' נ"ג שפסק בעצמו דא"צ להחזיר ההוספה ואני מצאתי בשו"ת גו"ר הספרדי חח"מ כלל ו' שהביא בשם מהרא"ש דחייב להחזיר העסק ולהעמידו על כנו כבתחלה ול"מ שיפייסנו בממון והוא סיים דגם חוץ להיזק ההוספה ענוש יענש כפי מה שיראה לפרנסי הזמן ע"ש ועמ"ש בקת"ע אות ו' בסופו בדין גרם שישלם המחזיק כל דמי העסק תיכף בלא הרחבת זמן ואח"ז מצאתי בתשו' רמ"א סי' פ"ו שפסק להדיא דאם הי"ל הרחבת זמן בפשר עם השר וגרם לו זה במלשינות שהוצרך לשלם מיד הוי כמזיק וצריך לשלם ע"פ שומא וכהא דפ"ק דמכות אומדין וכו' ע"ש ולכן תלוי בראות עיני הדיין כפי ענין בירור ההיזק אם נגרם רק ע"י העובר הזה בלא ספק יש לחייב גם בהיזק ההוספה

וכמ"ש בחיבורי שם ובעוה"ר נעשה כהיתר ואיש את רעהו חיים בלעו וגורמים לשלם יותר משיווי העסקים ונראה בחוש כי לא יצמח מזה שום טובה להממלכה כי במשך הזמן יכשל כח השוכרים מסבל גודל ההיזק וירדו מחיר העסקים ועינינו הרואות כי רק היהודים מגודל דוחק הפרנסה מוסיפים כל א' על חבירו וגורמים עוד יותר עניות ומיעוט הפרנסה ומצוה על מי שיש בידו למחות להתאמץ בכל עוז לבל תהי זאת לפוקה ולמכשול וגם אם אינו ע"פ הדין ראוי לגדור גדר

סימן ב

עוד כתבתי בענין הנ"ל להרב מוהר"פ נ' מבוטשקאף בדין עסקים של אוראנדיס המושכרים תמיד ע"פ ליצטאציע ושכרו יהודים כמ"פ זאח"ז והחזיקו בהם כמה שנים ורו"מ הביא משו"ת שו"מ מהד"ק ח"א סי' י"ט שפסק דבדבר המושכר בליצטאציע ל"ש בי' חזקה והנה הוא סותר דברי עצמו שבסי' ל"ה שם פסק דאם כבר החזיק ג"ש גם בזה אסור וכבר הבאתי בקת"ע אות ו' דברי המבי"ט ח"א סי' קצ"ד ומהרי"ט ח"א סי' צ"ה אבל בנ"ד שנמשך כן כמה שנים ולא הי' פוצה פה ומצפצף וסמ"ד ע"ז לעשות חובות וכדומה נראה דדמי ג"כ לעני המהפך בחררה דנקרא רשע וגם דמי לעני המנקף בראש הזית ושאר ראיות שהביא בתשו' מ"ב והובא בקת"ע אות ה' אך לפי שנתחדש זה מקרוב גזירת הממלכה שלא למכור י"ש בהקפה ל"ש טעם היזק חובות אבל י"ל דמ"מ איכא היזק חובות שעושים בהיתר וגם בנתבטל קצת טעם התקנה י"ל דהתקנה במק"ע כמש"ל בסי' הקודם:

סימן ג

ובדין ריחים כתבתי בתשו' להרב מוהרי"א נ' מו"צ דק"ק באקאווסק באחד שהחזיק כמה שנים בריחים של מים ואח"כ העמיד האדון ריחים של מאשיען הנקרא אמעריקאניש בצד שכנגד ריחים הקודמת ולקח המים לשם והחזיק המחזיק הנ"ל גם בריחים החדשה ועתה קמו אנשים ושכרו שניהם באמרם כי בריחים החדשה לא ניתקן התקנה מעולם כי לא הי' בימיהם וכיון שהאדון אינו משכיר רק שניהם יחד מותר לשכור הכל. והנה בגוף דין חזקת ריחים עמ"ש בקת"ע לסי' רל"ז אות ט"ו ואח"ז ראיתי בשו"ת ד"ח ח"ב ח"מ סי' מ"ב בשם הגאון בעל ישויע"ק דאם יש שם גם בית דירה ודאי דשייך תקנת ר"ג ואח"ז נדפס שו"ת מגה"ש ובסי' מ"ד העיד ששמע מהגה"צ אבד"ק קאמינקא ז"ל שהמנהג פשוט לדון דין החזקה גם בריחים וכבר רמזתי בחיבורי שם דלפמ"ש בשו"ת רמ"פ סי' מ"א דיש לדון תקנת ר"ג גם בהלוואת חנות ממילא ה"ה בריחים וכדומה. והנה ז"ל מהרמ"פ חדשים מקרוב באו להרוס ולהשיג גבול בעלי חניות שכבר

החזיקו במקומם בהלואה מכח הרמנא דמלכא ואלה המשיגי גבול וכו' לקנות להם מן המלוכה שאף הם ילוו בריבית וכו' וג"ז בכלל חדר"ג שהחרים על השגת גבול בשכירות בתים מעכו"ם כי מה לי שכירות בית מה לי שכירות הלואה וכו' וכן ראיתי שפסק רבינו ר"י מינץ ז"ל פה פדאוה ודימה חזקת הלואה לשכירות בתים וכו' לכן הנני מודיע וכו' צריכים כפרה לשעבר על שגגתם על שמעלו בחר"ג ואם יזידו עוד יהי' בחר"ג וכל ישראל נקיים עכ"ל ויש לדין דהא קיי"ל דאין למדין ד"ס מד"ס כדאי' פ"ג דידים ובתשו' הרא"ש כלל נ"ד ותשו' לח"ר סי' ל"ג מבואר דגם בק"ו ומה מצינו אין למדין וכן מצאתי בהגמ"ר סוף קידושין דכמו דאין דנים ק"ו מהלכה כן אין דנים בתקנה וכ"ה בתשו' מהר"מ מונץ סג"ל סי' ק"ט ובירושלמי פ"ב דשביעית ה"ד אין מחדשים ואין מוסיפין על הגזירה וצ"ל דס"ל דהיינו הך דעיקר תקנת ר"ג הי' שלא להשיג גבול וא"כ ה"נ בנ"ד כל מיני ריחים בכלל התקנה והעירוני בזה מדברי הר"ן שבועות פכ"ה בהא דהבו דלא לוסיף אדרב ושמואל דבתובע חשוד אינו הוספה דהיינו הך וה"נ בנ"ד ועמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' רל"ב סט"ו על הפסק של ר"מ טיקטין בדין שם ליווי אי הוי שינוי השם והבאתי מכמ"ק בזה וע"ע במל"מ פכ"ז ממכירה ומוצל מאש סי' ז' וסי' ח' בדברי מהרי"ק וכמה דוכתי בש"ס בענין זה וע"ע בתשו' מהרשד"ם חח"מ סי' קנ"ג בשם רד"ך דבתקנות אזלי' בתר אומדן הדעת של המתקנים בין להוסיף ובין לגרוע וע"ש עוד סי' רכ"ח בזה ובקת"ע לסי' רל"א אות ל"ג בזה:

סימן ד

והנה נשאלתי מהרב הגאבד"ק סניטין מוהרא"מ נ"י והרב וכו' המו"צ דק"ק זאלישטשיק ועוד כמה רבנים בדין פאסעסיע שהוא שכירות שדות אם שייך בזה התקנה וכבר כתבתי בענין זה בקת"ע אות ט"ו ובקו"א שם ב' השמטות קטנות השייכים לזה ואח"ז ראיתי בשו"ת ד"ח חו"מ סי' מ"ט שפסק בפשי' דגם בזה יש דין חזקה וכן הועד לפני דבמדינת אונגרין נהגו כן אבל י"ל דבמדינתינו אינו כן והראוני בשו"ת ב"ל חח"מ סי' י"ח שהעלה דכיון דבזמן הקדום לא הי' רשות לישראל לקנות ולשכור שדות לא ניתקן מאז שום תקנה בזה ואין בידינו לתקן תקנה חדשה אך באם יש לו גם בית דירה אזי שייך תקנת ר"ג והנה גוף סברתו מצינו כה"ג במג"א סי' ש"א סקכ"ח בהא דמסתפג באלינטות דאע"ג דבזה"ז אפשר בלא רחיצה מ"מ כיון דלא גזרו בימיהם אין לנו לחדש גזירה והביא ראי' מהב"י סי' י"ג וע"ע במג"א סי' ע"ט סקט"ו ויש להעיר מהמג"א סי' תצ"ט סק"י וסי' תקי"א סק"ה אבל יעוין בתו"ש סי' שכ"ב סק"ז ותמצא דלק"מ ויש להביא עוד סיוע מהמלחמות פ"א דמגלה גבי שלשה עשר דכיון דבימיהם לא נגזר משום פורים אלא

משום יום נקנור ונתבטלה מג"ת ובטל יום נקנור אין לנו לחדש גזירה חדשה ע"ש אך לפמש"ל סי' הקדום הכל בכלו גזירת ר"ג שלא להשיג גבול והנה מ"ש עוד בשו"ת ב"ל דבדאיכא בית לכ"ע איכא תקנת ר"ג הנה. מצאתי בכתבי הגה"ק אבד"ק ביטשאטש זצ"ל וז"ל אם שכר הרבה עסקים כאחד ובתוכם הבית שישב בה יהודי אולי י"ל שכל שהבית טפל בין העסקים י"ל דקיל גם י"ל שאם הי' מקודם שכירות כל העסקים כאחד ולא הי' משכיר הבית בפ"ע בשום אופן קיל והעיקר בכך כפי כונת הלב שאם לא הערים בשביל להפקיע הבית ועיקר כונתו להעסקים והבית לא הי' עומד לשכירות בפ"ע עתה בשום אופן קיל עכ"ד אבל מדברי הישויע"ק שהבאתי בסי' הקודם מוכח דגם אם הבית טפל להעסק שייך תקנת ר"ג אך לפמ"ש בקת"ע אות ז' בשם תשו' רש"ל ושאר אחרונים כמה חילוקים בענין תקנת ר"ג ה"נ בדין פאסעסיע:

סימן ה

ונשאלתי מהרב מו"ה נחום בורשטין נ"י מלבוב בדין מחזיק פאפעסיע ומחלל ש"ק בפרהסיא ואוכל נו"ט אם שייך בזה התקנה וספק זה יש גם בשאר החזקות וכתב ששמע בשם הגאון מהרש"ק ז"ל מבראד שפסק דגבי פאסעסארין שמחללים ש"ק ל"ש דין החזקה דתקנתא לרשיעי לא עבדי והנה מצינו כה"ג בתשו' הר"ן שהובא בחו"מ סי' רל"ה גבי תקנת פעוטות ועמ"ש בחיבורי שם מכמ"ק וביותר יש ראי' מתוס' ב"ב ל"ה ע"ב בד"ה ואפילו וכו' דגם בכתבו הרשאה זל"ז הואיל ורשעים הם אין נזקקים להם וע' קצה"ח ונה"מ סי' מ"ט בזה אבל י"ל דשא"ה דהם רשעים בגוף הדבר ההוא אבל כאן גוף השכירות בהיתר אלא שאח"כ מחללים שבת וגדולה מזו מצינו בפסחים מ"ח גבי מוקצה דבדרבנן מחלקינן בין איסור מגופו ובין אם דבר אחר גרם לו וראיתי להב"ח בחו"מ סי' קפ"ב שהביא ראי' דמותר לעשות שותפות עם הגוי מהא דסופ"ק דע"ז הנהו מרוקאי דגוי נקט בשבתא וישראל בחד בשבתא אתא לקמי' דרבא שרי להו ואם איתא דרבא ס"ל דאסור לעשות שותפות עם הגוי לא הו"ל לרבא להיות נזקק לשמוע שאלתם ולא להורות להם וכהא דבני רוכל תקברם אמם בב"ב קנ"ו שהי' רשעים אליבא דר"א שקיימו קוצים בכרם ולא נזקקו בביהמ"ד להורות להם ורבנן לא פליגי אלא משום דס"ל דמותר לקיים קוצים בכרם ע"ש ובב"ח רסי' רכ"ח צידד דמה"ט מותר להונות לרשע אפי' בממון אלא שהניחו בצ"ע וא"כ בנ"ד אם נתברר שמחלל ש"ק בפרהסיא דדינו כעכו"ם א"צ להזדקק לדינו כלל וגם יש להביא ראי' מסנהד' כ"ט רע"א בני חמוה דמר עוקבא קרובים ונתרחקו הוי אתי לקמי' לדינא א"ל פסילנא לכו לדינא א"ל מאי דעתך כר"י אנן מייתינן איגרתא דאין הלכה כר"י א"ל אטו בקבא דקירא אידבקנא בכו דלא פסילנא

לכו לדינא אלא משום דלא צייתיתו דינא ובהג"א שם בשם א"ז שאע"פ שהדין מ"ע הוא אעפ"כ במקום שיודע שאינן נשמעין לו פטור מלומר בדין וכו' ע"ש עוד בזה וא"כ אפי' במי שמוחזק דלא ציית דינא א"צ להזדקק לו ומכ"ש במי שמחלל ש"ק בפרהסיא ואף דבתשו' מהר"ם אלשיך סי' ס"ז מוכח דגם במסור איכא דין עני המהפך בחררה מלבד שדבריו צ"ע דהא לשי' כמ"פ שבסי' שפ"ח מותר לאבד ממונו של מסור ומכ"ש דל"ש בי' דין עהב"ח גם י"ל דשאני מחלל שבת דדינו כמומר ומבואר בכנה"ג א"ע סי' מ"ב הגב"י אות קע"ט בשם תשו' רמ"א דמי שמפורסם לרשע א"צ לקבל עדות עליו ע"ש ואני הבאתי ראי' מתשו' הרא"ש שבב"י חו"מ סי' קי"א מחודש י"ד דפרסום הוי כעדות דסוקלין ושורפין על החזקות ע"ש וה"נ בנ"ד:

סימן ו

להרב וכו' מו"ה יהושע פאליק זאב נ"י אבד"ק פאלטשען בדין שו"ב זקו שידיו מרתתין והשיא בתו לאחד שלמד אומנת השו"ב ורוצה לתת לו חזקתו תמורת נדוניא וטען שבעת שנתקבל הוא נתן נ' ר"כ לקהל ובכתב הקבלה נכתב שיוכל למכור חזקתו לאחר ורוב בני העיר ממאנים בו כי עודנו צעיר לימים ולא הוחזק באומנותו ורוצים בשו"ב מומחה מכמה שנים ורו"מ פסק דאין ביד השו"ב לכוף את בעלי העיר והמערערים על פסקו הביאו מהט"ז א"ח סי' קנ"ג סקי"א דאם קנה החזקה יוכל למכור לאחר ובפרט בנ"ד שנכתב כן בכתב הקבלה והנה רו"מ הביא דברי שו"ת שו"מ מ"ק ח"ב סי' י"ז שהוכיח מהר"מ פיהמ"ש לכריתות פ"א דאף דבדאיכא מחלוקת בישראל בפי משיחה במלך דוקא במחלוקת בין הבנים עצמן אבל נגד איש זר א"צ משיחה וכבר הארכתי בזה בתשובה לק"ק טלוסט דמלשון רמב"ם מוכח דענין המשיחה הי' רק להשקיט המחלוקת מן ההמון ולא שיעכב זכות ירושתו שהרי כ"ג בנו טעון משיחה בכל גווני ואפ"ה בנו יורש גדולתו הרי דהירושה לא תלוי במשיחה דוקא והבאתי מירושלמי פ"ח דשקלים ה"ד שירו של ר"ח קודם לשיר שבת כדי לפרסמו ופי' מהר"א כדי שלא יגמגם בו אדם וקדושת ר"ח ודאי דאינו תלוי בזה אלא שרצו לפרסם הדבר וה"נ בנ"ד אבל יפה כתב רו"מ שמדברי רש"י כריתות ה' מוכח דכשיש מחלוקת בישראל לאו ירושה הוא כלל וגם הוכיח מיואש ועתליה דגם אם המחלוקת להמליך מלך אחר שאינו מבניו כלל טעון משיחה ואני מוסיף שהרי בהוריות וכריתות שם תנא אף יהו בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקת יורם בן אחאב תיפוק לי' דמלך ראשון הוא חסורי מחסרא וכו' הרי דלהס"ד אי לאו דמלך ראשון הוא הוי ניחא מה שנמשח נגד יורם והרי לשי' שו"מ אף דבן מלך הוא כיון שהמחלוקת אינו בין הבנים רק נגד אחר אינו טעון מ שיחה א"ו

דליתא ובכל מחלוקת בעי משיחה ולכאורה י"ל ראי לדעת שו"מ מהא דלא נזכר משיחה ברחבעם שהי' אז מחלוקת לנגדו ע"י ירבעם אבל י"ל דדוקא אם אותן שחלקו עליו חזרו והסכימו עליו טעון משיחה וכמ"ש הר"מ שם וז"ל אבל אם נזדמן שתהא קטטה וכו' ואח"כ הסכימו על א' מהם או שנגררו אחריו הרוב וכו' ה"ז נמשח וכו' עכ"ל אבל ברחבעם הרי כל אותן שחלקו עליו המליכו את ירבעם ונשארו עם רחבעם רק אותן שהסכימו עליו מתחלה לכן א"צ משיחה והא דנקט הר"מ בפיהמ"ש כשהמחלוקת בין הבנים כתב לי ח"א די"ל דלרבותא נקט דגם אם המחלוקת בין הבנים צריך משיחה ומכ"ש נגד אחר והנה אף דלכאורה הוא נגד משמעות הלשון דהול"ל אפי' אם הוא מחלוקת בין הבנים וכמ"ש כה"ג בתוס' ב"ק פ"ב סוע"א דמדלא נקט אפי' קמטים משמע דוקא קמטים אבל אני הבאתי סיוע מש"ס דחולין קכ"ט ע"ב כתי' במג"ת פסחא זעירא דלא למספד הא רבה למספד אלא כל דכן ה"נ כל דכן וכו' וכ"ה בתוס' קידושין כ"ג ע"א ד"ה ואיכא דאמרי וכו' וכאבא כלומר אפי' כאבא שאול וגם בלשון הפוסקים מצינו כה"ג בט"ז או"ח סי' רנ"ג סק"א ע"ד המ"מ שם וע"ע בש"ך חו"מ סי' כ"ה סקי"ג אות א' וסי' מ"ה ס"ק כ"ג בשם הרמב"ן אבל מתשו' הרשב"א ורמ"א או"ח סי' נ"ג סכ"ה נראה דאין הציבור יכולים למחות ומייתי נמי טעמא דירושה ואי נימא דבדאיכא מחלוקת ליכא חזקה איך הביא הרשב"א מדין ירושת בנו ומוכח דלא תליא ברצון הקהל [והא דתלי לה הרשב"א במנהגא עמ"ש בקת"ע לסי' רל"ז אות ט"ז ואח"ז מצאתי בשו"ת דבר שמואל למהר"ש אבוהב סי' מ"ז דהכונה עפמ"ש בסכ"ו שם דאם נהגו למנות אחרים תחתן סתמן כפירושן כאלו התנו מתחלה וליכא חזקה וכ"ה ברמ"א יו"ד סוסי' רמ"ה וכיון דהמינוי נהוג באחת משתי אלה או שממנים אחרים תחתיהם או שיהי' בניהם אחריהם ולכן תלה הרשב"א במנהג והיכי דנהגו שישאר בנו תחתיו הוא באמת מד"ת כיון דעכ"פ ליכא מנהג להיפוך] אבל בשו"ת מא"נ סי' ל"ג צידד דהרמ"א ומג"א מיירי רק במיעוט מעכבים אבל ברוב מעכבים מאיזו טענה של שנאה וכדומה הדין עמהם ובאמת שבמג"א סקכ"א מבואר דגם בש"ץ גופי' יוכלו הרוב לעכב והמעיין בתשו' רשב"א ימצא דמיירי שרוב הקהל כמו ק"נ אנשים הסכימו על בנו ועשרה עכבו א"כ י"ל דברוב מעכבים מודה דליכא ירושה אך לפ"מש במחה"ש שם סקכ"א בשם יש"ש דגם ברוב מעכבים צריכים לשלם שכרו וכ"ה בתשו' רש"ל סי' כ' א"כ י"ל דה"נ אם הרוב מעכבים נגד בנו אך די"ל דגבי רב דמחויב ללמד בחנם אלא דלוקחים שכר בטילה דמוכח ולשי' הח"ס יו"ד סי' ר"ל בעוקר דירתו לשם מדינא מגיע שכרו והיינו אחר שקבלוהו והבטיחו לו שכר אבל אם אין רוצים שיעקור דירתו לשם ולא יתבטל ממלאכתו כלל י"ל דא"צ לשלם לו אבל

ז"א דכיון שאביו נתקבל כדין זכה לו ולבניו שכן קבלוהו אדעתא דמנהגא ודין בנו כדין הרב בעצמו שאין ביד הקהל לחזור בהם ולומר שלא יתבטל ממלאכה ולא ישלמו לו ומכל שכן גבי שוחט ובודק דמותר ליטול שכרו מדינא כמו שכתוב הריטב"א בקידושין נ"ח ודאי דיש לומר זכה גם בנו וגם ברוב מעכבים צריכים לשלם שכרו אך לפמש"ל דבדאיכא מחלוקת דעת רש"י דליכא ירושה ודברי הר"מ אינם מפורשים להיפוך די"ל דטעמא נקט אמאי טעון משיחה ומה תועלת בזה לז"א כדי להשקיט הריב וגם הרשב"א י"ל דכ"כ רק לסניף כדרך בעלי תשובות כמ"ש החי"צ סי' ע"ג גם י"ל דכיון דהרשב"א מיירי במיעוט של עשרה מעכבים נגד ק"נ אנשים אין זה בגדר מחלוקת בישראל ואחרי רבים להטות ודוקא בנחלקו בתחלה לשני מחנות או ברוב מנין נגד רוב בנין מיקרי מחלוקת בישראל ומכ"ש בדאיכא רוב מנין ובנין לנגדו אבל המיעוט כמאן דליתא ובפרט במיעוטא דמיעוטא כנידון הרשב"א וא"כ א"א לחייב את הקהל בנ"ד ליתן שכרו. וגדולה מזו מבואר בשו"ת דב"ש הנ"ל דבמינוי ש"ץ אינו בכלל שררה ואם קבלו הקהל אחר מהני בדיעבד וכעין מ"ש המרדכי פ"ג דגיטין גבי מוהל אף דיש לחלק מ"מ י"ל כן ע"ש וה"נ גבי שו"ב (ועמש"ל בפנים סי' א' סקפ"א). ובדין מכירת החזקה הדבר פשוט כמ"ש רו"מ דלהמרדכי א"י למכור לאחר גם בהגון כמוהו כיון דאינו דומה לקנין קרקע ומטלטלין וא"י להוריש לבנו אא"כ הגון לכן א"י למכור לאחר כלל וע"ז כתב הט"ז דבנתן מעות בעד המצוה יוכל למכור לאחר ובלבד שיהי' הגון כמוהו ואני מוסיף דגם במשכיר בית אם רוצה להעמיד אדם שאינו הגון יוכל משכיר לעכב כמ"ש בחו"מ סי' שי"ב ס"ז בהג"ה אבל י"ל דדוקא בשכירות שהוא לזמן אבל הקונה בית ודאי יוכל למכור למי שירצה ועסמ"ע סי' קנ"ד סק"ח ובט"ז ונה"מ שם בדין שותפים ואולי ס"ל להט"ז דבדבר של רבים גם בנתנו זכות ליחיד עולמית לא עדיף משכירות וצ"ע וע"ע בד"מ חו"מ סי' רע"ו בשם רמ"ה וריו"ו דמבואר ג"כ דאין ביד הבנים למכור חזקת שררה וע"ע בד"מ סי' קנ"ו אות ט' ורמ"א סוסי' קמ"ט בזה ובתשו' להרב מוהרא"ז אבד"ק וויזהרוודיק ברוסיא הארכתי יותר אך בנ"ד שנכתב תנאי זה בכתב הקבלה שיוכל למכור לאחר י"ל דלטפויי אתי למכור אפי' לשאינו הגון כמוהו כמ"ש כה"ג הרשב"א שבחו"מ סי' שט"ז ס"ג וזהו כונת המש"ז סי' קנ"ג שם בשם לבוש שכ' אם לא בתנאי מפורש וסיים דבמכירה אפי' לאינו הגון והיינו בדאיכא תנאי מפורש [וע"ע בענין לטפויי בתשו' רשב"א שבב"י סוסי' של"ג וסי' שט"ו וסמ"ע סי' שט"ז סק"ח ומל"מ פכ"ד ממכירה הט"ו ובב"י סוסי' ע"ב וסי' רי"ד מחודש ג' ושו"ת כנ"י סי' ק"א ונו"ב מ"ת א"ע סי' ק' ק"א ורדב"ז ח"ג סי' תקע"ג ושעא"פ סי' קכ"ט ובר"א יו"ד סי' ד' ומהרי"ט בשניות ח"מ סי' קי"ט וקה"י לב"א אות

ל' לשון השטר חילוקים שונים] אבל י"ל דהתנאי הי' רק לכל זמן שיוכל הוא בעצמו לעסוק במלאכת שו"ב יוכל ג"כ לצאת למק"א ולמכור חזקתו לאחר שלא יפסיד מעות חזקה שנתן אבל לא לזמן זקנתו שהוא בעצמו לא יוכל לעבוד עבודתו ובפרט לאחר מותו דליכא זכות ליורשיו אלא מכח מנהג י"ל דבכה"ג ליכא מנהג נגד רצון רוב הקהל ואפי' בספק בתנאי מוקמי' לה אדינא כדמוכח בתשו' רשב"א שבב"י אה"ע סי' צ"ג וע"ע במל"מ פט"ו מטוען הי"א באורך בדברי רשב"א ובפרט במ"ש בשם ראנ"ח דמוכח דבכל צד ספק יד מי שבא להסתייע מלשון התנאי עה"ת ובפרט אם מחזירים לו מעות חזקתו וע' בחו"מ רסי' שט"ז ובפרישה ונה"מ שם וע"ע בסמ"ע סי' קס"ג סקל"ט:

ומ"ש רו"מ בדברי תשו' הגאבד"ק קראקוי שבסוף תשו' רמ"א שפסק דחתנו כבנו והביא ראי' מירושלמי לא יסור שבט מיהודא אלו ראשי גולה שבבבל ומחוקק מבין רגליו אלו בניו של הלל ובירושלמי ותוס' סנהדרין ה' שזה מזכרים וזה מנקיבות ומוכח דגם הבא מנקיבות בכלל לא יסור ורו"מ השיג דנהי דרבי בא מבת מ"מ מן"ל דבעל הבת זוכה בזה ועוד דשבט נשיא ומחוקק רק ללמד תורה והביא מהוריות י"א ע"ב דבעי רבי מר"ח כגון אני מהו בשעיר וכו' ולענד"נ דדוקא התם שיש ב' מיני מינוים שבט ומחוקק וזה בא"י וזה בח"ל לכן גם בן הבת יורש אם לא נמצא הגון כמוהו בבני הבנים אבל במינוי א' ודאי בן הבת אינו יורש כלום בדאיכא בן וכאחר דמי כדאי' בערכין כ"ה ע"ב בת מהו שתעמוד שדה וכו' והא נמי במקום בן כאחר דמיא ע"ש וא"כ בנ"ד שיש בן הגון פשי' דאין לחתנו שום זכות ויפה דן רו"מ. [ובדין חתנו בדליכא בן אף דבתשו' עה"ג סי' מ"ט פסק דאין חתנו יורש אבל נ"ל דהוי סד"ד והוא קודם לאחר כמש"ל סי' י"א כעין זה וכבר הביאו בזה מרש"י שבת כ"ג וע"ע בפי' חרדים על הירושלמי פ"ג דברכות ה"א ועתוס' ב"ב קמ"א ע"א ד"ה לדידי וכו' ע"ש ותבין]:

סימן ז

בדין חזקת רבנות אעתיק מ"ש בתשו' להרב וכו' מוה' יוסף משה נ"י ראבד"ק פרעמושלא באמצע תשו' גדולה במ"ש הגאבד"ק קראקא שבסוף תשו' רמ"א ששמע מפי אביו הגאון ר' העשיל ז"ל שנפסק מפי כל הגאונים להלכה למעשה שאין לדחות את הבן מהגדולה כשראוי לכך ובתשו' מהרשד"ם חיו"ד סי' פ"ה העלה דדוקא בשאר מינוים שייך חזקה משא"כ גבי חכם והובא במג"א סוסי' נ"ג והחזיק בד"ז הח"ס א"ח סי' י"ב ולפ"ז י"ל לכאורה דאם יש מעכבים בקהל הוו מוחזקים ויכולים לומר קים לי אבל יש לדון לפמ"ש הש"ך בח"מ סי' צ"א סקי"ב וסי' צ"ב סקי"ד דהיכי דבין כך וב"כ צריך ליתן המעות לאחר לא הוי מוחזק וכסברא זו מבואר בתוס' קידושין ע"ט ע"א בד"ה קידשה אביה וכו'

ורשב"ם ב"ב מ"ג סוע"ב ותוס' שם פ"א ע"ב ד"ה אלא וא"כ ה"נ בנ"ד דהקהל מחויבים לקבל רב ואפי' המיעוט יכולים לכוף הרוב כמ"ש המג"א סי' נ"ג סקכ"א בשם רש"ה ואין להם נ"מ רק אם ליתן הפרס לזה או לאחר ובכה"ג לא נקראו מוחזקים וזהו דלא כמ"ש בשו"ת ד"ח חיו"ד סי' נ"ב שכ' דהקהל נקראים מוחזקים ועמש"ל סי' ט' עוד בזה. וכיון דרוב פוסקים חולקים על הרשד"ם כמו שהעיד הגאון ר' העשל ז"ל ושניהם אינם מוחזקים שוב יש לפסוק כרוב פוסקים וכמ"ש התוס' בב"מ כ"ג ע"א ד"ה והא איכא ותוס' ב"ב כ"ג ע"ב דבכה"ג גם בממון אזלי' בתר רובא וע' תשו' מהר"ח א"ז סי' כ"ו וכה"ג כ' הש"ך סוסי' צ"א דבכה"ג אזלי' בתר ס"ס וע' בשו"ת בר"א חיו"ד סי' ס"ג שהעלה דגם ברוב פוסקים הוי כן וע"ש מתוס' סופ"ק דכתובות ולא הביא מכל הנ"ל ובאמת י"ל לשי' רשד"ם הנ"ל הרי גם בכ"ג בעינן שיהי' גדול בחכמה משאר כהנים ומה"ט כ' הרא"ש ואס"ז נזיר מ"ז בהא דמת משיח ראשון וכו' דמשכח"ל כגון דביני וביני נתחכם כהן אחר יותר מזה שמינוהו תחתיו וחנן בעינן שיהי' גדול בחכמה משאר כהנים ע"ש ואפ"ה היכי דיש לכ"ג בן ממלא מקום אבותיו ביראה אפי' יש כהן אחר חכם יותר ממנו בנו קודם ובתוס' מנחות ק"ט מבואר דאפי' א"י סדר עבודת כ"ג יורש כבוד אבותיו וא"כ ה"נ בחכם נימא כן אבל י"ל דבכ"ג איכא קרא לרבות שבנו עומד תחתיו ערש"י יומא ע"ב ע"ב בשם ת"כ משא"כ בעלמא ובח"ס א"ח סי' י"ב הוכיח מדאצטריך קרא בכ"ג דבשאר מינוים של תורה ליכא ירושה אבל בתשו' גו"ר הספרדי חיו"ד כלל ג' סי' ז' ח' ביאר דשאני כ"ג דכפרת כל ישראל תלוי בו וכן משיח מלחמה צריך שיהי' אמיץ לבו בגבורים ובעל קומה וקורא בגרון ואין מזה ראי' ומ"ש הח"ס ראי' ממד"ר פ' פנחס שרצה משה שירשו בניו גדולתו וא"ל הקב"ה נוצר תאנה יאכל פריה ובע"כ הי' בניו ראוים לכך ואפ"ה ניתנה ליהושע ומוכח דבכתר תורה ל"ש ירושה כבר כתב בתשו' ר"מ שי"ק יו"ד סי' רכ"ח מזברי אדר"נ פי"ז דמבואר דבניו של מרע"ה לא הי' ראוים (ואני מצאתי בירושלמי פ"ג דהוריות הל' ה' משה לא נתייגע בתורה הקדים ראשים לזקנים יהושע נתייגע בתורה הקדים זקנים לראשים הרי דיהושע יגע יותר ממשה ומכ"ש נגד בני משה) וגם בלא"ה הרי מבואר בזבחים ק"ב אל תקרב הלום וכו' לו ולזרעו וכו' וע"ע בש"ר שם בפסוק זה הרי דמתחלה התנה עמו הקב"ה שיהי' הגדולה רק לו ולא לזרעו והנה ז"ל הרשד"ם אם היות שהדין לילך אחר הרוב הרי לא בכל הדברים שהרי בענין חזנות מעכב אפי' א' מהקהל ובדבר דאיכא רווחא להאי ופסידא להאי אין המיעוט כפוף להרוב ואין לך פסידא גדולה מזו שזה רוצה לשמוע ד"ת מזה וכו' ואע"ג דכתב הרשב"א וכו' בכל המנוים אם הבן ראוי הוא קודם לכל אדם פשיטא דהיינו שהבן גדול

והאחר גדול ממנו קצת אמנם אם האחר גדול והבן אין לו יחס עמו פשי' דלכ"ע הגדול קודם וכ"ש מי שאינו ראוי כי המרביץ תורה ומנהיג קהל עם רב מישראל צריך שיהי' פקיע בד"ת בין בד"מ וכו' ובין בגיטין וקידושין וכו' וכן בשאר איסורי תורה עד שלבי אומר לי בלא ספק שלא דבר הרב בענין ת"ח שהרי נאמר צדק צדק תרדוף הלך אחר ב"ד יפה וכו' וצדקו דברי חז"ל ביומא שאמרו ג' זרים הן וכתר (תורה) כל הרוצה ליטול כו' ואפי' הי' כולם במעמד לא הי' יכולים הרוב לכוף את המיעוט וכו' מאחר שאלו יש להם אחר גדול בלי יחס כלל עם זה הבן וע"ז נאמר לא תהי' אחרי רבים לרעות עכת"ד. והנה מ"ש מהא דבדאיכא רל"ה ופסל"ה אין הרוב כופין המיעוט כבר הארכתי בקת"ע לסי' רל"א מאות י"ד עד אות י"ט והבאתי מתשו' ב"ח וש"פ דהמנהג והוקבע הלכה דגם בזה הרוב כופין המיעוט וגם דעת רשד"ם גופי' חיו"ד סי' קי"ז נוטה כן וע"ש סי' קכ"ב ואח"ז ראיתי בשו"ת ד"ח ח"ב חו"מ סי' נ"ח שהעיד בשם חותנו הגאון בעל ברוך טעם ז"ל דבמדינת פולין המנהג פשוט כן דהרוב כופין המיעוט ואם אין מנהג ידוע בעיר הולכים אחר רוב מקומות שהמנהג כן ע"ש עוד בזה ולפ"ז אין מקום לדברי רשד"ם הנ"ל רק היכי שאין להבן יחס כלל נגד האחר דבזה י"ל כסברתו דלא תהי' אחרי רבים לרעות דהלך אחר ב"ד יפה ומצאתי בשו"ת גו"ר הספרדי סי' ז' הנ"ל שהעלה ג"כ לדינא דאם הבן אין לו יחס עם האחר כי האחר גדול ממנו הרבה בערך לכ"ע אין לבן חזקה כלל ודוקא אם ההפרש קטן ביניהם אז הבן קודם ובסי' ח' חולק עליו מהר"י אריפל והוכיח מהפוסקים דבכל גווני הבן קודם והעיד בשם ר"ש אלקבץ שהי' בימיו הגאון מוה' אברהם שלום לחכם העיר ונפטר ונשאר בן קטן ורצו הקהל למנות את הר"מ אלשיך לחכם הקהל ומיחה בהם הרש"א וצוה להמתין עד שיהי' בן הקטן בר מצוה והמליכוהו תחת אביו ע"ש. ונראה פשוט דהתם הי' בעיר כמה ת"ח גדולים וההוראה היתה מצויה לכן ס"ל דדמי למלוכה משא"כ בזה"ז ודאי דאין לחייב הקהל להמתין בבן קטן עד שיגדיל ועמ"ש בקת"ע לסי' רל"ז אות ט"ז בזה ועכ"פ היכי דהבן אין לו יחס כלל עם האחר כיון דליכא הוכחה מרוב פוסקים נגד הרשד"ם י"ל דהוי ספיקא דדינא וכל דאלים גבר כמ"ש בסוסי' קל"ט וע' שב"י ח"ב סי' קס"ז בדין זה"ז דיש לנהוג ע"י גורל וע' בשו"ת משיב כהלכה שנדפס מחדש חיו"ד סי' כ"א שהעלה מדעתו כעין ד' רשד"ם הנ"ל ויש לפקפק הרבה בראיותיו שם ואכ"מ וע' בזל"א ח"ג א"ח אות ח' חזקה בשם ברכות המים שפסק ג"כ בפשיטות כדעת רשד"ם ובפרט אם רבים מהקהל מוחים כבר נתבאר בסי' הקדום דבדאיכא מחלוקת בעיר ליכא דין ירושה וא"כ אם רוב בנין או רוב מנין מעכבים ליכא דין ירושה ומכ"ש בכה"ג שהבן אין לו יחס עם האחר ודאי די"ל כן וע' בתשו' ר"מ שיק

חיו"ד סי' רכ"ח דאם הציבור מוחים ליכא שררה ולכן ליכא דין ירושה ואין להכריחם ביד חזקה אבל מ"מ הציבור עושים שלא כדין תורה והחיוב עליהם למנותו והמסייע לזה דינו כמסייע לע"ע והמשתדל שיתמנה הוא בכלל רשע כדין עהמב"ח ובא אחר ונטלה ממנו וגם לדעת הסוברים דאין ירושה בכתר תורה דוקא בדאיכא עדיף מיני' בתורה ויראה אבל אם האחר גדול בנוי וכח ודיבור פה וכדומה גם הרשד"ם מודה דאיכא זכות ירושה ע"ש ונראה פשוט דהיכי דהמעכבים נותנים עיניהם ברצי כסף אין במחאתם ממש וע' ח"ס חו"מ סי' ק"ס ואפי' הם רוב ע"ז נאמר לא תהי' אחרי רבים לרעות וביבמות ס"א ע"א קטיר קא חזינא ופירש"י קשר רשעים לפי שמינוהו בכסף ובסנהדרין כ"ו ע"א אמר דלמא ח"ו נטייה דעתי' דקב"ה בתר רובא וכו' בא נביא וא"ל לא תאמרון קשר וכו' כלומר קשר של רשעים הוא ואינו מן המנין וכו' ע"ש הרי דרוב כזה לא נקרא רוב כלל אבל היכי דמכוונים לש"ש לטובת הכלל בזה י"ל כמ"ש לעיל:

ומ"ש רו"מ בדברי אש"א א"ח סי' נ"ג דהואיל ואידחי עמ"ש בפנים סי' א' סקפ"א דלא קיי"ל כן אך בנ"ד שנתרצה הבן למסור הרבנות לאחר לכל ימיו חייו באופן שאח"ז תחזור אליו הרבנות יש לדון מהא דגיטין פ"ג סוע"ב מסתברא וכו' כיון דפסקה פסקה ע"ש בחי' הר"ן בשם הרא"ה דהנותן לחבירו ליום א' זכה לעולם אבל בר"ן נדרים כ"ט בהא דנטיעות אלו קרבן וכו' מבואר להיפוך וכ"ה דעת רמב"ם וראב"ד וחו"מ סי' רי"ב דגם במכר גוף ופירות לזמן המקח חוזר ויש להוכיח כן גם מהרא"ש וריטב"א פ"ג דסוכה בהא דמעמ"ל דדוקא עמ"ל הוי קה"ג אבל בנותן לשעה הוי שאול וראי' מהא דלא ליתוב אינש לינוקא ביומא קמא וכו' והא יכול ליתן לשעה ואח"כ יחזור מאליו א"ו דבכה"ג ל"מ ע"ש ולשי' הרא"ה הא כיון דפסקה פסקה ובע"כ דלא ס"ל כהרא"ה ובפרט לע"ש בבני אהרן הספרדי דף קכ"ח דבהתנה בפירוש בתנאי ע"מ שיחזור אליו בסוף הזמן לכ"ע לא פסקה לגמרי א"כ ה"נ בנ"ד ובפרט לפמ"ש רו"מ דבנ"ד גם בהיות הרב האחר שימש הבן קצת ברבנות בסידור גיטין וקידושין וכדומה הרי מבואר בסנהדרין מ"ז ע"ב בהא דאותיב ראב"א מהא דלא הי' מתאבלין אלא אוננין וכו' והואיל ואידחי אידחי ופירש"י דהא דבקובר מתו ברגל מונה אחר הרגל ולא אמרי' דאידחי משום דלא אידחי לגמרי וכו' ע"ש ותבין דמוכח דאם לא אידחי לגמרי א ל"ש לומר הואיל ואידחי אידחי וה"נ בנ"ד:

סימן ח

להרב אבד"ק סטריזיב ני' ולמחו' הרב וכו' מוה' יצחק אייזק ני' מו"צ דק' מונקאטש בדין רב שנתמנה בעיר ונתן מעות בעת ההתמנות כאשר בעוה"ר פשתה המספחת במדינתינו ושימש בעסק הרבנות כמה שנים ואח"ז נתקשרו אנשים והביאו להם רב אחר באמרם

כי חזקתו אינו כלום והנה אם כי גלוי וידוע גודל האיסור המבואר בירושלמי וטוש"ע ח"מ סי' ח' ואף דמבואר בב"ח דאם ראוי לכך גם גם אם נתמנה בשביל עשרו שרי מ"מ היינו במינוהו מפני כבוד עשרו אבל בנתן מעות אסור כמ"ש הב"ח להדיא ועתוי"ש יומא י"ח ותשו' ח"ס חח"מ סי' ק"ס ועתוס' ב"ב כ"א ע"א ד"ה זכור וכו' ומצאתי בתו"ח לסנהדרין ז' שכ' ג"כ דבראוי לכך ליכא איסורא אפי' נתמנה מפני עשרו אבל י"ל דבנתן מעות מודה להב"ח וע' מהרש"א בח"א לסוטה מ' דמוכח דס"ל כדעת תוסי"ש ודלא כהב"ח ועכ"פ לקבל מעות לכ"ע אסור ומאוד יכאב לב כל יראי ד' וחושבי שמו על דורינו שאינו עולה יפה ואין ביד גדולי הדור למחות ומנהג הרע הזה הוא אותיות גיהנם וכל שומע יבכה וידאג על הריסת קרן התורה שנתהוה בזמנינו והתורה חוגרת שק בכ"ז נראה דהקולר תלוי בצואר טה"ע הממנים את הרב ועוברים בלאו דלא תקח שוחד כמ"ש בסוסי' ל"ז דדינם כדיינים אבל זה שבא לקבל משרת הרבנות בכדי להתפרנס ולישב על התורה ועבודה כמוכרח הוא לדבר זה וכמ"פ הוא לוה וממשכן יותר ממה שידו משגת ונשאר בעוני ולחץ זו הדחק והרי הנותן שוחד עובר רק בלפ"ע והיכי דלא קאי בתרי עברי דנהרא ל"ש לפ"ע וה"נ כיון שיש לפניו אחרים הנותנים ממון גם הוא אינו עובר וכמ"ש בתשו' פ"מ ואף דהמל"מ פ"ד ממלוה השיג עליו דדוקא היכי דאפשר למצוא במק"א שהאחר לא יעבור בלפ"ע ליכא גם לנותן משום לפ"ע אבל היכי דיש יהודי אחר שיעבור גם האחר בלפ"ע גם זה הנותן עובר וע' בברכ"י לחו"מ סי' ט' ג"כ בזה אבל כבר האריך בשו"ת כתב סופר חיו"ד סי' פ"ג לקיים דברי הפ"מ דליכא משום לפ"ע אלא משום מסייע לידי ע"ע וא"כ אם הרב הזה אין לו פרנסה ומוכרח לזה הרי מבואר בנזיר י"א ע"ב ותוס' ד"ה נדרי הבאי ובאס"ז שם דצורך פרנסה מיקרי אונס לגבי שבועה ובב"י א"ח סי' תרנ"ו בשם הראב"ד דהצטרכות לבריות נחשב כמיתה וכיון דליכא בזה רק איסור מסייע לידי ע"ע לא יצא הרב מחז"כ והרי התירו לחרוש ולזרוע בשביעית משרבו האנסין בארנוניא כמ"ש התוס' בסנהדרין כו' ע"א בד"ה משרבו וכו' וגם להלוות לעכו"ם בריבית לא התירו אלא משום כדי חייו לפי שיש עלינו עול מלך ושרים וע"ע בט"ז א"ח סי' תקל"ט סק"א וסק"ב וסי' תקנ"א סק"א ומבואר בתוס' בכורות כ"ט ע"א בד"ה מה אני בחנם וכו' ומה שנוהגים עכשיו ללמד תורה בשכר אם אין לו במה להתפרנס שרי וכו' הרי דאף דהוי מצוה של תורה ללמד בחנם התירו משום דוחק פרנסה וע' בכ"מ פ"ג מת"ת ה"י באורך בזה ומכ"ש בזה וידוע לכל כי הנותן איננו נותן ברצון הטוב זולת מצד הכרח ואונס וחלילה לכנותו בשם רשע אחרי כי הממונים בהעיירות הם אינשי דלא מעלי ויתנו עיניהם בכיס הנותן הזה מה יעשה ועמג"א סי' רמ"ב בשם ירושלמי

לוין בריבית לצורך סעודת מצוה (ועמש"ל בקונטרוס זכר זאת ליעקב אות ה') וא"כ בנ"ד שנתמנה מכמה שנים ונהג ברבנות גם אם תחלת המינוי הי' שלא כדין כיון שכל הקהל קבלו עליהם הוראתו ונטל פרס הקצוב ושאר הכנסות רח"ש וכיבודים הנהוגים הרי אפי' אם החזיק בהם מעצמו הוי כנתמנה וכמ"ש הרמ"א ביו"ד סוסי' רמ"ה בשם ריב"ש וכ"ה בתשו' רמ"א סי' נ"ז בשם גדול א' והביא ראי' מש"ס דב"ב י"ב ע"ב ובתשו' מבי"ט ח"ב שאלות השניות סי' ר' מבואר דגם בלא כתיבת שטר הקבלה אם החזיק ג"ש זכה בכל ואין להעבירו ואין לשתף אחר עמו אך בתשו' גו"ר חיו"ד כלל ג' סי' ז' פסק דיוכלו לשתף אחר עמו ובסי' ח' חולק עליו מהר"י אריפיל ופסק דבנתמנה מעצמו יוכלו לשתף אחר עמו משא"כ במינוהו הקהל ע"ש ואולם בנ"ד הרי מינוהו הקהל והרי גם מקח שנעשה באיסור קיים ויתן כשער של היתר וא"כ החיוב רק על הקהל להחזיר השוחד שלקחו אבל המקח של קבלת הרב קיים ועוד דאפי' קבלו עליהם קא"פ בקנין לדיין מהני וברבים א"צ קנין כמ"ש בתשו' רמ"א סי' נ' ועמ"ש בחיבורי לח"מ סי' ר"ד ס"ט בזה ויש להעיר עוד מירושלמי פ"י דפסחים ה"א ג' הניחו כתרן בעה"ז וירשו חיי עוה"ב יונתן בן שאול וראב"ע וזקיני בתירה ואמר ר' יונתן לא אפי' נשייא יודעות הי' שדוד עתיד למלוך אלעזר ב"ע תניין הוה וכו' ופי' בק"ע (לפי' א' והוא העיקר וכ"ה בפ"מ) דראב"ע לא מחל כבודו מכל וכל אלא ר"ג ב' שבתות והוא שבת שלישי לית לך כהדא דבני בתירה וכו' ומוכח דג"ז מיקרי העברה ומה"ט אמרי רבנן דהניח כתרו ורבי לא קאמר אלא דלא הוי כהא דבני בתירה שהניחו מכל וכל. וסתם קבלה בזה"ז הוי לעולם ובפרט לגבי האנשים שקבלו רצו כסף ודאי אין בידם לחזור מהמינוי וא"כ אסור לאחר להשיג גבולו ועוד דכיון דידוע דהאנשים שקבלו מעות לא יחזירו לו מעותיו הרי הבא לקפח פרנסתו גורם להזיק בבירור מעותיו שנתן ועוד דמבואר במהרי"ט וכנה"ג ח"מ סי' ט' דהיכי דהנוטל שוחד פסק כדין לא בטל דינו בדיעבד וא"כ ה"נ בטה"ע שבררו להם רב ע"י שוחד היכי דבשעת קבלה שנברר רב זה לא הי' מוכן לפניהם רב אחר יותר גדול בתורה ויראה הרי עשו כדין למנותו ומינויו קיים ועוד דודאי הי' בתוכם אנשים שלא קבלו שוחד ומינוהו לרב וכיון שע"פ הדין המקבלים שוחד בטלה דעתם ונפסלו מלהיות טה"ע א"כ שוב מהני הסכמת הכשרים הנשארים ולא נתבטל מינוים ע"י שנצטרפו עם הגרועים האלה שעשו מעשה רשע כמ"ש הברכ"י בשם ריטב"א ואף דיש לפקפק בטעם זה דמהרי"ט וכנה"ג מיירי רק בנוטל שכר לדון משא"כ בנוטל שוחד אבל י"ל דבנ"ד דמי רק לנוטל שכר בעד המינוי כיון שהי' גם רבנים אחרים שנתנו מעות כמוהו וצ"ע בזה כי קשה

לברר הדבר. אבל אם קצת טעמים יש לגמגם בהם בכ"ז הדין ברור דאסור להשיג גבולו כיון שכבר נתיישב ונהג ברבנות כמה שנים:

סימן ט

להרב וכו' מו"ה נחמן כהנא נ"י אבד"ק ספינקא באונגרין ע"ד שאלתו בעיר שקבלו להם בצירוף הכפרים שבסביבות רב א' זה כמה שנים והגם שיש לכל כפר בית החיים ומרחץ ושו"ב בכ"ז כל עניני הוראה והכנסות רבנות הי' שייכים להרב וכאשר זקן בא בימים קיבץ חתימות מאנשי העיר ורוב כפרים וקבלו את בנו אבל בני כפר א' שיש בה מאה ושלשים בתי אבות לא חתמו וכשנפטר הרב הזקן קבלו בני הכפר להם זה ב' שנים צ"מ אחד שיושב בכפר הנ"ל לרב וטענו כי יען שהם רחוקים מהעיר ערך ב' פרסאות קשה לפניהם בהזדמן שאלה ובפרט שאלות נשים ובפרט בע"ש ועיו"ט וגם בשויו"ט עצמו וגם כי במשך הזמן נתרבו בני הכפר ומתרבים השאלות. והרב מהעיר תובע חזקתו. ורו"מ האריך בזה מכמ"ק אם בנ"ד יש לו חזקת אביו. והנה בתשו' א' (לעיל סי' ז') העלתי דהקהל אינם מוחזקים לטעון קים לי וע' לעיל סי' א' אות פ"ו במה שהבאתי שם מתוס' ב"מ ו' וכמ"ק בזה וע' בעט"ח לקידושין נ"ח שלא הביא ד' תוס' ב"מ הנ"ל וע"ע בפר"ח יו"ד סי' ס"א דמבואר דאיכא לבעלים חזקת ממון בכה"ג אבל י"ל דהיינו דוקא התם דלכ"ע הוא של בעלים ואין לשום כהן זכות יותר מלהאחר אבל הכא דלשי' רוב פוסקים איכא דין ירושה ויש לבן זכות בזה טפי מאיש אחר לכן י"ל דבכה"ג אין חזקת ממון של בעלים כזו מכריע נגד הרוב כיון דבלא"ה צריך להוציא מידו וליתנו לאחר. ואין להביא ראי' להיפוך מתוס' ב"מ כ' ע"ב ד"ה איסורא מממונא וכו' וא"ת טפי אנן מחמירין בממונא דהא אה"ב אחה"ר וכו' וקשה הא כל החשש משום שני יב"ש ובין כך וב"כ הלוה חייב לשלם לזה או לאחר ובע"כ דגם בכה"ג מיקרי חז"מ אבל כבר העיר בזה בספר יד יוסף שם אלא שלא הביא ממקומות הנ"ל שהבאתי וע"ש שתי' דמ"מ נגד יב"ש זה איכא חז"מ ללוה ושמא לא יתבענו האחר או ימחול לו ע"ש וזה ל"ש בנ"ד. ומ"ש רו"מ בדין השגת גבול בהכנסת רבנות שכתב התה"ד דעל פרס זה אנו בושים והביא מד' החי"ס יו"ד סי' ר"ל דבקבלוהו עליהם הוי איסור מדינא ורו"מ תמה דבתה"ד ורמ"א מוכח דגם בקבלוהו הקהל הדין כן ואף דבתה"ד מיירי שקבלוהו רק לשררה וכבוד ולא בשכירות פרס מ"מ ברמ"א מוכח דבכל גווני דינא הכי אם לא דנימא דעיקר החילוק בין הביאוהו ממק"א או לא שכ"נ כונת הח"ס וע' לעיל סי' א' אות פ"ו באמצע דיבור. ומ"ש רו"מ מד' הד"ח יו"ד סי' נ"א נ"ב בהא דהשכירות הוי דשלב"ל ע' ג"כ לעיל סי' הנ"ל אות פ"ו במה שהארכתי שם בענין זה אך דיש לדון לפמ"ש בטוח"מ רסי' צ"ה ס"ג בשם

הרמ"ה כל מאן דגרים לאפסודי דשלב"ל אינו חייב עד שיקבל עליו בפירוש והיינו דתנן אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא וע"ש בב"י דגם ר"י הלוי אינו חולק בזה וא"כ גם מי שגורם להפסיד שכירות הרב כיון דהוי דשלב"ל אינו חייב אבל ז"א דהיכי דנוטלו לעצמו ודאי דחייב דגם במבטל כיסו ש"ח חייב במשתרשי לי' ונהנה בו כמ"ש הנימוק"י פ"ב דב"ק וכ"ה בפ"י ב"מ ס"ה רע"א ובב"מ א"ע סי' צ"ג סכ"א וע"ע בשו"ת ב"א חח"מ סי' כ"ו מדברי רש"ל וש"ך סי' רצ"ב גבי מעכב פקדון חבירו ומרויח בו ובשע"מ סי' כ"ו סק"ב באורך וכ"נ מהט"ז יו"ד סי' כ"ח סק"ח ועוד דבנ"ד כבר נתחייבו הקהל והוי כמזיק שיעבודו ועוד דעכ"פ אסור לגרום דגם בגרמא חייב לציי"ש כדאיתא בב"ק נ"ו ומ"ש עור הד"ח ע"ע לעיל סי' א' אות פ"ו הנ"ל שהעליתי דאין ביד הרב דמתא למחות בידם ובפרט בנ"ד שכבר קבלוהו זה ב' שנים וכיון שעלה לא ירד ויפה פסק רו"מ שהדין עם בני הכפר והרב שקבלוהו לעצמם:

סימן י

להרב וכו' מו"ה שמעון צבי נ"י אבד"ק קריפטש ע"ד שאלתו בדין השו"ב ר"מ שנאסר מאז ויצא הפסק שלא יבדוק מבלעדי ר"ז ויראו סכינים זל"ז וגם ר"ז לא יבדוק לבדו זולת אם לא יהי' השני בביתו אז מותר לבדוק לבדו ואם יעבור א' מהם דינו כחשוד לאו"ד ואח"כ עבר ר"ז ובדק בצירוף חתנו ולא רצה לילך עם ר"מ ובדק גם ר"מ לבדו עפ"ד רב א' דדמי להא דסוסי' רל"ו ב' שנשבעו זל"ז ועבר האחד וכו' ועי"ז התיר רב א' גם לר"ז לבדוק לבדו ורו"מ פקפק דהכא נוגע לטובת הכלל להנצל ממכשולות ולמגדר מלתא דאיסורא ולא דמי להא דסוסי' רל"ו כמ"ש בשו"ת ב"ש חיו"ד סי' ה' וגם הביא מתשו' מבי"ט ח"א סי' כ"ב דהיכי דיש עוד זמן נמשך לקיומו גם בסירב האחד לא נפטר חבירו וכופין אותו לקיימו וגם א"א לבטל כלל תקנה כזו כמ"ש הח"ס סי' י"ג עכ"ד ורואה אני דבריו טובים ונכוחים דודאי אין לו ענין כלל להא דסוסי' רל"ו וסברתו מבוארת מתשו' מהרי"ט בשניות חח"מ סי' ק' באמצע התשו' במ"ש מתשו' מהריב"ל שהחרימו בק"ק ארטא שלא יכנוס א' מהם בבית השרים ורבים עברו ופסק דלא הותר החרם עי"ז ונראה קצת מלשונו לחלק בין שבועה לחרם וכתב מהרי"ט וז"ל ואפשר שלא היתה כונת הרב וכו' אלא בא לחלק בין אותו נידון לנידון הרא"ש וסתמי סתמי קאמר סתם חרם נעשה לדבר שא"ר לעשותו מצד עצמו דאית בי' איסורא או דנפיק מיני' חורבה ונזק לרבים והיינו הנידון של ק' ארטא וסתם שבועה לאסור דבר המותר מצד עצמו אלא ששניהם רצו לישבע עליו וכו' לפיכך אם עבר האחד הרי חבירו מותר שזה הדבר לא הוקצה מחמת איסור אלא מחמת עצמן וע"ד כן נשבעו ע"מ שיקיימו שניהם משא"כ

בחרם שמחרימין שלא יבא לקהל תקלה בסיבה זו העובר עונו ישא והנשארים יזהרו בעצמן וכו' עכ"ל וה"נ בנ"ד שתקנו כן לגדור מלתא דאיסורא וגם אם לא הי' שום חשש על א' משני השו"ב החיוב מוטל על כל רב בעירו לגדור כן דטובים השנים מן האחד וגם הועד לפני מרב א' שראה בקלף ישן תקנה וחתום עליו רבינו הב"י ז"ל ועמו מאה רבנים שבכל מקום שיש ב' שו"ב יבדקו שניהם הסכין בכל יום וילכו יחדיו למטבחים וגזרו בגזירת נח"ש על העובר ובפרט במקום שרואים צד שנאה בין השו"ב ידוע שבזה"ז בעוה"ר כל א' רוצה להתכבד בפני הזובחים בקלון חבירו ולהראותם אומנתו להכשיר יותר ובפרט במקום שהקצבים מתקוטטים עם האחד ע"י שמטריף לפעמים ודאי איכא איסור גמור מדינא שיבדוק א' לבדו וגורם כמה מכשולות ואיכא נגיעה יותר ממי שנוטל כרכשתות וכדומה והקולר תלוי בצואר הרב שבעיר לעמוד בפרץ ולגדור שיהי' שניהם יחד דוקא ולא יתכן לומר שכבר הותר עי"ז שעבר האחד ול"ש לומר הואיל ואשתרי אשתרי דמעולם לא הותר כדין וגם מ"ש דא"א לבטל התקנה גם אני כתבתי כן בתשו' לבוברקא והבאתי מהא דסי' רכ"ח סכ"ח ופר"ח א"ח סוסי' תצ"ו ומהריב"ל ח"ד סי' ד' ותשו' אבקת רוכל סי' ר"ו ר"ט ורד"ך בית י"ב דהלכה כהאוסרים לבטל תקנה כזו:

סימן יא

להרב מו"ה יעקב יוסף נ"י דומ"ץ ד"ק החראדענקא ע"ד שאלתו בדין חזקת רבנות שמת רב א' והניח ב' בנים וירש הבכור חזקת אביו ואחיו הצעיר נתקבל למק"א ומתו שניהם והאח הצעיר הניח בן אם מדינא חוזר לחזקת זקינו. לענ"ד ד"ז נפשט מש"ס דב"ב קנ"ט ע"ב אנא מכח אבוה דאבא קאתינא דכתי' תחת אבותיך יהי' בניך תשיתמו לשרים בכל הארץ ופי' רשב"ם דחנוך בן ראובן יורש את זקינו יעקב שלא מכח ראובן דכתי' תחת אבותיך וכו' לראובן קאמר תחת אבותיך דהיינו יעקב יהי' בניך דהיינו חנוך מדלא כתי' תחתיך יהי' בניך עכ"ל והרי קרא מיירי בירושת שררה וקאמר תשיתמו לשרים וכו' ומוכח דנכדו יורש חזקת זקינו שלא מכח אביו וה"נ בזה וגם הרי מבואר בתוספתא פ"ב דשקלים הי' לו בן ואח בן קודם אח ובן (ר"ל בן של האח) אח קודם כל הקודם בתחלה קודם בשררה ובלבד שינהוג במנהג אבותיו ומוכח דבדליכא אח אז בן של האח יורש וע' בת"כ פ' שמיני ופי' הראב"ד ורמב"ם פ"א ממלכים וא"כ ה"נ בנ"ד יורש זכות דודו ומ"ש רו"מ מדברי אש"א א"ח סי' נ"ג כבר דחיתי דבריו בתשו' (עמש"ל סי' ז') בכמה ראיות וגם אי נימא דהוי ספיקא הרי מבואר בראש פ"א דב"מ סי' כ"ד בתפיסה מספק דמ"מ נגד אחר שאין לו זכות כלל מיקרי זה מוחזק ואפי' תפס אח"כ האחר מוציאין מידו וע' חו"מ סוסי' רמ"ג ובט"ז והגהת ח"צ שם ובמח"א הל' קנין חצר סי' י"ג ומהרי"ט ח"א סי' מ"ה

ויש לחלק בזה בין תפיסה מספק בעיא דלא איפשטא ובין פלוגתא דרבוותא אבל הרי מבואר בב"י ח"מ סי' קע"ה דבמקום פלוגתא במצרנות דמ"מ לכתחלה אומרים למוכר למכור לזה המצרן מספק כיון דהאחר אין לו זכות כלל והובא בקיצור ברמ"א שם. ומ"ש רו"מ מהא דאפסקי' אחר יש להביא קצת סיוע מש"ס ב"ב ס"ג בבן לוי שמכר לישראל וכו' ומהא דחו"מ סי' קע"ה סל"ז בסופו בשם הג"א אבל מלבד דיש לחלק הרי כתבתי לעיל דגם מצד דודו יוכל לירש אבל מ"ש מצד שרוב בה"ע ממאנים עמש"ל סי' ו':

סימן יב

להרב מוה' יוסף שמואל נ"י אבד"ק קיטוב ע"ד שאלתו היות שמכבר הי' בעירו ג' שוחטים ומת א' ונשארו רק ב' ולקחו כל מעות השחיטה והרעישו הקהל עליהם וחתמו שלא לאכול משחיטתם והתפשרו עמהם שיתנו השו"ב חלק חמישית מההכנסה לקהל וחתמו ע"ז בכתב בתוקף והקהל הקדישוהו לבנין ביהכ"נ ועתה הביאו מקצת הקהל שו"ב ג' ופסקו השו"ב מליתן חלק הנ"ל לקהל ועמדו מערערים לאסור שחיטתם כי לא נכתב שום תנאי ולא שום זמן בהכתב והנה לענ"ד אף דמבואר ביו"ד סי' רי"ח ס"א בהג"ה דבתנאי שבין אדם לחבירו אין הולכין אחר הכונה ואין רואים דברים שבגללן נשבע אבל הרי בחו"מ סי' פ"א סט"ז מבואר להיפוך וע' בב"מ אהע"ז סי' קי"ח סי"ט בזה ובקה"י לב"א סי' תשנ"ד הביא בשם כנה"ג דבשטר ודאי הולכים אחר הכונה וכ"ה בתשו' לח"ר סי' קי"ג והרי בחו"מ סי' ס' הובא פלוגתת פוסקים אי סתמא לעולם משמע וטעם הסוברים דלעולם משמע משום דאל"כ איזו זמן תתן לו כמ"ש בשעה"מ פי"א ממכירה הט"ז בשם ראנ"ח א"כ בנ"ד שכל הערעור בתחלה נתהוה ע"י שנשארו ב' שו"ב ונוטלים כל ההכנסה במנות בשר ונוצות וכדומה א"כ גם בסתם הוי כמפורש כי רק בעבור זה ובאופן זה נתחייבו ליתן חלק חמישית לקהל וכיון שהקהל באים עליהם רק מכח מה שנתחייבו ליתן להם כיון דהאומדנא מוכחת כדברי השו"ב הי' מוטל על הקהל לברר דבריהם דמתחייבים בכל אופן וכמ"ש כה"ג ברשב"ם ב"ב דף ל' ע"א בד"ה כיון ובתשו' מהרי"ט ח"א סי' ל"ט באמצע התשו' וכיון שלא ביארו דבריהם אזלי' בתר אומדנא דמוכח וכיון שקבלו שו"ב ג' פטורים מליתן חלק חמישית הנ"ל לקהל ועוד דגם בגוף החיוב הרי מדינא כשמת שו"ב ג' והם עובדים עבודתו כל ההכנסה שלהם אלא שנתחייבו ליתן לקהל א"כ בכל ספק על הקהל להביא ראי' גם אם הם מוחזקים וכמ"ש בתשו' הרשב"א פי' תקע"ו והובא בב"י א"ע סי' קי"ח ובד"מ סוסי' ל"ח אות ט"ו דהיכי דהתנו שאם לא יהא לאשה זש"ק שיחזור הנדוניא כיון שהתנאי הי' בלשון זה שיחזור והיינו שיבא לידו מקודם ויחזיר להם לכן על יורשי האשה להביא ראי' אבל

אם הי התנאי שיהי' שייך להאשה אם יהי' לה זש"ק הנכסים בחזקת יורשי האשה ועל יורשי הבעל להביא ראי' ע"ש א"כ בנ"ד שנכתב בכתב שקבלו השו"ב עליהם ליתן לקהל היינו שיבא לידם מקודם והם יתנו לקהל הוו השו"ב מוחזקים ובכל ספק על הקהל להביא ראי' ויש להביא סיוע מסנהדרין מ"ג ע"א בהא דבעי ו"ה בהא דמשקין אותו קורט של לבונה בכוס יין משל מי הוא מסתברא משל ציבור כיון דכתיב תנו יין וכו' מדידהו וכו' ע"ש ומוכח דלשון נתינה משלו משמע וא"כ הוא בחזקת השו"ב והרי בכל חיוב בדשלב"ל מבואר בכנה"ג ותומים ונה"מ פי' ס' דלשי' כמ"פ יוכל לחזור קודם שב"ל ובתומים סי' קי"ב פסק דהוי סד"ד וגם בחיוב בסתם אם לעולם משמע הוי סד"ד ובנ"ד איכא אומדנא דמוכח כמש"ל לכן לענ"ד השו"ב פטורים ומכ"ש שאין חשש על שחיטתם כלל:

סימן יג

להרה"ג וכו' מוה' יחיאל מאיר ני' אבד"ק מולניצא וכעת ראבד"ק ביטשאטש. ע"ד שאלתו בשו"ב א' שנתן תק"כ לכת המתנגדים על הרב לשמוע להם בכל אשר יאמרו ולשחוט בלא פרס שנוטל הרב הדבר ברור דאין השבועה חלה כלל דל"מ אי נימא דהוי גזל תורה וכמ"ש רו"מ דשכירות הוי זכות של תורה כמ"ש התוס' בסנהדרין ס"ח ע"ב גבי קטן והוא פשוט שהרי יעקב אבינו קנה הצאן בש"ט וע' פסקי מהרי"א סי' ק"ל וקצה"ח סי' של"ב סק"ו דגם בדשלב"ל זוכה בשכירות א"כ פשי' דהשבועה לא חלה וגם אי הוי רק מדרבנן הרי אין שבועה חלה לבטל מצוה דרבנן בקו"ע ומכ"ש במה שנוגע להפסד ממון אחרים דחמור טפי כמ"ש באס"ז ב"ק פ' ע"א בשם המאירי וז"ל מהאי עובדא דחסיד אחד שמעינן דאע"פ שבמקום פ"נ הותרו האיסורים להתרפאות בהן דבר שנאסר מכח תקנה מחשש פסידת אחרים ראוי להחמיר בו ביותר ע"ש א"כ ל"מ אם מקבל לעצמו פרס של הרב ודאי הוי קו"ע וגם אם שוחט בלא קבלת פרס זה ויודע שלא ינתן להרב ואדעתא דהכי נכנס הרי כיון דהקצבים מחויבים בזה עובר בלפ"ע ובתוס' שבועות ל' ע"ב בד"ה אבל וכו' דכשעושין איסור על ידו לא מיקרי שוא"ת וע' בכ"מ פ"י מכלאים הל' ל"א ושו"ת פ"י ח"א חו"מ סי' ט' ובנ"ד שנעשה בתקנת קהל ליתן כן ואסור לשחוט בלא פרס והוא עושה בפועל לבטל פשיטא דהוי קו"ע וא"ל דכיון דגוף השחיטה צריך לשחוט בין כך וב"כ אלא שאין נותנים הפרס להרב הוי שוא"ת ז"א דכיון דאסור לשחוט בלא פרס הוי קו"ע כדמוכח ברמב"ם פ"ה מאי"מ דהמקריב קרבן בלא מלח לוקה והקרבן כשר ומוכח דמה שמקריב בלא מלח מיקרי מעשה אף דההקרבה הוא בין כך וב"כ אלא שחיסר המלח ולא הביאו דמ"מ כיון דאסור להקריב בלא המלח

מיקרי מעשה והא דפסק רמב"ם פ"א מחגיגה ה"א דאם עלה לרגל ולא הביא קרבן אינו לוקה דא"ב מעשה שא"ה דיש לו תשלומין כל ז' וע' בפנים ס"ק מ"ז ועפמ"ג א"ח סי' תר"מ בא"א סק"י דבאוכל חוץ לסוכה הוי קו"ע אף דבאכילה ליכא שינוי מעשה כלל (וע' פת"ש לחו"מ סי' ל"ד סק"מ בשם שמן רוקח) וגם בכולל לא חלה השבועה כיון דמפרש לקפח שכר הרב וע' בש"ך חו"מ סי' ע"ג והנהת ח"צ על הט"ז וקצה"ח שם ועוד דכולם נשתעבדו להרב בזה וא"י להפקיע שיעבודו בכולל כמ"ש הט"ז ביו"ד סי' רל"ד סקנ"ט ובנ"ד חל שיעבודו קודם שנשבע זה וכבר כתב הרדב"ז ח"א סי' קצ"ה דגם בנשבע לבטל איסור דרבנן בקו"ע לא חלה שבועתו ואף דבסי' רע"ח כתב דבדבר הנוגע להפסד חבירו שאני וכהא דנשבע לפרוע לחבירו וחל בשבת דאסור לפרוע בשבת ע"ש אבל היינו כשהשבועה רק נוגע לטובת חבירו ובא לעבור עבירה כלפי שמיא אבל כאן דנשבע להפסיד לחבירו גרע טפי ואין התק"כ חל כלל ומ"מ מהיות טוב להתיר שבועתו ואף דנשבע עד"ר והם מוחים כבר העלה בתשו' פ"י ח"א א"ע סי' י"ב דלדבר עבירה אפי' מוחים יוכלו להתיר בלא דעתם וה"נ בנ"ד ויש לקנוס את השו"ב שנכנס להעיז נגד הרב ולקפח פרנסתו בקשר בוגדים וכבר כתב בבדה"ב יו"ד סי' של"ד בשם ראב"ד וריב"ש דאף דת"ח שמחל על כבודו כבודו מחול דוקא כבודו ולא בזיונו ובפרט בדבר שנעשה בפרהסיא אסור לו למחול:

סימן יד

עוד להרב הנ"ל. ומה ששאל בדין השו"ב שנשבע שלא לשחוט מבלעדי פרס הרב ומערים לשחוט ע"י אחר והוא מסייע בבדיקה ומחלקים ביניהם פרס הרב ורו"מ כתב דגם בדיקה בכלל שחיטה בלשון ב"א וגם דינו כחולק עם הגנב דפסול לעדות ולענ"ד הדבר פשיט דעובר על השבועה כמ"ש ביו"ד סי' ריז"ז סמ"ח בנשבע שלא יצחוק דאפי' ע"י אדם אחר אסור וברדב"ז ח"א סי' רי"ד וז"ל הדבר ברור כי מי שנשבע שלא יגזול את חבירו מה לי שיגזלנו בידו או אחר הכל הוא בכלל השבועה וכו' ותו דקיי"ל שש"א כמותו וכו' ע"ש ויש להעיר דהא אשלד"ע וצ"ל דכיון דהשליח לא נשבע ל"ה בר חיובא וישלד"ע וכ"ה להדיא בתשו' מהר"ם ב"ב הישנות סי' תצ"ג דמי שנשבע שלא ישחוק אסור גם ע"י שליח דכיון דהשליח לאו בר חיובא ישלד"ע דקיי"ל כרבינא ודלא כר"ס ע"ש וכ"ה בשו"ת מהר"י מברונא סי' קכ"ד דאפי' אמר שבועה שאני לא אשחוק אסור שישחוק אחר בשבילו והביא מסו"פ השולח בצרן ושיגרן ביד שליח בעלים קורין הנה הבאתי דשש"א כמותו ובהג"ה העיר מהא דגם בדרבנן אשלד"ע ורמז לתשו' ריב"ש סי' תצ"ה ורדב"ז הנ"ל וכ' שבמק"א תי' זה ע"ש ולכאורה תליא בפלוגתת פוסקים אם קיי"ל

כרבינא או כר"ס אבל כבר כתב הט"ז ביו"ד סי' ק"ס דאף דאשלד"ע מ"מ איסורא איכא וע' בש"ך חו"מ סי' ל"ב סק"ג ועכ"פ בדינא זוטא מיענש ואני מצאתי בפיהמ"ש להר"מ פ"ו דתרומות מ"ג שכ' להדיא דאף דאשלד"ע היינו דאינו לוקה אבל מ"מ נענש מהש"י ועובר על לפ"ע או עובר על הכתוב אל תשת ידך עם רשע ע"ש. ועוד דלשי' רשב"ץ שברמ"א חו"מ סוסי' שפ"ח היכי דהשליח מוחזק לעבור ישלד"ע ואף דהש"ך חולק הנה בתשו' מיימוני להל' רוצח סי' י"ד מוכח כהרשב"ץ אבל בתשו' מהר"ם ב"ב החדשות סי' תמ"ט מוכח כהש"ך וע' בשו"ת מהר"ח א"ז סי' כ"ה שנסתפק בזה ובנ"ד בלא"ה חייב מכח השבועה כמש"ל בשם רדב"ז ואף דמבואר בסי' רי"ח דבנדר בין אדם לחבירו אזלי' בתר הלשון ואפשר דהלשון משמע רק שלא ישחוט בעצמו דז"א דמבואר בתשו' מהר"ם ב"ב החדשות סי' רי"א בדין נשבע שלא ישחוק דיש לחקור אם בלשון ב"א משמע גם ע"י שלוחו ואם א"י להתברר אזי למדין מלשון תורה ע"ש ומצינו בתוס' מנחות כ"א ע"ב בד"ה שהכהנים שכתבו דהא דאריב"ז בתוספתא דפרה מה שעשו ושרתו ידי שכחתי הכונה שעשו אחרים על פיו דריב"ז לא הי' כהן ע"ש הרי דמה שנעשו ע"י שלוחו נקרא מעשה ידיו (ויל"ע בזה מהא דאה"ע רסי' קמ"א בשם רשב"א דידו למעט שלוחו וע"ש בחיבורי לח"מ סי' ר"ז דף נ"ט ע"א) וע"ש בצ"ק למנחות ע"ו ע"א בתוס' ד"ה אתיא שביאר שם לשון שפחתו של ר"ג היתה אופה דהיינו ע"י אחרים וכ' וז"ל וכו' דרך לשון לע"ז שאחד מספר לחבירו אפיתי היום לחם אף שאופה ע"י אחרים עכ"ל וגם לפמ"ש הש"ך ביו"ד רסי' רי"ז בשם רי"ו דאם נדר בלשה"ק לא אזלי' בתר לשון ב"א ואולי גם בנ"ד נדר בלשה"ק מ"מ הרי נתבאר בלשון חכמים שכן הוא ולכן הדבר ברור דגם בנ"ד עוברים על השבועה ולא יחרוך רמיה צידו:

סימן טו

להרב מוה' צבי ז"ל דומו"צ בק"ק וויזניצא ע"ד שאלתו בשו"ב א' שנשבע להרב שיתן לו מהכנסת זביחה מהכפרים הסמוכים חלק שליש ועבור זה יהי' הרב מסייע שיתקבל שם לשו"ב ועלתה בידו ונתקבל שם ואח"ז חזר ובא לשם שו"ב הקדום ונתמעט פרנסתו ויצא שו"ב החדש למק"א ואחר שנה חזר ויצא השו"ב הקודם וחזר החדש ובא לשם והבטיח שנית להרב חלק שליש הנ"ל ולא נשבע מחדש ועתה חוזר בו השו"ב מהבטחתו והרב בא בכח השבועה ורו"מ הביא מהש"ע סי' רט"ז ס"ד בקונם לביתך מכרו לאחר מותר חזר וקנאו אין לו עליו כלום והשיב דשא"ה דמה מכר ראשון לשני וכו' וכיון דהראשון פטור מליתן גם השני א"צ ליתן אבל באיסור לא נפקע וע' מל"מ פ"ח מגירושין הי"א מ"ש בזה ע"ד הרשב"א ונסתפק רו"מ אם עיקר החילוק בין היכי דשייך לומר מה מכר

ראשון וכו' והיכי דל"ש זאת החיוב במקומו עומד או דעיקר החילוק בין איסורים לשאר דברים. ולענד"נ לפשוט ד"ז מהירושלמי פ"ו דדמאי ה"ב דמייתי להך דינא דבן לוי מכרה לאחר אין לו במעשרות חזר ולקחה תני ר"ח אין לו תני ר"ה יש לו אתיין בפלוגתא דהמגרש אשתו והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה החזירה וכו' חד אמר לכתובה ולא לתנאין וח"א גם לתנאין ופריך מהא דקבל שדה מכהנת המעשרות שלה נשאת לישראל חולקין נתארמלה ונתגרשה חזרה לתחלתה ומשני כאן שמכר כאן שקיבל והתני ר"ח מכרה ארשב"א תמן יצאת מרשות שניהם (מרשות כהן ולוקח ראשון) ולכן כבר נתבטל התנאי ואין לו כלום במעשרות הכא יצאת מרשות מוכר ולא מרשות לוקח ויעו"ש במרה"פ ובמל"מ פ"ו ממעשר ואי נימא דעיקר החילוק בין היכי דשייך מה מכר וכו' מה פריך מהא דכהנת שנשאת לישראל וכו' הרי התם ל"ש טעם זה ומדוע נימא כיון דפסקה פסקה וגם מה מייתי מהא דהמגרש אשתו ובע"כ דס"ל להירושלמי דאין לחלק בזה דהיכי דבטל התנאי שעה א' בטל לגמרי ורק באיסור קיי"ל דלא נפקע:

והנה רו"מ הביא ממנחות נ"ד ע"ב בבשר שהי' כשיעור וצמק ותפח דפליגי אם יש דיחוי בטומאה ואיסורין ומסיק דאין דיחוי באיסורין ואולם הנה בשבת ט"ז מייתי מפ"ב דכלים דנשברו טהרו חזר ותקנם בכלי מתכות חזרו לטומאה ישינה מדרבנן ומוכח דמה"ת פקע לגמרי וגם בברכות נ' גבי זימון וכו' מייתי מפי"א דכלים מטה טמאה שנגנבה חציה וכו' החזירוה מקבלת טומאה מכאן ולהבא ומדמה טומאה לזימון והוא עפמ"ש הב"ש באה"ע סוסי' ו' דבמלתא דמסתברא ילפי' איסור מטומאה וע' שבת קי"ב ע"א כמחלוקת לענין טומאה מחלוקת לשבת וא"כ אמאי במנחות נ"ד אין דיחוי לטומאה ואיסורין ולעומת זה מצינו בזבחים כ"ט דפליגי ר"א ור"ע באוכל מזבחו ביום ג' דלר"א מאחר שהוא כשר לא יחזור ויפסול וא"ל ר"ע מצינו בזב וזבה כיון שראו סתרו אף אתה אל תתמה שאע"פ שהוכשר יחזור ויופסל ומבואר דנטמאו גם למפרע ועיש"י ותוס' שם ובזבחים ל"א ע"א ח"ז חוץ לזמנו וח"ז חוץ למקומו וח"ז חוץ לזמנו א"ר ויקץ כישן הפיגול וכו' ויש לדון עפמ"ש המל"מ פכ"ג מכלים ה"ט בדין אוכל כביצה שנטמא וחתך חציו דטומאתו לא פקע והקשה מבגד שנפחת מגע"ג דטהור ותי' דהתם נשתנה שמו שאינו בגד כלל משא"כ באוכל ע"ש א"כ י"ל דדוקא בהא דמנחות נ"ד דלא נשתנה שמו וכן בהא דזבחים כ"ט ושם ל"א משא"כ בהא דברכות נ' ושבת ט"ז ובזה י"ל הא דמנחות כ"א ע"א בהקפה דם או שקרש דהואיל ונדחה ידחה משום דהתם נשתנה ממשקה לאוכל ובנזיר נ' ע"ב חלב המת שלם והתיכו טמא הי' מפורד והתיכו טהור ופירש"י דאין חיבור ביד"א חיבור ודייק דניצוק חיבור ועתוס' זבחים ק"ה ע"ב וקשה דגם אי הוי ביד"א חיבור

נימא דכיון דפרחה טומאה לא הדר ולפמ"ש י"ל דהתם לא נשתנה שמו אבל לא יונח הא דתוספתא שבר"ש פ"ג דטהרות מ"ב מים טמאים שהגלידו טהורים נימוחו חזרו לטומאתן ישנה והא התם נשתנה שמם ואולי הוא ג"כ רק מדרבנן כהא דשבת ט"ז ומה"ט בשאובין שהגלידו גם בנימוחו כשר להקוות עליו דדמי לכלי זכוכית וע' בפי' הרא"ש פ"ג דטהרות מ"א שדחה ד' הר"ש שם בדין רוטב וגריסין שקדשו וחזרו ונימוחו וס"ל דטהור לגמרי ולא דמי לפסחים ל"ג דהתם אע"ג דמשקין בליעי מ"מ שם משהין עלייהו אבל הכא כשנקרשו נתבטל שם משקה מהם וכשחזרו ונימוחו הוי כמשקה חדש וטהור ועצל"ח בסוגי' דרחסה"כ אות ד' שהוכיח דהתוס' לא ס"ל כהר"ש הנ"ל ולא הביא דברי הרא"ש ועתוס' חולין קי"ז סוע"ב בד"ה ולא שומר וכו' ותוס' שבת י"ט ע"ב ד"ה שמן וכו' בפוה"ד דס"ל דמשקה בלוע אין שם משקה עלה ודלא כהרא"ש וגם מ"ש הרא"ש מהא דמיא בעיבי מיבלע בליעי יעוין תוס' עירובין מ"ו ע"א ד"ה כ"ש וכו' דמיא בעיבי בליעי טפי ואין ניכרין כלל והו"ל נולד גמור ע"ש וע' בשו"ת תפ"צ חיו"ד סי' ח"י מה שהקשה בהא דדורך זתים וענבים בשבת דחייב מכתובות ה' ע"ב בדם בחולים דאי מיפקד פקיד ליכא מפרק ובזתים וענבים מיפקד פקיד כדאי' בפסחים ל"ג ותי' דבנעשה דבר חדש מאוכל משקה שייך דש ומפרק גם אי הוי מיפקד פקיד אבל בדם בתולים גם בבלוע נקרא דם ע"ש ומזה ראי' דלא כהרא"ש הנ"ל וע' בתשו' מהר"ח א"ז סי' ט' בשם הר"ש בדין יין שנקרש שבהג"א וש"ך יו"ד סי' קכ"ג סקי"ב ובשם הר"מ בר חסדאי בחי' פ"ג דטהרות שכ' ככל ד' הרא"ש הנ"ל ומ"ש שם בדין מגט נכרי צע"ג וי"ל עפ"ד הירושלמי פ"ב דמע"ש ה"א ופ"מ שם בדם שקרש דדוקא לטומאה אינו אוכל משא"כ באיסור ואכמ"ל. וגם בדברי ר"ש פ"ג דטהרות הנ"ל צ"ע ממ"ש הר"ש עצמו פ"ב דטבול יום מ"ב בהא דחומר באוכלין מבמשקין וכו' דלא משכח"ל משקין שניים ולהנ"ל הרי משכח"ל בקרשו ונימוחו:

ונחזור לענינינו דודאי אין דיחוי באיסורים ובריטב"א לע"ז ע"ג בשם הרמב"ן דהא דבאיסור חוזר וניעור ולא אמרי' הואיל ואידחי אידחי משום דדוקא בקדשים יש דיחוי משא"כ באיסורין ע"ש ועפ"ז יש לדין דבאיסור דם דבעינן שיהי' ראוי למזבח ומה"ט דם שבשלו א"ע עליו א"כ ל"ש לומר חוזר וניעור ומה"ט קאמר במנחות כ"א הנ"ל דהואיל ואידחי אידחי דכיון דבקדשים יש דיחוי וא"ר למזבח שוב ליכא איסור דם מה"ת אך מ"מ מדרבנן אסור דגם דם שבשלו אסור מדרבנן ועפ"ז יש לדון לפמ"ש הר"ן נדרים ד' דהא דהנודר סתם אסור לעולם אע"ג דסתם נזירות ל' יום משום דנדר כולל גם הקדש וכשם שהמקדיש אסור לעולם ה"נ בנדר ע"ש א"כ בנדר סתם שוב י"ל דהואיל ואידחי

אידחי דהא מהראי' שיהי' רק ל' יום אלא משום דכולל הקדש חמור טפי והרי בהקדש קיי"ל דיש דיחוי ואף דהרא"ש חולק על הר"ן ובט"ז וש"ך פסקו כהרא"ש הרי במח"א הל' שבועות סי' ו' העלה בדעת תוס' ורא"ש דדוקא בנודר ונשבע בשוא"ת הוי לעולם אבל בקו"ע יום א' משמע אבל מהר"ן מבואר דבנודר לחבירו ל"ש לומר כן ע"ש א"כ בנ"ד ממ"נ בין להר"ן בין לתוס' ורא"ש שרי כיון דהשבועה בקו"ע. אבל בהא דקונם לביתך דהוי בשוא"ת לשי' הרא"ש לעולם משמע. אך דבנ"ד י"ל דלכ"ע לעולם משמע כיון דהבטיח לו במחיר שיהי' מצדו וכמ"ש כה"ג בתשו' מהרי"ט בשניות חח"מ סי' מ' וע"ש דמוכח דלא פ"ל כחילוק המח"א הנ"ל ועמ"ש בחיבורי לחו"מ סי' ריי"ב שדחה חילוק מח"א הנ"ל מתשו' הרשב"א שבב"י א"ע סי' קי"ד אך לפמ"ש הראנ"ח דהא דלעולם משמע משום דאל"כ איזו זמן תתן לו א"כ בנ"ד י"ל דכיון שיצא ממקומו בינתים יש לדבר זמן וגבול:

והנה רו"מ הביא מהמח"א הל' נדרים סי' ל"ט שהוכיח מחולין ט"ז גבי בשר תאוה משנכנסו לא"י הותרו עכשיו שגלו יכול יחזרו לאיסורן לכך שנינו לעולם שוחטין ורו"מ דחה דהתם תליא בריחוק מקום ואין סברא לחלק בין קודם שגלו ובין לאחר שגלו ואדרבא הש"ס פריך על הס"ד כבר רמז המח"א בעצמו שם דיש ליישב אבל הדבר ברור דאין דיחוי באיסורין וכמ"ש ולפ"ז הא דפוגם ולבסוף השביח הוי מה"ת ומ"ש השפ"ד סי' ק"ג דאסור רק מדרבנן היינו קודם שהשביח שנחלקו הש"ך ופר"ח [ומ"ש הח"ד דבדבר שנפגם לגמרי דנעשה כעפרא גם בחזר והשביח מותר ורבים נחלקו עליו מצאתי בריטב"א ע"ז דף ל"ט ע"א ובמשה"ב להרשב"א דף ק"ג ע"ב מפורש כהח"ד וביארו דהא דד"ח מחליא לשבח באב"י משום דאינו פוגם בעצמו אלא פוגם בתערובות ע"ש] ומ"מ בנ"ד שהיתה השבועה בסתם י"ל דאחר שיצא משם כלה הזמן וגם יפה הביא רו"מ מדברי הראנ"ח ומל"מ פ"ח מנדרים ה"ב בדין קונם שאיני נושא לפי שאביה רע דאם עשה תשובה שרי לישאנה וכשחזר לסורו דעת ראנ"ח דאסור והביא ראי' מהריב"ש הנ"ל במכר הבית וחזר וקנאו והמל"מ חולק דהכא הותר גוף הנדר והביא מהא דדתן ואבירם וה"נ בנ"ד. ומ"ש מהתשב"ץ ח"ב סי' קס"ג באחד שנשבע שלא יעבור לפני התיבה כל זמן שאסי' במיורקא ואמר ר"י שיצא חוץ לעיר ויחזור ויהי' מותר והתשב"ץ דחה וכ' רו"מ דאינו דומה לזה. הנה ז"ל שם אלו אמרת בשבועתך עד שאצא מהעיר הי' נכון לעשות כן אבל אמרת כל זמן שאהי' במוירקא וכו' ואם יצאת וחזרת עדיין השבועה קיימת כדמוכח בנדרים פ' השותפין עכ"ל. ובע"כ כונתו להא דקונם ביתך ומכרו או שנפל וכדברי ריב"ש הנ"ל ומוכח דלא ס"ל כחילוק המל"מ הנ"ל. והחילוקים שכ' רו"מ אין להם הבנה ויש

לדון בזה ממ"ש הרדב"ז ח"א סי' ק"כ בדין רו"ש שקנו סחורה מהמלך בשותפות ובאו יהודה ולוי ורצו להוסיף ונשבע ראובן לחת להם הרביע כל זמן השותפות ובא נחשון ולקח כל הסחורה מהמלך ואח"כ נשתתף ראובן עם נחשון ותובעים יהודה ולוי מראובן שיעמיד להם חלקם והשיב דאי לאו דמסתפינא אמינא דא"צ ליתן להם כלום דכיון שבא נחשון והוסיף בסחורה כבר נתבטל שותפות הראשון וזהו שותפות חדש כדקיי"ל גבי המקבל לזון בת אשתו כל זמן שהיא עמו דאם גירשה והחזירה פטור מלזונה והביא גם מב"ב ס"ג בן לוי שמכר שדה וכו' הנ"ל ע"ש וצ"ע שלא הזכיר מדברי ריב"ש וש"פ הנ"ל ובפרט דהוא מיירי בשבועה ואפ"ה פ"ל דנתבטלה השבועה וא"כ ה"נ בנ"ד אלא דהרדב"ז לא החליט כן למעשה וגם מתשו' הרשב"א סי' אלף קנ"ט שרמז הד"מ בחו"מ סי' רמ"א אות ט' מבואר למעיין בגוף התשו' בדין ראובן שהי' לאביו בית ולקחו המלך וראובן כתב ללוי מתי שיגיע לו הבית מן המלך ויחזירנו לו יהא במתנה ללוי ואח"כ נתן המלך הבית להשר והשר החזירו לראובן וכ' הרשב"א דהלשון מסופק כיון שבא לידו מיד השר ואפשר דהכונה כשיחזירו לו הבית שהוא עתה ביד המלך והמע"ה ע"ש אבל יש לחלק בין הלשונות וגם יש לדון בדברי תשב"ץ הנ"ל דבכה"ג שיוצא אדעתא לחזור לכ"ע לא מתבטל הנדר וכמ"ש כה"ג בתוס' עירובין ס"ה ע"ב ושם בהג"ה לדף ס"ו ע"א דלא אמרי' שבת הואיל והותרה הותרה היכי דמתחלה הי' עומד ליסתר וכ"ה בא"ח סי' שס"ה ס"ז בהג"ה בשם תה"ד וה"נ בזה ולדינא אף שיש כמה צדדים להקל מ"מ מחומר איסור שבועה אין להקל. ובפרט דכיון דנתפשר עם הרב שנית בתחלת הקבלה הרי גם בלא שבועה מחויב לקיים תנאו דבתחלת הקבלה א"צ קנין כלל ודמי לנאמנות בשעת הלואה וכמ"ש בט"ז סי' כ"ב בדין קיבל עליו קא"פ דבתחלה א"צ קנין וא"כ בלא"ה החיוב מוטל על השו"ב ליתן חלק שליש ומכ"ש שיש חשש איסור שבועה:

סימן טז

להרב וכו' מו"ה יהודא כ"ץ נ' מו"צ דק' סאניק בדבר בר אווזות הגדולים שנתפשטו זה לא כביר במדינתינו ואין בתמונה שום שינוי זולת במה שהם גדולים הרבה ורו"מ הביא מב"ק נ"ה בהא דאווז ואווז הבר דמשום דזוטר קועי' לא הוי מין אחר וכבר נשאלתי בזה מכמה רבנים. והנה מש"ס הנ"ל כבר הביאו בתשו' צ"צ ושאר מחברים ויש להעיר מהא דפ"ח דכלאים חולדת הסנאים רי"א ב"ש מטמא כזית במשא וכעדשה במגע ובתוס' ב"ק פ' ע"א ד"ה דקטיני שקי' וכו' ביארו דמתוך שרגליה דקים וגבוהים מספק"ל שמא לאו היינו חולדה דקרא ויש לה תורת נבילה או שמא היינו היא ויש לה תורת שרץ ות"ק פליג וס"ל דהוי ודאי מין חיה וא"כ פשיטא לי' דמשום דרגליה דקים וגבוהים הוי מין

חיה ומוכח דע"י שינוי רגלים הוי מין אחר ולכאורה הוא נגד ש"ס דב"ק הנ"ל אבל ח"א העירני די"ל דשא"ה דהספק שמא הוא שרץ והוא מלשון רוחש ונד על הארץ כמ"ש רש"י פסחים כ"ד לכן כיון שרגליה גבוהים אינו ממין שרץ משא"כ בעופות אין חילוק. ואני מוסיף דכה"ג כתבו התוס' בנדה כ"ג ע"א ד"ה ליתני נחש וכו' לאחר שנקצצו רגליו לא מיקרי חיה סתם אלא חיה הרומשת ע"ש וזהו כמ"ש והנה רו"מ הביא עוד מחולין ס"ג ע"ב דבעינן בקי בהן ובשמותיהן וכו' דאי אמרת רבו חכם וכו' אינהו מי ידע להו ופירש"י כלום מכירן שלא יהא א' דומה לזה והוא טמא והוא נגד ש"ס דב"ק נ"ה הנ"ל ולענ"ד כונת רש"י שיהא נראה ל כאלו הוא דומה ולא ירגיש השינוי שיש ביניהם וכ"ה בתשו' מהרי"ל סי' צ"ה במש"ש דהבא להעיד על מסורה צריך שיהא אדם בר סמכא אבל אינש דעלמא לא סמכינן דדלמא לא דייק שפיר ובשינוי מועט מתהפך הענין ועביד דטעי ובכה"ג קאמר והוא שיהא בקי בהן ובשמותיהן וכו' עכ"ל הרי דמפרש להא דצריך שיהא בקי משום דעביד דטעי ויהי' בעיניו שוים ולא ידקדק אחר השינוי וגם כונת תוס' דף ס"ב ד"ה בקי בהן וכו' הוא כן אבל לעולם אין חשש אלא שמא יהא שינוי דמיקרי שינוי כגון הנך דנקט הש"ס שזה ביציו מבחוץ וזה מבפנים וכדומה וג"ז שינוי מועט וכה"ג כתב הש"ך בחו"מ סי' ע"ה סקס"ג לפרש דברי רש"י שכ' וישביענו היסת דר"ל שהוא יהי' סובר דיכול להשביעו ובאמת אינו כן ע"ש וה"נ כונת רש"י שכ' שלא יהא א' דומה וכו' שהוא יהי' סובר שדומה אבל באמת אינו דומה דיש שינוי המבדיל ביניהם:

וראיתי בשו"ת מהר"ם שיק חיו"ד סי' צ"ח שהביא מדברי הר"ן בהא דשכן ונדמה דלפירש"י דס"ל דדומה במראיהן האושטרינ'יל אע"פ שהוא שחור אין פרצופו דומה לעורב לפי שהוא קטן ולא מנהגו שהוא מזמר תמיד וכו' ומוכח דגודל וקוטן מיקרי אינו דומה ואני מצאתי בחי' הרמב"ן לחולין ס"ב ע"ב שביאר מחלוקת דר"א ורבנן לענין זרזיר וז"ל ורבנן פליגי דסברי שכן ונדמה בעינן והיינו ידמה בצורה וזה אינו נדמה שהוא עוף קטן ומזמר ואין קולו ופרצופו ומנה גו כעורב כלל וכו' עכ"ל ונראה מלשונם דדוקא בשינוים רבים שהם ם קולו ומנהגו ופרצופו שאינם שוים הוי מין אחר ולא בשינוי דגודל וקוטן לבד וכן ראיתי בשו"ת מהר"י אסאד חיו"ד סי' צ"ב שהוכיח מלשון הר"ן להיפוך דדוקא בצירוף שאר שינוים הוי שינוי ומלשון הרמב"ן שהבאתי נראה כן יותר אבל גם מהר"ם שיק לא הביא מזה רק לענין ההיתר שכ' השואל משום דהוי שכן ונדמה לזה הביא ד' הר"ן דנדמה בעינן גם בגודל וקוטן של הגוף דהא ברש"י פ' ויצא בפסוק ורחל היתה יפ"ת ויפ"מ מבואר דתואר הוא צורת הפרצוף ומראה הוא זיו קלסתר וגם בבהמה מצינו ביומא ס"ב מצותן שיהי' שוין במראה ובקומה הרי דמראה אינו קומה ובתוסי"ש

שם הביאו מסנהדרין ע"א דא"א שיהי' ב' בנ"א שוים מ"מ בבהמה יוכל להיות שוין ואע"פ שאין דומות זל"ז ממש דאמרי' בירושלמי דאפי' חטה אינה דומה לחבירתה מ"מ בעינן שיהי' שוים במראה וקומה כל מה שיוכלו ע"ש נ"ל דהא דנקטו הרמב"ן ור"ן קוטן וגודל היינו רק בצירוף שאר שינוים הנ"ל ומצינו ברש"י סוטה דף י' ע"א איהו בי קרי ואתתי' בי בוציני וז"ל מין אחד הוא אלא שאלו גדולים ואלו קטנים וכו' ומשמע שזה טבעו להיות גדול וזה טבעו שיהי' קטן ואפ"ה מין א' הן ועוד דאפי' נימא דגודל וקוטן הוי שינוי היינו כששניהם גדלים במדינה א' אבל ממדינה למדינה הרי ידוע שאין טבע בע"ח של כל המדינות שוים ועינינו הרואות בבהמות שורים הבאים ממדינות אחרים שהם גדולים משלנו הרבה ומבואר בתוי"ט פ"ח דאהלות מ"ב דאפי' בקוצים וברקנים אין גידולי כל הארצות שוים וה"נ בעופות ואיננו בגדר שינוי כלל אבל גם במדינה א' אינו שינוי וגם בבנ"א וכל מיני בהמות מצינו גדולים וקטנים במין א' ויש להביא ראי' מסנהדרין ל"ו ע"ב ונשאו אתך בדומין לך ליהוו וליף מינה שיהי' מיוחסים ובתוס' שם דאע"ג דמשמע נמי למעוטי בע"מ דמשה לא הי' בע"מ מ"מ אי לאו קרא דמום אין בך לא הוי מסתבר למידרש לכך וצ"ל דהא דדריש בזבחים קט"ז גבי נח בדומין לך שלא יהי' טרפה משום דא"א למידרש בע"א וברמב"ם פ"ב מסנהדרין הא פסק דאין מעמידים אלא חכמים ויודעים קצת בשאר חכמות ואין מעמידים אלא מיוחסים שנא' והתיצבו עמך בדומין לך ושם ה"ו וצריך להשתדל שיהי' וכו' ובעלי קומה וכו' ומבואר בכ"מ ולח"מ שזהו אינו לעיכובא והיינו משום דזה לא נלמד מקרא דעמך בדומין לך וגם לכתחלה לא בעינן שיהי' בני עשר אמות כגובה מרע"ה וע' שבת צ"ב ומוכח דגבוה ונמוך מיקרי דומין: **ובענין** זה כתב לי הגאון המפורסם מוהרי"א שליט"א אבד"ק לבוב ראי' מתוס' זבחים קי"ג ע"ב שכתבו דבופלש אינו מין חיה ול"ה בכלל רימא דחלבו מותר שהרי רימא גדול מאוד ובופלש שבמקומינו קטנים דאין לומר שהוא מין ראם ויש במינו גדול דא"כ מאי קשיא לי' היכי קם בתיבה דלמא הכניס ממין הקטנים שבהם ע"ש ומוכח דבלא הוכחה זו היינו מתירים החלב ותלינן שהוא מין א' אף שהוא קטן הרבה ממנו וע' בפלתי רסי' פ' בזה ולענ"ד יש לדחות דודאי מצינו מין א' אף שיש שינוי בגודל וקוטן כמו הקרש טביא דבי עלאי חולין נ"ט ע"ב ותוס' ד"ה וקרש וברמב"ן חולין ס"ב הוכיח דהנץ יש בו מין הגס ומין קטן ושניהם מין א' והי' מקום להסתפק אולי גם הבופליש כן הוא ולכן הוכיחו התוס' דליתא וחלבו אשור בבירור אבל מ"מ אין ראי' להתיר מספק ובזה יש לדחות הראי' שהבאתי למעלה מרש"י סוטה כמובן ועוד דהא באמת בדאיכא ספיקא ראוי לתלות ברובא כמ"ש הפלתי סי' פ"ג סק"ד ואולם בתשו' הריב"ש סי' קצ"ב מבואר

דבסימני בו"ח ועופות דכתיב להבדיל בין וכו' והבדלתם וכו' חיישי' למיעוטא וצריך שיבדוק בסימנים ע"ש וא"כ התינח לחשש טומאה אבל לענין החלב בספק בהמה או חיה ראוי להתיר כיון דרוב חיות נינהו כמ"ש בכרתי סי' פ' סק"ד דבכל ספק תולין ברוב חיות ע"ש ולכן הוצרכו התוס' להוכיח דאין בזה ספק כלל ואין להקשות לשי' ריב"ש הנ"ל דהא גם בסימני טרפות כתיב להבדיל כמ"ש בתו"כ ורש"י סו"פ שמיני וסו"פ קדושים ואמאי סמכינן ארובא ואמרי' כל דפריש מרובא פרוש דז"א דדוקא היכי דיש סימנים לפנינו לברר ציותה תורה לבדוק משא"כ בדא"א לברר (ועמ"ש בפתיחה לסי' ל"ט בזה) והנה עוד כתב הגאון הנ"ל ראי' מבכורות מ"ד ע"א דאם אבריו גדולים מגופו הוי מום באדם דאינו שוה בזרעו של אהרן ואם כל גופו גדול גם באדם כשר דהוי שוה בזרעו של אהרן ולכן בעופות שיש להם איזו אבר גדול מערך גופו י"ל דצריך מסורת משא"כ בנ"ד שכל גופם גדול וזה נכון ומצאתי בכתבי הגה"ק אבד"ק ביטשאטש זצ"ל וז"ל אווז א' שרגלי' גבוהות יותר מהרגיל וצוארה יותר ארוך שינוי ניכר יש לחוש אולי נתערבו מצד איזו עוף טמא וגם בשינוי א' משתים הנ"ל יש חשש כי יש עופות טמאים שבהם כן וגם אם אין שחרות בחרטום ורגלים יש לחוש ומ"מ כיון שהשינוי ניכר מותר למכור לעכו"ם ואין חשש שמא ימכור לישראל עכ"ל ואולי היינו אם רגליה או צוארה גדולים מכפי ערך גופה משא"כ בנ"ד שכל הגוף גדול לא מיקרי שינוי וכמ"ש והנה דעת תוס' ורמב"ן ורשב"א דאף דטהורין מרובין מטמאים מ"מ אפשר שיש בטמאין מינים הרבה ובשו"ת כני"ח סי' כ"ד תמה מפרקי דר"א פכ"ג למה אמר הקב"ה לנח ליקח מן הטהורים יותר עד שלא הי' המבול הי' הטמאין מרובין מטהורים רצה הקב"ה להרבות הטהורים ולמעט הטמאים. ולענ"ד התוס' ס"ל כמ"ש בב"ד פל"ד בקרא דויבן נח מזבח וכו' דלא ס"ל כדרשת ר"א ולשי' תוס' וש"פ הנ"ל א"א להתיר מספק גם בדא"א לברר בסימנים אבל יפה כתב רו"מ דבדאיכא ב' סימני טהרה וחרטום וכף רחב דאין חשש רק משום עורב ומינו שוב י"ל דסמכי' ארובא. ואני מוסיף דלפ"ד פלתי דטעמא דלא סמכי' ארובא משום דהוי מיעוט המצוי ודמי לטרפות הריאה הוי רק מדרבנן ובכנפ"י העלה דכל חומרת או"ה דבעינן מסורת הוא רק מדרבנן א"כ שוב י"ל דסמכי' אסימני ביצים דהא בש"ס ס"ד ע"א פריך דאלת"ה הא דאר"א ח' ספיקות הן ליבדק בביצים ומשני סימנים לאו דאורייתא ונודע מ"ש בתשו' הרא"ש כלל ב' דבדרבנן מהני סיד"ר ובשו"ת נט"ש סי' פ"ב קבע בזה מסמורות בראיות ברורות להקל ושכ"פ בתשו' פמ"א ח"ג סי' ב' ושו"ת ז"י ותוי"ק ע"ש וגם אני הארכתי בס"ד בתשובה א' לסקל המסילה ולהסיר כל הקושיות נגד זה ומה"ט כתבו האחרונים דמהני סימני' מובהקים בעגלים לידע שהם בני

ח' ימים משום דהוי רק איסור דרבנן משום מיעוט המצוי וא"כ ה"נ בנ"ד ואני בדקתי בבר אווזות הנ"ל בקורקבן ונקלף וגם אינו דורס ואוכל שכף רגלו וחרטומו רחב דקבלת רז"ה עיקר בזה דזהו סימן היותר מובהק וכ"ה בספר האשכול סי' כ"ב שקיבל מזקנים דעוף שיש לו חרטום רחב או כף רגל רחבה כאווזין אינו דורס וגם הוא שכן ונדמה וגם בדקתי הביצים ויש להם סימני טהרה א"כ יש להתירם ולא אכחד כי גוף הסברא שכתב רו"מ דהיכי דההחש רק שמא הוא ממין אחד ליכא חשש רובא אף שראיתי גם בתשו' אחרונים שכ"כ לענ"ד הוא נגד הש"ס בחולין ס"ד שם דמסיק דבסימני כד וחד וכו' ואמר לך של עוף פ' וטהור סמוך עליהם מסתמא לא תסמוך דאיכא דעורבא ומיניו ולהנ"ל תיקשי בזה קושי' התוס' דניזול בתר רובא ול"ש תירוצם כיון דליכא רק ספיקא דעורב ובע"כ דליתא ובכ"ז לדינא כיון דבר אווזות הנ"ל יש להם סימני טהרה והא דבעינן מסורת הוא רק חומרת או"ה ורמ"א ולכ"ע הוא רק מדרבנן יש לסמוך דשינוי גודל וקוטן בגופו אינו שינוי כלל ומיקרי שוה ודומה כמש"ל וא"צ מסורת חדשה והם טהורים ויצאו דברינו בטהרה:

סימן יז

להרב מו"ה אברהם יצחק ז"ל אבד"ק סעכוסטב ולהרב מוהר"ז מו"צ ד"ק קעשוניב בדבר מה שהתיר בקעשוניב הבשר שבין צלע י"ב לי"ג בלא ניקור עפ"ד השי"צ בכונת אביו הנו"ב והמנקר צווח שהמנהג פשוט לאסרו ורו"מ כתבו דהוי מנהג בטעות וטרם אבאר הנלפע"ד אעתיק דברי כמה מחברים בענין זה שאינם מצוים ביד כל אדם וז"ל מהרי"ל דף ג' ע"ב דופן כבש הובא מבית הטבח ומצא בה מהר"י סג"ל י"ג צלעות ואמר לחתוך הצלע העליונה כי היא צריכה ניקור כמו האחורים דאין שייך לפנים רק י"ב צלעות ואמר יש ליזהר בזה למנות בכל פעם דהטבחים שוגגים מחמת מהירות עכ"ל וז"ל תשו' מ"ב סי' ס"ו על אשר נמצא צלע יתירה בבהמה מצד זה וכן מצד ב' ונסתפקו לפי המנהג שנוהגים להניח צלע א' מכאן ומכאן לחלק הפנים רק י"ב צלעות כדרכו או א"צ להניח לאחוריים רק צלע א' כדרכו וישארו י"ג צלעות לחלק הפנים. חשיבה חזרתי על כל הצדדים ולא מצאתי בכל החיבורים שצריך להניח אפי' צלע א' לחלק אחוריים ואיני יודע למה נהגו כן ומה איסור יש וכו' ולפ"מ שמצאתי במחברים אין שום צד איסור חלב בחצי חלק הפנים רק קצת מן הקרום שעל חלב הכסלים הנשאר בראש הדפנות על הכסלים כמ"ש ברמ"א סי' ס"ד ולפ"ז אפי' צלע א' א"צ להניח כ"ש ב' צלעות ובתה"ד סי' קע"ז מצאתי שאם נמצא בבהמה צלע יתירה דיש נמנעים מלאכול מפני שקרובה לחלב הכליות ומשמע דדוקא בצלע יתירה וכו' דהאי צלע אין לה מקום בדופן שבחלק הפנים

וקרובה לחלב הכליות ואפי' בכה"ג רק יש נמנעים ולא הלכה פסוקה היא אבל בדליכא צלע יתירה ליכא למ"ד דאוסר ובמהרי"ל כתב וז"ל (כמש"ל בשמו) ומשמע דהאי עובדא הוי בצלע יתירה ובאותה צלע אמר מהרי"ל שצריכה ניקור ואינו מספיק במה שהניח הטבח צלע א' כמנהגם אלא אף אותה צלע צריכה ניקור ואין שייך לפנים רק י"ב צלעות ולפי שלפעמים יש צלע יתירה והטבחים אינם יודעים ע"כ צוה למנות בכל פעם י"ב צלעות וחומרא יתירה היא להחמיר כולי האי דהא אפי' בצלע א' אין אנו רואים שום איסור מצד הדין בפוסקים רק משום המנהג והבו דלא לוסיף ומ"מ כבר נשתרבב המנהג להניח צלע א' לחלק האחוריים אבל להניח יותר מצלע א' ל"נ כלל בעיני ואח"ז מ"כ בשם הרה"ג מו"ה שכנא שלום ז"ל שמעשה בא לפניו שנמצא לבהמה י"ד צלעות מצד א' וכולן דומות זל"ז והכשיר את הי"ג עכ"ל והרב הזה הי' גדול בדורו וראוי לסמוך עליו למעשה. עכ"ל המ"ב וע' בש"ך סי' ס"ד סק"י שרמז אליו בקצרה. ואני מצאתי בשו"ת הרא"ש בסופו נדפס תשו' א' מהרב מו"ה יעקב סוראזינה וזה תו"ד נשאלתי מאין לנו מנהג זה להיות נזהרים לבלתי לקנות מהקצבים צלע האחרונה שקורין צלע י"ג שמניחים אותה בחלק האחוריים אם יש איסור בצלע ההוא או לא ורבים מלעיגים על מנהג זה ואומרים כי מנהג שטות הוא כי לא מצאו איסור בדבר ובאמת ע"ז לבי דוי מהמלעיגים על דברי אלקים חיים ועתידים ליתן את הדין ואנכי הרואה הטעם מדוע נזהרים לא משום שהיא אסורה רק שיש טרחא גדולה לנקרה ולגררה ולהסיר החלב שעליה ולזה נוהגים לחתוך ראשי עצם הקוליות וראש עצם השוק ולא מצינו בדחז"ל עצם שי"ב איסור רק שיש בהם טירחא גדולה לנקרם ולגררם וניקור הצלע הוא שמסירים העור שעליה ואח"כ מפרידים העצם מן הבשר ומגררים אותה היטב באופן שלא נשאר עליה לא בשר ולא חלב ומסירים החלב האדוק בצדה ואצלה ותחתיה יש בהם חוטין מחמשה חוטין דאית בכפלי האסורים משום חלב ולפ"ז מנהג פרישות זה מנהג ותיקין הוא שהעם לפעמים אינם זהירים איך יקחו הצלע ההוא פעם יקחו הצלע רחב דהיינו דבוק בבשר מהכסלים הרבה ויבואו לידי מכשול לאכול תרבא דתותי מתני ותרבא דקליבוסתא ושאר חלבים וחוטים האסורים דלאו כ"ע גמירי דיני הניקור ומדאגה בדבר עשו קדמונינו פרישות זו וגבול נתנו בין חלקי הפנים ובין האחוריים והוא העצם הזה וכל מי שמלעיג על מנהג זה נידון וכו' ושומר נפשו ירחק עכת"ד והרב הנ"ל הי' תלמידו של הר"צ מקראקא שבימי הרמ"א וכמ"ש בתשו' שאח"ז שם שלמד ממנו מלאכת הניקור והדינים ע"ש ותשו' זו נעלמה מכל האחרונים ומלשון זה מבואר דאין איסור על הבשר שבין צלע י"ב לצלע י"ג כי העצם הוא הגבול וז"ל הזב"ש מאוד צריכים הרבנים להזהיר הקצבים כשמחלקין

הבהמה לשנים היינו חלק הפנים וחלק אחוריים וכשמניחין הקצבים י"ב צלעות לחלק הפנים יזהרו לחתוך בשוה ולא יזיזו ידם לחתוך למעלה אפי' כ"ש מבשר שבין צלע י"ב לי"ג ששייך לקושליץ עצמו שצריכים לנקר אותו היטב וסיוע לדברי מלשון העיטור שכתב וגורר אותו חלק המתנים וכו' ולכן צריך לנקר מכ"ש הבשר שבין צלע י"ב לצלע י"ג ששייך לקושליץ עצמו שצריך לנקר אותו היטב וכו' ומכ"ש באם שיזדמן לפעמים צלע בכל צד או בצד א' יותר מי"ג צלעות עם הצלע הקטנה והקצבים מניחים בעוה"ר י"ג צלעות בחלק הפנים ומכשילים את הרבים ע"ש עוד בזה ובכנפ"י סי' ס"ד כתב וז"ל ומשמע ממהרי"ל דכל הצלעות היתירים על י"ב צריכים ניקור כיון שהם קרובים לחלב הכליות. וז"ל מהרי"ל (כמ"ש בשמו) אכן בתשו' מ"ב כתב דחומרא יתירה הוא וכו' ואינני רואה שיהי' כדאי לדחות מה שהחמיר מהרי"ל בפירוש דכל שהם יותר מי"ב שצריכים ניקור ומ"ש המ"ב דגם בהנחת צלע א' אינו אלא מחמת המנהג היינו מאותן י"ב שהם מחלק הפנים אבל מן היתירות אינו נזכר כלום בדבריהם ובמה נדחה קבלת הראשונים וידוע שמהרי"ל גדול בדורו הי' ורוב דבריו קבלה מרבותיו. ומ"ש המ"ב שמצא כן בשם הגאון ר"ש לאו מר בר"א חתום עלה ואולי נעלם ממנו ד' מהרי"ל וגם בת"ה כתב דיש נמנעים מלאכול צלע היתירה וכו' ומדכתב צלע היתירה משמע ה"ה הרבה צלעות היתרים דאל"כ הו"ל צלע האחרונה היתירה ומ"ש צלע היתירה מעשה שהי' כך הי' שהיתה רק א' יתירה. ומ"ש המ"ב דמדכתב ת"ה יש נמנעים משמע דיש שאינם נמנעים אדרבא מדלא הביא דעת המקילים מוכח דתופס לעיקר דע ת האוסרים והגם שכתבתי לעיל כי עד הצלעות חיישי' דפרק מפרק ולא מעבר לצלעות והלאה וא"כ גם אם נמצא צלעות יתירות נימא הכי דלא מפרק מהן והלאה עכ"ז קבלת מהרי"ל תורה היא ומי יקיל נגדו ויותר טוב לחוש לדבריו ולנקר כל הצלעות היתירות וכן שאלתי המנקרים ואמרו כן עכ"ל ולעיל הביא שאלה שנהג שוחט א' שלא הניח שום צלע לחלק האחוריים ואח"כ בא שו"ב אחר בקי וצעק ככרוכיא ונשאל על הכלים והשיב דלפמ"ש המ"ב בדליכא צלע יתירה אינו אלא חומרא בעלמא אבל נראה דמנהג ישראל תורה כי מה שהנהיגו להניח צלע א' לאחורים אפי' בדליכא צלע יתירה משום שמיד אחר אותה צלע מתחילין לנקר הבשר ואם יקחו לחלק הפנים אולי יטו ויחתכו מעט מאותו בשר עמו שצריך ניקור מן החלב שבו ומה שלא חששו לנקר מעבר לצלעות (לצד הפנים) כי אותו חלב הוא מכוסה בבשר אלא דהבהמה בחיי פרוקי מפרק וכל שהוא מעבר לצלעות ודאי דא"א לפרק שכל עצם מונח כמו סגור בבית והגם די"ל דמנקר הקודם לא חתך כלום מאותו בשר שצריך ניקור מ"מ כיון שהמנקר השני צעק שעשו שלא כהוגן ודאי יודע שחתך

מהבשר הנ"ל לחלק הפנים וראוי לאסור הכלים ומ"מ הכלים שאב"י יש להתיר דאיכא כמה ספיקות שמא הי' רק מעט חלב ובטל בס' אף שהמנקר השני הראה חלב הרבה הם חותכים יותר מן הראוי וקרומים וקליפות בשר וגם גוף החלב שמנקרים מאותן כפלים של בשר הוא רק ס"ט דשמא אין הבהמה מפורקת כ"כ ושמא לא השתמשו מאותה צלע רק מיעוט כלים ובטלים ברוב ולשי' כמ"פ לא אמרי' חנ"נ ודבוק בשאר איסורים ושמא הי' בבשר ורוטב ס' נגד החלב עצמו עכת"ד וגם מדבריו מבואר דהבשר שמקודם לצלע האחרונה לכ"ע אין בו איסור. אולם בנו"ב מ"ת סי' ל"א כתב דבשר שבין צלע י"א לי"ב יש בו חלב ובשי"צ ביאר דכונתו על הבשר שאחר כלות י"א צלעות הגדולות כמ"ש בפת"ש כל לשונו אבל בח"ס חיו"ד סי' ס"ח הביא דברי נו"ב וכתב ע"ז דצלע י"ג אינו אלא חומרא כמ"ש המ"ב והבשר צריך קצת ניקור להפשיט העור דק שעליו שהוא קרוב לחלב הכסלים ובמקום שמנקרים חלק אחוריים אז הקצבים שלוקחים חלק הפנים אין מנקרים כלום ולכן הזב"ש שהי' במקום כזה צווח שלא יקחו צלע י"ב עם הבשר שבינה לבין צלע י"ג לחלק פנים כיון שאין מנקרים כלום אבל במקום שמנקרים רק חלק הפנים ולא האחוריים נהגו הקצבים לנקר הקרום ההוא ויש להתיר הבשר שבין צלע י"ב לי"ג ע"ש ולפ"ז מ"ש הנו"ב בשר שבין ללע י"א לי"ב והח"ס כתב בין י"ב לי"ג היינו משום דהנו"ב חושב רק צלעות הגדולות והח"ס חושב בצירוף צלע קטנה שבמקום החזה סמוך לצואר ושניהם מיירי בבשר שבסוף י"א צלעות הגדולות ואולם בשו"ת ב"ש חיו"ד סי' מ"ה וסי' קי"ז הוכיח שבצד הצואר יש בכל צד ב' צלעות קטנות מלבד י"א הגדולות ודלא כפמ"ג רסי' נ"ד ול"ש והוכיח כן מלשון מהרי"ל ויש לדחות ראייתו אבל בדקתי וראיתי שהאמת כדבריו שיש י"ג צלעות גדולות בכל צד דהיינו למעלה סמוך לצואר יש צלע א' קטנה ואח"כ צלע א' יותר גדולה קצת ואח"כ י"א צלעות גדולות ואח"כ יש עוד ששה חוליות שהם נקראים ג' צלעות שא"ב מוח וג' חוליות אבל לא מצאתי הפרש ניכר בין הצלעות שא"ב מוח ובין החוליות וכפי הנראה הצלעות שא"ב מוח הם קטנות מאוד כל שהוא ממש ולפ"ז נראה דמ"ש מהרי"ל שמצא י"ג צלעות היינו כפי שנמצא בכל בהמה וכבש י"א גדולות ובצירוף ב' הקטנות הסמוכים לצואר הוו י"ג ולא מיירי ביתר צלע כלל ודלא כמ"ש המ"ב וכנפ"י ואולי גם הם סברי דליכא סמוך לצואר רק צלע א' וכהבנת פמ"ג ול"ש הנ"ל אבל האמת כמ"ש ומצאתי בשו"ת ר"י מברונא סי' קל"ג שכתב דמנין החוליות בפ"א דאהלות מנה ח"י חוליות באדם ולא ילפינן בהמה מאדם והביא בשם בעל התה"ד שכתב וז"ל אע"ג דאנן חזינן י"ג צלעות בכל צד הנך ב' צלעות קטנות לצד החזה לא חשיבי ולכן חשבו רק י"א צלעות וכשהייתי בפראג א"ל

רי"ט שאירע כמ"פ יתיר בצלעות הגדולות והתירו דכל מה שהוסיפו בגדולות מתמעטות צלעות הקטנות עכת"ד ומפורש דיש ב' צלעות קטנות למעלה סמוך לצואר וחזה וכמ"ש. סוף דבר כי המעיין בכל דברי המחברים שהבאתי ימצא כי מדינא הבשר שבין צלע י"ב לי"ג (היינו בצירוף ב' צלעות הקטנות הסמוכים לצואר) הוא מותר אלא שצריך לנקר מעליו קרום דק כמ"ש הח"ס ומ"מ במקומות שנהגו בהם איסור בזה אין להתיר דאפשר שנהגו כן משום גדר וסייג כי לפעמים יבואו מנקרים לחלק אחוריים ועי"ז לא ינקרו הקצבים הנוטלים חלק הפנים גם את הקרום הנ"ל אבל הוא רק חומרא בעלמא ובספר בי"צ להשו"ב מפעסט העיד דברוב מקומות מקילין ואוכלין הבשר שבין צלע י"ב לי"ג ולכן אם הרב התיר אין לערער עליו וכבר כתב בשו"ת מהר"י אסאד חיו"ד סי' קט"ו דאין להתקוטט ולבזות ת"ח אם טעה בדרבנן דכבוד ת"ח דאורייתא וחמור מאיסור דרבנן ע"ש ומכ"ש בזה שיש לו ע"מ שיסמוך:

סימן יח

הגהות לספרי משפט שלום על חו"מ.

לסימן קעה ס"ה

במש"ש. וע' עירובין כ"ג. הוא ט"ס וצ"ל ערכין כ"ג אבל באהע"ז סי' ק"ב ס"ז מוכח דדוקא בנו וצ"מ ולזה העירנו ח"א. (שם ס"ח) אם מכרה לו בהמתנה וכו' ע' בב"ח דאם מפורסים דהמצרן איש אמוד ובטוח ונוח לכל יותר מהלוקח המצרן יש לו דדבמ"צ וישלם רק לזמן שנתחייב לוקח אבל בשו"ת מהר"ם זיסקונד סי' ב' חולק עליו והוכיח שדעת רמ"א אינו כן ופסק כהרמ"א וע' בתשו' הרשב"א חת"א סי' פ"ה דגם אם המוכר מתרצה אח"כ אפ"ה ליכא דדבמ"צ דבכה"ג לא תקנו ודלא כהרמ"א ואולי כונת רמ"א דאם מתחלה אינו מקפיד וגי"ד שרוצה להמתין למצרן שייך דדבמ"צ וע' שו"ת שם ארי' חח"מ סי' כ"ח שפסק כהרשב"א ועכ"פ צריך שיביא המצרן מעותיו מיד ומצאתי בכתבי הגה"ק מבוטשאטש זצ"ל וז"ל אם המוכר אומר ששניהם שוים אצלו יש דדבמ"צ גם במוכר בהמתנה ואם אמר שאז ה' השוכר נוח אצלו מהמצרן רק עתה מסכים גם על המצרן י"ל דכבר נפקע דדבמ"צ ואם נתן המצרן אח"כ משכון או ערב בטוח י"ל דלא נפקע דינו רק באם לא הי' יכול למצוא כן מקודם ואם הי' יכול רק שלא ידע מקודם אם ירצה מוכר בזה לא נפקע דינו עכ"ל. [שם סעי' י"ג] יעוין בטוח"מ סי' שט"ז בשם תשו' הרא"ש דמוכח כהש"ך ודלא כסמ"ע וט"ז שהבאתי שם. ומ"ש הסמ"ע סקס"ד בשם הג"א מתשו' רשב"א שהבאתי לעיל, ס"ח מוכח להיפוך וע' שו"ת אבקת רוכל סי' קי"ח קי"ט דאם קנה כל הבית ובתוכו מאגאזין והבמ"צ הוא מצרן רק למאגאזין ורוצה לקנות

רק המאגאזין רעה היא למוכר למכור למקוטעין וליכא דדבמ"צ גם למי שדר במאגאזין עצמו ע"ש. [שם סעי' כ"ח] הבאתי ד' מהרי"ט ומצאתי בשו"ת גו"ר הספרדי חח"מ כלל ו' סי' ח' שהשיג ע"ד מהרי"ט במ"ש דבחרם סתם גם הרמב"ן ורשב"א מודים ופסק דאין להטיל גם חרם סתם וכל סד"ד בדדבמ"צ להקל ע"ש ן שם סעי' ל"א] מש"ש בשם גו"ר ועמ"ש בקו"א בזה ושו"ב עיינתי בגו"ר ופסק שם דדוקא אם בא לוקח מקודם לימלך עם המצרן. ואח"כ בא גם מוכר ונמלך בו והודיעו סך הדמים שנתברר שהלוקח נותן כן ונגמר ועמד על סך פ' ואם מצרן חפץ בו ימכרנו לו וליכא עוד חשש ערמה מהעלאת דמים על המצרן אז א"צ לקנין אבל בלא"ה יש חשש ערמה ולא אבד מצרן זכותו בלא קנין גם בנמלך מוכר ואף דבראנ"ח סי' קכ"ה מבואר דנמלך מוכר אפי' לא נמלך לוקח מקודם א"צ קנין י"ל כמ"ש וע"ש עוד בשם ראנ"ח דדין נמלך מוכר סגי בשליחו אל מוכר שאמר למצרן שבא בשליחות מוכר וע"ש סי' ז' שנחלקו עליו כמה חכמים והביאו מדברי הג"א דמוכח דנמלך מוכר לבד א"צ קנין והוא חזר וקיים דבריו ע"ש ומ"ש הפת"ש בשם תשו' ח"ש דאם מוכר מרוצה אח"כ איכא דדבמ"צ לפמש"ל ס"ח בשם רשב"א ליתא לדבריו ומצאתי בכתבי הגה"ק מביטשאטש ז"ל דאם עבר זמן משנמלך המוכר דהיינו ששהה איזו זמן ואח"כ מכר יוכל מצרן לומר דעכשיו רצה גם הוא ליתן כן [שם סעי' ל"ב] במש"ש בשם מהרי"ט יעוין תשו' מהר"ם אלשיך סי' פ"ד שהביא ג"כ ד' הרשב"א דכל שידע ולא מיחה יום או יומים לכל היותר מחל מצרנותו וכשמכר בקנין ועדים קלא אית לי' ואינו נאמן לומר שלא נודע לו בתוך זמן ההוא ומשמע דלא כמהרי"ט. ומ"ש בפנים אם צריך לתבוע בב"ד דוקא מלשון הש"ע סכ"ה מקמי דאתא לב"ד או לגבי מוכר וכו' מוכח דא"צ ב"ד דוקא וע"ע ראי' לזה מתוס' ב"ב קמ"ג ע"ב בר"ה בתוספתא וכו' ומתשו' רשב"א שבב"י א"ע סי' צ"ה במש"ש דלאו דוקא ב"ד וגם הוכיח שם דא"כ הו"ל לבאר בגמ' דצריך ב"ד וזהו כדברי וע"ע בש"ך יו"ד סי' קע"ב סקט"ו ובאה"ע סי' ק"ס ס"א בהג"ה ובב"מ אה"ע סי' צ"ג סי"ד ודו"ק [שם סעי' ל"ד] בדין הי' בהמ"צ במדינה אחרת וכו' ע' תשו' לח"ר סי' קל"ב בדין לא הי' מצרן בעיר ורצתה אשתו ליתן המעות דלא מהני ואם המוכר אינו בביתו ויושב במדינה אחרת ע' בבדה"ב שבב"י דאין בהמ"צ שבמקום הקרקע יכול לערער אבל ברלב"ח שם חולק עליו ובשו"ת מהר"ם זיסקינד סי' ב' פסק כהבדה"ב וגם בשו"ת פאה"ד לרמב"ם סי' קע"ה מוכח כבדה"ב ואולי התם משום מזונות פסק כן כמש"ל סמ"ג ומ"ש בבדה"ב שלא יהא חשש ערמה כ' הדמ"ז שם דאם המוכר דר שם כבר כמה שנים במדינה אחרת ליכא חשש ערמה וע' שו"ת ד"ח ח"ב ח"מ סי' י"ז בשם ר"מ אלשקר סי' קי"ח ונ"מ שעל רי"ו דגם אם אין המוכר בביתו דינא הכי

והביא ד' רלנ"ח והעלה דבמקום קרוב כמו מכפר לעיר כ"ע מודו ולא הביא ד' בדה"ב ופאה"ד ורמ"ז הנ"ל [שם סעי' ל"ז] מ"ש בפנים בשם הח"ס בדין ליכא בן אלא בת ע' ערכין כ"ה ב' בת מהו שתעמיד וכו' ועתו"ס ב"ב ק"ט ע"א סוד"ה כיון וגם בתשו' ב"ח שם כתב דחתנו ובנו דינם שוים אלא דס"ל דגם בנו בחיי אביו שייך דרבמ"צ אבל אחר מותו ל"ש דדבמ"צ ושותף עדיף מבנו וע' מש"ל סל"ד ולקמן סל"ז [שם סעי' מ"ב] ע"ע שו"ת משאת משה ח"מ סי' ס"ו שהעיר בקושי' נו"ב ומ"מ פסק כהש"ך ואין חילוק בין מוכר בשעת שעוקר דירתו ובין אחר שעקר. [שם סעי' מ"ז] ע' באס"ז בשם תשו' הרי"ף דגם באשה שיש לה בעל וקנה מאחד מהשותפים חלקו וכ' הקני' על שם אשתו והיא יש לה מעות ליכא דדבמ"צ וע' עט"צ בשו"ת דאם נסע הבעל למרחקים על כמה שנים גם באשה שיש לה בעל דינה כאלמנה [שם] הקונה מן האשה ע"ע בהג"א ב"מ פא"נ סי' ל"ו בשם ראבי' וא"ז ועוד כמ"פ ובאס"ז שם ושבו"י ח"ג סי' קס"ה [שם סעי' נ'] בדין ת"ח המחויב שבועה ע"ע בשו"ת ב"א חח"מ סוסי' מ"ה ובעט"צ סי' פ"ז סק"ל ושו"ת שו"מ מה"ק ח"ב סוסי' ג' בשם רדב"ז וש"פ ושו"מ מ"ג ח"ב סוסי' ל"ח [שם סעי' נ"ג] מ"ר בפניה ע"ד הט"ז. שו"ר בעט"צ שכתב דהט"ז מיירי דוקא אם אין בידו לבטל ההילוך של בנ"א אבל אם יכול לבטלו איכא דינא דבמ"צ ע"ש וזהו כדברי וע' מהרי"ט ח"א סי' ט"ז ברין מי שהחזיק במים העוברים דרך חצרו ומכר מחצה אם שייך בזה דדבמ"צ. (שם) בדין מקומות ביהכ"נ גם בס' מנחה חדשה בשם גו"ר ושבעה עינים פסקו כהסמ"ע וסיימו מי יתן שלא יהי' נוהגים בבתים דדבמ"צ להרים מכשול מחלוקת והובאו בשו"ת שם ארי' סי' כ"ח. [שם] בדין קהל ששכרו מכס הזביחה כתבתי שמדברי רמ"א סמ"ג מוכח דלא כשא"י הוא ט"ס וצ"ל סעי' ס"ג ואח"ז מצאתי בהגהות הגר"א שתמה מזה על המבי"ט וע"ע בשו"ת טה"א סי' כ"ד מ"ש בזה ומ"ש בפנים בשם נא"ד יעו"ש דמ"מ כל זמן שלא נגמר הקנין של השט"ח בכומ"ס הלוה קודם אם אין להמוכר נ"מ בזה ואפי' נתן אח"כ כומ"ס כיון שהלוה ערער מקודם אזי גם הכומ"ס בטל וע' בעט"צ סי' נ' דעכשיו נהגו כהמבי"ט מכח תקנת ארצות שלא לקנות שט"ח בלא ידיעת הלוה דצריך לשאול אותו אם פרוע ודוקא אם הלוה בעיר אבל אם אינו בעיר מותר לקנות וכן אם המלוה רוצה לעשות הנאה להקונה שרוצה ליתן לו מתנה או בשביל שעשה לו טובה יקב"ח המלוה שכן הוא ול"ש תקנ"א כלל וע"ש סי' צ"ב סקט"ז בדין ראובן שתבע לשמעון ממר"ם מקוים והשיב שמעון כי הוא לוה מלוי ופרע לו וראובן טוען שלחתיו עם סחורה שלי והשט"ח מגיע לי וראובן חשוד על השבועה נ"ל שהממר"ם בטל ואף דבסי' צ"ב ס"ט בשטר מקוים גם חשוד גובה היינו משום דמדינא א"צ לישבע שם אבל בנ"ד ראובן מודה

שלא הלוה לשמעון רק שטוען שהשט"ח שייך לו והא תקנ"א שלא לקנות השט"ח בלא ידיעת הבע"ד ואם קנה השט"ח בטל אם לא שטוען שהי' בידיעתו וע"ז צריך לישבע בתחלה ולגבות השט"ח וכיון דחשוד נשבע שכנגדו ונפטר ובפרט דלשי' רש"ך וב"ח המוחזק יכול לומר קים לי כדיעה א' דשי' צ"ב שם ובזה כ"ע מודו ע"ש וע"ע בשו"ת ב"א חח"מ סי' ל' בחידושים רסי' ק"צ בדין תקנ"א הנ"ל ועסמ"ע ובאה"ג בדין קונה מעכו"ם שט"ח של ישראל והעכו"ם הי' מתפשר עם הלוה לולא שקנהו זה וע"ש בשע"מ סק"ב מ"ש בזה ובדין מטלטלין כ' בעט"צ דהמנהג לפסוק גם במטלטלין דדבמ"צ כיון דהוא שותף בכל המטלטלין ומ"ש בפנים בדין מוכר שט"ח של ישראל לעכו"ם שוב מצאתי בב"י סי' ס"ו בשם ריטב"א מפורש ג"כ כן. [שם סעי' נ"ה] בדין הקדש לעניים ע' שו"ת פרח מט"א ח"ב סי' ו' דאף דהריב"ש פסק דדינו כיתומים וא"ב דדבמ"צ היינו אם קנה להקדש אבל לכתחלה המצרן קודם וגם דינו של ריב"ש לשי' הסוברים דבעני איכא דדבמ"צ כמש"ל סמ"ט ה"נ בהקדש עניים ואם המצרן אשה אלמנה ודאי עדיפא מכח העניי' ע"ש וע' אבקת רוכל סי' קי"ט דה"ה אם הקונה הקדישו לעניי' לאחר מותו ואפי' נתן רק קצתו עכשיו או לאחר זמן ליכא דינא דבמ"צ [שם סעי' נ"ט] ע' שו"ת ר"מ זיסקונד סי' ב' דלהסוברים דבשכירות ליכא דדבמ"צ ה"ה שותף א"י לסלק לשוכר רק לכתחלה כמש"ל סעי' ס"א ולא דיעבד כמ"ש בשו"ת מהראנ"ש סוסי' קכ"ח וע' תשו' מהריב"ל ח"ב סי' ס"א דגם בשכירות עולמית ל"ש דדבמ"צ להסוברים דל"ש בשכירות ולענ"ד צ"ע לפמ"ש הט"ז סי' קמ"ב דבכה"ג לכ"ע ממכר הוא וכן מוכח בר"ן נדרים מ"ז רע"א וע' תשו' פ"י ח"ב ח"מ סי' צ"ט ובמל"מ פ"ד ממלוה הי"ד. ומ"ש בפני' בדין אותו בית שדר בו השוכר יעוין בתשו' לח"ר סי' קל"ב דגם באותו בית ליכא דדבמ"צ להסובר' דבשכירות ל"ש דדבמ"צ ואם כבר קנה לוקח מוקמי' בחזקתו ע"ש ודלא כהט"ז וע"ש סוסי' ק"נ עוד בדיני' אלו וע"ע בשו"ת טה"א סי' ל"ב. ומ"ש בפנים בדין שאלה ע"ע בקצה"ח סי' ר"ב סק"א ובט"ז אה"ע סי' כ"ח סקל"ו וב"ש סקמ"ט ובט"ז א"ע סי' נ"ז סק"ד ובאהעו"ז לאו"ח סוסי' ש"ע ומ"ש בפנים מחו"מ סי' קל"א הוא ט"ס וצ"ל קל"ח:

לסימן קעו ס"א

מ"ש בשם ר"מ אלשיך דאמירת לא אזמינך לדין ל"ה מחילה ע"ע בב"י ח"מ סוסי' כ"ב בשם מרדכי פ"ק דסנהדרין דמוכח ג"כ כן וכן נראה מדברי ר"י קורקס שבכ"מ פ"ט משמטה ויובל ה"ט ובס' עה"ש סי' פ"ז הביא בשם תשו' רמב"ם מפורש כן [סעי' ה] במ"ש בפנים בשם רמב"ם וראב"ד פ"ה מעירובין דסתם שותף למחצה הוא ט"ס וצ"ל פ"ה מערכין וע"ע בנימוקי ב"מ ר"פ הבית והעלי' בשם הראב"ד ובתוס' ערכין דף ד' ע"ב

ד"ה הוא והקדש ומ"ש בפנים בשם סמ"ג יעוין בב"י יו"ד סי' קע"ז שהביא ד"ז והביא ד' רמב"ם שחולק ע"ז וברמ"א ס"ג פסק כסמ"ג [סעי' ו'] ע' מבי"ט ח"א סי' ר"ב דאם כתב בשטר שיהי' ההיזק שוה בשוה לכ"ע משלם מביתו ומ"ש בפנים בשם ב"ח וש"ך לחלק בין אם הי' ההפסד מכח מו"מ מצאתי בכתבי הגה"ק אבד"ק ביטשאטש ז"ל וז"ל הפסד שלולא המו"מ לא הי' וע"י שהשהו המטבעות בשביל המו"מ הי' עליהם פחת זול וכן בהולכת סחורה שלולא המו"מ לא הי, בא האנס אולי הו"ל כהפסד ע"י מו"מ ויש סחורות שעיקר הריוח בהם ע"י הולכתם בגבולם שבין המלכיות בהעלם השומרים אם נתפסו משומרי המכס אולי הו"ל כהפסד ע"י מו"מ ואולי הפסד הנ"ל הו"ל כמתה מחמת מלאכה לגבי חיוב שמירה אף דשותפים ש"ש זל"ז ואם ביד שותף מעות מותרים שייך שיתחייב באונסים ומ"מ בהנ"ל י"ל דהוי כמתה מח"מ שעיקר הסחורה כן הוא עכ"ל. ומ"ש בפנים בדין אם חלקו כבר הריוח אם רוחא לקרנא משתעבד ע"ע נו"ב מה"ק חו"מ סי' ל' אות כ"ו בסופו ומצאתי במהרי"ק שרש ק"ד מפורש, דאם כבר חלקו קודם שהגיע החסרון בקרן זכה בריוח וא"צ להחזיר וע' בב"י מחודש ג'. סעי' ז'] מ"ש בהג"ה מתשו' רשב"א דלא כהט"ז. נ"ל די"ל דהרשב"א לשי' דס"ל גבי דאקני דיוכל לחזור כמ"ש רסי' קי"ב אבל הט"ז לשי' שם דפסק דא"י לחזור. [סעי' ח'] ע' שו"ת פאה"ד לרמב"ם סי' צ"ד בדין ב' אומנים בשותפות ותקנו כלי של א' ולקח א' מהם להחזירו לבעה"ב ונאבד דכיון דאין הממון שלו איננו בגדר שמ"ב וחייב הוא לבדו ולא שותפו וע' שא"י סי' ס"ד שכ' בפשי' דשותפין בסתמא הוי שמ"ב אם יש גם ביד הב' איזו דבר של שותפות אבל אם הכל ביד א' הוי ש"ש וע' שע"מ סי' ע"ב סק"ז בדין החזיק כל א' סחורה כפי מעותיו בידו אם הוו ש"ש זל"ז. [שם] בד"ה בש"ך סקט"ז וכו' מ"ש בשם פרמ"א עיינתי שנית וכ' דבשינה לא הוי בגדר שותף דהו"ל כזקף ע"ע במלוה דנעשה ממון השותפות כמלוה עליו כיון דשינה מדרך השותפים או מדעת בעלים וע' שו"ת ב"ש אחרון סי' ע"ו שדחה ד' הפרמ"א דמהש"ע ורמ"א ואחרונים ס"ח מוכח דלא ס"ל כן וכ"נ מהמבי"ט וש"ך סי' קפ"ג סק"ט. [סעי' י'] ע' בטור סי' זה סמ"ב בשם תשו' הרא"ש ופרישה שם ונראה משה כדעת סמ"ע ס"ק ס"ט. [שם] בד"ה ואם שינה וכו' מ"ש בשם רדב"ז דכיון שאינו ידוע שבא ההפסד ע"י השינוי חייב לפרוע חלק ההפסד עמש"ל סעי' זה בד"ה ואם שינה וכו' בשם מהרי"ק להיפוך ועמ"ש שם. [שם] בד"ה הי' קצת ב"א מוכרים בהקפה וכו' בדין צדקה ע"ע בטור סמ"ו במ"ש דהקדש אינו בכלל הוצאה וה"נ בנ"ד וע"ע בשו"ת כנ"י סוסי' ע"ט והובא בפת"ש א"ע סי' נ"ג סקט"ו וע"ע מהרי"ט ח"א סי' קכ"ז ושו"ת גא"י חיו"ד סי' קט"ו ונו"ב מ"ת יו"ד סי' קנ"ח באמצע התשו'. (שם] בד"ה והסכים למעשה

וכו' ע' פרמ"א ח"א סי' פ"ט שפסק כהסמ"ע ושכ"ה במהריב"ל ח"א סי' ל"ט וע"ע בב"י סי' זה סל"ז דס"ל דשתיקה מהני וע' מהרי"ט בשניות חח"מ סי' צ"ג באמצע התשו' וע"ע בדרישה סי' ש"כ. [שם] בד"ה ואם שינה וכו'. במ"ש בשם מהרי"ק ותמהתי שוב עיינתי שם וטעמו משום דשותף ש"ש ודמי לשומר שמתחייב מספק כמש"ל סי' ש"ט ס"א ואף דהרא"ש כתב דדוקא בידוע שיש שינוי היינו בבא להוציא אבל לחייב שותף ב' בהפסד ודאי מספק פטור וחל ההפסד על המשנה לבדו ומצאתי במהרשד"ם ח"מ סי' קע"ט שכ' דד"ז אינו מן הדין רק בתורת קנס וע"ש סי' תי"ח והמעיין במהרי"ק ימצא שכ"כ מדינא וכמ"ש [סעי' י"ב] בד"ה מי ששכר חבירו וכו' במ"ש בשם רדב"ז דפרקמטיא והלואת ריבית בכלל מע"י ועמ"ש בקו"א שם וע' בב"י אה"ע סי' ק"ס בשם תשו' הרא"ש בדין מע"י ליבם דגם מה שתרויח בסרסורית בכלל מע"י. [שם] בד"ה אבל אם מכרה קודם זמנה וכו' מצאתי בתשו' כת"י מהגאון בעל נט"ש דדין שותף מה שעשוי עשוי רק בשותפים ממש ולא באחים שירשו אף שהם שותפים וראי' מב"ב קכ"ז בכור שמכר חלקו וחלק הפשוט וכו' וע"ש בתוס' והעלה עוד דדוקא בשותפים שמתעסקים בעסקיהם ונתקשרו בזה לכן הוי עשוי אבל ביש להם חפץ או בית בשותפות אין ביד א' למכור ולהשכיר רק שיש לו דין יורד ברשות עכ"ד וע' בב"י סי' מ"ו מחודש ל"ז בשם תשו' ריטב"א במ"ש דל"מ תנאה דחד לחברי' וכו' וה"ז כשותפים שמכר א' וכו' ע"ש. ומ"ש בפנים דאם יש ג' שותפים ומכר א' לחבירו המקח בטל יעוין בתשו' רלב"ח סי' קל"ז בד"ה ועל דבר וכו' דמוכח כדברי. [שם] בד"ה וחיוב לשלם וכו' מ"ש בפנים לדחות ד' נה"מ בשם ריטב"א מצאתי במרה"פ על הירושלמי פ"ה דב"מ ה"ג שחולק ג"כ ע"ד ריטב"א וע"ע בירו' פ"ז דפאה ה"ד ומרה"פ ד"ה הגע עצמך וכו' שהעלה דבגרמא בעלמא ומתכוין לטובה לתקן הדבר פטור בשותף לכ"ע ע"ש. [סעי' ט"ו] בדין מחל א' לחבירו חלקו ע"ע רדב"ז ח"א סי' ש"ז וגו"ר ח"מ כלל ג' סי' מ"ו וע' שו"מ מ"ד ח"ג סי' נ"ט. [שם] בד"ה וא"י לחלק וכו' מ"ש בפנים דשותפים ששכרו לזמן ולא התנו שיעמדו בשותפותם זמן כו"כ יכול כ"א לומר גא"א עויין בתשו' רשב"א שבב"י סי' קע"א סל"ג דמחלק כן וגם מהא דשנים שקנו שדה דרס"י קע"א מוכח כן והדין פשוט כן ובחנם הנחתי בצ"ע. [שם] בד"ה אבל בגוף הדין וכו' מ"ש מסי' קל"ט דכל דאלים גבר י"ל דשא"ה דשניה' אינם מוחזקי' אבל בנ"ד הוא בחזקת שניהם וכל א' מוחזק בחלקו. [שם] בד"ה בהג"ה ואם שינה וכו'. מ"ש בשם נה"מ נ"ל ראי' מרש"י חולין ל"ט ע"ב בד"ה ואי לא וכו' דא"ל לא לעוותי שתפתיך וכו' דמוכח כנה"מ. [סעי' י"ט] בד"ה שותף שחלה וכו' ע"ע ברמ"א סי' רפ"ז ס"ח ובטור כאן ס"מ בשם תשו' הרא"ש ובש"ך יו"ד סי' רצ"ד סק"ל ומהרי"ק שרש קנ"ג ענף א' בסופו

ותוס' ב"מ ס"ט ע"א ד"ה דאמרי וכו' ותמצא חידושי דינים. [סעי' כ'] מ"ש בפנים בשם עדות ביעקב כ"ה גם בשו"ת פרמ"א ח"א סי' מ"ט ובס' ש"י סי' קע"א פקפק עליו [סעי' כ"ח] בד"ה חוב מקולקל וכו' ע"ע בדין שותף שגבה מקצת חוב בסמ"ע וש"ך סוסי' קכ"ב ובשע"מ שם סק"ב בשם מהרמ"ל ובדין התנה מתחלת שותפות שלא יתפוס האחד ע' מהרי"ט ח"א סי' מ"ה [סעי' מ'] בד"ה אין א' יכול להסתלק וכו' בדין דיעבד עסי' קע"ה סנ"ג בהג"ה בסופה וש"ך שם דמוכח דבלא מצרנות גם אם אינו נוח לו כראשון א"י לבטל המקח שמכר א' חלקו לאחר וגם בשותפים בבית יכול א' למכור חלקו לאחר עסי' קנ"ד ס"ב וסמ"ע וט"ז שם ועסמ"ע לקמן ס"ק ס"ט בדין קיבל עוד א לשותף וע"ע בטור סי' שט"ז ובד"מ אות ג' דבשכירות יכול ליעכב וה"נ י"ל בשכירות עסק ומ"ש בפנים בשם שע"מ ע"ע בד"מ סי' ש"ל בשם נימוק"י כעין זה ועסמ"ע סקס"ט וש"ך סוסקמ"ו ובט"ז סעי' י' דמוכח דלא ס"ל כטעמו של השע"מ ועכ"פ בדיעבד מה שעשוי עשוי (סעי' מ"א) בדין שותף שלא נתן מעות מצאתי בכתבי הגה"ק אבד"ק בוטשאטש וז"ל שותף שהי' צריך ליתן מעות ולא נתן עד זמן הידוע למכירת אותה סחורה י"ל שא"צ תביעה ליתן וכל שלא נתן בטל השותפות ודוקא בחוב כ' הסמ"ע סי' ע"ג דצ"ל תביעה וגם שם יש פלוגתא ונידון מהר"ם ומרדכי הי' בנגמר השותפות קודם שנתן ראובן המעות והוי בשליחות השותפים מה שנתן משא"כ בנתן שלו ואח"כ קיבל את שמעון לשותף י"ל דבדבר שדרך שותפים להקפיד כגון בזמן מכירת סחורה ודאי אינו מהדין שחבירו יתן מעות וזה יקח ריוח וגם בלא תביעה י"ל הדין כן וגם בדין אמר לא אשלם יעוין בר"פ המפקיד דהוי בעיא בתיקו עכ"ל (סעי' מ"ד) במ"ש בשם מהר"ם ב"ב שוב מצאתי בט"ז סי' של"ג שפסק כן בשם ר"ח ורש"י וא"ז וקובץ ישן. ומ"ש בפנים בשם בל"י הוא בסי' קס"ט ס"ק ט"ו וע' עצ"ל שפקפק ע"ז וע"ש מ"ש בזה ועכ"פ אין היתר רק באופן שיתן הריבית לעכו"ם קודם הלאוה (סעי' מ"ז) מ"ש בפנים בשם הש"מ בדין אם אין השותף רוצה לישבע הועד לפני בשם שו"ת ב"ח כת"י שפסק דאומדנא שנשתתפו אדעתינו לשלם עסקא כמנהג סוחרים ולא לישבע שבועת לא הרוחתי דכל אדם כשר א"ר לישבע אפי' באמת וע"ע בשו"ת שו"מ מ"ד ח"ב סי' פ"ח שפסק כן מסברא וחולק על ההש"מ וזכה לכוין לדעת הב"ח (סעי' מ"ח) בד"ה וישבע וכו' במ"ש בפנים מפי' קל"ט י"ל דבנ"ד הוו שניהם מוחזקים ולא דמי לסוסי' קל"ט דהתם שניהם אינם מוחזקים (שם) בד"ה אבל מי ששלח חבירו וכו' מ"ש בפנים ראי' מנדרים ס"ה מצאתי בשעה"מ פ"ה מטוען מזה ועמל"מ שם ובב"מ אה"ע סוסי' פ' ובמח"א הל' שומרים פי' ח' ואס"ז ב"מ פ' ע"ב בשם רמב"ן בהא דאמרי קב לכתף וכו' וכי שומר הוא וכו' ע"ש:

לסימן קעח ס"ג

בד"ה אם הוא דבר שא"א מלבנות וכו' הבאתי מהב"י או"ח סי' תקל"ט בשם הריב"ש בהא דלמיזבן משיירתא בחוה"מ וכו' ע"ע בריטב"א ור"ן פ"ק דקדושין בהא דבעי כיבוד משל מי וכו' והובא ברמ"א יו"ד סי' ר"מ ס"ח דמפורש דגם ריוח מזומן לא דמי להפסד וע"ע בב"י יו"ד סי' קמ"ט בשם הר"ן ובתוס' זבחי' ק"ד ע"א ד"ה מ"ד לא הורצה וע"ע בחו"מ סי' ד"ש ס"ה ונה"מ שם ולעיל סי' קע"ו סי"ד דחיתי דבריו. (סי' קפ"ב בתחלת הסימן) כתבתי דהיכי דכל חד בפ"ע מצי עביד מהני גם שלוחם אח"ז מצאתי בס' רנו ליעקב תמורה ט' שהוכיח כן מהש"ס שם וע"ע כה"ג בפסחי' ע"ח ב' ורש"י ד"ה ואי ממשכי וכו' ומנחות נ' ע"ב אי בעי האי מקריב וכו' ובכורות נ"ט ע"ב ספק מנין הראוי וכו' וירושלמי פ"ח דסוטה ה"ו בסופה וגדולה מזו מצינו ביבמות ל"ד א' דשוינהו איהו שליח ושוו אינהו שליח וכו' וקשה הא אינהו לא מצי עביד דאחע"א וצ"ל דכיון דכל א' בפ"ע חייל הוי בכלל מצי עביד. (סעי' ג') בדין טעה שליח ענה"מ סי' ק"ט סק"ו דאם המשלח קצב המקח דין שליח כבעה"ב (סעי' ח') מ"ש ראי' מזבחים ל"ד וליישב קו' תוס' שוב מצאתי בצ"ק שם שתי' כן וע"ע תוס' יבמות ז' ע"א ד"ה לפי וכו' דהוספה לא מיקרי סותר כללו אבל דבריהם נגד ירוש' פ"ה דפסחי' ה"ב (שם) בד"ה ומיהו הלוקח יכול לחזור מ"ש בפנים לחלק בין הא דשליח שמכר סאתים דמוכר א"י לחזור בו ע"ע כעין חילוק זה ברשב"א קידושין כ"ג ע"ב בשם ראב"ד בהא דאקנו לעבד שלא יזכה בו רבו וריטב"א שם מ"ג בענין סילוק וע"ע מהרי"ט בשניות יו"ד סי' מ"ח בטענה השני' ובדין מקח שבטל מקצתו ע"ע בטוח"מ סוסי' רכ"ז בשם תשו' הרא"ש (סי' קפ"ג ס"ז) בד"ה העולה מזה וכו' ע"ע במהרי"ק הובא בב"י א"ח סי' ש"ע במש"ש דהאי שוכר מן הגוי שליחותא דחברי עביד וכו' ע"ש ודו"ק. (סי' קפ"ד) [סעי' ב' בד"ה אין כופין וכו' ע"ע בש"ג כתובות סו"פ מי שהי' נשוי ובשו"ת שו"מ מ"ת ח"א סי' א' בשם תשו' פ"מ ועמל"מ פ"ב משלוחין הל' ה' מ"ש ע"ד הפ"מ וע"ע ברא"ש ב"ב ע"ו במ"ש אנו מחויבים לרדוף אחר הצדק שלא יפק זממו לעוות הדין וע' תשו' ב"ח סי' ל"ו וסמ"ע סי' ק"ל סקט"ו וש"ך שם ומ"ש בפנים שם דאם רוצה לחתום צעסיע הוא רק פיטור הוא טפות דצעסיאן הוא מכר ועתוס' כתובות נ"ה סוע"א ד"ה כתובו בדין מתנה אי אית בה זילותא ומ"ש בפנים מדברי כנה"ג א"ע סי' צ"ג בשם ריב"ש ור"י הלוי יעוין גם בט"ז רסי' צ"ג ובב"מ שם ובשו"ת גו"ר הספרדי א"ע כלל ד' סי' ט"ז פסק דלא דמי ללוה שמבזבז נכסי' דדוקא בבע"ח אמרי' כן ולא בכתובה ובפרט דשמא תמות היא קודם ולא הביא ד' ריב"ש ור"י הלוי כלל. (סי' קפ"ה) בד"ה משלם החמשים וכו' דחיתי דברי נה"מ ומצאתי בב"י יו"ד סי' קע"ג בד"ה כ' הרמב"ם

פ"ח ממלוה וכו' דנראה כנה"מ כאן ובחוו"ד שם סקכ"ב פסק בעצמו היפוך דבריו שבנה"מ כאן ובעצ"ל שם ולא ראו דברי ב"י הנ"ל ומ"מ לדינא נ"ל כמ"ש בפנים בשם מהרי"ט. (שם סעי' ז') מ"ש בפנים בשם זל"א וקול אליהו ע' בשו"ת תוע"ר סי' י"ט שפסק דצריך לשלם הכל. (סעי' י') בדין נתבטל השידוך ע' בב"ש סי' נ' סקכ"ג בדין הוציא קנס וע' בשו"ת חוט השני סי' ב' דשדכן או סרסור שאמר בתחלה אשדך או אסרסר לך ד"ז בחנם בלא שכר ואח"כ תובע שכר דא"צ לשלם כלום ואם הבטיח בתחלה בחנם וחזר בו קודם גמר ע' מהרי"ק שרש קל"ג ובד"מ סמ"ע סוסי' רס"ד ובב"י סי' של"א ומל"מ פ"ו מזכי' הכ"ד ותשו' מקמ"ח סי' כ"ה. ומ"ש בפנים בדין הבטיח יותר מהמגיע ע' תשו' רמ"א סי' פ"ו דאם נסע עבור זה מביתו למרחקים אין לך מפסיד גדול מזה והוי כצייד שביטל מצודתו ולכ"ע חייב לשלם מה שהבטיח בשדכנות וע' רשד"ם א"ע סי' רי"ב בדין הבטיח לשדכן שישתדל השידוך ואני ארצה אותך היטב וא"ל תן לי ידך ונתן וא"ל תתן לי כו"כ וזה שתק ואח"ז א"ל להשתדל החופה ואתן כמו שהבטחתי ופסק דצריך לשלם הכל ומ"ש בפנים בדין ת"ח עשיר ע"ע מבי"ט ח"ב בשניות פי' קנ"ג. ומ"ש בפנים מהא דעירובין כ"ד הנו לאו כלי אומנות הוא ט"ס וצ"ל ערכין. ומ"מ בפנים דשיעור המרחק לשלם שדכנות כפלים הוא עשרה פרסאות לאו כללא הוא ובכמ"ק נוהגים לשלם גם בפחות מיו"ד פרסאות כפלים ויש נוהגים שאם יש מים מפסיק דנים כמו ממרחק ויש סמוכין מתוס' גיטין ו' ע"א ד"ה ומבי ארדשיר וכו' ואע"פ שהי' סמוכות זל"ז ולא הי' אלא דיגלת מפסיק וכו' מ"מ חשיבו כשני מדינות וכו' ע"ש ובירושלמי פ"ב דחלה ה"ב מכיון דנהרא מפסיק כמו שיש ד' מילין ויותר וע"ש בפ"מ אבל נ"ל דזהו אם צריכין לילך בספינה וכדומה אבל בדאיכא גשר אינו מפסיק כדאי' בבכורות נ"ה, ע"א וה"נ בנ"ד ובדין הוצאה שעשה השדכן מצאתי בכתבי הגה"ק מביטשאטש ז"ל שהמנהג שאין משלמים הוצאה לשדכנים ואם ההוצאה יתירה על השדכנות נותן ההוצאה ואפי' אם השידוך מרחוק לא ישלם השדכנות בזה רק כפי מנהג תשלומין אם ב' הצדדים באותה עיר וכן בסרסורית עכ"ד. ונשאלתי במי שמוכר בית שיש עליו חוב באנק והמוכר לוקח רק מזומן בשיווי חצי הבית והשאר ישלם הקונה להבאנק אם מגיע ש"ס כפי הנהוג בגלילותינו א' פראצענט ממוכר וחצי פראצענט מהקונה מכל שיווי הבית והשבתי דחוב הבאנק הוי רק משכון וגוף הבית נקנה ללוקח וצריך לשלם ש"ס מכל הבית וכה"ג מצינו בסי' רפ"א ס"ז בהתנה שלא יהא לבתו חלק בספרים והלוה על ספרים דכיון דאין ב"ח קונה משכון יש לבתו חלק בהן משא"כ בהוחלטו וה"נ בזה כל זמן שלא הוחלטו הוי רק משכון ועסי' רע"ח ס"ז וש"ך בדין ישראל מעכו"ם וסי' ע"ב סל"ח דין משכון ישראל ביד

עכו"ם וע"ש בסמ"ע ס"ק ק"י ובנ"ד נ"ל כמ"ש. עוד נשאלתי בעשיר א' שנושא אשה ענייה ויש לו הון רב אבל אינו מחייב א"ע סך קצוב כמה חייב לשלם שדכנות והשבתי דכפי שנותן לה כתובה וחיוב כחובה היא בתוס' שליש א"כ הוא בעיניו כאלו נתקבל לידו מהאשה סך כזה וחייב ליתן מזה שדכנות והיינו בניכוי שליש מכפי שעולה הכתובה שנותן לה. (סי' קפ"ז ס"א) מ"ש בפנים בשם רלב"ח. ע' בשע"מ סי' קכ"א סק"ז שחולק בכמ"ד על הרלב"ח בזה. (סי' קפ"ח ס"א) בדין מומר אי הוי בן ברית ע"ע תוסי"ש יומא נ"ו דכותים גרי אריות ב"ב נינהו וא"כ ה"ה מומר ועתו"ס ע"ז כ"ז. ובדין מעכו"ם לעכו"ם אם יש שליחות ע' שו"ת בש"ר סי' רכ"ד דס"ל דגם מעכו"ם לעכו"ם אין שליחות וכן הוכיח בב"מ ליו"ד סי' קס"ט סי"א מהרא"ש מלוניל ושכן עיקר ע"ש וכ"ה בתשו' פ"י ח"ב א"ח סי' ה' ומהר"י מברונא סי' רמ"ד ועיין ש"ך פי' קכ"ו סקצ"ד בדין א"ש לעכו"ם אם כבר מסר הדבר לקונה ובקצה"ח סקט"ו. ומ"ש בפנים מדברי הרשב"א קידושין כ"ג ע"ע בש"ך יו"ד פי' קל"ב סוס"ק ל"ג בשם בדה"ב וח"א כ' לי די"ל דהרשב"א לא כ"כ רק בדבר שאין לרבו רשות בו וכהא דנתן לעבד ע"מ שיצא לחירות אבל בשאר דברים שעשה בשביל רבו ידו כיד רבו גם לחובתו וראיה מב"מ צ"ו ע"ח ושם צ"ט ע"ב. ומ"ש בפנים דבמעקה אין ב"נ מצווה שוב מצאתי ברוקח סי' שס"ו דב"נ מצווה על מעקה וצ"ל דהוי אביזרא דשפ"ד. ומ"ש בפנים מדברי מח"א דבפועל י"ש לעכו"ם ע' מרדכי והג"א פא"נ שהובאו בד"מ יו"ד סימן קס"ט ורמ"א ס"ט דמפורש להיפוך וע"ע מהריט"א לבכורות שם פ"ד אות ל"א שהוכיח דגם בעבד דבע"כ עביד אשלד"ע וע' שו"מ מ"ח ח"ב סי' פ"ט בשם רד"ק שמואל ב' י"ב דיואב בע"כ עביד לקיים מצות המלך וישלד"ע ותמה מקידושין מ"ג שם ע"ש וע' נו"ב חא"ע סי' ע"ח וסי' פ' אות ט"ו וסי' פ"א אות ח' בדין שליחות לעכו"ם היכי דבע"כ עביד שהבאתי בפנים מנו"ב מ"ק ח"ב סי' ל"ז. ומ"ש בפנים מהא דעירובין מ"ט ראי' נגד ד' נה"מ ע"ע בפמ"ג א"ח סי' ש"ז במש"ז סק"ד. ומ"ש בפנים מהפמ"ג א"ח תל"ז דבדרבנן קטן נעשה שליח מצאתי תשו' בכת"י מבעל נט"ש שהביא סתירה מנימוק"י יבמות ר"פ ב"ש בהא דנישואין למיאון ל"מ ע"י שליחות דא"ש לקטנה ובתוי"ט שם מ"ב ודוחק לחלק בין להקל ובין להחמיר ולפמ"ש תוס' גיטין ס"ד במידי דשייך בנפשי' י"ש לקטן לפ"ז נכונים דברי הע"ש שהביא הפמ"ג וע"ש בפ"י עכ"ד. (שם סעי' ב') מ"ש בפנים בשם צ"צ ע' בשע"מ סוסי' צ"ו ובפת"ש רסי' רצ"א. (שם ס"ו) מ"ש בפנים בשם קצה"ח וט"ג יעוין בב"מ אה"ע סי' קכ"א ושו"ת ב"א חא"ע סי' קי"א וח"ס א"ע ח"א סי' ד' ושו"מ מ"ח ח"ד סי' ס"ו. (רסי' קפ"ט) מ"ש בפנים ע"ד תשו' רמ"א ע"ע באש"א להגאון ר"א ברודא פא"נ סי' כ"א אות ו' ובשע"מ רסי' צ"ז סק"א. (שם ס"א)

בדין מחל השיעבוד יעוין תשו' הרא"ש כלל י"ג דין כ' דגם בחכירות דשלב"ל וא"ב ממש והקנין נתפס מצד סטימותא אפ"ה ל"מ סילוק ומחילה לבטל המקח רק בחוזר ומקנה לו ועמג"א סי' רמ"ה סק"ז ומחה"ש שם ונו"ב מ"ת א"ח סי' נ"ח דגם בהחזיר מעות המקח ולא נתכוין לשם קנין לא נתבטל המקח וע' מהרמ"ל קידושין י"ד וע' ריב"ש סי' רכ"ב דמוכח דאם המוכר לא נתן המקח בזמנו והעביר הדרך במשקל הסחורה וכדומה ונתרצו שניהם בביטול המקח אזי המקח בטל וע' ר"מ אלשיך סי' ט' בדין א"ל לך לשלום ועשה מה שתרצה שאין זה מחילה וסילוק ע"ש עוד בזה. (סי' ק"צ ס"ב) מ"ש בפנים בדין נתן שט"ח אם הוי ככסף ע' שו"ת פ"י ח"ב סי' צ"ב באמצע התשו' דס"ל דשט"ח אינו קנין כלל בקרקע ועסמ"ע סי' קנ"ה ס"ק פ"א. ומ"ש בפנים מדברי הסמ"ע וט"ז בענין קנין כסף ע' אס"ז ב"ב מ"ח ע"ב בשם רשב"א ונימוק"י בשם ריטב"א דמפורש דפרוטה באשה בקידושין הוי דמי שיווי. ומ"ש בפנים מהרשב"א קידושין מ"ז ע"ע בשי"ק ומרה"פ על הירושלמי פ"ב דקידושין הל' ה'. (סעי' ט"ו) מ"ש בפנים בדין זקף במלוה אי סגי בקביעת זמן ע"ע בב"מ א"ע סי' צ' ס"ט שחולק על הסמ"ע וע' שו"ת הרי"מ חיו"ד סי' י"ז דבדין עייל ונפיק ל"מ זקיפה דסי' ס"ז שקבע זמ"פ אלא בעינן שיאמר בפי' קני במשיכה וזוזי ליהוי הלואה גבך ע"ש (שם) בדין מכר בהקפה הבאתי ד' הב"ח וצ"צ בענין תקנת ארצות וע"ע בב"מ א"ע סי' צ' ס"ט ובזל"א ח"ג ח"מ אות ג' ובנה"מ סי' קט"ו סק"ד וע' בס' בית אברהם סי' צ"ו שדחה ד' הצ"צ ופסק כהב"ח ושכ"ה בתשו' הגאונים סי' ג"ב ומצאתי בכתבי הגה"ק מביטשאטש ז"ל במ"ש הצ"צ דבעסקא הנותן קודם לשאר ב"ח מדינא נראה דבעסקא שבזה"ז שכל נכסיו משועבדים ל"ש ד"ז ומכח תקנת ארצות הוי ספק בתקנה דלהקל ובפרט בתפס הבע"ח לא נהגו כלל בהתקנה עכ"ד. ומ"ש בפנים בדין לא תבע אי הוי כעובר ע"ע בסמ"ע סי' קל"א סק"ח ובהגהת א"ב לסי' ע"ג. ומ"ש בפנים ע"ד הרשב"א שבב"י א"ע סי' ל"ח דבנידון הרשב"א שניהם נתחייבו שוב עיינתי ברשב"א ולא מיירי ששניהם הי' חייבים להביא רק האלמנה לבדה נתחייבה להביא וא"כ נדחה תי' זה:

שם בד"ה ונראה וכו'. ע"ע בש"ך סי' ע"ג סקכ"ו ושע"מ שם ובריטב"א שעל הרמב"ן נדרים פ"ג במשנה דנדרי אונסין. (סי' קצ"א ס"ד) מ"ש בפנים מתוס' קידושין וירושלמי דמתנה יש לה קול ע' בחו"מ סי' קט"ז ס"א והוא מהה"מ בשם ר"ח ורשב"א וצ"ע. ומ"ש בפנים בענין טענה דל"ש ע"ע תוס' ב"ק נ"ז סוע"א ובאה"ע סי' מ"ה וט"ז סק"ב. (סי' קצ"ב סט"ז) מ"ש בפנים בדין השליש שט"ח לעשות שטר ועסי' רמ"ג ס"ט דמוכח דקנה וא"י לחזור וע' בטור סי' קע"ג בשם תשו' הרא"ש וצ"ל דהכא מיירי בהתנה בפירוש שלא

לקנות עד שיכתוב. (סי' קצ"ג) עמ"ש בפנים וע"ע בתוס' ב"מ פ"ח ע"א ד"ה תבואת וכו' וע' חולין קל"ח ורא"ש וב"י יו"ד סי' של"ג גבי גיזה ודו"ק. (סי' קצ"ד ס"ב) מ"ש מהרא"ש ב"ק ע"ע תוס' ב"ב ל"ח ובקצה"ח סי' ר"ה סק"ב. (רסי' קצ"ח ס"א) מ"ש בפנים בדין זיכה ע"י אחר יעוין בחולין דף פ"ג ע"א דגם בנתן מעות ל"מ בשאר ימה"ש זיכוי ע"י אחר. (סעי' ט') בד"ה ובתשובה וכו'. מ"ש בפנים ראי' מנדרים י"ט יש לדחות ע"ש בפי' הרא"ש ובפסחים ט"ז ורש"י אבל יש ראי' מהא דספק משקין לאוכלים טמא ולכלים טהור ע' פ"ד דטהרות מ"י ור"מ שם ושוב מצאתי בפמ"ג בפתיחה להל' נט"י ושו"ת ספ"י סוסי' ל"ט שהעירו בזה. (סי' ר' סעי' ז') אא"כ פסק וכו' מצאתי בכתבי הגה"ק אבד"ק ביטשאטש שכתב דאם המקח לא נתפרש בדיבור רק אמר שיהי' כפי הכתב שנותן לו הוי פיסוק דמים גם אם אינו כת"י המוכר ולא חתם עליו:

שם בד"ה בהג"ה כל שיקנה המקח וכו' הארכתי בכונת ד' ריב"ש ורמ"א ושוב בא לידי תשו' הריב"ש סי' רכ"ב ושם הי' המעשה שמכר גקמי צמר לבינוט (עכו"ם) ומכרה בינוט לשלמה ומכרה שלמה ליהודה ונתן ביד יהודה כתב לגקמי שיתן ליהודה הצמר והוא נתן לו מותר המעות כי הצמר היתה עוד בידי גקמי וכשבא יהודה לקבל הצמר רצה גקמי לעוות הדרך עליו במשקלה וברירתה מכפי הנהוג וסגר בעד הצמר ולא נתנה לו ולא הודיע יהודה לשלמה כלל ואח"ז רצה והודה לבטל המקח והשיב שלא נתבטל המקח עי"ז וכמ"ש בב"י והוסיף שם טעם דכיון שלא התרה יהודה בשלמה על ההפסד והוצאות שיתהוה עי"ז כמנהג הסוחרים לכן א"י לבטל המקח דלא הו"ל לשתוק כשנתהוה הסכסוך בהמשקל וברירתה וגקמי לא ביטל המקח אז וגם אם גקמי נתרצה לבטלו מ"מ הקונה שלו שהוא בינוט לא נתרצה בביטולו ומה שנתן שלמה כתב ליהודה איננו בגדר מעמ"ש שיסתלקו חיובי שלמה ויהודה זמ"ז ולכן פטור שלמה גם מהוצאות שנתהוה כיון שלא הודיעו יהודה מזה ושחק בכונה שיתבטל המקח וכמ"פ ביקש שלמה ממנו מקודם שיקבל הצמר והוא נתעצל בזה עכת"ד ומוכח מזה דחם התרה בו על ההפסד והוצאות בשעה שלא נתן גקמי הצמר הי' מתבטל המקח וכן אם הי' שניהם מתרצים בביטולו וצ"ע, (סי' ר"א ס"א) בדין סטימותא בקרקע שהבאתי ד' הב"ח ע' בעט"צ בשם רש"ל דגם בקרקע מהני סטימותא ושכן עיקר דלא כש"ך ע"ש וגם מדברי הר"י ואס"ז ב"ב נ"ד שהבאתי לעיל סי' קצ"ד וכ"ה ברשב"א גיטין י' מוכח כהרש"ל וכ"ה בראש פ"א דב"מ כמ"ש בקו"א ובעט"צ סי' שט"ו הביא מתשו' בי"ע סי' צ' שפסק דשכירות בית אינו נקנה בתק"כ דהיינו סטימותא משום דהוי קרקע וסותר למ"ש כאן ומצאתי בכתבי הגה"ק מביטשאטש ז"ל בשם חותנו בעל נט"ש שהורה דבמכירת קרקע דנהגו לכתוב

שטר ל"מ קנין סטימותא בלא שטר אבל בשכירות קרקע מהני סטימותא עכ"ד. ומ"ש בפנים אם סטימותא מדרבנן ע' תשו' רמ"א סי' פ"ז דמוכח דהוי רק מדרבנן אכן ברדב"ז ח"א סי' תק"ג מוכח דהוי מה"ת ובדין קנין שהוא מדד"מ ע' ביש א"ע סי' כ"ח ואב"מ שם שנחלקו בזה ובתשו' ח"ס יו"ד סוסי' שי"ד כ' בפשי' דהוי מה"ת ומדברי עליות הר"י שהובא לעיל סי' קצ"ד מוכח דד"מ דמי לסטימותא ועשו"ת בנין ציון החדשות סי' ט"ו שהחמיר בקנין מדד"מ לענין בכור והביא רק מהב"ש הנ"ל ולא משאר מקומות הנ"ל וע' תוע"ר ח"מ סי' בדין שכירות מס דלא נקנה רק במעמ"ש וליתא דסטימותא מועיל גם בזה כמ"ש בפנים בשם רשד"ם וע' הגהת א"ב מסי' קכ"ט ס"ה וסמ"ע שם וע' תשו' הרא"ש כלל י"ב סי' ג' דסטימותא בדיבור לבד בלא שום מעשה ל"מ כלל וע' ברא"ש פ"א דב"מ סי' ל"ח דגם סטימותא לבטל קנין המועיל מהני. (סי' ר"ב) בד"ה ואגב אבאר וכו'. ענה"מ סי' ס' סקט"ו וסקי"ז וע' רשב"א גיטין והובא בב"י א"ע סי' קל"ד ובט"ז סק"ד ומצאתי בתשו' רשב"א ח"ד סי' נ' בביאור היטב דהודאה רק מתורת נאמנות ול"ה קנין כלל וע"ש בהג"ה שרמז לח"ג סי' ס"ז (סי' ר"ג ס"א) בד"ה וע' בשו"ת ח"צ. ע"ע בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' כ"ב שהשיג על אביו ועשו"ת חיים שאל ח"א סי' ע"ד ותשו' אבקת רוכל סי' ק"ה ושו"ת פני יצחק הספרדי חח"מ סי' י"ט ובסי' כ"ב הפלה דהודאה בכתב לכ"ע מהני גם בבריא והביא מכמ"ק בזה. (פי' ר"ד ס"א) בד"ה בש"ך סק"ב וכו' במש"ש דכיון דלוקח לא עשה איסור שאני עתו"ס בכורות י"ג ע"ב ד"ה ה"ק ותמצא ראי' לזה וע' תומים סי' כ"ח סק"ד ודו"ק (שם) בד"ה ויש לבאר עוד וכו' מ"ש בפנים בשם פמ"א ע' מהרי"ט בשניות חו"מ סוסי' פ"ט מוכח להיפוך וע' מהרי"ק שרש קל"ג ודו"ק וע' אס"ז ב"מ ע"ז ע"ב בד"ה לא יהא וכו' דמוכח דלראב"ד חייב ולתוס' וריטב"א פטור ע"ש ודו"ק. (סי' ר"ה ס"ג) בד"ה פשרה וכו' ע"ע רשד"ם חא"ע סי' כ"ה וחח"מ סי' תי"ט ושו"ת ב"א החדשות דף כ' ע"ב ודף כ"א כ"ב כ"ג ותשו' לח"ר סי' מ"ז וסי' קע"ט. (סי' ר"ו ס"ב) ואם אמרו כפי שישום המוכר עצמו או הלוקח ע' רדב"ז ח"ה פי' ש"א רפ"ב דאין בקנין ממש ודלא כשו"ת טה"א סי' ז' שצידד דמהני ונעלם ממנו ד' רדב"ז (סי' ר"ז ס"א) מ"ש בפנים דבמטלטלין א"צ ת"כ עתשו' ב"ח סי' ל"ז וצ"ע. ומ"ש בפנים בשם מק"ח תמ"ח סק"ו כ"ה להדיא בתשו' רמ"א סי' נ"ב וצ"ל דהא דסי' רנ"ג סי"ב שאני מתנה גם י"ל דבאמר תחלה התנאי מהני גם בכה"ג ועתשו' רשב"א חתו"א סי' ש"נ דבכתב שיבא לזמן פלוני אינו ענין תנאי כלל וע"ש פי' שנ"ז דלא דמי לגי"ד. (שכ) בד"ה וע' בחי' רמב"ן ב"ב וכו' דתנאי שבינו לבין עצמו ח"צ למשה"ח וכו'. ע' ירושלמי פ"ז דדמאי ה"ז דמוכח להיפוך וצ"ע (שם) בד"ה אבל יש לבאר וכו' ע' שו"ת מהר"ח ח"ז סי' רנ"ב דבעבר הזמן אי"ל הריני

כאלו התקבלתי, וע"ש סי' רכ"ג ועסי' ע"ג בסמ"ע סק"ז וש"ך סק"ה וצ"ע (שם) בד"ה ויש לבאר עוד וכו' במש"ש בשם שבו"י בדין נתינה ליד ב"ד ע"ע בב"ש א"ע סי' קמ"ג סק"י וע' תשו' ריב"ש סי' שי"א ובב"י סי' ל"ד מביאו וע"פ בפט"ל בשו"ת לסי' ק"כ בשם תשו' בי"ע ומ"ש עליו ובשם תשו' רש"ך סי' צ"ט (שם סעי' י"ג) בד"ה והנה לעיל סוסי' ר"ג וכו' הבאתי בשם זל"א בשם תשו' ב"ד דבלשעבר ל"ש אסמכתא והשעה"מ חולק הוא ט"ס וצ"ל בשם הב"ד דגם בלשעבר שייך אסמכתא והשעה"מ חולק (שם סט"ז) בדין מחילה בספק אם צריך קנין הבאתי מכמ"ק שוב מצאתי בתשו' מהר"ם ב"ב הישנות סי' תשי"ח דמוכח כהט"ז אבל ברדב"ז ח"א סי' ש"ז ובפ"י ב"מ ס"ו ד"ה ר"נ אמר וכו' פסקו דגם בכה"ג אצ"ק וכן נ"ל ראי' מתוס' ב"מ פי"ב ע"א ד"ה חוזר וערש"י כריתות ז' ע"ב ד"ה מאי עבדן ותוס' סופ"א דקנים מ"ד בסופה ודו"ק (שם) בד"ה ונותנים שתיהם לשליש וכו' מ"ש בשם שו"ת א"א כ"ה שם בחח"מ סוסי' ד' ולא הביא דברי נה"מ כלל (שם) בד"ה שם בש"ע וי"א שקנין שעושין בשידוכין וכו' ע' ירושלמי פ"י דב"ב הל' ה' דמי שנותן בנו לחבירו ללמדו אומנות ועשו קנסות ביניהם דל"ש בזה דין אסמכתא ובמהר"פ שם ביאר דדמי לשידוכין מפני חיי הבריות שימצאו ללמוד אומנות וע"ע בירושלמי פ"ה דגיטין ה"ח ושי"ק שם בזה ומ"ש בפנים בשם צ"צ בענין הקנס ע' עט"צ שפסק דתמיד יש לפסוק קנס כפי ערך צד המרובה כי הבושת יותר מזה ובענין פגם ע"ע ברדב"ז ר"א סי' תס"ג הובא בפת"ש לא"ע סי' נ' סקי"ג וע' רשד"ם חא"ע סוסי' כ"ג בדין נודע שמזייף מטבעות ומ"ש בפנים בדין המרה ע"ע בתשו' סי' ח' שציינתי שם שהאריך בדברי תוס' ורא"ש שפלפל בנו"ב וע"ש שכתב דאנו רואים כמה חשובים והגונים דלא קפדי להתחתן במי שנמצא במשפחתו מומר ר"ל לכן לא דמי לאומדנא המבטלת שידוכין ועמש"ל בהגהות לקו"א לכאן בזה ומ"ש בפנים בדין נתרפאה משטותה ע"ע שו"ת ג"פ סי' ע"ד באמצע התשו' בדין נתרפא החתן ממום ומ"ש בפנים מהסמ"ע סי' רפ"ו בשם מהרי"ו עתשו' מהר"ח א"ז סי' קנ"ב בזה ומ"ש בפנים בדין ביטל האב השידוך ולא נודע אם בתו מסכמת ע"ע באה"ע סי' ע"ה ס"ב בהג"ה וע' חי' הרמב"ן לחולין ל"מ ומ"ש בפנים בדין זמן הנישואין עמש"ל סי' ר' ס"ז מכמ"ק בזה וע' מבי"ט ח"א סוסי' מ"ב ומהרי"ט ח"א סי' קל"א בדין עשו זמן אימתי שיתרצו הצדדים ומ"ש בפנים בשם הר המור כ"ה גם בתשו' משנ"ת סי' ס"ד וע' רלב"ח סי' קל"ד ולח"ר סי' ר"ב דאם נותן גם ההוצאה למכרם אזי גם שוה כסף ככסף וע' קה"י לב"א סי' שע"ה ומ"ש בפנים בדין מי הוא הנתבע ע"ע שו"ת ד"ח ח"ב ח"מ סי' כ"ה ובתשו' לק"ק זבלאטאב כתבתי דלפמ"ש הר"ן בכתובות סו"פ מי שהי' נשוי בשם הרשב"א בדין מכר לשנים ופירש לאחד בשטרו בכ"ה ניסן ולהשני כתב

בניסן סתמא דכיון דמדינא שדות שניהם משועבדים אלא דחכמים תקנו שלא לגבות ממשועבדים א"כ עליו לברר ועליו הראיה וע"ע בירושלמי פ"ט דכתובות ה"ב ובב"י סי' ק"ד בשם רשב"א וע"פ בב"י ח"מ סוסי' י"ג בשם רשב"א ובהה"מ פ"ד מגזילה ומל"מ פכ"ו ממלוה דאפי' תפס מי שבא מכח התקנה אין דינו כמוחזק א"כ י"ל דה"נ הבא לתבוע איסור החרם מתקנת הקדמונים צריך לילך אחר שכנגדו דהשני מוחזק ואם יש ביניהם תביעות ממון תלוי מי המוחזק והוא הנתבע כנלענ"ד:

אגב אכתוב מה שראיתי בכתבי הגה"ק מביטשאטש בשם הנט"ש קבלה שיש תקנת ארצות שבאם אחר שנשתדך עם בתו מתה בתו האחרת ונשארו יתומים וחתנו רוצה לישא אחות אשתו המשודכת יוכל אביה לבטל הקשר ופטור מקנס ושכן עושים מעשה ודנים כן (שם) בד"ה שם בהג"ה ומיהו קנין צריך וכו' מ"ש בפנים בשם שח"י שו"ר בב"ש א"ע סי' נ' סקט"ו שהביאו וע"ש בב"מ מ"ש בזה (שם) בד"ה בסוף הסימן וכו' מ"ש בפנים בענין לשון הוסיף ע"ע בירושלמי פ"ח דסוטה ה"ט ראי' לזה ועתו"ס מ"ק ג' בד"ה יכול וכ"ה להדיא בתשו' ב"י דיני כתובה סי' ט' ויש לעיין מפ"ח דאהלות מ"ג מוסיף עליהם ריחים ופי' הר"מ שם ובב"מ נ"ד סוע"א בהא דחומשו כמותו ודו"ק (שם) בד"ה ובדין אם כתב בשטר וכו' עכ"פ קרוב לסך הנ"ל וכו' יל"ע קצת מתוס' חולין צ"ט ע"ב בד"ה והאר"י וכו' ע"ש בסוה"ד ובמהרש"א ודו"ק ומ"ש בפנים ראי' מקידושין מצאתי אח"כ בע"י קידושין שם ובקה"י בלב"א סי' תקפ"ג שהביא ד"ז וע"ע מהרי"ט בשניות חא"ע סי' ל"ר ובט"ז יו"ד סי' רל"ב סוסק"א וע"ע במד"ר ר"פ ויחי בלשון קריבה למיתה (שם) בד"ה ואגב אבאר וכו' עתשו' ח"צ סי', ק"ט שדעתו נוטה דלא קנה בדיבור עד שיעשה קנין וכ"ה בתשו' מהר"י מברונא סי' קכ"ח דאפי' אמר אלף פעמים הן או לאו ואפי' ביום אחרון מצי הדר בי' עד שיעשה קנין או עד רגע האחרונה ובסי' קכ"ט פקפק מהר"י מרופריק בזה ע"ש (סי' ריב ס"א) בד"ה שטר שלא וכו' בדין דמי שכירות דלא הוי דשלב"ל ע"ע בד"מ כאן בשם מרדכי ומ"ש בפנים מהש"ך סי' קכ"ו והבאתי מתוס' כתובות ס"ט שו"ר בתומים שם סקכ"ב שהביא מזה ולענ"ד ראי' מש"ס דערכין י"ח ע"א ע"ש דמוכח דלא כהש"ך ומ"ש בפנים בטעמא דדשלב"ל בשם אוה"ח ושאר מחברים יעוין עוד באס"ז ב"ב קמ"ב בשם תוספ' הרא"ש וכ"ה בתשו' ר"מ מינץ סג"ל סי' ל"ה בשם רשב"ם דטעמא משום דלא סמ"ד וע"ש ברשב"ם ד"ה קרובה וכו' ובתשו' הרא"מ מהגאון אבד"ק סטנאב סי' ל"ז הביא כן מהנימוק"י פא"נ ושכ"ה בתשו' ר"י באסן ור"א מונסין סי' י"ח י"ט (שם ס"ז) בתשובה לזבארוב כתבתי מהוריות ו' ע"א דאם מהני לחיים מהני גם למתים שו"ר דלמסקנא שם אין חילוק בזה וע"ש ברש"י (סי' רכ"ז ס"א) מ"ש בפנים

בשם שבו"י אם ב"נ מוזהר באונאה יעוין בתוס' ב"מ דף ע' ע"ב בד"ה תשיך וכו' דלחד תי' ב"נ מוזהר בריבית ואונאה וי"ל לפמ"ש בפסקי תוס' זבחים סי' נ"ד דריבית הוי אביזרי' דשפיכת דמים וה"ה אונאה וי"ל דמה"ט קטלו להאי ארמאה דסליק וקאכיל פסחים וכו' ע' פסחים ג' ושו"ר בח"ס חח"מ סי' קע"ו שרמז לזה (שם ס"ג) עמ"ש בפנים בדין אמר מוכר ללוקח שהשער כו"כ ושו"ר בט"ז סי' של"ב ס"ד מזה (שם סט"ו) מ"ש בפנים בדין דבר הנמכר בליצטאציע ענה"מ פי' ק"ג סק"ה וע' שו"מ מ"ד ח"ג סי' קל"ז וכל דבריו אין להם יסוד למעיין (שם סכ"ז) בדין נו"ן באמונה שפסק הש"ך דגם ביטול מקח אין לו ובעט"צ חולק וכל ראיותיו דחוים למעיין כמ"ש במק"א ומצאתי באס"ז ב"מ נ"א סוע"ב בשם ר' יונתן מפורש כהש"ך (סי' רל"ב ס"ג) בד"ה שם בש"ע אבל אם נשתמש וכו' ענה"מ דבדבר שעושה ואוכל וכו' וכ"ה בפת"ש בשם ג"מ ומצאתי בכתבי הגה"ק אבד"ק ביטשאטש שפסק דבלא מסר מודעא הו"ל כנשתמש והמקח קיים (סוסי' רל"ג) מ"ש בפנים מהרשב"א קידושין ס' ע' ר"ן שם ובב"י א"ע סי' ל"ח דכמ"פ חולקים על הרשב"א בזה ומ"ש מדברי מהרי"ק פ"ע בב"י סי' ע"ג וסי' ר"ז שהביאו ובש"ך סי' ע"ג סקכ"ז חולק עליו ובנ"ד י"ל דגם הש"ך מודה וע"ע בתשו' לח"ר סי' ק"ב מ"ש ע"ד מהרי"ק הנ"ל וע"ע במהרי"ט בשניות חו"מ סי' פ"א (סי' רל"ה ס"א) בד"ה בהג"ה מיהו כל זמן וכו' מ"ש בפנים מכתובות ס"ח ומרדכי והג"א ע"ע בר"ן פ"ד דכתובות בהא דארוסה אם יש לה מזונות (שם סי"ג) מ"ש מהש"ך סי' ל"ט עשע"מ סי' ק"ט סק"ב וחו"מ סי' מ"ו סכ"ה בהג"ה (בקו"א לסי' ר"ז סט"ז) בענין פגם משפחה ע' סוכה נ"ו ע"ב דמוכח דקנסינהו לכל המשפחה ומצאתי בכתבי הגה"ק מביטשאט ז"ל דהיכי דניכר לב"ד שנכנס לקשר זה במעט ממון ע"י היחוס משפחה ואח"כ נודע פגם גם ברחוק טפי מהמוזכר בש"ע כיון דלפי דעת בנ"א נגרע ערך היחוס ובפרט אם הי' גי"ד שעושה בשביל היחוס יוכל לבטל הקשר לגמרי (בקו"א לסי' ר"ט ס"ה) בתשו' לזבארוב במש"ש דבמכוין שלא לקנות כלל ל"מ כונתו מצאתי בתשו' מהר"ם מינץ סג"ל סי' פ"ב שכ"כ ויש להעיר מתוס' סוכה ל"א סוע"ב ותוס' עירובין צ"ז ע"ב ותוס' ב"מ ק"ב ע"א ובראש ור"ן וב"י א"ח סי' תקפ"ו וי"ל דשא"ה דמגביה לשם מצוה ולא מוכח לשם קנין משא"כ הכא ומ"ש בפנים מתוס' ב"מ דהשליש תופס בחזקת שניהם ע"ע בב"מ אה"ע סי' ע"ז ובמל"מ פט"ו מטוען ונו"ב מ"ת חא"ע סי' ס' ובנה"מ סי' ע"ו סק"ד וש"ך פי' ר"ז סקט"ז ובב"י סי' של"ג בשם תשו' רמב"ן ומ"ש בפנים דהמפתח אינו קנין ע"ע באה"ע סי' צ"ג סכ"ג בהג"ה. (בקו"א לסי' רל"ב ס"ג) יעוין בתשו' ח"צ סי' פ"ח דמבואר דגם בעכו"ם שייך טענת מום במקח ועסי' רכ"ז סכ"ו ובהה"מ שם יליף מדין ביטול מקח ומוכח דגם דין ביטול מקח, ל"ש בעכו"ם ומ"מ

י"ל דטענת מום במקח איכא. (בהשמטה לקו"א לסי' ר"ו) הבאתי משו"ת עט"ח אם בנו בכלל אחר וע"ע תוס' סוטה ה' ע"ב ד"ה לאחר ובהה"מ פי"ב מזכי' ובב"י ח"מ סי' רמ"ח דמפורש דבן ושאר יורשים כעצמו דמו ול"ה בכלל אחר וע"ע בב"ב קי"ג ע"א ורשב"ם רב אשי דמפורש דבן לאו אחר הוא והראוני בקידושין ס"ז ע"ב לאחר ולא לקרובים וכו' ולא לבן ע"ש וע"ע תוס' ב"ב ק"ט ע"א סוד"ה כיון:

והנה אם כי ת"ל רבות עמדי הגהות והוספות לספרי הנ"ל כהנה וכהנה ואולם מפני גודל הוצאות הדפוס תהי פה שביתת קן קולמסי ואי"ה עוד חזון למועד להדפיס שאר ההוספות בצאתי אפרוש כפי בתחנה לפני עושי יוצרי קוני ובוראי ממעי אמי גוזי ומחסי אשר יתנני לחן ולחסד לפני מופלגי תורה וחכמי דורינו ובטובם וענותנותם ישימו עיניהם לטובה בספרי זה הקטן ויהי' נא אמרי לרצון לפניו ולא אכשל בדבר הלכה ויחנני ויברכני ויזכני לראות בקרב בצאת חלק שני מספרי זה המיוסד על כל הלכות טרפות לאור עולם ועינינו תחזינה בהרמת דגל התורה ודגל כל הוגי דת האמת כי ירום ונשא וגבה מאוד בשוב ד' את שיבת ציון ותמלא הארץ דעה אמן: